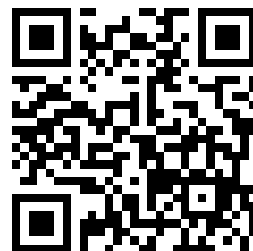

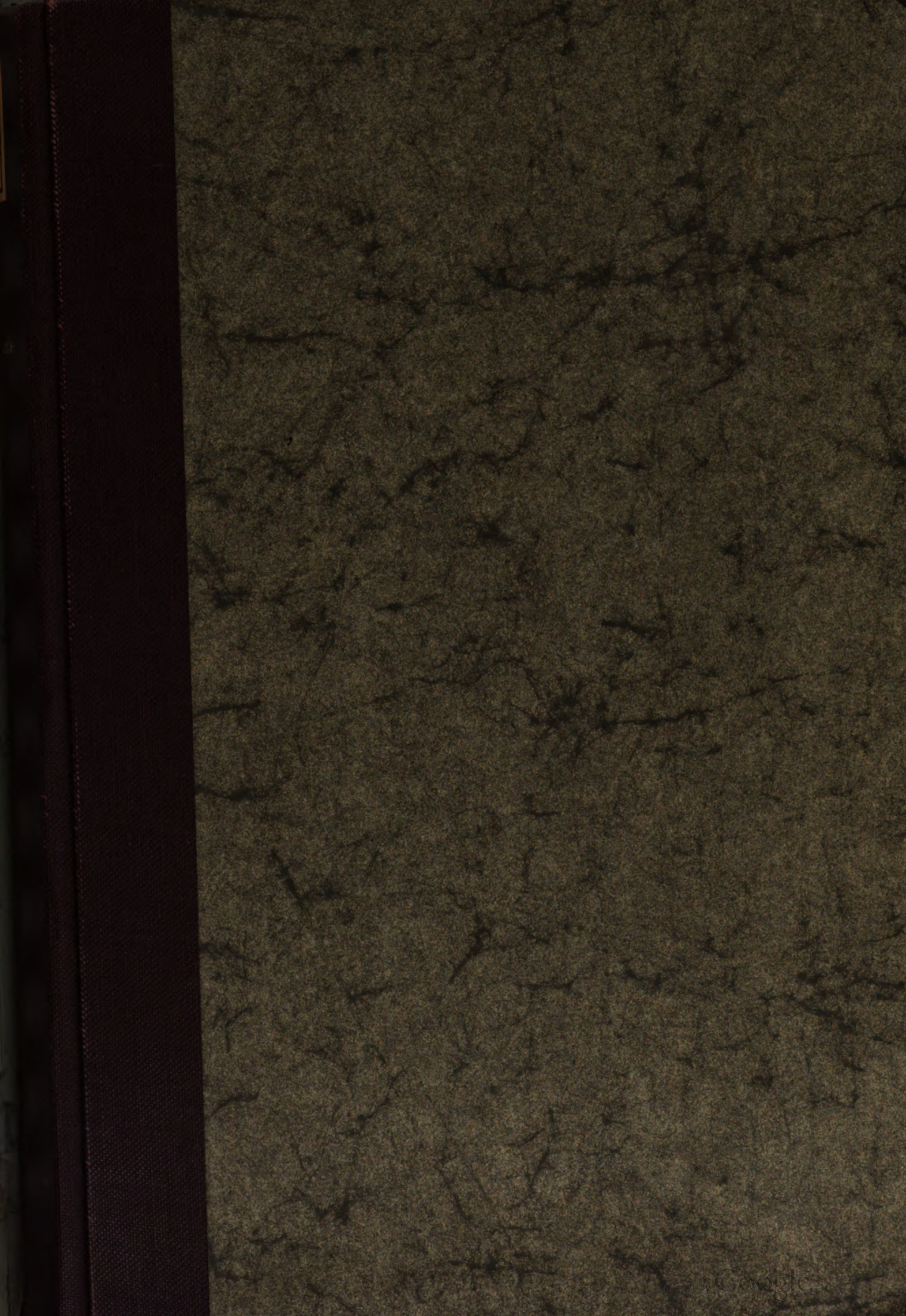

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

<https://books.google.com>

4° J. rel. 255

(2

<36632734670015

<36632734670015

Bayer. Staatsbibliothek

NORGES GAMLE LOVE

indtil 1387.

Ifølge offentlig Foranstaltning og tillige med Understøttelse af det
Kongelige Norske Videnskabers Selskab

udgivne

ved

R. Keyser og *P. A. Munch.*

Andet Bind.

Lovgivningen under Kong Magnus Haakonssöns Regjeringstid fra 1263 til 1280,
tilligemed et Supplement til første Bind.

Christiania.

Trykt hos *Chr. Grøndahl.*

1848.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS

F o r t a l e.

Det andet Bind af de gamle norske Love, hvilket herved overleveres Almeenheten, indeholder de omfattende og indgribende Lov-Arbejder, der skyldes Kong Magnus Haakonssön — formedelst denne sin Omhu for Lovforbedringen senere kaldet *Lagabótir* d. e. Lovböðeren —, og ere udkomne under hans næsten 17aarige Regjeringstid (fra 15de December 1263 til 9de Mai 1280). Med Hensyn til Behandlingen af det forhaandenværende Stof og Indretningen af det Hele er i det Væsentlige i nærværende Bind samme Fremgangsmaade iagttagen, som i det første, og vi kunne forsaavidt desangaaende henvise Læserne til hvad der i Fortalen til første Bind Side VI til IX findes anført. Udgiverne maae dog gjøre opmærksom paa, at de i dette Bind, hvor paa enkelt Sted en eller anden større Egenhed findes i de til Grund lagte Codices, have betegnet dette ved at tilføie et (!), for at det ikke skulde blive anseet for Trykfeil.

Med Hensyn til de enkelte Dele, hvoraf nærværende andet Bind bestaar, maae vi bemærke Følgende.

I. *Den nyere Landslov.* Naar man undertiden finder ogsaa denne ligesom de ældre Landslove benævnt Gulathings-, Frostathings-, Eidsivathings- eller Borgarthings-Lov, da maa man derfor ikke forestille sig, at Indholdet for hvert Lagthing er forskjelligt. Afvigelserne bestaae alene deels i de Bestemmelser om Nævningsmænd til Lagthinget, der indeholdes i Thingfarebolkens Cap. 2, og naturligviis maatte være afpassede efter ethvert Lagdømmes særegne Localforhold, deels i, at der paa de Steder i Loven, hvor Lagthinget omtales, i Gulathingsloven kun nævnes Gulathing, i Eidsivathingsloven Eidsivathing o. s. v.; forresten er ålt det Övrige ligelydende. Det er derfor endog ingenlunde sjeldent, at finde f. Ex. Codices af Borgarthingsloven, der efter flere temmelig sikke Mærker at dømme ere afskrevne efter en Gulathingslov, en Eidsivathingslov efter en Frostathingslov o. s. v.¹ Endog hvor man i flere Codices finder enkelte karakteristiske indbyrdes Överensstemmelser, der vise, at de høre nærmere sammen, eller maae være udsprungne fra een og samme Original, tilhøre de saaledes overeenstemmende Haandskrifter ikke udelukkende eet, men tvertimod forskjellige Lagthing.² Under saadanne Omstændighe-

¹) For Ex. i 1, 5, hvor flere Eidsiva- og Borgarthings-Codices nævne "Gulathing þor", aabenbart fordi Afkriveren ved en Forglemmelse har undladt at sætte den rette Benævnelse istedetfor det i hans Original staaende "Gulathing."

²) I et saadant beslægtet Forhold staar f. Ex. Cod. e i Borgarthingsloven til Cod. k i Gulathingsloven.

IV

der vilde det have været en unødvendig Vidløftighed, ja endog en ukritisk Fremgangsmaade, ved Udgivelsen at dele Haandskrifterne i fire Klasser, een for hvert Lagdömmet, og udgive hver Klasse for sig selv. Det maatte ei alene være tilstrækkeligt, men endog med Hensyn til Textens Beskaffenhed og den større tilsigtede Brugbarhed af Udgaven rigtigere, at udgive Loven under eet, en Fremgangsmaade, som ogsaa tidligere er fulgt ved den ældre Udgave af den samme Lov i Kjöbenhavn 1817. Den udkommer saaledes her under Titelen "Kong Magnus Haakons-söns Landslov." For at man dog stedse med Lethed kan see, hvilket Lagdömmet hver enkelt Variant-Codex tilhörer, er hver især, som nærmere S. 7 bemærket, betegnet med en dobbelt Signatur, saaledes at det første Bogstav (*G, F, E* eller *B*) betegner Lagdömmet, det andet Codexens Plads i Rækken for hvert enkelt Lagdömmet. Formedelst den store Masse af Haandskrifter (41 aldeles eller nogenlunde fuldstændige, foruden Brudstykker), har man her strengt maattet holde sig til den i Fortalen til første B. S. VIII No. 5 antydede Fremgangsmaade, at give Menings-Varianter Fortrinet for blot grammatiske eller orthographiske. Disse ere her saaledes i de fleste Tilfælde udeladte. Man har ligeledes troet at burde udelade Afvigelserne i Capitel-Overskrifter og i Indholdslisterne foran Bolkerne, især da disse Titler i de fleste Haandskrifter ere meget slet redigerede og heel ofte feilagtige. Kun hvor de indeholde noget særdeles mærkeligt, ere de anførte;¹ men saadanne Tilfælde forekomme yderst sjældent. I Valget af Varianter har man imidlertid anvendt den yderste Forsigtighed, og enhver, nok saa ubetydelig, ja endog uvigtig Afvigelse, naar den blot ansaaes for paa nogen Maade at kunne forandre Meningen, er anført. Derfor er ogsaa Varianternes Antal, trods den ovennævnte Udeladelse, blevet meget stort, og langt større end i den ovennævnte kjöbenhavnske Udgave.

Som Grundcodex, efter hvilken Texten er aftrykt, har man her valgt Cod. No. 60 qv. i den arnamagnæanske Samling, der er skreven med samme Haand som, og saagodtsom aldeles ligelydende med No. 322 fol. og 304 fol. sammesteds, samt med endnu en fjerde Codex, hvoraf Brudstykker nys ere fundne i det norske Rigsarkiv. De ovennævnte 3 Codices udmærke sig med Hensyn til Textens omhyggelige Behandling saa overordentligt fremfor de fleste övrige, at der neppe kunde være Spørgsmaal om at vælge nogen anden, end een af dem, til Grundcodex.² Ved den kjöbenhavnske Udgave er ogsaa Cod. 322 lagt til Grund. Nærmere Undersøgelser have imidlertid viist, at Cod. 60 qv. er den nöiagtigst og omhyggeligst skreven af dem alle, hvorfor den ogsaa ved nærværende Udgave er bleven foretrukken. Med

---

¹) For Ex. ved VIII, 7, hvor *Ed* istedetfor den sædvanlige Talemaade *tinforþan* man har det sjeldne og mærkelige Udtryk *þinforþin*. ²) Det maa imidlertid bemærkes, at der blandt flere Brudstykker af Lovcodices, der 1847 fandtes i det norske Rigsarkiv, ogsaa ere ikke faa Stykker af en Gulathingsslov, der med Bestemthed kan godtgjøres at være egenhændigt skreven af Lagmanden Hr. Hauk Erlendssön, c. 1310, og som baade med Hensyn til Textens Behandling, Sprog og Retskrivning viser sig saa fortrinlig, at den uden Spørgsmaal maatte have været valgt til Grundcodex, hvis vi havde haft den fuldstændig. De forefundne Brudstykker ville i fjerde Bind blive meddeelte *in extenso*.

Hensyn til dens Fortrin, som overhoved til Beskaffenheden af de enkelte Codices, ville de specielle Oplysninger blive meddeelte i fjerde Bind.

II. *Den nyere Bylov eller Bjarkö-Ret.* Denne staar i samme Forhold til den nyere Landslov, som den ældre Bjarköret til den ældre Frostathingslov (see første B., Fort. S. XI), det vil sige: alt, hvad der af Bestemmelserne i Landsloven ogsaa kan passe paa Byretten, er uforandret bibeholdt, medens det, der ikke passede, enten er udeladt eller forandret. I de fleste Haandskrifter af Byloven findes denne derfor saaledes redigeret, at kun Afvigelserne fra Landsloven fuldstændigen ere anførte, medens det øvrige, hvori Byloven stemmer med denne, kun ved Henvisninger til Landsloven er antydet. Paa den Maade gives der af Haandskrifterne af Byloven to Klasser, den ene, hvor det Hele findes fuldstændigt udført, den anden, hvor kun Afvigelserne fra Landsloven forefindes. Til denne sidste Klasse høre blandt andre de forhen nævnte Codd. 60 qv., 322 fol., 304 fol., hvor Byloven findes bagefter Landsloven, som et Anhang til denne; og en af disse (322 fol.) er i den fortrinlige Udgave af 1829 ved *G. F. Lundh* bleven benyttet som Grundcodex. Ved nærværende Udgave fandt man det dog ei alene bekvemmere, men ogsaa i sig selv rigtigere, at lægge en Codex til Grund, der indeholdt hele Byloven i en fuldstændig, fra Landsloven uafhængig Bearbejdelse. Den hele Indretning af Byloven, fornemmelig Slutnings-Ordene, der endog indeholde en udtrykkelig Angivelse af Tiden, da Loven blev vedtagen (22de Januar 1276), viser nemlig aldeles umiskjendeligt, at den er beregnet paa at udgjøre et fuldstændigt Heelt for sig selv, og at de kortere Bearbejdelser kun ere blevne til, fordi Afskriverne have villet spare Tid og Rum. Dertil kommer, at, hvis man desuagtet havde meddeelt Byloven efter den kortere Bearbejdelse, Varianterne af de i enkelte Codices fuldstændigt udførte Stykker, hvilke den har fælles med Landsloven, isaafald havde maattet anføres ved Udgaven af denne, hvilket vilde have medført mange Misligheder. Man har saaledes foretrukket, at benytte som Grundcodex Cod. arnam. 323 fol., hvor Byloven findes i fuldstændig Bearbejdelse. Texten i denne er vistnok ikke fuldt saa god, som i 60 qv., 322 fol. eller 304 fol., men dog i det Hele taget upaaklagelig, hvorhos man ogsaa har berigtiget alle aabenbare Feil, dog saaledes, at det ved enhver Rettelse nøiagtigen er bemærket, hvad der oprindeligen har staaet. Til hele den aattende Bolk eller Farmannaloven, der i mange Codd. findes for sig selv, uafhængig af Byloven, er derimod Cod. 60 qv. benyttet som Grundcodex.

Ogsaa Bylovens Codices kunne egentlig inddeles i fire Klasser, en for hver af Norges fire saakaldte *villæ forenes*, Bergen, Oslo, Tunsberg og Nidaros, hvortil maaskee kunde regnes en femte Klasse for de faa Bearbejdelser, som Afskriveren har søgt at indrette til at kunne benyttes for hvilken som helst By, altsaa med Udeladelse af alt det for en vis enkelt By særegne. Med Hensyn til Hensigtsmæssigheden af ogsaa i Udgaven at bibeholde denne Adskillelse, gjelder for Bylovens Vedkommende aldeles det samme, som ovenfor er bemærket angaaende Lands-

VI

loven. Man har saaledes anseet det rigtigst at behandle det Hele under Eet, og ved Grundcodex, No. 323 fol., der indeholder Bergens Bylov, at anføre Varianterne af alle de øvrige Haandskrifter, der dog, ligesom ved Landsloven, ere betegnede med fælles Hovedsignatur for hver Klasse (*B* = Bergen, *O* = Oslo, *T* = Tunsberg, *N* = Nidaros, *X* = almindelig Lov). Ogsaa med Hensyn til Valget af Varianterne ved den store Masse af Codices (25 foruden Brudstykker) gjelder det samme.

III. *Den nyere Christenret, udgiven af Kong Magnus Haakonssön.* Da man af denne finder to Bearbejdelser, een for Borgarthinget, hvor ikke ubetydelige Stykker af den ældre Borgarthings-Christenret (f. Ex. Cap. 1, 4, 5, 27) og rimeligviis af den ældre verdslige Borgarthings-Lov (f. Ex. Cap. 25, 26) ere optagne; en anden for Gulathinget, der indeholder flere Stykker af den ældre Gulathing-Christenret og desforuden en Bestemmelse om Kongevalg og Kongearv (Cap. 4 fgg.), der tillægges Kong Haakon Haakonssön og ellers kun findes i *Håkonarbók* Cap. 9 fg. (see første Bind. S. 262 fg.); - synes man med temmelig Sikkerhed at kunne slutte, at den Lovrevision, hvoraf disse Christenretter ere Resultater, allerede er foregaaen under Kong Haakon Haakonssön eller i alle Fald i Kong Magnus's første Regjeringstid, förend Omarbejdelsen af den verdslige Lov var tilendebragt. Om en vis Usikkerhed i denne Deel af Lovgivningen, hvor Geistlighedens Stemme gjaldt fuldt saa meget om ikke mere end Kongens, vidne Afvigelserne mellem de enkelte Bearbejdelser af Gulathing-Christenret, samt de forskjellige, større eller mindre Tillæg, som findes vedföiede enkelte Codices. Rimeligviis have disse Christenretter, der ikkun ere at betragte som ufuldkomne Tillempninger af ældre Christenretter paa Kirkens senere Forhold, strengt taget heller ikke opnaaet Lovskraft i samme Betydning som Lands- og By-Loven, nemlig ved formelig Antagelse til Thinge af alle vedkommende Parter: Konge, Almue og Geistlighed; men have snarere gjældet ved et Slags stiltiende Overeenskomst, da Konge og Geistlighed ikke kunde enes om Indretningen af en ganske ny Christenret, der kunde indtages som Christendomsbolk i den omarbejdede Landslov.

Ved Valget af Grundcodex for Gulathing-Christenretten maatte man bestemme sig for Cod. 16 qv. i det kgl. Bibl. i Stockholm, paa Grund af dens Fuldstændighed, trods dens besynderlige Orthographi. For at man dog heller ikke skulde savne en Text med godt Sprog, er den, saadan som den findes i den fortrinlige Cod. arnam. 62 qv., meddeelt i Anhang S. 326—335. I samme Anhang ere ogsaa de ovenomtalte Tillæg meddeelte.

IV. *Erkebiskop Jons Christenret.* Dette Lovarbejde maa vistnok egentlig betragtes som et Lovudkast, forfattet af Erkebiskop Jon (1267—1282) for at ophöies til almindelig Christenret for hele Norge, men neppe nogensinde formeligen vedtaget som saadan, af den Grund, at Udkastet forekom den verdslige Statsmagt altfor eensidigt i Geistlighedens Interesse. Det har imidlertid, som det lader, ligefuldt været benyttet som et Supplement til de ældre Christenretters Bestemmelser og

VII

indtager saaledes en vigtig Plads i Rækken af Norges geistlige Love. Der er vel Sandsynlighed for, at denne Christenret først er bleven offentliggjort Aar 1280, efterat Kong Magnus Haakonssön (den 9de Mai) var afgangen ved Döden; men da den upaatvivlelig er udarbejdet i denne Konges Regjeringstid, og det rimeligviis ifølge Overlægning imellem ham og Erkebiskoppen, og da den slutter sig til den imellem begge afsluttede Overeenskomst til Tunsberg (af 9de August 1277), saa have vi troet det rigtigst at optage den blandt de Lovarbejder, som nærværende Bind omfatter. Af hvad ovenfor er paapeget maa man udentvilt forklare sig, at der ogsaa i denne Christenret med Hensyn til enkelte Bestemmelser og Tillæg, hvilke findes i nogle, udelades i andre Codices, spores en vis Vaklen og Usikkerhed. Af denne Lov have 7 Haandskrifter, der alle maae ansees at høre til de slettere i sit Slags. Til Grundcodex valgtes Cod. arnam. No. 65 qv., som den mindst mangelfulde, imidlertid have dog flere Rettelser paa sædvanlig Maade maattet anbringes.

V. *Hirdskraa*. Af denne Lov, der ifølge Hr. Hauk Erlendssöns udtrykkelige Vidnesbyrd i Overskriften til Cap. 1 (see Side 391, Not. 1) er "sammensat" (det vil her sige formet i en ny Bearbejdelse af ældre Bestemmelser og Vedtægter) af Kong Magnus Haakonssön, have, foruden Fragmenter af tabte Codices, 6 norske og 3 islandske Haandskrifter, hvortil kommer Dolmers Udgave, Kjöbenhavn 1666, hvis Text dog for det meste kun synes at være en slet Copi af Hirdskraa i den stockholmske Codex C. 21 qv. Af de ovennævnte 9 Haandskrifter er der intet, som fremstiller Hirdskraaens Text saa vel redigeret, som de tre Codices, 60 qv., 322 og 304 fol., fremstille Landslovens, og det maa ansees for en stor Skade, at Hr. Hauk Erlendssöns egenhændige Afskrift, der indeholdtes i den Codex, hvoraf de ovenomtalte Brudstykker af Landsloven ere fundne, paa et lidet Stykke i Begyndelsen nær er tabt. Den Codex, i hvilken Texten maaskee findes fuldstændigst og rigtigst, er Cod. 1642 paa det kgl. Bibl. i Kjöbenhavn (nyere Saml.), almindelig kaldet *Codex Tunsbergensis*; men den i denne Cod. anvendte Orthographi, der baade er usædvanlig og stödende, gjorde det vanskeligt at benytte den som Grundcodex. Valget faldt derfor paa Cod. 323, hvor Hirdskraaen findes bagefter föromtalte nyere Bylov, med samme Haand som denne. Sprog og Orthographi ere her ret gode, og Texten stemmer i det Hele taget temmelig nøie med Texten i Codex Tunsbergensis. Vistnok findes der ikke faa meningsløse Steder, men disse ere alle særdeles lette at berigtige, og i Udgaven omhyggeligt rettede paa oftomtalte Maade, de hist og her udeglemte Stykker ere tilföiede o. s. v., saaat Udgiverne nære det Haab, at Texten, saadan som den her er leveret, ikke lader synderligt i Tydelighed og Fuldstændighed tilbage at ønske, medens der dog ikke til nogensomhelst Skade er gjort Vold paa den diplomatariske Nöiagtighed ved Meddelelsen.

VII. *Retterböder og Forordninger*. Af disse, der deels ere meddeelte efter Afskrifter i Codices, deels efter Originaler eller Uddrag af Copibøger, udgjøre de,

VIII

der ere at ansee som Resultater af Overeenskomsterne mellem Kongen og Erkebiskoppen i Aarene 1273 og 1277, den største Masse. Den ældre Overeenskomst, dateret Bergen 1te August 1273, meddeles her, tilligemed Kongens og Pavens dertil hørende Skrivelser, efter en af den pavelige Geheimearchivar Marini bekræftet Udskrift, som det heder, af Originalregesten i det vaticanske Archiv. Forhen har dette Actstykke, foruden i det nys udkomne Diplomatarium Norvegicum, hvor ovennævnte Kilde ligeledes er fulgt, været aftrykt hos Torfæus (Hist. rer. N. IV. 354-57), men her temmelig feilagtigt. Afvigelserne i sidstnævnte Aftryk ere dog for Fuldstændigheds Skyld meddeelte som Varianter. Den senere Overeenskomst, dateret Tunsberg 9de August 1277, er aftrykt efter Originalen, der endnu opbevares i den arnamagnæanske Diplomsamling og er affattet paa Latin. Tidligere har den, mere eller mindre feilagtigt, været aftrykt i Pontoppidans danske Kirkehistorie I. p. 741—748, Finn Jonsöns islandske Kirkehistorie I. p. 386—398, og Thorkelins Diplomatarium Arnarnamagnæanum II. p. 66—73. Af den norske Oversættelse af dette Forlig, hvilken synes at have været affattet omtrent samtidigt med dets Vedtagelse, findes Afskrifter i flere Codices, alle mere eller mindre feilfulde. Ved at meddele denne Oversættelse, hvortil Afskriften i Cod. Arnarn. 350 fol. (skreven paa Island ved 1363) er lagt til Grund som den mindst feilfulde, har man anseet sig berettiget til at anvende en større Frihed med Hensyn til enkelte Læsemaalers Optagelse i Texten, end ellers; thi her havde man den latinske Original som ubedragelig Maalestok for Læsemaalens Rigtighed. Ogsaa af denne Oversættelse leveres i Finn Jonsöns Kirke-Historie I. p. 386—398 et Aftryk, efter Cod. Arnarn. No. 351 fol. I et Par Haandskrifter findes enkelte Dele eller et Udtog af Forliget, optagne; disse fragmentariske Bearbejdelser ere ogsaa særskilt meddeelte. — Grændsebestemmelsen imellem Norge og Sverige er forhen udgiven af Conferentsraad Werlauff i Annaler for Nord. Oldk. 1844—1845 S. 147—192, og har den lærde Udgiver med saa stor Evidents, som det efter Omstændighederne er muligt, godtgjort, at vi i dette Document have for os "den Synsforretning eller det Thingsvidne, der har været lagt til Grund for den i Aarene 1268 og 1273 sluttede Grændsetractat."

Ligesom i første Bind, ere ogsaa i nærværende andet Bind Parallelsteder anførte i et eget Rum paa hver Side, under de i Fortalen til første Bind S. VIII angivne Signaturer. Ved Landsloven ere derhos Parallelsteder anførte af Kong Magnus's islandske Lov, kaldet Jonsbogen (betegnet *Jb*), og ved Erkebiskop Jons Christenret af Biskop Arnes islandske Christenret (betegnet *A*).

Kort efterat første Bind af nærværende Værk var udkommet, fandt man hændelsesviis, ved at undersøge Bindene paa en Deel ældre Regnskabsbøger, bevarede i det norske Rigsarchiv blandt en Mængde andre Levninger af Norges Oldlitteratur

IX

ogsaa flere Brudstykker af forskjellige Haandskrifter af Love, ældre end 1263,¹ hvilke saaledes, hvis man tidligere havde kjendt dem, maatte have været optagne i første Bind, og, paa Grund af deres Vigtighed, aldeles fuldstændigt. Da det antages at interessere Granskere af Norges Antiquiteter og Lovhistorie, snarest muligt at lære disse Brudstykker at kjende, og der desuden ikke for det første er Udsigt til at finde flere, hvis Opdagelse da maaskee burde have været oppebiet, meddeles de ved Slutning af nærværende Bind i et eget Afsnit som Supplement til første Bind. Skriftræk og Orthographi i disse Brudstykker vise, at de Haandskrifter, hvoraf de ere Levninger, alle have været Codices af første Rang, og af særdeles høi Ælde. De henhøre til syv forskjellige Codices: een af den ældre Gulathingslov, fem af den ældre Frostathingslov, og een enten af den ældre Eidsivathingslov eller af den ældre Borgarthingslov. Alle disse Brudstykker ere af stor og særegen Interesse, men intet mere end det sidstnævnte. Til hvilken af de tvende angivne Love det hører, lader sig ikke med Bestemthed afgjøre, men i ethvert Fald er det en høist værdifuld Levning, da, som bekjendt, ellers Intet af disse Love er blevet os bevaret, undtagen Christenretterne og enkelte i visse Bearbejdelser af Borgarthings Christenret indflettede ubetydelige Stykker af samme Lagdømmes verdslige Lov.

Brudstykkerne af den ældre Gulathingslov ere især vigtige, fordi de indeholde Stykker, der ikke findes i Hovedcodex, f. Ex. det Cap. om Troldkvinde, der er optaget i Sverrers Christenret Cap. 98. Derimod udelades, besynderligt nok, Gulathingslovens Cap. 31, hvis første Ord saaledes fremdeles bliver en Gaade.

Af de fem Haandskrifter af Frostathingslöven, hvoraf Brudstykker ere fundne, er den nedenfor med 2 betegnede Codex den mærkeligste, baade formedelst Brudstykkernes Størrelse og Mængde — der ere nemlig Brudstykker næsten fra hver af Lovens 16 Parter — og fordi der blandt dem findes flere, der kunne hjælpe til at udfylde den store Lacune i femte Part (første B. S. 181), og det saaledes, at den i Not. 5 paa hiint Sted yttrede Gisning, at det Manglende omtrent maa have stemmet med visse anførte Capitler af *Hákonarbók*, paa det klareste bekræftes. Ogsaa Brudstykket af Cod. 4 maa ansees mærkeligt, fordi den Begyndelse af Sagetallet (sjette Part), som her forefindes, viser, at dette maa have været aldeles afvigende fra det, der udgjør sjette Part efter Redactionen i Cod. Resenianus, ligesom det og efter alle Kjendemærker at dømme er en ældre Bearbejdelse af Materien, end sidstnævnte. Overhoved viser en nøiagtig Sammenligning af alle fem Haandskrifters Brudstykker med Texten efter Cod. Resenianus i første Bind, at denne baade i Alder og Godhed maa have staaet langt tilbage for ethvert af dem. Enhver Berigtigelse, som fremgaar af en saadan Sammenligning, er i Noterne anført.

---

¹) See om dette Fund et Stykke af undertegnede P. A. Munch i Chr. C. A. Langes Norske Tidsskrift for Videnskab og Literatur, 1ste Aarg. 1847 S. 25—52 (med et Facsimile).

X

Uagtet det meste af hvad dette Bind indeholder allerede tilforn har været offentliggjort ved Trykken — hvilket ovenfor ved de enkelte Stykker er bemærket — saa antages dog denne nye Udgave ikke at ville savne særlig Interesse for dem, der alvorligen granske Norges Antiquiteter og ældre Rets-Historie. Foruden den Fordeel, som det medfører at have alle Arbejder samlede, der tilhøre dette vigtige Afsnit af Norges Lovgivning, vil man tillige ved Sammenligning med de ældre Udgaver overbevise sig om, at i nærværende Udgave Texten er behandlet med strengere Hensyn til Kritikens Fordringer, og at især en langt fuldstændigere Sammenligning er foretagen imellem de forskjellige forhaandenværende gamle Haandskrifter.

Christiania, i September 1848.

J. Chr. Berg,
Overrets-Justitiarius.

U. A. Motzfeldt,
Sorenskriver.

R. Keyser,
Professor.

P. A. Munch,
Professor.

Indhold af andet Bind.

	Side
I. Den nyere Landslov	1.
II. Den nyere By-Lov eller Bjarkö-Ret	179.
III. Nyere Christenret, udgiven af Kong Magnus Haakonssön	291.
I. Nyere Borgarthings-Christenret	293.
II. Nyere Gulathings-Christenret	306.
Anhang I. Kong Magnus's Christenret efter Cod. arnamagn. 62 qv.	326.
— II. Tillæg, vedföiede den nyere Christenret i enkelte Codices	336.
IV. Nyere Christenret, udgiven af Erkebiskop Jon den yngre	339.
V. Hirdskraa	387.
VI. Retterböder og Forordninger	451.
1. Kong Magnus Haakonssöns Retterbod om Tiende og Olafsskot, Tunsberg 1267	453.
2. Overeenskomst mellem Kongen og Erkebiskoppen i Bergen, 1 ^{te} August 1273	455.
3. Overeenskomst mellem Kongen og Erkebiskoppen i Tunsberg den 9 ^{de} Aug. 1277.	
A. Den latinske Original	462.
B. Norsk Oversættelse	467.
C. Kort Udtog i Cod. Arn. 309 fol.	477.
D. Længere Udtog i Cod. 1127 Till. i det kgl. norske Vid. Selsk. Bibl.	477.
4. Kong Magnus Haakonssöns Retterbod om udvidede Privilegier for Kirken, Bergen den 13 ^{de} September 1277	481.
5. Sammes Retterbod om Tiende i Viken og paa Oplandene, Bergen 10 ^{de} Septbr. 1277.	483.
6. Sammes Retterbod om Kager og Bygning af Ödejord	484.
7. Sammes Retterbod om Tiende og Kirkens Rettighed i Hamars Biskopsdömme	486.
8. Grændseskjel mellem Norge og Sverige	487.

Supplement til förste Bind, indeholdende nysopdagede Brudstykker af Lov-

böger, ældre end Kong Magnus Haakonssön	493.
Brudstykker af en Codex af den ældre Gulathingslov	495.
— — — Frostathingslov (Cod. I)	500.
— — — — (Cod. II)	501.
— — — — (Cod. III)	515.
— — — — (Cod. IV)	520.
— — — — (Cod. V)	521.
— — — Eidsivathings- eller Borgarthings-Lov	522.

Trykfeil og Rettelser.

- Side 5 Linie 2 f. n. *Bl*, læs: *Bm*.
— 60 — 9 f. n. (i Noten) (*tata*) l. (*tata*).
— 62 — 4 — *fanntni* l. *fanndi*.
— 150, ved Jvfr. tilføies F. V. 42. Bj. 154.
— 165, ved Jvfr. Bl. IX. 18. læs: Jb. IX. 18.
— 167 Linie 2 f. n. (i Noten) 35 l. 55.
— 201 — 5 f. o. [*gislum* l. *gislum*.
— — 3 f. n. at *midium* *dagi* l. at *midium* *dagi*.
— 234 13 f. o. *elldr* l. *elldr*.
— 250 — 2 f. n. (i Noten) *Na, b*. udgaar.
— 264 — 5 f. n. (i Noten) *Æz* *tz* l. *Æz* *tz*.
— 268 — 3 f. o. *lu* l. *Ku*.
— — — 14 — *mætr* l. *mætr*.
— 481 (Note 3) *mønnum* l. *mønnum*.
— 496 Linie 16 f. o. of l. ofl.

I.

Den nyere Lands-Lov,
udgiven af Kong Magnus Haakonssön.

- Texten aftrykt efter Pergaments-Codex No. 60 qv. i den arnamagn. Samling, indeholdende blandt andet Gulathingsloven, med en Haand fra første Fjerdedeel af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser med samme Haand). Her betegnet . . . . . *Ga.*
- Sammenholdt med Perg. Cod. 322 fol. sammesteds, omtr. af samme Indhold og med samme Haand . . . . . *Gb.*
- med Perg. Cod. 304 fol. sammesteds, omtr. af samme Indhold og m. s. Haand. (Marginal-Antegnelser med s. Haand) . . . . . *Gc.*
- — Perg. Cod. 1154 fol. i det kjøbenhavnske store kgl. Bibliotheks ældre Haandskrift-Samling (*Codex Hardenbergianus*) indeholdende Gulathingsloven, skreven med en Haand fra omtr. anden Fjerdedeel af 14de Aarhundrede, samt andre Sager med forskellige yngre Hænder . . . . . *Gd.*
- — Perg. Cod. 62 qv. i den arnamagn. Saml., indeholdende bl. a. Gulathingsloven med en H. fra første Fjerdedeel af 14de Aarhundrede . . . . . *Ge.*
- — Perg. Cod. 56 qv. sammesteds, indeholdende Gulathingsloven, m. samme Haand som *Bd* og *Be*, fra første Fjerdedeel af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser fra 16de Aarhundrede) . . . . . *Gf.*
- — Perg. Cod. 65 qv. sammesteds, indeholdende blandt andet Gulathingsloven og Byloven, m. en H. fra omtr. Midten af 14de Aarhundrede . . . . . *Gg.*
- — Perg. Cod. 307 fol. sammesteds, indeh. Gulathingsloven og Byloven, med en H. fra omtr. Midten af 14de Aarhundrede . . . . . *Gh.*
- — Perg. Cod. 3260 qv. i det kjøbenhavnske store kgl. Bibl.s ældre Haandskr. Samling, indeh. bl. a. Gulathingsloven med en islandsk H. fra omtr. Midten af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser kun lidet yngre end Texten) . . . . . *Gi.*
- — Perg. Cod. 57 qv. i den arnamagn. Saml. (*Codex Milzovianus*), indeh. bl. a. Gulathingsloven med en H. lidt yngre end Midten af 14de Aarhundrede . . . . . *Gk.*
- — Perg. Cod. 61 qv. sammesteds, indeholdende bl. a. Gulathingsloven med en H. fra Slutningen af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser fra 16de Aarhundrede). *Gl.*
- — Perg. Cod. 1275 i det kjøbenhavnske store kgl. Bibl.s thottske Haandskr. Saml. indeh. bl. a. Gulathingsloven med en H. fra Slutningen af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser kun lidet yngre end Texten) . . . . . *Gm.*
- — Perg. Cod. paa Universitetsbibliotheket i Lund, Hist. lit. No. 12 fol. indeholdende Gulathingsloven m. m.; alt med en H. fra omtr. Midten af 14de Aarhundrede . . . . . *Gn.*

- Sam. med Perg. Cod. C. 16 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskrift-Samling, indeholdende bl. a. Gulathingsloven med en H. fra første Halvdeel af 14de Aarhundrede. *Gp.*
- — Perg. Cod. C. 20 qv. sammesteds, indeh. bl. a. Gulathingsloven med en H. fra c. 1300 eller maaskee noget ældre. (Marginal-Antegnelser med en lidet yngre Haand) *Gq.*
- — Perg. Cod. C. 19 qv. sammesteds, indeholdende bl. a. Gulathingsloven med en H. fra Begyndelsen af 14de Aarhundrede . . . . . *Gr.*
- — Perg. Cod. C. 18 qv. sammesteds, indeholdende Landsloven, med en H. fra 1590 *Gs.*
- — Perg. Cod. No. 1 qv. paa Universitetsbibliotheket i Christiania, indeholdende bl. a. Gulathingsloven med en H. fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarhundrede . . . . . *Gt.*
- — Perg. Cod. C. 21 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskr. Samling, indeholdende bl. a. Frostathingsloven med en H. fra c. 1300 eller maaskee ældre. *Fa.*
- — Perg. Cod. 69 qv. i den arnamagn. Samling, indeholdende Frostathingsloven m. m., Alt med en H. fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede . . . . . *Fb.*
- — Perg. Cod. 72 qv. sammesteds, indeholdende bl. a. Frostathingsloven med en H. fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede . . . . . *Fc.*
- — Perg. Cod. 71 qv. sammesteds, indeholdende bl. a. Frostathingsloven med en H. fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede . . . . . *Fd.*
- — Perg. Cod. No. 8 fol. i den delagardiske Haandskr. Saml. paa Univers. Bibl. i Upsala, indeh. bl. a. Frostathingsloven m. en H. fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede *Fe.*
- — Perg. Cod. C. 22 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskr. Samling, indeholdende bl. a. Frostathingsloven, med en H. fra anden Halvdeel af 14de Aarh. *Ff.*
- — Perg. Cod. 309 fol. i den arnamagnæanske Samling, indeholdende bl. a. Eidsivathingsloven, med en H. fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarh. indtil i Cap. 12 i Kjöbebolken, og derfra med en H. fra 1325, der i det Foregaaende har anført Varianter i Margen. *Ea.*
- — Perg. Cod. 68 qv. sammesteds, indeholdende bl. a. Eidsivathingsloven med en H. fra første Halvdeel fra 14de Aarhundrede . . . . . *Eb.*
- — Perg. Cod. 1640 qv. i det kjøbenhavnske store kongelige Bibliotheks nyere Haandskr. Samling, indeh. bl. a. Eidsivathingsloven med en Haand neppe yngre end 1300. *Ec.*
- — Perg. Cod. 317 qv. paa Universitetsbibliotheket i Christiania, indeholdende bl. a. Eidsivathingsloven med en H. fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser med omtr. samt. H.) . . . . . *Ed.*
- — Perg. Cod. C. 17 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskrift-Samling, indeholdende bl. a. Eidsivathingsloven med en H. fra 1ste Halvdeel af 14de Aarh. *Ee.*
- — Perg. Cod. No. 1127, Tillæg, i det kgl. norske Videnskabers Selskabs Bibliothek i Thronhjem, indeholdende bl. a. Eidsivathingsloven med en H. fra omtr. Midten af 14de Aarhundrede . . . . . *Ef.*

- Sam. med Perg. Cod. 1642 qv. i det kjøbenhavnske store kgl. Bibliotheks nyere Haandskr. Samling (*Codex Tunsbergensis*), indeholdende bl. a. Borgarthingsloven, upaatvivlelig m. samme Haand som *Bk*, fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser fra 16de Aarhundrede) . . . . . *Ba*.
- — Perg. Cod. 3261 qv. i det kjøbenhavnske store kgl. Bibliotheks ældre Haandskr. Samling, indeholdende bl. a. Borgarthingsloven upaatvivlelig m. s. H. som *Bl* fra Midten af 14de Aarhundrede . . . . . *Bb*.
- — Perg. Cod. 31 oct. i den arnamagn. Saml., indeholdende bl. a. Borgarthingsloven med en H. fra 2^{den} Fjerdedeel af 14de Aarhundrede . . . . . *Bc*.
- — Perg. Cod. 302 fol. sammesteds, indeholdende bl. a. Borgarthingsloven eller rettere Skiduthingsloven, m. samme H. som *Gf* og *Be*, fra 1ste Fjerded. af 14de Aarh. *Bd*.
- — Perg. Cod. 305 fol. sammesteds, indeholdende bl. a. Landsloven, nærmest Borgarthings- eller Skiduthings-Loven; m. samme H. som *Gf* og *Bd*, fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser fra 16de Aarhundrede) . . . . . *Be*.
- — Perg. Cod. 58 qv. sammesteds, indeholdende bl. a. Borgarthingsloven med samme H. som *Bh*, neppe meget yngre end fra Midten af 14de Aarhundrede . . . . . *Bf*.
- — Perg. Cod. 63 qv. sammesteds, indeholdende Borgarthingsloven (efter Redactionen at dömme, skjönt Gulathinget ogsaa nævnes) med en Haand omtr. fra Midten af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser fra 15de Aarhundrede) . . . . . *Bg*.
- — Perg. Cod. 74 qv, sammesteds, indeholdende Borgarthingsloven med samme H. som *Bf*, neppe meget yngre end fra Midten af 14de Aarhundrede . . . . . *Bh*.
- — Perg. Cod. C. 15 qv. i det stockholmske kongelige Bibliotheks Haandskr. Samling, indeholdende bl. a. Borgarthingsloven, upaatvivlelig med samme H. som *Ba*, fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser fra c. 1500) . . . . . *Bk*.
- — Perg. Cod. C. 14 qv. i det stockholmske kongl. Bibl.s Haandskr. Samling, indeholdende bl. a. Borgarthingsloven, upaatvivlelig med samme H. som *Bb*, fra Midten af 14de Aarhundrede . . . . . *Bl*.
- — Perg. Cod. No. 11 i det deichmannske Bibliothek i Christiania, indeholdende bl. a. Landsloven, uvist for hvilket Lagdömme, med en H. fra Slutningen af 16de Aarh. *D*.

Samt endelig med en Deel Brudstykker af Pergamentscodices, dels i den arnamagnæanske Samling, dels i det norske Rigsarchiv. De vigtigste af disse ere betegnede: *Go*, Brudst. af Gulathingens loven fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede, i Cod. Arnagn. 315 fol.; *Gu*, Brudst. af Landsloven fra Midten af 14de Aarhundrede, i det norske Rigsarchiv; *Bi*, Brudst. af Borgarthingsloven fra 1ste Halvdeel af 14de Aarh., i Cod. Arnagn. 315 fol.; og *Bl*, Brudst. af Borgarthingsloven (efter Retskrivningen at dömme) fra 1ste Halvdeel af 14de Aarh., i det norske Rigsarchiv.

Det bemærkes, at man, ved at inddele de her opregnede Haandskrifter i fire Klasser, af hvilke enhver bærer Hovedsignaturen *G*, *F*, *E*, eller *B*, medens de enkelte Codices hver for sig betegnes med særskilte smaa Bogstaver, vedföiede Hovedsignaturen, har sögt at antyde, hvilken af de fire Klasser af Landslove hver enkelt Codex tilhörer; saaledes nemlig, at *G* betegner Gulathingslovene, *F* Frostathingslovene, *E* Eidsivathingslovene, *B* Borgarthingslovene. Hvor flere Codices af samme Klasse i Varianterne anföres umiddelbart efter hverandre, sættes Hovedsignaturen blot foran den förste, f. Ex. *Gb, c, d, f; Bg, h, k* istedetfor *Gb, Gc, Gd, Gf; Bg, Bh, Bk*.

Den deichmannske Codex, der ei kan siges at tilhöre nogen særskilt Klasse, er den eneste, som ikke kunde henföres under nogen Hovedsignatur, og derfor har faaet sit eget Mærke *D*.

Magnus með guds mistunni Noregs konungur son Hákonar konungs [(sonar) sonar² Sverris konungs sendir³ allum monnum⁴ [i Gula þings laugum⁵ quedio guds oc sina. Per uitid at hinir skynsamazstu⁶ menn af Gula⁷ þings lagum⁸ hafa iduliga getet þirir off [at per hazet⁹ spurt¹⁰ at ver [hazum lut i att¹¹ at bota nokot vm zlestar logbotr i landeno með hinna¹² bezstra manna rade¹³ oc bedit off at ydur bot stilldi þeirra umbota¹⁴ eigi lutlaus vera.¹⁵ En per skolut uita sanliga at off ber¹⁶ ual adr þirir at sea. en eintanliga nu berzt er per tronstut sua mikit¹⁷ a uara þorsio er per dorndut hana alla i uara stipan.¹⁸ þat¹⁹ af at tala oc þat uid²⁰

1) Denne Overskrift er tagen efter *Gd, e, m. Fc. Bk.* — Her hæz brez Manusar konungs er han sriþade till allra Noregs manna vm logbot þa sem ganga skal vm allan Noregh. of greinir her hverfu hon er daltunum stípat sua vattande sem her zngir nu. — *Gf.* Her hæz Gulapings bot meðr. — *Gi.* Incipit prologus vm kapitota stipan. — *Gl.* Her hæz laugbot þa er virðulegr herra Magnus konungur hin koronadi stípadu oc gaz ollum Gulapingsmonnum. — *Gn.* Brez herra Magnus ts. til herra Jons erðibyslups of til allrar alþydu. — *Gp.* Her hæz brez þett sem Magnus fr. sende (sriþade — *Be.*) till alra Noreghs manna vm stipan logbotr oc vm greinir hennar sua vattande sem her seghir nu. — *Bd, e.* Hier hæz upp Þorgherþings bot allra víqverste manne með Quedio Guds oc sending oc bræui M. ts. sunar Hákonar ts. sunarsunar Sverris ts. er han stra oc samansætta tet (i Sarpaborg — i Marg., men, som det synes, m. s. H.) af ollum botum landzens oc gaz Þorgarþingz monnum sem hana toghotofu Joens vofu dag þra burd vara herra ihs. xpc. mccc. oc. lxx. oc. iij. vater a. xj. are ritis M. s. ts. — alm. Overskr. paa den første, ellers ubeskrevne Side, men med en yngre Haand end selve Texten, eller idetmindste oprisket; dernæst överst paa anden Side, hvor Loven begynder: assit principio Sta. Maria meo. amen, og som Overskr. m. Rödt: prologus — *Bl.* Intimationsbrevet mgl. i *D.* Defecte i *Begyndelsen ere: Gc* til i Thgfb. Cap. 5. *Gg* til i Landvb. Cap. 13. *Gh* til nedenfor i Intimationen. *Gk* til i Thingfb. Cap. 4. *Gr* til i Chrb. Cap. 12. *Fd* til i Chrb. C. 8., *Bg* til i Landvb. C. 12. *Bh* til i Thgfb. C. 2. 2) [(sonar)son feilagtigt *Flere.* [(sunarsunar suns — *Ed.* 3) virðulegom herra (oc andlegum þodr — tilf. *Fc, e*) Jone erðibyslupi oc — tilf. *Gf, n. Fc, e, f. Bf.* Jon erðibpi of — tilf. *Bd, e.* — virð. herra A(nðrefe) bpi. i Aþlo oc — tilf. *Ba, k.* A(nðrefi) bpi i Aþlo, Þorsfinni bpi i Gamre of — tilf. *Ec.* 4) guds vinum of sinum *d. fl.* (30 Codd.) 5) [i Frostu eða Gula þ. l. — *Gn.* [Gula þings monnum — *Gi.* [i Frostu þ. l. — *Fa, b, c, e, f.* [i Eibzþua þ. l. — *Ea, b, c, d.* [Eibzþua þings monnum — *Ef.* [þeim s. þetta brez sea eða hõyra of i Eibzþapings l. ero — *Ee.* [i Þorga (Þorgar) þ. l. — *Ba, b, k, l.* [i Noregs konungs riti — *Bd, e.* [i N. þ. l. — *Gs.* [mgl. *Bf.* Frostu opr. men senere rettet til Gula — *Gf.* 6) stíritaflu, *d. fl.* 7) Rettet dertil m. nyere H. fra Frostu — *Gf.* Frostu — *Gn.* Frostu — *Fa, b, c, e, f.* Eibzþua *Ea, b, c, d, e, f.* Þorgar *Ba, b, k, l. n.* — *Gs, Bb.* 8) logfogu — *Ee.* i Noreghe — *Bd, e.* af &c. mgl. *Gg, Bf.* 9) [ot — *Bc.* 10) [mgl. *Gt.* 11) [i adom — *Ef.* 12) I *Ga, b, c.* hino. 13) með — rade mgl. i *fl.* 14) lufa — *Ge.* lunnanda — *Ee.* 15) oc bedit &c. — mgl. *Gn.* 16) þar — *Gn.* *Ea, b, c, e.* Istf. oc bedit &c. have *Fc, Fe, Gs:* of (er — *Gs*). þottomt (þottumzt — *Fe, Gs*) ver varla þerz venta at Frostþings bot (N. þings tog — *Gs*) stíldi stítra umbota lutlaus (umbota laus — *Gs*) vera sem allar adrar logbotr i landeno hafa godan (mgtin — *Fe.* mgtinum — *Gs*) þora af zengit. En per stutud þat (antega vita at ver (hazum) þui zyrri i odrum logbotum lut af. at off þotti sem allar adrar hezbi meiri of bradari þorz til umbota. þui at af ollum (hofom — tilf. *Fe*) zanz off ydur bot miclum (um mgtin — *Fe*) þora hellsz (velz — *Gs*) stazþergi vera. En antega unnum (zunnu — *Gs*) ver henne zyrst of þazt allrar þeirar varar tillogu. sem hon væri þa þetr of losare (være síðan losare of þette — *Fe.* vere þa losare — *Gs*) en adr. (adrar — *Gs*). Þar off — o. s. v. 17) sua uall — *Ed.* sua miot — *Bb, l.* 18) vara þorsio — *Gd, p. Bf.* uarl vaild — *Gl.* 19) þar — *fl.* 20) til — *fl.*

at setia¹ sem off þotte² bera með hinna bezstra³ manna raðe.⁴ Oc æz þui hozum ver nu om ridir iduliga stodat hana oc lizt off sem alluida megi⁵ með jam⁶ orðom zullan orskurd geza.⁷ þar sem hon talar adr gongsi⁸ langt om. En sumum stodum þarz⁹ hon sanliga tillogu þar sem [adr¹⁰ er huergi¹¹ liosare¹² en marger þeir þurzu er zatunnigir¹³ eru. Nu þo at ver kennem off miot uantunniga¹⁴ til slika storraða.¹⁵ þa hozum ver þo þessa bot rita¹⁶ latet er ver sendom ydr¹⁷ eptir slium hætte sem hon uattar.¹⁸ tronstande a uars herra Ihesu Christi missunn oc arnadar orð¹⁹ hins hællga Olafs konungs²⁰ oc þeirra hinna stynsamazstu manna tillogu²¹ er²² hia off uaro. En at þer silit²³ þui gior²⁴ hui ver hazum sua bollunum sliþat i henne sem nu er. þa greinir þessir hattr²⁵ zirir ydr sem her zylgir.

Þingzara²⁶ boltr er nu sem zyr æz anduerðu ritadr adr en heze sealza botina. at adr bere²⁷ at þingit se sliþat oc nezndir stodadar.²⁸ logrettu menn kosner.²⁹ eidar zluttr. grid sett.³⁰ oc sidsemdom lyft. at þui bætr verði bokenne lytt³¹ sidan [oc dom lytt³² sem þingit er³³ bætr stillt oc sidat. S fyrsti lutr bokarinnar er kristinsdoms boltr. at menn sliki kristiliga tru³⁴ [vera grunduoll³⁵ oc upphaz allra godra uerka.³⁶ oc heilagrar kirliu lydni oc hennar zormanna vera lysing oc leidtogar³⁷ til allra logliga rettynda³⁸ oc missunsamliga sidsemda.³⁹ Nest kristinsdoms bollinom er vtzara boltr. at aldydan sliki þann gud hinn sama sliþat hazza konungdominn⁴⁰ til verallega⁴¹ izirbods⁴² sem biskup⁴³ til andlegs. Eptir vtzara boll er mannhælg. þui at [þuisa nest⁴⁴ hozzer⁴⁵ hozdingiumum oc allum⁴⁶ vtt zra halda lata⁴⁷ guds zrid⁴⁸ oc godra manna zrelse millum kristinna manna. en⁴⁹ þeim með lagum oc þo

1) leggja — fl. 2) þittir — d. fl. bezt — tilf. d. fl. 3) stynsamra — Gd, p, s. hinna stynsamuztu — fl. hinna vitrastu — Gn. 4) samþytt — Bc. 5) mætte — d. fl. 6) uarom — Fc. zærom — d. fl. 7) gera — d. fl. aat leggja — Ed. 8) miot — Bf. mntiz till — Fe. 9) þyrzti — d. fl. 10) adr — mgl. d. fl. 11) [hon er huergi — Gn. 12) ofsurðr — tilf. Fc, e. Her begynder i Fc Lacune af eet Blad, indtil allerförest i Thgfb. 13) zauttrir — fl. zatunandi — Gl. 14) uantun- nande — fl. zatunnande — andre. 15) mala — Ee. 16) sriqua — Gm. gera — Ee. 17) er ver &c. mgl. Gn. Fe. 18) var — Ee. eptir slium &c. mgl. Gd, e, p. 19) varar zru [sancte Marie oc tilf. Gf. Ed, f. Ba, b, c, e, f, k, l. hinnar heitgu Mariu. of tilf. Gm. Eb. hinnar (hælagu) monjar Mariu oc tilf. Ff. hinar heitga Maria of allra gude hællagre manne — tilf. Gq. 20) oc arnadar orð &c. mgl. i fl. 21) raðe — Bf. raðe of tillagu — Gm, t. 22) þa — tilf. Ef. 23) hana — tilf. Gt. 24) bates — Fb. Bl. 25) Saal. Ga. þessir þattr — Gb. hættir — Gd, i, s; lutr — Bf. þessi hattr — d. fl. greinir hon með þessom hætti — Gm. 26) þing- zazarar — de fl. 27) hozrir — Gf, Ef. hozuer — fl. 28) oc nemdar menn stodader — Gl. Fa. of nemdar men kosner — Ed. oc n. m. &c. mgl. Ec. 29) logr. m. tomner — Gl. men þeir stodadir sem i logretto ero næmzndir. — Ed. 30) gr. sett mgl. Gd, s. 31) lyft — Ed. 32) [mgl. Fa; ellers forskjelligen: [of domonom litt, [of domum lyft, [of domum litt. [of domi hlytt — Gi; [at domom lyft, [oc domt lyft — Ef., [oc domom — Bk; [oc domom manna — Bc; [oc aat gongmt domum — Gp. 33) adr — tilf. Ba, k. 34) sua halda at . . . tilf. Bc; de fg. Ord ulæselige. 35) [er grunduollr er — Bd, e, f. 36) lufa — de fl. 37) of leidtogar — mgl. Gn. 38) til allra rettynda — de fl. — t. a. godra lufa — Ge. t. a. godra lufa of allra togf. rettenda — Fb. t. a. rettra mala of rettenda — Ed. 39) rettynda — Fe. lufa of sidsemda — Bc. Fra vera lysing mgl. Bf. 40) konunginn eller kononginum — fl. 41) konungslaga — Ge. 42) umbods eller ualdz — de fl. 43) biskupum — Eb, d. Bf. ertibslupi — Gn, s. Fe. en hinn — Fa. 44) [þat — Gc. sua — Fe. 45) hozrir — Fe. 46) odrum — Fa. ollum odrum — de fl. 47) at halda of halda lata — de fl. 48) grid — Fb. Bb. 49) of þo — Gm.

høfðamliga¹ eptir atvítum² at reyfa sem at adru verða þroxádir.³ Næst mannhælgir er erýða tal [með þui þleiru⁴ sem þui horyrir. oc hæzr þat með tuenna giptingum. þui at mittu uarðar þeim sem til arzanna kalla⁵ at þeir se [i heilogum oc logligum⁶ hiunskap getnir. Eptir erýða tal hezr landa brigði. þui at [þann tíma⁷ sem maðr erzír⁸ notorar iarðer þa horyr honum at stoda um sin odol oc annara manna. at hann hallði engara manna odolum⁹ með logum¹⁰ sottum.¹¹ oc tunni sealzr sine odol með logum at brigða. Eptir landa brigði er landzleigu bolkr þui at þeim horyrir¹² eptir lagum sínar iarðer¹³ at byggia sem með logum haza at komizt. Eptir landzleigu bolkr er kaupar bolkr þui at sua skal eptir lagasotnum¹⁴ lausa aura soria. sem eptir landa brigði iord¹⁵ oc¹⁶ odol.¹⁷ Eptir kaupar bolkr er þioza bolkr þui at þat horyr engum zírir notorum adrum at tortíma¹⁸ sem sa hezír með lagum¹⁹ at komizt er a. en sa er adruuiff gerir [man laga reyfing zírir suara.²⁰ Sidarst i bokenne eru tonunga rettár botr. at sa tonungr er til er stípaðr²¹ eptir at sea lagum²² eptir umdomum sína þorællra.²³ a²⁴ eigi síðr at hugga²⁵ sína síðsama þegna með [linlind oc rettárbotum²⁶ en at temprá ospala með hirting oc logligum reyfingum.

Erzír²⁷ þær er til haza zallet oc um²⁸ uiga zérdir oc um tuenna giptingar.²⁹ oc um oll onnur laga mal.³⁰ þa stolu³¹ eptir þui vera³² sem þa gengi log i lande er þau mal gerduzt³³ ez eigi hezír adr logligr domr a zallet.³⁴

Bíðium ver yðr³⁵ at þer uarkunnit uíð off þui sem a stórtar. þui at meir hezír ualldit ziofshyðbi var oc³⁶ [uantunnend³⁷ eða galonfi en uilia loyfi³⁸ sem ætla ma. þo at ver

¹) hofðega — *Fa.* hofðamtegom — *Ba.* ²) t. atvítum mgl. *de fl.* ³) sannprovaðer — *Ge.* n. *Bl.*
⁴) [oc þat annat — *Ba.* k. ⁵) standa — *Gd.* *Eb.* *Bd.* e. ⁶) [i logligum — *de fl.* [i heilogum — *Gf.* *Ee.* *Be.*
⁷) [þegar. — *Ba.* k. [þuarn tíma — *Bf.* ⁸) zér — *Fe.* ⁹) Her tilf. under Linien med Indskydelsestegn
nema — *Ge.*, over L. m. nyere H. vitan — *Ba.* ¹⁰) otogum — *Eb.* *Bf.* rongum. *Bb.* ¹¹) sottum —
mgl. *Bb.* at h. hatde ei odolum annara manna vitan með laghum — *Ef.* ¹²) horyr — *de fl.* ¹³) eignir
— *Gf.* ¹⁴) lagum — *Fe.* *Bb.* ¹⁵) lond — *de fl.* ¹⁶) *Her ophörer Lacunen i Gh.* ¹⁷) þegna — *Gt.*
iarðer — *de fl.* ¹⁸) tortyna — *Bf.* mishyrma — *Ed.* notot zírir þeim — tilf. *Bc.* ¹⁹) retto — *Gd.*
²⁰) [stat lagharæzst zírir at suara — *Bf.* Eptir taapabotf &c. mgl. *Gq.* ²¹) tofenn of stípaðr. *Gd.* p. s.
²²) of allum rethndum tilf. *Bc.* ²³) t. umdomum &c. mgl. i *fl.* ²⁴) þa horyr honum — *Bc.* ²⁵) at
athugha — *Gd.* ²⁶) [liting of r. — *Ge.* litning of r. — *Ed.* *Bc.* líðtind of r. — *Gt.* líðtind of r. — *Ee.* *Ba.* k. l.
ligig of r. — *Fe.* lífing of r. — *Bf.* mistunn of r. — *Bb.* líðnande rettárbotum — *Ef.* ²⁷) þat uítium uer of (einfantiga
— tilf. *Gh.* n. s. *Fe.*) at þer uítir um allar erzír — *fl.* ²⁸) iarða brigði of — tilf. *de fl.* odato br. of —
tilf. nogle, andre landa br. of. ²⁹) oc um tu. g. mgl. i *fl.* ³⁰) undir hutrium lagum (lagum mgl. *Gd.* s.)
er þeir urðu tilf. *de fl.* ³¹) *Her beg. en Lacune* (udfyldt med aldeles ny Haand) af eet *Bl.* i *Gt.*, ophörer
i *Thingsh.* Cap. 3. ³²) zara — *Bc.* domazt — *Gh.* n. p. s. domazt of vera. — *Ea.* c. uera oc eptir þui
nu ganga — *Ee.* ³³) greiddozt — *Ed.* ³⁴) logligr d. a komst — *fl.* logl. domr eða stípan a t., loglig
stípan a t., loglig saatmall a t., logl. stípan a verit gor, *forskjellige.* Hernæst indskyder *Ee* følgende: of az þui
bíðium ver of bíðdom yðr. herra n. hñscup oc herra þorzinn hñscup oc alla yðr íamfaman. at þer stóðet at inuir-
dulaga. huar yðr þictir az vera tafande eða uíðr læggiandi. — Det hele Stykke "Erzír þær . . . a zallet" er
henfytet som Tillæg ved Enden af Fortalen i *Gb.* ³⁵) alla saman — tilf. *Bc.* ³⁶) ziofshyðba (saal. *de fl.*)
var of — mgl. i *fl.* ³⁷) vantunnand, vantunna, vantunnende, vantunnande, vantunnanda, vantunning, vantunnasta,
zafunnende — *forskjellige.* ³⁸) [vant. en gal. eða uítatónfi — *Ge.* *Bk.* [en illuít eða v. i. *Fa.*

heyrðim minna [i uæð¹ sætt oc off tóte þetta ezne² sialdnar en off tætr.³ þinzt oc notof nylsamlægt i.⁴ þoktum þat aller Þhesu Christo. huers nazn se blæzat⁵ ottan enda. Amen.

I. Þingrarabolfr.⁶

- j. Þinn þyrfti capitulus botar þessarar er Gula þings bot heitir greinir huersu marga bolka hon heyrir i ser oc sua stipan þeirra med nymsum heitum.
- ij. Nær þing skal vera oc sua nær neyna skal menn til logþingis. (1.)
- iiij. Huersu marga menn neyna skal or þylki huerio til logþingis oc um tillogu eyri. (2.)
- iiij. At logmadr skal lata uebond gera oc um drýdiar burd til logþingis. (3.)
- v. Eptir gognum oc uitnum skal huert mal dōma. (4.)
- vj. Aller menn stolu i gridum þara til logþingis oc sua þra. (5.)
- vij. Eþ annar huar þryr a lut sinu þa er þeir koma heim aþ logþingi. (6.)
- viiij. Um sýflu manna þing. (7.)
- ix. Um doma þa er sættir ero um uiga þerdir⁷ oc þeirra kuenna legord er menn eiga uigh um. (8.)
- x. Um laga stegnor. (9.)
- xi. Nær til logmanz skal stegna. (10.)
- xij. Eþ manni verdr stegnt til logmanz. (11.)
- xiiij. Eþ madr þær eigi rettýndi sin i bygdum heima. (12.)

Her heyr þingjara bolk Gula þings manna.⁸

- I i. Fridr of blæzsan⁹ vars herra Þhesu Christi. arnadar ord uarar þru sancte Marie oc hins hælga Olafs konungs oc alra heilagra manna veri¹⁰ med off allum Gula þings monnum¹¹ nu oc iaznan. En ver stolum logþingi uart eiga a. xij. manadom huerium Botolfs messo eptan¹² [i Guloy a þingstad¹³ rettom. þar stolu aller þinn: aþt nauðsynia¹⁴ lauft þeir sem til þings¹⁵ eru neýndir. En lendrmadr¹⁶ eða

Jvfr. Cap. 1. 2. G. 3. F. I. 1, 4. Hk. 1, 2. Sv. 2. Jb. I. 1.

¹) [uid — Gm. ²) mat — fl. ³) Istf. "þo at ver heyrðim &c. har Fa: þo at off tóte þat sialdnar eða ver heyrðim minna við sætt en nu hozum ver. ⁴) botenne — tilf. Ea. ⁵) [e tozaf of blæzat — Gn. e of e — tilf. Bc. ihu xpo of hans blæzadu nazne — Eb. ⁶) Dette er den stadige Sideoverskrift gjennem hele denne Bolk i Ga. ⁷) þergir — Ga ved en Skrivfeil. ⁸) Overskrifter, forskjelligt affattede, i de övr.; Gulathing nævnes i Gb, c, d, h, m, n, p, t; Frostþing i Fa, c, e; Eidsþing i Eb; Borgarþing i Bb, l; logþingi, logþing eller þing i Gf, i, s. Fb. Ea, c, e, f. Ba, d, e, k. Lacumen i Fc ophörer her i Overskriften. ⁹) þagnadar — Fe. ¹⁰) [e — de fl. ¹¹) Frostþings monnum — Fb, c, e, f. Udraderet i Fa: synes dog at have været Frostþings. — Eidsþingis m. Ea, c, d, e. Borgarþings m. — Ba, b, f, l. Borgarþings m. opr. men med en langt yngre H. rettet til Stýðu þings m. — Bk. Rtings m. — Gs. alþingis m. — Gi. logþingis m. — Bc, e. Rorrs monnum Ef. D. Udelades — Eb, c. ¹²) Botolfs uoto eptan — de fleste. halyum manade þirir Jonsuotu — Fb, c, e. a þetars uafu eptan Ba, f.; disse Ord ere dog i Ba senere overstregede, og i Margen er der med en langt nyere Haand tilskrevet forat indskydes i Stedet: "sondagan næst eptir xij. dage jof. I Bk har en nyere Haand forandret det Opr. til Botuuls v. eptan. Udelades i Bb, l. ¹³) [a (i) Gula þingstaf — Gd, e, m. [a Frost a þingstaf — Fa, c, e. [a Frost þingstaf — Fb, f. [a Eidsþing þingstaf — Eb, d, e, D. [a Borgarþingstaf Ba, b, l; dog er det i Bl senere rettet til Stýðunnu þ. fl. [i R: a þingstaf — Gs. [a þingstaf Ea, c, f. Bc, d, e, f. ¹⁴) þorþalla — fl. ¹⁵) Gulathing — Gm. Borgarþingis — Bb. logþingis — Ee. Bc, e, f, l. ¹⁶) barun — Ge, h, i, q, s, t, Fa. barruna — Gm. lendir menn, saavel som nedenfor sýflumenn — armenn —

syflu madr eða armadr skal¹ neynt hafa a midraflu þingi sua marga menn or zylki hueriu sem [her uattar i nestu lapitulo eptir² eða þeirra logligr umbods madr.³ oc neyna þa menn [sem foruertu⁴ menn hafa⁵ oc þeim [synast uenastir til skila⁶ oc þeir megi þat med eidi sinum sanna. En þann eid skolu þeir sueria þann zyrstan soran dag er þeir toma til Gula þings⁷ med þessom eidstaz. At þess leggr hann⁸ hond a⁹ bot oc þui stytr hann til guds. at þa menn hezir hann¹⁰ neynda at þui sinni¹¹ til Gula þings¹² er honum synduzt¹³ uenastir til skila¹⁴ eptir sinni samuizstu oc eigi tot hann þar adra muni til.¹⁵ oc sua skal hann iaznan nemyna¹⁶ meðan hann hezir þetta staz. En þenna eid skal¹⁷ engi optar sueria en vm sinn.

Quersu marga menn neyna skal or zylki hueriu.¹⁸

ij. No er sua mællt at [nemyna skal¹⁹ or Egða zylki .xij. menn. oc skal huer 2 neyndar madr þedan tala i farar oyri sinn .x. aura silzrs.²⁰ En or Kyggia zylki skal neyna .xxx. manna. oc skal huer neyndar²¹ madr þedan tala mort silzrs sunnan ziardar²² en .vij.²³ aura nordan ziardar.²⁴ Or horda zylki skal neyna .xl.²⁵ manna. oc skal huer [hafa az Sunnhordum²⁶ .v.²⁷ aura silzrs. en az Nordhordulande .iij. aura huer neyndar madr. Or [Synna zylki²⁸ skal neyna .xx.²⁹ menn. oc skal huer

Jvfr. Cap. 2. Jb. I. 2.

alt i Fleertal — fl. — Enkelte have og som Forbindelsesord ot istf. eða. ¹) skolu — de fl. ²) [zorn sðuena er tilf. — Bb. [zorn sðu. hezir a verit — D. ³) togligir umbodsmenn fl. eða þ. umb. madr mgl. Ge. ⁴) foruertu Fl. ⁵) [er — tilf. fl. [sem uat tunnande ero — Eb. [er foruertu men hafa zirir (er oc stilitrastar ero — Bb. ⁶) [þyttir best til vera zalsnir — Bb. skila — mgl. Ed. ⁷) til frosto þings (a fr. þing) Fa, b, c, e, f. til Eidsiuvathinga Ea, c, d, e. til Borgathinga — Ba, k. til togþingis — Ef. Bb, c, d, e, f, l. til þings (a þing) — Gf, i, s. ⁸) et — Gn, q. Ef, hvor den hele Edsformular staaer i 1ste Person. ⁹) helga — tilf. fl. ¹⁰) Her begynder en Lacune i Fb., ophører i denne Bolks Cap. 10. ¹¹) at þui sinni, mgl. de fl. ¹²) frostþingis — Fa, c, e. Eidsiuvathinga — Ea, c, d, e, f. Borgathinga — Ba, b, k, l. Nittings — Gs. togþingis — Gf, Ff. Bc, d, e, f. þings — Gi. Eb. D. ¹³) best til forer ot — tilf. Gp. ¹⁴) taga ot skila — Ff. allzt stiritis — Bb. ¹⁵) ot e. t. h. þ. a. tuti til — Fe. ot & t. . . . mufu til — Eb. oc ænga mufu tot han þar til — Bb. ot & t. mgl. Ge, t. Fa. ¹⁶) gerra — de fl. ¹⁷) þaz — Bc. ¹⁸) Den Deel af dette Cap., der indeholder Bestemmelserne for Gulathinget, findes naturligtvis ikke i nogen af de Codices, der indeholde Frostathing, Eidsivathing, eller Borgathing-Lov : i Fa, c, e, f; Ea, b, c, d, f; Ba, b, c, d, e, f, k, l, medens dog Bestemmelserne for Frostathinget ere optagne i Ga, b, c, umiddelbart efter Bestemmelserne for Gulathinget. Det hele Stykke mangler i D; hele Capitlet i Ee. Bk. — I nærværende Udgave ere Bestemmelserne for Eidsiva- og Borgathing optagne efter Ea og Bam. fl. i Texten næst efter Frostathing, see nedenfor S. 12 Note (34) S. 13 Note (12). Allersidst, S. 13 Note (14), mellem [ ] og m. mindre Tryk, har man optaget de tilsvarende Bestemmelser for Færøerne, der med en god og gammel Haand findes tilskrevne paa en forresten ubeskreven Side ved Christendomsbolkens Ende i Gg. ¹⁹) [zara skolu — Gh, s. Fra "skal" indtil "nu az tendr madr" er der i Gf et aabent Rum, hvori en H. fra Midten af 16de Aarh. har skrevet et Stykke om Formularen til Gridsætning paa Thinget, med Overskr. "Om grid." Istedetfor det hele Stykke om Nævningmændene fra "skal" indtil "Nu az l. m." har Gs et Par Linier, der stemme overeens med Borgathingeloven, see nedenfor S. 13 ved Note (12). ²⁰) silzrs mgl. i fl. oftere. az bonda zt az laugmann þeim er uarbutir bonda zt — tilf. Gn. az bonda zt ot tala az logm. þ. e. varðu. b. z. — tilf. Gp. ²¹) togþingis — Gm. ²²) austan ziardar — Gp. zirir sunnan ziardar — Ge, h, i, m, t. ²³) .vij. — Gm, n. ²⁴) zirir nordan ziardar — Ge, i, t. z. nordan — Gh, m, q. ²⁵) .xl. — Gm, t. ²⁶) [þedan tala az [ndra sutanum — Gd, q. ²⁷) .v. — Gm. ²⁸) [Synna — Gm. ²⁹) .xij. — Gn.

neyndar madr taka .v.¹ aura silýrs. Or fyrða þylki skal neyna .xx.² menn. oc skal huer neyndar madr taka .viij.³ aura silýrs⁴ [or Sunnþiordum⁵ en .viij.⁶ aura [or Nordþiordum.⁷ Or Sunnmora⁸ þylki skal neyna .xij. men. oc skal huer neyndar madr taka [.x. aura silýrs. en mort or nordra lufa.⁹ Af Ualdrese skal neyna .iiij. menn oc af Haddinga dale .ij.¹⁰ menn.¹¹ af Sættre .iiij.¹² menn. or Otrodale .iiij. menn.¹³ haxe huer neyndar madr [.v. manada mate smors.¹⁴ [pat stolu bondr gera at zear magne.¹⁵ [oc skal huer neyndar madr taka mort silýrs i zarat onri sinn.¹⁶ [skal þetta ze vpplutast¹⁷ i Þiorguin af logmanni¹⁸ oc¹⁹ þeim sem boarmanna²⁰ ze uardueita.

²¹ Nu er sua mællt at nemzua skal til frosto þings²² .xl.²³ bonda uttan or þrondeimi or hueriu þylki. en .xl. innan or þrondeimi or hueriu þylki.²⁴ En .ij. menn skal nemzua or huerri skipreidu or Naumudale oc or Kaumsdale til frosto þings. þeir stolu haza i þingzarat ze .viij.²⁵ aura uegna²⁶ huer þeirra er til þings er neydr. En af Nordmore skal nemzua .iiij.²⁷ menn or huerri skipreidu oc sua or Vppdale til frosto þings. oc haxe huer þeirra i zarat onri sinn [halza mort silýrs.²⁸ En [.ij. aura silýrs²⁹ huerium³⁰ neyndar manni allt innan þiardar³¹ til frosto þings zarat.³² Stolu þeir þetta ze taka i Midarose af bonda ze. af logmanni oc þeim sem bonda zeno uardueita.³³

³⁴ Nu stulu lendir menn of þyflu menn neyna a midzofstu þingi menn til Eidsþsua

1) .v. — *Ge, h, m, q.* 2) .xij. — *Gn.* 3) .v. — *Ge, h, i, m, n, p, q, t.* 4) Fra "Or fyrða þylki" — mgl. *Gd.* 5) [af (or) þydra lutanum — *β.* [þirir sunnan — *Gq.* [mgl. — *Gi.* 6) .viij. — *Gd, e, h, i, m, n, p, q, t.* 7) [af nordra lutanum — *Gd.* [af neydrda hluta — *Gi.* [af (or) hinum nordra — *Gn, t.* [þirir nordun — *Gq.* 8) Mera — *Gi.* 9) [mort o. en. x. aura af hinum nordra — *Ge.* [m. o. en af þ. þydra lutanom .x. a. o. — *Gh.* [m. o. af nordrhluta .x. aura. — *Gi.* [m. o. af þydra lutanom. en .x. aura af n. lutanom. — *Gq.* [m. o. af hinum þydra hlutanum. en .x. aura af hinum nordra. — *Gl.* "en mort or n. lufa" — mgl. *Gd, n, p,* samt i *Gb,* hvor det dog med samt. cursiv *H.* er tilf. i *Marg.* 10) .iiij. — de Övrige, undt. *Gb,* i hvilken der dog opr. har staaet .iiij., som ved Radering er forandret til .ij. 11) oc af hædd. d. — mgl. *Gp.* 12) .ij. — *d.* Övrige, undt. *Gb.* 13) or Otro d. — mgl. *Gd, e, h, i, q, t.* 14) [mort o. — *Gd, e, h, i, q, t.* i zarat onri sinn — tilf. de Övr. undt. *Gm,* der mgl. Alt lige fra or Sunnmora þylki, og *Gn,* der mgl. Alt fra "Af Ualdrese," samt *Gb, c, q.* 15) [pat st. bondr lufa at iamnade — *Gp,* hvor hele Stykket fra "af Ualdrese" staaer foran "or Sunnmoraþylki." [mgl. — *Gd, e, h, i, m, n, q, t.* Stykket fra "or Otrodale" — mgl. *Gb,* men er tilf. i *Marg.* m. smt. crs. *H.,* med Tillæg af "En" i Begyndelsen. 16) [mgl. i de Övr. undt. *Gb.* 17) [stolu neyndar menn þetta taka af bonda ze — *Gd, Gn, Gp.* [ot skal þetta ze tafast af bonda ze — *Ge, h, i, m, q, t.* 18) eða af þyflumanne — tilf. *Gd.* Her begynder en *Lacune* af eet Bl. i *Gt;* ophörer i *Thgfb. Cap. 4.* 19) eða — *Gd, n, i, p.* 20) bonda — *de fleste,* rigtigere. 21) Efterfølgende Bestemmelser for Frostathing findes kun i *Ga, b, c; Fa, c, e, f.* 22) Ordene "til frostoþings" der oftere forekomme i dette Stykke, udelades oftest i *Fa, c, e, f.* 23) .xl. — *Fa.* 24) En .xl. — o. s. v. mgl. her, men indskydes nedenfor i *Fa,* see Note (32). 25) þria — *Fa, c.* 26) silýrs — *Ff.* 27) .ij. — *Fa.* 28) [tua aura — *Fa.* [tua aura uegna — *Fc.* tua aura silýrs — *Ff.* 29) [onri uegnan — *Fc.* [.ij. aura stulu þast — *Fe.* [onri silýrs — *Ff.* 30) .ij. — tilf. *Ff.* 31) þiardar — mgl. *Ff.* 32) [innan þiardar allt onri. En innan or þrondeimi .xl. bonda or hueriu þylki skal zara. — *Fa.* 33) stolu þeir o. s. v. — mgl. *Fa, c, f.* 34) Efterfølgende Bestemmelser for Eidsivathing ere afstrykte efter *Ea* og findes forresten kun i *Eb, c, d, f.*

þings svo marga sem her vattar. Á¹ Guðbranzdolum .iiij. menn fyrir norðan koft.² of skulu bóndr leggja til með hverium neyðdar manne .vi. aura. En fyrir sunnan koft of³ til⁴ humlu⁵ .viiij. menn. of skulu bóndr leggja til með hverium neyðdar manne [halza mort.⁶ [Áz hæina zylte⁷ .ij. tylztir. of skulu bóndr leggja til .iiij.⁸ aura. Áz hada zylti. ij. tylztir. of skulu bóndr leggja til með hverium neyðdar manne .iiij.⁹ aura.¹⁰ Áz kauma zylti skal neyzna .ij. tylztir manna. of skulu bóndr leggja til með hverium neyðdar manne .ij. aura. Áz Æystru dolum skal neyzna .ij. menn [fyrir norðan Ámot.¹¹ of skulu bóndr leggja til með hverium neyðdar manne .vi. aura. En fyrir sunnan Ámot .iiij. menn. of skulu bóndr leggja til með hverium neyðdar manne halza mort.

¹² Nu er sua melt at neyzna skal til logþingis sua sem uant er oc hæze huar farar zee sit extir zornom vana or huariu zylti eða bygðalagi.¹³

¹⁴ [Sua var skipat a logþingi at huer neyðdar madr i Sudræn skal taka i þingzara toll .xx. alnir fyrir sunnan Manna stard. en fyrir norðan .xv. alnir. Item or Skuzön skal taka .xij. alnir. Item i Sandön skal taka neyðdar menn .x. alnir huer. Item i Mylineffi skal taka huer neyðdar madr .xv. alnir. Item i Vagum skal huer neyðdar madr taka fyrir utan vatn .xij. alnir. en i Austrvaghum .x. alnir. i Skoltri .viiij. alnir. i Hinguvit of Vesmana hozn huer neyðdar madr .viiij. alnir. of .viiij. or Sagehoz. neyðdar madr. Item (or) Kolla zirði oc Ragtanga oc Norsön skal huer neyðdar madr taka .v. alnir. Item i Sunngi skal neyðdar madr taka .xij. alnir. Item (or) Öfjndar zirði oc Öttunum badum skal huer neyðdar madr taka .x. alnir. Item i Norðangium fyrir norðan ziall. skal huer neyðdar madr taka .xv. alnir. en fyrir sunnan ziall .xij. alnir].

Nu ez lendr madr¹⁵ eða sýslumadr eða armadr¹⁶ neyzna eigi¹⁷ menn til þings sem nu er mællt þa eru þeir seðir mort silzrs fyrir huern er¹⁸ vneyndr er.¹⁹ Engan skal til lausnar neyzna oc þui at eins umskipti a gera at þeim gange logleg²⁰ forzoll²¹ fyrir er fyrir uar neyðdr. En huer neyðdar madr sem sidar læmr til þings²² en sere eru zluttt nauðsynia lauft er seðr [mort silzrs.²³ En logmadr oc logretto

¹) Nu er sua mællt at fara stotu ez — *Eb.* Sua er mællt at neyzna skal or zylti hueri(u) .xij. män or — *Ef.*

²) Koft — *Eb.* her og nedenfor. ³) of — mgl. *Ec, f.* ⁴) til — mgl. *Ed.* ⁵) humlu — *Eb, d, f.*

⁶) [.iiij. aura slyrs. — *Eb.* ⁷) [Áz hæidmort skal neyzna — *Eb.* ⁸) .ij. — *Eb, d.* ⁹) .ij. — *Eb, d.*

¹⁰) Fra "Áz hada z. — mgl. *Ef.* ¹¹) [mgl. — *Ed.* ¹²) Efterfølgende Bestemmelser for Borgarthing

ere aftrykte efter *Ba* og findes forresten kun i *Bc, d, e, k,* samt omtrent ligelydende i *Gs.* ¹³) Her hen-

vises i *Be* til følgende Tillæg i den nedre Marg. fra Midten af det 16de Aarh.: Aff Hoffuinde . . . ij mendt Aff Örentlandt iiij mendt Aff Þamblum ij mendt Aff huer prestegieldz j staltandt ij mendt huer stalt aff haffua j tingfare þre vj aura Aff Nummedall ij mendt.

¹⁴) Dette mellem [ ] indsluttede Stykke findes, som ovenbemærket, kun i *Gg,* tilføjet med en noget senere, dog god Haand ved Slutningen af Christendomsbolken.

¹⁵) barunn — *Gh, i, g, Fa.* barunar — *Ge, m.* lendirmän — *Ef;* Fortsættelsen ligeledes i Fleertal — *fl.*

¹⁶) umbodsmadr, umbodemenn, ts. umbodsmadr, þeira umbodsmadr — forskjellige. ¹⁷) sua — tilf. *de fl.*

¹⁸) missir of — tilf. *Gd.* ¹⁹) oc sua ez þeirri ero nemyndir — tilf. *Ge.* ²⁰) sonbn — *Gm.* zull — *fl.*

²¹) nauðsyn — *Bf.* ²²) Gulþingis — *Gi, m, g.* logþingis — *de fl.* ²³) [.xij. aurum — *Fc.* uid tonong

— tilf. *Ba, k.* halzt uid tonongen en halzt laugrettumonnun — tilf. *Gn, p.* halzt t. en h. logmonnum — tilf. *Fo.*

menn meti nauðsyniar. , Huer oc sem eigi greidir¹ neyndar monnum tillogu² þe sua sem stilt er. þa er seðr [mork silýrs.³ Nu eru [lændir menn⁴ oc systu menn oc armenn⁵ bæde konungs oc biskups aller skyldir at toma⁶ til logþingis.⁷ en þeir sem eigi toma þorþalla lausti. þa er huer þeirra seðr .iij. morkum silýrs oc þat þramar sem konunge uirdazt saler þeirra til.⁸

Logmaðr skal lata uebond gera.⁹

3 .iij.¹⁰ Þing skal standa¹¹ sua lengi sem logmaðr uil oc honum þidir þallet uera þirir mala manna¹² salir¹³ oc logretto menn samþyðia.¹⁴ Þat er þui nest at logmaðr skal lata uebon(d) gera i¹⁵ [Guloy a þingstað¹⁶ rettum sua¹⁷ uib at þeir haxe rum þirir innan¹⁸ er i logrettu [stolu vera.¹⁹ En þat stolu vera .iij.²⁰ tylxtir manna oc sfipta þo sua til at or [hueriu þylti²¹ se notorir neyndir þeir sem [ual þidia²² til þalner. En þeir sem logrettu menn eru neyndir stolu eid sueria með þeima eidstax adr hann²³ gange i logrettu. At hann sþyr þui til guds. at hann skal²⁴ sua²⁵ til allra mala manna leggja sem hann ser²⁶ sannazt²⁷ þirir gudi eptir [lagum oc²⁸ sinni samuizstu. sua með saladum sem með sþuiadum²⁹ oc sua skal hann iaxnan gera þegar hann er i logretto neyndr. [þyrsta sinni³⁰ skal maðr þenna eid sueria er hann gengr i logrettu en eigi optar³¹ þo at hann se i neyndr.³² Sua er oc mællt at engi maðr þeirra er eigi er neyndr skal þirir innan uebond setiazt³³ [vttan orloxs.³⁴ En ex hann³⁵ sezt oc gengr eigi vtt þa er uib hann er mællt [þa seðizt hann halþre mork silýrs.³⁶ Menn stolu þastande til þings ganga oc soþia³⁷

Jvfr. Cap. 3. F. I. 2, 3. Hk. 3. Jb. I. 3.

h. t. en h. laghunautum — tilf. Gd. Ef.   1) ger — Gn.   2) tol sin — Ef.
 3) [þij. aurum — Fe. tonungi — tilf. þ. En logmaðr &c. — mgl. Fe. huer oc &c. — mgl. Gd.   4) [þarunar — Ge, h, i, m, q.   5) umbodsmenn — de fl.   6) þorþallalausti — tilf. Ea, c.   7) Gulapings — Gh, i. Sroftþings — Fe. Eibþuapings — Ea, c.   8) Her ophörer Lacunen i Bh, der som Slutning af Capitlet har disse Ord: — — — neyndr manna .vj. aura. En huer sem þesse gærd þællir setter mork [vid tonong. Hele Capitlets Slutning, fra "Nu ex tendr maðr — mgl. Eb.   9) I Ge staa dette og næstfølgende Cap. i omvendt Orden.   10) .iij. — Gb. rigtigere.   11) stemna — Fe.   12) uagstar — Ed.   13) of honum &c. — mgl. Bd, e. D.   14) með honom — tilf. Gm. Stykket fra Cap.s Begyndelse staa som Slutn. af forrige Capitel i Ff.; mgl. i Gd, n, Fe. Ee.   15) a — de fl.   16) [Gulapingi a þingstað — Gn, p. [Gula þingstað — Ge, h, i, q. [Srofta a þingstað — Fa, c, e. [Eibþira þings stað — Ee, f. [Þorgar þingi — Bb. [logþingi a þingstað — Bc. [þingstað — þ. [N: tingstað — Gs.   17) of þa — Gi.   18) at sitia — tilf. Bc.   19) [eru neyndir — fl.   20) .iij. — Bh. Opr. iij. men ved Radering forandret til .ij. — Bl.   21) [huærrifþiræidum — Bh.   22) [þæzt þidia — Ff. [þæzt ero — Bb, h. [þæim þidia þæzt — Bc.   23) þeir — fl.   24) Her ophörer Lacunen i Gh.   25) þat — de fl.   26) uelit — de fl.   27) nanazt — Gp.   28) [mgl. — fl.   29) sua með sþidum sem með ofþidum — tilf. Gm. sua með þatofum [ritum, sua m. sþidum [ofþidum — tilf. Bb.   30) [þyrstunni — fl.   31) eptare — Ee.   32) [Eigi skal h. optarr sueria þo at h. se neyndr nema þyrsta sinni — Gi. Herefter begynder Ef et nyt Capitel.   33) sitia — Ef, Bh. ganga eða setiazt — Ee.   34) [orþuistlaust — Ba, k. [vttan orl. loþhrettomanna — Bf. [orloxsstaust vttan loþhrettomenn — Bh. [mgl. — fl.   35) maðr — Bf.   36) vid tonong — tilf. Bh. [mgl. — fl.   37) uera tomner a — Gp. sitia — Gq. Fa, Ba. sitia — Gl, m, Bk. Ogsaa anført som Variant med Marg. H. i Ea.

þing þá er sol er i austri oc [vera a þingi¹ til nons. En logmadr skal lata ringia [hinni mesto² kloðu þá er hann uil með bot³ til þings seltia.⁴ En þeirri kloðu skal eigi [til annars⁵ ringia meðan⁶ þingit stendr.⁷ En ex notor stæzt i mat eða mun- gat⁸ oc rotr [pat meir en⁹ þingit. hann skal enstis síns mats uppreift¹⁰ eiga a [þeim degi.¹¹ huat¹² male sem hann a at drixa¹³ a Gulapingi.¹⁴ Dryt skal engi til þings bera huarke til solu ne [annan uegh.¹⁵ En ex boren uerdr þá er upptotr¹⁶ dryt oc eigu þingmenn¹⁷ hann.¹⁸ Aller menn stolu i logretto sitia. þeir sem i eru neyndir sua lenge sem nu er mælt. nema [hann gange at naudzynnja orendum.¹⁹ En ex hann gengr or logretto [xirir vttan uebond²⁰ [naudzynnialauf.²¹ þá er hann setr .ij. aurum silzrs. Þeir menn sem eru vttan²² uebanda oc gera þar hart²³ oc harostfi sua at logrettu menn²⁴ megu [eigi nadoliga²⁵ gornma²⁶ doma sinna. eða þeir læra mal sin sem logmanz oc logrettu manna loz haza til. er setr oyri silzrs²⁷ huer er at þui verdr kunnr oc sannr ex honum er adr til sagt.

Eptir gognum oc vitnum skal huert mal doma.²⁸

v. Eptir gognum²⁹ oc vitnum skal huert mal doma. sua er ex ein ber vitni 4 með manni sem engi bere. en .ij. sem .x. ex madr uenezt³⁰ eigi³¹ anduitni i mote. Nu eru þau vitni er eigi stolu anduitni mote loma. þat er heimsteyno vitni oc þing- steyno vitni. kuodu³² uitni³³ oc naudzynnjar uitni.³⁴ zorsagnar vitni oc þau vitni er menn bera om deilid manna [at samlundum³⁵ [eða lirkium.³⁶ Þeir menn sem i logrettu eru neyndir stolu doma [log om³⁷ þau mal oll er þingat eru stolin [at

Jvfr. Cap. 4. G. 59. F. I. 2. Hk. 3. Jb. I. 4. .

¹) [sitia þing — Gp. [sitia þar — Bc. ²) [mytilli — Ge. [mytlu — Gh. Fc, e. [þæri storfsto — Bb. [þæri mesto — Bl. ³) bot — Ed. ⁴) ganga — fl. ⁵) [optere — Bk. ⁶) en logmadr vit logbot tesa meðan — Ef. ⁷) Istf. "En logmadr" &c. har Bc: En [a en eigi tomr til logretto [sem mætt er setr halzre mort silzrs. ⁸) drytt — Gd. Ff. Bb, h. morgendrytiu — Bf. ⁹) [eigi — Gl. ¹⁰) uppreift, uppreins, oppriðu, upprein — forskjellige. ¹¹) [þui are — Fe. ¹²) hueriu — Ff. ¹³) læra — fl. ¹⁴) a frosto: þingi — Fa, c, e. a Æidzjapingi — Ee, f. a Þorgarþingi — Ba, k, l. a togþingi — Gf, l. Bb, c, d, e. D. a n. tingi — Gs. a . . . þingi — mgl. fl. ¹⁵) [adru vis — Bf. [til annars — fl. ¹⁶) uppnæmr — fl. ¹⁷) tonongsmenn — Fc. ¹⁸) þat — de fl. ¹⁹) [honum bere til nau(d)sgnar ærende — Gm. [han g. naudzynnja sinna — fl. [þeir g. at naudzynnium — Fa. ²⁰) [vttan ortozs of vt um uebond — Bc. [vttan ærenda — Ed. ²¹) [i annan stad — Fc. ²²) innan — Bk. ²³) brat — Fe. ²⁴) logmadr eða logr. menn — Gp. ²⁵) [eigi eða naudutegha — Gh. [naudtigha — Gp. Ed. Bl. [eigi — fl. [varta — Bc. [e. vantega — Ff. ²⁶) doma of gornma — Fe. ²⁷) uib tonong — tilf. Ee. ²⁸) Ingen Overskr. eller Capitelafdeling i Gb, n, p. Fc, e. Ee, f. Bb, l. ²⁹) tagum — Ed. Bf. ³⁰) vggir — de fl. nggir — Ff. huggir — Gg. hgggr — Fa. Ed. Bf. ber — Ge, h, s. hezuir — Gm. lætr — Eb. ³¹) eigi — mgl. Ff. Bb. ³²) Her ophörer Lacunen i Gt. ³³) t. vitni — mgl. Bf. ³⁴) ex vitnat verdr (er) undir mann, of — tilf. fl. ³⁵) [oc samlundir — Eb. D. ³⁶) [mgl. i de Övr. undt. Gb. Hele Stykket fra Capitlets Begynd. mgl. Gn, p. Fc, e. Ee, f. Bb, l, ogsaa i Gb, men er her m. smt. curs. H. tilf. i Marg., tilligemed Overskr. "ziorda capit." ellers er i Texten selv ingen opr. Afdeling. I Fe tilf. Stykket ved Capitlets Ende ³⁷) [at togom — Gm. [eptir tagum — Ed.

þingsfötum rettum¹ oc þar eru retliga² fram boren.³ þau mal skal þyrft doma er til logdingis⁴ eru logð [eptir þui sem⁵ bot uattar⁶ at⁷ storrst eru. Eptir þat þau er þangat eru stefnd.⁸ oc um oll þau mal er menn leggja hendr sínar saman þrir uattum .ij. ex [þat uitni læmr⁹ fram a þingi. En allt þat sem logbot stlr¹⁰ eigi¹¹ or.¹² þa skal þat hafa or hueriu male sem¹³ [logmadr oc¹⁴ logrettu menn¹⁵ verða aller a eitt fatter. En ex þa stlr a.¹⁶ þa raðe logmadr oc þeir sem með honum samþyðia. nema konunge [með hinna stynsamaztu¹⁷ manna raðe¹⁸ litizt annat logligrá.¹⁹

Allir menn skolu i gridum fara til Gula þings.

5 vj. Allir menn þeir sem i Gula þings²⁰ þor²¹ eru neyndir stolu i gridum vera huer²² uidr annan þar til er þeir toma apr²³ til heimilis síns. En ex einn huer gengr a þessi grid sua at hann uegr mann eða sérer lemstrar þarom þa hezir þa þirigort þe oc þridi²⁴ lande oc lausum öyri oc tome allðri i land apr.²⁵ En ex menn verða sérðir [a logdingi²⁶ eða þa einnhuern annan olut ax manna uoldum [oc uilia.²⁷ þa uegs²⁸ rettr þeirra at helmingi²⁹ en konungi .viij. ertogar oc .xij. mertr.³⁰ Sua oc ex menn bera uapn a logdingi³¹ eða i kaupange³² þa gialde [halza morf.³³ oc late³⁴ uapn sinn nema hann þare til þoar eða þra eða eigi þar uand: raðe at hann þurzi at bera.³⁵ þa bere hann með löyzi konungs ombods manz.³⁶ eigi konungr [holz uapn oc halza sektena.³⁷ en þing menn halzt. þui at i allum stodum höyzer monnum at gæta speltar oc síðsendar. en þo einkanliga [i þessom stodum mest sem til speltar oc síðsendar³⁸ eru skipaðir³⁹ ax anduerðu oc þlestum uerðr

Jvfr. Cap. 5. F. I. 5. V. 46. Hk. 4, 5. Jb. I. 5.

¹) [mgl. — de fl. ²) loglega — de fl. ³) eptir þui [. bot metir — tilf. Gn. e. þ. [. b. segir — tilf. Gp. ⁴) log: manz er stoten of til logþingis — Gp. ⁵) [ot — fl. ⁶) segir — de fl. ⁷) of — fl. ⁸) stoten eða stefnd — Gp. síðan þau [þar verða upp boren oc [mest ero — tilf. Gk. at storrst &c. — mgl. fl. ⁹) [þeir toma — Bb. ¹⁰) stlr — fl. ¹¹) stlvistegha — tilf. Ea, c. stlvitlegha — Bd, e. ¹²) or — mgl. de fl. ¹³) litizt þyðir ex — tilf. Ge. ¹⁴) [mgl. — fl. ¹⁵) [þeir — fl. ¹⁶) um eithuert mal — tilf. Ge. ¹⁷) bæistu — Gm. bæstra — Bf. vitrazto — Fa. bodstu — Gp. Her ophörer Lacunes i Gk. ¹⁸) [oc hinum stynf. monnum með honom — Bb. ¹⁹) sannare ((annara) fl. [annare of (eða) togleggra — fl. ²⁰) frostopings — Fa, c, e. Eðizapings — Ee, f. Þorgapings — Ba, b, h, k, l. N:tings — Gs. togþingis — fl. ²¹) togum of þor — Fa. Gp. ²²) Her begynder Ge, men förste Side er næsten ulæselig. ²³) heim eller heim apr — de fl. ²⁴) i — tilf. fl. ²⁵) nema hann bere hersaghu þa sem man vilf eighi adr — tilf. Ef. ²⁶) [a Gulaþingi — Gb, c, d, e, h, i, l, m, n, p, q. [a frostopingi — Fa, c, e. [a Eðizapings — Ef. [a Þorgapings — Ba, b, h, k, l. [a N: tingi — Gs. [þingi — Bf. [i Gulaþings þor eða a þingi — Gt. ²⁷) [at uilia þess er gerði — Ed. ²⁸) öngt — de fl. ²⁹) er þyrir stendum of [arsautum verða — tilf. Gn. Ea, c. ³⁰) en tgi &c. — mgl. fl. ³¹) a Gulaþing — Gb, c, d, e, h, i, l, m, n, p, t. a frostopingi — Fa. a frostopingi eða a Þrapingi — Fe, e. a Þorgaping — Ba, b, h, k. a N: ting — Gs. a þingi sem er togþingi — D. ³²) eða i t. — mgl. de fl. ³³) [morf — Fe. Bb, e. [xij. aura — Fe. [tge .ij. aura of þingmonnum .ij. aura — Gq. tonungi — tilf. Ge, f, h, i, k, t. Ff. Eb, d, e, f. Ba, d, e, f, h, k, D. ³⁴) missi — fl. ³⁵) vapn — tilf. Ge. vofn — tilf. Fe. ³⁶) nema hann &c. — mgl. de fl. ³⁷) [ij. aura — Gm. [halzt — Bc. [holz uapnen — Gq. ³⁸) stynsendar — de fl., ogsaa Var. i Ea. ³⁹) [æt — Bf.

mestr¹ fláde at ez nokot sterft i.² Hueruitna þar sem menn verða uitfir a logdingi.³ Þa a þat ze halzt konungr en [halzt laugunautar.⁴ vttan þegngilldi oc zribrot.⁵ þat a konungr einn. En oll þinguiti er til zalla oc eigi greidazt [a þui þingi⁶ þa dōme logdingis menn at greidizt at⁷ adru logdingi⁸ [oc tate uid þyflu menn oc zore til⁹ logdingis.¹⁰ En þeir er þetta greida eigi zirir þriozfto safir þa se þeim sealyzsteznt til nesti¹¹ logdingis¹² oc suare¹³ þar settum¹⁴ oc domrozom¹⁵ ez þa greidizt¹⁶ eigi oc hāze þann hēlming¹⁷ er¹⁸ þingmenn eigu¹⁹ til þeirra luta er konungr legg rād a.²⁰ Nu ez madr ryzr dom þann er dōmdr er a logdingi²¹ [oc uapna²² taf er at att²³ innan logretto²⁴ oc vttan.²⁵ þa er sa sedr .iiij. mortum silzrs [uid konung²⁶ [er dom ryzr²⁷ en mort uid [satar abera.²⁸ Þui skal oc þyflu madr huer lyfa a logdingi²⁹ huersu margir mandraparar³⁰ eða adrer udada menn vrdur³¹ i hans þyflu [a nestom .xij. manadom³² oc segi [stfl a³³ vm³⁴ [uozt oc izirlit þeirra³⁵ [er hinum urdu at flāda.³⁶ at þeir mætte³⁷ þui hēldr tēdir verða [at lifēdom³⁸ huar sem þeir kunnu zram at toma.³⁹

En ez annar huar zyrz a lut sinn þa er þeir koma heim.⁴⁰

vij. ⁴¹En ez annar huar⁴² zyrz⁴³ a lut sinn þa er [mal⁴⁴ tēmr heim⁴⁵ i 6

Jvfr. Cap. 6. F. V. 46. Hk. 5. Jb. I. 6.

¹) mestr — mgl. fl. ²) bræfr a — Bf. Herefter nyt Cap. i Ge, h. Fe. ³) Gulapingi — Gb, d, e, f (dog rettet med en nyere H. til frostþingi) h, i, l, m, n, p, q, t. frostþingi — Fa, e. Eidiþapingi — Ee. Borgarþingi — Ba, b, k, l. Þingi — Gs. ⁴) [logmadr halzt of logrettomen allir — Bc. [halzt þingmenn — Ge, h, m, s, t. Fa. [h. logm. of logretto menn — Gi. ⁵) zribtaup — fl. ⁶) [þar — Bh. [a adru þingi — Bc. ⁷) a — de fl. ⁸) Gulapingi — Gd, e, h, i, l, m, n, p, q, t. frostþingi — Fa. Borgarþingi — Ba, k. þingi — Ff. Ee. Bb, l. þinni — Gm. ⁹) nesti — tilf. Ba, f, k. ¹⁰) Gulapingshō — Gd, e, h, i, l, m, n, p, q, t. frostþings — Fe. Borgarþings — Ba, b, k, l. Þings — Gs. þings — Fa. of tate &c. — mgl. Bh. Istf. En oll þinguiti . . . logþingis har Ef: En hueruitni vm þinguiti dōmō þingmen oc gelldi annat sumar med domroz ez þa giāllz eighi; dog indskydes det foran "hueruitna þar." ¹¹) nesti — mgl. Gn, p. Fe. Bf. ¹²) Gulapingshō — Gd, e, h, i, l, m, n, p, q, t. frostþings — Fa, e. Eidiþuaþings — Ea, c, d. Borgarþings — Ba, b, k, l. Þings — Gs. þings — Fa. ¹³) [stfl — Fe. ¹⁴) [atum — Ge, h, l, p. [otnom — Fe. ¹⁵) domorum — Gd. ¹⁶) gribizt — Fe. oftere. ¹⁷) lut — fl. ¹⁸) þann hēlming konungr, en — Eb. ¹⁹) liota — Gm. ²⁰) Hele Stykket "hueruitna þar" &c. — mgl. i Ge. Fe. En þeir er þetta &c. — mgl. Ef. Nyt Cap. i Ge, e, h, t. Fe. Ee. Bh. ²¹) Gulapingi — Gd, e, h, i, l, m, n, p, q, t. frostþingi — Fa, c. Eidiþapingi — Ee. Borgarþingi — Ba, b, k, l. Þingi — Gs. ²²) toza — Gd, l, m. Fe. ²³) [med vāzna tate — Ef. ²⁴) vebanda — de fl. ²⁵) of vttan — mgl. Bh. ²⁶) [mgl. — Gk. Bd, a. ²⁷) [mgl. — fl. ²⁸) [satarabera — Fe. Nu ez madr &c. — mgl. Fe. en mort . . . [satarabera — mgl. Ef, som derimod tilfōier: oc hāde dom sem mēlt er. Nu vill han eighi dom hāllda. þa flulu mēn hālda oc flāzna honum þingh. oc gera hann viflāgan nema hann gelldi [stfl sem dōmt var. ²⁹) Gulapingi — Gd, e, h, l, m, n, q, t. frostþingi — Fa. Borgarþingi — Ba, k. Þingi — Gs. huerio þingi — Bb. þingi — Gi. ³⁰) manndrapar — Gd. manndrapamenn — Ge. menn — Gm, p. Ee, f. ³¹) voru azeitnir — Gn, p. Ee, f. ³²) [vm þa tozmanada — Bh. ³³) [til — Gi. ³⁴) [mgl. Ba, k. ³⁵) [a uozt mala þeira. oc iuir lut — Gm. ³⁶) [mgl. Ba, k. ³⁷) megi — de fl. ³⁸) [mgl. — fl. ³⁹) i tandeno — tilf. Ba, k. Stykket "þui skal oc þyflumadr . . . zram at toma. — mgl. Ge. Fe, e. ⁴⁰) Ingen Capitellafd. eller Overskr. i Ge. Fe. Ee. Bh. ⁴¹) Begynd. af fig. Cap.: Sva er of mēlt . . . þyflu vāro. — indskydes her, istedetf. senere, af Gb, c, n, p. Fe, e. Ee, f. Bb, h, l. Efter "þeirra .iiij." begynder en Lacune i Fe, der vedvarer til i Thgfb. B. Cap. 12. ⁴²) annartueggia — fl. ⁴³) tēmr — Gm. tēts — Ee. ⁴⁴) han — Bb. ⁴⁵) [þeir toma heim — fl.

herað oc kallar rangt upp boret zírir [logretto menn.¹ þa skal² þo eigi dome
brigða settar laust. En hann ma stezna honum nesta ar eptir er mal a uid hann til
logdingis.³ oc haze þa huartueggia sitt mal uppi. En ez mal roynnizt [med sama
hætte oc zyr. þa haze sa tofnað sinn halzu aulinn az hinum⁴ er nlyzdi⁵ hann til
rangs mals. oc soke þat sem adrar zear sofner.⁶ Þroxazt oc sua at hinn haze rangt
[upp boret⁷ zírir logretto monnum er zyrri domdezt malit oc domizt þa hinum.⁸ þa
tate sa tofnað sinn halzu aulin⁹ [en tonungr mort silzrs oc soke [sem adr uattar.¹⁰
Ol sua skal hueruitna þar sem logmadr oc adrer stynsamir menn¹¹ sea at menn uerða
azlaga¹² oc rangliga sotter oc til laga¹³ stezndir¹⁴ [eda ping steznor.¹⁵ eda adrar
laga sofner¹⁶ oc domezt honum huarle ze¹⁷ ne eidar. [nema sa er sotte sueri¹⁸ zírir
eins eidi at hann hugdizt¹⁹ eptir retto male²⁰ sofia.²¹

Um slyu manna ping. ²²

7 viij. Sva er oc mællt at slyu menn stolu ping eiga innan þeirra. iij. uitna²³
er þeir toma heim az logdingi.²⁴ oc lysí þui zírir monnum sem talat var a log-
dingi.²⁵ oc einkanliga huer²⁶ alykt a þeirra mal zell er or hans slyu varu.²⁷ Nu
skal oc slyu madr þui lysa a pingi.²⁸ at logdingi skal uppi uera huert sumar [at
Botofzrs vafu.²⁹ þa skal oc þui lysa³⁰ at menn stolu eigi tafa þa menn i bygdir til
sinn er laupa austan eda uestan. norðan eda sunnan. nema þeir uitit³¹ stit a³² [at
þeir eru stila menn.³³ þui at stitir menn eru þui uaner at vera [notoro list³⁴ einu
uetr eda tua [eda þria³⁵ oc hylia³⁶ sit sua uid menn.³⁷ Sidan stiliazt þeir eigi
bætr uidr en annat huert stela ze manna eda laupa brot með huspröyrum³⁸ manna³⁹

Jvfr. Cap. 7. Jb. I. 7.

¹) [logmanni of logrettomonnum — *fl.* ²) skal hann — *Gk. Be.* ³) Gulapings — *Gd, e, h, i, l, m, n, p, q, t.* Frostofings — *Fa, e.* Æidzsuapings — *Ea, c.* Borgarþings — *Ba, b, h, k, l.* ⁴) az hinum — mgl. *Gk, Bd.* ⁵) nlyzdi — *Gm.* nlyzdi — *Ba, k.* zynði — *Gq.* ⁶) of soke &c. — mgl. *Ee.* en með tofum i kaupange — tilf. *Gb* i Marg. m. s. H. og Indsk. Tegn. ⁷) [zluft — *fl.* ⁸) odrum — *fl.* ⁹) halzu aulin — mgl. *Bh.* az hinum er nlyzdi &c. — mgl. *Gf.* ¹⁰) [þat [sem adrar zearsofner — *Ee.* ¹¹) logmadr oc slyumenn — *Bh.* ¹²) azlaglega — *fl.* atazlega — *Gi.* ¹³) logmanz — *Bb, h.* ¹⁴) eda tafsettir i kaupange — tilf. *Gb* i Marg. ¹⁵) [huert sem (er) þat er (heldr) til logmanz eda pingsteynur — *fl.* ¹⁶) tagasteynur — *fl.* ¹⁷) domr — *Ee.* ¹⁸) svare — *Ea.* [þeim er sotti. sueri — *Bf.* ¹⁹) þottez — *Gk, p.* ²⁰) logmale — *Gh.* ²¹) Fra "eda pingsteynor" — mgl. *Fe. Ef. Bh.* ²²) (þer [.) at slyu m. stulu ping eigha oc lysa hual talat var a logþingi. oc um istoz menn (utunnigha). — Ovskr. *Gk. Be.* Ingen Ovskr. eller Cap. Afð. i *Gb, c, d, n, p. Fe. Ee, f. Bb, h, l.* ²³) natta — *Gt.* ²⁴) Gulapingi — *Gt.* ²⁵) Gulapingi — *Ge, h, n, p.* Frostofingi — *Fe.* Æidzjapingi — *Ee.* Borgþapingi — *Bl.* n: tingi — *Gs.* ²⁶) huat — *de fl.* ²⁷) Stykket "Sva er oc . . . varu" staar, istf. þer, foran "En ez annarhu. zyr" i foreg. Capitel — *Gb, c, n, p. Fe, e. Ee, f. Bb, h, l.* ²⁸) a pingi — mgl. i alle de övrigge, undt. *Gb, c.* ²⁹) [at Bot. messo — *Gp. Ed.* [hatvum manade z. Jonsmosso — *Fe.* [at Þetarsuatu — *Ba, k,* opr., men rettet i *Ba* m. H. fra 16de Aarh. til "sönneþagen nest esther trettende dagh jote," og "aar" istf. "sumar," i *Bk* m. nyere H. forandret til at Botufz vafu. [at Þetrs vafu — *Bb.* [mgl. — *Bh, l.* ³⁰) Fra a pingi — mgl. *Bf.* ³¹) þer uitir — *Gm.* ³²) stit a — mgl. *de fl.* ³³) [mgl. — *Gk. Be.* ³⁴) [notoro listir — *Gk. Ea. Bc, d, e. D.* [i notorum stad — *Ge.* [nodors ngtir — *Eb.* [mgl. — *Fe.* ³⁵) [mgl. — *fl.* ³⁶) hylia — *Ef.* ³⁷) oc hylia &c. — mgl. *Bd.* ³⁸) eiginum tonum — *fl.* ³⁹) dottrom — tilf. *Bb.*

eda þrendkonom eða gera önnur uand uert. En huer sem adruuis tetr. þa setðizt mort¹ silþrs [uid tonung² ex hinn þrozxt at illum³ manne.⁴

Um þa doma er settir eru um uiga þerdir oc þeirra kuenna legord er menn eiga uig um.

ix. Alla þa doma er um mandraps⁵ uiga þerdir⁶ skal setia eða um þeirra kuenna legord er menn eiga uigh um oc⁷ þirir eigu at toma þull manz giold eða halz.⁸ þa skal þa með logum⁹ setia [oc gridum¹⁰ til þyrsta sals. En þa er ryzr dom logsamdan¹¹ þirir sal eða at þyrstum salum [naudþynia laust.¹² þa gengr þa a grid sin oc er tryggoze¹³ oc hezir þirir gort þe oc þridi.¹⁴ En þer eru naudþyniar¹⁵ þess er reida a. er madr er annat huart¹⁶ siutr eða þar eða [einar hueriar þer¹⁷ stornaudþyniar er goder menn þera uitni um at hann matte eigi til toma¹⁸ i eindaga. [En late þat þyrsta sal fram toma¹⁹ innan þess sama²⁰ manadar oc þynti heim til hans oc se bodit með uattom .ij. en hinn tale þar uid eða hans umbods madr. nema þa uili in: dælla gera honum er tala skal. En um oll þau²¹ mal er menn setia [laga doma²² millum²³ sinn. þa er þa setr mort silþrs vidr þakar aðera er þann dom ryzr. oc hallda dom sem adr. en tonungi .iiij. mortum silþrs. oc soke tonungs²⁴ sýslumadr²⁵ huarum tueggia til handa. oc tale hann²⁶ þyrst skulld sine upp sua sem domer domde. En sett huarstueggia se sidan skipt eptir þear magne ex eigi uinzt til huarstueggia. En ex hann uil²⁷ eigi dom hallda þa skal sýslu madr honum þing stexna oc gera²⁸ hann utlegan. nema hann gialde²⁹ slitt upp sem nu er mællt.

Um laga stexnar. ³⁰

x. Hveruitna þar sem menn stolu³¹ gera laga stexnor [manna³² a þingi eða heima³³ til logmanz³⁴ þa skal gera halz³⁵ manadar stexnu innan þyllis³⁶ oc vlt:

Jvfr. Cap. 8. F. V. 46. Hk. 6. Jb. I. 8. Cap. 9. Jb. I. 9.

¹) halzre mort — Gk. .iiij mortum — Fe. ²) [mgl. — Gk. Bd, e. ³) vandum — Ec. ⁴) ex hinn &c. — mgl. Ge. ⁵) mandraps — mgl. i de Övr. Tilf. over L. m. smt. crs. H. Gb. ⁶) vigazerti — Gd, m, s. vigazerti — de Övr. ⁷) menn eiga uig um &c. — mgl. i alle de övr. undt. Gb, .c. ⁸) at logum — tilf. fl. samt Var. i Ea. ⁹) gridum — Bd, f. ¹⁰) [mgl. — Bd, f. ¹¹) logmanz — Ba. logsamdan — fl. ¹²) [mgl. — de fl. ¹³) tryggoze — Gi. ¹⁴) (i) lande of lausum ögri — tilf. fl. ¹⁵) naudþynar — Ba östere. ¹⁶) annathuart — mgl. de fl. ¹⁷) [aðrar þer — fl. ¹⁸) tomazt — Gd, p. ¹⁹) [En þat þyrsta sal skal framtoma — de fl. ²⁰) halz — Gk. Eb. Bd. þyrsta — fl. ²¹) oll önnur — de fl. ²²) [saal. Gb. [doma — Bf, h. [logdoma — de Övr. ²³) millum manna eða — Ge, h, s. meðal manna eða millum — Fe. ²⁴) tonungs — mgl. de fl. ²⁵) tonungs umbodsmadr — Gn, p, q, s. Ef. ²⁶) hinn — de fl. ²⁷) enn — tilf. de fl. ²⁸) leggia — Gk. ²⁹) halde — Bh. ³⁰) I Gc mgl. saavel dette som de to næstfg. Capitler, og det sidste "tu ex madr þær" o. s. v. staar uden Afdl. og Overskr. a. Forts. af foreg. Cap. — I Ef staar ligeledes "tu ex madr . . . logmanz stænt" som umiddelbar Forts. af foregaaende Cap., men det Mellemkommende følger derefter. I Ee udgjör ligeledes "tu ex madr . . . stænt" Slutningen af foreg. Cap., men det Mellemkommende findes i Kjöbebolken, saaledes at Stykkerne "hveruitna þar . . . uidermetis er hv. m. verdr" samt "En huer sem logmanz . . . þyrir togen stipadr" udgjör Cap. .iiij. og "a þessom tímum . . . rettir stexnu timar" Cap. .iiij. ³¹) stolu — mgl. de fl. ³²) manne — de fl. ³³) hriman — fl. ³⁴) [þa þingi manne til logmanz eða heima — Fe. ³⁵) honum — Fe. ³⁶) hradz — Ee.

an¹ xiordungu.² Manadar steynu vttan þyllis³ oc innan⁴ laga vara. Tveggja manada steynu [innan landz⁵ [oc vttan laga uara.⁶ Toltz manada steynu ez madr er vttan landz.⁷ En erzingi skal male⁸ suara eda hans⁹ umbods madr ez hann er¹⁰ vttan landz.¹¹ Nu er erzingi skyldr at gera honum bod¹² ælligr þingmenn ez eigi er erzingi til¹³ a þingi.¹⁴ þui at¹⁵ [uidrs mælis¹⁶ er huer madr uerdr.¹⁷

Mer til logmanz skal steyna.¹⁸

- 10 xij. A þessom tidum¹⁹ skal eigi til logmanz steyna. þra Marie messo i þastu. oc þo at hana bere nere²⁰ þastum. þa skal þo eigi steyna [sifar en halzum manade þirir²¹ þassar oc framman til hallwardar messo.²² þra Seliu manna uofu²³ oc framman til kross messo om hauftid. Eigi ner²⁴ iolom en steyndr megi vera þirir stundar²⁵ sakir .iij. nætr hia logmanni. oc heim toma²⁶ at iolom²⁷ at þoru uædri. Engi²⁸ skal steyna om iol. en adrer timar en nu eru vndan stildir eru retter til steynu. En huer sem logmanz orsturd ryx [þorzalla laust²⁹ sedr .iij. mortum silzrs uidr tonung.³⁰

Ez manni uerdr steynt til logmanz.³¹

- 11 xij. Nu þar sem sa steynir manni er logligt mal hezir a hendi³² honum til logmanz með rettre laga steyno eda [logligr³³ umbods madr.³⁴ þa sedizt sa er steynt uar ez hann læmr eigi þorzallalaust mort silzrs uidr tonung.³⁵ En ez steyndr læmer en steynande eigi. þa sedizt hann [siflu sem hin er steynt var³⁶ uid tonung.³⁷ nema logligar naudsyniar haxe honum bannat eda umbods madr hans tome eda se þar þirir i retta laga steynu. Nu sa sem þellzt at male þa hallde allt þat sem logmadr hezir stilt þeirra millum³⁸ oc gialde³⁹ tofnað [halzo aukinn⁴⁰ þeim sem mal sagðezt.

¹) vttan — mgl. *fl.* hvoribl. *Ea*, men tilf. her i Var. ²) rapu — *Ee*. ³) heradz — *Ee*. ⁴) innan xiordungu — *Ee*. ⁵) [vttan þyllis — *Gi*. ⁶) [mgl. — *Fe*. Tveggja . . . uara. — mgl. *Ee*. ⁷) Toltz . . . landz. — mgl. *Fe*, *f*. ⁸) hans — tilf. *de fl.* ⁹) hans — mgl. *de fl.* ¹⁰) tilf. Ez hin er — tilf. *Gm*, *q*. ¹¹) En erzingi &c. — mgl. *fl.* ¹²) ez hin er vttan landz — tilf. *Bb*. ¹³) til — mgl. *de fl.* ¹⁴) ez eigi &c. — mgl. *Gm*. ¹⁵) þuiat — mgl. *de fl.* ¹⁶) [uidrmælis — de Övr. ¹⁷) þuiat &c. — mgl. *fl.* þirir sinu at haza — tilf. *Gd*, *t*. at haza þirir ser — tilf. *Fa*. at haza — tilf. *Ge*. ¹⁸) Ingen Overskr. eller Cap. Afd. i *Gf*, *k*, *p*, *s*. *Ff*. *Eb*, *d*. *Ba*, *b*, *c*, *d*, *e*, *f*, *k*, *l*. *D*. ¹⁹) timum — de Övr. Her ophörer *Lacunen* i *Fb*. ²⁰) ner — *Gb* og de Övr. ²¹) æfir — *Gb*. Her begynder en *Lacune* af eet Blad i *Be*. ophörer i *Chrb*. Cap. 1. ²²) uafu — *fl.* ²³) moffo — *de fl.* ²⁴) nermeir — *fl.* ²⁵) mala — *Be*. ²⁶) tomen — *Bk*. Var. i *Ea*. ²⁷) iolu eptni — *Bk*. ²⁸) Eigi — *de fl.* ²⁹) [mgl. — *fl.* ³⁰) of mort f. vid sakar abera of giætdi tofnað með halzu aukinn ez mal rognðiz með sama hætte of þyr — tilf. *Ee*. Stykket "En huer . . . tonung." — udelades her, men indskydes nedenfor, foran "Nu steyr madr male sinu" — *Ef*. ³¹) Ingen Ovskr. eller Cap. Afd. i *Gd*, *e*, *f*, *h*, *i*, *k*, *l*, *m*, *n*, *p*, *q*, *s*, *t*. *Fa*, *e*, *f*. *Ea*, *b*, *c*, *d*, *e*, *f*. *Ba*, *b*, *c*, *d*, *f*, *h*, *k*, *l*. *D*. ³²) hendr — *de fl.* ³³) hans zulltomen — *de fl.* ³⁴) [hans loglegum umbodemanne — *Fb*, *f*. ³⁵) Fra Cap.s Beg. og hid — mgl. *Fe*. ³⁶) [siflu sem steyndr ez hann tome eigi — *Fa*. [mort f. — *Bb*, *f*, *h*. ³⁷) uid tonung — mgl. *fl.* ³⁸) þeirra millum — mgl. *Bf*. þyrsta sinni — tilf. *Gm*. ³⁹) hallde — *Gd*. ⁴⁰) [mgl. — *Fb*. *Ba*, men tilskrevet i denne m. H. fra 15de Aarh. [tilf. over L. m. smt. crs. H. *Gb*.

allan þann sem hann heyrde zírir þessu¹ síðan logmadr stípaðe² [zírsta sinni³ millum þeirra.⁴ Nu stýtr madr male sínu undan logmanni oc til logðingis.⁵ þa ranzsate [logretto menn invirdiliga þat mal. oc þo at þeim sýnizt⁶ allum⁷ sa orsturdur eigi logligr er logmadr hezir sagt þa stolu þeir eigi þo⁸ riuxa logmanz orsturd.⁹ en rita stolu þeir til konungs huat þeim þidir¹⁰ sannare¹¹ i þui male. oc stítt ranzsat sem þeir haza frammas¹² at¹³ þroxat. þui at þann orsturd sem logmadr ueitir ma engi madr riuxa [nema konungr¹⁴ se at¹⁵ logbol uar uatte mote. eða¹⁶ konungr sealzr se annat sannare með uitra manna samdykt.¹⁷ þui at hann er izir login stípaðr.¹⁸

Ex madr zær eigi rettyndi sín i bygdum heima.¹⁹

Nu ex madr²⁰ zær eigi rettyndi sín i bygdum heima eða²¹ zírir logmanne. þa skal satar aberi stezna honum til logðingis²² er hann zær eigi rett az.²³ oc ex hann hezir til þess sanlæg uitni²⁴ at hann hezir þeim þangat²⁵ steznt [er mal a uid hann.²⁶ oc þat annat at mal haze sua zarit²⁷ sem hann hezir hermt. þa stolu þingmenn²⁸ doma þat mal at logzullu²⁹ huart sem uid³⁰ eru bader eða sa einn er fram ber oc³¹ logmanni³² oc logrettu monnum þidir [zírir bita.³³ nema hinum er steznt var banne³⁴ full nauðzsyn oc sua þo at heima³⁵ se til logmanz steznt.³⁶

12

Jvfr. Cap. 12. Hk. 6.

1) þui male eller þessu male — *de fl.* 2) stítt eller stípaðe — *de fl.* 3) [zírsta — *Gl.* 4) Fra "síðan logmadr" — *mgl. Bf. h.* Her indskyder *Ff Stykket* "En hvar sem logmanz . . . konung." Nytt Cap. begynder i *Gd. Ba.* 5) Gulaþings — *Gd, i, m, n, q, t.* stíttþings — *Fa, b.* Borgþings — *Ba, b, k, l.* Alþingis — *Gh, s. Fe.* logþingis manna — *Bc.* þings — *Ee,* hvor dog en anden H. har tilskrevet "alþingis." 6) litzt — *Gd, h, s. Ef.* 7) allum — *mgl. fl.* 8) þo — *mgl. de fl.* 9) logm. dom — *Gl.* 10) litz — *de fl.* 11) [annast — *de fl.* 12) [annast — *de fl.* 13) at — *mgl. de fl.* 14) sialzr — *till. Ff. Eb, f.* 15) atspurd eða — *Ge, h.* 16) [þui at logbol uar matir mote. nema — *Gb* oprindelig, siden med smt. *crs. H.* rettet og *till. i Mrg. som i Ga.* 17) [samdykt of raðe — *Ef.* raðe — *fl.* tillaghu — *Bf.* 18) þuiat . . . stípaðr. — *mgl. Fc.* 19) Ingen Ovskr. eller Cap. Afd. i *Gb, c, f, k, n, p, q, s. Fa, b, f. Ea, b, c, d, e, f. Ba, b, c, d, f, k, l. D.* 20) han — *Ee, f.* 21) Her begynder en *Lacune* i *Gk,* ophører i *Chrb. C. 12.* 22) Gulaþings — *Gb, c, e, h, i, l, m, p.* stíttþings — *Fa, b, e.* þings Æidziua — *Ef.* nesti Borgþings — *Ba.* Borgþings — *Bb, k.* þings — *Gs.* þings — *Gd, p.* 23) "er hann . . . rett az. — *mgl. Ba, k;* men *till. i Ba, m. Mrg. H.* fra 15de Aarh. 24) Her ophører *Lacunen* i *Fc.* 25) till Æidziua þings — *Ef.* 26) [mgl. — *Gd, l. Bd.* 27) fram zarit — *Ed. Ba, d, f, h, k.* 28) logþingismenn — *Ef.* 29) loghum — *Bb, l.* iamzullu (Var. loghzullu) — *Ea.* 30) ner eller hia — *de fl.* 31) skal þen sit mal hana er — *till. Bf.* 32) logmonnum — *Gc. Fc.* 33) [rettare hana — *Bf.* [sannare hana — *Bh.* 34) berest — *Bk.* 35) heiman — *Bf, h, k.* 36) þo at hinn se til logmanz stezndr — *Gp.*

II. Kristins dóm bólk. ¹

- i. Um trífílliga trú rétta.
- ij. Um íþirbót konungs oc biskups oc þeirra ualld.
- ijj. Um zals konunga.
- iiij. At einn skal konungr vera at Noregi oc sua at statlondum.
- v. Um Noregs konungs erzd með .xij. greinum.
- vj. Um þat huer konungr skal vera at Noregi ez sa er engi til er i konungs erzd stendr.
- vij. Um dottor eða sunar dottor.
- vijj. Um heit konungs.
- ix. Um eib hertuga eða iallz.
- x. Um eib barruna.
- xi. Um logmanz eib.
- xij. Um bónda eib.

Her heyr kristins dóm bólk. ²

- 1 i. Þat er upphaz laga vara Gula þings manna³ sem upphaz er allra goðra luta at ver skolum hallða oc haza trífílliga trú. Ver skolum⁴ trú a gud zadir allzuallðanda stæpara himins oc iardar. Ver skolum trua a uarn drottin Jhesum Christum hans einla⁵ son er getin⁶ er az trapte heilags anda oc zóddr az Mariu möy. þindr vndir þilaz ualldæ kroszestf. doryddr oc grazen. steig⁷ nidr til hæluttis [at löysa⁸ þedan alla sina uini.⁹ þridia dag¹⁰ eptir er hann uar doryddr i sinum mandome [ostfaddum sinum guddome¹¹ reis hann upp az dauda oc var sidan með lærefueinum sinum .xl. daga fra [passadegi oc¹² til [upstighningar dags.¹³ oc steig þa til himna upp oc þedan skal hann toma a ezsta degi þessa heims at doma huern eptir sinum uerðleifá. Ver skolum trua a hælgan anda at hann er sannr gud sem zadir oc soner [oc þær þriar stílningar er einn gud.¹⁴ ver skolum þat allt trua¹⁵ er tryr oll trífíllæg þiód oc allra¹⁶ heilagra manna samband oc heilog kirkia heyr samdyft adr með obrigðilægri¹⁷ stadzesto. ver skolum trua at syndir zírirlafazt i¹⁸ stírn¹⁹ oc idran oc skripta gang með holdde oc blode uars [herra Jhesu Christi²⁰ er i messonne hælgazt með bóna hallde. með olmusugerdum oc zastum oc með²¹ allum adrum [godum

Jvfr. Cap. 1. Hk. 7. Jb. II. 1.

¹) Dette er den stadige Sideoverskr. over Bolken i Ga. ²) Her heyr hin fyrsta lut Gulathingebotar. Övskr. Bc. I Ed og Ee fortsættes Capiteltallene i fortløbende Række fra Thingfarebolken. Hele det første Cap. mgl. Ff; hele Christendomsbolken mgl. D. ³) Frostþings manna — Fa, b, c, e. Æidþingamanna — Ea, b, c, d, e, f. Þorga (Þorgar) þingsmanna — Ba, b, c, f, h, l. Stíðupingsmanna — Bd. Þorgapingsmanna opr. men forandret med nyere H. til "Styða þ. manna" — Bk. Rtings manna — Gs. ⁴) aufer luta. of — tilf. Bk. ⁵) einga — fl. ⁶) eingelinn — Gd. ⁷) zór — de fl. ⁸) [of löysi — de fl. ⁹) steig . . . vini. — mgl. Ee. ¹⁰) passa — tilf. Gm. ¹¹) [mgl. — Gl, n, p. i sinum mandome &c. — mgl. Fc. ¹²) [passom — Fe. ¹³) [upstigudage — Ba. [hælga þorsdage — fl. ¹⁴) [mgl. — Eb. ¹⁵) Her ophörer Lacunen i Be. ¹⁶) allra — mgl. i de Övr. undt. Gb, c. ¹⁷) oumræðiligri — Gi. ¹⁸) með — de fl. ¹⁹) stírn — Bf. ²⁰) [drottins — de fl. er ver skolum huss — tilf. Fa. ²¹) mæintatm oc — tilf. Eb.

lutum¹ er menn gera oc hugsa eða mæla.² ver skolum trua at huers manz litamr er i er tomin heiminn eða toma tan³ til doma⁴ dags skal þa upp rísa. of þæðan az skolu þeir er illa gerðu oc eigi idraduzt⁵ með izirbot þessa heims háza endalausán ozagnad⁶ með ziandanum⁷ oc hans vrendrælum i hæluti. en þeir sem gott háza gort þessa heims skolu þa þa oc háza eilíxan þagnad⁸ með [gudi oc hans⁹ hælum¹⁰ i himiriti.¹¹

Um izirbót konungs oc byskups. 12

ij. Nu az þui at [guds miskunn¹³ ser¹⁴ til þess mikla¹⁵ huersdagliga¹⁶ 2 þorz¹⁷ [otalulægs¹⁸ lyðs oc ymis¹⁹ ziolmennis.²⁰ þa hezir hann skípat sínum tueim þionum at vera augfyniliga²¹ hans umbods²² menn um þessa hælga tru oc hans heilag²³ logmal godom monnum til uerndar oc rettynða en uandom monnum til rexfingar²⁴ oc reinsanar. Eru²⁵ þessir tueir annar konungr en annar byskup.²⁶ hezir konungr az gudi ueralldlegt²⁷ uald til veralldliga luta. en byskup andlegt uald til andlegra luta. oc a huar þeirra at styrkia annars²⁸ uald til rettra mala oc logliga oc lennazt uid síl at þeir háza uald oc izirbot²⁹ az sealzum gudi en eigi az ser. [Oc zirir þui at þeir eru³⁰ gods umbods³¹ menn.³² oc hins annars at þat sea aller menn at þeirra ma [a engan ueg³³ missa. þess hins þridia er sealzr gud uirðizt at lalla síl þeirra noznum. þa er sa sanliga i miklum³⁴ hásta uid gud³⁵ er þa styrkir³⁶ eigi [med zullominni³⁷ ast oc rezlu³⁸ til síns ualds þess er gud hezir þeim til skípat þar sem þeir bæra sua mikla ahvggiu³⁹ zirir allu⁴⁰ landz zollino [oc abyrð⁴¹ zirir gudi.⁴² allra hælzt⁴³ þar sem [login uatta⁴⁴ með floddum endimorkum. [sua at huarle mega hozðingiarner⁴⁵ [ez þeir gormma þessa⁴⁶ [anaudga eða

Jvfr. Cap. 2. Hk. 8. Jb. II. 2.

1) [godgerningum — *Ec.* 2) Istf. det opr. i flirn &c. har *Gf* denne Rettelse med rødt Blek, med en H. fra 16de Aarh.: af nad oc miskund gods syre uerðsuldán Jesu Ehrísti en egr syri nein vor god uert. 3) skal — *Gm, n. Bk, k.* 4) szjta — *Gi.* 5) idraz — *fl.* 6) annars heims — tilf. *Ee.* 7) ziandom — *Ba, f. diozlinum — Gl. Bk.* 8) *Her begynder en Lacune af 1 Bl. i Bk. Ophörer Cap. 5.* 9) [mgl. — *Gl.* 10) hælq. monnum — *de fl.* 11) vltan enda — tilf. *Gn. Fa, e.* vltan enda Amen — tilf. *Fb.* g of a vltan enda. — tilf. *Bc.* 12) Um vald ts. of artibysups. — *Ovskr. Bc.* 13) [gud — *Fc. Bb.* 14) er — *Eb, e.* er sua mitil of hon ser — *Bc.* [eigir — *Ff.* 15) mikla — mgl. *fl.* 16) utrallega — *Gn, mgl. Gi, m, q.* 17) til þess huersdaglega þess mykta — *Eb.* 18) ogoleg — *Gm.* 19) omiffiteg — *Gm.* imiffiteg — *Fc, mgl. Ee.* 20) [mgl. — *Bb.* 21) audfynilegha — *fl.* v[gnilega — *Ed, f. Bf.* aubuateg a — *Bb.* audmiutelega — *Bc.* 22) þionofu — *Bc, e.* 23) hælit — *Gd, m.* 24) rexfar — *Ed.* 25) Rettet fra *En;* alle de Övrige, ogsaa *Gb, c,* have *Eru.* 26) Ærdhysstop — her og nedenfor *Fc.* 27) utraldar — *Gp.* 28) mal oc — tilf. *Eb.* 29) umbod — *fl.* 30) [zirir þui ero þeir — *Bf.* 31) umbods — mgl. *Bf.* 32) of hælgha anda — tilf. *Gp.* 33) [med engu moti — *fl.* 34) *Her begynder en Lacune i Ec; ophörer i Landv. B. Cap. 3.* 35) uid gud — mgl. *Bd.* 36) trngguir — *Gi.* 37) aldre — *Bf.* 38) [mgl. — *fl.* 39) abyrð zirir ahvggiu — *Gl.* abyrð — *Fa.* 40) allu — mgl. *de fl.* 41) [of abyrðaz — *Gd, s.* [allrahælt — *Gl.* albyrð — *Gb, c,* oftere. 42) of abyrð &c. — mgl. *Gi.* 43) allrahælt — mgl. *Gl.* 44) [boten vattar — *Gd.* 45) [þui at hozðingiar mego — *Bb.* 46) [mgl. — *Bb.*

þyngia þollino¹ með ormfílli² agirnd.³ oc at eigi [megi þauittrir⁴ menn sýnia⁵ höfðingium⁶ lofligrar þegnstýlðu þirir þriozsto satir eða flamsýnar ouitzstu.⁷

Um þals konunga.

3 iij. Nu æz þui at landz þollit allt⁸ a mytla lyðstýlðu konunginum⁹ at veita.¹⁰ þa uere þat þarþlægt at menn uaradezt þa miklu villu þoku¹¹ er mestli lutr þolls þessa landz hezir sua hormuliga¹² verit blindath¹³ æz sua at i engu lande adru þinnazt dome til þess. þar sem teknir haza uerit ymisir menn oc kalladir konungar rangliga¹⁴ mote¹⁵ rettom konungum¹⁶ oc lagum hins hælga Olafs konungs oc allum þeim rettyndum¹⁷ er huer bonde uilldi vna¹⁸ [æz adrum¹⁹ um sínar erzdur. þionodu opt ualborner menn þeim er [uarla matto²⁰ vera knapar þeirra sem en uattar i dagh huart þeir mistu þleiri²¹ odala sinna eða²² hinir²³ sem þeir kalladu konunga sína.²⁴ oc sua [hitt sama²⁵ um manna missunnar.²⁶ Nu at menn þurzi eigi gripande²⁷ hende²⁸ eða leitande²⁹ eptir³⁰ at þara huer konungr a retliga at vera i Noregi.³¹ þa se þat³² kunnigt allum [Noregs monnum.³³ At Magnus konungr hafonar konungs son³⁴ stadþesti sua oc let i þol setia [a Gulapingi.³⁵ huer at rettom erzdum a at vera Noregs uelldis konungr eptir lagum.³⁶ oc þui iattado oc samþyktu aller Noregs menn þirir sit oc sitt æzþringi³⁷ með retto þingtale³⁸ at þesse stípan skal

Jvfr. Cap. 3. Hk. 9. Jb. II. 3.

¹) [anaudga e. þyngia þ. — Gd. [anaudga e. þraungia þ. — Gi, p. [anaudga þ. — Fb. Bl. [anaudga sína þagna eða þyngia landþollfeno — Bc. [anaudga eða þyngia þ. — Fa, e, Ba. [þyngia þollit — Bb. ²) myfílli — fl. ³) æz þeir villia — tilf. Bb. ⁴) þatunnir — Bk. ⁵) [þa vitrir menn (ó. sýniat — Gd. ⁶) höfðingium eller höfðingium — de fl. ⁷) Saaledes Gb, c. Fe. de Övr. þauitztu. I Margen ved dette Stykke er i Gs tilskrevet med Textens H.: En þesse lutir hýgra till villu oc heidens atrunadar &c. — der ellers hører ti' Capitel 3 i K. Magnus's Christenret (see denne). ⁸) allt — mgl. de fl. ⁹) konongdomenom — fl. höfðingium — Eb. ¹⁰) einfantega konongdomenom. — tilf. Eb. ¹¹) þoku — mgl. Ee. ¹²) heruitiga — Gi. miot — Gn. mgl. Gp. ¹³) blind — Gm. blindadr — fl. ¹⁴) rangliga — mgl. Fb, c, f. Ed. ¹⁵) rettyndum of — tilf. Ff. Eb. guds lagum. oc — tilf. Bc, d, e. ¹⁶) konunge — de fl. ¹⁷) rette — Gm. Bf. mgl. Fe. ¹⁸) haza of vna — Gp. haza — Bb. uita — Ff. Bk. ei þola — Eb. ¹⁹) [odrum — fl. [við annan — Bb. [mgl. — i Enk. ²⁰) [eigi varo uzirdir at — Bc. Gm har overalt Enkelttal i denne Sætning: þionade . . . veltoren madr . . . knape hans. ²¹) þleira — fl. ²²) en — fl. ²³) eða hinir — mgl. Gt. ²⁴) rettslega — tilf. Gm. ²⁵) [mgl. — fl. ²⁶) Nyt Cap. i Ba. ²⁷) gripande — Gn. ²⁸) hondum — de fl. ²⁹) grip. h. eða leit. — mgl. Bb. eða leit. — mgl. Gd, p, t. tengr — tilf. Ba, c, e, k, l. ³⁰) till — Fa, f. Eb. ³¹) Noregs konungs velldi eller Noregs velldi — de fl. ³²) frostþingismonnum — tilf. Fe. ³³) [Gulapingsmonnum of ollum Noregs monnum — Gn. [frostþingismonnum. oc ollum odrum Noregs monnum — Fc. [Norbmonnum — Gd, i, m, q, t. Fb, f. Ea, f. Bd, e, f, l. [Noregs l's monnum — Ed. [monnum — Ba. ³⁴) [onarson Suerris konungs — tilf. Fa. ³⁵) [a frostþingi — Fc, e. [a N:tingi — Gs. [mgl. — de fl. ³⁶) of þui uar jattat með samþykt Jons erlibisups of allra teobbisupa lendra manna of lerdra. stállara of laugmannu of allra handgenginna manna þeirra er þa uoro j hia of allra Gulapings manna — tilf. Gm. of þui sem þa var iattat. m. rade of samp. Jons erlibps. of allra ann. teobbpa. lendra manna of lerdra. stáll. of logm. of allra hþg. m. þ. er þa v. i hia of allra frostþingismonnum — tilf. Fc. ³⁷) æzþringi — Ba, ostere. við Noregs konung of hans æzþringi — tilf. de fl. ³⁸) þingtale — Fb, f. Ee.

[þar um¹ standa ærinlega² er þa var gor oc nu fylgir her.³ [oc þui stolu þeir fylgia eptir allu sinu megni oc mætte. oc þeim mote standa er þessa samþyðia eigi.⁴

At einn skal konungr vera at Noregi oc at Skatlondum.⁵

iiij. I namþne þadur oc sonar oc heilags anda eins guds i heilagre þrinningu 4 skal einn hans þion konungr vera izir allu Noregs uældi⁶ bæde innan landz oc sua Skatlondum.

Um Noregs konungs erþd með .riij. greinum.⁷

v. Svrsta erþd. En eptir þraxall⁸ konungs uars þa er su hin þyrsta [Noregs 5 konungs⁹ erþd at sa skal konungr vera izir [Noregs konungs riki¹⁰ sem Noregs konungs son er stlgetin¹¹ hinn ælztu einn.¹²

Sin .ij. erþd. Sv er onnur erþd at sa sonar¹³ sonr konungs skal konungr vera [sem stlgetin er¹⁴ en ælztu einn.¹⁵ [sa er þader hans uar oc¹⁶ stlgetin [ex engi er sona til stlgetinna.¹⁷

Sin .iiij. erþd. Sv er hin .iiij. erþd er broder konungs¹⁸ stlgetin hinn ælztu einn skal¹⁹ konungr vera. sa [er samþædra er²⁰ uid konung²¹ ex engi er þeirra til sem adr eru talldir.²²

Sin .iiij. erþd. Sv er hin .iiij. erþd at þadur broder²³ konungs samþædra oc stlgetinn²⁴ hinn ælztu einn skal konungr vera. sa sem þader hans uar stlgetinn²⁵ ex engi er²⁶ hinna til.²⁷

v. erþd.²⁸ Sv er hin .v. erþd er broder son konungs stlgetinn²⁹ hinn ælztu einn skal konungr vera sa sem þader hans uar [stlgetinn oc³⁰ samþædra uid konung³¹ ex engi er hinna til.³²

Jvfr. Cap. 4. 5. Jb. II. 4.

1) [mgl. — de fl. 2) eitlylega — fl. 3) nest eptir — tilf. Ff. Eb. 4) [mgl. — de fl. ærinlega . . . eigi — mgl. Ea. Herefter indskyder Ff hele Kong Haakon Magnussöns Erþdatal og Ríttisþjórn, og først ved Enden deraf, hvor en ny Haand begynder, kommer det sædvanlige ældre Arvetal. 5) Iugen Cap. Afd. eller Ovskr. i Bb, f. Hele Stykket mgl. Ff. 6) konungs veldi eller konungeriti og veldi — de fl. 7) Denne Ovskr. er her tilföiet efter Indholdslisten i Ga. Den, der findes paa Stedet, er kun fyrsta erþd. Ingen Cap. Afd. eller Ovskr. i Gd, h, l, m, q, t. Fa, b, e. Eb, d. Ba, b, l. 8) Magnus — tilf. Bk. 9) [mgl. — de fl. 10) [Noregs veldi el. Noregs konungs veldi — de fl. 11) stlgetinn — mgl. fl. 12) einn — mgl. Fe. 13) sonar — mgl. Bk. 14) [mgl. — Gt. 15) einn — mgl. fl. 16) [sa er konungr uar þader hans — Gm. 17) [mgl. — de fl. 18) samþædra of — tilf. Gd. 19) Her ophörer Lacunen i Bb. 20) [er samþæddr er — Ge. [er þæddr er of mæddr — Ed. 21) [er þader hans uar stlgetinn — Gt. Bb. 22) ex engi &c. — mgl. fl. 23) brodir — mgl. Gf. 24) oc stlgetinn — mgl. Gd. 25) samþædra uid tg. stlgetin — Gm. stlfg. of samþædra — Gt. Fe. Eb. 26) Her begynder en Lacune i Fc, oph. Cap. 6. 27) sem adr eru talldir. — tilf. Gn. ex engi &c. — mgl. de fl. 28) Hele denne Arv mgl. Gt, hvorved de fgg. faae et Nummer ringere. 29) stlgetinn — mgl. Fa, b. Bb, l. 30) skal konungr . . . stlgetinn oc — mgl. Fe. 31) [broder tgs. samþædra of stlgetinn — Fb, f. Bb, l. [stlgetin oc samþæddr — Bf. 32) [mgl. — fl. er adr ero neyndir el. sem adr ero talldir — tilf. fl.

Hin .viij. erzd.¹ Sv er hin .viij. erzd er sa broðrungr konungs er stílgetinn er² hinn ælztí einn skal konungr vera sa sem fader hans uar fadur broðer konungs sam-
fæðra [oc stílgetinn⁴ er engi er þeirra til sem adr uaro talder.⁵

Hin .viij. erzd. Sv er hin .viij. erzd er konungs son skal konungr vera [eptir
fadur sinn⁶ en ælztí einn þo at hann se [eigi stílgetinn.⁷ sa þo er huarte er getinn i
[hordome ne⁸ frendsemis spelli eda sifkapa⁹ oc konungr sealtr hezír gengit uid [fad-
erni hans¹⁰ oc sagt staltr stílríkum monnum auene¹¹ til [xírir samuifstu¹² saler
sinar¹³ [oc modor¹⁴ hans.¹⁵ oc suarar¹⁶ stund su sem barnet er¹⁷ zott þeirri til-
tolu¹⁸ sem [til horyrir.¹⁹ oc hezír moderen²⁰ eigi²¹ tuent til fadernis²² sagt eptir
þeim hette sem logbof uattar vm stíl mal. þessu stolu þeir eigi loyna er uita izir
manad nema þeir ottizt oyríki.²³ þo²⁴ stolu þeir einum huerium stílríkum monnum
fleurum²⁵ til segia at vitni megi vm vera²⁶ er þess þary.²⁷

Hin .viij. erzd. Sv er hin .viij. erzd er dottor son konungs stílgetinn²⁸ hinn
ælztí einn skal konungr vera. [sa sem²⁹ moder³⁰ hans uar stílgetin³¹ er engi er
hinna til [er adr eru talder.³²

Hin .ix. erzd. Sv er hin .ix. erzd at systur son konungs stílgetin³³ hinn ælztí
einn skal konungr vera. [sa sem³⁴ moder hans uar stílgetin oc samfæðra uid konung
[er engi er hinna til.³⁵

Hin .x. erzd. Sv er hin .x. erzd at sa skal konungr vera hinn ælztí einn er
nefr er eptir broðra syni uid konung oc stílgetinn er oc fader hans uar stílgetinn oc
komenn fra samfæddum broðrom oc stílgetinn³⁶ [er engi er hinna til.³⁷

Hin .xi. erzd. Sv er hin .xi. erzd at sa skal konungr vera hinn ælztí einn
stílgetinn.³⁸ sa er systina son³⁹ er uid konung. [tomen fra þeim⁴⁰ systinum er
bæde⁴¹ varo⁴² samfæðra of⁴³ stílgetin.⁴⁴ [oc er rettre konunga ættenne kominn⁴⁵
er engi er hinna til sem adr eru talder.⁴⁶

¹) Hele denne Arv mgl. *Eb*, hvorved de sgg. faae et Nummer ringere. ²) *Her begynder en Lacune i Gh. Ophører Cap. 6.* ³) er stílg. er — mgl. *fl.* ⁴) [mgl. — *Bf.* [uid tonung — *Gn.* ⁵) er engi . . . talder. — mgl. *fl.* ⁶) [mgl. — *de fl.* ⁷) [friblusun — *Gp.* [xírillusun of æi stílgetin — *Bh.* ⁸) [mgl. — *Gm.* ⁹) nermeir en loyat er at loghum — tilf. *Gd, f.* ¹⁰) [frendsemi — *Gp.* ¹¹) aueno — *Bd, e, f.* mgl. *Bh.* ¹²) samuifstu — *fl.* ¹³) hans — *Fc.* [samuifstar sinnar — *Bf, h.* ¹⁴) moder — *Gf. Ed.* ¹⁵) barnsens — *Ee.* [mgl. — *Gi.* ¹⁶) suare — *Fa. Ed.* ¹⁷) var — *de fl.* ¹⁸) tolu — *Gf, m.* ¹⁹) [horyrir — *Ge.* [til horyrir — *Ed, f.* ²⁰) han — *Gm.* hon — *Ee.* ²¹) eigi — mgl. *Ef.* ²²) fad-
ernis hans — *Fe,* mgl. *Gi, Ed.* ²³) oyríki — *Bf.* ²⁴) þa — *Gd.* ²⁵) eda fleurum — *fl.* ²⁶) mefr
þeim — tilf. *fl.* ²⁷) vidr. — tilf. *fl.* vidr eda nodor mistrunar er a hazdr. — tilf. *Gl.* ²⁸) stílgetinn —
mgl. *Ee, f.* ²⁹) [of — *Bh.* ³⁰) fader — *Gf. Ff. Bc.* ³¹) of þo [sa hin ælztí — tilf. *Fe.* ³²) [mgl.
— *fl.* ³³) stílgetin mgl. *fl.* ³⁴) [er — *Ba, k.* ³⁵) [mgl. — *de fl.* ³⁶) Saaledes og *Gb.* stílget-
inum — *de Övrige.* ³⁷) [mgl. — *fl.* *Her begynder en Lacune i Ef. Oph. Cap. 9.* ³⁸) stílgetinn
— mgl. *fl.* ³⁹) son — mgl. *Gi.* ⁴⁰) tutim — *Gf.* mgl. *Ed.* ⁴¹) broðr — *Ed.* ⁴²) [oc uaro þau
bæde — *Gp. Ea, b. Bf.* ⁴³) samfæðra oc — mgl. *Gd.* [ammóð of — *Gm.* ⁴⁴) [er samfæðrom systinum
tomen oc stílgetinum — *Ba, k.* ⁴⁵) [mgl. — *fl.* ⁴⁶) er engi &c. — mgl. *fl.*

Sin .xij. erzd.¹ Sv er hin .xij. erzd at sa stal konungr vera hinn ælfti einn oc flilgetin² er systerung³ uid konung oc moðr þeirra uaro samæddar oc flilgetnar. oc az rettre konunga ættenne komnar [ex engi er hinna til.⁴

Sin .xiiij. erzd. En ex engi er þessara til sem nu eru tallder þa se sa konungr at Noregi [hinn ælfti⁵ einn er erzd om er þa neft eptir þui sem [Gulapings bot⁶ uattar i⁷ erzda tale. karl⁸ þo en eigi kona. oc þo az [rettre konunga ættenne⁹ lomin.

Guor konungr skal nera at Noregi ex sa er engi til er i erzd konungs stendr.¹⁰

vj. En ex sua hardliga¹¹ kann til at bærazt¹² at engi [er annara¹³ til.¹⁴ 6 þa se sealzstæzt hertuga oc iarle ex þeir eru til. bystupum allum oc abotom¹⁵ [lændom monnum¹⁶ allum oc hirdstiorum¹⁷ með hird allre at sofia norðr til Nidaroff til¹⁸ hins hælga Olafs konungs til umroðo¹⁹ uid erlbystup oc nezne bystup²⁰ huer²¹ or sinu bystupædome oc sylvumenn konungs þeir sem þar eru .xij. hina uitraztu bõndr²² [eptir sinni samuizsku.²³ oc se [a zor²⁴ innan þess manadar²⁵ er þeir spyria fra²⁶ xall konungs.²⁷ Sua stal oc [bystup huer oc sylu menn²⁸ ætla menn til hægnadar²⁹ eptir oc gætzlo³⁰ með bondom [at gæta landz³¹ xirir þiozom oc illbndi³² sua marga az [lændom monnum³³ oc sylvumonnum i³⁴ [huerium lagum³⁵ sem þeir sea at bæzt [bær oc hozr.³⁶ Stolu þeir er eptir sitia vera³⁷ iamheimulir [til gætzlo³⁸ i adrum sylvum sem sealzra sinna. elligr eru þeir sanner landrada menn³⁹ ex eigi hælldr land xridi sinum az þeirra uangetzlo. En þann tima er þeir eru norðr komner er til eru nezndir.⁴⁰ þa gange þeir olærder menn [er til eru nezndir.⁴¹ með

Jvfr. Cap. 6. G. 3. Hk. 10. Jb. II. 5.

1) Den Hele Arv mgl. Bb, hvorved de sgg. faae et Nummer ringere. 2) oc flilg. — mgl. Gl. Bc, d. 3) er — tilf. de fl. 4) [mgl. — fl. 5) [hæltze — Gi. 6) [frostopingsboten — Fe. [Æidizapingsbot — Ee. [N:tings bot — Ga. [landzboten — Gd, l, p. Fa, b. Ba, k, l. [landzbot — Ge, f, q. Ea, b. Bf. [logbot — Gi, m, t. Ff. Ed. Bc, d, e. [mgl. — Bb, h. 7) almennilegho — tilf. fl. 8) tarimadr — fl. 9) [rettum konunga ættum — Gp. 10) Ingen Cap. Afd. eller Ovskr. i Gm. Um konungs tofning — Ovskr. i fl. 11) þunglega — de fl. 12) xirir snda manna (ater — tilf. Ge. 13) [saaledes ogsaa Gb, c. [ero þesse — Bk. [er þessara — de Övrige. 14) sem nu eru taldir — tilf. Gn. Ed. [sem ader voro nezndir — tilf. Bk. 15) of abotom — mgl. Ed. 16) [Barrunum — Gd, f, i, l, m, p, q, s, t. Fa, e, f. Ea, b. Ba, c, d, e, f, h, k. 17) [mgl. Fb. Bb, l. of hirdstiorum — mgl. Bk. 18) stadar — tilf. Fa. 19) umrada — fl. 20) leoz: biftup — Gm. 21) með ser — tilf. Ea, b. 22) men of bõndr — Ba. menn — de fl. 23) [mgl. — Bk. 24) [þar — Gi. 25) hæzsmannadar — Gn. 26) Her ophörer Lacomen i Fc. 27) Det sg. Stykke Sua stal . . . vangezlu. ndelades her, men indskydes nedenfor ester [anna þat með eibi snum. — i Fc. 28) [huer [sylvumenn — Bb. 29) hægnadar — Gd, l, n, q, s, t. hægningar — Gp. Ff. Bb, l. hærnadr — Fe. hægnanar — Ed. 30) of gætzlomenn — Gp. of gornzlu landzæns — Bb. mgl. — Bf, h. 31) [mgl. — Bb. 32) illbndu — Ge, m. Bc, l. illmanni — Ff. 33) [barrunum — Gd, e, f, i, l, m, p, q, s, t. Fa, b, f. Ea, b, d. [lanzmaunnum — Fe. 34) or — Fa. 35) [huerri sylu — Ed. 36) [hozir — de fl. 37) i øllum stodum — tilf. Fc, e. 38) [mgl. — Bf. 39) uid konung — tilf. fl. 40) stæzndir — Gd. 41) [Saaledes ogsaa Gb, c. mgl. — de Övrige.

suorum eidi til þessa vmdormis at þeir stolu þann til konungs tala er þeim synizt zirir gudi at bezt se til¹ zallin. En þenna eid stolu iamual byskupar² abyrziazt uib gud þo at þeir vinni³ eigi sem þeir er sueria at hann⁴ leggi [sannendis vmrödo⁵ til þessa mals [iamual sem hinir vlærðu er sueria⁶ sem gud geyr þeim syn til retligazt at sea. En ez þa stíl a þa stolu þeir sitt mal haza er zleiri uerða saman [oc stílitare⁷ eru⁸ oc erlibyskup oc adrir byskupar [zylgia oc⁹ sanna þat með eidi sinum.¹⁰ En ez nodor lætr síl adruuiff til konungs tala en nu er mællt þa haza sa zirir gort ze oc zridi¹¹ oc se i pauans forbode¹² oc¹³ allra heilagra manna¹⁴ oc eigi kirkiu græzr. oc sua huer er honum zylgir¹⁵ til pers. Nu ez hirdstíorar [eda hird¹⁶ zirir nemazt þessa zerb þa eru þeir¹⁷ landræða menn uib konung [nema zull nauðsyn banne.¹⁸ En huer bonde er zirir nemzt þessa zerb er seðr .viiij. ertogum oc .xiii. morkum silzrs uib konung.¹⁹ en konungr meti nauðsyniar með godra²⁰ manna rade. En i þessa zerb zare huer a sinum lofnade. en konungr vnni²¹ þeim allum lofnad sinn²² er eigi hazðu²³ adr konungs ze.²⁴

Um dottur eða sonar dottur.²⁵

7 vij. En ez dotter²⁶ eða [sunar dotter²⁷ [eda systir²⁸ eða moder.²⁹ eða þær konor³⁰ sem i erzða tal eru talðar eptir [Gula þings lagum.³¹ sua oc þeir kalmenn sem i erzða tale standa³² oc [eigi eru³³ az³⁴ konunga ættenne komnir. oc eru þeir eða þær ner meir [at stýlldu³⁵ til annars arzs en konungsdomsens eptir þui sem uattar almenniligt erzða tal. þa stal eptir þui huer³⁶ til ganga sem³⁷ uattar³⁸ i almenniligu erzða tale. oc at þui liosare se. þa mego þeir³⁹ þat⁴⁰ erza. zyrft eignir⁴¹

Jvfr. Cap. 7. Jb. II. 6.

¹) Her begynder en Lacune i Bk; ophører Cap. 9. ²) of læ(r)ðer men — tilf. Gm. ³) sveri — de fl. ⁴) þeir — fl. ⁵) [sannenda vmrödo, [sannenda vmræde, [sannendis vmræde, [sannendis rad, [sannenda vmræda, [sannindi, [þat rad — forskjellige. ⁶) [mgl. — de fl. ⁷) stílitaster — fl. ritari — Gn. ⁸) þidia — Gt. [mgl. — Bk. Her ophører Lacunen i Gk. ⁹) [mgl. — Gp. ¹⁰) Her indskyder Fe Stykket Sua stal oc biskup . . . uangetzto. Derefter nyt Cap. uden Ovskr. — Fe. ¹¹) i landi (oc) lausum viri — tilf. Gm. landi of i. vñri — tilf. Gn, s. ¹²) banni — Gn. Ea, b, d. ¹³) forbode — tilf. Eb, d. ¹⁴) zirir gort ze oc zridi — tilf. Bb. ¹⁵) veitir lid — fl. ¹⁶) [mgl. — Bf. ¹⁷) sanner — tilf. Gt. ¹⁸) [mgl. — Gk. ¹⁹) huer þeira — tilf. Gd. utan nauðsyniar banne — tilf. Gt. ²⁰) stýnsamra — de fl. ²¹) inni — de fl. tuti — Bb. uinni — Gn. ²²) azr — tilf. Ge, m. ²³) haza — fl. ²⁴) stary. — Gt. með gormsu. — tilf. Ee. fra er eigi — mgl. Bb. Her slutter Gc denne Bolk. De to fgg. Capp. indskyder den i den paa Landsloven umiddelbart fg. Bylov: derfra er Varianterne her tagne. ²⁵) Ingen Ovskr. eller Cap. Afd. — Gs. ²⁶) dottr — Ge, l. ²⁷) [sunar dottr — Ge, l. Bc. [sunarjun — Eb. ²⁸) [mgl. — Gd, s. Fe. Ee. ²⁹) [mgl. — Gq. [moper eða systir — Gt. ³⁰) Saaledes ogsaa Gb, c. Bf. adrar — Ge. konor adrar — de Övrige. ³¹) [srostþings bot — Fe, e. [Æidzjapings lagum — Ee. [N:tings bot — Gs. [landzbotenne — Gd, i, l, m, q, t. Fa, b. Ba, b, c, d, e, k, l. ³²) eptir Gutap. lagum &c. — mgl. Gf, h. ³³) [ero þær eða þeir eigi — Bd. ³⁴) rettre — tilf. Gd, n, s. Fa. ³⁵) [mgl. — Gd, m, q. Bf. ³⁶) hvart — Fa. ³⁷) honom — tilf. fl. huerium — tilf. fl. ³⁸) vatta tog — de fl. ³⁹) þær — Fb, e, f. ⁴⁰) þetta — alle de Övrige. ⁴¹) jarðir — Fb. Bb, f, l.

þær er konungr erzir eftir aðra þrendr sína eða þær sem hann kaupir með lausa ze. oc þær þó er hann seli eði konungsdomsens¹ iarder til eða sfipti þeim i hinar.² Sua stolu þeir³ oc erza lausa ze oc gripu þa sem eigi hoyra coronenne⁴ til. nema konungr haxe [aðra⁵ skipan a gort með sfilrikum uitnum oc iartegnum ser til salo hialpar oc sormdar oc⁶ sinum holloftu monnum⁷ með godra manna tillogu. oc er þui hafud rad at huer geri ual xirir⁸ ser sialyr⁹ vm sína lízdaga¹⁰ oc¹¹ sinum holloftu monnum oc hellsdr heill en siutr¹² þui at uastoynt¹³ er annars vinatta¹⁴ [oc eptirgerd¹⁵ þó at allstylt se. zinnazt oc zleiri¹⁶ dome til þess at erzingiar haxa¹⁷ axdregit [en uid aukat¹⁸ skipan [þeirra sem attu oc¹⁹ zengu optliga með hollre pionastu oc líz hasfa eða ymífu eruede oc mannaunum.²⁰

Um heit konungs.

vij. Nu ax þui at konungr uiti síl þui hellsdr stýldugan logh at hallda oc 8
vm at bota uid þegna sína.²¹ þa skal hann²² þessu iatta zolle sínu meðr zullom-
inni²³ stadzestu²⁴ [þann tíma²⁵ sem hann er til konungs telin. þui iatta el gudi oc
[hans hellsqum monnum²⁶ oc þui hans²⁷ zolli sem el em ouerdugr izir sfiþadr at el
skal þau tristin logh hallda sem hinn hellsi Olaxr konungr hoz²⁸ oc²⁹ hans rettir
eptirkomendr haxa nu samdykt millum konungs oc þeirra er landit byggia með huara
tueggia³⁰ samdykt oc með godra manna rade oc³¹ vm at bota³² eptir þui uiti sem
gud ler mer. En konungr er eigi at eins stýldugr at hallda [þenna eid³³ uid þa³⁴
er þa eru a þingi hia honum. [hellsdr uid þa alla er i hans þegnstýldu eru³⁵ afna
oc uborna. En þann tíma sem hann uerdr koronadr þa skal hann sueria monnum log
oc rettyndi með þeim eidstax³⁶ sem konungs uigstu zylgir.³⁷

Jvfr. Cap. 8. Hk. 11. Jb. II. 7.

¹) konungsens — *Gf.* konungs — *Ea, b. Bf.* trununnar ædr konungsdomsens — *Ed.* ²) aðrar — *Ed.*
³) þær — *Fe.* ⁴) konungdominum — *Gh, l. Fe.* konunginum — *Gp.* ⁵) aðr — *Gn, q, t. Fb.* sialgraba
— *Fe.* ⁶) [sialyr sfiþat ax — *Fe.* ⁷) hellsdr heill en siutr — tilf. *Bd.* ⁸) sinni sato of — tilf. *Ed.*
⁹) sialyr — mgl. *fl.* ¹⁰) daga — *de fl.* ¹¹) sinum holloftu &c. — mgl. *fl.* ambone — tilf. *Ge.* ¹²) með
godra manna rade — tilf. *de fl.* ¹³) varstoynt — *de fl.* uastoynt — *Gp.* uastoynt — *Fb.* uarstoyntar — *Ba, b.*
uarstoynt — *Bc.* varstoynt — *Bf.* uarstoynt — *Bk.* ¹⁴) uiti til vinatto — *Bb.* ¹⁵) [mgl. — *Ff.* ¹⁶) nogh
— *Gd, s.* ¹⁷) hellsdr — tilf. *fl.* ¹⁸) [en til lagt — *fl.* ¹⁹) [þeiri er astarmannum haxuer gor ueret of
þeir — *Gm.* ²⁰) *Her ophörer Lacmen i Fd.* ²¹) ax þess þa(r)z uid — tilf. *Fe.* ²²) Herifra til Capitlets
Ende har *Fo:* þann tíma er hann verdr koronadr sueria monnum rettyndi með þeim eidstax sem konungs uigstu
zylgir; hvorimod Capitlet fölger suldstændigt efter Bonde-Eden, með Ovskr. Jaffan Noregs konungs. *Fe* ude-
lader Konge-Eden ganske, men har her: þan tíma er han verdr kongr of koronadr sueria mannum log o(t)
rettyndi með þeim eidstax sem konungs uigsto zylgir. ²³) zullri — *de fl.* ²⁴) affsemb — *Fd.* ²⁵) [eztir
þat — *de fl.* ²⁶) [hinom hellsa Olaxe konunge — *Gt.* ²⁷) hans — mgl. *Bb.* ²⁸) of sfiþade — tilf. *Fd.*
Var. i *Ea.* ²⁹) aðrar — tilf. *de fl.* ³⁰) iayrde of — tilf. *Gh, Fd.* Var. i *Ea.* ³¹) oc — mgl. *de fl.*
³²) með godom lutum — tilf. *Ge.* ³³) [þetta — *fl.* ³⁴) þa tina — *Fb, Bb, l.* ³⁵) [en hina er æi ero
— *Bf.* ³⁶) hatti oc eidstax — *Fb, d.* ³⁷) En þann tíma &c. — mgl. *Gn.*

Um eib hertuga eða iallz.

- 9 ix. En hertugi eða iarlí er þeir eru til skolu þenna eib sueria a þui þingi sem konungi er konungs nazn geizid. Þess leggur el¹ hond a² hælga³ doma⁴ oc þui⁵ stýtr el til gudis at el skal vera hollr oc trur minum herra. N.⁶ Noregs konungi bæde opinberliga oc löyniliga oc [þat len⁷ sem hann⁸ ueitir mer skal el tryggliga⁹ hallda¹⁰ með þeirri lydni oc eptirlæte¹¹ [sem¹² Magnus konungr son hafonar konungs¹³ skipade millum konungs oc hertuga: ¹⁴ veita skal el honum alla þa lydni sem godom hertuga eða iarle ber at ueita konungi. Styrkia skal el [hann oc¹⁵ hans riki með heilum¹⁶ radom oc allum¹⁷ stýtr(l) minum. Hallda skal el eida þa alla sem konungren [hegir iattad¹⁸ [mer oc¹⁹ ollu landz þollino eptir þui viti oc stýnsemd sem gud ler mer. Gud se mer hollr er el satt segir grammer en el lygr.

Um eib barruna.

- 10 x. Nu skolu barrunar²⁰ þenna eib sueria. Þess leg el hond a²¹ [hælga doma²² oc þui stýtr el til gudis²³ at el skal vera hollr oc trur minum herra. N.²⁴ Noregs konungi [bæde²⁵ löyniliga oc openberliga.²⁶ Styrkia skal el hann oc hans riki bæde með²⁷ radom minum oc allum²⁸ stýtr²⁹ minum. Hallda skal el oc [eida þa³⁰ er konungren [hegir iattad³¹ allu landzþollino eptir þui viti sem gud ler mer. Sua se mer gud hollr sem el satt segir. grammer en el lygr.

Um logmanz eib.³²

- 11 xi. Nu skolu logmenn þenna eib sueria þan tima er konungr uil.³³ Þess leg el hond a³⁴ hælga doma³⁵ oc þui stýtr el til gudis at el skal vera hollr oc trur minum

Jvfr. Cap. 9. Jb. II. 8. Cap. 10. Hk. 12. Jb. II. 9. Cap. 11. Jb. II. 10.

¹) hann — her og nedenfor fl. ²) þessa — tilf. de fl. bot of a þessa — tilf. Fe. bot of — tilf. Ed. ³) Her ophörer Lacunen i Bk. ⁴) bot — fl. bot ebr doma — Ff. ⁵) Her ophörer Lacunen i Ef. ⁶) m' — Gg. ⁷) [þan tuta lands — fl. ⁸) konungr — de fl. ⁹) trulega — de fl. ¹⁰) geyma — Gn. ¹¹) hollrozu — Gh, s. Fd. Var. i Ea. ¹²) minn herra — tilf. Gp. ¹³) son haf. konungs — mgl. fl. ¹⁴) [sem hann þer mer j alla stæde — Gn. Fc. Ee, f. millum . . hertoga — mgl. Fe. eða iarts — tilf. Bb. ¹⁵) [mgl. — Gi. ¹⁶) hollom — Ge. godom — Fe. Bf. ¹⁷) hollom — Eb. ¹⁸) [hegir suoret — fl. ¹⁹) [mgl. — fl. ²⁰) barrunar of hirdstiorar — Gh, i, q. Fa, d, e. Bb, l. barr. oc hirdst. oc ridarar — Ba. barr. oc riddarar — Bc, d, e, k. lendir menn oc hirdstiorar — Ge, f, n, p, s. Fc. Ea, b, d, e, f. Bf. lendir m. of hirdmen — Bk. l. menn — Ff. barunnar eða hirdstiorar — Fb. ²¹) þessa — tilf. fl. ²²) [hælga bot — fl. [bot of þessa hælga doma — fl. ²³) of hins hælga Olavs konungs — tilf. fl. ²⁴) N. — mgl. Ee. ²⁵) innan landz oc utan — tilf. Gh. Fc. samt Var. i Ea. ²⁶) Herfra er i Ea ved en Afskriverfeil Resten af dette Cap., hele det fg. og Begyndelsen af Bonde-Eden oversprungen, indtil det ligelydende Sted i sidstnævnte Ed, (Cap. 12, S. 31). ²⁷) heilum — tilf. fl. ollum — tilf. Gg. gudum — tilf. Fd. ²⁸) allum — mgl. fl. hollom — Eb. ²⁹) mat — Fa. ³⁰) [log þau — Gm. alla — tilf. fl. ³¹) [h. suoret — fl. [h. heitit — fl. ³²) Overskr. — mgl. Fe, hvor Capitlet er skudt efter Bonde-Eden, sidst i Bolken. Capitlet mgl. Gn. ³³) er giorr. — Gi. ³⁴) bot of — tilf. Ff. bot of þessa — tilf. Ed, f. þessa — tilf. Ea, b. Bb, f. ³⁵) bot — Gc, d, p. Bh.

herra. N. Noregs konungi.¹ þau log skal et segia þeim monnum er [minn herra skipar² i mina logfogn³ sem hinn hælgi Olafur konungr hoz oc adrir hans retter eptir-
komendr haza nu⁴ samdykt [millum konungs oc þeirra⁵ er landit byggia. En huer-
uitna þar sem logbot ster eigi [skiluisliga or⁶ þa skal et sua huers manz mal doma
sem et uil andsuara xirir gudi a doma degi at relligast er eptir minni samuitzffu oc
þo med þeirra uitraftu manna raðe er⁷ hia mer eru sua um rífan sem þatofan. [um
ungan sem gamlan.⁸ [um saladan sem siuiadan.⁹ Sua se mer gud hollr sem et satt
segir. gramr en et lygr.¹⁰

Um bonda eid.

xij. En at bondr oc aldyða viti síl þui skyldugare til hollastu¹¹ oc þegnskyldu¹²
oc lydni við konung. þa skolu þeir þenna eid sueria konungi sua margir menn¹³ or
xylki hueriu sem [konungr uil.¹⁴ þess leg et hond¹⁵ a¹⁶ hælga doma oc þui skytr et
til guds at et skal vera hollr oc trur minum herra. N.¹⁷ Noregs konungi bæde
lornniliga oc openberliga¹⁸ med allum minum matt oc megni sua sem goðr þegn skal
konungi. ueita skal et honum alla þa logliga lyðskyldu¹⁹ med þeim allum lagum oc
lunnendom²⁰ sem hinn hælgi Olafur konungr skipaðe millum konungs oc landzfolks-
ens²¹ oc²² hans retter²³ eptirkomendr haza nu samdykt²⁴ millum konungs oc
[þeirra er landit byggia²⁵ meðr huarstueggia samdykt. Sua se mer gud hollr sem
et satt segir. gramr en et lygr. [Suer et eigi at eins þenna eid xirir míl. nema xirir
allra þeirra salo²⁶ er i Noregs²⁷ konungs rífi eru oc þegnskyldu oc hans eids oc
ue(r)ndar²⁸ uilia²⁹ niota³⁰ [alna oc uborna.³¹ Eru oc eigi at eins þeir skyldugir
til at hallda³² þenna eid er sueria. nema hælldr aller þeir er i hans³³ skyldu³⁴
eru³⁵ [alner oc uborner³⁶ [þeir sem³⁷ hans ue(r)ndar³⁸ uilia³⁹ niota.⁴⁰ þui at

Jvfr. Cap. 12. Hk. 13. Jb. II. 11.

1) bæde lornnilegha oc openberlegha — tilf. *Gf, t. Bc, e.* 2) mer — tilf. *fl.* 3) [i minni logfogn ero —
Ba, k. 4) nu — mgl. *fl.* 5) [við þa — *fl.* 6) [vistaghe — *Ef.* [uistega — *Ba, k.* [sitritlega or —
de fl. [stjnsamlaga or — *Fe.* 7) þa — tilf. *fl.* 8) skyldan sem uskyldan — *Ba, k.* [mgl. *Gm, t.*
9) [siuiaden sem vsuiaden — *Ef.* [saladam sem sziadam — *Ba.* [saladan [siuiadam — *Bf.* 10) gramr...
lygr — mgl. *Ef. Bc.* 11) allrar hollasto — *Ea, b.* þionasto — *Ed.* allra þionasto — *Bf.* 12) menn
mgl. — *fl.* 13) [honum lifar eller konungi lifar — *de fl.* 14) a bot of — tilf. *Fe.* 15) þessa — tilf.
de fl. 16) N. — mgl. *Bb, c.* 17) bæde &c. — mgl. *Gm.* Her begynder igjen *Ee.* 18) þionastu oc
lyðst. — *Gh, s. Fd.* þegnskyldu — *Gn.* skyldu — *Ed.* 19) [annynndum — *Ed.* 20) þeirra sem landit byggia
— *de fl.* 21) adrir — tilf. *fl.* Her ophörer *Lacumen* i *Gh.* 22) Her begynder *Gr.* 23) stæðest — *de fl.*
24) [landzfolksens — *de fl.* millum . . . byggia — mgl. *Gr. Fa.* 25) [abnrgi et mer þenna eid of ollum
þeim — *de fl.* 26) Noregs — mgl. *de fl.* 27) oc verndar — mgl. *de fl.* 28) eigu at — *de fl.*
29) abnrgiazt — *Gm.* 30) [atnir of ualnir — *Gd, m.* [atnom oc ubornom — *fl.* [atnir of obornir — *fl.*
[allum of obrum — *Ea.* Her beg. *Bf* et nyt *Cap.* 31) abnrgiazt — *de fl.* 32) Noregs — *Ge.* Noregs
konungs — *fl.* 33) þegnskyldu — *de fl.* rífi — *Gh, s.* konungs rífi — *Fd.* vildi — *Bf.* lyðskyldu — *Fc, e.*
34) oc lyðskyldu — tilf. *Gh, s. Fd.* 35) [mgl. — *Bh.* [atnir oc ualnir — *Ba, k.* 36) [of — *fl.* 37) eida
— *de fl.* 38) eigu at — *fl.* 39) Eru oc . . . niota — mgl. *Gt.* atner oc . . . niota — mgl. *Bb.*

Noregs konungr er þeim iamskyldur til retra mala [at fylgia¹ er heima sitia sem hinum [er þá eru a þingi hia honum.² Sua eru oc hinir³ allir skyldugir til allz⁴ tryggleiks⁵ er i eru landinu þó at eigi sueri allir menn⁶ honum⁷ trunadar eid. Þat vitu oc aller menn at þat barn sem þott uerdr a síðazta uetre konungs æuar. at konungr er iamskyldugr þui rett at gera sem þeim manni er honum suor eid a þyrsta þingi.⁸ Sua eru honum⁹ oc aller skyldugir¹⁰ [til allra logligra þegnsskyldu þeir sem laga uilia niota [oc þeirra¹¹ uilia uerdir vera.¹² En konungr oc biskupar¹³ [ærder¹⁴ menn¹⁵ oc lendir¹⁶ oc oll aldyda skolu síðan fylgia [hinum hælga krosse oc hælguum domum aptr til lirtiu. En síðan skal konungr¹⁷ ganga til alteris oc taka þar blezan¹⁸ oc ganga síðan [til herþyrgis¹⁹ [oc fylgi honum aller²⁰ hinir beztu²¹ menn.²²

III. Landuarnarboltr.²³

- i. Dm leidangrø gerð.
- ij. Um skipgerð oc smidar kaup.
- ij. Dm oruarsturd oc gisling.
- iiij. Dm vita uord.
- v. Um herfogu.
- vj. Ez madr stýzt undan leidangre.
- vij. Huar leidangr skal gera.
- viiij. Um stýrimenn oc hafeta.
- ix. Um skips skipan oc farlaup.
- x. Dm vapna bunad.
- xi. Dm vapna þing ner vera skal.
- xij. Ez stýrimadr soppzt af skipi eða hafeti oc om uista þrot.
- xiiij. Dm skips uppsat oc gæzlo segls oc reida.
- xiiij. Dm reidskiota bod.
- xv. Um rans menn oc oruar sturd.
- xvj. Ez madr a kaup uid rans menn.
- xvij. Dm landrada sol oc langskipa gerð i herade.

1) [mgl. *β*. 2) [er kononge suor eid — *Bk*. 3) honum — de Övrige. 4) allz — mgl. *de β*. 5) truleiks — *de β*. 6) menn — mgl. *de β*. 7) honum — mgl. *de β*. 8) Borghæþingi — *Bb*. Sua eru . . . þingi — mgl. *Fc*. *Bk*. 9) honum — mgl. *Bb*. 10) iamskyldugir — *Fb*. *Bl*. iamskyldir — *Bl*. skyldugir — *Fa*. þegnsskyldugir — *Bk*. 11) þæs — *Bb*. 12) [of uerdir ero — *Fc*. [of þaira uerðsskyldir vera — *Ed*. [mgl. — *Fd*. *Bk*. Sua eru honum . . . vera — mgl. *Bf*. 13) biskup — *Gh*, *p*. *Fd*, *e*, *f*. *Ea*, *b*, *e*, *f*. *Bl*. aller biskupar — *Fa*. 14) lærder — *Fa*. *Ed*. 15) [mgl. — *Gd*. *Ff*. *Eb*. *Bb*. 16) barrunar — *Gd*, *e*, *h*, *i*, *k*, *l*, *m*, *p*, *q*, *r*, *s*. *Fa*, *b*, *d*, *e*, *f*. *Ed*, *f*. *Ba*, *b*, *c*, *d*, *e*, *h*, *k*, *l* mgl. *Gf*, *t*. *Ea* (men barrunar tilf. i Var.) *Bf*. of riddarar — tilf. *Ff*. 17) konungr — mgl. *Ed*. 18) af ærdhibiskup — tilf. *Ef*. 19) [j konungs garð — *Gn*. *Ee*, *f*. 20) aller — mgl. *β*. 21) vittraftu — *Fb*, *f*. 22) [of halda sita ueistu þan dag sem honum byriar of tonge tign hæuir hoþdingium of ollum odrum hinum bestu monnum. — *Gn*. *Ee*, *Ef*. [of hinir besto men með honum. Hele Stykket þui at Noregs konungr &c. — mgl. *Fc*. I *Fc*, *e*, følger her det foran oversprungne Cap. om Lagmands-Eden. 23) Dette er den stadige Sideoverskr. gjennem denne Bolk — *Ga*.

Her heyr landuarnar bolh.

i. Þat er upphaf at landuarnar bælle varum at Ihesus Christus hinn trosæsti 1
 sannr guds son oc moyar Mariu [konungr allra konunga.¹ af honum² er allt uald
 oc fiorn. veri hann uar uernd oc uardueitzla [allra Noregs manna³ eilixlæga. I þess
 hins sama Ihesu krist nafne skal uar logligr⁴ Noregs konungr [hans pionn⁵ rada
 bode oc banne [oc utzorum uarum.⁶ oc rade at lagum en eigi at olaugum gudi til
 [lofs oc⁷ dnyrdar ser til gagns oc off til þarænda.⁸ Eigi skolum ver honum⁹ leid-
 angro ne¹⁰ vttboda synia ef hann bydr vtt med þuilltu skilorde sem her fylgir.
 Konungr a eigi [frammar¹¹ vttboda at frezia¹² i fridi¹³ en halfs almenings nema
 su¹⁴ einhuer þorx¹⁵ falle til med honum at menn uilia frammar¹⁶ gort hafa þirir
 aftsemdar saler uid hann [med godra manna samdykt¹⁷ ef þeir lenna af honum mi-
 skunn oc goduilla. Enga almennliga tolla skal konungr a off leggja eða hans umbods
 menn. eigi¹⁸ gjafer [ne ueitzlur¹⁹ ne hesta þodr.²⁰ [ne uidar hogster.²¹ þar sem
 leidangr gerizt. nema reidskiota²² oc þa adra lndstnyldu²³ sem logbol vattar.²⁴ Nu
 þyrnast skip leda nauft²⁵ i herade²⁶ eða þorlast²⁷ reidir²⁸ sua at umbota þarx eða
 af nyu til þa. þa skal konungr²⁹ vtt lata bioda i þeim luta landz³⁰ sua milit³¹ sem
 honum³² þidir til bæra [oc³³ arangre³⁴ hoxir³⁵ eptir beþtra manna rade. Skal uid
 þui þe³⁶ tala logmadr [oc einn konungs handgengin madr³⁷ oc einn skilrifr bonde [i
 þeim luta landz³⁸ til uardueitzlu oc til einstis annars snuast [en þess³⁹ sem adr
 uattar eptir konungs uitorde.⁴⁰ skolu konungs umbods⁴¹ menn þeir sem þar hafa
 slyflu⁴² sem eins huers þarx uidr lata gera⁴³ eptir þui kaupi sem þeir semia⁴⁴ uid
 þa er uardueitzlu hafa a bonda þe.⁴⁵ En [i Gula þings lagum⁴⁶ skal logmadr

Jvfr. Cap. I. G. 295. F. VII. 1.

1) [mgl. — fl. 2) Saalesdes Gb, c. Bc. huerum — de Övrige. 3) [allra Nordmanna — Gi. [mgl. — Bd. 4) logtegr — mgl. Ge, f, k, p. Bb. 5) [mgl. — de fl. 6) [mgl. — Bb, l. 7) [mgl. — de fl. 8) þagnadar — Ee. 9) konunge varum — Gi. Fd. Ea. 10) leidangro ne — mgl. Gp. 11) [mgl. — Gh, t. 12) [ut boda odru vis en frezia — Gh. 13) fridu lande — Gh. Fd. vttboda — tilf. Gk. 14) su — mgl. Gd, s. Bh. 15) Saalesdes ogsaa Gb, c. nauftyn — de Övrige. 16) betr — fl. 17) [mgl. — fl. 18) Saalesdes ogsaa Gb, c. huarde — de Övrige. 19) [mgl. — Bb. 20) hesta þodr — Gl. 21) uidar hoggr — fl. [mgl. — Bh. 22) konungi — tilf. Ge. bod — tilf. Gd, h. Fd. 23) luti oc þagnstnydu — Gf. luti oc lndstnydu — Gh. luti — Ff. stnydu — Ee. toghstnydu — Bf. 24) Herefter nyt Cap. i Ba, k. 25) [mgl. — fl. 26) I Marg. med Henviisningstegn: þo uarum — Ge. 27) þorlast — Gi. þarlattast — Gm. þirir læst — Ef. þyrnigt — fl. mgl. Ed. Bf. 28) reidi — fl. mgl. Gm. þorlast reidi — mgl. Bh. eða þorl. reidi — mgl. Gd. eða nauft — tilf. Ba, h, k. 29) konungi — D. 30) I Marg. m. Henv. Tegn: af þo uarum — Ge. ef slyf þarx uidr — tilf. Ba. ef han ser at þes þarx vid — tilf. Bk. 31) þoft — tilf. Ed. 32) þeim — Eb. 33) at — de fl. 34) arhaga — Ge. araga — Fd. araganum — Ee. Bb. araghi — Bl. arang — Fb. tilf arangre — Ed. arangro — Ef. argangi — Ea. aragangenom — Bk. mgl. Gf, p. 35) [at af leidangre þurzi till ut tegia — Gm. [at a gange — Gi. [mgl. — Bb, f, k. 36) þe — mgl. fl. 37) [mgl. — Gi. 38) [mgl. — fl. 39) [eptir þui — Ed. 40) rabi — fl. skilorde — fl. 41) slyflu — Gi. 42) stary — fl. læn — Bf. 43) skip — tilf. Ee. 44) verba a salfir — Gi. 45) eða þoarmanna þe — tilf. Ge, i Marg. m. s. H. i Þorgha þings taughum — tilf. Bb, l. Stykket herfra til Capitlets Ende er i den nedre Marg. tilf. med smt. curs. H. Gb. 46) [i frosta þings l. — Gp. Fa, c, d, e. D. i Eidsiva þ. l. — Eb, d. i Þorgarþ. l. — Ea. i Nttings l. — Gs. [at lagum — Ef.

hæza [zirir sitt starz¹ .x. mertr [æz bonda ze en .v. mertr huar hinna a huerium .xii. manadom.² oc skolu þeir skyldir at gera reiknan zirir þessu ze a hueriu³ [Gula þingi.⁴ huar þeir hæza intelit eða huar eptir stendr oc sua þat er þeir hæza [vtt greitt⁵ eða niðrlagt.⁶

Um skipgerð oc smidar kaup.

2 ij. Nu [sofr skip þyrnska.⁷ þa skal annat gera [eptir konungs rade⁸ æz bonda ze⁹ oc þar reisa lata sem þeir uilia sua at huarle spilli akre ne eng. en spillir¹⁰ bote sem .viij.¹¹ skynsamir menn mæta [æz bonda ze.¹² konungs iord er skyld til at reisa skip a ez hon er til.¹³ Sua er oc konungs mort¹⁴ skyld til [landuarnar¹⁵ skips¹⁶ at za¹⁷ oc [allra annara þeirra sem martir eigu¹⁸ [at iamznade¹⁹ þui at engi²⁰ skal eins manz mort oyða. Nu skal smidi til trezia²¹ [alla þa er²² innan [ziord- ungs þyllis²³ eru. uidare ez þarz. Stazna smidr huer er setr mort silzrs uid konung er zirir nemzt til at zara. en zilungr huer halzre mort.²⁴ Nu hæza þeir sett kiol a bada stoda [oc til smidar telit.²⁵ þa ez einhuer þeirra lönpr zra þeirri smid. stazna smidr er setr .viij. ertogum oc .xiiij. mortum silzrs uid konung. en zilungr²⁶ .v.²⁷ mortum silzrs uid konung.²⁸ æz þui at [þa zella þeir niðr landuarnar zirir konungi.²⁹ Nu [skolu smidir ze tata.³⁰ [stazna smidr³¹ .ij. aura silzrs³² [a sygnum³³ dogum sunnu daga millum.³⁴ en zilungr³⁵ oyri.³⁶ þar með mat oc maldryndiu.³⁷ halzrs holla stot³⁸ a degi. Nu at gorzu skipi þa skal skip bræða [oc i nauft setia³⁹ ez til er. En ez nauft er eigi til. þa skal nauft gera [oc⁴⁰ zong⁴¹ til za⁴² oc⁴³ or

Jvfr. Cap. 2. G. 306—8. F. VII. 1—5.

1) [mgl. — *β*. 2) En i Gula . . . manadom — mgl. *Bf*. 3) huerium .xii. manadum a — *Gl, t. Ea*. hueriu — mgl. *β*. 4) [frostþingi — *Fa, c, e*. [æidziguþingi — *Ed*. [Þorgarþingi — *Ba, b, h, k, l*. [logþingi — *Gf, k, p, s. Ea, b, e, f. Bc, d, e, f. D*. [þingi — *Ff*. 5) [vgort — *Ef*. oc sua &c. — mgl. *Bb*. 6) uidr lagt — *Ed. Bk*. oc sua &c. — mgl. *Ge. Bf, h*. *Her begynder en Lacune i Bf*. Ophörer Cap. 4. 7) [þyrnis skip — *Gl*. [f. skip þyrnska — *Fa, c*. i herade — tilf. *β*. 8) [mgl. — *β*. 9) bōz armanna ze — udenf. i Marg. tilf. *Gc*. 10) stode uerðr at — *Gm*. 11) .viij. — tilf. over *L. Gb*; mgl. *de β*. 12) [mgl. — *Gc*, som tilf. i Marg. m. s. H. æz bōarmanna ze. 13) innan þyllis — *β*. 14) iord — *Gr. Ea*. (Var. mort) *Bc*. stogr — *Bb*. er hon er til þa er hon — tilf. *Gp*. 15) landuarnar — *Gm*. 16) skip — *Eb. Ba. Bk*. skips uidu — *Ee*. stippa — *Ef*. 17) [at za tilzong or — *Bh*. mort. oc sua reisa lata a ez hon er til — tilf. *Gh*. 18) [allar adrar mertr — *Gp*. [alra annara manna martir til skips zanga — *Bh*. 19) [mgl. — *Gq. Bd*. sem martir &c. — mgl. *Ee*. 20) Saaledes ogsaa *Gb, c*. eigi — de Övrige. 21) za oc trezia — *Gd*. nezna — *Gi*. 22) [mgl. — *Eb*. 23) [þyllis eða ziordungs — *Gd, m. Ef*. [þyllis — *Gn. Eb*. [þæss z. z. — *Fe*. [heradz eða innan z. z. — *Ee*. 24) ez han vil eigi (til) zara — tilf. *β*. 25) [oc til smidir telit — *Ed*. [oc smidr til telit — *Ef*. [mgl. — *Bh*. 26) zilungr — *Gm*. 27) .viij. — *Ef*. 28) uid konung — mgl. *β*. 29) [þeir zella landuarnar konungs — *Bk*. æz þui &c. — mgl. *Ba*. 30) [skal smidum ze tauna — *β*. [stulu smidir ze tauna — *β*. [stulu smidir ze taun hæza — *Ge, l*. [f. sm. zel. tata — *Gn*. [stulu smidar ze tauna — *Gr*. [f. smidir teidu tata — *Gn*. 31) [i zetaun sina skal stazna smidr hæza — *Ee*. [skal stazna smidr tauna — *Bh*. 32) i teighu sina — tilf. *Fd*. 33) nrtjum — *Fe*. 34) [um sygna uifu — *Ba, h, k*. 35) zilungi — *Gd*. zilungr — *Gm*. zilungr — *Fb, c*. zilungr — östere *Ef*. 36) halzran oyri — *Eb*. 37) drñtt — *β*. mungat — *Ed*. 38) huar þeirre — *Bh*. 39) [oc nauft til za oc i setia — *Fa, c*. 40) nauft gera oc — mgl. *Gm*. 41) tilzanga — *Gd, m*. tilzang — *de β*. 42) til za — mgl. *Gm*. 43) Saal. ogsaa *Gb, c. D*. mgl. i de Övrige.

huers manz mortu¹ er uil. sua sem adr er stilt til skips. [sua smidi til neyna² oc sua leigu til³ taka.⁴ Segl oc aderi bat oc reida allan. tiold⁵ oc allt þat sem til⁶ þarz at haza⁷ þa skal til systla⁸ með konungs rade [az⁹ bonda ze¹⁰ sua at skip se¹¹ i alla stade ual þort.¹²

Um orzar skurd oc gisling.

iiij. Nu ez sua þungliga zellr til¹³ zirir synða manna sakir at heidin her eða 3 tristin gengr a Noregs konungs riki¹⁴ [i einshuerium stad.¹⁵ oc þo at a statlond hans gangi. þa skolu ver eigi synia konungi uarum allan¹⁶ almenning at lidi oc skipum¹⁷ oc uapnum¹⁸ ez hann ser með uitra manna rade at sua milils þarz uid. en ez minna þarz uid þa [talum ver þat uid þoðum¹⁹ sem az zellr. En ez sua hardliga²⁰ zellr at notor her gengr a eða²¹ hezjt innan landz. þa [skolu þeir er sonn²² hersaga lemr til²³ stera upp herorzar²⁴ oc lata zara [landz enda medal.²⁵ [su or skal zara a lande²⁶ þiobgautur²⁷ oc²⁸ i minzta lage með þria menn zul-tida.²⁹ En a sio með skipi skipaðu. hon skal zara [með þiobleid³⁰ bæde netr oc daga. Tre or skal vtt skerazt i bygdir [az þiobleid alla uega³¹ [oc i ziordu inn³² oc i orzar³³ vtt oc bera með uattum oc beri huer adrum.³⁴ En allum þeim monnum er or lemr til hus þa gerir hon steyno til skips uid sio en samnadar a lande. En ez þa sit notor tyr um. þa er sa vtlegr az þui at þa skal zara þegn oc þræll ez þess þarz uid. oc skal huer za ser sialzr uifir oc sinum heimamonnum þeim sem eigi haza sialzr zong a [at za ser.³⁵ En ez notor zellir herbods oruar [eða eigi zer eptir bode.³⁶ þa er hann utlegr³⁷ [oc allt þat er hann a.³⁸ nema naubsyn banne.

Jvfr. Cap. J. G. 312. F. V. 2.

1) [ez zong ero till. zar or huers manz mortu zong till — Ed. 2) trezia — fl. 3) tit — mgl. de fl. 4) [ot za smidi til eztir þæiri læigu sem nu er sagt — Ee. [ot trezia smidi sem ader er stilt — Bh. [mgl. — Gi. Fa, c. 5) tiold — mgl. fl. 6) tit skips — fl. 7) at læigia of hava þarz — Fe. 8) za — Ee. 9) oc az — Fe. oc — Eb. 10) [mgl. — Gi. þoarmanna ze — tilf. Ge. i Mrg. m. s. H. 11) buit of — tilf. Ee. 12) tononge till landuardan — tilf. Gm. 13) tit — mgl. de fl. 14) vellbi — de fl. 15) [mgl. — fl. 16) halþan — Fa. mgl. Ge. læidangr of — tilf. Fe. 17) viftum — tilf. Ge, h, s. Fd. 18) oc uapnum — mgl. Bl. oc uifum — tilf. Ff. 19) þorzum of þottum — Fa. godom þottum — Bc. þattum — Ed. [þoðum þat gubi — Gt. 20) þunglæga — Ge. Ea. illa — Ee, f. 21) gengr a eða — mgl. Ba, h, k. 22) sonn — mgl. Ea, men tilf. Var. 23) hus — tilf. fl. [skolu þeir er [anna herfogu zretta — Fc, d. 24) herfogu orzar — Fd. orzar — fl. [skal orzuar upstera — Ee. 25) [mgl. — Bh. 26) a lande — mgl. fl. [heror skal zara a lande — Bb. 27) þiobuegho — Bh. 28) Saaledes ogsaa Gb, c. oc — mgl. i de Övrige. [at þiobueg rettum — Ee. 29) zulltingi of zulltida — Gl. zlytia — Gm. 30) [þiobleid retta — Ba, k. [með þiobleid með skipi skipaðu — Bd. [mgl. — Gm. 31) [mgl. — Fb. Bb, l. alla uega — mgl. fl. 32) [mgl. — fl. 33) þorzar — Fa, c. 34) Treor . . . adrum — mgl. Bh. 35) [at zode sit — Bh. [mgl. — Fa, c. 36) [mgl. — Bh. 37) Her ophörer Lacunen i Ec. 38) [mgl. — Bh.

[konungr meti þær nauðsyniar.¹ En eð konungr mistrúir menn² at [ver uili³ eigi veria land hans [med honum⁴ sem ver hazum megin til. þa eigum ver at setia⁵ honum gisla til trunadar. En eð ver halldum ordum uarum ual oc landuornum uid konung. þa a hann at setia⁶ off apr⁷ gisla uara⁸ vmeidda.⁹ en eð [ver gerom az.¹⁰ þa er gissum zirirgort¹¹ oc eru þeir þa i¹² missunn konungs oc suara þeir zirir þat er at logum eigu at suara.

Um uita uord.

4 iiij. En eð hers er uon i land vart. þa stolu menn uita uord reida.¹³ þa skal¹⁴ [lendr madr¹⁵ eða konungs¹⁶ vmbods¹⁷ madr lata stera bod upp.¹⁸ en þa er setr [halzre mort¹⁹ silzre uid konung eð eigi kemr til. bondr eru styllduger til uita²⁰ at gera þar sem verit hezir at zorno zare. ziorðungr heraðsmanna þeirra er nestir þua [oc uardhus²¹ med²² [oc þac a²³ oc ziorar dyr.²⁴ Nu skal [vmbods madr konungs²⁵ stezna skipreidu þing²⁶ uord at bioda.²⁷ [lendr madr²⁸ [eða hyslu madr²⁹ eða vmbods madr konungs³⁰ skal gera bondom [til laga stezno³¹ uord at³² hallda. þa stolu bondr [a uerdi³³ sitia hina .v. nott³⁴ zra þui er uordr var boden. nema zyr þurzi. En þeir er uita uord eigu at halda oc zara eigi til. þa er þa uardviti setr uid konung þat er³⁵ mort silzre uid konung. [þrir³⁶ menn stolu uita uord hallda.³⁷ Þeir menn eru aller vardsetir er augna heilir ero oc oyrna³⁸ [oc zot: heilir.³⁹ zrialsfer menn oc zultida [oc ual herzozir.⁴⁰ herlensfir en eigi vtlensfir [oc

Jvfr. Cap. 4. G. 311. F. V. 1.

¹) [mgl. — *Bh.* Istf. En eð notor . . . nauðsyniar — har *Gc.* En eð notor zellir herbods oruar. þa skal hann gialda .xij. aura silzre konunge at senom skipum eða hertidi. of at vheriödu lande. En eð þa or zellir er land er heriat. þa er hann vllægr of allt þat er hann a. Stict ligr vid eð madr zær eigi eplir oru. þa er hann sitiu setr sem þa er zellir oruar nauðsynia lauff. ²) off — *fl.* Her begynder 1ste Stykke af *Bm*, Brudst. af Borgarthingsloven, der foran, S. 5 Linie 2 f. n., ved Trykfeil er betegnet *Bl.* ³) [men vili el. vilia — *fl.* [ver stulum — *Bm.* Det fg. eigi mgl. *Gm.* *Eb*, *c*, *e*. *Bc*, *h*. ⁴) [med bondom — *Ef.* ⁵) setia — *fl.* ⁶) setia — *Gc.* zra — *Gl*, *m*. *Bh.* senda — *Gr.* ⁷) apr — mgl. *Ea* (tilf. Var.) *Ec.* ⁸) sina — *Gm.* ⁹) heita of vmeidda — *Ee.* heita — *Ba*, *h*, *k*. ¹⁰) [ver briotom ord vor oc aida — *Bb.* [briotom az — *Bc*, *h*. ¹¹) Rettet dertil m. s. H. fra zirirfoted — *Gf.* zirirfotid — *de fl.* ¹²) valde of — tilf. *Fa*, *c*. ¹³) gera — *Gd.* halda eða reida — *Gz.* reisa — *Fd.* halda — *Fe*, *Eb*, *Bb.* ¹⁴) Her ophörer *Lacunen* i *Bf.* ¹⁵) [barrunn — *Gd*, *e*, *f*, *h*, *i*, *k*, *l*, *m*, *p*, *q*, *r*, *s*, *t*. *Fa*, *b*, *c*, *d*, *f*. *Ea*, *b*, *c*, *d*, *f*. *Ba*, *c*, *d*, *e*, *f*, *h*, *k*, *l*, her og nedensfor. ¹⁶) hans — *Ed*, mgl. *fl.* ¹⁷) [hyslu — *Gn*, *Bb.* ¹⁸) till uita gerðar — *Gm.* oc stemna þingh — tilf. *Bb.* ¹⁹) [ozri — *Gc*, *n*. *Bm.* [mort (halzre udraderet) — *Fa*. [mort — *Ed*. ²⁰) vord — tilf. *fl.* ²¹) vardhus — *Fb.* ²²) [stulu vardhus gera — *Gf*, *Ee.* ²³) [of þettia — *Fe*. [of þettia uell — *Ed*. [mgl. — *Gt*, *Bd*, *f*. ²⁴) [iiij. durum of þat a — *Bh.* ²⁵) [tilf. over L. m. smt. ers. H. — *Gb*. [mgl. — de Övrige. ²⁶) þing — mgl. *Gk.* ²⁷) halda — *Gm*, *t*. *Fe.* ²⁸) [Barrun — de s. s. ved (15). ²⁹) [Saaledes ogsaa *D.* mgl. — de Övrige. ³⁰) lendr m. &c. — mgl. *Gm.* ³¹) [bod til — *Gt*. [steznu til — *Fa*, *c*. [halzre manadar steznu til — *Ba*. ³²) vaita of — tilf. *Bc*. bioda of — tilf. *Bd*. ³³) bergi — *Ee*. ³⁴) [a uord setiaz en tidnar ero zim netr — *Gm*. ³⁵) halz — opr. tilf. men siden udraderet *Fa*. halz — tilf. *Fc*. ³⁶) þeir — *fl.* ³⁷) [mgl. — *Gt*, *Bb*, *f*, *k*. er uardsetir ero — tilf. *Gi*. ³⁸) heyrna — *Fd*. heilir — tilf. *Gi*. ³⁹) [mgl. — *Bd*. ⁴⁰) [ot vel zozir — *Gd*, *l*. *Ee*. [ot v. hefzozir — *Gm*, *Fd*. [mgl. — *fl.*

eigi utlæger¹ [or annara konunga riti.² Menn skolu a uord ganga at midium degi oc haldra til annars midsdags. en ez seinna er a gengit eda zyr az. þa er sa setr uarduiti³ uid konung. nema einn gange orenda⁴ þeirra. [A verði skal madr uaka en eigi sozua.⁵ en ez aller sozua⁶ [a uita verði⁷ oc [brennr uiti⁸ zririr sunnan eda nordan. þa eru þeir setir uarduiti uid konung.⁹ Nu skolu vārdmenn uita brenna at .iij. herstipum¹⁰ senum eda zleirum. En ez þeir brenna eigi uita. þa eru þeir setir uarduiti uid konung.¹¹ Nu ez þeir æuazt i huart herstip eru eda eigi. þa skolu þeir lalla til¹² hina stynsamastu menn þa er ner þeim eru oc haza þeirra rad uid huart uita skal brenna [eda eigi.¹³ Sa uitauordr [er austarstr er¹⁴ skal uarda .viiij. ertogar oc .xiiij. mertr silzrs uid konung. [oc sua sa er þar er nestr.¹⁵ Sua skal sa oc uarda er norðstr¹⁶ er .viiij. ertogar oc .xiiij. mertr silzrs uid konung. oc sua sa er þar er nester¹⁷ [ez nordan¹⁸ lemr her at.¹⁹ oc sua hueruitna þar sem mest er hers uon. En huer annara mort silzrs i uarduiti uid konung. Lendr madr²⁰ eda konungs umbods madr²¹ skal za til skilrika menn at ranzsata huern dag uord medan þess þarz uid oc greida uord at [rett zare.²² en ez þeir glomya þa seliazt þeir .viiij. ertogum oc .xiiij. mortum silzrs uid konung ez skade verdr at.

Um hersagu.

v. Nu lemr madr a land uart sa er utlægr uar hedan gor oc ber hersogu sanna 5 þa sem landz menn uita eigi adr²³ þa er hann ilendr með konungs rade oc skipan. [þo at hann vere nidinger adr.²⁴ Nu ber madr hersogu oc er eigi sonn. þo at hann vere zyr [i lande.²⁵ þa er hann þo utlægr. nema hann sueri zririr [vi. eid²⁶ oc²⁷ hann gerði zririr godo oc hann hugdi þat salt vera. Nu ber madr hersogu sanna sa er ilendr er. þa skal hann haza .iij. mertr silzrs az konungi. en mort or zylki hueriu. [mort skal hann oc haza az þo uarum.²⁸

Jvfr. Cap. 5. G. 312. F. V. 2.

1) [Saaledes ogsaa — Gb. D. [mgl. — i de Övrige. 2) [mgl. — Bh. uel herzorer — tilf. Gp. oc uel zririr i alla stadi — tilf. Bb. 3) mort silzrs — Bb. h. 4) at þorzum sinum eda allra — Fc. 5) [mgl. — Gc. [tilf. i Marg. m. smt. crs. H. — Gb. 6) sozua — fl. 7) [a uerdi i søenner — Bf. 8) [brenna uitar — Bl. 9) nema einn &c. — mgl. Gr. 10) tangstipum — Eb. stipum — Ee. 11) uid tg. — mgl. Fc. En ez &c. — mgl. — Bh. at .iij. herst. &c. — mgl. Fd. 12) sin — tilf. de fl. 13) [mgl. — Gt. Fd. Her indskyder Gr det ovenfor manglende Stykke A uita verði skal . . . konung. 14) [er norðztr er — Bd. [mgl. — Gd, f. Fa, c. Ba, k. 15) [mgl. — Gd, f. Fa, c. Ba, k. 16) sunnaster — Ba, k. austarstr — Bd. vofter — Var. i Ea. er norðstr er — mgl. Ef. 17) [of sua tigr uid hin norðzta — Ee. 18) þadan — Bd. 19) [ez n. t. hann at — Eb. [ez n. verdr skade at — Bb. [ez sunnan verdar a genget — Ba, k. 20) Barrun — Gd, e, f, h, i, k, l, m, p, q, r, s, t. Fa, b, c, d, f. Ea, b, c, d. Ba, b, c, d, e, f, h, k, l. 21) [stlumadr — Bb. Her ender 1ste Stykke af Bm. 22) [mantale retto — Ge. [retto zare — Gl, s. Fc. oc greida &c. — mgl. Gt. Fd. lat. derfor: oc [sa at rett zare vordaren — Ee. 23) von a — tilf. Fa, c, e. 24) [ez h. hzuer si gor nidings vart — Bf. 25) [ilendr — de fl. 26) [eineidi — i selve Linien, men over L. m. smt. crs. H. setar eid — Gb. [eid — Fe. [vi. eid — D. [eineidi — de Övrige. 27) Saaledes ogsaa Gb, c. at — de Övrige. 28) [tilf. i Mrg. m. smt. crs. H. — Gb. [of m. f. or þo varum — i Mrg. Gc. [mgl. — i de Övr., þaa D nær.

Æz madr skyt vndan leidangre.¹

6 vj. Nv skolu aller menn leidangr sin gera at iamznade. En at vttbodnum leidangre skolu menn iamznat sinn greida at iardar hojn² oc at zear megni. [En sa leidangr er gerizt³ [æz iardar magni zrialsar þeim iord er a.⁴ [oc⁵ skal sa gera er a iordu byr æz lod⁶ oc lausa ze sinu huer sem iord a.⁷ Nu skal sa trefia iamznadar er þarz med rade vmbods manz konungs⁸ skipreidu menn sina. En þeir sem eigi toma til zorzallalaust [giallde eptir þui⁹ sem tala rennr til. [þo at sidar se.¹⁰ [oc suare leidangre zalle a oþan uid konung. þat eru .vj. aurar.¹¹ [En ez menn¹² trefia iamznadar med konungs vmbods manz rade oc annara skilrifra manna i adra skipreidu eða i annan attung eða ziorðung [eða zynli¹³ þa skal þings¹⁴ trefia. en ez þeir synia iamznadar zare sem adr er skilt. Nu skyt madr vndan¹⁵ leidangre [eða¹⁶ iamznade¹⁷ [oc loypr¹⁸ skipreidna millim [eða ziorðunga¹⁹ [eða zynlta²⁰ oc gerir huarke þar ne her. þa geri leidangr þo at sidar se oc setr leidangre zalle. [vj. aurum silzrs²¹ uid konung. Huer oc sem hann gerizt þriotr oc er storader²² til leidangre oc er sottr til [oc uil eigi gera²³ oc loypr vndan soln oc gerir huergi leidangr a þrim uetrum. þa skal hann giallda zullan leidangr þo at sidar se oc setr .v. mortum silzrs uid konung.

Guar leidangr skal gera.

7 vij. Nv skolum ver uita huar ver-skolum leidangr varn gera. Æz madr a hus i kaupange²⁴ [en bu²⁵ i herade [oc zer þar millim²⁶ oc er ymizt. þa skal hann gera leidangr i herade eptir iardar hojn²⁷ [þeirri er hann byr a.²⁸ [oc²⁹ iaznade uid adra bondr.³⁰ en æz kaupoyri oc æz gardleigum i kaupstad. Sua er oc ez madr a bu .ij. i herade oc i sinni skipreidu huart. [þa skal æz huaru þar gera sem stendr eptir iardar homzn³¹ [oc iamznade.³² En ez [einloypr madr zer³³ medal kaupangrs³⁴

Vjfr. Cap. 6. G. 296, 298. F. VII. 8—10. Cap. 7. F. VII. 11.

¹) Capitlet mgl. — *Fb.* ²) i bō at garða h(ozn) — tilf. i Mrg. m. s. H. uden Henviisning *Gc.* ³) [En sa leidangr sem sa gerer — *Ff.* [þan leidangr er sa gerer — *Ee.* [En sa skal gera leidangar — *Ba, k.* [En læighu liti skal leidang gera — *Bh.* ⁴) En garða i bō v(arum) — tilf. i Mrg. m. s. H. uden Henviisn. *Gc.* [mgl. — *de fl.* ⁵) þa — *de fl.* ⁶) landum — *Fe.* ⁷) [oc skal &c. — tilf. i Mrg. med smt. crs. H. og Henviisningstegn til gerizt *Gb.* [mgl. — *Gc.* ⁸) ts. — mgl. *Gf. Bh.* ⁹) [setir leidangre zalle oc giallde leidangr — *Gt.* ¹⁰) [mgl. — *fl.* ¹¹) [en leidangre zall er. vj. aurar o. — *Gt.* ¹²) [men stufu — *Bh.* ¹³) [mgl. — *Bf.* ¹⁴) Saaledes ogsaa *Gb, c. D.* a þui þingi — *Ea.* a þingi — de Övrige. ¹⁵) vthā — *Bh.* ¹⁶) of — *Gn. Ea, (Var. eða) Ec.* ¹⁷) [mgl. — *Bc, e.* ¹⁸) [mgl. — *Bh.* kaupstada — tilf. i Mrg. m. smt. crs. H., men uden Henviisn. Tegn *Gb.* ¹⁹) [mgl. — *Bh.* ²⁰) [mgl. — *Bf.* ²¹) [mgl. — *Bh.* ²²) skipadr — *Gi.* [otter — *Gz.* ²³) greida — *Fa, c, Ee. Bh.* [mgl. — *fl.* ²⁴) kaupstad — *fl.* ²⁵) [oc byr — *Gf.* ²⁶) [mgl. — *Bh.* ²⁷) iardarmagni — *Gp.* sinni — tilf. *Gf.* ²⁸) hezir oc byr a — *Ge.* [mgl. — *fl.* ²⁹) at — *Gd,* og de Övrige, undtagen eptir — *Gp. Ec.* ³⁰) menn — *Gr.* menn þa er bua — *Fc.* [mgl. — *Fb. Bb, l.* ³¹) iardarmegni — *Ef.* ³²) [ot zearmagne — *Fa, c.* [mgl. — *Fb. Ef.* ³³) [madr zer einloypr — *de fl.* [m. er einloypar oc zer — *Ba, h.* ³⁴) kaupstada — *Gm, p, t. Fc, f. Ec, e.* kaupstada — *Ea.*

[Oc heraðs¹ [Oc er þóddr i herade² oc kaupir³ kaupum sínum⁴ oc er hann [i herade⁵ om iol⁶ [oc bindr hann⁷ oc loysir hujrat sítt [allan uetren þess i millum⁸ i kaupange.⁹ þa geri hann leidangr sínn i kaupange¹⁰ [æz kauponri sínum.¹¹ [Madr huer er þóddr er i kaupange¹² oc [æz hann i kaupangr¹³ at¹⁴ kaupum¹⁵ sínum¹⁶ oc hezir huarke [heimili sítt¹⁷ [i herade ne i kaupange.¹⁸ þa skal hann gera leidangr sínn i herade æz kauponri sínum. En æz madr slitr¹⁹ bu sínu²⁰ [i herade²¹ oc æz hann til kaupangrs þirir [mantal oc iamþnad manna²² oc æz hann aptr síðan i herað. þa eigi þóndr gerð²³ hans. Nu æz madr gerir leidangr i annan stad en hann a at gera. þa er sem hann hæze ugort [æz hann veit síalæz huar hann sílði gera.²⁴

Um stýrimann oc hafeta.

viiij. Sa skal stýri stýra sem konungr [nemþnir til²⁵ eða hans umboðs madr. 8 Nu skal stýrimadr nezna hafeta at þara með ser. þa stolu þeir aller stýldugir at þara sem neznidir eru nema loglæg nauðsyn þanne huarumtueggia²⁶ oc se²⁷ aþrir i stad neznidir. Stýrimadr skal háza þirir sítt stary oc uanda [æz hann ær ual með þui starze²⁸ halza morl sílærs huer a manade æz þonda²⁹ æ. sa þó er eigi hezir aþr len eða ueitzlu³⁰ æz konungi oc take þetta æ þan tíma er [þeir tóma³¹ heim aptr [æz þonda æ.³² Leidsogru madr skal háza [þirir sítt stary oc uanda³³ halza³⁴ morl sílærs³⁵ [or þronðheimi oc til Þiorguinar.³⁶ [or Þiorguin halza morl sílærs³⁷ til Tunsbergs. [or Tunsbergi halza morl sílærs³⁸ til landzenda.³⁹ iam milit aptr. [þar

Jvfr. Cap. 8. G. 299. F. VII. 7.

¹) [mgl. — *Fd. Eb.*   ²) kaupange overstreget og rettet m. smt. crs. H. til herade — *Gb.* kaupangre — *de fl.* kaupstad *Gp. Ff. Ea* (Var. herade) *Ec. Bf.* [mgl. — *Gm. Eb, e. Bh.*   ³) þar — tilf. — *de fl.* ⁴) i kaupstad — tilf. — *Bh.*   ⁵) [mgl. — *Fe.*   ⁶) þa geri hann þar — tilf. *Gd, r.* geri h. leid. j herade — tilf. *Gm.*   ⁷) [Nu æz h. bindr — *de fl.*   ⁸) [mgl. — *Gc.*   ⁹) [i kaupangre allan uetren oc heuer heimili sit huarke her ne þer — *Bh.*   ¹⁰) kaupstad — *fl.*   ¹¹) [mgl. — *fl.*   ¹²) Saaledes over L. m. smt. crs. H., men i selve L. uoverströget herade — *Gb.* kaupange — *D.* herade — *Ge* og de Övr. [En æz madr þóddr i kaupstad — *Gm.*   ¹³) herað — *Gd, m, t.* þg — *Fd.* þirir iamnad tilf. *Ec.*   ¹⁴) at kaup — *fl.*   ¹⁵) kauponri — *Bc, e.*   ¹⁶) [tauper of sæl i kaupstad — *Gm.*   ¹⁷) [herþyrgr ser — *Gd.*   ¹⁸) [mgl. — *fl.*   ¹⁹) sundrar — *Eb.*   ²⁰) þunadi sínum — *Ea.*   ²¹) [mgl. — *fl.*   ²²) [fater of iamnadar manna — *Eb.* [iamnad fram oc mantal — *Ba, k.* [mantalls stýld oc iamnad manna — *Bb, l.* [mantal. at iamnad manna — *Bf.*   ²³) garð — *Gs.*   ²⁴) [æz hann veit sit síalæz rangt gort háza — *Ge.* [of geri þar sem hann a at gera — *Ea.* [æz h. veit sit (síalæz) ugort háza — *de fl.* [mgl. — opr., men tilf. over L. m. smt. crs. H. *Gb.* [mgl. — *Gc, m, n. Ed.*   ²⁵) [uill — *Gm.* [þor til — *Gr.*   ²⁶) mgl. — *de fl.*   ²⁷) þa — tilf. *de fl.*   ²⁸) [mgl. — *Bb.*   ²⁹) þóarmanna — *Gc.*   ³⁰) [stlu — *Gp, r.*   *e.* veizlu — mgl. *Ec.* Her begynder en *Lacune* i *Fb,* ophörer Cap. 10.   ³¹) [hann temr — *de fl.*   ³²) [tilf. i Mrg. m. smt. crs. H. — *Gb.* [mgl. — de Övrige.   ³³) [i leidsogutaup — *Fc.* [æz sítt stary — *Ec.* [mgl. — i de Övrige, undt. *Gb, c. D.*   ³⁴) halza — mgl. *Gt.*   ³⁵) æz þonda æ — tilf. *Gh, n, s. Ea, e.*   ³⁶) [mgl. — *Gh.*   ³⁷) [aðra æz Þiorguin — *Ee. Ba, k.* [aðra — *Bh.* h. m. s. — mgl. *Gh. Fe.* till landenda of — tilf. *Bb, l.*   ³⁸) [hina þridiu — *Ee.* [hina þridiu þedan oc — *Ba, k.* [þridiu — *Bh.*   ³⁹) [or Tunsb. æfter landzenda — *Fe.* [mgl. — *Bb, l.*

með mat oc dryck.¹ Sa skal huer² þara er i þyrstu er neynder³ oc eigi⁴ vmskipti a gera nema⁵ logligar nauðsyniar gange til. Engi skal lausnir⁶ taka en sa er tetr giallde .viij. ertogar oc .xiiij. merkr silýrs konungi⁷ [þirir huern er hann tetr lausnir aþ. en sa huer er bydr.⁸ morf silýrs konungi. ⁹En sa er slitt talar¹⁰ til annars oc þellzt at suare slitu þirir sem log uatta þeim a hendr er annan rögir.¹¹

Um skips skipan oc þarar kaup.

9 ig. Nu skal stýrimadr bod upp stera¹² þa er skip skal vtt¹³ setia¹⁴ oc steyna¹⁵ sua uida [monnum til¹⁶ sem hann ser¹⁷ at þarz oc huer sem eigi lemr til eptir bode þorzallalaust oc¹⁸ setr oyri silýrs uid konung [oc þlyti skip til haznar. þeirra abrygd er a¹⁹ þar til er þest er skip. Sua [skal hann²⁰ oc gera neynder²¹ monnum ein- daga²² ner þeir stolu til skips toma oc eiga þa skipara steynu oc flode neynder²³ oc²⁴ uapn oc klæde²⁵ manna. Nu eþ notor uapn vantar. þa se þar uapn telin [með stýri- manz rade²⁶ sem²⁷ hann ser at bezt gegnir²⁸ oc abrygizt sa er heyrir²⁹ [eptir lag- um.³⁰ Nu skal huer hafeti taka oyri silýrs i þarar kaup oc sua huer matgerðar madr sem adrer hafetar. Nu stolu bondr gera .ij.³¹ manadamate smors oc .iiij.³² miols [til homlu.³³ skal uid þui taka stýrimadr þan tima er leidangr er uti. oc hallða þar aþ [neynder monnum kostnad³⁴ [þria manade³⁵ [með þonre³⁶ uifsta talu.³⁷ [En

Jvfr. Cap. 9. G. 300. F. VII. 12.

¹) [mg. — Bk. matdryttiu — Gn, t. Ec. bædi aprt of þramm — tilf. Gi, Stýrimadr &c. — mgl. i Lands- loven, men findes i Byloven, hvorfra Varianterne Gc. ²) þyrst — Gt. huer — mgl. Ea (men tilf. Var.) Bb, k. ³) a þingi eða wote — tilf. Fc, f. ⁴) þui at eins — Fa, c. ⁵) at — Fa, c. ⁶) til [sagnar — D. ⁷) konungi — mgl. fl. ⁸) tetr — Gf. mutuna bydr — Fd. ⁹) [tilf. — i Mrg. m. smt. crs. H. Slutu. ulæselig — Gb. ¹⁰) Saaledes og — Fe. D. mætr — de Övrige. ¹¹) þirir huern . . . rögir mgl. — Gc. ¹²) i herade — tilf. Bf. ¹³) upp — Gk, i, t. Ee. ¹⁴) eða ut — tilf. Ee. ¹⁵) neyna — Ea, b, c. ¹⁶) [mgl. — fl. ¹⁷) venter — Bf. ¹⁸) er — Gb, m, t. Bb, d, l. D. mgl. i de Övrige. ¹⁹) [En bondr þlyti til haznar þeirrar of abrygizt — Gd. [of þlyti fl. til haznar þeirrar sem a byrgd er aþ of þylgia — Fe. [oc þore til haznar. er skip i þeira abrygd — Bf. ²⁰) [skal — Gt. Eb. Bf. [stutu þeir — Ea, c, d. ²¹) mgl. — Fd. Bc, e. ²²) steynu eilær steynu of eindaga — fl. til skips þeim sem neynder ero — tilf. Fd. ²³) neynder — Gs. men — Fc. næmynder — Fd, f. Eb, d. Ba, c. næmyningar — Bb. næyning — Bl. mgl. — Ef. Bk. ²⁴) tilf. over L. m. smt. crs. H. — Gb. findes i Gp, q. Fd. Bf. D. mgl. — de Övrige. ²⁵) herklæde — Fa, c. oc klæde — mgl. Bf. ²⁶) [mgl. — Fd. ²⁷) til ero of tilf. Gd, p. ²⁸) heyrir — fl. [með. fl. m. r. [sem honom þittir bæzt þallet — Gk, q. Bc, d, e. [[em fl. m. uit — Ba, k. [[sem ero. með fl. manz rade — Bf. [[. fl. m. [er at bæst heyrer — Bk. ²⁹) næmr — Ed, e. tetr vopn — Bf. ³⁰) [mgl. — Bk. Fra Cap.s Begyndelse til hid har Gc: Nu skal stýri madr gera neynder mon- num steynu til er hann skal skip skipa. of bondom ollum sua morgum sem til þarz skip vtt at setia. en sa er eigi lemr til nauðsyniar laust er setr oyri silýrs uid konung, — og Gn: Nu skal fl. m. g. n. m. bod of steynu til þa er h. uit fl. fl. en b. oll. f. m. f. til þarz at draga skip ut. en sa er eigi t. til n. l. setr huer ænri e. v. t. ³¹) boar menn gera .ij. — tilf. i Mrg. m. s. H. uden Henviisning Gb. Saal. Gc. ³²) þridia — Gd, p. þria — Gm, t. Fc. Ea. .iiij. vettir — Gk. .iiij. fatb — Ff. abra, men overstreget og ovenover med med en nyere H. þria, samt i Mrg. .iiij. — Ba. .iiij. m', dog med Rødt istf. noget Udraderet — Bc. abra — Bk. ³³) hollu — Ef. hurriar — tilf. fl. [mgl. — Ed. ³⁴) [n. menn — Gn, p. Bk. ³⁵) [mgl. — Bb. ³⁶) rettre — Gl. ³⁷) [mgl. — Ed.

þat er rett vístafata¹ a [huerium halzum manade² [i tlyzt hueria³ pund bygmíols⁴ oc .ij. laupa [þriggia punda⁵ smors.⁶ En þa er þetta greidir eigi suare leidangrs þalle eptir⁷ sem adr er mællt oc sote sýsumadr⁸ oc haze aþ tua luti en styrimadr þridiung. En ex hann⁹ uil eigi sokia oc er honum til sagt adr. þa sote styrimadr¹⁰ oc haze halzt en sýsumadr¹¹ halzt.

Um vapna bunad.

g. Þoge skal liggia uid þozto hueria. þann stolu seffar¹² .ij. za¹³ oc [streng 10 a¹⁴ eða giallde tonungi halzan oyri¹⁵ silzrs oc zae¹⁶ boga [eigi at sidr.¹⁷ oc .ij. tlyztir orza [eða brodda steftra.¹⁸ þat stolu bõndr za.¹⁹ en zirir tlyzt orza [ex missir²⁰ giallde halzan .ij.²¹ oyri silzrs tonungi.²² En ex tonungr uil meir sþipa lata þa uele²³ þui zleiri²⁴ sþipreidur²⁵ om þat²⁶ sþip er zara skal sua at huer ha: seti haze sua mifla uist sem adr uar sagt. ²⁷Nu zer madr a sþip annat en hann er a nezndr. þa gerir hann bæde. ror leidangren oc gialldr uitid.²⁸ [Nu ex zrials madr gengr i matgerð²⁹ a sþipi³⁰ oc miszer hann³¹ með matargerð.³² þa segi styrimanni til oc eigi hann sþipara stefno oc rezsi hann með sþynsamra manna raðe. sua at huarke liote³³ hann [lemstrar far³⁴ ne bana aþ.³⁵ þui at styrimadr skal mestu raða innau bõrdz a hueriu sþipi. Nu³⁶ [lofsa þeir sþip³⁷ or zestum oc sotr madr eigi [halzrymi siff.³⁸ giallde mort silzrs tonungi nema loglig zorzauill banne. En ex

Jvfr. Cap. 10. G. 301. F. VII. 13, 14, 24.

¹) [Er þ. at rette vístafatu — Gb, c, e, f, i, m. Fe. Eb, d, f. [er þ. at zornre v. t. — Gh, r. Ea (Var. rette) Ec. Bb, l. [Er þat — Gg. [En þ. er zorn v. t. — Fa, c, d. Ee. Bh. [mgl. Gk, l, t. Ba, c, d, e, f, k. ²) [halzu missiri — Gd, p. [manadom — opr. men med et Tal foran, der nu ei ret kan skjõnnes; det Hele ved Radering forandr. til [manade — Fa. [manade — Fe. ³) [mgl. — fl. ⁴) miols — Ba, f, h, k. ⁵) [þriþnnda — Fe. [of .ij. pund — Ff. [mgl. — Fe, d. ⁶) [smiors at þriggia punda [smorgi — Gd. [sm. þr. p. [m. — Gp. [ofsnad &c. — mgl. Gn. ⁷) þui — tilf. fl. ⁸) gialtþri — Gc. eða gialtþri — tilf. Fe. en gialtþri i bõ — tilf. i Mrg. m. s. H. uden Henv. Gb. ⁹) gialtþri — Fe. ¹⁰) Saaledes opr. men smt. rettet til [sýsumadr — Bf. ¹¹) gialtþri — Gc. [sfl. m. of gialtþri — Fe. tonungr — Be. styrimadr — Bf. ¹²) þessir — Ff. ¹³) þeir er zara — tilf. de fl. ¹⁴) [.ij. strengi a — Ee. Bk. [strengia — Bc. ¹⁵) h. mort — Gk. Bc, d, e, f. ¹⁶) streng a — tilf. Ef. ¹⁷) [sem adr — Bc, h. ¹⁸) [eða brodda — Gg. Bf, h. [e. bradda vel sfiæzta — Ee. [e. brodda albuna — Ef. [steftra eða brodda — de fl. ¹⁹) at einþipadu sþipi. liggia .zv. þeningar með or hueria er missir — tilf. Gn. ²⁰) [er bræsta — Bl. ²¹) .ij. mgl. Gt. ²²) Istf. Slutningen af foreg. Cap. fra Nu stolu bõndr gera indtil hid, har Gc uden Cap. Afdeling: Nu stolu bõndr gera tua manadar mate [smors of þria miols til homlu. tuar tlyzt(ir) orua steftra eða brodda at einþipado sþipi. en .zv. þeningar liggia við or hueria er missir. en halzr annar oyri silzrs við tlyzt orua við tonungi. I Byloven har derimod C indskudt det Manglende, og herfra ere Varianterne. ²³) ueri — Gc, t. Ee. verða eller verði — de fl. ²⁴) men of — tilf. Fa, c. ²⁵) sþipreidu men — Ba, l. ²⁶) eitt — Gp. ²⁷) Nyt Capitel i Gd. ²⁸) Nyt Cap. i Bb, l. ²⁹) matgerðarhús — Ef. ³⁰) a sþipi — mgl. de fl. ³¹) [En ex madr miszer — Gc. ³²) mat manna — Gi. [ofte sþipara — Gm. mat — Gt. [ofte manna — Ba, k. mgl. — Gp. Fc. Bh. ³³) Saaledes ogsaa Gb, c. D. hazut — Ed. zat — de Övrige. ³⁴) [far ne temstr. — Gc. Fe. ³⁵) ne bana aþ — mgl. Gc. ³⁶) Her ophører Lacunen i Fb. ³⁷) [sa þeir sþipi — Ba, h, k. ³⁸) [hamtu sina eða halzrymi — Ee.

madr þellir þerð¹ þirir þriotzsto þakir eða oþyðni [þeri utlægr oc allt þat sem hann a.² en ex nauðsyn þannar. þa meti konungr eptir goðra manna raðe oc atvikum.

Um uapna þunab.

11 xi. [Sa madr³ er a til .vj.⁴ marða ueginna þirir ottan klæðe sin.⁵ hann skal eiga stioðb rauban tuiþyrðan⁶ oc spiot [oc suerð⁷ eða orgi halþðynnu.⁸ En sa madr er a til .xij.⁹ marða ueginna þirir ottan klæðe sin. sa skal eiga stioðb¹⁰ oc stalhuzu [með hinum þyrrum anezndum uapnum.¹¹ Ot skal huer stialldare haða mottelit¹² marð a stioðdum sinum¹³ at uita megi huer goft heþir ex þals þinzt i. en huer [sem eigi heþir¹⁴ se stioðdir uppneimur¹⁵ konungi til handa.¹⁶ En sa madr er a til .xviiij. marða ueginna þirir ottan klæðe sin.¹⁷ hann skal eiga [stioðb¹⁸ oc¹⁹ stalhuzu, oc²⁰ þanzara [eða bryniu²¹ [oc oll þull uapn.²² En ex notor²³ missir þessara uapna. þa liggir uib orþir silþro uib huert er missir uib konung. En drengmadr huer [oc²⁴ þeir menn²⁵ er minna þe eigu²⁶ en nu er sagt. þeirra huer skal eiga stioðb oc²⁷ spiot oc suerð²⁸ eða²⁹ orgi. En breiðorðar eru gilldar oc halþðynnur er ramliga³⁰ eru stoptar oc spiot þau er ramliga³¹ eru stopt oc .ij. geirnaglar eru i eða sa einn er i gegnum stendr³² oc nodit³³ at bada uega. Gilldr skal trefstioðdr huer [þoma monnum³⁴ er þriar iarnþengr liggia um³⁵ þueran³⁶ oc þrir mundridar³⁷ innan uib oc traustliga³⁸ neþdir. En [er uertmadr gengr i þyrstu uist³⁹ oc tetr þulla⁴⁰ leigu. þa kaupi hann ser þyrsta þumar orgi. en annat stioðb.⁴¹ hitt þriðia spiot.⁴² [En ex hann missir eins huers⁴³ [þessar(a) þriggia.⁴⁴ [þa liggir uib

Jvfr. Cap. 11. G. 309. F. VII. 13, 14, 15.

¹) þirir tge. — tilf. — Bf, h.   ²) [þetr .viiij. ærtogom ot .xiiij. mortum uib tge. — Gc, n. Ee.   ³) [þogi skal liggia uib þopto hueria. þann stolu [essar tuer þa þeir er þara ot streng til. eða gialde halþan orþri silþro konungi. ot þa i þoga eigi at sibr. Sua skal ot huer (sa madr — Gc.   ⁴) .iiij. — Ee, f. Bk.   ⁵) han skal eiga linða stioðb ot spiot. suerð ot orgi. en sa madr er a til .v. marða þ. utan st. sin — tilf. Ee.   ⁶) Samtidig rettet dertil fra tuiþyrðing — Ga. tuiþyrðing — de fl.   ⁷) [mgl. — Gp.   ⁸) halþano — Gl.   ⁹) .x. — Gk.   ¹⁰) rauban — tilf. Gd, Fa, c, d. Ee. rauban tuiþyrðan — tilf. Gk, Bc, d, e.   ¹¹) [ot oll þoll vopn — Gh, r. [með hinum þorum sem adr ero nembar. — Fe.   ¹²) þingtelit — Ge. mgl. fl.   ¹³) þeim sem hann gerir — de fl.   ¹⁴) er mæltir — Gf. heþir marð a — Fb. [sem heþir stioðb eða annur uapn oc a ei þalþar — Ba.   ¹⁵) uptotir — fl.   ¹⁶) Ot skal huer &c. — mgl. Gn, Ef. En huer sem eigi &c. — mgl. Ed.   ¹⁷) sa skal eiga stioðb &c. — mgl. Ee.   ¹⁸) rauban — tilf. Fe, d. Eb, Bf. raub. tuiþyrðing — tilf. Gn.   ¹⁹) [mgl. — Bc, e.   ²⁰) [mgl. — Gk.   ²¹) [mgl. — Gi.   ²²) Saal. ogsaa Gb, c. D. [oc oll stotuapn — Ef. [með hinum þyrrum anezndom vopnum — Gh, r, t. [m. ollum þullum uopnum — Gm. [ot oll stotuapn — de Övriga.   ²³) notora — Ge.   ²⁴) drengm. huer oc — mgl. Gm.   ²⁵) [sa — Ge. [mgl. — Bc.   ²⁶) a — Ge.   ²⁷) eða — Gi, Fe. oc stalhuzu — Gl.   ²⁸) oc suerð — mgl. Gh.   ²⁹) ot — Gd, n.   ³⁰) uel Ee, Bf.   ³¹) togþaga — Fe. raustþaga — Ba, k, l. uel — Bk. traustþaga — de fl.   ³²) tate — Ge.   ³³) uel noden — Gl. traustþaga noden — Ee.   ³⁴) [heimamonnum — Ge.   ³⁵) iþir — de fl.   ³⁶) [er .iiij. iarnþaungum þengdr huer ot hia annare sem þagt houer — Fe.   ³⁷) mundar — Eb.   ³⁸) ramliga — fl.   ³⁹) [þyrsta þumar er teigumadr. gengr i uist — Ed. [ex vfm. g. þyrsta þumar i v. — Gk, Bd.   ⁴⁰) þyrsto — Fb.   ⁴¹) spiot — Gd, Ea, b, c. Bf. Her begynder en Lacuse i Gt, oþhörer Cap. 13.   ⁴²) stioðb. — Gd, Ea, b, c. Bf.   ⁴³) [eða — Ba, k. [mgl. — Bk.   ⁴⁴) [mgl. — Ba, h, k. [þess. þr. uapna — de fl.

ögnir¹ sílyrs uid tonung zírír huert er missir² oc [veri halzrettis madr³ til þess er hann a⁴ ser uapn.

Um uapna þing ner sohia skal.

zij. Nu er þat þing eitt er heitir⁵ uapna þing. þat skal eiga zírír endilangan 12 Noreg. [þat skal⁶ eigi storum saman eiga en skipreidu þing.⁷ [yrki a⁸ at kyndils messo oc haze oll att at midzastu.⁹ þar¹⁰ skal bod upp stera zírír þui þingi. þat skal sohia honde huer er þnzt zírír [oc bonda nazn¹¹ ber¹² oc haza zull uapn¹³ sin þar. En ez madr sitr heima om þat þing þa sedizt hann .ij. aurum sílyrs uid tonung oc ögnir sílyrs zírír huert uapn er hann stilldi þar hagt haza.¹⁴ Nu er madr siutr eda sar. þa skal leigumadr hans¹⁵ [vera uapn hans til þings¹⁶ eda borte [felt zírír uapna zall¹⁷ ögnir sílyrs¹⁸ zírír huert er missir. En ez einuirti er siutr eda sar.¹⁹ þa skal hann kalla [til sinn²⁰ nagrauna²¹ sina oc syna þeim uapn sin a þeim degi er þing er. þa er hann synn saka ez uapn eru oll til. en ez eigi eru oll til. setr ögnir sílyrs uid tonung zírír huert er missir.²² Nu setr madr uapn sin [naudzsynia laust²³ sua at hann a eigi [zull uapn²⁴ eptir sem nu er stillt. þa er hann setr ögnir sílyrs uid tonung zírír huert er missir huerntima sem þat er.²⁵ Nu skal slysumadr²⁶ lysa zírír monnum [a þui þingi²⁷ huersu menn skolu²⁸ ganga at lagum. En þa er at lagum²⁹ gengit er .iiij.³⁰ menn ganga a þiukt oc eigi zleiri oc ganga tomliga sua at³¹ slysumadr megi ual stoda uapn þeirra. En handgengnir menn oc ueitzlu menn eru skyldir til at stoda uapn með slysumanni.³² En ez þiudare er³³ gengit en nu er sagt oc zær slysumadr³⁴ þui eigi prozat³⁵ uapn manna. giallde huer er þat gerir mort sílyrs tonungi zírír olydni sina en setr huer ögnir³⁶ sílyrs uid tonung er eigi hezír uapn

Jvfr. Cap. 12. G. 309.

¹) [glatde ögnir — Ba, c, f, h, k. ²) En ez h. missir allra þa er h. [setr ögnir v. t. — tilf. de fl. ³) [zære rettlaus — Fe. ⁴) zær — fl. ⁵) varðing of — tilf. Ge. ⁶) [oc þo — Ge. ⁷) [mgl. — Bh. ⁸) [of have — Fe. [ögnir a — Ed. [tata till — Ec. ⁹) þat stulu þronder eiga manadagen nestta eptir midzofstu — tilf. Ga. þat stulu ver þronder eiga manadag eptir midzastu — tilf. Fe. ¹⁰) þar — mgl. Ge. Ed. ¹¹) uapn — Ed. ¹²) [mgl. — Ee. Bh. ¹³) zoltuapn — fl. ¹⁴) En ez madr &c. — mgl. Bh. ¹⁵) hans — mgl. — Ba, c, e. ¹⁶) [til þings zara — Gd, p. Ea. (oc bera vozn hans. þa er h. synsaka ez oll ero till — tilf. Var. i Ea). [til þings zara með uapnum oc tia þau — Eb. þa er hann synn saka ez oll ero till — tilf. — Gk, r. eda granne hans — tilf. Fe. ¹⁷) [vapnaviti — fl. [þinguiti of v. zall — Gp. ¹⁸) .ij. aur. f. — Gi. ¹⁹) Her begyndr Bg. ²⁰) [in — Gc. Fe. [til — fl. ²¹) granna — de fl. ²²) En ez einuirti &c. — mgl. Ee. ²³) [mgl. — de fl. ²⁴) [zoltuapn — de fl. ²⁵) Nu setr &c. — mgl. Bf. hueruena er madr ler vozn til vapnapiings. þa ero vozn uppnam tononge til handa. En hin [ædr vapna viti er let var zírír huert er missir — tilf. Fa, c, d. ²⁶) gialtþri — Gc. ²⁷) [mgl. — fl. ²⁸) a — tilf. de fl. ²⁹) a — tilf. — de fl. ³⁰) .ij. — Fe. ³¹) gialtþri of — tilf. Gc. gaitotþri of — tilf. Fe. ³²) m. gialtþra of slysumonnum — Gc. m. honom — Gm. m. gialdþra of f. manne — Fe. Her begyndr en Lacome i Gk; ophörer i Manhelgen, Cap. 13. ³³) a — tilf. de fl. ³⁴) gialtþri — Gc. Ee. ³⁵) stobat — de fl. ³⁶) mort — Ed.

sem log uatta. En ez notor ler uapn til uapna þings [oc uerðr þat uitnis þast.¹ eigi konungr uapn en hinn er let uar gjalldr uapna uiti sem adr.²

Ez stýrimadr löppst af skipi eða hafeti oc om uista þrost.

13   .xiiij. Nu huerþir³ stýrimadr⁴ skipi sínu [a leid⁵ med konungi oc löppr madr af skipi medan konungr ligg⁶ [til landuarnar.⁷ hann er setr .viiij. ertogum oc .xiiij. mortum silzrs uid konung. En ez stýrimadr löppr þa er hann med allu utlægr [oc landrada madr uidr konung.⁸ Nu ma⁹ eigi lengr leidangr vti hefta¹⁰ en menn haxe halzrs manadar mat [miols og smors¹¹ oc lyfi þui a onnur skip [oc syni þeim mat sinn¹² [at þeir haxe eigi meira mat.¹³ Nu þara þeir heimleidis oc uerða matþrota.¹⁴ þa mego þeir hoggua .ij. naut þirir bonda at ofsediu. leggi vpp¹⁵ .ij. aura þirir ku oc sua þirir uga þridiung.¹⁶ en [halzran .iiij. oyri¹⁷ þirir oлдung. oc late liggia eptir hazud oc þottr oc hud. þa eru þeir ofsekkir. En ez adrir hoggua¹⁸ þirir bonda þeim er adrir hiuggu þyr þirir [oc kemr eigi fram sua hazud oc þotr oc hud.¹⁹ þa hoggua þeir at ofsediu ez þeir leggia þe fram sua milit sem adr er stilt. oc late liggia eptir²⁰ hazud oc þotr [oc hud.²¹ [þa hoggua þeir at ofsediu.²² En ez þeir hoggua [eigi sem²³ nu er mællt. þa er stýrimadr setr .viiij. ertogum oc .xiiij. mortum silzrs uid konung ez at hans rade uar hogguit. En hafeti²⁴ huer mort silzrs konungi. oc bote þo þyrst bonda [fullum botum²⁵ þirir bu sitt þat sem þeir hiuggu. En ez settinni take bonde sítan rett sem hann er madr til. en konungr þat sem auk er. Nu er þeim kent at þeir hoggua [a annan ueg²⁶ en nu er mællt. oc ez þeir dylia.²⁷ þa skal stýrimadr synia²⁸ med lyrittar²⁹ eidi [þirir sua marga menn sem hann uil.³⁰ en ez hann uil eigi sueria³¹ þirir þa.³² sueri³³ huer þirir sit lyrittar eid. Nu gengr madr af skipi þyr en skip kemr til lundz³⁴ [oc lozar honum engi madr.³⁵ þa er hann setr mort silzrs uid konung.

Jvfr. Cap. 13. G. 302, 303. F. VII. 20, 23.

1) [mgl. — Bk. 2) En ez notor ler — mgl. Fa, c, d. Fra Nu skal [st. m. til Cap. Slutn.: Nu stotu a þingi standa .iiij. menn a þiuff. Neyna skal umboðs madr konungs konungs men of veizlu menn ez þeir ero til a þingi. þeir stotu sia vapn manna. setr huer er eigi heþir vapn sít sem nu er mællt — Gc, hvilken Cod. har dette Sted udførligere i By-Loven, hvorfra Varianterne ere tagne. 3) heþir — Gi. [st. — Gp. 4) [st. — Eb. 5) [ateidis — Gd, l. 6) þer — Gf, p. er — fl. 7) [i leidangre — Ed. 8) [mgl. — Bk. En ez stýrimadr &c. — mgl. Ed. 9) madr — tilf. Bl. 10) haxe — Ge. Ba. 11) [smors of annan miols — fl. 12) [þirir monnum — Ba, g, k. [mgl. — fl. 13) [mgl. — Bc, f. 14) viftaþrota — Ec. Bf. 15) hozud of þotr of hud of — tilf. Fa, c, d. 16) þritidung — de fl. grabung — Ge. .iiij. vettran — Ee. 17) [halzua mort — Bf. 18) bu — tilf. Fd. 19) [of læggia eptir hud þotr of hazuut — Bk. [mgl. fl. 20) vpp — fl. 21) [mgl. — Gc. 22) [mgl. fl. 23) [obruvis(en) — fl. 24) I dette Ord ophører Lacunen i Gg. 25) [fullt vord — Bk. 26) [obruvis — fl. 27) [st. — Gr. 28) [ueria — Bf. 29) eins — Gd. Ea. 30) [mgl. — Bg. 31) [stia — fl. 32) þ. sit — Gr. 33) þa [st. — fl. Her ophører Lacunen i Gt. 34) tanz — fl. 35) [oc l. h. eigi stýrimadr. — Gm. [olozat — Gp. [orlozetaust — Ba, g, k. Nederst paa Siden ved dette Cap. tilf. en curs. H. fra Midten af 14de Aarh. i Gi: Sua morph skip gangha rott af Koreghe .vi. tuitugh [essor of .xxx. of .iiii. hundrad tiroð, en a huorui skipi er hundrad manna, þa er þet all saman .vi. c. of .iiii. þushundrad of .xxx. manna. of er rotast Jamtaland of oll røppfond of statfond.

Um skips uppsat oc geðlo segls oc reida.

xiiij. Nu koma skip heim til landz.¹ þa skal styrimadr bod upp stera sua uida 14 sem ætlar at þurzi oc skip ma upp ganga. [Hueruitna þar sem styrimadr stæ bod upp.² [þa eigu allir þat bod at³ bera [en engi at zella.⁴ huart sem þeir eru i þeirri skipreidu eða eigi.⁵ En huer þa sem þat bod zellir er setr oyri silzrs uid tonung. En huer sem eigi kemr til skipdrattar oc bod kom til hus þa er setr oyri silzrs uid tonung nema nauðsyn þanne. En þessar sektir. huart sem er upp at setia⁶ eða vtt. þa sorte sýstumadr⁷ oc haze æz .ij. luti en styrimadr⁸ þriðjung. En ez sýstumadr uil eigi sortia oc er honum til sagt adr. þa sorte styrimadr oc haze halzt en sýstumadr halzt. Nu ez skip gengr eigi vtt eða upp. oc zirir nemazt ziorðungr skipreidu eða holz eða meiri. suare settum sem mælt er oc se skip i þeirra abyrgð⁹ ez læzt.¹⁰ Nu koma menn .v. nattum zyr¹¹ eða. [v. nattum¹² síðar.¹³ þa skolu [huargir¹⁴ adrum uist reida. En ez meiri¹⁵ munr verðr þa skolu¹⁶ þeir¹⁷ adrum uist reida [er reida eigu at lagum¹⁸ [eptir þui sem¹⁹ tala rennr til. þeir²⁰ skolu segl varðueita er [stilitæztir eru²¹ oc nestir bua tirtiu²² [þeirri sem nest er skipi.²³ En aller hafetar skolu zylgia²⁴ segli til tirtiu²⁵ oc allum reida oc bua sua um²⁶ at eigi spillizt. Nu ez notor tetr [þetta segl²⁷ brot vttan loyzi tonungs eða bonda. abyrgizt at allu þar til er aptr kemr oc setr .viiij. ertogum oc .xiiij. morkum silzrs uid tonung [oc bonðr.²⁸ En ez tirlia brennr oc er segl inni. abyrgizt bonðr sealzir segl sitt. [nema menn brenne²⁹ at uilia³⁰ sinum.³¹ Nu [skolu þeir³² þar³³ [uppsat haze³⁴ sem þeir hazðu at zorno zære. En ez a³⁵ bryntr uppsat [eða sior³⁶ þa skal tonungs iord stýld til vera ez hon er³⁷ innan³⁸ zylkis [eða ziorðungs.³⁹ En ez [tonungs iord⁴⁰ er eigi til.⁴¹ þa skal laupa⁴² tuzt⁴³ [þar sem þeir uilia⁴⁴ [sua sem stýnsamir menn mæta með bonda⁴⁵ ze.⁴⁶

Jvfr. Cap. 14. G. 304, 305. F. VII. 20, 22.

1) landz — *Gm. Fb.* 2) [mgl. — *Gt.* 3) [þat bod skolu allir — *Gt.* 4) [mgl. — *de fl.* 5) annare — *de fl.* 6) draga — *Gn. Ed.* 7) styrimadr — *Gd. Ea* (Var. sýstum.) *Ec.* 8) sýstumadr — *Gd. Ea* (Var. stýri m.) *Ec.* 9) abyrgð — *Gc, d, ostere.* 10) læstizt — *de fl.* 11) zyr — *mgl. Ed.* 12) [mgl. — *Fa, c, d.* 13) [sæinna eptir — *Ed.* 14) huarer — *Fa, c.* huer — *Gm.* 15) minni — *Ff.* 16) [mgl. — *Gd, p. Ea, b, c, d, e, f. Ba, f, g, k.* 17) huargir — *Gp. Ef.* huarge — *Eb.* huar — *Var. i Ea. Ed, e.* huarer — *Ba, g, k.* 18) [mgl. — *Gi. Ee. Bf.* 19) [ot — *Gd, h, m, n, t.* 20) .iiij. — *tillf. Gn, s. Fe, f.* 21) [venæfter ero til stiritis — *Fa, c.* [ven. ero til stita — *Fd.* [næfter bua tirtiu — *Bf.* 22) skipi — *Eb. Bf.* 23) [ot stiritaste ero — *Bf.* [mgl. — *Eb.* 24) skipi til lung ot (eða) — *tillf. fl.* 25) i tirtiu inn — *Gi.* 26) sem lifazt þygtir vera — *tillf. fl.* 27) [þat segl eða reida — *fl.* 28) [mgl. — *Gt.* 29) sætzer — *tillf. Var. i Ea.* 30) sætzer — *tillf. Gn.* 31) [mgl. — *Bf.* Herefter har *Gd* et nyt Afsnit med egen Overskrift, dog ikke nogen sædvanlig Capitelinitial. 32) [stat skip — *Ge, g.* 33) þa — *fl.* 34) [skip upp hazua set — *Ef.* 35) [er — *Gf.* stornr — *Ee.* 36) [eða sniornr — *Gp.* [skip sior — *Ef.* 37) til — *tillf. fl.* 38) ziorðungs — *tillf. de fl.* 39) [tillf. i Mrg. m. smt ers. H. — *Gb.* [mgl. i de Övrige, undtagen — *Fe. Ed. D.* 40) [hon — *de fl.* 41) Ez hon er innan &c. — *mgl. Eb.* 42) haze at laupi — *Fd.* 43) uppsat tuzt — *Gn.* uppsat — *Ee.* iord eða tuzt — *Fe.* 44) [mgl. — *Fc.* hellzt — *tillf. de fl.* 45) sætzer þeira — *Eb.* 46) [med bonda ze ot stýnsamra manna rabi. — *Eb.*

Um reidfskiota bod.

- 15 xv. Sva er mælt at bøndr skolu gera konungi reidfskiota.¹ En umbods madr konungs skal² stera reidfskiota bod³ sua uida sem⁴ hann ætlar at konung storte⁵ eigi reidfskiot.⁶ En [bøndr aller⁷ er reidfskiota bod kemr til garðs⁸ þa skolu þeir reidfskiota gera honum⁹ [huern ongt¹⁰ er sodull eða sæli hezir a tomit. En ex konung storter reidfskiota.¹¹ þa gialde bonde huer er bod tom til garðz¹² [oc eigi greiddi reidfskiota¹³ onri silzra konungi [zirir huern ongt er eigi tom til reidfskiota¹⁴ sfiptis¹⁵ forzalla lauft.¹⁶

Um rans menn oc ornar skud.

- 16 xvj. Nu ero ransmenn [ubota menn¹⁷ huar sem [þeir eru oc¹⁸ þeir uerða tekni¹⁹ oc huer sa sem þeim ueitir lid til þess eptir þui sem segir i ubota malum i mannhælgri uare.²⁰ Nu [heria þeir²¹ [oc a sa eigi²² [loft lids²³ til eptirzarar er zirir hernade verdr. þa skal hann or stera²⁴ ex hann uil. þa skal huer²⁵ zara pengat sem or stezni²⁶ honum eptir her. Nu zara þeir eptir þeim.²⁶ þa skolu þeir allir zara er [zirir sitia.²⁷ en ex þeir villia eigi. þa er ze þeirra oppnæmt nema naudsyn banne. Nu toma þeir þar sem [hinn er²⁸ zirir er oc [skar upp²⁹ oc [hezir hann³⁰ rett storit þa er ual. en ex hann hezir rangt storet [oc er þar eigi³¹ her til huss tomen.³² þa er þeim ze hans oppnæmt oc sfipti sinn i millum. En ex hann hezir rett upp storet³³ þa skolu þeir zara með honum³⁴ [sua langt³⁵ sem hann uil.³⁶ En ex þeir [hitta her³⁷ oc þurzu at rioda [til zear þess³⁸ odd eða eggjar.³⁹ þa⁴⁰ a sa⁴¹ er ze⁴² atte allt þat er hann kennir.⁴³ en þeir sfipti sinn i millum þui sem [auf er oc⁴⁴ hermen⁴⁵ atto. [nema kennendr tome⁴⁵ til með uitnum.

Jvfr. Cap. 16—18. G. 312, 314. F. VII. 25.

¹) sua mgtin sem (hann) þarz — tilf. de fl. ²) upp — tilf. fl. ³) of lata zara — tilf. Ee. ⁴) þarz oc — tilf. Gh. Ed. ⁵) uante — Gp. Fe. Ec, e. ⁶) reidfskiota giard — Ff. stioter — Bf. ⁷) [bonde huer — Ba, g, k. ⁸) hus — fl. ⁹) Saal. ogsaa Gb, c. mgl. i de Övrige. ¹⁰) [mgl. — Gt. ¹¹) stioftr — Ee. ¹²) hus — de fl. ¹³) [mgl. — Ba, f, g, h, k. ¹⁴) reidfskiota — mgl. fl. ¹⁵) moz — Gm. mgl. — Gp. ¹⁶) [mgl. — Gn. ¹⁷) [mgl. opr. i Ga, men er tilskrevet nede paa Siden med en gammel Haand, dog ei den s. s. i Texten, samt med Henviisningstegn, findes i alle de Övrige undtagen D. ¹⁸) [mgl. i alle de Övrige, undt. D. ¹⁹) stadder — fl. ²⁰) Her tilf. Ga og D i Texten aller ubota menn; det udelades naturligviis i alle de Övrige. ²¹) [toma þeir — Fa, d. [toma þeir er heriat haza — Fe. ²²) [haza hinir eigi — Gm. Ee, f. [a þann er ei a — Gp. [oc eighu eigi — Fb. [hazua eigi — Ed. [eighu þeir eighi — Bb, l. [en þeir za eigi — Fe. ²³) [lidstot — Gm. ²⁴) uppstera — de fl. ²⁵) þagn — tilf. Bf. ²⁶) her — Gf. ²⁷) [stæmt var — Gt. ²⁸) [hinir ero — fl. [sa sitr — Gd. Ea. ²⁹) [stero eller hovu upp — fl. ³⁰) [haza þeir — fl. ³¹) eigi — mgl. Gd. Fe, f. Ea (tilf. Var.) Ec, f. ³²) [mgl. — Gt. ³³) or — tilf. de fl. ³⁴) eptir her — tilf. Gg. ³⁵) [sua lengi — fl. ³⁶) eptir her — tilf. Gh, r. Var. Ea. ept. her zara — tilf. Gt. ³⁷) [hittaz — Gt. ³⁸) [mgl. — Gh. Fb. ³⁹) Her begyndt en Lacune i Fb. Oph. i Mandh. Cap. 2. ⁴⁰) ero þeir ugiltbir er zirir standa. en hinir zridheitager er til sotia of — tilf. Ba, g, k. ⁴¹) ze — tilf. de fl. ⁴²) znr — de fl. ⁴³) var rentr — Gh. tent er — Gl. þat er honum uitnazi — Ee. sit uera — tilf. Gm. með vattom — tilf. Bc, d, e. ⁴⁴) [mgl. — de fl. ⁴⁵) [of eigi toma kennendr — Gn.

Ex mádr a kaup við zans menn.

xvij. Nu zara [peir er heriat¹ haza² [zirir land³ fram⁴ oc kaupir mádr az 17
þeim einn huern grip⁵ [huat sem þat er.⁶ [þa skal sa haza ze þat er zyrri atte. oc
tome til⁷ með .ij. manna uitni. En sa er uid uifinga⁸ kroypti giallde morl silzrs
konungi [ex hann uiffi.⁹ En ex hann zær eigi uitni a hendr honum er [ze rang-
zengit¹⁰ [hezir kroypt.¹¹ þa skal [stezna honum¹² til þings. þa [eigu þingmenn honum
ze at doma¹³ eða hzrittir¹⁴ eid zirir.

Um landraba sök oc langskipa gerð i herade.¹⁵

xviij. Nu ex konungr tennir manni [landraba sök.¹⁶ þa skal hann synia með 18
tlyxtar¹⁷ eidi. en ex sa eidr zællr. þa zællr hann til utlægðar.¹⁸ Nu gerir mádr lang-
skip i herade¹⁹ oc lzfir eigi [zor²⁰ sinni.²¹ þa skal [barrun²² eða²³ umbods mádr
konungs zara til oc spyria hann huert hann uil²⁴ zara. En ex hann uil eigi til
segia. þa skolu þeir æsta hann .viiij. ertoga oc .xiiij. marla tats. En ex hann vil eigi
tal zora.²⁵ þa skolu þeir hoggua or tueimmegum²⁶ tialar .v.²⁷alna langt bord.
En ex þeir gera eigi sua. þa skolu þeir bõndr²⁸ gera²⁹ sua oc tala zra segl³⁰ ex til er
oc lemia³¹ sua zor þeirra. En ex þeir gera eigi sua þa eru þeir setir morl silzrs uid
konung zirir þozto³² hueria. en zirir stzri³³ homlu hueria .iiij. mortum silzrs. [þat
heita³⁴ þozto giolld.³⁵

¹) rozuat — Ed. ²) [hermen — Ba, g, k. ³) [i land — Ef. [með lande — Bk. ⁴) [mgl. —
Eb. ⁵) lut — Bk. ⁶) [mgl. — de fl. ⁷) [fote. eigande — Bk. ⁸) uiganda — Gm. nidinga — Ef. Bc.
⁹) [mgl. — Gt. ¹⁰) rangletit — Gr. rangzengit — Ba, c, f. [mgl. — Bk. ¹¹) [kroypti — Ef. Be, h.
¹²) [stezna halda — Fa, c, d. ¹³) [ðomaz honum ze — Bk. ¹⁴) hzrittir — Bk. ¹⁵) Hele dette Cap.
mgl. i Bk, men i Stedet derfor staaer som Slutningstillæg til foregaaende: Kiennir mádr manne landrad syni
með tlyxtar eidi. sa eidr zællr til utlægðar ex zællr. ¹⁶) [landrad — de fl. ¹⁷) hzrittir — Gt. Fc, d, e.
¹⁸) en ex &c. — mgl. Bb, l. ¹⁹) eða i kaupangi — tilf. m. s. H. og Henviisn. T. Gc. ²⁰) zerd — fl.
²¹) [mgl. — Ef. ²²) tendr mádr — Gm. Ef. eða gialtzi i kaupangi — tilf. i Mrg. m. s. H. og Henviisn. T.
— Gc. ²³) [mgl. — Gq. Fe. Ee. ²⁴) skal — Gm. ælli at — Gr. æstar at — Ef. ²⁵) za — fl.
²⁶) huarum tueggia veg, tueim vegum, huarumtueggia megin (megium, megnum), hvariumegin — forskjellige. ²⁷) .ij.
— Ec. .viiij. — Bd, e. ²⁸) husbõndr — Gc. ²⁹) hoggua — Gp. ³⁰) of stzri — tilf. Fc. ³¹) [einta,
hezta, minte, hindra — forskj. ³²) homlu — Fa, c. Bb, l. ³³) oc — tilf. Ef. ³⁴) [ot heita þa loten
— Gf. [þat ma zita — Ed. ³⁵) Nu hozum ver landuorn vara (a) fra setta of skal sua standa sem skipað
er (eller sem nu er skipat) nema konungr (of ertionzsup of adrer viltzazsto menn — tilf. Fd.) siae annat landenu
þazylegra (haglegra — Fe), (el. se at landeno se annat haghleghare með bæzta manna rade of samtytt — Bc) —
tilf. Fd, e. Bc. Dog indskyder Bc først som Slutningscapitel Kjøbeholkens 25de Cap. om "farbann" &c.

IV. Mannhælgarbolfr.¹

- i. Her heyr upp mannhællgi uara.
 ij. Um ze ueganda.
 iij. Um stendar uigh.
 iiij. Um manna axtol.
 v. Ez madr stendr mann hia tonu sinni.
 vij. Um arz eptir utlegan mann.
 viij. Ez madr sætr zrialsan mann.
 ix. Ez odr madr uerdr manz bana.
 x. Ez manne er uigh kent.
 xi. Um uig ljsing.
 xij. Um rettar bœtr Magnus konungs.
 xiiij. Um vada uert.
 xiiij. Um ritninga.
 xv. Ez menn beriazt om.
 xvj. Um haubb manz bana.
 xvij. Um doma alla.
 xviiij. Um barratto.
 xix. Ez madr bindr zrials(a)n mann.
 xx. Um misuerka.
 xxi. Um puftra oc blat.
 xxij. Um þior.
 xxiiij. Um ordtøke manna.
 xxiiij. Um roge menn alla.
 xxv. Um tuedskap.
 (xxvj. Um iamznabar eida)²
 xxvj. Um bodstotta.³ (27.)
 xxviij. Ez madr gengr með uanar uol. (28.)
 xxviij. Um lagarett. (29.)

Her heyr upp mannhælggi vara.⁴

- I i. Þat er zyrst i mannhællgi uare at uar lande huer i Noregs konungs [rifi oc⁵ uelldi⁶ skal zriðheilagr vera uid annan innan landz oc vttan landz. En ez madr uegr mann þa hezir hann zririr gort [ze sinu⁷ allu þui sem hann atte.⁸ nema⁹ iordum sinum einum.¹⁰ huart sem kallmadr¹¹ drepr tonu¹² eða tona drepr talman. nema han haze uegit¹³ stendar uigh eða gort niðings uert.

Jvfr. Cap. 1. F. Indl. 1. IV. 1. Hk. 14. Bj. 10. Jb. III. 1.

¹) Dette er den stadige Sideoverskrift i denne Bolk — *Ga*. ²) Denne Titel mangler i Registeret i *Ga*, *b*, *c*, hvorimod det inde i selve Bolken findes som Overskrift for det 26de Cap. i *Ga*, *b*, hvilke som Følge deraf give de 3 fgg. Capitler i Bolken eet Nummer høiere end i Registret. ³) bodstotta — *Gb*. bodstotta — *Gc*. ⁴) Denne Ovskr., som mgl. i *Ga*, er her anført efter *Gb*. ⁵) [mgl. — de Övr. ⁶) Saal. ogsaa *Gb*, *c*. riti — de Övr. ⁷) [ze — *Ff*. [mgl. — de Övr. ⁸) bæði i lande of i laufum syri — tilf. *Ec*. *Bc*, *e*. ⁹) obata — tilf. de övriga, undtagen *Fc*. *Bb*, *l*. ¹⁰) eigi — tilf. *f*. ¹¹) tart — de *f*. ¹²) tarfman — *Fc*, *f*, urigtigt. ¹³) gort — *Ed*. *Bf*.

Um ze ueganda.

ij. En þo at allt þat er uegande atte bæde i lande oc lausum ögri zelli adr ² vndir konung vttan odals iardir. þa gerdi þo hinn virdulegi herra haþon konungr¹ þa mistunn oc skipan a með hinna beztu manna rade oc þornastad i landeno.² at huart sem eptir eru eignir³ eða lausa ze. þa skal konungr tala eigi meira þegngilldi⁴ en .viij. ertogar oc .xiij. merkr silzra af ze⁵ eða eignum.⁶ nema hann haxe uegit stend- ar uig eða gort niðings uerf. En ez eigu er [i þegngilldi⁷ greidd. þa stolu arzar ueganda eiga [lausn a⁸ ez þeir uilia löyst haxa innan⁹ .x. uetra¹⁰ en¹¹ þeirra odal er. Allðri skal erzingi selia þær iardir¹² er hann tekr eptir hinn utlæga meðan hinn utlæge lizir. en gialda allar logligar skulldir¹³ af eignum ez eigi er lausa ze¹⁴ til. Nu kann sa einnhuer atburdr til at gerazt¹⁵ at konungr gezr [manz bana¹⁶ landz uist [með þornastad hoþdingia eða annara goðra manna eða temzt a zund kon- ungs oc zær grid af honum.¹⁷ þa skal hann sit sua i zrid¹⁸ kaupa [uid konung¹⁹ sem konungs er mistun til. [oc þote²⁰ þat sem eptir stod²¹ með stikum salastezn- um²² sem goðer menn sea at hann megi orka. nema allar þotr se adr goßðnar.²³ Sidan skal þeirra mal²⁴ zara²⁵ til settar²⁶ [er eptir liza.²⁷ eptir konungs²⁸ dome. En þeir menn²⁹ sem ze hans uardueittu meðan hann uar i utlægd. þa greidi honum stilt³⁰ sem þeir toku i eignum eða [lausu ze³¹ vttan landzstylldir.

Um stendar uigh.³²

iiij. Engi madr ma³³ iordu sinni zirir gera nema hann uegi niðings³⁴ uigh ³ eða geri stendar³⁵ uerf. þat er hitt mesta³⁶ ez madr rædr vndan konungi sinum³⁷ lond eða þegna. En ez konungr³⁸ kennir manni landrad.³⁹ þa skal hann neþna mann⁴⁰ or hird sinni iamboren⁴¹ manne⁴² þeim er þui male a at suara. [En ez

Jvfr. Cap. 2. F. Indl. 1-5. Hk. 15, 16. Bj. 11, 12. Jb. III. 1. Cap. 3. G. 178. F. IV. 2-5. Hk. 18. Bj. 11, 73. Jb. III. 2.

¹) hinn kononade — tilf. *Gd, e, f, g, h, m, n, p, q, s, t. Ff. Ea, b, c, d, e, f. Bb, c, d, e, f, l. D.* Sunarfun Suerris konungs hin kononade — tilf. *Bc.* ²) með hinna &c. — mgl. *Ge, f, g.* ³) lond — *Ge.* iardir — *Gm, p. Bb.* ⁴) þæghn — *Bk.* ⁵) lausaze — *fl.* ⁶) þers er uigh vann — tilf. *Gd.* ueganda. tilf. *fl.* ⁷) [mgl. — *Gp.* ⁸) [toft a at löysa — *Bb, l.* ⁹) *Her begynder en Lacune* i *Bh, oph.* i Cap. 8. ¹⁰) löyst &c. — mgl. *Fe. Bl.* ¹¹) ez — *de fl.* ¹²) eignir — *de fl.* ogsaa *Gt,* men her rettet i *Mrg.* til iardir. ¹³) þær sem adr uaro goruar en ze ueghanda zelle i þa [ot — tilf. *Bd.* ¹⁴) lausa goz — *Ef.* ¹⁵) berazt — *de fl.* ¹⁶) [manne — *Gp. Bc.* ¹⁷) [með huarium atburd sem þat kan uerða — *Ba.* [með einum huarium atburdum — *Bg.* [m. hv. atburdum [þ. f. uerða — *Bk.* ¹⁸) grid — *Gd, m.* ¹⁹) [mgl. — *fl.* ²⁰) [at þota — *fl.* ²¹) af gioldum — tilf. *Ge.* af gioldunum — tilf. *Gg.* þota — tilf. *Gn.* þotanna — tilf. *Fc.* ²²) salastezom — opr. *Gt,* men rettet með crs. H. til salasteznum. [atadagum — *Bf.* ²³) tofnar — *fl.* ²⁴) mal udeglemt ved Skrifveil — *Ga.* ²⁵) zalla — *Ed.* zora — *Ef.* ²⁶) uidr þa — tilf. *Gm.* ²⁷) [mgl. — *Ba, f, g, k.* ²⁸) goðra manna — *Ff.* togteghom — *Bd.* ²⁹) *Her ophörer Lacunen* i *Fb.* ³⁰) apr — tilf. *de fl.* ³¹) [adrum lutum — *Bd.* ³²) *J þesso capitulo vþota mal .xxij* — tilf. smt. crs. H. i *Mrg. Gb.* ³³) odals — tilf. *Ba, c, g, k. Val.* i *Ea.* ³⁴), ³⁵) stendar — niðings i omvendt Orden, altsaa stendaruig — niðingsvert — *de fl.* ³⁶) zyrsta — *Gk.* Var. i *Ea.* ³⁷) of tanar brottni — tilf. *Gl.* ³⁸) madr — *Bf.* ³⁹) landrada [ot. — *fl.* ⁴⁰) menn — *fl.* ⁴¹) iamborna — *fl.* iamnan at rette — *Gh, r.* Var. i *Ea.* ⁴²) man — *fl.*

arzboren¹ madr a þui male at suara. þa skal neyna² bonda son³ or hird ex hann er til. oc haze [rit⁴ oc⁵ infigli konungo oc soke þat mal at lagum.⁶ [en þa er arzbornenn⁷ er tomen er til allz rettar.⁸ Þat er oc nidings uigh⁹ ex madr uægr trygdar¹⁰ mann sinn.¹¹ [þat er oc nidings uigh¹² ex madr uægr mann¹³ i gridum.¹⁴ Hueruitna þar sem madr a a sealzum ser auerla¹⁵ at heimta¹⁶ eða þeim¹⁷ omaga [eða eigi zulltida manne¹⁸ er madr a umbod a at lagum eða¹⁹ stendr til arzþ hans oc [allra þeirra er²⁰ hann a [rett a.²¹ eða²² logligt umbod til þess tekis. þa skal þa sealzr grid setia²³ oc trygdir med uattum.²⁴ eru aller zrendr hans vndir þeim gridum [oc trygdum²⁵ sem huer veiti sealzr.²⁶ Þat er oc nidings uigh²⁷ ex madr drepr logman²⁸ [þann er til þess er skipadr at segia monnum log.²⁹ þui at þa hoggv nidr rettyndi zirir allum monnum. þui at hann³⁰ er stjldugr allum³¹ [sua zatotum sem ritum³² þar sem hann er izir³³ skipadr.³⁴ Þat er oc nidings uig³⁵ ex madr brennir mann inni.³⁶ Þat er oc nidings uig³⁷ ex madr myrdir mann.³⁸ Þat er oc nidings uig³⁹ ex madr hemnizt⁴⁰ þioza⁴¹ eða⁴² [hemnir a⁴³ adrum en þeim er gerir eða rædr. Þat er oc nidings⁴⁴ uig⁴⁵ ex madr hoggv hond eða zot ex manni [eða stingr vtt augu manz⁴⁶ [eða ster or tungu or hozdi⁴⁷ manz⁴⁸ [eða gelldir.⁴⁹ eða meidir⁵⁰ mann at uilia sinum. Sua eru þeir oc ubota menn er hallda þeim zirir einshueriu þessu sem hinn er gerir. nema konungr late reysa til landreinsanar.⁵¹ En ex þat ueitir i napna stiptum. zare þat⁵² eptir þui sem konungr skipar med hinna beztu manna

¹) arboren — *Fc.* arzborn — ogsaa *Gb, c, h, i, l, m, n, z. Fd, e, f. Ee, f. Bf, g, D,* her og ostere. arboren — de Övrige. ²) [ot neyni — *Gp.* ³) son — mgl. *Gh.* [yni — *Ed.* ⁴) breg — *Ff. Ef. Bf.* ⁵) [mgl. — *Fe.* ⁶) Her indskyde *Gp. Ff. Eb, c, d, e* det i de Övrige længre nede følgende Stykke: þat er . . . trygða mann sinn. ⁷) arboren — ogsaa her *Fc.* ⁸) [þa er arzborn er of tomen til allz rettar — *Ed.* Her- efter sg. Artiklen om Lagmands-Drab i *Ee. Ba.* ⁹) nid. vert — *de fl.* ¹⁰) trunadar — *Gm.* ¹¹) þat er . . . sinn — mgl. *Gd, l. Fc. Bg.* Indskydes ovf. ved (6) — *Gp. Ff. Eb, c, d, e.* ¹²) nid. vert — *fl.* ¹³) trygdamann sinn — *Gi. Bg.* ¹⁴) [mgl. — *Ee.* ¹⁵) auerta — mgl. *Gc.* ¹⁶) heyna — *Fe. Bb, l.* ¹⁷) þeirra — *Gc.* ¹⁸) [er zulltida er — *Fb. Bb, l.* [er ei er zulltida madr. er madr a at suara zirir orde eða eidi — *Fc.* [eða odrum manne — *Fd.* [eða zulltida manne. — *Fe.* [mgl. — *fl.* ¹⁹) of allra þeirra er þan — *Gg.* ²⁰) [mgl. — *Gg.* ²¹) [umbod a at lagum — *Gr.* ²²) hezir — tilf. *de fl.* ²³) setia — *de fl.* ²⁴) of hand[atum — tilf. *Fd.* ²⁵) [mgl. — *Fa, c.* ²⁶) Ex m. veqr trygdarmann sinn þat er of nidingsuig — tilf. *Gl.* ²⁷) vert — *fl.* ²⁸) zirir retta logsoqn — tilf. *fl.* ²⁹) [mgl. — *Ba, g, k.* ³⁰) logmadr — *Gi.* ³¹) log at segia — tilf. *Gm. Ba, b, c, g.* ret at gera — tilf. *Bf.* ³²) [mgl. — *Ba, g, k.* ³³) til þes starzo — *Gn.* ³⁴) zirir allum &c. — mgl. *Ee.* Artiklen om Lagmands Drab mgl. her, men indskydes ovenfor, ved (8) i *Ee. Ba.* ³⁵) vert — *fl.* ³⁶) Dette Nid. Verk mgl. opr. i *Gi,* men er tilf. med Mrg. H. mgl. *Gc. Eb.* ³⁷) vert — *fl.* ³⁸) Dette Nid. Verk mgl. i *Gc. Gl* (dog her til- akrevet med Mrg. H. paa tilklistret Pergament). Flyttet bagefter de to næstfgg. i *Ge.* ³⁹) vert — *fl.* ⁴⁰) heznir — *de fl.* ⁴¹) þioza — mgl. *Bf.* eðr ubota manna. eðr heimta giod eptir þa — tilf. *Ba, g.* ubot. m. eða h. g. z. þa — tilf. *Bf.* eðr ubot. m. z. h. g. eptir — tilf. *Bk.* ⁴²) þat er of nid. uig ex madr — *de fl.* ⁴³) [tennir — *Fb.* ⁴⁴) ubota — *Gi.* ⁴⁵) vert — *Gi* og *fl.* ⁴⁶) [mgl. — *Eb.* ⁴⁷) hauða — *Eb.* hauði — *Ee, f.* ⁴⁸) [mgl. — *Gh, r.* Her begynder en *Lacune* i *Bf,* ophører i Cap. 6. ⁴⁹) [mgl. — i *de fl.* ⁵⁰) myrdir — *Gd, g, p. Ef.* ertumbiar — *Gl.* ⁵¹) oc zridar — tilf. *fl.* Sua eru þeir &c. — mgl. *Fc,* ⁵²) þeir — *Gm* mgl. *fl.*

rade.¹ [En ez madr drepr² þadur sinn [eda son.³ brodor⁴ eda modor. dottor⁵ eda
lystur. [þa er hann ubota madr.⁶ nema odz⁷ manz [uert uerdi.⁸ Sua oc ez madr
drepr tono sealzs sins. eda tona bonda sinn sua at þat er drap hezir horat eda hngzt
at hora.⁹ [þat er ubota mal.¹⁰ Sua oc ez madr tynir sealzum ser. þat er ubota mal.¹¹
þat er oc ubota mal ez madr uegr mann innan stols [eda i garde vti¹² eda¹³ innan
gerdis¹⁴ [þess er huerzr¹⁵ um atr eda eng at heimili sealzs hans.¹⁶ nema hann ueri
hendr sinar. Sua oc þeir menn er at [situm oknyttum¹⁷ uerða kendir at laupa brott
med eignum tonum manna.¹⁸ þa eru þeir ubota menn [bæde zirir tonungi oc karle.¹⁹
dræpir oc [dauda uerdir²⁰ huar sem þeir verða stadner.²¹

Um manna aftok.²²

iiij. Menn þeir er lata lix sitt zirir þyzflu salir²³ eda utilego²⁴ huart sem 4
þeir rena²⁵ a stipum eda a lande oc sua zirir mord oc zordædo flap oc sua spazarar
allar²⁶ [oc utifætor²⁷ at uedra troll upp oc zremia med þui heidni. Sua oc þeir
menn sem gerazt zlogu menn at drepa þa menn er þeir eigu engar saler uid oc tata
þar ze til. nema tonungr eda hans umbods madr late rezsa til landreinsanar oc zridar.
Sua oc þeir menn sem tonor tata med rane eda herzange mote guds lagum oc manna.
huart sem þeir tata annara manna tonor eda dottor manna eda zrendtonor zirir vtt-
an uilia²⁸ þeirra.²⁹ huerfu sem sidan uedr³⁰ þeirra uili til er samuift þeirra uedr.
Sua oc þeir menn er heyna þessara ubota manna eda heimta giolld eptir þa. sua at
luitni vita med sannendum.³¹ [Nu haza þessir menn aller³² zirir gort ze oc zridi
[lande oc lausum oyri³³ oc eru þeir zridhælgir er ze sitt ueria oc zrendtonor zirir
þeim [er til sofia.³⁴ En hinir aller ogilldir³⁵ [huart sem þeir za far³⁶ bænz³⁷ eda

Jvfr. Cap. 4. F. V. 45. Hk. 19. Jb. III. 2.

¹) tillaghu — *Bd.* Herefter nyt Cap. i *Fb.* ²) [þat er ot ubota mal ez madr drepr — *Fc.* [*Sua er þat ot hitt uerfa ubota uerf ez m. uegr — Fd.* [þ. er ot ubota uig (uert) at drepa — *Ba, g, k.* ³) [mgl. — *de fl.* ⁴) [mgl. — *Gb.* ⁵) dottor — mgl. *Ed.* ⁶) [mgl. — *Fc, d. Ba, g, k.* ⁷) oro — *Gm.* ⁸) [uig uegi — *de fl.* ⁹) hurazt — *Gm.* ¹⁰) [mgl. — *fl.* Sua oc ez madr &c. — mgl. *Ff.* Her tilf. *Gs* i *Marg.:* Nota: þat er oc nid. uig ef m. gerir valroff. oc forer man or solum. eda teder vopnn hans. ¹¹) Sua oc ez &c. — mgl. *Gh. Eb, f. Bb, l.* ¹²) [eda garbz — *Gr.* [eda i garde vti eda innan garbz — *Fb.* [eda vti — *Fe.* [mgl. — *Ea, c.* ¹³) oc — *Fb.* ¹⁴) garbo — *de fl.* ¹⁵) [huart er huerzr — *Ge, g.* [þar er hann huerzr — *Gh.* [þar f. madr huerzr — *Gf, n. Bc.* [huart f. er at huerzua — *Gm.* [þess er hann huerzr — *Gq.* [þess er madr hezir — *Gi.* [þess sem hezir — *Fb, f.* [þar sem madr huerr verr (Var. huerzuir) — *Ea.* [þar f. m. hueruer — *Ec.* [þess er m. hueruir — *Bd, e.* ¹⁶) ot a veyh til ebu fra — tilf. *Ea.* ¹⁷) [fl. vertum — *Gd.* [þeim vngtum lutum — *Ge, g. Ff.* [fl. ungtum lutum — *Gf, i. Fd. Ed.* [fl. oknyttom — *Gh. Fe.* [fl. uluttum — *Ec.* [fl. vngnum — *Ee.* ¹⁸) eda zrendtonum — tilf. *Gm.* ¹⁹) [mgl. — *Fe.* ²⁰) [doyddir — *de fl.* ²¹) stadder — *de fl.* ²²) Ingen Overskr. eller Capitelafdeling i *Fb, e. Ea.* ²³) salir — mgl. *de fl.* ²⁴) utifetu — *Gm.* ²⁵) rua — *Gm.* heria eda rana — *Gi.* ²⁶) oc [sua &c. — mgl. *Gr. Fe.* ²⁷) [mgl. — *fl.* ²⁸) þeira manna er zorrædi siga zrir at lagum (ot) — tilf. *Ff. Ea, e.* ²⁹) sotlar — *Gi.* ³⁰) gerigt — *de fl.* ³¹) [hann veit þat — *Gd.* ³²) [þa hezir hun (haza þeir) — *de fl.* ³³) [i lende &c. — enkelte. [mgl. — *fl.* ³⁴) [mgl. — *de fl.* ³⁵) vtlægir — *fl. ohælgir — Bl.* ³⁶) mein — *Ba, k.* ³⁷) mgl. i alle de övr. undt. i *Gb* (dog her kun tilf. over L. m. smt. curs. H.) *D.*

bana¹ bæde þirir konungi oc karle.² Þat er oc ubota mal ez madr þallfar stedia³ eða insigli konungs uars. Þat er oc ubota mal ez madr drepr þann mann sem hezir brez⁴ konungs uars⁵ þirir ser [til landzuiSTAR⁶ eða ransfats⁷ ez hinn uissi þat er hann tol az. Þat er oc nidings vigh⁸ ez madr drepr þann mann er i konungs herþyrgi er. eða i nauifstu hans. eða i konungs garde. eða a konungs skipi. [þo at konungr se eigi i garde eða a skipi.⁹ En ez [innan boar uerdr¹⁰ þar sem konungr er¹¹ i bo¹² eða i hoznum hia honum þa þare eptir þui sem konungs er missunn til eptir atuitum. Þat er en ubota mal er madr tekr tono naudga. ez þar eru .ij. loglig uitni til at þat er satt. Nu eru eigi loglig vitni til. en hon segizt naudig tetin¹³ oc segir hon þat samþogris.¹⁴ þa dome .xij.¹⁵ hinir stynsamaztu menn eptir þui sem þeim þidir lifendi til bera oc huart þeirra¹⁶ lifare þidir til sannjnda. oc þo at tona [gæte vart sit¹⁷ þirir luensto¹⁸ sinnar satir¹⁹ sua at hann tome eigi uilia sinum fram. þa hozr med engo mote at hann haze eigi rexfing þirir [eptir laga dome.²⁰ oc sanþrofaxt at hann hazde þullan uilia til þess oc [hallde þo lizuinu.²¹

Ez madr stendr mann hia konu sinni.²²

- 5 v. Ez madr stendr mann med logligum uitnum a tono sinni. giallde hann þull manz giolld bondanum sil sem sa er madr til er tono a.²³ [ez hann uere þallaus drepin.²⁴ En [holz manz giolld²⁵ ez hann stendr²⁶ a modor sinni eða dottor eða systur ez þær eigu eigi bondr ser. Skolu þesse giolld doma .xij. menn logliga til nezndir az rettlaranum.

Um arz eptir vtlagan mann.

- 6 vj. Hveruitna þar sem madr uegr [stendar²⁷ uig eða gerir²⁸ nidings²⁹ uerf. þa þare hann utlegr oc (v)heilagr.³⁰ þirir gor(t) [ze oc þridi³¹ lande³² oc lausum oyrri oc³³ iamual odals iordum sinum [oc tome alldri i land aptr.³⁴ nema hann

Jvfr. Cap. 5. 6. G. 160. F. IV. 39. Hk. 23. B. II. 15. Jb. III. 2. 3. 4.

¹) [er þar þalla eða [ar þa — Gp. ²) þrendom — Fb. Bb, l. Her afbrydes Capitlet ved Indskydelse af Cap. 6. (hveruitna . . . uttegd); og ved þat er oc ub. mal beg. et nyt Cap. Fb. Bb, l. ³) brez — tilf. de fl. ⁴) landzuiSTAR brez eða ransfats — Gi. of insigli — tilf. de fl. ⁵) ts. uars — mgl. Gi. ⁶) [til landuarnar — Gm. [til þridar — Bc, d, e, g. ⁷) [mgl. — Gi. ⁸) vert — fl. ⁹) [mgl. — fl. ¹⁰) [madr uerdr drepen — Fd. ¹¹) eighi — tilf. Gd, p. ¹²) i bo — mgl. Gh, n. eða a skipum — tilf. Gd, h, s. ¹³) at þat er satt &c. — mgl. Fe. ¹⁴) Istf. at þat er satt &c.: eða hon segir samþogris at hon var naudig tetin — Fa. ¹⁵) .xij. — mgl. Gg. ¹⁶) þeim — Bb. mgl. fl. ¹⁷) [tomezst vtlæmd vndan — Gg. ¹⁸) godlovenstu — fl. ¹⁹) þirir manne — tilf. Fd. ²⁰) [Saal. ogsaa Gb, c, l. Fa, c. D. [till aptridomes — Ed. [eptir dome — de Övrige. ²¹) [hallde hon þo lozueno. — Gm. ²²) Ingen Ovskr. eller Cap. Afd. i Fb, e. Ee. ²³) la — de fl. ²⁴) [mgl. — Eb. ²⁵) [mgl. — Gh, r. ²⁶) hann eller mann — tilf. de fl. ²⁷) nidings — fl. ²⁸) [mgl. — Fe. ²⁹) stendar — Gi, n. ³⁰) of vheil. — mgl. fl. ³¹) [mgl. — Fb, Bb, l. ³²) i lande — fl. ³³) Her ophörer Lacunen i Bf. ³⁴) [þeim en þa er undir hann tomnar. — Gm.

beri hersoggu sanna þa sem menn¹ uitu eigi adr.² þa nai hann landzuißt með sliðri mistun oc zridtaupi sem konungr gerir a. En eigi ma madr meiru ze zrir gera einu sinni. [en þui sem þa er hann eigande ordinn.³ En ez manne tomizt⁴ arzr meðan hann er i utlægð oc haza zrendr hans þann arzr telit⁵ meðan hann uar i utlægð. þa stolu zrendr hans honum þat ze aptr greida með sama stilorde oc hette sem⁶ þeir tofo [oc⁷ hann atte þa er hann zell⁸ i utlægð.

Ez madr selr zrialsan mann.

vij. Ez madr selr zrialsan mann ez lande brott. setr uid konung .viij. ertogum 7 oc .xij. mortum silzrs. oc [lome mannenum⁹ aptr i land oc bote hanum eptir .xij. manna dome logliga til nezndum rette stikum sem hann er madr til. En ez hann ma honum eigi aptr toma. þa gialde þann mann zullum giooldum sem hann er madr til. en ez hann syniar hallde zrir .vj. eidi.¹⁰ Ez madr hysir¹¹ oc heimir utlægan mann. ætr oc drekr með honum. bonde eða einnhuer annar madr. þa er sa setr mort silzrs uid konung zrir eina nott [en .ij. mortum zrir tuær nætr.¹² En ez hann er .iij. nætr með honum¹³ oc er hann gor utlægr innan þess zyllis.¹⁴ þa er hann selr .viij. ertogum oc .xij. mortum silzrs uid konung. nema þeim se [ouisa uargr¹⁵ er hysir.¹⁶ En¹⁷ hysumadr er stlyldugr at lysa [utlægð hans a þingi¹⁸ samðogris þegar hann veit at hann [hezir utlægðar vert gort.¹⁹

Ez madr er hogguin a þingi.

vij. En ez madr er hoggin²⁰ a þingi.²¹ þa stolu aller eptir renna til zialz eða 8 stogs.²² til zioru eða stips.²³ En sa er eigi²⁴ rennr eptir²⁵ er selr halzre mort silzrs uid konung. oc sua sa er [eptir rennr oc²⁶ uil eigi tafa hann [oc þo²⁷ ma hann ez hann uil oc eru þar uitni til þess.²⁸ En ez engi eru vitni til. þa syni með

Jvfr. Cap. 7. G. 202. F. IV. 41. V. 37. Hk. 41. Bj. 101. Jb. III. 5, 6. Cap. 8. G. 152. 181. F. IV. 9, 10. Hk. 26. Jb. III. 7.

¹) landmenn — *de fl.* ²) von a — *till. Fe.* ³) [en þa a hann er h. zellr i utlægð — *Gl.* [en sinu. en þui sem h. a eða eigande vorden — *Fe.* [en þa a han at þui sinni of þa er h. vorden eigande — *Ee.* en h. zell i þa [ot — *till. Bd.* ⁴) dormizt — *fl.* ⁵) at vardveita — *till. Gl.* ⁶) þeir greidu honum þat ze er — *till. Ee. Bb.* ⁷) ez — *Gi.* ⁸) var — *fl.* [ot under hann bar meðan h. var — *Ec. Be.* ⁹) [tonunge mannan — *Ef.* ¹⁰) einzidi — *Ge.* Herefter nyt Cap. i de Övriga, undt *Gb, c.* ¹¹) husar — *fl.* ¹²) [ædr tuær — *Ed.* ¹³) [amzastar — *till. Ef.* ¹⁴) zyllis eða heradus — *Gm.* herads — *fl.* eða taupango — *till. i Mrg. m. s. H. Ge.* ¹⁵) [ouisa vert — *Gm.* ¹⁶) hysir — *Ef.* ¹⁷) gialthri eða — *till. m. s. H. Ge.* ¹⁸) [mgl. — *Fb. Bb, l.* a þingi — *mgl. Ba, g, k.* eða mote — *till. i Mrg. m. s. H. Ge.* ¹⁹) [hezir utlægr gorr uerel. — *Ed.* ²⁰) togen — *Fe.* ²¹) eða mote — *till. fl.* eða hoggen — *till. Fe.* ²²) stogs — *mgl. Fe. Ed. Bf.* ²³) e. stips — *mgl. fl.* ²⁴) *Her begynder en Lacune i Gl.* Ophörrer i Cap. 10. ²⁵) oc ma han þui uid toma — *till. Gf.* ²⁶) [mgl. — *Fb, f. Bb, l.* ²⁷) þo — *mgl. de fl.* ²⁸) [ero vitni til at hann matte (ma) tafa hann — *Gm. Fe.* [ot e. þ. v. til at h. matte t. h. ez h. vitdi — *Bf.*

eins eidi.¹ *Sermenningar*² at *frændsemi* eða at *mægðum* eða *síðskap* eða *nanare*.³ *Stolu* eigi eptir *renna* [at *lagum*⁴ *uttan* þeir *ulli*. En huer er *biorg* ueitir þa er *utlæggr*. nema honum se *ouísa* uargr. oc *sueri* xirir eins eidi.⁵ En eðr *madr* er *serdr*⁶ a *þingi* [eða a *mote*⁷ oc *renna* aller eptir þeim *manni* er *uig* ualte til *xialz*⁸ eða *xioru*⁹ oc *verdr* hann *þaren*¹⁰ oc *uil* hann at *lagum* *veriazt*. þa *leggi* hann *nidr* *vapn* *sin*. þa er hann *fridheilagr* meðan hin *sare* *lízir*. *Binda* skal þann *mann* oc *þora* *sýslu* *manni*¹¹ [bundinn eða *þiotradan*¹² [eða *hans*¹³ *umbods* *manni*¹⁴ at *vardueita*.¹⁵ En eðr *sýslumadr*¹⁶ þarx *líðs* *uid* at *gæta* *hans* þa skal *neyna* til *böndr*¹⁷ *sua* *marga* *sem* hann *þarx*. En eðr hann *lönþzt* [þra *sýslu* *manni*¹⁸ oc *verdr* hinn *sare* *daudr*. þa er *sýslumadr*¹⁹ *sealx* [i *uedi*²⁰ til *tonungs* *orrfurðar*²¹ oc *stipi*²² hann eptir *mala* *uortum* með *hinna* *beztu* *manna* *ræde*. Nu eðr *sýslumadr*²³ [eða *hans*²⁴ *umbods* *madr*²⁵ *sýnia* *uidrtaku*. þa *stolu* þeir²⁶ *hæza* *uid* *uatta* [oc *setia* hann²⁷ *nidr* *bundinn* [a *þlet*²⁸ *hans*. [þa *uardar* honum²⁹ þat *hitt* *sama* *nema* *ozriti*³⁰ *tate* eðr *honum*.³¹ En *hueruitna* þar *sem* *sýslu* *madr* *tekr*³² [utlægðar *þe*.³³ þa skal hann [þa *mann* til at³⁴ *reþsa* þeim *manne* eptir *þingmanna* *dome*. En *böndr*³⁵ eru *hueruitna* *stýlðir* at *þylgia* [til *reþsingar*.³⁶ *setr* [halzre *mork* *sílzrs*³⁷ *uid* *tonung* *huer* er eigi *þylgir*.

Eðr odr *madr* *manz* *bane* *uerdr*.

9 ið. Nu *uerdr* *madr* *sua* *odr*³⁸ at hann *bryzt* or *böndum* oc *uerdr* [manz *bane*.³⁹ [þa skal *bota* eðr *þe* *hans* *þullum* *botum*⁴⁰ [eðr til *er*.⁴¹ En eðr⁴² eigi er

Jvfr. *Cap. 9. G. 164. F. IV, 31, 32. Hk. 21. Jb. III. 8.*

¹) oc *sua* [a &c. — mgl. *Ef.* En huer *sem* honum *biarger* *uitande* [ot *hans*. *þare* *utlæggr* *nema* honum *se* *ouísa* *varger* eða *þni* *einæði*. — tilf. *Fd.* ²) *þrimeneggjar* — *Gm.* ³) *e. nanare* — mgl. *fl.* ⁴) [mgl. — *de fl.* *Her ophörer Lacumen* i *Bk.* ⁵) En huer er &c. — mgl. *Fd.* ⁶) *hørgguin* — *Gd, m, p.* ⁷) [mgl. — *de fl.* ⁸) *stoge* eða *þialls* — *fl.* ⁹) *þips* — *fl.* En eðr *madr* &c. — mgl. *Bk.* ¹⁰) *staden* — *Be, d. tætin* — *Bf.* ¹¹) *gialdþyra* — *Gd, e, f, g, p. Ea, b, c, f.* mgl. — *Gq. Bd.* ¹²) [mgl. — *de fl.* ¹³) [tonungs — *Gq. Bd.* ¹⁴) [eða *gialdþyra* — *Fd.* ¹⁵) [en han a at *uardueita* honum of *sua* *armadr* *tonungs* en honum er *þorðr* — *Gn. Fb, e. Bb, l.* [en h. a at v. h. oc *sua* *umb.* *m. to.* — *Ff.* [eðr *sýslumanni*. En *s. m.* er *stýlðugr* at *varðu*. þeim *manne* eðr *hans* *umbodsmanne* eðr hann er honum *þorðr* — *Ef.* [ot a h. at *varðu*. *eðlegar* *hans* *armadr* eðr til *hans* er *þorr* — *Bf.* [mgl. — *Bk.* ¹⁶) *gialdþyri* eða *hans* *umbodsmadr* — *Gn. Ed, e.* ¹⁷) *husböndr* — *fl.* með honum — tilf. *de fl.* ¹⁸) [þra *gialdþyra* eða *hans* *umb.* *manne* — *Gd, e, f, g, p, q. Fd. Eb.* [þra *gialdþyra* eða *tonungs* *umb.* *manne* — *Ea, c.* [þr. *sýslumanne* *e. h.* *umb.* *m.* — *Gr. Ff. Ed.* [þra *s. m. e.* *umb.* *manni* — *Ee.* [brot — *Bk.* ¹⁹) *giall.* *e. h.* *umb.* *m.* — *Gd, e, f, g, p. Fd. Eb.* [þslu *m. e. h.* *umb.* *m.* — *Ff. Ed, e.* *giall.* *e.* [þslu *m.* — *Ea.* *gialdþyri* — *Ec.* ²⁰) [mgl. — *Ee.* ²¹) *mifun-* *nar* — *Ge, g. Fa. Ea.* *þundar* — *Fc.* ²²) *stizli* — *Bc.* ²³) *gialdþyri* — *Gg.* ²⁴) *tonungs* — *Gr.* ²⁵) [mgl. — *fl.* ²⁶) *böndr* — *Bc.* ²⁷) [at þeir *setto* hann — *Ed.* ²⁸) [æztet — *Gd.* [æztat — *Gm.* ²⁹) [oc *abryghia* honum — *Bd.* [þa *suarar* han — *Bk.* ³⁰) *uzriðr* — *Ea* (Var. *ozriti*), *Ed.* ³¹) þa *uardar* &c. — mgl. *Ea.* ³²) eðr *manne* — tilf. *Fd.* ³³) [utlægðar *mann* — *Gd.* [utlægðan *man* — *Ed, f.* [utlægðst *þe* — *Bf, h.* ³⁴) [þra *tit* at — *Fe.* [tata — *Bk.* ³⁵) *þingmen* — *Ee.* ³⁶) [þeim *manni* — *Gn.* ³⁷) [þyri (, *men* *rettet* *m.* *nyere* *H.* *til* *halzre* *mork* — *Gn.* ³⁸) *or* — *Gm, n.* ³⁹) [manne at *stada* — *Ee.* ⁴⁰) [þa *fl.* *arze* *þess* eða *bota* eðr þ. *man* *giöldum* — *Bd.* ⁴¹) [mgl. — *Bk.* ⁴²) *þe* — tilf. *de fl.*

tí¹ [oc uerdr hann heill² þa³ þare hann orlendis þar til er hann hezir bött þullum botum þirir síl. [En ez menn sea sanna⁴ orde a honum þa bindi þa sem uil⁵ at orsetiu oc haxe til þings oc biode þrendum [at lonsa⁶ [oc lonsi⁷ þar oc segi az⁸ sína abyrgð oc tale lofnad sinn oaulinn⁹ az þe hins oda ez til er. En allum odum¹⁰ monnum eigu menn uord at ueita at orsetiu.¹¹ En odr madr er vmagi arza¹² síns oc þo eigi þyr en [arze¹³ ueit¹⁴ at hann er odr¹⁵ oc hann ma toma hoytum a hann ez hann uil. En ez satar aberi lennir þat arza hins oda at hann uil¹⁶ eigi uardueita honum. þa hallde hann þirir eins eidi. En ez odr madr serer mann. þa a arze at lata vera uppi sarbotr oc lætnis þe az þe¹⁷ hins oda. en tonungr a eði a þui. Nu er þat þui at eins odz manz [uig eða uerf¹⁸ at hann briotezt or bondum oc at sfnþsamir menn uiti¹⁹ sanna orde²⁰ a honum.

²¹ Ez manne er uigh hent.

g. ²² Sa stal bane vera er [nauistat menn²³ bera uitni vm oc þau segia a hendr²⁴ 10 oc eigi²⁵ með eidum vndan þorazl. nema þui at eins at hann haxe sua þiarre verit staddr a þui dögge er uig var uegit at hann matte eigi tuiuegis samdöggris til²⁶ þara [oc þra.²⁷ oc vere hann staddr²⁸ at lirtiu eða a þingi at samtundum eða a sþipum. þa beri þeir .xij. þegnar²⁹ hann vndan er³⁰ hia honum uarð³¹ þrialser menn oc þulltíða. En ez hann er i engum³² þessum³³ stad staddr³⁴ [oc þo sua þiarre³⁵ sem nu er mælt. þa lome hann þirir síl tlyxtar eidum.³⁶ En ez [nauistat menn³⁷ mego eigi

Jvfr. Cap. 10. Jb. III. 9.

¹) meira — Gp. ²) heituita — Fd. ³) [mgl. — Gp. Ec. ⁴) þulla — de fl. ⁵) [binda mugu men han ez þeir sía þulla orde a honum — Ea, g, k. ⁶) [mgl. — fl. ⁷) [ot tysi — Gl. ⁸) az — mgl. — Ea, tilf. Var. ⁹) halþo autinn — Gd, n. Fe. Ed, e. ¹⁰) odrum — fl. ¹¹) En allum &c — mgl. Gp. ¹²) arza — Gg. mans eðr arza — Ed. ¹³) hann — fl. ¹⁴) [er þulla orde a honum oc han [er — Gf. ¹⁵) or — Fe. [fundin er orde a honum — Fa, c. ¹⁶) Her bygynder en Lacune i Ec; ophörer i Cap. 12. ¹⁷) arze — Gi. þeningum — Fe. ¹⁸) [uert — de fl. ¹⁹) uita eða meta — de fl. ²⁰) eidi — Gh. ²¹) Her indskyde Fe og Bf et eget Capitel: Nu ero tonor þer .vij. er madr ma vega vm [etta laust vid ton- eng of þrændr (ez vitni ero til — tilf. Bf) ein er tona manz. annur modur manz .iij. dotter .iiij. [stfir .v. sþipmodur .vj. [onar tona .vij. brodur tona. Dr stal lata stera (vp stera of lata þara — Bf.) oc lat(a) þat or þylgia at þan man þan hann a (hia — Bf.) þeir(i) einni huætti tona. er nu ero til nembar. Dt bera (bere — Bf) vitni vm samdöggris nauistat man er hia varo (man &c. — mgl. Bf.) tallar eða tonor þui at huærgi ma standa (tata — Bf.) [otn þess er vegr a þeim (hin — Bf.) dauða nema togteg uitni [e til þeira sem þa varo hia staddr. Jvfr. F. IV. 39. Hk. 23. Bj. 18, 84. Fb. Bb, l indskyde her som eget Cap. følgende, der egentlig hörer hjemme i Cap. 18, hvor det og findes: Sva er (oc) mælt at allir menn stulu þridheitager vera i heimili sínu. þat er (oc) heimili manz er þeim hús bonda höngrir til ez (er — Bb, l) madr læigir hús az. En ez madr verdr vegen i heimili sínu eða i starþhusum eða i garde eða a þræggium eða a strete þui er til þess garðz höngrir eða a torge þa stal han þan man bota apr tuinum giöldum (oc sua ez madr verdr sardr — tilf. Bb.). ²²) Foran Sa stal &c. indsk. Bf som Capitlets Begyndelse det ellers nedenfor i Cap. 18 forekommende Sted En ez madr serer . . . heimþrid briota of heimfota vaita. ²³) [hiun eða nav. menn — Gs. [hiun — Fb. Bl. [.ij. stillritir men — Bb. ²⁴) en [a er heim- [otnar vitni þerr a hendr [a er bane at of sgn — tilf. Ea. omtr. det samme — Bf. ²⁵) eingum — Bf. ²⁶) til vigs — fl. ²⁷) [mgl. — fl. ²⁸) i herade — tilf. de fl. ²⁹) bondr — Ed. men — Bd. ³⁰) þar — tilf. de fl. ³¹) staddir — tilf. de fl. ³²) einumhverium — fl. ³³) þeima — fl. ³⁴) mgl. — fl. Fra þrialser — mgl. Eb. ³⁵) [oc þo sua at þare — Eb. ³⁶) eidi — de fl. ³⁷) [hinir — Fb. Bb, l.

til þings¹ tóma² [þeirir einnar hueriar nauðsyniar sakir³ [at bera⁴ vitni um.⁵ þa
 stolu bera .ij. menn oc bota sagu þeirra a þingi.⁶ En ex madr er særðr oc ma hann
 mæla þa er menn hitta hann. þa skal sa vera [þana madr⁷ er hann segir⁸ a hond
 ex hann [ma aþ viti mæla⁹ [oc ma hann kenna hann¹⁰ oc saga hans lemr botat¹¹
 a fyrsta þing.¹² nema hinn fliri sit með [tlyxtar eidi.¹³

Um uigh lysing.

11 xi. Ex madr dræpr mann til dauðz. þa a sa bane at vera er¹⁴ uigi lysir a
 hendr ser. En lyst skal uigi vera sambogrið¹⁵ oc neþna sit a naþn oc nafstæð sinn¹⁶
 oc herað þat sem hann er or¹⁷ oc lysa [þeirir þrialsom manni¹⁸ oc þulltíða. [þa
 skal¹⁹ a orþuar þingi²⁰ fram tóma²¹ nafstæð²² manz²³ oc [skal bonde²⁴ sver-
 ia²⁵ at hann uar þar um nottina oc hann talle²⁶ sit sua a naþn. uighlysing²⁷ skal
 fram tóma a þingi.²⁸ En ex madr uil eigi bera uighlysingar vitni eða sveria nafstæð.
 þa þare til erþingi²⁹ hins uegna oc geri³⁰ honum³¹ [þimtar stæno³² til þings [at
 bera³³ þar³⁴ sem framast ueit hann eptir sinni samuitzffu oc engo loynir hann þar
 aþ. En ex þeir uilia [huarle bera aþ ne a.³⁵ [þa eru þeir selir .iiij. mortum silýr³⁶
 [huer þeirra³⁷ oc haze halzt konungr en halzt sakar abere. oc niote eintis uitnis
 síðan oc beri eði uitni síðan oc þare retlausir síðan.³⁸ oc sua um oll uitni [er flir-
 stotæð er vndir menn i mannhællgi.³⁹ Nu (skal) vpplyft þessa þear greiða a þimtar
 þingi. eða tala⁴⁰ halzu meira.⁴¹ Eigi skal uegande⁴² þara sua um þria þora at

Jvfr. Cap. 11. G. 156. F. IV. 7. Hk. 27. Jb. III. 10.

1) þings — mgl. Ea (tilf. Var.) 2) þara — fl. 3) [þ. eins huere atburðar (atir — fl. 4) heim-
 jofnar — tilf. Fb, e. Bb. 5) [mgl. — Bk. 6) En ex nauistar &c. — mgl. Bf. 7) [þani — de fl.
 8) þyrst — tilf. fl. 9) [mætir aþ viti — de fl. Ved . . . lir aþ viti ophórer Lácunen i Ct. 10) [mgl.
 — Bk. 11) til botar — fl. 12) oruarþing — Fc, d. 13) [þryttar eidi — Fb. 14) nauistar
 menn segia a handr of — tilf. Ee. 15) innan þylltis — tilf. de fl. 16) hin neþna — Gm. 17) eða
 garð — tilf. i Mrg. m. s. H. og Henviisning — Gc. 18) [til þrials manns — fl. 19) [oc skal
 bonde — Fb, Bb, l. 20) eða a mote — tilf. i Mrg. m. s. H. og Henv. Gc. 21) bera — Bb, l. 22) of
 nafstæð — Fa, c. nafst. og vigl. — Fd. 23) hans — de fl. 24) [stulu bondr — Fe, Ef. 25) naf-
 stæðe hans — tilf. Ee. 26) tallæði — de fl. 27) Uighlysingarvitni — Gd, Fa, c. of — tilf. de fl. 28) eða
 a mote — tilf. i Mrg. m. s. H. uden Henv. Gc. 29) erþingiar — fl. 30) tafseti — Ee. 31) þeim
 — de fl. þan man — Ee. 32) [mgl. — Ee. 33) [oc bera — fl. 34) sua — de fl. 35) [eigi bera
 — de fl. 36) [gjalde mort [— de fl. Istf. eptir sinni samuitzffu &c.: eða gjalde m. [— Bk. 37) [mgl.
 — Bk. 38) of niote &c — mgl. de fl. 39) [er i mannhelgi ero — de fl. ella suari flitri sett sem nu er
 mett — tilf. Gm. Stykket: oc sua . . . ero er i Texten overstreget, men i Mrg. tilf. som Fortsættelse af of
 niote &c., dog stemmende med Texten — Ga. Ogsaa tilf. i Gf, s. Fd med ubetydelige Afvigelser. I disse
 er Texten ei overstreget, hvorfor altsaa Stykket of sua &c. staar dobbelt. Istf. det hele Stykke of sua &c.:
 of stulu þo stýðugir til at bera of skal sua um oll þau mal er i mannh. ero sem nu er mett — Ge, g. of fl.
 hann stýðr till vera at tala bera oll þau uitni [nu er mett — Gm. of fl. h. stýðr t. at bera oll þ. v. er i
 mannhelgi ero elligar suare flitri sett sem nu er mett — Fe. 40) eða atþor at tala aþ honum — de fl. 41) þui
 at þeir drapo nidr rettyndum — tilf. Bb. No skal' &c. — mgl. — Bf. 42) atuisfarmadr — Ed.

eigi se uigi lyft þra þeim¹ er uig uar vegit a. nema þirir se þermennigar at þrend-
semi eða mægdom² eða nanare hins uegna eða aðrer þianzmenn³ ueganda⁴ þeir
sem honum liggi liðs hafste uib [buinn þirir.⁵ En eþ han lyfir eigi sua uigi. þa er
hann mordingi⁶ reitr. þirirgort þe oc þridi.⁷ En eþ bæde kemr þram a þyrsta þingi.
uiglysing oc saga hins sara. [sua boren⁸ sem þyr uar sagt. þa skal saga hins sara
standa en eigi uiglysing. oc ber þo morð eþ ueganda [at hann se utlægr.⁹ En eþ
eigi kemr þram saga hins sara a þyrsta¹⁰ þingi. en þram kemr [sionar uitni oc uig-
lysingar uitni.¹¹ þa skal sionar¹² vitni standa¹³ eþ þat er at lagum boreit [eþ
tueggia manna hendi þrialsa oc þulltíða¹⁴ en eigi uiglysing. En erþingi hins dauða
skal þara i [þylli þat eða herað¹⁵ er sa let sil or vera. [oc eþ hann hittir þann
mann er sua heitir oc lifaþr þidir honum til vera.¹⁶ en eþ sa gengr eigi¹⁷ i gegn.
þa skal honum til þings stefna.¹⁸ oc a þui þingi stolu .xij.¹⁹ þrialsr menn [eþ
honum²⁰ bera oc eigi neþdar vitni. [oc þore þram þar²¹ a þinginu.²² En eþ hann
uil eigi undan þoræzt. þa er hann sannr at þui male. Nu eþ hann heþir vndan
þoræzt.²³ þa þari erþingi hins dauða oc sofe sua marga menn sem hann uil þa er
hia uigi²⁴ uaro til tlyxtar eida með hinu þyrra stilorde.²⁵ En eþ maðr er loften²⁶
eða særðr sua at hann ma eigi²⁷ mæla. steri hann orþuar²⁸ upp þegar hann ma
mæla. en þa skal þat oruar þing²⁹ iamþullt sem samþogris uere oruar vpp stornar.³⁰
[En eþ hann liggr længr en .iij. nætr mallaus. þa stefni sýslumadr þing oc ranþale
eþtir þeim er gerði.³¹ [En eþ hann³² uerðr dauðr.³³ þa steri erþingi oruar vpp oc
late þing stefna. en sýslumadr eþ erþingi er eigi til.³⁴ En eþ maðr ræðr manni
þana rað eða sara oc allt þat er [manni uerðr at³⁵ stom eða³⁶ vanuirding³⁷ eþ
hans raðum.³⁸ þote eþtir laga dome þeim sem þat mal a með lagum at sofia. oc
sua tonungdomenum.³⁹ nema hann þorezt vndan⁴⁰ at lagum. En hann er gerði
hallde þo upp [at allum⁴¹ þullum botum eþtir laga⁴² dome.⁴³ En eþ sa maðr

1) dægi — tilf. Fb. þor — tilf. Bf. 2) maðr — Gd. eða sýslumadr — tilf. Bb. 3) þrendr — Gd.
þrendmenn — Gp. Ff. 4) þui þirir — tilf. Gh, r. Ef. Bf. 5) [eða þui þirir — Gd, r. Fd. [mgl. — B. 6) niðingr — Ef.
mordare — Bc. 7) (i) lande oc i. oþri — tilf. B. 8) [þote — Bf. 9) [mgl. — Ba. 10) oruar — Fe.
11) [nauisfar uitni tono hans — Gb, c. [en æi tlysingar vitni — Ee. [mgl. — Bg, h. 12) hennar — Gb, c.
[setnar — tilf. Ee. 13) en eigi uiglyf. &c. — mgl. Gm. 14) [mgl. — Bf. 15) [herað þat — de B.
16) [mgl. — B. þa ma han honom [of geþa — tilf. Ge, g. 17) eigi — overstreget, dog kun som det
synes, i nyere Tid Gb. mgl. — Gh. 18) En eþ . . . stefna — mgl. Ba, g, k. En han þat þirir sil þulla
vordgu men til þings — tilf. Ee. 19) .xij. — mgl. B. 20) [hann vndan — de B. 21) [oc þoræzt þar
undan — Eb. 22) [þramþora — Ff. [mgl. — Bk. 23) þa er hann &c. — mgl. Fe. Eb. 24) honom
— Gd, i, s. mgl. — de B. 25) með hinu &c. — mgl. Bk. 26) laten — Gm. [ægin — Bf. 27) ganga
eða — tilf. Ge, p. 28) þing — tilf. Ff. 29) þot — Bf. 30) Her begynder en Lacune i Fc; ophører i
Cap. 17. 31) [mgl. i alle de övr. undtagen Gb. Fb. Bb, l. D. [Tilf. m. smt. cura. H. i Mrg. Gt. 32) [En eþ
m. er loften t. særðr suo at h. ma eigi mæla eða — Fa. [En eþ maðr — Gt. 33) [Eþ hann dægr — Ba, g, k.
[Dægr han — Bk. 34) nætri til — Gd, p, q. Herefter nyt Cap. i Fb. Bb, c, l. 35) [maðr tlytr — de
Övriga, undt. D. 36) stada of — tilf. Ee. 37) sýirþing — Bb. 38) raðum eða orðum — Gn.
orðom eða raðom — Fe. 39) sin ret — tilf. Bb. 40) Saal. de Övriga. vndat — Ga. 41) [at ollu — B.
42) .v. manna — Bb. 43) Nyt Cap. Fe. Herifra til Cap. Ende mgl. Ef. Bf.

uerdr uegin er eigi er i¹ zædur ætt komenn at lagum. [þo at hann se notorum manni tendr at syni.² þa eigu modor zrendr [botr oc sua³ arx⁴ eptir hann.⁵ En ez hann er [hardr eða⁶ særdr⁷ [eða ftemdr.⁸ þa tale hann rett⁹ [eptir modor zedr sinum.¹⁰

Um rettar bote Magnus konungs.¹¹

12 xij. Þessar rettarbotr gaz¹² Magnus konungr son Hafonar konungs¹³ [allum Noregs monnum¹⁴ með rade oc sambykt hinna beztu manna i landeno oc bornastab aldydu.¹⁵ at um þa menn er monnum verða at stada zære sem adr vatta log. En ez ze¹⁶ ueganda dome .v.j.¹⁷ menn stikrifir logliga til neyndir¹⁸ stik giolld eptir laga dome¹⁹ sem þeir sea retligazt zirir gudi [oc mala uegtir eru a.²⁰ [erzingia hins dauða einum.²¹ En allar adrar zrendbotr oc saktal²² zalle nidr sua uan(d)liga²³ at huartis zrendr adrir²⁴ tale ne giallde frammar en nu er stilt. Nu uinzt eigi ze ueganda bæde til þegngilldis²⁵ oc bota. þa sterdi sua zirir huarum sem tala rennr til eptir zearmagne. En ez notor gengr a þetta. þa hezir sa zirir gort ze oc zribi²⁶ [lande oc lausum oyri²⁷ oc verði alldri²⁸ bota²⁹ madr. oc sua aller þeir er rad leggja a at þesse stipan se rozin eða a hana se gengit. Þessar rettarbotr oc zleiri let Magnus konungr zylgia. at þo at nidings uert³⁰ eða ftemdar uig³¹ se uegit. þa skal þo zyrft botr ez luka ez ze ueganda [en konungr haze þat sem aut er.³² En ez minna loypr ez en þegngilldi. þa sterdi sua zirir huarum tueggia sem tala rennr til. Sua iattade oc Magnus konungr at konungr skal huergi tala zyr ze manz bana [oc engan annan vtlægðar³³ oyri.³⁴ nema³⁵ adr se lofnar allar logliger skulldir. þær sem zyr uaro goruar [en ze ueganda³⁶ zelli i þa sol.³⁷

Jvfr. Cap. 12. Hk. 42.

¹) arxdir eða — tilf. Bb.   ²) [þo at honom se notor zæder tendr — Bc.   ³) [mgl. — Bk.   ⁴) rett — B.   ⁵) ez han verdr væghin — tilf. Bb.   ⁶) [mgl. — Gn.   ⁷) e. [ætrr — mgl. Gg. Fe. Ee.   ⁸) [mgl. — B.   ⁹) botr of rett — Fd.   ¹⁰) [e. zædur bræðrom sinum — Gc. [stipan sem modr zæder hans er madr til — Gn.   ¹¹) Capitlet mgl. — Gi.   ¹²) hinn virðulegr herra — tilf. Ea.   ¹³) sunar [sun Suerris konungs — tilf. Gd, l, m, p, s. Fd, f. Ea, b. Bc. [sunarsunar h. t. — tilf. Gf, q, t. Ed. Bd, e.   ¹⁴) [um allan Noregh — de B.   ¹⁵) Begyndelsen lyder i enkelte forskjelligt, nemlig: Þessar rettarbotr of einta mat (einta betur — Gn) varu tetin (tetnar — Gn) (i log — tilf. Fe) um allan Noreg eptir rade (zorræbum of stipan — Fb. Bl. zorræði of stipan — Ee. Bb. zorræði — Bf) Magnus t. sonar haf. konungs með afio (of tillogo — tilf. Gn. Fe. Ee. Bf. Bl) Jons ertibyskups oc annara (bistupa — tilf. Ee. Bf. Ef. Jons . . . annara — mgl. Gn. Fe.) tendra manna (barruna — Gn. Fe) oc tæðra (tæðra — mgl. Gn. Fe) stallara oc logmanna oc hinna vitraflu manna ez ollum lutum landsens (oc . . . landsens — mgl. Bf) — Fb. Gn. Fe. Ee. Bb. Bf. Bl. þessar rettarb. gaz M. t. [f. h. t. m. afion of till. Jons &c. — Ef.   ¹⁶) arxe — Gd.   ¹⁷) .xij. (dog, s. det synes, rettet fra .v.j.) — Ge. .xij. rettet fra .v.j. — Ea. Bc. .xij. — Ea, d. Ba, b, f, k.   ¹⁸) ez rettararum — tilf. Ea.   ¹⁹) stiorde — de B.   ²⁰) [eptir mala vogtum — B.   ²¹) [at erzingi hins dauða er þa uel fæmðr ez — Eb.   ²²) sataronrir — Gc. [ettir — Gk. Ff. tafyall — Fd.   ²³) zultomtigha — Gk. Var. i Ea.   ²⁴) adrir — mgl. de B.   ²⁵) þegns — B.   ²⁶) i — tilf. B.   ²⁷) [mgl. — Bg, h.   ²⁸) itændr — Eb.   ²⁹) obota — Eb.   ³⁰); ³¹) nid. uig — B. vert — B. Ved (31) ophører Lacumen i Ec.   ³²) [mgl. — Ef.   ³³) uttægan — B.   ³⁴) [mgl. — Bf, h.   ³⁵) en — B.   ³⁶) eiganda — Fd, e, f. [en hin uttæge — Bf.   ³⁷) [mgl. — Bk.

Um uada uerk.

giii. Uada uert eru með stjnsfemd¹ greinande. með huerium hætte er þau lunnu **13** til zalla. þui at i allum stodum. þeim sem menn stolu ser til þarzuenda vinna eða² monnum til þarzligrá³ luta lid at ueita.⁴ þa eru þesse uada uert meir uirdande en hin er [engi naudsýn⁵ drægr til nema galvynsi⁶ oc milit⁷ stjnsfyni. Nu þo at .ij. menn zere i flog⁸ saman oc stjnz annars og a annan at ouilia⁹ þess er a stjapte hællt oc doyrr hann az þui. þa skal hann bota ziorbung bota erzingia hins dauda oc synia uilia sins með .vj. eidi [at hann uildi þat uert eigi gort hazá.¹⁰ oc sua skal hueruitna þessi uada uert bota. ez þeir hazazt þat at er til nytsemdar hoyrir.¹¹ huart sem menn za mein eða¹² far eða¹³ bana at ouilia þess er gerdi.¹⁴ [oc er þat settar laust uid tonung.¹⁵ En [oll onnur uada uerk.¹⁶ sua sem at ffiota eða¹⁷ lasta¹⁸ izir huss [eða skip¹⁹ [eða hædr²⁰ eða adra þarzlonsu at gera. oc ez menn za þar az mein eða²¹ far²² eða bana.²³ þa skal bota halzum botum oc synia uilia sins með .vj. eidi.²⁴ oc er þetta settar laust uid tonung. [oc eði a tonungr a uada uertom.²⁵ þat ma eigi uada uert lalla ez madr [höggr eða lystr til manz²⁶ þo at [a annan²⁷ lome²⁸ [en hann uildi. með þui at hann uildi²⁹ einshuerium illt³⁰ gera.³¹ En ez madr gengr til zangs eða ffindrattar at uilia sinum. abyrgizt sa sil sealzr at allu. En hinn sueri eins eidi zirir at [eigi uard³² at uilia hans³³ þo at hann zengi mein az. ez sa tortryggir en zirir uard.³⁴

Jvfr. *Cap. 13.* G. 177, 205. F. IV. 26—28. Hk. 43. Jb. III. 13.

¹) misfun — *Ed.* domande — *Ef.* atburd eller atburdum — *de fl.* ²) of með — *de fl.* ³) hagtliga — *de fl.* ⁴) eða monnum &c. — mgl. *Bf.* ⁵) nytsemd — *Ea.* (Var. naudsýn), *Eo, d, f.* ⁶) [eði dregr til annat en galvynsi — *Gr.* zauizsta — *Ef.* ⁷) milit — *fl.* ⁸) stotan — *Gm.* ⁹) uilia — *Fd.* vitande — *Ef.* ¹⁰) [mgl. — *Ba, g, h, k.* ¹¹) hoyrir — *fl.* ¹²) mein eða — mgl. *fl.* ¹³) far eða — mgl. *fl.* ¹⁴) þa skal bota halzum botum eða gioldum. of syni þo uilia sins meðr settar eidi — tilf. *Gd.* þa fl. þo bota halzum botum (oprind. men rettet m. H. fra 16de Aarh. til ziorbongs botum) — *Gf.* þa fl. bota ziorbongs gioldum of syni &c. — tilf. *Fd.* þa fl. b. ziorbongs &c. — tilf. *Ed.* þa fl. b. halzum &c. — tilf. *Ef.* ¹⁵) [mgl. — *de fl.* ¹⁶) [mgl. — *fl.* ¹⁷) ffiota eða — mgl. *fl.* ¹⁸) eða lasta — mgl. *fl.* ¹⁹) [mgl. — *Bh.* ²⁰) [mgl. — *fl.* ²¹) mein eða — mgl. *fl.* ²²) eða far — mgl. *fl.* ²³) adrar atomor — *Gm.* ²⁴) ez hin misfyr ez zirir uerdr atomo — tilf. *Gm.* ²⁵) [mgl. — *fl.* ²⁶) [uildi einshuerium illt gera — *Bb.* Ez madr &c. — mgl. *Bh.* með hæptugri hende — tilf. *Ed.* ²⁷) hann (Var. annan) — *Ea.* ²⁸) [addrum tate — *Bh.* ²⁹) [ez h. uildi — *fl.* ³⁰) mein — *fl.* ³¹) [mgl. — *Bb.* Her indskyder *Bb* som eget Capitel, med Overskr.: ez þior uerdr manni at flaba — det Stykke om Skade tilföiet af Dyr, hvilket ellers findes senere i Bolken (*Cap. 22*); derpaa følger som et nyt *Cap.* Resten af det 13de. ³²) zet han mein — *Bf.* ³³) [hans uili uar eigi til þess — *Ed.* Her ophörrer *Lacumen* i *Gk.* ³⁴) I *Marg.* ved dette *Cap.* tilf. *Gz.* Nota: Nu zær madr skalz i reip ziri flog vt. oc zær han bana az, þa sedizt men þar eði az. En az adrer menn zora han i reip naudgan, þa ero þeir banr hans ez han læzt, gialde þeir han azr er i leto tonunge oc zreidom. — Nota: Nu zara menn tuer i flog, oc zellr tre á annan sua myndet at eigi ma ein madr zora az ne á, þa er tre bane hans. en az tre er sua listit at ein madr ma zora az eða á, þa syni han settar eidi. at þat var eigi hans uili, oc giærni uildi han hazá holpet honnom, az han metta. Sua skall om flein at somu.

Um ritninga.¹

- 14 giiij. þat [er oc zlestum² monnum tunnigt, at ritningar³ eru [xiri bodner⁴ at bera, en sa er ber er setr .iiij. aurum⁵ silzrs uid konung. En sa er brægdr knizi at manni oc temr eigi fram. hann skal bota honum zullrette⁶ [eptir lagadome⁷ er hann bra at. en konungi .iiij. aura silzrs.⁸ Nu ez madr leggrr mann medr knizi. þa er sa utlægr oc bote [þeim er hann lagde⁹ sem .xij. stynsamir menn doma oc þeir sea at hann¹⁰ se ual somdr ez. En konungs [umbods madr¹¹ skal tafa lata þann mann er lagde oc zora a þing. [En konungs umbods madr skal tafa kniz þann er hann lagde med¹² oc toyra¹³ [þar a þinginu¹⁴ i gegnum hond hans er lagde.¹⁵ oc skal hann sit sua laupa i zrid aptr¹⁶ med þessare rexfing ez hinn liznar. oc abyrgizt stalzr sar sitt. [huersu sem honum telzt til.¹⁷ en ez sa doyrr er sallaus var lagdr. þa er sa dræpr oc doydr er lagdi. En ez hann temzt vndan. zare utlægr oc tome alldre i land aptr¹⁸ nema konungi¹⁹ uirdizt notor naudsyn haza til gengit. En [ze ueganda²⁰ zare eptir zyrtra²¹ stilorde. bæde²² þegn oc botr. [Mædr sama stilorde skal zara²³ ez madr stztr at manni [þo at eði tale.²⁴ þa bote [konungi .iiij. aura silzrs. oc²⁵ þeim zullrette²⁶ [eptir laga dome²⁷ er hann staut at. En ez hann serer mann med spiothe.²⁸ þa skal sa er staut [undir somu rexfing bua oc²⁹ hinn er lagde med knizi.³⁰ oc sua þo at sa doyrr er stoten uar. þa skal sa er staut vndir samu rexfing bua [bæde um þegn oc botr at greida.³¹

Ez menn berizt oc bitizt.

- 15 xv. þat er oudrkomiligt at menn bitizt um sem hundar [eða hestar.³² [En sa madr er mann bitr. þa skal hysu madr³³ lata³⁴ tafa þann mann oc zora a þing oc lati briofa [framtennr³⁵ or hoydi hans oc se sidan sallaus uid konung zirir þessa rexfing um þetta mal. nema stynsamum monnum uirdizt notor naudsyn til haza

Jvfr. Cap. 14, 15. Hk. 44, 45. Jb. III. 14, 15.

¹) Um rytninga — Ovskr. Bf. Um retninga burd — Ovskr. Bg. Rytningar — Ovskr. Bk. ²) [se allum — Fe. ³) rytningar — Ed. Bf, k. ⁴) [bunnader — Gp. ⁵) mortum — Fe. ⁶) mort — Fe. Bf. ⁷) [e. togum — Ge. [e. .xij. manna dome — Ee. [e. vj. m. dome — Bd. [mgl. — fl. ⁸) En sa er &c. — mgl. Eb. ⁹) [mgl. — Gi, q. ¹⁰) hin — de fl. ¹¹) [ofnarmadr eller ofnare — de fl. ¹²) [mgl. — Gt. Ed. ¹³) [of þann sama kniz er hann lagde med skal konungs ofnare (ofnarmadr, umbodemadr) lata tenra (tafa) of lata tenra) — de fl. ¹⁴) [mgl. — Eb. Bc, f, k. ¹⁵) er lagde — mgl. de fl. ¹⁶) aptr — mgl. de fl. ¹⁷) [huert er hann liznar ez eða eigi — Gt. [at uslu — Ba, g, k. [mgl. — Bf, k. ¹⁸) of tomi . . . aptr mgl. — Bd. ¹⁹) honum — Gl. monnum — Bd. ²⁰) [uegande — Eb. ²¹) laga — tilf. fl. ²²) gielde bæde — Fe. bæde um — fl. ²³) [En — Fe. [Sua of — Bk. ²⁴) [mgl. — Gq. Bg, k. ²⁵) [mgl. — Fe. ²⁶) mort [. — Fe. mort — Bf. ²⁷) [mgl. — fl. ²⁸) stote — de fl. ²⁹) [lita rexfing zirir tafa sem — de fl. ³⁰) oc undir sama stilorde — tilf. de fl. ³¹) [bæde þegn at greida of suu botr — de fl. Fra det første "þa skal" har Bk: huert sem hann doyrr ez eða ei. þa skal han vera vndir samu rexf sem þen sem lagde med knizui. ³²) [mgl. — Gi, t. ³³) konungs umbods madr — Gr. ³⁴) lata — mgl. fl. ³⁵) [tenn zraman — Gi.

gengit. sua at [hann megi botum xirir loma.¹ oc bote þo þeim² xyrft er hann beit³ eptir .xij. manna dome oc þeir sea xirir gudi at sa se val sòmdr⁴ er bitin uar.

Þm halld manz bana.

xvj. Sva er mællt [oc stadfest⁵ um allt landit. at ez madr drepr mann eða 16 ueitir⁶ þær atomor eða gerir þau notor uerl at hann a at lata lix xirir eða limu at lagum. þa stolu þeir sem nester eru eða þeir sem xyrft megu na at⁷ tala þann mann oc xora sýslumanni bundin eða xiotradan. [En ez þeir gera eigi sua oc mego þeir þui uid loma sua at þeir xae enga stom eða ulut⁸ az honum.⁹ þa er sa huer sekr halzre¹⁰ morl silzrs uid tonung. nema xermeningar [at xrendsemi eða¹¹ at megdum.¹² þeir eru eigi slyldugir at tala¹³ nema þeir¹⁴ uili. [Sýslumadr er slyldugr at¹⁵ tala þann mann oc xora a þing. en bõndr eru slyldugir at doma hann eptir lagum [a þingi.¹⁶ en sýslumadr [at lata¹⁷ rejsa eptir lagum. Nu er þui sua sþipat. at engi ma þetta sektar¹⁸ laust gera. nema sa domare¹⁹ er tonungr hezir til þess sþipat. þui at login rejsa en eigi hann þo at hann geri sina slyldu eptir þui sem login bioda honum.²⁰ en adrir gera með heizt oc ozund. oc þui ueitir þat allopt at þeir xa xyrft mannsþadan oc suara siban storom sþriptum meðr xælum xear giolldum. Nu huer sem [adru uiss gerir²¹ [oc prouazt sua at hann matte þuisa²² uid loma.²³ þa er hann vtlæggr til þess er tonungr gerir²⁴ sþipan a eptir mala vogtum.²⁵ huat nauðsyn til dro²⁶ þann sem gerði. Nu ez sa hezir eigi lids kost til sem at tælr þa skal hann segia sýslumanni. En ez sýslumadr trexr lids með ser²⁷ þa er sa sekr²⁸ morl silzrs uid tonung er eigi xer. nema [xermeningr²⁹ at xrendsemi eða at megdum³⁰ uid þann er drap eða atomor ueiti.³¹ Nu eru þeir allir xridhællgir er til sotka. en hinir allir vtlæggr³² huart sem þeir [xa bæn³³ eða bana.³⁴

Jvfr. Cap. 16. Hk. 47. Jb. III. 16.

1) [bote ma — Bh. 2) nema slynsamum &c. — mgl. Ef. 3) braut uid — Gp. 4) eztir lagha domi oc tilf. — Fb. 5) halðin — Ff. 6) az — tilf. de fl. 7) [stadzastliga telit — de fl. 8) honom — tilf. fl. 9) at — mgl. de fl. 10) stada — fl. uanuirðing — Gq. abra luti — Ff. 11) [En huar er ai tæter þen man. of ero þar vitni til at han matte tala han ez h. vitdi — Bf. 12) halzre — mgl. Gm. Eb. 13) nanare se. eða — tilf. Bf. 14) e. at megdum — mgl. Gf. eða nare — tilf. Gm. e. nanare — tilf. Gn. eða slyssapum — tilf. Bb. [eðr nanare xrendar eða magari — Ba, g, k. [eða nanare se — Bh. 15) beria — Gk. hann — tilf. de fl. 16) hann — Fa. 17) [allir adrir eru slyldugir at — Gh. 18) [mgl. — fl. 19) [er slyðr at eller a at lata — fl. 20) Saal. ogsaa Gb, c. D. slynda — de Övrige. 21) [otnari — Gn. 22) honom a hond — fl. þui at login &c. — mgl. Bf. 23) [odrum miogerir — Ge, g. 24) oðru — Gd, p. þess — fl. 25) [mgl. — Bh. 26) abra — tilf. fl. 27) e. malavogtum — mgl. Gn. 28) raf — de fl. 29) till eptirxarar — tilf. Gm. 30) halzre — tilf. fl, ogsaa Gb, men igjen underprikket. 31) xermeningar — de fl. eða nanare se — tilf. Bf. 32) slyssapum — Bb. 33) [slyst se sem xyr [eghir — Bh. eða at megdum &c. — mgl. Bf. 34) ugildir — fl. [sem xirir (mote) standa (of veria) — tilf. fl. bæde tonungi of xrendom — tilf. Bh. 35) [tiota bæn — de fl. [xa [ar, xa mein — Enkelte. 36) huart sem &c. — mgl. Bh.

Um doma alla.

17 viij. En æz þui at logbot uattar sua uida at um¹ þa menn sem til reysingar hafa gort² þa stal a þing þora oc doma oc eptir þeim dome reysing a leggja. þa [þezir þeim³ innuirðiliga at ranzata er til domanna⁴ eru teknir oc meðr mikilli hozsemi at mæta huart misgort er uid [sallausan mann⁵ eða zirir litlar sater [oc þo notorar.⁶ eða miklar sater oc þo eigi nogar eða sua nogar⁷ at þull nauðsyn [þidrir til hafa relit⁸ [þann sem gerdi.⁹ Sua oc huart notor laga bod hafa mote¹⁰ tomet eða engi. eða þat¹¹ sem hardast er at þa hezir bota beizt er [misgort var uid¹² oc þo engar þengit. Sua oc huart nokot uar lært zirir rettaranum¹³ [er laga orskurdrin sealzr er stipadr¹⁴ þeim sem a sallausum monnum uinna. En þui er domren¹⁵ til neyzndr at [þa stal¹⁶ sater mæta¹⁷ oc misgerningar oc tempru sua dominn eptir malauortum sem þingmenn oc rettaren sea sannast¹⁸ zirir gudi [eptir sinni samuitzlu.¹⁹ En eigi [eptir þui²⁰ sua sem margr snapr²¹ hezir suarad her til at þeir doma eði annat en log. þui at sanliga stolu þeir þui zirir suara sem log vatta þeim a hond er [uanda menn lata udomba²² vndan²³ ganga [ez vanrezst er²⁴ æz domarans hendi oc sua ez ozrezst er²⁵ þeim er misfunnar eru uerdir [æz þannan þeirra tillagu.²⁶ Sinnast oc nog dome til þess at þeir hafa loted hardar hezmdir [æz gudi²⁷ er uandomt²⁸ hafa. [oc þo en hardare hinir er ozdomt²⁹ hafa.³⁰ oc þui stal domenn³¹ hueruitna til hins betra³² þora³³ ez [þeir uitu³⁴ [þæde iamuißt.³⁵ þui at allmiot er mundanga hozit. En þui miora³⁶ sem er þa eru þeir þui selle er sua þa hozt þeirra .iiij. þystra hozze sem i allum rettom domum eigu at vera sua at gudi liki [oc monnum hozzi.³⁷ En þat er misfunn oc sanneni. retuißt oc þridsemi. Misfunn a at uarast at eigi tome grimd³⁸ [eða heimzst³⁹ i doma. Sannendi⁴⁰ hozzir at goyma at eigi uerdi lvgi fram boren. Retuißt a at varast at eigi uerdi með rangendum⁴¹ hallat [rettom dome.⁴² Þridsemi a at uardueita þar til er rettr

Jvfr. Cap. 17. Hk. 47. Jb. III. 17.

1) um — mgl. *de fl.* 2) Her ophörer Lacumen i *Fc.* 3) [þer þeim — *de fl.* 4) doms — *Gf.* dom: ara — *Fa, c, d.* domarennu — *Ba.* domaranna — *Bk.* mgl. — *Gn.* 5) [sallausan mann — *Ea.* 6) [mgl. — *Bk.* 7) goruar — *Gm.* [mgl. — *Fc.* 8) [þitt. t. hafa gengit — *de fl.* 9) [mgl. — *de fl.* 10) imillum — *de fl.* 11) Saaledes alle de övriga; þui — *Ga.* 12) [misþyrmt var — *de fl.* 13) eða eighi — tilf. *de fl.* 14) [En laga orskurdr stipar — *Gm.* [Er oc laga orst. stipadr — *Fb.* [er t. orskurdr er stipadr — *Fc.* [En t. orskurdrin er salsstipadr — *Ff.* [er t. orst. er i hendr stipadr — *Bf, k.* 15) domaren — *Ed.* 16) [men stolu — *Gn.* [han stal — *Ba, g, k.* 17) ranzata of meta — *de fl.* 18) rettast eller rettlegast — *de fl.* 19) [mgl. — *fl.* 20) [mgl. — *de fl.* 21) [uazr — *Gm.* 22) [uandoma menn. en lata udomba — *Eb.* udomba — mgl. *fl.* 23) vndan — mgl. *Gl.* 24) [mgl. — *Gn.* 25) æz hans hendi — tilf. *Bb.* æz hendr domarens — tilf. *Bf.* 26) [mgl. — *Ef, Bf.* 27) [zirir æzgerdir — *Gk.* zirir — tilf. *de fl.* 28) vanrezst — *fl.* 29) ozrezst — *fl.* 30) [mgl. — *Eb.* 31) domren — *fl.* domaren — *fl.* 32) eznis — tilf. *fl.* 33) draga — *Gk.* [sua — *Gk.* þora oc draga — *Ga.* doma of þora — *Ed.* vandaz of þora — *Ee.* 34) [han veit — *Be.* 35) [iamuißt hvaritveggia — *de fl.* 36) meira — *Gk, Eb, f.* 37) [of þeim hozir er um er demt — *Gn.* 38) girnd — ved Feilskr. i *Ga.* Saa og *Ed.* 39) [heimt ne azund — *Ee.* 40) Sannyni — *Gn.* 41) rangum dome — *Fb, Bb, l.* 42) [reitdome — *Gk.*

domr [lemr a¹ at eigi uerdi [med oxmitilli² bræde³ [atáyr⁴ azellis⁵ domr a lagdr. oc þui goymí domarar⁶ þessa at þetta⁷ er þui þurztuligra sem gior uerdr át roynt⁸ i allum domum. En at menn uarizt [þui meir⁹ ranga doma. þa [ma uarla illt uarazt nema uiti. oc þui¹⁰ minnizt menn a at med .iiij. hattum uerda ranger domar. annat huart med rætzlo þar sem madr ottazt þann sem hann skal vm doma. elligr [til zegirndar¹¹ þar sem madr snilir til notorar mutu.¹² eða [med heizt¹³ [þar sem madr hatar¹⁴ þann sem madr¹⁵ skal vm doma.¹⁶ eða med uinatto þar sem madr uil [ueiða lid¹⁷ [zelaga sinum.¹⁸ oc er þa illa stipat¹⁹ er þessom horbornum er innuisat.²⁰ en hinar stílgetno systir eru brot reknar sem adr uaru talldar þui at illa man sa domr virðazt zirir godom²¹ monnum en allra ueft zirir gudi. [er oc²² þui bætr er þetta kapitulum er optar lesit þar sem vm stor mal er at doma.²³ Minnizt²⁴ menn oc a eintanliga at þa þeim monnum prest²⁵ sem til bana [eða lima latz²⁶ [eru dómdir²⁷ oc gezi til þess goda stund oc tom [adr er honum uerdi rezt.²⁸ þui at ill uerl skal hata en ælsta [mannen at natturolego edli en²⁹ salena allra hellzt sem [iamtrifinn ser.³⁰

Um barrattur.

zviij. Ez menn beriazt i leidangrø zerdum med konungi eða a þingum³¹ eða 18 a steznum³² zirir logmanni³³ [eða a zimtar steznum.³⁴ i gilldum³⁵ eða brullaupum. [i iola gridum³⁶ eða i síldzifsi.³⁷ stírdag³⁸ oc [zram vm³⁹ passa uitu. eru þa fealz sett grid i allum þessum stodum. En [rettr þeirra⁴⁰ orlyzt at hælmingi er zirir [stemdom eða⁴¹ sarsaulum⁴² uerda a þessum⁴³ [tidum eða⁴⁴ tímum eða i þessom

Jvfr. Cap. 18. G. 157, 178. F. IV. 5, 9, 10, 15. Hk. 25. Jb. III. 19.

1) [zellr a — de fl. 2) oxmitilli — mgl. 1 de övr. undt, Gb, c. D. 3) [med reidi — Fa. [mgl. — Gf. Fe. Ed. 4) rangr eða atáyr — Gi. 5) [eða atíazd — Bf. 6) domaren — fl. 7) capitulum — tilf. Bb. 8) hugt — fl. 9) [þui gior — fl. 10) [mgl. — Bf. 11) [med vlotzægre agirnd ueratblægra audoza — Ge, g. [m. zegirnd — de fl. 12) munar eða mutu — Gk. 13) [m. heimt of_ozund — fl. 14) [er heizt vidr — Fb. 15) hann — de fl. 16) ell. til zegirndar &c. — mgl. Gk. 17) lidfinna — de fl. 18) [zunpana sinum eða zelaga — Gi. 19) stípt — fl. 20) inn stipat — Gp. 21) ollum — fl. 22) e — tilf. de fl. 23) [mgl. — Bk. 24) Muni — de fl. 25) at stripta þeim — tilf. Gk. 26) [mgl. — Bf. 27) [hava gort — Gr. adr en . . . verbi rezt indskydes her, men mangler nedenfor — de fl. 28) [mgl. — Bf. 29) [mgl. — Fa, c. 30) [sinn iazntrifinn — de fl. [sinn samtrifinn — Gs. Ea, d. Noderst paa Siden tilf. Gi med den sædvanlige curs. H.: En þen lima er men doma a þinghi eðr a stemzno vm lig eðr lima laaf eðr adrær reztíngar eðr þioznad, þa stall loghmadr ez han er ner, of j hia staddær, næmzpa tolz men eðr sez til dome, systu madr ez loghmadr er eighi til, of dome þett maall, of ganghe aller saman, of þa er þeir verda samdoma þa ganghe aztr till þinghmanna of biddi þa samþyktta þenna dom, en ez ein huar: er ez þinghmonnum villia eighi samþyktta med hinum þa sueri þeir at þeir vita eighi annat [annare zirir gudi elligher settr huar þeira, her (halzre?) morf [szuero vidr konongh. 31) i heradum eða a motum i biam — tilf. Fb. Bb, l. 32) mottom — Gl. e. a. steznum — mgl. Ff. 33) z. logm. — mgl. Ee. Gk. 34) [mgl. — Gk. Bb, a. 35) gridum — Bl. 36) iolazridum — fl. iotadrntium of i iolazridum — Fe. iolum — Bl. 37) [i iola gr. e. zifstíladum — Eb. 38) stírdag — fl. [i síldzifsi i stípedrát. i iolazridum — Ge, g. 39) [vm: zram — de fl. 40) [rettar botær — Bk. 41) [mgl. — Bf. 42) [svirðingum — Ff. [otutum — Bk. 43) ziriragðum — Fd. 44) [mgl. — de fl.

stodum.¹ a konungr xirir [sar huert² eða steins hogg³ eða⁴ lafströnging .viiij. ertogar oc .xiiij. merkr silfrs. En xirir puster oc hueria⁵ grein er þar xylgir .iiij.⁶ merkr silfrs. En xirir blaf oc hueria grein er þar xylgir .ij. merkr silfrs.⁷ Aller menn skolu xridhællgir vera i heimili sinu. þat er oc heimili manz er þeim husbonda hoyrir til er madr leigir hus az.⁸ En ez madr serer mann [eða ber⁹ [eða stemmir¹⁰ [xullrettis vertum¹¹ i heimili [sealz hans.¹² þa ongt rettr þeirra at hælmingi er xirir stemdum oc sarsautum uerða. Sua eru þeir oc halzu meira sefir uid konung er [heimsol(n) ueita oc¹³ heimaþridin briota ez þeir lizna. en með allu vtlægir ez þeir dorya.¹⁴ En ez madr verdr uegin i heimili sinu eða i starzhusum. eða i grasgarde. a bryggium eða a stræte þui er [til þess garðz hoyrir.¹⁵ eða a torge. þa skal þann man bota tuennum gioaldum oc xare vtlægr [sa er gerdi.¹⁶

Ez madr bindr xrialsan mann.

19 xir. Ez madr bindr xrialsan¹⁷ mann at orsediu.¹⁸ giallde .v. merkr silfrs konungi¹⁹ oc hinum xullrette [er bundin var²⁰ eptir laga²¹ dome.²² En binda ma madr þiox²³ at orsediu oc alla þa er hann kennir at udada²⁴ [uert haxa gort²⁵ ez hann hefir vitni til at han gat eigi adruuis xort hann til reftarans.²⁶ en ez eigi eru uitni til. sanne²⁷ með eins eidi.²⁸ En ez madr lystr man [með heixtugri hendi²⁹ [þar sem eigi eru grida stader³⁰ með orgi eða lurki eða steini. bote konungi³¹ [xirir huert hogg³² mort silfrs. En ez hann ser annat samxlönt. bote konungi .ij. merkr silfrs. [En ez hann ser³³ [hitt þridia³⁴ [samxlönt bote konungi³⁵ .iiij. merkr silfrs.

Jvfr. Cap. 19. G. 179—186, 209. F. IV. 42—49. V. 15, 34. Jb. III. 20.

¹) Istf. En rettr þeirra &c.: En sa er x. stemdum eða sarsautum (e. sars. — mgl. Fb) verða (verdr — Fb) er halzu dnyri at (allum — tilf. Fb) rette sinum i þessum stadum eða a þessum timum (en adrum stadum eða timum) — Gl. Fb. ²) [flaurhogg — Gl. [hog huert (sem er — Fc. [mgl. — Gr. Bf. of (eða) lurshogg — tilf. de fl. ³) eða steinhogg — mgl. Fb. Bf. eða (oc) orgarhamarsogg — tilf. de fl. e. orgarhamars hogg e lurks — tilf. Gb, c. ⁴) sar eða — tilf. Fc. ⁵) huern — Eb ogsaa nedenfor. ⁶) .ij. — Ff. Ef. Bg. ⁷) En x. blaf &c. — mgl. Gk. Ff. Ed, f. Bf, g, h. Her begynder nyt Cap. i Fb. ⁸) Allir menn &c. — mgl. i de Övrige undt. Gb, c, l. Fb. Bb, l. D. Tilf. i den nedre Mrg. med smt. curs. H. Gt. ⁹) [mgl. — Fc. Ed. ¹⁰) [mgl. — Bg. ¹¹) [mgl. — Ed. ¹²) [[sealz hans — de fl. ¹³) [mgl. — Ge, g. ¹⁴) dorya — Gm. dorya en til var fot heimilis — Be. en með ollu &c. — mgl. Gl. ez þeir lizna &c. — mgl. Fb. Bb, l. Det fg. Stykke til Caps Ende mgl. i alle undt. Gb, l. Fb. Bb, l. D. Tilf. m. smt. curs. H. Gc, t. See foran Side 55 Not. 21. ¹⁵) [liggr til garðz — Gc. ¹⁶) [mannþane — Gl. of xare &c. — mgl. Gc. Her tilf. Gm umiddelbart som Caps Slutning Enden af næstfg. Cap.: En þeir menn er mannum veita lib til e. xarunosti &c. Dernæst kommer Cap. 20: nu vill sa eigi bota &c. og endelig Cap. 19: ez madr bindr &c. hvor fölgelig Slutningen mgl. ¹⁷) xrialsan — mgl. Bf. ¹⁸) ushniu — de fl. ¹⁹) konungi — mgl. Gl. ²⁰) [mgl. — fl. ²¹) tofz manna — de fl. .v. godra manna — Ge. Bl. ²²) toflega til neyrdom — tilf. fl. ²³) mann — Gp. ²⁴) dauða — Ed. ²⁵) [menn ero — Gp. ²⁶) En binda ma &c. — tilskrevet, som det synes, m. s. H. i den nedre Mrg. og med Indsk. Tegn Bf. ²⁷) [hni — fl. ²⁸) En binda &c. — mgl. Ef. ²⁹) [mgl. — Fa, c. ³⁰) [mgl. — Ef. Bf. ³¹) xyrir hueria grein þessa — tilf. Gm. ³²) [x. hit xyrsta hogg — Gm og fl. ³³) [vidr — Ff. ³⁴) [þriu — Fd. Bb. [iiij. — Bl. ³⁵) [mgl. — Ff.

[En eþ hann stær hitt þiorda sinni samþlynt. bote konunge .v.¹ mertr silýrs.² En eþ hann stær [hitt þimta sinni³ samþlynt. bote konungi .viij. ertogar oc .xij. mertr silýrs. en þeim er þirir uarð eptir .xij. manna dome lögliga til neýndum aþ reftar: anum. huart sem stær⁴ eitt hogg eða þleiri. En eþ madr lþstr [einn mann⁵ i haýud [eitt hogg⁶ eða rindr a lax⁷ eða⁸ særer mann lemstrar farom [eða haýud farom⁹ bote [huart sem er¹⁰ hogg eða far.¹¹ ij. mertr silýrs konungi þirir huert. en hinum er þirir uarð eptir .xij. manna dome lögliga til neýndum.¹² En þat er lemstrar far er madr er síðan ver þor en adr. eða¹³ eigi hylr¹⁴ har eða llæde [oc iaznan ma a sea.¹⁵ En eþ sa uil eigi bota er misgerði [lögliga til¹⁶ sottr.¹⁷ þare utlægr.¹⁸ Nu uil sa eigi tala botr er [þirir uanuirðingu uarð¹⁹ [eða sýslu madr.²⁰ þa þrid: hælgar hann síl [til dome²¹ huart sem þeir tala uidr²² eða eigi.²³ Nu eþ einn madr [lþstr eða²⁴ særer [.ij. menn²⁵ [i einu²⁶ atuíli²⁷ eða þleiri. bote sinum rette þirir huern þeirra en²⁸ konungi sítu²⁹ sem adr er stílt.³⁰ oc sua uid þeim er þirir uarð. En eþ .ij.³¹ menn [eða þleiri³² [liofta eða³³ særa³⁴ einn mann. þa er huer þeirra seðr³⁵ [þullri felt³⁶ uid konung eptir þui sem adr uar stílt. oc sua uid þann er þirir uarð.³⁷ Nu eþ annars far groa en annars eigi oc þær sa aþ þui bana. þa er sa utlægr er þau far ueitti er eigi uilia groa. En hann hallde³⁸ vpp at allu manþ gioldum sem .xij. stýnsamir menn doma lögliga til neýndir oc sua þegn.³⁹ Þeir menn er ueita monnum líð eða þorunngti. hýlla⁴⁰ oc samþýllia [með þeim þann hug⁴¹ at [tala menn aþ.⁴² suare sítu þirir konungdomenum oc erþingia hins dauda sem [rett: arenn konungdomeens⁴³ oc adrer⁴⁴ stýnsamir menn doma með honum eptir atuí: um.⁴⁵ en landþuíft þeirra se vndir konungs mistunn.⁴⁶

1) .iiij. — fl. 2) [uidr þiorda. v. m. s. — Ff. [en .iiij. merter þirir .iiij. hog. — Bh. 3) [v. hogg — fl. 4) er — de fl. 5) [mann — de fl. 6) [eða hogg — Gl. n. [mgl. — fl. 7) e. r. a. lax — mgl. Gl. Ee, f. 8) lþstr man o. s. v. — mgl. Bl. 9) [eða rindr a lax — Gl. 10) ætt — tilf. Gl. Bd. 11) [mgl. — fl. 12) oc .ij. mertr þirir tagþorngingh konunge en .xij. manna dom manningom — tilf. i Mrg. m. anden H. og Henv. Tegn, Bl. 13) of — fl. 14) lþr — Ea. (Var. hylr). 15) [mgl. — Be. 16) nemþr oc — tilf. Gh. Var. i Ea. tuaddr of — tilf. Fe. 17) oc þragþr — tilf. Fb. Bb, l. [mgl. — Be. 18) En eþ sa &c. — mgl. Ee. 19) [þirir verðr stembum — Fe. [þ. saraautum uarð — Bf. [þ. uarð — Bh. of bþdr hin bþr — tilf. Bc. 20) [mgl. — Fb. Bb, l. en honum bþdr — tilf. Gp. aþrøtz rett at gera — tilf. Fc, d. konungs sett — tilf. Ee. 21) [mgl. — Fb, e. Bf, l. er misgerði eþ han bþdr bþr — tilf. Ge, g. er bþr bþdr — tilf. Fc, d. er bþdr — tilf. Fe. 22) bþr — Ge. 23) aþ han bþdr logtegha þirir síl. — tilf. Bb. 24) [mgl. — Ed. Bf, k. 25) [einn mann — Gd, m, s. [mgl. — Gp. 26) hoggui eða — tilf. Gd, m. 27) atvigi — de fl. [a einu uatþangi — Gr. 28) en — mgl. de fl. 29) sítum — de fl. 30) sítu &c. — mgl. Gh. En konungi &c. — mgl. Be, h. 31) þleiri — Bf. .iiij. — Bl. 32) [mgl. — Eb. Bf. 33) liofta eða — mgl. Ee. Bh. 34) [vinna a — Ba, g, k. 35) þirir síl — tilf. de fl. 36) [þullretti of þullri sett — Fe. 37) En eþ .ij. menn &c. — mgl. Gd. Fb. 38) einn — tilf. de fl. 39) þegngildi — fl. En eþ tveir menn &c. — mgl. opr. men tilf. m. Mrg. H. Gl. Herefter nyt Cap. i Fb. Bb, l. Overskr. i Fb lyder: þrir ero aren aldar. 40) hýlða — de fl. 41) [m. þ. þann oþagnad of oþrið — Fe. 42) [tala menn — Gc. [drepa men — Bb. 43) [rettir konungdomeens er — Gm. 44) [mgl. — Bg, k. 45) sua at sítar oþezor megi eighi i ueni dragast — tilf. Fd. 46) En aþ þe veganda dome .xij. menn logtega til neýndir þullar bþr eptir mala vogtum. erþingia hins dauda of aþ þe veganda greiðis þegn. — tilf. Gl. Hele

Um misgerka.

20 xx. Nu uil þa eigi bota er misgerði. þa skal þa er misgort er uíð læra þirir konungs ombodsmanni þeim er hann hefir sítt retthnda uald i hendr þengit. þa skal rettaren þeim badom [til sinn¹ stezna oc nezna .xij. hina stynsamazstu menn² [at doma millum þeirra³ oc setia a sala steznor. En eþ þa uil eigi giallda er misgerði sílt sem domt uar. þa [soke⁴ vtt⁵ med domrofum oc [atþerdum.⁶ Nu uil þa (eigi) giallda er misgerði en konungs ombods madr aþroktizt rett at gera oc hefnizt þa síðan er misgort var uíð sinnar uanuirðingar oc uerðr hemden meiri en til uar gort. [þat⁷ sem millum þer. bote⁸ eptir stynsamra manna dome⁹ þa er þeir settazt. þat skal halzt giallda þa er hemdizt sinn en halzt konungs ombods madr.¹⁰ bæde konungi oc þeim en þirir uanuirðingu uarð. þui at hann aþroktizt rett at gera.¹¹ En eþ hann hemznizt sua at eigi uarð hemdin meiri en til uar gort.¹² þa er hann saklaus [uíð konung¹³ þui at hann beiddizt rett ar síns adr. En konungs ombods madr giallde einnsamann konungi síta felt sem uíðr liggr. [þui at hann aþroktizt rett at gera.¹⁴ Nu uerðr madr stemdr saklaus oc hemznizt hann þegar [i ridinni¹⁵ oc eru þar til .ij. manna uitni stynsamra. þa uinnr hann a ugíldum manni oc a konungr engan rett þar eþ ne sealþr hann. huart sem hann þer þar¹⁶ eða bæn.¹⁷ En eþ hann doyrr eþ þa se vndir konungs misfunn eptir mala uogtum.¹⁸ hve(r)uitna þar sem domrenn¹⁹ vægr eptir mala uogtum [þeim er misgerði²⁰ oc [þellir rett²¹ þess er þirir²² uerðr þa ber²³ rettara konungsdomsens eptir þui at þella konungs sakaroyri [eþ þeir uilia rett med þara.²⁴ þui at sua gerir konungr²⁵ sealþr um þengíldi.²⁶ En hueruitna

Jvfr. Cap. 20. Jb. III. 22.

Stykket fra þeir menn er veita har i Ba en nyere Haand oprísket med mörkere Blek, og efter dauða, hvor Texten rimeligviis har været altfor afbleget og vanskelig at læse, er det Opr. udraderet og Resten udfyldt med forvanaket Orthographi. Samme Stykke mgl. aldeles i Bf, men i Stedet staaer: En binda ma madr þing at ofædiu. of alla þa sem vttægr vært huaa gort. of heuer han vitni till at han gat æi þort han obundin til rettærens. eþ han heuer æi vitni til. þni med æin æidi þnum. (Paa en liden Forskjel nær det samme som i denne Codex er tilskrevet i Capitlets Begyndelse, see Note 26 S. 64.)

¹) [til þings — Gi. ²) til — tilf. de fl. i dom — tilf. Ea. ³) [i dom með þer — Bd. ⁴) [stfu-madr — tilf. Fd. ⁵) [settiþt han — Gm. ⁶) [atþarum — de fl. ⁷) of þat — Gd. Ea, c. ⁸) bote — mgl. de fl. ⁹) [of ber millum at læggia — Bf. ¹⁰) þo aþroktizt han ret at gera — tilf. Ba, g, k paa dette Sted. Det tilsvær. mgl. nedenfor. þuiat . . . gera indskydes med Udeladelse nedenf. Gd, t. ¹¹) Her indsk. Gd, dog kun i Mrg., med omtr. smt. H. og Henviisningstegn, Stykket nu verðr madr stemdr . . . mala uogtum, see nedenfor Not. 18. ¹²) þa er þeir settazt &c. — mgl. Ef. ¹³) [mgl. — Gl. Be. ¹⁴) [mgl. — Ba, f, g, h, k. ¹⁵) [a samre stund — Ee. [i stadenom — Bf. ¹⁶) bott — Ef. ¹⁷) bana — fl. ¹⁸) Stykket nu verðr . . . malavogtum staaer i selve Texten paa dette Sted, i Gb, m, s. Fb, d, e. Ee, f. Ba, b, c, f, l. D. Tilf. i Mrg. i Gc, e, i, k, q, n, r. Fa, c, f. Eb, c, d. Bd, g, h. Tilf. af Var. i Ea. Staaer i Mrg. længere ovenfor i Gd see Not. 11. ¹⁹) domarin — de fl. ²⁰) [mgl. — Gi, l. Bh. ²¹) [þellir rett — de fl. Stykket fra þar sem er i Gt ved Tilsætninger med Mrg. H. og Radering rettet som i Ga, men oprindelig staaer þar sem vggit er eptir mala vogtum þeim er misgerir. of þellir er rettir. ²²) uanuirðingu — tilf. Gi, t. Fd. ²³) ber þeir — de fl. ²⁴) [mgl. — Gl. Bh. ²⁵) Magnus konungr — Gm, q. þin uirðuleghe herra m. konungr — Gh, n, s, t. Fb. Ee. Bb, f, l. ²⁶) Stykket hueruitna . . . þengíldi staaer i alle de övrige efter En hueruitna . . . til handa, altsaa ved Capitlets Ende.

þar sem þa lærer þeir rettara¹ er misgort er uib. þa a rettara² þyrri rett at gera þeim er mishallden er en tala konungi sett til handa.³

Um puþtra oc blak.

xxi. Eþ madr lystr mann puþtr eða neza hogg. [eða ryfkiast menn.⁴ [eða beriazt 21 með neþom.⁵ [eða rindr a tæ.⁶ eða stingr madr orar þapte [eða spiots þapte⁷ a mann með heiztugri hendi. bote [þeir er misgerdo⁸ [eptir .v]. manna dome⁹ [sinn i millum.¹⁰ en konungi halþa mort¹¹ silþro þirir hueria grein þessa. En um blak allt annat oc sua eþ madr [rindr manni eða nydir¹² til sinn [eða þra ser¹³ eða þellir mann¹⁴ eða riþr klæde mannz oc allt þat er manni uerdr með orund misþyrmt með þoma hætte. eþ hinn geþr sol a er þirir uarð [oc haþa þynsamir menn set¹⁵ a.¹⁶ þa skal þa bota er misgerdi eþtir þui sem .v]. þynsamir menn meta¹⁷ en¹⁸ konungi .ij. aura silþro. En þo at eigi se uitni til. þa eigi hann loft at [þeidazt vtt¹⁹ reftar sins þegar hann uil. En eþ þa þyniar er þirir sol uerdr. þyni með lyrittir²⁰ eidi elligr bote sem adr er stilt. En eþ madr loþþr at manni oc er hallden. bote eþtir [.v]. manna²¹ dome þeim²² er hann liop at en konungi .ij. aura silþro.²³ En eþ madr loþþr at manni oc helldr ser²⁴ sealyr. þat heitir arga þas.²⁵ engan a konungr rett a þui. Satar abere skal vera þirir huerri sol en eigi skal solnare geþa sol a annars [þomdum eða þear lutum²⁶ nema [heimilis tuidar²⁷ uitni þyllgi. oc þo þui at eins at leinþrar þar uerdi eða þau onnur er konungdomenum þoyrir til þuilik sett eða þedan eþ meiri. En þo at smære se.²⁸ þegar þa geþr sol a er maleþni a. þo at hann settizt siðan eða geþe vpp.²⁹ þa a konungr rett sinn oc megu konungs solnarar soþia³⁰ þegar þeir uilia. En engan a konungr rett a þeim sem engan a þialþr a ser.³¹

Jvfr. Cap. 21. G. 191—195. F. IV. 16—21. Hk. 35. Bj. 20—22. 79—83. Jb. III. 23.

¹) tononge — Bf. ²) domaren — Fe. ³) siðan. — tilf. fl. ⁴) [mgl. — fl. [eða þyrir um man. — Bf. ⁵) [mgl. — Bf, k. ⁶) [e. rindr a þat — Ef. [mgl. — de fl. ⁷) [mgl. — Bb, k, l. ⁸) [þeim er hann misgerde vid — Gd, p. Ba, g, k. [þa er gerdi — Gm. ⁹) [e. .gij. m. d. — Bk. ¹⁰) [mgl. — fl. ¹¹) Summen udraderet i Gd, og Pladsen ei udfyldt. Rettet i Mrg. Gi til .v]. aure. ¹²) [nyttir manne — Gk, n. Be, f. nyttir — fl. ¹³) [mgl. — Eb. eða nyttir &c. — mgl. Gp. ¹⁴) til jarðar — tilf. Ec. ¹⁵) eða þoyrt — tilf. Bd. ¹⁶) [mgl. — Ba, g, k. ¹⁷) dorma — de fl. eþ reftarans hendi. lofliga til neþadir — tilf. de fl. ¹⁸) hinn bote er misgerdi — tilf. de fl. ¹⁹) [þeidazt — de fl. ²⁰) mgl. — Ef. ²¹) [þaga — de fl. ²²) þeim — mgl. Ef. ²³) En eþ madr loþþr &c. — mgl. Gk, r. Tilt. med Mrg. H. Ed. Sat efter fg. Artikel om Argasas, ved rett a þui — Fb. Ba, g, k. ²⁴) Stykket En þo at eigi se . . . [tr (med Udeladelse af Artiklen En eþ madr . . . aura s.) har atter været dunkelt, og er blevet feilagtigt opfrisket — Ba. ²⁵) argasas — Gg. Ea. hargha þas — Gk. argu þas — Gi. ²⁶) [þemdom ne þearlutum — Gf. [þemdom. þomdum eða rette ne þearlutum — Fd. [þearlutum eða eigu. — Ec. [þarsauka ne þear lutum — Ee. [eighu — Bk. ²⁷) [heimilidrar tuidar — Gk, i. [eimilis tuidar — Gk. [heimiloquidar — her og oftest — Fa. [heimilidrar — Eb. [heimilidrar — Ef. ²⁸) er konungdomenom &c. — mgl. Bk. of þo þui at eins — mgl. Gl, m. Ef. Bf. ²⁹) maleþni þin — tilf. Gk, s. Bd. Var. i Ea. ³⁰) hann — tilf. Eb. ³¹) En engi &c. — mgl. Gl. Engan a f. rett a þui er hann geþaft eigi þialþr at grande. — Eb. En engan ma f. eiga ret a þui. er madr geþuer eigi þialþr at grande. — Bk.

Um þior.¹

22 xxij. Nu er þior i nyna tale þar til er hann er .v. uetra gamall. allt þat er hann gerir síðan þa a eigande at abyrgiazt. En ez hann uerdr manni at bana.² þa skal erzingi beida³ vtt vrans.⁴ [en eigande leggi⁵ band a oc þae honum i hendr. En ez hann [uil eigi⁶ oc⁷ þodr uga síðan. bote⁸ [v.⁹ mertr silxrs oc ugan a oxan.¹⁰ þalle nidr þrendbotr¹¹ oc retrr tonungs.¹² En ez hestr eða roff¹³ bitr mann [eða lystr.¹⁴ eða naut stangar [eða suin hogggr.¹⁵ bote þa er þenad a¹⁶ halzum þarbotum¹⁷ til þess er bott er sua mitit verð sem þat kuituendi er uert er hann þel mein az eptir .vi. manna dome logliga til neyndum. nema monnum uirdizt¹⁸ az þess uoldum¹⁹ orðit haza er [mein þel az.²⁰ haxe þyr eptir dome.²¹ En ez hundr bitr mann. þa [skal þa beidazt²² hundz er bitinn uar. en eigande²³ leggi band a oc þae honum i hendr er bitinn uar.²⁴ nema stynsamum monnum uirdizt hans uold til haza komit er bitin uar. haxe þyr eptir dome. En ez þodr hund síðan oc bitr hann mann optar. bote sem sialx hann hazi gort.²⁵ En ez hundr bitr þenad manz. bote þa er hund a halxt þyrsta sinni. en allt iaznan²⁶ síðan ez uitni eru til. En ez eigi eru uitni til. halldi þirir eins eidi at sinni uitend þirir hueria grein þessa.²⁷

Um orðtøke manna.

23 xxij. Engi skal þat uid annan mæla at hann haxe þegit stom a ser. huarte þsslu madr ne annar madr. nema honum þylgi .x.²⁸ menn til þings [at sauna²⁹ [mal hans³⁰ sem mællt er i lagum manna at .ij. stolu sueria³¹ en .viij. sauna mal hans. oc þeir .ij. haza bot i hendi oc sueria sua. þess legg et hond a bot³² at þat hazum

Jvfr. *Cap. 22.* G. 147, 165, 217. F. V. 16-18. Bj. 113. 138-142. Jb. III. 24. *Cap. 23.* G. 196. F. V. 22-24. Hk. 37. Bj. 31. 33-36. 87-89. 91-93. 128. 162. Jb. III. 25.

¹) Dette Cap. staar, foruden her, ogsaa i Landsleiebolken efter Cap. 38 — *Gg.* Staar, foruden her, ogsaa i Landsleiebolken, saaledes at Nu er þior . . . retrr tonungs findes i Cap. 38 foran en oll þau naut, og Resten udgjør Cap. 39 — *Ge, m.* Cap. mgl., men er tilf. m. Mrg. H. i Ldslb. — *Gl.* Cap. mgl. — *Gq. Bf.* Mgl. i Mhg. B, men staar forresten i Ldslb. som i *Ge* — *Fb, e. Ee. Bl.* Det første Stykke baade i Mhb. og i Ldslb., som i *Ge*, det andet Stykke kun enkelt, i Manh. B., men tilligemed det første længer forud, i Cap. 13 — *Bb.* ²) stada — *de fl.* bana eða stada — *Fd.* ³) teida — *fl.* ⁴) uga — *fl.* ⁵) [ot leggja — *Gp.* [en erzingi leggi — *Gr.* ⁶) [uil eigi þa — *Gn, t.* [uil eigi þa honum — *Eb. Bb* (i Ldslb.) [v. t. az lala uganum — *Ee.* [v. t. þa honum ugan — *Ba, g, k.* ⁷) [mgl. — *Bh.* ⁸) tonungi — tilf. *Gd, p, e.* erzingia — tilf. *Bb* (i Ldslb.) *Bl.* ⁹) .ij. — *Gg,* i Ldslb. ¹⁰) erzingia — tilf. *Fd.* erzingium sinum — tilf. *Ee.* [ogan of. v. mertr a oxuan erzingia hins dauða — *Gm* (i Mhgb.) ¹¹) þriðbot — *Gm.* ¹²) Nyt Cap. i *Ef. Ba, k.* ¹³) hors — *Bh.* ¹⁴) [mgl. — *Ge* (i Ldslb.) *Gm. Ef.* ¹⁵) [mgl. — *Ee.* ¹⁶) eða hest at — tilf. *Ef.* ¹⁷) botum — *fl.* ¹⁸) þnizt — *de fl.* Her begynder en Lacune i *Bc*, ophører ved Arvebolkenes Begyndelse. ¹⁹) Her begynder en Lacune i *Fc*, ophører i Arveb. Cap. 17. ²⁰) [þirir varð — *Ff.* [mgl. — *Gp.* Eptir vj manna &c. — mgl. *Gg* (i Ldslb.) ²¹) Nyt Cap. i *Ef. Bb, g, k.* ²²) [træþi þa — *de fl.* ²³) hin — *Ge* (i Mhb.). *Gg* (i Mhb.) *Gw Fe. Ea.* (Var. æghande). ²⁴) En eigande &c. — mgl. *fl.* ²⁵) bitid — *Gi. Bb.* ²⁶) annat sinni — *Fe.* ²⁷) En ez hundr &c. — mgl. *de fl.* ²⁸) x. — mgl. *Gp.* ²⁹) [ot sannt — *de fl.* ³⁰) [mæð honum — *Fb. Bb.* ³¹) þnizt — *Gq.* Her begynder en Lacune i *Gk*, oph. i Arveb. Cap. 1. ³²) of þui stgt et til guðs — tilf. *fl.*

ver hoyrt¹ en eigi uitum ver huart satt er.² En ez hann missir þessara uatta þa er hann³ setr .iiij. mortum silýrs uid konung oc bote þeim er hann mælti til eptir .vj. manna dome loglega til neyndum. En hinn er [til er mælt⁴ skal þo haza zirir ser lyrittar eid at hann haze alla þessa uatta. En ez madr mælr þat uid mann at hann rade lond oc pegna vndan konungi. þat skal huarke mæla systu madr ne annar madr nema heimilis⁵ kuidar vitni zylgi. En ez þat mælr nokor þa er hann setr [.iiij. mortum silýrs⁶ uid konung oc⁷ slitan rett sem .vj. stynsamir menn doma [þeim sem mælt er til.⁸ En ez madr mælr þat⁹ uid tono manz at hon liggi¹⁰ hia adrum manni [en bonda sinum.¹¹ eða [tennir þat¹² dottor manz [eða systur manz¹³ at hon liggi hia manne.¹⁴ þat skal engi mæla uttan heimiliskuidar¹⁵ vitni zylgi.¹⁶ En ez mælr¹⁷ þa er setr .iiij. mortum silýrs uid konung¹⁸ en hinum eptir .vj. manna dome logliga til neyndum.¹⁹ En ez madr mælr vluædis mal²⁰ uidr karll²¹ eða tono þat er þessi sett liggr uid. þa skal þo zullrette uppi vera eptir .vj. manna dome uid þann er mælt er til.²² [þo at²³ hinn hælgi²⁴ sil med heimiliskuidar vitni.²⁵ nema hinn eigi at lagum sot²⁶ a þui male. þa er þar eði rettar zar a. oc sua skal om oð ziolmæli oc zullrettis ord.

Um rogs menn alla.

xxiii. Sva er mælt om rogs menn alla. at sa madr er at þui vædr tunnr oc 24 sannr at hann rogr mann uid konung²⁷ eða biskup.²⁸ iarll²⁹ eða [lendan mann.³⁰ suare slitu zirir sem sa ætte er rogdur uar ez hann uere sannr at þui male. nema sa er rogde syni oc haze zirir ser .vj. eid. En ez madr tennir þat rog manni at hann haze zengit ododa konungs³¹ az hans ordom.³² hallde zirir einseidi³³ eða³⁴ giallde zirir eptir .vj. manna dome [sakar abera.³⁵ en engi a sot a sannu.³⁶

Jvfr. Cap. 24. G. 137. F. V. 30. Hk. 39. Jb. III. 26.

¹) of þetta hegir zlotet um þria bya of uidare — tilf. *Fd.* ²) eða eighi. — tilf. *fl.* ³) ziolmæles madr of — tilf. *Fd.* ⁴) [mælt — *Fb.* ⁵) heimis — *Gr. Bd.* heimildar — *Bg.* heims — *Gb.* ⁶) [sem adr flid — *Fd.* ⁷) hinum — tilf. *de fl.* ⁸) [mgl. — *de fl.* ⁹) þa stom — *de fl.* ¹⁰) haze legit — *de fl.* ¹¹) [mgl. — *Bf. h.* ¹²) [til — *Bh.* ¹³) [mgl. — *Ba, g, k.* ¹⁴) at hon &c. — mgl. *Fe. Bh.* eða tennir &c. — mgl. *Fa.* adrum manni &c. — mgl. *Eb.* ¹⁵) heimiskuidar — *Eb.* heimiskuidr — *Bd.* heimoldar kuidar — *Bg.* heimolstuidar — *Bk.* alle oftere. ¹⁶) have till — *Fe.* of eigi vid dottor mannz ne systur mannz — tilf. *Fa.* ¹⁷) En ez mælr — mgl. *Fb. Bh.* ¹⁸) nema heimilis quidiar vitni zylgi — tilf. *Bf.* ¹⁹) Slitan rett a madr a tono sinni sem a stotzum ser — tilf. *Fb. Bl.* St. r. a. m. a. f. [f. a. f. f. ez hænne vædr med æzwnd mishy(r)mt i ordom ædr værtum — tilf. *Bb.* ²⁰) ord — *fl.* ²¹) mann. karl — *fl.* ²²) vid — *de fl.* ²³) [En — *Bd.* ²⁴) zrialse — *Bd.* ²⁵) eptir þui sem .vj. stynsamir men dama vid þan er mælt er uid — tilf. *Gm.* ²⁶) sotn — *fl.* I Mrg. ved dette Cap. er i *Gs* tilföiet: nota: Jbrast ma madr ord sinna oc æztr tada, tuædazt eigi vita verra honnom eða hana, an godum manne, eða тона. ²⁷) eða hertoga — tilf. *Ea, b, c, d, e. Ba, d, e, g, h, k, l.* ²⁸) erkbiskup — *Fe.* ²⁹) vidr iarll — *Gd, t.* hertoga eða iarl — *Gm.* eða vid hertoga eða iarl — *Fe.* ³⁰) [barrun — *Gc, d, f, h, i, l, m, n, p, q, s, t. Fe, d, f. Ea, c, d, f. Be, h.* [baruna — *Ee.* [barruni — *Bd.* ³¹) az hoyþingium — *Ba, g, k.* ³²) eða ualdum — tilf. *Gm.* ³³) eidi — *Eb.* .vj. manna eidi — dog overstreget, hvorvel, som det synes, med en nyere H., og i Mrg. sat i Stedet .j. o: einseidi — *Ba.* vjar [væ — *Bg.* .vj. m. eidi — *Bk.* ³⁴) of — *Fe.* ³⁵) [sakar aberi fl. vera z. huerri sot — *Eb.* ³⁶) róge — tilf. *Gi.*

Um kuedskap.

26 xxv. En ez madr yrkir um mann þat er monnum¹ uirðigt til hadungar² eða nids³ ziorðungi⁴ lengra. þa skal sakar aberi tuedia þings oc tuedi⁵ a þingi.⁶ en hinn [þorizt vndan⁷ [med þyrittir eidi⁸ ez hann er þor til eða gialde .iiij. merkr silýrð konungi oc hinum [rett sinn⁹ eptir [.vj. manna¹⁰ dome logliga til neyndum. Nu mal huert er madr mælr uid annan sua at honum horzi til næyftla eða kennir huinzflu¹¹ eða [þordædo flap.¹² oc a hann eigi skalzr sofn a þui male. þa er hann ziolmælis madr. nema hann haze heimilistuidar vitni a hendr honum. þa skal hann sueria zirir .vj. eid. [En ez hann missir heimilis tuidar uitnis a þingi.¹³ þa er hann setr .iiij. mortum silýrð uid konung oc hinum rett sinn eptir .vj. manna dome.¹⁴ En ez madr gerir sua mitit uhorzu¹⁵ uerf at hann legzt med konu manz. þa skal hann bota eptir þui sem .xij.¹⁶ menn doma logliga til neyndir ez rettaranum þeim er konu a. En ez sa uil eigi bota honum. þa stefni systu madr þing oc geri hann utlegan.¹⁷ en ez hann er þor til vndan þorslo. syni med tylztar eidi. Nu ez madr settigt uidr þann mann er legit hezr konu hans. þa skal sa ueita trygdir¹⁸ er konu a.¹⁹ En ez hann tetr konu sina i hiunskap apter oc liggir hann hana annat sinni medan þau eru saman þa er hann trygroze sem hinn er uægr a trygdir uspilltar. En ez bonde kononner vinnr sidan a honum. þa vinnr hann a trygroza manni oc ugilldr bæde konungi oc sua frændom.²⁰

Um iamynadar eida.²¹

26 xxvj. Sva lizt off oc adrum stynsamum monnum at um iamynadar eida þa er menn haze dormt i settar gerdir at þat se meir med ozflappe oc orhoze gort en med lagum eða rettyndum. Of ez þui at ver hazum allum monnum log suaret²² i landeno þa suillum ver²³ at þessir eidar zalle nidr vanliga. en þa eina eida uppi lafa vera sem logbol uattar. En þat eru dula eidar oc um kenzsla mal þar sem eigi eru vitni til loglig. Sua lizt off oc at hassafamligt se zirir gudi at ez sa madr suer zirir²⁴ er male a at suara. þa skolu þeir allir sueria²⁵ eptir hans eidstaz þo at þeir uiti eigi

Jvfr. Cap. 25. G. 138. F. V. 28. Hk. 38. Jb. III. 27. 28. Cap. 26. Bj. 32. Hk. 49.

¹) honum — Gk, t. Fe.   ²) ozundar — Ge, g.   ³) eða nids — mgl. fl.   ⁴) ziorbung eða ziorðungi — Ed. Fe. Bf, g.   ⁵) tata tuedia þat zlim — Bg, k.   ⁶) frezia horns of lata til motz blaða i kaupangi — tilf. i Mrg. Gc.   ⁷) [þiriz — Bk.   ⁸) [mgl. — Gl.   ⁹) [zulretti — Ee.   ¹⁰) [taga — Gl, r.   ¹¹) morb — Gf. haimstu — Gg. Fa. huensfo — Eb.   ¹²) [eithuert aquædis ord — Fe.   ¹³) [En ez honum breffa zirir sogd vitni a þinginu — Bb.   ¹⁴) Herefter nyt Cap. i alle de övr., undt. Gb, c, Fa.   ¹⁵) uhorzið — Ge, g. uhorzuefo — Gh. ozvøget — Bf, h.   ¹⁶) .vj. — Eb.   ¹⁷) En ez sa &c. — mgl. de fl.   ¹⁸) trygguar — her og nedent. Ee.   ¹⁹) ta — Ba.   ²⁰) En ez &c. — mgl. de fl.   ²¹) Dette Cap. mgl. i Gc, d, e, g, h, i, m, p, q, r, s. Fa, d, e, f. Ea, b, c, d, e, f. Ba, d, e, g, h, k. Tilt. med Mrg. H. ved Bolkens Ende — Gf. Findes ved Bolkens Ende — Gi. Allersidst i Tyvebolken — Gn. Tilt. her med Mrg. H. — Gt.   ²²) of rettyndi iattat — Bf.   ²³) [hauum ver [ua flapat — Bf.   ²⁴) eit — Bb, l.   ²⁵) synie — Bf.

huart er þeir sveria satt¹ eða usatt.² Nu uilium ver þá skipan a gera at þa sverri
fullan eíd þirir sit er male a at suara. en allir adrir [þanne eíd hans³ með þui sit-
orðe at eigi uitu þeir annat sannare⁴ [vm þetta mal.⁵

¶ *Um bodflotta.*⁶

xxvij. Menn þeir er [til þess uilia hafa sit at⁷ ganga i samfundir⁸ manna 27
ubodit af þess hendi er ueizluna a. oc sitia þar síðan [slimu setri.⁹ oc þo at [þeir
uerði hardliga¹⁰ brot reknir¹¹ eða þar notot misdyrmt. þa skolu þeir vera halzrettis
menn oc setir övri silzró uid konung. En þetta er þirir þui gort at margr godr
madr hezir þengit stendir oc uandræðe¹² þirir þeirra ulutuendi.

¶ *Ex madr gengr með uanar uol.*

xxviij. Madr huer [er fulltíða er oc¹³ gengr [hufa meðal¹⁴ oc þiggr almufu 28
hann a engan rett a ser meðan hann gengr [með uanar uol.¹⁵ þo at hann se naudigr
brott relinn. oc er hann heill oc [uerkyör.¹⁶ nema hann bidi ser uistar oc þae eigi.¹⁷
En þegar sem hann þær ser matar silzr¹⁸ oc¹⁹ klæða eða uapna eða þrendr hans
[geyi honum.²⁰ þa er hann þegar rettnæmr [þo at hann laste eigi staþ ne streppo
a þingi. En konungr a engan rett a þeim er engan a silzr a ser.²¹

¶ *Um laga rett.*

xxix. Sva er oc mællt oc telit vm allt landit. at vm²² konor þær allar er 29
monnum eru skyldar oc menn uilia enga roft a leggja.²³ þa [uilium ver at engi
tate²⁴ meira en laga rett a þeim. þat er mort silzró. En ex þrendr konunnar uilia
leggja²⁵ til hennar heimanzylgiu slita sem .v.j.²⁶ stynsamir menn mæta at hann megi
ual uid taka er konu hezir legit. oc uil hann þa eigi þesta. þa skal hann giallda slitan
rett þirir konu þa sem .xij.²⁷ menn uilia domt hafa logliga til neyndir. En ex

Jvfr. Cap. 27. Hk. 46. Jb. III. 29. Cap. 28. F. V. 32. Hk. 40. Jb. III. 30. Cap. 29. G. 197-199, 201. Hk. 48. Jb. III. 31.

¹) rett — Gi, n.   ²) rangt — Gi, n.   ³) [eztir honom — Bf.   ⁴) þirir gubi at sinne samvizto — tilf. Gi.   ⁵) [enn þa sveria þeir — Gi, n. Bb.   ⁶) Um bodflotta menn — Orskr. Gm. bodztopta — Orskr. Bb.   ⁷) [mgl. — fl.   ⁸) [ámdrhttiur — fl.   ⁹) [slim [sto — Gm. slimæ [sto — Bb.   ¹⁰) naudigr — Bb.   ¹¹) [þeim verðe hardlegða vt stzr — Bf.   ¹²) vanvirðing — Gm, n. Ea (Var. vandræðe). [arsauta — Bf. of vandr. — mgl. Gq.   ¹³) [Saal. ogsaa Gb, h. Fe. D. [fulltíða er — de Övriga.   ¹⁴) [með uanar uol — Bb, l.   ¹⁵) [m. v. u. oc þiggr almofu — Gf. [m. uanar uorb — Gm. Eb, f. Bb. [at uanar uolii — Ba, men rettet, som det synes, med noget yngre H. til at uanaruorbi. [hufa meðal — Bb, l. [at uanar uorb — Bf. [a uanar uelli — Bb.   ¹⁶) [vet þör — Gd, m. [hærþör — Gs. Be. [vinnu þör — Ba, g, h, k.   ¹⁷) nema &c. — mgl. Bf.   ¹⁸) silzr — mgl. fl.   ¹⁹) matar &c. — mgl. Bb.   ²⁰) [mgl. — de fl.   ²¹) [mgl. i alle de övriga, undt. — Gb, c. Fb. Bb, f, l. D. Tilt. m. Mrg. H. — Gt.   ²²) Sva er &c. — mgl. i alle de övr. undt. Gb, c. Fb. Bb, f, l. D.   ²³) of urða þær legnar — tilf. Gq.   ²⁴) [tate engi — de fl.   ²⁵) þe — tilf. Gt.   ²⁶) .v.j. — mgl. fl.   ²⁷) .v.j. stynsamir — Gp, q. Ff.

þrendr¹ uilia eigi til leggja þá skal þa er konu heyrir legit [þæde biöda oc bota² laga rett. En eþ þa uil eigi uid taka er þann rett a at lagum at taka.³ oc uinnr hann a þeim manni [er konu heyrir legit.⁴ þa uinnr hann a saklausum manni [oc suare sliu þirir sem log uatta.⁵ En allar þær mönar [eða konor⁶ er menn leggja roft a [oc uerða þær lægnar.⁷ þa skolu þar döma .xij. menn logliga til neýndir bæde rett oc radspell eptir þui sem þeir sia at þa er ual sömdr⁸ aþ er retten a at taka.⁹ Nu eþ madr uenizt¹⁰ þui¹¹ at hann hæze legit med konu.¹² [oc þo at hon þorezt¹³ vndan med lagum. giallde sliu rett þirir þa konu¹⁴ sem hann vøre sannr at þui male [oc heiti¹⁵ madr at uerri.¹⁶ Erýngi¹⁷ skal rett taka a konu huerri [eþ hon er legin.¹⁸ Þarlmadr þo en eigi kona. þo at hon se erýngi. sua þa sem (i) vmegd er.¹⁹ oc take vmböds madr hans²⁰ honum til handa.²¹ [nema hon eigi ser²² bonda. þa take hann rett a konu sinni sialþr. kona tekr siolþ rett a ser [eþ hon er börd²³ [oc a hon eigi bonda ser.²⁴

1) konu — tilf. *Gi.* konunnar — tilf. *Gn. Bb.* hennar — tilf. *Ba, g, h, k.* 2) [b. biöda at tufa — *Gd.* [b. biöda of biöda lata — *Ef.* 3) at heimta — *Gr.* mgl. — *de fl.* 4) [siden — *Bf.* 5) [mgl. — *Bk.* 6) [mgl. — *Eb.* 7) [mgl. — *Ef.* 8) halbin — *fl.* 9) heimta — *de fl.* Herefter nyt *Cap.* i *Fb. Bb, l.* 10) uener — *Gm.* 11) konu — *de fl.* 12) eða mön — tilf. *Gn.* 13) [þa a hon at þorezt — *Eb.* [en hon seighir næi þirir oc þorez — *Bb.* 14) eptir laga dome — tilf. *Fb. Bl.* eptir .xij. m. domi — tilf. *Bb.* 15) heiti [snaper, og þuj heiter þenna ret [snaps giöld — tilf. *Mrg. H.* i *Gf.* 16) [mgl. — *Fb, e. Ed. Bb, l.* Eþ m. uenezt &c. — mgl. *Bf.* þat heita [snaps giöld (indcirklet, og i *Mrg. m. s. H.* tilf. vacat [i vis) — *Gi.* [snaps giöld — tilf. i *Mrg. Gs.* 17) Einn — *Gp.* 18) [mgl. — *fl.* 19) sem adrir — tilf. *de fl.* 20) þann rett — tilf. *fl.* 21) eþ hon er legin — tilf. *fl.* 22) [mædan hon a ser — *Ge, g.* [eþ hon a eigi ser — *Gl, r. Fa.* [eþ hon a ser — *Ba, k.* [En er hon a ser — *Bg.* 23) [eþ hanni verdr med ofund misþrmt — *Bb.* 24) [En sliu rett a madr a konu sinni sem a sialuum ser eþ henne verdr med avnd misþrmt. — *Bf.* Herefter tilf. *Eb* et nyt *Cap.* Vm þæsting. Guð se ualfr min. en þer eröð neýndir uattar at ef. N. loggæfir mer. N. með þeim maldaga sem nu uar upp tindr þirir vattom. at guðe lagum oc manna. skal þu vora min kona egin. en ef þinn egin bonnde. meðan uit lizum bæde. með allu loglego sambande odare hjunslaps. I *Gf, l, s* tilf. i *Mrg.* med *Mrg. H.*: hueruitna þar sem kona verdur barns hæzuandj: þa skal þa er þat barn a inna þeim þirir toft er konu annadist (andast — *Gs*) meðan hon var i þeim siukleita, og suo þirir barnþofstur. Nu eþ þa er andader er konu heyrir legit þa skal erýngi suara þeim retlj og toftnadj [o miklu sem hann heyrir þæ þetit eptir han enn eþ meira. End enguo a han ad suara þar sem hann erýr eðj.

V. Erþða tal.¹

- i. Her heyr erþða tal oc heyr meðr kuennagiptingum. (1.)
- ij. Ez kona giptigt uttan þrenda raðz. (2.)
- iiij. Engi stal xirir gera ze konu sinnar. (3.)
- iiij. Um hiuna skilnað. (4.)
- (v. Ez kona leggt með manni vndir bonda sinn.) (5.)
- (vj. Ez meinleiki sundrar hiuna samuiflu.) (6.)
- v. (vij.) Her heyr þyrstu erþð. (7.)
- vj. (viiij.) Um ætfeiding. (8.)
- vij. (ix.) Um uillu uigh. (9.)
- (x. Ez menn falla i orastu.) (10.)
- (xi. Ez eigi er erþingi til arþs at falla.) (11.)
- viiij. (xii.) Um skulda skipan. (12.)
- ix. (xiii.) Um omaga vþri. (13.)
- x. (xiiii.) Um omaga skipti. (14.)
- xi. (xv.) Ez bonda svtr þrot. (15.)
- xii. (xvi.) Um arþsofn. (16.)
- xiiij. (xvii.) Ez maðr sitr i arþe. (17.)
- xiiij. (xviiij.) Um arþs skipti. (18.)
- xv. (xix.) Um arþs sofn. (19.)

¹) Dette er den stadige Sideoverskrift gennem denne Bolk i *Ga*. De Titler, der i den her følgende Indholdsfortegnelse staae mellem ( ), ere her optagne og indskudte efter de samme Capitler i selve Bolken, thi ved Uagtsomhed af Afskriveren ere de i Indholdslisten oversprungne baade i *Ga*, *Gb* og *Gc*, hvorved og Nummereringen er bleven seilagtig. En Deel Codices have Capitlerne i denne Bolk, forsaavidt den egentlige "Kvennagipting" angaar, anderledes inddeelte og ordnede, end *Ga* og de med den overeenstemmende, nemlig:

i *Gl. Gn. Gr.* De 2 første Capp. som i *Ga*. 3. Se konu sinnar . . tilgiöfz þalle niðr. 4. Nu ez annattu. hiuna . . er at skipta. 5. Ez maðr heyr þiarhald . . þyrstu erþð. 6. Nu ez kona legg . . dome. Ez meinleiki . . annars ze.

i *Fb.* 1. Sader oc moder . . titfölo. Enge maðr . . hennar. Huer gipt. maðr . . minni. 2. Se konu . . drengr at verri. 3. En ez kona giptigt . . dome. 4. En ez giöld . . xij. manna dome. 5. En ez annatt. . . skipta. Ez maðr heyr þiarhald . . erþð. 6. Ez t. legg . . tilgiöfz. En ez meinleiki . . annars ze.

i *Fe.* 1. f. oc m. . . titfölo. Enge maðr . . hennar. En ez kona giptigt . . eptir dome. Maðr su . . modor ætt. Huer gipt. m. . þui minni. 2. Se t. f. . . tilg. þalle niðr. 3. En ez annattu. . . skipta. 4. Ez maðr . . z. erþð. 5. Ez kona legg . . tilgiöfz. En ez giöld . . dome. En ez meinleiki . . annars ze.

i *Ec.* 1. f. oc m. . . titfölo. Engi maðr . . þui minni. 2. Se konu . . þelago. Nu þær maðr moðar . . livir honum lengr. Lysa stal . . verri. 3. Nu ez annattu. . . skipta. 4. En ez maðr h. . . z. erþð. 5. Ez kona legg . . xij. m. dome. Ez meinleiki . . annars ze.

i *Ee.* 1. f. oc m. . . titfölo. 2. Ez t. gipt. . . dome. Engi maðr . . minni. 3. Se t. f. . . þalle niðr. 4. Nu þær maðr . . ætla. 5. Nu ez annattu. . . skipta. 6. En ez maðr . . z. erþð. 7. Nu ez kona legg . . dome. Ez meinf. . . ze.

i *Bb.* 1. f. oc m. . . titfölo. Engi maðr . . hennar. 2. Nu er gipting. maðr . . þui minni. 3. Ez kona gipt. . . a henne. 4. En ez giöld . . domi. 5. Se konu . . verri. 6. Nu ez annattu. . . skipta. 7. Ez maðr h. . . z. erþð. 8. Ez t. legg . . tilgiöfz. En ez meinf. . . ze.

i *Bf.* 1. f. oc m. . . titfölo. Maðr su . . raðz. Öglingar maðr . . minni. 2. Se konu . . þelago. Nu þær maðr ædiu . . l. honum lengr. Lysa . . tilgiöfz þalle niðr. 3. Nu ez annattu. . . skipta. þa have hon . . skilorde. 4. Ez maðr h. . . z. erþð. 5. Ez kona legg . . tilgiöfz þalle niðr. 6. En ez meinf. . . ze.

i *Bl.* 1. f. oc m. . . titfölo. Engi maðr . . henne. 2. Huar f. gipt. m. . . minni. 3. Se konu f. . . verre. 4. En ez t. g. . . dome. 5. En ez giöld . . dome. 6. Nu ez annattu . . skipta. 7. Ez maðr h. þiarh. . . erþð. 8. En ez kona . . tilgiöfz. En ez meinf. . . ze.

Norges gl. Love II.

- xxj. (xx.) Um skipti a omagum. (20.)
 xxij. (xxi.) Um giager hueriar hallbæzt skolu. (21.)
 xxiiij. (xxii.) Eʒ madr kemr i omaga skipti. (22.)
 xix. (xxiii.) Eʒ madr ueitir omaga. (23.)
 xx. (xxiiii.) Um brullaupa gerdir. (24.)
 xxi. (xxv.) Um erʒuis gerdir. (25.)

1   1i. Fader² oc moder skolu rada giptingum dottra³ sinna eʒ þau eru til. En eʒ þeirra⁴ missir uidr þa skolu ʒadur ʒrendr⁵ [oc modor ʒrendr⁶ [hinir nanastu⁷ giptingum rada. En giptingar madr skal stilia heimanzylgiu [oc tilgiøʒ⁸ ʒirir ʒrendkono sinni sua sem [þeim kemr a samt.⁹ þa skolu þeir oc eindaga¹⁰ ner brullaup skal vera. En eʒ þa stíl a [om maldaga.¹¹ þa late¹² ʒestfar¹³ madr [þæra .ij. manna uitni¹⁴ [om heimanzylgiu. I uat mælt uar.¹⁵ þeir er hia uaru.¹⁶ En eʒ þa stíl a om tilgiøʒ. þa niote¹⁷ giptingar¹⁸ madr .ij. uatta [með hinu ʒyrra stílorde.¹⁹ Eigi skal oc i klæðum meira heiman geʒast [með kono²⁰ en þriðiuu. En þat sem giptingar madr geʒr meira þat skal vera i þeim lutum at þat megi uera þeim til þarʒa²¹ er kono ʒær eða til auinings. En enga heimanzylgiu²² ma [arʒe giptingar mannz²³ riuxa [þa er sua er gor²⁴ sem nu er mælt. En eʒ dottir uerða ʒadur sins arʒar eða [modor eða brodor.²⁵ huerstins arʒar sem þær uerða.²⁶ sumar giptar en sumar ogiptar eru.²⁷ þa skolu þær er ogiptar eru tala sua mikít aʒ ofskiptum arʒe sem [þær er mest haʒðu heimann.²⁸ oc þo at allar se heiman giptar oc er eigi skipt heimanzylgiu þeirra²⁹ til iamʒnadar með þeim. þa tate þær³⁰ aʒ ofskiptum arʒe [iammitit sem su³¹ er mest haʒðe [i heimanzylgiu.³² æ meðan ʒe [uinʒt til.³³ Gripiir þeir aller er leder eru til heimanzylgiu oc eru þeir metnir oc myndir i hendr þeim er kono ʒær. þa a hann þa iamheimola sem ʒader oc moder lete heiman zylgia. En eʒ madr segir at hann lede eigi til þess þa gripi. þa sueri hann eins eidi ʒirir sua larll sem kona.³⁴ en

Jvfr. Cap. 1. 2. G. 51. F. XI. 2-4. 16. 18. Hk. 50. Jb. IV. a. 1, 2.

1) Eʒ ʒader eðr broder eðr ʒadur broder eðr ʒadur ʒrendr giʒta manne mon með loghleghre ʒæstingh of haʒua hana ser at ʒiarlaupum, hin jattar er ʒæsta skal, og gangha þær a ʒullmælle vidr þæn er ʒirir rædr, þa hælðʒ þæt effi, længhar, en til þærs, en hon er giʒt, of sidan ma hon ʒa umbod st huezim er hon vill at sortia ut ʒadur arʒ sin eðr þæt sem ʒader henner gaʒ henne, of haʒua alt vfiert, hin ælhir madr þærs hæimstare er þæt kaup giærde, skal þetta capitolo standa neʒta ʒirir, ʒadur of modor stulu rada giʒtingha dottra sinna. — tilf. Mrg. H. i Gi. Her ophörer Lacunen i Bc. 2) Madr (ved seilagtig Tilføielse af Initial) — Ef. 3) barna — Fb. 4) Her ophörer Lacunen i Gk. 5) [mgl. — Gp. 6) [mgl. — de fl. 7) [mgl. — Bf. 8) [mgl. — Bb. 9) [þeir semia — fl. 10) gera — tilf. Gh. 11) eindaga — fl. [ner brullaup skal vera — Bh. 12) niote — Gc, n. leidi — Ba, g, h, k. 13) giptingar — fl. 14) [.ij. uatta — fl. 15) [om h. ʒ. hv. mest var stíl — Eb. 16) [með ʒyrra stílorde — Gc. 17) late . . . þæra — Gc, i. 18) ʒestfar — fl. 19) [om heimanzylgiu hual mælt uar. þeir er hia uaru — Gc. 20) [mgl. — Gp, r. Bh. 21) aʒta — fl. 22) giʒting — fl. 23) [giʒtingar madr — Eb. 24) [þægar er sua er gorit — Gb. 25) eða brodor — mgl. Gm, q. 26) [annæra ʒrenda sinna — Bh. 27) eru — mgl. de fl. 28) [þær haʒðu er heiman voru giptar — de fl. 29) þeirra — mgl. de fl. 30) er minna haʒðu — tilf. Bf. 31) [eʒtir þæiri — Bf. 32) [heiman — de fl. Her begynder en Lacune i Ef. Oph. i Cap. 3. 33) [er ofskipt — Gc. 34) oc tate st. — tilf. Bh.

soke síðan til íammitils gripar¹ giptingar mann² tonunnar³ oc sterdi þat tilgíox hennar [eptir rettre tiltalu.⁴

En ez kona giptizt vttan franda radz.

ij. En ez⁵ kona giptizt vttan rade fadur síns [eda brodor⁶ [eda modor⁷ eda 2 þess er⁸ giptingar madr er xirir rade hennar. haze xirir gort orzum allum þeim er undir hana kunnu at þalla þedan i þra. oc tate sa þann arz er erzdom er nestr. sua sem su kona være [eigi til þess arz tomin.⁹ nema giptingar madr uili xirra hana íamræde. þa ma hon giptazt¹⁰ med¹¹ [stynsamra franda sinna¹² rade ez þeim lizt íamræde¹³ eda betr. oc megi þeir þat med eidi sinum sanna. oc a þo at leita þessa¹⁴ uidr giptingar mann. En ez¹⁵ giptingar madr er fader eda¹⁶ broder samþeddr. [þar nest moder stílzengin.¹⁷ ez hon er eigi til¹⁸ þa¹⁹ tallmadr .xx. uetra gamall eda ellri sa er nestr er erzdom eptir þa tono er giptizt. En sa er síls dirzizt giallde þullrette giptingar manni eptir .xij. manna dome. nema adrum frendum uirdizt íamræde sem þyr segir. Ellia ma síolz gipta síl huerium sem hon uil [med notors franda síns rade.²⁰ En tonor þær er liazt til þess at loda til síls eda annars saurlizis born manna eda frændlonor oc uerdr þat uitniszast. þa bote eptir .xij. manna dome peningum²¹ su er peninga²² hezir til. en hin²³ haze rezsing eptir dome.²⁴ Mær su er arze uerdr.²⁵ huerstyns arze er hon uerdr. hon ma gipta síl síolz þeim er hon uil. þa er hon er .xv. uetra gomul med franda sinna rade [þo þeirra sem nanaster eru²⁶ bæde i fadur ætt oc modor ætt.²⁷ Engi mær stal haza þorræde þear síns þyr en hon er [.xx. uetra gomul.²⁸ [þo at undir hana haze borit.²⁹ nema hon se gipt med franda sinna rade. oc a þa sa er þær bæde þorræde a henne oc a peningum³⁰ hennar.³¹ En huer er giptingar madr er rettr at tono [late allt heimollt ver(a) i heimanzylgiu.³² En allt þat er sofia stal at logsofnum [þa stal engi tilgíox mote toma.³³ En ez edia giptir síl heiman oc lætr hon mæta þe annara manna i heimanzylgiu sína [oc ler hinn til er atte.³⁴ þa a hann þat íamheimollt sem [hitt er edian atte.³⁵

¹) gripar — mgl. *de fl.*   ²) madr — *Eb.*   ³) tonunnar — mgl. *Gq. Bk.* en [orte &c. — mgl. *Bf.*
⁴) [mgl. — *Bb.*   ⁵) mær eda — tilf. *Gi.*   ⁶) [mgl. — *Ee.*   ⁷) [mgl. — *Fe.* e. br. e. modor — mgl. *Bk.*
⁸) rettr — tilf. *fl.*   ⁹) getin — *fl.* [ugetin — *Gi.* [eigi til — *Gk. Bd, e.*   ¹⁰) gipta síl [ealz — *Gm.*
geþazt — *Fa.* gipta síl — *Bb.*   ¹¹) annarra — tilf. *fl.*   ¹²) [fl. manna — *Eb, d.* [einhuers franda síns
— *Bk.*   ¹³) íamnabar ræde — her og nedenfor *Gm.*   ¹⁴) adr — tilf. *de fl.*   ¹⁵) ez — mgl. *de fl.*
¹⁶) modor eda — tilf. *fl.*   ¹⁷) stílzengin — *Gm. Eb. Bc.* [mgl. — *Gq. Ff.*   ¹⁸) [mgl. — *Gk.*   ¹⁹) [þarneft — *Bd.*
²⁰) [utan notors síns rád — *Eb.* [mgl. — *Bk.*   ²¹) peningum — mgl. *fl.*   ²²) þe — *fl.*   ²³) er eigi
hezir þe til at bera — tilf. *Gi.*   ²⁴) En tonor þær &c. — mgl. *Gq.* Hele Stykket fra Capitlets Begyndelse
mgl. — *Ec. Bf.* I Mrg. i *Bf* er tilføiet m. en H. fra 16de Aarh.: her salfis it halft capitel om tono giptiz
vthen franda radz. — *Bf.*   ²⁵) fadur síns eda — tilf. *Bf.*   ²⁶) [uttraztu of nanazir ero — *Fc.* of uittrafter
eru — tilf. *Gb.* of uittrafter — tilf. *Gc.*   ²⁷) Stykket Mær . . . modor ætt síndes blot i *Ga, b, c, f* (dog her
med Mrg. H.), *Fe. Bf.* Herefter nyt Cap. i *Gl. Ea. Gi.*   ²⁸) [tuitug — *fl.*   ²⁹) [mgl. — *fl.*   ³⁰) þe
— *fl.*   ³¹) Herefter nyt Cap. i *Bb.*   ³²) [late alla heiman zylgiu heimota vera — *Eb.*   ³³) [þa þalle
[sua mitit nidr i tilgíox sem þui hœrir til — *Gm.*   ³⁴) [mgl. — *Bf, h.*   ³⁵) [hennar þe — *Bf.*

En ex madr [kuezt eigi til þess let hafa.¹ þa syni með eins eidi² oc er³ heimanþyglia hennar þui minni.

At engi skal þirir gera ze hons sinnar.⁴

3 iij. Ze tono sinnar skal engi madr þora ex lande brott [nema hon uili.⁵ Nada skal hann ze þeirra allu⁶ þeim til þarza. huarfe skal þeirra þirir mæla annars ze ne þirir gera. slitan rett a huer madr a tono sinni sem a sialfum ser ex henne uerdr med ozund misdhrmt. Engi kona a at synia bonda sinum zelags. En med þui mote megu þau zelag leggja sinn i millum at huart leggi til zelagz allt þat er þa a eða eigande uerdr med erþdum⁷ oc adrum lutum. zalla síðan omagar til annars huars. þa skal þat iamt beggia þeirra kostnadr vera þo at engi⁸ tome u annars ze.⁹ En ex misdaudi þeirra uerdr þa stolu omagar þeirra þeim a hendr huerza er [þa a þirir laga satir fram at þora.¹⁰ En þat hiuna er meira lagde til zelags skal meira upp tala eða þers erþingiar. síðan se skipt i helminga¹¹ [þo at ozzt¹² hafe.¹³ En ex aþlast¹⁴ heþir. þa skal tallmadr [eða hans erþingi¹⁵ tala .ij. luti aþla¹⁶ en kona þriðjung. þurzu þau engan mann at þuisa zelage¹⁷ at spyrja. En ex þau leggja annan ueg. þa skal eigi hallðazt þo at erþingi kunni eigi eða uili eigi.¹⁸ þui at log riufa þat zelag.¹⁹ Nu er eigi²⁰ zelag hiuna i millum þa skal henni²¹ su tilgioz heimol uera er til hennar uar gezin oc uattar vitu at²² lyft uar [a giptingar deigi²³ ex hon lixir honum lengr.²⁴ Lyfa skal giptingum tuenna [oc tilgiozum²⁵ a huerium .j.²⁶ uetrum [oc lyfa i þioþda²⁷ huart er uil [at tirkiu eða a þingi.²⁸ En ex hann

Jvfr. Cap. 3. G. 52. 53. F. XI. 5—10. Hk. 51. 52. 53. Jb. IV. a. 3.

¹) [Dnt at hann haue let til þess — *Ec.* ²) sua þarl (sem kona — tilf. *Gl.* ³) se — *fl.* ⁴) *Her op-
hører Lacunen i Ef.* ⁵) [mgl. — *Gr. Fa. Bd.* ⁶) [hennar — *Bl.* ⁷) eignum — *Fb. Bb. Bl.* ⁸) eignir
— *Eb.* ⁹) lut — *fl.* ¹⁰) [þirir laga satir (er) framþorskomadr — *Gl.* [nanafe ero' — *Bh.* ¹¹) þui
sem eþtir er — tilf. *Bb.* ¹²) autazt — *Gm.* ¹³) [ex ozzt heþir — *Gg.* ¹⁴) autaz — *Ec. Be.*
¹⁵) [mgl. — *Bd.* ¹⁶) ex arze — *Gf.* ¹⁷) þorlage — *Ff.* ¹⁸) riufa — tilf. *de fl.* ¹⁹) þo at erþ-
ingi &c. — *mgl. Gr.* ²⁰) eigi — *mgl. Gd, l. Fa.* ²¹) tono — *fl.* ²²) of — *fl.* ²³) [a giptar
tuæði — *Be.* ²⁴) Istedetfor Stykket en med þui mote . . . lengr have *Ec* og *Bf* følgende, hvilket ogsaa
findes i *Ee*, dog længere nede, istedetfor *En ex mæ . . . verri*, see næste Side Note 2. Nu þær madr morjar
eða effiu barnlausfa þa mego þau æigi leggja zelag sinn amillum nema þeir (arþuar þeirre — *Bf*) jatte (þeir —
tilf. *Bf*) er til arze þeirra standa. En ex þau ala born til arze sine. þa mego þau zelag leggja sin amillum. hælmings
zelag ex við born þeirra er at slipta. En ex við utarva er at slipta þa æigi (haue — *Bf*) þat (þeirre — tilf. *Bf*)
tua luti er lengr livir [en ut arvar þriðjung (mgl. — *Bf*) en odot þeirra þare eþtir þui sem logbot vattar. Nu þær
madr effiu oc a hon (mgl. — *Ee*) born til arze sine oc ero (þau tilf. — *Ee. Bf*) j umegð oc vill hon (han — *Bf*) þa
(þo — *Bf*. at huaro — tilf. *Ee*) leggja zelag við hann (hana — *Bf*) þa skal gera strimnu [til hovud baugs (laab. Rom
— *Ee*) monnum (þiar haldz manne — *Bf*) barnanna oc leggja zelag (þæ — *Ee*) þeirra (saman — tilf. *Ee. Bf*) eþtir
þiar magni. leggi jord iorðu [i gezin (mgl. — *Bf*) oc opri opri j mot. Nu ma þat (zelag — tilf. *Bf*) æigi riufua er
sua er (verdr — *Bf*) lagt. En ex þau leggja annan ueg (a annan hatt — *Ee*. adruuis — *Bf*) zelag sit. þa ma riufua
[huart sem vill hans erþingiar eða hennar ([ex vill — *Bf*) a þa lund at þara a þing fram (mgl. — *Bf*) oc seigia
isundur þui zelage. huervitna þar sem hiun tuau leggja zelag sit saman. þa skal þat zelag hallðazt. eþtir þui sem
[logtegr vattar vitu (vitni ero til — *Bf*). En ex síðan þerr arze eða umegð (umagar — *Ee*) vndir annat huart þeirra
(mgl. *Ee. Bf*). þa þællr þat iamt til huarstuuggia eþtir þui sem zelag þeirra uar lagt (mgl. — *Bf*). þui at þau stulu
sua bua um (við — *Bf*) auð (auðn — *Ee*. auðn — *Bf*, sem um (við — *Bf*) æþla. (Herfra mgl. — *Ee*). Su til gioz
skal tono (mgl. — *Bf*) heimol vera. er til hennar er (var — *Bf*) oc vattar vitu at (oc — *Bf*) lyft var a giptingar
deigi ex hon liuir honum lengr. ²⁵) [mgl. — *fl.* ²⁶) .gg. — *Bh.* ²⁷) [mgl. — *Gi.* ²⁸) [a þinge eða
þyrir þioþda at tirkiu — *Gi.* [þ: þioþda at tirkiu — *Gk.*

missir hennar uid þa tala arzar hennar heimanþyngiu en tilgiox¹ zalle nidr.² En ez mæz³ hezir zearhald brodor sins [þa skal hon eði tala az ze hans ser til heimanþyngiu.⁴ [nema zadur zrender oc modor zrender sueinsens le slift til heimanþyngiu henni⁵ az zear lutum sueinsens sem þeim synizþ er hygnastir eru.⁶ En ez þa skal a. þa skolu þeir rada zadur zrender⁷ er⁸ arze þeirra eru nester ez þeir haza uit til [oc gezi eigi meira heiman en dottrum uattar eptir iamznade i zyrstu erzð.⁹ En ez kall-madr kuangazt en kona giptizt zirir vttan zrenda rad. haze zirir gort landstyllidum oc auerti zear sins [uid erzingia.¹⁰ En ez arze¹¹ gezr þa soþ þa er hann er zulltida. [at giptingar madr haze gezit ze hans med systur hans.¹² þa stande sa zirir med eins eidi er su soþ temr a hendr. En ez hann uerdr sannr [at þui.¹³ greidi slift upp sueinimum [sem hann gaz hans¹⁴ oc heiti drengr at verri. En om zram rad þeirra manna er nu eru til stildir þa skal eigi¹⁵ kost a eiga at tala ser heimanþyngiu meiri. en ez hon¹⁶ tekr annan ueg en nu er stillt. þa halldezt þui at eins at broder hennar uili þegar [hann er¹⁷ zulltida. En ez broder giptir systur sina med zrenda rade sinna. sa er ellztr er. oc eru sumir i omegð. þa skal þat halldazt sua sem þeir haze aller zull-tida uerit ez hann gezr henne eigi meira heiman en stil i zyrstu erzð.¹⁸

Um hiuna skilnad.¹⁹

iiij. No ez annat huart hiuna missir annars uid oc þrytr brullaups²⁰ uitni. 4 þa skal þat hiuna er lengr lizir leggja zram ze [oc skipta²¹ sua sundr sem þat uil sueria²² eptir²³ zirir gudi²⁴ at rett er [oc eptir þui sem i giptin(ð)²⁵ þeirra kom²⁶

Jvfr. Cap. 4. F. XI. 8. 15. Hk. 52.

1) lioz giox — Fe. 2) Her indskyde *Gl*, n, r Cap. 4: Nu ez annattveggia hiuna &c. og derpaa sölger som eget Capitel: Ez mæz hezir &c. Eget Cap., men længere nede, i Fe. Ec. Ee. Bb. Bf. Bl. (See S. 73, Note 1). Samme Cap. indskydes efter madr at uttri, efter den kortere Redaction, og dernæst Cap. ez mæz hezir &c. — *Gl*. See Note 18. 3) madr — *Bf*. 4) [mgl. — *fl*. 5) [þa te zadur zrender oc modor zrender sueinsens slift henni til heimanþyngiu — *Gb*. [þa skolu z. z. of m. z. [. henni za til h. z. — *Gl*. [þa sca zad. z. [u. slift ezni til h. z. hennar — *Gn*. [þa leggi z. z. of m. z. [. late slift henni til h. z. — *Fb*. [þa zar &c. — *Fe*. 6) Herefter indskyde *Gl*, s det Stykke: oc þo gezi eigi . . . zyrstu erzð; see Note 9. 7) rade zadur zrender sa — og fremdeles Enkelttal *Gl*. 8) stndastir eru oc — tilf. *Fb*. 9) [of þo gezi eigi . . . uattar at iamræde i hinni z. erzð, þeim er eigi ero legnar — *Gl*, s. [of geui þo . . . en dottrum uattar i z. erzð. at .ij. dætr skolu tala iaznt of ein son — *Gn*. 10) [a þui einu are — *Bb*. En ez karlm. &c. — mgl. *fl*. of gezi &c. — mgl. *Bf*. 11) han — *Gl*. 12) [at þeir tofo ze u gipting [systur hans, eller lignende — *fl*. 13) [at h. hezi til þess mutu tetit — *Bb*. 14) [sem han tof i mutuna — *fl*. 15) hon eigi — *fl*. engi — *Bb*. 16) nodor — *Bb*. han — *Bf*. 17) [er þeir værda — *Fe*. 18) Stykket En ez mæz . . . erzð findes anderledes og kortere redigeret i *Gc*, *d*, *e*, *f*, *g*, *h*, *i*, *k*, *m*, *p*, *q*, *s*, *t*; *Fa*, *b*, *d*, *f*. *Ea*, *b*, *d*, *f*. *Ba*, *b*, *c*, *d*, *e*, *g*, *h*, *k*, *l*. *D*, nemlig: Nu þo at mæz hane zear hald brodor sins þa skal hon eði tala az ze hans ser til heimanþyngiu. En ez arze (hann — *Gl*) gezr þa soþ þa er hann er zulltida at giptingar madr haze gezit ze hans med systur hans. þa stande sa zirir med eins eidi er su soþ temr a hendr. En ez hann uerdr sannr at þui. greidi slift upp sueinimum [sem hann gaz hans. oc heiti drengr (madr — *Gh*, s) at verri. Saaledes have *Gt*. *Fb*. *Bb* og *Bl* begge Redactioner. *Bh* har derimod kun: Etti skal mæz tala az ze brodor sins. ser til heimanþyngiu. 19) Cap. mgl. i *Bh*. Indsk. mel. Cap. 6 og 7 — *Gd*. 20) [amfundu — *Gr*. othus — *Fb*. oll — *Fe*. ollrhus (Var. brullaups) — *Ea*, *c*, *e*. *Bf*. 21) [mgl. — *Gk*, *q*. *Bd*, *e*. 22) [uara — *de fl*. 23) eptir — mgl. i alle de Övrige. 24) a domadegi — tilf. *Bc*. 25) kaup — *Be*. 26) oc gipting — tilf. *Be*. [mgl. — *Gq*.

oc þá er huarke uanhaldet af adru. oc sueri at zullan eid oc [.ij. stikrir menn¹ með.² En ez madr kaupir iord með gripum eda lausaze [eda buze³ tonu sinnar oc lizir hon honum lengr. þá skal hon þat eitt haza or iordu af arze hans er⁴ hon hazde heiman [oc tilgioz sina með.⁵ oc [þat eina meira er erzingi uil.⁶ þó sua at hann leidi hana til botar stontingar⁷ at taka.⁸ þui at log riuxa þat mal. [oc lausa⁹ ze er arzar greida henni i hendr.¹⁰ En ez hon tætr ze i erzd sidan er þau toma saman oc uerdr þat¹¹ ze zirir¹² iord greitt. þá skal su iord hennar.¹³ Nu ez oreigar .ij. toma saman at landz lagum oc auflazt¹⁴ þeim¹⁵ ze. þá haxe þat .ij. luti er lengr lizir bæde i lande oc lausum vryri er uid vttarza er at stipta. en helming er uid [born þeirra¹⁶ er at stipta.¹⁷

Ez kona lægt með manni vndir bonda sinn.

5 v. En ez kona lægt með manni vndir bonda sinn eda stilst uid hann mote guds lagum [oc manna¹⁸ sallaust.¹⁹ þá hezir hon zirir gort²⁰ tilgioz sinni. En ez bonde hennar²¹ bydr henni samuistu en hon uil eigi. þá skal hann allum zearlutum hennar²² uardueita medan hon²³ lizir. en sidan tale [sa heimanzylgiu²⁴ er arze hennar²⁵ er neft²⁶ [en eigi tilgioz.²⁷ En ez þau settazt a mal sin oc tetr hann [uid henne.²⁸ þá zare þat²⁹ sem [þeirra mal³⁰ uere ospellat. En ez [optar hendir hana sa glöpr.³¹ þá skal hann þó [zear lutum hennar³² uardueita medan hennar liz er. þó at hann uili eigi optar³³ uid henne taka. [en zare sidan sem adr er mælt.³⁴ En ez hon hezir eigi zyrmeir [uid þann glöpr³⁵ lend uerit oc heitr hon izirbot³⁶ uid gud oc bonda sinn oc bydr bonda sinum samuist. en ez hann uil eigi [eiga hana.³⁷ þá haxe hon heimanzylgiu³⁸ sina [en eigi tilgioz.³⁹ [En ez bonde hennar uil⁴⁰ zyrra hana heimanzylgiu⁴¹ sinni oc segir sua at [stir glöpr⁴² hazi hana zyrmeir hent oc uar su [sakar gipt⁴³ eigi zyrmeir uppi⁴⁴ [uid hana⁴⁵ af hans

Jvfr. Cap. 5. 6. F. XI. 13. 14. Hk. 54. Jb. IV. a. 5. 6.

1) [.ij. stikrir tonor — Gh, s. 2) honum eda henne — tilf. Gi, n. 3) [mgl. — fl. 4) of þat sem — Gl, g, t. Bd. 5) [mgl. — de fl. 6) [þat erzingi er aut er — Ba, g, k. [mgl. — fl. gerua henne — tilf. Gh, s. 7) stonting — fl. 8) at taka — mgl. de fl. 9) [nfa — Gr. 10) [sllagar. — Bf. 11) þat — mgl. fl. 12) i — fl. 13) vrra — tilf. de fl. 14) azlazt — fl. 15) honom — Fe. 16) [arza — Fb. 17) þá hazi helming huar sem lengr lizir — tilf. Gp. Istf. þá haxe þat &c. har Bf: þá (hau) han .ij. luti en hon þridiung. bæde i lande of lausum vryri, og udenfor i Mrg. m. samme eller samtidig H.: ez vider born þeirra er at stipta þá er hægningr zelags. Ez vider vtarva er at stipta zare með zyrra stiorde. 18) [mgl. — fl. 19) sallausan — fl. 20) z. legit — Gd. 21) hennar — mgl. fl. 22) hennar — mgl. de fl. 23) han — Gm, t. Var. i Ea. 24) hennar — tilf. Gd. Fb. Be, g, k. 25) hennar — mgl. de fl. 26) [arzar heiman zylgiu — Gl, t. 27) [en tilgioz zalle nidr — fl. 28) [hana i hionflap til sin — Bf. 29) mal þeirra — fl. 30) [þat — fl. 31) [henni uerdr [a glöpr optare zirir — de fl. 32) [z. l. þeirra — Gc, p. Ea (Var. hennar) Ec, d. Bd. 33) optar — mgl. fl. 34) [mgl. — Bk. 35) [at þeim dragdum — Bf. 36) hezir h. iuirbott — Fb. 37) [vidr henne taka — Gd, e, g, p, t. Fd, f. [haza samuist uidr hana — Ee. [uid h. azter taka — Bf. 38) heimanzerd — Bd, e. 39) [en t. g. zalle nidr — fl. eiga hana &c. — mgl. Bb, l. En ez hann &c. — mgl. Fb. 40) [oc vill þó — Bb. 41) heimanzerd — Gg, r. Bd, e. 42) [stict — Gm. 43) [sot — Fa, d. 44) uppi — mgl. de Örrige undt. Gb, o. 45) [mgl. — Ed, e. Be.

hendi¹ sua at monnum vere tunnigt. þa stauðe hon xirir með eins eidi oc hazi hon heimanrylgiu sina. En ex hann uil eigi uid henne taka. þa tale hon heimanrylgiu sina² en [eigi tilgiöx.³ Nu ex giöldd loma a hendr adru hvaro þeirra.⁴ þa a þat með sinu ze at bota sin misuerka er misgort hezir. En ex þau haza lagt zelag sinn i millum. þa a þat þeirra er eigi haza giölddin a hendr komit at haza⁵ iam marga aura ex ofskiptu auagtalausa eda þess þeirra erzingiar þann tima er misdaudi þeirra uerdr. [eda þau stiliazt logliga.⁶ Nu kemr [legordz sof⁷ a þa tono er madr hezir ser zesta⁸ [eda handsellda.⁹ [þat legord er zyr gerdizt.¹⁰ [oc zær hann þeirrar tono.¹¹ þa a hann [radspell. en giptingar madr rett.¹² En ex sidan er lagzt með henne en [hann handselldi ser¹³ eda zesti [oc zær hann heinar.¹⁴ þa a hann bæde rett¹⁵ oc radspell. En ex hann zær eigi.¹⁶ þa a¹⁷ [sa kallmadr¹⁸ bæde sem zyr stlr.¹⁹ En ex madr gengr i seng til tono oc uil loma legorde²⁰ a hana. þo²¹ at hann lome eigi uilia sinum fram. þa bote sa eptir .xii. manna dome.

Ex meinleiki sundrar hiuna samuiftn.

vj. En ex meinleiki sundrar samuiftn hiuna með þess rade er rada a at guds 6 lagum [oc manna.²² haze sitt ze huart þeirra.²³ En ex þau stiliazt [xirir þann hiunskap²⁴ at kallmanz noldd haza til gengit oc uiffi hann þa þat er hann zesti tono [oc loynir hann²⁵ þui.²⁶ þa bote hann [xirir suit sin²⁷ eptir .xij. manna dome. haze kona halzt en giptingar madr halzt. En xirir huern meinleika²⁸ er þau stiliazt. þa zære sem adr segir.²⁹ En ex madr zær tono [at landz³⁰ lagum rettum³¹ oc gezr mote henne tilgiöx oc zellr hann³² sidan zra. þa stal lulazt henne þing³³ sin³⁴ [oc heimanrylgiu³⁵ ex sialz³⁶ hans ze medan þat uinzt.³⁷ En ex þat uinzt eigi til.³⁸

1) Istf. oc uar su &c. har Bf: oc gez han henne þa [of ei zyr. 2) En ex hann uil &c. — mgl. i de fl. 3) [tilgiöx zalle nidr — Bf. En ex bonde &c. — mgl. Bk. Resten af Cap. mgl. — Gg. Bf. Herefter nyt Cap. i — Fb. Bb, l. 4) hiuna — de fl. 5) taka — fl. 6) [mgl. — Gd, s. Ee. 7) [madr legorde — Ee. 8) melta — Be. 9) [eda handtött — Ee. 10) [mgl. — Gk. Be. 11) [en h. zenge þa t. — Ge. Ba, g, k. [en h. zenge hennar — Bd. 12) [rett er giptingar madr er en sa radespiell er zær — Ed. 13) [hann zet hana — Ba, g, k. 14) [mgl. — Gk, p. Ba, e, g, k. 15) hennar — tilf. Gd. Ff. 16) þeirrar tono — tilf. Fb. 17) tati — Bb. 18) [giptingar madr — Ba, g, k. 19) En ex &c. — mgl. Bd, h. Her ender Cap. i Gk, s, og Resten danner Begyndelsen til sg. Cap. Resten mgl., men tilf. med Mrg. H. — Ed. 20) legordz sof — Fa, d. 21) at hon gete gort sin. [ua — tilf. Ba. at h. gete gort sin [ua — tilf. Bg, k. 22) [mgl. — de fl. 23) En ex meinl. &c. — mgl. Fe. 24) [at hiofap zyrir þat at — Gi. [z. þ. [zeflap (Var. hiunskap) at — Ee. 25) hana — Ee. Var. — Ea. 26) [mgl. — Gg. 27) [mgl. — Gp. 28) annan — tilf. fl. 29) En ex þau stiliazt &c. — mgl. Gl, r. Fb. Bf, l, men tilf. i Gl med Mrg. H. En xirir huern &c. — mgl. Gg. Istf. Stykket En ex þau stiliazt &c. har Bb: En ex tartmadr gerer tono suit eda mon i þui at han zæster hana oc sialzr veit han með ser at han er engo nntir til þeira luta sem tartmadr stal með tono barn gera þa gialldi han hænne .vj. manna dom xirir suit sin ælligar suæri æid oc .ij. menn með honum at han hugdi sit nntan vera — Bb. 30) Gulapings — Gn. frofapings — Fb, e. Æidz: [zafings — Ee. Borghar þings — Bl. n: — Gs. gudrs — Fd. mgl. — Ba, f, g, k. 31) [mgl. — Bk. 32) honn — Gg. 33) tilgiöx — Ba, g, k. 34) hennar — Ed. 35) [mgl. — Fb. Bb, l. 36) [sialz — mgl. fl. 37) til — tilf. de fl. 38) til — mgl. de fl.

þá skolu erzingjar¹ eðli [til leggja² af sinu ze. þui at engi skal ser tonu kaupá með annars ze.

Her hefr fyrsta erzd.

7 (vij.) Sv er hin fyrsta erzd er born skilgetin³ taka arz eptir zadur sinn oc modor skilzengna⁴ [at guds lagum og manna.⁵ oc sa sonar son sem hann er skilgetin oc sua zader hans.⁶ nema zader⁷ hans haze hazt adr⁸ sinn luta af erzd. oc⁹ tekr þo¹⁰ sonar son zyr en i adra erzd gange. En sua skal ze¹¹ skipta eptir zadur eða modor at .ij. dottr skolu taka uid¹² einn son.¹³ oc skilan lut [skal taka sonarson af arzi¹⁴ sem dotter [ez hann¹⁵ er til.¹⁶ Nu er einn son oc ein dotter. þa tekr hon þridiung en hann .ij. luti.¹⁷ [En ez zader a odal eptir.¹⁸ þa skolu synir snuazt til odla en dottr til vttiarða oc lausa zear [ez eigi eru iarder til.¹⁹ oc skal hinn ellzti einn [eignazt hazud bol.²⁰ en²¹ hinum lotnezt adrar odals²² iarder i sinn lut sua at iamgodar se at logligre uirdingu.²³ En sonar son i sinn lut²⁴ þau odal sem zader hans stod til. til þess er hann hefir iamt mote dottor. En þau odal sem meiri eru oc²⁵ zader hans stod til. þa lonsi hann af zadur broðrum²⁶ sinum zimta lut minna en uerð eru. [En eigi skal hann zyr lonsa af zadur²⁷ broðrum sinum²⁸ en zadur²⁹ zader hans er andadr. nema [zadur zader hans³⁰ uerði omagi sona sina. En ez zader missir sonar sine eða dottor eða sonar sonar. þa tekr hann arz eptir þau³¹ [ez þau eigu eigi³² born skilgetin eptir sik. oc þo tekr barn arz eptir zadur sinn oc adra menn at þat se geteð en eigi zott ez þat kemr lixs³³ i lios oc uerðr þat skirt. Skift ze sem moder leggri til barna sinna oc andazt þau barnlaus þa erzir hon þat allt eptir þau. En ez moder andazt þa eigu born hennar skilgetin³⁴ at taka [þat ze³⁵ zyr en zader. En ez dotter er legin i zadur garde eða brodor.³⁶ þa a hon huarle at taka arz eptir zadur ne modor.³⁷ nema haze skila misfunn sem zader [eða³⁸ broder uil gort haza ez eigi (er) zader til.³⁹ Nu er eigi sonr til arzs en til er sonar son [sua til lomen sem zyr uar mælt⁴⁰ oc su dotter er eigi uar legin. þa tale su er i zadur garde uar legin eða brodor hallzo minna en huart hinna.⁴¹ En ez eðli er hinna til

Jvfr. Cap. 7. G. 103—114. F. VIII. 1—15. Hk. 55—70. Jb. IV. b. 1—14.

1) zændr — Fa, d. Bb, d. 2) [luta — de fl. 3) at guds loughum oc manna — tilf. Bb. 4) skilzengin — Ee. skilgetin — Gg. Fe. skilgetna — fl. 5) [mgl. — Bb, k. 6) oc sua zadr hans — tilf. Ef. 7) zadurzader — Gg. 8) allan — tilf. de fl. 9) a — Gd. 10) þa — fl. 11) arze — fl. 12) iaznt vid — de fl. 13) brodor — Ef. 14) [mgl. — fl. 15) hon — fl. 16) [mgl. — Bb. eða hann — tilf. Fa, d. 17) Nu er &c. — mgl. Ff. 18) [Ero odol til — Bb. 19) [mgl. — Bd, g, k. 20) [snuazt til odots iærða — Ed. 21) ez — de fl. 22) odals — mgl. fl. 23) Istf. en hinum &c.: — en hinir skulu [snuaz til annara odals iærða iamgodra at virdingu — Bb. 24) [sua at iamgodar &c. — mgl. Ff. 25) en — de fl. 26) zodurzændom — de fl. 27) zændum eða — tilf. Gp. 28) [oc þo eighi zyr — Bb. 29) zadur — udraderet i Gi, mgl. Gl. Ed. Ba, k. 30) [han — fl. 31) eptir þui [sem zetlag þeira var gort — tilf. Bc. 32) [nema þau eigi — Ba, g, k. 33) lixi — de fl. 34) mgl. — Ed. Bd, k. 35) [arz eptir hana — Gk. 36) eða modor — tilf. fl. 37) brodor — Gk. 38) modr ot — tilf. Fe. 39) [v. g. h. ez eigi er brodor til — Gg. [eðr brodr uitia gort haza — Ba, d, g, k. [eðr broder uitia gera — Bb. 40) [skilgetin — Ba, g, k. 41) Istf. [su er . . . hinna: halzt huart þeira — Bd.

er adr er talt. þa tætr hon sua allan arz sem hennar mal uere ospellat. Gueruitna þar sem zelag er hiuna millum. þa skal [gípting dottra¹ oc heimanxyzylgia greidazt az beggia þeirra ze eptir þui sem zelag þeirra uar lagt oc gort. En ez eigi er zelag hiuna millum. þa skal² eptir zearmagne huart³ leggja til barna sinna. [Eigi a⁴ zader eda moder at⁵ luanga son sinn eda gipta dottor sina med meira ze heiman en silt lome a lut þeirra er eptir⁶ eru ez þa uere erzdom silt.⁷ nema þeir⁸ loze er nestir eru arze. En ez meira gezr⁹ heiman þa iamznizt er¹⁰ arz lomezt¹¹ æ medan arzr¹² uinzt til. En ez arzr¹³ uinzt eigi.¹⁴ leggi aptr [til iamznadar¹⁵ huer¹⁶ er meira hazde en¹⁷ log uatta. Sua er oc stadzeft vm allt landit. at þegar madr zestir ser lono at guds¹⁸ lagum¹⁹ oc samdykt beggia þeirra. þa eru þau born er hann a med þeirri lono oll logliga til arzð lomin. huart sem þau eru getin²⁰ zirir zesting eda eptir.

¶ *Önnur erzð.* Sv er onnur erzð er ættheidngtr tætr²¹ sa er med lagum er [til arzð leiddr.²² oc²³ sonarson stilgetin þo at zader hans se [zrillu son.²⁴ oc sonar dotter stilgetin [ez zader hennar er stilgetin.²⁵ oc dottor son stilgetin ez moder hans uar stilgetin. sinn ziorðung²⁶ huert þeirra. bæde i lande oc laufum oyri. En þo at sonar dotter se ein en þeir allmargir. þa tætr hon þo zullan lut uid þa. Nu þo at einn þeirra se²⁷ en [þær allmargar.²⁸ þa tætr hann oc²⁹ zullan lut þo at zleiri se i [annare ætkuiflinni.³⁰ En ez eit er þessara til þa tætr þat³¹ þann arz allan. Nu er edi³² þessara til sem adr³³ [eru taldir.³⁴ þa tætr dottor dotter stilgetin ez moder hennar er stilgetin.

¶ *Sin þridia erzð.* Sv er hin .iiij. erzð er broder uerdr brodor arze. oc eru þeir samzædra oc stilgetnir. En ez brodor missir. þa tætr systir samzædra oc stilgetin. nu er hon eigi til. þa tætr moder stilzengin arz eptir barn silt. En ez hon er eigi til. þa tætr zrillu³⁵ [sonar dotter stilgetin oc zrillu³⁶ dottor son stilgetin. En ez þau eru eigi til. þa tætr zrillu³⁷ dottor dotter stilgetin. Nu ez hon er eigi til. þa tætr modor zader oc zadur moder stilzengin.³⁸ En ez huarke er þeirra til. þa tætr [modor moder³⁹ stilzengin.⁴⁰

¶ *Sin .iiij. erzð.* Sv er hin .iiij. erzð er tætr zadur broder stilgetin samzædra. [ez

1) [mgl. — Bd. 2) gípting dottra &c. — mgl. Bk. 3) huart — mgl. Gk. 4) [En ez — Gi.
 5) [Engi madr ma — Ba, g, k. at — mgl. Gi. 6) heima — ß. 7) at siltia — Gp. 8) þau — Gl.
 9) gezft — ß. 10) meðan — Gm. Bc. þat mund sem — Fa, d. þegar er — ß. 11) dornizt — Gh.
 12) ze — ß. 13) ze — ß. 14) eigi — mgl. Gt. 15) [mgl. — Bh. 16) huert — ß. 17) sem
 — Gk. ætir þui sem — Ff. 18) mgl. — Bk. 19) oc manna — tilf. Ff. Ea, Ba, g, k. 20) zord —
 Ba, g, k. 21) arz — tilf. Bc. 22) [ætheidr — Gd, p. 23) [a — tilf. Fb. 24) [eigi stilgetinn — ß.
 25) [mgl. — Eb, d. 26) þridiung — Bf. 27) til — tilf. de ß. 28) [þau allmorg — de ß. 29) þo
 — ß. 30) [odrum ætlegginom — Gh. 31) hann — Eb, Bc. 32) engi — ß. 33) nu — ß. 34) [ero
 told — ß. 35) zrillu — mgl. Fb. 36) [mgl. — Gk, l. Bk. 37) zrillu — mgl. Gg. 38) stilgetin — ß.
 39) [moder — Gc. 40) stilgetin — ß. stilgetin of stilzengin — Ba, g.

þader hans er stílgjetin oc broðor son stílgjetin samþæðra¹ oc² þader hans er stílgjetin. oc broðer samþæðdr stílgjetin eð moder hans er stílgjetin.³ sinn⁴ þridiung⁵ huer⁶ þeirra eð aller⁷ eru til. Skal iamþnan⁸ sa þyr arz tala en stílgjetin þadur a leða stílgjetna modor.⁹ huart sem hælðer leidir hann til þess arz þader eða moder.¹⁰ þa er hinn þui nestir iamþstýlðr þo at þader hans se þrillu sonr eða moder þrillu dotter.¹¹ En eð þadur broðer er ein en broðor þynir þleiri. þa skal hann tala iamt uid þa. Nu er broðor son einn. en þadur broðr þleiri. þa tekr han iamt¹² uid þa.¹³ Sama mal a broðer samþæðdr oc sua skal hueruitna upp heðan eð. at iammitit skal tala einn i [sina kúist.¹⁴ [þo at allmarger¹⁵ se i aðra kúist.¹⁶ [til sine lutar.¹⁷ En eð einn¹⁸ er til. þa tekr sa einn þann arz¹⁹ allan.²⁰ Nu eru þeir eigi til sem þyr uaru taldir. þa tekr þadur þystir stílgjetin samþæðra oc broðor dotter stílgjetin²¹ lomen eð samþæðdum broðor²² oc þystir samþæðdr stílgjetin með þyrre stílorde. En hueruitna þar sem oðals iorð er til i stípti þa hæze þat oðal er til er boret en þinir [lausá aura.²³

v. eðrð. Sv er þin .v. eðrð er tekr modor broðer stílgjetin samþæðra²⁴ oc þystur son stílgjetin samþæðra. En eð þeir eru eigi til þa tekr modor þystir stílgjetin²⁵ samþæðra oc þystur dotter stílgjetin eð samþæðdum þysturum lomin.

sin. .vi. eðrð. Sv er þin .vi. eðrð er talazt²⁶ broðra þynir arz eptir stílgjetnir²⁷ eð þæðr þeirra eru stílgjetnir oc samþæðdir.²⁸ þa þeir nest [þo at²⁹ þæðr þeirra se þrillu þynir. En eð þeir eru eigi til. þa tala broðra dottr stílgjetnar með sama stílorde. Nu eru þær eigi til. þa tala þystina þynir³⁰ stílgjetnir [eð samþæðrum³¹ lomen.³² [En eð þeir³³ eru eigi til.³⁴ þa tala þystina dottr stílgjetnar.³⁵ Nu eru þær³⁶ eigi til. þa tala þystra þynir stílgjetnir [eð samþæðrum þysturum³⁷ lomen.³⁸ En eð þeir³⁹ eru eigi til. þa tala þystra dottr stílgjetnar. Nu er engi þessara til. þa tekr þrillu son einn eða þleiri eð til eru. oc eigi i hordome getnir eða þrendsemis þellum⁴⁰ ner⁴¹ meir en loyat er i lagum.⁴²

1) eð [samþæðrum broðrum lomin — Gn. 2) eð — de ß. 3) oc [samþæðra — tilf. ß. 4) ein — Ff. 5) þridiung — Gg. 6) huer — ß. 7) oll — ß. 8) e — ß. 9) [mgl. — Bf. 10) huart sem &c. — mgl. Ed. 11) Skal iamþnan &c. — mgl. Bh. 12) þullan lut — Gi. 13) þo at þleire se i annarrettkúistinni — tilf. Gi. 14) [sinn hvt — Gi, t. 15) þleiri — Bh. 16) [mgl. — Fd. 17) [mgl. — ß. 18) eit — Ba, k. 19) lut — Gn. 20) einfaman — tilf. Gf. 21) samþæðra — tilf. Gg. 22) broðrum — ß. 23) [lausar iærðer — Ed, f. 24) mgl. — Bh oftere. 25) mgl. — ß oftere. 26) tala — ß. 27) of [samþæðra — tilf. ß. 28) samþæðdr — Gm, q, s. Fa. 29) [er — Ea. (Var. þo at). 30) dottr (Var. þynir) — Ea. 31) samþæðdum (opfrísket m. nyere H.) — Bc. 32) [mgl. — ß. 33) þær — Ea. 34) [mgl. — Bh. 35) Nu eru þær &c. — mgl. Ge. En eð þeir &c. — mgl. Ba, g, k. 36) þeir — Gf, k. 37) þysturum — mgl. Gn. Bh. 38) [mgl. — Gm, q, r. Ee. Bf. 39) þær — Gi. 40) eða [stílgjetnir — tilf. ß. 41) Her begynnder en Lacune i Ef, ophöðer nederfor i 12te Arv. 42) Sua oc eð þi at modr stílgjetin stender eði i eðrðatata adr. eðtir þrilluboret barn sit. þa skal honn heðan eð arz tala eðtir þat sama barn i settre (saaledes) eðrð nest eðtir þrillu sonn. þat þo en ei er getit i hordome þrendsemisþellum eða [stílgjetnir — tilf. Gg. En eð eingj er þessara til þa þeir moder ofstílgjetin arz eðtir barn sit þat sem hun gat i þrilluþegnade oc eð j hordome gietid eðr siza þellum. En eð þu er eð til þa þeir þrillu dotter so til lomin sem om þrillu son. — tilf. Mrg. H. i Gf, l. Nota: Nest eðtir frille [son arþuer moder frillebarn sit. Ut haquino Magni affert! — tilf. Mrg. H. i Gs.

Þin .viij. erzd. Sv er hin .viij. erzd er tetr zædur broder stlgetin sammoddr¹ oc brodor son stlgetin [æz sammoddum² brodor lomen.³ Nu eru þeir eigi til. þa tetr zædur systir stlgetin⁴ sammodd.⁵ oc brodor dotter stlgetin æz samoddom⁶ broðrom lommenar.

Þin .viiij. erzd. Sv er hin .viiij. erzd er modor broder tetr stlgetin [sammoddr.⁷ oc systur son⁸ stlgetin⁹ æz [sammoddre systur¹⁰ lomen. Nu eru þeir eigi til. þa tetr modor systir stlgetin sammodd.¹¹ oc [systur dotter¹² stlgetin æz sammoddre¹³ systur lomen oc uerdr huar annarar æræ. oc sua er hueruitna þar sem tuær¹⁴ eða zleiri standa til eins æræ [æz eigi er sa til er adr er neyzdr.¹⁵

Þin .ix. erzd. Sv er hin .ix. erzd er madr tetr æræ eptir broðrungs barn sitt [æz samzæddom¹⁶ lommen nema manni stlyldare¹⁷ zinnizl. þui at [i þessare erzd¹⁸ nemer hinn nanare. þar nest tetr iamstlyt æz sammoddum¹⁹ systinum²⁰ lomit oc tetr zyr i larlegg²¹ en i tuenlegg.²² En æz þeir eru eigi til. þa tetr madr²³ æræ eptir syst-rungs²⁴ barn sitt.

Þin tiunda erzd. Sv er hin .x. erzd er tala þeir menn er eptir eru [broðra born²⁵ stlgetin²⁶ oc [lommen æz samzæddom.²⁷ Nu eru þeir eigi til. þa tala þeir er eptir eru systina born stlgetin. En æz þeir eru eigi til. þa tala þeir menn er eptir eru systra born stlgetin [oc þridia manni²⁸ at zrendsemi²⁹ oc tate æ zyr iamstlyt tala: madr en lona.

Þin .xi. erzd. Sv er hin .xi. erzd er talazt broðra synir æræ eptir stlgetnir. æz zædr þeirra eru stlgetnir oc³⁰ sammoddir.³¹ þa hinir nest þo at zædr þeirra se zrillu synir. En æz þeir eru eigi til. þa tala broðra dottr stlgetnar med sama stlorde. Nu eru³² þær³³ eigi til. þa tala systina synir stlgetnir. [æz sammoddum³⁴ syst-trum³⁵ lommenir.³⁶ [þeim nest systina dottr stlgetnar.³⁷ En æz þær³⁸ eru eigi til.

1) samzædra — Bf. mgl. — Bg, k. 2) samzæddum — fl. 3) [sammoddr — Gp. 4) mgl. — fl. 5) mgl. — fl. 6) samzæddum — fl. 7) samzædra (Var. sammoddr) — Ea. Bd. 8) brodorson — Bk. 9) [mgl. — Gf, men tilf. med Mrg. H. 10) [sammodom — Bd, h. 11) samzædd — Eb. 12) [systir — Bf. 13) samzædre — fl. 14) tuær — fl. ij. eða þrir — Gp. 15) [æz ængi ero stlydare til — Bk. 16) [æz sammoddum, rettet til æz samzæddom — Ge, f. [æz samzæddom opr. men zæd udraderet og intet i Stedet — Gg. [æz sammoddum — Gh, i, m, q, t. Fa. Eb. 17) nanare — fl. 18) [her — Bd. 19) samzæddum opr. men rettet til sammoddom — Gb, e. sammoddom rettet m. H. fra 16de Aarh. til samzæddom — Ba. samzæddum — Gc, d, e, f, g, i, m, p, q, r, s. Fa, b, d, Eb, d. Ba, c, g, k, l. 20) systur — Ff. mgl. — Gi. 21) talfwit — Gh. talstlyt — Gz. talstlyt — Gt. 22) tuenswit — Gh. tuennstlyt — Gz. tuensstlyt — Gt. 23) modr — Gg. 24) broðrungs — Gc, i, k. 25) [broðrunga born — Ed. 26) stlgetnir — de fl. 27) sammoddum — Gh, k. broðrom — tilf. Ee. [samzædra — Bk. 28) [primenn- ingar — Gn. [ziormenningar — Bf. 29) [mgl. — Bk. 30) stlgetnir oc — mgl. fl. 31) samzædra — Gt. sammoddir rett. fr. samzæddir — Bb. 32) Her begynder en Lacune i Gi, oph. i Cap. 13. 33) þær — fl. 34) samzæddum — Gd, p, s. 35) systinum — fl. 36) [mgl. — fl. 37) [mgl. — fl. 38) þær — Ea, c.

þa tala systra synir¹ stílgætnir af samvæddum² systurum³ komner. En ef þeir eru eigi til. þa tala systra dóttir stílgætnar [af samvæddum⁴ systurum komnar.⁵

Sin .xij. erzd. Sv er hin .xij. erzd er maðr tetr afz eptir bróðrungs⁶ barn sitt af samvæddum⁷ komner. nema manni stýldare⁸ zinnizt. [þui at her⁹ nemr hinn nanare.¹⁰ Þar nest tetr iamstýlldr af samvæddum systinum¹¹ komner. þar nest tetr maðr afz¹² eptir systrungs barn sitt af samvæddum¹³ komner. þa tala þeir menn er eptir eru bróðra born stílgætin af samvæddum¹⁴ komner. þar nest þeir er eptir eru systina born stílgætin af samvæddum¹⁵ systinum¹⁶ komner [oc zyrri i karlegg¹⁷ en i tuenleg.¹⁸ Þar nest þeir er eptir eru systra¹⁹ born af samvæddum komner stílgætnir. þrimeningar at zrendsemi oc tale æ zyr karlmadr²⁰ en kona.²¹

Sin .xij. erzd. Sv er hin .xij. erzd er tetr zrillu dóttir. Nu er hon eigi til. þa tetr broðer samzædra²² zrillu son. En ef hann er eigi til. þa tetr systir²³ samzædra²⁴ zrillu dóttir. Nu er hon eigi til. þa tetr iamzram zadrur broðer samzædra. oc broður son samzædra²⁵ oc broðer²⁶ samvæddr²⁷ zrillu son. þeir eigu allir einn afz at tala oc uerðr huer þeirra annars arze. Nu eru þeir eigi til. þa tala konor iamstýlldr. En ef þær eru eigi til. þa tala bróðrungar. zyrri karlmenn en konor. En ef þessa missir allra. þa tale þeir er [at ziorda manni²⁸ eru at zrendsemi. nema nanare zinnizt stílgætnir. zyrri af samzæddom en samvæddum. sua sem zyr greinir i erzdatale. zyr en [vndir konung zalle.²⁹ I þeirri erzd stál³⁰ huer afz tala sem hann er talin i. en engi tale zirir hendr adrum fram.³¹

Um ætkeidng.

8 vij. (viij.) Sva ma maðr bota rað sonar sins at leida hann i ætt ef hann vil. ef sa iattar er arze er nestr. Nu ef hann a sonu stílgætna þa ma sa huer iatta zirir sil er zulltíða er. en engi zirir þa er oalner eru eða i omegð. oc tetr ætkeidng þa eigi meira afz en sa stóð til er arze iattade. sa stál odle iatta er odal a með þeim. Nu stál sa er mann ætkeidng³² oc sa er iattar arze eða odle oc sa er ætkeidng er ganga

Jvfr. Cap. 8. G. 58. F. IX. 1. 21. Hk. 70. Jb. IV. b. 15.

1) dóttir — *fl.* 2) samvæddum — *Gd, l, n, p. Fa, d.* 3) systurum — *mgl. fl.* 4) samzæddum — *Gp. Fa, d.* 5) [*mgl. — Gt. Bd.* [með zyrri stílorpe — *Bh.* En ef þeir &c. — *mgl. fl.* 6) systrungs — *Gd.* 7) samzæddom — *Ed.* samzæddom rettet til samvæddom — *Gq.* 8) nanari — *fl.* 9) æ — *fl.* 10) [þui at nermeir er nanare — *Ed.* 11) systurum — *Bg, k.* 12) *Her ophörer Lacumen i Ef.* 13) samzæddum — *Gd, l, n, p.* 14) samzæddum — *Fe.* 15) samvæddum — *Ed.* 16) systurum — *Gf. mgl. — fl.* 17) karlltne — *Fe.* 18) tuenntne — *Fe.* [*mgl. — fl.* 19) bróðra — *Ea.* (Var. systra). 20) i karlegg — *Gq.* 21) i tuenlegg — *Gq.* þrimeningar &c. — *mgl. Bh.* 22) samvæddr — *Fa, d, e. Ee.* 23) systir — *mgl. Bc, g.* 24) samvæðra — *Fa, d. Ee.* 25) samvæddr — *Gq, s. Fa, d. Ea* (Var. samzæðra). *Ee, Bd.* *mgl. — fl.* 26) broðurson — *Ge, g, p. Bd.* 27) samzædra — *Bd.* 28) ziormeningar — *Bf, h.* 29) [i konungs garð zalle — *Bh.* gange — *de fl.* 30) ma — *Ea, c.* 31) I þeirri &c. — *mgl. de fl.* 32) *Her begynder en Lacume i Bg; ophörer i Cap. 19.*

aller saman þeirrir kirkju dýr og hallda allar á einni bot. þá skal þá mæla súa er mann ættleidir. Ef ættleidir þenna mann¹ til þear² þers er ef geþ honum. til gíalþ og til gíaxar. [til seþ og til sætis.³ og til allþ þeþ reþtar er logbot uattar og ættleidngþ á at háþa at lagum. [þua skal konor ættleida sem kalmenn.⁴ Nu ma leida broder brodor í ætt og þadur broder⁵ brodor son.⁶ þua megu og þleiri menn mann ættleida sem nu er⁷ talt. og þua kona⁸ sem kalmadr.⁹ eþ [þa iattar er arþe er neþtr.¹⁰ Nu skal hann allt þat þe háþa sem hann er til leiddr meðan þeir liþa¹¹ er ættleiddu hann allt til þeþ er arþ¹² þær vndir hann. síðan þær arþr honum uitni um allþr og um æue. Lyþa skal madr ættleidng þinni á huerium .xx.¹³ vetrum [til þers er hann teþr arþ.¹⁴ En huer er adruuis [er ættleiddr¹⁵ en nu er mællt. þá er sem ugort þe.

Um uillu uigh.

vij. (ig.) Þua er mællt eþ madr [uerþr þeirrir uillu at hann¹⁶ ueþr mann 9 til arþs. þá heþir hann þeirrir uegít¹⁷ þeim arþi. en arþr þa þare at erþþom reþtum sem þa madr uere eigi til¹⁸ [er mann ueþr til arþs.¹⁹

Eþ menn þalla í orastu.²⁰

ix. (g.) Nu eþ menn þalla²¹ í orastu og temr engi [í brott.²² eða drufna allar 10 eða inni þrenna. þá þare arþr þeirra sem þeir háþe allar [í þenn²³ [latet liþ þitt.²⁴ nema [annan veg²⁵ þroueþt síðan með logligum vitnum.

Eþ eigi er erþngi til arþs at kalla.

x. (gi.) Hveruitna þar sem madr andaxt og er engi erþngi [í nand²⁶ [til 11 arþs²⁷ at kalla.²⁸ [þa skal arþr þanda uirdr²⁹ í þers heimili³⁰ er madr er daen í með þullum uordþlum³¹ .xij. manade. En eþ eigi temr logligr erþngi til innan .xij. manada. þá tale konungþ þann arþ virdan og uarþueiti og eignizt eþ eigi temr logligr

Jvfr. Cap. 9. F. VIII. 16. Jb. IV. b. 16. Cap. 10. F. IX. 2. Hk. 71. Jb. IV. b. 17. Cap. 11. G. 108—113. F. IX. 2—5. Hk. 71. Jb. IV. b. 23.

1) N. — tilf. Fd, e. 2) arþs — Fe. 3) [mgf. — Bl. 4) [mgf. — Gn, q, r. Fe. 5) broder — mgf. Fd. 6) þin — Ef. 7) heþi ef — þ. 8) tono — Bc, k. 9) tart — Ba, h, k. tartman — Bc. 10) [erþngi iattar — Bk. 11) háva — Fe. 12) arþr — þ. 13) xx. oprind. men, som det synes, senere ved Radering forand. til x. — Gd. xx. opr. men senere f. t. x — Gn, Ba, e, f. x. — Gg, h, m, k, l, p, q, r. Ed, f. Bk, k. 14) [mgf. — Bk. 15) [gerir eða ættleidir — Gd, s. Ee. [ættleidir — þ. 16) [mgf. — þ. 17) þ. gort — þ. þ. gort þe of þridi. þeirrir gort — Gp. 18) þes arþs getin — tilf. Gn. arþs þomenn — tilf. Fb. arþs — tilf. Ff. 19) [mgf. — Bk. 20) Ingen Ovskr. eller Cap. Afð. i Gt. Fa, d. Bb. 21) allar — tilf. þ. 22) [apþr — þ. 23) [í þennar — þ. 24) [lateþt — þ. 25) [annat — þ. 26) [namunda — þ. 27) arþs — mgf. de fl. 28) tala — Ge, g. [mgf. — þ. 29) vugþr — Gk. mgf. — þ. [þa þ. arþr niþr sætiast — Ed. 30) garþe — þ. 31) uarþueigþum — þ.

erzingi til innan .x.¹ uetra. En utlendztra manna erzdír liggi sem adr er skilt. [pat er einn dagr oc .xij. manadr² adr en [tonungr tale.³

Um skulda skipan.

- 12 xi. (xli.) Þat er nu þui nefst at engi ma geza arz vndan adrum vttan log-giazir. [vela kaup skal at uettugi haza.⁴ engi skal adrum arzsvit gera. Nu er madr daudr. [pa skal arze⁵ i anduegi setiazt. oc geri hann skuldar monnum stexno at þeir tome aller þar [at siaund⁶ oc haxe huer sina skulld brott⁷ silita sem uitni bera til. Nu ez eigi er ze til sua milit þa stolu aller þarnazt [sem tala rennr til.⁸ sa skal meira þarnazt er meira atte ze.⁹ En sa er eigi temr til at siaund.¹⁰ soke hann silt [med uattum¹¹ ez ze er til. oc stexni erzingia til uatta sagu. En þeir sem zirir naud-syniar sater toma eigi at siaund. oc ez ze er eigi meira en hinir haza adr telit er zyrri tomo. þa giallde þeir aptr er zyrri tolo oc missi aller [sem tala rennr til.¹² oc er erzingi uid skilldr ez hann baud til logliga.

Um omaga zyrri.

- 13 xij. (xliij.) Nu er þar vmaga zyrri i garde oc male tono. þa er ual er þeim uinzt badom ze.¹³ En ez þeim uinzt eigi ze. þa skal hon þarnazt gegngiallz¹⁴ oc¹⁵ giazar.¹⁶ En ez eigi endizt i alla stade ze. þa skal sa mest þarnazt¹⁷ er mest¹⁸ [atte ze¹⁹ at honum. sua kona hans sem adrir skulda nautar. Tolu skal haza til þers. nema madr ætte ued i einum huerium grip.²⁰ þa a hann þann zyrst at haza. helldr skal kona þarnazt [tilgiazar sinnar²¹ en þeir menn sem zyrri atto ze at honum en hann zengi hennar. þui at engi skal ser tono kaupa med annars ze.²² Nu [er eigi ze sua milit.²³ þa missi sua huartueggia [sem zear megin er til.²⁴ Engi madr a skuldir at giallda þar sem hann telr eði ze. huarle son²⁵ ne annar madr. Nu eigu hiun²⁶ zelag saman oc dzyr annat tueggia þeirra. þa skal sua²⁷ skulldum gegna sem zelag þeirra uar.

Jvfr. *Cap. 12. 13. 14.* G. 115. F. IX. 22. 28. Hk. 72. 73. 79. Jb. IV. b. 18-22.

¹) Saaledes oprindeligt, men ovenover med smt. curs. H. v. — Gb. Rettet, som det synes, fra z. til zim — Gd. Rettet til z. fra v. — Gf. Synes samtid. rettet fra z. til v. — Ba. Senere rettet fra z. — Be. Det oprindelige udraderet, og med nyere H. skr. z. — Bl. v. — Gc, e, g, h, k, m, p, q, r, t. Ef. Bb, d, h. ²) [of xij. manade — Gk. [pat er .xij. manadr — Ef. ³) [undir tonong zalle — Gp. Ba, h, k. [u. t. gange — Gq. Fa, d. Bb. ⁴) [mgl. — Fe. ⁵) [arze skal — de fl. ⁶) [i siaund — Gk. Bf, h. [tit siaundar — Ba. ⁷) brott — mgl. de fl. ⁸) [mgl. — fl. ⁹) at heimta — tilf. Ba, k. ¹⁰) of er ze eigi meira en hinir haza totit — tilf. Gq. ¹¹) [at lagum — Pf. ¹²) [at iamnade — Gk. ¹³) peningar — Gd, p. ¹⁴) gagngiallz — de fl. ¹⁵) gagng. of — mgl. Bk. ¹⁶) giazar — Ef. ¹⁷) missa — Ba, k. ¹⁸) haxir til of — tilf. Fa, d. ¹⁹) [ze a — Fa. ²⁰) lut — Fe. ²¹) [gripur sine — Ee. ²²) en hann zenge &c. — mgl. Bk. Nu skal hon haza heimanztgiu sina. en vmagi silt ze. — tilf. de fl. Strax foran hon haza ophorer Lacunen i Gi. ²³) [vinz eigi badom — Ba, h, k. ²⁴) [æptir zearmagne — Ed, e. Ba, k. ²⁵) erzingi — Gm. ²⁶) þav — Gi. ²⁷) huart — tilf. fl.

Um omaga skipti.

xiij. (xiij.) Sva¹ skal forlum skipta oc² kerlingum sem³ adrum skulldum.⁴ 14
 en bornum þeirra [oc ze⁵ skal sa ueita uord er arze þeirra er nestr. huart sem heldr
 uerdr halldz madr karlmadr eda kona. þa skal [i virðan⁶ oyri setiaz. zora eigi ze
 omaga or zylfi.⁷ nema hann [zæ⁸ uordzlu⁹ mann þann er þar¹⁰ eigi iarder.¹¹
 [oc at¹² þar se ze gollðit sem hann tok [er¹³ omage er rettneamr.¹⁴ Nu uirdizt
 þat¹⁵ ze sua¹⁶ at þar¹⁷ er instodu¹⁸ oyrir zullr .iiij. mertr¹⁹ zirir omaga huern.
 ual ez meira er. [þa skal hann taka þat ze.²⁰ oc skal þat huarke uaga²¹ ne puerra.
 giallde siltt upp sem hann tok. En ez omage a sua millar²² iarder²³ [oc lausa ze²⁴
 at zrendom hans synizt hann uarliga²⁵ halldenn ez zorlags oyri²⁶ þeim sem [adr
 stlr. þa skal ætla honum [læda uerd²⁷ oc ual at hallda hann oc þeim zirir stary
 sitt er ziar halld hans hezir sua at hann se ual hallden ez. oc a þa omage allan²⁸
 auogt a ze sinu. En zrendr hyggi at a huerium .xij. manadom [huersu með er zaret.²⁹
 oc zæ adrum³⁰ ez sa dugir eigi með zullum uordzslum [at sa leggi mote er uidr
 tætr.³¹ Nu ez eigi uinzit instodu oyrir þa skal omage noyta³² halzrar mertr [iardar
 leigu³³ [a huerium .xij. manadom³⁴ til þess er hann er .xij. uetra gamall. þa skal
 hann uera [mallauna madr³⁵ sidan.³⁶ Nu skal su uirding standa [i iardar leigu³⁷
 er [zryfta ar³⁸ er uird. huart sem sidan ueg eda þuer. Fear halldz madr skal eigi selia
 adrum ze at hallda. en ez hann selr adrum manni. þa a omage toft at ganga a hendr
 huarum er hann uil at heimta sitt. En ez omage a halzrar mertr bol. þa er þat
 instodo oyrir. En ez madr lætr omaga oyri lausan. nema [domt se³⁹ or hendi ho-
 num a dome. þa skal hann setia sitt ze zirir. þui at skulld er engi⁴⁰ lotin⁴¹ nema
 vattar uili. En ez hann dylr [at skulld er lotin⁴² þa uerdr hann at giallda adra.
 Nu er bonde daudr en kona lizir eptir oc er ze eigi meira en hon a at haza. þa skal
 hon ueita uord bornum sinum zelausum. en ez hon⁴³ a onnur born. huerzi þau til
 zadur zrenda sinna.

1) Nu — Bd, f, l. 2) sem — fl. 3) of — fl. 4) zriarstuldum — Fb. 5) [mgl. — fl.
 6) [enghi i uirdan — Gd, p. Eb. 7) eda or þo uarum — i Mrg. med Henv. Gc. 8) haze — fl.
 9) veizlu — Fb. 10) [mgl. — Ea. 11) eda garda i þo varum — i Mrg. med Henv. Gc. 12) [at — de fl.
 13) þa er — de fl. 14) [mgl. — Bh. 15) þar — de fl. 16) sua mitit — Ee. 17) þat — fl.
 18) zorloghu — Gd. zorlags — Gu. 19) [izre — tilf. fl. 20) [mgl. — Gd. Bh. 21) autu — Ba.
 22) marger — fl. 23) eignir — Gk. Be. eda gardleighbur i þo — Gc i Mrg. 24) [mgl. — Ea. Bh.
 25) hardliga — fl. relaga — Fe. varla — Fa, d, f. ei vel — Ba, k. 26) einum — tilf. Ba, k. 27) [tæde
 — Ed. of matar — tilf. Fa, d. 28) engan — Gh, t. 29) [mgl. — Gm. 30) i hendr — tilf. Ba, k.
 31) [tit motte at leggja varðio enri er adr haze — Gl. [mgl. — Ba, h, k. 32) tit — tilf. fl. 33) [mg.
 — fl. 34) [mgl. — Gq. 35) [mallaunungr — Gl. [mallaunadr madr — Fa, d, e. Ed. [matanongi — Ff.
 [mallaunadar madr — Ea, c. [matannungr — Ee. [mallaunanda madr — Bf, k. 36) Umagi skal neyta
 halzrar mertr iardarteigu — tilf. de fl. 37) [iardarteigu — de fl. eda garda i þo — Gc i Mrg. 38) [i
 zryftu — Ba, k. 39) [heimt se — fl. 40) eigi — de fl. 41) gollðin — de fl. 42) [mgl. —
 de fl. 43) hann — Gi.

Ex bonda söktr prot.¹

- 15   .iiij. (xv.)   Nu söktr prot bonda i herade. þa skal slipta omagum hans² eptir þui sem zelag þeirra uar. Skal moder³ zora omaga sina a hender zrendom⁴ þeim sem arzi⁵ eru nester. ex þeir eigu zorlags onri til. zirir omaga⁶ huern .iiij. mertr silzrs. þat er zorlags onrir. Nu ex az ganga .iiij. mertr az þui ze. þa skal sa tala einn⁷ sua marga omaga sem hann a zorlags onri til. en þeir⁸ [zare umzram er az ganga⁹ þeim a hendr er þa eru nester arze ex [sa a¹⁰ zorlags onri til. [En ex sa a¹¹ eigi zorlags onri til.¹² þa [stolu omagar¹³ zara fram [i ett¹⁴ [til þeirra¹⁵ er zorlags onri haza.¹⁶ sua skal oc hinum¹⁷ slipta¹⁸ er zedrum zylgia.¹⁹ Nu zestir madr omaga i uist. þa skal þat hallda. en ex hann uisar honum²⁰ or uist oc gengr hann husa medal. þa skal hann giallda .vj. aura silzrs konungi oc uardueita hann sem adr. Sua skal²¹ oc [huer giallda²² sa er ganga lætr sinn²³ omaga [husa millum²⁴ sem nu er mælt oc talad. þegar hann ueit til uiff at hann er hans omage.²⁵

Um arzs söktr.

- 16   xv. (xvi.)   Arz skal sokia i þui zylli²⁶ sem arzr er dainn. En ex hann leidir i adru zylli uatta sina en arzr er dainn. [eda at kaupangrs manna lagum.²⁷ þa hezir hann zirir gort þui.²⁸ Allt²⁹ þat er [i kaupange er gort.³⁰ þa skal þat at [kaupangrs rette³¹ sokia.³² en allt þat³³ er i herade³⁴ er gort [oc huaruar millum uar³⁵ herads manna oc biar manna.³⁶ þa skal þat allt at herads rette sokia.

Ex madr sitr i arze.

- 17   xvi. (xvii.)   Nu sitr madr i arze oc leggr³⁷ dom zirir en annar tallazt til lomin. þa skal sa steyna honum heimsteyno³⁸ retta oc trezia hann [arzs oc orzrarar.³⁹

Jvfr. Cap. 15. G. 118. Cap. 16. G. 120. F. IX. 29. 30. Hk. 77. Jb. IV. b. 25. Cap. 17. G. 121.

1) Dette Cap. mgl. opr. i *Bh*, men er tilf. m. en nyere H.   2) þeirra — *fl.*   3) huárt — *Ge, g.*
4) zabungzrendom — *Fe. Ee.*   5) hennar — *tillf. Gn.*   6) *Her begynder andet Brudstykke af Fg.*   7) umaga eda — *tillf. Gd. Fd.* umaga. tala — *tillf. de fl.*   8) þat — *Ed.*   9) [zare fram j att lengra er az ganga — *Gn.* [zare um fram er az gengr — *Ed.*   10) [þeir eigu — *Fe. Ee.*   11) [En ex þeir eigu — *Fe.* [En ex þeir haza — *Ee.*   12) [mgl. — *fl.*   13) [stall — *Fe, g.*   14) [rett — *Gm. Fa, d.*   15) [mgl. — *Ba, k.*   16) [til þess er þeir hitta (zinna) zorlags onri — *de fl.*   17) hinum — *Gd.*   18) zylgia — *Ea, c. Bf.*   19) Herefter nyt Cap. i *Ba, k.*   20) *Her begynder 2det Stykke af Bm.*   21) *Her ophører Brudst. Fg.*   22) [huorghji halda — *Gk.*   23) sina — *Bh.*   24) [mgl. — *fl.*   25) þegar &c. — *mgl. Fb. Bl.* Sua fl. oc &c. — *mgl. Ee.*   26) heradi — *Gp.*   27) [e. at Gula þings lagum — *Gh.* [eda Æidsiva þ. manna l. — *Ea.* [e. az Æisf. m. l. — *Ec.* [mgl. — *Gt. Ee. Bf.*   28) at Æidzifapings lagum rettom — *tillf. Ee.*   29) þui at allt — *fl.*   30) [i Gula þings lagum er gort — *Gh, t.* [at (i) Æidsiva þings (manna) lagum er gort — *Ea, c, e.*   31) [Gula þings retti — *Gh, t.* [Æisf. þ. retti — *Ea, c.* [Æisf. þ. lagum — *Ee.*   32) bætra ot sokia — *Ed.* allt þat &c. — *mgl. Bf.*   33) *Her beg. 3die Brudst. af Fg.*   34) i kaupange — *Fg.*   35) [hvarzrar var i millum — *de fl.* [hv. imillum — *Enkelte.*   36) oc. b. m. — *mgl. Gi. Ba.* [mgl. — *Bh.*   37) [sazr — *tillf. Gk.* log ot — *tillf. Gl.*   38) þingstæmznu — *Fb.*   39) [arzs orzrarar — *Gd.* [orzrarar — *Gp.* [arzs — *Fb. Bl.* [arzs oc arzrarar — *Bm.*

Nú vil hann eigi or þara. þá skal hann stemna honum þing fyrir [ran oc ísetu.¹ oc ex þá zullnast honum uitni oc gogn til síns mals oc toma eigi uitni² mote. þá eigu þingmenn honum arz at doma. [En (hinn)³ skal gíalda konungi .vj. aura sílrs⁴ fyrir þat at hann [hazde lagdan⁵ dom⁶ fyrir [arz þann⁷ er hann atte eði i.⁸ Nú vil hann eigi or þara þá skal hann eða [þingmenn⁹ líbs sua at hann se zullazla¹⁰ at þora hann or arze sínum. en seðr huer onri¹¹ sílrs uid konung er syniar honum tilzarar. Nú toma þeir þar oc uer hann odde eða eggju.¹² þá er hann sekr .x.¹³ morkum sílrs uid konung. En hinn huer .vj.¹⁴ aurum sílrs uid konung¹⁵ er þorstadu ueita með honum. Nú beriazt þeir. þá zekr huer utlægr¹⁶ er fyrir stendr¹⁷ arze domdom. en hinir zriðhælgir er til soðia.¹⁸

Um arze skipti.

gviij. (gviij.) Hueruitna þar sem madr kallar eigi til arze fyrir þazrodes¹⁹ 18
saler²⁰ oc er þó til tominn. þá haze soðtan innan .x. uetra þeirra sem²¹ hann er
innanlandz oc or omegð ex hann hezir uit til. eða²² stýld²³ nauðsyn²⁴ banne.²⁵
Nú eigu menn arze at skipta. þá er ual er þeir þara til aller er lut eigu i at skipta
þeim arze. [Nú ex sumir uilia eigi til þara.²⁶ þá skal þeim steyno gera til at skipta.²⁷
Nú ex sumir toma eigi til. þá skal skipta fyrir uattum oc leggi luti a. [þá skal hann²⁸
þann lut haza er þá lytr hann.²⁹ Nú ex hann kallar misstipt oc kallar at hann haze
lorynt ze az. þá skal hann synia með lyritar³⁰ eidi.

Um arze soðu.

gviij. (gix.) Nú leitr a tuæim tungum huart madr er arzengr eða eigi.³¹ 19
Stemzni þeim til þings³² er honum stendr fyrir arze. [þá skal hann niota uatta sín-
na³³ at hann steyndi honum til þings.³⁴ Nú stolu þat³⁵ aðrir uattar bera. ver
uarum þar sem moder hans var zest logliga³⁶ oc nezni stad. þá eigu þingmenn ho-
num arz at doma. Hueruitna þar sem madr vil sik til arze þora.³⁷ leidi uatta sína

Jvfr. Cap. 18. F. IX. 29. Hk. 77. Jb. IV. b. 26. Cap. 19. G. 124. 126. Jb. IV. b. 27.

¹) [ran oc þarsetu — *Ge. Be.* [rán of ranga ísetu — *Gd.* [ranga ísetu — *Gp.* [r. oc iuirsetu — *Bf.*
²) andvitni — *de fl.* ³) [En ex hinn vill eighi or þara. þá — *Fd.* ⁴) En hinn skal &c. — *mgf. Fa.*
⁵) [fettigt j arz. oc tagði — *Gh. t.* ⁶) log oc dom — *fl.* ⁷) [þat — *fl.* ⁸) *Her ophörer Brudstykket*
Fg. ⁹) [þing — *Gm.* ¹⁰) zulltíða — *fl.* ¹¹) hazre mort — *Bd.* ¹²) oggi — *Ea.* ¹³) .v. — *Bk.*
¹⁴) þrimr — *Gi.* .v. — *Gp.* ¹⁵) *Her ophörer Lacunen i Fc.* ¹⁶) ogidr — *Ba.* ¹⁷) *Her beg. Ade*
Brudst. af Fg. ¹⁸) of laga vilia geta — *tílf. Fd.* ¹⁹) þauigtu — *Fd.* þazrendes — *Bc.* ²⁰) of
uattunnand. — *tílf. Fd.* ²¹) arzr tomdezt oc — *tílf. Fd.* ²²) nema — *fl.* ²³) stuld — *Gm.* ²⁴) *mgf.*
— *Gm.* ²⁵) eða a hann þess mals allðri uppræist — *tílf. Gi.* ²⁶) [En ex þeir verða ei satter eða vilia ei
til toma sumir til stiptis — *Fd.* [Vilia sumir stipta en sumir ei — *Bk.* ²⁷) [*mgf. — Fe.* ²⁸) [of skal
hvar — *fl.* ²⁹) *Her ophörer Brudst. Fg.* ³⁰) tlyxtar — *Gi.* ³¹) *Her ophörer Lacunen i Bg.*
³²) konungo — *Gl. t.* ³³) [þa skal h. segia uattum sínum — *de fl.* ³⁴) konungo — *Gh. t.* ³⁵) *Her*
beg. 5te Brudst. Fg. ³⁶) i þeim stad — *tílf. de fl.* ³⁷) leidþora — *fl.*

fram¹ oc stefnum þeim adrum til er þeim arze [er nestir.² [En ez hann stefnum eigi honum til. þa³ er hans uattum xirir stoted. þar skal om arz doma sem dainn uar eda odals⁴ iarder eru⁵ eda bu⁶ hins dauda. Engi madr skal ze xyrri skipta eda arze en þess er löngi til [er adr a.⁷ nema⁸ [menn seae at⁹ med spellum¹⁰ zare. Ez madr hezir uit silt oc ma bui sinu rada oc kaupum oc er hann [herzör oc olzör.¹¹ þa skal hann sialzr ze¹² sinu rada. [oc ma þui engi madr skipta.¹³ En þo at noz lor skipti. þa ma þat þo eigi halldazt.

Um skipti a omagum.¹⁴

- 20 xix. (xx.) No skipta menn omagum sinn i millum zelausum. huergi er þeir skipta oc luta sidan. þa skal skipti halldazt þeirra millum sidan. þeir skolu orzum¹⁵ zylgia ez sa er omagi er ze a.

Um giazir hueriar halldazt skolu.

- 21 xx. (xxi.) No skal þær giazir telia er halldazt skolu. þær giazir skolu halldazt er konungr gezr off eda ver honum.¹⁶ huer madr ma oc geza ziorðungs giox az þui ze er hann hezir azlat [bæde i lande oc lausum öryri.¹⁷ huerium er hann uil. [bornum¹⁸ sinum silgetnum sem adrum monnum.¹⁹ [einu ez þat uil hann.²⁰ En tiundar giox az þui ze er hann hezir at erydom tekir [bæde i lande oc lausum öryri.²¹ [þo at hann spyri eðli eryngia at. huart sem hann er heil eda siutr.²² En þar²³ skal xyrst az lulazt²⁴ [tiundar giox oc²⁵ ziorðungs giox²⁶ ez madr gezr gudi xirir sal sina. huerium manni er hann gezr loggiox sina.

Ez madr kemr i omaga skipti.

- 22 xxi. (xxij.) Ez madr kemr i omaga skipti. þa er hann or omægd er hann er xx. uetra gamall. þa [a hann at za²⁷ huerium zear halld silt er hann uil. [ez hann

Jvfr. Cap. 20. G. 128. Jb. IV. c. 4. Cap. 21. G. 129. F. IX. 3. 4. Hk. 71. Jb. IV. b. 28. Cap. 22. G. 130. Jb. IV. c. 4.

1) til — de fl. 2) [er nestir — de fl. 3) [allæghar — Bk. 4) odals — mgl. fl. 5) liggia — Gf. 6) bol — fl. 7) [er a — de fl. 8) ez — fl. eda — fl. 9) [mgl. — fl. 10) silum — Ge, g. 11) [hestzör of holmzör — Gc. [hestzör of a allzör — Gd, s. [hestzör oc uapnzör — Ge, g. [hestzör of olzör — Gf, h, i, k, l, m, n, q, r, t. Ff. Eb, d, e, f. Ba, b, c, d, e, g, h, m. [hestzör — Gp. Fc, e. [hestzör oc brnggiuzör — Fa. [herzör oc brnggiuzör. hestzör of allzör — Fd. [herzör — Ea, c. 12) bui — Gi. 13) [of bui eda kaupum — Fd. 14) I enkelte ingen Cap. Afd. 15) aurum — Gm, n. Ee. 16) nema med silorde haza gezet veret — tilf. Fc. nema vid ödru silorde se gezet — tilf. Fd. 17) [mgl. — Ee. 18) brodor — Ef. Bc. 19) [mgl. — fl. 20) [mgl. — fl. 21) [mgl. — fl. 22) [mgl. — Bc. þui er giox gialde bæftri at sina a huar aptar at tafa ez zifti er mote gezuat. En ez lilit giox tömer myfili i mot þa skal halda huara tuggia — tilf. i Mrg. i Ba, enten med Textens egen, eller en samt. H. (jvfr. G. 120). 23) þar — saaledes ogsaa Gb, c. Fb. Ea. Bl. hann — Fe. þat — de Övrige. 24) luta — fl. 25) [mgl. — Gm, s. 26) oc ziorð. g. — mgl. fl. 27) [a hann at tafa vid ze sinu oc za — fl.

kann eigi¹ stálfir þirir af sea² [oc oll onnur þorræðe.³ En ez kallmadr tuangaft eða kona giptigt þirir utan þrenda ráðs.⁴ háze þirirgort landstýldum oc auerti þear sine uid erzingia.⁵ Nu kemr sa omage a hendr manni [en hann a eigi at uardueita.⁶ þeim skal hann heimstexna til þess er uardueita a. Sua stolu uattar hans mæla. her er sa omage er þu stalt uardueita⁷ en eigi sa er hegat þorðe. þa skal zela honum abyrð⁸ a hendi⁹ þess¹⁰ omaga. Nu kemr omage a hendr manni. geri huart sem hann uil at late þara apr a hæl eða til þings. oc meti þingmenn huert þora skal. En ez a hæl þorer. þa skal hann þora at nafstodum þeim er þangat þor hann. oc setr vyri silþrs uid konung er eigi tekr uid honum. oc borte eptir laga dome þullar borter oc sua þegn ez hann dýr ez biargløyfi.¹¹ Nu eigu menn omagum at sfipta [oc uil annar sfipta en annar eigi.¹² þa skal sa stexna honum [til omaga sfiptis.¹³ Nu ez hann kemr þa er ual. en ez hann kemr eigi. þa leidi hann fram uatta sina at hann házi stexnt honum þangat. sfipti¹⁴ síðan ualintunnigir¹⁵ menn oc luti þeim omagum. házi hann sinn luta brott en abyrgi hinum sinn lut er eigi kom þar.

Ez madr ueitir omaga.

xxij. (xxiij.) En ez madr þorer fram þann omaga sem hann er¹⁶ stýldugr til 23 þirir laga salir þram at þora¹⁷ [þo at annar se¹⁸ erzingi. oc ber síðan arz eða rettar þar vndir þann er omage uar. eða með huerium hette honum azlast þe. oc ez sa a þe eptir er fram uar þorðr þa er hann andast. þa skal sa eða þess erzingiar er hann þorðe fram. taka¹⁹ [auastar laust²⁰ slikt sem hann [lagðe fram²¹ þirir hann. en erzingi þat sem aul er. Nu ueitir madr manni þirir guðs salir þeim²² er hann er eigi þirir laga salir stýldr fram at þora. þa skal gud ambuna honum en koma eigi þe²³ þirir²⁴ [hann ne uid hans erzingia.²⁵

Vm brullauþa gerðir.

xxiij. (xxiij.) Þat er allum monnum tunnigt vm þann mikla lofnað er menn 24

Jvfr. Cap. 23. Jb. IV. c. 5.

¹) [ez h. er eigi þorr — fl.   ²) ráða — Gn. Ff.   ³) [mgl. — fl.   ⁴) [ræð þorður sine eða modor eða annarra þrenda sinna eptir þui sem aðr stír i loðhum. meðan hann er i vmeghd — Gd, flere noget lignende.   ⁵) En ez þarlm. &c. — mgl. Bh. Her tilf. Mrg. H. i Gf: 27 Cap. þa er þan or vmegd er þan gerir [er þvo eða tþfr a þingj at þan uild apr i þu sit oc gæga rettóm sinum ollum. I Ee nyt Cap. uden Orskr.   ⁶) þram at þora — Fd.   ⁷) of þram þora — tilf. Gd. Ed.   ⁸) alþyrð — Gb, c, h.   ⁹) Her begynder en Lacune i Gk, ophörer i næste Bolk Cap. 1.   ¹⁰) meðr vattom igir þeim — Gd.   ¹¹) matþessi — fl. abyrðiz eptir þui sem konungs er mistun til ez h. denr ez biargl. — fl.   ¹²) [mgl. — fl.   ¹³) [þing til sfiptis — Fd.   ¹⁴) sfipti — Gg.   ¹⁵) valintunnir — de fl. vail tunnir — Bm.   ¹⁶) eigi — tilf. Ge, g, h, q, s, t. Ff. Ba, g, k.   ¹⁷) [mgl. — de fl.   ¹⁸) [oc er annar — Ba, g, k.   ¹⁹) ez arz þans — tilf. Bg, k.   ²⁰) [mgl. — Bh.   ²¹) [lofnaðe — Fd. þram — mgl. de fl.   ²²) omaga — tilf. Fd.   ²³) þiarmunir — Ff.   ²⁴) huarte vidr — tilf. de fl.   ²⁵) [mgl. — Fd. Bh.

hæza her meir i uanda¹ hæzt² um brullaupa gerdir³ i þessu lande [en i notorum adrum.⁴ sua sem margir hæza raun æz með millum⁵, oc storum skullum. oc æz þui gerum ver allum monnum tunnigt. at [nu er sua tekitt um allt landit at⁶ engi skal brullaup sitt lengr gera en .ij. daga. [En sa er lengr gerir hann er setr .iiij. aurum silzrs uidd konung⁷ er⁸ ueitir. en huer annara onri silzrs er lengr þiggr.⁹

Um erzis gerdir.

25 xxiiij. (xxv.) Erzzi [þessi er menn gera. þa¹⁰ synizt off [att þau se meir gor¹¹ [til oxsa oc¹² zrasagnar¹³ en til salobotar¹⁴ [uid þann er fram er zaren.¹⁵ [oc þui gerum ver allum monnum tunnigt at þui bætr þidir off¹⁶ at¹⁷ [meiri almosa er gor¹⁸ zirir salom manna.¹⁹ En þat zirir biodom ver at notorar dryðdur²⁰ se þar meðan þat erzzi er gort. [En sa er adruuis gerir en nu er mælt þa er hann setr iiij. aurum silzrs uidd konung.²¹ en huer sa er²² þiggr onri silzrs. [Hæza þessi erzzi uerit gor með millum²³ kostnade²⁴ optlega oc vuidrtomiliga. þui at²⁵ zet er ongt²⁶ [með engare stynsemb.²⁷ en skulldir ulotnar [þess er zet atte²⁸ oc optliga stor uand: ræde oc manndrap æz uordit zirir salir ozmiklar dryðdu.

VI. Landabrigdi.²⁹

- i. Her hegr landabrigdi oc segir i zyrsta capitola huersu brødr stolu odlum skipta.
- ij. Um odals iarder manna.
- iiij. Huersu menn stolu odlum skipta.
- iiij. Huersu madr skal odal bioda.
- v. Huersu madr skal odals iord sina lönfa.
- vj. Sua skal konungr odal bioda sem adrir menn.
- vij. Sua stolu konor kalmonnum odal bioda.
- viiij. Huersu madr skal odali sinu brigda.
- ix. Huersu ueriande skal leida fram uitni.
- x. Nu ez hann suarar þui.

1) ueniū — de fl. 2) latt — Gd, p. dregit — fl. 3) um brull. gerdir — mgl. fl. 4) [en morgum odrum — fl. 5) kostnad — tilf. Ba, g, k. 6) [mgl. — Bh. 7) [edr giatde .iiij. aura konunge — Ba, g, k. 8) lengr — tilf. Bd. 9) en nu er stilt — tilf. de fl. 10) [mgl. — Fd. 11) [meir hæza gort veret — Fd. 12) [til metnadr of — Ee. [til þessa heims — Ba, g, k. 13) zragbar — Gp. 14) [alohjalpar — fl. 15) [hinum andaba — Fd. [mgl. — Bh. 16) [tu þittir os æ þi bætr — Bh. 17) er — de fl. 18) [menn gera meira — Fd. 19) naangr suna — Fd. 20) natdryðdur — Fe. 21) [nema gieldæ villi .iiij. aura sigzrs — Bh. 22) lengr — tilf. Bc. annan vegg — tilf. Fd. 23) zullum — Gh. 24) stotnade — Gm. 25) [Er þersso þui (sua skipt at þat zinzst ouidrtuemelegt at — Fd. 26) ongt — fl. 27) [m. e. ngtfalegri uidrtuamu — Gn. [m. gatenfi — Fd. [m. engarre stynsemb ædr ngtfaleg — Ed. [vngtfalega — Ba, g, k. [m. e. ngtfaleg — de fl. [mgl. — Bh. [með vngarre ngtfaleg — Bm. 28) [hins andaba — Fd. 29) Dette er den stadige Sideoverskrift gjennem denne hele Bolk i Ga. Fa, d, e henføre de 7 første Capitler til jfo-regaaende Bolk, og begynde Odelslösningsbolken först ved Cap. 8.

- xi. Hversu iorb skal af hondum lata.
 xij. I huerium aurum xirir iorb skal greida.
 xiiij. Um iardar lufing.
 xiiij. Hversu madr skal konu xirir iorbu segia.
 xv. Ef uerianbe er eigi ner.
 xvj. Um iardgolget ze.
 xvij. Ef ombodo madr miszer med iorbu.

i. Nu sfipta brodr .ij. eða fleiri odlum sinn i millum eða konor þær sem odl- I um stolu fylgia.¹ Þat er dotter oc sonar dotter. þadur systir oc brodor dotter. þa skal i þa² tuiß³ [odal huerþa⁴ sem [lotin eru⁵ [bæde at bodom⁶ oc at abud.⁷ bioda þui at eins i adra tuiß at [þa sofe prot eða⁸ [aldauda arze⁹ uerdi. En eigi sfiliazt¹⁰ oðaul þyr med þeim en huer ma eiga dottor annara.¹¹ En ef bæde er iamsthyllt til odals. kallmadr oc kona. þa skal sua sfipta odlum þeirra millum sem arze. [nema i þyrstu erþd.¹² Nu¹³ eru brodr .ij. eða fleiri oc andazt einnhuer þeirra [þyr en þader þeirra.¹⁴ oc lifir eptir son eða dotter. þa skal þat þeirra sem til er [þann lut lönsa odla¹⁵ [at ximtungu þalle¹⁶ vndan þadur brodrum sinum sem þader hans stob til at lata eptir þadur sinn. [En eigi ma hann lönsa¹⁷ þyr en [þadur þader¹⁸ hans [er andadr.¹⁹

Um odals iardar manna.

ij. Nu skal þær iardar telia er odlum stolu fylgia. Su er ein er uattar i reftar 2 botum uars²⁰ herra Magnus²¹ konungs [hins coronada²² er hann gaf i reftar botr allum [Noregs monnum.²³ At ef iorb ligger vndir [sama ætlegg²⁴ .lg.²⁵ uetra eða lengr. þa uerdr þeim er hezir su iorb at odli sua at þa iorb ma engi vndan honum brigða.²⁶ Su er onnur er [madr þiggr af konungi.²⁷ nema hann hazi med adru sfilorde gefit. Su er hin þridia er þrir²⁸ langþædr²⁹ haza att oc kemr vndir hinn þiorda samþlöyt. Su er hin þiorda er menn sfipta [odals iordum³⁰ sinn i millum en eigi odlum annara manna. oc uerdr þat þa huers odal er i þui sfipti þær.³¹

Jvfr. Cap. 1. G. 282. Cap. 2. G. 270. F. XII. 4.

1) sfipta — Gs. 2) Her ophörer Lacunen i Gk. 3) ættuiß — Fd. 4) [odals setia — Bf. [odala setia — Bk. 5) [lotin ero — Gl. 6) botom — Gk. budum — Eb. bode — Bf. 7) atburd — Ed. [mgl. — Bk. 8) [mgl. — Bk. 9) [aldauda arze — de fl. 10) sfiptazt — Gh, t. 11) at laghum — tilf. Bk. Nu skal hin ætzi sonn ganga til hozubðalis. en hinir til iaznadar vid han til annara iarda — tilf. Gm. 12) [mgl. — de fl. 13) Her begynder en Lacune i Bf, oph. i Cap. 4. 14) [mgl. — Bk. 15) [lönsa — Fa, c, d. 16) [at ximtungu þalle minna en uerð ero — Gm. [ximtungi minna en uerð ero — Gt. [at [ximtungu ætze — Fe. 17) [ot eigi þo — Fd. 18) [þadir — Gd, e, k, l, r, s. Fb, c, d, f. 19) [mgl. — Gr. 20) virðuligs — tilf. fl. 21) gatonar — Be. 22) [mgl. — fl. 23) [Norbmonnum — Gi, l, r. Fa, c. 24) [samu langþædrum — Fb. Bb, l. 25) .lg. tighi — Gf. þioratighi — Gg. 26) lönsa — Fa, c. brigða ne lönsa síðan — Fd. 27) [þgr. gefr manne — Fa, c, d. [fr. gefuer os — Bk. 28) .iiij. — Gp. 29) langþædrar — de fl. 30) [od. sfiptum — Fa. 31) tþtr hann — Fd.

Guersu menn skolu odlum skipta.

3 ij. Nu uilia menn odlum¹ skipta sinn i millum [eptir þui sem loten eru² oc skipta odals skipti. oc eru þeir aller a eitt satter. skipti [sem þeir uilia³ oc⁴. leggi luti a. haxe þat huer er lytr oc lyfi þui a þingi huat huer hezir lotid. oc ex þeir iatta þui aller. þa ma þat skipti eigi riuxa. [Nu uilia menn odlum sinum skipta oc haxa herads menn uid.⁵ þa skal sa er skipta uil stexna odlum til iardar er mote eigu sua longu xirir at [vm lid⁶ megi slysa⁷ at ovnni⁸ iorðu oc ofaenni.⁹ sa skal rada er mestu¹⁰ uil skipta. [Mædr skapte ma iorðu skipta¹¹ innan gardz¹² [nema alburðr¹³ þidi betri uera.¹⁴ en með [augna stote¹⁵ vttan gardz. Marksteina skal [þar nidr¹⁶ setia oc graxa sem menn uerða a satter oc leggja i hia .ij.¹⁷ steina¹⁸ oc eru þeir kallader lyritar.¹⁹ Nu ex einn huer uil eigi til skiptis toma sa er stexnt²⁰ var. þa skal þo skipta sua sem nu er mælt. Vitni skal sa lata bera at²¹ hann stexndi hinum þangat til iardar skiptis [uid sil.²² luti skal þa i skaut bera sua marga -sem þeir eigu i iorðu til. [Sia skolu stlritir menn mart þeirra luta²³ oc uita [huat huer þeirra lytr²⁴ i²⁵ hufum eða iorðu. adrer menn skolu luti þeirra i²⁶ bera [ex þeir²⁷ uilia eigi sialxir.²⁸ A þing²⁹ skolu þeir [þa xara oc³⁰ lyfa [odals skipti sinu.³¹ þa haxa þeir at lagum odalum sinum skipt. Nu ex sa mædr er [eigi innanlandz³² er odal a með þeim. þa skal gera honum [xij. manada³³ stexno aptr til iardar skiptis [uid sil.³⁴ En ex hann kemr eigi aptr³⁵ at þeirri stexno. þa skal stexna erxingia³⁶ hans til [skiptis uid sil³⁷ oc skipta sua sem hann uere sialxir hia.³⁸ Nu uil hann³⁹ eigi til skiptis toma. þa skal stexna honum til haxudbolis⁴⁰ oc niote þar uatta sinna⁴¹

Jvfr. Cap. J. G. 87. F. XIV. 4. Jb. V. 3. 5.

1) sinum — tilf. *de fl.* 2) [mgl. — *fl.* 3) [þeir sem uilia — *fl.* 4) luti sðan sua att þeir — tilf. *Gn.* 5) [Nu uilia sumir eigi skipta — *Ba, g, k.* 6) [um bod — *Gl.* 7) lyfa — *Fc.* 8) uita — *Bd.* 9) ofadre — *Bh.* 10) ovnnenni — *Gb, c, f, Bc, d.* 11) openne — *de fl.* 12) usæðne — *Ge, g.* 13) sænne — *Gk.* 14) ofabre — *Fd.* 15) storrurum — *fl.* 16) storkom — *de fl.* 17) [Skapt skal iorðu skipta — *Ba, k.* 18) oc vttann — tilf. *Bk.* 19) aburðr — *Gh, m, Ff, Ed, f, Bk.* 20) [nerisburðr — *Gl.* 21) taumburðr — *Fa, c, d, Bc.* 22) atnaburðr — *Bh.* 23) [mgl. — *Gq.* 24) [leittum — *Gl.* 25) [sonhending — *Gt.* 26) [taumburð eða augna stote — *Fd.* 27) [laga stote — *Fe.* 28) [augna hozuæ — *Ff.* 29) [madr þar — *Gm.* 30) .ij. — *Fb, c, Bb, l.* 31) steina abra — *Gi, Fb, c, e.* 32) lyritar steinar — *Gd.* 33) lyrittar — *Fb, Be, g, D.* 34) liritar — *Ed.* 35) lyrettar steinar — *Ee.* 36) lirittr — *Ef.* 37) lyritar steinar — *Ba, k.* 38) lyritar — *Bb, c, h, l.* 39) lyrittr — *Bd.* 40) neyðr — *Gr.* 41) *Her ophörer 2det St. af Bm.* 42) [mgl. — *Fd.* 43) [þa st. stlir. m. sea lute þeirra of mart — *Gd, p.* 44) [Sea st. st. m. mart luta þeirra — *Ge, g, h, l, m, n, q, r, s, t, Fa, b, Bb, d, l.* 45) [Sua stulu stlir. menn marka lute þeirra — *Gi.* 46) [þa st. st. m. sia mart luta þeirra — *Gk. Be, D.* 47) [Sia st. st. m. martluti þeirra — *Fc.* 48) [of late stynsama menn sia martluti þeirra — *Fd.* 49) [S. st. st. m. mart of lut þ. — *Fe.* 50) [stolu stlir. m. marka luti þeirra — *Ff, Ed, e, f, Bc, k.* 51) [þa stulu stynsamer menn vita mart þeirra luta — *Ea, c.* 52) [þa luti stulu stlir. m. marka — *Ba, g, k.* 53) [hvar huer þeirra a — *Gh.* 54) [huat huer lytr — *Gi, t.* 55) [huat þeirra lytr — *Fd.* 56) [huæro þeirra lutr er — *Bc.* 57) [huætr lytr — *Be.* 58) or — *Fd.* 59) i — mgl. *de fl.* 60) [er — *de fl.* 61) tit toma — tilf. *fl.* 62) [er eigi uilia sialxir a þing toma — *Bg.* 63) [sðan — *Fd.* 64) [huærfjo þeir haxa odlum sinum skipti — *Fd.* 65) [huat hvar þeirra taut i od. st. sinu — *Ba, g, k.* 66) [vttan landz — *Fd, Bd.* 67) [mgl. — *Ed.* 68) [mgl. — *fl.* 69) aptr — mgl. *fl.* 70) umbodsmanne — *Ee.* 71) [mgl. — *Fd.* 72) En ex hann kemr &c — mgl. *Fb, Bb, l.* 73) i hufi — *Ed.* 74) erxingi — *Fd, Bk.* 75) með vatta .ij. — tilf. *de fl.* 76) tuæggja — tilf. *Ba, k.*

at hann stefndi honum til iardar skiptis. [Sa skal¹ rada er storfum² uil skipta.³ þram⁴ heilum i sundr [eda halzum⁵ nema þeim þiði annat sannare. Nu stolu ual-
intunnir⁶ menn skipta oc lula⁷ a þingi. síðan merki huer⁸ sinn lut sialzr. en ual-
intunnir menn kaste⁹ [lut þrioz omartadom¹⁰ oc lusa¹¹ þar¹² huat huer¹³ laut.¹⁴
þat skipti skal halldazt om alldr oc om æzui síðan. Engi skal adrum alburðar¹⁵
synia innan þriggia uetra. sa skal aylata er meira hezir¹⁶ en al¹⁷ segir til. oc leggia
til hins er minna hezir¹⁸ oc hazi þo huer þann lut sem¹⁹ laut.

Guersu madr skal odal adrum biöda.

iiij. Ez madr uil [odals iord sina²⁰ selia. þa skal²¹ með²² þessom hætte odal 4
biöda ez þol uerða. at þara til þings þar [innan zyltis²³ sem iord liggþ þa er sýstu
madr er a þingi. oc tala sua haat at aller høyri þeir sem þar eru²⁴ oc nezna eignena
a nazn með þessom ordom. Eign þessor er odal mitt er. oc el uerðr nu at selia. þa
byð el allum minum þrendum þeim sem til lausnar²⁵ [eru komner.²⁶ [oc gerir²⁷ el
til stefno²⁸ allum odals monnum²⁹ þeim þyrst er nanaster eru. oc eiga þo aller odals
menn bod³⁰ a³¹ at lusa með síkum uerðaurum sem .v. j.³² stýnsamir menn mæta.³³
oc el gerir til laga stefno til uerðz³⁴ lýttingar³⁵ at zulnade oc Gula³⁶ þings³⁷
laugum rettum. [oc sua skal laga stefna uera³⁸ at þeir hazi lonyt iord þa innan
.v. j.³⁹ manada nauðsynia lauft. þessa bods uatta⁴⁰ skal hann⁴¹ eigi⁴² abyrgiazt
lengr en .x. ⁴³ uetr.⁴⁴ En þessar eru nauðsyniar. ez madr er zelauð oc lýsir hann

Jvfr. Cap. 4. G. 276. 277. 287. F. XII. 4.

1) skipti — tilf. *de fl.* 2) storfum — *fl.* 3) [mgl. — *Gk.* þa skal stefna &c. — mgl. *Fd.* der ombytter de to næstf. Sætninger, saaledes at Stykket "nu stolu valentunnir . . . aldr of æzr" kommer her umiddelbar efter til roma. skipta el. skipti — tilf. *de fl.* 4) þram — *Gd, e, f.* þæiom — *Gi.* þiom — *Gk. Ba, k.* þorium — *Gi.* þeom — *Bc, d.* þoom — de Övrige. 5) [mgl. — *Ed, f.* 6) valentunnighir — *fl.* valtunnir — *fl.* stýnsamer — *fl.* overskr. m. Mrg. H. i *Gf* vüillige. 7) lusa — *Ba.* 8) hann — *de fl.* 9) kaste i — *de fl.* skipti of kaste i — *Ee.* 10) [l. þr. mertium — *Gd. Eb, d, f. Ba, g, k. D.* [l. þr. omerktum — *Ge, f, g, k. Fb. Ea, e. Bb, d, e, l.* [lutum j staut — *Gh.* [lut þriozjans martadum — *Gi.* [l. þr. umartadan — *Gl.* [l. þr. martum — *Gp.* [lutum i staut, oc sua lut þrioz omartadum — *Gt.* [lut þrýsuor omerktum — *Gs.* [l. þr. mertum — *Ff. Ec. Bc.* [l. þr. i staut omerktum — *Bh.* 11) lusa — *de fl.* 12) þegar — tilf. *de fl.* 13) þeirra — tilf. *de fl.* 14) lýttr — *de fl.* 15) eða taumburðar — *Gd, s.* aburðar — *Gk. Ba, k.* aburð — *Gm.* aburðar — *Gr.* taumburðar — *Fa, c, d.* aburði — *Ed.* alburð — *Ee.* aína burð — *Bh.* 16) segir — *Fc.* 17) at eða taumr — *Gd, f.* [nere — *Gl.* mal — *Gm.* alburðr — *Gt.* ol — *Fb, e. Bb. l.* taumr — *Fd.* allen — *Ff.* alen — *Ba, c, g, h, k.* all — *Bd.* oll — *Be.* 18) æzir rettri siltatu — tilf. *Ee.* 19) at anduerðu — tilf. *Gd, m. Bc.* 20) [odoll — *Be.* 21) hann — tilf. *de fl.* 22) Her ophöfer Lacunen i *Bf.* 23) [mgl. — *Bh.* 24) ez þeir vilia — tilf. *Gs. Fa, c. Bd.* 25) eignar — *Ee.* 26) [standa — *Fd.* 27) Her begynder en Lacune i *Gm;* oph. i Cap. 8. 28) til lausnar — tilf. *de fl.* 29) nautum — *fl.* 30) bodiorð — *Ge, g.* odal — *Fe.* at biöda — *Gi.* 31) a — mgl. *Ge, g, i, n. Fa, c, e.* 32) .iiij. — *Gr.* mgl. — *fl.* 33) [mgl. — *Ba, g, k.* 34) aura — *de fl.* 35) upplýttingar — *Bb, h, l.* 36) frosto — *Fa, b, c, d, e. D.* Eibþiva — *Ea, b, c, d, e, f. Ff.* Þorgar — *Ba, b, c, g, h, k.* mgl. — *Ba, g, k.* 37) Gulaþings — mgl. *Bd, f.* 38) [Ez þu taga stæzna her til — *Fd.* 39) þriggia — *Gi, l, r.* 40) vatto — *Ba, b, f, h, k, l.* 41) hazi oc — tilf. *Fb.* 42) Her begynder en Lacune i *Bh;* oph. i Cap. 8. 43) .j. — *Gh.* ein — *Gs.* 44) Her begynder en Lacune i *Be;* oph. i Cap. 8.

pui a huerium .x.¹ uætrum innan² .lx.³ uætra at hann er synn at brigðar manni oc hans odal er. En ex hann kann ze at za. þa gange hann til odals sine⁴ þo at sa haze loyft er honum var nester at odale.⁵ Su er onnur naudsyn. ex madr er vitan landz oc sua ex konungr gerir mann erenda sinna eda er madr siutr eda sar. oc sua ex madr uissi eigi at su iord uar boden. Nu ex nokor hezir loyft vndan þessom monnum⁶ [sin odaul⁷ þau er þeir eiga logliga [at haza oc at loysa.⁸ þa stolu þeir loysa⁹ aptr innan þeirra¹⁰ .xij. manaba er þeir toma heim [i þat zylki er su iord liggir i¹¹ oc [þeir uerða uarer uid¹² at¹³ iord uar boden.

Huerfu madr skal odalsiord sine loysa.

- 5 v. [Nu ex hinn¹⁴ hezir ze til zengit er odals madr gerði stezno til¹⁵ at loysa oc odals madr uil þa eigi selia honum sua sem hann gerði honum stezno til. þa skal hann loysa iord sine vndan honum með kauprozum.¹⁶ oyri¹⁷ .x. aura kaup huert.¹⁸ En ex hann¹⁹ tortryggir [er selia uil²⁰ huer aura þa eigi er hann [uil zirir iord greiða.²¹ þa sueri hann²² [er kaupa uil²³ eins eidi at [þat hezir hann i sinni ætlan²⁴ at kaupa [er til odals²⁵ [en eigi²⁶ með arzfuitum²⁷ [vndir abra menn.²⁸ þui at engi skal annars [odals iord²⁹ at zianðbodum³⁰ haza. oc kaupi slift sem þa hezir hann uerð til. En hann skal sua dyrt³¹ kaupa sem .v. stynsamir menn mæta [þæde iord oc³² hus oc oll³³ lunnendi. þo at hinn haze dyra loypt [er eigi³⁴ uar odals madr til.³⁵ Nu uerðr þessum zalt odal er loypti. þa skal hann en biöða hinum sem hann loypti az. [ex hans odal uar.³⁶ oc hans zrendum³⁷ ex þeirra odal uar.

Sua skal konungr odal biöða sem adrir menn.

- 6 vj. Sua stolum ver konungi uarum odaul sin biöða er vndir off³⁸ [haza borit³⁹ þau sem hann [hezir eigi gezit off⁴⁰ þegar off (uerða) zol. sem konungr skal

Jvfr. Cap. 5. 6. F. XII. 4.

¹) .v. oprind. men langt senere rettet til .x. — *Gf. zimm — Gi. .v. — Ef. Bd, g, k. D.* ²) iamnan — *Ba.* ³) .xl. — *Fb, c.* ⁴) þeghar hann zær peninga — *tilf. Fd.* ⁵) er honum &c. — *mgl. Ba, g, k.* ⁶) at sua zarnu mate — *tilf. Fd.* ⁷) [mgl. — *Bb, l.* ⁸) [tauna a — *Gn.* ⁹) lufa — *Fe.* ¹⁰) zyrstu — *Gi.* ¹¹) [mgl. — *Gq.* ¹²) [væit — *Fd.* [þeir uerða uifr — *Fe.* ¹³) su — *tilf. de fl.* ¹⁴) ein — *Gh.* ¹⁵) [Nu tomr sa madr til með aurum er iord var togðoben — *Fd.* ¹⁶) kauprobudum — *Gi.* kauproum — *Ea.* kauproze — *Ee. Ba, g, k.* ¹⁷) zirir — *tilf. de fl.* ¹⁸) En kauproz toma huergi till nema her — *tilf. Fe. Ee.* ¹⁹) odalsmadr — *Fd.* ²⁰) [mgl. — *fl.* ²¹) [þydr ziri iord — *Fd.* ²²) [a — *de fl.* ²³) [mgl. — *Fd.* ²⁴) [hann ættar [er til handa — *Fd.* ²⁵) [en engum manne odrum — *Fd.* ²⁶) [ne — *Fd.* ²⁷) zianðbodum — *Ea.* ²⁸) [vndir annan — *de fl.* [vndan at draga — *Fd og fl.* æða arzfuitum — *tilf. Ea.* ²⁹) [odal — *de fl.* ³⁰) zeanðbode — *Gh.* ³¹) iord — *tilf. de fl.* ³²) [mgl. — *Ba, f, g, k.* ³³) onnur — *tilf. fl.* ³⁴) [adr. er enge — *Gi, r.* ³⁵) [adr — *Fd.* [er aber loypti — *Ef.* ³⁶) [mgl. — *Fd.* ³⁷) erzingiom of zrendom — *Gd, n.* zrandr — *Gi.* erzingia — *Gk.* arzum — *Gl. Fa, c, d.* zronða — *Gr.* erzingium — *Bd.* ³⁸) hann — *Gr.* ³⁹) [ber — *de fl.* ⁴⁰) [hezir gezit off — *Ec.*

off biöda [uar öbol¹ þegar vndir hann ber. oc sua skal hann allum sinum ödals nau-
um biöda sem þeir stölu honum biöda þau er þeirra² ödal eru i þeirra ödals noryti.
eptir þui sem logbof styrir.

Sua stölu konor kalmönnum ödal biöda.

vij. Sva stölu konor karmönnum iardir³ biöda. [þær er til öbla eru talðar.⁴ 7
sem karmenn konum. En systir skal systur iorö biöda eþ þær uerða arþar öbla.
Ödals iarder þær allar er konor erþa eptir born sin eða konum er geþit i tilgiöþ [eða
menn geþa i tiundar giöþ⁵ eða aþlaga gengr vndan mönnum. þar skal allðri þy(r)nsta⁶
a þalla meðan stitrit vitni eru til. þa ma þa ödalsmadr er böði er nestar brigö þezia
oc setia til lausnar þegar hann uil. [eptir þui sem logbof uattar.⁷

Suersu madr skal ödali sinu brigða.

viiij. Þat er nu þui nest at andsuor⁸ ualda ödals brigðum. dome er huer 8
madr uerö þirir [sinni ioröu⁹ at haza. En eþ madr uil ödal sitt brigða þa skal
hann þara til [vm haustit¹⁰ þa er [garöi er vm¹¹ lokit með uatta .ij. oc segi þeim
þirir ioröu er hann uil brigða vndan iorö. [hvar sem hann hittir hann.¹² skal¹³
þat gort haza þirir nottana hælgu. hann skal stezna honum til¹⁴ iardar þeirrar [er
hann brigöð¹⁵ tyrsdagin nesta eptir passa uiku [at lyða¹⁶ þar ödals uitnum þirir
dome oc taka¹⁷ þar uib [situm aurum¹⁸ sem iorö uiröizt¹⁹ eptir²⁰ stynsamra
manna²¹ metorö.²² En eþ hinn suarar þui. þar segir þu mer þirir ioröu þeirri
er legit þezir vndir off langþæðrom²³ bætr en .lg. uetra. hann ma þui aöru orde
suara. [at þat er mitt ödal²⁴ en eigi þitt. hann ma þui þridia orde²⁵ suara.²⁶ þu
segir mer þirir þeirri ioröu er yör var böðen²⁷ þrendom [með lagum²⁸ [bæde ödals
mönnum²⁹ oc ödals nauum. trygö oc stöyt³⁰ vndir [mit oc³¹ minn ætlegg. oc uer
et þessa iorö lagum oc dome. Nu toma þeir bader til iardar vm uaret. þa skal seti-
ande dom setia³² [v. manna stitritra³³ aþ sinni³⁴ hendi. oc biöia³⁵ nerianda [setia

Jvfr. Cap. 7. F. XII. 5. Cap. 8—10. G. 265—268. F. XII. 6—8.

1) [mgl. — de fl. 2) hans — Gl. 3) iorö — de fl. öbol — enkelte. 4) [mgl. — fl. 5) [mgl. — Gh. 6) þyrnd — de fl. 7) styrir — Gd. [með þeim hætte [em her þngir i hinum næsta capitulo — Fd. 8) mala — tilf. Fe. 9) [sinu — Ge, g. 10) [a haust dægi — Ee. [mgl. — Gf. 11) [garöi er upp — Ge, g. Fe. Eb, c (rettet fra vm), d, f. Ba, f, g, k. [garö vinnu er — Gi. 12) [mgl. — Gd. með vatta tua — tilf. Fd. 13) skal hann — de fl. 14) avratötu of — tilf. Gi. 15) [er h. brigðar vndan — Bf. [mgl. — fl. 16) [oc tþa — Gn. Fb. Eb. 17) Her ophörer Lacunen i Bh. 18) [öbro situ — Gi. 19) tit — tilf. de fl. 20) .vj. — tilf. Gn. 21) Her ophörer Lacunen i Gm. 22) domi of metoröi — fl. vitörö — Bf. 23) langþæðgum — de fl. 24) [at þu segir mer þar þirir þeirri ioröu er mit ödal er — Ff. 25) orde — mgl. fl. 26) [mgl. — Gd, e, f, g, h, l, p, q, r. Fa, c, d. Ea, b, c, d, f. Ba, c, d, f, g, h, k. D. 27) logböðen — de fl. 28) [mgl. — de fl. 29) [mgl. — fl. 30) Her ophörer Lacunen i Be. 31) [mgl. — de fl. 32) setia — Gr. haza — tilf. Bf. nemna — tilf. Fd. of næna — tilf. Ee. 33) [.ij. menn stitrita — Gi. 34) iæmþre — Ee. 35) biöia — de fl.

dom mote ser halþan oc¹ nemþna .vj.² menn. I þessom dome skolu eigi uera þrendr ne magar.³ [þermennigar ne nanare.⁴ oc eigi uitni bera. eigi⁵ þiandmenn⁶ ne ozundar menn. [En ez annar huar setr þann i dom⁷ þa skal [steþna þeim⁸ or dome [med .ij. uatta⁹ oc setia¹⁰ i¹¹ skilritan mann i staden. Nu skal¹² sotiande fram leida vitni sin. þau þyrft at hann sagde honum þirir iorðu [þirir iol¹³ oc steþndi honum til iardar tnyrdagin [nesta eptir¹⁴ þassa uifu til uitna oc aura toku. þar nest skal hann fram leida odals uitni sin oc [aroþa .iiij. þa¹⁵ er [.xx. ueþra¹⁶ uaro þa er þader þeirra andadizt [oc þar odalbornir i þui þylki.¹⁷ oc¹⁸ þat i eidi haza at [þeir skolu bera¹⁹ orð²⁰ þadur sine²¹ oc enffis manþ annars.²² en þa skal hann²³ haza adra .iiij. er [uitni þeirra sanne oc²⁴ .xv.²⁵ ueþra uaro þa er þader þeirra andadizt. Nu þulnazt honum þeffor uitni. þa skal hann bioda uerianda at leida fram sin uitni. oc ez þeir uilia anduitnum a etiazt. þa skal huargi sueria lata. til logmanþ skal þa steþna oc skal þa sueria lata sem logmanni þynizt at sannare²⁶ haze. oc þar aura greiða iamþulla²⁷ [sem a dome.²⁸ eptir þui sem iorð uar metin. [En ez logmanni þynizt²⁹ þa rettare haza er uarde. þa liggi iorð sem komin uar til þeff er logliga uerðr vndan loþst.³⁰ Nu kemr þa eigi til iardar³¹ er steþnt uar. þa skal sotiande lata bera steþnu uitni sin. siðan odals uitni sin. þa [skolu bonðr³² doma honum³³ iorð en hinum aura sliða sem .v.³⁴ þynþamir³⁵ menn meta oc þyni³⁶ aura oc haze at lane þar til er hinn heimtir³⁷ oc abyrgizt sem sitt þe. Nu ez honum þelzt þeffor þrigð þirir einnar hueriar nauðþyniar sakir eða uantunnendar [er³⁸ þynþamir menn meta.³⁹ þa þrigði þeirri(i) iorðu þo sua sem nu er metlt [þo at siðar þe.⁴⁰

Þuersu ueriande skal leida fram vitni sin.

9 ig. Nu ez hann⁴¹ suarar þui [at þessi iorð⁴² heþir legit vndir uarom⁴³ ætlegg þrenda þeirra er odalum eigu at þylgia .lj.⁴⁴ ueþra eða bætr. oc uær ef þessa

1) [mgl. — *Fd.* 2) adra .iiij. — *Gl.* adra .v. — *de fl.* 3) namagar — enkelte. 4) [mgl. — *fl.* 5) oc eigi — *fl.* mgl. — *fl.* 6) þrendmenn — *Ee.* ne magar &c. — mgl. *Fe.* 7) [En ez ann. hv. ser þann i dome — *Gk, n, q, t. Fa, b, c, d. Ea, e.* [En ez ann. hv. ser han i dome — *Fe.* [Ez einhvar þessi komar i dom — *Ba, g, k.* 8) [neþna þann eller hann — *de fl.* 9) [med tueggia manna vitni — *de fl.* 10) skal neþna — *Be.* 11) i — mgl. *de fl.* 12) uil — *Ge.* 13) [þ. nottena helgu — *Gd, n, p, r. Bb.* 14) [libini — *Fa.* [lotenne — *Fc.* 15) [aura. of þa .iiij. — *Gd.* [þa .iiij. — *Gp.* [aroþa menn þa — *Gr.* [adra .iiij. þa — *Fb.* [arþua .iiij. þa — *Ff. Ec, e. D. Bc.* [arþua .ij. þa — *Ea.* [.iiij. þa — *Ed.* [aura .iiij. þa — *Ef.* [.iiij. men þa — *Bb, l.* [ararþa þria þa — *Bg.* 16) [luitugir — *de fl.* 17) [mgl. — *Gr. Fd, e.* 18) skulu þeir — tilf. *Bc.* 19) [þeir bera — *Gf.* 20) eptir soþn — *Gi.* [soþn — *fl.* 21) eða þadur þadur sine — tilf. i *Mrg. Gs.* 22) oc soþu — tilf. *Ff.* 23) sotiande — *Fd, e.* 24) [mgl. — *Be.* 25) .gij. — *Gm.* 26) rettare — *fl.* 27) at iamþulla — *de fl.* 28) [mgl. — *Bh.* 29) [þyniz of — *Ba, g, k.* 30) sott — *de fl.* 31) sþiptizt — tilf. *Fb.* 32) [skulu domendr — *de fl.* [skal domarenn — *Gd.* 33) sotianda — *Fd, e.* 34) .v. — mgl. *fl.* 35) valintunnigir eller valintunnir — *fl.* 36) meta — *Gl.* 37) er æ — tilf. *Gi.* 38) .v. — tilf. *de fl.* 39) [mgl. — *Ba, g, h, k.* 40) [mgl. — *Bg, k.* Her tilf., uden nogen Afd., det korte Capitel "Sliða jorð skal huerr" &c. (som ellers først er det tredie herfra, eller Cap. 11) i *Gh, Fd, e.* I *Fd, e* mgl. de to mellemliggende Capitler 9 og 10. 41) hin — *Ed.* 42) [þar segir þu mer þirir þeirri iorðu er — *Gr.* 43) varn — *fl.* 44) .lj. — *Ff.*

iord logum oc dome. oc geri el þer stexno til at lyða hærðar¹ uitnum minum tyrsdagin nesta eptir passa uifu til þeirrar samu iardar er þu sagðer mer xirir. þa skal ueriande lata bera hærðar² vitni sin xirir [dome monnum.³ oc skolu þeir menn þetta uitni bera er þat megu muna at þessi iord kom vndir þeirra ætlegg. En ex þeir eru eigi til. þa beri þeir er [.xx. uetra⁴ varu þa er xader þeirra andabizt oc beri sogn xadur sine [oc einstis manz annars.⁵ En ex honum xullnaxt þeffor uitni þa uerdr honum su iord at odli þo at hins odal vere adr. En ex uerianda [xullnaxt eigi⁶ þeffor uitni þa niote sorkiande odals uitna sinna sua sem logbol uattar.

Nu ex hann suarar þui.

x. Nu ex hann⁷ suarar þuisa. at hon⁸ uar ydr logboden xrendom.⁹ trygd oc 10 skont vndir mit oc minn ætlegg oc uer el þessa iord laugum oc dome. oc geri el þer stexno til iardar þeirrar er þu sagðer mer xirir tyrsdagin nesta eptir passa uifu [at lyða¹⁰ þar odals¹¹ uitnum minum oc skontlingar. skal þa ueriande leida xram uitni sin xirir dome þau er þat beri. at þar varo [uit ner¹² er þessi iord uar logboden¹³ oc skont¹⁴ vndir þenna mann oc hans ætlegg. Nu ex honum xullnaxt þeffor uitni. þa uerdr honum su iord at odli. nema hinn leidi xram naubzynnir uitni sinn at [hann uar xelaus þa er iord var bodin.¹⁵ oc þat með at hann lysti a huerium .x.¹⁶ uetrum¹⁷ at hann var synn at brigðar manni. oc late þar¹⁸ xylgia [odals vitni sin.¹⁹

Quersu iord skal az hondum lata.

xi. Slila iord skal huer [aptr greida²⁰ sem hann tol. en ex bætri er. þa stodar 11 honum þat. en ex uerri er. þa bote hann sem .vj. stynsamir²¹ menn metta.

Þ huerium aurum xirir iord skal greida.

xii. Nu uil madr iord²² sina selia [at xorsalu mala rettum²³ til aptrlausnar. 12 ar.²⁴ Sa er xorsalu male retrr at madr skal slilan oyri tata sem hann greidir.²⁵ Nu uil hann iord sina lonysa. þa skal hann [hæra bodit²⁶ honum [xe sitt²⁷ xirir [nottena hælgu²⁸ oc eptir Mikials messo. oc geri bæde²⁹ i senn³⁰ at stexni honum til iardar

Jvfr. Cap. 12. F. XII. 3.

1) ærðar — Gg, h, s. 2) ærðar — Ge, g. 3) [dome — ß. 4) [uitugir — de ß. 5) [mgl. — Ba, g, k. 6) [xallaz — Ba, g, k. 7) ueriande — Gd. 8) þeffor iord — de ß. 9) bæði odals monnum oc odals nautum — tilf. Ee. 10) [at lyða — ß. 11) bodis — de ß. 12) [uer ner — Gf, g, k. Bl. [uitni ner — Gl. 13) bodlogð — ß. 14) trygd oc skont — ß. 15) [honum var bodin — Fb. 16) zimm — Gi. mgl. — Bh. 17) innan .ix. uetra — tilf. Gk. 18) þat — Ba. 19) [od. vitnum sinum — Ba. 20) [elia — de ß. [lauða lata — Ff. 21) valintunnir eller valintunnipir — ß. 22) odals iord — Gr. 23) [at xorsalu — de ß. Her begynder en Lacune i Gd, ophörer i Indholdslisten til næste Bolk. 24) utlausnar — ß. 25) reida . . . [ætr (i omv. Orden) — Ee. 26) [hæra lotit — Ba, g, k. 27) [iord sina — Gg. 28) [iell — Gm. 29) all — de ß. 30) i senn — mgl. Ba, g, k.

tyrðadagin næsta eftir þessa uitu oc til aura uidrtafu. nema hinn uili þegar uid aurum taka stikum sem uattar uitu at hann greiddi honum.¹ En ex hann dylr þess. þa hallde hann fram sofn² sinni oc niote uatta sinna [huersu hann sagde honum zirir iorðu oc³ [huersu hann steyndi honum til⁴ aura tolu.⁵ oc ex þat berst⁶ at zullu.⁷ þa skal hann⁸ niota uatta sinna þeirra huersu [mitta aura⁹ hann a i þessare iorðu.¹⁰ þa skal hann bioda¹¹ honum aura stila sem uattar haza honum uitni om borit. hann skal honum greida [i stiku ze¹² sem hann [hezir til.¹³ i gulli eda brendo silzri eda [gangs silzri.¹⁴ tyr oc torn. smor¹⁵ oc uaru. iammilit¹⁶ sem hann matte kaupá með þui [gulli oc brendo silzri¹⁷ er hann tonypti þa iorð með. oc .vj. stynsamir menn mæta at þetta ze se eigi uerra en þat er [zirir iordina uar greit.¹⁸ En ex hann missir uatta þeirra er hia uaro þa er hann zet¹⁹ ze zirir iorð. oc stik þa a huersu milit [eda huilikt²⁰ þat ze²¹ uar.²² oc hezir sa eigi uitni til er zirir greiddi. þa sanne sa með eins eibi er gelldr. at [her er iammilit ze oc iamgot²³ [sem zyr²⁴ var greit.²⁵ nema hinn late fram toma tueggia manna uitni²⁶ at ze²⁷ var meira oc bætra. Nu ex sofianda zultnast [uitni oc sofn sin.²⁸ þa ueiti hann uorð iorðu sinni en hinn aurum. þui at þa hezir han iorð sina tonypt²⁹ aptr at stikum oc logmale rettu. Nu ex hinn [uil haza³⁰ ze stik [er iorð hezir.³¹ softe sem uita ze.³²

Om iardar lysing.

- 13 ziiij. Nu liggir iorð .x.³³ uestr oc þar³⁴ er eigi lysing a. þa liggir hon til zullra aura þeim sem³⁵ a.³⁶ En lysing er at engo nyt nema bader³⁷ iatte kaupi oc sali. En ex amnar huar neittar.³⁸ þa niote sa³⁹ uatta sinna⁴⁰ þeirra er hia varo stilorde þeirra oc kaupi.⁴¹ Nu a edia⁴² eda mæz zultida⁴³ bod a iorðu. þa stolu

Jvfr. Cap. 13. G. 272. 290. F. XII. 4.

1) zyrir iorð — tilf. Ea, c. Bf. 2) sofn — Gg, i, l. 3) [mgl. — Ee. 4) [mgl. — Bh. 5) of huersu mitla aura han a i iorðu þeirri — tilf. Gn. 6) bræstr — Ef. 7) Her begynder en Lacune i Gh, ophörer i næste Bolk Cap. 6. 8) hin — Ee. 9) [mykta penninga — Gp. [myktit ze — fl. 10) þa skal &c. — mgl. Gn. 11) tufa — Ed. 12) [ze — Gg. [i þui ze — Gt. [stikt ze — Fb. Bb, l. [stila aura — Fd, e. 13) [tof — fl. 14) [gangs peningum — Gn. Bf, h. [gangs peningi — Ff. [gangs silzri — Ee. eda &c. — mgl. Ed, e. 15) [smor — mgl. Ed. 16) ze — tilf. Gn. 17) [ze — Gh, s. [verði — Fa, c, d. 18) [zurr var i greitt — Gi. 19) greidde — Gi, g. lauf — Fd, e. 20) [mgl. — fl. 21) [mgl. — Gt. 22) er han zet zyrir iorð — tilf. Gn. 23) [þet ze se æi uerra. of sua myktit. of sua got — Bh. 24) zirir iorð — fl. 25) [mgl. — fl. 26) er tætr — tilf. Gm. 27) þet ze — Bh. 28) [sofn sin — de fl. [uitni sin — Fd. [sofn sin — Ee. [sofnar uitni sin — Ba, g, k. [þesse vitni — Bh. 29) [soft — Be. wnnit — Bh. 30) [vill eigi hazua — Ee. [zer edi — Ba, g, k. 31) [er iorð hezir reitt — Gh. Fd, e. [er verð hezir zirir greit — Gl. [er verð hezir grait — Gm, s. [er iorð tonypti — Fb, c. Ee. Bb, l. [mgl. — Ba, g, k. 32) aptr þui sem adr er stikt — tilf. Ea. 33) .x. — Fb. 34) þar — mgl. fl. 35) iorð — tilf. fl. 36) atte — de fl. 37) bade — fl. 38) iattar — Ed, f. Bc, h. eller twifer oppo — tilf. ov. L. m. H. fra. 16de Aarh. i Ba. 39) han — de fl. 40) er kaupi er tonypt — tilf. Fc. er tonypti — tilf. Ee. 41) Her begynder nyt Capitel uden Overskrift — Fb. 42) tona — Gt. Fa, c. 43) mgl. — Gf.

þeir¹ þa² [umbods mann iannan³ at rette⁴ þeim er ueria skal. oc soþe sua sem⁵ [huer var⁶ undan adrum. oc sua [skal huer uar⁷ vndan adrum brigða.⁸

Guerfu madr skal kons þirir iorðu segia.

xiiij. Nu kemr su iorð undir tono⁹ er menn standa til lausnar vndan henne. 14 þa stolu (þeir) segia henne þirir [iorðu vm¹⁰ haustit¹¹ þirir nottenu hælgu¹² [með uatta .ij.¹³ oc steyna henne til iardar þeirrar¹⁴ tyrðdagin nestu eptir passa uitu at tala þar uid aurum [stikum sem .vj. stynsamir menn mæta.¹⁵ Nu kemr iorð [undir omaga¹⁶ su er menn [standa til lausnar¹⁷ [undan honum.¹⁸ þa skal sa¹⁹ undan [þearhallz manni²⁰ soþia²¹ sua sem adr er sagt.

Ez ueriande er eigi nær.

xv. Nu uil madr steynu iorð sina brigða²² eða mala iorð. oc er sa vttan laga 15 uara.²³ [eða vttan landz²⁴ er [hönd heþir²⁵ at. þa skal hann²⁶ undan umbods manni²⁷ brigða²⁸ [ez hann er til.²⁹ En ez hann er eigi til. þa skal iorð brigða³⁰ undan erþingia sua sem undan [hinum stilldi.³¹ Nu selr madr [iorð or steyno.³² þa skal hann³³ brigða undan huarum sem hann uil. þeim er³⁴ seldi. eða hinum er [hönd heþir³⁵ at. oc sua mala iorð³⁶ hit sama.

Þm iardþolgit þe.

xvj. Ez madr þinnr iardþolget þe. haxe tonungr³⁷ þridiung. [en sa annan³⁸ 16 þridiung³⁹ er nest⁴⁰ a⁴¹ til haugodals⁴² at telia. oc [sa þridiung er þinnr⁴³

Jvfr. Cap. 14. G. 274. Cap. 15. G. 283. 284. 286. Cap. 16. G. 148.

1) þer — de fl. 2) er — tilf. fl. 3) [umbods monnum iamþnat — Ef. 4) ættom — Fd, e.
5) Her begynder en Lacune i Bk, oph. i Cap. 17. 6) [þyr uar sagt — Gn. [hvar var skal brigða — Bg.
7) [stulu ver — fl. 8) soþia adr brigða — Ed. sem þer ez off — tilf. Gl. at laghum — tilf. Bc. oc sua &c. — mgl. Bf, g. 9) tono — mgl. Ef. 10) [mgl. — Fc. 11) uarit — Ge. um haustit — mgl. Ba, g, k. 12) er garðe er um lotet — tilf. Gf. 13) [mgl. — fl. 14) en (er) sa uil soþst haxe — tilf. de fl.
15) [eztir stynsamra manna uirdingh. — Ba, g, k. 16) [i omaghæ stipti — Ed. 17) [uilia soþsa — Ba, g, k. 18) [mgl. — de fl. 19) [a — mgl. de fl. 20) [umbods manne — Be. 21) soþsa of soþia — Fa, c. 22) soþsa — Fc. 23) vara — mgl. Fd, e. 24) [mgl. — Bf. 25) [handhaxe er — Ed. Bb, l. 26) hann — mgl. fl. 27) hans — tilf. fl. 28) soþia — fl. 29) [mgl. — Ba, g, k. 30) soþia — Bf. 31) [honom stazom — Ba. 32) [steynu iorð — Gi. [iorð at steyno rette — Fc. [steynu iorð sina — Ba, g, k. 33) hann — mgl. Ed. 34) han — tilf. fl. 35) [þa er handhaxe — de fl. [þa er haxande eða handhaxe — Gs. [þa er haxandi — Ea. [haxandi er — Bd. 36) iorð — mgl. Gi. Ba, k. 37) hann — Gi. 38) annan — mgl. de fl. 39) [of annat [a — Bf. 40) nestr — fl. 41) er — fl. 42) hauga odals — Ge, g, i, m, q, r, s. Fb, f. Ea, c, e. Bb, f. hauge — Gf, h, l, p. Ba, k. hauge odals — Fa, c. Ef. odals hauge — Ed. a — tilf. Gn. 43) [tonungr þridiung — Gi.

[Ez hann heildir at lagum upp.¹ ella hazi halzt konungr² en halzt [odals madr.³ En ez engi er sa til er [til haugodals a⁴ at telia. þa eignizt sa er iord a þann þridiung.⁵ En ez sa madr hittir ze i⁶ iordu⁷ sinni [er eigi er haug⁸ odals madr at.⁹ hazi [hann halzt en konungr¹⁰ halzt.¹¹ Nu ez madr hittir ze i odals iordu sinni. þa haxe hann .ij. luti en konungr þridiung. Nu zinnr madr ze¹² i almeningi. þa haxe sa [þridiung er zinnr¹³ en konungr .ij. luti.¹⁴ Nu brytr madr haug eða grezr¹⁵ madr¹⁶ [iord manz¹⁷ [til zear¹⁸ at olonzi þess er iord a. zori aptr þeim er iord¹⁹ a þat sem hann zann oc leggi a landnam oc [iardar spell²⁰ [þeim er iord a.²¹ Nu mistruir sa er iord²² a. at hann hazi sua milit aptr zort [sem uar.²³ syni²⁴ með lyrittir eidi. En ez eidr zellr. þa zellr hann til flitrar settar²⁵ sem hann hazi flolit iammiklu. en ze flitlizt eptir zyrra flitorðe.

Ez umbods madr miszer með iordu.²⁶

- 17 xvij. Ez madr er [innan²⁷ landz oc vttan laga uara²⁸ sa er iord a. þa hazi sa umbod²⁹ meðan³⁰ hann uil. er hann zel til. En ez hann uil az honum tala [sem adr hazde.³¹ þa biode vm þeim sem hann uil at tale³² umbod³³ az honum. en sa hazi .ij. manna uitni til at landzdrotten haud honum vm at tala umbod az þeim er adr hazdi. oc zai þeim umbod sem hann uil sidan at ianzullu sem landzdrottenn sialzr. En ez landzdrotten segir³⁴ at hann³⁵ hezir tekir az eign hans oc ser nytt. huart³⁶ sem þat er vttan gardz eða innan. oc uita [godir menn at þui flit.³⁷ en hann talazt kroypt haza³⁸ az þeim er þa atte³⁹ er hann kroypti.⁴⁰ þa haxe hann flitrit

Jvfr. Cap. 17. nedenfor Ldsl. B. 26. F. XIV. 1—3. Jb. VI. 29.

¹) [mgl. — Gi. elligr verdr hann þiozr at — tilf. Fc. ²) Her begynnder en Lacune i Bc, ophörer i næste Bolk Cap. 1. ³) [odals menn — Gl, m. Fb. Ea. Bb, l. D. [haug odals madr — Gi. [haugs odals madr — Fa, c. a at telia — tilf. Bf. ella hazi &c. — mgl. Fd, e. ⁴) [til hauga odals a — Ge, g, i, m, s. Ea. Bb, l. [til haugz a odal — Gh. [til hauga a — Gl. Ba, k. [hauga odal a — Fb. [til haugs odals a — Fa, c. Ed. [til haug odals eigi — Fd, e. [til hauga odals hazut — Ee. ⁵) En ez engi &c. — mgl. Bf. Her indskyde de fl. den i Ga först længere nede forekommende Artikel: Nu ez madr hittir . . . þridiung. ⁶) odals — tilf. Gl, m. Ed. ⁷) eigu — Ba. eign — Bc, g, k. ⁸) hauga — Gm, s. Ea, c, e. haugs — Ed, f. mgl. — Ge, f, g, h, i. Fd, e, f. ⁹) [oc eigi haugodals madr — Bd. [of er ei odals madr — Bf. ¹⁰) haugodals madr — Gi. ¹¹) [konungr halzt en halzt sa er iord a — Gi. [han þridiung. en konungr .ij. luti — Bf. ¹²) ze — mgl. Fa. ¹³) er zinnr — mgl. fl. ¹⁴) [halzt of halzt konungr — Bf. ¹⁵) grezr — Bc. ¹⁶) madr — mgl. Bc o. fl. ¹⁷) [voll manz — Gl. ¹⁸) [mgl. — fl. ¹⁹) eign — fl. ²⁰) [ze zirir i. sp. — Fd. [iardazall — Ed, f. [iardar zall — Ba, g. ²¹) [mgl. — fl. ²²) odal — de fl. iord of (eða) odal — Ee, f. ²³) [sem hann zann — fl. ²⁴) [anne — Bd. ²⁵) settar — Ef. ²⁶) Dette Cap. mgl. Gi. ²⁷) vttan — maaskee Fb, hvor en Rettelse er foretagen med Ordet, uden at det dog lader sig afgjøre, om vttan er rettet til innan eller omvendt. ²⁸) [utan laga varra eða vttan landz — Gq. ²⁹) hans — tilf. Ee. ³⁰) g. meðan — Ff. ³¹) [mgl. — de fl. ³²) tala — de fl. ³³) við umbode — fl. ³⁴) tallar — de fl. ³⁵) umbodemadr — de fl. ³⁶) Her begynnder en Lacune i Ec, ophörer i næste Bolks Cap. 6. ³⁷) [a þui godze menn flit — Ed. ³⁸) er handhazt er mt — tilf. Fd. ³⁹) var eigandi — de fl. toz eigha — Bf. ⁴⁰) tvaz (tvöz) taupa — de fl.

uitni til¹ [at þat se satt er hann segir.² En eþ honum brefta þau uitni. þa meti .v].
 skrifir menn huers landzdrottenn³ heþir mist oc soke hann⁴ med vtbeizlum oc leggi
 [ombods madr⁵ landnam a oþan. þar skal eigi þyrnsta [a þalla.⁶ soki þann er aþ⁷
 dro eða hans arþa. en til eignar þann er þa er handþaxi at iordunni.⁸ En eþ þa
 sitr a iorðu er aþ⁹ dro. þa er sem hann siti a otekinni iorðu. En eþ annar þyr a.
 þa se þa sþn¹⁰ saka þirir vtan [landzstýld. giallde landzdrotne landzstýld.¹¹ En
 landzdrotten a loft¹² at¹³ taka eþ honum ombod þegar hann uil. en male hallðizt
 [allt at einu¹⁴ sem hann atte¹⁵ at byggia.¹⁶ þat eru¹⁷ þriar ardir.¹⁸ Umbods madr
 skal eigi byggia annan mala¹⁹ þyr en annar [er vti.²⁰ En eþ landzdrottenn eða
 ombods madr andaxt. þa [hallðizt einn ardar male²¹ síðan. oc sua eþ madr²² þer eþ
 lande brott. þa [hallði ombodi²³ .iij. uctr [nema hinn²⁴ andizt þyr. þa er ombod
 sialxtelit eþ honum.²⁵ En eþ [ombods madr²⁶ tortryggir þraxall landzdrottens.
 þa þaxi arþi hans eins uitni til. [þen tíma er þeir sþyria til sanþ.²⁷ [þess er sueria²⁸
 uil²⁹ at [hann hþggi þat satt uera.³⁰ en þa taki [arþi uid.³¹ Umbods madr ma³²
 eði loþþa³³ oc eði sealþr i yrkja³⁴ i hollt ne i haga. [nema halþu³⁵ meira³⁶ en
 leiglendingr ma loþþa. [En hann³⁷ ma eði loþþa³⁸ leiglendingr³⁹ nema [loþþi⁴⁰
 landz drottens se til.⁴¹ En landzdrotten ma loþþa⁴² slitt sem hann uil⁴³ oc þo sua
 at [eigi stæde leiglending⁴⁴ allt þat er vndir⁴⁵ laup þeirra [uar slitt.⁴⁶

1) til þes — *de fl.* 2) [at han tþngti at þeim er þa uar eigande at — *Bg.* 3) han — *de fl.*
 4) landzdrottinn — *de fl.* 5) [hinn — *Fd.* [honom — *Fe.* [mgl. — *Fc.* *f. Ee.* 6) [þirir ganga — *de fl.*
 7) arþ — *Ef.* 8) ordenn — *Fd.* *e.* mgl. — *de fl.* 9) iorðu — tilf. *Fe.* 10) [þn — *fl.* 11) [lands
 stýld. gialdi hana landzdrotne — *Ge.* *g.* *p.* *Eb.* *Bc.* [landstýld. hana skal han taka landzdrotne — *Gn.* [lands
 stýld at gialda landzdrottni — *Gl.* *m.* [landst. tukt landzdrottni — *Gq.* *Bf.* [landst. at taka landzdrottni — *Gr.*
 [landst. landzdrotne — *Gl.* *Fa.* *c.* [landst. giallde landzdrotne (sinum) — *Fb.* *d.* *e.* *Bd.* *l.* [landstýld — *Ed.* *f.*
Ba. *g.* *k.* [landst. fl. han gialda landzdrotne sinum — *Ee.* [landstýld gialld landzdrottni — *Bb.* 12) völd
 — *fl.* 13) *Her oþhörer Lacunen i Bh.* 14) [eigi at sitr — *Fd.* *e.* 15) a — *de fl.* 16) haxa — *Gk.*
 aþyrgiaz — *Gr.* 17) þrir (.xij. tilf. over L. dog, som det lader, m. s. H.) manaðr eða — tilf. *Fa.* 18) aar
 — *Gg.* ardar mallar — *Gl.* uctr — *Gm.* *Bd.* ardnær — *Ba.* ardar — *Bk.* 19) ardamala — *Ee.* 20) [er
 þarinn — *de fl.* 21) [halde hin ardar mala sinum — *Gf.* [haxue hinn einn ardar mala — *Ea.* [halde hinn
 ardar male — *Eb.* [halde hin ein ardar mala — *Ed.* [haldeþz einn arða — *Ee.* [halde hin iardr mala sin
 — *Ef.* [halde hin arðna mala — *Ba.* [halde leiglendinger sine arðu — *Bf.* [haue landbui sine arðu — *Bk.*
 [halde hin iardr mala — *Bk.* 22) landdrotten — *Bk.* 23) [haldeþz ombod — *de fl.* 24) landzdrottenn
 — *Gl.* 25) [mgl. — *Bf.* 26) [madr — *Gp.* 27) [mgl. — *fl.* 28) [þyria — *Fb.* 29) [mgl. —
Bg. *h.* 30) [þet se [at — *Bk.* 31) [han vidr arþe — *Ee.* [uidr arþe — *Ba.* *g.* *k.* 32) stat — *de fl.*
 33) loþþa — *Gm.* loþþa arþa þearlutum ne eignum — *Ee.* 34) vinna — *fl.* 35) [mgl. — *Ed.*
 36) [mgl. — *Ee.* 37) leiglendingr — *fl.* 38) loþþa — *Ed.* *e.* 39) leiglendingr — mgl. *Ff.* *D.*
 [mgl. — *de fl.* 40) loþ — *Gp.* ia — *Fd.* *e.* 41) [landzdrotten uili loþþt haxa — *Ba.* [landzdr. uili
 — *Bf.* En hann ma &c. — mgl. *Bg.* *k.* 42) loþa — *fl.* 43) En landzdr. &c. — mgl. *Fe.* 44) [þeim
 er leigði verki engi stædi — *Gr.* *t.* 45) i — *de fl.* 46) [þom — *de fl.*

VII. Landzleigu boltr.¹

- i. Hversu madr skal leiga iorb az landzdrotnu.
- ij. Um husa flidaga uid leigu lida.
- iiij. Hversu leiglendingr skal husum upp halda.
- iiij. Ez leiglendingi er stilt fornt hus up (at gera).
- v. Ez madr byggir eina iorb .ij. monnum.
- vj. Engi skal sina iorb olagliga byggia.
- vij. Ez ombods menn taka mutur til iarder at byggia oc fallda fol gera.
- viiij. Dm husa skipti i zardogum.
- ix. Hversu madr skal myki a iorb reida.
- x. Hversu madr skal uid leigu bol stiliazt.
- xi. Ez madr str a ofekinni iorbu.
- xij. Um skipti a forne oc hoy.
- xiiij. Ez leiglendingr zer az iorbu.
- xiiij. Ez menn þurzu zæforn at laupa.
- xv. Dm husa skipti of iardar.
- xvj. At madr skal bua a odals iorb stni.
- xvij. Um spelluirki.
- xviiij. Dm akra skipti oc engia.
- xix. Um logzestu.
- xx. Hversu mikil landnam huer skal taka.
- xxi. Hversu konor skolu landnam taka.
- xxii. Ez vinnr i flogu at ofskiptu.
- xxiiij. Dm skips uppsaat.
- xxiiij. Um logzestu til zimtar stegno.
- xxv. Dm sett manna ez rangt dōma.
- xxvj. Ez ombods madr hēldr leigu zirir þeim er a.
- xxvij. Um ældz abyrgd ez laus uerdr.
- xxviiij. Dm brennu.
- xxix. Dm loggarða oc skipti manna.
- xxx. Um grindar gerð granna oc stegno.
- xxxi. Dm garða manna.
- xxxiij. Hversu vt skal lōnsa zenad.
- xxxiij. Ez zatotr madr þarz bu stt vt lōnsa.
- xxxiij. Ez madr spillir garðum manna.
- xxxv. Ez ross manz spillir rosse.
- xxxvj. Ez menn etia hestum manna.
- xxxvij. Ez zearzoling uerdr a bu manz.
- xxxviiij. Ez hundr bitr ze manz.
- xxxix. Ez madr tynigt með lane.
- xl. Dm setra zerð manna.
- xlij. Um setra merki manna.
- xliij. Hversu ze skal uardueita.
- xliij. Um þiobgotur oc handran oc bruar gerð.²

¹) Dette er den stadige Sideoverskrift gennem den hele Bolk — Ga.²) Her ophører Lacunen i Gd.

- xlviij. Um laga fleynor til uega bota.
 xlv. Um bruar gerð a þjóðuegum.
 xlvi. Um haugreið.
 xlvij. Um slutning manna íxir þjóðar.
 xlviiij. Um lagar oc ueidiuel er menn gera.
 xlvij. Um síldþýfti ef menn gera stada.
 l. Ef menn tafast xirir með oxund.
 lj. Um þýftingarar vítróðrar manna.
 liij. Um hauka ueidar.
 liij. Um bóðburð af rúðstáð.
 liij. Um bóðburð bora i millum.
 lv. Um afr oc eng.
 lvj. Huerfu bóndr stolu þing sofia.
 lvij. Um zatotra manna slutning.
 lviiij. Huerfu mádr skal ueida biornn oc usz.
 lig. Um dýra ueidi.
 lgi. Um ælgia ueidi.
 lgi. Ef menn stíl a om almenninga.
 lgij. Huerfu mádr skal bóli stíl háza.
 lgiiij. Um ueidiuelar til dýra.
 lgiiij. Um hualrefstra ef mádr zinnr hual.
 lgv. Um sála ueidar.

Her heyr upp landz leigu bolk.

i. Ef mádr uil [annars manz¹ iord leiga² [vendir bu stt.³ þa skal hann tala 1 ser bóli væl oc uanliga⁴ með [ij. uatta stlritra⁵ oc er þui bætr er þleiri eru.⁶ En ef mádr⁷ leigir iord af landzdrotne. þa skal hann a þeirri iordu bua⁸ sua lengi sem [uattar hans uitu at⁹ hann tof ser [ardar mala.¹⁰ Nu þo at mádr gezi iord sina [eda seli.¹¹ eða gjalldu [eda stipti.¹² þo¹³ skal sa háza [ardar mala¹⁴ sinn¹⁵ er tof. En ef landzdrotten andazt þa skal leiglendingr¹⁶ háza [eina ord¹⁷ síðan þo at [almargar se telnar.¹⁸ [En ef leiglendingr andazt þa háze arze¹⁹ eina²⁰ ord²¹ síðan. þo at almargar være telnar.²² En²³ umbods mádr ma eigi lengra²⁴ mala byggia en [iij. uetra mala.²⁵ Abud iardar heimilar telku.²⁶ en landstýld²⁷ heimilar sob²⁸

Jvfr. Cap. 1—4. G. 72. 73. F. XIII. 1. Hk. 89. 90. Jb. VI. 1.

1) [mgl. — Bd. 2) læggia — Fb. teigia — Fa, c, f. legia — Ef. 3) [mgl. — Eb. 4) vandlega — de fl. 5) [tveggia manna vitni stlritra — de fl. 6) hann — de fl. 7) stia — fl. 8) [mgl. — Bd. 9) [iardar mala — Gi, m. [arðumatz — Ed, ostere. 10) [mgl. — fl. 11) stonfi — Gc. [mgl. — Ed. Bk. 12) þa — de fl. 13) [ardna mala — Ba, k. 14) sina — Gg, r, t. D. 15) landzdrotten — Gg. [a — Ed. 16) [ein arðar mala — Gf. [einn vetr iord — Gi. [eit ar — Gl, m. [eina arðu — Ed, e. [eina ourð — Bc. 17) [allmargir se a tveðnir — Gi. [allmorg se tatin — Gl, m. 18) arzar hans — fl. 19) eins — Ba, g. 20) arðu — Ed, e. 21) [mgl. — Gc, i, l, p, q, r, t. Fa, c. Ef. Bc, d, h. D. 22) tonongs — tilf. Gg, h. 23) Her ophörer Lacumen i Be. 24) [iij. uetr — de fl. 25) Saaledes næsten alle de Örr. I Ga tetia rimeligviis kun Skrf. 26) landsteiga — de fl. 27) iord — Gg, h. iogh — Bc.

Norges gl. Love II.

oc allan auerka¹ þann er i kaup þeirra tom. [Lýtt² skal landstýld uera³ þirir⁴ [sumar-
mal.⁵ eða [stær oc stær⁶ þeim er iord a. En ex landzdrotten uerdr buslit^z madr oc
uil þara til iardar sinnar þeirrar sem hann hezir aber adrum byggt. þa skal hann lorgsa
iord sina ex hinum er adr [hezir leigt⁷ [einni ardar leigu.⁸ oc segi honum til þirir
[nottena hælgu⁹ at hann er buslit^z madr oc sanne þat með eidi sinum [ex leiglend-
ingr mistruir hann.¹⁰

Um hufa skildaga við leigu lida.¹¹

- 2 ij. Nv skal huff gera¹² sem stilt er. ex eigi er gort þa a landzdrotten i lodinni
sua mitit sem hufit mezt. oc [se sua sem iammikit se ulolit¹³ i landstýldinni. En ex
huff eru værri gor en stilt eru. þa stolu .vj. stýnsamir menn mæta hufit. en leiglend-
ingr borte sem meðid verdr oc uarde¹⁴ lod¹⁵ þar til er [lotit er.¹⁶

Guersu leiglendingr skal hufum upp hallda.

- 3 iij. Nv skal leiglendingr¹⁷ hufum upp hallda¹⁸ allum þeim er a iordu eru þa
er hann tom til. þedia ual¹⁹ oc hallda dropalausum oc²⁰ halda upp torzuotum²¹
oc uindskidum [oc trotraptum²² oc liza²³ sua um at eigi tome slag²⁴ a ueggi. oc
ex sua er umbuit²⁵ þa ma leiglendingr eigi abyrgiazt at huff þyrnizt. En ex hann²⁶
[þoyr²⁷ huff²⁸ nidr þirir uanrottar sakir geri annat nyt²⁹ i stadin. En ex madr
gerir huff a annars manz iordu þat er eði uar stilt a hendr honum oc eði³⁰ uar
þeim leigu þall i er iord atte.³¹ lot hann³² timbr i annars manz mortu oc oll til-
þong oc setr³³ huff a audar tuztir³⁴ er engi stodo huff a³⁵ þa er hann tom til
iardar. þat er kallat horgenda huff. þat skal bioda landzdrottni at kaupa með [uatta
.ij.³⁶ þa er hann³⁷ þer ex iordu. oc kaupi sem .vj. stýnsamir menn mæta. En ex

¹) auogt — Ge. ²) lotit — Bb, l. toten — Bf, k. ³) orl — Gi. [hann skal landstýld lýtt háza
— Fd. ⁴) at — fl. ⁵) [lot — Gf. Bd. [sumar — Gg. [sumar matom — Fa, d, e. [somal matom — Bk.
[udraderet og ei igjen udfyldt — Bk. ⁶) [stær of stær — Gg. Ed, e. [stær oc (edr) stær — Gm, n, t.
⁷) [hezir (házi) hann byggt — Gg. Ed, f. Ba, g, k. er adr &c. — mgl. Gm. ex hinum &c. — mgl. Bk. þa
skal hann &c. — mgl. Gd. ⁸) [einni iardarleigu — Gi. Ee. D. [einum arðarmata — Gl, t. Fa, c. Ea.
[einnar arðar læigu Fb, f. Bb, l. eða mæra viðr læiglending — tilf. Ee. ⁹) [leigu not — Fe. ¹⁰) [mgl.
— Ba, g, k. ¹¹) Ingen Ovskr. eller Cap. Afdel. i Ge, f, g, h, i, l, m, n, p, q, r, s, t. Fa-f. Ea, b, d, e,
f. Ba—h, k, l. ¹²) [huf skal gera — de fl. ¹³) [sua mytit [sem olokit er — Ff. ¹⁴) uirði — Gt.
¹⁵) iord — Gd, m. ¹⁶) [byggt er — Gd. [lytt er — fl. ¹⁷) hann — de fl. ¹⁸) at lagum — tilf. Ba.
¹⁹) of uanlega — tilf. Gm. ²⁰) hann skal of — tilf. de fl. ²¹) toruotum — Gd, h, n, p, q, r, Fe.
torzuot — Gi. torzuauotum — Gl. torzotum — Fb. ²²) [ot traptum — Ed. [ot treptum — Ef. [mgl.
— Bk. ²³) bua — de fl. ²⁴) stott eða slag — Gs. a vægslag — Fe. ²⁵) oc liza &c. — mgl. Fa, c.
²⁶) hallmr — Fe. madr — Be. mgl. fl. ²⁷) þoyrir — Bk. ²⁸) [huf þellr — Gi. [huff þyrnist of
þeller — Ed. ²⁹) iazngott — Gi. Bk. ³⁰) eði — mgl. Gl. ³¹) a — de fl. er j. atte — mgl. Bf.
³²) hann — mgl. de fl. ³³) setli — fl. ³⁴) þat ero auba tuztir — tilf. með forskjellig, men gammel H.
i Mrg. Ga. (En) þat heita allt audar tuztir — tilf. de fl. ³⁵) adr a — Ed. Bf. ³⁶) [tveggja manna
vitni — de fl. ³⁷) leiglendingr — de fl.

hann uil eigi kaupá. seli huerium er hann uil eða háze þlut brott at trossmesso um uarít. en ex þa er eigi brotto þa á landzdrottin hufit.

Ex leiglendingi er skilt þort hús upp at gera.

iiij. Nu ex þort¹ huff [er skilt² upp at gera³ oc uerdr eigi upp gort. þa skal 4 þat borta sem .vj. stynsamir menn mæta. En ex hinn uil eigi luka⁴ þa skal landzdrottinn [þesta log þirir⁵ lod hans oc leggja þimtar⁶ stezno. oc stolu bórdr dómá⁷ iammitit landzdrotni or lod hans sem hús mezt.⁸

Ex maðr byggir eina iorð .ij. monnum.⁹

v. Nu [selr maðr iorð á leigu¹⁰ oc uil eigi lata þann háza er tof.¹¹ þa skal 5 sa¹² logþesta iorð er leigdi oc leggi þimtar stezno oc niote uatta sinna huersu hann¹³ hezir iorð tekít. oc ex honum berazt¹⁴ [þau uitni¹⁵ at þullu. þa eigu bórdr¹⁶ at dómá honum leigu¹⁷ iorð sína aptr¹⁸ eptir þui sem vitni baro. Nu leigir maðr iorð oc uil eigi háza. þa skal landzdrottinn þara til er [manaðr halzr¹⁹ er²⁰ az sumri oc sa þa iorð [oc nytí²¹ ser²² sua sem hinn hezdi²³ eigi leigt. [oc byggi aðrum ex hann uil þat.²⁴ oc heimti þo leigu²⁵ az honum er leigdi.²⁶ oc suare sua²⁷ leid: angre sem landstýld.²⁸

Engi skal sína iorð slögliga byggja.

vj. Nu selr maðr iorð sína²⁹ [eða byggir³⁰ .ij. monnum á leigu. þa skal sa 6 háza er þyrri leigdi.³¹ oc hueruitna þar sem maðr selr .ij.³² monnum hit sama.³³ þa skal sa háza er þyrri kaupir eða leigir. hallða skal³⁴ hann [stíla dómá³⁵ þirir [oc niota uatta sinna³⁶ at hann tof³⁷ þyrri.³⁸ aðra [iorð iamgoda³⁹ skal hann hinum þa ex [hann hezir til.⁴⁰ En ex hann⁴¹ hezir eigi til. þa skal landzdrottinn gíalda

Jvfr. Cap. 5. G. 79. 76. Hk. 96. Jb. VI. 5. Cap. 6. G. 78. F. XIII. 17. Hk. 95. Jb. VI. 6.

¹) þort — Fe. ²) [er skilt er — Fe. ³) leiglendingi — tilf. Bh. ⁴) borta — Fb, f. D. ⁵) [log: þesta — Ee. ⁶) mgl. — Ba, g, k. ⁷) uirða — fl. ⁸) mæzt oc víst verdr — Fb. var vart of metet — Fd, e. ⁹) Denne Overskr. synes saavel her, som foran i Indholdslisten, at være forvexlet med den til næstfølgende Capitel — Ga. ¹⁰) [byggir maðr iorð sína — Bh. ¹¹) leigdi — Gr. ¹²) Her begynder en Lacune i Bf; ophører i Cap. 8. ¹³) maðr — Gr. ¹⁴) bræstr — Ef. ¹⁵) [mgl. — de fl. ¹⁶) þing: menn — Gl. ¹⁷) þirir — tilf. Ge. ¹⁸) aptr — mgl. Ge og fl. ¹⁹) [hágzmanaðr — Gr. halzr — mgl. Gg. ²⁰) er tidin — Ef. ²¹) nytí — Ef. ²²) [mgl. — Bh. ²³) þa iorð — tilf. Bh. ²⁴) [mgl. — Gr. ²⁵) landstýld — Gf. ²⁶) az þor — Gr, t. Fa, c. ²⁷) sa — Fe. Ba, b, h. ²⁸) leigu — Gi. landzdrotne — Ba, k. I Ba har dog en nyere H. fra 16de Aarh. efter "landz" der ender en Linje, skrevet "stýld." ²⁹) eina — de fl. ³⁰) [mgl. — de fl. ³¹) tof — de fl. ³²) Her ophører Lacunen i Ee. ³³) huat [sem þat er — tilf. Ff. ³⁴) ma — Gt. Ea. ³⁵) [stíla dómá — Bh. ³⁶) [mgl. — Gl. ³⁷) troypti — Gg, s. ³⁸) eða leigdi — tilf. Gg, h, s. ³⁹) [mgl. — de fl. ⁴⁰) [til er — de fl. ⁴¹) landdrotten — Ff.

þe honum iammilit sem hann stillði tala¹ i landstýldina² oc se síðan satter.³ þetta stolu þeir roynt⁴ hára innan halþs manadar síðan iord er .ij.⁵ bygd.

Ex umbods menn taka mutur til iardr at byggia oc kalla kol gera.

7 vij. Nu ex umbods madr konungs byggir iardir⁶ konungs [i herade⁷ at ardar⁸ mala.⁹ þa skal¹⁰ eptir þeirri abud oc landstýld sem [leigu libi¹¹ hezir vitni til. þui at sua skal konungs iardir¹² byggia sem¹³ stíl i lagum. þo at umbods manna stipti uerdi þa skal¹⁴ huer sinn leigu mala hára. En ex madr tekr mutu zirir konungs iardir at byggia eða annara manna. giallde aptr stilt sem hann tol [i mutuna¹⁵ oc giallde stilt tuen¹⁶ konungi. En zirir þær iardir¹⁷ er konungr a eigi.¹⁸ giallde halzt konungi en halzt iardeiganda oc se stíldr uid umbod¹⁹ oc heiti drengr²⁰ at verri. En sa er mutu gaz giallde²¹ stilt sem hann gaz til²² eptir þui sem adr er stilt oc se stíldr uid abud²³ iardar. Nu byggir madr dyra en uande hezir a uerit. akti²⁴ þui [dyra oc²⁵ frammar til²⁶ [leidangrs oc landuarnar²⁷ sem leiga er [meiri a logd.²⁸ [se annat huart aukit zirir badom eptir þui sem byggizt²⁹ eða minti zirir badom.³⁰ En ex umbods madr konungs tekr konungs eignir vndan ganga at uilia: loysi oc vanrottar oc þo at konungdomren þae³¹ aptr. giallde þo umbods madr iammilit [ax sinu³² sem vndan get [ax hans uanrott³³ eða stæde uard at.³⁴ [ex hann uissi.³⁵ En ex madr segir eigi iord³⁶ manz³⁷ lausa zirir [nottena helgu³⁸ þa skal hann hára þa iord ex landzdrotten uil hallda uid hendr³⁹ honum [þa .xij. manade⁴⁰ at leigu stítri sem adr⁴¹ uar. En eptir [hælgu nott⁴² þa biode landzdrott: en honum iord þa. Nu uil hann eigi hára [þa iord.⁴³ þa házi landzdrotten iord sína stalyr oc⁴⁴ leigu ax hinum er ax þor [stíla sem adr uar stilt.⁴⁵ En ex madr

Jvfr. Cap. 7. G. 72. 77. 80. F. XIII. 1—3. Jb. VI. 2. Hk. 100.

¹) [er — de fl. ²) [eiguna — fl. ³) Her ophörer Lacumen i Gk. ⁴) þrott — Gp. ⁵) monnum — tilf. fl. ⁶) eignir — Ge. ⁷) [mgl. — Gl, m. ⁸) iardar — Gi. ⁹) rettum — tilf. fl. ¹⁰) haldaft — tilf. de fl. ¹¹) [teigtendingr — fl. [leigu tydr — Fe. ¹²) eignir — Ee. ¹³) um abrar iardir — tilf. de fl. ¹⁴) þo — tilf. fl. ¹⁵) [mgl. — Ba, g, k. ¹⁶) tuent — Ge, g, h, i, m, n, q, r, s, t. Fe. Ef. Bd. .ij. — Ff. tuau — Ed, e, Ba, e, g, h, k. tuem — D. ¹⁷) eignir — Ba, g, k. ¹⁸) eði i — Fa, c, d. ¹⁹) iarbrennar — tilf. Gg, h, m, s. ²⁰) madr — Fe. ²¹) annat — tilf. Bh. ²²) j. mutuna — Gn. ²³) umbod oc abud — Fb (dog saaledes, at der foran umbod ved et Mærke henvises til Ordet iord, der med s. H. staar tilskrevet i Margen). abrygd — Ed. Bc, k. auero — Ef. abrygh — Ba, g. ²⁴) of — Fa, c. tate — Fe. atle — Ed. actir — Bb. þa [e of — Bh. ²⁵) [mgl. — de fl. ²⁶) Her begynder det første Brudst. af Go. ²⁷) [konungs utboda — Ee. ²⁸) [meiri a lod — Gn. [meiri at lod — Fb, dog synes at lod at være overströget. ²⁹) tala renner til. — Fa. ³⁰) [þui at sua skal konunge autaz sin stýlda of mintaz ætir þui sem landzdrotten byggir — Ee. [mgl. — Bh. Nyt Cap. i Fa, c, d. ³¹) þeim — tilf. Gg. ³²) [mgl. — fl. ³³) uangizto — Bg. ³⁴) [mgl. — Ba, h, k. ³⁵) [mgl. — Bg. En ex umbodsmadr &c. — mgl. Gm. Nu byggir madr &c. — mgl. Gl; udfyldt med Mrg. H. ³⁶) eign — Ge. ³⁷) sína — Gi. ³⁸) [leigu nott — Fe. ³⁹) hond — fl. ⁴⁰) [mgl. — Gi. ⁴¹) neft — fl. ⁴²) [leigu nott — Fe. ⁴³) [mgl. — de fl. ⁴⁴) heimti eller tati — tilf. fl. ⁴⁵) [mgl. — Ba, g, k. Her tilf. Mrg. H. i Gf: Um tæða tol zirir þarðagu þorzalla laust þat sem þæmet er eptir utan tuitþie þa eignæst [a er jorb a og [eter mort vid landzdrottin.

gerir lallda¹ tol a iorðu manz. þa er þat er hann zer æz iorðu zírir nottæna hælgu
sua at engi madr er eptir a.² þa a landzdrottæn allt þat er eptir er a.³ oc gíallde
honum⁴ a oxan mort sílyrs. En ez sa madr⁵ andazt er a iorðu bio oc tallar landz-
drottæn ulofna landstýllb. þa nioté arzi hins dauba uitna sinna at lotet er⁶ oc sua
vm alla⁷ abud iardar. En ez hann hezir eigi uitni til. þa hazí landzdrottæn.⁸
En ez huargi⁹ [hezir vitni til.¹⁰ þa sueri¹¹ arze oc husprona hins dauba at eigi¹²
stendr landstýllb eða abud¹³ sua¹⁴ eptir¹⁵ at þau viti stíl a. En ez þau¹⁶ sueria
hazi landzdrottæn sua buit oc sua ez [landbui¹⁷ er i utlægd.¹⁸

Um husa skipti i zardogum.

viiij. Sa er zardagr hinn zyrsti [i Gula þings¹⁹ lagum²⁰ er [rumheilagr²¹ 8
er nestr²² eptir [prettanda dag iola.²³ hann skal lata²⁴ toma²⁵ halz huff er adr
byr a iorðu til þess er hann tetr ser iord.²⁶ oc manað zra þui er hann hezir ser iord
telit²⁷ [haza²⁸ halz huff.²⁹ [En at ofekinni iorðu a³⁰ hann³¹ halz³² huff³³ til
sumar mala. [en zíordung til krossmesso ez hann er buslitz madr.³⁴ En sa skal
trezia husa skiptis er til zer iardar oc haza uid uatta .ij. oc stírstota³⁵ vndir þa at
hann treyr hann husa skiptis oc geri honum zimt til. En ez hann uil eigi þa skipta.
þa nemzni hinn granua sina .ij. oc [skipti þeir³⁶ til lutzallz oc luti sídan. En ez
hann stendr zírir sídan. gíallde þeim mort sílyrs er til iardar zer oc hazi hann huff
sín [eigi at sídr.³⁷ oc ez hann uil þa eigi gíallda³⁸ sole sem uita³⁹ ze. En þegar
er skipt er husum þa skal sinum husum⁴⁰ huar rada. oc þo at eitt nauf bindi a lut
annars manz loyris laust setr .ij. aurum sílyrs uid þann er til iardar zer.⁴¹

Jvfr. *Cup. 8. G. 73. F. XIII. 1. Hk. 90. Jb. VI. 8.*

¹) tolbu — *Go. tuolu — Ff.*   ²) a — *mgl. de fl.*   ³) a — *mgl. de fl.*   ⁴) læiglændingr — *Ee.*
landdrotne — Bk.   ⁵) landbui — *Gl. m.*   ⁶) landstýllb — *tílf. Gí.* [u stýlb — *tílf. Ee.*   ⁷) abra —
tílf. Ff.   ⁸) vitni sín — *tílf. Gn.*   *landstýllb — tílf. Fe.*   ⁹) huartuægía — *Fe.*   ¹⁰) [hezir — *de fl.*
¹¹) suare — *Ed.*   ¹²) eigi — *mgl. Ee.*   ¹³) atin — *Gí.*   ¹⁴) [u — *Gl. Ee.*   ¹⁵) apr — *Ed. Ba.*
mgl. — Ff. Bk.   *uloten — tílf. Ba.*   *ogor — tílf. Bk.*   ¹⁶) uita stíl a of — *tílf. Ee.*   ¹⁷) landzdrottæn
— *Fb. Bd.*   *lan bui — Fc.*   *læiglændingr — Ee.*   ¹⁸) [land buit er — *Gí.*   ¹⁹) K: þings — *Gz.*   *stírstota*
þings — Fa — e. Eb.   *Stírsuapings — Ff. Ea — d, f.*   *Borgapings (rettet, som det s. samtid. fra stírsapings)*
— *Ba.*   *Borga (Borgar) þings — Bb, c, k, l.*   *mgl. — Gk, p. Be.*   ²⁰) [mgl. — *Ee. Bg, h.*   ²¹) rtr
— *Gp.*   ²²) [nestr er — *Gl.*   ²³) [Mariu messo i langazsto — *Gí, p, q, t. Fa.*   *rettet herfra m. nyere*
H. til .xij. dag — Gn.   *Rettet ogsaa i Gr, men uden at det Oprindelige kan sees.*   *[ællzdag iola — Fc.*
iola — mgl. Gf, h. Fb. Ea, b, c, f. Bb, d, e, l.   *En i Gula þings toghum hinn næste eptir Mariu messo i*
zostu — tílf. Fd.   ²⁴) *Her ophöer Lacunen i Bf.*   ²⁵) brma — *Gh. Ff.*   *rettet derfra til toma — Ea.*
ryma — fl.   ²⁶) til þess &c. — *mgl. Ed.*   ²⁷) til þess &c. — *mgl. Gk. Bk.*   ²⁸) hazy — *fl.*
²⁹) [mgl. — *fl.*   ³⁰) hazy — *de fl.*   ³¹) hann — *mgl. fl.*   ³²) hazy — *mgl. Gf.*   ³³) [mgl. — *Gc.*
³⁴) [mgl. — *Gh.*   ³⁵) [stíni þui — *Gf, k, m, n, p, q, t. Fa, c, d, f. Ea, b, c, d, e. Ba, c, d, e, f, g, h,*
k. D.   ³⁶) [sténi (þa) þeim — *Fb. Bb, l.*   ³⁷) [sem adr — *Bd.*   ³⁸) tufa — *Ed.*   *botá — Bd.*
³⁹) varta — *Fe.*   ⁴⁰) lut — *Ge. Ff.*   ⁴¹) eða þat huff a at haza — *tílf. Fd.*

Guerfu myki skal a iord reida.

- 9 ix. [En aþ iorðu skal leggja ziordung i troð.¹ uettrar myki alla skal reida i troð² þar sem omlyiat er nema þa eina nott er hann þer brot um morgunin eptir. En eþ troð er mykiat þa skal þengat reida sem mest er þorþ at oc hann megi þat með eidi sinum sanna eþ landzdrotten uil.³ En eþ hann uil eigi sueria þa giallde hann stada þann allan eptir þui sem .v. stjnsamir menn mæta þeim sem til iardar þer [er hann heþir at olagum⁴ vnnit.⁵ Kyrslag⁶ i minzta lagi skal haza a halþo⁷ pundz sade hueriu eða giallde landzdrottne halþan oyri silþrs þirir huert er missir. En eþ maðr þar uetrrug þar sem aþr er oc þer hann aþ iorðu. hazi aþ allz eði. En eþ hann greþr⁸ uoll til innangardz haze aþ [þremæle sinn.⁹ En eþ hann greþr¹⁰ utt- angardz [oc gerdir um¹¹ hazi [halþan huar þa er sade oc hinn¹² er til þer iardar. En aþ iorðu skal þa er leigir [eði ueita nema¹³ .iij. loff uidar oc .ij.¹⁴ staza.¹⁵ En landzdrotten¹⁶ stift sem hann uil. sua þo at þeim er leigdi uerdi eigi stade at [eptir¹⁷ þui sem i kaup¹⁸ þeirra kom.¹⁹

Guerfu maðr skal uil leigu bol skiliast.

- 10 x. Nu eþ maðr þer aþ iorðu þa stolu hurdir .iij. standa þo at engi vøre²⁰ þa er hann kom þar. stozu hurð oc burs²¹ hurð oc ælðhuff hurð. [oc standa allar þær sem þyr stodo.²² Nu eþ hann tetr eina hueria þa hurð oc heþir²³ brott þa skal hann aþtr þora oc leggja landnam a landzdrottne eþ hann heþir lonyft þra.²⁴ En eþ þar lonypr²⁵ notot aþ þressilldi²⁶ eða oþþyri²⁷ eða gattar tre.²⁸ þo at ein þlis þylgi. þa er þat husþrot.²⁹ þote mort silþrs. [hazi tonungr halþa en þa halþa³⁰ er iord a. En eþ hann þrytr³¹ sæzstoda or husum³² eða [britr þær³³ sem groþping [heþir nomit.³⁴ þa skal hann þat aþtr þora³⁵ oc giallda mort silþrs [halþa tonungi

Jvfr. Cap. 9. 10. G. 74. 75. F. XIII. 1. 2. 4. Hk. 91. Jb. VI. 9.

1) [Nu a maðr leggja ziordung i troð — Fb. 2) [Einn ziordong uettrar myki skal reida i trede — Gl. [En aþ iorðu skal reida ziordung uettrar myki i troð — Gr. [En ziordongr uettra myki skal liggja i troð — Fe. uettrar myki &c. — mgl. Gg, h, l, Fb. Bl. 3) mistruir hann — Ea, c. Bf, h. 4) uþogum — Gh. Fb. Ea, c. Bl. togum — Gi, m. Ff. Ee. xi at togum — Go. uþagum — Fe. Ed. 5) [mgl. — Ba, b, g, h, k. 6) nauta — tilf. Ba. 7) halþa — de fl. 8) heþuer graþuet — Ee. 9) [þrio stift — Go. 10) uoll til — tilf. Gk, r. Ba, d, e, f, g. 11) [mgl. — Ed, f. Ba, c, g, k. 12) [hann halþi. en halþi [a — Gg. 13) [eigi mæira toza en — Fe. [eði brott þora nema — Ee. 14) eitt — Gi, n (dog her rettet til .ij.) Fa, c. 15) staz loff — Gl. loo staps — Gr. staps — Fb, e. 16) ma lonyra — tilf. fl. 17) allu — fl. 18) kaupmata — fl. 19) [mgl. — Ea, c. Bf, h. 20) stöðe — Gk. Be. 21) burþz — Gn. þuf — Ec. 22) [mgl. — Ed. en han þome þar — tilf. Go. er han kom — tilf. Ba. 23) þorir — fl. 24) Eþ hann &c. — mgl. Gp. Ff. Bf. Bh. oþan lonyft — Ba. Her ender det første Brudst. af Go. 25) þylgir — de fl. 26) þressalda — Gf, g, n. þressiallda — Gl, r. þressollb — Fe. þressolte — Ed. þressalla — Ba. þressæli — Bc. þressalld — Bd. 27) uppþyri — Ge, f, g, l. Fa, b, c, f. Ee. Ba—l. þyra stidi — Gl, m. aþþyri — Gr. Fe. 28) gattetre — Gi. gatutre — Gm. eða g. tre — mgl. fl. 29) hus brotet — Ba, k. husa brod — Bf. 30) [þeim — Gm. 31) þalstotta eða — tilf. Ee. 32) or stozo eða husi — Gl. or husi — mgl. Ee. Ba. 33) [þrytar or husi þat — Ba. 34) [nemr — Fe. 35) þota — Gc, r.

en halza þeim er iord a.¹ En allt þat er [husbrot nemr² bote mort silzrs halza konungi en halza þeim er iord³ a.⁴ oc geri hus iamgot sem adr.⁵ Nu skal hann af iordu zlytia⁶ [allt þat sem hann a með retto af at zlytia.⁷ hon siff oc torn at lotinni landstýld⁸ eptir hina zyrstu zardaga oc oll onnur andbod⁹ þega(r) hann uil.¹⁰ Han skal brot zlytia laua pili¹¹ oc uidar lost hialma¹² oc hialmrodor¹³ langdili oc þuerdili¹⁴ oc allt þat er eigi hezir groyping nomit eða neglt¹⁵ er vndir bita eða bialla. þa skal hann brott zlytia uertuid sinn allan með ser þegar hann uil. En ef madr gerir ser huangard eða lauka gard¹⁶ hazi brotto zirir krossmesso a uarit. en allt þat er eptir er at orztum¹⁷ zardogum eignizt¹⁸ þa er iord a nema hinn hazi zort i zioru¹⁹ eða [a hælln²⁰ ottan gardz þar sem huarke er at ala²¹ þedan izir atr ne eng. oc hazi brott zluft at Botolzys ualu. en ef lengr liggir þa a landzdrottenn.

Ef madr sitr a otekinni iordu huat (uardar.)

xi. Hveruitna þar sem madr sitr a otekinni iordu þa a landzdrottenn lod 11
alla.²² en hann lonsi bu²³ siff vndan²⁴ með landname uid landzdrottin. Nu uil hann eigi af iordu zara.²⁵ þa skal iardeigande stezna honum þing oc beida bondr lids at zora hann af iordu sinni. huer er setr orri silzrs uid konung er eigi uil tilz zara. Armadr²⁶ konungs er stýldr til at zara oc vera zirir bondom oc odlaft með þui halza mort silzrs konungi til handa.

Þm skipti a korne oc hon.

xij. En ef madr a torn zallt i stada²⁷ [eða hon.²⁸ þa skal bioda landzdrotni [at 12
kaupa²⁹ með uatta .ij. oc gera til halzys manadar stezno til [uerdz lyttingar³⁰ siffs³¹
sem stynsamir menn mæta [.ij. af huars halzo.³² En ef hann [lytr þa eigi uerdi.³³
seli huerium er hann uil.³⁴ Nu ef .ij. menn [eða zleiri³⁵ eigu stada³⁶ saman [huart

Jvfr. Cap. 11. G. 77. Hk. 94. Jb. VI. 10. Cap. 12. F. XIII. 17. Jb. VI. 11.

1) [sem adr segir — Gi. 2) [sua metz — Gi. 3) hus — fl. 4) En allt þat &c. — mgl. Ba, k.
5) of geri &c. — mgl. Bc. Herefter nyt Cap. i Fb. 6) zora — fl. 7) [mgl. — Bf, h. 8) [sua mitit
sem hann þarz til eptia zodz of til ungsmafa — tilf. Gl. 9) anbod — Ge, h, k, m, p. Fa, b, d, e, f. Ea-
f. Bb. anbod — Gi. anbod — Fc. anbode — Bg. 10) þeir vilia — Ge og fl. 11) lauzgiti — Gg. Ed.
t. ziti siff — Ee. laza sinn — Gp. 12) hialm — fl. 13) hialrodor — Ea. hialrodor — Ef. Be.
hialmrodor, men med en Rettelse ved ft — Ba. hialmrer — Bf, h. lauzgiti &c. — mgl. Gt. 14) langh-
ziti oc þuerziti — Gg. langhiti oc þuerziti — Gm. of vidartoft &c. — mgl. Ee. 15) naglazast — fl.
16) eða nepna reit. arfra eða bauna — tilf. Gn. 17) uptindum — Gm. 18) Her begynder en Lacune i Ed,
ophorer i Cap. 16. 19) er a — tilf. fl. 20) [a hælln — Gd. [a berg — fl. [giart um — Ba. 21) zara
— Gi. reida — Ee. 22) allt — Gh, i, s. mgl. — Bh. 23) ze — Gf, p. Ff. Eb, c, f. Ba, c, d, g, k.
24) ut — fl. 25) zora — Gr. 26) Umbodsmadr — fl. 27) stalt — Gh, m. stedia — Ff. Ef. laba
eða — tilf. Fd. 28) [mgl. — Gi, l. Eb. 29) [mgl. — Gp. er hann zerr af iordu — tilf. Gi. 30) [upp-
lyttingar — fl. 31) siftrar — fl. 32) hendi — fl. [mgl. — Bh. 33) [uill eigi kaupa — Gm. 34) at
ofædiu — tilf. Bf, h. 35) [mgl. — fl. 36) lod — Ge, g, h, m, s. stedia — Ff.

sem þat er¹ korn eða höng. þa skal hvargi² brott flytja þyr en skipt³ er. En ex madr [höggr⁴ höng a lut⁵ annars manz. þa sedizt hann eigi meðan hann a iammittit eptir [sem hann þarx til at leggja.⁶ En ex hann flytr allt brott setr .ij. aurum silzrs uid þann er höng⁷ [eða korn⁸ atte.⁹ oc eins eidi hans meðr at hann flytli eigi minna¹⁰ höng¹¹ [eða korn¹² aptr¹³ [þat er granne hans atte en¹⁴ hann flytli brott.¹⁵

Ex leiglendingr zer az iorðu.¹⁶

- 13 riiij. Nu ex leiglendingr [zer az iorðu oc¹⁷ hezir slitid upp stodu garde. v.¹⁸ zadmum¹⁹ lengra.²⁰ geri gard slitan²¹ sem adr uar oc bote landzdrotni landnam. En ex upp slitr stodu garde .x. zadmum lengra [oc ber heim.²² þat heitir balla brot. giallde landzdrotni morf silzrs oc geri gard iamgodan [oc iamlangan²³ sem adr uar. Tradar garde²⁴ [adrum hælminginum²⁵ skal [hann eigi upp slita.²⁶ en ex hann upp slitr²⁷ geri²⁸ annan iamgodan i stadin oc leggi a landnam.²⁹

Ex menn þurzu zrakorn at kaupá.³⁰

- 14 riiij. Nu þurza menn zrakorn³¹ at kaupá i bygdum heima.³² þa skal sa er kaupá³³ þarx þara til [ombods manz konungs³⁴ [med uatta .ij.³⁵ oc bidia hann stezna þing oc nemzna stynsama menn til at ranzsafa [byggð alla³⁶ sua uida sem þarx. oc þar sem korn zinzt³⁷ [til azlaups³⁸ ætli bonda³⁹ zrakorn oc hiuna zoftr⁴⁰ til þess er hinn zær⁴¹ nyt korn. Engi skal oc mæltá korn [til salu⁴² i bygdum heima i slikum stornaudzsynium nema þar sem konungr lozar með brezum sinum. Nu þar sem zinzt azlaz⁴³ korn eða miol. þa seli þeim sem þarx eptir þui sem gengr zlestra

Jvfr. Cap. 13. F. XIII. 2. Cap. 14. Jb. VI. 12.

1) [mgl. — Bf. 2) huartueggi — Gp. Bc, k. oprind. m. senere rettet Ec. 3) slit — Gm. 4) stæ — Gg. Ff. 5) [flytr i brott hej — Gi. [höggr höng — Ee. 6) [latit — Gi. til iammadar — tilf. Fd. 7) zætt — Ea. 8) [mgl. — fl. 9) of flyti aptr höng — tilf. Bh. 10) meira — Gi. Fb. 11) zt — Bh. 12) [mgl. — fl. 13) heim — Gi, t. aztr — fl. en — tilf. Fd. Ef. Ba, c, g, k. 14) of — Fd. Ef. Ba, c, g, k. 15) aptr — fl. [en granni hans atte of einæi — Gp. [mgl. — Ff. [en h. flytli brott — Bb, l. [en brott — Bf, h. 16) I alle övrigge Codd., paa Gb, c og d nær, staar dette Cap. bag efter det her næst-følgende, og udgjör saaledes Cap. 14, medens Cap. om Frökorn er Cap. 13. 17) [mgl. — Bb. 18) þrim — Gi, n, p, q. .x. — Gl, m, r, s, t. Fa—f. Ee. Bb, l. 19) zæznum — Ef. zamnum — Ba, b, k, l. 20) stemra — Gg, h, l, m, n, r, t. Fa, b, c, e. Bb, l. eða stemra — Gs. Ee. 21) jægngodan — fl. 22) [mgl. — fl. 23) [mgl. — fl. 24) i — tilf. fl. 25) [i almenningum — Gi. [hæimitegum — Ef. [aðdra hæzðena — Bf. [mgl. — Gh. 26) [upp slita. ex uill — Gm. [hann slita — Bf. 27) bada uega — tilf. Gm. allan — tilf. Bf. 28) gerði — fl. 29) landzdrottni — tilf. fl. þrim er iord a — tilf. Fd. Tradar garde &c. — mgl. Bk. 30) Ombyttet i Ordenen med foregaaende Cap. i alle Codd. undtagen Ga—d. 31) sadkorn — Fb. 32) heima — mgl. fl. 33) kaupá — mgl. fl. 34) [stlumanns — fl. 35) [tveggja-manna vifni — fl. 36) [byggdir allar — fl. [bubir allar — Gm. 37) zætt of — tilf. Gl. 38) [til kaupá — Gf, k, p. Fd, f. Eb, c, f. Ba, c, d, e, f, g, k. [til solu — Gn, q. Fa. [til azgangs — Bh. [mgl. — D. 39) zærfst — tilf. fl. 40) zærfsto — Ge, g, m. Ec. Bf. zærfsto — Gh, k, p. Fd, e. Ea, b, f. Ba, b, c, d, e, g, h, k. D. zærfsto — Fb. Bh. matu — Ee. 41) þeir za — fl. 42) [mgl. — fl. 43) til azlaups — Ge, f, i, l, m, n, p, q, r, t. Fa, b, d, f. Ea, b, c, e, f. Ba, b, c, f, g, h, k, l. D. azlaups — Gg, s, Fc, e. azlaup — Gh. til salu — Gk. Be. til kaupá — Bd.

manna millum. En þa er eigi uil selja giallde halza mort silzrs konungi. hazi konungs ombods madr .ij. aura en þa adra .ij. aura er tornlaups¹ uar sgniat eða miols. oc take torn eða miol [zirir engan pening² [sem adr³ oc sfipti þeirra millum er þurzu. Nu beidazt þeir [at upp se lokit zirir þeim⁴ oc þa þeir eigi. briote⁵ huff eða hirdzbur⁶ at ofeliu huer sem a. En ex konungs ombods madr azrotlizt. þa giallde hann þessa halza mort þeim sem [torn eða miol þurzu at laupa.⁷ En ex notor uer odde eða eggju. veri vtlægr⁸ huart sem hann þer þar⁹ eða adrar atomor. en ex haun dnyr az veri undir konungs missunn.¹⁰

Um husa sfipti [oc iardar.¹¹

xv. En ex zleiri menn bua [i husum saman¹² en einn. huersu sem þeir sfipta 15 husum. þa eigu allir dyr iamheimolar þer sem ofsiptar eru. En ex madr hoggz zleiri dyr a husum en þa varo er hann kom til. giallde mort silzrs. [halza konungi en halza¹³ landzdrotni. oc bote huff eptir þui sem stynsamir men mæta. Nu stal madr þat tadzfall haza er þess manz bu¹⁴ zelldi¹⁵ [er þar bygdi sem hann hezir ser boli¹⁶ telit.¹⁷ En ex madr reidir¹⁸ myki az annars manz bolzestu¹⁹ oc þorir a afr sinn. þa er hann setr onri silzrs uid þann er mykina²⁰ atte. oc reidi²¹ honum iammitin afr oc iamual²² sem hann taddi ser med sætu²³ [hans er²⁴ [hann zlutti adr az.²⁵ Nu toma leigulidar²⁶ eigi²⁷ aller i senn til iardar. þa stal þa trezia sfiptis²⁸ er haza²⁹ uil med uatta .ij. [ex ubnygd³⁰ er iord³¹ eða er þa eigi lomin³² er [telit hezir iord.³³ [þa mæte³⁴ hann ser³⁵ iammitinn teig³⁶ oc iamual tedi³⁷ oc geri sidan huart er þeir uilia. luti eða hazi þann huar er [taddan hezir.³⁸ en leigulida sfipti halldezt medan einn þeirra byr a iordu. En ex einnhuer þer az iordu brott [en annar lemer

Jvfr. Cap. 15. Jb. VI. 13. 14.

¹) tornlatu — fl. ²) [mgl. — fl. ³) [mgl. — fl. ⁴) [tetta — fl. ⁵) Her ender Bk. ⁶) þyrir engan penning — tilf. Ea. ⁷) [tornlaups eða miol(taup)s var sgniat — fl. ⁸) ugildir — fl. ⁹) eða suida — tilf. Gp. ¹⁰) Herefter indskyder Go et Cap. xv. med Ovskr. om stodu garða. Indholdet næsten ordret som i det .giii. Cap.; kun at Slutningen mangler. En ex leigtendingz þer az iordu of hezir vpp stitid stodu garði þim zodbnum tengra. geri annan stitan garð sem adr var of landnam landzdrottne. En ex vpp stitr stodu garði z. zodbnum tengra þat eitir balta brott giallði landzdrottne mort silzrs of geri garð sem þyr segir. Paa Grund af dette indskudte Cap. har Gc ved alle de paafølgende Cap. i denne Bolk eet Tal høiere Nummere end Ga, b. ¹¹) [mgl. — Gb, c, tilf. i Ga med den gl. Haand, hvorved det er tilf. i Indholds-Registret. ¹²) [a einum bō — Ba. ¹³) [mgl. — fl. ¹⁴) þenadr — fl. ¹⁵) atte — Gc. ¹⁶) mala — Ge, m. ¹⁷) [er az þor iardu — Ba. [mgl. — Bk. ¹⁸) tetr — fl. ¹⁹) afre — Gi. iord — Gp. ²⁰) atrinn — Gr. ²¹) tedi — de fl. ²²) reide — tilf. Ea. taddan — tilf. Bf. ²³) tabe — Fc. myki — Ee. Bg. þui — Ba, k. ²⁴) [of þa atte er — Ee. [hans hans ar en — E. ²⁵) [az zlutti — Ea. sem hann taddi &c. — mgl. Bf. ²⁶) leigtendingar — Fe. Ef. ²⁷) eigi — mgl. Gg. Ff. ²⁸) husa sfipti of iardar — Gp. ²⁹) sfipta — Gn. ³⁰) bnygd — Gc. ³¹) [vfipti er iordu — Ge. ³²) [en þa tomer ei til — Bf. ³³) [telit hezir — Gp. ³⁴) mæte — Bf. ³⁵) ser — mgl. Bf. ³⁶) [altigh — Ge. ³⁷) reidi — Gl. taddan — Ff. Ee. [mgl. — Bb, l. ³⁸) [tabde — Gl. Ff. Ba, k. tatt hezir — Fa, c.

til.¹ hazi þa [þa teiga i iorðu oc huff þau² er til temr³ sem hinn haxde⁴ er brott þor oc niote huer sinnar abudar. Sua skal iorðu flípta at allir hazi teiga iambreiða oc iamlanga oc iamgoda⁵ eptir [leigu burð.⁶ En eþ einnhuer hezir [breidare teig eða lengra.⁷ þa late þalla⁸ þra sinum alre⁹ oc til þess er minna hezir. late sua eþ sanom¹⁰ alre sem ofanom oc haxe eði þirir starz sitt.¹¹ En eþ hann uil eigi eþ lata soke leiglendingr¹² sem uita þe.

At madr skal bua a odals iorð sinni.

16 7vj. Nu skal madr haza odals iorð sina [at bua a¹³ hellsdr en annar ualin-tunnigr¹⁴ madr. allt þat er samtynis ligg. Nu eþ odals nautar uilia eigi byggia honum. þa skal hann bioda þeim leigu þirir þardaga¹⁵ flíta sem aðrir menn uilia leigt haza oc se þo eigi at þiandbodi.¹⁶ [þui at eigi skal hann at þiandbodi annars haza.¹⁷ En eþ notor madr þer a annar¹⁸ nema þa uili [a bua¹⁹ [er þe a i iorðu.²⁰ [þa rener þa hann.²¹ þa skal þa þirir bioda monnum²² a at þara.²³ [En eþ menn þara a.²⁴ þa flólu þeir²⁵ eþ lata²⁶ iorðunni oc giallda konungi halza mort silzre þirir iardar²⁷ ran.²⁸ Nu ligg iorð eigi²⁹ samtynis. þa skal hann þo³⁰ haza eþ hann hezir [aðr vonna sina iorð alla³¹ [þa er hann a.³² oc ligg³³ samheraðs. oc [þar ættia³⁴ anduirti³⁵ allu a.³⁶ Eigi ma hann iorð haza³⁷ eþ þiall [eða þorad³⁸ [eða þiordr³⁹ [eða ar vþorar⁴⁰ banna.⁴¹ Nu⁴² eþ þleiri menn bua [i hufum sam-

Jvfr. Cap. 16. G. 88.

1) [mgl. — *fl.* 2) [þat or iorðu oc eþ hufum — *Gf. Bd.* [teiga þa of þau hus — *Gi, n. Fa, c, d.* [þa teiga or iorðu oc eþ hufum — *Gk. Be, g.* [flíta t. i. iorðu of hufum — *Gm.* [þa teiga of hus — *Gn.* [hus of teiga — *Gp. Ee.* [þa teigu i iorðu — *Fe.* [iorðu oc huf — *Ec.* [þa teigha or iorðu of hus — *Bb.* 3) er til temr — *mgl. fl.* 4) opr. [reida uorðu er til temr en hus sem hinn — *Gb,* men senere rettet. [reida . . . hinn — *Gc. Ea, b, f. Ba, f, k.* 5) iammifla — *Ee.* 6) [iardarhozn — *Gi.* 7) [meira teig — *Gi.* 8) þara — *Gk.* 9) luta — *fl.* 10) þaum — *Ef.* 11) late sua &c. — *mgl. Gi.* 12) land-brotten — *Bf.* 13) [mgl. — *Bf.* 14) valintunnr — *fl.* I *Gf* m. senere H. overskr. fremif. 15) þardaga — *mgl. Fb.* þyrftu þardagha — *Fd.* 16) annars — *tif. Gi, r. Fa, c.* þygd — *tif. Gp.* þygd — *tif. Gt.* of se &c. — *mgl. Eb.* 17) [mgl. — *fl.* 18) annarr — *mgl. fl.* 19) [byggia honum — *Gi.* [at bua — *Gl.* [iorð haza — *Bd.* [mgl. — *Fa, c, e.* 20) [oc er þe a iorðu — *Ba, k.* Istf. En eþ notor &c.: En eþ þiðan setiazt aðrir menn a — *Fd.* 21) [of rena hann sua — *Fd.* [þ. r. þa obatsman oble þinu — *Ee.* iorðu — *tif. Fe.* 22) honum — *fl.* 23) vera — *fl.* 24) [mgl. — *Gp.* 25) er a þara — *tif. Gp.* 26) þara — *fl.* 27) gras — *fl.* 28) [Udeladt her i Texten, men m. s. H. tilföiet nedenfor, og med Henviisnings-tegn til dette Sted — *Ba.* [mgl. — *Bk.* Istf. þui at eigi &c. — *har Bf:* ei skal han of annars at þiand-bodom haza. nema þa uili bua a. er a. En eþ menn þara a. þa flólu þeir eþ lata iorðunni. of giallda konunge halza mort þirir iardr ran. 29) eigi — *mgl. Fa.* 30) at tvoro — *tif. de fl.* 31) [sina iorð þyrr. — *Gr. Fd. Ba.* 32) [mgl. — *fl.* 33) [samtynis eða — *tif. Fa, c.* 34) [þar nonða — *Gk.* [þar eria — *Gn.* [þar etia eða neþta — *Fd.* [ma na — *Ba, k.* 35) uirti — *Gi.* 36) þa er &c. — *mgl. Gr. Bg.* 37) til uidrþeybar bote — *tif. Ba.* 38) [mgl. — *fl.* 39) [mgl. — *fl.* 40) [e. ar uorðar — *Gg, h.* [eða aðrar oþrorar — *Fd. Ba.* 41) Eigi . . . banna udeladt i Texten, men nedenfor tilskr. m. s. H. og Henv. Tegn — *Ba.* *mgl. — Bk.* Herefter beg. *Ee* et nyt Cap. uden Overskr. 42) *Her ophører Laoumen i Ed.*

an¹ en einn. þa stolu þeir uida at hiuna tale en eigi at iardarmagni.² þui at hiun þurzu ælðingar³ en eigi iorb.⁴

Um spelluirkni.⁵

xviij. Nu ez madr hoggv oyl⁶ xirir plogi [eða arðri⁷ eða herzi eða [i⁸ oyl- 17
reidi⁹ a uars degi.¹⁰ þa er at þui uerðr tunnir oc sannr. þa er hann setr .v. mortum
silzrs uid konung oc bote grip þann er hann spillti uid þann er atte oc ozundar bot¹¹
stila a ozan sem stynsamir menn doma eptir mala uogtum logliga til neyndir. En
ez¹² stel iarne af arðri [eða af plogi.¹³ þrigilldi¹⁴ þat er hann stal uid þann er
atte oc [.v]. aura i þoða¹⁵ bot¹⁶ en konungi .ij. merkr¹⁷ silzrs. En ez madr spillir
plog manz [eða arðri¹⁸ [eða herzi.¹⁹ eða hoggv²⁰ þesti²¹ eða sela. beizl eða tauma
[eða stolla²² eða bygil²³ hornspenzl.²⁴ ez þat uerðr eitthuert spillt.²⁵ bote sem
.v]. stynsamir menn meta oc [.v].²⁶ aura silzrs i ozundar²⁷ bot.²⁸ [En ez hann
stel einuhueriu þessu. þa heitir huinzsta. þrigilldi þat er hann stal þeim er atte²⁹ oc
heiti huinn æ sidan at ofediu. En hoggva ma madr ser til plogv [oc til arðs³⁰ i
huers manz mortu er hann uil³¹ þo at hann biddi eigi [lozxis til.³²

Um akra skipti oc eingia.

xviij. Nu skal madr trefia eingia skiptis sem akra. [af adrum³³ stal huargi³⁴ 18
sta ne stera [ne ser nytta.³⁵ En ez ster akr eða ster eng³⁶ annars manz. þa skal þa
[þara til er a oc³⁷ þesta log xirir atrinn eða engena huart sem torn [liggr a eða
hoy.³⁸ [oc leggi þa zimtar stezno er hældr³⁹ þidizt⁴⁰ þurza.⁴¹ En ez þess [uerðr
akr eða eng er log þesti xirir.⁴² þa skal hann beidazt⁴³ aptr þorffo⁴⁴ at aptr tome

Jvfr. Cap. 17. G. 92. 96. F. X. 41—44. Cap. 18. F. XIII. 2. Jb. VI. 15. 16.

¹) [a einum þv saman — Gr. [a iardu saman — Fe. [a einum þv — Bg. ²) iardarhozn — ß.
³) of sua hit sama tving — tilf. Fd. ⁴) hus — Gr. ⁵) Um ousta bot — Ovskr. Fa, c. ⁶) xirir manni
— tilf. Gp. ⁷) [mgl. — Fe. ⁸) i — mgl. ß. ⁹) spillir — Gf. ¹⁰) [hoytræða — Gm. ¹¹) eða
herzi &c. — mgl. Gi. ¹²) þeim er atte — tilf. Gi. ¹³) madr — tilf. ß. ¹⁴) [mgl. — Fe. ¹⁵) tui-
gildi — Gs. ¹⁶) staba — Ea, e. ¹⁷) [ozundar bot eptir lagq dome — Fb. Bb, l. ¹⁸) aura — Gr.
¹⁹) [mgl. — Gl. ²⁰) [mgl. — Bb, l. ²¹) eða vðro þui sem til reida hoyzir. eða setr — tilf. Gi. ²²) af
hefte — Gg. ²³) stolla — Fe. ²⁴) bygla — Ff. ²⁵) hornspenill — Gl. Bb. hornspengr — Gm. hornspenitil
— Fb. hornstilla — Ff. hornspeto — Ea. hornspetzi — Ec. e. hornsp. — mgl. Ef. [eða annat þat sem þui
hoyzir til eða setr — Bg. ²⁶) miophrmt eða stotet — Fa, c. með azund miophrmt eða spillt — tilf. Bd.
²⁷) .iiij. — Fa, c. ²⁸) anduirðar — Gm. ²⁹) [ozundar bott eptir lagha dome — Ff. Ea. ³⁰) [mgl.
Gi, k, q, r, t. Fa, b, c, d. Ea, b, c, e, f. Ba, b, c, d, f, g, k, l. ³¹) [mgl. — Fb. Bl. ³²) at ofediu
— tilf. ß. ³³) [ollovo at þan sem a at lozua — Fe. ³⁴) eng — Gg, k. engum — Gr. atrom — Ef.
Ba, k. ³⁵) [engi st. annars akr sta ne stera — Eb. [af vskiptum atrom stall huarte sta ne stera — Ed.
³⁶) [mgl. — ß. ³⁷) iorb — Gr. ³⁸) [en a þer — Gs. ³⁹) atrinn eða &c. — mgl. Ba, k. [eða hoy t. a.
eða eigi — ß. ⁴⁰) Her begynder det andet Brudst. af Go. ⁴¹) þuiliz — tilf. Ba, k. ⁴²) [of zimtar
stemznu eptir setia huar sem vill — Fd. ⁴³) [er uert at logþesta þormer till — Ff. ⁴⁴) beðe — Ba, k.
44) a haza — tilf. Ba, k.

zirir zimt oc leggi a landnam oc eineidi meðr at hann zlutti eigi minna aptr en brott. En ez hann zörir eigi aptr. beidi¹ ut oc stezni heim innan halzys manadar. oc ez eigi kemr heim. stezni honum ping zirir [ran oc² logloyfu³ oc lati bera vitni sin [a pingi⁴ huerfu [zaret er.⁵ oc beidi bondr doms oc atzrarar at tala sem [vita ze.⁶ Leiglendingr⁷ skal engum loza reit⁸ at gera nema sonum⁹ sinum oc uertmonnum oc huergi gera nema þar sem zalle uid atr eda eng. En ez zleirum lozxi eda adruuis gerir þa a landzdrottin þat (er) a uex oc landnam a oþan ez þeim er groz. En leiglendingr bote hinum allt þat er [hann uerdr¹⁰ sins¹¹ i¹² [zirir landzdrotni¹³ [zirir sitt¹⁴ orloz.¹⁵

Um logzestu.

- 19 xij. En ez madr logzestir [iord sina innangardz eda vttan¹⁶ [holt eda haga¹⁷ eda ueidistade.¹⁸ þa skal logzesta [at lirtiu¹⁹ [eda a pingi²⁰ [þar sem iord ligg.²¹ [En sa er logzestir skal tala sua hat at aller hoyri þeir sem þar eru ez þeir uilia²² oc sua mæla.²³ Et logzestir iord mina her i dagh at ordzullu oc logzullu oc pingemale.²⁴ zirir biot et huerium manni ser at nyta at uitni [guds oc godra manna þeirra sem ord min hoyra.²⁵ En su logzesta skal standa .xij. manade [hina nesto eptir er eigande logzestir eda hans umbods madr.²⁶

Huersa mikit landnam huer skal taka.

- 20 xx. En ez i er ort lonungs iord þa a hann auerla bot sua mikla sem auerki er uerdr eptir stynsamra manna uirdingu oc landnam iammit auerla bot þar til er auerki er uerdr þriggia marla silzra. halzu meira en logzest er. [En þo at auerki se meira uerdr þa skal landnam eigi lengra fram ganga.²⁷ En ez i (er) ort iord ertli:

Jvfr. Cap. 19. F. XIII. 14. 23. Jb. VI. 17. Cap. 20. G. 91. F. XIII. 15. Jb. VI. 18.

1) reibe — *Ed, f.* eigi — tilf. *Eb.* 2) [mgl. — *Gi.* 3) [otloyfu — *Gm.* 4) [mgl. — *ß.*
5) [han hezir með zaret — *Ba, k.* of late &c. — mgl. *Gi.* 6) [log vatta — *Fa, c.* 7) Landbui — *ß.*
landboli — *Ge.* 8) rett — *Gd, h.* reitr — *Gk.* rott — *Gr.* 9) hiunum — *ß.* 10) missir — *Gn.*
Fd, f. 11) sin — *Gh.* [uiptr — *Gi.* 12) i missande — *Go. Ed.* i — mgl. *Fb, d. Ef. Bb, l.* [hann
lagde millim — *Ee.* [hans stade vard ez — *Bf.* hinum &c. — mgl. *Ba, k.* 13) [landdrottinn — *Gh, s.* [zirir tordene
— *Gm.* [uid landzdrotten — *Ee. Be.* [landzdrotne — *Ba, k.* [oc uid landdrottin — *Bd.* [mgl. — *Ge, r. Fd.*
Ea, c. Bf. 14) ologlegt hans — *Fd.* 15) [mgl. — *Gp.* 16) [mgl. — *Gi.* 17) votn — tilf. *Gn, o. Ef.*
18) [mgl. — *Gg, h.* 19) [i lirtiu durum — *Ef.* 20) [mgl. — *Gm.* 21) [mgl. — *Gn, t. Fa, c.*
22) ez þeir uilia — mgl. *ß.* 23) [En sua skal (han) mæla (at) — *Ge, g. Fe.* oc sua mæla — mgl. *ß.*
24) lonungs máte — *Ee.* 25) [þdru er hia standit of kasta et þar zirir laga tepli — *Ee, g, h. Fe.* Et loz. &c.
mgl. — *Gi, h, l, n, o, p, q, r, t. Fa, b, c, d, f. Ea—f. Ba, b, c, d, e, f, g, k, l.* mgl. ogsaa i *Gf,* men med
Marginalhaanden er tilf.: Eg lozestir her i dag eign mina er N. heiter atra oc taudur engiar oc skouga holt oc
haga votn oc veidi stada og allar lands nyliar þær er þui landi eigu at zylia til vmmertia þeirra er adrer menn
eiga i mote mer bædi at ordzullu oc logmate riecto, nema mit sie loz edr lozxi til, ad vitni þinu. N. oc þinu. N. oc
adra þeira er ord min hoyra. Fremdeles: Eg loz. &c. — som ovenfor i Texten. En sa er lozestir skal mæla
. . . uilia — tilf. her *Ge, g, m, s.* 26) [mgl. — *Ba, b.* 27) [mgl. — *Gl.*

biskups eda hertuga. þá skolu þeir hafa¹ auerka bot eptir uirðingu. huart sem auerki er meiri eda minni. oc sua skolu aller auerka bot tala. en landnam þeirra iamni² auerka þar til er uert er .xx. aura. halzu meira en loggrest er. En ez i er ort iord liodbiskups eda iarls. þá skolu þeir tala landnam eptir auerka bot þar til er auerki er uerdr .ij. marla silzra. halzu meira en loggrest er. En ez i er ort iord abota eda abbadisar eda annara umbods manna heilagrar kirku. þá skolu þeir tala landnam eptir auerka bot þar til er auerki er uerdr .xij. aura. halzu meira en loggrest er. En ez i er ort iord [þaruns eda stallara³ eda merliomanz. þá skal huer þeirra tala landnam eptir auerka bot þar til er auerki er uerdr .ix. aura. halzu meira en loggrest er. [En ez i er ort iord haulldz. þá skal hann tala landnam eptir auerka bot þar til er auerki er uerdr .vj. aura. halzu meira en loggrest er.⁴ En ez i er ort iord bonda eda þeirra manna er or adrum tonunga ritum eru oc her i lande stadrestazt. þá skolu þeir tala landnam eptir auerka bot þar til er auerki er uerdr halzrar mertr. halzu meira en loggrest er. [nema þeir se here⁵ at namznbotum.⁶ Skal einflis manz landnam lengra fram ganga en her er atuedit þo at meira se uerdr auerki. [en allan auerka iardar skolu .vj. stynsamir menn meta.⁷

Guersa honor skolu landnam taka.⁸

xxi. En ez fleiri menn eigu iord saman⁹ þá skolu þeir allir¹⁰ eptir hinum 21 beztá¹¹ manni landnam tala at ofskiptri iordu¹² [þeim er i iordu a meðr þeim.¹³ oc skipti [landnami oc auerka bot¹⁴ eptir iardar magne [þeim er i iordu a.¹⁵ En mæri¹⁶ tale landnam eptir zædr sinum. en edia¹⁷ eptir þeim er nestr atte hana.¹⁸ En ez sumir lonyza [inoytulo¹⁹ i iordu²⁰ en sumir eigi. þá tale sa er eigi lonyzdi landnam sitt zullt [eptir þui sem hann er maðr til.²¹ en az auerka [sem hann a i iordu til.²² [En ez fleiri hafa vlopyt þá tale allir eitt landnam en slitt huer az auerka sem i iordu a.²³ En ez iordu er odals skipti skipt þá telr huer zullt landnam az sinum luta eptir þui sem hann er maðr til.²⁴ Nu zer maðr i morl annars manz at ulonyzi þess er a [oc vinnr i.²⁵ þá skal [sa er a²⁶ leida stynsama menn til stuþs²⁷

Jvfr. Cap. 21. F. XIII. 16. Jb. VI. 19.

1) tala halza — Ge, m. 2) iammitit — fl. 3) [þarunu [ellara — Ed. [þaruns — Ea. 4) [mgl. — Ge. 5) mæri — Ea. 6) [mgl. — Ef. 7) [mgl. — Gl. 8) Ingen Cap. Afd. i Gl. 9) en einn — tilf. fl. 10) Her begynnder en Lacune i Ec, der oph. i Beg. af Cap. 24, men er udfyldt ved et senere indsat Blad med en langt nyere Haand. 11) hæsta — Ec, f. 12) oc ofannet — tilf. Gn. 13) [mgl. — Gp. 14) [auerka — Gr. [landname — Bf. 15) [eptir þui sem þeir eiga i iordo til — Gi. [e. þui sem i iordu a — Gn. Fa, b, c, f. [sem i iordo a — fl. [sem i iordo a með þeim — Gt. 16) huerr maðr — Gl. 17) edia — Fe. 18) at haza — Fe. En mæri &c. — mgl. Bf. 19) [i uaitlu — Ea. [i uinnur — Bf. 20) martu — Bb, l. [mgl. — Gi. 21) [mgl. — Bg. 22) [sem i iordu a — fl. 23) [mgl. — fl. 24) En ez fleiri &c. — mgl. Gi. 25) [mgl. — Bf. 26) [mgl. — Bf. 27) stozano — Be. styzuis — Bf.

at sta oc meta [marlar spell.¹ þa skal hann² bota iarðeiganda³ [landnam oc⁴ marlar spell⁵ eða sýnd með lyritar eidi e⁶ eigande hefir eigi uitni til. [Hueruitna þar sem madr hittir auerka i morlu sinni þa skal hann brott taka at ofædiu.⁷

Ez madr einur i skoge at skiptu.⁸

22 xxij. No ez .ij. menn eða fleiri⁹ eigu morl eða¹⁰ vttþaga¹¹ saman. þa skal engi meira i vinna [en i eign a¹² [oc tala rennr til. at ofskiptri iorðu.¹³ nema elldiuid. En ez einnhuer vinnr meira i en til lemr. þa skal¹⁴ soðia þa til skiptis er mote eigu eptir þui sem logbof uaitar i odals skiptum. þui at þa skal skipti rada er skipta uil. engi skal rada ne gera aþrum spelluirkli ne þear skada. En ez i nrlir [at ofskiptu¹⁵ meira (en) til lemr. þa suare sliku þirir uib þann er morl a sem þa skilði er [i uann¹⁶ með olonxi [oc eði atte i iordinni¹⁷ bæde auerka oc landnami. Eði skal hogga i annars manz morlu nema umþerðar¹⁸ menn þarar greiða bot huart sem hælðr bilar at¹⁹ sveda eða skipi. eða til elznytis ez uti þyr um nætr salir i sama stað. nema hann nai huarli [kaupi ne orloxi a²⁰ oc gengr nauðsyn uib. þa hoggi [meðan hann²¹ þarx oc bote marlar spell²² landnams laust [ez þa amalgar²³ er a. eða hans um: bods madr.²⁴ En ez a skipi þyr. haði²⁵ eigi meira en þeim vinzt samþogris.²⁶ En ez meira hoggr. bote marlar spell oc landnam [landzdrotne nema hann lonxi.²⁷

Um skips uppsat.

23 xxij. [No þarx skip vpp at setia eða vtt.²⁸ sferi styrimadr bod vpp sua uida²⁹ at þeir uerði zullaxla³⁰ til at setia vpp eða vtt þat skip. setr huer [halzsum onri silzrs³¹ þa er eigi lemr til þess skipdrattar. Hueruitna sem menn briota skip sin oc [þiðiazt eigi þa sialzir borgit³² ser. þa sferi þeir þeim bondum bod vpp sem nester bua sua morgum³³ sem þeir þiðiazt þurxa innan þeirrar³⁴ skipreidu. oc tomi þeir til með onlium sinum er þui toma uib. stolu þeir haða .vj. aura þirir leftr hueria³⁵

Jvfr. Cap. 22. G. 96. Jb. VI. 20.

¹) [auerka — Fd. ²) þa er i vann — ß. ³) iarðeiganda — mgl. ß. ⁴) [mgl. — ß. ⁵) marlar [onru — Gm. ⁶) hann er til þess þorr. oc — tilf. Ea. ⁷) [mgl. — Gi. ⁸) Ingen Cap. Afð. i Gh, i, t. Fa, c. ⁹) t. fleiri — mgl. Fa, c. bua a (i) einum þor (saman) oc — tilf. Gh, r. Ea. Bf. ¹⁰) Her ender det andet Brudst. af Bf. ¹¹) haða — Ef. utuagho — Bf. ¹²) [en i eng a — Gc. Ec. [en i eigu — Gd, h, n. [en i iorðu a — Gf. Bf. [en i eign a meira — Gg. [mgl. — Fc. ¹³) [mgl. — ß. ¹⁴) hann — tilf. ß. ¹⁵) [mgl. — ß. ¹⁶) [þari j. — Gi. Her begynder en Lacune i Gk, oph. i Midten af Cap. 26. ¹⁷) [mgl. — Gp. ¹⁸) uti þare — Fb. Bb, l. uegþarðr — Ec. ¹⁹) sifri eða — tilf. Fb. ²⁰) [at kaupi ne at veiztu — Fc. [kaupi. orloxe eða lane a — Fd. [kaupi ne sale. ne orloxe a — Ff. ²¹) [meira ez — Fb. Bb, l. ²²) [onri — Bf. ²³) amalgar — ostere Ba, b, k, l. ²⁴) [mgl. — ß. ²⁵) hogge — Gg. Fa, c, e, f. ²⁶) nema sua sem aþr slikr — tilf. ß. ²⁷) [mgl. — Ba, k. ²⁸) [No þarx þess vidr at drega skip vpp eða vtt — Ee. eða ut — mgl. ß. ²⁹) sem hann ser at þarx — tilf. Gr. Ea. ³⁰) zull: lida — ß. ³¹) [onri silzrs — Gc, i. Ea. Bd. [halzre morl — Ec, d, f. Ba, k. ³²) [ero þeir eigi sialzer zullaxla til at biarga — Fd. Ed. ³³) viba — ß. ³⁴) herað — Ff. ³⁵) er ez þarft — tilf. Fb.

er þeir [na upp.¹ þeir stolu þar með biarga² sþipi oc reida. En huer sem eigi lemr³ eptir bode sekr [.vj. aurum⁴ silzrs uid tonung. hazi tonungr halzt en sþibroz⁵ menn⁶ halzt.

Um loggresta til zimtar steznu.

xxiiij. [Allt þat er menn stíl a⁷ um [auerka a⁸ akre⁹ eða eng. [a hollte¹⁰ eða 24 haga.¹¹ þa [stal loggresta zirir. oc¹² leggi þa zimtar stezno er heldr þidizt þurza oc stal nemzna .vj.¹³ stynsama menn¹⁴ huar þeirra a stezno at uirða vitni þeirra oc malezni. En allt þat er maðr vinnr a akr eða eng¹⁵ [til zimtar stezno¹⁶ oc zorizt¹⁷ eigi vndan¹⁸ domi. þa selizt hann eigi. Sa stal zyrri tia¹⁹ [uatta sina²⁰ [zirir doms monnum²¹ er zyrri lagðe²² [log oc dom²³ zirir. [en veriande sidar.²⁴ oc stal þa [lata sueria²⁵ sina uatta²⁶ er doms monnum þidizt sannare haza oc þeir uilia suara zirir gudi at rettare haze [at sinni samuizstu.²⁷ en eigi bader²⁸ sueria lata.²⁹ En ez þeim semr eigi. leggi til logmanz.

Um sekt manna ez rangt doma.

xxv. En um allar þær eignir eða landstýlðir er menn stolu zimtar stezno til 25 leggja.³⁰ þa stal sakar aberi loggresta [oc nezna til uatta .ij.³¹ oc leggja³² stezno eptir oc stal [þeirri stezno eigi spilla mega.³³ En ez spillir. giallde .vj. aura silzrs. haze tonungr halzt en sakar aberi halzt. En vattar stolu sua bera at hallða a einni³⁴ bol oc [stiofa þui til guds³⁵ at þeir varu þui ner at zimtar stezna uar logð oc sueri æi³⁶ frammar. En ez þa stíl a [er i dome sitia³⁷ oc uerða eigi samdoma.³⁸ þa giallde þeir .vj. aura silzrs er rangare haza. [halzt tonungi en halzt sakar abera. nema þeir sueri þess at þeir uissu eigi annat sannare zirir gudi.³⁹

Ez umbods maðr heldr leigu zirir þeim er a.

xxvj. Hver maðr innan laga uara [er iord a⁴⁰ stal haza [er umbods mann 26 innan zyllis [þess er iord liggr.⁴¹ [nema hann se sialzr innan zyllis.⁴² oc þo ma hann

Jvfr. Cap. 24. 25. F. XIII. 23. Jb. VI. 27. Cap. 26. ovenfor VI. 17. F. XIV. 2-4. Jb. VI. 28.

¹) [vinna upp — Ge, g, h, m, q. Fe. Ee. Bc. [þa nat upp — Gp. [biarga — Fd. [hjalpa — Bf. [hjalpa a land — Bg. ²) hjalpa — Bf. ³) zerr — fl. ⁴) [onri — Fc. ⁵) sþiræiðu — Gm. ⁶) mabar — Ff. ⁷) [na stílir men a — Ba, b. ⁸) iordu — tilf. Bf. ⁹) [akr — fl. ¹⁰) [holt — fl. ¹¹) Her begyndur igfen den rette Text i Ec. ¹²) [mgl. — fl. ¹³) .ij. — Bf. mgl. — fl. ¹⁴) i dom — tilf. fl. ¹⁵) a hollte eða haga — tilf. Gg. ¹⁶) [mgl. — fl. ¹⁷) zorizt — fl. ¹⁸) laga — tilf. fl. ¹⁹) niofa — Gi. ²⁰) [mgl. — Gt. ²¹) [mgl. — fl. ²²) loggresti ot — Ed. ²³) [dom lagde — Ed. [dom — Fe. ²⁴) [mgl. — Ee. ²⁵) [mgl. — Bf. zyrri — tilf. Bg. ²⁶) [sina uatta — mgl. Ba, k. ²⁷) [mgl. — fl. ²⁸) stulu bader — de fl. bada — Gd. Ea. ²⁹) lata — mgl. Gt. Bf. ³⁰) gera — de fl. ³¹) [mgl. — fl. ³²) zimtar — tilf. Gi. Bd, f. ³³) [angi þairi stezno sgnie — Bf. ³⁴) einni — mgl. fl. ³⁵) [sueria sua — fl. ³⁶) eigi — mgl. Gd. ³⁷) [mgl. — Gg. ³⁸) [samdomer — Ed. ³⁹) [mgl. — fl. ⁴⁰) [mgl. — Gt. ⁴¹) [mgl. — Gm. ⁴²) [mgl. — Gt.

hæra umbods mann eð hann uil. En þa er umbod hærir skal sokia landnam um allan auerla sem hann eigi sialzr. halzt til handa landzdrottni en halzt ser. En eð hann soki eigi. hæri eð allz eði. umbods madr ma iardir byggia [aðrum en eigi¹ sialzrum ser² oc leigu eð taka eð³ landzdrottin uil. En eð umbods madr telr leigu oc uil eigi lata landzdrottnin þa. þa beidi landzdrottninn vtt leigunnar oc soki sem uita þe. En⁴ umbods madr dylr [at hann hære uid umbode tekitt.⁵ þa hære landzdrottninn .ij. manna uitni til. En eð landzdrottninn dylr oc tuez honum eigi umbod þengit hæra. hære þa þa er umbod hære tekitt .ij. manna vitni til at landzdrottninn [eda hans umbods madr⁶ þel honum umbod. oc hære umbod at lagum.⁷

Um ellz abyrgð eð laus uerðr.

27 xxvij. Þrir eru arenellðar at lagum. þa er einn er bonde a at hæra⁸ i husum þeim er hann sitr i [eda seyr i.⁹ Þa er annar er bala skal uid oc sioda oc þa ellðr er hiun stolu hæra [innan huff¹⁰ til hibila bota. Þa er hinn þridi er heitir kylnu¹¹

Jvfr. Cap. 27. G. 99. Jb. VI. 29.

¹) eigi — mgl. ß. ²) [mgl. — Gi. ³) Her ophører Lacunen i Gk. ⁴) En eð — de ß. ⁵) [of tuez eigi við umbodi tekitt hæra — de ß. ⁶) [mgl. — ß. ⁷) Her tilf. i Ba en Haand, der paafaldende ligner Textens, og idetmindate er samtidig, dermed, følgende Stykke i den nedre Mrg., med Tegn til at skulle indskydes paa dette Sted: En eð landzdrottinn eða umbodes madr andaz. þa hællzt ardar male sidan. of sva eð madr þer eð lande. þa halde umbode þria vatar nema hin andez þyr. þa hære arue eins manz vitni til þes en sveria vil. at þæt hyggar þan [at vera of eighi veit þan annat [annare þirir gudi. En at landzdrottinn se andadr þa take arue vidr.

Imellem dette og det næste Capitel indskyde *Ge, f, i, k, m, r. Ea, b, c, d, e, f. Bc, d, e, f, g, k* følgende Capitel, i det Væsentlige af samme Indhold, som sidste Cap. i næstforegaaende Bolk.

Eð madr er [ufun laga (værra — tilf. ß) of innan lands ([ufantands — *Bd, e, g*) þa er iord a. þa haldi umbod meðan þeim semr. En eð hann vill umbod eð honum taka. biodi um þeim er hann vill at taka umbod eð honum. En þa hæri vitni til at landzdrottinn bauð hanum um at taka umbod eð þeim er adr hærdi. of þa þeim er hann vill at iamzullu sem landzdrottinn sialzr. En eð landzdrottinn fallar sva at umbodemadr hæri dregit eð eign hans of ser nht. hvar sem þat er innan garðs eða utan. of vitu a þvi gobir menn sil. þa meti .v. stn. samir menn huers landzdrottinn hærir misf. En eð þa tallaz tnypt hæra. er handhæri er at. eð þeim er þa ver eigandi er hann tvazt kaup. þa hæri hann toglig kaupvitni sin (þrammre — tilf. *Ea*). En eð honum þallaz (breffa — *fl. zullnaz — Ea*) vitni. þa soki landzdrottinn hann með ufbeizlum. of leggi landnam eðan a. of skal þar eigi þyrnsa þyrir (mote — *Ge*) ganga. soki þann er eð dro eða hans arza. en hinn til eignar er þa er handhæri at. En eð þa sitr a iorðu er eð dro. þa er sem þan sili a ufstinni iorðu. En eð annarr þyr a. þa er þa sht [ata þyrir utan landshyd. en landzdrottinn a toft at taka umbod eð honum þegar hann vil. en mali halldiz alt at einu sem umbodemadr a at byggia. þat eru [.ij. arbir (þrir iardar matar — *Gi*. [.iii. uetter — *Gm*. [þriggia ara male — *Ee*). En umbodemadr skal eigi annan mala byggia þyrir en annarr er þarinn (libinn — *fl*). En eð landzdrottinn eða umbodemadr andaz. [þa halldiz einn arðarmali sidan ([þa hære eina arðu leiglandings — *Ee*) of sva eð madr þerr eð landi brof. þa halldiz umbod (sidan &c. mgl. — *Bk*) .ij. vetr. nema hinn (hann — *fl*) andiz þyrir. [þa hæri arzi eins vitni til þess er sveria vil. at þæt hyggar þann [att vera. of eigi veit þann annat [annari þyrir gudi en at landzdrottinn se andadr. þa taki arzi við. ([þa er umbod sialztekitt eð. Enn eð umbodsmadr tortryggvir &c. — aldeles som Slutningen af Cap. 17 i Odelslösnings-Bolken — *Gi*).

⁸) Her beg. første Side af første Brudst. af Gu. ⁹) [þirir ser — *Gc, l*. [of ligger i — *Ee*. [mgl. — *fl*. ¹⁰) [innan stolu — *Gl*. [mgl. — *fl*. ¹¹) tnytu — *Gk*. tiutnu — *Bf*.

elldr [oc laza.¹ uid þeim elldi skal engi þrammar abyrðiazt en sitt. vttan þann lut er hann býr a leigu landi. Hus þau oll er i hans² leigu mala eru oc brenna þau vpp æz uada³ þa a leiglendingr at þlytia timbr a tuzt oc allan tilþanga til slitra⁴ husa sem adr stodo a. En landzdrotin er styldr [til at geza þe þirir at lata vppgera oll.⁵ En vttburdar ellb allan þa skal sa abyrðiazt er vtt ber oc ganga þra stotnum. En ez menn þa mein æz þeim elldi þa skal sa giallba stada þann allan er vtt ber eptir þui sem .vj. stynsamir menn meta. engar liggia þar settir uid. þat heitir uada elldr. En ez madr uisar omaga sinum eptir elldi. þa skal sa abyrðiazt oll omaga uert er a. En ez þulltida madr uisar omaga annars manz [eptir elldi eða⁶ at gera þat sem monnum verdr mein æz. þa skal sa þann [stada bota⁷ er omaga uisade.⁸ En hann laupi laus vndan.⁹

Um brennu.

xxviiij. Nu skal engi þirir adrum brenna huff ne lada¹⁰ [setrbud¹¹ ne sallt: 28 bud¹² eða stip heiztugri hendi. En ez nokor¹³ uerdr at þui kunnr oc sannr þa er hann utlægr¹⁴ oc heitir brennu uargr oc þirir gort [huerium¹⁵ peningi þiar sins¹⁶ i lande oc lausum oyri oc tuigilldi¹⁷ þat aptr sem hann brendi eptir þui sem .vj. stynsamir menn meta [oc .vj. aura i ozundar bot¹⁸ oc rett sinn¹⁹ eptir laga dome [adr en i konungs gard þalle.²⁰ [En ez med adrum hætte uerdr þa þare eptir stynsamra manna rade eptir atuitum.²¹ Nu ez hann [tuedr nei uid.²² þa skal hann þara til heimilis hans oc stezna honum þing þirir utlægd oc brenno. oc þa skal hann þesta tlyxtar eid a þui þingi. þann eid skal hann suorit hæza innan .x. uitna sora²³ daga. þellr til utlægdar [ez þellr.²⁴ Nu rædr madr brenno oc verdr at þui [kunnr oc²⁵ sannr þa skal hann tuigillba halzt²⁶ þat aptr sem brent uar. En ez hann tuedr nei uid syni med .vj.²⁷ eidi þellr til halþra giallba. En ez madr brennir uidar kost eða [gerdiuond.²⁸ timbr eða þat.²⁹ grindar³⁰ eða slæða eða onnur þong þau er monnum [þidrir bætra at hæza en on at uera³¹ oc huer er þat gerir er setr mort silþrs vid konung oc tuigilldi³² þeim er hann brendi þirir oc ozundar bot eptir laga dome. en landzdrotinn a iamþnan landnam ez þat er brent er [hann stadar.³³

Jvfr. Cap. 28. G. 98. F. XIII. 2. 13. XV. 12. Jb. VI. 30.

¹) lauger — Ed. laufa — Ee. [mgl. — ß. ²) konungs — Gi. ³) eldi — tilf. ß. ⁴) iamgobra — ß. ⁵) [vpp at gera of þirir geza er vpp verdr gort — Ee. [at leta vpp gera oll — Ba, k. ⁶) [mgl. — ß. ⁷) [abyrðiazt — Ea, c. Bf. ⁸) of bota — tilf. Ea, c. ⁹) [mgl. — Ba, k. ¹⁰) lada — Gk. Ed. ¹¹) [setr — ß. ¹²) sallttilobud — de ß. ¹³) brennir oc — tilf. ß. Her beg. det første Brudst. af Bi. ¹⁴) oc uheilagr — tilf. ß. ¹⁵) Her ender første Side af første Brudst. Gu. ¹⁶) [zt oc þrivi — Gf. ¹⁷) þrigildi — Gg, k. gilldi — Fe. ¹⁸) [mgl. — ß. ¹⁹) [mgl. — Fe, f. ²⁰) [mgl. — ß. ²¹) [mgl. — Bk. ²²) [tuodþ ei gort hæza — Ba. ²³) [stna — Fb, c. Bl. ²⁴) [ez hann missir vitna — Gl. [mgl. — ß. ²⁵) [mgl. — ß. ²⁶) halzt — mgl. Ed, e, f. Be, g. ²⁷) [þritar — Ge, i, m. Fb, e. Bb, l. ²⁸) [uid til garða. eða — Gp. ²⁹) þat — mgl. Gi, k. þattuð — Ed. ³⁰) mgl. — Ed. ³¹) [þ. b. at hæza en at missa — Ed. Bc. [monnum er stæde i — Ba, k. ³²) [veim mortum — Gi. ³³) [honom varðar — Gt. Bf. [hann setdi — Ff. [honom er stæde att — Ee. [h. verdr ß. at — Bc. [hanum hægrir til. of honum verdr stædi at — Bi. en landzdr. &c. — mgl. Bk.

Norges gl. Love II.

Um laggarða oc skipti manna.

29 xxix. Nu skal gordum skipta eptir iardar hozn oc allum auerta. Nu er garðr granna settr.¹ hann skal gera sua hazan at hann nai² vndir hond [medalmani.³ En sa garðr er gilldr er⁴ alen er millum⁵ huers staur⁶ oc [hia staur⁶ hin þridi huer oc [iadradr⁷ allr oc⁸ sua piudr⁹ at eigi megi¹⁰ lasta buloxi¹¹ i gegnum. [þeir garða(r) eru gilldir at lagum.¹² oc hazi huer gerðan [at lagum¹³ sinn garð at tross-
messu a uarit oc abyrgizt huer sinn garð til uetnatta [þann sem um anduirki
stendr.¹⁴ En sa er annar garðr er heitir rima garðr. þar stolu uera .iiij.¹⁵ rimar i
oc olar a endum oc zestu sua zæst með hantum¹⁶ at eigi zælle nidr zirir vindi eða
buzæ. Sa er hinn þridi garðr er heitir stidna¹⁷ garðr. oc bui um eptir uanda. [þar
sem got er¹⁸ til uidar.¹⁹ Sa er hinn ziorde er menn kalla haggzællu²⁰ garð. [er menn
haza ser zirir merkigard²¹ millum eigna sinua. hann skal sua piudan²² gera at engi
zenadr gange²³ i gegnum. [þa er hann gilldr.²⁴ Nu gerðir²⁵ um eignir²⁶ manna
zæn eða zorad. þat skal zirir garð haza meðan þat ma.²⁷ En ez þar zæ [zenadr
izir²⁸ þa skal huer halda garde vpp um sinn alr eða eng. oc²⁹ bote stada þann er
zenadr gerði [hans nagronnum³⁰ zirir hans [uangerdingar safir.³¹

Um grinda gerð granna oc stezuar.

30 xxx. Nu ez þioduegir renna at garde. þa skal lid auera oc [grind zirir oc³² rimar i³³ oc olar .ij. a endum oc trossband a. þa er grind gilld. sua skal grind setia
at hon renni stolz aptr. En ez madr styttr vpp grind oc gengr zenadr i alr eða eng
bote stada þann er gor uar oc landnam a ozan³⁴ þeim [er torn³⁵ [eða hozn³⁶ eða³⁷
gras a.³⁸ En ez hozgr³⁹ [grindar hælæ⁴⁰ eða ueltir steini zra þeim er uidr ligg
oc stendr ez þui [opin grind.⁴¹ bote stada⁴² þann allan er þar uerðr gor oc land:

Jvfr. Cap. 29. G. 82. 90. F. XIII. 21. Hk. 99. Jb. VI. 31. Cap. 30. G. 83.

¹) sett — Gf, k. [ettir — de fl. ²) tate — fl. tatez — fl. ³) [manne — Ba, k. ⁴) tatz vndir
hond manne. of — tilf. Ba. ⁵) Her beg. anden Side af første Brudst. Gu. ⁶) [stridstaur — Gu. ⁷) iærðis-
odder — Ed. iærðadr — Ef. iærðzæster — Bf. ⁸) [taden — Ba. [lagðr allr — Bi. ⁹) þyct — Bi.
¹⁰) gangi at — fl. ¹¹) øze — Gk. imillum eða — tilf. Gl. ¹²) [mgl. — Ba, k. ¹³) [mgl. — de fl.
¹⁴) [mgl. — Ba, k. ¹⁵) .iiij. — Bd. ¹⁶) staurum of (eða) hantum (hantum of staurum) — de fl. storum
hontum — Ea, c. Bf. staurum of otum — Ba, k. ¹⁷) stada — Fb. stid — Ff. Ee. ¹⁸) [þ. [giort er
— Gi. [sa sem gor er — Ba. ¹⁹) [mgl. — Fa, c. ²⁰) haggzællu — Fe. haggzællu — Ff. ²¹) [mgl. —
Ba. ²²) stytan — Eb. ²³) megi . . . ganga — Fb. ²⁴) [mgl. — fl. ²⁵) gengar — Ba, k. opt
— tilf. de fl. opit — tilf. Gi. ²⁶) iardir — fl. ²⁷) vng — Bf. ²⁸) [smæ um — Gt. ²⁹) Istf.
þat skal zirir garð &c.: þat fl. halda upp garde um atar eða engh. & meðan sua vera ma. En ez han gærðir
eighi. þa . . . — Ff. ³⁰) [odrum monnum — Fc. [gronnum — Ea, c. ³¹) [uangerding — de fl. oc
bote &c. — mgl. Ba, k. ³²) .iiij. — tilf. Gs. Ff. ³³) [i rimagrind — Ee. ³⁴) Her ophörer anden Side
af første Brudst. Gu. bote — tilf. Fb. ³⁵) [torn er a — Fb. torn — mgl. Gl, q. Bg. ³⁶) [mgl. — fl.
³⁷) [mgl. — Gl, q. Bg. ³⁸) a — mgl. Fb. þeim er &c. — mgl. Ba, k. ³⁹) ueltir — Gk. ⁴⁰) [grind — Gi.
⁴¹) [lid opit — Ba, k. ⁴²) ausla el. usla — fl.

nam a oxan þeim er gras a.¹ Hallwardz messo dag stal uera granna stezna. þeir gardar eru gilldir er þeir tala þa xirir gillda a granna stezno. En ez gardr uerdr broten þa stal leida menn² til at³ lata sea gardin. En ez gardr [hezir gilldr uerit.⁴ þa stal sa giallda auslan er zenad atte. [En ez gardr hezir eigi gilldr uerit þa stal sa giallda auslan⁵ er gard atte.⁶ En ez mertigardr hezir uerit þora⁷ i millum oc er sa nidr zallen. þa stolu þeir er haza uilia gerda sinn luta. [oc bioda þeim sem til mottz eigu at gerda sinn luta.⁸ En sa er eigi uil gerda abyrgizt sa stada þann allan er gor uerdr. huers zenadr sem gerir. oc .ij. aura silzrs a oxan þeim er xirir stada uerdr.

Um garða manna.⁹

xxi. Ez menn uilia [gard haza¹⁰ þora¹¹ i millum þar sem eigi hezir xyr uerit. 31 gerdi at iardar¹² magne¹³ [sa er haza uil. oc sua sa er til motz a. oc at iardar hozn¹⁴ hallde¹⁵ huer sidan [sinum luta¹⁶ upp.¹⁷ [En sa er eigi¹⁸ uil garde¹⁹ hallda [eda gerda.²⁰ þa²¹ giallde stada þann allan²² er az gerizt.²³ ximt stal gera til gardum at skipta [oc luta²⁴ oc haza uid uatta huart sem hann uil eda eigi oc abyrgi honum garden oc stada²⁵ þann allan er az zenade²⁶ uerdr. huer sem a. En at [gorzum gardum²⁷ þa stal zenadi²⁸ allum [oc suinum²⁹ [heim bioda³⁰ oc leggja laga sett uid. þat eru .ij. aurar silzrs. oc þorte [auslan.³¹ en allan auslan stolu³² .vj. stynsamir menn meta.

Huersu ut skal loysa zenad.³³

xxij. Nu ez einn madr a zenad en annar atr³⁴ hinn þridi³⁵ gard ogilldan.³⁶ 32 [en sa er atrinn a stal³⁷ gera³⁸ eptir monnum oc lata þa sia [at zenadr er tominn i atr eda eng. þa stal hann or tala med uitnum oc lata .vj. stynsama menn³⁹ meta stada⁴⁰ þann er gor er oc seti inn zenad⁴¹ þann sem [i er tominn⁴² [oc reki⁴³ lausan

Jvfr. Cap. 31. G. 82. Jb. VI. 32. Cap. 32. F. XIII. 21. Jb. VI. 33.

¹) [mgl. — Ba, k. En ez hoggv &c. — mgl. Gq. Her begynder en Lacune i Ef; ophörer i Cap. 35.
²) granna — Gk. ³) of — ß. ⁴) [verpr gilldr brotinn uerit — Gr. þa stal &c. — mgl. Gi. ⁵) au-
 uiflan — Gf. ⁶) [mgl. — Ee. Bb, f, l. ⁷) bota — ß. ⁸) [mgl. — ß. ⁹) Ingen Cap. Afd. i Ge, g,
 h, m, t. Fe. ¹⁰) [mgl. — Fe. [garða — Eb. ¹¹) bota — Gt. Bi. tua — Ba. bne — Bf. bia — Bk.
¹²) Her ender første Brudst. af Bi. ¹³) hozn — ß. ¹⁴) [mgl. — Ff. oc sua &c. — mgl. Ba, k. iardarmegni
 — Gn. Fb. ¹⁵) gialde — Ed. Ba, k. of gialde — Gn. ¹⁶) [mgl. — ß. ¹⁷) upp — mgl. ß. [mgl. — Ed. Ba, k.
¹⁸) [sa er — Ed. Ba, k. ¹⁹) upp — tilf. Ed. Ba, k og ß. ²⁰) [eda giarða at allu — Ed. ²¹) þa
 — mgl. Ed. Ba, k og ß. ²²) at allu — ß. mgl. — Ed. ²³) gerbing þer — Gm. En ez gardr hevir
 eigi xyr veret þora a millim þa stall sa er hava uill gera allan hit xyrsta sinn oc bioda sidan hinum med vatta
 at hallda upp hallvum — tilf. Fe. ²⁴) [mgl. — ß. ²⁵) ausla, eller usla eller auvifla — ß. ²⁶) mgl.
 — Ba, k. ²⁷) [gardum gildum — ß. ²⁸) [mata — Gq. zenad — Ff. ²⁹) [mgl. — ß. ³⁰) [heim
 stezna eda bioda — Gp. [heim stezna — Ba, k. [insetia of heim bioda — Ff. ³¹) allan stada — Fe.
³²) [auslan sem — de ß. ³³) huersu madr st. in setia zenade til ausla gialda oc um sett oc burann — Ors. Gf.
³⁴) eda eng — tilf. Fd. ³⁵) mgl. — Gk. ³⁶) gilldan — Fb. ³⁷) [þa stal sa er atrinn a — ß.
³⁸) ganga — ß. ³⁹) [of — Fe. ⁴⁰) ausla, usla — ß. ⁴¹) til ausla giallda — tilf. Gk. Be.
⁴²) [gerde till stada bota — Ff. ⁴³) lete — Ba.

i hus inn¹ oc leggi huarti a bafst ne band. [Oc þo at huert flange annat² þa er þat i abyrgd eiganda en eigi þess er inn setti. [En allt þat sem sa er buit a missir zirir þeim er atrinn a.³ þa skal sa giallda honum er gardinn alle ogilldan. Gera⁴ skal eiganda bod samdøgris er ze⁵ er inn sett. En ez hann uil eigi vtt lönfa⁶ [þa late⁷ standa inni til zimtar.⁸ [En ez eigi er þa vtt löyst⁹ þa a sa þat er inn setti¹⁰ oc eru¹¹ þa lokin aufla giolld. En ez madr telr zenad þann brott er inn uar settr oc [uil eigi vtt lönfa¹² at lagum þa heitir þat loko rau. þa er höfðingi settr mort silzrs uid þann er inn setti. en huer annara er [at var med honum brott at reka¹³ .ij. aurum silzrs. En ez suin lemr i atr eða eng eða annat buze at gardum gilldum. þa skal inn setia til aufla giallda. en sa löysti vtt er a at lagum. En tiodrhefta eða tiodrlyr oc allt þat bu¹⁴ er böndr setia [sialzir innan gardz¹⁵ oc uerdr þat laust [oc gerir flada¹⁶ seti inn til aufla giallda oc löysti eigande vtt at lagum.

Ez fatokr madr þarz bu sitt vtt at löysa.

33 xxxij. Nu ez madr a gardbrytil¹⁷ i bui sinu oc uitu þat¹⁸ grannar hans. biode heim adr en þat¹⁹ geri nokorn flada oc seti inn iamznan sidan [til aufla giallda.²⁰ [En ez þat²¹ lemr i atr eða eng þa²² löysti eigande vtt at lagum. Nu uil madr bu sitt vtt löysa oc hezir eigi silzr²³ til. þa skal hann ued leggja eða za uordzlu mann iamgodan²⁴ uedi.²⁵ En ez hann uil eigi vtt lata zyr en hann hezir sett i hendi.²⁶ þa suelltir hann hiord²⁷ hans²⁸ [oc hiun²⁹ oc³⁰ settr mort silzrs uid þann er bu a oc bote þo bumissu³¹ sem .vj. stynsamir menn meta. Nu uil hann eigi bu hans vtllata [ne sett giallda.³² þa skal hann trezia [med uatta³³ busins oc lyfi a rane oc stezni sa er bu a kirkju sofnar þing oc beidi böndr atzarar at taka bu sitt³⁴ oc settena medr. en huer er settr öryri silzrs uid lönung er eigi zer. En um-

Jvfr. Cap. 33. Jb. VI. 34.

¹) [mgl. — Gr. ²) [mgl. — Bf. ³) [En allt þat sem sa missir zirir bu en (er) atrenn a — Gh. [of allt flitt sem sa missir er buit a of missir z. þ. er inn setia of atrenn eigo — Gi. [oc allt þat sem sa verdr suo i er buit alle z. þ. er atrenn alle — Fa, c. [oc allt bu er h. missir z. þ. er a. a. — Fb. Bb, l. [oc allt þet sem sa lyster er buit a z. þ. er a. a. — Ff. [of ... zenadan a m. z. þ. er a. a. — Ed, e. [of fl. f. [sa missir er buit a — Ba, k. ⁴) bera — Gh. ⁵) buit el. bu — fl. ⁶) þa a sa þat er inn setti — tilf. Ea, c. þa a þen bu er in [alti — tilf. Bf. ⁷) [of late — Ea, c. Bf. ⁸) En ez &c. — mgl. Gi. ⁹) þa late standa &c. — mgl. Gr. [mgl. — Bb, l. ¹⁰) [sidan eigniz sa er inn setti ez eigi er (adr) ut löyst at lagum — Ea, c. Bf. ¹¹) heita — fl. ¹²) [var ei vtllöngst — Bf. ¹³) [med uar — Ba, k. taka — fl. ¹⁴) ze eller buze — fl. ¹⁵) [in oc gerda sialzar (vm) — Ba, k. ¹⁶) aufla, auvisla, ufla — fl. [mgl. — fl. ¹⁷) gardbriota — fl. gardbriot — Gm. ¹⁸) uattar of — tilf. Gi. ¹⁹) hann — fl. ²⁰) [mgl. — Gt. Fa, c. ²¹) [ez — fl. [þegar — Gt. ²²) of — fl. ²³) sialzar peninga — Ba, k. ²⁴) ze eða — tilf. Gi. ²⁵) uerdi — Ba. ²⁶) Her begynder første Side af andet Brudst. Gu. ²⁷) iord — Gb, c. Ff. bu — Gm, p. Ba. ²⁸) i þui — tilf. Ed. Ba, g, k. ²⁹) [of bui — Gg. Eb. [of hui — Gh, i, r. Ec. [of hinn — Ea. [mgl. — Gm. Ff. Ed. Bf. ³⁰) of — mgl. Ea o. fl. ³¹) bu nylu — Bf. ³²) [ne (eða) f. taka — Gm, t. Fb. [mgl. — Gc. ³³) [mgl. — fl. ³⁴) Her ophörer første Side af andet Brudst. Gu.

hods madr konungs a zirir at fara ez hann er [i nand¹ oc odlazt med pui halza² mort silzrs³ zirir buran. þeir eru allir zridhælgir er til sokia. en hinir allir ogilldir [er zirir standa⁴ huart sem þeir za⁵ [þen⁶ eda bana.⁷

Ez madr spillir gardum manna.

xxv. Gautur allar oc [garda lid⁸ stolu sua⁹ uera sem at zorno fare haza 34 uerit. En ez madr ridr [eda gengr¹⁰ izir atr eda eng¹¹ oc uil eigi fara ueg rettan. sa madr er setr mort silzrs uid þann er¹² atr¹³ a. En ez madr brytr gard manz [þa liggia .ij. aurar vid lid huert.¹⁴ en ez madr brytr eda hoggr¹⁵ nidr til iardar¹⁶ i sundr þa [liggr uid oyrrir silzrs.¹⁷ nu heitir¹⁸ lid til þess er .x. zadma er langf. En þat heitir balla¹⁹ brot er lengra er. þar liggr uid mort silzrs [uid þann²⁰ er gard a. oc geri gard iamgodan sem adr uar.

Ez roff manz spillir roffe.

xxv. Nu ez madr a heft. þa skal hann annat huart kaupa roff til eda za at 35 lane. en ez honum er let roff þa stolu þat uattar uita.²¹ Nu ez þeir hestar bitazt [er sua eru uardueittir²² oc zær annar huar bana az. þa skal þann meta er dauðr er oc gialda hann halzum uerðaurum.²³ nema pui at eins at hann se uerri allr er lizir en hinn halzr er dauðr er. þa ma hann eigi meiru zirir gera en sialzum ser. Nu ez madr a [hest þann sem eði zylgir roff²⁴ oc bizt hann til²⁵ stallstodo²⁶ annars heft.²⁷ a þeim hefti er algilldi.²⁸ En ez sa zær²⁹ bana az er til loypr. þa liggir hann dauðr a uertum sinum sialzrs³⁰ [ogilldr eiganda.³¹ En ez heft bitr roff til bana þat er algilldi. En ez roff bitr heft til³² bana. þat er halzgilldi. [En ez gradr³³ heft bitr ialt til bana. þat er algilldi.³⁴ [En ez ialtr³⁵ bitr roff³⁶ til bana. þat

Jvfr. Cap. 34. G. 81. Hk. 98. Cap. 35. G. 97. Jb. VI. 35.

¹) [notor nere, el. notor namunda, noftur i namunda — fl. ²) halza — mgl. Gm. ³) konungi, el. konungi til handa — tilf. de fl. ⁴) [mgl. — Gr. Bf. ⁵) az — tilf. Gr. Ed. Ba, g, k. ⁶) bot — Gc. Ba. [ár. þen — Ge. [ar — Gn. Bf. ⁷) [mgl. — Bg. ⁸) [gardelid — Ed. Bf. ⁹) [gardar. er lid stall a — Ff. ¹⁰) [mgl. — fl. ¹¹) vidare — enkelte. ¹²) gras eda — tilf. Ec. ¹³) eda eng — tilf. fl. ¹⁴) [ligr vid oyrrir — Ff. [settr .ii. aurum uidr þan er gard a — Ed. ¹⁵) gard — tilf. fl. ¹⁶) sua at eigi se lid a — tilf. Gi. ¹⁷) [luggia uidr .ij. aurar — Ff. En ez m. br. t. hoggr — mgl. Gc. Ba, f, k. ¹⁸) z — tilf. fl. ¹⁹) bialta — Gm. gard — Fb. garda — Bl. ²⁰) [halza konungi en halza þeim — Gm, dog underprikket. [konunge of þeim — Fa. ²¹) En ez &c. — mgl. Ea. ²²) [tr f. t. geyndyr — Ff. [mgl. — Gp. ²³) botum eda uerði upp — Gp. giellum — Fa, c. aurum — Ee. hatuu uerði — Ed. h. gialdi — Bl. ²⁴) [eði roff til heft sine — Fc. ²⁵) i — Fb, d. ²⁶) stallstodo — Gm. stall stoba — Gt. stallstaba — Fa, c. stallstodeff — Ed. ²⁷) heft — tilf. Ba. ²⁸) algildar er — Ba. ²⁹) litr — Ea. ³⁰) sialzdaubr — Fa. ³¹) [mgl. — Bf. ³²) Her oph. Lacumen i Ef. ³³) Saaledes rettet fra gard, der kun findes i Ga, b, d; men er allerede i Gb samtidigt rettet til gradr. ³⁴) [mgl. — Fd, e. Bl. En ez roff bitr &c. — mgl. Gi. ³⁵) gellidng — Gi. ³⁶) gradan heft — Gc. heft eda roff — Gk. heft — Gm.

er halzgilldi.¹ En ez roff liggv dauv uti þa stal menn til leida oc [lata sea. oc.² ez þeim synizt heft uerl [a uera.³ þa ma hann geza sof a þrimmr monnum [til iamv reftar⁴ [þeim er hesta eigu i grend.⁵ oc þui at eins hinum ziorda at hann [geri þann vitnis sannan⁶ at.⁷ oc sueri huer þeirra eins eidi eptir sinni samuizku zirir sinn heft. En ez einn⁸ huer uil eigi sueria [zirir sinn heft.⁹ giallde sa [roff uerdaurum.¹⁰ En ez roff er relit¹¹ i doct eða dn. zirir ziall eða zorad. oc ma sia .ij. roffa þar¹² til. en eins þra. þa stolu þeir menn er hesta eigu i grend suara hinum sama rette sem adr uar stilt. En ez roff eða nauv¹³ drepr¹⁴ smazenad [giallde algilldi þeim er a zirir allt þat er ozriti gengr izir.¹⁵

Ez menn etia hestum manna.¹⁶

36 xxxvj. Hveruitna þar sem menn etia hestum manna at ulonzi þess er a. bote stada þann er ez uerdr oc ozundar bot eptir laga dome [þeim er heft a.¹⁷ En ez halzrar merkr stade uerdr a. bote zullrette eptir laga dome [sua sem med heizt eða ozund uere gort.¹⁸ En huer abyrgizt [sil stalzr¹⁹ at hesta uigi huerir sem etia. En ez madr lystr²⁰ heft a [hesta uigi²¹ nauvsynia laust giallde eiganda ozundar bot eptir laga dome. en ez hann spillizt²² ez bote zirir spell oc [ozundar bot²³ eptir laga dome þeim er heft a. Nu tetr madr hezting²⁴ ez roffe manz [at ulonzi.²⁵ giallde eiganda eptir [.vj. manna²⁶ dome oc abyrgizt roff at allu²⁷ [oc uerl þess²⁸ til þess er eigande²⁹ kemr [hondum a³⁰ [eða syni med eins eidi.³¹ nema [inn seti³² til aufla³³ giallda.³⁴ En ez oztr eða annar þenadr rennr eptir manni. seti inn þenadr þyr en þarit hazi vm þria bova. [elligr abyrgizt at allu.³⁵

Ez þear þolung uerdr a bu manz.

37 xxxvij. Nu uerdr þear þolung [a bu manz.³⁶ a geitum eða a³⁷ saudum. [ez

Jvfr. Cap. 36. Jb. VI. 36. Cap. 37. Jb. VI. 39.

¹) algilldi — Gm. [mgl. — Ea, c. ²) [tia þeim — Gk. ³) [haga til genget — Gk. [a — Gm. ⁴) [til iamretoo — Gk. [mgl. — Ed. ⁵) nand — Gl. namunda — Gq. [mgl. — Gt. ⁶) þastan — Gl. p. Fa, c. ⁷) [g. þat vitnis [at — Gm. [g. þat med zullum vitnisburd [at a han — Ea. [gete þat vitnis [annat — Ba. ⁸) Her begynder anden Side af andet Brudst. Gu. ⁹) [mgl. — ß. ¹⁰) [hestuerv zullum aurum — Gk. [hest zullum verdaurum aptr — Gk. [hestuerv zullum botum eða aurum — Gp. [hest aztar — Ba, k. ¹¹) i þenn — tilf. Ea. ¹²) þarveg — ß. ¹³) hefr — Ff. ¹⁴) stanga — Bg. ¹⁵) [algildi er a ollu þui er ozriti gengr at — de ß. [giallði sa er á ollu þui er ozr. g. at — Gp. [algildi sa er a at allu þ. er ozr. g. til — Ba. [algildi sa er a at allu a þui er ozr. g. at — Bk. [algildi þeim er . . . Gm, som hermed ender. ¹⁶) Ingen Cap. Afid. i Gi. I Ge, m har dette Cap. Plads efter det følgende. ¹⁷) [sum sem med heipt eða ozund vere giort — Gi. [mgl. — Gk, p. ¹⁸) [mgl. — Gi. ¹⁹) [sin heft — Bf. ²⁰) hoggar — Ba, k. ²¹) [viguelli — Ee. ²²) [pellaz — ß. ²³) [zullrette — ß. ²⁴) heimting — Gk. ²⁵) [mgl. — ß. ²⁶) [laga — ß. ²⁷) aufla — Bf. ²⁸) [mgl. — Fe. ²⁹) til eiganda — Fa, c. ³⁰) [mgl. — Fa, c. ³¹) [mgl. — ß. ³²) [hin tote — Ge. [hin in — Gk. [forti — Fe. [in te — Ef. ³³) a hufla — Gm. auuifla — Be. ³⁴) bota — Fb, f. Bl. ³⁵) [mgl. — Gk. ³⁶) [mgl. i alle de Övrige ³⁷) goltum eða — tilf. Gm.

madr drepr¹ oc uil eigi uid ganga. En ez madr a giazgollt² þann er uerðr er halzrar mertr. þar uerðr zearzöling [a þui einu suini.³ A nautum oc roffom [er þo zear zöling⁴ at eigi⁵ drepi. oc þegar er zear zöling a zenade er eigi bera zotr heim til husa⁶ eiganda. en mort silzrs liggv uid zear zöling. halz konungi en halz þeim er zenad atte⁷ oc bote flada sem .vj. stynsamir menn meta. En ez madr drepr zære⁸ geitir [suin eda⁹ saudi¹⁰ hozða tals en .iiij. þa bote¹¹ [laga dome oc¹² ozundar bot¹³ þeim er zenad atte. En ez madr dylr [uerka sinna¹⁴ syni med lyrittar eidi. En ez naut eda roff er serti eda bart oc bera þo zotr heim til hus eiganda. ez er þa zear zöling [oc bote þo ozundar bot eptir laga dome¹⁵ halzt konungi en halzt þeim er zenad a. En ez madr drepr zenad manz oc gengr uid oc segir sealzr a hendr ser. hazi hann hit dauda er drap [en hinn heilt zirir er atte.¹⁶ alldre gengr zenadr ser til ogilldis. Nu er einn soln a allum ozundar¹⁷ rette þessom. En ez madr drepr zenad manz oc gerir¹⁸ a zear zöling þa skal eigande¹⁹ stexna herads²⁰ ping vm netr .iiij. þar skal hann solia at²¹ lata sat gera med .ij. manna uitni nema hann uili uid ganga. [leida skal hann²² .ij. manna uitni vm at þeim syndizt manna handa uerl a uera zenadi²³ þa stolu þingmenn doma a hendr honum lyritar eid zirir. þann eid skal hann vnnit haza innan manadar sora²⁴ daga. En ez sa eidr zellr giallde zenad uerdaurum²⁵ oc leggi a ozan mort silzrs. halza konungi en halza þeim er zenad atte. En ez madr ber²⁶ zenad manz eda serer. þa skal bota [loftu a²⁷ sem .vj. stynsamir menn meta. eigi er sarbot a zenadi ez heill²⁸ uerð(r). uerka zall²⁹ oc nytzall skal³⁰ bota sem [.vj. stynsamir menn meta.³¹ oyrir liggv uid auga³² a nauti sua uid horn oc sua uid hala. En [ziordungv uerðz³³ ligr uid auga a roffe. En ez madr hoggr hala ez roffe sua at [az rozo³⁴ zylgir. hann er setr mort silzrs. halzre konungi en halzre þeim er roff atte. oc giallde roff uerdaurum aptr. hazi sa stodu³⁵ er stytti³⁶ oc heiti madr at heimstare.³⁷ en hinn heillt roff³⁸ er atte. En ez madr hoggr hala ez roffe zirir nedan rozu³⁹ [eda ster tagl ez

¹) [þo at eit drepe — Ba, k.   ²) giazuargollt — Ef.   ³) [mgl. — Gp.   ⁴) [þo — Go.   ⁵) eitt — de fl.   ⁶) husa — mgl. fl.   ⁷) en mort . . . atte — mgl. Go.   ⁸) zleiri — fl.   ⁹) [mgl. — fl.   ¹⁰) mgl. — Bf.   ¹¹) eptir — tilf. fl.   ¹²) oc — mgl. fl.   ¹³) [ozundar bot eptir laga dome — fl.   ¹⁴) [mgl. — fl.   ¹⁵) [þa skal giallde .vi. aura f. — Gi. .vj. aura f. — tilf. Bb, l.   ¹⁶) [en eigande annat iamgott — Fd.   ¹⁷) zenadar — Gm. mgl. — Ea.   ¹⁸) Her begynder en Lacune i Bf, ophörer i Cap. 39.   ¹⁹) zear — tilf. fl. trezia oc — tilf. Ge.   ²⁰) herads — mgl. Fb, c. Be, l.   ²¹) oc — de fl.   ²²) [leida — Gm.   ²³) brefta þau vitni oc synazt þo manna uerl a zenade — tilf. Ge.   ²⁴) stexna — Ff.   ²⁵) mgl. — Fb.   ²⁶) drepr — Ge.   ²⁷) [lemstr eptir þui — Ge. [loftu þa — Gk. [loftu — Gr. Fa, c, f. Ea, c, e. [loftum þeim sem a uerða — Fe. [last a — Bk. [mgl. — Gi.   ²⁸) heillt — fl.   ²⁹) vertzation — Gm. vert — Ff.   ³⁰) meta of — tilf. Ba, k.   ³¹) [metet er — Ba, k. Istf. eigi er &t. har Gi: Enn ez sarbot er a zenade of ma heillt verða. þa skal meta nytzall of vertzfall.   ³²) oyra — Fb.   ³³) [priediungv — Ff.   ³⁴) [roza — fl.   ³⁵) stoto — Gi. stattu — Gk. Ff. Ed. Ba, c, g, k. stoto — Fa, b, c. Eb. stut — Fe.   ³⁶) stuzdi — Gl. Fb, f. Ed, e. Bb, l. stutti — Ef.   ³⁷) verri of heimstare — Gg. verri — Fa, c.   ³⁸) merestumpr — tilf. i Mrg. Gs.   ³⁹) i moti — tilf. de fl.   ⁴⁰) rozo — mgl. Gi. bein — tilf. Gm. Ed.

nautum.¹ bote² .ij. ára þeim er atte oc .ij. ára konungi.³ Nu sker maðr tagl az nautum [.ij. eða þrimr⁴ bote ögri silzrs konungi oc ögri þeim er naut atte. [En az þleirum⁵ sker setr mort silzrs halza konungi en halza þeim er naut atte.⁶ En ez maðr molkr buze⁷ annars manz. late huð sina eptir [laga reyzsing rettaran⁸ [nema solten maðr molki.⁹ oc giallde þo nytzall [sem vert er¹⁰ þeim er bu atte.

¶ Ez hundr bitr ze manz.

- 38 xxxviiij. Nu zer allt saman hiord oc hirðir. þa skal hirðingi uita huat az hiordu uerðr. oc hera um bolar¹¹ uitni ez hann er [vitnis þær¹² um þat mal. [En ez ugi stangar uza þat er halzgilldi.¹³ En ugi stanga(r) tu þat er algilldi.¹⁴ oc oll þau naut er yngri eru en .iiij. uætr þa er algilldi a þeim. oc a allum kolluttum nautum. Nu [ez naut er stangat¹⁵ þa skal menn til leida [at¹⁶ lata sea.¹⁷ oc ez þeim synizt at naut haze stangat uerit¹⁸ þa skal hyggia at nautum¹⁹ [þeim er hiord er meðr oc²⁰ með þeim haza²¹ gengit. En ez eitt huert naut hezir ben²² a hornom. [gor eða²³ blöð eða har.²⁴ þa er þat lifazt til. oc bote sa er þann zenad a eptir þui sem adr segir. En ez hundr bitr zenad manna eða ellir zirir²⁵ zorad. bote sa er hund a halzt²⁶ fyrsta sinni. en allt²⁷ iaznan sidan ez uitni eru til. En ez eigi eru logleg uitni til. hallde zirir eins eidi at sinni uitend²⁸ zirir hueria grein þessa.²⁹

¶ Ez maðr tynizt með lane.

- 39 xxxix. Nu ez maðr ler grip sinn þa skal huer lane heiku heim loma eða giallde uerð eiganda sem .v. stynsamir menn meta. nema hinn tynizt með lane [er let uar.³⁰ þui at eigi ma hann þar lan abyrgiazt sem hann ma³¹ eigi [liz silzrs sins.³² [Nu skal engi lan haza lengr en let uar.³³ en ez hann hezir lengr³⁴ þa er hann setr mort

Jvfr. Cap. 38. Jb. VI. 40. Cap. 39. G. 49.

¹) [mgl. — fl. ²) halza mort — tilf. fl. ³) En ez maðr höggv &c. — mgl. Gf, r, q, n, t. Fa, c. Ea, c. Ba, d, k. ⁴) [.iiij. eða þleirum — Gc, f, l. [þrim eða þrim zorum — Ge, i, k, n, p, q, r, t. Fa, c, d. e. Ec. Bd, e. [þrim eða þrim þleirum — Gg, h, m. Fb, f. Ea. Ba, b, k, l. [þrim eða þrim þleirum eða zorum — Ea. [þleiri eða zere — Bc, g. [mgl. — Eb, d, f. ⁵) höggv eða — tilf. Ea, c. ⁶) [mgl. — Gd, Ba, k. ⁷) ze el. bu el. tu — fl. ⁸) [laga reyzsing rettir — Ge. ⁹) [mgl. — fl. ¹⁰) [mgl. — Gg. Bg. ¹¹) botat — fl. ¹²) [vatthær — fl. uatthær — Gt. ¹³) [mgl. — Gc. Bk. ¹⁴) Her indskyde Ge, m, Fb, e. Ea. Bb, l det ellers til Manhelgens Cap. 22 hörende Stykke Nu er þior i ngnatali . . . rettr konungs. See dette Cap. foran Side 68. Ligeledes tilføies det her med Mrg. H. i Gl, som dog fordrer 6 Aar til Tyrens Alder. ¹⁵) [ez naut stangar — Gi, k. ¹⁶) oc — fl. ¹⁷) [mgl. — fl. ¹⁸) uerit — mgl. fl. ¹⁹) hornum a nautum — Ea, c. ²⁰) [oc hiord þeirri er — fl. ²¹) hezir — fl. ²²) ben — mgl. fl. ber — Ed, e. ²³) [mgl. — fl. ²⁴) samlit þui er zirir uarð — tilf. Gm. ²⁵) berg eða — tilf. Gg. ²⁶) allt — Go. ²⁷) halzt — Gc. ²⁸) viifæmd — Gk. ²⁹) Her indskyder Gg det hele Cap. 22 af Mandhelgen, uagtet det ogsaa findes paa sit Sted i hiin Bolk. Ge, m. Fb, e. Ea. Bb, l og Mrg. H. i Gl indskyde her som et eget Capitel Stykket Nu ez hefir . . . grein þessa af Mandhelgens Cap. 22. See foran S 68. Stykket En ez hundr &c. — mgl. aldeles i Ea. ³⁰) [mgl. — Gk. ³¹) matte — fl. ³²) [silzran sit — fl. ³³) [mgl. — Gk. Ba, e, k. ³⁴) en let uar — tilf. Gk. Be.

sílyrs uid [eiganda ex sa treyr¹ er a.² þat heitir zornæmi.³ nema loglig nauðsyn banne. Nu [þo at madr zari með⁴ oryl manz at lane eda leigu. þa skal sa abrygjazt heftuert⁵ [at allu⁶ er a.⁷ [þo at⁸ hann geri notorn skada⁹ ex eigi er az þess uooldum eda vangetzlo¹⁰ er með zer. En ex madr tetr grip manz uledan. [heft eda skip.¹¹ [huart sem skip er meira eda minna.¹² oryl eda adra luti þui lita. borte eptir lagadome þeim er telit var zirir eptir atuitum huat nauðsyn til dro þann er tot. [eda huer ozund þeim uar i gor.¹³ [eda huer skade þeim uar gor er telit uar zirir. eda huat manni sa er.¹⁴ er telit uar zirir.¹⁵ borte skada bot [oc slita sett¹⁶ sem [v.j. stynsamir menn¹⁷ meta¹⁸ honum.¹⁹ oc sua²⁰ konungdomenum [ex þau atuit eru a.²¹ En ex madr tetr skip²² manz þa skal hann [einni sot²³ zirir [suara zirir²⁴ sil oc²⁵ omaga sina.

Um sättra zerb manna.²⁶

gl. hueruitna þar sem [setr eru²⁷ [til þora manna²⁸ þa skal zara or husa 40 haga er .ij. manadr eru az sumri. nema þeim þidi allum annat sannare. Nu sitr einn huer lengr nidri.²⁹ þa skal³⁰ zirir bioba honum þarsetu.³¹ Nu sitr hann [týr eigi at sídr.³² þa skal hann³³ stezna honum herads³⁴ þing³⁵ zirir ran³⁶ oc þarsetu.³⁷ þa eigu þingmenn at doma konungi³⁸ halza³⁹ mort sílyrs [zirir grasran⁴⁰ en leiglendingi⁴¹ [halza⁴² mort sílyrs zirir grasuerb.⁴³ Nu⁴⁴ skal hann æsta bondr [oc heradsmenn⁴⁵ sua marga⁴⁶ sem hann þarz at zora [buze hans⁴⁷

Jvfr. Cap. 40. G. 81.

¹) frazði — *fl.*   ²) atti — *fl.*   [þann er atti of lebe — *fl.*   ³) zarneme — *Ba, k.*   zornæme — *Bg.*   ⁴) [ex madr hezuer — *Ff.*   ⁵) heft — *Ea.*   mgl. — *Gf, h, l, n, p, q, r, s, t.*   *Fa, b, c, d, Eb, c, d, e, f. Ba, b, c, d, e, g, h, i.*   ⁶) [mgl. — *Ge, f, g, h, i, k, l, m, p, q, r, t.*   *Fa, b, c, d, e, f. Ea, b, c, d, e, f. Ba, b, c, d, e, g, h, l.*   ⁷) heft a — *Gf, k, l, p, q, r. Fa, c. Ba, k.*   [mgl. — *Ge.*   ⁸) [ex — *fl.*   ⁹) [mgl. — *fl.*   er a — tilf. *Ge.*   ¹⁰) vangornslu — *fl.*   ¹¹) [skip — *Gn. Fc. Be.*   [heft *Gi, l, p.*   [skip eda hros — *Gr. Ec.*   ¹²) [mgl. *Ge, t. Fc, e, f. Be.*   ¹³) [mgl. — *Gn. Be.*   ¹⁴) [mgl. — *Gd, i. Ea, e.*   ¹⁵) eda huat &c. — mgl. *Ge.*   ¹⁶) [slita — *fl.*   [mgl. — *fl.*   ¹⁷) [þeir — *fl.*   [menn — *fl.*   ¹⁸) doma — *fl.*   ¹⁹) eptir atuitum — *Ba, k.*   ²⁰) *Her ophörer Lacmen i Bf.*   ²¹) [mgl. — *Bf.*   ²²) grip — *Gl, n. Ff.*   ²³) [heim sotn — *Gm.*   ²⁴) [stada — *Ba.*   ²⁵) [un þa of — tilf. *Ff.*   ²⁶) Ingen Cap. Afd. i *Fa, c.*   ²⁷) [menn eigu sättr — *Ge, m.*   [sättr liggia — *Gk. Be.*   [sättra zerbir ero — *Fb. Bl.*   ²⁸) [þne i millum — *Ed.*   ²⁹) vidr — *Fc. Ba, k.*   heima — *Ff. Bc, g.*   en annar — tilf. *Fd. Bf.*   ³⁰) hann el. hinn — tilf. *fl.*   [sa er er (?) heimrost — tilf. *Ee.*   ³¹) heima at þitiz — *Ff.*   þer at sitia — *Ba.*   þar i seto — *Bc, g.*   er þess þittir þurza — tilf. *Gl.*   ³²) [um tuirt att at einu — *Ge.*   [þa skal &c. — mgl. *Ed.*   [eigi at sídr — *fl.*   ³³) zirir bioba honum oc — tilf. *Bd.*   ³⁴) herade — mgl. *Ge, i, m, n, r. Ea, c.*   ³⁵) steznu — *Bc.*   ³⁶) graoran — *Ea.*   ³⁷) þrasteto — *Gg.*   þa seto — *Gm.*   heima seto — *Ff.*   i seto — *Ed.*   seto — *Ee.*   þar i seto — *Bc, g.*   zirir &c. — mgl. *Bd.*   ³⁸) honum — *Gi.*   iarbziganda — *Fb.*   ³⁹) halza — mgl. *Gk. Fb.*   ⁴⁰) [til handa — *Ea, c.*   [mgl. — *Ee.*   ⁴¹) læighulida — *Ff.*   granna hans — *Ba, k.*   ⁴²) halza — mgl. *Gk.*   ⁴³) graoran — *Ee.*   [adra — *Fc.*   ⁴⁴) vit hann eigi en zara þa — tilf. *Fc.*   ⁴⁵) [mgl. — *Ge, k, n. Ea, c. Bf.*   ⁴⁶) [heraz þing. of az þingi sua marga menn — *Fc.*   ⁴⁷) [þann — *Gn. Fc. Be, f.*   [bu hans — *Gr. Ff. Ea, c. Ba, c, g, k.*

or husa haga sinum.¹ setr huer ognri² silzro uid tonung er eigi zer [oc er til kalladr.³ Slift liggv uid ex hann [zer heim⁴ [zirir tuimanad⁵ [i husa haga.⁶

Um setra merki manna.⁷

- 41 glij. No skal til [setra a ziall⁸ upp merli uera⁹ sem at zorno zare hezir verit.¹⁰ zore eigi or stad [nema hann zore¹¹ engum at meini. sua skal¹² [par setr¹³ [at somu.¹⁴ par skal¹⁵ smali¹⁶ eigi¹⁷ zara med¹⁸ heimbodum.¹⁹ par skal mota²⁰ [horn horni²¹ en [hozr hoze.²²

Guesfa ze skal vardueita.

- 42 glij. Ex .ij. menn [eda zleiri²³ bua a einum bo [oc sa allir²⁴ einn bo.²⁵ nu ex einn huer hezir zyr storit²⁶ oc ladit en adrir oc uil þegar²⁷ lata smala sinn [i gerdi.²⁸ þa skal hann sua lata²⁹ hallda³⁰ smala sinum i gerdi at eigi tomi i [atr eda eng³¹ granna hans.³² En ex i lemr. bote sem .vj. stynsamir menn meta oc landnam³³ a oxan þeim er [torn eda³⁴ gras a. Nu hezir sa [flegit oc³⁵ ladit torne sinu er sidar star.³⁶ þa skal hinn en hallda sua smala sinum at eigi tome i habit³⁷ granna hans zyr en iambitid³⁸ er. eda giallde þeim landnam³⁹ er gras⁴⁰ a. sua oc ex zenadr manz gengr i atr eda eng at gardum gilldum.⁴¹ En ex madr leggr trod⁴² sina uidr atr eda eng annars manz þa skal hann huerza garde [om gilldum.⁴³

Jvfr. Cap. 41. G. 84. Cap. 42. G. 81. F. XIII. 22.

1) of buze hans — tilf. Bf. 2) halzum ognri — Gb. 3) neznr — fl. [mgl. — fl. 4) [zerir heim — Gi. az setrom — tilf. Ed. 5) [z. tua manade — Gm. Bk. [zhr en at tvi manadj — Gm. [zhr en adrir — Gp. Ed. [zirir .ii. manad — Gr. [z. tuimanada — Fb. Bb. [zhr en adrir men — Ff. [zhr en .ij. manadom zra þui er han zor or — Ee. [zirir tueigia manadr zrest — Ba. 6) [or h. haga — Fb. [mgl. — Ed, e. Be. 7) Ingen Cap. Afd. i Gi, r. Ea, c. Ba, k. 8) ziallz setra — Gl. 9) [setra a z. upp zara oc merli vera sem — Gg. [setra zara a z. upp of vera — Fe. 10) [setra a z. upp zara þar sem merli haga zhr verit at zorno zare — Gs. Ff. [st. zara a z. upp a [etr merli vera — Ed. [[. a z. upp zara. þur stall merli vera — Bb. [[. a z. upp zara. merli stulu þar vera — Be. [[. a z. upp zara — Bf. 11) [ne ma hann zora — Ef. 12) stulu — Fe. 13) [huert setr — Gi. [þar um setr — Gg. [om uar [etr — Gk. [þarz setr — Gm. [setr — Gp. Fb, f. Bl. [um þar [etr — Gq. Ba. [um þar [ortu — Gr. [um þar [etor — Gt. Ea. [a [etrom — Ee. [þar [edr — Bc, g. [om [attr — Bk. 14) [hitt somu — Fb, f. Bl. [hitt sama — Ea, c. sua skal &c. — mgl. Bf. vera — tilf. Gg. Ed. 15) ma — fl. 16) [mafmate — Ff. zenadr — Bf. 17) eigi — mgl. Ff. 18) at — fl. eptir — fl. 19) heimrostum eda heimbodom — Fa, c. 20) meta — Eb. 21) [barn barne — Bk. 22) [hozud hozdi — Gn. Ec. 23) [mgl. — fl. 24) [oc er sa allr — Gm. [oc byggia aller — Fb. 25) [mgl. — fl. 26) flegit eda storit — Gk. 27) þegar — mgl. — fl. 28) [ingerdis — Gm. 29) lata — mgl. fl. 30) halda — mgl. fl. 31) eda eng — mgl. fl. [bit — Fb. [atr eda (i) beiti — Eb, e, f. 32) eda beiti — tilf. Fb. 33) ouundar bot — Gr. 34) [mgl. — fl. 35) [mgl. — fl. 36) [adi — Gl. 37) beiti — fl. bit — fl. atr eda eng — fl. 38) tabit — Gc. iagnbeit — Gm. Ee. [ambitit — Ba. 39) iagnad — Gl. 40) torn eda gras — Ed, e. 41) gialldi [a oftu er zenad a — tilf. Ea. 42) tabu — Ed. 43) [gilldum um þan atr sem annan — Ff.

Um þjóðgatur og handran og bruar gerð.

glij. Þjóðgata og sœtrgata [oc allir reitstrar¹ stolu sua þera sem uerit² haza 43
at þorno þare. Nu liggir þjóðgata um þor manz þa ma hann az þora þor sinum
med þeim koste at gera adra iamgoda³ vttan gardz⁴ at þara i þurru oc uato. þa
stal þo þa þara at hon se lengri. Nu stal þjóðgata uera .viiij.⁵ alna⁶ breid. En
ez madr spillir uidare atre eda eng. þa stal sua bota sem .viij. stynsamir menn meta
oc landnam a oþan. Nu rener madr annan þjóðgatu.⁷ þa stal hann giallda konungi
halza⁸ mort silzrs. sua oc hitt sama ez madr rener⁹ mann handrane. oc þeim þullrette
er reutr uar [sem hann er madr til¹⁰ [eptir laga dome.¹¹ Nu brytr madr bru az
þjóðgatu. geri aptr adra iamgoda sem adr uar oc leggi a mort silzrs [þeim er bru
atte.¹² [Nu rener madr annan sœtrgotu¹³ eda reitstri þeim er uerit hezir at þorno
þare. bote konungi¹⁴ mort silzrs þirir uegar ran.¹⁵ oc hazi hinn [gotu sina¹⁶ sem adr.

Um laga steynur til uega bota.

glijij. Umbods madr konunge stal [trezia uega botar¹⁷ a midþastu þingi oc 44
bioda [uega botr¹⁸ þar sem bondum þidir [þezt til þallet at bottr se¹⁹ [i herade.²⁰
oc gera bondum laga steyno til²¹ þegar snior [er az²² oc til þess er plogr lemr vtt.
Su er onnur er [lotit er uarorku²³ oc til hoystatar.²⁴ Su er hin þridia er hezjt
þa er [anduirki er i²⁵ garde oc hellsdr til þess er snior lemr²⁶ [a spono.²⁷ þat eru
laga steynor til uega bota. þat heitir anna i millum. Allt þat er [þar i millum²⁸
þpillizt þa stal [um þessar steynor²⁹ botazt.³⁰

Um bruar gerð a þjóðvegum.

glv. A midþastu þingi stal [uega bota³¹ trezia sem adr er sagt. en þondr eru 45
stýlðir at gera³² þar sem þeir sea at þezt hozir i herade. Nu stal sua uegu [alla
bota³³ at þorir se bæde at renna oc at rida huart sem er uefr eda sumar. Nu ez

Jvfr. Cap. 43. G. 90. Jb. VI. 44. Cap. 44—46. F. III. 19. Jb. VI. 45.

¹) [oc allar reittr gatur — *Ge.* [o. a. reitstrar vegir — *Gg, h. Ed, f. Bd.* [o. a. reitar gatur — *Gm.* [oc reitstrar gata — *Bf.* [mgl. — *Gm.* ²) legit — *β.* ³) annan iamgodan — *Ff.* ⁴) utangarbo — mgl. *β.* ⁵) .viiij. — *Bf.* ⁶) long at — tilf. *Fe.* ⁷) þjóðveg — *β.* ⁸) halza — mgl. *Ge, m. Fe.* ⁹) handranir — *Gk.* ¹⁰) [mgl. — *β.* ¹¹) [mgl. — *β.* ¹²) [konungi [a [em brú a — *Ea.* [þeim [bru atte. en konunge halza mort — *Ee.* [konunge — *Bf.* ¹³) þjóðgotu — *β.* ¹⁴) halza — tilf. *Ge-n, p-t. Fa-c, e, f. Eb-f. Ba-e, g, k, l.* ¹⁵) [mgl. — *Bf.* ¹⁶) [uegh þriatfan sua — *Bc.* [uegh þriatfega — *Bg.* ¹⁷) [lata uegho bota — *Ed.* ¹⁸) [at uegir [e þettir — *Gi. Be.* of bioda &c. — mgl. *Ed. Bf.* ¹⁹) [meft þurza — *Gi.* [meft þorz at vera at b. [e — *Be.* ²⁰) [mgl. — *β.* ²¹) Nu er hin þriatfa lagasteyna — tilf. *β.* ²²) [lemr az — *β.* [stirir az — *Gk.* [þar az — *Fe. Bc, d, e, f, g.* [tomar a þat — *Ba, k.* ²³) [l. t. uar þriat — *Gk.* [l. t. uar on — *Gm.* [uarþria er uti — *Ed.* [uarþria er toten — *Ef. Bf.* [l. t. varvinnu — *Be.* ²⁴) hauffstatto — *Gs.* ²⁵) [lotet er — *Fb.* [odu eda — tilf. *Gp.* ²⁶) zellr — *β.* ²⁷) [mgl. — *Gp.* ²⁸) [att ueghom — *Gg.* ²⁹) [i þ. [atarsteynur — *Gm.* [i þessom timum — *Ed.* ³⁰) all þat &c. — mgl. *Ef.* ³¹) [uega — *β.* ³²) reida — *β.* ³³) [bua, eller alla bua — *β.*

ar þalla¹ [zirir þioduegu² þær sem eigi eru skipum³ þorar. þa skolu þeir gera uegu þora er iardir eigu tueim megu. oc gera þru izir ez þeir hafa ærl til eða þlota oc tog i a bæde lond eða [þram i⁴ eða eilíur.⁵ En ez eigi er sua gort. þa liggir uíð holz⁶ mort sílzr⁷ konungi oc þai þar eigi at síðr. Ðll þau þoraud er sua eru a þioduegu⁷ at hefti uerdr [a taz⁸ at lönpa. eða með manna líði [um at draga.⁹ þa liggir þar uíð holz¹⁰ mort sílzr⁷ konungi. En hin oll er az baki þarz at þara.¹¹ [undir at leida¹² eða izir at lönra.¹³ þa liggia uíð .ij. aurar sílzr⁷ konungi. Ðll þau trio er þallen liggia izir þiodueg þueran [oc skal hefti þrostlönpa¹⁴ izir [undir manni¹⁵ þa liggir uíð öyri(r) sílzr⁷ konungi. Tre huert er liggir izir þueran ueg oc bregdr heftir rass¹⁶ zirir giallde konungi halzan¹⁷ öyri sílzr⁷.

Um þaugreid.

46 gþj. Þaugreid heitir þat er konungs umbods madr [skal hafa ez hann uil anna¹⁸ millum¹⁹ oc stera bod upp með uattum oc stezna herads²⁰ þing. síðan skolu þeir reid hezia þar þyrft sem konungs umbods manni þiðir mest þurza. oc rida þioduegu²¹ retta. þat heita allt þioduegir er renna eptir endilangum bygðum oc þeir er renna²² þra þialle oc til þioru.²³ En allir aðrir uegir er renna [til þora manna²⁴ þat heita þueruegir²⁵ oc liggia þeir eði vndir þaugreid. Mæla skal spiozt þapt .viiij.²⁶ alna langt oc gera til hentr .ij. az uíðium. hengia aðra a odd en aðra a þapt.²⁷ Næzna skolu herads menn þann bonda til er þeir uilia. hann skal stiga a heftþal [oc leggia spiozt þapt zirir síl um þuert heftþal.²⁸ oc rida at þiodueg²⁹ midium. liggir ertog³⁰ uíð sílzr⁷ at giallda konungi uíð tre huert [er hont tekr³¹ [az þapti.³² þat hezir heitíð at þorno þare þaugreid. Allar halzrar³³ mertr settir [at uega þalle³⁴ aþyrgizt þa er iord a. En allar aðrar þær er minni eru þa aþyrgizt leigulíði³⁵ oc ueri stýlldr at þora³⁶ uegu oc sua³⁷ heimrost³⁸ hit sama. En heimrost skal sua long uera sem uerit hezir at þorno þare til huers manz þoar.³⁹ En þeir uegir allir

1) Her begynner en Lacune i Gk; ophører i næste Bolk Cap. 19. 2) [uð þioduegu, uð eller zirir þiodgotur — *ß.* 3) storstipum — *ß.* togstotom — *Ff.* 4) [þram el. þrama — *ß.* 5) nema adruis hazi þyr verit — tilf. *Fb. Bl.* 6) holz — mgl. *Fe.* 7) þiodleibum — *ß.* þiodgotu — *Gm.* 8) [az — *Bf.* 9) [upp þora — *Ge.* [upp draga — *de ß.* [az draga — *Gm, p.* 10) halz — mgl. *Gi. Fe.* 11) laupa — *ß.* stiga — *ß.* 12) [undir at lönra — *Gg.* [mgl. — *Gp. Bf.* 13) lönpa — *Ge, g, z.* leida — *Bf.* 14) [ot *ß.* heftir þrostlönpa — *ß.* [ot *ß.* h. þrostlönpa — *Gg.* [[sum at hezir þarz at lönpa þramm — *Gi.* [ot *ß.* öytr þr. lönpa — *Fb. Bl.* [[sua at heftir þrostlönpir — *Ee.* [[sua at heftir *ß.* lönpa — *Bb, k.* [ot *ß.* h. þrostlönpa — *Bf.* 15) [mgl. — *ß.* 16) ras — *de ß.* aras — *Gl.* 17) halzan — mgl. *Ea.* 18) manna — *Gi.* 19) [þa er anna er meðal. han skal — *Fe.* [uít hana millum bygðu. han skal ez han uít — *Bf.* Her begynner andet Brudst. af Bi. 20) herads — mgl. *ß.* 21) þiodgatu — *Fb.* 22) eptir endilangum bygðum — tilf. *Fa.* 23) eptir bygðum — tilf. *Fe.* 24) [þora i millum — *Ff.* 25) þiodueghzir — *Be, l.* 26) .viiij. — *Ge.* 27) aurzal — *Gl.* enda — *Gm.* þappz enda — *Bf.* 28) [mgl. — *Bl.* 29) þiodgautum — *Gl.* 30) öyri — *Gf. Ea.* holz örtogh — *Bk.* 31) [er tekr ot hont tekr — *Ee.* 32) [mgl. — *Ed.* 33) halzrar — mgl. *Gi.* 34) [mgl. — *ß.* 35) landbui — *ß.* 36) reida — *ß.* 37) um — tilf. *ß.* nzir — tilf. *ß.* 38) heimrost — her og nedenfor *Gi.* 39) eignar — *ß.*

er renna [izir almenniga¹ þa eru þeir i allra herads² manna abyrgd þeirra er [i þann almening vinna oc hann³ eigu.⁴

Um glutning manna izir þiodar.

glöij. Nu heita þat þiodar er sua eru storar [at þlotrennar eru oc⁵ eigi ma 47
bruum upp hallða þo at izir se goruar. Nu ex þar er þioduegr⁶ izir⁷ þa skal sa
za þarhirdi⁸ til er iord a nest en allir gezi ze til er izir uilia þara. þat heitir almen-
ings þar. [þat er stýldar⁹ þarleiga ueggella¹⁰ pening silzrs þirir mann huern.¹¹
[annan þirir heft huern.¹² En bygðar menn tome kaupi sinu (sem) þeir megu uid
þarhirdi þirir sit oc alla þatofa menn oc hann se ual hallðen az. En olmofo menn
eru i abyrgd bygðar manna [nema bygðar menn gezi¹³ þarhirdi sua at hann hazi
þullnað þirir huartueggia.¹⁴ Nu [ex þarhirdir¹⁵ norðir ueggella¹⁶ til meiri þarleigu
en nu er mælt.¹⁷ [su er onnur sol ex¹⁸ hann syniar þeim manni¹⁹ er leigu byðr.
su er [hin þridia²⁰ sol ex þess þars missir dögri²¹ lengr oc uerðr þarhirdir at þui
tunnr oc sannr. þat heitir uega þall. oc er hann setr halzre mort silzrs uid tonung en
annare halzre mort uid þann er þarhirdi þel til. oc hazi þat til þarfþips²² umbota.
Nu ex madr lætr þlytia naut a stipi. tome kaupi sinu sem hann ma. En ex madr
gengr a stip þarhirdis eða tetr þirir hendr honum.²³ þat er þornemi.²⁴ setr sa er þat
gerir mort silzrs. halzre uid tonung en halzre uid þarhirdi. Nu er þarhirdir eigi
lengr stýldr at þlytia en [solo er sett²⁵ oc eigi þyr en sol rennr²⁶ upp. þui at sol
skal om sumar rada²⁷ en dagr om uetr. En ex hann þlytr þioz izir odulldr²⁸ þa
hezir hann þirir gort hud sinni oc heiti þiozr naufr. En ex þarhirdir þer or sundi
stýlli landzdrottin [eða hans umbods madr²⁹ annan i stadin innan .iij. natta³⁰ eða
bote mort silzrs halza tonungi en holz leggizt til þarfþips umbota [þui at þat er
þartalmi er stip er eigi i sundi.³¹ En ex stip þyrnizt sua at eigi er þort þa stolu

Jvfr. Cap. 47. F. X. 42. XIII. 10. Jb. VI. 45.

1) [almennitega izir — Gf. [almenniga amillum oc þzir — Gs. [almennigha meðal. of iuir — Ff. [at-
mennitega — Eb. [izra almennings — Ed. 2) bygðar — Gi. 3) [þan almennig — ß. 4) við (með)
tonungi — tilf. Fa, c. 5) [at þlotar eru oc — Bc. [at þlotar ero i oc — Bg, i. [at — Bf. 6) til oc
— tilf. ß. 7) izra — Ba, k. 8) þarneng — Gm. 9) stýld — Ge, f. Fa, c. stýldu — Gi. stýlda —
Gg, r, t. Bk. 10) ueggelli — de ß. ueghzertis — Bf. uegharmanni — Bk. mgl. — Ed. Bi. 11) [þar
stýldir þarleiga penning talen þirir ueggastan mann huarn — Gm. 12) [mgl. — ß. 13) [Gez bygðar menn
— Ff. [Gez menn — Ed, f. Bf. 14) En olmofo &c. — mgl. Gi. 15) [er su ein sol þarhirdis er hann
— Bd. 16) ueggerill — Ed. 17) tette hud sina — tilf. Gl. gialde (Rum til 4 Bogst.) silzrs — Ea.
18) [eða — Gc, n. Ea. [ot — Bi. 19) glutning — tilf. Ge. þar eller þars — tilf. ß. 20) [onnur —
Gc, n. 21) dæigi — Gm. 22) stips — ß. 23) sinar — Ea. fram — tilf. ß. 24) þarnemi — Gi,
t. Ba, k. þornam — Fe. 25) [sol er undir — Gl. [sol er az — Gp. [sol er undir vidi — Ff. Bb. [sol
(solo) er sett — Bc, f, g, i, l. [i. er i setre — Bd. 26) kemr — ß. 27) glutningi — tilf. ß. 28) ofuðr
— Ba. 29) [mgl. — ß. 30) daga — Gf, p, q, r, s, t. Fa. Ea, b, c. Ba, d, e, k. 31) [mgl. — Ge, m.

byggðar menn þa annat¹ i stadin innan .iij. natta² eða gjaalda mort silzre [oc þa flíp sem adr.³

Um larar oc ueidiuel er menn gera.

48 xlviiij. Hver a uotn oc⁴ ueidistod [zirir sino lande þa⁵ sem at þorno haza uerit. nema með lagum se þra komit. Votn flólu renna sem at þorno þare haza runnit. [flal þat engi ueita⁶ aþ þv annars eða a. nema þat briote⁷ sialxt. En ex þat er ueit þa flal þat ueita aptr oc gjaalda liardar spell eiganda oc⁸ landnam a oþan. Nu ex a⁹ [eða beðr¹⁰ rennr millum þv manna¹¹ oc eru zistar i þa eigu halþa huarir ex þeir eigu sua iardir til .ij. megum.¹² En ex a eða beðr rennr rett oc brytr a huarþis land. þa geri sua huar ueidiuel¹³ [aþ sinu lande¹⁴ sem gort heþir verit at þorno þare. Nu ex a brytr aþ¹⁵ annars huars iorðu. þa a þa a¹⁶ er iorð¹⁷ atte þa er hon¹⁸ braut en hinn granda eða oþri aptr¹⁹ þangat til sem²⁰ hon uar [adr²¹ mid.²² meðan hon rann rett. En ex hon brytr meir þa a þa er [iorð.²³ bæde a oc granda²⁴ þangat til er hon uar mid meðan hon rann rett at þorno.²⁵ Engi flal [zirir adrum²⁶ ueidistod²⁷ spilla²⁸ ne banna²⁹ þar sem madr heþir haþt at þorno þare.³⁰ [eða vatn ueita.³¹ En huervitna sem menn eigu [lag a³² saman. þa flal huer gera ueidiuel³³ [zirir sinu lande.³⁴ oc gera þo sua at zistar megi þara vpp [at midri a.³⁵ þui at ganga flal guðs gioþ til zialþ sem til zioru³⁶ [ex gengit uil haza.³⁷ En þa madr er gerðir zirir. þa flólu þeir menn er zirir oþan³⁸ eigu gera honum zimtar fleþno til³⁹ a þingi or at briota. En ex hann uil eigi or briota þa [flólu þeir eþta liðs til⁴⁰ or at briota.⁴¹ [þonde huer er sþniar tilþarar setr⁴².

Jvfr. Cap. 48. G. 85. 93. F. XIII. 9. Jb. VI. 56.

¹) þvrt — tilf. fl. iamgott — tilf. Enkelte.   ²) daga — Gi, r. Ea, c, f.   ³) [tonunge halþa. en halþa til flíps umbota — Ea. [halgt tonunge. of halgt til flíps umbota — Bf.   ⁴) i — Gm.   ⁵) [þ. sinni iorðu — fl. [þ. sinum þv of iorðu — Gp.   ⁶) [ueita (veiti) þat engi madr — de fl.   ⁷) stere — Bi.   ⁸) [mgl. — Gc, n.   ⁹) o — Bc, her og oftere.   ¹⁰) [mgl. — fl.   ¹¹) tveggja — Ge, g, m. mgl. — fl.   ¹²) tveim vegum, eller tveim megin, eller tveggja verna — fl.   ¹³) ueidi viet — Gd. ueidi uert — Gi. ueidi uent — Gm. ueidiuel — mgl. Bf.   ¹⁴) [i sinni a — Gn.   ¹⁵) a — og derefter iorð fl.   ¹⁶) o — Gf. einn — Gi. iorð — Fa, b, c. a eða granda — Be. mgl. — Gc, g, h, t. Fd, e. Ea.   ¹⁷) a — Fa, b, c.   ¹⁸) iorð — Gg. an — Gm.   ¹⁹) eþtir — fl. mgl. — fl.   ²⁰) Her ender andet Brudst. af Bi.   ²¹) adr — mgl. fl.   ²²) [mgl. — Gi. en hinn &c. mgl. — Be.   ²³) [v atte — Gr.   ²⁴) þa er hon braut &c — mgl. Ff.   ²⁵) En ex hon brytr &c. — mgl. Gc. Fb. Ea, c, e. Bf, l.   ²⁶) ueiða eða — tilf. Gp.   ²⁷) ueidi — fl.   ²⁸) [adrum ueidi spiall gera — Eb.   ²⁹) brænna — Ed.   ³⁰) Engi flal &c. — mgl. Ee.   ³¹) [mgl. — fl.   ³²) [lag. ó — Gf. [lagar — Gp. Fb, f. Bb, e, l. [lage tatiu — Ed. [lage o — Bg.   ³³) vell ueidi — Ef. væt ueidi — Bf. uæt oc ueidi — Bg.   ³⁴) [i sinni á — Gc, e, f, g, h, i, n, p, q, r, s, t. Fb, e, f. Ea, b, c, e. Ba, b, c, d, e, g, k. [zirir sinni a — Gl. Ed, f. [aþ sinu lande i sinni á — Fa, c.   ³⁵) [at huerti a — Gb, c og de fl. [at á þuerti — Ge, g. [of oþan — Gi. [at a þeiri — Fa, c. [huert sem uill — Ed. [of vt — Bf. er runnit uill haza — tilf. Bd.   ³⁶) flouar — Gl.   ³⁷) [ex ganga uill — Fb, Bl. [ex zengeþ uil haza — Bk.   ³⁸) þua of — tilf. Ed.   ³⁹) til — mgl. fl.   ⁴⁰) [flal tonungs umbots madr stera up þod — Ed.   ⁴¹) En ex hann uil &c. — mgl. Fb. Ee. Bl.   ⁴²) [En þonðj huer (er) flíldr til at þara er neþndr er. alla gjaalde — Gn.

öryri silýrs [uid konung.¹ En þeir er garð gerðu i [at olagum² giallde þeim er zírir oþan bua³ morf silýrs. oc þeir [mistu ueidi⁴ zírir. Engi skal þara i annars a.⁵ nema hann uili þeim ueida er ana a. oc giallde þo landnam a oþan. Engi skal aðrum ueidistod banna zírir sinu lande oc engi [annars ueidistod⁶ spilla. En ez menn spilla⁷ eða briota upp garða. nema [þuergarðar se þeir sem⁸ zírir bodner eru [at lagum.⁹ eða ueidigognum.¹⁰ setr hoþdingi¹¹ morf silýrs uid konung zírir logbrot. annare morf silýrs uid eiganda i oþundar bot. En huer annara er honum ueitir lid til setr halýre morf silýrs uid konung oc annare halýre morf silýrs uid eiganda oc bote garð aþtr [oc oþundar bot¹² oc oll gogn [oc spelluirki¹³ sem .vj. stýnsamir menn meta.¹⁴ Alla ala ueidi¹⁵ oc aurida¹⁶ er þui spillir setr halýre morf silýrs uid konung en annare halýre morf uid þann er ziffina atte. þat heitir spelluirki. oc bote sem .vj. stýnsamir menn meta .iiij. az huars hendi. Skolu iaznan .vj. menn meta er halýrar merkr sett zýlgir skada botum. [en .xij. menn er meiri sett zýlgir skada botum.¹⁷

Um silldýrski ez menn gera skada.¹⁸

zlig. Sva er oc mælt ez menn þara i silldýrski þa skal bæde uerpa a aþr oc eng 49 oc huar sem uil at ofediú oc haxe az allt at sumarmalum.¹⁹ En ez hann hezir þa eigi allt az. þa a landþdrotin huart sem hann uil. landnam eða silld þa er a ligg. ez hann hezir aðr zimtad az. En allan þann aufla er ziffimenn gera i silldýrski þrammar en loþat er at lagum. bote auflan allan sem .vj. stýnsamir menn meta huart sem er innangarðz eða vttan. uilia þeir eigi þar bota. leggi a landnam. En ez þeir eþða garðum eða grindum eða anduirki. giallde skada þann sem metinn uerdr oc landnam a oþan huart sem [þeir bota²⁰ þar eða sidar.²¹ En landnam oc aufla²² bot skiptigt meðal landþdrottins oc leigu lida²³ eþfir þui sem logbot vattar aðr i landa byggingum.²⁴

Jvfr. Cap. 49—51. F. XV. 5. 6.

1) [konungi — Ga. 2) [mgl. — Bf. 3) eigu — ß. 4) [mistu verði — Gd. [uidabu ueidi — Ge, f, h, m, n, p, q, r, t. Fa, b, c, e, f. Ea, c. Bb, c, d, e, g, l. [meinabu ueidi — Gg, i. [uidiabu ueidistap — Gl. [atmadu ueidi — Gz. Eb. [spilltu ueidi — Ed. Bf. [tuiddiabu ueidi — Ef. [ueidbu — Ee. [uidado ueidia — Ba. [tuidado ueidi — Bk. 5) ueidistad — Ee. at vlotui — tilf. Gg. 6) [þeir obrum ueide — Ea. 7) þeirri ziffi — tilf. de ß. 8) [þar se gerdir sem þeir — Gm. 9) [mgl. — ß. 10) [at gera með ueidi skodum — Ba. [eða spilla men ueidi gognum — Ee. [mgl. — Gp. t. v. gognum — mgl. Bg. 11) þoringi — Gp. i oþundarbot — tilf. de ß. En huer &c. — mgl. Ea. 12) [mgl. — ß. 13) [mgl. — Bf. 14) þrir az huars hendi — tilf. ß. 15) virti — Ge, f, l, s. Fb, e, f. Eb, e, f. ziffi — Gp. Ed. 16) vet — tilf. Ea. 17) [mgl. — ß. 18) Dette og de 2 næstf. Capp. mgl. — Bg. 19) sumar nattum — ß. 20) [hann botes — Ea. [briote — Ed. [þeir briota þa bota þa — Ef. 21) huart sem &c. — mgl. Bf. 22) auerta — Gg. 23) landbota — Bf. 24) landaþriggum — Gb, c. Fd, f. Ee.

Ex menn takast zírur með ózund.¹

- 50 l. Standa fíolu sótnar allar í síldzífli. En ex þeir fara brott [at uböttu.² þa [er stýrimadr í uardzlu³ zírur hafeta⁴ sína hvar sem hann uerdr staden. oc sote stýrimadr sítt ex þeim [er adr eru satir⁵ a geznar.⁶ eda [stande zírur með eina eidi.⁷ Nu ex menn takast zírur arar eda þiliur eda auster eda annan reida⁸ eda zífígagn⁹ [oc spillir huer zírur adrum.¹⁰ bote sem .vj. stýnsamir menn meta oc ózundar bot a ózan eptir laga dome. En ex gerir eitt huert þetta sua at eigande er hia. bote zullrette eiganda eptir .vj. stýnsamra manna dome logliga til nezdum oc stada sem .vj. stýnsamir menn meta oc konungi halza mort sílzra.

Um zífizarar uttroðrar manna.¹¹

- 51 lj. Nu tekr madr síld or netium manna oc eru þeir eigi huagangó menn eda hiun þeirra oc uerdr þat uitnis zást. þa eignizt þeir síld þa alla er net eigu [oc hinn hazde zyr a land borit er or ios¹² at ulonzi.¹³ En ex madr rízt net manz¹⁴ [at uilia sínum¹⁵ eda ster¹⁶ síld or [at tala.¹⁷ bote netia spell [oc ueidi¹⁸ oc zullrette þeim er net atte eptir laga dome en konungi¹⁹ mort sílzra.²⁰ Engi skal adrum brigduerpi²¹ gera. hazde sa [uarp er²² zyrri²³ rendi togum sínum. [oc zífli þeim²⁴ er hann gerdi brigduerpi. En ex huargum [uerdr at gagni²⁵ bote [stýrimadr hinum stýrimanni²⁶ oc ózundar bot eptir laga dome. en [hafeti huer óyri sílzra.²⁷ hazde þat hins hafetar. En ex bader í senn renna togum²⁸ sínum oc lastast²⁹ í mote. þa hazde þat hvar sem zær ex huargi lastar izir³⁰ annan. En ex adruis uerdr. hazde þat halzt [hvar er meira zífir.³¹ En ex menn lasta lognum³² til síldar þa ma huer leggja³³ vndir³⁴ tazla³⁵ er uil þar til er [tringar toma a land.³⁶ oc aufi³⁷

¹) Ingen Cap. Afdeling — *Fa.* ²) [at usóttu — *Gr.* [með setti — *Ea.* [með usettu — *Ec.* [mgl. — *Gg, h, m. Fa. Ee.* ³) vði — *fl.* [svari stýrimadr — *Ba, k.* ⁴) sípara — *fl.* ⁵) [ex meðan ero satir — *fl.* [of meðan (ater ero — *Ea, c.* ⁶) er þeir ero aller saman — tilf. *Ea, c.* ⁷) [svart huer z. síl einn — *fl.* ⁸) e. annan reida — mgl. *Gl. Be.* ⁹) e. zífígagn — mgl. *Ff. Be, f.* ¹⁰) [eda (of) spillaz zyrir — *de fl.* [e. spillaz zírur zífli gognum — *Bd.* [mgl. — *Bf.* ¹¹) Ingen Cap. Afdeling í *Gh, t. Fe.* Cap. mgl. — *Gi.* ¹²) sío — *Gm. Ed.* [as — *Ef. Bf.* ¹³) [en hin hazde allz eidi zírur en a land hezír boret oc or ios at ulonzi — *Ga.* [er hin hazde boret a land er or ios (tot — *Gl*) at ul. — *Gf, l, p.* [er hinir hazdo a land borit er adr tocu or at ulonzi — *Gr.* [er hinn hazdi zyrri a land borit er með ulonzi tot or — *Fe.* [er hinir hazdu a land boret or sío at ulonzi þero er atte — *Ff.* [er hin hazde a land boret or sío at ulonzi — *Ba.* [er h. h. a land boret at ulonzi — *Bk.* ¹⁴) at ulonzi — tilf. *fl.* ¹⁵) [mgl. — *fl.* ¹⁶) sítt — *Ge.* ster — *Gp.* storer — *Fb.* ¹⁷) [mgl. — *fl.* ¹⁸) [mgl. — *fl.* ¹⁹) hazza — tilf. *Ge, f, m. Fa. Ea-f.* ²⁰) Herester nyt Cap. í *Gf, h, m, p, q, r, s, t. Fa, b, c, f. Ea-f. Ba, b, c, d, e, f, g, h, l.* ²¹) brigduar — *Gm.* ²²) [zyrri uarp er — *fl.* ²³) lastabi eða — tilf. *Gg, h.* ²⁴) [at zífli þeirri — *Ee.* ²⁵) [veibíft — *Fa, c.* ²⁶) [sa er brigduerpi gerdi — *Gg, h.* ²⁷) [þan (atar óyri — *Ff.* ²⁸) notum — *Gp.* ²⁹) lastast — *Fc.* ³⁰) zírur — *fl.* ³¹) zær — *Gg.* [huart sem meira er eða minna. er hvar zífir — *Ff.* [h. f. minna zífiz eðr meira — *Ba.* ³²) í lognum — *fl.* logne — *fl.* ³³) eiga — *Ed.* ³⁴) níðr — *Gl.* ³⁵) hazze — *Ed.* azla — *Ef.* ³⁶) [tazlar tata lande — *Ge, g.* [tazlar tata land — *Gh, m. Fe.* [tringar hazza land — *Fb, f.* [tringr tomr a land — *Ed.* ³⁷) [onzi — *Ed, f. Bf.*

eigi þyr síld or netium. En ex þeim er eigi¹ þra uisat þa biarge huer ser² [með huerþum³ oc⁴ roðþaum.⁵ oc þo sua at þeir ueiti [zulla biorg⁶ hinum. En ex hinir uisa þeim þra oc ausa þeir síld lengr. þa eignazt þeir síld alla er last⁷ attu. En ex þeir lada⁸ til uþoris sua at þeir þa enga biorg ueitta adr en [þarmtogh⁹ tome a land.¹⁰ þa a þa síld alla er uarp a. þa alla er hinir toma¹¹ a land. en ex niðr soðr haþi huer sem zet.¹² En huer sem leggt¹³ a laxla oc uil eigi biorg¹⁴ ueita oc gerir ueidispell oc er honum þra uisat. þote eptir¹⁵ þyrtra stilorde [netia spell oc ueidi. oc zullrette¹⁶ þeim er uarp¹⁷ atte. en konungi mort silþrø. [En ex not spillir rett netia ueidi¹⁸ [sua at¹⁹ [lastar²⁰ izir laxla²¹ annars²² eða ster zliotendi²³ az eða huat netia spell eða ueidi er uerðr az handuomum²⁴ hans²⁵ naubþynia lauft. zifsi þeim er hann gerdi ueidispell²⁶ oc þote stada ex az uerðr [eptir laga dome²⁷ oc ozundar bot a ozan.²⁸ En ex net kunnu saman at renna²⁹ az straumum [eða stormum.³⁰ þa stal sua sundr stilia at huargi þai stada az ex þui lemr uid. En ex [þui lemr eigi³¹ uid þa þote stada þann er az uerðr nema bader se þia. [En ex bader eru þia³² haþi halþan huar þeirra stadan nema annars uolld [þaþi til gengit.³³

Um hauka ueidar.

lij. Gashauka³⁴ alla oc uale alla [þa er i bergum³⁵ uerpa³⁶ þa a landz: 52
drottin. En ex hann uil selia vali þa stal hann konungi³⁷ þyrft³⁸ bioda³⁹ [þyr
en adrum monnum.⁴⁰ Konungr ma lata ueida uali i huers manz morfu⁴¹ er hann

Jvfr. Cap. 52. G. 75. F. XIII. 4—7. Jb. VI. 57. 58.

¹) eigi — mgl. *Gl. Ff. Bk.*   ²) er uill — tilf. *Gp.*   ³) [adrum — *Bk.*   ⁴) [huarþum — *Gf.*
⁵) roðaufum — *Gp.*   ⁶) loðþaum — *Gs.*   með þaum — *Gt.*   ⁷) [brigt — *Ed.*   ⁸) varp — *Gr. Ea, c.*
Bd, e.   net — *Fb. Bl.*   ⁹) ero — *Bf.*   ¹⁰) brimtogh — *Ge.*   bat tog — *Gm.*   tringar — *Fb. Bl.*
þarmgot — *Fe.*   þramtog — *Ff. Ef.*   þrantogh — *Ba.*   þramtogh — *Bf.*   þrantog — *Bk.*   ¹¹) [þarm
[e a landi eða tog — *Gp.*   ¹²) tomo — *fl.*   drogo — *Gm.*   þera — *Bd.*   ¹³) ner — *fl.*   ¹⁴) leggr — *fl.*
¹⁵) lid — *Gg.*   ¹⁶) aptr með — *Ge, g, h.*   ¹⁷) [mgl. — *Bb.*   ¹⁸) net — *Gn.*   net of varp — *Fe.*
¹⁹) [en ex rett netia ueidi spillir — *Gc, f, l, n, q, t. Fa, b, Ea, c, Bd, l.*   [en ex i retft oc (eða) neti spillir
— *Ge, g, h, m.*   [en ex rett netia ueidi um noft spillir — *Gp.*   [en ex net rotia ueida spillir — *Gr.*   [en ex ret netia
ueidi von spillir — *Gs. Be.*   [en ex rett netia ueidi — *Fa.*   [en ex um rett netia ueidi — *Fc.*   [en ex ret netia
ueidi eða neti spillir — *Fe.*   [en ex retr izuir netia ueidi eða naubspillir — *Ee.*   [en ex netia ueidi noft spillir
— *Ba, k.*   ²⁰) [eða — *Gc, n.*   eigi — tilf. *Ge, h, m.*   ²¹) lastast — *fl.*   ²²) [lastar iuirta — *Fb.*
²³) [laxla þrþr. — *Gl.*   ²⁴) zliot — *Gg.*   ²⁵) hondum — *Fa, c.*   handauertum — *Ba, k.*   ²⁶) annare
— *fl.*   þinum eða annars manz — *Gp.*   ²⁷) [pellvirt — *Gr. Ea, c.*   ²⁸) [mgl. — *fl.*   ²⁹) En huer [.
leggt &c. — mgl. *Bf.*   ³⁰) toma — *fl.*   zalla — *Gl.*   ³¹) [mgl. — *Fb.*   ³²) [eigi lemr adru — *fl.*
³³) [mgl. — *fl.*   ³⁴) [gange mair till — *Ff. nema &c.* — mgl. *Bb.*   ³⁵) gauta — *Bc.*   ³⁶) [hvar sem
þeir — *fl.*   ³⁷) verða — *Fb.*   [þa er i b. verpa hvar [þ. verpa — *Fe.*   ³⁸) umbodamanni kononge — *Fe.*
³⁹) þyrft — mgl. *Ge-i, m, n, p-t. Fa, b, c, e. Ea-f. Bc, d, e, g, l.*   ⁴⁰) bioda of selia honum — *Ge,*
m. Bb.   bioda at selia — *Gf, q. Eb, f.*   bioda of selia — *Gg, h. Ff.*   bioda at kaupum — *Gl, s. Ea, c, d, e.*
Bc, e, f, g.   ⁴¹) [en engum odrum — *Gc, n.*   [of seli siben h(v)aim er han vil — *Bf.*   ⁴²) iorðu — *fl.*

uil i Noregi. En huer annara er tetr þa þore aptr¹ oc leggi a landnam.² Leiglendingr skal eigi lofja skip upp at setia lengr en .v.³ nætr at þoro uedri. Mork skal leiglendingr til þess noryta at gera ser skip [eitt i⁴ til þarja sinna oc þo eigi meira en .xij. æring meðan sa leigu male uinzit. En ez meira gerir. þa gerir hann þeim er iord a oc landnam a oxan. Næzrar skal hann eigi liosta⁵ til salu nema hann þurzi [at kaupar norytzo fallt til buff⁶ sine.⁷ Fallt skal hann eigi meira gera⁸ [en hann þarx til buff sine.⁹ [nema hann þurzi at kaupar¹⁰ [til¹¹ þaknæzra¹² izir sil [meðan hann býr þar.¹³ Tioru skal hann eigi meiri gera en hann þarx at bræda skip sin með. Samfund skal engi madr gera a iordu annars manz nema sa þurzi olgerðar [er leigt hezír iord.¹⁴ En ez hann gerir giallde mork silzró landzdrotni.¹⁵

Um bodburð az rudstadr.

53 liij. Nu byggit rudstadr i herade eda [i almeningi¹⁶ þa skal sa er rydr haza .iij.¹⁷ uætr leigu laust oc [allra utthoda¹⁸ oc eigi stjldr bodburðar¹⁹ [oc eigi²⁰ [zaru manna þlutnings.²¹ En at .iij. uætrum lidnum þa skolu .v. stynsamir menn meta huat sa rudstadr ma leigu²² bera eda leidangrs.²³ Sidan skal sa bera bod til nybolsis er nestr sitr²⁴ zírir. en az nybolsi til nestra boar [a bodleid fram.²⁵ En ez bod²⁶ zellir. setr bodzalle sem adrir bonðr. En ez menn stíl a huer boar nestr er. þa skal með stongu mæla. oc er lutr manz þui uerri er hann ber bod lengr azlaga. þui at þegar ma retta er uil. En ez rudstadr onðizt az þui at þeir logdu oxmilla leigu a. eda getr eigande eigi bygt oc uil hann þo giarna. þa se sua bod borit oc zatoter²⁷ menn þluttir sem at þoro hezír uerit adr en sa rudstadr bygðizt.²⁸

¹) Her begynder en Lacune i *Gl*, ophører i Cap. 54.   ²) landdrotni — tilf. *de fl*. Herefter nyt Cap. i *Gl*. *Ff*. *Ee*. *Ba*, *k*.   ³) .iij. — *Gr*. *Ea*, *c*, *d*, *f*. .ij. — *Fa*, *c*.   ⁴) [i. — *fl*. [mgl. — *fl*.   ⁵) gera — *Gc*, *n*. zla — *Bf*.   ⁶) huff — *Gl*. heimilitz — *Fe*.   ⁷) [at kaupar ser bufallt með — *Bf*.   ⁸) uælla — *Ed*.   ⁹) [en h. þarx at geza þui sino — *Gg*. [mgl. — *Bf*. Fallt &c. — mgl. *Gc*, *g*. *Ee*.   ¹⁰) [of — *Gc*, *n*. *Fa*, *c*, *f*. *Ee*. [of hann þarx at kaupar — *Ge*, *g*, *h*, *m*. *Fe*. [of at kaupar — *Gl*, *p*, *q*. *Eb*, *d*, *f*.   ¹¹) til — mgl. *Gf*, *i*, *l*, *p*, *q*, *r*. *Fa*, *b*, *c*, *e*. *Ea*, *c*, *d*, *e*. *Bc*, *d*. [ez meira gere. þa kaupi þar með — *Ba*. [of ser til — *Bf*.   ¹²) þaknæzra kaupar — *Gc*, *n*. næzrar — *Gi*, *p*. *Ba*. [þat til þero at þedia — *Fa*, *c*. [til þero at næzra — *Ff*. [of næzrar ma madr kaupar sua mykklar sem hann býr — *Ed*. [þat til at næzra — *Bc*. [næzrar til at þedia — *Bg*.   ¹³) [mgl. — *Bb*.   ¹⁴) [ez leigu lendengr hezír iord — *Gm*. [er leigir iord — *Fc*. *Bl*.   ¹⁵) tonunge — *Ff*. eiganda — *Ea*, *c*.   ¹⁶) [almenningr — *Ea*. *Bb*.   ¹⁷) um v. — *Fe*.   ¹⁸) [leidangrs — *fl*.   ¹⁹) bodburðar — mgl. *fl*. oc . . . bodburðar — mgl. *Ea*.   ²⁰) [ne — *fl*. of — *Gm*.   ²¹) [manzþlutninga — *Gn*. [zatotra manna þlutnings — *Bg*.   ²²) landstjldr — *Ff*.   ²³) t. leidangrs — mgl. *Ee*.   ²⁴) býr — *fl*.   ²⁵) [mgl. — *Gc*, *l*, *n*.   ²⁶) Herfra til Capitlets Slutning, og videre i næste Cap. indtil "sua at eigi falli. En ez" incl. mgl. i *Gl*, rimeligviis ved Forglemmelse.   ²⁷) zaru — *fl*.   ²⁸) Her tilföie *Ea*, *c* følgende Stykke: Nu sa madr er setr hús við eng annars manz þa skal hann gera dropa rúm um hversvís az sinu. of setia sua við garðstíð. eda þioðvegh. at hann geri vegh eigi uzoran. Nu ez madr setr hús hía afre manz eda sua ner nauða tuni of gerir eigi dropa rúm. þa þore i zra. oc bote mork silzró. halza tonungi. en halza eiganda. Nu ez hann zorer a tungard annars manz. þa þore az oc bote tonunge mork silzró. of adr(a) eiganda. of ez hann hezír eigi ez þort innan zimtar. þa eignazt iord huset. Derefter indskyder *Ec* som eget Capitel Slutningen af Mandhelgens Cap. 22 fra en ez hefr eda roff &c., men Altsammen er senere overströget.

Um bodbud bera i millum.

liij. Sa skal bod bera bera i millum er¹ [hyggia kann² zիրir orde oc eidi. 54
 bonda skal i hond selia ex hann er heima eða huspröyu ex [hann er eigi³ heima.
 sgni hans ex hann er fulltíða. [dottur hans ex hon er uagin.⁴ brytia þar nefst eða
 hinum bezta manni er i bór er staddr. En ex hiun eru oll gengin or bór [þa skal
 ganga i setu⁵ huff bonda⁶ ex opit er⁷ oc seti⁸ nidr⁹ i anduegi oc stydi sua at eigi
 zalle. En ex¹⁰ [eigi ma inn tomazt.¹¹ þa skal binda bod izir [midíar dnr¹² sua
 at huer megi sea er ingengr. þa skal bonde ganga til þeirra er bod baru honum oc
 spyria huar [bod sagde¹³ oc beri síðan til nefsta granna. Heraðsmenn skolu reida
 nafstadi at bodi. þengat skal bod zara¹⁴ sem reit er [zyrsta dag¹⁵ oc eigi [stemra
 ne¹⁶ seinna upp stera en bod megi ual na(t)stadi na. oc sua annan oc hinn þridia.
 Nu skal sa uita er zիրir sítr huer(n) tíma dags er bod kemr til huff hans. [ex uitni eru
 til.¹⁷ En ex eigi eru uitni til. þa skal sa uitna¹⁸ með lyritar eidi er þengat bar.¹⁹
 Nu tallazt²⁰ madr borit haza bod til granna síns en hinn tuedr nei uid er zիրir sítr.
 þa skal sa uitna²¹ með lyritar eidi er þengat bar²² at eigi bar hann seinna²³ bod
 en hann atte at lagum at bera. þa skal sa gíallda bodzfall konungi²⁴ er zիրir sítr.
 onri sílzrs. Nu er þegar bodzfall er bod sofer eigi na(t)stadi oc þat annat er eigi
 uerdr borit. þat hit þridia bodzfall. er madr zær i hendr omaga. En ex madr zorir²⁵
 huff sin [ax zornom tuztum²⁶ oc a þær tuztir sínar er honum haga bætr²⁷ innan
 gardz. þa skal til þeirra husa bod bera oc zatofa menn zlytia. [en ex zyr setr nidr.
 abyrzigt at allu sealzr.²⁸ Engi skal bod bera a hendr adrum síðan er solo er sett
 um sumar²⁹ en degi³⁰ um uætr. sua oc zatofa menn hit sama.

Um akr oc eng.³¹

lv. Hveruitna þar sem madr [sar eða stær³² izir iord sína oc eru huff a þau 55

Jvfr. Cap. 54. Jb. IV. c. 10. Cap. 55. F. Indl. 17.

¹) fulltíða er oc — tilf. Gg, h. ²) [hyggia heuer — Bf. ³) [hon er — Eb. ⁴) [mgl. — Fe. ⁵) [seti
 — Gi. Ea, d, e. mgl. — Gf, q, r. ⁶) [þa st. g. i setstozu bonda — Gg, h. [þa st. g. i setthus bonda — Fa, c. Ba, k.
⁷) stendr — st. open standa — Ff. Ba, k. ⁸) bod — tilf. st. ⁹) [þa (st) i stozuo bonda nidr selia — Fe.
¹⁰) Hidtil fra det anm. Sted i foreg. Capitel er udeladt af Gl. ¹¹) [hiun runnu xi haim toma — Fe.
¹²) [andzri — Gn. ¹³) [bod uattar — Ff. [bode zynghir — Ef. ¹⁴) bera — st. ¹⁵) [mgl. — Gl.
¹⁶) [mgl. — st. ¹⁷) [með vattum ex til ero — st. [ex xi ero uitni til — Gn. ¹⁸) [anna — Ge, i.
 sgnia — Gg, h. Ed, f. Bc, f, g. uita — Gr. [veria — Ff. Ba, k. azfata sítr — Ee. ¹⁹) [stutti eða bar
 — Fb. ²⁰) [tazt — Bk. ²¹) [anna — Ge, g, h, i, n. Ea, c. neita — Gl, p. Ff. uita — Gm, q. Fa, c.
 nitta — Eb. Bc, f, g. sgnia — Ed, e. ²²) Nu tallazt &c. — mgl. Ef. Bd. ²³) stemra ne seinna — st.
 sítr ne þiamræ — Ff. þamra of eigi tengra — Ed. ²⁴) Her ophörer Lacusen i Gt. ²⁵) zlytir — st.
²⁶) [a zornar tupptir — Ea. ²⁷) bæzt — Ff. ²⁸) [mgl. — Ff. Her begynder en Lacuse i Bf; ophörer
 i Cap. 57. ²⁹) [st skal . . . rada er ved disse Ord i Fb tilsat over L., men m. s. H., dog ere de siden, som
 det synes, raderede, uden at have ophört at være læselige. ³⁰) dagr — st. ³¹) Ingen Cap. Afd. i Gh, n,
 t. Fe. Ea, c, e. Cap. mgl. — Bd, g. ³²) [sterr eða sarr — Gl. Be. [sar eða stær eða starr — Gn. [sterr
 eða sterr — Gp. Ea-f. Ba, b, c, k. [sterr eða sar — Gt. Fa, b, c, d, e. Bl. [sar eða sterr — Ff.

er menn megu i uera. þa a hann at hallda upp bodburdum allum [oc þatotra manna þlutningum.¹ Nu uil þa eigi bod bera eda þatotra menn þlytia er oyndi iord a. þa þlyti hinn er neftr byr þannig sem menn eru þirir oc hazi at heimulu [lod halþa² nema hinn tome adru kaupi uid. En ez þleiri menn bua [a einni iordu³ þa stolu þeir þlytia at iaznadi með ser eptir bonda uilld bæde bodburd oc þoru manna þlutning [en eigi⁴ at iardar magne.⁵ En a nglendum allum [innan starþs⁶ beidi bondr bodbreitþlu⁷ þa er iord a. a þingi. eda hans umbods madr.

Guersu bondr stolu þing sorkia.

56 lvi. Nu skal huer þingi rada er þings þidizt þurþa. þat bod skal huer bera en engi þella. þat bod skal þara með ueþrþusum at bodburdum rettum en eigi með setrum. en ez þellir þa er þa setr oyri silþrs uid konung. Nu stolu bondr allir þara til þings er bod temr til huff nema einuirkiar einir. [þeir stolu .iiij.⁸ þing uarda.⁹ [konungs þing.¹⁰ manndraps þing. mantals þing [til iaznadar.¹¹ oc¹² uapna þing. þat stolu allir retneðmir menn sorkia. En oll annur þing stolu einuirkiar¹³ heima sitia ez þeir uilia. Sa er einuirki er yngri madr þylgir honum til uerþs¹⁴ en .xv.¹⁵ ueþra gamal. huart sem hann er hans son eda annars. En edia eda vþor¹⁶ bonde stolu þui at eins til þings þara at þau uili. en allir adrir bondr stolu til þings þara [þegar bod temr til huff¹⁷ eda gialde [þinguiti¹⁸ oyri silþrs¹⁹ konungi. En ez [bod temr sua seint til bonda²⁰ oc er leid sua long til þings at hann ma eigi til þings toma [at midium degi²¹ oc heþir hann til þess vitni .ij. stlitra manna.²² þa ma hann heima sitia at ofeliu. En ez þleiri menn verða þirir [einni sol om þinguiti²³ [en einn.²⁴ þa²⁵ ma bod stexna þeim þing ez þeir eru alagdir²⁶ þirir uattum.

Um þatotra manna þlutning.

57 lvi. þatotra menn alla þa er þrendr þeirra²⁷ haza eigi þollags²⁸ oyri til

Jvfr. Cap. 56. G. 131. Cap. 57. Jb. IV. c. 7.

¹) [mgl. — *fl.*   ²) [lob hans alla — *Gm.* lob alla — i Mrg. með s. H. rettet til halþa *Gt.* [lob haza — *Fd.* [lob alla — *Fe.* [iord hans — *Ff.* [lob hans — *Bk.*   ³) [a einum bō — *Gl.* r. en einn — tilf. *Gl. Ea.*   ⁴) [mgl. — *Gi.* q, r. *Fa.* b, c, f.   ⁵) iardarþoþn eda þiarmagne — *Ea.* c. þui at sua þarþ þatotra madr guðs sem hin riti — tilf. *Ba.* k.   ⁶) [innanþadar — *Gi.* [innangarde — *Gs.* [innan heraz — *Ff.* [innan starþs — *Ef. Ba.* b. [innan starþ — *Bk.* [mgl. — *Ed.*   ⁷) þaughreitþlu — *Ee.* [bodburdar — *Gg.* h.   ⁸) .iii. — *Fb.*   ⁹) [þa stolu þiobbing uerða — *Gm.*   ¹⁰) [mgl. — *Fb.*   ¹¹) [mgl. — *Gc.* r. *Bg.* [til nazndar — *Gg.* [til samnadr — *Ee.* mantals &c. — mgl. *Ff.*   ¹²) oc umþram — *Fe.*   ¹³) retneðmir menn — *Gf.*   ¹⁴) þings — *Gq.*   ¹⁵) .xij. — *Gi.* tolþ — *Gm.*   ¹⁶) vþuangadr — *Gf.*   ¹⁷) [mgl. — *Fb. Bl.*   ¹⁸) [mgl. — *Bg.*   ¹⁹) [þingoyri sinn — *Fe.*   ²⁰) [bonde temr sitia til þings — *Ff.*   ²¹) [tviueges — *Gi.*   ²²) *Her ophorer Gm.* Resten er udfyldt paa Papir, með en Haand fra 1599.   ²³) *I dette Ord begynder en Lacune i Gg; ophorer i Cap. 58.* [bodbaste — *Ba.* k.   ²⁴) [mgl. — *fl.*   ²⁵) a [a ein sol at suara. er bod þellir. En um þinguiti. þa — tilf. *Ba.* k.   ²⁶) a leid — *Gn. Ea.*   ²⁷) *Her beg. tredie Stykke af Bm.*   ²⁸) þortags — alle de Övrige.

zirir þa at leggja oc eigi eigu sealzir ze at zoda sit uid. oc eigi eru sialzir zorir at zlytia sit.¹ þa er huer bonde stylldr at zlytia þa sua einuirti sem zullr bonde. þui at sua þarz [zatofr madr guds sem hinn er meira a.² oc zlyti eptir [bodburd allir³ or bo. sa zyrstr er fremstr sitr a bodburd⁴ oc zlyti til hins nesta boar. sefr oyrri silzrs vid tonung ez hann zlytr eigi sua.⁵ En ez hann zlytr i audn eda þangat sem hinn zatofr dõyr ez hans zylgd⁶ [eda stynsamum monnum þicia hans völd til haza komit.⁷ oc sua ez madr uifar zatorlum manni zra ser [oc uil eigi herbyrgia⁸ hann⁹ oc dõyr hann ez þui. sa er at situ uerdr [uitnis zastr¹⁰ sem gud late engan uerða. þa skal hann bota þann mann zullum botum erzingia hins dauda¹¹ eptir stynsamra manna virðingu [eptir atuitum¹² oc sua þegn. oc atti¹³ þeir er doma þo innuirduliga¹⁴ dom sinn þar um. at [stilar vhorzur¹⁵ megi eigi ozmiot i uanda¹⁶ dragazt.¹⁷ En ez hinn uil eigi uid tala eda inn lata leida er zirir sitr. þa nezni sa vitni uid er zlutti oc abyrgi hinum sidan er [uid stilldi tala.¹⁸ þa¹⁹ er [hann laus²⁰ uid.²¹ [En ez zatorlum manni uerdr nolot sidan. annat huart dõyr ez zroste eda bita dyr eda hundar til bana. þa er þess bonda abyrgd a er vti let liggia.²² Eigi skal zlytia zatorla²³ menn sidan solo er sett. sol skal um sumar²⁴ rada en dagr um uetr. En þeir sem sialzir zlytia sit hazi huss heimol [a uetr²⁵ at giaztar²⁶ mali. eda sefr [.ij. aurum²⁷ silzrs uid tonung. nema hann dõyr vti. þa er sa vndir laga dome. nema sialzr uifi omaga sinum²⁸ ez hendi ser. abyrgizt [ez hann dõyr.²⁹ ez hann hefir zorlags oyrri til at zoda hann. þat er oc einfanliga bodit ez zatorfr madr uerdr siutr eda sar oc beidizt prest. þa skal bonde stylldr til uera eptir prestli at zara oc eigi skal zlytia hann [or herbyrgium³⁰ sinum³¹ zyr en prestr temr til hans. sefr .iij.³² aurum silzrs uid tonung [ez hann gerir eigi eptir prestli³³ [nema naudsyn banne.³⁴ En ez prestr uil eigi zara. abyrgi [honum með uattum.³⁵ Nu skal zatorla menn herbyrgia um nætr³⁶ en reka eigi vtt sidan solo er sett.³⁷ [sol skal um sumar rada en dagr um uetr.³⁸ En ez nolot ryzr þessa skipan um zatorla menn þa er sa situ

1) oc eigi eru &c. — mgl. Gb, c, t. 2) [zullr bonde gudes sem einyrti ot suo zatorfr madr sem ritr — Fa. [zat. m. guds misfunnar sem sa er ritare er — Ff. [z. m. guds sem hinn riti — Ea. Bg. [z. m. guds sem hinn er ritr er — Ef. Bc. 3) mantali en ei eptir bota tali eptir bodburd rettom — Bb. 4) bodleid — fl. bodslob — Gp. þiodleid — Fd. Ec. þioduæghleid — Ea. 5) [etr &c. — mgl. Fe. 6) zlutningi — fl. 7) [mgl. — Ba, k. 8) hysa — fl. 9) [mgl. — Gi. 10) [tunnr ædr sannr — Ed. 11) einum — tilf. fl. 12) [mgl. — Ge. 13) eiga — Gi. ætli — Fb. mette — Fc. ætte — Bc, g. 14) zoda — tilf. Fa. huga — tilf. Fb. 15) [huiltit ohõyrteg vert — Fe. [huiltitir uuirdtõmeleger lutir — Ba. 16) veniu — fl. 17) En ez hann zlytr &c. — mgl. Ee. Bm. 18) [ei vildi vidlata — Gu. sidan &c. — mgl. Ba, k. 19) oc sidan — Ba, k. 20) stidr — fl. 21) [ez hans abyrgd — Gr. [h. vidtraus — Eb. Her ophõrer Lacumen i Bf. 22) en eigi þess er þinnugh zlutti — tilf. Gf. [mgl. — Bm. 23) zaru — Ba, k. 24) [sumaradag — fl. 25) [mgl. Fc, d, e, f. 26) ætan — Ge. aptan — Gi. giaztar — Fe. gætar — Ba. giazuar — Bk. 27) [.ij. aurum — Gk. [oyri — Bd, e. 28) vtt. eða — tilf. Ba. 29) [mgl. — fl. [hans at ollu — Gr. 30) hõhlytum — fl. stad oc hibulum — Fb. 31) [brott — Bb. 32) .ij. — Gg. Bf. 33) [ez han gerer ei sua — Bf. [mgl. — Bg. 34) [mgl. — Gf. Bd. 35) [hann vid gud — Gi. 36) sater — tilf. fl. 37) Nu skal &c. — mgl. Ee. 38) [mgl. — Bm.

setr sem [adr uattar.¹ oc gange til skipta oc bote uid gud at hann uildi eigi hialpa [ristnum manni.²

Gnersu madr skal ueida biorn oc ulz.

58 lviij. Biorn oc ulzr skal i huers manz morku veidande³ uera huerium sem uil nema þar at eins er biorn er horzin⁴ [i hidi.⁵ lysa skal [innan ziollda⁶ at þat er hans huarz. Nu ueida hann⁷ adrir menn. þa ueida þeir þeim er huarz atte oc landnam landzdrotni. Nu ez grannar eigu gilldru mertr⁸ saman þa skal sa trezia skiptis er gilldra⁹ uil með vattum. En ez þeir uilia eigi skipta¹⁰ þa gilldri¹¹ sa er uil oc ngti ser veidi. En ez hann gilldrar oc hezir eigi traxt skiptis. þa eigu allir [þa ueidi¹² [þeir er¹³ mork eigu saman. oc skipti at [iardar hozn.¹⁴ Nu ez madr gilldrar þar sem¹⁵ hann a eða þar sem honum er lozat oc stela menn gilldru hans¹⁶ [eða hogga nidr.¹⁷ þat heitir spelluirki. oc ez þat uerdr vitnis þast gialde konungi halza mork silzrs. oc bote stada¹⁸ þeim sem atte eptir þui sem .vj. skynsamir menn meta oc ozundar bot a ozan. Nu ez madr stelar dyri or gilldru manz oc uerdr þat uitnis þast. þa er sa setr mork silzrs uid tonung zirir þioznad¹⁹ oc þuigilldi þeim zirir ueidi er stolinn var. Nu ez madr gilldrar i heimrostrum²⁰ þa skal hann spretta um²¹ daga en gilldra um nætr. En²² ez i gengr zenadr²³ [um daga²⁴ þa hazi sa zenadr er snoru²⁵ atte.²⁶ en hann gialde hinum zenadr iamgodan sem hann atte með .vj. manna stilorde.²⁷ Nu ez madr gilldrar zirir ottan heimrastir.²⁸ leggr madr sialzstot at birni eða at adrum dyrum. þa skal hann lysa at herads kirkiu eða a þingi huar ligr. [En ez menn ganga a sidan oc þa mein az. þa skal huer sit abyrgiazt.²⁹ En ez eigi er adr lyst oc þær madr bana az. þa skal bota .v. mertr silzrs erzingia. þalle nidr þrendbotr oc rettr tonunga. En ez hann liznar az hote³⁰ sarbotum eptir þui

Jvfr. Cap. 58. 59. G. 94. 95. F. XIII. 6, 7.

¹) [tonungr vill of adrir skynsamir menn sia at giagnir — Ee. ²) [honum — Gb, c. at hann &c. — mgl. Fd. ³) uibande — Ba, k. ⁴) uorpen — Ba, k. ⁵) [uibi — Eb. [i vidi — Bf. ⁶) [zirir ziolba — Ge, h, l, p. [i ziolba manna — Gf. Bd. [zirir monnum — Gi, q, r. Fa, b, c. Bl. [zirir manzitolba — Gn. [z. ziolba manns — Gp. [z. ziolba manna — Gs. Fe. Eb, d, e, f. Ba, b, c, d, e, f, g, k. [i manzitolba — Gt. [i ziolba — Fd. [zirir bygðarmonnum — Ff. [i ziolba zunde manz — Ea. [i ziolba manz — Ec. ⁷) mgl. — ß. ⁸) mertri — Gh. mork — Gt. ⁹) skipta — ß. skipta vit (eða) oc gildra — Fa, c. Ba, k. ¹⁰) skipta gildri — Ef. Ba, k. ¹¹) hazi — Ff. Ba, k. skipti — Ef. ¹²) [i. veid er — Ge, h, l, q, s. Fa, b, f. Bb, d, e, l. [þat er veiddt er — Gf. [veidi þa er veidd verdr — Fc. [veidi sem verdr — Eb, d, f. Bc, f, g. [veidi sa sem ueidir — Ba, k. ¹³) [of — Ge, h, q, s. Fa, c, f. Ed, f. Ba, b, c, d, f, g, k. [er — Gt, l, p, r. Fe. Eb, e. Be, l. ¹⁴) [iaznabi — Ff. Ba. [mgl. — ß. Herefter nyt Cap. i Fb. ¹⁵) Her begynder en Lacune i Ef; ophörer i Cap. 60. ¹⁶) gialde tononge halza mork. oc landnam með — tilf. Ba, k. ¹⁷) [eigi skal hogga nidar — Ba, k. ¹⁸) stada — mgl. ß. ¹⁹) þiozsto — Ba, e, k. ²⁰) Skrf. f. heimrostrum? ²¹) Her ophörer Lacunen i Gg. ²²) ez madr gengr i um daga heit at aullu se undir dome. Nu — tilf. Fe. ²³) þu manna of zenadr — Fe. ²⁴) [mgl. — Ee. ²⁵) gildru — Bd. ²⁶) gilldrabi — Gl. ²⁷) Nu ez madr gilldrar &c. — mgl. Fb, d. ²⁸) heimretstra — Gp. ²⁹) [mgl. — Fb. ³⁰) halzum — tilf. Be.

sem .vj. stynsamir menn meta .iij. æz huars hendi. eði a konungr a þui. Engi madr skal gillbra a annars manz iorðu. [en ez hann gillbrar giallde landþrotni landnam oc veidi¹ þeim er iorð a.

Um dyra ueidi.²

li. Nu þara menn a dyra ueidar. þa skal huer þar þara at renna hundum 59 sinum³ [at lagum⁴ sem hann a mort. Sa a dyr er reisir⁵ medan hann uil eptir þara þo at annar ueidi. Nu kemr dyr a sund þa a sa stotbaug⁶ er ueidir.⁷ [lonfi æz með stinni⁸ eða lonfi⁹ [skarð or stinni.¹⁰ Nu rennr dyr þat at¹¹ ueidifligum oc veida þat adrir menn. þa a sa halxt er ueidir en hinn halxt er reisir.¹² Nu þara menn i¹³ mort annars manz at renna hundum [at dyrum.¹⁴ þa ueidi þeir þeim er mort a utan biorn oc uarg.¹⁵

Um ælgia ueidi.¹⁶

lx. Nu ez madr zer izir land¹⁷ manz at uegzerlum¹⁸ rettum. þa skal hann 60 þann itorna stiota sem [hann ser hunda a zerli haza.¹⁹ En ez hann gerir adrar vanir izir land manz þar sem itorna stogr er. bote mort silzrø. [halza konungi en halza þeim er land. a oc landnam a ozan.²⁰ En stoggar bud er madr a. oc er hon ziorum tneztum²¹ timbrad. hon er halzu dyri [at landname.²² En ez madr gengr a ælgstog²³ manz²⁴ eða²⁵ gillbru²⁶ þidra eða otra.²⁷ bote eptir laga domi.²⁸ Elgir allir stolu zrid haza zirir þeim monnum er [a stidum renna²⁹ allt [innan tafmarta³⁰ þers er iorð a. En ez menn stiota ælgi eða ueida utan³¹ tafmarta.³² þa er settar lauft uid konung oc sua ez i gardum eða gilldrum³³ veida. En huer er [a stidum³⁴ rennr at ueida ælgi [at³⁵ olonzi þess er a iorð.³⁶ giallde eptir laga

1) gildri — Ba, k. [nema hann veibi landþrotne of leggi a landnam — Fd. 2) Ingen Cap. Afd. i Gh. 3) at dyrum — tilf. fl. 4) [mgl. — fl. 5) rennr — Ge, g, h. 6) stotbog — Ge, g, h, l, Fa, b, Ea, b, d, e. Ba, b, c, d, f, g, h, l. stottbaug — Fd. i — tilf. fl. Her begynder en Lacune i Gh; ophører i Cap. 64. 7) þaut — Fd. 8) hudinni — Gn. [mgl. — Gp. 9) þetre — Ed. 10) [þelli þæt er a stinni uerðr — Fe. [or stinni — Bm. 11) æz — de fl. 12) renli — Fe. 13) stog eða — tilf. fl. 14) [mgl. — fl. 15) vllz of landnam landþrottenn a ozan — Fd. utan &c. — mgl. Bd. Nu þara &c. — mgl. Bl, men tilf. med en Haand fra 16de eller 17de Aarh. 16) Dette Cap. mgl. i Ge, f, g, i, l, p, q, r. Fa, b, c, e, f. Eb, d. Alle af B undt. Bl. mgl. — D. Dog er det tilf. med Mrg. H. i Gi, og med en Haand fra 16de Aarh. samt forvansket Retskrivning i Bk. 17) eignu eða mort — Fd. 18) uegzerli — Fd. Ee. 19) haza — mgl. Gb, c, i, n, s, t. Bl. [hundar ero a zerli — Fd. 20) [konunge of landþrotne landnam — Ee. 21) næz lom — Gi. tuæz lom — Gn. tæz lom — Fd. gæz lom — Ee. væggium — Bl. 22) [of landnam með — Gi, s. 23) [stog — Fd. aaben Plads for Ordet — Ee. 24) uboðet — tilf. Gi, s. vøðet — tilf. Ee. 25) of — Fd. 26) gillbrar — Gn, s, t. gillbrar til — Fd. Bl. 27) otra — Gb, c. orra — Gi, n, s, t. Fd. Ea, c. Bl. aaben Plads — Ee. orra — ogsaa Mrg. H. i Gf. otra — den yngre H. i Bk. um annars manz — tilf. Gi. eða vitra annars manz — tilf. Gs. annars — tilf. Ee. 28) Herefter nyt Cap. i Ee. Nu er elgia zrid at — tilf. Gi, s. Ee. 29) [æz stidum veida — Gi, s. 30) [Saaledes i Gn, Mrg. H. i Gf, t. Bl. [innan tafmarta — Gi, s. Ee. [mann tafmarta — upaatvilelig ved Skrivfeil Ga, b, c, d. [innan tafmarta — Fd. Ea, c. 31) utan — Fd. 32) tafmarta — Gn. tafmarta — Gt. Fd. Ea, c. tafmartir — Bl. 33) grin: dum — Gb, c. græzum — Gi, s. Ee. 34) [at stifu — Gt. 35) ouitia of — tilf. Bl. 36) [mgl. — Fd.

domi.¹ Dyr huert [hæz sa halzt er styr² en [hinn halzt er iord³ a undir.⁴ Stolu austmenn sediazt sua sem þeir er i⁵ Noregs konungs riki bua ex þeir stíota i⁶ [Noregs konungs⁷ riki eða zella þar. þessi zriðr skal standa [vm alla þessa logfog⁸ oc sua langt austr sem Noregs konungs riki stendr.⁹

Ex menn skil a vm almeninga.

61 lgi. Sua stolu allir almeningar uera sem at zorno hæza uerit bæde hit ozra oc ytra. En ex menn stíl a oc kallar¹⁰ annar ser en annar almening. þa zesti sa log zirir er ser kallar oc stezni þing¹¹ [þar sem þeir¹² eigu þui male at stípta.¹³ oc hæzi vpp hæzit þingbod zirir zimt. en ex hann gerir eigi sua þa er onyt logzesta hans at þui sinni. En a þingi stolu þeir nezna .xij. haudda eða bonðr hina beztu [ex eigi eru hauddar til¹⁴ .vj. huar þeirra li þing a þeirri¹⁵ oc hæzi .ij. af þeim .xij. þa er [bera¹⁶ ma oc sueria¹⁷ huart en hans¹⁸ eign er eða almeningr. En a þingi leggi sa zimtar stezno er iord þa kallar ser oc niote þar uitnis þess er a þingi var neznt. oc sua skal sozia sem nu er mælt ex .ij. menn eigu iord saman eða vtthaga oc kalla badir til sins borsis liggia.¹⁹ En ex zimt ber a hælgan dag. þa se stezna a hinn nesta dag runhællgan²⁰ eptir oc zori þa þetta vitni fram at iamzullu sem a zimtar stezno. En sua skal þann eid sueria at þat hæzi ef horyrt [at þat mart stílr millum²¹ eignar bonda oc almenings oc eigi ueit ef annat sannare zirir gudi i þuisa male. en sidan se sett zimtar stezna oc dome þat huarum sem hæza skal. En ex konungs umbodsmadr kennir þat manni at hann se handhæzi at iordu²² þeirri er i almeningi hæzir bygd uerid at olonzi konungs. oc ex handhæzi suarar sua. þessa iord hæzi ef hæzt oc þeir er zirir mer attu .lx.²³ uetra eða lengr. en ex konungs umbods madr

Jvfr. *Cap. 61. F. XIV. 7. Jb. VI. 59.*

¹) zyrir — tilf. *Gi, n, s, t. Fd. Ea, c, e. Bl.*   ²) [of hæz halza veidi — *Fd.*   ³) land — *Gi, s.*
⁴) [halza landzdrottinn — *Fd.*   ⁵) *Her ophörer Lacunen i Ef.*   ⁶) or — *Fd.*   ⁷) [mgl. — *Ef.*
⁸) [vm allar þessar logfoghnir — *Bl.*   ⁹) eða zella &c. — mgl. *Fd.*   ¹⁰) þannar — *Bl.*   ¹¹) þengat — *Ba.*
¹²) [Saalesdes *Gd, r.* [þar sem þar — vistnok *Skrf. Ga.* [þar sem menn — *Gb, c, f, i, n, q, t. Fa. b, c. Ea, c. Bd, l.* [þeim monnum er — *Ge.* [ex mann — *Gg, Bk.* [er menn — *Gl. Ee. Bb, c, g. D.* [þeim er — *Gs. Eb, d.* [En þingmen — *Fe, f.* [er — *Ef.* [sem menn — *Ba.* [þeir er — *Be.*   ¹³) suara — *Gi.* suara of (at) stípta — *Gn. Ea, c.* [mgl. — *Gp. Fd. Bf.*   ¹⁴) [mgl. — *Gp. Fd.*   ¹⁵) [saalesdes tilföiet i *Gb,* og i Texten i *Ge, f, l, p, q, r, s. Fa, b, c, e, f. Ef. Ba, b, d, e, f, k, l. D.* [i þing af þeim — aabenbar ved *Skrifteil Ga.* [i þing a þeim — *Gd.* [i þærri — *Gg.* [i þingha þeirra — *Eb. Bc.* [mgl. — *Gi, n, t. Fd. Ea, c, e. Bg.*   ¹⁶) gera — *Gc.* geta — *fl.*   ¹⁷) [sueria uilia — *Gp.* [sueria ma — *Fa, c, d. Bf, g.*   ¹⁸) Saalesdes, eller bonda — *de fl i Ga-d.* konungs — aabenbart ved *Skrifteil.*   ¹⁹) of sua skal sozia &c. — mgl. *Ge, f, g, i, l, p, q, r, s. Fa, b, c, e, f. Ee, f. Ba, b, c, d, e, f, g, k, l, m. D.* (Dog er det i *Ba* tilf. i den nedre *Mrg.* med en *H.* fra 16de *Aarh.*). ex .ij. menn &c. — mgl. *Eb.*   ²⁰) sygnan — *Bd.*   ²¹) [at þar stílr mort meðal (eller millum) *Ge, g, i, p, s. Fa, c. Eb, d. Bb, c, d, g, l.* [at þar stílr mertr millum — *Ef.* [at þar stílr mertu imedal — *Gl.* [at þar stílr martrein millum — *Gn.* [at þar stílr marta amillum — *Gq, r. Ff. Ee, f. Ba, e, f, k. D.* [at þar stílr auerta meðal — *Gt.* [at þar stílr martra millum — *Fb, e.* [at þetta mart stílr millum — *Fd.*   ²²) æingh — *Ff.* eign — *Ba, k.*   ²³) .gl. — *Ea, c.*

torfryggir þetta þa skal handhæzi niota vitnis síns sem adr var skilt millum eignar manz oc almenings.

Guerfu madr skal bœli sitt háza.

[xij. Konungr ma byggia almeninga huerium¹ sem hann vil. En hinn skal 62 uerpa² um gardi er tekr zyrstu [xij. manadi³ oc [eiga engan⁴ toft at þota⁵ gardi optar [oc snidils⁶ uarp alla uega zra gardi til gardbota ser.⁷ Slattur allar þær er i almeningi eru þa skal sa háza [xij. manadi⁸ er zyrstr lemr lea sinum a. Sætr skal huer gera i almeningi er uil oc sitia þar i sumarsetri.² En ez madr sær¹⁰ i almeningi oc tekr eigi az konungs umbods manni [longzi til.¹¹ þa a konungr bæde torn oc hoy [ez hoy er flegit.¹² Nu [brennir madr sætr¹³ i [almenings morku¹⁴ eða smidiu¹⁵ eða tioru virki eða [ueidibudir eða anduirki¹⁶ huadi sem er. þa sedizt hann við konung .iij.¹⁷ morkum sílrs en [bote þeim eptir laga dome¹⁸ er anduirki atte.¹⁹ [nema vada uerl uerdi.²⁰ oc bote þo stada²¹ sem .v.²² stynsamir menn meta. En ez .ij.²³ ganga [i senn²⁴ i eina slatto házi badir þat er þeir sta. En ez þa stíl a huar þeirra zyr orte a. háze sa silt mal er sannar með eins eidi nema hinn háze zleiri uatta mote.²⁵ Fíftiuotn oll er i almeningum eru þa er(u) allum iamheimol.²⁶ Timbr oc zialuidr²⁷ ma liggia ez þess þarz uid innan xij. manada i almeningi. [En um allt annat þa se þat eina i hoggit at or tome at aptni²⁸ ella se allum iamheimolt.²⁹ En ez uidr sa uerdr tekinn [innan xij. manada³⁰ er adr var skilt at liggia matte. þa sedizt sa er tof .v. aurum sílrs uid konung. en [hinn házi uerð zirir er atte³¹ oc [ozundar bot eptir lagadome.³²

Jvfr. Cap. 62. G. 145. F. XIV. 8.

¹) huar — *fl.*   ²) uarða — *Gi, q. Ea, c.*   ³) [missare — *Eb.*   ⁴) [eige a sigande — *Gi.*   ⁵) [sua — *Eb. Bc, g.*   ⁶) [snidil — *Gb, c, t. Fd, e.* [snidil — *Fb.* [snidiz — *Fe.*   ⁷) [mgl. — *Bg.*   ⁸) [mgl. — *Gi. Fe.*   ⁹) með bui sínu — tilf. *Ba, k.*   ¹⁰) sær — *Fa, c. Ea, d.* Rettet, som det synes, samtidigt fra sær til sær — *Fb.* Rettet ved Radering fra sær til sær — *Ec.*   ¹¹) [mgl. — *Ge, f, g, i, l, p, q, r. Fa, b, c, e, f. Eb, d, e, f. Ba, b, c, d, e, f, g, k, l. D.* [heimild — *Fd.*   ¹²) [þat sem hann házir flegit — *Fb.* [þat sem a veg — *Fd.* [en han házir flegit — *Bl.* [mgl. — *Gi, p. Ee. Bg.*   ¹³) [rænr madr fere — *Gi.* [særbud — *Ff. Ba, k.* [sætr — mgl. *Ec.*   ¹⁴) [almeningi — *fl.*   ¹⁵) [smidubud — *fl. e.* [smidiu — mgl. *Gi.*   ¹⁶) [mgl. — *Bk.*   ¹⁷) .iij. — *Ge. .v. — Gf. Bd.*   ¹⁸) [.v. aurum þeim (við þann) — *Ge, g. Fe. Ee.* [.v. aurum i ouandar bot — *Bm.*   ¹⁹) [bonda þeim er atte eptir lagadome of eptir atvikum — *Be.* eptir lagadome — tilf. *Ge.* of ozundarbot e. lagadome — tilf. *Gg.* i ozundarbot — tilf. *Fe.*   ²⁰) [mgl. — *fl.*   ²¹) [mgl. — *Gf, l, q.*   ²²) .xij. — *Ge, e, p, t. Fd, e. Ea-f. Bb, c, f. D.*   ²³) menn — tilf. *fl.*   ²⁴) [mgl. — *fl.*   ²⁵) at niota — *Ef.*   ²⁶) oc sua dnra veidi — tilf. *Ba.*   ²⁷) Saaledes rettset fra zialuidr — *Ga.* zialuidr — *Gb, c, d, i, l, n, p, q, r, s, t. Fb, d, e. Ea, c, e, f. Bb, e, l.* zialuidr — *Ge, l.* zialuidr — *Gf.* zialuidr — *Ge, l.* zialuidr — *Fa, c.* zialuidr — *Ff. Ba, k.* zialuidr — *Eb. Bd, g.* zialuidr — *Ed. D.* zialuidr — *Bc.* zialuidr — *Bf.*   ²⁸) tuælli — *Eb.*   ²⁹) [mgl. — *Bb.*   ³⁰) [mgl. — *Bf.*   ³¹) [hin házi uerð zirir við er atte — *Ge.* [hin háze uerð z. við sinn er atte — *Gr. Fe.* [eiganda zirir við sinn — *Fd.* [hin házi uerð z. er við atte — *Ee. Bc.* .v. manna dom — tilf. *Ba, k.*   ³²) [.v. aura f. i ozundarbot — *Ge, g. Ee. Bm.*

¹ Om ueiduelar til dyra.

- 63 Lxiiij. Dyrgarða oc dyrgrazir skal gera huer er uil i almeningi sua at eigi spilli ueidiuon² annars manz. með [hui mote³ sem adr er stilt om gilldrur [oc dyra ueidi.⁴ Engi skal⁵ nermeir gera en [eigi megi hoyra⁶ hogg⁷ til [nesta gardz⁸ þess sem [adr stendr⁹ eða tupta þeirra er menn uilia huff¹⁰ a gera. [gera skal gard¹¹ or enda annars gardz [ex uil.¹² En ex reyrgardr¹³ er [eða spiotgardr¹⁴ [eða dyra¹⁵ grazir eða¹⁶ ulfs huff eða biarnbasar liggia lengr onytir¹⁷ en .x.¹⁸ uetr. þa geri sa upp er uil oc ngti ser meðan hann ma upp hallda. [Nu zinnr maðr dyr dauf a lande. þa a sa halzt er zinnr en halzt sa er iord a hual dyra sem er.¹⁹

Om hualrekstra ex zinnr hual.

- 64 Lxiiij. Hualdr er einzyndr at hual eða hualdi betri maðr .xviiij.²⁰ allna langum eða stemra. En sa er hualdr²¹ er [hann hezir oðaul at erzdum²² tefit²³ bæde eptir zadur oc modor þau er hans zorellrar hazza att adr zirir þeim oc eigi annara manna oðaul [i at tefit²⁴ þau er með kaupi eru at tomin [eða vfferzdum.²⁵ En halzu²⁶ stemri hualr er einzyndr huerium manni annara. Nu hittir maðr hual einzyndan. þa skal²⁷ hann zirir uattum stera eða lata liggia eptir [rygg samzastan oc hazud oc spord²⁸ [oc skal þat²⁹ honum vitni bera ex eigi eru vitni til. Nu skal þannig zlytia hual til landz sem uil oc stera þar oc bera a land upp.³⁰ Nu ex landz drottin tefr at. at þeir spilltu annat hualt afre eða eng. bote stada þann sem .vj. stynsamir menn meta oc leggi a landnam þeim er [atr eða eng³¹ a. En ex hual leggr a hælfn³² eða zioru þar sem [engi er stade³³ at. zore brott at ofetiu [þegar hann

Jvfr. Cap. 63. G. 95. F. XIV. 9. Cap. 64. G. 95. 149. 150. F. XIV. 10. Bj. 145. Hk. 109. Jb. VI. b. (Rekabalkr).

¹) Her begynnder en Lacune i Fc; ophører i næste Cap. ²) ueidi — fl. ³) [heim hatti — fl. ⁴) um gilldrur &c. mgl. — Bf. ⁵) [Dyra ueidi skal æi — Gg. ⁶) [heyr megi — fl. ⁷) hogg — mgl. fl. ⁸) [annars gilldrur — Ea, c. [mgl. — Ed, f. ⁹) [gardr flod — Ed, f. ¹⁰) gard — Bm. ¹¹) [gerða ma — Ea, c. ¹²) [mgl. — fl. ¹³) reyrgardr — Gg. Bc, g. grazgardr — Fb. Bl. reyrgardr — Fe. Ef. Bd, e. gardr — Ff. reyrgardr — Ed. toyrgardr — Ee. ¹⁴) dyrgardr — Gn. [mgl. — Gc. Fd, e. Ea, c. ¹⁵) gardar eða — tilf. Ba. ¹⁶) [mgl. — Gf, q. ¹⁷) audir — Gf. Fd. Bd. tomer — Ea, c. ¹⁸) .xij. — Fe. ¹⁹) [mgl. — Ge, f, g, i, l, n, p, q, r, s. Fa, b, e, f. Eb, d, f. Ba, b, c, d, e, f, g, k, l, m. D. Dog tilföiet i Ba m. H. fra 16de Aarb. ²⁰) .xiiij. (prettun) — Gf, p. Ff. Eb, f. Bd, f. g. .xv. (fimtun) — Gg, i. ²¹) hualdr — Fe. ²²) at erzdum — mgl. Gg. ²³) [þær erzdur hezuer tefit — Ff. [þat oðal hezer tefit er at erzdum er — Eb. Bb, f. [ij. hezir oðal tefit at erzdom — Ba. [þau hezuir oðal tefit at erzdom — Bk. ²⁴) [i tefit — Gi. Ff. Ba, k. ²⁵) [eða erzdum — Gp. Ff. Ed, e, f. Ba, c, d, e, f, g, k, m. þau er &c. — mgl. Fb. Bl. eða annarra manna oðal — tilf. Ge, g, i, q, r, s. Fa, e, f. Ed, e, f. Bb, e. annarra manna eða oðalum — tilf. Gp. þeim er annara manna oðal se — tilf. Eb. eða annara manna oðal i tefit — tilf. Ba, k. eða ann. m. oð. se — tilf. Bc, g. ²⁶) halzu — mgl. Gi. ²⁷) Her ophører Lacunen i Gh. ²⁸) [hozud oc spord samzast of hrygg — Gi. [spord of hozud samzast of ryg — Gn. Bf. [rygg samzastan — Ed. [rygg samzastan uid hozud of spord — Ba. ²⁹) [hual hazud of spurd skal — Ed. ³⁰) sua at engom varði stade at — tilf. Bg. ³¹) [forn eða gras — Fb. Bl. ³²) hellu — Gn. Fb. Ea, c. Bl. holfn — Gr. Bc. D. hægne — Ff. engi — Ee. hefne — Ba, k. holmi — Bb. ³³) [ætti er maiz — Gf. [stadi er at — Eb. [hualte spillir afre eða eng — Bd.

vil.¹ Nu rekr hual a land manz huart sem rekr innan garðz eða vttan. þa a lon-
ungr halþan² vttan zinnanda spil huart sem hualr er meiri eða minni. Nu rekr
hual i ziorð inn sua at sfiota³ ma [orzar odde⁴ vtt om hual az huarutueggia lande⁵
[þa eignazft⁶ huartueggia land hual.⁷ En ez hualr stendr grunn⁸ [adr en⁹ menn¹⁰
uerða uarer uid oc þo at vltgrunt¹¹ se eða i holma reki. þa eignizt landzdroffin¹²
hual¹³ oc sfipti sem adr uar sagt. Nu rekr hual a martreinu¹⁴ þa a þat huar az
hual sem iorð¹⁵ a vndir. Nu stal madr ueida hual huar sem hann ma vttan silld-
rela [i silldzifti.¹⁶ En ez madr styr silldrela¹⁷ i silldzifti oc nedir¹⁸ sua guðs
giox.¹⁹ hann er setr .viiij. ertogum oc .xiiij. mortum silzrs uid lonung. Nu ueidir
madr hual oc sæuizt²⁰ hann a diupi. þa a hann hual²¹ huart sem hualr er meiri
eða minni.²² Nu styr²³ madr hual²⁴ oc rennir hann eða rekr a land upp. þa a
sa [halþan er ueidir en hinn halþan²⁵ er iorð a. Nu styr madr hual med markadu
skote²⁶ oc zinna hann adrir menn a diupi. þa a sa halþan er skaut²⁷ ez hann hefir
vitni til skotz sins. en hinir halþan er biarga sidan. Nu hittir madr hual i [uafta
malum²⁸ meira en einzyndan. þa a sa zinnanda spil [er zinnr²⁹ [oc sferi³⁰ zyrft az
marthun³¹ oc zare at segia [lonungs umbodsmanni.³² þa a hann at haza zinnanda
spil³³ az þeim hual tueggi(a) zadma huern ueg³⁴ ziorstont. Nu hittir madr hual
a lande³⁵ eða uid land sua at huergi þarz at zlytia [til zeftingar.³⁶ risti az zefstar
oc zefsti hual med oc hazi az zinnanda spil zadms huernueginn.³⁷ En ez hann þarz
nodor at zlytia til zeftingar. hazi az zinnanda spil³⁸ ij. zadma huern uegar.³⁹ En
ez hual rekr vtt oc liggia sumar zefstar a lande. þa er hann orsetr. [oc ez hualr

1) [mgl. — fl. En ez hual &c. — mgl. Ef. Istedetfor eða lata liggia eptir rygg samzastan &c. har *Fd.* of a land bera. En ez landzdroffinn kallar hann spilla annat huart utre eða eng. borte sem .vi. menn meta þeim er anduirtit atte. en landnáam landzdrofne. En ez madr læggr a heltn. eða zioru. þar sem engu granndar ne skade verðr áát. zlyti brott at orfedi. of late eptir liggia rygg samzastann. hozub of [uorb. til vitnisburðar ez eigi er annar til. 2) en landzdroffinn halþan — tilf. fl. 3) toma — *Fb. Bl.* 4) [oru — fl. 5) *Her op-
hörer tredie Stykke af Bm.* 6) þeir a — tilf. *Gi.* 7) [mgl. — fl; tilf. med en anden H. end Textens, dog gammel, i *Ga.* 8) grunn — mgl. fl. 9) [er — fl. 10) zinna eða — tilf. *Ba.* zinni a eða — tilf. *Bk.* 11) grunt — fl. a utgrunnum — *Fa. Ee.* 12) land — fl. 13) halþan — *Gi.* 14) martreinu — *Gi.* martreinu bada — *Fb.* martreinar — *Fd.* martrenno — *Eb.* mortreinu — *Ed.* martreinar — *Ba, k.* (af) martreinum — *Bd.* martreini — *Be, f.* 15) marreinu — *Fb.* land — *Be.* martreinu — *Bl.* 16) [mgl. — *Gi.* 17) hual — *Gg. Fe.* zifstrela — *Gl.* 18) tnedir — *Gn. Ec.* zirirkomr — *Fe.* spilir — *Ed.* vedir — *Ef. Bf.* 19) lani — fl. 20) [ster — *Ge.* stonpizt — *Fb. Bl.* [erir — *Fe.* 21) halþan er ueidir — *Gi.* halþan — *Fb.* 22) Nu ueidir madr &c. — mgl. *Gg, l, p, q, r. Fa, f. Eb, d, f. Ba, b, c, d, e, f, g, k. D.* 23) ueidir — fl. hittir — *Ea, c.* 24) oc [æuizft &c. — mgl. *Gf, h.* 25) [hual — *Fe.* 26) [pioti — *Gh. Eb, d, f. Ba, b, f, g.* 27) en hinn halþann er iorð a &c. — mgl. *Gi.* 28) [ziffimalum — *Gb, c, e, g, h, i, l, n, p, q, r, s, t. Fa, b, d, e, f. Ea, b, c, e, f. Ba, b, c, d, e, f, k, l.* [ziffivaghom — *Ef.* [störmatum — *Ed.* 29) [mgl. — *Fe.* 30) [han (fl.) gera — *Ed, f.* 31) mart — *Eb. Bc.* 32) [ármanne — *Ge.* [stlumanni — *Gg. Fb. Bl.* [st. lonungs — *Gq.* 33) *Her begynder en Lacune i Fe;* ophörer i næste Bolk, mellem Cap. 2 og 3. 34) ryggjar — tilf. *Gn, t. Ee.* 35) meira eða minna — tilf. fl. 36) [mgl. — fl. 37) ryggjar — tilf. *Gc, n, t. Ec.* 38) zadms huernuegar &c. — mgl. *Ea.* 39) ryggjar — tilf. *Gi.* En ez h. þarz &c. — mgl. *Gf.*

hittigt.¹ hazi af zinnanda spil sem adr.² En ef edri er eptir af þeftum [a lande³ þa er [huals uangeitt⁴ oc giallde .iiij. merkr silxrs konungi.⁵ Nu zinnr madr hual a lande huart sem hann er meiri eda minni [oc þeftir eigi⁶ oc segir til þeim er a. þa skal hann haza zinnanda spil halxs⁷ zadms huernuegar. fteri af zinnanda spil⁸ [nidr zra horne oc apr a sidu allt at beini.⁹ Nu zara þeir menn til er edri eigu i hual oc ftera þeir hual vndan þeftum om nott. sa er setr .viiij. ertogum oc .xiiij. mortum silxrs uid konung. en þeir hazi hual sinn er eigu. [en huer annara hazi hual sem adr er sagt.¹⁰ Nu [retr madr hual i hualuag¹¹ annars¹² manz [oc stilar zirir¹³ [af ouilia¹⁴ þess er uag a. þa a sa hual er uag a. oc [vnni hinum¹⁵ zirir starz¹⁶ sitt stilt sem .viij. stynsamir menn meta oc þeir verda samir a. Nu retr madr¹⁷ hual i þa uaga er eigi eru adr hualuagar. þa a sa halzan er ueidir en halzan sa er uag a. Nu ef madr hittir hual [a uostum¹⁸ vtt sua at hann ma eigi til landz zlytia. fteri af [fkiott þat¹⁹ sem hann ma oc fteri eigi a hol oc late reka sidan. Nu retr²⁰ hual i almening. þann a konungr halzan en bondr halzan þeir sem þann almening eiga uid konung.

Om sela ueidar.²¹

65 lvo. Nu hittir madr net i latrom²² sinum oc sel i. þa a hann sel oc net þar til er eigande loysir²³ vtt med landname. Nu ma madr fkiota sel af skipi er hann ror rettleidis huart sem hann er a zlote²⁴ eda a lande. [nema selr liggi a latri²⁵ þui er stilli²⁶ er til ladit.²⁷ [þa skal sa haza bæde sel oc landnam er stilli atte.²⁸

Jvfr. Cap. 65. G. 91. 95. F. XIV. 11. Bj. 146.

¹) þeftigt — *Gb, c, t. Ec, d.* zing — *Gd, e, f, g. Ba, k.* zing oc þez — *Gh.* þeft — *Gl, p, q, r, s.* [oc ef hual þeftir — *Gn. Ea.* [En ef hual zædzit — *Fa.* [er hual þefti — *Fb.* [ot huar sem [a hual zingz sidan — *Fd.* [ot ef han þez — *Ff.* [en (ot) ef hualr þeft — *Eb, f. Bb, c, d, e, f.* [en ef h. hittiz — *Bl.* annat sinni — tilf. *Ea, c.* apr — tilf. *Bf.* ²) ot ef hualr &c. — mgl. *Gi.* ³) [mgl. — *Gi.* ⁴) [hv. vongenmt — *Gl.* [hual vangonmbr — *Ff.* [huals þanget — *Ea.* [huals vangonmt — *Eb, f. Bc, f, l.* [huals vgonmt — *Ed.* [mgl. — *Gi.* ⁵) Nu hittir m. hv. i vastamalom &c. — mgl. *Bg, D.* ⁶) [mgl. — *Fa. Be.* eigi — mgl. *Ed, f.* ⁷) halxs — mgl. *Ea, c.* ⁸) halxs zadms &c. — mgl. *Eb.* ⁹) [nidr zra horne oc a sidu allt nidr at beini — *Ge.* [nidr zra horne ot a sidur allt apr ot inn at beine — *Gl.* [apr zra horne ot nidr a sidu allt at beini — *Gn.* [nidr zra horne oc a sidu allt nidr at beini — *Gt. Ea.* [nidr vndan horne ot apr eptir sidu allt at beini inn — *Fd.* [nidr zra horne ot a sidu apr at beini — *Ff.* [zra horne ot a sidu allt apran at beini — *Ed, f. Bf.* ¹⁰) [mgl. — *de fl.* ¹¹) [tetar madr hual or hualvage — *Ba, k.* ¹²) *I dette Ord opkörer Lacunen i Fc.* ¹³) [mgl. — *Gl.* ¹⁴) [af utenzi — *fl.* [a uilia — *Gp.* ¹⁵) [inni hinum — *fl.* [hazt — *Ba, k.* ¹⁶) struz — *Ga,* aabenbart ved Skrf. ¹⁷) madr — mgl. *fl.* ¹⁸) [a vostum — *Gd.* [a wordstum — *Ge.* [a vadstlum — *Gf.* [a vorðstlum — *Gg.* [a votznum — *Gh.* [a vorztum — *Gi.* [a uozlum — *Gp, q. Ba, e.* [i uarrium — *Eb, f.* [a notum — *Ed.* [a vortu — *Ee.* [a volzum — *Bb, l.* [a uarrum — *Bc.* [a uallum — *Bf.* [mgl. — *Ff. Bk.* ¹⁹) [spit — *Ba, k.* ²⁰) madr — tilf. *Ff.* ²¹) Ingen Cap. Afd. i *Fa, c.* ²²) tetrom — *Ba, k.* tetrom — *Bd, e.* ²³) net — tilf. *fl.* ²⁴) uatne — *Ed.* ²⁵) tettre — *Gf. Bd, e.* lande — *Gi.* ²⁶) stillir — *Gt. Bf.* ²⁷) tagdr — *Gt. Bf.* tagt — *fl.* [ot er þar ei stilli til ladet. en ef stilli er til ladet — *Fd.* ²⁸) [þa veidir hann þeim er ver a — *Ge, f, h, i, n, q, r, s. Fa, b, c, d, f. Ea, b, c, e, f. Ba, b, c, d, e, f, g, k, l. D.* [þa v. h. þ. e. not a — *Gr.* [þa v. h. þ. e. nett a — *Ed.* ot læggi landnam a — tilf. *Bf.*

Nu er madr skyr sæl [æz lande¹ oc er eigi stilli til ladi² þa [skal sa haza sæl er latr³ a.⁴ en er stilli er til ladi⁵ þa a hann⁶ bæde sæl oc landnam.⁷ Nu lyfr⁸ madr sæl oc zinna⁹ hann adrir menn. þa a sa halzan sæl er laust¹⁰ en halzan sa er zinnr. [oc sa stutill¹¹ sinn¹² er skaut¹³ er stutill¹⁴ zylgir.¹⁵ Nu hittir madr sæl¹⁶ eða nifu eða adra zifsta [ottan hual¹⁷ zirir ozan [marens bæda¹⁸ oc zorrir¹⁹ eiganda. haza æz þridiung²⁰ ottan²¹ garðz [en ziorbung²² innan garðz.²³ en iorb eignizt²⁴ .ij. luti ottan²⁵ garðz en .iiij. luti innan²⁶ garðz.²⁷ En er hann zorrir²⁸ brott. þa zore aptr oc leggi a landnam.²⁹

VIII. Kaupaboltr.³⁰

- i. Her heyr kaupaboltr oc segir i zyrsta kapitola er madr tekr zirir adrum aylaga.
- ii. Um uitnisburd manna oc zear sofnir.
- iii. Huersu madr skal sozia ze sitt at lagum.
- iiii. Om uibrataku uid skulld.
- v. Ez madr a skulld at zatokum manni.
- vi. Huersu erzingi skal suara skulld hins dauda.
- vii. Huersu einlozpan mann skal sozia.
- viii. Ner sofner skolu standa.
- ix. Konungr a zyrst kaup a allum lutum.
- x. Ez madr selr adrum zala.
- xi. Um skiluisi er menn gera zirir kaupum sinum.

¹) [mgl. — *Ed, f.*   ²) hært — *fl.* þa skal sa haza bædi &c. — mgl. *Gl, p.*   ³) tekr — *Gf, Ba, k.*
 tekr — *Gh.* land — *Be.*   ⁴) [veidir hann þo landzdrottne — *Fd.*   ⁵) lagt — *Eb.*   ⁶) landzdrottne — *Gl.*
⁷) Nu er madr skyr &c. — mgl. *Gc, g, t. Bf, D.*   ⁸) skyr — *fl.*   ⁹) za — *Ba, k.*   ¹⁰) skaut — *fl.*
¹¹) skutill — *Ba, k.*   ¹²) [of sa skutill þin — *Ff.*   ¹³) [mgl. — *Gh.*   ¹⁴) skutill — *Ba, k.*   ¹⁵) [mgl.
 — *Gi.*   ¹⁶) hual — *Gi.*   ¹⁷) [mgl. — *Gi.*   ¹⁸) [marreins bædda — *Ge, f, g, n, q, r. Fa, c. Ea, Be, l.*
 [marbatta — *Gh, p. Ff, Eb, d, Ba, b, c, d, f, g, k. D.* [mararbatta — *Gi.* [marreinu bædda — *Gl, t. Fb.*
 [marreinu bædda — *Fd.* [martiat — *Ee.* [martbada — *Ef.*   ¹⁹) zerr eigi til — *Gi.* zorer eighi til — *Ff.*
²⁰) .ij. luti — *Ff.* þridia lut — *Ba, k.*   ²¹) ottan — *Fd.*   ²²) .iiij. luti — *Ff.* ziorða lut — *Ba, k.*
²³) [mgl. — *Ed, f. Bf.*   ²⁴) hina — tilf. *fl.*   ²⁵) innan — *Fb.*   ²⁶) ottann — *Fb.*   ²⁷) en iorb eig:
 nizt &c. — mgl. *Fd, f.* hual zifsti sem er — tilf. *Ge.* hvalte dnra sem er — tilf. *Ea.* hvarfi dnri f. er —
 tilf. *Ec.* hual dnri f. er — tilf. *Ee.*   ²⁸) huiur — *Ec.*   ²⁹) En er (madr eller hann) zinrr dnri a lande
 dauð þa a halzt sa er zinrr en sa halzt er iorb a hual (hualte) dnra sem er — tilf. *Gc, e, f, g, h, i, l, n, p,*
q, r, s, t. Fa, b, c, d, f. Ea-f. Ba, b, c, d, e, f, g, h, l. D. Ved Slutningen af Capitlet findes i *Gf, p, s*
 et senere Tillæg fra det 16de Aarh., indeholdende i nyere Sprog et Slags Oversættelse af den ældre Frost-
 thingslovs XIV, 11.

³⁰) Dette er den stadige Sideoverskrift i *Ga, b, c.* Capitlernes Orden er i *Gi* følgende: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16. Slutningen af Cap. 16, hele 17 og 18 findes i Landsleibolken. Derpaa følger et Cap. "um griba sameign," der ellers kun findes i *Ba.* De øvrige Cap. som ovenfor.

I *Fe* vedvarer fremdeles *Lacunen*, men den ender i et Cap., der ellers ei har Plads i denne Bolk, men i Thingsarebolken, nemlig dennes Cap. 7. Dernæst følger Thingfb. Cap. 9, og derpaa samme Bolks Cap. 8, hvilke Stykker dog alle, kun ubetydeligt forskellige, ogsaa findes tilførn i Codex paa rette Sted. Først ved Cap. 3 begynder *Fe* at stemme med de øvrige Codd.

I *Ee* finder samme Indskydelse Sted, idet Thingfb. Cap. 7, 9, 8 indskydes mellem Cap. 2 og 3.

- xiij. Huersu madr skal uitni bera um kaup manna.
 xiiij. Ez madr selr .ij. monnum eitt ued.
 xiiij. Ez madr selr tu a leigu.
 xv. Um handuamm a leigu ze.
 xvi. Ez madr selr kútt ze með lönnanða loff.
 xvij. Um ofenan grip.
 xviii. Um flípti manna.
 xix. Um lán abyrð.
 xx. Ez madr leggdr adrum ued huersu zara skal.
 xxi. Um flulðsköfing oc kaup kuenna.
 xxii. Ez bonde uil ei hallða kaup uíd uerfman.
 xxiii. Um zelitta menn er sigla.
 xxiiii. Ez styrimadr tekr ozmarga menn a flíp.
 xxv. Ez menn sigla zírír bann.
 xxvi. Um afigling huat uídr ligger.
 xxvii. Um fullrettis fláða.
 xxviii. Um dubl.
 xxix. Um uagír oc mæteferulð.

Her hefr kaupabolk oc segir í fyrsta kapitola ez madr tekr zírír adrum azlaga.¹

- I i. Þat er nu þuí nest at lengi madr skal² zírír adrum taka oc eði flolum ver off at gripdeíllðum gera.³ doms er huer madr uerðr zírír sínu ze⁴ at háza. En sa er zírír adrum tekr þa skal hann þat apr zora oc bota þeim er hann tol zírír fullrette eptír lagadome en konungi .iiij.⁵ aura sílzr zírír þat er hann tol rangliga oc sofi sítt at lagum síðan. Nu tekr barun⁶ eða konungs umbodsmadr upp bu bonda utalt oc vdomt eða ueitir honum zear upptelt adra. þa skal hann þat apr zora oc þo selr .x. morkum sílzr uíd konung. hinn huer mork sílzr er honum ueita⁷ líð til. oc honum fullrette er zet atte eptír laga dome. Nu roa menn flípi flípadu at bonda eða gengr flóflr manna at garde oc bera hann ozríki⁸ oc briota hufl bonda [oc bera utt ze hans.⁹ þa er þat utlægdar uerf. [huer er í lande uil uera az þeim zore apr¹⁰ þat sem þeir toto oc gíallde konungi .x. merfl sílzr¹¹ oc þeim fullrette¹² er þeir toto¹³ zírír eptír .xij.¹⁴ manna dome eða zare utlægr.

Um vitnis burð manna oc zear sohnir.¹⁵

- 2 ij. Eptír gognum oc vitnum skal huert mal doma. sua er ez einn ber vitni með manni sem engi beri en .ij. sem .x. ez madr uggír¹⁶ eigi anduitni mote.¹⁷ Nu

Jvfr. *Cap. 1.* G. 34. 141. 142. F. X. 1. IV. 50-53. Hk. 110. Jb. VII. 1. *Cap. 2.* G. 59. Hk. 111. Jb. VII. 2.

¹) Denne Overskrift mangler i *Ga*, men er tilføjet efter *Gb, c, d.* ²) [var skal engi — *fl.* ³) háza — *fl.* ⁴) ze — mgl. *fl.* ⁵) .v. — *Bd.* ⁶) lendr madr — *Ge. Ee.* ⁷) ueitir eller ueitfi — *fl.* ⁸) ozrefti — *Gp.* ozlíði — *Ba, k.* ⁹) [mgl. — *Gc, g.* ¹⁰) [ez hann uill ei apr zora allt — *Ed.* ¹¹) [g. t. mork — *Gh.* ¹²) fullrettessdome — *Ed.* ¹³) oc gíallde &c. — mgl. *Gg.* [háze — *Ff. Ba, k.* [bote — *Ee.* ¹⁴) .v. — *Gn. Ea, b, c, e.* ¹⁵) Ingen *Cap. Afd. i Ea, c.* ¹⁶) hggír — *Gd. Fb.* oftazft — *Fd.* ¹⁷) toma — tilf. *Gd. Fb.*

eru þau vitni er eigi stolu anduitni mote koma. þat er heimstexno uitni oc þingstexno vitni. [tuadu uitni oc naudsynia vitni ex vitnad uerdr undir mann¹ oc þorsagnar uitni² er menn bera om deilld manna at [samfundum eða lírkium.³ En ex maðr treyr mann þear⁴ þa ma maðr sua krozu ueria at tuæðazt⁵ þa skulld lofit haða⁶ oc nezna uatta þa er uid uaru⁷ [stund oc stad.⁸ Nu ex uattar eru innan þyllis þa skal skapa⁹ þeim leidar lengd til. En ex uattar eru oftan þyllis þa skal gera þeim laga stexnu til at þeir kome þar oc beri slikt¹⁰ vitni [sem þeir¹¹ uid uaro.¹² [Nu bera þeir sua uitni¹³ at þar uaro uit ner at¹⁴ hann laul þeirri allre skulld ex hendi ser oc þeim i hond er atte¹⁵ eða hans umbodsmanni. en þa er logligr um: bodsmadr er hann heyrir .ij. manna uitni til þess umbods.¹⁶ þa heyrir hann rett uarda krozu. þat heitir alyktar uitni. þar skal eði anduitni mote koma. En ex þeir [eru eigi komur.¹⁷ þa er hann setr at krozu þeirri halzum adrum oyri silzrs¹⁸ þirir krazu hueria.¹⁹ Fermennigar at þrendsemi eða at mægdom megu eigi uitni bera med monnum nema þeir se badom iamstyldir. Tala [megu .ij. med²⁰ eins manz uitni [oc er þa²¹ þrumuattr er uid uar. [oc er þa eigi annar þor er uid uar oc haða hinir adr hoyrt hans uitni.²² þa er þat iamzullt sem þeir haða aller uid uerit at anduerdu. Allar þær skulldir sem eidar koma þirir þa skal einn oyris synia en .ij. tueggia en .iij. þriggia. En þo at þe se meira þa lemr eigi meira til en þyrttar eidr. En huer: uitna þar sem menn kaupar saman at lagum þa skal aptr ganga oxtalt en þram uan: talt [þar til er þeir haðazt rettar tolur uid.²³

Guersu maðr skal sorkia þe sitt at lagum.²⁴

iiij. Nu er þat þui nest ex maðr a þe at manni þat er uattar uifu eða vidr 3 gengit er. þa skal þu er skulld a at heimta trexia [þear þins²⁵ med uatta .ij. huar

Jvfr. Cap. 3. G. 35. F. X. 2-9. Bj. 52. 98. Hk. 113. Jb. VII. 3.

1) [mgl. — *Gb, c, t. Fd.* *ex . . . undir mann* — mgl. *Ge, g.* 2) oc þau uitni — tilf. *Ge, g, n.*
 3) [olbrhufi — *Ge, g.* [samfundum eða annarri dryftiu — *Gn, t. Fd.* Stykket fra Capitlets Begyndelse til hid, hører ellers i Regelen til Thingfarebolkens Cap. 4, hvoraf det danner Begyndelsen. Det findes paa hiint Sted i alle af *G*, undtagen *Gn, p*, og *Gg, k, r*, som der have Lacune; i *Fa, f. Ea, b, c, d. Ba, c, d, e, f, h, k. D.* Paa dette sidste Sted findes det i *Ga, b, c, d, e, g, n, t. Fb, d* (i disse to som eget Cap.) *Ee. Bl* (som eget Cap.). Saaledes staar det altsaa dobbelt i *Ga, b, c, d, e, g, t*, men mangler aldeles i *Gp. Ef.* Herefter begynder nyt Cap. i *Fb, d. Eb, d, f.* 4) þuldar þinnar — *Gg.* 5) hann tuæzt — *Ed, e, f. Bf.* hin tuæz — *Ba.* 6) adrum manni — tilf. *fl.* 7) oc — tilf. *fl.* 8) [fladder — *fl.* 9) gera — *fl.* 10) þitritt — *Gd.* 11) er — tilf. *Ge.* 12) [mgl. — *Gr.* 13) mgl. — *Gr.* 14) [þa er — *Ge.* 15) vid atte at tala — *Gg.* haða atte — *fl.* 16) en þa . . . umbods — mgl. *Ge, f, i. Bd.* 17) [toma eigi — *Ge, g.* 18) oc [sua — tilf. *Ge, g.* 19) En ex þeir &c. — mgl. *Gb, c, f, h, i, n, p, q, r, s, t. Fa, c, d, f. Ea-f. Ba, b, c, d, e, f, g, h, l. D.* 20) [tueggia manna viifni — *Fd.* 21) [ex þa er — *fl.* 22) [mgl. — *Bd, f.* 23) [til rettar tautu — *Ff.* 24) Imellem Cap. 2 og 3 indskyder *Ee* som to Capp. de Stykker, der ellers findes som Cap. 9, 10, 11 i Thingfb. See foran S. 19, Note (30). Samme Indsk. maa have fundet Sted i *Fe*, i hvilken Lacunen oph. i det første af de indskudte Stykker ved . . . lands of laga varra. en .xij. manadr stexnu &c. (See Thgfb. Cap. 9). *Ea* indsk. her Bolkens Indholdsliste, der mgl. foran Cap. 1. 25) [þuldar þinnar — *fl.*

sem hann hittir þann er lufa a. oc geri honum til halþs manadar steyno. En eigi er gollðit at þeirri steyno þa skal sotiande steyna þing. oc frexia þar en [æar sine¹ [sem uattar uita.² Nu er ual egi hann greidir þar eða hans ombods madr eða³ innan þess halþs manadar þorzalla laust.⁴ En egi þa uerdr eigi greit þa skal sotiande⁵ neyna þingmenn sua marga sem hann uil⁶ at þara til [heimilis þess⁷ er skulld a at giallda oc uirða honum þar ze sitt [oc zullrette eptir laga dome⁸ æz ze þriotz.⁹ Nu eru bõndr aller skyldir til at þara þessa þerð [innan þeirrar þing ar.¹⁰ setr huer ogyri silzrs uid konung er eigi þer.¹¹ Umbodsmadr konungs er skyldr til at þara¹² oc odlazt med þui halþa mort¹³ silzrs konungi til handa [oc .ij. aura þeim at harða þange er sotte.¹⁴ En egi hann uil eigi þara þa zellir hann med þui mote sett¹⁵ konungs.¹⁶ Nu standa menn zirir oc ueria odde oc eggju. þa zalla þeir aller ogilldir¹⁷ oc vþælgir er zirir standa. en hinið aller zridhelgir er til sotiia oc laga uilia gæta. En þo at þeir zalle eigi er zirir standa þa er sa setr [.viiij. ertogum oc .xiiij.¹⁸ mortum silzrs uid konung er skulld atte at giallda. en huer annara mort¹⁹ silzrs.²⁰

Um uidrtaku uidr skulld.²¹

- 4 .iiij. Nu er lanze [oc domt ze²² [oc allt þat ze²³ er uattar uitu eða sa gengr uid er lufa²⁴ a. þa skal sua sotiia²⁵ sem nu er sagt. Allt þat ze er uitni uitu at eindagat uar þa skall þu sua niota uitna þinna [i eindaga²⁶ sem þu hezdir honum heim steynt. [Nu temr sa eigi²⁷ er ze stilldi tala en hinn temr er reida skal. þa skal bioda ze [i eindaga²⁸ [oc uita at²⁹ notor se sa þar er um se bodit [med vattum³⁰ uid at tala [þui ze.³¹ þa skal þeim ze i hond selia. En egi engi er þa skal hann segia æz sina abrygd oc hazi [sa sem adr hazde³² oc abrygizt uid handuomum sinum ein-

Jvfr. Cap. 4. G. 36. 37. F. X. 11-24. Bj. 157. 159. Hk. 114. Jb. VII. 4.

¹) [skuldar sinnar — fl.   ²) [med vatta tua — Fb. Bl.   ³) eða — mgl. fl.   ⁴) eða innan &c. — mgl. Ge. Fe. En egi þa uerdr eigi greit þa gere zimtar steyno til at lufa — tilf. Be.   ⁵) selia bod zirir þyr hans oc steyna þingh oc — tilf. Ba, k.   ⁶) þarz eller þyttiz þurza — fl.   ⁷) [hans — Fb. Bl.   ⁸) [mgl. — Gf.   ⁹) [sa kall haua .ij. aura f. at harða þange er sotte — Fe. Nyt Cap. i Fb.   ¹⁰) [æz þingi — Ge, f, g. [mgl. — fl.   ¹¹) Nu ero bõndr &c. — mgl. Gr. of er han nezdndr — tilf. Gn.   ¹²) zirir bondom — tilf. Gf.   ¹³) .ij. aura — Gs (dog med den Bemærk. i Mrg. at "en Part Bøger formelde Kongen j mgl. til Hande").   ¹⁴) [mgl. — Ge, f, g, h, i, l, n, p, r, t. Fa-f. Ea-f. Ba, b, c, d, e, f, g, h, l. D.   ¹⁵) rett — fl.   ¹⁶) En egi hann uil eigi &c. — mgl. Gf. Ba, d, k.   ¹⁷) utlagir — fl.   ¹⁸) [æ. — Ge. Fe.   ¹⁹) .v. aurum — Ge. .xij. — aura — Fe.   ²⁰) er honom vritir lid til — tilf. Fa, c, d.   ²¹) Herester følger i Gl en ubeskreven Side, derpaa Bøarfipan, Bylovens Kjøbebolck, Farmannaloven, Tyvebolken og Retterbøderne. Her mangle de Capitler, hvori Landslovens Kjøbebolck skiller sig fra Bylovens; de øvrige findes i Byloven, og fra dem ere her Varianterne tagne, forsaavidt de ei findes i Hovedcodex af hiin.   ²²) [mgl. — Fe.   ²³) [mgl. — Ed, f. Ba, f, k.   ²⁴) niota — Ef.   ²⁵) lufa — Fb. Ea, c.   ²⁶) [mgl. — fl.   ²⁷) [Nu stendi [a roma. en egi hann temr eigi — Fa, c, d.   ²⁸) [eiganda — Gh, p. Eb. Ba, b, c, g, k. D. [eigande — Bf. [eighande i eindagh — Ed, f. [eiganda i eindaga — Bf.   ²⁹) [oc uitna egi — Gb. [er greida a oc egi — Ge. [oc þyria er (e) — Bb, k. [e) — fl.   ³⁰) [mgl. — fl.   ³¹) [mgl. — fl.   ³²) [siazr — Ee.

um¹ til þess er þa heimtir² er a. þa skal honum i hond selia.³ Nu a maðr þe at manni þat er eigi⁴ uitu uattar. þa skal stezna honum heim til tuodu oc trezia⁵ þear þess.⁶ hinn skal annat tveggia þe þesta eða sýnia.⁷ En ex ueriande uil huarle þe þesta ne eid uinna. þa sannar hann ser skulld a hendr [at þyrri sofn.⁸

Ex maðr a skulld at þatorkum manni.⁹

v. En ex oreigi a manni skulld at giallda þa er latid hezir [penninga sina¹⁰ 5 þirir ellði eða i skipbrotom eða i adrum miszerlum.¹¹ sueri eins eidi ex eigande heimtir at hann skal þa skulld lufa þeim er a þegar gud ler honum eyni til. ex hann hezir eigi adr uid ofsil¹² lendr uerit.¹³ Nu treyr maðr skulldar sinnar þann oreiga¹⁴ er eigi er sil¹⁵ [silzellu a.¹⁶ uardueiti i gætzlo¹⁷ [oc hære til þings¹⁸ [oc late þara lausan a þing fram¹⁹ oc biode þrendum hans at þeir loysi hann vndan þeirri skulld er hann a at lufa honum. En ex þeir uilia eigi loysa hann þa dome þingmenn at hann uinni ex ser [þar sem han þær uinnu²⁰ þeim til skulldar er a.²¹ [ex hann er uinnu þor.²² En ex hann²³ loypr brott. hazi reyting²⁴ eptir lagadome. nema [monnum uirdizt nokor þau atuit a.²⁵ at meiri missunnar se uert. oc sþipi²⁶ sua sem þeir uilia suara þirir gudi.²⁷

Suersu erzingi skal suara skulld hins dauda.²⁸

vj. Nu er þa daudr er skulld atte at giallda. en hinn lizir er heimta a. þa 6 temzt hann eigi til skulldar sinnar nema með uattum. þui at²⁹ engi skal eid vinna þirir [briost hins dauda.³⁰ En erzingi skal þenna eid sueria [þa er hann er þulltíða³¹ eða³² logligr þearhalldz maðr.³³ at eigi uar su skulld³⁴ sua at [el uissa.³⁵ þa uinnr hann þirir sitt briost en eigi hins dauda. Nu stendr skulld .xx. uetr eða .xx. uetrum

Jvfr. Cap. 5. G. 71. Jb. VII. 7. Cap. 6. G. 38. 39. F. X. 23. Bj. 156. Hk. 115. Jb. VII. 8.

¹) einum — mgl. *fl.*   ²) temr eptir — *fl.*   ³) þa — *fl.*   Herefter nyt Cap. i *Fb. Ee.*   ⁴) eigi — mgl. *Bl.*   ⁵) tveðia — *de fl.*   ⁶) er han a ex honum eller er han treyr ex honum — tilf. *fl.*   ⁷) En einn skal enris sýnia .ij. tveggia, .iij. þriggia. of þo at meira se þe. sýni eigi með meiru en sýritareid — tilf. *de fl.*   ⁸) [ste at hinu þyrri þitorde — *Fb.* [mgl. — *fl.*   ⁹) Cap. mgl. *Gl.*   ¹⁰) [þe sit — *Bd.*   ¹¹) igzellum — *Be.*   ¹²) ofskuldir — *Fa, c.*   ¹³) Herefter nyt Cap. i *Fb, c.*   ¹⁴) mann — *Gi. Ba, k.*   ¹⁵) sþit — *Ba,* og *Ba* opr., men rettet her með nyere H. til sil.   ¹⁶) [miszellu til — *Fc, d. Ed.* boret sem nu var þyr told — tilf. *Ed.* [miszellu a — *Be.*   ¹⁷) gormsu — *fl.*   ¹⁸) [oc trezi þings — *Ge.* [oc tveði þings — *Gg, p, q. Fa-f. Eb, d, e, f. Ba, b, c, e, f, g, h, k. D.* [of stezni þing — *Gi, n, r, t. Ea, e.*   ¹⁹) [mgl. — *fl.*   ²⁰) [mgl. — *fl.*   ²¹) han a at lufa — *Ge.*   ²²) [mgl. — *fl.*   ²³) er vinnu þor of — tilf. *Gd.*   ²⁴) reyft — *Ba, k.*   ²⁵) [þau atvit verði — *Ba, k.*   ²⁶) sþipi — *Ef.*   ²⁷) eptir sinni samuitzktu — tilf. *Fb.*   ²⁸) Capitlet danner i *Gl.* Slutningen af Bylovens Kb. Cap. 9.   ²⁹) engi er skud lotin. nema með vattum. En — tilf. *Fa, c, d.*   ³⁰) [daut briost — *Fe.*   ³¹) [mgl. — *fl.*   ³²) elligar — *fl.*   ³³) þa er hann &c. — mgl. *Ge, l.*   ³⁴) i garði — tilf. *fl.* olofin — tilf. *Fc, d.*   ³⁵) [hann vissi — *fl.*

lengr. þá þyrnizt þu skulld þirir uattum. en hann [ma tóma¹ [honum til eida² ex hann uil. þui at i fallte liggir sol ex [sokendr duga.³

Quersu einloypan mann skal sokia.⁴

7 vij. No kemr sa madr i þylli er þu uilt sotta haza um eitthuvert mal oc a eigi þar erzingia i þylli oc uar eigi þar noffena helgu. þa skal spyria hann at heimili sinu. [En ex hann neznir heimili sitt.⁵ þa skal stexna honum þannig. [eigi skal hann segia at baruns⁶ nema þar se.⁷ En ex hann uil eigi nezna⁸ þa skal stirstota vndir uatta oc [stexna honum⁹ [i huern garð¹⁰ [sem þu uilt¹¹ [nema þinn sialþs¹² oc soke hann þar sidan. þa er huerium manni rett stexnt. [er a kaupreinu¹³ er stexnt¹⁴ þar sem þeir kryptuzt uid. Sua skal einloypum manne heimstexna sem bonda þengat sem [erzingi hans¹⁵ þyr¹⁶ innan þyllis.¹⁷ elligar skal spyria hann at heimili sinu.¹⁸ þar skal uera sem hann [segir oc¹⁹ neznir [innan þyllis²⁰ [eda þiordungs.²¹ nema at baruns²² segi hann. [Engi skal geza sol a annars þe.²³

Mer sokner skolu standa.²⁴

8 viij. No skolu sokner standa meðan leidangr er vti oc til þess er stíp haza uerit a lunnii .v. netr. Standa skolu sokner allar um langa þastu. tristin dom²⁵ ma [um allt²⁶ sokia [oc ny²⁷ uert [þa er uerda.²⁸ Eði ma at soknum gera a hæl gum dogum nema stexni manni heim at eins. Madr ma stexna manni heimstexno annars manz sem sialþs sins ex honum er umbodit með vattum. Sialþr skal huer sina sokn sokia²⁹ [innan landz³⁰ þrials madr oc þulltíða. En ex hann hezir eigi kunnastu til eða menning.³¹ þa soke konungs umbodsmadr honum til handa oc odlizt með þui þa felt er uid liggir at lagum oc eði þrammar. En ex madr þer aþ lande brott þa skal sa³² [hallda þe³³ hans [.iij. uetr³⁴ er [umbod hans hezir at lagum.³⁵ oc sa skal

Jvfr. Cap. 7. G. 46. F. X. 26. Hk. 116. Jb. VII. 9. Cap. 8. G. 47. Hk. 117. Jb. VII. 10.

¹) [tome — Gg. ²) [vitnum till — Fe. ³) [sotiende dugir — Ed. ⁴) Cap. mgl. Gl. Um sol vid þiraxlein — Ovskr. Ed. ⁵) [þar skal vera sem hann segir. nema hann segi at baruni — Gg. ⁶) lendumanno — Ge. valdsmanno — Ed, e, f. Bf. i landzmannz garde — Fe. ⁷) [mgl. — Gg. ⁸) stæmynæ — Ff. ⁹) [mgl. — Eb. ¹⁰) [huerium i garð — ß. ¹¹) [sem hann vill — ß. ¹²) [nema sialþs sins ell. nema [er sialþum — ß. ¹³) martreinu — Gc. kaupreini — Be, f. ¹⁴) [mgl. — Ed. ¹⁵) [hann — Gg. ¹⁶) deyr — Gi. eða hans erzingia — till. Gg. ¹⁷) Herra til Capitlets Ende staar i Gi kun "ella sua sem adr segir." Det Vidtlöstigere er till. med Mrg. H. ¹⁸) hans — ß. ¹⁹) [mgl. — de fl. ²⁰) [innan heraðz — Ge. [inn. þiordungs — Gh, i, p. Fe, f. Eb, d, f. Ba, b, c, g, k, D. [mgl. — Gr. Fb. Bd, f. ²¹) [mgl. — Gf, g, h, i, p, q, r, s. Fa-f. Ba, b, c, d, e, f, g, k, l, D. ²²) lendumanno — Ge, i. Fe. Ed, f. ²³) soðnd ne þeartutum — Fd. [mgl. — Gr. Fe. ²⁴) Cap. mgl. Gl. ²⁵) tristin rett — ß. ²⁶) [allan — Ba, k. ²⁷) [þirir — Ed. [oc — Ef. ²⁸) [þau er uerda — de fl. [mgl. — ß. ²⁹) reifa eðr sokia — Ba. ³⁰) [mgl. — Bd, f. ³¹) mannan — Ge. megin — Fa, c, d, e, f. Eb, Bc, g. ³²) annar madr — Ba. ³³) [hæza umbod — Ba, k. ³⁴) [mgl. — Gg. Be. ³⁵) [han hezir umbodit með vattum at halda þyðbi — ß.

hæza uorn oc sofn þirir honum. [En ez hann er lengr brotto en .iij. uetr þa skal þa hæza þe hans at uardueita er arze er neftr¹ oc ondi eði az.² En ez hann kemr³ apr. luti slift vpp sem hann tot oc uattar uitu.⁴ Sua [skal tona sofia⁵ sem kall-madr ez hon er ein þirir ser. en hon ma selia sofn sina [oc uorn⁶ þeim sem hon uil. Eigi skal hon selia [baruni ne⁷ ozritis manni þeim sem uid hana a. [Nu skal madr sofia sofn hennar⁸ sem sialzs sins ez [honum er⁹ umbodit [med uattum.¹⁰ Nu uil madr sofia annan um eitt huert mal. en annar hæzde honum adr sofn a hendi. þa late þyr þa az er síðar tot til. þui at eigi ma hann .ij. i senn andsuor ueita. [ez þat er eigi uela sofn¹¹ uid hinn¹² gort.¹³ En ez madr stefnir manni til logmanz eða sofer med þingstefnum eða með adrum [laga stefnum eða sofnum.¹⁴ oc domezt honum huarte þe ne eidar. giallde kostnad halzu aukin þeim er hann nlyði¹⁵ til range mals oc mort silzrs konungi nema þa er softe sueri þirir einseidi at hann [hugðizt eptir rettu male¹⁶ sofia.¹⁷

Konungr a þyrst kaup a allum lutum.¹⁸

ix. Konungr a þyrst kaup a allum lutum¹⁹ varningi oc þarzendum²⁰ eða 9
hans umbodsmadr. huart sem þalt hæza inlenzstir²¹ eða utlenzstir. þa skal þyrst hon-
um²² selia þirir slift uerd sem adrer [uilia kopt hæza.²³ oc²⁴ hann þidizt kaupþa a
þurza [oc þalt er.²⁵ þa skal hans umbods manni þyrst²⁶ selia þeim er hann gerir til.²⁷

Ez madr selr adrum þals.²⁸

x. Hveruitna þar sem menn kaup²⁹ iardir eða garða eða skiptazt uid husum 10
eða stipum³⁰ eða adrum godum³¹ gripum. þa skal kaupþa med handsalum [oc med
uattum³² .ij. [eða þleirum oc með heimildar takum.³³ Of oll onnur kaup³⁴ stolu

Jvfr. Cap. 10. G. 40. Bj. 107. 108. Hk. 118. Jb. VII. 11.

¹⁾ [En . . . uetr. þa hæze arze hans umbod — *Bf.* ²⁾ [mgl. — *Fb.* ³⁾ eigi — tilf. *Ff.* ⁴⁾ Her-
efer nyt Cap. i *Gi.* ⁵⁾ [skal tona sofia — *Ba, c, e, k.* [tona — *Bf.* ⁶⁾ [mgl. — *fl.* ⁷⁾ [lendum
manni ne — *Ge. Fe. Ed, f. Bf.* [mgl. — *Gc, i, n, t. Ea, c.* ⁸⁾ [madr ma sofia annars mannz sofn — *Ge.*
[madr ma sofia hennar sofn — *fl.* ⁹⁾ [hin hezir honum — *Ge.* [hon hezir honom — *fl.* ¹⁰⁾ [oc með
uattom þenget — *Ba.* ¹¹⁾ velakaup — *Fb.* ¹²⁾ konung — *Gd.* ¹³⁾ [mgl. — *Gi.* er giardi — *Ed, f.*
er síðar hoz þina sofn — tilf. *Fc, d.* Resten af Cap. mgl. *Gf, h, p, q, r. Fa, b, c, d, f. Eb. Ba, b, c, d,*
g, k. Herefter nyt Cap. i *Ge.* Dette Stykke danner i *Gg* först Cap. 10 (rettere 11); som Cap. 8 (rettere 9)
efer det ovenstaaende, hvilket der danner Cap. 7, har *Gg* Textens Cap. 12; som Cap. 9 (10) "En ez m. selr gull &c."
(i Texten Cap. 10). Cap. 11 er Textens Cap. 9, Cap. 12 er "Sua oc ez m. selr tlaðe &c. (Slutningen af Textens
Cap. 10). ¹⁴⁾ [lagastefnum — nogle. [lagasofnum — andre. ¹⁵⁾ þyrstir — *Ef.* nlyði — *Bf.* ¹⁶⁾ log-
mali — *fl.* ¹⁷⁾ [hugði þat þalt vera — *Gi.* ¹⁸⁾ Cap. mgl. *Gl, r.* Findes i *Fe* först længere ude i Bol-
ken, mellem Cap. 26 og 27. ¹⁹⁾ lutum — mgl. *Ge, f, g, h, i, n, p, q, s, t. Fa-f. Ea-f. Ba, b, c, d, e,*
f, g, k, l. ²⁰⁾ oðrum — tilf. *fl.* tunnyndum — *Bg.* ²¹⁾ hertenzstir — *Fb. Eb. Bc, g, l.* ²²⁾ bioda of — tilf. *fl.*
²³⁾ [kaupa — *fl.* ²⁴⁾ um allt annat er — tilf. *Ba.* ²⁵⁾ [mgl. — *fl.* ²⁶⁾ bioda of — tilf. *fl.*
²⁷⁾ Istf. oc hann þidizt &c. har *Bf.*: of síðen sæli huæim er han vil. ²⁸⁾ Dette Cap. danner i *Gl* en Del
af Bylovens Kb. C. 4, og Slutn. af C. 5. ²⁹⁾ kaupþazt uid — *Gg.* ³⁰⁾ gaurdum — *Ge.* ³¹⁾ godum
— mgl. *fl.* ³²⁾ [mgl. — *Bl.* ³³⁾ [mgl. — *Ee.* ³⁴⁾ mal — *Gi. Ea, c.*

halldazt ex handsalat eru oc oll þau er uattar uitu ex þeir menn kaupazt uid er kaup-
um sinum eigu at rada [at lagum.¹ nema maðr seli oheimolt eda se zals i. þa stal
þat kaup aptr ganga. en hinn² hazi anduirði³ sitt. En ex maðr selr gull eda brent⁴
silzr⁵ huart sem er smidat eda osmidat [þat sem skirt skildi⁶ uera⁷ oc zirir skirt er
sellt. þat stal skirt uera. Sua oc ex maðr selr huanang [i tunnum eda i uoðum.⁸
malt⁹ [eda torn i pundum.¹⁰ [miol¹¹ i meisum.¹² smør eda fallt i laupum [eda
belgium.¹³ lin i bendum [eda¹⁴ belgium.¹⁵ [eda nokorn þann¹⁶ lut er i bendum¹⁷
eda belgium¹⁸ er.¹⁹ þat stal uera iamgot innan sem vttan. [þui at engi stal adrum
selia²⁰ zox²¹ ne zlerð.²² En ex þa gerði zals²³ i er sellði [þa er hann selr .viij.
ertogum oc .xiiij. morkum silzrs uid konung nema meira uirdizt²⁴ at lagum.²⁵ En
ex hann [sellði slitt sem hann kroypti oc uissi þo at zals uar i oc²⁶ uilldi eigi or
tala. gialde .v. merkr silzra konungi.²⁷ Sua oc ex maðr selr klæde eda lerept eda uad-
mal²⁸ oc allt þat er zals zinzt i. suare slitu zirir þa er sellði sem adr uattar. nema
þui at eins at hann uissi eigi at zals uar i oc hazi zirir ser .vi. eid.²⁹ Sidan hazi
[fram huer sina heimildar toku³⁰ þar til er [til proz³¹ temr³² oc suare þa zirir
zals er [suara a at lagum.³³ En þat er allt zals er stynsamir menn uirða til zals.
Eigi stal [stlumadr ne hans³⁴ umbods maðr meta. þui at þa ma³⁵ agirnd um lenna.
Nu [eru kaup handsalat³⁶ oc eru eigi vitni til. syni eins eidi þa er sellði [eda halld-
izt³⁷ kaup þeirra snapa.³⁸

1) [mgl. — *de fl.* 2) hazi anduardat [er ot — tilf. *Eb, Bc, g.* 3) andyrri — *Ed.* Efter "sitt" nyt *Cap.*
i *Ge, g.* Danner i *Gl Slutningen af Bylovens Kb. Cap. 5.* 4) brent — mgl. *Fb.* 5) ze þat [em skirt skildi
uera — *Fe.* eda gangs silzr — tilf. *Fb. Bl.* 6) i — tilf. *Fd.* 7) [mgl. — *Fe.* 8) [i uoðum — *Gc, t.*
[i tunnum — *Gh, i, p.* [i. t. t. padum — *Ff.* Rettet saaledes i *Fd.* [i t. t. uerplum. hornom adr pun-
dum — *Ed. Bf.* [i t. t. verplum eda hornom — *Ef.* 9) torn — *Gn.* malt i pundum — *Gp.* torn eda
malt — *Ea, c.* miol eda malt — *Eb.* miol — *Ef.* mgl. — *Ed. Bf.* 10) [eda torn i [edum — *Gp.* [eda
torn eda — *Gt. Fd.* [i meisum eda pundum — *Gn. Ef.* [eda torn — *Fd.* [miol i pundum — *Fe.* [i meisum
— *Ea, c.* [mgl. — *Ed. Bf.* 11) eda — tilf. *Bf.* 12) [eda meol — *Gn.* [e. torn i meisum — *Fe.* [i pundum
miol — *Ea, c.* [mgl. — *Ef.* 13) [mgl. — *Ge, f, g, h, i, l, p, r, s. Fa-f. Eb, d, e, f. Ba, b, c, d, e, f, g, k,*
l. D. 14) ull i — tilf. *Ge.* 15) [mgl. — *Gh, n, t. Fe. Ea, b, c. Bc.* [torn i belghium. eda bandum — *Bf.*
16) varning eda — tilf. *Gn. Ea, c.* 17) bondum — *Gh. Ed, f.* 18) uerium — *Gp.* 19) er sellt — *Gt.*
[sellt — *Fd.* [mgl. — *Gf. Fe. Bd, f.* 20) zalls — tilf. *Gp.* 21) zals — *Ge.* zox — *Gt.* zordz — *Ed.*
22) zals — *Gi.* [mgl. — *Gl.* 23) zat — *Ec.* zlerð — *Bf, l.* 24) zals — tilf. *Ee.* 25) [suare slitu
zirir [em adr var mellit — *Gl.* 26) [mgl. — *Ea, e.* 27) eda vinni eid at han uissi eigi at zals var i —
Gl. Herefter nyt *Cap.* — *Ge, g.* I *Byl. Cap. 8* — *Gl.* 28) uzmal — *Ge.* vedmal — *Gh. Fd.* vanmal —
Ef. Ba, f, g, k. vatmal — *D.* 29) *Her begynder en Lacune i Fe;* ophorer i *Cap. 15.* 30) [zr. hu. sin
heimildar tata — *Ff. Bc, g. D.* [hvar fram sinn heim. mann — *Ea, c.* [hu. framure [i. h. mann — *Eb.*
[hu. zr. sinnar heimildar tatu mann — *Ed, f.* [hvar aptr til sine heimildir manz — *Ee.* [hu. framme sin heim.
man — *Ba, k.* 31) prozanar — *fl.* reitnanar. — *Gp.* 32) [annprouat verdr huerr zals gerði i — *Fd.*
[proz tomer a — *Ee.* 33) [gerði — *Gp.* 34) [mgl. — *fl.* konungs — *Gg, h, p. Ee. Bc, g.* 35) eigi
— tilf. *Gi.* 36) [ero koups handsalar — *Fc.* 37) [ot halldizt þa — *Gc. Ec, e.* [þa halldiz — *Gr, s. Fa,*
b. Ed. Ba, f, k. [ot halldiz — *Ff. Ea.* 38) snapa — mgl. *de fl.*

Um skilnisi er menn gera zírir kaupum.¹

xi. Öll þau stílord² er menn gera zírir³ í tuenna giptingum oc sua ez menn 11
kaupa eignir⁴ eða gærða oc zírir huert⁵ .x. marla kaup [eða meira.⁶ þa skal huar-
tueggja þeirra gera brez eptir kaupi sinu oc stíldaga oc nærna vatta þa er uid uaro
stund oc stad oc haza zírir logmanz insigli⁷ [eða sýslumanz⁸ eða annara stíríttra
manna [er hia uaro kaupi þeirra.⁹ En ez eði zæer insigli¹⁰ geri þa cirographum
oc ber þat kaupi þeirra þa uitni [ez eigi eru¹¹ uitni til. huart sem þat mal dómizt
zírir logmanni eða adrum [rettum domarum¹² þessa mals.

Guersu madr skal vitni bera um kaup manna.¹³

xij. [hveruitna þar sem mal er uitnat¹⁴ undir mann oc þo at eigi se vitnad 12
huart sem madr hezr heldr seet a eða hoyrt. þa skal hann uera stýlldr til at bera
[þat uitni logliga til tuaddr¹⁵ az rettaranum. [En ez hann uil eigi bera þa skal
sakar aberi trefia hann þess uitnisburdar.¹⁶ En ez hann uil eigi enu bera [þa heldr
en adr.¹⁷ þa er hann selr mort¹⁸ sílzrs uid tonung. En sua skal hann bera þat
uitni er hann er eigi¹⁹ [nezndr til.²⁰ at hana skal bera [uidruist sina²¹ eptir þui
sem framazt sa hann eða hýrði. síðan dome [logmadr oc²² doms menn huersu log-
ligt²³ þeim þidir þat vitni uera.

Ez madr selr .ij. monnum eit ued.²⁴

xij. Nu stolu halldazt handsalat mal öll þau er halldazt mego at lagum. þat 13
ma eigi halldazt [ez madr selr þat adrum er hann hezir adr adrum sellt.²⁵ En ez
sa hezir adr²⁶ hond at er síðar troypti þa ma hann hallda stila dome zírir [kaupi
sinu²⁷ til logmanz orsturdar. Nu a sa kaup at haza er zýrri troypti [ez honum
zullnazt uitni at stila dome. þa er þeim kaupzox er síðar troypti²⁸ [oc uita þat
uattar.²⁹ [þa skal hann stírstota þui³⁰ undir [uatta oc³¹ ualinfunniga³² menn.³³

Jvfr. Cap. 11. Jb. VII. 12. Cap. 12. Jb. VII. 13. Cap. 13. G. 40. Hk. 119. Jb. VII. 14.

1) Slutn. af Byl. Kb. Cap. 8 — Gl. 2) kaup — Ba, f, g, k. 3) zírir — mgl. fl. 4) iardir — fl. 5) [öll — fl. 6) [mgl. — fl. [eða [mærre — Ec. 7) brez of insigli — Gn. Ee. eða gialdþyra — tilf. Ge, l, s. 8) [mgl. — Be. 9) [er vissu kaup þeirra — fl. [mgl. — Gl. 10) [er insigli [ua ner at hann zæe — Fc. 11) [þo at engi se þa onnur — Fd. 12) [dömenum — Fd. 13) Bylov. Kb. Cap. 14 — Gl. 14) [hvert mat er vitnat er — fl. 15) [loglegt uitni um till tuidiænar — Ed. 16) [mgl. — Ba. 17) [mgl. — fl. 18) .ij. mortum — Gf. 19) eigi — mgl. Gn, s, t. Fc, f. Ea, b, c, d. Ba, b, e, g, k. 20) [tuaddr til — fl. 21) [mgl. — Ed. 22) [mgl. — Ff. Her ophörer den ældre og bedre Haand, og Marginalhaanden af 1325 begynder — Ea. 23) zulltomit — fl. 24) Byl. Kb. C. 5. Begynd. — Gl. 25) [ez m. hezir adr odrum sellt of odrum síðar — Gb, c. 26) adr — mgl. fl. 27) [mgl. — Bf. 28) [mgl. — Fb. Bl. 29) [mgl. — Gc, e, f, g, h, i, l, n, p, q, r, t. Fa, b, c, f. Ea-f. Ba, b, c, d, e, f, g, k, l. D. 30) [of tþsi hann þui — fl. 31) [mgl. — de fl. 32) ualinfunna — fl. vel funnande — Ba. 33) þa skal hann &c. — mgl. Bg.

þat er oc kaupzox ez madr [kaupir þat sem sa a eði i er sellði.¹ [nema at þess raðe uære sellt er atte.² Nu skal [hann hitta þann³ er honum sellði oc⁴ heimta sitt az honum.⁵ En ez hann uil honum eigi⁶ i hond selia. þa skal hann honum heimstexna oc niota uatta sinna at hann let at lagum laust. oc trezia [hann zear⁷ sins og leggja honum ran uid. En ez sellr adrum sidan. selr halzre⁸ mort silzrs uid tonung. Nu ez hann zær eigi zengit honum [þat sama⁹ kaup eda annat iamgot þa giallde hann oyri az mertr¹⁰ kaupi hueriu [heim¹¹ er konypti.¹² oc þo oyri at minna kaup se [oc se þeir þa satter.¹³ En sa er uitande konypti þat sem [annar hazde adr konypt.¹⁴ selr oyri¹⁵ silzrs uid tonung zirir huert mertr kaup. Nu kaupir madr uid utlegan mann þa a tonungr þat ze er hann kaupir at honum oc selr .vj.¹⁶ aurum silzrs uid tonung eda syni með lyritar eidi [ez hann er til zox¹⁷ at hann uissi eigi at hann uar vllægr.

Ez madr selr ku sina a leigu.¹⁸

- 14 ziiij. Nu selr madr ku a leigu. þa skal sa ku abyrgiazt at allu er hezir. nema uid [strandhoggi oc¹⁹ brada sott. kælzing [oc lungna sott²⁰ oc alldri. [eda lnystr reid.²¹ eda rauda sott.²² eda [uindr zellir²³ tre a.²⁴ [Nu dnyr tyr²⁵ zirir zatokum manni þa giallde [a þrimmr arum²⁶ uerðit²⁷ eptir þui sem .vj. stynsamir menn meta. þui at engi skal ku lengr leiga en lizir. nema hann drepi sialzr. Nu skal hann hazra ku at leigu mala rettum til krossmesso [at adru uare.²⁸ þui at þa stolu tyr a zox uera. nema þeir hazæ annan eindaga²⁹ a mæltan sinn i millum þa er³⁰ hann tot ku. Nu er su tyr daud en hann atte ued i annare. þa skal hann þa hazra zirir sina ku. þui at tyr skal i tyr stad koma. En ez su lizir³¹ þa skal hann sina ku (hazra) þo at hon se³² ellri. En ez lestir eru a orduir. þo at hale slitni eda horn brotne.³³ þa skal hann þa lostu bota.³⁴ Nu uil hann þa ku eigi lengr leiga. þa skal hann hitta þann er [ku a³⁵ ez hann er innan zyllis [oc bioda honum ku sina með vatt-

Jvfr. Cap. 14. G. 41. Hk. 120. Jb. VII. 16.

1) [selr þat sem annar a — *Fd.* [kaupir þat er annar atte — *Ed.* 2) [zirir oftan rad eigannda — *Fd.* Her begynder en Lacune i *Gg*; ophörer i Cap. 29. 3) [sa — *Fb.* [hann — *Bl.* 4) oc — mgl. *Fb. Bl.* 5) Resten af Cap. i *Gl.* see Bylov. C. 3. 6) eigi — mgl. *Bk.* og oprind. i *Ba.* men, som det synes, senere tilföiet endog to Gange. 7) [þa enn — *Fd.* 8) halzre — mgl. *Fd. f.* 9) [sitt — *fl.* 10) .g. aura — *Gr.* 11) þeim — mgl. *Ge.* 12) [mgl. — *fl.* 13) [mgl. — *fl.* 14) [odrum var adr sellt — *Gn.* [annarr tæzli — *Ef.* 15) halzre mort — *Fa. c. d.* 16) .iiij. opr., men rettet med *Mrg. H.* til .vj. — *Gi.* 17) [mgl. — *fl.* 18) Cap. mgl. *Gl.* 19) [mgl. — *Fb.* 20) [mgl. — *Ba. k.* men tilf. med nyere *H.* i *Ba.* 21) þruma — *Eb.* 22) [mgl. — *Bk.* 23) [zellir — *Gt.* 24) æða vid strandhoggi — tilf. *Fb.* 25) [En ez dnyr bitr — *Ed.* [En ez dnyr bita — *Ef. Bf.* 26) vetrum — *Gi. Ba. k.* 27) [.iiij. aurum verðet aztr — *Ee.* [.iiij. aurum auerðet — *Eb. f.* I *Mrg.* med samt. *H.*: En ez dnyr zirir zatokum manne gialdi aura az verði — *Bf.* 28) [m uarit — *Gi.* ari — *Gh. Fb. d.* 29) maldaga — *fl.* 30) þeir konyplust vid of — tilf. *fl.* 31) er hann atte — tilf. *Fd.* 32) verri eda — tilf. *fl.* 33) bræffi — *Gh.* 34) [sem stynf. m. mæta — tilf. *Gr.* 35) [hann tot az ku — *Fc. d.*

um.¹ [En ef hann er eigi innan þyllis.² þa skal hann [þora heim tu oc³ leida menn til at lata sea [tu at hon se⁴ heil oc hinum tof er a.⁵ þa segi hann af sina abyrgð oc ueiti uord tu [sem sinum nautum.⁶ oc þiggi nyt af oc haze [pat xirir gras⁷ [sitt oc getzlo⁸ oc abyrgiðt uib handuomum sinum einum.⁹ Nu er sa af lande þaren er tu atte oc hezir [manni bodit om¹⁰ þear hallð sitt. þa a hann honum tu at bioda ef hann er innan þyllis. en erzingia¹¹ ef eigi er þearhallðz maðr til. ef hann uil eigi lengr leigt haza.

Um handuom a leigu þe.¹²

xv. Nu þeðr maðr buze¹³ sitt inni [at manni¹⁴ at þulgu¹⁵ mala rettum. þat 15 skal hann abyrgiazt uib handuomum sinum allum.¹⁶ þat eru handuom ef hann sueltir eða [drepr eða¹⁷ þeir menn er hann skal hallða xirir orde oc eidi.¹⁸ þat eru oc handuom hans ef [hallz maðr¹⁹ hittir eigi þyr en [ond er or.²⁰ Sua oc ef biorn²¹ ber eða bita uargar.²² [eða þeðr xirir berg²³ [oc þylgir eigi þehirdir.²⁴ [þa er þat handuom hans.²⁵ En ef [xirir berg þeðr²⁶ oc synir hann þat²⁷ monnum adr en hann þlae hud af. þa er þat eigi handuom hans.²⁸ þat eru handuom hans [ef drucnar i²⁹ brunni oc getir³⁰ eigi maðr.³¹ sua oc³² ef af ozmegri³³ dnyr³⁴ eða llaxe³⁵ þyrkir. En ef [hes er³⁶ i bande oc³⁷ rennistaur³⁸ xirir. þa er þat eigi handuom hans.³⁹ Nu skal hann þoda til þess er uti ma biargazt.⁴⁰ þa hittir hann [þann er a i eindaga⁴¹ oc biode honum at uarðueita buze sinu. oc syni monnum at þort se⁴² at mat ser. oc segi af sina abyrgð. En ef maðr teðr⁴³ roff a þulgu [eða a habit⁴⁴ oc bita þat uargar uti. þa er þat handuom hans ef eigi eru annara manna roff uti.⁴⁵ Nu teðr maðr naut [a þodr⁴⁶ þa skal sua abyrgiazt sem þulgu naut.⁴⁷

Jvfr. Cap. 15. G. 43. Hk. 121. Jb. VII. 17.

1) [mgl. — Ed, e, f. Bf. 2) [mgl. — Gt. Ea, c, d, e, f. Bd, f. 3) [mgl. — Gr. 4) [at su þyr se þor at mat ser oc — Bd. 5) oc biode hinum þes uib at taka er a oc ef þau uilia eigi uib taka — tilf. Ge. 6) [mgl. — ß. 7) [at grase — Ed. [þer grars — Bf. 8) [nonzlu — Ge. [oc giezlo — Ed. 9) einum — mgl. ß. 10) [maðr bodit — Bb. 11) erzuingi — Ed. 12) Cap. mgl. i Gl. Staar i Ea efter næstfölgende (16). 13) bu — ß. 14) [mgl. — Fb. Bl. 15) leigu — ß. 16) einum — Ea, c. 17) [drepa — Ed. 18) [drepr meðan han skal halda hende iuir — Bf. 19) [þann — Gr. [þiarhatðemaðr — ß. [þirðingi — Bd. 20) [daut er — ß. 21) bitr eða — tilf. Fc, d. 22) dnyr — Ff. Ba, k. 23) [mgl. — Fb. Bf. 24) [mgl. — Gi. Be. 25) [mgl. — Gf, i. Fa, b, c, d, f. Bd, e, g, l. 26) [berg þeðr a — saaledes, som det synes, samt. rettet i Gr. 27) godom — tilf. Gt. 28) Her ophörer Lacumen i Fe. 29) teðdu eða — tilf. Gd. 30) þylgir — Gi. Bd. þorþmir — Gn. 31) maðr — mgl. Ba, k. 32) [mgl. — Gg, r. Fa, b, c, d. Bl. 33) umegri — Ba. 34) drucnar — Ea. sua oc &c. — mgl. Ed, f. Bd, f. 35) flozt — Fc, d, e. Eb, d, f. 36) [hes er — Gc, s. [hæll er — Gh. [heser — Eb, d, f. [høff er — Ba. 37) eða — Gc, t. Ff. Eb, d, e, f. Ba, b, g, k, l. D. 38) [renn' staur — Fc, d. [renne straumr — Fe. [rennir staur — Ff. Ea. [rennr staur — Bg. Saaledes rettet fra renni staur — Ec. renni staur — de ß. 39) En ef hæff &c. — mgl. Bf. 40) ganga — ß. ganga of biargazt — Gt. þodað — Be. bita — Ea, c. 41) [eiganda — Gb, c. [þann er a — de ß. 42) at ganga — tilf. Ba, k. 43) reðr — Fe. 44) bit — ß. þa lut — Fa, c, d. [mgl. — Gi, n. Ed. 45) a bitu — ß. 46) [of þoder — Ef. 47) þemað — Eb. þenaut — Ba.

þat skal madr eigi abyrgjazt at þyr renni¹ eigi talze þegar hann hezir [uza gradan² meðr nautum sinum.

¶ Ez madr selr kviþze með lornanda loft.³

- 16 zvi. Nu hezir madr þu skilt⁴ i skulld sina þa er huarke sterdi uerð ne leigu. þa skal þu þyr uera eigi ellri en .viij. uetra oc eigi yngri en at adrum talze. heil oc heilspenat oc hazi tælyt om uetren⁵ eptir⁶ Þalsmesso. Nu kaupir madr at manni ross⁷ eða buze. þess er abyrgð a er konypt hezir þegar [hann leidir brott.⁸ kviþt þe allt þat er madr kaupir. þa skal engi adrum selia suit⁹ ne með lornanda loftum. þat er lornanda lostr a rosse¹⁰ [ez þat er¹¹ blint eða daupt.¹² kviþdrag. vamhællt.¹³ skært¹⁴ eða¹⁵ stætt.¹⁶ en a adru kviþze¹⁷ ez þat dreðr¹⁸ sit sealzt. þa skal þa sueria zirir er selldi. [eða stælyr haza.¹⁹ at hann uissi eigi lornanda loft a ez hinn zinnr [a þyrsta manade.²⁰

¶ Om ofenan grip.²¹

- 17 zviij. Nu kaupir madr [ofenan grip²² at manni. þa er þess abyrgð a er selldi til þess er þeim lemr i hendr er konypti eða þeim manni er hann bauð om með uattum at taka nema þeir skili annan ueg zirir uattum.

¶ Om skipti manna.²³

- 18 zviij. Alla þa gripi er menn eiga saman. huart sem þat er afr eða eng²⁴ eða adra luti þa er skipti þær atomit. þa skal [þa skipti rada²⁵ er skipta uil eptir þui sem adr segir i odals skiptum. En þar sem .ij. menn eða þleiri eigu grip saman [þann er eigi þær skipti atomit sua at eigi verði stæde at.²⁶ eða þann er annar uil gagn az haza. en annar azrotizt²⁷ [eða ma eigi rotia.²⁸ þa biode þeim þyrst²⁹ er til motz eigu uid hann. Nu uilia þeir eigi kaup. luti huer kaup þa oc lo(n)si³⁰ [a er

Jvfr. *Cap. 16.* G. 43. 44. Hk. 122. Jb. VII. 18. *Cap. 17.* G. 45. Hk. 123. Jb. VII. 19. *Cap. 18.* G. 48. Hk. 124. Jb. VII. 20.

¹) nennr — *Fd.*   ²) gradan — mgl. *fl.* [þior — *Gs. Bf. k.*   ³) *Cap.* mgl. *Gl.*   ⁴) mætt — *fl.*
⁵) adr — tilf. *fl.*   ⁶) at — *Gh. Eb. Bc. g.*   ⁷) grip — *Bc.*   ⁸) [a brott leidir — *fl.* Slutn. af *Cap.*
danner i *Gi* et eget *Cap.*, der staar i *Ldl. B.* med *Ovskr.* Om leynandi loftu a þræði.   ⁹) maaskee
sult — *Gh. t. Ef.*   suit gera nt — *Fe.*   Senere rettet fra suit til suitt — *Ea.*   zala — *Ba. k.* mgl.
— *Ge.*   ¹⁰) kviþt þe — *Ff.*   ¹¹) [mgl. — *Gh. p. Ff. Ed. e. Ba. b. f. k.*   ¹²) daupt — *de fl.*
¹³) vamhælli — *Ge. f. p. q. r. s. Ff. Ba. d. e. k. l. D.*   vamhælli — *Gh. Fa. b. c. d. Bb.*   vam eða hællt
— *Fe.*   eða hælli — *Eb. Bc. Bg.*   vamhællt — *Ef. Bf.* mgl. — *Ed.*   ¹⁴) skært — *Ge. p. Fb. e. Bb.*
l. D.   skært — *Fc. d.*   skært — *Ef.*   skært — *Ba. k.*   ¹⁵) skært eða — mgl. *Gh. n. p. t. Ff. Ed. e. Bf.*
¹⁶) daupt — *Bc.*   ¹⁷) buze — *fl.*   ¹⁸) dreðr — *Ff. Ee. Bk.*   drægr — *Ed. f.*   ¹⁹) [mgl. — *fl.*
²⁰) [innan manadr — *Ed.*   ²¹) *Cap.* mgl. *Gl.*   ²²) [gripu saman — *Gi.*   ²³) *Byloven Cap. 17 Gl.*
²⁴) engiatigar — *Gh. p. Ed. f. Ba. D.*   tigar — *Eb. e. Bb. g. k.*   hus — tilf. *fl.*   ²⁵) [a toma oc rada [a
— *fl.*   ²⁶) [mgl. — *Bf.*   ²⁷) vrotizt — *Gc.*   vrotir — *fl.*   of þær eigi skipti a tomet sua at ei uerði
stæde at — tilf. *Ed. f. Bf.*   ²⁸) eiga — *fl.* mgl. — *fl.*   ²⁹) [eða uil eigi bioda þeim — *Ba. k.*   at kaup
— tilf. *Fb. Bb.*   ³⁰) [eli — *Ea. c.*

lytr eptir þui sem .vj. stynsamir menn meta eða seli huerium sem uil¹ oc luli hinum² sinn luta uerðz. Nu uilia hinir eigi uid tala. haxe [at lane oc³ at ofædiu⁴ þar til er hinir heimta oc abyrgizt [sem sitt ze.⁵ Engi (skal) annars þrammar selia en i lagum er mælt.⁶ En ez menn eigu stip saman þat er huargi hezir toft til at kaupa [oc eigi uilia adrir menn kaup.⁷ halde þa til gagns er uil oc greiði þeim sinn luta [stipleigu⁸ er til motz eigu oc tale ez⁹ þat þyrft¹⁰ er hann þarz til toftnadar at haza [a hins luta.¹¹

Um laus abyrgð.¹²

ix. Þa skal lan abyrgiazt er þiggr¹³ oc toma heilu heim.¹⁴ en ez hann uil 19 eigi þat þa skal seltia sem uita ze.¹⁵ En þat er allt uita ze er uattar uita oc allt þat er [domr domir manni.¹⁶ Sua oc ez logmadr segir ze¹⁷ a hendr manni¹⁸ með logligum laga orskurdi at giallda adrum manni.¹⁹ Nu ler madr eða selr þat sem honum er let oc miszer²⁰ þat.²¹ þa skal [sa er a²² heimta ez huarum sem hann uil. þeim er seldi eða hinum er koypti. oc sua skal hueruitna þar sem madr selr²³ annars manz eigu.

Ez madr leggr adrum ued huersu þara skal.²⁴

x. Nu leggr madr manni ued þirir einnhuern [grip eða²⁵ lut. þa skal þa 20 abyrgiazt ued er telr. En ez þeir haza goruan eindaga til ner vtt skal lonyfa.²⁶ þa skal hann²⁷ bioda honum eða hans umbods manni [i eindaga oc haza uatta uid.²⁸ En ez þa lonyfir engi²⁹ vtt. þa geri [huart er hann³⁰ uil at stynsamra manna uirdingu.³¹ haxe sialzr eða seli adrum.³² oc haxe þa skulld sina er ued tol en eigande þat

Jvfr. Cap. 19. G. 49. F. X. 19-23. Bj. 157. Hk. 125. Jb. VII. 21. Cap. 20. G. 50. Hk. 126. Jb. VII. 22.

¹) ez þeir uilia eigi kaup — tilf. Ea, c.   ²) þrim — fl.   ³) [mgl. — fl.   ⁴) [at lane — fl.
⁵) [uid handuommum sinum (einum) — Gr. Fa, b, c, d, e. Bb. of abrg. &c. — mgl. Gp. Nu uilia &c. — mgl. Gi.   ⁶) Engi &c. — mgl. Bb.   ⁷) [mgl. — fl.   ⁸) [mgl. — Ea, c.   ⁹) hans lut — tilf. fl.   ¹⁰) þyrft — mgl. fl.   ¹¹) [mgl. — fl. Heræter indskyde Gi, Ba, e. folgende Capitel, (med Ovskr. Um griba sameign — Gi. Her [ez þleiri men eigu grip saman oc sel han þeim uspurt — Ba. Ez m. selr annars vitan þa lonyfi er u.): Nu eigu .ij. menn eða þleiri (einn — tilf. Gi. Be) grip saman. þa selr einn of þyrft eigi hina at er með (imott — Be) honum eigu. Nu uilia þeir riufa þat kaup. þa skal luta hvær þeirra raba skal. of ez þa lytr er seldi. þa skal haldaþaz (halda — Ba, e). En ez hinir liota (er riufa uilia — tilf. Ba, e). þa stulu þeir riufa a þyrfta manadi er þeir verða varir vid. en eigi sidar. nema zull naubðyn (zullar naubðyniar — Ba, e) banni. þær sem i togum eru stidar (mæltar — Ba, e) at þeir mætti eigi riufa. of stulu þeir (þar — tilf. Ba, e) vitni til haza at þat se satt er þeir segia.   ¹²) Byl. Kb. Cap. 18 — Gl.   ¹³) let er (var) — fl.   ¹⁴) eða gialde verd eiganda — tilf. Gl.   ¹⁵) nema hinn tynnis með lane er let var þui at eigi ma han þar lan abyrgiaz er hann matte eigi lig þalzþ sine — tilf. Gl.   ¹⁶) [men domæ með domom sinum — Ed.   ¹⁷) ze — mgl. Ff. Ed, f.   ¹⁸) Sua oc &c. — mgl. Gi.   ¹⁹) manni — mgl. fl.   ²⁰) oc all þat [domr &c. — mgl. Gl. þat er vitaze — tilf. fl.   ²¹) Her ophører Lacumen i Gk.   ²²) [han eller hin — de fl.   ²³) eða ler — tilf. fl.   ²⁴) Byl. Kb. Cap. 19 — Gl.   ²⁵) [mgl. — de fl.   ²⁶) vera lonyfi — fl.   ²⁷) hann — mgl. fl.   ²⁸) [ut at lonyfa — Ge.   ²⁹) hann eigi — fl.   ³⁰) [huer er — Gk.   ³¹) metorðe — Gf.   ³²) huzim er han uil — Ba.

sem aut er. Nu er [eindage eigi a settr.¹ löngi innan .xij. manada eða þare sem þyr uar stilt.² Nu a madr at heimta þe at adrum manni oc tefr hann ued þear sine i einum huerium grip.³ huart sem þat er i iordu⁴ eða adru þe. þa skal þat ued uirða. Nu tefr madr þat ued brott adrum manni. þa skal hann hafa vatta uid⁵ til ued(s) sine er ued atte oc hafe löngt vtt [a þyrstum .xij. manadum⁶ ex hann⁷ er innadryllis. [En ex hann er eigi innan þyllis þa⁸ hafe löngt⁹ [a þyrstum .xij. manadum¹⁰ er hann temr heim i þylli.¹¹ nema naudþyniar banne þær sem i lagum eru mæltar. Witni skal hann til hafa [at þær se sannar.¹² elligar [a hann alldri þess mals uppreift.¹³ Nu tefr madr [.ij. monnum¹⁴ eitt ued. þa a þa ued er þyrri tof en hinum uedþoz er sidar tof [oc uifu¹⁵ þat uattar¹⁶

Um skuldþrotting oc kaup kuenna.¹⁷

- 21 .xxi. Nu heimtir madr skuld at manni [ex hann er innan þyllis¹⁸ oc [skuldþrotting hann¹⁹ [honum uid annan mann.²⁰ þa hezir hann lotit þeirri skuld ser ex hendi ex þar eru witni til [at hann tof þann skuldar stad.²¹ Vmagi ma engum kaupum rada. þat stolu ver oc uita huerfu miklu kaupi konur stolu kaup.²² Bonda kona oyris kaupi. [hauldz manz²³ kona .ij. aura kaupi. baruns²⁴ kona²⁵ halzrar merkr kaupi. en ex meira kaup kaupir þa ma þat riufa a þyrsta manade. [En ex bonde hennar er eigi heima þa ma hann riufa a þyrsta manade²⁶ er hann²⁷ temr heim oc hann ueit [kaup þat.²⁸

Ex bonde uil eigi halda kaup uid uerkmann sinn.²⁹

- 22 .xxij. Nu kaupir madr uerl at þialsum³⁰ manni. þa skal þat allt haldaþzt er

Jvfr. Cap. 21. G. 55. 56. F. XI. 22. Hk. 127. Jb. VII. 23. 24. Cap. 22. G. 70. F. X. 10. Hk. 128. Jb. VII. 25.

¹) [eigi eindagat ner vt skal tenfa — Gl.   ²) En ex hann löngir eigi vt þa er þat þoruediat. nema hann löngi innan manadar — tilf. Gi.   ³) tut — fl. grip eða tut — fl.   ⁴) adru — Fb.   ⁵) uid — mgl. fl.   ⁶) [innan .xij. manada — Gn.   ⁷) þat — Fb. Bl.   ⁸) [eða — Gb, men samt. rettet s. i Ga. [mgl. — fl.   ⁹) brugðit — fl.   ¹⁰) [innan þeirra .xij. manada — fl.   ¹¹) Ex hann er innan &c. (fra 6) — mgl. Gl. En ex hann er eigi &c. — mgl. her, men tilföies nederfor, efter sannar (ved 12) — Gq, r. Fa, b, c, d, e. Bd, l.   ¹²) [at þar sem sannar eighande vads — Ff. [at þa se same — Ed.   ¹³) [er þat þoruedia — Gl. Herfra til Cap. Ende mgl. — Gk.   ¹⁴) [tuisvar — Gc, t.   ¹⁵) iatu — Gn.   ¹⁶) [ued — Gl. [ex uitnat uar — Ba, k.   ¹⁷) Cap. mgl. i Gl, men tilf. med Mrg. H.   ¹⁸) [mgl. — Fb, e. Bl.   ¹⁹) [þyrtr hann þat — Gk. [þrottir han þat — Gp, [þrottir h. þa skuld — Ff. [þyrtr þat undir vatto — Bb.   ²⁰) [undir arman — Gk. [undir annan — fl. [at annar tefr vidr — Bl.   ²¹) [mgl. — Ba, k. Her tilf. Mrg. H. i Gf: Ex so vill iatta ad gialda er lufa skal. En ej er han þyrdur ad gialda adrum en þeim er þyrfti atti zie ad honum Nema han se vian hierads eðr eigandj haffue adur heimtt i rettan gialdaga oc þringet eigi. þa a so er sidar þot þa skuld ad kaupj eður gioz, oc er rietter heimþandj þes þiar oc eignar madr ex han hezir lönglig vitne ad hin heimiladi honnum þat zie oc er hin þa vid þyrdur.   ²²) rada — fl.   ²³) [haulds — Gh, i, p. Fa, b, c, d. Ea, c, d, e, f. Ba, k, D. [hald manz — Bd. [riddara — Mrg. H. i Gl.   ²⁴) [onds manns — Ge. Fe. Ed, e, f. Bf, k. [landz manz — Ba.   ²⁵) of baruna kona — tilf. Fe.   ²⁶) [mgl. — Ge, f, h, i, q, r, s. Fa-f. Ed. Bd, l.   ²⁷) bonde hennar — Ge,   ²⁸) [mgl. — fl.   ²⁹) Cap. mgl. Gl.   ³⁰) þrialsum — mgl. Gh, k, p. Ff. Eb, f. Ba, k. D.

[peir uerða afatter.¹ En ex bonde uil eigi hallda mala uid [leigu mann² sinn [oc uisar honum or uist. þa skal hann krefja uistar sinnar með uattum .ij. oc biöda honum uert sitt stítt³ sem þeir urðu a satter. [Nu ex bonde uil þat eigi⁴ þa er hann setr .iiij. aurum silfrs uid konung. En hinn skal hafa kaup sitt oc matar uerd stítt sem onort er. En ex leigu madr uil eigi hallda [mala uid bonda.⁵ þa skal bonde krefja⁶ hann uerka sitra sem [hann handseldi honum⁷ oc biöda honum uist. [med uattum.⁸ En ex hann uil eigi þat. þa er hann setr .iiij. aurum silfrs uid konung. en bonde a stítt at heimta ex honum sem hann [atte at reida⁹ honum¹⁰ [i leiguna.¹¹ en¹² matar [uerd haxe¹³ hann eði¹⁴ þui at hann hagnar¹⁵ sialfr.¹⁶ En [ex þa er vitande er¹⁷ tetr uinnu¹⁸ mann anna(r)ð manz þa er hann setr halzre mort silfrs uid konung. En ex hann tetr a hond ser manz uert oc getr eigi vnnit.¹⁹ þa skolu menn meta huat leigu²⁰ fall²¹ honum skal i þui uera. Nu legzt leigu madr siutr eða sar. ex hann ligg²² halzran manad þa skal honum eði leigu fall i þui uera.²³ með²⁴ þeim bonda er stynsamir menn meta [eða sea²⁵ at zullzra²⁶ se til.²⁷ En ex hann ligg²⁸ lengr þa skolu stynsamir menn meta uerlation²⁸ oc mat þann er hann nortir [eða zora hann a hendr erzingia.²⁹

Um felitla menn er sigla.³⁰

xxij. Nu ex þui at uinnu menn eru miöl torzengnir [i heraðe³¹ oc allir uilia **23** nu [i kaupzzerdir³² zara. þa uilium ver þat vanliga³³ [ex tata³⁴ at notor madr zara þa i kaupzzerdir er minna ze eigi en til .iiij. marka uegna³⁵ [skulda laust.³⁶ Skal þetta zorbod³⁷ standa zra þastum oc til Midials messo [huert ar.³⁸ En [zra Midials messo oc³⁹ allan uetren sidan⁴⁰ zara [huert er hann uil⁴¹ með þui⁴² sem gud hezir let honum. [huert sem þat er meira eða minna.⁴³ En stýrimenn þeir er

1) [þeim tomr a samt — Ea. 2) [vertmann — fl. [vinnumann — Gi. 3) [eplir þui — Gi. 4) [mgl. — Gi. 5) [mgl. — Ea, c. 6) beida — Gh. 7) [þeir urðu afatter — Gk. [þeim var stítt — Ff. 8) [mgl. — fl. 9) tuta — fl. 10) [stítti — fl. 11) [mgl. — fl. 12) þuiat — Fb. 13) hezir — fl. 14) zirirgort — Ba. [þarz ei at geta — Bf. 15) hagnadi eller hezir hagnat — fl. 16) mat — tilf. Gn. mat snum — tilf. Bb. 17) [þa madr en uisr er uitande oc — Ba, k. 18) leigu — Fa, b, c. 19) vnnit mgl. fl. 20) leigu — mgl. Ba, k. 21) [at — Gk. 22) lengr en — tilf. Gs. 23) Nu legzt &c. — mgl. Gr. 24) með — mgl. fl. 25) [mgl. — fl. 26) zullzra — Gh, k. Ef. Bd, g. 27) með þeim bonda &c. — mgl. Fe, f. 28) uertazall — Gi. 29) [ellegar aghendi ser oc zue erzingia at zoda — Ba. [i siglingar — Gr. 30) Byl. Cap. 22 — Gl. 31) [at þa — Ba, k. 32) [til kaupstada — Ba. [t. kaupstadar — Bk. 33) vandliga — fl. meðr ollu — Fd. 34) [zirir biöðe — Bf. [mgl. — Gr. 35) [silfrs — Gf, i, n. Ed, e, f. Ba, e, f, k, l. uegna — mgl. Ge, i, t. Fa, b, c, d, e. Ea, c. Bd. 36) [mgl. — Gc, e, f, h, i, k, l, n, p, q, r, t. Fa-f. Ea-f. Ba, b, c, e, f, g, k, l. D. 37) zorbann — Fd. 38) [mgl. — Gf, h, i, n, p. Ff. Ea, d, e, f. Ba, b, f, k. D. 39) [mgl. — Gh, i, p. Ff. Ea, e. Ba, b, k. D. till þasþja — tilf. Gf. 40) sidan — mgl. Gf. Fe. 41) [huert i zridi — Ge, f, h, i, k, n, p, q, r, s. Fa-e. Bb, c, d, e, g, k. D. [hu. i zr. huert er hann uil — Gl. Ea, b. [huert i nadom — Ff. [stulu þeir zara i zridi huert er þeir uilia — Ed. Bf. [huar — Ba, k. 42) [stiu goðo eller þui goðo — fl. [stiu goðz — Ba, k. 43) [mgl. — fl.

tala menn a skip sin með minna ze en nu er flit. þa sedizt sa .ij. aurum¹ silzrs uid. tonung zirir huern þeirra oc sua huer er zelag leggr uid þa.²

Ex styrimadr tekr a skip sitt of marga menn.³

24 xxiiij. Nu skipar madr kaupskip⁴ [i herade heima⁵ oc tala menn zar⁶ af honum. þa skal hann sua skip⁷ skipa⁸ at þeir haze allir zar i er telit haza. Nu ez skip [uerdr of miot ladi⁹ þa skal styrimadr [sinn varning¹⁰ fyrst af bera en hinir hazi zar er tolu. En ez þeim þidir þa en ofladi¹¹ [er zar¹² tolu.¹³ þa stolu þeir af bera [er sidastir¹⁴ tolu¹⁵ þar til er skip er zort.¹⁶ þa skal hann leggja a [handsals flit¹⁷ .ij. aura silzrs [huerium þeirra er af bera.¹⁸

Ex menn sigla zirir bann.¹⁹

25 xxv. Nu zara menn [zirir bann²⁰ landa²¹ [eda stada²² millum. þa er styrimadr²³ selr .viiij. ertogum oc .xiiij. mortum silzrs uid tonung en hafeti huer mort silzrs. En ez madr (zer) [or kaupstad oc i herad²⁴ i zorbode. selr mort silzrs uid tonung.²⁵ Einn²⁶ skal styrimadr [a skipi huериu²⁷ sa er nestir huilir borde²⁸ a stiorn. styrimann skal um allt solia en allir²⁹ giallde [þeir er³⁰ i skipi eigu þui er [zirir bann³¹ zor. Engi skal [bann³² leggja³³ zyltna³⁴ millum [af torne eda mat³⁵ nema með tonungs rade.³⁶ En ez leggr þa eru þeir selir allir zyltis menn .viiij. ertogum oc .xiiij. mortum silzrs uid tonung. [þat ze a halzt tonung³⁷ en halzt allir lagu nautar.

Jvfr. Cap. 24. G. 146. Bj. 167. 169. Hk. 129. Bl. IX. 2. Jb. VIII. 1. Cap. 25. G. 313. F. VII. 27.

1) mortum — *Fo. Eb.* 2) Det övr. af Cap. i *Gl.* see *Byl. Kb. C. 22.* 3) Cap. mgl. *Gl.* 4) skip — *Gn. Ec.* 5) [heiman or heradi — *fl.* 6) zar i — *fl.* 7) skip. — mgl. *Fo. f.* 8) torða — *Ba. k.* 9) [ozladið eller ofladið — *fl.* 10) [sina varu — *fl.* [sin zong — *Ed.* 11) eigi zort — *fl.* 12) fyrstir — *Fb. Bd. l.* 13) [mgl. — *fl.* 14) ofstir — *fl.* 15) [mgl. — *Gr.* 16) vel zort — *fl.* mundanga ladið undir þeim — *Bf.* 17) [handsalsflit — *Gn. Ff.* [handsal sitt — *Gt. Fb.* [handsal flit til — *Fe.* [handsal — *Ea. c.* 18) [mgl. — *fl.* þa þat &c. mgl. — *Gh.* 19) Cap. mgl. *Gl. Bg.* 20) [z. zarbann — *Fa. c. d.* [i zorbodi — *Gp.* [i zorbode tonungs — *Fe.* [z. bann eda zorbod — *Ee.* Nu zara &c. — mgl. *Ed. f. Bf.* 21) [i zerdir zyrir land fram — *Gi.* [zirir bannat land fram — *Gt.* [z. bannat land — *Ba. k.* zyltna — *Ed. f. Bf.* 22) [eda kaupstada — *Gt.* [mgl. — *Fb. Ed. f. Bf. l.* 23) *Her begynder en Lacune* i *Gk.*; ophörer i de sidste Linier af den hele Lov. 24) [or kaupst. j herade — *Gh.* [or kaupstad — *Gi. Ff.* [or kaupstad heim i herad — *Gr.* [or t. i herad — *Fa. c. e. Bb. l.* [or herade eda or kaupstad — *Ea.* 25) En ez madr zerr &c. — mgl. *Ge. Ed. e. f. Be. f.* 26) Einn — mgl. *Ed. f. Bf.* 27) [mgl. — *fl.* *Her begynder* i *Be* et indskudt Blad, med en nyere H. 28) barði — *Gi.* skipi — *Gr.* 29) adrir — *Gi. Bf.* 30) [sua [em þeir — *fl.* 31) [i zorbodi — *Gi.* [zorbannat — *Bf.* 32) zarbann — *Gs.* 33) [banna — *Ba.* 34) zylthia — *Ef.* 35) [at zyltia torn eda mat — *Fa. c. d.* [torn oc mat at kaup — *Ea.* [zora af torne eda matte — *Ba.* [af t. e. matte — *Bk.* 36) [e gort — tilf. *Ba. k.* 37) [haze halzt aller zyltis menn — *Ea.*

Um afgling huat vidr liggr.¹

xxvij. Nu roa menn a menn eða sigla. gíalldu stada þann allan er [þeir gera² 26
nema menn [roa zírur barð³ þeim.⁴ Kef þau oðl er tekr i almeninga þa a tonung.
Nu ez menn sigla⁵ zírur land fram eða ez hazi oc briota menn⁶ skip sitt. [sitt ze⁷
a huer⁸ er kennir með uattum [huer sem iord a er a tekr.⁹ hazret¹⁰ oðl onnur a
tonung.¹¹

Um fullrettis stada.¹²

xxviij. Nu ler madr manni skip sitt eða roff oc uil sa haza at þorz sinni [er let 27
uar.¹³ en hinn zer til [er lede¹⁴ oc tekr ez honum lanit. þa gíalldu hann¹⁵ .ij. aura
silzro¹⁶ þeim er skip eða roff a. Hueruitna þar sem menn gera monnum zear stada
meðr heizt¹⁷ eða ozund. bote sa fullrette er gerir oc stada¹⁸ sem .vj. stynsamir menn
meta logliga til nezndir ez domaranum. [oc ozundar bot a ozan¹⁹ ez vitni eru til.
þat er allt fullrettis stade er menn meta til halzrar merkr silzro.²⁰ en ez minni er
þa er [þoda bot .ij. aurar silzro²¹ [þeim er stade er gor.²² Nu dylr hann oc eru
eigi uitni til. syni með lyritar eidi. [en .vj. eidi²³ zírur fullrettis²⁴ stada. En ez
eidar zallazt.²⁵ gíalldu silt sem adr uar mællt.

Um dubl.²⁶

xxviij. En ez menn dubla²⁷ eða lasta teningum om peninga. se [vppnemt allt 28
tonungs umbods manni²⁸ þat er a borde²⁹ liggr³⁰ oc huer þeirra setr halzre mort
silzro uid tonung. En ez menn uedia. hazi at allz engu oc se sectar lauft [uid tonung.³¹

Jvfr. Cap. 26. G. 145. Bl. IX. 18. Cap. 27. G. 92. F. IV. 37. X. 45. 46. Jb. IX. 17.
Cap. 28. Hk. 130. Jb. IX. 18.

¹) Ingen Cap. Afd. i Ea, c, e. Bd. Danner i Gl. Byl. Kb. Cap. 20. ²) [ez uerdr — Fe. [ez v.
þeirra sigling — Be, g. ³) bord — Ge. ⁴) [roa z. barð zraman þeim — Gl. [roa zírur fram — Ed.
⁵) eða roa — tilf. fl. ⁶) menn — mgl. fl. ⁷) [þat — Ge. ⁸) [þa a þat huer ez ze sinu — Ed.
⁹) [mgl. — Gi. [huer [. þat a — Fb. ¹⁰) hazregster — Fd. ¹¹) hvar sem &c. — mgl. Bd. Her ind-
skyder Fe som eget Cap. Stykket Ez madr steznr manne &c., dernæst konongr eða hans umb. madr a zyrft
þaup &c. See ovenf. S. 155. Note 18. ¹²) Ingen Cap. Afd. i Ea, c, e. Byl. Kb. Cap. 20 — Gl. ¹³) [mgl. — Gi.
¹⁴) [mgl. — fl. ¹⁵) er atte — tilf. Ea, c. ¹⁶) at azange [er atte] þeim er skip eða roff var let. En ez
hinn hezir lengr en let var, þa gíalldi hann azang .ij. aura silzro — tilf. Gb, c, h. at azangi er skip eða roff a.
En ez . . . silzro — tilf. Ge. at az. er atte skip eða roff. En ez . . . silzro — tilf. de fl. at azange er lede
skip eða roff. en . . . silzro — tilf. Gl. at azange er atte. en . . . gíalldu .ii. aura [. — tilf. Fb. at azange er
fl. e. roff atte — tilf. Ea, c. at az. þeim er han lede fl. e. roff. En . . . silzro — tilf. Ee. ¹⁷) heiptugri
hendi — fl. ¹⁸) ziarstada — fl. ¹⁹) [mgl. — fl. ²⁰) vegnar — fl. ²¹) [ozundarbot eptir lagadome
— Ge o. fl. Opr. saal. i Gb, men rettlet som i Ga. ²²) [mgl. — fl. ²³) [mgl. — Gf. Fb, e. Bd.
²⁴) hazrettes — Be. ²⁵) zalla — fl. ²⁶) Ingen Cap. Afd. i Gh, s. Fe, f. Ea, c. Bb, k. Cap. findes i
Gi sidst i Bolken; þaa dette Sted findes derimod uden Ovskr. følgende: Sa madr er hezir uagir rangar situr
eða maliterold. Sua of ez hann silar rangl. setr mort silzro uid tonung of sete sem hann hazi iazn miklu stolit.
Cap. er i Gl Slutn. af Byl. Kb. C. 18. ²⁷) dupla — fl. ²⁸) [uppn. alt tonungi — fl. ²⁹) þerbordi
— Gp. ³⁰) [vppnemr peningr með tanningum en a borde ero tonungs umbodsmanne — Ff. oc undir teninga
tom — tilf. Ba. ³¹) [mgl. — fl.

Um uagir oc mælikerolld.¹

29 xxix. En æz þui at sua er tekitt om allt landit at einir² pundarar³ [oc einar uettr⁴ [oc ein met⁵ [oc stidur⁶ oc mælikerolld stolu ganga om allt landit. at þui sidr megi prettazt zakunnigir⁷ menn huar sem þeir kunnu fram at toma i landeno. þa er þesse skipan a gor. at skipundare⁸ skal uera slitr sem uanr er. skal hann risa at halzru⁹ skipundi¹⁰ oc þar til er uerdr¹¹ [halzt annat skipund.¹² med þeim hette at .iiij. uettr oc .xx. stolu gera skipund [þær sem¹³ huer þeirra stande [halza .ix. mort oc .xx. oc .viiij.¹⁴ ertogar.¹⁵ þar nest handpundare.¹⁶ oc skal hann risa at halzre uett¹⁷ oc þar til er a ma uega halzt¹⁸ skipund.¹⁹ En ez minna þarz at uega en halza uett²⁰ þa uegi i skalum med metum.²¹ Smorpundare skal slitr uera sem [iazuan er uanr at uera.²² [oc uera²³ .iiij. punda smor²⁴ þeirra at [.iiij. merkr²⁵ oc .xx. geri huert smorpund.²⁶ En ez laupr er om hann skal eigi standa tomr meira en .viiij. merkr.²⁷ En þesse stolu mælikerolld vera til [grions oc annars²⁸ gudlegs²⁹ auagtar.³⁰ [Salld þat er .ij. geri skipund³¹ oc [mæli sa³² er .v. ³³ geri salld.³⁴ [halzr mæli.³⁵ [ziordungr mælis³⁶ [oc settungr.³⁷ [oc se prozat med rug oc uandregit.³⁸ þau eru onnur mælikerolld er mæla skal med hunang oc allzffonar dryt. lysi oc adra luti þui lika. er þat zyrst astr [oc halzr astr.³⁹ bolle [oc halzr bolle.⁴⁰ iusta.⁴¹ eru tuær iustur⁴² i halzbolla. [halzbollar .ij. i bolle.⁴³ bollar .iiij. i ast.

Jvfr. Cap. 29. Jb. VII. 26.

¹) Cap. allersidst i Bøarskipan — Gl. ²) stolu — tilf. *Fd. Ba, k.* ³) uera — tilf. *Fd. Ba, k.* ⁴) [mgl. — *fl.* ⁵) [mgl. — *fl.* ⁶) [mgl. — *Gq.* oc alnar — tilf. *Fe, f.* ⁷) zavitrir — *fl.* zatotr — *Ba, k.* ⁸) skipundare — *Ge.* pundari — *Ge, i.* ⁹) punde (saaledes) tilf. — *Gi.* ¹⁰) pundi — *Gn. Ea, c. Bl.* ¹¹) vegr eller a ma uega — *fl.* ¹²) [halzt — *Fc.* [halzt annat pund — *Bl.* oc þar til &c. — mgl. *Gi.* ¹³) [sua at — *fl.* ¹⁴) .viiij. — *Gh. Ff. Ee. Bc, g.* .iiij. — *Ea, c.* ¹⁵) Istf. at .iiij. v. of tuttugu &c. har *Ed, f. Bf:* at .xx. pund (inspund — *Ef. Bf*) stolu uera i hueriu skipundi (pundi — *Bf*) of .viiij. uetter of .xx. of .viiij. ertogar i huerri uett. ¹⁶) halzpundari — *Gh, p, t. D.* [halzt pund — *Ba, k.* ¹⁷) mort — *Ea, c.* ¹⁸) halzt — mgl. *Ed.* ¹⁹) ligspund — *Gd.* pund — *Gn, t. Eb. Bc, f, g.* ²⁰) oc þar til er a ma uega &c. — mgl. *Gi.* ²¹) En ez minna &c. — mgl. *Ed, f. Bd.* ²²) [von er at — *Ed, f.* ²³) [mgl. — *de fl.* ²⁴) [at a mege (ma — *Ef*) uega .iiij. pund — *Ed, f.* [mor — mgl. *fl.* ²⁵) merkr, og derover med s. H. veltir — *Gi.* veltir — *Gn, q, r. Fb, d. Ea, c, e. Bl.* ²⁶) [huert stande .iiij. merkr of .xx. — *Gl.* skipund — *Fb.* pund — *Fa, d, e.* ²⁷) þeirra at &c. — mgl. *Ed, f.* en ez minna &c. — mgl. *Bf.* ²⁸) alls — *fl.* ²⁹) vidrlifs — *Ge, p, s. Ff. Eb. Bc, g.* vidlegs — *Gf, q, r. Fb. Bl.* virdulegs — *Gh.* v. legs — *Gi.* vidarlegs — *Gn.* vidrlegs — *Fa, c, d. Ea. Bd, e.* vidrlifs — *Ed, f. Bb.* veraldlegs — *Ee. Ba, k.* vidrlifs — *D.* mgl. — *Gl, t.* ³⁰) [annara lufa — *Fe.* ³¹) [Salld til þuilifs uagtar at .ij. g. skipund — *Fe.* halzt sald — tilf. *Ge, h, s. Fc, f. Eb, e. Bb, c, g. D.* halzt sald þat er .iiij. gere pund — tilf. *Ba.* hafsalld . . . pund — tilf. *Bk.* ³²) [þeppa su — *Fa, d.* ³³) [.v. mælar þeir — *Ee.* ³⁴) skipund — *Fb. Bb, l.* Det oprind. raderet i *Ba,* men maaskee med s. H. skrevet pund. Raderet i *Bk,* men med en gl. H. skrevet mælt. [sa er geri .v. salld — *Gd.* vandregit — tilf. *Ba, k.* ³⁵) [holz þeppa — *Fa, d.* [mgl. — *Ed, e, f. Bf.* ³⁶) [ziordungr þeppo — *Fd.* [mgl. — *Gi, n, p, t. Fa, b, c, f. Ea-f. Ba, b, c, e, f, g, h, l. D.* ³⁷) [settungr mælis — *Ge, h, i, n, p, r, t. Fb, c, e, f. Ea, b, c. Ba, b, c, e, g, h, l. D.* [settungr þeppo — *Fa.* [settungr .v. gere mæte — *Ee.* [mgl. — *Gl. Ed, f. Bf.* ³⁸) vandregit — *Gh.* uandregit — *Gi.* [mgl. — *Gf, l, q, r. Fa, b, d, e, f. Ed, f. Bd, f, l.* ³⁹) [mgl. — *Ge, h, i, l, p. Fe. Ea, b, c, e. Ba, b, c, e, g, k. D.* ⁴⁰) [mgl. — *Ed, f. Bf.* ⁴¹) iusta — *Gs. Fc, e.* ⁴²) iustur — *Gs. Fc, e.* ⁴³) [mgl. — *Gi. Fe, f.*

Stal logmadr haza [pundara¹ þessa. allar² uettr oc met oc mæleterolld oc stidur³ a logdingi.⁴ En þess i millum skal liggia⁵ undir⁶ logmanz ualld e oc þeirra er honda ze uardueita.⁷ Skal þar [a þinginu⁸ huer⁹ sýslumadr [retta¹⁰ pundara sina uettr oc met oc stidur oc mæleterolld¹¹ en bóndr¹² eptir þeirra pundarum¹³ [oc þui allu sem þyr greinir.¹⁴ Mart skal uera a mæleteralld e hueriu slitt sem merkizt a logdingi.¹⁵ veri sýslumadr sýlldr at stoda¹⁶ þetta a huerium .xij. manadum [om sinn.¹⁷ En ez notor hezir umartat gialde mort silzrs. Stal huer huzastf madr eiga mæle oc pundara oc bismara. Engi madr skal byggia sþippundara ne adrar uagir. en ez byggir gialde mort silzrs.¹⁸ [En hueruitna sem rong¹⁹ mæleterolld zinnazt.²⁰ vane sua at eði se til þess hezt²¹ sidan. [En huer sem eitt huert i þessare grein hezir rangt eða umartat²² setr mort silzrs uib konung²³ [ez hann uelit þat.²⁴ En eigi setizt²⁵ bonde medan sýslumadr þær honum eigi mart²⁶ til reidu [a pundara eða mæleterolld.²⁷

IX. Þioza bolck.²⁸

- i. Her hezt þioza bolck oc segir ez madr stel.
- ii. Um þioza þærstur.
- iii. Ez madr setr uib ze sinu þiozstofno.
- iiii. Ez madr stendr manni med ze sino.
- v. Ez madr kennir adrum stulld.

¹) mgl. — *fl.*   ²) allar — mgl. *fl.*   ³) [alla þessa luti — *Fb.*   ⁴) Gulapingi — *Gi, n, q, r, t. Ec.*   *frostþingi* — *Fa, b, c, d, e.*   *Eidsvapingi* — *Ea, e.*   *Þorgarþingi* — *Bl.*   *U. tingi* — *Gs.*   *Istf. skal logmadr &c. have* *Ed, f. Bf:* Nu skulu menn (ver — *Bf*) þessar vaqir haza til Eidsiva (Þorgar — *Bf*) þings.   ⁵) i Þiorguin — tilf. *Gg, r.*   i Zautru — tilf. *Fe.*   i Ridarosi — tilf. *Eb. Bc.*   ⁶) Her ophörer i *Be* det indskydte Blad med den nyere H., og den ældre begynder atter.   ⁷) En þess imillum &c. — mgl. her, men indskydes nedenfor (ved 17) i *Gf, q, r. Fa, b, d. Ed, f. Bd, f, l.*   ⁸) [eptir — *fl.*   ⁹) gialdfri of — *Gl.*   ¹⁰) marka eller gera — *fl.*   ¹¹) [marta sin — *Gn.*   i huerri [sttu — tilf. *Gh, p. Ba, k.*   ¹²) huffbóndr — *Gl.*   ¹³) metum — *Gn.*   *gognum* — *Ea, c.*   ¹⁴) [oc rette stidum — *Fe.* [mgl. — *de fl.* oc bóndr &c. — mgl. *Gh, i, p. Ba, b, e, g, k.*   i huers [sttu — tilf. *Ge, s.* of se þrozat med rug of vandregit — tilf. *Gl.* of se i huas [sttu prouat med rug of uonddre(g)it — tilf. *Fe.*   ¹⁵) Gulapingi — *Ge, i, n, g, r, t. Ec. Bc.*   *frostþingi* — *Fc, e.*   *U. tingi* — *Gs.*   *Eidsiva þingi* — *Ea, d, e, f.*   *Þorgarþingi* — *Bf.*   *Mart skal &c.* — mgl. *Fa, b. Bd, l.*   ¹⁶) þroza — *fl.*   ¹⁷) [mgl. — *fl.* oc mæle med rug oc vandstaxt — tilf. *Gf, q, r. Fa, b, d, f. Bd, l.*   *veri sýslumadr &c.* — mgl. *Ed, f. Bf.*   Her indskydes Stykket En þess imillum . . . vardveita — *Gf, q, r. Fa, b. Ed, f. Bd, f, l.*   ¹⁸) En ez notor &c. — mgl. *Gc, e, h, i, n, p, s. Fa-f. Ea-f. Ba, b, c, d, e, f, g, k, l. D.*   ¹⁹) rong, — mgl. *Gh.*   ²⁰) ero — *Gt.* [En huer sem eitt huert hezir rangt eða umertt (eða umertt — mgl. *de fl.*) ez þessu — *Gf, q, r. Fa, b, d. Ed, f. Bd, f, l.*   ²¹) hax — *fl.*   *nþtt* — *fl.*   *nþtt eða hax* — *Gh.*   ²²) eða umartat — mgl. *Gl.*   ²³) [oc gialdi konungi mort f. ez hann hezir rangt oc (eða) umertt (umartat) — *Gf, q, r. Fa, b, d. Ed, f. Bf.*   ²⁴) [of uelit hann þat — *Gf, r. Fa, b, d. Bd, l.* [mgl. — *Ed, f. Bf.*   ²⁵) setizt — *Gr.*   ²⁶) Her ophörer *Lacunen* i *Gg.*   ²⁷) [a pundarum of mæliteroldum — *fl.* [mgl. — *fl.*   En eigi &c. — mgl. *Ge, h, l, p. Fa, b, d, e. Eb, d, f. Bb, c, e, f, g, k, l. D.*

Som Slutningscapitel i Bolcken tilf. *Ff* Bestemmelsen om *Aager*, der ellers findes i Forbindelse med Christenretten, see Erkebiskop Jons Christenret Cap. 35, hvor Varianterne findes anførte.

²⁸) Dette er i *Ga* den stadige Sideoverskrift gjennem den hele Bolk.

- vi. Um rangsaf.
 vij. Eð madr zinnr ze sttt þiozstolit.
 viij. Dm marksteina færslu.
 ig. Eð madr stetr or allþenagardum.
 j. Um huingsflu.
 gi. Dm hontaf.
 gj. Guersu madr skal með zynði zara.
 gij. Um tlyktar eida.
 giiij. Dm settar eida.
 gv. Um lgrittar eida.¹
 gvj. Dm ranga eida.²

Her heyr þiozra bolh oc segir eð madr stetr.³

1 i. Þat er nu þui nest at var skal engi annan stela. Nu er þo greinande eð [sa madr⁴ stetr mat⁵ er eigi [zær ser uinnu⁶ til zorstro⁷ oc hæþr sua lizi sinu [zirir hungro safir.⁸ þa er sa stuldr [zirir engan mun⁹ [rexfingar uerdr.¹⁰ En sa madr er vinnu [zær er¹¹ [ser til zorstro¹² stetr [til oyris¹³ oc uar eði adr at slitu tendr. þa skal hann a þing zora oc loysi hud sina .iij.¹⁴ mortum silzro.¹⁵ [Nu stel hann annat sinni til oyris.¹⁶ loysi hud sina .vj. mortum silzro.¹⁷ En eð hann loysir eigi. late hud sina oc se brogdit lylti¹⁸ a tinn honum. [Stetr hann þridia sinni til oyris.¹⁹ late hudina en tonungr tafe [aþ ze hans .vj. mertr silzro²⁰ [eð til er.²¹ En eð hinn same stetr optar. þa er hann dræpr.²² En eð madr stetr til halzrar mertr ueginar²³ sa er eði uar at þui tendr zyr. þa skal hann a þing zora oc loysi hann stl²⁴ .viiij. ertogum oc .xiiij. mortum silzro uid tonung eða zare utlegr.²⁵ En eð hann stel optar þa er hann dræpr.²⁶ En eð þiozr stetr til mertr ueginar²⁷ i zyrsta bragde²⁸ þa heyr hann zirir gort²⁹ ze sinu [allu uid tonung.³⁰ oc hæze slita rexfing sem sa madr leggr a hann er tonungo ualld heyr i hende til rettra rexfinga. oc

Jvfr. Cap. 1. G. 253. F. XIV. 12. Hk. 131. Jb. IX. 1.

¹) oc ranga eida — tilf. Ga urtigt med Udeladelse af den 16de Titel. ²) Udelades urigtigen i Ga.
³) Orskr. tagen af Gb, c. mgl. i Ga. ⁴) [solten — Gi. ⁵) matsmat — Gk. ⁶) [er ((ser) vinnu zor — Ee. Ba, f. ⁷) [zær ser til vinnu of til zorstro — Ed. ⁸) [mgl. — fl. ⁹) [med engu moti — fl.
¹⁰) [rexfandi — fl. ¹¹) [zær — fl. ¹²) [mgl. — Ed, f. Bd, f. ¹³) [mgl. — Gl. i zyrsta sinni — tilf. Bf. ¹⁴) .ij. — Fb. .iiij. — Bd. ¹⁵) vid tonung — tilf. fl. ¹⁶) til oyris — mgl. Gg.
¹⁷) [Nu skal hann loysa annat sinni hud sina .vi. mortum f. — Fb. ¹⁸) tlyktum tlyti — Bf.
¹⁹) [En eð hann stel optar — Gf. Fd. ²⁰) [huarn þening zær hans — Ea, c. ²¹) [mgl. — fl. ²²) daubar oc dræpr — Ba. ²³) silzro — Gg, r. Fb. Ba, d, k, l. mgl. — Gf, l. Fe, f. Ed, e, f. Be, f. i zyrstu — tilf. Bf.
²⁴) hud sina — fl. ²⁵) daubar oc dræpr — Ba, k. ²⁶) Her følger i Bl en Side, beskrevet med Runer i 16de el. 17de Aarh., indeholdende et, Loven uvedkommende, Grændeskjel mellem Norge og Rusland samt Sverige (Mbr. fol. 100, b, aftrykt fuldstændigt i Björnærs cogitationes critico-philologicæ de orthographia lingvæ Sviogothicæ tam runica quam vulgari, a corrupto mediæ ævi stylo vindicanda, Stockholmie 1742); paa næste Side fortsættes Lovens Text uden at noget mangler. ²⁷) silzro — Gi, l, q. Fa, b, e. Ed, e. Bl. mgl. — Gf, Ea, c, f. Ba, b, d, e, f, k. ²⁸) tafe — Ed, f. Bf. er eigi var at þui zyr tendr — tilf. Ef. Bf. ²⁹) zirir stolit — fl. ³⁰) [mgl. — fl.

hallde hann þó líxi sínu. [Nu er hinn same stetr optare¹ þá hefir hann þirir gort
[ze oc þrildi.² [lande oc lausum öryri³ [oc líxino með.⁴

Um þioza færslur.

ij. Nu er þiozr er zundin⁵ þá stal binda zola⁶ a hal honum i þui zylki sem 2
þiozr er tekinn oc zora umbodsmanni⁷ bundinn⁸ oc hallde umbodsmadr honum til
þings⁹ oc af þingi i zioru.¹⁰ En umbodsmadr zai mann til at [drepa hann¹¹
oc sua alla þioza. En bóndr eru stýlðir til at zylgia þiozi til draps.¹² þá er af
þeirra abrygd. En er þeir uilia eigi zylgia. [setr huer halzre mort¹³ sílzrs uid ton-
ung.¹⁴ En ze þat allt er tekitt uerdr af þiozi. þá a sa þat er þioz tetr oc eigi
berft adrum manni uitni til. en alla adra lausa aura a tonung. En sa abrygigt
þioz er bindr¹⁵ [eda setr¹⁶ .iiij. mortum sílzrs uid tonung¹⁷ þar til er hann setr
hann bundinn [a zlet umbodsmanz¹⁸ oc haze þar til uitni. En er þiozr uil ueriazft
þá zellr hann vtleggr.¹⁹ En er madr tetr þioz lausan þá er hann setr .iiij. mortum
sílzrs uid tonung. [oc sua umbodsmenn tonungs sem adrir menn.²⁰ þar stal huernn
þioz doma sem stal. huar sem hann uerdr tekinn.

Er madr tetr uidr ze sínu þiozstolnu.

iiij. Nu er madr renir mann þiozi eda vtlegum manni. [suare landrada sol²¹ 3
uid tonung. En huer þeirra annara er [i gongu varu²² með honum mort sílzrs
uid tonung.²³ En er einn madr tetr þioz. þá liggir honum eddi uid þó at hann uerdi
laus.²⁴ Nu kennir madr ze sítt þiozstolit i hendi adrum manni. take²⁵ hann uid
ze sínu oc stili sua þirir. at ef drep huergi nidr tonungs rette [ne þóar manna.²⁶ oc
hefir hann þar uitni til. þá er hinn sannr at sol. en sa er ofsetr er tetr uid ze sínu.
En er [hann lögnir þiozi oc²⁷ tetr uid ze sínu. þá er hann setr .iiij. mortum sílzrs

Jvfr. Cap. 2. G. 253. F. XIV. 12. Hk. 132. Jb. IX. 2. Cap. 3. G.256. Jb. IX. 3.

¹) [Nu er sa (hin sami) madr verdr optar at þyzftu tendr — *β*. ²) [mgl. — *Ge, g, h, l, p, q, r, s, Fa, b, c, e, f, Ba, b, c, e, k, l, D.* [zono — *Ee.* [allu þui sem han atte — *Bd.* [allu þi er han a — *Bf.*
i — tilf. *Gt. Fd. Ee.* bæði i — tilf. *Bd.* ³) [mgl. — *Bf.* ⁴) [mgl. — *Fe.* ⁵) bundinn — *Gc, h, i, t, Fb, f, Eb, Bd, g, k, D.* ⁶) zola — rettet med en gl. H. til þioznab — *Fe.* þiozsto — *Bk.* ⁷) ton-
ungs — tilf. *β.* ⁸) eda ziotradan — tilf. *Ea, c.* ⁹) draps — *Eb, Bb, c, g, k.* ¹⁰) til draps — tilf. *Ba.*
¹¹) [rez(a hann — *β.* ¹²) zoruæds — *Ee.* ¹³) [setr hu. æpri — *Gn, Fa, d.* [þa er hu. þ. f. mort — *Fb.*
¹⁴) [þa liggir sítt vid sem þeir sortti eigi þing — *Ed, f, Bf.* er eigi zylgir — tilf. *Gi.* ¹⁵) tetr — *Fb, Ed.*
tefar of bindar — *Ba, k.* ¹⁶) [steppir han honom setdr — *Ba.* [mgl. — *β.* ¹⁷) [mgl. — *Bf.* ¹⁸) [a
hendr umb. manns — *Fe.* [a zlotf umb. manni — *Ed.* [nidr hia umb. manni — *Bf.* ¹⁹) vgilðar — *Ba, k.*
²⁰) [mgl. — *Ee.* ²¹) [þa er sa setdr .g. m. o. — *Ef, Bf.* ²²) [i gogn standu — *Gd.* ²³) En huerr
&c. — mgl. *Ea, c.* ²⁴) En er einn &c. — mgl. *Bg.* ²⁵) of tetr — *de β.* ²⁶) [tilf. kun i *Ga, b, c, d.* ²⁷) [þiozr lögnr vndan oc han — *Bb.*

uid konung. Nu mæli þat [þarun¹ eða² sýslumadr³ at þeir hafa sett gorua þa er stolin uar oc hinn er stal. oc hafa drepit nidr konungs rette.⁴ þa skal þa er stolin uar sýnia með lyrittir eidi. [þa eidr⁵ zellr til .iiij. marka [ex zellr.⁶ en hinn þiozr sem adr.

Ex madr stendr mann með ze sinu.⁷

- 4 .iiij. Nu stendr madr ze sitt þiozstolit i hendi adrum manni. en þa uenizt heimildar manni⁸ zirir [oc kallar kaup sitt.⁹ þa skal hann esta tats zirir¹⁰ [oc sua zirir¹¹ þat ze er hann kennir ser oc gera til eindaga. þa skal hann zora fram uitni sin at þat er hans ze oc hann gælt eigi ne gæz. oc eigi salum selldi. [oc engum baud hann um at selia.¹² [þa er honum uppnæmt.¹³ þa skal hann¹⁴ gera huart er hann vil. at zara brot með ze sinu eða royna heimildar tatu hins. En ex [honum brestir heimildar taki hans.¹⁵ þa er hann þiozr¹⁶ [nema hann sýni með .v. eidi oc neynder uitnum at eigi skal hann uttan kopti. þa eidr zellr til .iiij. marka ex zellr.¹⁷

Ex madr kennir adrum stuld.¹⁸

- 5 v. Nu kennir madr adrum stuld. þa skal hann gera huart er hann uil at stezna honum [heim oc þeðan¹⁹ til þings²⁰ [eða zara a þing²¹ [oc lyfa þar þyzt eptir.²² þa eigu þingmenn at gera honum steznu til hins næsta þings ex hann er innanzyllis. En ex hann er [eigi innan²³ zyllis þa skal gera honum lagastezno²⁴ aptr til²⁵ þings [om huert mal²⁶ oc eindaga²⁷ þat þing.²⁸ En ex hann lemr eigi. þa [ber hann²⁹ a bate sol. nema nauðsýniar [vitni berizt³⁰ honum.³¹ Nu lemr hann þar.³² þa skal hann eid zesta³³ [eptir þui sem adr er stilt eptir zear magne.³⁴ [zellr til vtlægdar ex zellr.³⁵

Um ransak.³⁶

- 6 vj. Nu er madr stolin ze sinu oc ser hann manna zarueg³⁷ liggia [zra

Jvfr. Cap. 4. G. 254. Hk. 133. Jb. IX. 4. Cap. 5. G. 254. Hk. 134. Jb. IX. 5. Cap. 6. G. 255. Hk. 135. Jb. IX. 6.

¹) tindr madr — Ge, g. Fc. Ed, e, f. Bf. (sýslumadr — Gl. ²) [mgl. — Fe. Bd. ³) gialdþenri — Gl. ⁴) of þoar manna — tilf. i Mrg. med smt. cura. H. Ge; tilf. Gl. ⁵) [mgl. — fl. ⁶) [mgl. — fl. ⁷) Bylovens Tyvebolk Cap. 7 — Gl. ⁸) tats — Gl. tatu — Ee. ⁹) [mgl. — Gl. ¹⁰) hann — tilf. fl. ze hans — tilf. Ba, k. ¹¹) [mgl. — fl. ¹²) [mgl. — fl. ¹³) ze sitt — tilf. fl. ¹⁴) [þiðan ma han tata ze sitt of — Gl. ¹⁵) [hon brestir honum — fl. ¹⁶) at — tilf. fl. ¹⁷) [mgl. — Ge, f, g, h, i, n, p, r, t. Fa-f. Ea-f. Ba-g, k, l. D. ¹⁸) Cap. mgl. Gl. ¹⁹) oc — tilf. Ba, k. ²⁰) [þing. eða heim — Ed, f. Bf. ex hann er innan zyllis. en ex hann er uttann zyllis. þa skal gera honum stezno aptr til næsta þings — tilf. Fb. ²¹) [mgl. — Ge, g, n, r, t. Ea, c, d, f. Bf. ²²) [a þingi skal lyfa þyzt hans — Bf. ²³) [utan — fl. ²⁴) eptir leidalengd — tilf. Ba. ²⁵) næsta — tilf. fl. ²⁶) [mgl. — fl. ²⁷) eigu þa þingmenn at eindaga — Ba, k. ²⁸) [mgl. — Ge, g. ²⁹) [bræfir — Fe. ³⁰) bræfi — Eb. ³¹) [þanni — Gp. [þanni of honum berizt þat vitni — Fa. ³²) siazr eller þar siazr — de fl. ³³) er þingmenn leggja rað a — tilf. Ba, k. ³⁴) [mgl. — fl. ³⁵) [mgl. — fl. ³⁶) Cap. i Gl, see Byl. Tb. C. 8. Tilskrevet som i Byl. med en anden omtr. samt. curs. H. i Bl. ³⁷) zoruog — Ge, g, h. Fc. Ec.

garde.¹ þa skal hann gera² eptir [heraðs monnum³ sinum oc lyfa torreli⁴ sinu oc esta ser lids til eptirzerðar oc spyria til [gardz manz.⁵ [þa stolu þeir⁶ sitia vttan gardz⁷ oc gera⁸ einn manni til huff oc segia til orendis [oc esta ransats.⁹ oc ez hann byðr þat. þa gange hann eptir grannum sinum. þa eigu þeir at ganga i styrtum einum [oc lausgyrdir.¹⁰ En ez hann byðr ransat oc zinzt eigi zoli at hans. þa skal hann synia með .vj. eidi ez þeir uilia honum kent haza. [en sa eidr zellr til .iiij. marka ez zellr.¹¹

Ez máðr zinnr ze sitt þiozstolit.¹²

vij. Nu zinnr máðr ze sitt þiozstolit oc zylgir eigi þiozr. þa skal hann haza 7 uid nauistar menn sina er hann tekr ze sitt. Nu ez hylumadr¹³ mistruir hann oc segir at þiozr zylgdi. þa [late hann bera vitni vm¹⁴ at þar uar eigi þiozr uid er hann tol ze sitt.¹⁵ Nu kennir máðr manni stulld¹⁶ en adrum toku¹⁷ [at hann haze teklt uid ze hans þiozstolno.¹⁸ en hann luedr nei uid. þa skal hann synia með .vj.¹⁹ eidi. en sa eidr zellr til .iiij. marka [ez zellr.²⁰ [ez hann vissi at þiozstolit uar.²¹ En ez hann sofer annan manni vm stulld oc er eigi²² lyst þyzt eptir. þa skal sa synia .vj. eidi [er zirir sol uerdr.²³ en sa eidr zellr til .iiij. marka [ez zellr.²⁴ En ez vmage stetr. þa skal borta apt²⁵ uerl hans. eði a konungr a þui. Nu uerdr máðr at þyzzu kendr.²⁶ þa a sa at taka [er stolin er²⁷ zull giolld zear sins az ze hins [er setr er²⁸ oc kostnad sinn þann sem hann [þarz til eptirzarar²⁹ [sem .vj. stynsamir menn mefa.³⁰ oc rett sinn eptir laga dome [sem hann se iammillu rentr.³¹ Nu tekr máðr haut³² bundin i reidri [oc loynir.³³ þa er hann þiozr at [ez hinn lysir³⁴ er atte.³⁵ En ez máðr stetr stætringi³⁶ az iordu manz þa er sa þiozr at syni með .vj. eidi. zellr til .iiij. marka [ez zellr.³⁷ oc sua vm hauta hit sama. [konungr a þar sett a huarutueggia.³⁸

Jvfr. Cap. 7. G. 256—260. 263. Hk. 137. Jb. IX. 7. 8. 9.

1) zra — fl. [tit of zra — Ee. 2) ganga — fl. 3) [grannum — fl. 4) toræze — Fa. tortote — Bg. 5) [garða — Gh. þes sem honum þydir litaztr til uera — tilf. Ge, g. 6) sumir — tilf. Ba, k. 7) [mgl. — Ff. 8) senda heim — Fd, e. 9) [mgl. — fl. 10) [lausgyrdum — Gi. 11) [mgl. — fl. 12) Byl. Tb. C. 6 — Gl. 13) gialldetri — Gl. 14) [þal han synia — Be. 15) Nu ez hylumadr &c. — mgl. Eb, d, f. 16) stulld — ved Skrf. i Ga, d. 17) vidrtoku — de fl. 18) [mgl. — Ff. Bg. 19) tgrittar — Gh. 20) [mgl. — fl. 21) [mgl. — Bf. 22) eigi — mgl. Gh, p. Ff. Ba, b, k. 23) [mgl. — fl. 24) [mgl. — fl. 25) handa — Gh. 26) setr — fl. 27) [mgl. — Bk. 28) [fletia — fl. 29) [þuzti zirir eptir (þui) at zara — Ed, f. Be. [þuzti eptir (at) zara — Ba, f, k. 30) [mgl. — fl. 31) lograntr — fl. logbroten — Gh. [mgl. — Fc. Bf. Det efterfølgende er i Eb tilskrevet med en anden, dog samtidig, Haand. Nyt Cap. i Ge, f, g, h i, l, (Byl. Tb. C. 10), n, p, q, r, s, t. Fa-f. Ed, e, f. Ba, b, c, d, e, f, g, h, l. D. her segir vm hauta stulld a helle — Ovskr. Ba. Ez máðr tekr zatta a reiddri — Overskr. Bf. 32) zatta — Bf. 33) tgritr — Bb. [mgl. — fl. 34) tgritr — Fb. 35) [mgl. — fl. 36) stetre — Gp. stætringi — Fb. stætringi — Fe. stater engi — Ee. ... engi — Bk. 37) [mgl. — fl. 38) [konungr a þar settir — fl. [kononga sem adr segir — Eb. [mgl. — fl.

Um marksteina þorslu.¹

- 8 viij. Nu setr madr iord konungs at olonxi hans. þa er hann þiozr at oc sa er laupir ez hann ueit. eða syni með .vj. eidi. Nu tetr madr marksteina upp or iordu oc² setr nidr i adrum stad [oc þorir³ a lut [þess er mote honum a.⁴ þa er hann þiozr at oc setr aleigu [uid konung⁵ [en .vj. aurum ez hann tetr upp oc setr huergi nidr.⁶

Ez madr stetr or aldens gardum.⁷

- 9 ij. Ez madr legzt vndir tyr⁸ manna oc dreðr. sa madr a engan rett a ser.⁹ En ez madr gengr i lauka gard manz eða huanna. epla gard eða nepna reitt.¹⁰ [ert- ra¹¹ eða¹² hauna.¹³ oc allt þat aldin er menn [veria¹⁴ með gordum¹⁵ eða gezlo.¹⁶ tuigildi¹⁷ þeim er atte oc .ij. aura i þoða¹⁸ bot. En ez madr tetr¹⁹ til oyris [eða meira.²⁰ þa er hann setr sua sem þirir annan stulld.²¹ En ez þeir gera þat er eigi haza þe til [at bota.²² [þa þare til þings²³ oc suare²⁴ þirir [eptir lagadome.²⁵ oc eigi eði a ser þo at menn beri þa²⁶ oc take oll klæde ez þeim.²⁷

Um huiuzka.²⁸

- 10 z. Nu ez madr stetr hundi manz eða letti. knizi eða bellti oc allu þui er minna er uert en oyris. þa er huiuzka. oc ez madr uerðr sannr at. giallde konungi. ij. aura silzrs. en þeim oyri er atte [oc heiti madr²⁹ at verri.³⁰

Um hoytak.³

- 11 zi. En ez madr þer [at ueg³² með rosse sinu oc stendr hoy³³ nēr gatu. þa er hann þarz at haza. þa tati hann at ofediu þat³⁴ sem [hans roff þarz þar at eta.³⁵

Jvfr. Cap. 8. G. 264. Jb. IX. 10. Cap. 9. F. XIV. 13. 14. Jb. IX. 11. Cap. 10. F. XIV. 12. Cap. 11. F. XIV. 15. Jb. IX. 12.

¹) Ingen Cap. Afd. i Ed. Byl. Tb. C. 11. Gl. ²) [etr .vj. aurum [ez hann setr huergi nidr. En ez hann — Gi. [etr huergi nidr þa er hann [etr .viii. erlogum of .xiiij. mortum [vidr konung. en ez hann [etr — tilf. Ed, f. Bf. ³) [mgl. — Ge, g. Bf. ⁴) [annars — Gp. ⁵) [mgl. — fl. ⁶) [mgl. — Gi. Fd, e. Ed, f. Bf. ⁷) Ingen Cap. Afd. i Ge, f, g, i, l, s, t. Fa, b, c. Ed, f. Bd, e, f, g, l. ⁸) bu — Gp. Bl. buze — Fb. ⁹) Herefter nyt Cap. i Gl (Byl. Tb. 14), p, q. Fa, b, c, d, e. Ee. Bc, d, e, f, g, l. ¹⁰) nepnarett — Gg. e. nepnareit — mgl. Ef. ¹¹) atr — tilf. fl. ¹²) [ot — Gn. ¹³) eða hauna — mgl. Ef. Bf. ¹⁴) hegna — fl. ¹⁵) grind eða garði — Gp. ¹⁶) [verpa garde um eða tata geta — Ec. [gerða um — Bg. ¹⁷) þrigildi — Ge, g. Fc, d, e. þaða — tilf. fl. ¹⁸) þaða — Gq. þndiar — Fd, e. ¹⁹) stetr — fl. ²⁰) [mgl. — fl. ²¹) þiagnab — fl. ²²) [mgl. — Fd, e. ²³) [tati of þori konungs umbodsmanni — Ge, g. ²⁴) hazi reyfing — Fd, e. ²⁵) [lagha reyfing — Bg. ²⁶) of beþki — tilf. Gn. Ea, c. ²⁷) oc eigi &t. — mgl. Ge, f, g, h, i, l, p, q, r, s, t. Fa-f. Eb, d, e, f. Ba-g, h, l. D. ²⁸) Ingen Cap. Afd. i Gn. Ea, c. Byl. Tyveb. C. 9 — Gl. ²⁹) drengr — Gq. Bf. ³⁰) [mgl. — Ff. ³¹) Ingen Cap. Afd. i Ge, f, g, i. Fa, b, c. Ea, c, d, e, f. Bd, f, g, l. Danner i Gl Slutningen af Byl. Tb. C. 14 (Lds. 9). Staar i Fe. Ba, k efter Cap. 12. ³²) [mgl. — Gi. ³³) hru — Fc. ³⁴) sua mitit — fl. ³⁵) [hann ma huita roff sitt uid — Gi. [[. roff hans norþtir — Ff. Ba, b, k. en etti brot með [er at þyntie — tilf. Ed. um not — tilf. Ba, k. um eina mallid — tilf. Bf.

Suersu madr skal með zundi zara.¹

rij. Ez madr zinnr zear lut manz oc hezir eigande glatað.² þa skal hann lysa 12 zirir monnum. en lyst skal samdögrið vera ella verðr hann þiozr at [ez hann lysir eigi³ ez ze er sua mitit at þiozsol⁴ [ma a geza.⁵ Nu skal madr i liose ze haza [oc nyta ser.⁶ oc þo at eigande⁷ lome eigi zyr eptir en stitid⁸ er. þa borte hann engo ze zirir.⁹ En þa er ser lennir¹⁰ skal haza til .ij. manna uitni at þat er hans ze [oc hann a¹¹ ez hann skal vrentr uera. oc sueri þeir [þar eptir zullan eid.¹² þa letr hann at lagum laust.¹³

Um tylztar eid.¹⁴

riij. [Ez konungr lennir manni landrad.¹⁵ þa skal hann synia með tylztar 13 eidi. sua skal oc synia allra vþota mala. Nu skal nezna .viij. stynsama menn a huara hond honum¹⁶ iamna at rette uid hann. [þa sem nestir eru¹⁷ honum¹⁸ oc om þat mal ma tunnigazt uera. huarte sziader uidr hann ne sakader. [zulltida menn oc ualintunna¹⁹ þa sem huarte se adr royndir at [rongum eidum²⁰ ne stroluitnum. oc hazi .viij.²¹ az þeim oc sialzr hann hinn atte.²² oc .iiij.²³ zanga uattar [zulltida oc²⁴ eði at meinsorum royndir.²⁵ [skal þa sueria zullan eid zirir sit sem zirir male er.²⁶ en allir adrir sanne eid hans með þui stilorde at eigi uita þeir zirir gudi sannare at sinni hyggiu²⁷ en þeir sueria.²⁸

Um settar eid.²⁹

riiij. Settaz eidr skal standa om oll .viij. ertoga oc .riij. marla mal.³⁰ Nu 14 skal nezna .iiij. menn a huara hond þeim er sakadr er a þann hatt sem sagt er om tylztar eid. haza .iiij. az þeim en sialzr hinn ziorde oc .ij. zanga uatta.

Jvfr. *Cap. 12.* G. 144. Jb. IX. 14. *Cap. 13.* G. 132. F. XV. 1-4. Hk. 139. Jb. IX. 19. *Cap. 14.* G. 133. F. XV. 7-14. Hk. 140. Jb. IX. 20.

1) Ingen Cap. Afd. i *Gn. Ea, c.* Danner i *Gl Slutningen af Byl. Tb. Cap. 9* (um hvinztu). 2) tapat — *fl.* 3) [mgl. — *fl.* 4) þiozfo — *Ba, k.* 5) [nemr eller ma a nema — *fl.* 6) [mgl. — *fl.* 7) madr — *Ed, f. Bf.* 8) semt oc stitit — *Ed.* 9) [mgl. — *Gi.* 10) tallar eller tannar — *fl.* 11) [mgl. — *fl.* 12) [at zutnadar eid — *Ba.* 13) of sueri &c. — mgl. *Gl.* Her tilf. *Gz* i *Mrg.*: Nota: Nu zara menn at gotu saman, oc zinnr þa zund er zyrst gengr, þa eigu þeir aller saman, oc þeir er eptir ganga, en þeir eigu eði i er om ganga. Nu zara men á þipi samann, oc zinna zund þann er zear er verðr, þa skal þiþta at man mergði sin a milli. jfr. *G. 144.* 14) *Byl. Tyveh. C. 16.* — *Gl.* 15) [þat er niðingoverk hit mefsta at rada undan konungi (sinum oc lanardrottni — tilf. *fl.*) lond eða (of) þegna. En ez þat (mgl. — *Gi*) lennir konungr (mgl. — *Bg*) manni (landrad — tilf. *Gi*) — *Ge, g, i. Fc, d, Bf.* 16) þeim er undan skal zovaz — *de fl.* 17) bua — *Gr.* 18) [mgl. — *Gi, l.* 19) [zrialsa men oc zulltida — *Bg.* valintunniga — *fl.* 20) [meineidum — *Gz.* 21) .viij. — *Bc, f. g.* 22) .viij. — *Bc, g.* 23) .iiij. — *Be.* 24) [mgl. — *Be.* 25) [mgl. — *Gr.* 26) [mgl. — *Ba, k.* 27) samviztu, eller hyggiu oc samviztu — *fl.* 28) [mgl. — *Gg, r, t. Fa, b, d, e. Ed, f. Bf, l.* 29) *Bylovens Tyveh. C. 17* — *Gl.* 30) of sua zirir .g. marla mal — tilf. *Gc, f, h, i, g, r, s, t. Fa-f. Ea, b, d, e, f. Ba, c, e, g, k, l. D.*

Um lyrittar eidr.¹

- 15 xv. Lyritar eidr skal standa um öll .v. marla mal [oc sua um .iiij.² marla mal³ þar sem nezdur eru .ij. menn a huara hond hinum sakada. hazi þa .ij. az þeim sem hann fær oc skalzr hinu þridi.⁴ En xirir merkr⁵ mal oc þedan az smære [skal nezna⁶ [til lyritar eids⁷ [sinn mann⁸ a huara hond hinum sakada oc hazi einn⁹ az þeim. se skalzr annar. zanga uattr hinn þridi. þessi eidr skal standa til þess er haza ma .ij. manna eid [eda eins eidi.¹⁰ þui at einn skal oyris synia [en .ij. tueggia.¹¹ sem adr stitr i botinni.

Um ranga eida.¹²

- 16 xvj. Þeir menn er at þui uerða kunnir oc sannir at sueria ranga eida oc proz-azt þat med sannendum. þa skolu þeir [votlegir¹³ vera .iiij. uetr¹⁴ oc enstis manz eida eða¹⁵ uitna niota¹⁶ [oc eði skolu þeir bera¹⁷ med þui mote at þeir gerðu sil onyta. oc giallde konungi .iiij. merkr silzrs. en .vj. aura xirir huernn er suor med honum [ez þeir uissu eigi at usort¹⁸ uar.¹⁹ En ez þeir uissu at usort²⁰ uar xyr en þeir unni. þa giallde huer þeirra .iiij.²¹ merkr silzrs sem hann. En ez þeir atburdir²² kunnu til at gerazt at monnum uerða þær sakir geznar er uidr liggr liz eða limir²³ [eda se aleigu mal.²⁴ þa skolu þeir sitra uitna niota [oc vndan xorslo²⁵ sem konungs er missunn til.²⁶

X. Rettar botr.²⁷

Her segir um rettar botr þær er Hakon konungr gaz allum Noregs²⁸ monnum.²⁹

- 1 þessar rettar botr gaz³⁰ Hakon³¹ konungr son Hakonar konungs sonar Swerrie konungs allum Noregs³² monnum³³ þeim sem i rettum stilum eru uid gud oc sannre lybne oc þegnstylldu. [oc eptirlatir³⁴ eru uid rettan³⁵ Noregs konung oc hans riki [oc

Jvfr. Cap. 15. G. 135. F. XV. 15. 16. Hk. 141. Jb. IX. 21. Cap. 16. Jb. IX. 22. Jvfr. Cap. 1. F. Indl.

1) Byl. Tyveb. C. 18. — Gl. 2) þriggia — Gl. 3) [mgl. — Gi. Bb. 4) zanga vattr hin ziorbe tilf. — Fd. oc ein zanga uattr — tilf. Ee. of ein zangada vatter — tilf. Bf. 5) .iiij. marla — Ba, saaledes at .iiij. med Textens Haand er tilsat over Linien. 6) [mgl. — Bf. 7) [lyritar eidr — Ff. [lyritar eidr — Bf. [l. eid hin minna — Ba. 8) [sua menn. sinn — Fd. 9) az annan — Ba. 10) [þa er eins [ori — Gp. 11) [mgl. — Gf. Bd. en .iiij. þriggia — tilf. Bl. þuiat einn &c. — mgl. Gt. 12) Byl. Tyveb. C. 19. — Gl. Cap. mgl. i Ed. 13) or landeno — tilf. Ec. 14) [mgl. — Fe. 15) eida eða — mgl. — Bf. 16) [eigi tengr vera uitnis berir. eða uitna niota — Gi. 17) [mgl. — Ge, f, g, h, i, l, n, p, q, r, t. Fa-f. Eb, e, f. Ba, b, c, d, e, f, g, h, l. D. 18) [att — Eb. 19) [mgl. — Bf. 20) [att — Fb. 21) .ij. — Bd. 22) lutir — Gr. 23) limalat — fl. 24) [mgl. — Bf. 25) [mgl. — Bf. 26) Gn tilf. her Cap. Um jaznabarcida, see foran i Manhelgen, Cap. 26. Her ender Gd. 27) Dette er den stadige Sideoverskrift i Ga over denne Afdeling. 28) Gulapings — Gc. 29) K. Haakons Retterböder mgl. i Gf, i, l, q. Fa, c, d (hvor dog de to første henføres til Magnus s. S. 176 Not. 13) Ed. Bf. 30) hin vgrdulegr herra — tilf. Ea, c. 31) M. — Gh. 32) Gulapings — Gb, c, e, g, m, n, p, r, s, t. Ff. Bc, g. Frostapings — Fb, e, Eb. Eidsvapings — Ea, c, e, f. Borgarþings — Ba, b, e, k, l. Gh. D. 33) oc [sua Frostapingsmonnum — tilf. Ec. 34) [oc eptirlatir — fl. [mgl. — fl. 35) landzþezþingia — tilf. Ff.

radonoyti¹ styrkia² með hollre pionastu³ innanlandz oc uttan. at ofstaddir i allu tonungdomsins sord oc rettum maleznum þeirra tonunga logligrá er eptir hann tóma.

Syrst at upphæze. at þar sem adr get i safar ögri .xl. marfa mal .vj. alnar uad: mals⁴ i ögri þann huern at uzelldri settinne. þa zellði hann þa sett til þridiungs. sua at þa stilldu þar uppi uera .viij. ertogar oc .xiiij. merkr silzrs slitt sem zellr az tonungs stedia. [þar sem adr uaru .xv.⁵ merkr uzelldar .vj. alna aura stolu nu þar uera .v. merkr silzrs.⁶ sua zello oc til þridiungs allar adrar settir.

Þa adra. at engi stal annars gjallda. en þeir er a adrum uinna [en þeim er⁷ gera eða rada uandrade. þa eru þeir vbota menn. zririr gort [ze oc zridi⁸ lande oc lausum ögri. iam ual odals iordum sinum. oc tóme alldre i land aptr.

Þa hina .iiij. at þeir menn er hogga zot eða hond az manni at uilia sinum eru enn vbota menn.⁹ nema þat uerdi¹⁰ i uapna skipti [eða tonungr¹¹ late rezfa til landrei(n)fanar eða hans umbodsmenn¹² eptir tonungs stipan.¹³

Þa hina ziorðo. at þeir menn er laupazt brott með eignum tonum manna eða ze þiozstolnu [sua miklu sem i lagum uar mett.¹⁴ þa eru þeir enn¹⁵ vbota menn.

Þa hina .v. þo at allt þat er uegande atte bæde i lande oc lausum ögri zelli adr vndir tonung uttan iardir.¹⁶ þa stal tonungr taka eigi nu meira þegngilldi en .viij. ertogar oc .xiiij. merkr silzrs az ze eða eignum. nema hann uegi stendar uig eða geri nidings uerf. oc ez eign¹⁷ er i þegngilldi greidd þa stolu arzar eiga lausn a [innan .x. uetra¹⁸ [ez þat er þeirra odal.¹⁹

Þa hina .vj. at hann töl az at notor [tonungs umbods madr²⁰ leggi²¹ almenni: liga tolla eða ueitzlur a menn.²² [bydr notor tonungs umbods manni ueitzlu eða gerir honum adra turteisi. rade huér zririr sinu.²³

Þessar rettar botr gaz Magnus konungr allum Noregs²⁴ monnum.

Þessar rettar botr gaz Magnus konungr son Hakonar konungs sonar sonar 2 Swerris konungs allum [Noregs monnum²⁵ þeim [er i rettum stikum eru uid gud oc

1) [mgl. — Ef. 2) of stndia — tilf. Ea, c. of stadzefta — tilf. Ba, k. 3) of alt hans rad — tilf. Ba. oc oflu hans rade — tilf. Bk. 4) uezmáto — Ge. 5) .xij. — Fb. Bd, e. 6) [mgl. — Ge, g, n. 7) [eða þeir er — fl. [mgl. — Fb. 8) [mgl. — Gr. Bd, e. i — tilf. Gt. Ea. 9) með zhyrra stiorði — tilf. Ge, g. 10) veiti — fl. 11) þeir — fl. 12) eða hans umb. menn — mgl. fl. [mgl. — Ge, g, r, s. þa zari — tilf. fl. 13) misfunn — fl. 14) [mgl. — Ff. eða zt & c. — mgl. Ef. 15) enn — mgl. fl. 16) odalsiardir — Ge, g, h, p, r, s, t. Fb, e, f. Ea, e. Bc, d, e, g, k. 17) odal — Ef. 18) [mgl. — Gn. Ec. 19) [ez þeir er odals iord — Fe. 20) [madr — Gn. Ea, c, e. [tonungs madr — Gp, t. Eb. Ba, d, e, g, k. D. 21) a ofl — tilf. Ba, k. 22) Gula: þingemenn — Gc, e, g, n, p, r, s, t. Ff. Frostþingemenn — Fb. Eidsvaþingemenn — Ea, c, e. Berga(r)þingemenn — Ba, b, c, k, l. Gh. D. atmugan — Ef. bönðr — Bg. 23) [vil notor gort hazua zririr turteiser [ater. rade þui salzr — Ff. 24) Gulaþings — Gc. 25) [Gulaþingsmonnum — Gb, c, e, g, h, i, n, p, q, r, s. Ff. [Frostþingsmonnum — Fe. [Eidsvaþingsmonnum — Ea, c, d, e. [Berga(r)þingsmonnum — Ba, b, c, g, k. D. [Þiorguiniar monnum — Gl. [Nördmonnum — Fc. [monnum — Eb, f.

þannre lyðni oc þegnshyldu. oc eptirlater¹ eru uid rettan Noregs konung oc hans ríki oc radonoyfi styrkia með hollre² pionastu³ innan landz oc vttan. ofstaddir i allu konungdomsens sómð oc rettum mala eznum þeirra logligra konunga er eptir hann tóma.⁴

Þyrst at upphæze. at þar sem adr zell sakoyrir til þrid(i)ungs i [Gula þings bot.⁵ þa skal nu zalla til ziorðungs.⁶ oc setti i bot.⁷ [með aluedno⁸ huat mest⁹ ma talazt [zirir hueria sot.¹⁰ at þui síðr uerdi þeir blektir [er zakunnigir eru¹¹ [æz pretuisum sotnarum.¹² [þat oc her með at rettaren skal zyr gera þeim rett er mishalden er en síðan taki konungi sett til handa.¹³

Þa adra. at þar sem [adr stillði giallda¹⁴ .v. mertr sílþrø zirir eitt¹⁵ hogg en .viiij. ertogar oc .xiiij. mertr sílþrø vid þridia¹⁶ hogg. þa skal hedan æz¹⁷ mort sílþrø zirir huert. [en sumum stóðum minna.¹⁸ sua sem stípat er i mannhelgi.¹⁹

Þa hina .iiij. at slatr toll þann er konungr tol þa er hann sat [óm iot i Þiorguin²⁰ lim slatrø²¹ æz manz uerli hueriu²² þa gaz hann allan upp.²³

Þa hina .iiij. at hann stípaðe þeim morgum monnum i erzða tal er eði uaru adr nezndir i [ne i stípaðir.²⁴ eptir þui sem logbot síolz uattar.

Þa hina .v. at þar sem maðr drap mann. matti adr [með settum²⁵ nauðga [zrendr sína.²⁶ þa er huarke uaro [uallðande ne radande²⁷ til zebota með ser. þa skal þar nu æz þers eins ze [bota er drap²⁸ erzýngia hins dauða einum.²⁹

¹) eptirlæti — de fl. ²) allre — fl. ³) hollostu — fl. ⁴) [etc. — fl. ⁵) [sroftþingsbot(inni) — Fb, c. Eb. [Eidþvafingslogum — Ea, c, d, f. [Eidþvafingsbot — Ec. [Þorgarþingsbot(inni) — Bc, g, l. [Þiarmanna logum — Gl. [logbot — Gh. Ff. Ba, b, d, e, k. D. i G. bot — mgl. Fa. Bf. oc sroftþings lagum — tilf. Ec. ⁶) hælminge of sumum stáðum mæir sua sem logbot vattar — tilk. Gl. ⁷) þa skal &c. — mgl. Fe. ⁸) [mgl. — fl. ⁹) hæst — fl. ¹⁰) [mgl. — Gr. ¹¹) [zæzroðer menn — Ea, c. [mgl. — fl. ¹²) [mgl. — Ed. i ziorðungeszallinu — tilf. Ge, f, g, h, i, n, p, q, r, s, t. Fa, b, c, é, f. Ee. Ba, c, d, e, g, k, l. D. ¹³) [mgl. i de Övriga, undtagen Gb, c, l. Denne Rb. udelades i Fd, og i dens Sted sættes No. 1 og 2 af Haakons, hvorfor de følgende her faae eet Nummer høiere end ellers. ¹⁴) [gange þíði — Ff. ganga — Ba, k. vera — Bb, f. i ziorðungs zollum — tilf. Ea, c. ¹⁵) huert — fl. ¹⁶) þriu — Gi, r, t. Fa, b, c, d, e. ¹⁷) zyrir ozar (hamars) hogg eða turts hogg (eða stæns hogg) — tilf. Gi, s. Fe. Ed. ¹⁸) þar til sem zim ero samzongst — tilf. Fd. ¹⁹) [mgl. — Gi, s. Fe. Ed. Bf. þar til en zingur ero. En uid zimpta .viiij. ertogar oc .xiiij. mertr sílþrø. þat er oc her með at zyrri skal þeim gera ret æz en mishaldin er. en síðan taka konungi sett til handa — tilf. Ge, g. þar til er .iiij. ero en vid .v^{ta} .viiij. ertogar of .xiiij. m. — tilf. Fe. þar til . . . mertr s. nema temstrar hogg st. þa eru .ij. mertr zirir þat hogg huert (nema &c. — mgl. Ed.) En zirir þufr eða hnezahogg eða rýfing (e. r. — mgl. Gi) halza mort. þar sem adr varo .v. (.ij. — Gi) mertr s. En zirir blat alt of zelling (nezþing — Ed) of stæða ríx .ij. aura s. — tilf. Gi, s. Fe. Ed. Bf. þat er of . . . til handa — tilf. alle undtagen Ga, b, c. ²⁰) [mgl. — Fa, d. [i Þiorguin — Ec. Bl. [(um iot) i kaupangre — Ed, f. ²¹) tíoþf — Ed. ²²) hueriu mgl. — fl. ²³) með þui moti at æz konungrinn þarz slatr at kaupna eða onnur þarzþyði. þa stulu þeir er zall háza hanum (znrst) selia zyrir slíkt verb sem adrir kaupna. oc sua um alt þat er hann þíftiz kaupna a þurza of zall er. þa skal (istf. of sua &c.: eða — Bf) hans umbodemanni zyrst biöða (z. biöða — mgl. Bf) þeim sem hann gerir til — tilf. Gs. Fe. Ed. Bf. ²⁴) [mgl. — fl. ²⁵) sotnom — Gq. [mgl. — fl. ²⁶) [mgl. — Bc. ²⁷) [vitandi ne valðandi, eller [viliandi ne radandi, eller [radandi ne vitandi — fl. ²⁸) [bota er gerðe. bæðe konungenom þegngilðe of sua allar botr — Fd. ²⁹) En allt annat saktal zalle sua niðr uannlega at huars zrendr take ne gealðe zramar en nu er sagl. — tilf. Fd.

þa hina .viij. at¹ æz ze utlæga² pers er nidingo vert gerit eða stefnum uigh uæga. skal zyrst boþr æz lula [ze ueganda adr³ en i konungo garð zalle sua sem i mannhælgis uattar.

þa hina .viij. at huergi skal ze utlæga⁴ zyr [zalla i konungo garð⁵ en adr se lofnar allar logligar skulldir þær sem adr varo goruar.⁶

þa hina .viij. ez menn uerða uegnir i heimili sinu⁷ þa skal erzingi tala halzu meiri boþr.⁸

þa hina .ix. ez madr uerðr harðr eða særðr⁹ i heimili sinu.¹⁰ þa skal hann tala halzu meira rett eptir logligum dome.¹¹

þa hina .x. at þar sem adr zell allt i konungo garð bæði i lande oc lausum eyri þegar madr skal til [einnar¹² ertogar.¹³ [en nu¹⁴ zellr eigi zyr [allt ze i konungo garð¹⁵ en sua sem stitr i þioza bollinum [oc stit sett þar til sem logbot uattar.¹⁶

þa hina .xi. rettar bot gæz Magnus konungr oc¹⁷ einfanliga.¹⁸ þo at madr hittir i þau ubota [mal oc¹⁹ uerl at hann hæze zirir gort lizino oc allu þui sem hann a i [lausu eða zofstu.²⁰ annat huart drepr logmann [zirir retta logsogn.²¹ eða brennir mann inni. [eða myrðir mann.²² eða [höggr hond eða zot²³ æz manni.²⁴ eða stingr vtt augun eða ster or tungu or hözdi manz.²⁵ [eða meidir mann.²⁶ eða²⁷ drepr zædur sinn²⁸ eða broðor.²⁹ moðor. doþtor.³⁰ systur eða konu sialzæ sine. eða kona bonda sinn. eða tynir sialzum ser. eða uegr mann³¹ i heimili sinu.³² eða löypir brot eignir konu manz. eða tala konu með rane eða herzange. eða zalsar [madr stedia³³ breg eða insigli konungo. eða drepr þann mann er konungo [breg oc³⁴ insigli heziz zirir ser.³⁵ eða [i herbyrgi³⁶ hia konungi³⁷ [eða i konungo garðe³⁸ eða a konungo stipi [eða i konungo nauifstu.³⁹ eða tetr madr konu nauðga. eða heznir⁴⁰ ubota manna eða heimtir giolld zirir þa.⁴¹ en ez einn huer sa er i stit ubota uerl zellr⁴² sem⁴³ gud late engan henda. oc þo at sa hæze zirir gort [lizino oc ze sinu allu⁴⁴ uid konung. oc a einn

1) huergi skal (saaledes) — tilf. Ba, k. 2) ueganda — fl. 3) [mgl. — Fd. 4) ueganda — fl.
 5) [tala — Fb. Bl. 6) en hann gerði (zelli i) þa [ot — tilf. fl. 7) sialzæ — tilf. fl. 8) eptir
 þa menn — tilf. fl. Den 7de og 8de Rb. mgl. Bf, hvorfor de övriga faa 2 Nummere mindre. 9) eða
 stefnum — tilf. Fb. Bl. 10) sialzæ — tilf. fl. 11) Denne Rb. staa i Ba, k efter den følgende.
 12) uegennar — Fd. 13) [eyris — Bb. 14) [þa — fl. 15) [mgl. — Bd, e. 16) [mgl.
 — Ge, g, t. Fc, d, f. Ed. Bf, l. Denne og foreg. Rb. staa i Ba, k i omvendt Orden. 17) nu — fl.
 18) er þo er mest — tilf. Fb. Bl. 19) [mgl. — de fl. 20) [landi of lausum eyri — Gi. Fc. Bf.
 21) [mgl. — Ed. 22) [mgl. — Ed. Bf, l. 23) [h. zot — Gh. 24) [æzlimar mann — Fd. 25) eða
 stingr &c. — mgl. Ea, d. Bf. 26) [mgl. — Fd. Ed. Bd, e, f. at vilia sinum — tilf. fl. 27) Her oph. Ff.
 28) sun — tilf. de fl. 29) broðor — mgl. Bd, e. 30) doþtor — mgl. Gi. Ed. Bf. 31) innan stote —
 tilf. Fd. 32) sialzæ sine — fl. eða innan garða. þar sem hueryr um atr eða eng — tilf. Fd. 33) [mgl.
 — Fb. 34) [mgl. — Gb, c, e, g, h, n, p. Eb. Ba, k. 35) til ranzafæ eða landzviistar — tilf. Fd.
 36) [mgl. — Ed. Bf. 37) eða i &c. — mgl. Gt. Fa, b, d. 38) [mgl. — Bg. 39) [mgl. — Gq. Bd,
 e, l. [þo at konungr se eigi j garðe eðr a stipi (æ. a fl. — mgl. Bf) — Ed. Bf. 40) ægnir — Ea.
 41) eða tetr &c. — mgl. Ef. 42) Fra eða höggr &c. kun &c. — D. 43) Her ophörrer Ef. 44) [lizinu oc
 allu þui sem hann atte — Fb. [ze ollu oc zridi sinum — Fd.

huer þeirra born i omegð eptir. þa stolu konungs umbods menn etfla barne [hueriu rullan¹ þorlags öyri æz þe þui er hinn utlæge atte æ meðan þe uinzt þar til er born eru matannungar² þirir allðrs sakir [eptir lagum. þo at þe se eigi meira en þeim uinzt til þorlags öyris.³

Her segir om skipan Magnús konungs oc ner bokin nar logtekin.

3 Dvan a þetta let Magnús konungr saman setia þat æz allum bokum⁴ landzens [sem þezt þotte honum bera með þeztra manna rade⁵ oc strasetia þessa bot. oc þor sialzr⁶ til logdingis⁷ oc let þar upp leffa⁸ oc gaþ þingmonnum bokina oc þa reftar bott þar með er eigi er minzt. at þessor⁹ bot skal heðan æz ganga [om allan Noregh¹⁰ om allðr oc om æze at ufladdre konungdomsens semd [eptir þui flilorbe sem adr er mellf.¹¹ Ligt hans rettum eptirlomandum eins huerium stad en umbota þurza. þa skipi sa þui sua at gud haze semd æz. hann sialzr salo hioþ. þeir gagn¹² er vndir stolu hua. Ma¹³ at þleiri reftarbotr þinnizt i þessare bot en þær einar er her eru neþndar æz stynsamir menn stoda með gaumgæze þessa oc hina er adr uar.

Þessi bot uar logtekin a Gula þingi¹⁴ [Jons uatu dagh.¹⁵ þa er lidnir uaru þra burð uars herra Ihesu Christi. m. cc. lxx. oc [.iiij.¹⁶ uetr.¹⁷ a .xj.¹⁸ are rikis Mag- nus konungs. Geze Ihesus Christus off hana sua i nyt at þora at honum se til uirdingar. þeim til salo hialpar [oc ambunar¹⁹ er gera let. oc allum þeim er honum uarda. allum off til ueralldegrar þarsellðar oc eilixis þagnadar blezanar oc uarðueizlu þaður oc sonar oc heilags anda. eins guds i heilagre þriningu. oc arnadar orð þru sancte Marie [oc hins sæla²⁰ Johannis baptiste²¹ oc hins hællga Olafs konungs²² veri með allum off²³ nu oc iamþnan. Late gud off heila fliliazt oc sua þinnazt. Amen.

1) [mgl. — Fd. 2) Her ophörer Gf. 3) [þa skal þo þyrri bornum ætla at ei vinnizt meira en til eins þorlags öyris — Fd. Hele denne 11te Rb. mgl. Fe. 4) lutum — fl. 5) [mgl. — fl. 6) með — tilf. Fb. Bl. 7) Gulþings — Gb, c, e, g, l, n, q, r, s, t. Fb. Eb, c. Ba, c, d, e, f, g, l. D. frostþings — Fa, c, d, e. Eidsþa- þings — Ea, d, e. Borgarþings — Bb, f, k, l. Gh. 8) a Gulþingi — tilf. Gp. 9) þessar reftarbotr of þesse — Ge. 10) [um Gulþingslog — Ge, g, i. [um frostþingslog — Fc, e. [um Eidsþaþings togh — Ee. [mgl. — Ea, c, d. Bf. 11) [mgl. — fl. 12) vilfofte — Ba, k. 13) oc — tilf. fl. 14) frosto (frost) þingi — Fa, c, d, e. Eidsþa þingi — Ea, c, e. Borgar (Borga) þingi — Bb, k, l. Gh a . . . þingi — mgl. Ed. Bf. 15) [Þotolþeivatudag — Gh. [.vj. nattof þirir Mariu messo sidare — Ee. [þetarsvatudag — Bk. [Jonemessudag — fl. 16) þrir — Gl. Ed. Bl. .vij. — Ee. 17) [mgl. — Fd. 18) ið^{ða} (niunda) — Ge, g, i, p, q, r, t. Fa, c, d. Ea, d. Bf. .xiiij. — Ee. 19) [mgl. — fl. 20) helga — fl. 21) [mgl. — fl. 22) oc allra heilagra manna — tilf. fl. 23) Gulþings manna (monnum) — tilf. Gs. Eidsþa þings monnum — tilf. Ed. Noregs monnum — tilf. Bd, e.

II.

Den nyere By-Lov

eller

Bjarkö-Ret,

udgiven af Kong Magnus Haakonssön.

- Texten, med Undtagelse af IX^{de} Afdeling, eller Farmanna-Loven, aftrykt efter Pergamentscodex No. 323 fol. i den arnamagnæanske Samling, indeholdende blandt andet Bergens Bylov fuldstændig, med en Haand fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede . . . . . *Ba.*
- Sammenholdt med Perg. Cod. No. 60 qv. i den arnamagnæanske Samling, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Ga* i Landsloven) ogsaa Bergens Bylov, med samme Haand fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede. Efter denne Codex er Texten af Farmannaloven aftrykt . *Bb.*
- med Perg. Cod. No. 322 fol. sammesteds, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gb* i Landsloven), ogsaa Bergens Bylov, med samme Haand . . . . . *Bc.*
- — Perg. Cod. No. 304 fol. sammesteds, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gc* i Landsloven), ogsaa Bergens Bylov, med samme Haand . . . . . *Bd.*
- — Perg. Cod. No. 78 qv. sammesteds, indeholdende foruden Borgarthings ældre Christenret og K. Sverrers Christenret (see 1ste Bind S. 338 og 408) ogsaa Bergens Bylov, med en Haand fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarhundrede . . . . . *Be.*
- — Perg. Cod. No. 1640 qv. i det kjøbenhavnske kgl. Bibliotheks nyere Haandskriftsamling indeholdende, foruden Eidsivathingsloven (*Ec* i Landsloven), Farmannaloven og Bergens Bylov med en Haand neppe yngre end 1300. Denne Bearbejdelse er med Hensyn til det af Landsloven optagne og udeladte m. m. noget forskjellig fra de øvrige . . *Bf.*
- — Perg. Cod. No. 3260 qv. i det kjøbenhavnske kgl. Bibliotheks ældre Haandskriftsamling, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gi* i Landsloven) Farmannaloven og Bergens Bylov, med islandsk Haand fra omtrent Midten af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser kun lidet yngre end Texten) . . . . . *Bg.*
- — Perg. Cod. No. 61 qv. i den arnamagnæanske Samling, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gl* i Landsloven), ogsaa Bergens Bylov, med Haand fra Slutningen af 14de Aarhundrede . . . . . *Bh.*

- Sam. med Perg. Cod. C. 19 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskrift-Samling, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gr* i Landsloven) ogsaa Bergens Bylov, med Haand fra Begyndelsen af 14de Aarhundrede . . . . . *Bi*.
- — Perg. Cod. C. 17 qv. sammesteds, indeholdende foruden Eidsivathingsloven (*Ee* i Landsloven) ogsaa Bergens Bylov m. m., men med en anden Haand, fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede . . . . . *Bk*.
- — Perg. Cod. C. 16 qv. sammesteds, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gp* i Landsloven) ogsaa Bergens Bylov m. m., men med en anden Haand, fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede . . . . . *Bl*.
- — Perg. Cod. C. 21 qv. sammesteds, indeholdende foruden Frostathingsloven (*Fa* i Landsloven) ogsaa en Bylov, der nærmest synes at maatte henføres til Bergen, med samme Haand fra c. 1300 eller maaskee ældre . . . . . *Bm*.
- — Perg. Cod. No. 12 fol. Hist. lit. paa Universitets-Bibliotheket i Lund, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gn* i Landsloven) ogsaa Bergens Bylov, med Haand fra omtr. Midten af 14de Aarhundrede . . . . . *Bn*.
- — Perg. Cod. No. 309 fol. i den arnamagnæanske Samling, indeholdende foruden Eidsivathingsloven (*Ea* i Landsloven) m. m. ogsaa Oslo Bylov med forudskikket Farmanalov, dog med en anden Haand, fra omtrent Midten af 14de Aarhundrede . . . . . *Oa*.
- — Perg. Cod. No. 305 fol. sammesteds, indeholdende foruden Borgarthingsloven (*Be* i Landsloven) m. m., ogsaa Oslo Bylov med forudskikket Farmannalov, dog med en langt yngre Haand, fra omtrent Midten af 15de Aarhundrede. I Kjøbebolken mangle her fire Blade, som dog findes indheftede i C. 14 qv. i det stockholmske kongelige Bibliothek . . . . . *Ob*.
- — Perg. Cod. No. 1642 qv. i det kjøbenhavnske kongl. Bibliotheks nyere Haandskrift-Samling (*Codex Tunsbergensis*), indeholdende foruden Borgarthingsloven (*Ba* i Landsloven) m. m., ogsaa Tunsbergs Bylov med en Haand fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarh. *Ta*.
- — Perg. Cod. C. 15 qv. i det stockholmske kongl. Bibliothek, indeholdende foruden Borgarthingsloven (*Bk* i Landsloven), ogsaa Tunsbergs Bylov, med Haand fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarhundrede . . . . . *Tb*.

- Sam. med Perg. Cod. No. 3262 qv. i det kjøbenhavnske kongl. Bibliotheks ældre Haandskrift-Samling, fuldendt den 16de December 1576, indeholdende Nidaros Bylov m. m. . . . *Nø.*
- — Papirs-Cod. No. 97 qv. i den arnamagnæanske Samling, indeholdende Nidaros Bylov m. m. i Oversættelse, omtrent fra 1570 . . . . . *Nb.*
- — Perg. Cod. No. 31 oct. sammesteds, indeholdende foruden Borgarthingsloven (*Bc* i Landsloven) ogsaa en Bylov, der, skjönt Bergen nævnes i VI, 15, og Bergens Localitet antydes i VI, 8, dog sees at være indrettet til at gjælde som almindelig Bylov. Haanden, som i Landsloven, fra 2^{den} Fjerdedeel af 14de Aarhundrede . . . . . *Xa.*
- — Perg. Cod. No. 65 qv. sammesteds, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gg* i Landsloven) ogsaa en med samme Haand, fra omtrent Midten af 14de Aarhundrede, skreven Bylov, vakkende mellem Bergen og Tunsberg . . . . . *Xb.*
- — Perg. Cod. No. 307 fol. sammesteds, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gh* i Landsloven) ogsaa en med samme Haand, fra omtrent Midten af 14de Aarhundrede, skreven Bylov, vakkende mellem Bergen og Tunsberg . . . . . *Xc.*
- — Perg. Cod. No. 3261 qv. i det kjøbenhavnske kongl. Bibliotheks ældre Haandskrift-Samling, indeholdende foruden Borgarthingsloven (*Bb* i Landsloven), ogsaa Farmanna-loven, med Haand fra Midten af 14de Aarhundrede . . . . . *Xd.*
- — Perg. Cod. No. 8 fol. i den delagardiske Haandskrift-Samling paa Universitets-Biblio-theket i Upsala, indeholdende foruden Frostathingsloven (*Fe* i Landsloven) ogsaa Far-mannaloven, med Haand fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede . . . . . *Xe.*
- — Perg. Cod. C. 14 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskr. Sml., indeholdende foruden Borgarthingsloven (*Bl* i Landsloven) ogsaa Farmannaloven, med Haand fra Midten af 14de Aarhundrede . . . . . *Xf.*

Det bemærkes, at man her, ved at inddele Haandskrifterne i fem Klasser, med Hovedsignaturerne *B, O, T, N, X*, medens de enkelte Codices hver for sig ere betegnede med smaa Bogstaver, vedföiede Hovedsignaturen, har sögt at antyde, hvilken af de fem Klasser af Bylove: Bergens, Oslos, Tunsbergs, Nidaros's, eller almindelige, — hver enkelt Codex tilhörer, saaledes at *B* betegner Bergens, *O* Oslos, *T* Tunsbergs, *N* Nidaros's og *X* den almin-

delige, til hvilken sidste Klasse ogsaa ere henregnede de Bylove, som vakle i sine Local-Angivelser, samt de Farmannalove, der findes særskilte uden at være satte i Forbindelse med nogen Bylov. Ligesom ved Landsloven, sættes Hovedsignaturen kun een Gang, hvor flere til een og samme Klasse hørende Codices nævnes umiddelbart efter hverandre. Af de ovennævnte Haandskrifter er det kun *Ba* samt *Na* og *Nb*, der indeholde Byloven saa udførlig, som den her gjengives; alle de øvrige fremstille blot de Afsnit fuldstændigen, der ere egne for Kjøbstæderne, medens de overalt, hvor Byloven stemmer med Landsloven, nøies med at henvide til denne med større eller mindre Udførlighed. *Bn* er i sidste Henseende den fortrinligste, da den, naar undtages Christendomsbolken, giver Overskriften til hvert udeladt Capitel og derved bestemt antyder, hvorledes Capitel-Afdelingen skal være. Da nu *Ba* mangler Capiteloverskrifter, ere disse i alle Bolker, med Undtagelse af ovennævnte, tilsatte efter *Bn*, hvis Inddeling ligeledes er fulgt. I Christendomsbolken er *Bi* paa samme Maade benyttet.

Som Anhang tilføies: *A.* Nidaros Byes Takmark eller Grændseskjel efter . . . . . *Na*.

B. Samme Takmark efter Papirs-Codex No. 85 qv. i den arnamagnæanske Samling, der indeholder Landsloven m. m. i Oversættelse fra 1543.

C. Jonsbogens VIII Bolks, eller Farmannalovens, 25de Capitel efter *Bh*, som indskyder det mellem Kjøbe- og Tyve-Bolken.

Prologus.¹

Magnus meðr guðs mistun² Norez konongr. sun halonar konungs.³ sender [Asta-
tini biskupi. abotum oc sýslu monnum oc raðmonnum. oc ollum odrum guðs vinum
oc sinum þeim sem þetta breg þea eða hönra i Biorgwin⁴ quædiu guðs oc sina.
þer uitid at hinir sýnsamaþto men æz Biorgwin⁵ hæza idulega getid þirir off at þer
• hæzet spurt at ver hæzum lut i aft. at bota notot um zlestar logboþr i landeno [með
hinna bæzta manna (raðe)⁶ oc bedet off at ydr bot stilldi þeirra umbota⁷ æigi⁸
lutlaus⁹ vera. En þer skulit¹⁰ vita sanlega at off þer adr uel þirir at þea. en þo
æintanlega nu bæzt er þer fröystit þva mylit a vara þorsio [at þer domit hana alla
i vara stipan.¹¹ þæt æz at tala oc þæt uid at leggja sem off þidir bæzt þera með
[hinna bæztu¹² manna raðe. Oc þui hæzum ver nu um ridir idulega stodat hana.
oc litz off sem alluidda mætte með þærom orðom þullan orsturd gera. þar sem hon
talade adr þonþi langt um. En sumum stodum þurxti hon sanlega tilloghu þar sem
huærgi var¹³ liosare en marger þeir þurxtu er þakunnigir¹⁴ varo. Nu þo at ver
kennem off miot þakunniga¹⁵ til slitra storraða. þa hæzum ver þo þessa bot latet rita
er ver sendom ydr. [æxtir slikum, hætte sem hon vattar.¹⁶ fröystande a vare herra
Ihesu Christi mistun oc [arnadar orð¹⁷ hins hælga Olafs konungs oc þeirra¹⁸ hinna

Jvfr. L. Indl.

1) Ovskr. tilf. i Lighed med Landsl. Her hæzr Biorgnjar boc meðr quædiu sending oc bröui Magnus konungs — Ovskr. Bi, k, l. Xb, c. Her hæzr Be(r)guiniar þings toghboð of stipan — Ovskr. Bn. Her hæzr upp Biartrönjar restar oc biarmanna togh oc þeira grein — Ovskr. Ta, b. Her hæzr Biartrönjar rest — Oa. Her hæzr Biartrönjar rett of þöarmanna tog of segir þat er eigi greinir i landz botenne — Ovskr. Bm. Biartrönjar rest — Ovskr. Xa. Prologen udelades i Bb, c, d, f, g, h, m. Oa, b. Farmannaloven först, derpaa begynder þingsstipan — Tb. Farmannaloven sættes först; dertil söies Capitlet allar þær settir &c. og dernæst gaaes over til Sva er mest at ver skulum mot eiga — Bf. Oa, b. Byloven begynder först i Kjöbebolken med Cap. 6. þat er nu þuinæst at ver Biorguiniar menn urðum miot uid kaup at liza &c. — Bg (der kun optager nogle faa Capp. af K. Bolken samt eet af T. B.) Farmannaloven indskydes foran i Landsl., mellem Kjöbe- og Tyveb., og Byl. selv begynder först med Bæarsk. C. 1. Sva er mest at ver skulum mot eiga — Bh. Farmannaloven forudskikkies ogsaa i Bd, der ellers begynder med det sædvanlige friðr of blæzan &c. *Lacune* i Be, der oph. i Thgsk. Cap. 4. Xd, e, f bestaae kun af Farmannaloven. Alle de Övrige begynde med friðr of blæzan. 2) nað — Bk. Istedetfor Resten af Prologen: etc. — Xa. 3) sonar son Suerres konungs — tilf. Bk. Na. Istedetfor Resten af Prologen: &c. — Bi, l, n. 4) [ollum guðs vinum of sinum i Gufapings togom — Bk. [mirdeligum herra Jone erðebiscupi oc ollum gudz vinum oc sinum þerum sem thetta bress þia eða hönra i Nidarofæ — Na. 5) Gufapings togom — Bk. Nidarofæ — Na. 6) [mgl. — Bk. 7) lunenda — Na. 8) æigi — mgl. Na. 9) ombotataus — Na. 10) þat — tilf. Bk. 11) [mgl. — Bk. 12) [sýnsamra — Bk. 13) adr — tilf. Bk. 14) þauitir — Bk. 15) uantunnandi — Bk. 16) [mgl. — Bk. 17) hinnar hælgu Mariu, oc — tilf. Na. 18) [sua — Bk.

skynsamaztu manna tillogu er i hia os varo. En at þer stili þui gior hui ver hozum sua stipat boltrum i botenne sem nu er. þa græinir þessi hattr zirir ydr sem her zylgir.

Þingzarat boltr er nu sem zyr i andverðu ritadr [zyr er¹ hæzi sealza botena. þui at adr ber at stipat se þingit oc [næzndir flodadar.² logrettu men losner. eidar zluftir. oc grid sett. oc síðsendum lyst. at þui bætr værði botinni lyt síðan. oc dom³ lit sem þingit er bætr stilt oc síðat.⁴ S fyrsti lutr botarennar er kristinsdoms boltr. at men stili kristilega tru vera grundvoll oc upphaz allra godra luta. oc heilagrar kirtiu lydni oc hennar zormanna vera lysing oc læidlogar til allra rettynda oc mistunsamlegra síðsenda. Nest kristins doms bekkinum er utzara boltr. at allþydan stili þan hin sama gud haza stipat konongdomen til veraldlegs ivirbods sem biskupin til andlegs. Ertir utzara bolt er manhælg. þui at nest þuisa hover hozþingiunum oc ollum odrum ut izra at halda oc hallða lata guds zrid oc godra manna zrelsi millum kristinna manna. en þeim með logum oc þo hozsamlega ertir atuitum at rezsa sem at odru værða prouader. Nest manhælg er ærzða tal með þui zleira sem þui zylgir. oc hæzr þat með tuenna gizingum. þui at myclu vardar þeim sem til arzanna talla. at þeir se i loghlegum oc i heilagum hiunskap getner. Ertir ærzða tal [hæzr landa brigdi. þui at þan tíma er madr ærzir notorar iarder. þa hover honum at floda um sin odol oc annara manna. at han hallde engara manna odlum með logum sottum oc tunni sin odol með logum at brigða. Ertir landa brigdi er landzleigu boltr. þui at þeim hover með loghum sínar iarder at byggia sem með loghum haza at komezt. Ertir landzleigu bolt er⁵ kaupa boltr. [þui at svo scal ertir lagha sotrnum laufa aura sofia sem með landa brigdi lond oc iardir.⁶ Ertir kaupa bolt er þioza boltr. þui at þat hover engum zirir odrum at tortíma sem sa hæuir með logum at komizt. en sa er odrumis gerer man laga rezsingh zirir sværa.⁷ Síðarft i botinni ero kononga rettar botr. at sa konongr sem til er stipadr ertir at sea logunum ertir undomum sinna zorellra. a æigi síðr at hugga sína síðsama þægna með linkind oc rettarbotum. en at tempru uspala með hirting oc loglegum rezsingum.

Ertir þær sem til haza zallet oc um iarda brigdi oc um oll onnur laga mol. undir huerium logum sem þau urðu. þa stulu þau ertir þui vera sem þa gengo⁸ logh i lande er þau gerduzt ez æigi hævir adr logleggh stipan a komet.⁹

¹) [adr en — Bk. [zyr en — Na. ²) [mgl. — Bk. ³) domom — Na. ⁴) Resten af Prologen mgl. — Bk. ⁵) [er wardhaldr [ætni(n)gar oc boar stipan, thi at than tíma er madr ærffuir nodor huss ædra garða. tha hævir honum með fennsæmðr at geita oc með sometlagom hagrædom at niota. thess goda sem gud hæffuir lett hinum (thet som hannem eer thillzalldenn esther laugenn — Nb). Thui nest er vidbunada boltur með thui zleira er that zylgir, thui at theim heryrir með loghum at gieta sine azla er með loghum hana at komezt. (Stykket Thui nest . . . komezt — mgl. Nb). Esttir vidbunada bolt, er — Na. ⁶) [thui at sua &c. . . sofia sem stip æða garða — Na. [ðh siger om kioðmannðsfeabff. om quersettning och Beslag. at alle Velauglige kioð ffall igenn rugges, och louglige kioð ffulte holdis — Nb. ⁷) Esttir thiozua bolt er zarmann(a) logh, thui at their turffuu með myndil varnggd oc zorfio at vera zærir tiosuom oc ransmonnom æða odrom hæffa, er vti zara með sino godz — tilf. Na. ⁸) domast — Na. ⁹) Síðarft i . . . komet — mgl. Nb.

Byðium ver yðr at þer vartynnitt uid off þat sem a storker. þui at mæir hava völdit ziofkyllða var oc uantunnend en vilia loysi sem ætla ma. þo at ver hærdim minna i veð sett. oc off toki þætta æzni sealdan en off tekr. Finzt oc nokot nyt samleitt i. þaðum þat aller varum herra Ihesu Christo. hans nazn se blæzfat vttan ænda. Amen.

I. Þingstípanar boltr.¹

Her heyr þingzærar boltr til Þergvinar þings. fyrsta Capitula.

Friðr oc blæzfan² varð herra Ihesu Christi. arnadar orð varar³ þru sancte Marie 1
[oc hins hælga Olafs konongs⁴ [oc hinnar hælghu Sunnizu⁵ [oc allra guðs hælagra manna⁶ se með⁷ ollum Þiorgvinar⁸ monnum⁹ nu oc iamnan. En ver stulum logþingi vart eiga¹⁰ a .xij. manadom huærium¹¹ næsta sunnu¹² dagh eptir [þrettanda dagh iola¹³ [i Mariu gilldi skala i Þiorgvin¹⁴ a þingstað rettum.¹⁵ þar stulu aller zinnazt þorzalla¹⁶ laust þeir sem til þings ero neyzdir. En giæltþyri¹⁷ eða¹⁸ sýslumadr scal neyzt haza a Thomas meffo dagh a mote sva marga men or þiordongi huærium sem her vattar i næsta capitulo eptir. eða þeirra¹⁹ [loglegr²⁰ umbods madr.²¹ oc nemzna þa men er [þæzt ero till þallner oc²² þeim synazt venazster till skila²³ oc þeir meghe þat með æidi sinum sanna.²⁴ En þan æid stulu þeir sveria fyrsta soran dagh er þeir toma till logþingis i Þiorgvin²⁵ með þessum æidstaz. at þess leggr han hond a hælga bol oc þui stýtr han til guðs at þa men hæuir han

Jvfr. Cap. 1. L. I. 1.

¹) Sideoverskrift i Bb, c, d. Her heyr upp þingboltr Þiorgvinar bocar oc segir um þingsstifting. oc hueria til þings skal negna — Ovskr. Bi. þ. h. u. þingboltr B. b. oc f. um stifting. oc h. t. p. þ. n. — Overskr. Bk. þ. h. u. þingboltr B. b. oc f. um f. oc h. t. p. þ. n. — Ovskr. Bl. Ingen Hovedovskr. i Bb, c, d, men specielt Register, saaledes: i. Her heyr þingstípanar boltr Þiorgvinar manna (j. um logþing i Þiorgvin — Bd). ij. Um raðs menn i Þiorgvin. iij. Huersu lengi þing skal standa. iiij. Um grida stifting a logþingi. v. Um giæltþyri oc sýslu mann. vj. Um alla logsamða doma. Dernæst gjentager Bd den specielle Overskrift: Um logþing i Þiorgvin. ²) þagnadar — Ta, b. ³) varar — mgl. Bd, m. ⁴) [mgl. — Bi, k, l, n. ⁵) [mgl. — Bm, Na. ⁶) [mgl. — Bm, n. ⁷) off — tilf. Bb, c, d, k, m, Na. ⁸) Þergvinar — Bi. Þiorgvinar þings — Bm. Ríðarofar — Na. ⁹) ollum Þ. monnum — mgl. Bm. Istf. varð herra o. s. v. staar kun oc cetera — Ta. et cetera — Tb. Xa. Herefter Ovskr. Um logþingi vart þar mauna of um neyzdar man — Xa. ¹⁰) sin — tilf. Ta, b. ¹¹) i þo varum — tilf. Bm. i Lunsbergi — tilf. Ta, b. i kaupange — tilf. Xa. ¹²) sunnu — mgl. Bb, c, d, k. ¹³) Þrettíuu meffo dag — Tb. ¹⁴) [i Olafs gilldið skala varum — Tb. [i trosgillbið skala i Ríðarofa — Na. [mgl. — Bm. ¹⁵) [þar sem logmanne sýnist oc aþrum raðs monnum þazt til uezra þallet — Ta. [þaa enn seðuannlige of opþagenn Þingstaðir her vði Þhrunnðheim — Nb. [þar sem sýslumadr of giæltþyri gerer rað þirir — Xa. ¹⁶) nauðþnia — f. ¹⁷) Þngougdenn — Nb. ¹⁸) of — Bm, n. Ta, b. ¹⁹) þeirra — mgl. Tb. ²⁰) Istf. Resten af Cap. &c. — Bi. ²¹) [loglegr umbods menn — Bm. Resten af Cap. udelades — Bm. Istf. Resten: &c. Bk, l. ²²) [mgl. — Bm. ²³) Resten af Cap. mgl. Ta, b. Istf. Resten: &c. — Xa. ²⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bm. ²⁵) Ríðarofa — Na.

næznda til logþingis¹ er honum synduðt venazster til stila æztir sinni samviztu. oc æigi tof þan þar adra muni til. oc sva scal þan iamnan gera meðan þan hæuir þat starz. En þenna æid scal engi oztar sveria² en um³ sin.⁴

Þversu næzna skal men til þings ok um sectir.

- 2 Sva er mælt at radz men aller⁵ ero sealznæzndir til logþingis [i Þiorgwin⁶ oc⁷ .xij.⁸ men or [huerium þiordongi bearens.⁹ [en ex¹⁰ giæltþri¹¹ [eða sýslumadr eða þeirra loglegr umbodsmadr¹² næzna¹³ eigi sua¹⁴ til þings sem nu er mælt.¹⁵ þa ero þeir aller sætir mort slyzrs kononge þirir þan huærn er unæzndr er. Engan scal til lausnar næzna oc þui at æins umftipti a gera at þeim gange loglegh þorzoll þirir er þyr var næzndr. En huer [næzndar madr¹⁶ sem siðar kemr til logþingis en søre ero þlut nauðsþnia laust. er sætr mort slyzrs uid konong. en logmadr oc logrettu men mete nauðsþniar. Nu er giæltþri oc sýslu madr oc umbodsmadr konongs oc biftups oc radz men aller sþyllbugir til logþingis at toma. en þeir sem æigi toma æz þeim þorzalla laust. þa sædizt huer þeirra .iij. mortum slyzrs uid konong oc þat þrammar sem kononge virðazt sater þeirra til.

Um þingsþipan ok siðsemd a þingins.

- 3 [þat er nu þui næst at logmadr skal¹⁷ lata gera vebond [i Mariu gillbi skala i Þiorgwin a þingstað rettum.¹⁸ sva uid at þeir hæze rum þirir innan sem i logrettu [ero næzndir.¹⁹ en þat sþulu vera .ij.²⁰ tlyztir manna.²¹ þat sþulu vera .xij. rade²² men oc adrer²³ .xij. [næzndar men²⁴ oc [stipti sva til at .iij.²⁵ se²⁶ or þiordonge²⁷

Jvfr. *Cap. 2. L. I. 2. Cap. 3. L. I. 3.*

¹) i Þiorgwin — tilf. *Bb, c, d.* ij Nidarosæ — tilf. *Na.* ²) vinna — *Bc, d.* ³) in — *Na.* ⁴) En logmadr skal hæfua i bodar sþiffuer hæfua mart á huæriu logtinge æz huæru mana þe, æder then sem bodona læss — tilf. *Na.* ⁵) i Lunabergi — *Ta, b.* ⁶) [i Nidarosæ — *Na.* [i kaupange — *Xa.* [mgl. — *Bm, n. Ta, b.* ⁷) oc — mgl. *Ta, b.* ⁸) .xij. — *Bm.* ⁹) [þor uarom. sęz handgænnar men. oc sęz adra garðz þondar — *Ta.* [huærium þiordongi þiar varss — *Tb.* Resten af Capitlet, og hele det Övrige af denne Bolk udelades — *Bm.* ¹⁰) [skal — *Ta, b.* ¹¹) giæltþri — oftere *Bl,* dog ogsaa giæltþri. ¹²) [mgl. — *Bn.* ¹³) næznir — *Bn.* næzni til — *Xa.* Istf. Resten af Capitlet: et cetera — *Ta, b. Xa.* ¹⁴) menn — tilf. *Bb, c, d. Na.* marga men — tilf. *Bn.* Istf. Resten af Capitlet: etc. — *Bi, k, l.* ¹⁵) Istf. Resten af Cap.: etc. — *Bn.* ¹⁶) [æff næfnar monnum — *Na.* ¹⁷) [þing skal standa sua lengi sem logmadr uid oc honum þidiz zallid uera þirir mala manna sater oc logrettu menn samþyðia. skal logmadr — *Bb, c, d. Nb. Xa.* [þing skal standa sua lengi sem &c. (Intet mere af hele Capitlet) — *Bn.* þing skal standa s. l. s. l. u. of h. þ. s. v. s. m. m. s. oc logretto men sia at hęzer. Nu skal logmadr — *Ta, b.* ¹⁸) [þar sem logbof uerðar læsen — *Ta.* [i Olafs gillbis skala i Lunabergi a þingstað rettum — *Tb.* [i frøs gillbis skale i Nidarosæ a þingstað r. — *Na.* [með giæltþyra rade of sþylu manz i kaupange a þingst. rettum — *Xa.* Istedetfor Resten af Capitlet: &c. — *Bi, k, l.* ¹⁹) [sþolu uera — *Bb, c, d. Na.* [sþulu sþia — *Xa.* ²⁰) .iij. — *Tb.* ²¹) of sþizti sua til at — tilf. *Xa.* ²²) herade — *Tb.* ²³) adrer — mgl. *Ta, b. Xa.* ²⁴) [logrettes men — *Ta. Nb.* ²⁵) þeir — *Bd.* ²⁶) [sþipi sua til at o se notor næzndar — *Ta.* [se þeir i næzndir — *Xa.* ²⁷) þriðjung — *Ta.*

huærium¹ þeir sem bæzt þyðia til þalner [aþ neyðdar monnum.² En þeir sem i logrettu ero neyðdir skulu æid sveria³ með þeirra æidstaþ adr en þeir gange i logrettu. at han stýtr þui⁴ til guds. at han skal sva til allra manna mala leggja sem han ser sannast þirir gudi ættr logum oc sinni samviztu. sva með sakadom sem sxiadom. oc sva skal han iamnan gera þegar han er i logrettu neyðr. I þyrsta sinni skal madr þenna æid sveria er han gengr i logrettu. en æigi oxtar þo at han se i neyðr. Sva er oc melt at engi madr skal sætiazt innan vebanda⁵ þeirra sem æigi ero i neyðir. en ez han setzt oc gengr eigi ut þegar uid han er melt. þa sædizt han halþre mort slyrs. Men skulu þastande til þings ganga oc [sitia þing þar til er⁶ þormessor ero sungnar oc vera a þingi þar til er ringt er til nons att krix kirkju. En logmadr skal lata ringia [elldzstedingar kloða at Nicholas kirkju.⁷ þa er han uid með bot til þings ganga. en þeirre kloða skal eigi til annars ringia meðan þingit stendr nema [til elldzstedingar.⁸ En ez notor slæz i mat eða mungat⁹ oc rotter þat mæir en þingit. þa er han setr .ij. aurum slyrs. oc æigi enga upræift sins mals a þeim dægji. Dryt skal [engi madr¹⁰ til þings bera¹¹ huarke til solu ne annan vægh. en ez borel verdr þa er [þat upnæmt¹² oc æiga þingmen þaf. Aller men skulu i logrettu sitia þeir sem i ero neyðdir sva lengi sem nu er melt. nema madr gange at nauðsynia ærendom. En ez madr gengr or logrettu uttan vebanda nauðsynia laust. þa er han setr .ij. aurum slyrs [uid tonong.¹³ en [ez þeir men gera hart eða haroþsi sem ero þirir uttan vebond¹⁴ sva at logrettu men mego æigi nadolega goyma doma sinna eða þeir kiera mal sin er logmanz oc logrettu manna loþ haza til. setr huær oyri slyrs er at þui verdr kunnr oc sannr oc er honum sagt til adr. þeir men aller sem i logrettu ero neyðdir skulu doma logh vm þau mal oll er þangat¹⁵ ero skoten [með logmanz rade oc annara goðra manna oc lome þat¹⁶ vitni fram a þingi.¹⁷ en alt þat er loghbot stíl æigi or [þa skal þat aþ huæriu male haza sem logrettu men værða aller a æit satter.¹⁸

¹) biarens — tilf. *Ta.*   ²) [mgl. — *Ta.*   ³) Istf. Stykket herfra og til Menn þolu þastande: — Sem þyr segir i landþotinni — *Bb, c.* Hele Resten herfra mgl. — *Ta, b.* Istf. Resten: &c. — *Xa.*   ⁴) malle — tilf. *Na.*   ⁵) uttan orloþs — tilf. *Bd.*   ⁶) [sitia þing þegar — *Bb, c, d. Na.* rigtigere.   ⁷) [kloðunni þnjar bot i Margræto kirkju stoppli — *Na.* [Storm kloðenn i Margr. t. fl. — *Nb.*   ⁸) [har þara þhil þnjar eða ælter værde laus — *Na.*   ⁹) dryt — *Bb, c, d.*   ¹⁰) [ot eigi — *Bb.*   ¹¹) Istf. Resten af Cap.: Sem þyr segir i botinni — *Bb, c.*   ¹²) [upptotr dryt — *Bd.*   ¹³) [mgl. — *Bd, Na.*   ¹⁴) [þeir menn sem eru uttan vebanda oc gera þar hart oc haroþsi — *Bd.*   ¹⁵) hængat — *Bd.*   ¹⁶) þui — *Bd.*   ¹⁷) [oþ laugligenn ere frem komne effther som laugbogenn siger. Særft skal dæmes oþ osfuerhæres the sager som biid eer stefnt, oþ alle the sager som menn leggur heunder sammens meðt thuende vidtne, om the vidtne fremkommer, oþ ther neft the annðre smaa sager — *Nb.*   ¹⁸) [the (sager) skulle vere vonnder guode þiellige mennðz sigilsæze oþ samtædt, som the effther sinn samuit ranndzage oþ dæme — *Nb.*

Um gríð ok fríd millim manna a þinginu.

4 Allir þeir men er [i logþingis þor¹ ero neyðdir i Þiorgvin² eða notor mal æigu þar at drixa stulu i gríðum vera³ huer uid annan þar til er [logþingi er loket.⁴ En ez ein huer gengr a þessi gríð. þa hæzir [(zirir) gort⁵ ze oc fríði i⁶ lande oc lausum eyri oc tome allðri i land síðan. En ez men verða færðer a logþingi i Þiorgvin⁷ eða þa annan olutt [az manna völdum oc vilia. þa ontz retrr þeirra at hælningi er zirir stendum eða sarsautum verða.⁸ Sva oc ez men bera uopn a logþingi.⁹ þa gíalde halza mort. sylzrs oc late uopnen. æigi [logrettu men¹⁰ tua luti vapna. en tonongr¹¹ þridiung. þui at i ollum stodum honir monnum at gíeta spectar oc síðsemdar. [en þo æintanlega mest i þeim stodum sem til stynsemdar oc spectar ero stípadir az andverðu oc zléstum værðr mæstr stáde at ez notot sterst i.¹² En [oll Þiorgvinar¹³ þinguti er til zalla¹⁴ .v. marla mal oc þadan az smære a tonongr¹⁵ .ij. luti en þridiung þoar men. oc sva ez þormen eða radsmen toma æigi til þingo sem bot segir. þa domi [þetta ze¹⁶ þingmen [at gíelda¹⁷ a næsta mote¹⁸ er¹⁹ gíælfyri oc sýssu madr [stulu æiga.²⁰ en ez þa er æigi bot læggi a domroz.²¹ Þægn-gíldi oc zirir ubota mal er gerazt þa a tonongr æin.²² Nu ez madr ryzr dom þan²³ er domdr er [a logþingi²⁴ i Þiorgvin.²⁵ oc vapna tal er at att. innan logrettu oc uttan. þa sæliz sa²⁶ .iiij. mortum sylzrs uid tonong er dom ryzr. en mort uid safar abera. Nu scal gíælfyri eða sýssu madr þui lýsa a Þiorgvinar²⁷ þingi. huersu margir men az varo tæknir i þo varom a nestom .xij. manaðom. oc segi stíl a um vogt oc izirlit þeirra [er hinum urðu at stáda at þeir megi þui at hælðr lendir værða at líkendum huar sem þeir tunnu zram at toma.²⁸

Um mot þau sem gíælfyri skal eiga.

5 Sva er mælt at gíælfyri oc²⁹ sýssumadr stulu mot³⁰ æiga innan þeirra .v.ij.³¹

Jvfr. Cap. 4. L. 1. 5. Cap. 5. L. 1. 6. 7.

¹) [til logþingis — Bb, c, d, i, k. Na. [i logretto — Xa. [i Þiorgvinar — derpaa Resten af Cap. udeladt Bn. ²) Tunobergi — Ta, b. Nidarosæ — Na. ³) Istf. Stykket herfra og til notot sterst i: — &c. — Bi, k, l. ⁴) [logþing þæt er líðit — Xa. Herfra til notot sterst i — mgl. Ta, b. Xa. ⁵) [[a zirir gort — Bb, c, d. Na. ⁶) i — mgl. Bb, c, d. ⁷) Nidarosæ — Na. ⁸) [sem þyr segir — Bb, c. ⁹) ij Nidarosæ — tilf. Na. ¹⁰) [tonongr — Bb, c, d. Na. ¹¹) þing menn — Bb, c, d. Na. ¹²) [sem þyr segir botin — Bb, c. ¹³) [om kaupanga — Xa. [oll Nidarosar — Na. [oll — Ta, b. ¹⁴) oc — tilf. Ta, b. ¹⁵) Her begynder Be. ¹⁶) [mgl. — Be. Ta, b. Xa. ¹⁷) [at græidiz — Be. [at tufizt — Tb. [of græidiz — Xa. ¹⁸) þingi — Be. Tb. [a þa a næsta þingi at þeir liuti þaf er þeir uaro safader — Ta. ¹⁹) En ez — Ta, b. En — Xa. ²⁰) [æiga — Be. Xa. [æigu at tufa — Ta. [æigu — Tb. ²¹) zirir — tilf. Ta, b. ²²) Resten af Capitlet og den hele Bolk mgl. Ta, b, der springe lige til Cap. 4 i Ldvb. om Vardhold. ²³) logsamdan — Xa. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, i, k, l. Xa. Udenfor i Mrg. tilf. med en langt yngre H. (fra 16de Aarh.?) det Cap., som ellers pleier at staa ved Slutn. af Farmannal. Allar þær stfir &c. uden vigtige Afvigelser — Bl (hvor Farm. L. mgl.) ²⁴) [mgl. — Bb, c, d. ²⁵) Nidarosæ — Na. ²⁶) mgl. — Bc. ²⁷) Nidarosar — Na. ²⁸) [sem þyr segir botin — Bb, c. ²⁹) eða — Be. Resten af Cap. mgl. — Bn. ³⁰) þing — Bb, c, d. ³¹) atta — Bb.

natta er lokit er logþingi¹ oc lýfi² zírir monnum þui sem talat var³ a logþinginu i Þiorguin⁴ oc eintanlega huat alhlt a zel þeirra manna mal er þa skipaðoxt a þui nefta logþingi. En ez annar tvæggia ryr⁵ a sin lut þa er mal komr a þetta mot oc tallar rangt vera up boref zírir logrettu men. þa scal þo eigi brigða domi setta lauft. En han⁶ ma æfta hin⁷ tats til nefta logþingis a odrum vættri oc haxe⁸ huartv(æ)ggia uppi sitt mal oc zore þa er talfettir var tal med zullum vordzlum. En ez mal roynizt med sama hætte oc zyr.⁹ þa have þa¹⁰ lofnað sin autin halzu az hinum er gylði han til rangs mals oc softe þat med takum sem adrarr zear solner. Þrouazt oc svo at hin¹¹ haxe rangt þlut zírir logrettu monnum er zyr dömdizt malet oc dömixt þa hinum. þa tale þa lofnað sin halzu autin oc softe sem adr vattar.¹² oc svo skal huervetna þar sem logmadr oc adrerr stynsamerr men sea at men verða azloglega sotter oc til laga talfettir.¹³ Nu scal giælfhri eða hyslu madr þui lýfa. at logþingi scal huern vætr uppi vera i Þiorguin¹⁴ næfta sunnudagh¹⁵ ærtir þrettanda dagh iola. þa scal oc þui lýfa at men stulu eigi þa men i hus sin tala er laupa vefstan oc auftan.¹⁶ nordan oc sunnan. nema þeir uiti stíl a. at þeir ero stíla men. þui at stíttir men ero þui vaner at vera notoro list ein vætr eða .ij. eða .iiij. oc hylle stíl svo uid men. Sidan stiliazt þeir eigi bætr vid en annat huart stela þeir ze manna. eða laupa brot med¹⁷ huspronjum manna. eða zrendlonom. eða gera onnur vand verk. En huerr sem odruuis gerer oc tætr stíla men. þa sæðizt mort hylzro fer hin¹⁸ þrouazt at illum manne.

Þm laugdoma þa sem dömdir verða.

Alla þa doma er um víga zerði¹⁹ scal setia²⁰ [eða zírir²¹ þeirra tvænna leg- 6
ord²² er zírir eigu at toma zul manz giold²³ eða holz [at logum.²⁴ þa scal þa
alla med logum setia oc gridum til zyrsta sals. En þa er ryr dom logsamdan zírir

Jvfr. Cap. 6. L. I. 8. 12.

¹) þingi — *Bt.* Istf. Resten af Cap.: &c. — *Be. Xa.* ²) lýfa — *Bi.* lýfi þui — *Bk.* ³) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi, k, l.* ⁴) Þiorguin — *Na.* ⁵) zyr — *Bb, c, d. Na.* rigtigere. ⁶) hinn — *Bb, c, d.* ⁷) hann — *Bb, c. Na.* mgl. — *Bd.* ⁸) þa — tilf. *Bb, c, d. Na.* ⁹) Istf. herfra til Nu scal giælfhri — Sem zyr segir — *Bb.* Sem adr segir botinn — *Bc.* ¹⁰) se — ved Feilskr. *Ba.* ¹¹) hann — *Bd.* ¹²) [Menn bliiffuer domen igien drefuun, och thet bliiffuer hannem offuer beuift att hand haffuer Beredthet sinn sagð loigennactige for Domemendene, Bøde som før er sagtt och konngenn .j. ml. och thenn anden softe sinn sagð — *Nb.* ¹³) Om nogenn Mand steffner anden zor Laugmandenn, Eller zor nogenn anden Kettere, och ide vinder aff hannum enthenn Eid eller penndinge. Da þall thenn thet søgte suerge paa Bog, att hand eig søgte samme maalt for hadt eller auffund, menn hanndt mendte at haffue reet sag att søge. och þall huert vidtnisshurdit beres for Laugmanden — tilf. *Nb.* ¹⁴) Þiorguin — *Na.* ¹⁵) dag — *Bb, c, d.* ¹⁶) Istf. Resten af Cap.: Sem zyr segir i bof: inni — *Bb, c.* ¹⁷) med — mgl. *Na.* ¹⁸) [ez hann — *Bd. Na.* ¹⁹) Resten af Cap. udeladt — *Bn.* ²⁰) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Xa.* ²¹) [eða um — *Bb, c, d. Na.* [eða — *Be.* [oc um — *Bi, k.* ²²) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Be.* ²³) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi, k, l.* ²⁴) [mgl. — *Bb, c, d. Na.* Istf. Stykket herfra til vinzt ze til huarstvaggia: — Sem zyr segir — *Bb.* Sem z. f. i. botinni — *Bc.*

sal eða at zyrstum solum.¹ þá gengr þa a gríð sín oc er trygroze. oc hæuir zirigort ze oc zridi [i lande oc lausum vryri.² En þær ero naudsýniar.³ ez madr er siutr eða far. eða einarhueriar þær stornaudsýniar gange til er goder men bere uitni um at han matte æigi til koma i eíndaga. En [sal þat zyrsta scal⁴ fram koma innan þess zyrsta⁵ manadar oc zlytia hœim til hans. oc se bodet með vatta .ij. en hin take þar uid eða umbods madr hans. nema han uili indella um gera honum er tata scal. En um oll onnur mol er men læggia logdoma a imillum sín. þa sælizt þa mort slyzro uid sakar abera er þan dom ryzr.⁶ en kononge .iiij. mortum slyzro. oc soke giæltzri huaromtvæggia til handa. oc take hin zyrst skuld sine upp svo sem domr domdi. en sælt huarstvéggia se síðan⁷ æztir zear magne ez æigi vinzt ze til huarstvéggia. En ez hin⁸ uil eigi þa en dom hallða. þa scal giæltzri lata blasa til moz⁹ oc gera han utlegan. nema han gialde slítt up sem nu er mælt. Nu ez madr zær æigi¹⁰ i þo varom zírir logmanne eða giæltzra. þa skal sakar abera tafsetia han til nesta logpingis er han zær æigi ret az. en ez han hæuir til þess sanleg vitni at han hæuir þan tafsettan er mal a uid han oc þat annat at mal haze svo zaret sem han hæuir hærmt. þa skulu þingmen doma þat mal at logzullu. huart sem uid ero hader eða [sa ein¹¹ er fram ber. oc logmanne¹² oc logrettu monnum þidzr zírir luta.¹³ nema hinum er tafsettr var banne zul naudsýn.

II. Kristins doms bolkr.¹⁴

Her hezr kristins doms bolkr i Þerguin.

- I Þat er uphaz lagha vara [Þiorguinar manna¹⁵ sem uphaz er allra godra luta.¹⁶ at ver skulum haza¹⁷ oc halda¹⁸ trífílega tru.¹⁹ Uer skulum trua a varn droffen Þhesum Þhrístum hans æinga sun er geten er az trazte hœilags anda. oc zoddizt az

Jvfr. Cap. 1—3. L. II. 1—3.

¹) naudzýnia laust — tilf. *Bd.*   ²) [mgl. — *Bd. Na.*   ³) þess er reida a — tilf. *Bd.*   ⁴) [lati þat zyrsta [al — *Bd.*   ⁵) sama — *Bd. Na.*   ⁶) oc hallða dom sem adr — tilf. *Bd. Na.*   ⁷) sþípt — tilf. *Bd. Na.*   ⁸) hann — *Bb, c, d. Na.*   ⁹) oðz tressue hannum biidt — tilf. *Nb.*   ¹⁰) rettzndi sn — tilf. *Bb, c, d. Na.*   ¹¹) [annar einn [a — *Bb.* [annar [a — *Bc, d.*   ¹²) loghmanum — *Na.*   ¹³) bita — *Bb, c, d. Na.* rigtigere.   ¹⁴) Denne Ovskr. er tilf. i Lighed med Landsl. Hele Bolken udelades i *Bf, m. Xb, c. Ta, b.*   ¹⁵) [i Þerguin — *Be.* [Þiorguinar þings manna — *Bn.* [Þidarosar manna — *Na.* [taupangrs manna — *Xa.* Istf. Resten af den hele Bolkr: alt til landuarnar bolksens — *Be.* &c. — *Xa.*   ¹⁶) Istf. Resten af Bolken: of gengr sua ut allr sem sændr i sandzþofinni — *Bn.*   ¹⁷) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi, l.*   ¹⁸) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bk.*   ¹⁹) Istf. Resten af Bolken: oc allt annat sua sem sþrizat er adr i þofinni — *Bb.* oc allt annat [sþr. er adr i b. i trífins doms bættinum i sandzþofinni — *Bc.* Istf. Resten af Cap. oc allt a. [sþr. er adr i b. i tr. b. i l. b. of um tonungs erzd of zrne. hzgat til — *Bd.* De efterfølgende Capp. indtil det 7de (Ovskr.: Om dottur eða sunar doztur) — mgl. *Bd.*

Mariu moy, pindr undir Pilazc valde. krossfest. droyddr oc grazen. for nidr til hæl-
uitis at lonsa padan alla sina vini. pridia dagh æxtir er han var droyddr i sinum
mandome vstaddum sinum guddome reís han up æz dauda oc var sídan með lære-
svæinum .xl.¹ dagha fra pascha dægi oc til upstigningar dags. oc stæig þa til himna
oc padan scal han toma a ørsta dæghi þessa hæims. at doma huern æxtir sinum
værðlæitum. Uer skulum trua a hælgan anda at han er sannr gud sem fader oc sun
oc þær þreat stillningar er ein gud. Uer skulum þat allt trua er truir oll tristin
þiob oc hælagra manna samband. oc hælogh kirkia hœuir adr samþykt með ubrigð-
ilegre stadzæstu. Uer skulum trua at syndir zirir latazt með stirn oc idran oc stripta
gang. með holdde oc blode vars drottens er i messonne helgast. með bœna hallde oc
almofo giærdum. i zastum oc allum odrum godom lutum. er men gera. hugsa eda
mæla. Uer skulum trua at huers manz litamr er i er lomen heimín eda toma kan
til doma dags þa scal up rísa oc padan æz skulu þær er illa gerdo oc æigi idrazc
með ivirbot þessa hæims haza endalausán uzagnad með diozlinum oc hans ærend-
relom i hæluiti. en þær sem got haza gort þessa hæims skulu haza ælizon zagnad
með gudi oc hans hællogum mannum i himiriki.

Þer segir at konungr oc biskup eru æz gudi skipadir. at gorta lyðs oc laga a iardrici. oc um
lyðni lyðsins.²

Nu æz þui at guds miskunn ser til þess mykla þorz utalulegs lyðs [oc nmis 2
ziolmennis.³ þa hœuir han skipat⁴ tuæim sinum pionom at vera audsynilega hans
umbods men um⁵ þessa hælga tru oc hans hælagt logmal. godom monnum til værnd-
ar oc rettenda. en vandum mannum til rezsingar oc reínsanar. Ero þesser tuær
annar konongr en annar byskup. hœvir konongr æz gudi verallett valld til veralldegra
luta. en byskup andlect valld til andlegra luta. oc a huar þærira at styrkia annars
valld til rettra mala of loglegra. oc kennazt uid sil at þær hava vald oc izirbot æz
sealzum gudi en æigi æz ser. Oc zirir þui at þær ero guds pionofstu men oc hins
annars at þat sea aller at þærira ma með engu mote missa. þess hins pridia at sealzr
gud virdizt at kalla sil þærira noznum. þa er sa sanlega i mytlum haffa uid gud er
þa styrkir æigi með zultommenne ast oc retvise⁶ til síns vallz þess sem gud hœuir þeim
til skipat. þar sem þær bera svo mykla ahuggiu zirir ollu landzpollinu oc abyrð
zirir gudi. allra hælzt þar sem login vatta með studdum endamærkium. svo at huarti
megi hozdngiarner ez þær gornma þessa anaudga eda þyngia zollinu með ozmytkili
agirnd. oc at æigi mege zavitrir men synia hozdngionom loglegrar þægnstlydu zirir
priozstu saler oc⁷ stamþynnar zavizstu.

¹) .lg. — Ba, urigtigt. ²) Denne, saavelsom de øvrige Overskrifter i denne Bolc, ere tagne af Bi, da
Bn kun anfører Begyndelsen af 1ste Capitel. ³) [mg]. — Bk. ⁴) Istf. Resten af Cap. &c. — Bi, k, l.

⁵) at halda — Na. ⁶) Rettere rædzlo. ⁷) er — Ba, urigtigt.

Norges gl. Love II.

Her segir huer logliga a at vera Noregs konongr eptir logum.

- 3 Nu aþ þui at landþrollit alt a mycla lyðstýlldu konongenum at veita.¹ þa vere þat þarþleitt at men varadezt þa myclu uilli þotu er mæstr lutr landþrolls þessa hæuir sva hormulega veret blindadr aþ at i engu lande odru zinnazt þess domi. þar sem tætnir hava veret imissir men oc kallader konongar ranglega imot rettum konongum oc logum hins hælga Olavs konongs oc ollum þeim rettendom er huer bonde uilldi una aþ odrum um sinar ærþdir. þionado opt uelbornir men þeim er varla matu vera knapar þeirra sem en vattar i dag huart þeir mistu zleiri odla sinna eða hinir er þeir kallado kononga sina. oc sva hit sama um manna missurnar. Nu at men þurzu eiigi griplande hondom eða leitande ættr zara huær konongr a retlega at vera i Noreghi. þa se þat tunnitt ollum Þiorgwinar² monnum oc ollum odrum Noreg monnum. at Magnus konongr sun halonar konongs stadþæsti sva oc let i bot setia a frosta þingi. huær at rettum ærþdum a at vera Noreg konongr eptir logum. oc aþ þui at þat var þa iattat með raðe Jons ærþibistups oc³ annara liodbistupa. lendra manna oc lærðra. stallara oc logmanna. oc allra handgenginna manna þeirra er þa varo hia. oc allra frosta þings manna. oc þui samþyctu aller Noreg men zirir sit oc sit aþspringi uid Noregs konong oc hans aþspringi með retto þingtake at þessi stipan skal standa [þar um⁴ sem þa var gor of nu zylgir her.

Her hezr Noregs konungs ærþða tal oc skal i þeirri ærþð huær standa sem talþr er.

- 4 I nazne þadur oc sunar oc hælighs anda. eins guds i hælagre þrenningu. skal ein hans þion konongr vera⁵ izir ollu Noregs konongs riki oc vælði innan landz [oc uftan landz⁶ oc sva stallondum.

Nu eptir þraxall konongs vars. þa er su hin zyrsta Noreg konongs ærþð. at sa skal konongr vera izir Noregs konongs riki sem Noregs konongs sun er⁷ hin ælztu ein.

Sv er onnur ærþð at sa sunar (sun) konongs er stilleten er hin ælztu ein skal konongr vera sa er þader hans var⁸ stilleten ez engi er sunana til stilletna.

Sv er hin þridia ærþð er brodir konongs stilletin hin ælztu ein skal konongr vera sa er samþæðra er uid konong. ez engi(r) ero þeir till sem adr ero talldir.

Sv er hin ziorða ærþð at þadur brodir konongs samþæðra oc stilleten hin ælztu ein skal konongr vera sa sem þader hans var stilleten.

Jvfr. Cap. 4. L. II. 4. 5.

¹) Istf. Resten af Cap. &c. — Bi, k, l.   ²) Nidarøer — Na.   ³) alra — tilf. Na.   ⁴) [auingega — Na.   ⁵) Istf. Resten af Arvetallet: oc stipan allt ærþða tal sem uftendr — Bi. of sidan allt ærþða tal ut sem stendr &c. — Bk. of s. allt e. t. sua s. stendr &c. — Bl.   ⁶) [ngl. — Na.   ⁷) stilletin — tilf. Na.   ⁸) of — tilf. Na.

Sv er hin fimta ærzd at brodur sun konongs stlgetin hin ælztu ein scal konongr vera. sa sem zader hans var stlgetin oc samzædra uid konong. ez engi er hinna til.

Sv er hin setta ærzd er¹ brodrungr konongs hin ælztu ein scal konongr vera. sa sem zader hans var zadrur brodir konongs stlgetin oc samzædra. ez engi er hinna til sem adr ero talder.

Sv er hin seaunda ærzd at konongs sun skal konongr vera hin ælztu ein þo at han se æigi stlgetin. sa þo at han se huarke geten i zrendsemis spellum eða hordome eða sizstap oc konongr sealzr hæuir uid zæderne hans gengit oc sagt sealzr stlritum monnum aveni til zirir safer samuistu sinnar oc modur hans. oc svarar su stund er barnit er zot þeirre tilfölu sem til hoyrir.² oc hæuir madren æði tvænt til zædernis sagt. æztir þeim hette sem logbof vattar um stl mal. þessu stulu þeir sem vita æigi loynna izir manað. nema þeir ottizt ozrili. þa stulu þeir þo einum huærium zleirum stlritum monnum til segia att vitni mege um bera ez þarz.

Sv er hin atta ærzd at dottur sun konongs stlgeten hin ælztu ein skal konongr vera sa sem moder hans var stlgeten ez engi er hina til.

Sv er hin niunda ærzd. at systur sun konongs stlgeten hin ælztu ein scal konongr vera. sa sem moder hans var stlgeten oc samzædra uid konong ez engi er hinna til.

Sv er hin tiunda ærzd at sa skal konongr vera hin ælztu ein. er nestr er æztir brodra sunu uid konong oc stlgeten er oc zader hans varr stlgeten oc komen zra samzæddum brodrum stlgetnum ez engi er hinna til.

Sv er hin ællizta ærzd at sa scal konongr vera hin ælztu ein stlgeten er systkina sun er uid konong oc komen zra þeim. systnum er bæde varo samzædra oc stlgeten oc ez rettre kononga ættenne komen. ez engi er hinna til sem adr ero talder.

Sv er hin tolzta ærzd. at sa scal konongr vera hin ælztu ein stlgeten er systzr-ungur er vid konong oc modr þeirra varo stlgetnar of samzæddar oc ez rettre kononga ættenne komnar ez engi er hinna till.

En ez engi er þessara til sem adr ero talder þa se sa konongr at Noregi hin ælztu ein er ærzdum er nest æztir þui sem landzbofin vattar i ærzdæ tale. karl þo en eigi kona. oc þo ez rettre kononga ættenne komen.

Der segir huersu konung skal kiofa. ez hinna missir sem adr eru talpir.

En ez svo hardlega³ kan til at berazc at engi er þessara til. þa se sealzstæznt 5 hertogha ez han er til⁴ oc iarle. biskupum ollum oc abotum. lendum monnum ollum oc hirdstiorum með hird allre at solia norðr til Nidaroff til hin(s) hælga Olavs

Jvfr. Cap. 5—9. L. II. 6—10.

¹) at — Na.   ²) hœuir — Na.   ³) þunglega — Bk, l.   ⁴) Istf. Resten af Cap. &c. — Bi, k, l.

konongs til umræða við ærchiefskup. oc nærni huer byskup or sinu byskups dæmi oc slyflumen konongs þeir sem þar ero .xij. hina vitraztu bondr¹ extir sinni samviztu oc se a þor innan þess þyrsta² manadar er þeir sýria þrazall konongs. Sua skal oc byskup huer oc slyflumen ætla men til hægnadar oc gæzlu extir með bondum. at gæta landz þirir þiozum oc ilþyði. svo marga aþ lendum monnum oc slyflu monnum i huerium logum sem þeir sea at bæzt hœvir. skulu þeir er extir sitia iamhæimulir til gæzlu svo [i annara manna³ slyflum sem sealzra sinna. elligar ero þeir sanner landrada men eþ eigi helldr land þridi sinum þirir þeirra vangæzlu. En þan tíma er þeir ero norðr komner sem til ero nærdir. þa gange þeir ulærðu men með svordnum æidi til þess umdæmis at þeir skulu þan til konongs taka sem þeim sýnizt þirir gudi at bæzt se til fallen extir sinni samviztu. En þenna æid skulu iamvæl biskuparner abyrgiazt við gud⁴ sem hinir er vinna. at han leggi sannenda umræði til þessa mals. iamvæl sem hinir ulærðu men er sværia. sem gud geyr þeim sýn til retlegazt at sea. En eþ þa stíl a. þa skulu þeir sit mal haza er zleiri værða saman oc stírlitare ero of ærchiefskup oc adrer byskupar zylgia oc sanna þat með æidi sinum. Nu eþ nofor lætr sit odruiis til konongs taka en nu er mælt. þa haze sa þirir gort ze oc þridi oc se i þazans banne⁵ oc allra hœilagra manna oc eigi kirkju græzir. oc svo huer sa er honum zylgir til þess. Nu eþ hirdstiorar eða hird þirirnemazt þessa zærd. þa ero þeir landrada men við konong. nema zul naudzsyn banne. en huer bonde er þirirnemazt þessa zærd. sætr .viiij. ærtoghom oc .xiiij. mortum slyzrs við konong. en konongr mete naudzsyniar með godra manna rade. En i þessa zærd zare huer a sinum kostnade. en konongr inni þeim ollum kostnat sin er eigi hazðu adr konongs ze.

Um adra ærzd en konungdominu.

- 6 En eþ dotter eða sunar dotter. [eða systir⁶ eða moder. eða þær adrar⁷ konor er i ærzdæ tale ero talldar⁸ extir landzholinni.⁹ oc svo þeir karlmen sem i ærzdæ tale standa oc eigi ero aþ kononga ættenne komner. oc ero þeir eða þær nær mæ(i)r at stýldu til annars ærs en konongdomsens.¹⁰ þa skal extir þui huer til ganga sem honum¹¹ vatta logh i almennilego ærzdæ tale. oc at þui liosare se. þa megho þeir þætta þyrst ærza. æignir þær sem konongr æzir extir adra þrendr sina oc þær sem han kaupir með lausa ze. þær þo att han sæli æði konongdomsens iarder til eða stípti þeim i hinar. Svo skulu þeir oc ærza lausa ze oc gripu þa sem eigi hœyra for(on)unni til. nema konongr have adra stípan a gort með stírlitum vitnum eða iartegnum ser

¹) með (er — tilf. Na.   ²) þyrsta — mgl. Na.   ³) [þir odrum — Na.   ⁴) Iþo at thær sueri eigi — tilf. Na.   ⁵) þorbode — Na.   ⁶) [mgl. — Bl.   ⁷) adrar — mgl. Bd.   ⁸) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk, l.   ⁹) Gula þings lagum — Bd. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi.   ¹⁰) extir þui sem ualfar almennitigt ærzdæ tal — tilf. Bd. Na.   ¹¹) hurriom — Na.

til salo hialpar oc somdar eða sinum hollöstu monnum með goðra manna ráðe. oc er þat höfudráð at huer gere uel xirir ser um sína daga oc sinum hollöstu monnum. heilðr heil en siutr. þui at varðont¹ er annars vinatta oc ærtirgiærð þo at allstyllt se. zinnazt oc zléiri domi til þes at ærzingiar háza æz drægít en til aukit skipan þeirra er atto oc zengo optlega með hollre pionösto oc lízs hásta. eða imíso erveði eða manraunum.

Um konungs eíd i kosningi konungs.

En at konongr uiti sel þui at heilðr styllðugan log at hallða² uidr þægna sína 7 oc um at bota. þa scal han þessu iatta zolle sínu með zullri stadzæstu ærtir þat sem han er til konongs tælin. þat iatta el gudi oc hans hægum mannum oc þui hans zolki sem el em vuærðugr izir skipadr. at el scal þau tristin lozh hallða er hin hægli Olazr konongr hoz. oc adrer hans retter ærtirkomendr háza³ samþyct millum konongs oc þeirra er landet byggia með huara tvæggia samþyct oc með g(o)ðra manna ráde um bota ærtir þui uiti sem gud ler mer. Er konongr æigi at æins styllðr at hallða þetta⁴ uid þa sem þa ero a þingi hia honum. heilðr uid alla þa sem i hans þægnskyldu ero alna oc uborna. En þan tíma er han verðr korunadr. þa scal han sveria monnum lozh oc rettende með þeim eídstaþ sem konongs uigslu zylgir.

Eídstaþr íals. eða hertuga.

[Sua scal oc hertoghe eða iarl þenna eíd sveria⁵ ez þeir ero ner eða þegar þeir 8 koma til konongs.⁶ Þess læg el hond a [þessa hægla doma⁷ oc þui stytt el til guds at el scal vera hollr oc trur minum herra. N. Norez kononge bæde openberlega oc löynilega. oc [þan luta landz⁸ sem han⁹ zær¹⁰ mer scal el trygglega hallða ærtir þui stílorde sem [han zær mer i alla stade.¹¹ væita skal el honom alla þa lydni sem goðr hertoghe eða iarl scal goðum kononge. styrkia skal el han oc hans ríki bæde með rádom oc ollum styrk minum. hallða scal el oc æida þa sem han¹² [hæuir svoret¹³ ollu landz zollinu ærtir þui uiti sem gud ler mer. Gud se mer hollr ez el sat sægir. gramr ez el lygr.

Baruna oc hirdstíora eídstaþr.

þa stolu oc [lendir men¹⁴ oc hirdstíorar¹⁵ þenna eíd sveria.¹⁶ Þess læg el hond 9 a hægla doma¹⁷ oc þui stytt el til guds¹⁸ at el scal vera hollr oc trur minum herra.

¹) varðont — Na.   ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l.   ³) nu — tilf. Bd. Na.   ⁴) þenna eíd — Na.   ⁵) a þi þingi — tilf. Bi.   a þi þ. er konongr — tilf. Bl.   Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l.   ⁶) [En hertugi eða iarl ez þeir eru til stolu þenna eíd sveria a þui þingi sem konungi er konungs nærn gefið — Bd. Na.   ⁷) [þ. h. bot — Bd. [bot — Na.   ⁸) [þat ten — Bd. aff lande — Na.   ⁹) konongr — Na.   ¹⁰) ueitir — Bd.   ¹¹) [Magnus t. son hafonar ts. skipaðe millum konungs oc hertuga — Bd.   ¹²) konungren — Bd.   ¹³) [hezir iattad mer oc — Bd. [suor eða suer — Na.   ¹⁴) [barrunar — Bd, i, k, l. Na.   ¹⁵) oc hirdstí. — mgl. Bd.   ¹⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l.   ¹⁷) bot — Bd.   ¹⁸) oc hino hægla Olaffe kononge — tilf. Na.

N. Noreg kononge. bæde openberlega oc löynilega. Styrkia skal ef han oc hans riti bæde med radom oc ollum styrk minum. halda skal ef oc æida þa sem han [hæuir svoret ollu landz þollinu ættr þui uiti sem gud geþr mer. swa se mer gud hollr sem ef satt segir. gramr ez ef lygr.¹

Um bonda eid oc alþyðunnar.

10 En at bondr [oc alþyða² uiti sel³ þui stýldugare⁴ til hollöstu oc þægnstýlðu oc lydni uib konong. þa stulu þeir þenna eid sværia kononge swa marger men or þylki huæriu sem konongr uil oc⁵ honum likar.⁶ Þess legg ef hond a þessa hælga doma oc þui stýt ef til guds. at ef skal vera hollr oc trur minum herra .N. Noreg kononge. bæde openberlega oc löynilega med ollum minum mat oc mægni swa sem godr þægn skal godum kononge væita⁷ alla loglega lyðstýlðu med þeim ollum logum oc lunnendum sem hin hælgi Olaf konongr stípaði millum konongs oc [þeirra er landet byggia oc adrer hans rettir ættr komendr haza nu stadþæst millum konongs oc landz þollsens med huaratvæggia samþykt. Swa se mer gud hollr sem ef satt segi. gramr ez ef lygr. [Abyrgi ef mer þenna eid oc ollum þeim⁸ er i⁹ konongs [þægnstýlðu ero¹⁰ [alner oc ubornir¹¹ oc hans eids æigu at niota. Ero æigi at æins þeir stýldugir til at abyrgiast þenna eid er sværia. hældr aller þeir sem i konongs þægnstýlðu ero alner oc uborner. þeir sem hans værndar¹² vilia niota. þui at Noreg konongr er iamnstýlðr þeim til rettra mala at þylgia er hæima sitia sem hinum er þa ero a þingi hia honum. swa ero oc aller honum stýldugir til allz trygðæits er i landeno ero. þo at æigi svære aller¹³ trunadar eid. þat uita oc aller men at þat barn er þot er a sidarþsta are¹⁴ konongs ævar at konongr er iamnstýlðr þui ret at gera sem þeim manne er honum svor eid a þyrsta þingi. Swa ero oc honum aller stýldugir til allrar loglegrar þægnstýlðu þeir sem laga uilia niota oc þeirra uilia værdir vera. En konongr oc biskupar. lærder men oc lendir.¹⁵ oc oll alþyða skal sidan þylgia hinum hælga krossi oc hælguð domum ættr til kirkio. sidan skal konongr ganga til alteris oc taka þar blæzan. oc gange sidan [til konongs gærðz¹⁶ oc [hallde stila væizlu þan dagh sem honum byriar oc konongs tign hoyrir hoyðingium oc ollum¹⁷ hinum bæztum monnum.¹⁸

Jvfr. Cap. 10. L. II. 12.

1) Herefter indskydes Cap. om Lagmands-Eden i *Bd*, *Na*, m. Ovskr. Um loymanz eid — *Bd*. See Landts-loven. 2) [mgl. — *Bi*, *k*, *l*. 3) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi*. [ef — mgl. *Bk*. 4) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bk*, *l*. 5) f. vill oc — mgl. *Na*. 6) oc h. likar — mgl. *Bd*. 7) skal ef honum — tilf. *Bd*. 8) [Sueriu ver eigi at eins þenna eid þeir off. nema þeir allra þeirra sato — *Bd*. 9) Noregs — tilf. *Bd*. 10) [riti eru oc þægnstýlðu — *Bd*. 11) [alna oc uborna — *Bd*. [alnum oc obornom — *Na*. 12) eidz — *Na*. 13) honum — tilf. *Bd*. 14) uetre — *Bd*, *Na*. 15) barunar — *Na*. 16) [til herþyrgis — *Bd*. [i f. gærð — *Na*. 17) odrum — tilf. *Na*. 18) [þylgi honum aller hinir bæztu menn — *Bd*. Amen — tilf. *Na*.

III. Landvarnarbolkr.¹

Her heyr utgarar bolkr eptir þær logum.

Þat er uphátt at landvarnar² belki varom³ at Jhesus Christus hin trostæsti sannr I
 [gud oc⁴ guds sun⁵ oc moriari Mariu. konongr allra kononga. æz huerium allt valld
 stiorrn oc virðing. at han se var værnð oc varðvæizla allra Noreg manna æilizlega.
 I þess hins sama varð herra Jhesu Christi nafne. skal var loglegr Noreg konongr⁶
 hans þion rada bode oc banne oc utforum varom oc rada at logum en æigi at
 ulogum gudi til dyrðar. ser til gagns. en os til þarþenda. Eigi skulu ver honum læið.
 angro synia ne utboda ez han byðr ut med stiku stilorði sem her fylgir. Konongr a
 æigi frammar at træuia utboda i þrivi en halþan almenning. nema su einhuer nauð-
 syn þalle til med honum er men uili bættr gort hára. [ez men⁷ tenna æz honum misfun
 oc goduilla. Nu þyrnizt stíp eða nauft i Þiorgwin⁸ eða þorlast reidir sva at nm-
 bota þurzi. eða æz nyiu til þa. þa skal konongr ut⁹ bioda sva mylit æz þo varom
 sem honum þittir til bera oc arangri houir med bæztra manna rade. skal uid þui þe
 taka logmadr oc einhuer konongs handgengin madr. oc ein huer stilortr bonde til
 varðvæizlu. oc til enstis scall þat annars snuazt. nema til þess sem adr vattar med
 konongs iayrði. skulu konongs umbods men þætta gera lata æztir þui kaupi sem þeir
 semia¹⁰ uid þa men sem varðvæizlu hára a þoar manna þe.

Um skipagerð ok tilþong ok smið.

Nu sofir stíp þyrnst¹¹ i þo¹² varom. þa skal annat gera [med konongs rade.¹³ 2
 æz þoar manna þe oc þar ræisa lata at huarke¹⁴ spilli alre ne eng ez utan talmarla
 værðr stíp gort. en ez þessu spillir. borte sem stynsamir men meta æz bonda¹⁵ þe.
 konongs iord er skyld til at ræisa landvarnar stíp a ez hon er til. sva oc konongs

Jvfr. Cap. 1. L. III. 1. Cap. 2. L. III. 2.

1) Sideoverskr. i Bb, c, d. Her heyr landvarnar bolkr kaupangro manna oc er þat her stírat er
 þeir millim Þiorguinar manna oc heraðs manna — Ovskr. Bb, c, hvor de 3 første Capitler, indtil nu
 ez hers er uon udelades. h. h. l. b. t. m. oc er þ. h. þr. er þ. m. kaupango manna oc h. manna
 — Ovskr. Bd, hvor de 2 første Capitler udelades, og Begyndelsen af det 3die indtil: En ez nokor þellir
 herþods orvar. — Her heyr upp utgara bolkr oc um almennilig utbod. oc ez stíp eða reidi þyrniz oc til
 at þa — Ovskr. Bi, her heyr — Ovskr. Bk. h. h. um utþ. b. oc um alm. utb. oc ez þ. e. r. þyrniz oc
 &c. — Ovskr. Bl. Hele Bolken udelades, undt. de 3 Capp. om Ledings Udredelse i Kjöhstad og Bøer-
 gjald, der samtlige have deres Plads ved Bylovens Slutning — Bf. Samme Udeladelse i Bm. Begyndelsen
 af Bolken mangler, indtil Cap. 4 om Vardhold (nu ez hers &c.) — Ta, b. Hele Bolken mgl. undt. Cap.
 om Bøergjald i Xb, c. Hele Bolken mgl. i Bg, Oa, b. 2) Resten af Cap. mgl. Bn. 3) Istf. Resten af
 Cap.: &c. — Be. Xa. 4) [mgl. — Bi. 5) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. 6) ein — tilf. Na.
 7) [firir aftþamdar sader vidt hanum med godra manna samtæt at thair — Na. 8) Þidarosæ — Na. 9) lata
 — tilf. Na. 10) hæffua stíflu — Na. 11) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa. 12) Resten af Cap.
 mgl. Bn. 13) [mgl. — Bi, k, l. [æstir t. rabi — Na. 14) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. 15) þorziar
 manna — Na.

mort er skyld til landvarnar skips at fara, oc allra annara er marter eigu at iarnade. þui at eigi skal eina manz mort orða. Nu skal smidi til trexia alla þa sem ero innan þoar. uidaie ex þarz. stazna smidr huer er xirir nemzt er sætr mort sylzrs uid tonong. en zilungr huer at halzre mort ex han uil eigi til fara. Nu haza þeir sætt tiol a baða stolla oc til smidar tælit. þa ex ein huer þeirra loypr zra þeirre smid. stazna smidr er sætr .viij. ærtoghom oc .xiiij. mortum sylzrs uid tonong. en zilungr .v. mortum sylzrs uid tonong az þui att þa zælla þeir landuorn xirir tononge. þa skulu smidir ze launa. stazna smidr .ij. aura sylzrs a sylnum dogum sunnu daga a millum. en zilungr huer oryri. þar med mat oc maldrydiu halzþolla skott um dagh. En at goryo skipi þa skal skip bræda oc i nauft setia ex til er: en ex eigi er nauft til þa skal nauft gera oc tilzong til fara or huars manz mortu sem uil. sva sem skilt er til skipo. oc sva smidi til næzra oc sva læigu tala. Sægl oc alleri baat oc reida allan. tiold oc allt þat sem til skips hoyrir oc þarz att haza. þa skal til sýsla med tononge rade az þoar manna ze sva at skip se i alla stade uel zort.

Um herorzar oc um viðbunad.

3 Nu zællr sva þunglega¹ at hæidin hær eða triffin² gengr a Norez tononge vælði einum huerium stad. oc þo at a statlond hans gange eða hæzjt innan lanz. þa skulu ver eigi synia tononge [allan almenning.³ at libi. oc skipum. uistum oc vapnum. ex han ser med uitrazstu manna rade at sva milit þarz vid. en ex minna þarz uid þa tofum ver þat med þollum sem az zællr. En ex sva hardlega zællr at notor hær hæzjt eða gengr a innan landz. þa skulu þeir er son hersagha lemr zyrst til stera up herorzar oc lata fara landzænda amillum. Su or⁴ skal fara a lande þiodgatur i minzsta laghe med [þridia manne⁵ zultida. en a sio med skipi skipado. hon skal fara med þiodlæid bæde netr oc daga. Treor skal ut⁶ stera i bygdir. az þiodgatu⁷ alla vega oc i ziorðu in az þiodlæid. oc i oryar ut. oc bere med vattom. of bere huer odrum. en ollum monnum er or lemr til hus. þa gerer hon stæznu til skips uid sio. en samnadar a lande. En ex þa sitr notor tyn um þa er sa utlægr. þui at þa skal fara þægn oc þræll ex þess þarz uid. oc skal huer fara ser uistir sealzr oc sinum hærma monnum. þæim sem eigi haza sealzr zong at fara ser.⁸ En ex notor zællir herboðs orzar [eða fær eigi æxtir boðe.⁹ þa er han utlægr oc allt þat sem han a [nema

Jvfr. Cap. 3. L. III. 3.

¹) þynnlega — Na. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa. zyrir snda — tilf. Bn, som udelader Resten af Cap. zyrir snda manna satir — tilf. Bi, l. Na. til z. f. m. f. — tilf. Bk. ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ³) [varum viðboða — Na. ⁴) hær orr — Na. ⁵) [iiij. menn — Na. ⁶) ropp — Na. ⁷) thiodlæid — Na. ⁸) Her begynder Bd. ⁹) [mgl. — Na.

naubþyn banne.¹ mete lonongr þær naubþyniar. En eþ lonongr mistruir men² at ver uilium eigi væria laud hans með honum svo sem ver hozum [þong a oc³ megin til. þa eigu ver at sælia honum gisla til trunadar. En eþ ver halldum orðom varom oc landvornum⁴ uib lonong varn. þa a han at sælia off aþr gisla vara umæidda. en eþ ver gerom aþ. þa er [gislum þirir stotet oc ero þeir þa i missun⁵ lonongs. oc suare þeir þirir þat er at logum eigu at svara.

Um nita vardhald ok um sectir.

[Nu eþ hers er⁶ von i land vart.⁷ þa skulu men vita vord⁸ reida. þa skal giælþ 4 þyri eða sýslu maðr lata [til moþ⁹ blasa. en þa er sætr morþ sýlþr uib lonong er eigi temr til. Þoar men ero sþyllðir til uita at gera [a Logðarhorne¹⁰ oc vardhus með oc þaf a oc þiorar þyr til.¹¹ Nu skal stæþna mot uord (at biöð).¹² giælþyri eða sýslu maðr skal gera bear monnum til laga stæþnu vord at hallða. þa skulu þoar men a værði sitia hina þimtu not síðan vordr er boden. nema þyr þurþi. En þeir er uita vord eigu at hallða oc uilia eigi. þa þare huer þa utlægr. oc tale lonongr aþ þe hans¹³ .viij. ærtogar oc .giiij. mætr sýlþr. enn ærvingi hans þat sem mæira er. en eþ eigi er þe til. vere hyððr a mote oc þare síðan utlægr. [þrir men skulu vita vord hallða.¹⁴ Þeir men ero aller vardsetir er augna hælir ero oc oþrma. oc þothælir. þrealser men oc þultida oc uel hærþorer.¹⁵ .ij. hertenzþir¹⁶ en [æin utlenþir¹⁷ [or annara lononga riti.¹⁸ Sva [skal oc sþipta um¹⁹ alla vordu er men²⁰ þurþu at hallða i uþriði. at hertenzþir skulu hallða at tvæim lutum.²¹ en utlændþir at þriðiungi [æþtir rettre tiltolu.²² Men skulu a vord ganga²³ at midium dagi.²⁴ oc sitia þar til annars²⁵ midis dags. en eþ þeinna er a gengit eða þyr aþ. þa þare utlægr með þyrra sþilordi. nema ein gange ærende þeirra. A værði skal maðr vafa en eigi soþa. en eþ aller

Jvfr. Cap. 4. L. III. 4.

¹) [mgl. — Na. Stict ligger vid aff maðr ser eigi æstir auru. þa er han oc vtlægr — tilf. Na. ²) Istf. Resten af Cap.: sua sem þyr er sþriþat i landþ botinne — Bd. ³) [mgl. — Na. ⁴) vøl — tilf. Na. ⁵) gudþ oc — tilf. Na. ⁶) [Nu er hærþipa — Be. [En eþ hærþipa er — Tb. ⁷) Istf. Stykket herfra til vøl hærþorer: &c. — Be. Ta, b. Resten af Cap. udel. Bn. Istf. Stykket herfra til or annara lononga riti: &c. — Xa. ⁸) halða oc — tilf. Na. ⁹) [mot — Bi, k, l. ¹⁰) [a Logðarhorni — Bk. [a Logðarhorni — Bl. [vot at Gautar ase a vita hællu — Na. [þer som hand aff alder veret haffuer, som ere &c. (s. i Na) — Nb. ¹¹) a — Bb, c, d. Na. ¹²) (at biöð) — tilf. Bb, c, d. Na. ¹³) þeirra huers — Bb. huers þeirra — Bc, d. thæra — Na. ¹⁴) [mgl. — Nb. Istf. Stykket oc þiorar þyr . . . hallða: &c. — Bi, k, l. ¹⁵) Her begynder igjen Be. Ta, b. ¹⁶) men — tilf. Be. ¹⁷) [tveir utlenþir men — opr., men rettet med en nyere H. til ein utlenþir — Ta. [tveir utlenþir — Tb. Fra ij hertenzþir — mgl. Bb. skulu uord halða — tilf. Ta, b. ¹⁸) ritium — Be. Ta. [mgl. — Bb, c, d. Na. Um vardhalða sþipti — Ovskr. Xa, som her begynder. ¹⁹) [er mælt at sþipta sþal — Xa. ²⁰) þoar menn — ß. ²¹) i uþriði — tilf. Ta. ²²) [mgl. — Bi, k, l. ²³) Istf. herfra til brenna eða tigi: — [ua sem þyr segir i botinni — Bb. Istf. herfra til ærende þeirra: — [ua [þ. segir i b. — Bc, d. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, Ta, b. ²⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ²⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l.

sozna¹ a uita verði oc brennr víti zírir sunnan eða norðan. þá zella þeir vord. Nu skulu varðmen uita brenna at þrimr hærstípum senom eða zleirum. en ez þeir brenna æigi uita þá ero þeir utlæger. En ez þeir evazt i huart ero hærstíp eða eigi. þá skulu þeir kalla til² hina stynsamázstu³ men þá sem ner þeim ero oc haza þeirra rad við huart uita skal brenna eða eigi. Nu brenna varðmen uita oc værða þau æigi at hærstípum. oc koma þeir hærlausp a land. þá ero þeir utlægir með zýrra stílordi. nema þeir sværi zírir⁴ æineidi at þeir gerðo zírir godo oc þeir hugðu þat hærstíp vera. Sa vitavordr er austastr er⁵ skal varða .viij. ærtogom oc .xiiij. mortum sylzrø [oc þo utlægr ez vordr zællr æztir zýrra stílordi.⁶ oc sva skal sa varða⁷ er norðzír⁸ er. [oc huær sem næstr værðr þui⁹ er hærs er mæst von. En huær annara at varðviti mort sylzrø ez zællr. Systu madr eða giæltýri skal za til stílríta men at ranzsala huern dag vord meðan þess þidrir uib þurza oc greiða at ret zare. en ez þeir gloyma. zætr .viij. ærtoghom oc .xiiij. mortum sylzrø uib tonong ez stadi værðr at.

Um hærfaugs utlægra manna ok zrið.

- 5 Nu komr madr¹⁰ i land vart¹¹ sa er¹² heðan var utlægr gorr¹³ oc ber hærsoðu sanna þá sem landz men vita æigi adr. þá er han ilendr með tonongø rade þo at han være niðingr¹⁴ adr. Nu ber madr hærsoðu oc er eigi son. þo at han være zýr ilande. þá er han þá utlægr. nema han sværi zírir æineidi at han gerðo zírir godo. oc han hugði þat sat vera. Nu ber madr hærsoðu sanna sa er ilendr er adr. þá skal han haza .iiij. mætr sylzrø æz tononge varom. en mort sylzrø or zýlli huæriu. mort sylzrø skal han oc haza æz þo varom.

Um leidangrø gerð huærsz skipat er.

- 6 Nu skulu aller men¹⁵ gera læidangr at iamnade [i þo varom¹⁶ en att utþoðnum læidangri skulu men iamnat sin greiða at [garða hozn¹⁷ oc zear magne. En sa læidangr er gerezt æz gordom¹⁸ zrealzar þeim garðlæigur¹⁹ [er garð a.²⁰ þeir

Jvfr. Cap. 5. L. III. 5. Cap. 6. L. III. 6.

¹) soza. — Bc, d. Istf. Stykket til brenna eða eigi: — Sem zýr segir — Bc, d. ²) sin — tilf. Na. ³) hogn: astu — Na. ⁴) sit — tilf. Bb, c, d. Na. ⁴) Istf. Resten af dette og hele det følgende Cap.: Sem zýr segir — Bb, c. Sem z. f. i botenni — Bd. ⁵) [mgl. — Na. of sva [a ær næstr þar — tilf. Na. ⁷) .viij. ortogom oc .xiiij. mortum sílfre við tonong — tilf. Na. ⁸) næstr — Na. ⁹) [of sva [a er næstr ær þar. æff norðann komer hær at. Of sva huæruinna þar — Na. ¹⁰) hær — Tb. ¹¹) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be. Xa. Tb. Resten mgl. — Ta. ¹²) Resten af Cap. mgl. — Bn. ¹³) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, k, l. ¹⁴) utlægr — Na. ¹⁵) uita at þeir skotu — tilf. Bb, c, d, f. Na. ¹⁶) [mgl. — Bn, n. ¹⁷) [iárdar hozn — Bn. [garðar hozn — Xa. ¹⁸) garðlæigum — Bi, k, l. ¹⁹) garða — Bi, k, l. garðteigu — Bn. garðteiga — Xa. ²⁰) [er garða a — Bb, c, d. [er garða æigu — Xa. [mgl. — Ta, b, men tilf. af en nyere Haand over Linien i Ta.

stulu skyldugir við leidangri at tala er konongr neznir til eða hans umbodis madr. Nu skal greiða [att halzrum alme(nni)nge¹ .v. peninga vegna² af mort huerre. bæde³ garðleigum oc kaupoyri. skal konongr tala af⁴ .xl.⁵ marla. en þoar men þat sem meira er.⁶ En utlendzffir men þeir sem garða eiga i þor varom eða leiga .xij. manada leigum.⁷ þa⁸ stulu vera i ollum utbodum⁹ með þoar monnum. En aller adrer utlendzffir men er her sitia [um vetttrum.¹⁰ þa stulu greiða .v. peninga vegna¹¹ af mort huerri¹² at halzrum almenningi oc a konongr þan leidangr¹³ allan.¹⁴ Nu skyzt madr undan leidangri¹⁵ eða iamznade.¹⁶ oc loypr kaupstada a millum. eða skipreidna. ziordonga eða zyllna. oc gerer huarle her ne þar. þa gere leidangr þo at sidar se oc setr leidangrs zalle [.v]. aurum sylzrs¹⁷ uid konong. Huer oc sem gerezt priotr oc er zor til at gera leidangr. oc er sottr til [oc uil eigi.¹⁸ oc loypr undan soln¹⁹ oc gerer huergi leidangr a primr vetttrum. þa skal han [giallda zullan²⁰ leidangr þo at sidar se. oc setr .v. mortum sylzrs uid konong.

Þær nær skolam leidangr vara gera.

Nu stulu ver uita huar, ver stulum leidangr²¹ gera.²² Ez madr a hus²³ i 7 kaupangi en þu i herade²⁴ oc zær þar a meðal oc er imist. þa skal han gera leidangr i herade at iardar hozn þeirre er han byr a at iamnade uid adra þondr. en af kaupoyri oc garðleigum i kaupstæð. Sva oc ez madr a þu tvau i herade oc i sinni skipreidu huarle. þa skal han þar af hvaro gera sem stendr [at iardar hozn oc iamnade.²⁵ En ez madr zær einloypr millum kaupangrs²⁶ oc herads oc er zoddur i kaupangi oc kaupir kaupum sinum oc er i herade um iol. nu ez han bindr oc loysir hudzfat sit i kaupangi allan vætr þess a meðall. þa gere han leidangr i kaupangi²⁷ af kaupoyri sinum. Madr huer er zoddur er i herade²⁸ oc zær han²⁹ [i kaupang³⁰ at³¹ kaupum sinum oc hæuir huarle heimili sitt i [herade ne kaupangi.³² þa skal gera leidangr i

Jvfr. Cap. 7. L. III. 7.

1) hetmingi — Bk. [vði lædninge — Nb. 2) mgl. — Be. Ta, b. Na. Xa. 3) af — tilf. Bb, c, l. Ta, b. Na. 4) til — tilf. Xa. 5) .lg. — Be, i. Xa. 6) þat tr. . . . meira er — mgl. Ta. 7) leigu garða — Be, k, m. leigum garða — Bi, n. Na. Xa. leigu — Ta, b. 8) þeir garðar — Bl. 9) bodom — Bm. 10) [mgl. — Xa. 11) sylzrs — Bb, c, d. mgl. — Bf, n. Ta. Xa. 12) utgenne — tilf. Ta. .v. peninga — tilf. Xa. 13) einfaman — tilf. Bf. Ta. 14) Resten af Cap. udel. — Bm. Cap.: — indskyder som etslags Overskrift Xa. 15) Istf. for Resten af Cap.: (sem zyr segir — Bb, c. [z. [i botenne — Bd. &c. — Be, i, k, l. Xa. Resten af Cap. mgl. — Ta, b. 16) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bm. 17) [.gij. þ — Nb, hvor altid .ij. þ bruges, hvor der i det gl. Sprog staar j. ønri, og saaledes i Forhold. 18) [mgl. — Bf. Na. 19) soln — mgl. Bf. Na. 20) [gera — Bf. [giallda — Na. 21) varn — tilf. Bb, c, d, e, f, i, l. Ta. Xa. 22) greiða — Bd. Istf. Stykket herfra til gerð hans: &c. — Be. Xa. Stykket udelades — Bm. Ta. 23) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. 24) Istf. Stykket herfra til gerð hans: — Sem zyr segir — Bb, c, d. 25) [eþir iamnade oc ziar magne — Bf. Na. 26) kaupstadar — Bf. 27) kaupstæð — Bf. 28) kaupangr — Bf. 29) mgl. — Bf. 30) [til kaupstadar — Bf. 31) kaupar — tilf. Bf. 32) [i þor ne herade — Bf.

heraðe af kaupoyri sinum. En ef madr slitr bui sínu i heraðe oc fær til kaupangrs¹ xirir [mantal oc² iamnad manna oc fær han síðan i herað. þa eigha þonðr gerð hans.³ Sva oc ef [kaupangrs madr⁴ seldr garð sin eða byggir⁵ [i kaupangi⁶ oc [fær han⁷ i herað xirir mantal oc iamnat manna oc fær han aftr síðan i kaupang.⁸ [þa eiga kaupangrs men⁹ gerð¹⁰ hans.¹¹ Nu ef madr gerer leidangr i annan¹² stað¹³ en han a at gera. [þa er sem haxe ugort.¹⁴

Um bærgiald ok hvar greiða skal ok secttir.

8 En um þóar gialld. þa skal ærtog¹⁵ vegna at þóar gialldi oc skal gialda .xiiij.¹⁶ nattom xirir¹⁷ Petrs¹⁸ messo¹⁹ at usæliu. En þóar gialld stulu gera²⁰ smidir aller. mangarar. [mylnarar.²¹ sutarar. stinnarar. slatrmangarar.²² oltonor.²³ miðtonor.²⁴ lambarar.²⁵ vejarar²⁶ oc aller þeir men bæde tonor oc tallar er med mange fara huart sem [þeir haxa mang sitt²⁷ [i budum eða a stræti.²⁸ En ef madr fær brott med þóar gialldi. þa er han seldr mort slyrs uid tonong ein.²⁹ nema notor madr luti xirir han i [retta stæznu.³⁰ þa a sa madr þa mort er uid ligger i sættena af honum þa er han tomr aftr. en eigi tonongr.³¹ [kienningar³² svæin huer³³ skal giældda³⁴ [halft þóar giæld³⁵ hina fyrstu .xij. manade.³⁶ Saudar³⁷ frox³⁸ skal hoggua i helminnga eða xiordonga oc giældda [i þóar giældd.³⁹ en ef smæra⁴⁰ hoggr. giældde oyri vegen a oðan.⁴¹

Um styrimen ok um farar æyri ok vapna boud.

9 Sa skal skipi styr⁴² er tonongr neyrir⁴³ til.⁴⁴ eða tonongs umbodsmadr.⁴⁵

Jvfr. Cap. 9. L. III. 8.

1) kaupstadar — Bf. 2) [mgl. — Bf. 3) Fra Beg. af Cap. mgl. Tb. Herefter nyt Cap. — Ta, b. Xa. 4) [biar madr — Ta, b. 5) [f. menn [etia garða sína eða byggja — Bf. 6) [i kaup — Xa. [mgl. — Bf. Ta, b. 7) [fara síðan — Bf. 8) kaupstað — Bf. Ta, b. Xa. 9) [þa t. þóar menn — Bf. Ta, b. 10) garð — Xa. 11) Resten af Cap. mgl. — Bb, c, d. 12) Resten af Cap. mgl. — Ta. 13) Resten af Cap. mgl. — Tb. 14) [&c. — Be. Xa. [þa er sem ugort se — Na. ef hann ueil sit slatr ugort haxa — tilf. Bf. 15) Enn ærtog 3: halff annðenn stælling — Nb. 16) .xiiij. — Be. Ta, b. 17) eplir — Bb, c, d, f. Ta, b. Na. 18) pale — Bm. 19) messo dag — Bl. vafu — Tb. Xa. 20) tufa — Bn. Xb. mgl. — Xc. 21) [mgl. — Ta, b. 22) [mgl. — Bm. 23) oltonor — Be. mgl. — Bk, l. 24) miðtonor — Bi, k, l, m, n. nottonor — Na. 25) lamparar — Xb, c. 26) reiparar — Bk, l. [liparar oc aller idna men — tilf. Ta. 27) [þ. h. fong sin — Be. Ta, b. [þ. h. mang — Bl. [þat mang er — Bf. 28) [i budum t. a strætum — Bi, k, l. Ta. [a byggið eða strætum — Bn. 29) ein — mgl. Be, f, k, l, m, n. Xa, b, c. v. t. ein — mgl. Ta, b. 30) [retta stæznu dag — Xa. 31) bear men — Be. Ta, b. 32) tenni — Bi, k, l. toningar — Na. 33) [fnape — Ta, b. 34) gera — Ta, b. 35) [halft ærtog af þóar gialldi — Bf. 36) Resten af Cap. udel. — Bm. 37) Sauda — ß. 38) froppa — Tb. 39) [mgl. — Xa. 40) meira — Xa. 41) Stykket Saudaf. til a oðan — mgl. opr., men er tilf. i den nedre Mrg. med en H. fra Slutn. af 15de Aarh., og Tegn til at indskydes her — Tb. 42) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa. 43) fær — Tb. Resten af Cap. udel. — Bn. 44) Istf. Resten af Cap.: [sem fyr segir — Bc. Resten udelades — Ta, b. Istf. Stykket herfra til i stað neyrdir: — [sem fyr segir — Bd. 45) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l.

Nú skal stýrimaðr neyzna men at zara með ser. þa stulu þeir stýldugir at zara sem neyzndir ero. nema logleggh nauðsyn banna huarom tueggia. oc se þa aðrer i stad neyzndir. Skal stýrimaðr haza zirir sitt starz of vanda ez han zær vel með sinu starzi. halza mort huer a manade az bonda¹ ze. sa þo er æigi hæuir² len eða væizlu az kononge. oc tale þetta þan tima er han komr heim aztr. [Sva mylit (skal) læidfogu maðr tala az bonda ze.³ or þronðhæimi halza mort sylzrø til Þiorguinar. or Þiorgvin halza mort til Tunsberghs. or Tunsberggi halza mort til landzenda. sicut hit sama aztr. þar með mat oc dryk. Sa skal huer zara er i zyrstu er neyzndr⁴ oc eigi umstipti a gera. nema loglegar nauðsyniar gange till. Engi skal oc lausnir tala. en sa er tætr. þa er han sætr .viij. ertoghom of .xiiij. mortum sylzrø uid konong zirir huern þan sem han tætr lausnir az. en sa huer er byðr mort sylzrø kononge. en sa er mæler slitt til annars oc zæltz at. svare slitu zirir sem log'vatta þeim a hendr er annan roger.

Um skips skipan ok matgerðar men.

Nú skal stýrimaðr [gera⁵ ollum neyzndar⁶ monnum stæznu til.⁷ þa er han uil **IO** [skip skipa⁸ [oc stra⁹ [þar huern i rum¹⁰ sem vera skal.¹¹ oc æigi þa skipara¹² stæznu at floda neyznd¹³ vopn¹⁴ manna oc klæde.¹⁵ En ez notor vopn vantar.¹⁶ þa se þar uopn tælin með stýrimanz rade sem han ser at bæztz gegnir oc abyrgizt sa er hæuir extir logum. Nú skal [huer neyzndar maðr¹⁷ tala oyri sylzrø i zara [oyri sin¹⁸ oc sva huer matgerðar maðr sem¹⁹ hafetar. Nú stulu boarmen gera .ij. manadar mate smors oc .iiij. miols til homlu. skal uid þui tala stýrimaðr iamnan þa er læidangr er utboden.²⁰ oc hallða þar az neyzndar monnum kostnad þrea manade með zullri²¹ vifta toku. Er þat at rettre uifta toku a huærium halzum manade. i tlyzt huæria pund hiugmiols oc .iiij. laupar .iiij. punda smors. En sa er þetta greidir æigi svare læidangrs zalle sem adr er slitt. oc soti giallyri oc haze az .ij. luti en stýrimaðr þridiung. En ez han uil æigi sokia oc er honum sagt til adr. þa sote stýrimaðr oc haze halzt en giallyri halzt.

Jvfr. Cap. 10. L. III. 9.

1) boar manna — *Bd. Na.* 2) adr — tilf. *Bd. Na.* 3) [leidf. maðr þ. haza zirir sitt starz oc uanda — *Bd. Na.* 4) Istf. Stykket herfra til stjzrø kononge: — sem zyr segir — *Bd.* 5) Resten af Cap. og hele Bolken udel. — *Ta, b.* 6) Resten af Cap. udel. — *Bn.* 7) [neyzna hafeta at zara með ser — *Bi, k, l.* Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi, k, l.* til skip — *Xa.* 8) [til skip — *Be.* þa er . . . skipa — mgl. *Xa.* 9) [þa skal han fra of skipa — *Xa.* 10) [huærium i rum — *Bb, c, d.* 11) [huærium sitt rum — *Be. Xa.* 12) skipa — *Be.* 13) huers — *Be.* mgl. — *Xa.* 14) Resten af Cap. udel. — *Be.* Istf. Resten af Cap.: &c. — *Xa.* 15) Istf. Resten af Cap.: — sem zyr segir — *Bb.* 16) Istf. Resten af Cap.: — sem zyr segir — *Bc.* 17) [huer hafeti — *Bd. Na.* 18) [taup — *Bd.* 19) aðrer — tilf. *Bd. Na.* 20) uti — *Bd. Na.* 21) zornre — *Bd.* zornri — *Na.*

Um skotsapu er bændr skols (eiga).

- 11 Boghe skal liggja uib þozto huæria.¹ þan skulu seffar .ij. za þeir² er zara oc freng a eða giallði halzan onri slyzrø tononge. oc zæ bogha æigi at sidr oc .ij. tylztir orua stæztra eða brodda. þat skulu hushonndr za. en halzr annar onrir ligger uib tylzt huæria³ uib tonong. [Oc skulu ver med stylldu za tononge varom .ij. tvi-tughæffor az þo varom. sva⁴ sem tononge varom þillir til honra med lidi oc vapnum. nema tonongr se med bæzstra manna rade at mæira þurzi.⁵ Nu zæz madr a skip annat en han er nezndr⁶ a þa gerer han bæde. ror læidangr oc giældr uitid. En ez zrealz madr gengr i matgerð a skipi oc miszæz han med matgiærð. þa segi styrizmanne⁷ oc eigi han skipara stæznu oc ræzfi med stynsamra manna rade. sva at huarke zæ han sar ne lemstr. þui at styrimadr skal mestu rada innan bordz a huæriu skipi. Nu lonsa þeir skip or zestum oc soler madr æigi halzrymi sit. giallde mort slyzrø tononge. nema logleggh zorzol banne. en ez zællir zerd. [ætr .viiij. ertoghom oc .xiiij. mortum slyzrø uib tonong.⁸

Quat vapnum huer skal eiga.

- 12 [Sa madr er a⁹ til .viij. marla [vegenna zirir¹⁰ uttan¹¹ klæde sin.¹² han skal eiga skiolð raudan tviþyrðing. spiot. sverð. eða orzi halzþynnur. En sa madr er a til .xiiij. marla veginna zirir uttan klæde sin. han skal eiga skiolð raudan tviþyrðing¹³ oc stalhuzu med hinum zyrnum anezndum vapnum. oc skal huer skialldare haza mottelit marl a skiolldum þeim sem han gerer. at uita meghe huer gort hæuir ez zals zinzt i. en huær sem æigi hæuir se stilldir uptotir tononge til handa.¹⁴ En sa madr er a til .xviij. marla veginna zirir uttan klæde sin. han skal eigha skiolð raudan¹⁵ oc stalhuzu oc panzara eða bryniu oc oll zolþvopn. En ez nokor missir þessa vapna þa ligger uib onrir slyzrø uib tonong zirir huert er missir. En drengmadr huer oc þeir men er minna ze æigu en nu er sagt. þeirra huer skal eiga skiolð oc spiot.¹⁶ sverð eða orzi. en bræiðozar ero gilldar ez ramlega ero stæxtar. oc halzþynnur oc spiot þau er trauflegra¹⁷ ero stæxt oc .ij. gæirnaglar¹⁸ ero i eða [æin i gengnum¹⁹ oc

Jvfr. Cap. 11. L. III. 10. Cap. 12. L. III. 11.

1) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Be, k, n. Xa.* 2) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi, l.* 3) orua — *Na.* orua ez missir — *Bb, c, d.* 4) skipadar — tilf. *Bb, c, d. Na.* 5) [Eund om tengenn vill haffue fluore mandtall da skal þorgerne giere och giffue ther esther sethælie och gierdt, (sa att huer sear thill manidz taast som ser sigir — *Nb.* 6) Istf. Resten af Cap.: — Sem zyr segir — *Bb, c.* 7) Istf. herfra til zorzol banne: — [ua sem zyr segir i bokenni — *Bd.* 8) [zirir þrozfu (ater of oigbni. uere utlagr of all þat er hann a — *Bd.* En ez nauðsyn bannar. þa mete tonongr eptir atufikum med goðra manna rade — tilf. *Bd.* 9) [Ez madr a — *Be.* 10) [mgl. — *Be, n, Xa.* 11) Resten af Cap. udel. — *Bn.* 12) Istf. Resten af Cap.: Sem zyr segir — *Bb.* Sua [. z. [i bokenni — *Bc.* S. [. segir z. i bokenni — *Bd.* &c. — *Be, i, k, l. Xa.* 13) mgl. — *Na.* 14) oc skal huer skialldare &c. — mgl. *Na.* 15) mgl. — *Na.* 16) spiot — mgl. *Na.* 17) ramliga — *Na.* 18) grærnaglar — *Ba,* urigtigt. 19) [sa æin er iigianum stændr — *Na.*

nodet at bada vega. gilldr skal oc trefsiolldr huer þeima monnum er spengr þrearr
 liggia izir þuæran æz iarne oc .iij. mundriðar innan við traustlega neglðir. En ez
 verkmadr gengr i zyrstu i víst oc tætr zulla læigu. laupi ser zyrsta sumar vgi. en
 annat stiolldr. hit þriðia spíot. en ez han missir æins huers vapns þessa.¹ þa liggir
 uíð orrir slyzrs tononge [zirir huert er missir.² En ez han missir allra. sætr orri
 slyzrs uíð tonong zirir huert er missir oc vere halzrettes madr til þess er han a
 ser vopn.

Um vapna þing ok vapna viti.

³Nu er þat⁴ eit þing⁵ er heitir vapna⁶ þing. [þat skal eiga zirir endilangan 13
 Noregh. þat skulu ver eigha Biorguinar⁷ men⁸ manadag hin nesti æztir midzastu.
 þa skal giæltþri lata [til þings⁹ blasa. þat þing skal huær larkmadr sozia¹⁰ zrealis oc
 zultida oc hava laga vopn sin.¹¹ en ez¹² madr sitr heima um þat þing þa sælizt
 han tvæim aurum slyzrs uíð tonong. oc orri zirir vapn huært er han stuldi þar hæzt
 haza. oc sva þo at heima se uopn hans er¹³ sem engi eigi han ez eigi ero til þings
 boren.¹⁴ Nu ez husbonði er siutr eða sar. þa skal garðz madr hans bera vopn hans
 til þings. en ez ein huer garðz madr hans er siutr [eða sar¹⁵ eða zleiri. [þa er¹⁶
 husbonde stýlldr at lata¹⁷ bera uopn þeirra til þings oc sýna giæltþra eða raðs
 monnum.¹⁸ Nu sætr madr uopn sin¹⁹ sva at han a eigi zoltvopn²⁰ sem nu er
 stilt. þa er han sætr orri slyzrs [uíð tonong²¹ zirir huært er²² missir. huærn tíma
 sem þat er. Nu skal giæltþri lýsa zirir monnum a þui þingi huersu þeir skulu ganga
 a at logum. en þa er at logum a gengit at þrir ganga a þykt of eigi zleiri. oc
 gange tomlega sva at²³ sýslu madr mege væl proua²⁴ vopn þeirra. [nezna skal
 giæltþri eða umbods madr tonongs tonongs men ez þeir ero til a þingi. raðz men
 ero aller stýlldugir at stoda uopn manna.²⁵ En ez þyktare er gengit en her segir.
 oc zær giæltþri zirir þui eigi stoda(t)²⁶ vopn þeirra. sætr huer er þat gerer mort
 slyzrs uíð tonong zirir olydni sína. en huer sætr orri slyzrs uíð tonong er eigi
 hœuir vopn sem nu er mælt. en ez noforer lea uopn til vapna þings oc verðr þat
 vitnis zast. eigi tonongr vopn. en hin er let varr giallði vapna viti sem adr.

Jvfr. Cap. 13. L. III. 12.

¹) thessara friggia — Na. ²) [mgl. — Na. ³) Hele dette Cap. ikke engang antydet — Be. ⁴) þat
 — mgl. Bk. l. ⁵) þing — mgl. Na. Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ⁶) Resten af Cap. udel. — Bn.
⁷) Nidarosar — Na. ⁸) [Dett bœrd enndeligen att vere vði Þhrundheim, thet þall begendis — Nb. ⁹) [mgl.
 — Bk. [þat — Bl. ¹⁰) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ¹¹) þar — tilf. Bb, c, d. ¹²) en ez
 — mgl. Bc. ¹³) er — mgl. Bb, c, d. Na. ¹⁴) oc sva . . . boren — mgl. Nb. ¹⁵) [mgl. — Na.
¹⁶) [— Bb, c, d. Na. ¹⁷) lata — mgl. Na. ¹⁸) [ða bere hanns grænnde hanns vapnn — Nb. ¹⁹) Istf.
 Resten af Cap.: Sva sem zhr segir — Bb. S. [z. [z. botin — Bc. ²⁰) zull vopn — Bd. ²¹) [mgl. — Bd.
²²) hann stildi þar hæzt hœua. of hann — tilf. Bd. Na. ²³) giæltþri of — tilf. Bd. ²⁴) stoda — Bd. Na.
²⁵) [Eru handgegnir menn oc ueitzlu menn stýlldugir til at stoda uapn með giæltþra of sflumonnnum — Bd. Na, b.
²⁶) þrofat — Bd. Na.

Um landræða sök ok strandhögh.

- 14 [Nu huæruir stýrimadr skipi¹ a læid² með kononge³ oc löngpr madr af skipi meðan konongr liggir til landvarnar. han er sêkr .viij. ærtoghom oc .xiiij. mortum slyrs uid konong. en ez stýrimadr löngpr. þa er han með öllu utlægr oc landræða madr uid konong. Nu ma eigi lengr hæzta læidangr uti. en men hæze halzæ manadar mat miols oc smørs. oc lysi þui a önnur skip oc syni þeim mat sin at þeir hæza eigi mat mæira. Nu zara þeir heimlæidis oc verða matþrofa. þa mego þeir hoggua naut .ij. zirir bonda at usæliu. leggi⁴ aura .ij. zirir ku. oc sva zirir uga þritidung. en zirir ölldung halzæn þridia övri. late liggia æztir hözud. zotr oc hud. þa ero þeir usætir. En ez adrer men hoggua zirir bonda þeim sem adrer hiuggu adr zirir oc tömr eigi fram hözud oc zotr [oc hud.⁵ þa hoggua þeir at usæliu ez þeir læggia ze fram sva myktit sem adr er stilt. oc leggi up hözud oc zotr oc hud. Nu ez þeir hoggua eigi sva sem nu er stilt. þa er stýrimadr sêkr .viij. ærtoghom oc .xiiij. mortum slyrs uid konong ez at hans ræde var hogguit. en hæseti huær mort. oc bote þo bonda zyrft zullum botum zirir bu þat⁶ sem þeir hiuggu. en af sætanni take bonde stilan ref sem han er madr til. en konongr þat sem aul er. Nu er þeim kent at þeir hoggua a annan vegg en mælt er. oc ez þeir dylia. þa skal stýrimadr synia lyrittar æidi zirir sva marga men sem han vill. en ez han vil eigi synia zirir þa. þa syni huær zirir sel lyritar æidi. Nu gengr madr af skipi zyr en skip töme til lundz oc lovar honum engi madr. þa er han sêkr mort slyrs uid konong.

Um skips upfat ok gezlu segls.

- 15 Nu töma skip heim⁷ til lundz⁸ þa skal stýrimadr lata blasa til skipdrattar⁹ sva uida sem [parz oc¹⁰ han¹¹ ætlar með gialthra ræde at skip gange upp. en huær er æi temr.¹² sêkr övri slyrs uid konong. En þeir þrir skulu segli vardvæita oc [öllum ræida¹³ er adr ero til næzndir i bolenne at vardvæita þoar manna ze. en aller hæsetar skulu zylgia segli i kirliu eda i nauft oc öllum ræida oc bua sva um at lillegazt þilli at æi spillizt. Nu ez notor tækr þat segll i brott eda ræida uttan löngzi kononge eda radz manna abyrgizt at öllu þar till er afzr temr. oc sêkr .viij. ærtoghom oc .xiiij. mortum slyrs uid konong oc þoar men. En ez kirlia brennr eda nauft oc segl inni

Jvrf. Cap. 14. L. III. 13. Cap. 15. L. III. 14.

¹) [nu — tilf. Bb, c, d. Na. [Nu huær madr er stýrir skipi — Bk. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l.
²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. Xa.   ³) Istf. Resten af Cap.: Sem zyr segir — Bb. S. z. [. botin — Bc. Sua [. z. [. i botinni — Bd.   ⁴) up — tilf. Na.   ⁵) [mgl. — Na.   ⁶) sit — Na.   ⁷) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa.   ⁸) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n.   ⁹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi.
¹⁰) [mgl. — Bb, c, d, k, l. Na.   ¹¹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk, l.   ¹²) til þess skipdrattar — tilf. Bb, c, d.   ¹³) [allan annan skip ræida — Bb, c, d. Na.

þa abyrgizt sealzer þvar men segl sitt [oc ræida.¹ nema men brenne at vilia sinum. Nu skulu þvar men þar upsaat haza [sem tonongr gezt þeim innan tafmarka.²

Um ransmen ok sbota men.

³ Nu ero ransmen ubota men⁴ hvar sem þeir værða tæknir⁵ oc huer sa sem 16 þeim værdir lid til þess. æztir þui (sem) segir i ubota malom i manhælgþi. Nu heria⁶ þeir oc a sa eigi lids loft til at zara æztir er zirir hernade værdr. þa skal han or flera ez han uil. nu skal huer þangat zara sem or steznir honum æztir her. Nu zara þeir æztir þeim. þa skulu þeir aller zara er zirir sitia. en ez þeir uilia eigi. þa er ze þeirra upnæmt nema naudsþyn banne. Nu loma þeir þar sem hin er zirir er or star up oc hæuir han rett skoret þa er væl. en ez han hæuir rangt skoret oc er þar eigi her til hus lomen. þa er þeim⁷ ze hans upnæmt oc skipti sin a millum. Nu ez han hæuir ret skoret or. þa skulu þeir zara med honum sva lantt sem han uil. oc ez þeir hitta a her oc þurza at rioda til zear þes od eða æggjar. þa haze sa ze er zyr atte þat allt er han kennir. en þeir skipti sin amillum þui sem hermen attu. nema kennendr lome til-med loglegom vitnum.⁸

Ez maðr kaupir med vtegan man.

Nu zara þeir er heriat haza⁹ zirir land fram¹⁰ oc kaupir maðr ez þeim¹¹ ein 17 huern grip. þa skal (sa) ze haza er zyr¹² atte oc loma til med [ij. manna uitni.¹³ En sa er uid uilinga kopti. giallde mort slyzrs ez han vissi.¹⁴ En ez han zær eigi vitni til a hond þeim er ze rangzenget hæuir kopt. þa skal stærza honum til þings. þa eiga þingmen honum ze at dorma. elligar lyritar æid.¹⁵

En maðr ger langskip i herade. vða bæ.

[En ez tonongr kennir¹⁶ manne landrad.¹⁷ þa skal han sþnia¹⁸ med tþlytar 18 æidi.¹⁹ en sa æidr zællr honum til utlægðar. Nu gerer maðr langstip i laupangi²⁰

Jvfr. Cap. 16. L. III. 16. Cap. 17. L. III. 17. Cap. 18. III. 18.

¹) [mgl. — Na. ²) [landuornn sinni, sem tþær eigu med retto tafma(r)ðar þyarenno — Na. Istf. nu skulu . . . tafmarka: — Þyemend þall tþer stipp opzette, som tþet aff arildtz tþid hæffuer været opzadt, inndenn wort Þnþens tþadmarkt — Nb. ³) Dette og alle de følgende Capitler i Bolken mgl. i Bb, paa den allersidste Sætning nær: Nu hþorum ver landuorn vara a sþra setta o. s. v., der er fþiet umiddelbart til foregaaende Capitel. ⁴) Istf. Resten af Cap.: Sem zyr segir botin — Bc. S. z. [. i botenne — Bd. &c. — Be, n, Xa. ⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ⁶) Saal. rettet; veria — Ba. ⁷) bjarmonom — Na. ⁸) nema o. s. v. — mgl. Na. ⁹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n, Xa. ¹⁰) Istf. Resten af Cap.: Sem zyr segir — Bc, d. ¹¹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ¹²) zt — Na. ¹³) [vatta tþua ær honom bære vitþni um at tþat ær hannes zt — Na. ¹⁴) at hin var — tilf. Na. ¹⁵) zirir vinni æidi — tilf. Na. ¹⁶) [Nu kennir maðr — Bi. [Nu kennir tonongr — Bk. Xa. ¹⁷) landrada [of — Bc. Istf. Resten af Cap.: Sem zyr segir — Bc. &c. — Be, n, Xa. ¹⁸) Istf. Resten af Cap.: sem zyr segir — Bd. ¹⁹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k. ²⁰) þo varum — Na.

oc tñfir æigi þor sinni. þa skal gíaltþri eða umbods maðr tonongs [þara til oc¹ spyria han huert han uil þara. en ex han uil æði til segia þa stulu þeir æfta han .viij. ærtoga oc .xiij. marla tals. En ex han uil æigi tal þa. þa stulu þeir hoggua or huarum tvæggia vegin kialar .v. alna langt bord. En ex þeir gera æigi svo. þa stolu [husbóndr svo gera² oc tala þra segl ex til er oc læmia svo þor þeirra. En ex þeir gera æigi svo. þa ero þeir seltir morð slyðs uid tonong³ þirir þoxto hueria. en þirir stýri homlu hueria .iiij. mertr slyðs. þat heita þoxto giolld.

Ru hoþum ver landvorn vara a stra setta oc skal svo standa sem skipat er. nema tonongr se annat landeno haglegra með hinna bæzftu manna raðe.

IV. Mannhælgarboltr.⁴

Her heyr manhelge vara.

- 1 Þat er þyrft i manhelgi⁵ vare.⁶ [at var⁷ lande huer⁸ i Norez tonongs riti⁹ skal [þridhæilag vera¹⁰ huer uid annan innan landz oc uttan landz. En ex maðr veghr man. þa hæuir han þirir gort ollu þui han atte. nema odals¹¹ iordum sinum æinum.¹² nema maðr vege stemdar vig. eða gere nidings verf.

Um þegugilldi ok gearskipti veganda.

- 2 En þo at allt þat¹³ sem vegande¹⁴ atte bæðe i lande oc lausum eyri¹⁵ zelle aðr undir tonong. uttan odals iardir. [þa gerði þo hin virdulegi herra Hákon tonongr

Jvfr. Cap. 1. L. IV. 1. Bj. 10. Cap. 2. L. IV. 2.

¹⁾ [mgl. — Na. ²⁾ [þair gíalda tonong(i) morð sílfre — Na. ³⁾ Resten af Cap. mgl., derimod tilföies her som det sidste i Bolken Capitlet: Ru þara menn þirir þann &c. (see Landsl. Kjöbe-Bolken Cap. 25), hvilket slutter med den her udeladte Sætning Ru hoþum ver &c. — Na, b. I Bc, d indskydes ligeledes dette Cap. med Ovskr. Um þor þann, i Bc kun antydet ved Begyndelsen og Henviisning til Landsloven, Kjöbebolken Cap. 25; i Bd derimod er det udført. I begge staar til Slutning Stykket: Ru hoþum ver o. s. v. heelt udført. ⁴⁾ Saaledes Ovskr. Bc, hvor forresten hele Bolken mangler, med Undtagelse af Cap. 10. En ex varðmenn &c. — Mannh. b. er aðr þrixaðr i landz botinni. nema nefa capitula — Ovskr. Bd. Her heyr upp hinn .iiij. tut Þiorg: gniar bocar. oc er þetta um mannhelgi þyrft um uiga þerði. þar nofð um nidings uig. oc þat þar meðr sem þlœira a mannhelgi at þlytia — Ovskr. Bi. g. h. hinn .iiij. l. B. b. of f. um mannh. x. vmm v. x. þ. n. um n. verf — Ovskr. Bk, l. Hele Bolken mgl., undt. Capitlet: En ex varðmenn eða aðrer menn þinna mann vegen (Cap. 10), i Bb, m. Ta, b (hvilke tvende dog antyde Begyndelsen af det næste) Xb, c. Ligeledes, paa de tre Cap. nær: Ru vill þa eigi bota er misgerði (Cap. 21), Ex maðr tñfir mann þufr (Cap. 22), Engi þat þat við annan mela (Cap. 23), hvilke ere henflyttede til Slutningen af Byloven, umiddelbart foran de der forekommende Stykker af Landværnsbolken — Bf. Cap. Ovskr. — Xa. ⁵⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. ⁶⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ⁷⁾ [i uaro — Bl. ⁸⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ⁹⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ¹⁰⁾ [þrid þara — Bl. Istf. Resten af Cap. og alle de næste Capitlet indtil Cap. 10: Sva sem aðr er þrixat i mannhelgar betinum i landz botenne — Bd. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. ¹¹⁾ odals — mgl. Na. ¹²⁾ huart (sem þarl dreper tonog eða tonog þarman — tilf. Na. ¹³⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ¹⁴⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. ¹⁵⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k. l.

hin torunadi þa missun oc sþipan a¹ æxtir hinna bæzstu manna bœnastad i landeno. at huart sem æxtir ero eignir eða lausa ze. þa scal tonongr taka æigi mæira þægngilldi en .viiij. ærtogar oc .xiiij. mætr æz ze eða eignum. nema han haze veget stendar uig eða gort nidings verf. [En ez eign er i þægngilldi greid. þa stulu² arvar veganda æiga lausn a. ez þeir uilia lœnst haze innan .x. vœttra. ez þeirra odal var. Aldrigi scal oc ærzingi sælia þer eignir. er han talr æxtir hin utlæga. medan hin utlægi lizir. en lufa allar loglegar stulldir æz eignum ez eighi er lausa ze til. Nu kan sa einhuær atburðr til at gerazt at tonongr gezt mandz bana lauzvift með bœna stad hozdingia eða annara godra manna. eða tomzt han a zund tonongs oc zær grid æz honum. þa scal han set sva i zrid taupa uid tonong sem tonongs er missun til. oc bota þæt sem æxtir stod³ með stitum sala stæznum sem goder men sea at han meghe orka. nema allar botr se adr lofnar. Sidan scal þeirra mal zara til settar er æxtir liza. æxtir tonongs dome. En þeir sem ze hans varðueittu medan han var i utlægd. þa greidi honum stitt sem þeir tolo i eignum eða lausa ze. uttan landzstýlldir.

Um skemda verk ok nidings vig.

Engi madr⁴ ma iorðu sinni zirir gera⁵ nema han vegi stendar uig eða gere 3 nidings verf. Þat ser nidings verf⁶ hit mefsta. ez madr rædr [ond oc þægna undan tonunge sinum.⁷ en ez tonongr kener manne landrad. þa scal han nezna man or hird sinni⁸ iamboren man þeim er male a at svara. En ez arboren madr a þui male at svara. þa scal nezna bonda sun or hird ez han er till. oc haze rit of inzfigli tonongs oc soke þat mal. at logum. en sa er arboren er tomen er til allz reftar. Þat er oc nidings uig⁹ ez madr vegr logman [zirir retta logsogn.¹⁰ þan er (til) þess er tælin at sægia monnum logh. þui at sa hoggr nidr allra manna rettynði þar sem han a [engum laga orsturda att sgnia¹¹ þar sem han er izir stipadr.¹² Þat er oc nidings uig¹³ ez madr veghr trygda man sin. Þat er oc nidings uig¹⁴ ez madr vegr man i gridum. Huervetna þar sem madr a a ser averta at heimita. eða a þeim umaga [eða æigi zullida manne sem¹⁵ madr a umbod a. eða stendr til arzæ. oc allra þeirra er han¹⁶ hæuir [sealzr umbod a at logum.¹⁷ þa scal han sealzr grid sælia oc trygdir oc sett med vattom. oc ero aller zrendr undir þeim gridum oc sva trygdum sem sealzr

Jvfr. Cap. 3. L. IV. 3. 4. Bj. 11, 12, 73.

¹) [þa hævir hin . . . a gort — Na.   ²) [Ennd om Draberennis Guotz veder ide thill da fallder hannu jordguotz wunnder tonngenn ok þa maa — Nb.   ³) aff botom — tilf. Na.   ⁴) madr — mgl. Be.   ⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. Xa.   ⁶) [mgl. — Bi, k, l.   ⁷) [undan tonungi — Bi, k, l. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l.   ⁸) thil — tilf. Na.   ⁹) verf — Na.   ¹⁰) [mgl. — Na.   ¹¹) [iamstýllur at vœra ridum sem satordum thil laga orsturda — Na.   ¹²) Hele denne Artikel staar efter gridum — Na. Længere nede efter sem sealzr vœli huær — Nb.   ¹³) verð — Na.   ¹⁴) verð — Na.   ¹⁵) [er æigi er zullida madr. eða — Na.   ¹⁶) a stalfzr ret á eða — tilf. Na.   ¹⁷) [loghlegt umbod thil þess tædit — Na.

væiti huær. Þat er oc nidings vig ez madr brennir man inni. Þat er oc nidings uig ez madr myrdir man. Þat er oc nidings uig ez madr hæznir þioza. Þat er oc nidings værl ez madr hæznizt a odrum en þeim er gerer eða rædr. Þat er oc nidings vig (ez) madr hoggv hond eða zott ez manne, eða stingr ut ougu manz, eða ster tungu or hozdi manz, eða meidir man at uilia sinum, en ez þat vætir i vapna sliptum, þa zare þæt æztir konongs dome.¹ Sva ero þeir oc ubota men er hallða þeim zirir þessu æinu hueriu sem sa er gerer, nema konongr late ræinsa² til landræinsanar, en ez þat vætir i vapna sliptum, þa zare þat æztir þui sem konongr sþipar með hinna bæzstu manna ræde. Ez madr drepr zædur sun eða brodur, modor eða systur, eða dottor, þa er han ubota madr, nema oðz manz vig veghi. Sva oc ez madr drepr konong sealzys sine, eða kona bonda sin, sva at þat (er) drap hævur horat, eða hngðzt at hora, þat er ubota mal. Sva oc ez madr tynir ser sealzr, þat (er) oc ubota mal. Þat er ubota mal ez madr vegr man innan stols eða i garde uti, eða innan garðz þess sem huervir um atr eða eng at hævimili sealzys hans.³ nema⁴ væri hendr sinar. [oc a vægh til at zara.⁵ Sva oc þeir men sem at sliptum uknyttum verða tender at þeir laupa brot með æignum konom annara manna, þa ero þeir ubota men, bæde zirir kononge oc karle, dræper oc dorydder.⁶ Men þeir sem lata liz silt zirir þyzstu eða utilego, huart sem hævldr rena þeir a sþipum eða a lande, oc sva zirir mord oc zordædo sþap oc spazarar allar oc utisetur at vækkia troll up oc zremia með þui hæ(i)dni, oc þeir men sem gerazt zflugu men til þess at drepa þa men sem þeir æiga engar sater uid oc tala ze til, nema konongs nmbods men late ræzsa til landræinsanar oc zridar. Sva oc þeir men sem konur tala með rane eða herzange, mote guds logum⁷ oc manna, huart sem þeir tala zrendkonor manna eða annara manna æignar⁸ konur, eða dottir⁹ zirir uttan þeirra manna vilia er zorræða æiga zirir þeim æztir logum, oc sva sealzra þeirra, huersu sem sþidan gerezt uili þeirra er samvifsta vædr, oc sva þeir er hæzna þessara ubota manna, eða hævimla giolld zirir sva at vitni væit þat, þa hævur han zirir gort ze oc zridi oc ero þeir zridhælgir er ze sit væria zirir þeim of zrendkonur, en hinir aller ugilldir huart sem þeir za sar eða bana, bæde kononge oc karle. Þat er oc ubota mal, ez madr zalsar sþedia brez eða inzsigli konongs vars, þat er en ubota mal ez madr drepr þan man er hævur brez eða inzsigli konongs vars zirir ser til landz vistar eða ranzaks ez sa uiffi þat er han tok az, þat er oc nidings uig ez madr drepr man i þui herbirgi sem konongr er i, eða i nauifstu hans, eða i konongs garde, eða a konongs sþipi þo at konongr se æigi i garde eða a sþipi. En ez innan boar vædr [þar sem konongr er i bo¹⁰ eða i hoznum hia

¹) en ez þat &c. — mgl. Na.   ²) ræzsa — Na, rigtigere.   ³) of a væg thil eða igra — tilf. Na.   ⁴) hann — tilf. Na.   ⁵) [mgl. — Na.   ⁶) hvar sem thair værða stæddir — tilf. Na.   Cap. Afdeling — Na, b.   ⁷) retti — Na.   ⁸) æignar — mgl. Na.   ⁹) eða adrar zrendkonor — tilf. Na.   ¹⁰) [þess er f. er i — Na.

honum. þare ættr tonongu missun ættr atuitum. þat er en ubota mal ez madr tætr tonu naudga ez þar ero til .ij. logleggh uitni at þat se sati. Nu ero æigi vitni til. en hon kallazt naudigh tætin oc sægir hon þat samborgu. þa dome .xij. hinir stynsam-azstu men ættr þui sem þeim þillia lifende til bera. oc huart þeirra þidur litt til sannenda. En þo at tona gete vart sil þirir loensku¹ sinnar sater svo at han tome eigi vilia sinum fram. þa ber med engu mote at han haze eigi ræxfing þirir ættr dome oc sanprovazt at han haze fullan vilia til þess. oc hallde þo lizi sinu.

Um legord ez madr liggr konu mans.

Ez madr stendr man [med loglegum vitnum² a tonu sinni.³ giallde þul manz 4 giolld bondanum sil sem sa er madr til er tonu la ez han vere sallaus drepen. En halz manz giold ez han stendr man a modor sinni. dottur eða systur. ez þær eiga æigi bondr ser. Skolu þesse giolld doma .xij. men stynsamer⁴ loglega til næyndir.⁵

Quer sect vid liggr obota mal.

⁶En huervetna þar sem madr veqr⁷ nidings uig.⁸ eða gerer stendar⁹ vart. þa 5 þare han utlægr.¹⁰ þirir gort¹¹ lande oc lausum oyri oc iamvel odals iordum of tome alldri i land ættr. nema han bere herfoghu sanna þa sem landz men vita æigi ædr. þa nae han landz vist med silu þridlaupi of missun sem tonongr gerer a. en engi madr ma mæira ze þirir gera at einu sinni en þa er han eigande orden. En ez manne tomizt ærþd medan han er i utlægd. oc haze þrendr hans þan arz tælit medan han var [i utlægd.¹² þa skulu þrendr hans honum þat ze ættr græida med sama¹³ silordi sem þeir¹⁴ tolo oc han atte þa er han var¹⁵ i utlægd.

Ez madr selr man ok þulrette hans.

Ez madr selr þrealan man¹⁶ az lande.¹⁷ sa er selr uid tonong.¹⁸ .viij. ert: 6 oghom oc .xij. morkum sylzr. oc tome mannenom i land ættr. oc bota mannum ættr .xij. manna dome loglega til næyndum.¹⁹ en ez han ma honum æigi ættr toma. þa giallde þan man fullum giolldum sem han er madr til. en ez han syniar [hallde þirir settar æidi.²⁰

Jvfr. Cap. 4. L. IV. 5. Bj. 18. Cap. 5. L. IV. 6. Bj. 11, 12. Cap. 6. L. IV. 7.

¹) godkuennflo — Na. ²) [mgl. — Be. Xa. Resten af Cap. udel. — Bn. ³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa. ⁴) mgl. — Na. ⁵) aff rettaranum — tilf. Na. ⁶) I Xa staa dette og de 3 følgende Capp. i saadan Orden: 6, 8, 5, 7. ⁷) Resten af Cap. udel. — Bn. Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ⁸) vart — Be. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. ⁹) nidings — Na. ¹⁰) of mæridhæitagar — tilf. Na. ¹¹) ze of þridi — tilf. Na. ¹²) [utlægr — Na. ¹³) hættu of — tilf. Na. ¹⁴) græidu hinum that ze er their — tilf. Na. ¹⁵) þell — Na. ¹⁶) með uerði — tilf. Bk. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa. ¹⁷) brot — tilf. Bi. Resten af Cap. udel. — Bn. ¹⁸) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ¹⁹) rette sidum sem han er madr til — tilf. Na. Effther som hand vor manndt thil som solt þessue — tilf. Nb. ²⁰) [ða suerge hannð ther saare self þholsthe, at hannð selde hannum ide aff lannðet — Nb.

Um utlegan man ez madr hysir han.

- 7 Ez madr hysir¹ [oc heimar² utlegan man.³ etr með honum eda drektr.⁴ bonde eda ein huer annara manna. þa er sa setr mort sylrs vid tonong zirir eina not. en tvæim zirir tvær netr. En ez han er þreiar netr með honum oc er han gor [innan þess zyllis utlægr.⁵ þa er han setr .viij. ærtogum oc .xiij. mortum sylrs uid tonong. nema þeim se uvisa vargr er hysir. en gialthyri er stýlðr at lysa a mote sambogre utlægd hans er han veit at han hæuir utlægdar vært gort.

Um ras eptir þeim sem vekia vandræðe.

- 8 Ez madr værðr hogguin [a þingi⁶ eda⁷ a mote.⁸ þa stulu⁹ aller æxtir renna til ziallz eda stogs. til zioru eda skip. en sa er eigi rennr æxtir er setr halzre mort sylrs uid tonong. oc svo sa er æxtir rennr oc vil æigi tala han oc ma han. oc ero þar vitni til. en ez eigi ero uitni til. syni með æins æidi. Sermeningar oc nanare bæde at zreandsæmi oc at mægdum stulu eigi æxtir renna at logum. nema þeir¹⁰ uili. En huer er biorg vætitir. þa er sa utlægr. nema honum se uvisa vargr. oc sværi æins æidi zirir. Ez madr er særðr a þingi eda a mote. oc renna aller æxtir til stogs eda ziallz. til zioru eda skip þeim manne er uig valte. nu værðr han zaren oc uil han at logum væriazt. þa leggi niðr vapn sin. þa er han zridhæilagr medan hin sare lizir. Binda scal þan man oc zora gialthra eda hans umbods manne at vardueita. En ez gialthyri eda hans umbods (madr) þarz lid vid at giæta hans. þa scal nezna husbendr með honum svo marga sem han þarz. en ez han lonypr zra gialthra eda hans umbods manne. oc værðr hin sare daudr. þa er gialthyri scalzr i vædi eda hans umbods madr til tonongs orskurdar. oc skipi han æxtir mala vortum. æxtir hinna bæzstu manna rade. En ez gialthyri eda hans umbods madr synia uidr tolu. þa stulu þeir haza uitni til oc setia han¹¹ þan man bundin a zlet hans. þa vardar honum¹² hit sama nema ozrili tale az honum. En huervetna er gialthyri tætr utlægdar ze. þa scal han za man til at rezsa þeim manne æxtir radz manna dome. En motmen ero stýlðir huervetna at zylgia til ræzsingar. setr huer halzre mort sylrs uid tonong er æigi zylgir.

Huersv odum monnum skal vardveita.

- 9 Nu værðr madr svo odr¹³ at han¹⁴ brytzt or bondum¹⁵ oc værðr¹⁶ han manz bane. þa scal bota az ze hans zullum botom ez til er. en ez ze er eigi til oc

Jvfr. Cap. 7. L. IV. 7. Bj. 101. Cap. 8. L. IV. 8. Bj. 13. Cap. 9. L. IV. 9.

¹) hysir — *Be. Na. Xa.*   ²) [mgl. — *Be. Xa.* heimir — *Bi.* heimitar — *Bk.* heimotár — *Bl.*
³) Istf. Resten af Cap.: &t. — *Be, k, n. Xa.*   ⁴) Istf. Resten af Cap.: &t. — *Bi, l.*   ⁵) [utlægr aff bor varum — *Na.*   ⁶) Istf. Resten af Cap.: &t. — *Be, k, n.*   ⁷) [mgl. — *Xa.*   ⁸) Istf. Resten af Cap.: &t. — *Xa.*   ⁹) Istf. Resten af Cap.: &t. — *Bi, l.*   ¹⁰) þeir — *mgl. Na.*   ¹¹) han — *mgl. Na.*
¹²) of — *tillf. Na.*   ¹³) Istf. Resten af Cap.: &t. — *Xa.*   ¹⁴) Istf. Resten af Cap.: &t. — *Be, n.*
¹⁵) Istf. Resten af Cap.: &t. — *Bk.*   ¹⁶) Istf. Resten af Cap.: &t. — *Bi, l.*

vædr han hœil. þa þare han orlendis til þes er han hæuir bœt þullum botum þirir set. En ex men sea orde a honum. bindi þa er uil at useliu. oc hæze til þin(g)s oc loyfi þar oc biode þrendom oc segi ex sina abyrgð oc tale lofnad sin uaulin ex þe hins oda ex til er. en ollum oðom monnum eigu men vord at verita at useliu. En odr madr er umage arya sins. oc þo eigi þyr en han¹ vœit at han er odr oc han ma loma høxtum a han ex han uil. En ex sakar abere kennir þat arya hins oda at han uili eigi vordvœita honum. hallde þirir eíns eidi. En ex odr madr sêrer mann. þa skal arze uppi lata vera sarboðr oc lætnes þe ex þe hins oda. en lonongr a eflli a þui. Nu er þat þui at eínz oðz manz værl ex han bryzt or bondum eða stynsamem men meta eða vita sanna oði a honum.

Um fund þeirra manna er myndir verða.

En ex vordmen eða adrer men þinna man vegen² a stræte uti³ eða i [odrum 10 stad⁴ innan tafmarla þoar manna. þa stulu þeir ganga til husbonda þess⁵ er [þar a hus nest⁶ oc segia til þundar sins. [oc bere han⁷ lios til lits. oc ex þeir lenna. þa [bere þa⁸ husbonde bod erþingia. en ex þa madr er er rettr er æxtir mælande.⁹ þa bere þangat lit i hus hans. en ex engi er þa til. þa bere lit i hus gialthra. oc skal gialthri¹⁰ æxtir mæla oc gera bana utlegan. ex eigi lómur uiglyfing fram a mote. en ervingi spyrri¹¹ mord ex han kan til at loma.¹²

Guor bani skal vera at hinum dauða ok um nauistar men.

Þa a at vera bane¹³ er [navistar men¹⁴ bera uitni¹⁵ um¹⁶ oc þeir segia a 11 hendr.¹⁷ en þa er uitni berft a hendr þa er bane at sannr oc syn oc eigi eídum undan þorast. nema þui att eíns at han hæze sva þiarre staddr veret a þui dögge er uig var veget at han matte eigi tvicegis samdögge til uigs lomast¹⁸ oc izra. oc vere han staddr i herade at lirkliu eða a þingi. at samtundum eða at stipi. þa bere þeir .xij. þægnar han undan er þa varo hia honum stadder. þrealses men oc þultida. En ex han var i engum þessom stad staddr. lome þirir set þyrttar¹⁹ eidi. en ex nauistu men mego eigi til motz loma þirir eíns huærs atburðar sakar at bera uitni.

Jvfr. Cap. 11, 12. L. IV. 10. 11. Bj. 14. 27.

¹) arfue hans — Na.   ²) a vægh eða — Be.   ³) uti — mgl. Bn. Xb, c.   ⁴) [odrum stobum — Bn. [gardum stadar — Ta.   ⁵) þess — mgl. Ta.   ⁶) [nestar er — Ta, b.   ⁷) [En husbonde bere — Ta, b.   ⁸) [geri — Bb, c. Ta, b.   ⁹) eptir þan man — tilf. Bm, n.   ¹⁰) han — Bi, k, l, m, n.   ¹¹) [syni — Bn. [þyr — Bn.   ¹²) Deo gratias — tilf. Na. Munhælgar boltr of erþða tal með tuenna giplingum er þyr þrygadr i landz botinne — tilf. Bc med Rödt Alle følgende Capitler af denne Bolk udel. Bd.   ¹³) at manne — tilf. Xa.   ¹⁴) Istf. Resten af Cap.: — &c. Be, n.   ¹⁵) Resten af Cap. mgl. — Ta.   ¹⁶) Resten af Cap. mgl. — Tb.   ¹⁷) [uigi tþser — Bk. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l.   ¹⁸) þara — Xa.   ¹⁹) tþsttar — Na, b.

þa skulu bera tvær men oc bota sogn þeirra a mote. En ez madr er særdr oc ma han mæla þa er men hitta han. þa skal sa vera bane er han segir zyrst a hendr ez han mæler az uiti oc ma han lenna han. oc saga [hins sara¹ tomr botat a hit zyrsta mot. nema hin skiri set med tylztar æidi.

Um uiglyfing ok um mord.

- 12 Ez madr drepr man² til dauds.³ þa a sa at⁴ vera bane er uigi lysir a hendr ser.⁵ en lyft skal vera uigi samdögrs innan boar. oc nærna sit a nazn oc natstadr sin oc garð þan sem han er or eða herað oc lyft⁶ zrealsum manne oc zultida. þa skal a mote fram toma natstadr hans. oc skal husbonde sværia at han var at hans um nottena oc han kallade set svo a nazn. Uiglyfing skal oc toma fram a mote. en ez madr uill æigi bera uiglyfingar uitni. eða sværia natstadr. þa zare til ærvingi hins nigna. oc talfæti þan mann til moz at bera sem frammaxt veit han ezlir samvissu sinni. oc engu loynir han þar az. En ez þeir uilia eigi bera. giallde mort sylzrs huær þeirra. haze halzt tonongr oc boar men. en halzt sa er sofer. oc svo skal um oll þau uitni er i manhællgi ero. Upllytt zear þessa skal greidazt a zimtar mote. eða atzor at tala az honum halzu mæira. Eigi skal uigande zara svo um þrea garða at eigi se uigi lyft zra þeim er uig var veget. nema þar se zirir zermenningar eða nanare at zrendsemi eða at mægdom hins vegna. eða [aðrer zrendmen⁷ uiganda þeir sem honum liggj lizs haste uibbuin zirir. en ez han lysir eigi svo uigi. þa er han mordinghi retrr. zirirgort ze oc zridi. En ez bæde tomr fram a zyrsta mote uiglyfing oc saga hins sara svo boren sem zyr var skilt. þa skal saga hins sara standa en æigi uiglyfing. oc ber þo mord az uiganda at han se utlegr.⁸ En ez æigi tomr saga hins sara fram a zyrsta mote. eða heimsofnar vitni. oc temr fram sionar uitni oc uiglyfingar uitni. þa skal sionar vitni standa ez þat er at logum boret az tvæggia manna hendi zrealfra oc zullida en eigi uiglyfing. En ervingi hins dauda skal zara i garð þan eða herað. er uigande lett set or vera. oc ez han hittir þan man er svo hættir oc lilazstr þidir til vera. en ez sa gengr æigi i giægn. þa skal talfætia þan til moz. en han zore tal med zullum vordzlum. oc a þui mote skulu .xij. zrealser men az honum bera. en eigi næyndar uitni. oc zora þar fram a moteno. en ez han uil æigi undan zorzst. þa er han sannr at male. Nu ez han hæuir undan zorzst. þa zare ærvingi hins dauda oc sofe svo marga men til tylztar æida sem han uil. þa er hia varo med hinu zyrra skilordi. En ez madr er loften eða særdr svo at han ma æigi mæla. træzi han horns þegar han ma mæla. en þa skal þat mot iamzult sem

¹) [hans — Na.   ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa.   ³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n.   ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk.   ⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l.   ⁶) zirir — tillf. Na.   ⁷) [ziandmen — Na, rigtigere.   ⁸) sialffer — tillf. Na.

samborgs vere mot at at. En ez han liggv lengr mallaus en .iij. netr. þa late gialtyri þo til motz blasa oc ranzsale æxtir þeim er gerde. en ez han vædrv dauðr. þa træzi ervingi horns oc late gialtyri blasa til moz. oc þo late gialtyri blasa til moz at æigi se ervingi ner. En ez madr vædrv manne bana rad eða fara. oc allt þat er madr lytr stom eða vanvirðing æz hans radom. bote æxtir laga dome þeim er þat mal a at logum at sozia oc sva konongdomenum nema hin zorezt undan at logum. en hin er gerde hallde þo up at ollu zullum hotum æxtir lagha dome. En ez sa madr vædrv vegen er han er æigi i zatur æt komen at logum þo at han se notorum manne liændr at syni. þa æiga modur zrendr botr oc sva æz æxtir han. en ez han er bardr eða sædr. eða stemdr. þa tætr han rett æxtir modor zædr sinum.

Rettarbotr Magnus konongs.

Þessar rettar botr oc æinkamal¹ varo tælin um allan Noregh² æxtir zorræde oc 13 stipan Magnus konongs með asion oc stipan Jons ærhibistups oc annara bistupa. [barruna oc lærðra manna.³ stallara oc logmanna. oc hinna vittrazstu manna rade æz ollum lutum landzsens.⁴ at um þa men er monnum værda at stada zære sem adr vatta logh. en æz ze veganda dome .v. men stikritir loglega til nezndir stit giolld æxtir laga stilordi sem þeir sea retlegæzt zirir gudi of mala væxtir ero a. ærvingia hins dauða æinum. en allar adrær zrendbotr oc saktal zalle nidr sva vandlega at huarlæs zrendr adrær tale ne gialldi zramar en nu er stilt. Nu vinzt æighi ze veganda bæde til þængilldis oc bota. þa scal sva sterda zirir huarom sem tala rennr til æxtir zear magne. En ez notor gengr a þetta þa hæuir han zirir gort ze oc zridi i⁵ lande oc lausum oyri. oc værði aldri sidan bota madr. oc sva aller þeir er rad læggia til þess at sea stipan se rozin eða a hana se gengit.

Þessar rettarbotr zæiri let Magnus konongr zylgia þui. at þo at nidings uig eða stemdar vig se veget. þa scal zyrst botr æz lufa ze veganda. en konongr hæze þat sem aul er. en ez minna loypr æz en þængilldi. þa sterdi sva zirir badom sem tala rennr till. Sva iattade oc Magnus konongr at huærgi scal konongr zyr tala ze manz bana oc engan annan utlægan oyri. nema adr se lofnar allar loghlegar stulldir þær sem adr varu gorvar en ze æigianda⁶ zelle i þa sol.

Um vadanerk oc sectir (er) við liggia.

Vada værl ero með⁷ stynsemd⁸ græinande⁹ með huærium alburdum¹⁰ þau 14

Jvfr. Cap. 13. L. IV. 12. Cap. 14. L. IV. 13.

¹) einfanlega mall — Bl.   ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l.   ³) [ændra manna oc lærðra — Na.   ⁴) Fra Beg.: þessar rettar botr gaz Magnus konongr — Be, n. Xa. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. Xa.   ⁵) i — mgl. Na.   ⁶) væganda — Na.   ⁷) micilli — tilf. Bi, k.   ⁸) misfunn — Na. Istf. Resten af C.: &c. — Be, n.   ⁹) Istf. R. af C.: &c. — Bk, l. Xa.   ¹⁰) Istf. R. af C.: &c. — Bi.

tunnu til at zalla. þui at i ollum stodum þeim er men stulu ser til þarzenða vinna oc með monnum til haglegra luta líð veita. þa ero þesse vada vært mæir virðande en hin er engi nauðsyn dregr til. nema galogsi oc mikil skamsyni. Nu þo at tveir men zære i skogh saman oc stjcz annars og a annan at vullia þess er a skapti heilt oc doytr han az. þa skal hin bota zordung bota ærzingia hins dauða oc syni vullia síns með settar æidi at han villdi þat vært æigi gort haza. oc sva skal huervetna þessor vada vært bota ez þeir hazazt þat at sem til nylsemdar hoyrir. huart sem men za az mæin eða bana at vullia þess er gerði. oc er þetta secta laust uid tonong. En oll onnur vada værc sva sem at lasta izir stíp. eða hus [eða hædir.¹ eða adra þarzlonsu at gera huart sem men za az mæin eða far eða bana at vullia þess er gerði. þa skal bota halzum gioldum oc synia þo uillia síns með settar æidi. oc er þetta secta laust vid tonong. oc ædi a tonongr a vada værtum. þat ma æigi vada vært talla ez madr hoggr eða lystr til manz þo at a annan lome [en han uildi.² með þui at han villdi [með þui³ einum huærium illt gera. Ez madr gengr til zangs eða skindrattar at uillia sínum sealzæ. abyrgizt huær sa sel sealzæ at ollu. en sa sværi zirir æin æidi at æigi varð at uillia hans þo at hin zengi mæin az ez hin tortryggir han er zirir varð.

Um rytninga burð sk ez madr skyr man.

- 15 þat er ollum monnum tunnilt⁴ at rytningar ero zirir bodner at (þera).⁵ en sa er þer han er settr uid tonong .iij. aurum sylzæ. En sa er brægðr knizi at manne oc lemr æigi fram. han skal bota stikum⁶ zulrette ætir [lagha dome⁷ er han bra at. en tononge .iij. aurum sylzæ. Nu ez madr leggtr man með knizi þa er han utlægr oc bote þeim er han lagde sem .xij. stynsamir men doma. oc þeir sea at hin se væl somdr az. en tonongs solnare skal lata tala þan man er lagde oc zora a mot. en tonongs umbodsmadr skal lata⁸ tala kniz þan er han lagde með. oc loytra þar a moteno i gegnum hond hans er lagde. oc skal han kauptr sel sva i zrid með þessare rezsing ez hin liznar. oc abyrgizt sealzæ far sit huærssu sem honum tæzti. en ez sa doytr er saklaus var lagdr. þa er sa dræpr oc dæyðande er lagde. En ez han komzt undan. zære utlægr oc lome ældri i land aztr. nema tononge virðizt notor nauðsyn til haza gengit. [þa nae han landzvißt með stiku zridlaupi oc mistun sem tonongr gerer a.⁹ en ze veganda zære ætir zyrtra laga stílordi. bæde þægn oc bottr. Með sama stílordi skal vera ez madr skyrtr at manne þo at ekki tate. þa bote han tononge .iij. aurum sylzæ

Jvfr. Cap. 15. L. IV. 14.

¹) [mgl. — Na.   ²) [mgl. — Na.   ³) [mgl. — Na.   ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. Xa.
⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l.   ⁶) hinum — Na.   ⁷) [vj. mandz Dom — Nb.   ⁸) lata — mgl. Na.   ⁹) [mgl. — Na.

en hinum zulrette extir laga dome. er han staut att. En ez han serer man med skote. þa scal sa er staut slita rexfing xirir þa sem hin er lagde med knixi oc undir sama skilordi. swa oc þo at sa dorni er skoten var. þa scal hin er staut undir samu rexfing oc hin er lagde. bæde þægn oc botr¹ at græida.

Um þa men er bita men ok rexfing.

Þat er oc uvidrkvemilett² at men³ bitizt um⁴ sem⁵ [hestar eða⁶ hundar.⁷ Nu 16
sa madr er man bitr. þa (skal) systumadr lata tala þan er bæit oc þora a mot oc
lata briota framtennr or hoydi honum. oc se sidan sallaus uid konong xirir rexfing
þessa um þetta mal. nema skynsamum mannum virdizt su notor naubsyn til hæræ
gengit at han mege botom vid toma. oc borte þæim er han bæit extir .xij. manna
dome swa sem þeir sea xirir gudi at sa se væl somdr æz er bitin var.

Um þa men er valda mandrapum.

Swa er mælt oc stadþastlega⁸ tælit⁹ um allt landet. at ez madr drepr¹⁰ man eða 17
veitir þær atvamar. eða gerer notur þau værl er han a at lata xirir lix eða limi
at logum. þa skulu þeir sem nestar værda. eða þeir sem þyrft mego na. tala þan man
oc þora systu manne bundin eða þiotradan. En ez þeir gera eigi swa oc mega þeir
þuisa uid toma swa at þeir þæ engu skom eða oluti æz hinum. þa er huer sa sætr
hælzre morl slyzre uid konong. nema þermeningar at þrendsemi eða at mægdum.
þeir ero eigi skylldir at tala han nema þeir uili. Systumadr er skylldr at lata tala
þan man oc þora a mot. en husbondr ero skylldugir at doma han extir logum a
moti. enn systumadr¹¹ at lata rexfæ extir logum. Nu er þessa swa skipat at engir mego
þetta synða laust gera. nema sa domare er konongren hæuir til þessa skipat. þui at
login rexfæ en eigi han. þo at han gere skylbu sina æxtir þui sem login bioda honum.
en adrer gera med heipt oc ozund. oc þui veitir þat alloxt at þeir þa þyrft man-
stadan oc swara sidan storum skulldum¹² med [hardum skriptum.¹³ En¹⁴ huer sem
odru vis gerer oc prouaz swa at han ma þuisa uid toma. þa er han utlægr til þess
er konongr gerer skipan a æxtir mala vortum huat naubsyn til rat (þan) er gerdi.
Nu hæuir sa æigi lids toft er at tætr. þa scal han segia til systumanne. oc ez systu-
madr træzr lids med ser. þa er sa huer sætr morl slyzre uid konong. en æigi þær.

Jvfr. Cap. 16. L. IV. 15. Cap. 17. L. IV. 16.

¹) Saal. rettet; bota oc bair — Ba, urigtigt. ²) Istf. Resten af Cap.: &t. — Ba. Xa. ³) Resten af Cap. udel. — Ba. ⁴) um — mgl. Bl. ⁵) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bk. ⁶) [mgl. — Bl. ⁷) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, l. ⁸) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, s. ⁹) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bk. Xa. ¹⁰) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, l. ¹¹) a — tilf. Na. ¹²) skriptum — Na. ¹³) [ærdum þær giotum — Na. ¹⁴) Nu — Na.

nema ziermenningar at frendssemi oc at mægdum.¹ Nu ero þeir aller zriðhælgir er at sötia en hinir aller [er vœria² utlægir huart sem þeir za ben eða bana.

Gueria atzerð men skols haza um doma.

18 Nu az þui at logbol vattar³ svo uida⁴ at um þa men sem til rezsingar haza gort. þa⁵ skal a mot zora⁶ oc æztir þeim dome rezsing⁷ a leggja.⁸ þa ber þeim invirdulega at ranzsala er til doma ero neyzdir oc med myllilli hozssemi at meta. huart misgort er uid fallausan man eða zirir littar saler oc þo notorar. eða zirir myllar saler oc þo æighi nogar. eða svo nogar at zull naudslyn pidir til haza relet. Svo oc huat notor laga bod haza imillum tomet eða engi. eða þat sem hardast er at sa hæuir bota bæizt er misþyrmt var oc þo engar zenget. Svo oc huart notot var tiert zirir laga⁹ rettaranom er laga orsturdren er stipadr þeim er a fallausum monnum vinna En þui er domren til næyzdr at þa skal ranzsala oc meta saler oc misgerningar oc tempru svo domen æztir mala vogtum. sem motmen oc rettaren sea retlegast zirir gudi oc þeir uilia svara æztir sinni samvizstu. en eigi svo sem ma(r)gr snapr hæuir svarat her til. at þeir doma ædi annat en logh. þui at sanlega stulu þeir þui zirir svara sem log vatta þeim a hendr er vanda men lata uðomda vndan ganga ez uanzrezt er az hendi domarans oc svo ez ozrezt er þeim sem mistunnar ero værdir az þarnan þeirra tillagu. Finnast oc nog dome til þes at þeir haza lotet hardar hæyzdir¹⁰ az gudi zirir er vandomt haza oc þo hinir hardare er ozdomt haza. oc az þui skal domen huervetna til hins bættra zora ez þeir uita iamvist huartvægia. oc er almiot mundangs hozet. en þui miora sem er. þa ero þeir þui sælle er svo za hozt þeirra ziogura sýstra hozze. sem i ollum rettom domom æigu at vera svo at gudi lifi of monnum hozze. En þat er mistun oc sannende. retvifi oc zriðssemi. Mistun a at varast at æigi tome grimd eða hæipt i doma. Sannendi ber at gormu at eigi verði lygi fram boren. Retvifi a at varast at æighi verði lygi fram boren oc eigi værði med rangendum hallat rettum dome. Fridssemi a at hallda þar til er rettr domr zællr a. at æigi værði med brædi alazr azællis domr a lagdr. Oc þui gormi domarar þessa at þætta er¹¹ þurztulegra. sem gior værdr at roynt i ollum domum. En at men varezt þui gior ranga doma. þa ma varla illt varast nema uiti. oc þui minnizt men at med ziorum hattum værða ranger domar. annat huart med rezlu. þar sem madr ottast þan sem han skal um doma. ælligar med zegirni þar sem madr snilir til notorar

Jvfr. *Cap. 18. L. IV. 17.*

1) vidt than er drap, eða a fuamur veitti — tilf. Na. 2) [ero — Na. 3) Resten af Cap. udel. — Ba. Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. 4) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, k. 5) þa — mgl. Bi, L. 6) of doma — tilf. Bi. Na. of doma þa — tilf. Bl. 7) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. 8) Istf. R. af Cap.: &c. — Bl. 9) laga — mgl. Na. 10) rezsingar — Na. 11) thui — tilf. Na.

mutu. eða með hœizt. þar sem maðr hatar þan sem han skal um doma. eðligar með vinatto. þar sem maðr uil [væita líð¹ zelaga sinum. oc er þa illa stípat er þessum horbornum er in vífat. en hinar stílgetno systir ero brot reknar sem aðr varo talðar. þui at illa man sa domr virðaz xirir goðom monnum. en allra værft xirir guði. Er æ² þui bœtr sem þetta capitulum værðr oxtar leset þar sem um stor mal skal doma. Minnizt men oc einkanlega at za þeim monnum prest sem til bana eða lima laz ero domder³ oc geze til þes goda stund oc tom. þui at illt værft skal hata en ælsta mannen af naturulegho æbli. en salena allra hœlzt sem sin iamkristin.

Um þa men er beriazt i gríðarstöðum.

Ex men beriazt i [læidangrs xærdum⁴ með lononge eða a [motom i Þiorguin⁵ 19 eða a þingum⁶ eða a stæznum. xirir logmanne eða a ximtar stæznum. i gilldum eða at brullaupum eða i iola gríðum. i síldxísti. stírdagh oc fram um passa vilu. at sea(l)zæt ero gríð i ollum þessom stadum. en sa er xirir stendum værðr er halzu dnyri at rette sinum en i odrum stóð(um) eða i odrum tímum. a lonongr her xirir sar huert eða lurts hogg eða stæins hogg eða oxar hamars hogg eða laxstoyting .viij. ærtogar oc .xiiij. mætr sylzrs. en xirir pufr oc hueria græin er þar xylgir .iiij. mætr. en xirir blaf oc [hueria græin⁷ er þar xylgir .ij. mætr. Aller men stulu xrid: hœlgir vera i hœimili sinu. þat er oc hœimili manz er þeim hushonda hœyrer til er maðr læigir hus af. en ex maðr særer man eða ber eða stemmir zulrettes værkum i hœimili sea(x)s) sins.⁸ þa orlyzt rettr þeirra at helmingi er xirir stendum eða sars aukum værða. Sva ero þeir oc at halzu mæira sælir er hœimsofn væita oc heima xridin briota. En ex maðr verðr vegen i hœimili sinu eða i starzhusum eða i grasgarde. a bryggium eða a strete þui er til gardz þes horvir.⁹ eða a torge. þa skal þan man bota tvænnum gjoöldum eða zare utlægr.

Um þa men er binda xrialsæ men.

Ex maðr bindr man xrealan¹⁰ at vspniu. giællde .v. mætr sylzrs lonongi¹¹ 20 en hinum er bundin var giællde æxtir .xij.¹² manna dome. en binda ma maðr þioz at usæliu oc alla er han [hœuir uitni til oc væit¹³ at v(d)ada værft haza gort ex (han)

Jvfr. Cap. 19. L. IV. 18. Cap. 20. L. IV. 19. Bj. 20.

¹) [lidsinna — Na.   ²) od — Na.   ³) aðr an tþeim værde refft — tilf. Na.   ⁴) [læidangre — Be. [leid. xerb. — Bn. Xa. Istf. Resten af Cap.: &t. — Be. Xa. Resten udel. — Bn.   ⁵) Þidarofe — Na. Xhrundheim — Nb.   ⁶) [þingum eða a mote — Bi, k, l. Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, k, l.   ⁷) [sthat — Na.   ⁸) hano — Na.   ⁹) hœyrir — Na.   ¹⁰) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, k, n. Xa.   ¹¹) oð þoarmonnom — tilf. Na. Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, l.   ¹²) .v. godra — Na. .xij. — Nb.   ¹³) [kiennir — Na.

hæuir vitni til at han gat ei odru vis þort han til rettaran. en ez æigi ero vitni til sanne med æins æidi. En ez madr lystr man med hæiptugri hendi þar sem æigi ero grida stader med vgi eða lurki eða stæini. bote kononge oc þóar monnum zírir þyrsta hogh .xij. aura slyzró. en ez stær annat samþlont. bote kononge¹ .iij. mætr slyzró. en ez stær hit þridia samþlont. bote kononge .v. mortum slyzró. en ez stær hit þiorda samþlont. bote kononge .vi.² mortum slyzró. en ez stær hit þimta samþlont. bote kononge .vii. ærtogom oc .xii. mortum slyzró. en þeim er zírir varð bote extir .xij. manna dome loglega til næzndum af rettaranom.³ En ez madr lystr man [eða hogg⁴ i hoxud. eða rindr a lax. eða sérer⁵ lemstrar farom. bote huart sem er hogg eða far .iij.⁶ mortum slyzró kononge zírir huært. en hinum er zírir varð. bote extir .xij. manna dome loglega til næzndum. En þat er lemstrar far. er madr er síðan vær þor en adr. eða eigi hyl har eða kæde oc iamnan ma a sea. En ez sa uil eigi bota er misgerði loglega til sottr. þare vllægr. Nu uil sa æigi tala botr er zírir vandröngiu varð. eða giælfyri. þa þridhælgir hin sel til doms huart sem hinir tala uid eða æigi. Nu ez æin madr lystr eða sérer .ij. men eða zléiri i æinu atvigi. bote sinum rette zírir huern þeirra slikom sem adr er mælt oc svo þeim er zírir varð. En ez tvær men eða zléiri sara æin man eða liosta. þo er huer þeirra sætr zírir sit zullri sælt uid konong extir þui sem adr er stilt. oc svo vid þan er zírir varð.⁷ Þeir men oc er monnum væita lid eða zorumyti. hyllda oc samþylia med þeim þan hugh at tala men af. svare sliku zírir konongdominum oc ærvingia hins dauda sem rettare konongdomsens oc adrer stynsamir⁸ med honum doma extir atvikum. en lanzvift þeirra se undir konongs mistun. [En af (ze) viganda eins dome .xij. men loglega til næzndir extir mala vortum zullar botr ærvingia hins dauda oc af viganda ze greidigt þægn.⁹

Þu yfirbott þes er misgerði sk hezud.

- 21 Nu uil sa æigi bota¹⁰ er misgerði.¹¹ þa skal¹² sa er misgort er uid¹³ tíera zírir umbods manne konongs. þeim er han hæuir sitt rettenda valld i hendr zenget. þa skal rettare stæzna badom¹⁴ til sin oc næzna .xij. men stynsama at doma a millum þeira oc sætia a sala stæznur. oc ez sa uil eigi giællda er misgerði slitt sem domt var. þa soke han sitt med domrozom oc atzærdom. Nu uil sa æigi giællda er misgerði.

Jvfr. Cap. 21. L. IV. 20.

¹) oc þóar monnom — tilf. Na. og þenn — tilf. Nb. ²) .vij. — Na. ³) huart sem er eitt hogg eða zléiri — tilf. Na. ⁴) [mgl. — Na. ⁵) man — tilf. Na. ⁶) .ij. — Na. ⁷) Nu æff annars far groa en annars eigi od þer sa æff thui bana, þha er sa vllægr er thau far væitti er æi villia groa, enn han halldi æin rop mantz giolldum, sem .xij. stynsamir menn doma loghliga thil næznder, od [sua thægn — tilf. Na, b. ⁸) menn — tilf. Na. ⁹) [mgl. — Na, b. ¹⁰) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ¹¹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, k, n. en — tilf. Bl. ¹²) fallar — Bl. ¹³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ¹⁴) bondom — Na.

en umbods madr konongs ætrolliz ret at gera oc hæznizt han síðan sinna vanuirðingra er misgort var uid. oc værðr hæzndin mæiri en hin gerbi til. þat sem a millum ber med stynsamra manna dome. þa er þeir sættazt. þa skal halzt giallda þa er hæzndi sín. en halzt umbods madr konongs bæde kononge oc svo þeim er xirir vanvirðingu vard. þui at han ætrollizt rett at gera. En ez han hæznizt svo at hæzndin vard eigi mæiri en til var gort. þa er han sallaus vid konong. þui at han bæidizt rettara síns.¹ en umbods madr konongs ein saman gialde þa slita sætt sem vid liggir kononge. þui at han ætrollizt ret at gera.² Huervetna þar sem³ lærer xirir rettara er misgort er vid. þa a rettara þyrru at gera þeim ret er [mishalden er.⁴ en tala kononge sætt til handa. Huervetna oc þar sem domren væger ættil mala vogtum þeim er misgerer oc þællr teltr þess er xirir vanvirðingu værðr. þa ber bætr rettaranom konongdoms-ens ættil þui at þælla konongs safar eyri ez þeir vilia rett med þara. þui at svo gerer konongr sealzr um þægnilldi.⁵

Um þuþtra sk rýkingar sk ozund.

Ez madr lystr man þuþtr⁶ eða neza hog.⁷ eða rýstiazt men. eða bæriazt með 22 nezum.⁸ oc svo ez⁹ stigr ozar staxti eða spioztstapti a annan með hæiptugri hendi. bote þeir er misgerdo sín a millum ættil .vi. manna dome. en kononge .vi. aura slyzrs xirir huæria grein þessa. En um blac [allt annat.¹⁰ oc svo ez¹¹ rindr manne¹² eða nyltir [til sín¹³ eða þællir man eða rizr klæde az manne oc allt þat er monnum værðr með ozund misþyrrmt með þæima hætte ez hin gezt sol a er xirir værðr oc haza stynsamir men seet a. þa skal þa bota er misgerde ættil þui sem .vi. stynsamir men doma az rettaranom hendi loglega til neyndir. en hin er misgerdi bote kononge .iiij. aurum slyzrs. en þo at engi vitni se til þa eigi han loft at bæidazt ut rettara síns þegar han uil. En ez þa syniar er xirir sol værðr. syni með lyritar eidi. ælligar bote sem adr er stilt. Ez madr loypr at manne oc er hallden. bote ættil laga dome þeim er han liop at. en kononge þimr aurum slyzrs. En ez madr loypr at manne oc heldr ser sealzr. þat hættir arga þas. engan a konongr rett a þui. Safar abere skal vera xirir

Jvfr. Cap. 22. L. IV. 21. Bj. 20—22, 79—82.

¹) adr — tilf. Na. ²) Nu ue(r)ðr madr fremdr sallaus oc heimnizt hann sín þegar i rideune oc ero þar til .iiij. manna vitni stynsamra þa uinnr hann a ugilldum manne oc a konongr þar engan ret a ne sliztr hann huart sem hann ger az þar eða bana. En ez hann dýrr az þa se undir konongs misfun ættil mala vogtom — tilf. Bf. Na, b. ³) þa — tilf. Bf. Na, rígtigere. ⁴) [misgort er uid — Bf. ⁵) Herefter antyde Be, n. Xa. Cap. ez heftir eða ros bitr mann Ldsl. IV. 22, þaa Begynd. nær. ⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. Xa. ⁷) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ⁸) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ⁹) madr — tilf. Bf, l. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. ¹⁰) [mgl. — Bf. [allt — Na. ¹¹) madr — tilf. Bf. ¹²) til sinn oc igra — tilf. Bf. ¹³) [mgl. — Bf. eða þra — tilf. Na.

huærri sof. en engi sofnare skal geza sof a annars sofdum¹ eða þearlutum.² En³ þegar sa gezt sof a er malæzni a. þo at han sættigt eða geze up sidan. þa a konongr ret sin oc mego konongs sofnarar sofia þegar þeir uilia.⁴ Nu værda men xirir lemstrar farom eða þeim olutum odrum er konongdomren a slifa sof a eða meiri. þo at sa geze enga sof a er xirir værdr. þa a konongr þo slitan ret a þui male sem hin hezdi sof a gezet ez heimilis kuidar vitni xylgir.

Um heimilis kuidar vitni.

23 Engi skal þat uid annan mæla⁵ at han⁶ haze⁷ þeget fram [a ser.⁸ huarke systu madr ne annar madr. nema honum xylgi .x. men til moz⁹ oc sanne mal hans swa sem mælt er i logum manna. at .ij. stulu swæria en .viij. sanna mal hans. oc þeir tvæir stulu haza bot i hendi oc swæria swa. þess legg et hond a helgha bot. oc þui styt et til guds at þat hazum mit hoyrt en æigi vitum vit huat satt er. En ez han missir þeirra vatta. þa er sa sætr .iiij. morkum sylzrs uid konong. en borte þeim er han mælte til æxtir .viij.¹⁰ manna dome loglega til næzndom [az rettaranom.¹¹ en hin er til er mælt skal þo haza lyrittar¹² eid xirir ser. þo at han haze þessa vatta alla. En ez madr mæler þat vid man at han rade lond oc þægna vndan kononge. þat skal huarke mæla systu madr ne [engin annar.¹³ nema heimilis kuidar vitni xylgir. en ez þat mæler. þa er han sætr .iiij. morkum sylzrs vid konong. en hinum sem .viij. stynsamir men doma loglega til næzndir. En ez madr mæler þat¹⁴ uid konon manz at hon haze leget med odrum manne en bonda sinum. eða mæler uid systur manz eða dottur. at hon liggi med manne. þat skal engi mæla nema heimilis kuidar vitni xylgi. en ez þat mæler þa er sa sætr .iiij. morkum sylzrs vid konong. en hinum æxtir .viij. manna dome loglega til næzndum. En ez madr mæler ulædis mal uid karl eða konon. þat er þessor sælt ligg uid. þa skal þo fullrette uppi uid þan er mælt er til æxtir .viij. manna dome. at hin hælgi sit med heimilis kuidar vitni. nema hin æigi at logum sof a þui male. þa er þar ætti rettar far a. oc swa skal um ol xiolmæli oc fulrettis ord.

Jvfr. Cap. 23. L. IV. 23. Bj. 33—36, 91—95.

¹) fremdum — Na. ²) nema heimiliskuidar vitni xylgi. oc þo þui at eins at uerdi lemstrar far eða þau onnur at konongr eigi slifa sætt a eða meiri — tilf. Bf. n. h. u. x. of tho th. at e. at v. l. f. e. th. o. at konongdomrenn e. f. f. a. e. m. — tilf. Na, b. ³) þo at minni se — tilf. Bf. tho at smari se — tilf. Na. ⁴) Resten af Cap. mgl. — Bf. Na, b. en engann a konongr ret á thæim, er han á engann slaffr á ser — tilf. Na, b. Næstefter dette Cap. indskydes som et eget Cap. Landsl. IV. 22: Enn þior þfall regnis for en Dze &c., hvorefter ogsaa her følger som umiddelbar Fortsættelse: Om hest eller hors bider &c. — Nb. ⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa. ⁶) Resten af Cap. udel. — Bu. ⁷) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ⁸) [aff odrum — Na. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ⁹) þings — Bf. ¹⁰) .xij. — Bf. ¹¹) [mgl. — Bf. Na. ¹²) (yrittar — mgl. Bf. ¹³) [notor annarra manna — Bf. ¹⁴) þa fram — Bf. Na.

Um þa men er rögia men ok ræfing.

Sua er mælt um rogs men¹ alla.² at sa³ madr er han værðr kunnr oc sannr⁴ 24
at þui at han rögir man uib konong eða biskup. eða iarl eða barun.⁵ svare sliu
zirir sem sa ætte er rögðr varr. ez han være sannr at þui male. nema sa er rögdi syni
oc haze zirir ser settar æid. En ez madr kenneþ pat rog manne at han haze fænet
opukka konongs az hans ordom. hallde zirir æinæidi. eða giællde æxtir .vj. manna
dome salar abera. en engi a sol a sonnu.

Um þa men er hueda uib om adra menn.

Nu ez madr yrkir um man⁶ þat er monnum virdigt til hadungar eða nida. 25
ziordungi lengra.⁷ þa scal salar abere⁸ læxia horns oc late til moz blasa oc tuede þar
a moteno.⁹ en hin fare¹⁰ undan með lyrttar æidi ez han (er) forr¹¹ til. ælligar giællde
kononge .iiij. mætr sylzr. oc hinum ret sin æxtir .xij.¹² manna dome loglega til
næyndum. Nu mal huert er madr mæler uib annan man. sva at honum hoyrir til
nongla eða tennir hæimflu¹³ eða zordædo flap. oc a han æigi sealzr sol a þui male.
þa er han zioldælis madr. nema han haze hæimilis tuidar vitni a hendr honum. þa
scal han sværia zirir settar æid. En ez han missir hæimilis tuidar vitnis a mote. þa
er han setr .iiij. mortum sylzr uib konong. en hinum ret sin æxtir .vj. manna dome
loglega til næyndum.

Um þa men er taka konur annara manna.

Ez madr gerer sva mykt uhezo vert¹⁴ at han lægzt með konu annars manz.¹⁵ 26
þa scal han bota æxtir þui sem .xij. stynsamir men doma loglega til næyndir þeim
er konu a. en ez han er for til undan forsto. syni með tylzfar æidi. Nu ez madr
settez uib þan man er legit hævur konu¹⁶ hans. þa scal sa væita trygðar er konu a.
En ez han tætr konu¹⁷ aztr i hiunskap oc liggir han hana i annat sin medan þau
ero saman. þa er han tryggoze sem hin er vegr a trygðir uspilltar.

Um þa men er ganga i samkundir.

Men þeir sem til¹⁸ vilia haza sit¹⁹ a(t) ganga i samkundir manna²⁰ ubodet 27
ez þess hendi er væizluna a oc sitia þar sidan sliu settri. oc þo at þeir værði brot

Jvfr. Cap. 24. L. IV. 24. Cap. 25. L. IV. 25. Cap. 26. L. IV. 25. Cap. 27. L. IV. 27.

¹) Istf. Resten af Cap.: &t. — *Xa.*   ²) Istf. Resten af Cap.: &t. — *Be, n.*   ³) Istf. Resten af Cap.: &t. — *Bk.*   ⁴) Istf. Resten af Cap.: &t. — *Bi, l.*   ⁵) (ændann man — *Na.*   ⁶) Istf. Resten af Cap.: &t. — *Be, *Xa.**   ⁷) þat er o. s. v. — mgl. *Bk.*   Resten af Cap. udel. — *Bn.*   ⁸) Istf. Resten af Cap.: &t. — *Bk.*   ⁹) Istf. Resten af Cap.: &t. — *Bi, l.*   ¹⁰) zörift — *Na.*   ¹¹) Saal. rettet. zört — *Ba, urigtigt.*   ¹²) .vj. — *Na, b.*   ¹³) huiufu — *Na, rigtigere.*   *Liuffurii* — *Nb.*   ¹⁴) Istf. Resten af Cap.: &t. — *Be, n. *Xa.**   ¹⁵) Istf. Resten af Cap.: &t. — *Bi, k, l.*   ¹⁶) Saal. rettet baade her og strax efter; kona — paa begge Steder *Ba, urigtigt.*   ¹⁷) fina — tilf. *Na.*   ¹⁸) þæsø — tilf. *de fl.*   ¹⁹) Istf. Resten af Cap.: &t. — *Be, n. *Xa.**   ²⁰) Istf. Resten af Cap.: &t. — *Bi, k, l.*

reknir hardlega eða þar notot misþyrmt þá stulu þeir vera halzrettes men oc sákir onri¹ slyrs uid tonong. Er þetta zirir þui gort at margr godr madr hæuir zenget stendur oc vandrædi zirir þeirra vlotuendi.

Um heila men er ganga husa millim.

- 28 Madr huær zultida² er gengr³ husa a medal oc þiggr olmosu.⁴ han a engan ret a ser medan han gengr med vanar vol. þo at han (se) naudigr a brot rekin oc er han heil madr oc værl zor. nema han budi ser vistar oc zae eigi. En þegar han zær ser sealzr matar klæda oc vapna eða zrendr hans. þa er han þegar reknæmr.

Um lagaretti a konum ok demda retti.

- 29 Konur þær allar⁵ er monnum⁶ ero stýldar oc men vilia enga roft⁷ a leggja.⁸ þa [tate engi⁹ mæira¹⁰ en lagha ret a þeim.¹¹ En ez zrendr konunnar vilia leggja til hennar heimanzylgiu slita sem .v]. stynsamir men sea at hin mege væl uid tala er tono hæuir leget oc uil han þa æigi zæsta. þa skal han giallda slitan ret zirir þa tono sem .xij. stynsamir men¹² vilia domt haza. en ez zrendr konunnar vilia ædi til leggja. þa skal sa er tono la bæde bioda oc bota laga ret. En ez hin uil eigi vid tala er þan ret a at logum oc vinnr han a þeim manne er tono hæuir leget. þa uinnr han a sallausum manne oc svare slitu sem logh vatta. En allar þær monjar eða konur er men leggja roft a oc værda þær legnar. þa stulu þat doma .xij. men loglega til nezndir bæde ret oc radspell æztir þui sem þær sea at hin se væl somdr ez er retten a at heimta. En ez madr venæzt þui at han haze leget med tono. oc þo at hon¹³ zorezt undan at logum. þa giallde slitan rett zirir þa tono æztir loglega nezndum dome sem han være sannr þes mals. [oc hæiti madr at værri.¹⁴ Ærvingi skal ret tala a huærri tono. karlmadr en æighi kona þo at hon se ærvingi. sva sa er i umægd er. tate umbods madr hans honum til handa [ez hon er legen.¹⁵ nema hon æigi bonda ser. þa tætr han ret a tono sinni. kona siolz a ret a ser ez hon er bord oc a hon æighi bonda ser.¹⁶

Jvfr. Cap. 28. L. IV. 28. Bj. 163. Cap. 29. L. IV. 29. F. XI. 17. Bj. 126.

1) .iiij. þ — Nb. 2) Istf. Resten af Cap.: &t. — Xa. 3) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, k, n. 4) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, l. 5) Istf. Resten af Cap.: &t. — Xa. 6) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, n. 7) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi. 8) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, l. 9) [villum vær at engi tate — Na. 10) a ser — tilf. Na. 11) mord sliffre — tilf. Na. 12) togliga thil næffndr tilf. Na. 13) Saal. rettset; han — Ba, urigt. 14) [ngl. — Na. 15) [ngl. — Na. 16) Ldsl. IV c. 22: Eff hætr eða roff bitr mann &t. tilf. som det sidste i Bolken — Na.

V. Ertþa tal.¹

Her heyr um huenna giptingar.

Fader oc moder² skulu rada gixtingum³ dottra sinna ex þau ero til.⁴ En ex 1 þeirra missir.⁵ þa skulu⁶ fadur frendr oc modur frendr hinir nanafto gixtingum rada.⁷ Gixtingar madr scal skilia heiman fylgiu oc tilgiox zirir frendkono sinni. sva sem þeim komr a sammt. þeir skulu oc þa eindaga ner brullaup scal vera. En ex þa skil a um eindaga.⁸ þa late zestar madr bera .ij. manna vitni um heimanfylgiu huat mælt var. þeir er hia varo. En ex þa skil a um tilgiox. þa niote gixtingar madr vitna⁹ med zyrra skilordi. Eigi scal i klædom meira heiman gezagt med lono en þridiung(r). en þat sem gixtingar madr gezr meira. þat scal vera i þeim lutum at þat¹⁰ meghe verða þeim til þarza er lono zær eða til auinnings. En enga heiman fylgiu ma arvi gixtingar manz riufa. þa er sva er gorr sem nu er mælt. En ex dotr verða fadur sins arzar. eða broður eða modur. eða huers arvar sem þær verða. sumar gixtar en sumar ugixtar. þa skulu þær sem ugixtar ero tala sva mylit az usfiptum arze sem hinar hazdu er heiman varo gixtar. En þo at allar varo heiman gixtar oc er æigi skilt heimanfylgio til iamnadar med þeim. þa tale þær az usfiptum arve iammylit sem su hazde er mæst hazde heiman i heimanfylgiu æ medan ze [er vskilt.¹¹ Gripir þeir aller sem leder ero til heimanfylgiu oc ero þeir metner oc myndir i hendr þeim er lono zær. þa a han þa iamheimola sem fader eða moder lete heiman fylgia. en ex han segir at han lede æigi til þes þa gripi. þa sværi han ein æidi zirir. sva karl sem kona. en soke til iammitils gixtingar man konunnar oc sterdi þat tilgiox hennar eptir rettre tiltolu.

Ez konur giptast uttan zrenda rad.

En ex kona gixtizt¹² uttan rad¹³ fadur sins. eða broður. eða modur. eða þess 2 er gixtingar madr er¹⁴ zirir rade hennar. haze ziritgort arzum þeim ollum er undir hana kunnu at zalla þadan izra oc tale sa þan arz er ertþum er nestr sva sem su

Den hele Bolk jvfr. L. V.

1) Overskr. tilf. efter *Bd*, og i Lighed med Landsloven. Hele denne Bolk udel. — *Bb*, *c*, *f*, *m*. *Ta*, *b*. *Xb*, *c*. Ertþa tal med huenna giptingum er zyr skilt i lanzbótinni — Ovskr. *Bd*. Her heyr hinn .v. lut þoar bocar. oc heyr hann med huenna giptingum. oc segir i hinum zyrsta capitula huer at rottu a at vora giptingar madr zirir tonu — Ovskr. *Bi*, *l*. *g*. *h*. *h*. *v*. *l*. *b*. *b*. of *h*. *h*. *m*. *t*. *g*. oc *f*. *i*. *h*. *z*. *t*. *h*. at *r*. *a*. at *v*. *g*. *m*. — Ovskr. *Bk*. 2) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Xa*. 3) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Be*, *n*. 4) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bk*. 5) uib — tilf. *Bd*, *l*. Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bl*. 6) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi*. 7) Istf. Resten af Cap. og den hele Bolk: Sua sem zyr er skilt i lanzbótinne — *Bd*. 8) maldagha — *Na*. Brøllups dagenn — *Nb*. 9) thuzggia manna vitnis — *Na*. 10) thæ(i)r — *Na*. 11) [vinz thil — *Na*. [rede thill — *Nb*. 12) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Ba*. *Xa*. 13) radz — *Bn*; Resten af Cap. udel. 14) retter — tilf. *Na*.

tona vere æigi til þess arðs geten. nema gíftingar mádr villi þyrra hana íamræði. þa ma hon gíftazt með flýnsamra þrenda sinna rade eð þeim litzt íamræði eða bætr. oc þeir mege þat með æidi sinum sanna. oc a þo at læita þessa uid gíftingar man. En gíftingar mádr er þader eða broder samþódr. þar næst moder flílyngin. nu er hon æigi til. þa¹ karlmadr tóitugr eða ællri. sa er næstr er ærþdom ærtir þa² tonu er gíftízt. en sa er flíts dirzítz gíalldi þulretti gíftingar manne ærtir .xij. manna dome nema odrum þrendom vírdízt íamræði sem adr sægir. Ekkia ma flólz gífta síl huærium sem hon uil uid³ notors þrenda síns rad. En tonor þær sem leazt til þess at loffa til flíts eða anna(r)s saurlívis bornu manna eða þrendtonor. oc værdr þat vítníazast. þa bote ærtir .xij. manna dome þeningum su er ze hæuir til. en hin haze ræxfing ærtir laga dome. Engi mæer scal haza þyrri þorræde þear síns en hon er tóitugh. [þo at undir hana have boret.⁴ nema hon se gíft með þrenda sinna rade. þa a sa er þær hana bæde þorræði a henne oc svo a þeningum hennar. Huer gíftingar mádr er rettr er at tonu. late vera allt hœimolt í hœimanzylgiu. En allt þat er solia scal at logsolnum. þar scal engi tilgiðz í mote tona. En eð ækkia gíftir sel hœiman oc lætr hon meta ze annara manna í hœimanzylgiu oc ler hin til er atte. þa a han íamhœimolt sem þat er æðian atte. En eð mádr tvæzt æigi til þess leet haza. sýni með æins æidi. en hœimanzylgia hennar þui minni.

Um þelag hiuna millim.⁵

3 Se tonu sinnar⁶ scal engi mádr⁷ þora az lande brof.⁸ rada scal han ze þeirra ollu til þarza þeim. huarke þeirra scal þirir gera ne þirir mæla annars ze. flítan ret a mádr a tonu sínni sem a sealzum ser eð henne værdr með ozund míspýrmt. Engi tonu a at sýnia bonda sinum þelag gerdar. En með þui mote mege þau þelagh leggja sín a millum at huart þeirra leggi til þelags allt þat er han a eða æigande værdr með ærþdum oc odrum lutum. þalla síðan umagar til annars huars. þa scal þat íamt vera bæggia þeira loftradr. þo at engir tome a annars lut. En eð míðdaudi þeirra værdr. þa flulu umagar þeir huærza þeim a hendr er þa a þirir laga saler fram at þora. En þat hiuna er mæira lagde til þelags. scal mæira up taka eða þess ærvingiar. síðan se flípt í hœlmninga þo at ondzst haze. en eð azlaz hæuir þa scal karlmadr eða hans ærvingiar taka tva luti azla en tonu þríðíung. þurzu þau engan man at þui þelage at sýnria. En eð þau leggja annan vægh. þa scal eigi hallðazt. þo at ærvingi funni eighi eða villi æri riurza. þui at logh riurza þat þelagh. Nu er æigi

¹) er — tilf. Na. ²) Saal. rettet. þo — Ba, urígtigt. ³) vthun — Na. ⁴) [mgl. — Na. ⁵) De følgende Capp. lige til Begynd. af det egentl. Arvetal slutte sig i Na til den ogsaa i Landsl. paa dette Sted forekommende Afvigelse i Cod. Gl. Ec, e, dog saaledes at Slutningsstykket i Cap. 5 En eð gíofð . . . dome — udelades. ⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ⁷) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. ⁸) nema hon uili — tilf. Bi, k. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l.

zeflagh hiuna a millum. þa scal su tilgiox kono heimoll vera er til hennar var gezen oc vattar vita at lyst var a gixtingar dægi ez hon lizir honum lengr. Lysa scal gixtingum kvænna oc tilgioxum a huærium .x. væltrum oc lysa i zioalda at lirtiu eda a þingi. En ez han missir hennar vid. þa tate arvar hennar heimanzylgiu en tilgiox zalle nidr. Nu þo at mæz hære zear hallð broðor sins. þa scal hon ædi tala ez hans ze ser til heimanzylgiu. en ez arzi gezr þa sol a er han er zultida. at gixtingar madr hære gezet hans ze med systur hans. þa stande sa zirir med æins æidi er su sol temr a hendr. en ez han værðr sannr at þui. greiði slist up svæininum sem han tot hans oc hæiti madr at værri.

Um zear skipti ez annat huart missir.

Nu ez annat huart hiuna¹ missir annars vid oc þrytr brullaups vitni.² þa scal 4 þat hiuna sem lengr livir leggja fram ze oc slipta sva i sundr sem þat vil sværa zirir gudi at rett er eftir þui sem i laup þæirra kom oc huarli er þa vanhallðet ez odru. ok sværi at zullan æid oc .ij. skilrifir men med. Ez madr laupir iord med gripum eda lausa ze eda buze kono sinnar oc lizir hon honum lengr. þa scal hon þat æit hære or iordu ez arzi hans oc þat er hon hære heimann. þat æina mæira er ærzingi vil. en ez hon tætr ze i ærzð þa sidan er þau ero saman komen oc værðr þat ze zirir iord greit. þa er su iord hennar. En ez oreigar tvæir koma saman at landzlogum oc aukaz þeim ze. þa hære þat tva luti er lengr livir. bæde i lande oc lausum vyri ez uid utarza er at slipta. en helmning ez uid born þæirra er at slipta.³

Um þer hour er taka adra men bondom sinum.

Nu ez kona lægdz med manne⁴ undir bonda sin.⁵ eda stils hon uid han sala 5 laust⁶ mote guds loghum oc manna. þa hæuir hon zirir gort tilgiox. en ez bonden byðr henne samvist en hon vil eigi. þa scal han ollum zearlutum vardvæita medan hon livir. en sidan tate sa heimanzylgiu er arvi hennar er neftr. en æigi tilgiox. En ez þau sællazt a mal sin oc tætr han uid henne. þa zære þat sem mal þæirra se spella laust. En ez oxtar hendir hana sa gløpr. þa scal han þo zearlutum vardvæita at han vili eigi oxtar vid henne tala. en sidan zære sem adr er mælt. En ez hon hæuir æigi zymæir kend veret uid þan gløp oc hæitr hon izirbot uid gud oc vid bonda sin oc byðr bonda sinum samvist. en ez han vil æigi hana hava. þa hære hon heimann:

1) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Be*, n. *Xa*. 2) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi*, *k*, *l*. 3) En ez giold koma &c. — tilf. *Be*. Her indskydes et eget Cap. — *Bi*, *k*, *l*. Um ziarhallð broður oc gipling dotra. oc mutu giptingar mannz — *Ovskr*. *Bi*, *l*. Um ziarhallð brædra — *Ovskr*. *Bk*. Ez mör hæuir ziarhallð broður sine. þa skal hon eci tala ez hans ze &c. — Begyndelse i *Bi*. Ez madr hære z. v. e. þa s. &c. — Begynd. i *Bk*. Ez mæz h. ziarhallð manz eda broður s. þ. s. han t. t. ez h. ze &c. — Begynd. i *Bl*. See foran S. 77. 4) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Be*, n. *Xa*. 5) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bk*. 6) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi*, *l*.

zylgiu sína en æigi tilgiöx. En ez bonde hennar uil zirra¹ hana heimanzylgiu sínni. oc segir svo at slitr glöpr hæuir hana zyr hent. oc var su salar gixt æigi zyr meir uid hana az hans hendi svo at monnum være kunnict. þa stande hon zirir æins æidi oc hæze heimanzylgiu sína. ez han uil æigi uid henne taka. en æigi tilgiöx. En ez gialld toma a hendr odru huaru þeirra. þa a þat með sínu ze at bota sín misværka er gort hæuir. en ez þau hæza lakt zelagh sín a millum. þa a þat þeirra er æigi hæza giolldin a hendr komet hæza iammarga aura az uskiptu avaxta lausa. eða þess þeirra ærvingiar þan tíma er misdaudi þeirra værdr eða þau stiliazt loglega. Nu komr legordz sol a þa tono er madr hæuir ser zæsta eða handsælda. þat legord er zyr gerðizt. oc ez han zær þeirrar tono. þa a han radspell. en gixtingar madr ret. en ez sídan er lagðzt með henne er han hæuir handsælt eða zæst ser oc zær han hennar. þa a han bæde ret oc radspel. Ez madr gengr i seng til tono oc uil toma legordi a hana. þo at han tome æi vilia sínum zram. þa bote han ærtir .xij. manna dome.²

Um þan skilnað hinna er karlmans (vold hæza til genget).

- 6 Ez mæinlæiki sundrar³ samvist⁴ hiuna at þess rade er rade a at guðs logum. hæze sitze huart þeirra. En ez þau stiliazt zirir (þann) hiunskap at karlmanz völd hæza til genget oc vissi han þat þa er han zæsti ser tono oc lögnir han þui. þa bote han zirir suit sín ærtir .xij. manna dome. hæze kona halzt en halzt gixtingar madr. en zirir huern mæinlæika sem þau stiliazt. þa zære sem zyr segir. En ez madr zær tono att landz logum rettom oc gezr i mot henne tilgiöx oc zællr sídan i zra. þa stulu lufaz henne þing sín oc heimanzylgia az sealzð hans ze medan þat vinzt. en ez þat vinzt æigi. þa stulu ærvingiar ædi til læggia az sínu ze. þui at engi skal ser tono laupa með annars ze.

Her heze erzdatal með þui skilorde.

- 7 Su er hin zyrst(a) ærzd⁵ er born stilgeten taka arz⁶ ærtir zædur sín oc modor stilze(n)gna⁷ at guðs loghum oc manna. oc sa sunar sun er stilgetin er. oc svo zæder hans. nema zæder hans hæze adr hæzt allan sín lufa az arvi. oc tætr þa sunar sun arz zyr en i adra ærzd gange. En svo skal ze stipta ærtir zædur oc modor. at tvær dottr stulu taka iamnt uid æin sun. oc slitan lut skal taka sunar sun az arzi sem dotter ez han er til. Nu er æin sun oc æin dotter. þa tætr hon þridiung. en han tva lufi. En ez zæder a odal ærtir. þa stulu synir snuazt til odla. en dottr til utiarða oc lausa zæar ez æigi ero iarðer til. oc skal hin ællzti æin æignazt hozud bote ez hin-

¹) Saal. rettet; zirri — Ba, urigtigt. ²) Ez madr gengr &c. — gjöres til Begynd. af næste Cap. Nb. ³) Saal. Be, n. Xa. (sundrat — Ba, urigtigt. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa. ⁴) Resten af Cap. udel. — Bn. ⁵) Istf. hele det fg. Arvetal etc. — Be. Xa. ⁶) Resten af Arvetallet udel. — Bn. ⁷) stilgetna — Bl. Istf. Resten af Arvetallet: &c. oc síðun allt orzða tal ut. ærtir þi sem stendr i Gulapings botinni — Bi, l. &c. oc s. att e. t. e. þ. s. fl. i O. þ. b. — Bk.

um lotnast adrar odals iardur i sin lut. svo at iamgodar se at looglegre virðingu. en sunar sun i lut sin þau odol sem zader hans stod til. til þes er han hævir iamnt mote dottur. En þau odol sem mæiri ero oc zader hans stod til. þa loysi han af zatur brodrom sinum zimta lut minna en værd ero. en æigi scal han zyr loysa af zatur brodrum sinum en (zatur)¹ zader hans er andadr. [nema zatur zader² værdi umage suna sinna. En ef zader missir sunar sine eða dottur eða sunar sunar. þa tætr han arz æxtir þau. ef þau æigu æigi stlilgeten born æxtir stl. oc þo tætr barn arz æxtir zatur sin [oc modur³ oc adra men. at þat se getit en æigi zott. ef þat komr lizi i lios oc værd stlirt. Slitt ze sem moder læggr til barna sinna oc andast þau barnlaus. þa ærzir hon þat allt æxtir þau. en ef modir er andad. þa æiga born hennar stlilgeten at tala þat ze zyr en zader. En ef dotter er legen i zatur garde eða brodur þa a hon huarti at tala arz æxtir zatur ne modur. nema haze þa stlita missun sem zader uil gort haze eða broder ef æigi er zader til. Nu er æighi sun til arz. en til er sunar sun svo til tomen sem zyr var sagt oc su dotter er æigi er legen. þa tale su er i zatur garde eða brodur var legen halzu minna en huart hinna. En ef engi er sa til sem adr er talldr. þa tætr hon svo allan arz sem mal hennar vere uspellat. Huarvætna þar sem zelag er hiuna a millum. þa scal gixting dotttra oc hæimanzylgia græidast af bæggia þeirra ze æxtir þui sem zelagh þeirra var lagt. en ef æigi er zelag hiuna amillum. þa scal æxtir zear magne huart þeirra leggja til barna sinna. Æigi a oc zader eða moder at tuanga sun sin eða gixta dottur sina með mæira ze hæiman en slitt tome a lut þeirra sem æxtir ero. ef þa vere ærzðinni stlirt. nema þeir loze er næstir ero arz. En ef mæira gezr hæiman þa iamnast er arzr tomast æ meðan ze⁴ vinzt. en ef ze⁵ vinzt æigi. leggi æztr til iamnadar huer⁶ er mæira hazde en logh vatta. Svo er oc stadzæst um allt landet at þegar madr zæstir ser tono at guds logum oc bæggia þeirra samþykkt. þa ero þau born er han a með þeirri tono oll loghlega til arz tomen. huart sem þau ero geten zirir zæsting eða æxtir.

Sv er onnur ærzð er tætr ættlæidngr sa er með logum er till arz læiddr oc sunar sun stlilgeten þo at zader hans se æigi stlilgeten oc sunar dotter stlilgeten ef zader hennar er stlilgeten oc dottur sun stlilgeten ef moder hans er stlilgeten. sin ziordung huert þeirra bæde i lande oc lausum oyri. en þo at sunar dotter se æin en þeir allmarger. þa tætr hon þo zullan lut uid þa. Nu þo at æin þeirra se. en þau allmorg. þa tætr han⁷ oc⁸ zullan lut. þo at zæiri se i annare ættluistinni. en ef æit er þessara til. þa tætr þat þan arz allan. nu er ædi þeirra til sem adr ero taldir. þa tætr dottur dotter stlilgeten ef modir hennar er stlilgeten.

Su er hin þridia ærzð er broder værd brodur arz oc ero þeir stlilgetner oc

¹) ( ) — mgl. Ba, men tilf. i Na.   ²) [eða han — Na.   ³) [mgl. — Na.   ⁴) arffr — Na.
⁵) arffr — Na.   ⁶) huart — Na.   ⁷) hon — Na.   ⁸) oc — mgl. Na.

samþædra. en ez brodur missir. þa tætr systir stílgetin samþædra. En ez systir er eigi til. þa tætr moder stílzengen eptir barn sitt. Nu er (hon) eigi til. þa tætr þrillu sunar dotter stílgeten of þrillu dottur sun stílgeten. [En ez þau ero eigi til. þa tætr þrillu dottur dotter stílgeten.¹ Nu er² hon eigi til. þa tætr modur þader of þadur moder stílzengen. En ez huarle er þeirra til. þa tætr modur moder stílzengen.

Sv er hin þjórða ærþd er tætr þadur brodir samþædra stílgeten.³ oc brodur sun stílgeten samþædra⁴ ez þader hans er stílgeten. oc brodir⁵ sammodr stílgetin ez modir hans er stílgetin. sin þridiung huert þeirra ez aller ero til. scal æ sa þyrst arz tala er stílgeten þadur a eða stílgetna modor. huart sem heldr leidir han til þess arz þader eða moder. þa hin nest iamstýlldr. þo at þader hans se þrillu sun eða moder hans þrillu dotter. En ez þadur broder er ein en brodra⁶ synir þlæiri. þa scal han ein tala iamnt uid þa. Nu er brodur sun ein en þadur brodr þlæiri. þa scal han tala iamnt uid þa. sama mal a brodir sammodr. oc svo scal huervetna up hedan az at iammykt scal tala ein i sina tuist. þo at allmargir ero i adra tuist till sine lutar. en ez ein er til. þa tætr sa þan arz allan. Nu ero þeir eigi til er þyr ero talder. þa tætr þadur systir [stílgeten samþædra oc brodor dotter stílgeten samþædra komen az samþæddum brodur oc systir⁷ sammod stílgeten med þyrri stílordi. huervetna þar sem odals iord er i skipti. þa haze þat odal sem til er boret en hinir lausa aua.

Sv er hin þimta ærþd. er tætr modur broder stílgeten samþædra oc systur sun stílgeten. En ez þeir ero eigi til. þa tætr modur systir stílgeten samþædra. oc systur dotter stílgeten az samþædra systur komen.

Sv er hin setta ærþd er talast brodra synir arz eptir stílgetner [ez þædr þeirra ero stílgetner⁸ oc samþæddir. þa þeir nest þo at þædr þeirra se þrillu synir. En ez þeir ero eigi til. þa tala brodra dottr stílgetnar med sama stílordi. Nu ero þær eigi til. þa tala systkina synir stílgetner. En ez þeir ero eigi til. þa tala systkina dottr stílgetnar. Nu ero þær eigi til. þa tala systra synir stílgetner. En ez þeir ero eigi til. þa tala systra dottr stílgetnar. Nu ez ængi er þessa til. þa tætr þrillu sun ein eða þlæiri ez til ero. oc eigi i hordomi getner eða þrendsemis spellum. eða sifia spellum. ner mæir en loyat er at loghum.

Sv er hin seaunda ærþd er tætr þadur broder stílgeten sammodr oc brodur sun stílgeten az sammoddum brodur komen. Nu ero þeir eigi til. þa tætr þadur systir stílgeten sammod oc brodur dotter stílgeten az sammoddum brodur komen.

Sv er hin .viiij. ærþd. er tætr modur broder stílgeten sammodr oc systur sun stílgetin az sammodri systur komen. Nu ero þeir eigi til. þa tætr modur systir stílg-

¹) [mgl. — Na. ²) Saal. rettet. ero — Ba, urigtigt. ³) æff þader hanns er stílgetin — tilf. Na, b. ⁴) æff samþædin (urigt. f. samþædum) brodor komin — Na. ⁵) hans — tilf. Na. ⁶) brodor — Na. ⁷) [mgl. — Na. [findes i — Nb. ⁸) [mgl. — Na.

geten sammóð. oc systur dotter skilgetin af sammóðri systur kómen. væðr huar annara arvi. oc svo er huarvetna þar sem tvær eða þræiri standa til eíns arðs. ef engi er þa til sem aðr er talldr.

Sv er hin .ix. ærð. er maðr tætr ættr bróðrungs barn sitt af samþæddum kómnar. nema manne skyldare zinnizt. þvi at i þessare ærð) nemr hin nanare. þar næst tætr iamstýlt af systlinum kómen. oc tale þyr i karleg en i tvænleg. En ef þeir ero æigi til. þa tætr maðr arð ættr systrungs barn sitt.

Sv er hin .x. ærð er taka þeir men er ættr ero bróðra born skilgetnir oc kómnar af samþæddum. Nu ero þeir æigi til. þa taka þeir er ættr ero systlina born skilgetnar. En ef þeir ero æigi till. þa taka þeir er ættr ero systra born skilgetnir. þriddia manne at þrendsemi. oc tale æ iamnan þyr iamstýlt karlmaðr en kona.

Sv er hin ællizta ærð er talast bróðra synir arð ættr skilgetnir ef zader¹ þeirra ero skilgetnar oc sammóðra. þa hinir næst þo at þæðr þeirra se þrillu synir. En ef þeir ero æigi til. þa taka bróðra dottr skilgetnar með sama skilordi. Nu ero þær æigi til. þa taka systlina synir skilgetnar. þeim næst systlina dottr skilgetnar. En ef þær ero æigi til. þa taka systra synir skilgetnir. þar næst systra dottr skilgetnar af sammóðdum systrum kómnar.

Sv er hin tolfsta ærð. er maðr tætr ættr bróðrungs barn sitt. af sammóðdum kómnar. nema manne skyldare zinnizt. þvi at her nemr hin nanare. þar næst tætr iamstýldr af sammóðdum systlinum kómen. þar næst tætr maðr arð ættr systrungs barn sit. Nu er engi þessara til. þa taka þeir men er ættr ero bróðra born skilgetnir. af sammóðdum kómnar. þar næst þeir er ættr ero systlina born skilgetnir. þyrri i karlegg en i tvænleg. þar næst þeir er ættr ero systra born skilgetnir.² þrimningar at þrendsemi oc tale æ þyr karlmaðr en kona.

Sv er hin .xiiij. ærð er tætr þrillu dotter. Nu er hon æigi til. þa tætr broðir samþæðra þrillu sun. En ef han er æighi til þa tætr systir samþæðra þrillu dotter. Nu er hon æigi til. þa tætr iamþram. þaður broðer samþæðri oc broður sun. oc broðir sammóðdr þrillu sun. þeir æigu aller ein arð at taka. oc væðr huer þeirra annars arvi. Nu ero þeir æigi til þa tale konur iamstýldar. En ef þær ero eigi til. þa taka bróðrungs. þyrri karlar en konor. En ef þessa missir allra þa tale þeir er at þiorda manne ero at þrendsemi nema nanare zinnizt. skilgetnir. þyrri af samþæddum en af sammóðdum oc svo sem þyr greinir i ærða tale þyr en undir konong gange³

Um etleiding eptir laudz logom rettom.

Nu ma maðr bota rad⁴ sunar sins⁵ oc leida han i æt ef han uil⁶ ef þa ialtar 8

¹) Saal. Ba; maaskee Feilskr. f. þæðr. ²) aff sammóðdum kómnir — tilf. Na, b. ³) I þeirri ærð þal huar þaðá arff sem han er thalder i æn eigi þaðá þirir hændr odrum þram — tilf. Na. Enndt ingenn thage arff fram for anden — tilf. Nb.

⁴) Istf. Resten af Cap.: &t. — Xa. ⁵) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, n. ⁶) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, k, l.

er arzi er nestr. Nu ez han a sunu stlgetna til arze fins. þa ma sa huer iatta zirir sit er zultida er. en ekki zirir þa er uallnir ero eda i umægd. Tætr ætlaiddingr æigi mæira arz en [þa stod sa¹ til er arze iattadi. Sa scal odli iatta er odal a med þeim. N(u) scal sa er man ætlaiddir oc sa er iattar arzi eda odle oc sa er ætlaiddr er ganga aller saman zirir kirtiu dnr oc hallða aller a æinni bof. þa scal sa mæla sva er man ætlaiddir. Et ætlaiddi þenna man til zear þess er et gez honum. til giallz oc til giazar. til seff oc til setes. oc til allz þes reftar sem ætlaiddingr a at haza at logum. Sva scal konu ætlaidda sem kartman. Nu ma læida broder brodur i æt. oc zadur broder brodur sun. sva mego oc zæiri men man i æt læida sem nu er mælt. ez sa iattar er arvi er nestr. Nu scal han þat ze allt haza er han er til læiddr medan þeir liva er ætlaiddu han. allt til þess er arz ber undir han. sidan ber arzr honum vitni om alldr oc um æzi. Ezja scal madr ætlaidding sinni a huerium .xx.² nættrum til þes er han tætr arz. en huer sem odruis er ætlaiddr.³ þa er sem ugort se.

Um þa men er drepa men til arze.

- 9 Þat er oc ez madr vædr zirir þeirre villu at han vegr man til arze.⁴ þa hæuir han zirir veget þeim arze. en arzr sa zare ættr⁵ rettom ærzdum sem sa madr være æigi til er man vegr til arze.

Um arz þeirra manna er drucna eda brenna inni.

- 10 Ez men zalla⁶ i orofu⁷ oc lomz⁸ engi a brof. eda drufna aller.⁹ eda inni brenna. zare arzr þeirra sva sem þeir haze aller i sen latet liz stt. nema a annan veg provezt sidan med loglegom vitnum.¹⁰

Guar arzr skal standa eda vudir konung zalla.

- 11 Hvervetna þar sem¹¹ madr andazt¹² oc er æigi ærvingi i nand till at¹³ falla.¹⁴ þa scal arzr standa virdr i þess hæimili er madr er daen at med zullum vordzlum .xij. manade. En ez eigi kemr ærvingi til innan .xij. manada. þa tale konongr þan arz oc vardnæiti virdan oc eignizt ez æigi komr loglegr ærvingi til innan .x. velttra. En utflendzstra manna ærzdur liggi sem adr er stilt om. þat er ein dagr oc .xij. manader adr en konongr tale.

¹) [sa stendr — Na. ²) .x. — Na. ³) enn nu er mælt — tilf. Na. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, i, k, l, n. Xa. ⁵) at — Na. ⁶) aller [en — tilf. Xa. Istf. Resten af Cap. &c. — Xa. ⁷) or: oftum — Xa. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, k. ⁸) kemr — Bl. Na. Resten af Cap. udel. — Bn. ⁹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ¹⁰) Item at þar sem man zalla i orufum, eda vædr mann (r. madr) vægin ædr aff theidenn, oc er æi gotz efftir hann, oc tho at stuldu (r. stuldir) se efftir hann, tha skal æigu (r. æigi) stuldir tudaft aff han (r. hans) gialbum. Thui at that er eidri hans arsur ædr gotz. wihann han (r. hans) gialdb æigu hans retter ærfvingiar — tilf. Na. ¹¹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ¹²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. ¹³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ¹⁴) tale — Bl. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk, l.

Um arfsuik ok hversu skuld skal loka.

Þat er nu þui nefst¹ at engi² skal geza arz undan odrum³ utan loghgiarir.⁴ 12
 vela kaup skal at vettughi haza. engi skal odrum arfsuik gera. Nu er madr daudr.
 arzi skal i andvegi setiazl. gere han skulldar monnum stæznu at þeir tome⁵ þar at
 seaund oc haze huer sina skulld i brott. slika sem vitni ber til. Nu er æigi ze svo mylit.
 þa stulu aller þarnazt sem tala rennr til. sa skal mæira þarnazt en mæira atte ze at
 heimta. En sa er æigi komr til at seaund. soke sitt med vattom⁶ oc stæzni ærvingia
 til vatta sogu. En þeir er zririr nauðsynia sater toma æigi til at seaund. oc ez ze
 er æigi mæira en hinir haza adr tælit er zyrri tomo. þa græ(i)di þeir æztr er zyrri
 tolo oc missi aller sem tala rennr til. en ervingi er uid stilldr ez han baud til loglega.

Um zear skipti ok omaga oyri.

Nu er þar⁷ umagha oyri⁸ oc mali lono i garde.⁹ þa er vel ez þeim vinzt¹⁰ 13
 badum ze. En ez þeim vinzt eigi. þa skal hon þarnazt gagniallz oc giazar. En ez
 eigi endizt i alla stade ze þa skal sa mest þarnazt er mest atte ze at honum.¹¹ svo
 lona hans sem adrer skulldu nautar. Tolu skal haza til þess. nema madr atte væd i
 æinum huærium grip. þa a han þan zyrst haza. Hældr skal lona þarnazt tilgiazar
 sinnar. en þeir sem zyr atto ze at honum en han zengi hennar. þui at engi stal ser
 lono kaup med annars ze. Nu) skal hon haza heimanzylgiu sina en umaghe sit ze.
 Nu er ze eigi svo mylit. þa missi svo huar sem zear megin er til. Engi madr a
 stollidir at giallda zririr annan [þar sem han tætr ekk ze¹² huarke sunr ne annar madr.
 Nu æigu hiun zelagh saman oc doytr annat tvæggia þeirra. þa skal svo skulldum
 gegna sem zelagh þeirra var.

Um omaga skipti ok zorlagsøyri.

Sva skal karlum stizta¹³ of¹⁴ tierlingum¹⁵ sem¹⁶ odrum skulldum.¹⁷ en 14
 bornum¹⁸ þeirra oc ze skal sa veita vord sem arzi þeirra er neftr. huart sem hældr
 vædr hældz madr karlmadr eda lona. þa skal i virðan oyri setiazl. zora eigi umagha
 ze or þo varom. nema han zæe vordzlu man þan er her æigi gard eda iarðir i herað-
 om svo myllar at zulvædia se at þar se ze gollðit sem han tok er umage er rett-
 næmr. Nu virðizt þat ze svo. at þar er instodu oyri zullr .iiij. mætr zririr umagha
 huærn. uel er ez mæira er. þa skal han þat ze tala. þat ze skal huarke þuærra ne
 vaza. giallde slitt up sem han tætr. En ez umaghe a svo myllar iarðir eda¹⁹ lausa

1) Istf. Resten af Cap.: &t. — *Xa.* 2) Istf. Resten af Cap.: &t. — *Be, n.* 3) Istf. Resten af Cap.: &. — *Bk.* 4) Istf. Resten af Cap.: &t. — *Bi, l.* 5) allir — tilf. *Na.* 6) eff ze er thil — tilf. *Na.* 7) Rettet; þat — *Ba.* 8) Istf. Resten af Cap.: &t. — *Xa.* 9) Istf. Resten af Cap.: &t. — *Be, k, n.* 10) Istf. Resten af Cap.: &t. — *Bi, l.* 11) heimtta — *Na.* 12) [nema ze tadi. — *Na.* 13) Istf. Resten af Cap.: &t. — *Be, Xa.* 14) Saal. *Bn, Na.* [sem — *Ba,* urigtigt. 15) Resten af Cap. udel. — *Bn.* 16) of — *Bk, l.* 17) Istf. Resten af Cap.: &t. — *Bk.* 18) Istf. Resten af Cap.: &t. — *Bi, l.* 19) garðlæigur at — tilf. *Na.*

þe. at þrendom hans sýnizt han hardlega hallðin af þorlags övri þeim sem stílr i logum. þa skal ætla honum klæða værd oc vel at halda han oc þeim þirir starzi sit er þearhallð hans hœvir sva at han se væl hallðin af. oc a þa umaghi allan avogt a þe sinu. En þrendr hyggi at a huerium .xij. manadom huersu meðr er þaret. oc þae odrum ez sa dugir æigi með þullum vordztlum at sa leggi mote er uid tækr. Nu ez æigi vinz instodu övri. þa skal umaghe nongta halzrar mætr a huærium .xij. manadom til þess er han er .xij. vættra gamal. þa skal han vera matlaunar¹ madr síðan. Umage skal nongta halzrar mætr iardar læigu. Nu skal su virðing standa garða i þó. en iardar læigu i heraðe er hitt þyrsta ar er vlrð huart sem síðan þuær eða væg. Þearhallðz madr skal eigi sælia odrum þe at hallða. en ez han sælr odrum manne þe at hallða. þa a umage toft at ganga a hendr huerium sem han uill at hæimta sit. En ez umaghe a halzrar mætr bol. þa er þat instodu övri. En ez madr lætr umaga övri lausan. nema dómst se or hendi honum a² dome. þa skal han sætia sit þe þirir. þui at stuld er eigi gollðin nema vattar viti. En ez hin dýsr. þa værðr han at giallda aðra. Nu er bonde dauðr en kona livir æftir oc er eigi þe mæira en hon a at haza. þa skal hon væita vord bornum sinum þe lausom. en ez hon a onnur born. þa huærzi þau til þadur þrenda sinna.

Um þrossmen i þó varom ok umaga skipti.

- 15 Nu sölfr þrot bonda³ i heraðe.⁴ þa skal skipta umagum⁵ hans æftir þui sem þelagh þeirra var lagt. skal modir þora umaga sína a hendr þrendom þeim er arvi ero næst.⁶ (ez) þeir æiga þorlags övri til þirir umaga sína huern þiorar mætr. þat er þorlags övri. Nu ez af ganga þiorar mætr af þui þe. þa skal sa tala æin umaga. oc tala sva marga sem han a þorlags övri til. En þeir þare umþram sem af ganga þeim a hendr er þa ero næst arzi ez sa a þorlag övri til. en ez sa a æigi þorlag övri til. þa stulu umagar þara fram i ætt til þeirra er þorlag övri hava. sva skal oc hinum skizta er þædrinum þylgia. Nu þæstir madr umaga i víst. þa skal þat hallða. en ez han uisar honum or uist oc gengr han husa a millum þa skal han giallda .vj. aura sýlþrs kononge oc vardvæita umaga sem mælt var. Sva skal oc huær giallda sa er ganga lætr sin umaga husa amillum sem nu er sagt. oc þegar han væit at þat er hans umaghe.

Guar arz skal sækia.

- 16 Arz skal þan sölfr⁷ i [þó varom⁸ er her andazt madr i þra. en ez han læidir vitni i heraðe þa er þirir stotet þeim. þui at allt þat er i þó varum er gort. þa skal

¹) mat launada — Na.   ²) af — Na.   ³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa.   ⁴) þó varom — Bn. Nidarose — Na. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. Resten af Cap. udel. — Bn.   ⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bz, l.   ⁶) Rettet; mæster — Ba, urigtigt.   ⁷) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa.   ⁸) [þui þynfi — Be. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Resten af Cap. udel. — Bn.

þat allt at þóar rette sofia. En allt þæt er i heraðe er gort oc hvarvar millum¹ heraðs manna oc þóar manna. þa scal þat allt at heraðs rette sofia.

Þvarfa madr skal koma fer til arys.

Nu sitr madr i arzi² oc læggr dom³ zirir,⁴ en annar tallazt⁵ til tomen.⁶ þa 17
scal han talsætia þan sem i arvi sitr til stæznu oc retz ranzsafo. oc ez honum zulnaz
gogn oc vitni til sins mals. þa scal han tæzta han arys oc orzarat. Nu vil han
æigi or zara. þa scal han tæzta gialkyra horns oc late til motz blasa. en þa er arz
sotir talsæti þan til motz er honum stendr zirir arvi. zirir ran oc isetu. En ez þa
zulnaz honum gogn oc vitni til sins mals. oc lemr ædi anduitni a mote. þa æiga
motz men honum arz at doma. hin scal giallda tononge .vj. aura sylzrs zirir þat at
han lagde logh oc dom zirir arz þan er han atte ekki i. Nu vil han æigi or zara
þa scal han æsta motz men oc gialkyra lids at zæra han or arzi sinum. oc er huer
sætr oyri sylzrs uid tonong er æighi zær til þæirra er a mote varo.⁷

Ez madr kallar æi til arys ok ner han skal sotta han.

Þvarvetna þar sem madr⁸ kallar æigi⁹ til arys zirir zæzrodis¹⁰ saler¹¹ oc er 18
þo til tomen. þa haze sotta innan .z. vættra þæirra sem han er innan landz oc han
er or umægd ez han hæuir vit til eða stjld naubsyn banne. Nu æigu men arvi at
stizta. þa er uel ez þær zara aller til er lut æiga i oc stizta þeim arzi. en ez sumir
vilia æigi til zara. þa scal stæznu gera þeim til at stizta. en ez sumir vilia æigi til
toma. þa scal stizta zirir vattom oc læggia luti a. þa scal han þan lut hava er þa
lytr han. Nu ez han kallar mistipt oc kallar at han haze loynt zæ. þa scal han synia
lyrittær æidi.

Þuersu madr skal proua huart han er arygengr.

Nu læitr a tveim tungum¹² huart madr er arygengr eða æigi.¹³ stæzni þeim til 19
motz er honum stendr zirir arzi. þa scal han niota þæirra vatta sinna at han stæzndi
honum mot. Nu skulu þat adrær vattær bera. ver uarom þær sem moder hans var zæst
loglega i þeim stad oc anezna stad. þa æigu motmen honum arz at doma. Þuar-
vetna þar sem madr scal sel til arz(ø) zæra. læidi vatta sina til oc stæzni þeim odrum

Jvfr. Cap. 19. Bj. 132. 165.

1) uar i milli — Bi, k, l. 2) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa. 3) Resten af Cap. udel. — Bn.
4) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. 5) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. 6) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl.
7) Nu kommer the ther fram, och will hanndt thenn arffue werge, medt wergende hanndt, medt odd eller egg da ere
hanndt plichtige konngenn oc byenn .z. m. Och huer aff thennum som medt hannum ere, och will giøre hannum
Bistandt både .ij. þ. Menn kommer the thil samenn och staes, da ere the alle fridløse och wogilde som forestaa. End
hinne fridhællige och strelze som thilsøger — tilf. Nb. 8) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. 9) Istf. Resten af
Cap.: &c. — Be, n. 10) zærodes — Bl. 11) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. 12) Istf. Resten af
Cap.: &c. — Be, n. Xa. 13) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l.

til er þeim arzi ero nester. en ez han stæznir æigi þeim manne til. þa er hans vattom zirir stotet. Scal þar um arz doma sem daen er eda odals iarder ero eda bu hins dauda. Engi madr scal ze zyrri skipta eda arzi. nema þess löngi se til er a adr. ez men sea at med spellum zær.¹ Ez madr heuir uit sitt oc ma laupum sinum rada oc bui sinu oc er hestzor oc olzor. þa scal han sealzr ze sinu rada. ma þui engi madr skipta. en þo at notor skizti. þa ma þat æigi hallda.

Nu skizta men umagum sin a millum zelausum. huargi sem þeir skizta oc luta sidan. þa scal þat skizti halldazt þeirra a millum. þeir skulu oc arzum zylgia ez sa er umage er ze a.

Mer madr er or smægd ok om zearhald.

- 20 Ez madr komr i umaga skizti.² þa er han or umægd er han er .xx. vettra gamal oc a at³ taka⁴ [uid ze sinu.⁵ oc a at za huerium zearhald sitt sem han uil ez han [er eigi sealzr til zor⁶ zirir at sea oc oll onnur zorrædi. En ez larllmadr tuangaz eda kona gixtizt zirir uttan zrenda rad. haze zirir gort landzskuldum oc auerti zear sins vid ærvingia. Nu komr sa umage a hendr manne. er han a æigi at vardvæita. þeim scal heim stæznia er vardvæita a. svo skulu vattar hans mæla. her er sa umaghe er þu scalt vardvæita. en æigi sa er hingat zorde. þa scal zela honum abyrgd a hendi þess umaga. Nu komr umaghe a hendr manne. gere huart sem han uill. late zara ætr a hæll ellar til motz. mete motmen huært zora scal. en ez a hæll zorer⁷ þa scal han zara at natstadium þeim er pangat zor han oc setr huær onri sylzræ uid tonong er æigi uil vid honum taka. oc sa er æigi uil uid taka abyrgizt⁸ ætir þui sem tonong er missun⁹ til. ez har doyr [az hungrlöngi.¹⁰ Nu æigu men umagum at skizta. oc uil annar skizta en annar æigi. þa scal han stæznia honum til umagha skiztis. Nu ez han komr þa er vel. en ez han komr æigi þa læidi han vatta sina at han stæzndi honum pangat. skizti sidan valenkunnir men þeim umagum oc luti. haze han sin abrot en abyrgi hinum sin lut er æighi kom þar.

Um omaga framzærsto ok arz hans.

- 21 Ez madr zorer fram þan umagha¹¹ er han er zirir lagha saler skuldr¹² til fram at zora. þo at annar se ervingi. oc ber sidan arz eda rettar zar undir þann umagha er adr var fram zordr eda med huærium hette sem honum azlaxt ze. oc ez sa a ze ætir er fram var zordr þa er han andazt. þa scal sa eda hans ærzingi er han zorde fram taka aværgta laust slitt sem han lagde zirir han. en ærvingi þat sem au

¹) Her er udentv. indlöbet en Feil i *Ba*, s. f. S. 90. ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Be*, n. *Xa*. ³) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi*. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bk*. ⁵) [ze sitt — *Bl*. Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bl*. ⁶) [fann æigi sialfr — *Na*. ⁷) zorer — tilf. efter *Na*. mgl. — *Ba*. ⁸) hann — tilf. *Na*. ⁹) Saal. rettet. missum — *Ba*. ¹⁰) biarglöngi — *Na*, rigtigere. [for hand ide kunde saa hufz och herberg — *Nb*. ¹¹) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Be*, k, n. *Xa*. ¹²) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi*, l.

er. Nu veitir madr manne zirir gud's sater þeim manne er han er æigi zirir laga sater stýlldr til fram at zora. þa scal gud ombuna honum. en toma eigi ze zirir huarle uid han. ne uid hans erzingia.

Queriar giæzir haldaft skols.

Nu scal þær giaver telia¹ er halldazt² stulu.³ þær giaver stulu halldazt er ton: 22 ongr gezt off. eða ver honum. huer madr ma oc geza⁴ ziorðungs gioz [oc tiundar gioz⁵ az ollu þui sem honum hævir azlaxt. sva bornum sinum sem odrum monnum. einu ez þat vill han. en tiundar gioz az þui ze sem han hævir at ærþdom telit. bæde i lande oc lausum oyri. þo at han spyrri ekki ærvingia at huart sem han er hæil eða siutr. En þat scal zyrst lutaxt az ziorðungs gioz oc tiundar gioz er madr gezt gudi zirir fall sina. huerium manne sem han gezt lohgioz sina.

Um bradlaupa gerdir ok sectir.

þat er ollum monnum tunnift⁶ at um þan hin⁷ mytlla kostnad⁸ er men haza 23 her mæir i veniu haxt um brullaupa gerdir i þuisa lande en i engu odru. sva sem margir haza raun az med myndlum oc storum skulldum. oc az þui gerom ver tunnift ollum monnum at nu er sva telit um allt landet. at engi scal brullaup sitt lengr gera en tvo daga. en sa er lengr gerer. þa er han setr .iij. aurum sylzrs uid tonong er veitir. er huer annara oyri sylzrs er lengr þiggr en nu er stilt.

Um ærzi gerdir ok øzdrækiur.

Erui þau⁹ er men gera¹⁰ þa¹¹ synizt os at þau¹² se mæir gor¹³ til oza 24 oc zrafagnar. en til salo botar vid þan er fram er zaren. oc þui gerom ver ollum monnum tunnift at off þidir þui bætr er mæiri olmosa er gor zirir sal manna. En þat zirir biðdom ver at þar se notorar drydior medan þat ærzi er gort. En sa er odru vis gerer. en nu er mæst. þa er han setr .iij. aurum sylzrs uid tonong. en huer sa er þiggr oyri sylzrs.¹⁴ haza þessi ærzi veret gor med myndlum kostnade optlega oc uuidrloæmilega. þui at zeet er øyt med engare nytsemd. en þess skulldir ulofnar er zeet atte. oc optlega stor vandrædi oc mandrap az vordit zirir sater øzmytillar øzdrædiu.¹⁵

1), Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa. 2) Resten af Cap. udel. — Bn. 3) at toqum — tilf. Bi, k, l. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. 4) Saal. rettet; gaza — Ba. 5) [mgl. — Na, b. 6) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. Xa. 7) hin — mgl. Bi, l. Na. 8) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. 9) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. 10) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. 11) Resten af Cap. udel. — Bn. 12) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. 13) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk, l. 14) vid tonong — tilf. Na. 15) Som Bolkens Slutning tilføies Card. Nicolaus's Bestemmelse om Gaver (see 1ste B. S. 447) — Na.

VI. Þóarskipan.¹

Þer þezr um varðhald bæði um ioll ok sua þar a millin. um gongu vord ok stopuls nord ok sectir er með liggia.

- 1 Sua er mælt at ver skulum mot æiga a Thomas messo dagh oc setia þa iola þrid.² en iola þridr skal standa .iij. vifur. En ez manne er veit ozund i iola þridi varom með orðom eða vertum. þa skulu aller [retter³ aulazt at halzo.⁴ þear sotner allar skulu standa tyrrar medan iola þridr var [er lengstr.⁵ En .v. daga hina þyrstu i iolom oc attanda dagh [oc þrettanda dagh⁶ þa skulu ver heilatt hallda svo sem hin þyrsta. en þes imillum vinni huer at usætiu slitt sem han uil. Stræte vor skulu ver ryðia um iola tid. þar skal huaþke a draga skip ne timbr. oc æighi laða vidi a. en huaþke sem a stræti er boret oc ligg þar. þa late gialtyri az oc haze⁷ svo hæimolt⁸ sem honum være a mote domet þat. ez þat er bætra en oyrir sylzrø. en ez þat er [eigi bætra.⁹ þa a sa þat er stræte atte. en hin se þa uitislaus¹⁰ er atte.

At men skulu inni sitia um netr.¹¹

- 2 Aller men skulu inni sitia um netr oc ganga æigi vti [ærendz lausu i garða annara manna.¹² en ez han gengr oc stendr þar i garðz lidi eða i zorstofu. þa seti þan man i randzfat¹³ hus [at usætiu¹⁴ oc bida þar domø. Mot skulu ver haze [um iola tid¹⁵ iamnt sem þirir vttan um manhelghi vara oc um þiozrad. oc svo vitna allra niota sem þess a millum.

Öu þau mal er ver takum [med loza tale¹⁶ [a mote¹⁷ var amillum um kaup¹⁸ eða salur¹⁹ eða þat annat þessu likt er þo varom er hent. þa skal þat allt halldazt var amillum er bot mæler eigi imote. setr huer halzre mort sylzrø er þat ryzr. nema kononge litizt annat sannare.

Nu ez drufnir men ganga um þo varn innan. oc hilla varðmen a þa. þa skal retkeida þa [en æigi rangt.²⁰ huart sem ero konor eða karllar. en at þui skulu þeir spyrria huar inni²¹ hans er. oc ez han veit þat. þa skulu þeir han heim læida. en ez han veit ekki til þa zore þeir han til nestra husbonða. oc late þar liggia. til þess er han veit huert han gengr. nema husbonde uili zyr heim læida. en sa madr er annan væg læidir þa er han setr mort sylzrø. En ez madr ruplar druffin man loyndri

Jvf. Cap. 1. Bj. 135. Cap. 2. Bj. 131. Not. 3.

1) Sideovskr. Bb, c, d antydes ei som nogen særskilt Bolk i O. T. Xa. 2) grid — Bb, c, d. Na. 3) sætir — Xb. 4) [retnemir menn tafa holzu meirra rett — Bm. 5) [stendr — fl. [er mestr — Xa. 6) [mgl. — Be. 7) heim. of ngti — tilf. Bl. 8) heimolega — Bl. 9) [værra — Be. 10) vid lauff — Bm. 11) Orskr. af Be. I Bn o. fl. ingen Cap. Afd. 12) [mgl. — fl. [orendz loysi i g. a. m. — Bb, c, d. 13) radzmannz — Ta. radz manna — Tb. 14) [mgl. — fl. 15) [mgl. — Bu. 16) [hondom [aman — Be. 17) [mgl. — Bf, n. 18) frauur — Ta, b. 19) sotner — Be, h, m, n. Ta, b. Xa. 20) [mgl. — Bk. 21) heimili — Bf, k. Oa, b. Ta, b. herbirgi — Bk. heimi — Bl.

hendi¹ fótum² sínum eða fæ.³ eða vapnum. huart sem [han rupplar fono⁴ eða karl-
man.⁵ svare flíku xírir sem han haxe stólet íammyðlu.

Her segir um nardhald þau sem ver eigum.

Vord(r) skal upp⁶ meðan iola xídr er. þan skulu hallða .vj. flírlítr men. þeir 3
sem huartli ero røyndir att þioznadi ne at huinzflu.⁷ þa skal gíallyri til nærna með
husbonða⁸ rade. en þeir skulu hava í læigu sína [.v. mætr fylzr⁹ af boarmanna
fæ.¹⁰ skal þeim lula halzt xírir íoll. en halzt tolyta dagh iola. En þa er þessir .vj.
men ganga til vardhallðz.¹¹ þa skulu þeir hittazt uid Sandbru¹² oc skulu þeir¹³
.iij.¹⁴ nídr ganga a bryggior sem nest [er gengt er¹⁵ æppla gardi kononge oc sua
in¹⁶ æxtir bryggium. en adrer .iij. skulu ganga [in æxtir langstræti¹⁷ hit oxra oc
hittazt uid Olazs kirkíu¹⁸ [í vags botni¹⁹ oc snuizt þeir er æxtir bryggium gengo
ut²⁰ hitt oxra. en þeir er [hit oxra²¹ gengo snuizt ut²² æxtir bryggium²³ oc
hittizt²⁴ uid Sandbru. Sva skulu þeir íamnan [ganga oc um snuazt²⁵ þar til daghr
er oc ringir at smarkírium.²⁶ Ofpa²⁷ skulu þeir uid huern almennig er liggv om
þuæran bo varn.²⁸ En ex sa uil æigi vord hallða er gíallyri nærnir til með hus-

1) lönmande hende — fl. fæ eða — tilf. Oa, b. 2) fangum — Ta, b. 3) eða vatum — tilf. Oa.
4) þat er honor — Ta, b. 5) karlmen — Ta, b. 6) uppi vera — fl. 7) hífíflu — Oa. 8) Saal.
rettet; husbonde, feilagtigt — Ba. 9) [æxtir þui sem þeir uerða afatter — Ta. [xx. aura — Tb. 10) æf
bonða fæ — tilf. Ba ved Skrivfeil. 11) vardar — fl. flíðra halz — Xa. 12) Lagranzkirkíu
Xb, c. 13) mgl. — de fl. 14) .iij. — mgl. Be, i, m. 15) [ma ganga — Be. [gengt er — fl.
16) súdr — Xb, c. 17) langastræti — Ba, b, c. o. fl. stedse. [up aa haugha — Xb, c. 18) in — tilf.
Be. 19) [mgl. — Xb, c. 20) ut — mgl. Xb, c. 21) [æxtir stræti — Bk. 22) norðr — Xb, c.
23) [ítt oxra gengu ut æltir langa stræte — Bh. [uppi gengu ut æltir langstræti — Bn. 24) mótizt — Bf.
25) [flíptazt. oc ganga — Bf. 26) Lagranzkirkíu — Xb, c. 27) tueda — Bh. 28) Istf. þa skulu þeir
hittazt &c. fra (11) har Oa, b: þa skulu þeir .vi. men (.vi. men — mgl. Ob) hittast við [Galwardz kirkíu.
(Laaben Plads — Ob) skulu .ij. (.iij. — Ob) ganga vlt a bryggiur æltir bífíups almennig. of sua ut æltir brygg-
ium. [of sua .ij. æltir veftra stræte. of .ij. æltir onstra stræte. of auster a lyttíur. of hittast vlt at Mario kirkíu
([oc mótazt vider Nicholas kirkíu oc — Ob). skulu þeir íamnan flíiaz (flíptazt — Ob) of ganga þer líll er dagar
er. of [ringt er ([ringer — Ob) at sma kirkíum. Ofpa &c. (er liggv om &c. — mgl. Ob). Istf. det samme har Ta:
þa skulu þeir hittazt uidar Lagranz kirkíu í Lunsbergi. skulu tveir ganga þat oxra um Kardar gard of hittazt a
torgeno. en hínir sem æltir stræteno gengo skulu þa um snuaz. skulu ganga upp um Amundar gard oc sua oxra með
bróðra garde. en hínir skulu ganga með oxra stræte oc hittazt uidar nedra gardslíði a Olazs kirkíu garde. en þeir
sem þa gengo oxra skulu ganga norðar æltir stræte. en hínir níðar a bryggiur. oc skulu þeir zinnazt a huarium
almennig oxra uegh oc ned(r)a oc skulu opa. er liggv ízr þuæran bo uarn. — Samme Sted í Tb: þa skulu þeir
hittast a trossenom. skulu .ij. ganga súdr til Olazs kirkíu oc æltir um bryggiur. enn adrer .ij. skulu ganga norðr
tíll Lagrans kirkíu oc upp líll smíðiu buda. oc sua níðr æltir a torget. oc zinnast aller at Lagrans kirkíu oc sua
skulu þeir íamnan gíorra. oc um snuast þer líll er dagar oc ringer at smarkírium. opa &c. — Samme Sted í Na,
b: þa skulu þeir hittazt ut a Ofrym oc gangi allir samt upp um Stagan. víti þa þrír ut um Gíeilar oc þat upp
æltir stræti um Martens kirkíu. oc þaðan upp xírir veftra Gregorískirkíu oc sua upp um gard Bergsveins pípu. oc
sua xírir veftra Mariu kirkíu. oc sua upp æltir langstræti xírir oxan konungegard til naufta bífíups. En adrir
.iij. snuí upp æltir langstræti oc oxan um Almetz kirkíu gard of oxan um Krot, oc sua upp æltir brygg-
ium oc upp mílli trosskirkíu oc Soppsens (Sepzenns — Nb) oc upp æltir langstræti mílli allraheilagra kirkíu
oc Benedíctuskirkíu. oc [upp æltir almennigínum ([op adt Thorgeðt och thenn atmindennng Gade — Nb)
mílli kononge garde oc predikara hufa. oc upp xírir veftra konungegard. þar líl er þeir móta hínun. [Síðan snuizt
um oc gangi þeir at nedra er adr gengu hit oxra ([Síðen flulle the ganngv neder ígenn alle samenn — Nb) alt

bonda rade. han er sætr .ij. aurum slyrs. oc nezni annan i hans stad.¹ En ez ein huær vardmanna soznar a værði. giallde onri² slyrs.³ En ez nokor vardmanna lætr vord zalla. þeirra er uid boarmanna ze hava tælit. þa er han sætr .ij. aurum slyrs.⁴ En þa er vordr þeirra zallen ez ældr komr i þor oc [zinna adrer men⁵ zyr en þeir. eða værða broten up hus manna oc stolet or ze manna. eða [zær hætr⁶ til boar. eit langstip þat er seffom ma tælia eða þui zleiri. [oc sea adrer men zyr en þeir.⁷ En ez hætr zær til boar oc værða vardmen varer uid.⁸ þa stulu þeir renna [til stopuls værða⁹ oc bidia lata¹⁰ klydia. en sumir til rennara¹¹ at bidia lata¹² blasa i horn sem stiozagt¹³ ma han. oc stulu vardmen segia honum huært¹⁴. þau stip læggia at lande. En huær þeirra manna er zrealfir ero oc zultida stulu þangat zara med uopn sin oll. En ez uzridar¹⁵ hætr er þa ma lonongr geza þeim huærium landrada sof. er han uil er odrubis gerer. nema naudsfyniar banne.¹⁶ Stopulsvordr scal vera hallden¹⁷ [i Nikulas¹⁸ kirkju stopli.¹⁹ han stulu hallda .ij. men goder oc stikrifir oc eighi at vlnytum²⁰ ro(yn)ndir.²¹ þeir sem gialthyri næznir²² til med boar manna rade. En þeir tveir stulu tala a .xij.²³ manadom .viij. mætr slyrs i læigu sina. [Stulu zram toma²⁴ .ij. mætr slyrs at vætr nattom [sin huarom þeirra.²⁵ oc .ij. mætr at Pals²⁶ messo .ij. mætr at sumar malom.²⁷ oc .ij. mætr at Sæliu manna vofu.²⁸ En ez þa uil eigi vord hallda er til er næznir. giallde .ij. aura slyrs. en gialthyri scal næzna annan i stad hans. Syllumadr scal þa²⁹ til [.ij. men³⁰ at ranzfata vord [huærn dag um tuældom.³¹ oc ez þeir hitta vardmen soza³² a værði oc eigi a vord tomen³³ er ringir ællzsteking.³⁴ þa giallde onri slyrs eða se lastadr i myrtva stoju. þa er oc vordr þeirra zallen er ældr komr i þor. oc zinna adrer men zyr en þeir. eða hætr zær til boar. eit langstip eða þui zleiri.³⁵ [oc ez stift kan at

ut til garðs Sigurðar suardaga. Sidan zari þeir er adr zoru hitt ozra ozan eptir kaupmannastreti oc sva ut eptir langstreti zirir neðan Olags kirkju oc ut at Ofnar. en hinir snui ut eptir langstreti zirir ozan Gregoristirkju oc þat ut med Marteinstirkju oc hittiz a Ofnum vid smidiubudir. Sva stulu þeir oc iaznan ganga oc um snuaz. þar til er dagr er [oc ringir at smatirkjum ([och hæffuer rinngt thil Ottesfann i Damkirkjenn — Nb). Ofpa stulu þeir vid huern atmenning [er liggir um þor varn ([her vdi Byenn — Nb). — Samme Sted i Xa: þa stulu þeir þar hittaz sem gialthyri gerer rad at. Sva stulu þeir iaznan ganga oc um snuaz. þar til en dagr er. of ringir at sma kirkjum. Ofpa &c.

¹) En ez þa vill &c. — mgl. Bl. ²) mort — Xb. ³) of nezni annan i stadinn — tilf. Bk. ⁴) En ez einhuerr &c. — mgl. Bd, f. Oa, b. ⁵) [værða a. m. varer vid — Be. ⁶) [ror — Xb, c. ⁷) [mgl. — Bm, n. ⁸) lid — tilf. Be. Ta, b. ⁹) vardar — de fl. ¹⁰) [tit gilðis flodo uarar. eða Lagranz kirkju oc — Ta. lata — mgl. fl. ringia oc — Tb. ¹¹) en . . . rennara — mgl. Oa. ¹²) lata — mgl. de fl. ¹³) atazast — Oa, b. ¹⁴) huar — Bf. ¹⁵) ozfa — Be. Ta, b. ¹⁶) Resten af Cap. mgl. — Tb. ¹⁷) hueria nott — tilf. de övrige. ¹⁸) mgl. — Oa. Nikulas — Ob. Lagranz — Ta. Xb, c. Margreifo — Na, b. ¹⁹) [i kirkju þeirri en gialthyri gerer rad zirir — Xa. ez uzridar er uan — tilf. Ta. ²⁰) ungtu — fl. illum lutum — Bm. ungtum lutum — Ta. ²¹) tendir — fl. ²²) oc radzmenn nezna — Bf. ²³) .xij. — Bf. ²⁴) [mgl. — Bf. ²⁵) [mgl. — Oa. ²⁶) Nicholas — Bm. ²⁷) nattum — fl. ²⁸) messu — fl. En þeir tveir &c. — mgl. Ta. ²⁹) nezna — fl. ³⁰) [mann — Bm. ³¹) [huert fveib — de fl. ³²) sozandi — de fl. ³³) tomna — de fl. ³⁴) at natfong — Xa. ³⁵) Fra þa er oc &c. er i Oa gjort etslags Indeirkling og ved sammes Begyndelse med den i Rettelserne almindelige Haand skrevet var, ved Enden scat, d. e. vacat.

henda.¹ þa svare stífu þírir sem adr er mælt um iola vardhallb.² [Göngu vord stulu .viij. men³ hallda [hueria not⁴ iamt sem⁵ um iola tid. stulu þeir aller hiffazt [uid Sandbru⁶ þa er þeir ganga til vardar oc sþipa⁷ sva göngu oc [um snuazt⁸ sem adr segir um iola vord. Scal huer þeirra haza ertogh⁹ slyrs a [not huerri¹⁰ az boar monnum¹¹ æxtir þui sem gialthyri [gerer rad þírir¹² [æxtir iamnadi¹³ az garde huerium.

Þversu hufum skal skipa i bæ varom.

Hus þau ol sem adr ero stande¹⁴ sem tomen ero. En ez sa uil hus lata up gera 4 er a. þa scal han¹⁵ sþipa¹⁶ hedan az sem logmadr¹⁷ oc gialthyri eda radzmen sea at rettlegazt se bæde uid stræte oc bryggiur. sva uid almenninga oc vœitr. sua scal oc stræte¹⁸ huert iamhat¹⁹ oc [xij. alna bræit vera²⁰ oc [sua bryggiur.²¹ stulu þeir læggia²² [sinar bryggiur²³ er ozhazar haza en hinir [up þora²⁴ æxtir þui sem [logmanne eda²⁵ gialthra²⁶ [eda radzmonnum²⁷ [synizt rettlegazt.²⁸ sva at allar se iamhazar.²⁹ [En ez sidan siga bryggiur.³⁰ [þa þori þeir up er þær æigu oc hallde³¹ iamhazum³² uid [þær er mundanga ero.³³ Almenningar stulu vera .viij. alna³⁴ en³⁵ [vœitr þriggia³⁶ alna [garða a millum.³⁷ Sva stulu ver oc husa garða vara at bera meghe pund³⁸ [i þröngsta laghe³⁹ [æxtir endilangum.⁴⁰ [upp oc ovan⁴¹ millum strætes oc bryggna.⁴² sva scal oc þírir ozan stræte huer⁴³ gardr [vera open or⁴⁴ sem adr er mælt þírir nedan. En ez hus setr a eda soaler⁴⁵ izir eit huert þetta hedan az. giallde mort slyrs oc þvre hus az innan þimtar. en ez þa er eigi az þortt þa late gialthyri [oc radzmenn⁴⁶ blasa til moz oc neþni men a mote at þara til oc hoggua sva mykt az hufi sem [a stendr eda þzir⁴⁷ stræte eda bryggium.⁴⁸ [almenn:

1) [oc ez uodr þeirra þelr — Bn. 2) Hermed ender Capitlet i Na, b. 3) [göngu vardmen stulu .viij. men — Be. [Göngu vardhaldzmen stulu — Ta. 4) [mgl. — Bm. nott — mgl. Ta. 5) [mgl. — Bi. 6) [uid hafuuardzirtiu — Oa. [sua sem þyr segir — Ta. [uid Lazrangzirtiu — Xb, c. 7) sþipta — de fl. 8) [um: [nyning — Bm. Istf. uid Sandbru &c. har Xa: þar. 9) halz ertog — Be, f, h, i, k, l, m, n. Oa, b. Ta. Xa, b, c. 10) [nat verði — Be. 11) biarmanna þr — fl. 12) [leggir rad til með gobra manna rabi — Bb, c, d o. fl. 13) [mgl. — Bm. 14) þyr — tilf. fl. 15) [ua — tilf. fl. 16) sþipta — Bf. Oa, b. N. gera eda sþipta — Xa. 17) of [stlumadr — tilf. Be, f, h, m, n. Oa, b. Ta, b. Xa. 18) sva uid alm. &c. mgl. — Bb, c, d, f, i. Oa, b. 19) odru — tilf. de fl. 20) [iaznbreitt .xij. alna — Bh, n. [of vera .viij. alna bræitt — Oa. 21) [mgl. — Be. 22) lægia — de fl, rigtigere. 23) [mgl. — Bf. 24) [nypps — Oa. Fra sua skal oc stræte har Nb: Item huer Gade, och huer Bryggie skal vere .xij. alne bredt. huer Almenninge .viij. alne, och huer weith .iiij. alne Gaarde Emellem. Saa skal och huer Gaardtj Rhum Enndelanngs Gadenn oc Brygginne Emellem vere rudi minste laug [aa midt och stuortt, [om ther kunde saaes eitt pund korn paa. Stulle och alle Bryggerne Bygges liige lange rudi Elzevann, och alle liige høige. 25) of [stlumanne of — Oa. 26) [konungr of gialdthyri — Bm. 27) [of [stlumanni — Bf. Ob. [mgl. — Oa, 28) [sua at rettlegazt se — Bm. 29) iaznar — Bn. sua at &c. — mgl. Oa. 30) [sua of bryggior — Oa. 31) [halde [a upp er a — Be. 32) iaznum — Bn. 33) [þan sem npta a — Ta. [þ. [nu a — Tb. 34) breidbir — tilf. fl. 35) Saal. rettet; er — Ba. 36) [uart .iiij. — Bn. 37) [mgl. — Bi, k, l. 38) garða millum — tilf. Bb, c, d. Oa, b. 39) [i þr. ludi eda læggi upp oc ozan — Be. [mgl. — Oa, b. 40) [mgl. — Bi, k, l. 41) garde — tilf. Bb, c, d. [mgl. — Be. Oa, b. 42) þuert um bað — tilf. Bh. 43) þuer — Be. 44) or — mgl. fl. [open upp or — Ta. 45) [ua [otr — Bi. hus ner at ber — Oa. 46) [oc bearmen — Be. Ta, b. [mgl. — Bn. 47) [þzir stendr — de fl. 48) bryggiur — feilagtigt Ba.

ingum eða veitum eða garðrumum.¹ er minna² er en nu er mælt. Þriggia alna svaler ma þola izir bryggium en eigi breidare. En huer sem eigi uil til þara oc æz hoggua. setr onri fylgrs.³

Översu men skolu garða sína biöda ok hofa.

- 5 Ez manne værdr þær garðr sín. þa scal han kononge þyrst biöda a mote. Nu uil han eigi kaupa. þa biöde þeim er garðz lid a uid han. Nu uil þa oc eigi kaupa. sæli huærium sem han vil at usæliu. Nu uil maðr hus brigða i kaupangi⁴ eða tuxtir. þa scal han brigt hafa a þyrstum .xij. manadom er han er innan landz. en elligar a þyrstum .xij. manadom er han heim lemr. En ez han bri(g)dir eigi sva þa a (han) þes mals allðri upræist síðan. En ez maðr þær þra husum sínum eða tuxtum [.xij. manade sva at han⁵ hælðr eigi up motgangu eða varðhalldi oc strætis giærd. þa a konongr tuxtir oc hus en hin ekki i.⁶

Översu hus ma eignast iorð eða iorð hus. ok um amalga.

- 6 Nu setr maðr hus sín a iorð annars manz eða tuxtir. þa scal þa er tuxtir a talfetia þan man til sín. en han þore þat tal⁷ med loghum oc lome til radz um morgunen æxtir. En þat tallum ver rad er logmaðr oc radz men sitia a malum manna [oc skipa.⁸ Scal logmaðr [oc gialkyri⁹ oc radz men til ganga oc sea. þa scal sakar abere lata bera tvæggia manna vitni at þat er hans iorð er þau hus standa a. síðan domi þeir honum [iorð sína.¹⁰ en þa scal sakar abere gera husi hans þimtar stæznu æz iorðu.¹¹ en ez eigi er æz þort þirir þimt. þa eignast iorð¹² hus. En ez hus stendr .xx. vetr amalga laust. þa stande sem komet er. oc eignast [iorð hus.¹³

Översu marga þionofstu men husbonði (ma taka i garð sína).

- 7 Husbonde a loft at tala [starz men¹⁴ .v.¹⁵ [larða .ij.¹⁶ en konor .ij.¹⁷ i garð sín ez han uil. en husmen sína alla þa sem han byggir hus sín vinnu þora scal han abyrgiast at þeir gange eigi at bitlingum. En ez þat prouast med [rettom vitnum¹⁸ at þeir ganga i adra garða ser at mat. giallde [husbonde hans¹⁹ ha(l)va

¹) garðslidum — Bb, c, d. Oa, b. garðum — Ta, b. ²) meira — Bb, c. ³) uid konung oc bvar: menn — tilf. Bb, n. ⁴) kaupstað — Bb, c, d, f. Oa, b. Ta, b. ⁵) [of — Be. Ta, b. ⁶) Istf. En ez maðr þær þra &c. har Bb; c, d, f. Oa, b. Na, b: Nu þerr husbonði utanlands (æz landi brott — Bf. Oa, b) þa skal hann eiga umbodemann (mann — Oa, b) innan bvar þann er upp halde þyrir hann motgongu of strætisgerð of varðhalði. En ez .xij. (.xij. — Oa) manabi er eigi upp haldit þyrir hann motgongu of strætisgerð of varðhalði. [þa er hann setr mort fylgrs. En ez hann sitr sva .ij. (.ij. Be, d, f. Oa) vetr ([mgl. — Na, b.) þa a konongr tuxtir of hus. en hann a ekki i. Saaledes og rettet i Bl; Begyndelsen af Stykket tilf. med Marg. Haand paa en vedheftet Seddel — Bb. ⁷) mat — Ta. ⁸) [at skipa — fl. [mgl. — Ta. ⁹) [mgl. — Bm. ¹⁰) [tuxtir sínar — Bm. [tuxtir sína — Ta. ¹¹) tuxt — Bm. en þa &c. — mgl. Oa. ¹²) tuxt — Ta, b. ¹³) [hus tuxt — Bb, c, d, f. Oa, b. [hus iorð — de fl. ¹⁴) [vinnumenn — fl. [men — Oa, b. ¹⁵) [mgl. — Ta, b. .v. — mgl. de fl. ¹⁶) [þim tartmen — Ta, b. .ij. — mgl. Be, h, n. ¹⁷) .ij. — Bb. ¹⁸) [fannþindum a þa — fl. ¹⁹) [mgl. — Bm.

mort slyrs tononge. eða syni eins æði att han uiffi þat eigi. En ez madr verdr tafsettr i garde manz. zore husbonde hans taf med honum [eztir logum¹ pangat sem stæznt var. En ez han uill eigi varda.² zori³ þan man til gialkyra. þa⁴ seti gialkyri han i ranzsalu hus [til rads⁵ um morgunen. Nu gengr husbonde i taf zirir man en sa loypr undan er tafsettr var. þa svare husbonde sliu⁶ zirir sem sa er saladr er han get i taf zirir. En ez madr leigir hus ez manne oc tætr zæiri men [i husit en adr var stilt þa er han⁷ leigdi. abyrgizt han at sliu sem husbonde ætte ez han hæzde i tælit. Engi madr skal taka þan man i hus sin ez⁸ han væit at zaret hæuir med huinstu. en ez han tætr þa er han settr [.viiij. mortum⁹ slyrs uid tonong.

Der segir um skipan þær vars. ok þær hær idnarmadr skal vera.¹⁰

Sva skipade var herra hafon tonongr. oc hin virdulegi herra Magnus tonongr.¹¹ 8 att sutarar aller skulu eigi vera lengra ut i þor med varnad sin en til halwardz kirkju gardz uttan¹² verdz. bæde zirir ovan stræti oc sva zirir nedan. en ut i zra¹³ almenn- inginum þeim er þær er nestr oc [til Auta¹⁴ almennings skulu vera laggarar oc topparar¹⁵ med [sin varnad.¹⁶ bæde zirir [nedan stræte of ozan.¹⁷ En¹⁸ zra Auta¹⁹ almenningi oc ut til Martæins²⁰ kirkju gardz uttan²¹ verdz.²² skulu vera stinnarar med [sin varnad²³ bæde zirir nedan stræte oc ozan. En zra Martæins kirkju garde [uttan verdom²⁴ oc til Stæinkirkju gardz liðs²⁵ [ozrom megin²⁶ strætes skulu vera gulsmidir aller i þeim budum er ez stællbili²⁷ ero gorvar oc iard²⁸ er undir²⁹ oc eigi lozthús izir. en [nedra megin³⁰ strætes skulu vera lambarar med sina idn. En ut i zra Stæinkirkju garde oc³¹ til Nikulas kirkju almennings skulu vera matmangarar zirir ozan stræte oc zirir nedan. En zra Nikulas kirkju almenn- ingi oc til bræida³² almennings skulu stærazt littlædi³³ oll oc lerept til solu³⁴ oc huergi oðrum stad sælia i þor varom nema hæilum styllium læde. en³⁵ hundrad³⁶

1) [mgl. — fl. 2) taf zora — Bk, l. 3) Saaledes de fl; zirir — Ba, urigtigt. 4) oc — de fl. 5) [mgl. — Bi. 6) stium stium — Ta, b. 7) [in til sin [a er — Ta. [i enn þa var er han — Tb. 8) er — de fl. 9) [.viiij. ertogum oc .giiij. mortum — Bb, c, d, e. Oa, b. Tb, rigtigere. [.viiij. ertugum — Bi, k, l, n. oc .giiij. m. — tilf. med Mrg. Haand Bl. [mort — Bm. I Bh, der stemmer med Bb, er der dog Spor af Radering og senere Rettelse. 10) Dette Cap. mangler aldeles i Ob. Ta, b. Na, b. Xb, c. Det skulde og mangle i Oa, men findes dog længere henne i Bolken mellem Cap. 14 og 15. I Bm mgl. hele den første Deel, ligetil a toge. 11) [un hans — tilf. fl. 12) norðan — Oa. 13) Resten af Cap. lyder i Xa saaledes: ætir þui sem gialdþri þipar of logmadr eða slysumadr eða radomen. En huergi skal sit sælia nema i strætes budum [va at hær mege sit kaup flöða. 14) [ællra — Be. optia (kunde maaskee og læses nitra) — Oa. 15) toppar — Be. tapparar — Oa. 16) [vertnad sin — Bf. [vertnad sinum — Oa. 17) [ozan str. of nedan — de Övrige, overalt. 18) ut — tilf. fl. 19) allra — Be. 20) Mariu — Bf. 21) innan — Bb, c, d. 22) utanverðs — mgl. Oa. 23) [sinn vertnad — Bb, c, d, f, i. [sina idn — Bk, n. 24) [innan verbum — Bb, c, d. [mgl. — Bn. 25) uttan verðs — Bk, i. ntra — tilf. Bb, c, d. 26) [ozra veg — de fl. [yltra veg — et Brudstykke. 27) stællbili — Oa. 28) iardgolz — de övrige. 29) i — de fl. 30) [nedra veg — Bb, c, d. 31) ut — tilf. fl. 32) brodra — Oa. 33) littlæde — Bk. liðtæde — Oa. 34) zirir ozan stræte oc nedan — tilf. Bb, c, d. 35) oc — fl. 36) hundradum — fl.

lerezjt zirir nedan stræte oc oþan. oc þo huergi selia nema i strætes budum svo at huer mege sit kaup skoda. En ut¹ izra breiða almenningi oc til bua almenningo zirir oþan stræte [oc nedan² skulu vera glismangarar oc penturar³ aller oc sodlarar.⁴ En⁵ izra bua almenningi bæde zirir oþan stræte oc nedan skulu vera snibdarar⁶ aller med sina idn.⁷ ut iamgengt Petros kirkju [gardz libi.⁸ En þadan oc ut till Mariu kirkju gardz skulu vera bryniu mæistarar. oc sværdz sliparar.⁹ oc platomæistarar¹⁰ zirir nedan stræti. en iamgengt zirir oþan stræti skulu vera listna smidir¹¹ med sina idn. En ut izra¹² [Mariu kirkju gardz horne¹³ skulu vera skieldarar aller med sina idn hit oþra. en millum Mariu kirkju gardz uttan værdz¹⁴ oc til Sandbruar skulu vera matmangarar bæde zirir oþan stræte oc zirir nedan. En uid sæ nidri. millum Mario almenningo oc Auta¹⁵ almenningo skal engi miolmangare vera. [eda klæða¹⁶ eda lereþta. engi koppare ne listna smidr. [engi bastare.¹⁷ oc engi sa mangare er [misseris læigum læigir¹⁸ hus. þui at þar skal huer vera sem adr vattar.¹⁹ En ut izra Mariu almenningi oc in izra Auta²⁰ almenningi [æftir endilangu stræti zirir oþan Åroskirkju badom vegin strætis²¹ skulu vera allzstyns mangarar adrer en nu ero adr skipader. En huer er ryrr þessa skipan þa gialldi [husbondi sa er hus byggir odrum²² en her segir morl sylzrs kononge.²³ en sa oyri er læigir [oc vere þo þar sem adr vattar.²⁴ En a torghe megho men selia [alla luti²⁵ þa sem [þeim væ(r)ða þaler er æigu²⁶ nema kuærnar eda²⁷ vidu²⁸ eda skip. þessa lute skulu men a strond izir selia þar sem æigi mæini [monnum upsatir.²⁹

Her segir huerfu með eldi skal fara ok abyrgð.

9 Nro æz þui at ollum monnum er lunnigr sa hin myllki vade er uid liggur um [ælldz abyrgð³⁰ i þo varom. þa er þat greinande æz huerium ælidi helldzt vædr skadi³¹ at. oc æz þui skulu men þat vita at engi madr skal leggja ælidi i þan oþn er nngor er þyr en giallþyri oc radsmen ero til læiddir³² at sea. oc æz þeim lize sa oþn gilldr. þa ma sa lata ellda æz han uil er a. en æz sa oþn vædr³³ æigi gilldr þa late giallþyri oc radzmen nidr briota. Sva skal oc um ælldhus vera oc kætli:

1) upp — Be. 2) [mgl. — Bk. 3) pentarar — Bf, n. 4) Rettet fra [otlarar — Oa. of [rista mæistarar — tilf. Bk. 5) ut — tilf. B. 6) [midir — Bl. 7) oc — tilf. B. 8) [garde — Oa. 9) huern: sliparar — Bi. 10) platarar — Bn. 11) listnæmæistarar — Oa. 12) innanverdu — tilf. Bb, c, d, f, h, i, k, n. 13) libi — Bb, c, d, f. 14) [utanverdu Mariu kirkju gardi — Be. Oa. [innanverdu Mariu kirkju gardz horns — Bl. utanverdu — mgl. Bf. 15) allra — Be. 16) [mgl. — Bf. Oa. 17) [of eingi bastare — Bk, l. [mgl. — Bk, n. 18) [læigu læigi — Be. 19) er skipat — Bb, c. 20) ælra — Be. 21) [æftir end. str. bædi z. oþan of nedan — Bi, k, l. [b. z. oþan str. of nedan — Bk. [mgl. — Bn. 22) [bondi er audru vis byggir hull sinn — Bk. 23) konungi — mgl. Bb, c, d, f. Oa. 24) [mgl. — Bk. Fra Capitlets Begyndelse og hid mgl. Bm. 25) [aðra luti alla — Bk, l. 26) [þeir vilia — de B. 27) oc — Bf. Oa. mgl. — Bb, c, d, k, l. 28) vid — Bf. Oa. 29) [uppsatir skipum — Bk. 30) [otdz oc abyrgð — Ta. [ælld oc abyrgð — Tb. [ælzburð — Xa. 31) vadi — de B. 32) tallabir — Bf. 33) virðiz — de B.

garða¹ sem adr er mælt um ozna. Í þrilliofom² skulu men ælð hafa eða í [stolom a steini³ eða⁴ æiri.⁵ eða lampa. En ez þiordungr az þo varom brennr az einum huerium þeim ælði. gialldi sa er síðazt hæzde i hende oc giæta stíldi .x. mætrr slyrs þirir þiordung huern ez at vullia⁶ værðr. en þeim⁷ er atte⁸ borte eztir lagha dome.⁹ En um þa elda er men [þera uti¹⁰ ohulda eða setia tierti a veg upp. eða gera lios i difkom [eða næpom.¹¹ eða þara odru uis¹² en her¹³ er mælt. þa sælizt sa .x. mortum slyrs¹⁴ þirir þiordung huern er þeim ælði stíldi varðvæita oc þare utlægr.

Um badstozt ok bakara ozna ok sozn ozna.

Badstoztur allar oc bakara oznar. oc iarnsmida¹⁵ buðir skulu þeir þlytia er 10 æigu or þo varom oc þar setia sem gialthyri oc radzmen sea at standa mæzhe með tonongs rade. En ez eigi er brot þlut innan þess halz manadar er gialthyri hœuir lyst a mote. þa þare motmen til oc briote niðr. sætr huær onri slyrs er eigi uil til þara niðr at briota. Elldr scal stetter vera [síðan ringir¹⁶ ellzstotting¹⁷ oc til þes er rinkt er iuir.¹⁸ en ez lengr hœuir¹⁹ eða þyr tvæilir nauðzsynia laust. sætr mort slyrs. en radzmen skulu meta nauðzsyniar. En ez uhuldan ælð þer²⁰ uti huart sem þat er þyr eða síðar eða hœuir i odrum stad en adr er mælt. sætr mort slyrs. En ez ælðr er uti gorr a tuztum eða a strætum eða bryggium [eða i gordum uti eða a almenningum.²¹ nema [hus bræði²² eða [lifstra brenne.²³ giallde tononge mort slyrs. huær scal þar stlydr til vera at taksetia²⁴ þirir þat ez með ælði er odru vis þaret²⁵ en nu er mælt oc logbot vattar. þva husbonde oc²⁶ laupmadr sem tonongs madr. En ez þeir men misþara með ælði er enga vordzlu²⁷ hafa i þo. þa scal þa i ranzale hus taka²⁸ oc lata þadan bida dome. En þo at þeir misþare með ælði er vordzsur æiga i þo. þa scal þo þar domr [izir standa.²⁹

1) giætilgarða — ved Skrifv. Ba. fer til garða — Bk, l. 2) þrilliofom — de fl. þrilliofom — Ob.
 3) [stolom az steini — Bb, c, d, i, k, l, m. Oa, b. Na. Xa, b, c. [steintolom — Be. Ta, b. [stollum az steini — Bf, n. 4) iarne eða — tilf. Bb, c, d, e, f, h, i, k, l, m. Oa, b. Na. Xa, b, c. iarnstolom eða — tilf. Ta, b.
 5) eða matmi — tilf. Bk. 6) vilia — Oa. Tb. 7) sa — Bc, d. 8) þyrir varo — Bk. 9) Stykket i þrilliofom &c. er borte i Bb. 10) [sitia við — Be. 11) [eða adrum vidarteroldum — Bb, c, d. Oa, b. [edr i næzrum — Bk. [eða i næzrum — Na. [eða i væipum — Xa. [mgl. — Xb, c. Istt. i difkom &c. — har Nb: þaa vordit eller þennde. 12) með — tilf. de fl. 13) adr — fl. 14) við tonong — tilf. Be.
 15) iarnsmidiu — fl. 16) [er ringt er — fl. 17) [er ringir nallfong — Oa. [at eldzlatings ringingh — Ta. [en rinkt er til nallfongs — Xa. þaa magt om astenen — Nb. 18) at brøðra — Bb, c, d, f, m. Oa, b. Ta, b. at þristirtio thil ottofongs — Na, b. til ottofongs at hæzudtirtiu eða at brøðra — Xa. uppi at brøðra Xb, c. 19) izir — Bl. 20) hittir — Bk. 21) [mgl. — Bm, n. 22) [husbondar lere breða hus sin eða þipp — Ta. [husbonde l. breða hus e. þipp — Tb. 23) [þere þuss thill Liid þaa þadenn — Nb.
 24) [eðiazt — Bc, d. 25) Stykket fra [etr mort [en radzmen er borte i Bb. 26) [em her og oc þaa flg. Sted — de fl. 27) nauiztu — Bb, c, d. vorlu — Na. waaning — Nb. 28) setia — de fl. 29) [a þalla — fl.

Um þan húsbonda er æi vil at men biargi með eldi.

- 11 En ez hus [værðr i ællda¹ i kaupangi² oc værðr æigi loge liorom³ hære. oc þa husmen æinir saman slett⁴ þa þare mal þess⁵ er ælldi stilldi varðvæita extir hinu þyrtra stilorði. en ez husbonde lætr æztr gardz lid oc uil eigi þlæiri men in lata toma en husmen sina⁶ oc sealþan set. sætr mort slyrs. en ez odrum monnum værðr skade at. stande mal hans undir dome rads manna.

Um ker ok um keldur.⁷

- 12 Þar skal kær vera i garde sem eigi er klædda til oc vatn i. stigi skal til ælldhus huers vera [oc tvær frofar i huerium þiorðonge.⁸ en huers þessara sem missir giallde mort slyrs tononge oc þæe til æigi at sidr. En til skal huer renna þegar ælldr komr⁹ eða hoyrir horn eða klotto. oc hæze með ser tvær men æin þa oc stiod.¹⁰ oc bolugi oc með [þæim vapnum ollum¹¹ er biarga ma uid ælldi. en tonur allar [þæe til með¹² þotum¹³ [hnttum oc vatþsaam¹⁴ oc biargezt huer sem ma¹⁵ eða giallde orri¹⁶ slyrs¹⁷ huer er æigi biargðzt. Nu ez maðr stendr þirir vatni er¹⁸ ælld þarz at stollua. giallde mort slyrs oc tale huær sem bannar at usæliu. þoa sægl oc annat¹⁹ til naudþynia. oc borte extir stynsamra manna dome. oc þoa þirir vatn [ez dryktr manna liggð²⁰ uid. En ez men þara til með tvær hendr tomar. þa er huær þæirra sætr mort slyrs tononge.

²¹ En ez [maðr þarz at riuxa²² hus þirir ælldz gange²³ oc vil þa þirir standa er þau hus a. þa borte þoringi²⁴ mort²⁵ slyrs tononge oc skal þo nidr riuxa hus²⁶ at usæliu. En ez ælldr stoduazt²⁷ uid þau hus er nidr ero ruzin.²⁸ [þa stulu²⁹ þoar men [þæir sem sinum husum hallða.³⁰ [bota honum hus sin æztr iamgod sem adr uaro.³¹ En ez ælldr þær um þau hus er nidr varo rivin.³² þa stulu þæir engu bota. Sa skal ælldz³³ abyrðiazt er sidarft hæuir³⁴ i hendi.³⁵

Jvfr. Cap. 11. 12. Bj. 131.

1) [brennar — Ta, b. 2) Nidarosæ — Na. 3) limum — Bb, c, d. hufum — Be, k, l. Oa. Ta, b. Xa. hurðum, understr. og með Mrg. H. ovenover: liorum — Bh. bolum — Bi. liogrum — Bu. 4) borget — Be. 5) þæirra — fl. 6) æina — tilf. fl. 7) Ingen Cap. Afd. i Bb, c, d. 8) [mgl. — Xb, c. bæarins — tilf. Bn. 9) i þor — tilf. fl. 10) þotu — Bc, k, m. þiotu — Bd, e, f, h, i, l, n. Oa. Na. Xa, b, c. þiotd — Ta, b. 11) [ollu þui — Bh, m, n. 12) [hæze með ser — Ta. 13) [storum þotum — Bc, d. þatur — Ta. oc sponnum — tilf. Be, i, k, l, m, n. Tb. Na. Xa, b, c. oc spon — tilf. Ta. 14) [hnttum — Bc, d. Oa, b. Xa. [ot þiotum oc hnttum — Bf. saom — Xb, c. uadzauður — Td. 15) [ot ollu þui sem með elldi ma biarga — Bh, n. 16) mort — Be. 17) Stykket oc tveir frofar... slyr — er borte i Bb. 18) Saal. de fl. eða — Ba, urigtigt. 19) sem þarz — tilf. fl. 20) [þar sem þarzer manna liggia — Be. Ta, b. 21) Um eldiz orða — Ovskr. Ob. 22) [rixa þarz — Bb, c. [nidr þarz riuxa — fl. 23) orðangi — fl. 24) Saal. Bb, c, d, h, i, k, m, n. Xb, c. I Ba aabenstaaende Rum. þiorðongi — Bf, l. Oa, b. þiorðingi — Na. æighande — Xa. mgl. — Be. Ta, b. 25) .gl. mortum (marta), aabenb. ved Feillæsn. af þoringi f. þioratigi — Be, Ta, b. 26) sem adr — tilf. fl. 27) stotnar — fl. 28) rivin — fl. brotin — fl. 29) [oc halda — Bb, c, d. 30) [sinum hufum — Bb, c, d. [mgl. — Be. haitum — tilf. Bm. þa stolu þtir — tilf. Bb, c, d. 31) [gera honom iamgod æztr — Be. 32) broten — Be. stæigin — Bf. 33) elld — de fl. 34) hæzbi — fl. 35) hufi eða (i) hendi — Ta, b. Herefter indskydes i Bh Cap. 14.

Quæritur bryggior gildar skolu vera ok um almenninga.

Þær skulu bryggiur gildar vera oc stræti¹ oc almenningar er gialtyri oc raðs 13
men meta² at gilldar se [oc vel þorar.³ oc se at gatt⁴ innan þess halys manadar er
gialtyri gerer laga stærnu til [heim er bota a⁵ þirir vattum. en ez eigi er svo gort.
bote kononge mort slyrs. En ez prestar eða handgengnir men [gera eigi stíl⁶ þirir
garða sína sem [adrer þoar men.⁷ þa [þirir biode gialtyri nótorum⁸ manne þeirra
hus at læigia eða [heitur i at hafa⁹ þar til er þeir halda stikum stikum up þirir
garða sína sem adrer men.

En ez madr brytr up [hus eða¹⁰ garðz líð mannz oc lætr opet standa þa abryg-
izt han þat allt er or væðr stolit oc gialldi mort slyrs [kononge. en hinum¹¹ er husit
atte stilt¹² sem .vj.¹³ stynsamir men doma loglega til næyndir bæde þirir stada oc
áværta [æxtir atvikum.¹⁴

Um husalegr ez madr lykr æi. ok melting.

Ez madr þær abrot með husa læigu bonda oc læigir hus i odrum gardi. þa skal 14
sa husbondi giallda kononge mort slyrs er byggir honum ez han þissi at han hazde
æigi stíl gort. en sa onri slyrs er læigir. En ez madr þær til skipa oc uil brot¹⁵
með husa læigu bonda.¹⁶ þa er stýrimadr sætr mort slyrs uid konong. en sa onri er
skip læigir til brotþærðar. en odrum onri slyrs uid þan er han atte husa læigu at
giallda. En ez husbonde eða stýrimadr kallazt eigi uita at han have ulolet husa læigu.
þa syni með svo myðlum æidi sem þe er mylit til oc se þa laus izra.¹⁷

Engir men skulu kaupa torn til meltingar.¹⁸ huarke utlenzstir [ne inlendstir¹⁹
en ez mæltir²⁰ giallde mort slyrs kononge oc upnæmt maltid. en ez han syniar.²¹
syni með æineidi. nema tvæggia manna vitni se til. [þa giallde mort slyrs sem
adr.²² En ez heraðz men kaupa torn i þor oc þlytia heim til meltingar oc þora ættr
síðan til solu. þa liggir þeim stilt uid sem þoar monnum ez þeir mæltu til solu.

Um legi ok vpskipan kaupmanna.

Kaupmen þær aller sem loma²³ til Þiorgvinar.²⁴ leggi þar [at bryggium²⁵ 15
sem [þær læiga hus æz.²⁶ en þegar er þarmt er æz boren leggi [skipum²⁷ a vög

¹) strætigerð — Bb, c, d, e, f. Ta, b. Na. Xa. oc strati — mgl. Ob. ²) segia — ß. ³) [mgl. — ß.
⁴) gort — de Övrige. ⁵) [at böttar se — ß. ⁶) [halda eigi stikum — de ß. ⁷) [adr er mætt — Be.
⁸) [biobum ver gialdþrom varom at han þirir biode huerium — Bl. Stykket oc vel þorar . . . nótorum — er
borte i Bb. ⁹) [heitur i at halda — Ta. [heita tafa — Tb. ¹⁰) [mgl. — Bi. ¹¹) [halza konongi en (of)
halza þeim — Bb, c, d, f, h, i, m, n. Oa. b. Na. Xa. ¹²) of bote ættr þui — ß. oc eptir þui ozundar bot —
Bm. ¹³) .vij. — Ta. .ij. — Tb. ¹⁴) [eptir tagum — Ta, b. [mgl. — ß. Herefter indskyder Oa Cap. 8.
¹⁵) þara — tilf. ß. ¹⁶) oc læigir hann hus i odrum stað — tilf. Bf. ¹⁷) Stykket ez madr þær abrot &c.
der i flere udgjör et eget Capitel — mgl. i Ta, b. ¹⁸) i þor varum — tilf. ß. ¹⁹) [mgl. — Be, m.
herlenzstir — Xa. ²⁰) kaupir — Bf. ²¹) dñl(r) — Bf. Oa, b. ²²) [mgl. — Bn. ²³) sigla — Oa,
b. Ta. ²⁴) Osloar (senere rettet til Þiorgvinar) — Oa. Osloar — Ob. Zunsbergs — Ta, b. c. Nidarosar
— Na. ²⁵) [til þoar — Bi. ²⁶) [hus liggia æz — Oa. æz — mgl. ß. ²⁷) skipum — mgl. de ß.

utt.¹ oc rymi svo zírír þeim [stípum er með þarmmum² tóma. en þeir leggi zírír almenninga [er zírír oxan stræte eiga stíp³ eða þar læiga hus.⁴ en læghe skal huer tala ser sem nu er mælt [in izra æppla garðe tononga. oc allt a vnyrar⁵ in.⁶ en þeir sem bryggju⁷ læghi hava. snui⁸ þeir. stazne⁹ [a vag utt en odrum at bryggjum.¹⁰ En ez nodor [i þeima græinum gerer odru uis [en nu er mælt oc tæker husbonde eða kaupmadr þætta zírír gíalþyra. þa gere gíalþyri rett oc tafe¹¹ ha(l)þa mort slyzro [az hinum er eina huæria þessa græin braut¹² oc hallðizt þo þessi stípan sem nu er mælt.

Um vppskipan ok kaup.

- 16 Sua er mælt oc stadzastlega tælit. at aller siglingar men [þeir sem sigla til Þiorguinar¹³ skulu stípa i hus upp varningi sínum oc huarti kaupna ne selia i¹⁴ stípum. nema koptt se til tononga garðz. Er þar zyrst zírírþodet at kaupna malt oc miol. korn oc hunang. huæiti oc vin.¹⁵ klæde¹⁶ oc lerept. vadmal oc rug. ærtr oc baunir. stræid oc smior. lyfi oc mæisa síld [oc allzstyns vara.¹⁷ zlest oc katlar¹⁸ oc allzstyns utlendzst varningr. En ez notorr vædr at þui tunnir eða sannr at han seli þenna varning az stípum eða i odrum stad en [i husum¹⁹ eða a torghe. þa gíalðe sa mort slyzro tononge er sælði oc aðra sa er koptti oc gange kaup þeirra ærtr [oc (hazi) huær sit.²⁰ En ez þeir kaupazt uid síðan i løynd oc vædr þat²¹ með sannendum upp uist. þa er sa varningr uptotr zírír huarom tvæggia þeirra er i var kaupi þui tononge [oc hvar monnum.²² en ez þeir synia. syni með lyrittaz eidi.²³ nema son tvæggia manna uitni se til.²⁴

Um skipdratt oc nauðsyniar.

- 17 Kaupmen aller þa gange til skipdrattar þegar horn luedr uidr huart sem þeir

Jvfr. Cap. 17. Bj. 134.

¹) [ut i zra — Bm. ²) [er með þarðum stípum — Bb, c, d, e, f, h, i, k, l, m, n. Oa (dog rettet her omtr. samtíð. fra þarðum) b. Tb. Na. Xa, b, c. [er með þarðum stípi — Ta. ³) hus eða stíp — Bf. ⁴) herþyrgi — Bf. [er eigi eigu buðir uidar bryggjur — Ta, b. en þeir &c. — mgl. Oa, b. ⁵) i vnyrar — Be. a vnyrar — Xa. ⁶) [in izra . . . allt till zarbryggju — Xb, c. [mgl. — Bm. Oa, b. Tb. [nordan zra tononga garðe oc sudar til Olazs klaufars — Ta. [oxan izra tononga garðe oc ut at krote — Na. ⁷) zarbryggju — Xb. ⁸) snari — Bh. ⁹) stufstazne — Ta. ¹⁰) [at bryggjum en annan a vagh utt — Be. [at bryggjum en odrum a vagh ut — Ta. Istf. snui &c. har Na: leggi síburt at bryggjum. Her tilf. Bb, og samt. curs. H. i Be: En kaupmenn (aller) herlengztr oc vstengztr haze stípat upp uarningi sínum innan .viiij. daga uirtra at zoro vedri er þeir haza at bryggjum lagt oc stípi þar upp allu i þan garð sem þeir liggia zírír & meðan þar uinnazt hus til. ¹¹) a gíalðyri at tafa — B. ¹²) [zírír huæria grein þessa — B. ¹³) Dstoar — Oa, b. Lunsbergs — Ta. Xb, c. Nidarosar — Na. kaupangro — Xa. [mgl. — Tb. ¹⁴) a — de B. ¹⁵) lin — Bm. ¹⁶) klæði — mgl. Na. ¹⁷) [mgl. — Be. [ot vara — Bh. ¹⁸) vara — Na. thallg — Nb. uag. lin — tilf. Ta. oc mæisafíld &c. — mgl. Bn. ¹⁹) [nu er mælt — Be. ²⁰) [mgl. — B. ²¹) uitniszast oc — tilf. Bb, c. ²²) [mgl. — Bb, c, d, f. Oa, b. ²³) [mgl. — Be. ²⁴) fra þa er sa &c. har Ta, b: þa er sa uarnengar upp nemar. ez uitni ero til. zírír huarom tvæggia. Herefter indskyde Bb, c, d, f. Oa. Na, b. Cap. 28 i Kjöbeholken om Vægt og Mæal.

toma nordan eða sunnan oc háða veret þrear netr i bór. Sva skulu oc börndr ganga til skipdratar oc heraðomen sem kaupmen ez þeir háða .iij. netr i bór veret. en eigi ganga þyrri ne gjalda nema uili. nema skip se svo myllit [at þeirra þurzi uid.¹ en huer sem eigi gengr sua sem nu er melt. þa gjalde oyri slyrs gjaltþra² þirir háðskip. en ertog³ þirir austrzrarar skip. en [háða ertog⁴ þirir smabýrðinga. nema nauðsyn banne. Su er þyrst at [rotia gud⁵ oc hælaga kirliu. ez madr er staddr at ottosong eða at messo. þa skal eigi talsætia. oc þo at talsætt se. þa skal eigi ze bota. Sva skal oc ez madr ber þott sin til skips eða izra eða reidir⁶ madr manne slyr eða lætr. eða liggir undir elldi oc lætr brenna sit. eða er madr i badzstofu. eða [lætr ser blod.⁷ eða sitr ivir konu⁸ siutri eða bornum eða þeim manne er han er arzlafi extir. [eða þorer daudan man ez hendi ser. eða sitr madr a⁹ domom eða þzir mat sinum.¹⁰ eða þorer madr¹¹ tal. eða æfter tals þan man er [az bór er buin.¹² Æin madr skal æ iaznan sitia extir a hueriu skipi oc gjæta þanga manna oc svo budar¹³ ez eigi er læs til. Sva oc ez madr hoyrir eigi horn. [en ez han hoyrir horn¹⁴ oc væit eigi til huærs blæs. þa sanne han þa nauðsyn æins æidi þirir gjaltþra of svo allar adrar nauðsyniar þær sem her ero talldar. nema sa have¹⁵ uitni [til er malet a.¹⁶ Nu toma men til skipdrattar. þa skulu þeir eigi tala þyr a þestum¹⁷ en styrimadr¹⁸ bidr þa. [en ez þeir tala þyr a oc gengr skip eigi upp eða ut. þa bidi lids mæira.¹⁹ [ganga þeir oc þyr i brot en adrer toma þa²⁰ gjaldi [huer oyri slyrs þirir háðskip. en ertogh þirir austrzrarar skip.²¹ háða ertogh þirir smabýrðinga.²² Nu tala þeir þyr a þestum en styrimadr²³ bidr. oc lesta skip hans þirir lidloysis saler. gjalde styrimanne stada þan er þeir gerdo a skipi hans. [en kononge sem þyr stit oc bidi lids mæira.²⁴ [en ez styrimadr bidr a þestum tala. þa læiti þrysuar uid. en ez eigi gengr þa skip up eða ut. þa ero þeir aller orsætir er þar varo. oc gange gjaltþri²⁵ annat stræte en annat kallare²⁶ of æsti huærn man tals er þeir hitta [hæde uti oc inni²⁷ i þeirre gangu. oc gange vm allan bór. Sva er oc mælt ez þestar stitna þa er styrimadr bidr a þestum tala. þa ero þeir aller usætir er þar varo. [en ez styrimadr uil tala setia skip sit up²⁸ þa skal han ganga til gjaltþra [oc træzia han horns um tueldet oc²⁹ blasa til skipdrattar vm morgunenn. oc svo skal til allra

1) [at þeir þurzi almenni till — *Oa.* 2) gjaltþra — mgl. *Bf. Ob.* konongi — *Ta, b.* 3) háðgan oyri — *Bf. Tb.* .iij. alþ. — *Nb,* og saaledes overalt i Forhold. 4) [ertog — *Bf. Ob.* 5) [madar sofe guds huff — *Ta, b.* 6) vegr — *Bh.* 7) [at biotlati — *fl.* 8) sinni — tilf. *de fl.* 9) at — *fl.* 10) [uzir — *fl.* 11) [mgl. — *Bh, m, n.* 12) með manne — *Ta.* manne — *Tb.* 13) [brotbuinn er — *Be.* 14) i hufsum — *Be. Ta, b.* 15) [mgl. — *Bb, c, d, f. Oa, b. Ta, b. Xa.* 16) [ogleg — tilf. *fl.* 17) [til — *fl.* [mgl. — *Bf.* 18) reipum — *Bh. Ta, b.* 19) þorsiomadr — *Bf. Oa, b.* 20) til þess er mæra fan at toma — *Be. Ta, b.* 21) [oc gange eigi . . . nema — *fl.* 22) en ertog &c. — mgl. *Bh, m, n.* 23) [huerr sem þeir tómi eigi (hezdi eigi tómit) til þess skipdrattar — *Bb, c, d, f. Oa, b.* [stitt sem adr er stitt um skipdratt — *Be. Ta, b.* býrðing — *Bi, k, l, m. Xa.* 24) þorsiomadr — *Bf. Oa, b.* 25) [mgl. — *Be. Ta, b.* [ot gere [þyr stit of bidi lids mæira — *Xa.* 26) a — tilf. *fl.* 27) rennare — *Ta, b.* 28) [mgl. — *Bh, m, n.* 29) upp eða ut — *Bb, c, d.* 30) [um tueldit adr þyrri. of bidia han tala (b. h. l. — mgl. *Bm*) — *Bh, m, n.*

þeirra skipa er mæira bera en .v. lester. en öll smære þa ma madr upp setia oc utt zirir uttan gialtyra löngzi en æigi mæira skip. en huær er ödru uis gerer en nu er mælt her. sætr mort sylzrs [kononge oc boar monnum.¹ En þeir er þessi smastip æiga. [þa æigi bona lid- at dragha þessor smastip upp eða utt.² þa træzi sa horns sem aðr er mælt um stori³ skip. [Langskip⁴ ma up setia huær [sa madr er⁵ uil. þo at han spyri eði gialtyra lönguis til.

Um uppskipan utlenskra manna i bæ varom.⁶

- 18 Ez kaupmen utlendzskir skipa zyr upp az skipi en [þeir spyria þan⁷ er zirir konongs garde er.⁸ sætr mort sylzrs [sa er þat gerer. Sva er oc sætr mort sylzrs⁹ sa er [sætr undan hans forbodi. oc zlyti¹⁰ aztr þat sem han sælledi undir iamt¹¹ verð [sem annara manna gengr amillum.¹² oc a sa soln a þessu er zirir gardinum¹³ er.¹⁴ En han scal telit haza silt sem han uil kaupā.¹⁵ innan .iij. dagha forzalla lauft. allar sæli huerium er uil [at useliu.¹⁶

VII. Kaupaboltr.¹⁷

Her hezt þiu atta (.viij.) lut Þiorguiniaf þings bogar sk heitir þessi kaupaboltr.

- 1 Þat er nu þui nest at var scal engi [tala ze zirir ödru.¹⁸ oc ekki skulum ver os at gripðæilldum gera.¹⁹ doms er huær madr verðr zirir sinu ze at haza. En sa er zirir ödru tætr þa scal han þat aztr zora. oc bota þeim zulrette er han tof zirir. en ez sa uil eigi lauft lata. þa bæidi han zear sine [oc leggi honum ran uid.²⁰ en ez han tætr æigi az þui ze er han tof. þa er han sætr halzre mort sylzrs en þeim zulrette sem zyr var sagt er han tof zirir. En sole silt at logum sidan.

Um heimsohu sk ran sk sectir.²¹

- 2 Engi madr scal ödru atzör gera [innan boar vars.²² ne hæimsohn væita. oc enstis manz ze tala. uttan [loghlegra solna.²³ huarke lendr madr²⁴ ne slysumadr [ne

Jvfr. Cap. 1. 2. L. VIII. 1.

1) [mgl. — Bf. 2) [zæ till bonda lid at setia þau upp oc utt. En ez han zær æigi — Be. Ta, b. 3) hina stýrimanz — Oa. 4) [Cand — Oa. 5) [sem, el. [er — de fl. 6) Ingen Cap. Afd. i — Bb, c, d, f. Um upp skipan subrmanna — Ovskr. Bm. 7) [en þess er lof til — Bb, c, d. [þess er ortof til — Bf. Oa, b. [þeir spyria löngzi at þann — fl. 8) rædr — fl. 9) [mgl. — Oa. 10) [undan kononga forbod zlytr — Oa. 11) vald of — tilf. fl. 12) [sem annarr gezr — Bb, c, d, f. Oa, b. 13) kononga garði — de fl. 14) rædr — fl. 15) kaupā — mgl. Bf, h, i, n. Oa, b. 16) [mgl. — fl. Heræfter tilf. Na, b Cap. om Kongens Forkjöbsret, der ellers udgjör Cap. 9 i Landslovens Kbolck, see foran Side 155. 17) Sideovskr. i Bb, c, d. I Bc, d tilføes en Indholdliste, der dog ikke nöie svarer til Indholdet. Bolkeafdelingen antydes ei i O. T. Xa. 18) [zirir ödru tala — fl. 19) haza — Xb. 20) [mgl. — Bn. 21) Ingen Cap. Afd. i Bb, c, d, f, h. Oa, b. 22) [mgl. — Bk. 23) [logh[ott] se — Ta. [logh[otn] — Tb. 24) þarun — Be, h, i, k, l, m, n. Ta, b. Xa.

gialkyri.¹ [oc engi annara.² En þa er heimsofn veitir eða þear upfætt.³ uttan loglega se domt a mote.⁴ þa er han sætr .viiij. ærtogom oc .xiiij. morkum sylrs uid konong. hinna huær mork sylrs er honum veita lid til. oc bote ætr þe bonda oc honum zulretti er þeet atte. En ex þeir uilia æigi giallda sem nu er mælt. þare or landæign konongs vars eða konongr gere [rett ær.⁵

Um andvitni.⁶

Ætrir gognum oc uitnum⁷ skal huært mal doma.⁸ sua er ex ein ber vitni med 3 manne⁹ sem engi bere.¹⁰ en .ij. sem .x. ex madr uggir eigi andvitni i mote. Nu ero þau vitni er eigi skulu andvitni a mote loma. þar er talsætningar vitni oc nauðsynia uitni¹¹ er uitnað er undir man. oc þau vitni er men bera um dæilld manna at samtundum. Fermeningar¹² at þrendsemi oc at mægdom megho eigi bera uitni med manne.¹³ nema þeir se badum iamfylldir. Tala mego tvær uid æins manz vitni. oc er sa þrumvatr er uid var. [oc er sa æigi þor annar er uid var.¹⁴ oc haza hinir hoyrt adr hans vitni. þa er þat iamfult sem aller haze uid veret ær andverdu. Allar þær skuldir er æidar loma til. þa skal ein oyris synia en .ij. tvæggia en þrir þriggia. en þo at þe se mæira. þa komr þo æigi mæira til en lyrittar æidr. En huarvetna þar sem men kaupar saman¹⁵ [at logum¹⁶ þa skal ætr giallda¹⁷ oxtalt oc fram vantalt. þar til er þeir hazast reftar tolur vid.

Um kaup þau er haldaft skols.¹⁸

Nu skulu kaup oll haldaft¹⁹ þau²⁰ [er handzalat ero.²¹ [oc oll þau er vatt: 4 ar²² vita²³ at²⁴ þeir men²⁵ kaupast uid er kaupum sinum æigu at rada. nema madr seli uheimolt eða se þals i. þa skal þat kaup ætr ganga. en hin haze anduirði²⁶ sitt. Engi var skal selia odrum þor ne þlærd. en sa er þals gerer i. þa er sa sætr .viiij. ærtoghom oc .xiiij. morkum sylrs uid konong. nema mæira virðist at logum. [nema þui at æins at²⁷ han vissi eigi at þals var i.²⁸ oc haze þirir ser settar æid.

Jvfr. Cap. 3. Bj. 154. L. VIII. 2. Cap. 4. L. VIII. 10.

1) [mgl. — Bn. 2) [ne annar madr — Be. 3) utan loglega [ofna &c. — mgl. Bk. Oa, b. Xa. 4) eða þingi — tilf. Bk. En ex han gerir þetta — tilf. Oa. 5) [rab þirir — B. 6) Ingen Cap. Afð. i Ba o. fl. Cap. — mgl. Bm. 7) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. 8) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, i, n, Ta, b. 9) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. 10) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. 11) oc þau vitni — tilf. Ob. 12) þiorða manni — Bb, c, d, f. Oa, b. 13) Istf. Resten af Cap.: Sem þyr [egir i kaupar boftinum i landþotinni i adrum tapitota — Bb, c. 14) [mgl. — Bk. 15) [kaupast uid — B. 16) [mgl. — Bk. 17) ganga — Bd, f, h. Oa, b. Na. 18) Cap. mgl. — Bm. Ob. 19) Istf. Resten af Cap.: &c. — Ta, b. Xa. 20) oc haldaþ megu — tilf. Bb, c, d, f, h. Oa. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. 21) [of h. ero — Bb, c. [oc oll hanfald mat — Bd. [oc oll þau er hðf. ero — Bf, h. Oa. 22) Istf. Resten Cap.: &c. — Bl. 23) [mgl. — Bd. 24) [ex — Bf. ex — de B. 25) [þau er uotar vita ex þeira &c. Resten af Cap. mgl. — Bk. 26) andvitni — feilagligt Ba. 27) [En ex — Bb, c, d. [uttan — Bf. [nema — Bk. Oa. Na. 28) Istf. Resten af Cap.: sem þyr [egir — Bb, c.

En þat er þals en stynsamur menn meta til þals. en æigi skal giæltlyri eða [sotnar men¹ meta. þui at (þa) ma agirnd um tenna.²

Hver mal haldast skolv at logum.³

6 Nu skulu haldast handsalat mal⁴ þau er haldast mega at logum.⁵ þat ma eigi haldast eð madr sætr þat manne sem han hæuir þyr odrum sælt.⁶ en eð sa hæuir hond at er sidar tonyti. þa ma han hallda stila dome þirir kaupi sinu til logmanz orskurdar. Nu a sa kaup at haza er þyrri tonyti eð honum þulnast nitni til. þa er þeim kaupzog er sidar tonyti.⁷ þat er oc kaupzog eð madr kaupir⁸ þat sem sa atte eði i er sældi honum. nema at þess rade være sælt er atte.⁹ Nu skal han hitta þan er honum sældi oc hœimpta sitt eð honum. en eð han uil æigi honum i hond selia þa skal han tafsetia han oc æiga stæxnu þirir logmanne oc niote uitna sinna at han let [þat kaup¹⁰ at logum laust. oc frezi þear sine. uil han eigi lufa leggi honum ran uid oc seti han i þear tal. oc soke sidan at logum.¹¹ Nu kaupir madr uid utlegan mann. þa a konongr þat þe er han tonyti eð honum. en han er sætr .vj. aurum slyrs uid konong. eða syni med lyrittur æidi at han uissi eigi at han var utlægr.

¹²En eð madr sætr gull eða brent slyr. huart sem þat er smidat eða usmidat¹³ þat er skirt skildi vera oc þirir skirt er sælt.¹⁴ [þat skal skirt vera.¹⁵ Sua oc eð madr sætr hunang i tunnum [eða i vorkum. eða¹⁶ malt eða torn i pundum. miol i mæisum. smior eða salt i kaupum. lin [i belgium¹⁷ eða¹⁸ i bendum. eða nokorn þan lut er i bendum eða i belgium er. þat skal vera iamgot innan sem utan. en eð sa gerde þals i er sældi.¹⁹ svare stiku þirir sem adr var mælt. En eð han sældi stitt sem han tonyti oc uissi han þo at þals var i oc uildi æigi or tala. giallde .v. mætrr slyrs kononge eða uinni laga æid at han uissi eigi at þals var i.

Jvfr. Cap. 5. Bj. 107. 108. L. VIII. 13.

¹) [stlumadr — Bf, h. Oa.   ²) [a er þat a oc þva adrir men — tilf. Bf.   [a er þat a — tilf. Oa.
³) Cap. mgl. — Bm. Ob. Ta, b.   ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. Xa.   ⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk.   ⁶) Istf. Stykket herfra til En eð han uil eigi honum i hond selia — Sem þyr segir — Bb. Sem þyr segir i .gij. capitola — Be.   ⁷) Sidan [hall han þfirþota vnder wallentunna mannom — tilf. med Mrg. H. paa en vedhestet Seddel med Henviisn. Tegn — Bk.   ⁸) Saaledes, som det synes, opr., men senere rettet til seller — Bk.   ⁹) Istf. Stykket þat ma eigi haldast — &c. — Xb, c.   ¹⁰) [mgl. — f.   ¹¹) Resten af Cap. udel. — Xb, c. Her tilf. Mrg. H. i Bk paa en vedhestet Seddel Stykket af Ldslovens Kb. Cap. 13: En eð hann [etr. . . . hvert mætrr kaup.   ¹²) Cap. Afd. i Ba o. f. Resten af Cap. antydes blot saaledes: Guveretna þar &c. — Ta, b. Guveretna þar sem &c. — Be. Guveretna þar sem men kaupa &c. — Ba. Guveretna þar sem men kaupa iarder &c. — Xa. En eð madr [etr gull eða brent slyr. Sem þyr segir — Bb. En eð . . . slyr. Sem þyr segir i sama capitola — Be. Stykket udelades — Bl, m. Ob.   ¹³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi.   ¹⁴) tonyti — Bf. Oa.   ¹⁵) [mgl. — Bd, f. Oa. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk.   ¹⁶) [mgl. — Xb, c.   ¹⁷) bendom — Xb, c. Resten af Cap. udel. — Xb, c.   ¹⁸) [mgl. — Bd, f. Oa.   ¹⁹) [ætr 8 orloger oc 13 marc slyr med konongen oc — tilf. m. Mrg. H. paa en tilh. Seddel Bk.

Her negnir gripi þa alla er heimildar taki (scal zylgia).

Þat er nu þui neft at ver Þiorguiniar¹ men verðum miot uib kaup at lixa. 6
En i þor varom skulu aller zrealser men² oc zultida rada kaupum sinum. þva tonor
sem tarlar. nema tonor skulu æigi hus kaupa ne iardir. nema bonde þeirra loze þeim
eða sannr ærvingi. Uer skulum [kaupazt ollu hœimilo uib.³ oc scal engi annars grip
sælia. nema sa biodi um með vattom er a. [huatke er eigande uil um tala sidan.⁴ Nu
scal nezna gripi þa alla er hœimildar taki scal zylgia. ez madr kaupir hus at manne
eða skip þat er hazt⁵ er. eða ongi a skapte eða spiot eða sværd með umgiærd [þat er
hazt er.⁶ klæde oll skoren.⁷ tarlar⁸ hazdir [oc oll þau vopn er hozd ero.⁹ hestar aller
oc ygn tamdir. [oc aller þeir gripir er hazdir ero.¹⁰ En huarvetna þar sem men
stiztazt uib [gripum eða husum.¹¹ þa scal kaupa með vattum .ij. [eða zkræirum¹²
[oc með handzsolum.¹³ oc með hœimildar tokum.¹⁴ Nu idrazt annar þeirra kaups
sins. þa scal sa veria logum oc domi er hallda uil. oc hallda til logmanz orsturdar
sætr .iiij. morkum sa er eigi hœlldr logmanz orsturd.¹⁵ þui at han a engi¹⁶ madr
at riva¹⁷ nema sealzum tononge litizt annat sannare. þui at han er yzir skipadr
logen.¹⁸

Um þa gripi er æi þaz hœimildar taka.

En ez madr kaupir grip hazdan at manne. þan er hœimildar taki¹⁹ er til nezndr. 7
nu tomr madr zram oc tallar þan grip stolin vera zra ser. en hin er tonzti neznr
hœimildar man sin²⁰ oc sætr²¹ dom zrir oc logmanz orsturd. oc ez þeir þar loma
oc zær han hœimildar mann zrir ser. þa er han laus uib. en ez han zær eigi hœim-
ildar tala.²² þa scal salar abere læida zram .ij.²³ manna uitni oc tale bol i hond
ser oc strote þui til guds at gripr sea er þessi madr tallar ser. [þenna grip²⁴ a han
ez han scal urentr vera. oc þenna grip gaz æigi of æigi galt han. oc eigi solum sælði
han oc engi sa er han baub honum um. oc sværi at zullan æid. sidan tale sa grip
sin er [uitni þær til.²⁵ En hin er tonzti oc eigi zæl hœimildar man.²⁶ giallde þioz-
sol þva myðla sem gripr er zæar værdr. eða vinni settar æid oc nezndar sere at
han stal eigi þeim grip oc se sidan laus uib. en ez han hittir [hœimildar tala

Jvfr. Cap. 6. Bj. 110.

¹) þoar — Bf. Oa, b. Ta, b. Nidrosar — Na. Zunsbergs — Xb, c. kaupstadar — Bm. Xa. ²) uera
— tilf. Bb, c, d. ³) [aller kaupum uarom allum hœimildar tætiu uib haza — Ta. [kaupum uarom allum hœimildar
tata uib haza — Tb. ⁴) [mgl. — Bl, m, n. ⁵) hazt — Oa, stedse. ⁶) [mgl. — Be. ⁷) borin
— Bg. ⁸) tnrilar — Bl. ⁹) [mgl. — Bg. ¹⁰) [mgl. — Bm. ¹¹) [husum eða skipum — Bk.
[husum e. skipum e. oðrum lutum — Xb, c. ¹²) [mgl. — Xb. ¹³) [mgl. — Bk. Xb. ¹⁴) En huarvetna
&c. — mgl. Be, l, m, n. Ta, b. Xa. ¹⁵) [ætr &c. — mgl. i Texten, men tilf. i Mrg. med H. fra 16de
Aarh. — Be. mgl. — Bm. ¹⁶) Her begynder i Ob det første af de 4 Blade, der mangle i den kjøbenhavnske
Codex. ¹⁷) riuza — de fl. ¹⁸) um Noreg — Oa, b. um allan Noreg — tilf. Bf. ¹⁹) tætia — Be.
²⁰) zrir sit — Bg. ²¹) [ætr — mgl. fl. ²²) tatu — Be. tat — fl. mann — fl. ²³) þitrisra —
tilf. fl. ²⁴) [mgl. — fl. ²⁵) [uitna tætt — Be. ²⁶) tata — Bm.

sin¹ þó at síðar se.² gjallde honum sitt oc þó a han at svara logum kononge [oc þóar monnum³ eða þæ ser heimildar tala.⁴

Þm strætis kaup ok þa gripi er æi þarz heimildar tak.⁵

- 8 En oll vara nǫ [oc unort⁶ huart sem þat er vavn eða klæde. lerept eða onnur vara. eða i huæriu sem þat er. þa scal þat allt at strætis kaupi haza. [þæde meira lut oc⁷ minna. en með strætis kaupi oc nyum [oc unorttum⁸ varningi er engi madr skyldr at þa heimildar tolu.⁹ En ez madr kaupir klæde. lerept eða vadmál oc allt þat er þals þinzti i. svare sita þirir þa er selldi sem adr vattar nema þui at æins at han uiffi æigi at þals var i. oc haze þirir ser settar æid. síðan haze huer sin heimildar tala¹⁰ til þess er til þroz¹¹ komr. oc svare þa þirir þals er at logum a þirir at svara.¹²

Þm hansalad mal ok um brigðkeppi ok þalz.¹³

- 9 En huarvetna þar sem men kaupaz uid þa scal handsala. en ez madr sælr oðrum manne síðan þa scal han gjallda halza¹⁴ mort þylzr kononge. en hin haze kaup sitt er þyrri þonzti. En ez madr kaupir uid man. oc hæuir eigi silzr¹⁵ a ser oc gengr han heim ærtir værdi oc uil reida honum sitt. þa¹⁶ hæuir han selt i brot er han [komr æztr.¹⁷ þa scal þa er þonzti tala .ij. huzasta men með ser oc bæida¹⁸ han kaup sine oc læggia honum ran uid. En ez han helldr a. tafseti han til stæznu oc til laga¹⁹ orskurdar. en ez logmadr sægir honum kaup sit. soke sem uita þe. en hin er selldi sætr halzre mort þylzr kononge. en ez han þær eigi þenzet honum þat sama kaup [eða annat iamgott.²⁰ [þa gjalldi han onri þylzr²¹ æz mætr kaupi huerio²² [þæim er þonzti²³ oc þó onri þylzr at minna kaup se²⁴ oc se þæir þa satter. Nu er kaup handsalat oc ero engi vitni til þyni æineidi þa er selldi. eða halldezt kaup þæirra. en ez þa er vitande er kaupir. [þat sem²⁵ annar hæuir adr þonzt. sætr onri þylzr uid konong þirir mætr kaup huert.

Jvfr. Cap. 9. Bj. 111.

¹) [heimildar a sinu — Be. [heim. munn sinn — fl. ²) ser — urigtigt Ba. ³) [mgl. — Bb, c, d, f. Oa, b. ⁴) h. mann — Bm, n. [mgl. — Oa, b. ⁵) Ingen Cap. Afd. i — Bb, c, d, f. Oa, b. Cap. mgl. — Bg. ⁶) [oc onǫ — Bb, c, d. unort — mgl. Bf. Oa, b. ⁷) [huart sem (þat) er meira kaup eða — fl. ⁸) [oc unortum — Bb, c, d. Ta. [mgl. — Bf. Ob. ⁹) man — Bn. tala — fl. Resten af Cap. udelades — Xb, c. ¹⁰) tatu — fl. oc — tilf. fl. ¹¹) þroz — urigtigt, Ba. þroznan — Na. Xa. ¹²) Her indskyde Bb, c, d, f, h. Ob. Na, b det nedenfor følgende Cap, 17, dog Bb, c, d, f. Ob ei som et eget Cap., men kun som Fortsættelsen af Cap. 8. I Bb; c findes desuden blot Begyndelsen antört. ¹³) Cap. mgl. — Bg. ¹⁴) halza — mgl. Bi, k. ¹⁵) penninga — fl. ¹⁶) oc — fl. ¹⁷) [þonzti æz — Oa. ¹⁸) þreia eller tveþja — fl. ¹⁹) logmanz — Be. ²⁰) [mgl. — Xb. ²¹) [[sætr halzre mort f. uid konongh — Xb, c, der udelade Resten af Cap. — Nu þulu halðazt handsaler. Nu kaupir madr uid vitæghan — tilf. Xb. ²²) Resten af Cap. udel. — Bm. ²³) [mgl. — fl. ²⁴) Resten af Cap. udel. — Bl, n. ²⁵) [at — Bb, c, d, f, h. Ta.

Um færðskuit er madr gengr ei igeign ok um synn.¹

²[Engi skal geza sof a annars ze.³ En ez madr a ze at manne huart sem þat 10
er meira eða minna oc gengr sa æigi igeign er giallda a. þa æsti han taka oc⁴ stæznu
oc⁵ laga orskurdar. En ez han hæuir uitni til skulldar. eða hin gengr uid.⁶ eða
sægir logmadr a han.⁷ þa sofe sa skulld er a sem uita ze. en ez han dylr skyldar oc
ero eigi uitni til. [stande zirir⁸ loghæidum.⁹

Um skuld ez dauðum manne.¹⁰

Nu er sa dauðr er skulld atte¹¹ at giallda. en hin lizir er hæimpta a.¹² þa 11
kómzt han eigi til skulldar nema með vattom. þui at engi skal eid vinna zirir brioft
hins dauða. En erzingi skal æid vinna at eigi var su skulld svo at et uiffa. þa uinnr
han zirir sitt brioft en eigi hins dauða. Nu stendr skulld .xx. vætr eða lengr. þa
þyrnizt su skulld zirir vattom. en han ma toma honum til æida ez han uill. þui at i
salte liggir sof ez sofendr dugha.

Guat vita ze er ok huersv madr skal ganga i skuld þyrir man.

Þat er vita ze er zæst er zirir vattom. [þat er oc vita ze er¹³ men taka hondum 12
saman. oc se .vj.¹⁴ men ez huarotvæggia hendi. Allt þat er domr domer manne. þat
er uita ze. [oc þat er vid er genget zirir vattum.¹⁵ svo oc ez manne vædr mot
stæznt. oc doma motmen¹⁶ odrum manne ze [at giallda.¹⁷ [þat er vita ze.¹⁸ Allr
laga orskurdr loglega sagdr¹⁹ ez logmanz hendi. ez han sægir ze a hendr manne at
giallda odrum. [þat er allt uita ze.²⁰ En svo skal uita ze sofia sem adrar skulldir. taka
tva huazasta men oc ganga [med þeim til (þess) er skulld a at giallda. oc træzia han
zear sins. oc ez han zær honum þa er vel. en ez han uil eigi lufa. sæti han i zear
tal at þvar manna logum rettum oc geze honum þat at sof at han uil eigi giallda
honum ze sitt. oc sægi huært zora skal tal. En ez han zorer eigi. sætr mort sylzro
kononge. Nu zorer han zear tal oc gengr madr i zear tal zirir han. þa skal svo i
ganga at han hæze golldet honum [zirir messo²¹ um morgonen.²² [þa er ringir²³

Jvfr. Cap. 11. Bj. 156. Cap. 12. Bj. 157. 158. 159.

1) Ingen Cap. Afd. — Bb, c, d, f, h. Ob. Cap. mgl. Bg. 2) Sakaraberi skal vera þyrir hverri sof
— tilf. Bb, c, d, f, h. Ob. Na, b. 3) [mgl. — Bk. 4) til — de fl. 5) til — Ob. 6) i gegn —
de fl. 7) hendr hanum — Oa. 8) [syni — fl. 9) (med) lagum — Be, n. Oa. með loggerdum — Ta, b.
10) Ingen Cap. Afd. i Bb, c, d, f, h. Ob. Na, b. Cap. udel. Be, g, l. m. Ta, b. Xb. 11) Resten af
Cap. udel. Bn. Xc. Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. 12) Istf. Resten: — Sem þyrir segir — Bb. 5. z. f. i
.vj. kapitola — Bc. &c. — Bi. Istf. Resten: &c. — Bk. 13) [oc — fl. 14) .iiij. — Oa. 15) [mgl. —
Bb, c, d, f, i, k. Ob. Na, b. 16) domsmenn — Bi. 17) [ez honum — Bb, c, d, h. Na. [ez odrum — Bf.
18) [mgl. — Bm, n. 19) a hendr manne — tilf. Bg. 20) [mgl. — Bn. 21) [æfir zirirmesso — Be.
hømessø — Ta. 22) [um morgonen at moffomatum — Oa. 23) [mgl. — Be. Ta, b.

at hazudtirkliu.¹ En ex eigi er þa goldit. þa skal han tvæðia² zear síns [æxtir meffo³ huart sem han er hœima eða eigi.⁴ En ex han giældr þa þegar þa er væl. en ex han uil eighi gellða oc engi annara zirir han. þa skal lyfa rane a hendr honum oc æfta han tals til mozc huart sem han er hœima eða eigi.⁵ En ex han uil eigi til motz toma er i zeartal get zirir han.⁶ þa skal sotiande niota vatta sína at han get i zeartal. [oc þætta síðan⁷ at han tvæddi zearins oc lagði ran uid oc æfti han tals til mozc.⁸ En ex þætta berft⁹ at zullu. þa er sa sêtr er i zear tal get mort sylzr tononge oc æfti salarabere lids at zara at honum oc tala¹⁰ halzo mæira. [hæze salar abere ze sitt oc zulrette med.¹¹ en [tononge oc boar monnum¹² þat sem aut er. Nu synia motmen honum tilzrarar.¹³ þa er husebonde huer sêtr [er a mote var¹⁴ onri sylzr er eigi uildi til zara. Nu standa men zirir oc væria odde oc æggiu. þa ero þeir aller zridhælgir er til sokia oc lagha uilia gieta [oc far þeirra gilld oll¹⁵ en hinir [ubota men¹⁶ [ex þeir zalla¹⁷ er zirir standa [oc far þeira oll ugilld.¹⁸ [En þo at þeir zalle eigi er zirir standa þa er¹⁹ sa sêtr .viij. ertoghom oc .xiiij. mortum sylzr er skulld atte at giallda. eun huer annara .vi. aurum²⁰ sylzr.

Hversu madr skal ganga i zeartak zyrir annan.

- 13 Hvarvetna þar er madr gengr i zeartal zirir man sa er hus a i þo varom eða sþip a lunn. þa gange i sua mylit tal sem hus eða sþip er vært.²¹ en sa ein i atta ertoga oc .xiiij. marla tal er þat ze a i husum eða sþipum eða lausa ze er þess er vært. zirir þui at sa er i tal gengr skal [sliku up hallða ollu.²² sem veriande stilldi ex han lepi²³ eigi²⁴ vndan. En zeartal skal huervetna zora er madr gengr i gegn zirir husefastum monnum oc²⁵ ero uitni til eða gialldi mort sylzr tononge. nema þui at æins at han gange sealzr i tal med uitnum. þa skal han hœim ganga med hinum er²⁶ talsætti han. en ex han uil eigi.²⁷ þa skal han [ganga naudigr. Han skal²⁸ i ranzfals hus sætia huart sem han uil eða eigi. en um morgonenn æxtir skal læida

Jvfr. Cap. 13. Bj. 52. 98.

¹) [mgl. — Oa. ²) frezia — de fl. ³) [mgl. — Ob. ⁴) brotto — fl. ⁵) en ex han getdr &c. — mgl. Be, l, m, n. Oa. Ta, b. Xa. ⁶) þa skal lyfa rani a hendr honum of æfta þann (tals) til mots (er i tal gett zyrir hann) — tilf. Be, m. Oa. Ta, b. Xa. ⁷) [oc þeirra síðan — Bb, c, d, f, i. Ob. Xa, b, c. Na. [þeirra annarra — Be. Oa. Ta, b. [of þeira — Bg. [of hinna síðan — Bh. [of síðan þat — Bk. ⁸) Istf. þa skal sotiande &c.: — þa skal lyfa rani a hendr honum of æfta han tals til motz — Bl, n. ⁹) brastr — Oa. ¹⁰) annat — tilf. Ta, b. ¹¹) [ze of zulrette — Bl. ¹²) [tonongr of boarmen — de Övrige. ¹³) tilz gongu — fl. ¹⁴) [mgl. — Bg. ¹⁵) [mgl. — Bb, c, d, e, f, h, l. Oa, b. Ta, b. ¹⁶) [ullægir — fl. ¹⁷) [mgl. — Be. Oa. Ta, b. ¹⁸) [huart sem þeir za ben eða bana — Be, f, l. Oa. Ta, b. ¹⁹) [oc — Be. Oa. Ta, b. ²⁰) mortum — Xa, og opr. i Ta, men rettet med en noget senere H. til aurum. ²¹) eða lausaze — tilf. Oa. ²²) [suara ollu sliku of upphalda — Be. Oa. Xa. [sua allum sþitum upphalda — Ta, b. ²³) lopi, lþpi, liopi, løypr, løypp — de Övr. hœzdi eigi undanzigt — Oa. ²⁴) eigi — mgl. Bl. ²⁵) eða — Be. Ta, b. ²⁶) oc — Oa. ²⁷) þa lufa — tilf. Oa. ²⁸) [mgl. — Oa.

han [a mot¹ fram lausan. En ez han a her ze svo myltit i þo varom at til skulldar vintz oc giældr han þa er uæl. en ez han uil eigi giælda. þa næzni safar abere at: þor² oc soke sem adr er stillt. Nu sætr madr man i zeartaf oc uil engi³ ganga i zeartaf zirir han. oc eigi sealzr han. þa læidi han þan man um þrea garda med uitnum oc bæidi ez noður uil ganga i zeartaf zirir han. en ez engi uil hæze hœim med ser oc seti i randzafas hus. oc soke sem adr er stillt.⁴ Nu sætr madr [þan man i zeartaf er oreigi er⁵ oc zær han eigi vordzlu man at ganga i zeartaf zirir sel. læidi han um þrea garda oc bæidizt vordzlu manz. en ez engi zædz. hæze han hœim med ser oc seti i randzafas hus [at usæliu⁶ oc træzi gialthra horns. [en rennare blasi⁷ til motz [um morgonen eptir⁸ oc læidi han lausan a mot fram. oc biode zrendom⁹ at þeir lonyfi han undan þeirre skuld er han a honum at giallda.¹⁰ en ez þeir uilia eigi lonyfa han. þa skulu motmen doma at han uinni ez ser [þar sem han zær ser uinnu.¹¹ [ez¹² han er uinnu þor.¹³ þeim til skulldar er a. En ez han loypr brott. þa zær han rellaus. nema monnum virdizt þau atuil a vera at mæiri misfunnar se vært. oc skipi svo sem þeir uilia svara zirir gudi. nema han hæze latet þeninga sina zirir elldi eða skips brottom eða odrum miszællum. sværi æineidi [ez eigande hœimtir¹⁴ at han skal lufa þa skuld þeim er a þegar gud ler honum [ezni til¹⁵ ez han hæuir eigi adr uild ustill tendr veret.

Ez madr vil æi vitni bera.¹⁶

Hvert mal er vitnat er¹⁷ undir¹⁸ man¹⁹ oc svo þo at eigi se uitnat.²⁰ huart 14 sem hældr hæuir han hoyrt eða set a. þa skal han vera stylldr at bera þat vitni loglega til træzdr ez rettaranom. en ez han uil eigi bera. þa skal safar abere træzia han þess uitnis burðar. en ez han uil eigi en bera hældr en adr. þa er han sætr mort slyzrø uild konong. En svo skal han bera þat vitni er han er eigi²¹ næzndr til. at han skal bera uidruift sina æztir þui sem zrammazt sa han eða hoyrði. sidan dome²² logmadr oc doms men hue zultomet þeim þidrir þat vitni vera.

Um þa men er æi uilia lita logmanz orskurði.²³

En um oll utlægdar mal oc um oll onnur mal huart sem ero [stor eða sma²⁴ 15

¹) stænu — Bk. [mgl. — Bl. ²) men oc gere atzær — Bf. men at gera atzærð — Ob. ³) eigi — Be, m. ⁴) Resten af Cap. mgl. — Bg. ⁵) [i zeartaf oreiga — fl. ⁶) [ot bibi þar doms um morgunin — Bl, n. ⁷) [oc rennara at blasa — Bb, c, d. Ob. ⁸) [mgl. — Bl, n. Xa. eptir — mgl. fl. ⁹) Resten af Cap. udelades — Bm. ¹⁰) er han &c. — mgl. Bl. Istf. Resten af Cap.: eptir þui sem landzbotin [atiz [egir her um adr — Bl, n. ¹¹) [þar sem han zær — Oa. [þat sem han zær — Xa. ¹²) Saal. de Övr. en ez — Ba, urigt. ¹³) [mgl. — Bk. ¹⁴) [mgl. — Bk. ¹⁵) [zong a — Be. þegar &c. — mgl. Oa. Ta, b. ¹⁶) Cap. udelades — Be, g, l. Oa. Ta, b. Xb, c. ¹⁷) verðr — fl. Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ¹⁸) Resten af Cap. udel. — Bn. ¹⁹) Resten af Cap. udel. — Bm. ²⁰) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k. ²¹) eigi mgl. — Ob. ²²) meti — Bb, c, d. Ob. ²³) Rettet fra konongs orskurði. Ingen Cap. Afð. — Bb, c, d, f, h, k, m. Ob. Cap. udelades — Bg. Her beg. første Brudst. af Bo. ²⁴) [storre eða smære — fl.

er konongr [oc bœar men eiga¹ rett a. þa skulu þau öll fara til motz ex eigi værða niðr sæt með laga orskurdi xirir logmanne. En þa er eigi uil lita logmanz orskurdi. kræxi gialkyra horns oc late til moz blasa oc yrði² þar huartvæggi sin malezni. [oc at ruddum³ malum⁴ oc at bornum vitnum þa skal bæida motmen laga doms [a eftir þui⁵ sem logbot⁶ styrir [oc logmadr segir⁷ með samþykt slysumanz oc gialkyra oc allra motmanna. oc þat sem þeir værða a satter. þat skal halldazt. en ex þeir værða eigi asatter. þa skal i logrettu sfiota.⁸ sættazt þeir þar þa er vel. en ex [þat er eigi.⁹ þa skal til konongs sfiota oc þat haza [at sætt¹⁰ sem han gerer oc rela eigi lengra. þui at þar toma zlestir [vittrir men¹¹ saman.

Överir men ganga skolu til motz.¹²

- 16 [Engi madr¹³ skal til moz blasa um nætr¹⁴ nema elldr se laus eða her fare til bœar. um daga skal til moz blasa þegar er uil. En ex elldr værdr laus eða her fær.¹⁵ laupi huer sem horn hoyrir eða kloðo. eða gialde mort slyrs kononge. En til lannara mota ero engir¹⁶ skylldir at fara nema huszaster men. oc soa til huszafstra manna stæznu. sætr oyri slyrs þa er eigi fær þegar horn hoyrir. En þeir ero huszaster er læiga garða. eða læiga garða misseris læigum eða .xij. manada. allan eða hafzan eða ziordung¹⁷ oc byggia odrum með ser. Eigi skal tafsetia sidan er rinkt er til aytans songs. nema madr se brot buin. oc þo eigi sidar [en han haxe¹⁸ stund til at zora taf. Witni skal han til haza¹⁹ at han zor sem han matte²⁰ ex gialkyri tortryggir. Sol skal um [sumars dagh²¹ rada tafzorslum.²² en dagr om vætr.²³

Um skilord i kuenna giptingum.²⁴

- 17 Öll þau skilord er men gera²⁵ i kuenna giptingum²⁶ oc soa ex men kaup a eignir eða garða²⁷ oc xirir huert .x. marka kaup oc mæira²⁸ þa skal huartvæggi

¹) [a — fl. ²) þroxi — Bb, c, d, f, h. Ob. tini — Be. Oa. Ta, b. hepri — Bi. ryði — Bk, m n, o. Na. Xa, b, c. rœnn i) — Bl. ³) þrofabum — Bb, c, d, f, h. Ob. rœindom — Oa. ⁴) [mgl. — Bl. ⁵) [mgl. — Bf. ⁶) logmadr — Bl. logbot — Oa. ⁷) [mgl. — Bl. ⁸) sættazt — Bm. ⁹) [þeir sættazt eigi — Bl, m, n. Xa. ¹⁰) [þyrir satt — Tb. ¹¹) [rettir — Be. Oa. Ta, b. Xa. ¹²) Cap. udel. — Bg. ¹³) [Eigi — fl. ¹⁴) Saal. de Övr. vætr — urigtigt Ba. ¹⁵) til bœar — tilf. fl. ¹⁶) [engara mota annarra eru men — Bb, c, d, f, h. Ob. ¹⁷) [leiga garða eða eiga safzer. oc þo at hafzan eigi eða ziordong — Be. Oa. [leiggia garða. eða zriatelegga eigu. oc at hafzan eigi. eða ziordongh. eða teigi — Ta. ¹⁸) nogha — tilf. Bo. ¹⁹) [en madr hazi vitni til at zora taf þyrir stundar sater — Bl. [en . . . zora taf of stund. þau sem þat veri — Bn. ²⁰) mest; eller sfiotast — tilf. fl. ²¹) [sumar — de fl. ²²) tatt — Be. Oa. Ta, b. tafzllum — Bk. tafzortom — Ob. tafzastum — Xa. ²³) Sua skal han abrygiast. — tilf. Oa. ²⁴) Dette Cap. indskydes i Bb, c, d, f, h. Ob. Na, b allerede foran, efter Cap. 8, hvorimod Bb, c, d, f, h. Na, b paa dette Sted indskyde Cap. 18 af Landsl. Kb. alla þa gripu &c., der i Ba först findes i Anhanget ved Slutningen af Byloven. I Be, i, k, n. Oa. Ta, b. Xa staar dette og næste Cap. i omvendt Orden. Cap. mgl. i Bg, l, m, o. Xb. ²⁵) R. af C. mgl. — Oa. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. Ta, b. Xa. ²⁶) Resten af Cap. mgl. — Xc. ²⁷) Istf. Resten af Cap.: Sem þyr segir (i .gi. tapifota) Bb, c. ²⁸) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k.

gera brey extir [stilorde sinu oc laupi.¹ oc neyna i brezeno vatta þa er uid varo. stund oc stad oc haza zirir logmanz inzsigli eða gialthyra eða systumanz eða [notora stiltritra manna þeirra er uissu laup þeirra.² En ez ekki zær inzsigli gere þa cyrographum oc ber þat vitni laupi þeirra ez eigi ero vattar til huart sem þat mal domizt zirir logmanne eða odrum rettom domara þess mals.

Þm abyrgð lans.³

Þa scal lan abyrgiazt⁴ er piggr⁵ oc loma hæilu hœim eða gialldi verð æiganda.⁶ 18
en ez han uil eigi þatt þa sofe han sem uita ze. nema hin tynizt er let var med lane. þui at eigi matte han þar lan abyrgiazt er han matte eigi lix sealzs sine. En þat er allt uita ze er vattar uita.⁷ Nu ler madr eða sælr þat sem honum er let oc miszær þat sidan. þa scal hin er atte hœimta az huarom sem han uil. þeim er selldi eða hinum er kœypti. oc sva scal huarvetna þar sem madr ler eða sælr annars æigu.

Þm vœð ok ner ut skal lœysa ok eind(aga).⁸

Nu leggr madr vœð⁹ zirir æinhuern lut.¹⁰ þa scal sa abyrgiazt¹¹ vœð er 19
tætr. en ez þeir haza gort til æindaga ner ut skal lœysa. þa skal han bioda honum eða hans umbods manne i æindaga oc haza vatta uid. En ez þa lœysir engi ut. þa gere huart sem han uil at stynsamra manna virðingu. haze sealzr eða sæli odrum oc haze sa skulld sine er vœð tol en æigande þat sem aul er. Nu er eigi [æindægi a sætr.¹² lœysi innan .xij. manada. eða zære sem zyr er sagt. Nu ez madr a ze at manne att hœimta oc tætr han vœð zear sine i æinum huœrium grip. huart sem þat er i iorðu eða einu huœriu odru ze. þa scal vœð virða. Nu sælr han brot vœð odrum manne. þa scal sa haza vatta til vœðs sine er vœð atte. oc haze lœyst a zyrstum .xij. manadom. nema naudsyniar banne þær sem i logum ero meltar. vitni scal han til haza at þær se sannar. ellar se þat vœð zœrvœdia. Nu leggr madr tvœim monnum æit vœð. þa a sa vœð er zyrri tol. en hinum er vœðzœg er sidar tol [oc vitu þat vattar.¹³

Þm langripi ok azang eiganda.¹⁴

Nu ler madr [manne ros¹⁵ sttt eða stip¹⁶ oc uil sa haza¹⁷ at þorz sinni¹⁸ 20

1) [laupi sinu of stidaga — *Bd, h.* 2) [þœarmanna — *Bd, f.* 3) Cap. udelades — *Bg, l, m, o. Xb.*
4) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Be, Ta, b. Xa, c.* R. af C. mgl. — *Oa, b.* 5) Resten af Cap. udelades — *Bn.*
6) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi, k.* 7) Istf. Resten af Cap.: sem zyr segir — *Bb.* 8) Cap. udelades
Bg, l, m, o. Xb. 9) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Be, n. Ta, b. Xa, c.* R. af C. mgl. — *Oa, b.* 10) grip — *Bb,*
c, d, f. Istf. R. af Cap.: (Sua) sem zyr segir (i kaupaboltinum i landz botinni. i .xx. kapitola) — *Bb, c, d.*
11) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi, k.* 12) [æindagat ner ut skal lœysa. þa — *Bh.* 13) [mgl. — *Bh.*
14) Cap. udel. — *Bg, l, m, o. Xa, b.* Følger i *Bb* först efter næste (21de) Cap. 15) Resten af Cap. udel.
— *Xc.* 16) [abrum grip sinn — *Oa, b. Ta, b.* Istf. Resten af Cap.: (Sua) sem zyr segir (i .vij. kapitola of
.xx.) — *Bb, c, d.* Istf. Resten af Cap.: &c. — *Ta, b.* R. af Cap. mgl. — *Oa, b.* 17) Istf. Resten af Cap.:
&c. — *Bi.* 18) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bk.*

er lett var. en hin fær til er leði oc tætr az honum lanet. þa giallði han .ij. aura fylzrø at azange er atte flíp eða ros. Nu ez han hæuir lengr en let var. þa giallði [han azang.¹ [.ij. aura fylzrø² [þeim er flíp eða roff atte.³ Huarvetna þar sem madr gerer manne fær stada með hæizt eða ozund. bote þa zulrette [er gerer⁴ oc fær stada extir þui sem .v. stynsamer men meta. [ez ezni ero til.⁵ Þat er allt zulrettis stade er men meta til halzrar mærtr. en ez minni er þa ozundar bot extir dome þeim er stadi er gorr. Nu dylr han oc ero eigi vitni til. syni lyrittaz æidi. en settaz æidi zirir zulrettis stada.⁶

Um þa men er roa a men nauðsynia laust.⁷

- 21 Nu roa men a men eða sigla⁸ giallde stada þan allan⁹ sem þeir gera.¹⁰ nema men roe zirir bard þeim. Kef þau oll er refa¹¹ i almenninga þau a tonongr. Nu sigla men zirir land fram eða az haze oc briota flíp sin. sitt ze a huer er með vatt-om kennir huer sem iord a er a retr. Hazret oll onnur a tonongr.

Þvar með minsta ze er lozat at sigla.¹²

- 22 Nu az þui at vinnu men¹³ [fær forzenglega miot¹⁴ i heradom¹⁵ oc aller uilia nu i kaupzærdir zara. þa uilium ver þat vanlegða az taka. at notor madr zere i kaupzærdir [er minna ze eigi¹⁶ en til þriggia marka veginna.¹⁷ Scal þetta forbod standa fra passom oc til Michjals meffo huert ar. En fra Michjals meffo oc allan vetren sidan [zere huer i zridi¹⁸ með flitu godo¹⁹ sem gud [hæuir let²⁰ honum. huert [sem þat er minna eða meira.²¹ En þeir styrimen er taka men a flíp sin með minna ze en nu er flitt. þa sædiazt þeir .ij. aurum fylzrø tononge zirir huern þeirra oc soa huer þa er zelagh leggr uidd þa. Gialtþri uilium ver at ranzsale þetta huert sumar.²² þui at off er grunr a at sýslumen [oc umbodsmen²³ tale mutur a oc miss(a)²⁴ þui

Jvfr. Cap. 21. L. VIII. 26. Cap. 22. L. VIII. 23.

1) [mgl. — Bk. 2) [mgl. — Bf. 3) [mgl. — Bf, h. 4) [mgl. — Bk. 5) [ziarstada ez uattar ero til — Bf. [ez vitni ero til — Bk. Na. 6) En ez eidar zallaz. giallde flitt sem adr er (var) mætt (tatt) — tilf. Bf, h. Na, b. Her indskyde Be, n. Oa, b. Ta, b. Xa Capitlerne: Nu tetr madr grip manns uledan, (der ellers er Slutningen af Cap. 39 i Landsleibolken) og: Alla þa gripu &c. — hvilke begge i Ba findes i Anhanget ved Slutningen af Byloven. 7) Ingen Cap. Afd. i Na, b. Cap. udelades — Bg, l, m, o. Xb. 8) Istf. Resten af Cap.: Sem znr segir (i .v. kapitola of .ij.) — Bb, c, d. &c. — Be, n. Ta, b. Xa, b. R. af Cap. mgl. — Oa, b. 9) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. 10) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. 11) retr — Bf. 12) Cap. udel. — Bg, l, m, o. Xb. 13) Resten af Cap. udel. — Xc. Istf. herfra til huern þeirra: &c. — Xa, som derpaa fortsætter Cap. of sua huern er zelag leggr uidd þa &c., men dog ikke udelader det fg. Stykke Gialtþri &c. Istf. herfra til Gialtþri: &c. — Ta, b. mgl. — Oa, b. 14) [eru miot forzengnir — de fl. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. R. af C. udel. — Bn. 15) heradi — Bb, c, d, i. Istf. Stykket indtil Gialtþri —: Sem znr segir (i .iiij. kapitola of .ij.) — Bb, c, d. &c. — Be. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. 16) [með minna ze — Bf. 17) veginna — mgl. Bf, h. Na. 18) huert [sem hann vill — tilf. Bk. Na. 19) [haze þat huerr — Bf. 20) [er — Bk. 21) [er hann uill — Bf. 22) ar — fl. 23) [mgl. — fl. 24) missi — fl.

böndr vertmanna. en ez þeir settast við gjallþyra. þá eru þeir saka lausir [zirir systurmonnum.¹ er þeir koma heim at þui sinni. þui at eigi ber att hin same madr gjallde tvisvar zirir æina sof.

Um fiskakaup ok mangara.²

Laga nýja oc sva adra nýja³ ziffa oc ostrur. þat skal kaupa a⁴ batom eða a⁵ 23 bryggium ez uil. en eigi zlytia i budir til mangs. En sa er byggir bud til þess [oc vœit han⁶ oc sva sa er læigir. gjallde sin övri hvar þeirra tononge oc zare [or bud⁷ oc a bryggiur utt æighi at sidr.

Her greinir um tafsetningar ok um tafzerflur.⁸

Ez madr æstir man tals⁹ til laga orskurdar¹⁰ zirir huat male sem þat er. þá 24 skal at hyggia huart han a þui male her at svara eða i öðrum stad. en ez han a i herade at svara. zae¹¹ brautar taf til heimilis síns oc skal [bu hans varða tali¹² zirir han oc sofe sidan satar abere at landz logum. Hver madr ma biöda öðrum um sofn sína ez han uil. sva karlmadr sem kona. en sa er við umböde tætr skal sva sofia annars sofn sem sína. þui at öxt zær æigi sealzr soft. Nu ez madr löngvör or herade með zæ manz oc til böar vars. þá kemr bonde æstir oc uil sitt haza. [þa zælt hin¹³ æ meðan bonde er i bönum oc ma han huergi standa¹⁴ han. en þegar bonde er [or bönum oc¹⁵ heim zaren þa gengr hin zram i lios. þa biöde bondi þeim manne um sofn¹⁶ sína¹⁷ sem han uil. oc sofe han sva sem hin [stilldi sealzr ez han vere hia.¹⁸ Engi kaupangrs manna skal gera heradz monnum ofsil oc eigi heradz men kaupangrs monnum. Sil skal hver haza oc engi annan rena.¹⁹ En ez madr tafsettir man til [stæznu oc til logmanz orskurdar²⁰ oc dömist honum huarli zæ ne æidar.²¹ þa tvigilldi han þeim zirir kostnad sin er han nlyzdi²² til rangs mals. en mort sylzrs tononge. nema sa er tafsetti sværi zirir æinæidi at han þottizst²³ æstir sonnu male sofia.

Ez madr tafsetr rangliga.

Sa madr er æstir man tals. skal segia honum huert han skal zora taf. þá skal 25 han þangat zora [sem han segir.²⁴ ella gjallde mort sylzrs tononge [ez han zorer

Jvfr. Cap. 24. G. 102. Bj. 52. 98.

¹) [við tononge umböðsmenn — Bb, c, d, f, h. Ob. ²) Cap. mgl. — Bg. hvar setia skal grona ziffa — Oviskr. Xa. ³) grona — Be. Oa. ⁴) ez — fl. ⁵) ez — fl. ⁶) [eða vœitir han — Oa. ⁷) [brott — Bl. ⁸) Cap. mgl. — Bg. ⁹) til stæznu oc — tilf. de fl. ¹⁰) Her ender Xc. ¹¹) þa zae honum — Bb. Oa. þa fl. zæ honum — Bl, n. zore honum — Bm. ¹²) [bu hans tafa oc varða — Bl. [sua hans vordzlu tafa — Xb. ¹³) [en ez hin zetazt — Bl. ¹⁴) zinna — fl. ¹⁵) [mgl. — de fl. ¹⁶) skulld — Bk. ¹⁷) með vatta .ij. — tilf. de fl. ¹⁸) [væri sialzr við (hia) — fl. ¹⁹) sit skal hver &c. — mgl. Bl. ²⁰) [logmans of til laga orskurdar — Bl, n. ²¹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl, n. R. af Cap. udel. — Bm. ²²) æzdi eller maaskee æzdi — Oa. nldi — Ob. ²³) hugdiz — fl. ²⁴) [sem stænt var — Bl, n. [f. hann stændi honum — Ob. [mgl. — Be. Tb. Xa.

eigi.¹ En ex han segir honum ædi til huert zora stall. þa liggir honum ælli uid þo at han zore eigi þat tal. En ex madr scal tal zora. þa tale han þrea [huszasta men² með ser [oc eigi zleiri.³ þan ein er i tal gengr zirir han. en hina tva er [han vitnar⁴ undir talzorslu.⁵ en ex⁶ zleiri men [zylgia⁷ honum⁸ oc [gera þeir⁹ ozsvæsi¹⁰ i [apættis ordom¹¹ eda avertum.¹² þa ma hin er zirir er lyfa hœimsofn¹³ a hendr þeim. oc er sa er tal zordi sætr .viiij. ærtogom oc .xiiij. mortum sylzrø en mort sylzrø huer annara. oc sva scal oc þar er madr æstir man tats azlagha.¹⁴ giallde mort sylzrø tononge.¹⁵ en hin er hœimsofn er vœit scal hava mort sylzrø az þeim¹⁶ .xiiij. mortum. huart sem lut a i huszastir madr eda einlonpr. En sva mega honum uitni bera um hœimsofn einlonpir men sem huszastir men. nema vattar þes manz er [tats æsti¹⁷ eda tal zordi þore¹⁸ þat¹⁹ uitui at bera at han zirir baud þeim ollum at zylgia ser i gard. nema þeim þrimr vattum hans²⁰ oc vardzlo manne. þa stulu þeir lagomen ædi giallda.²¹ en huer þeirra annara er sealzrade²² varo i gongu [med honum²³ oc notora ozund vœittu. giallde mort sylzrø tononge. En sa madr er gengr i zcartal²⁴ oc a huarke hus ne stip [i kaupangi²⁵ sem i logum er mælt oc segir at han a huff eda stip oc a ædi. þa er han sætr [.iiij. mortum²⁶ sylzrø tononge.²⁷ [en med þui at han²⁸ læidir þan man i tal zirir set [er engi a hus ne stip.²⁹ þa er sa iamsetr [er læidir³⁰ sem hin [er i gengr.³¹ nema han þore at [sværia þan æid at bof³² at han sagde honum³³ þat. at han atte [eigi³⁴ hus eda stip.³⁵ En ex madr scal æsta man tats. þa scal han haza tva huszasta men með ser. en eigi zleiri. En ex huszastir madr syniar at ganga með honum at æsta tats eda zora tal. þa scal han tvædia³⁶ han.³⁷ en ex han uil eigi ganga hœldr en adr.³⁸ sætr onri³⁹ sylzrø uid tonong. Nu ex madr hittir man uti oc uil [æsta han tats.⁴⁰ vædr hin var uid oc

1) [mgl. — Bk. 2) [husbøndr — Be. Oa. Ta, b. 3) [mgl. — Be. Oa. Ta, b. 4) [hann hfir — Bb, c, d, f. Ob. Na. [hann þirfotar — Be, h, l, m. Oa. Ta, b. Xa. 5) [atzeftu — Be. Oa. Ta, b. [tat zorbu (zora) með honum — Bi, k. 6) eigi — Be. Oa. Ta (dog her senere overstrøget). 7) zylgi — Be. Oa. Ta. 8) [zora — Bl. 9) [ex þeir gera — Be. Oa. Ta. [veita þeir bonda — fl. 10) ozneisi — Be. ozsvæde — Bi. ozsvæsi — Oa. ozsvæte — Ob. 11) [apættis ordum — Oa. Xa. [teffom matom — Ob. 12) vertum — fl. 13) hœimsofn — Be. 14) rangliga — Be, l, m, n. Oa. Ta, b. Xa. mgl. — Bb, c, d, f, i, k. Ob. Na. 15) oc sva [scal oc &c. — mgl. Bg. 16) .viiij. ærtogom of — tilf. Oa. Ta, b. 17) [tatsetti — Bb, c, d, e, f, h. Oa, b. Ta, b. Xa. 18) þeir eigu — Bn. nema þurzui — Oa. nema han þurzi — Ta, b. 19) honom — Be. hus — Oa. Ta, b. honum eigi — Xa. 20) tvæim — tilf. alle de Övrige. 21) Nedenunder sidste Linie paa Siden, uden Henviisningsmærke, er der i Bf tilskrevet med en gammel Haand, neppe meget yngre end Textens: Sva stall huar madr annan tag æsta þenna uæghen sroba tældo of Gunnars boar Stelialsteins of midz vaghfens sem i kaupanghe [scalzum: þat tal stall zora. eda er han [sætr mort. 22) at [sealzrade — Bb, c. 23) [þeirra — fl. 24) zyrir mann — tilf. fl. 25) [mgl. — Bk. 26) [mort — Bk. Ta. [.iiij. mortum — Bn. 27) Her beg. igjen Ob efter Cod. Arnabagn. 28) [Ex ex madr — Bg. 29) [mgl. — fl. 30) [er i teidir — de fl. [mgl. — Bn. 31) [mgl. — Bn. 32) [vinna bofar (bofadan) eid — fl. 33) eigi — tilf. Bb, c. 34) eigi — mgl. Be, h, l, m, n. Oa. Ta, b. Xa. 35) [huarte teffara — Ob. 36) æsta — Bb, c, d, f. Ob. treyia — Bk, l, n. 37) at ganga með ser — tilf. Bk. 38) þa skal han tvædia &c. — mgl. Bm. 39) mort — Bf. 40) [tatsetia han — Bm.

rennr undan [eda ridr¹ eda ror. þa scal kalla a han svo hætt at [vattar hans² megi bera þat vitni. at han matte hoyra ex han uildi. þa scal han zora þat tal. en ex han zorer eigi. þa er han sekr morf sylzrs lononge. En ex madr loypr i gard manz [eda i hus.³ of lætr æzr gardz lid eda dnr.⁴ [þa scal han kalla oc⁵ bidia up lata. en ex men uilia eigi. þa scal han æsta han tals þar þegar⁶ oc mæla svo hætt at han ma hoyra ex han uil [oc at vattar hans þore at bera þatt uitni at han matte hoyra ex han uildi.⁷ zore⁸ þat tal eda giallde morf sylzrs lononge. Eigi þarz han at sægia huert han scal zora þat tal nema han uili. oc er þo iamzult at logmali sem [sagt er.⁹

Um manhelgi ok huat konongr a ok takmerki.

En um manhelgi vara oc um tafsetning¹⁰ oc allar adrar fotner.¹¹ þat scal allt 26 zara at boar manna logum oc eftir þui sem bof var vattar svo uida sem [ver eigum tafmerki.¹² En þat er svo uida at Gunnildar a [rædr¹³ zirir nordan.¹⁴ zra Gunnildar a¹⁵ oc¹⁶ i vardan¹⁷ a zialleno uppi i Vapnadal oc þat¹⁸ suðr zirir nordan Breidamyri¹⁹ oc þat²⁰ [ozan i²¹ Alreksstada vatn oc [þat ozan²² i Krossbru.²³ oc þat²⁴ [yzir i²⁵ straumin. oc alt²⁶ Sunnes²⁷ oc Nordnes. oc innan ziarðar sionhending²⁸ æz²⁹ utfanverdo Nordnessi oc³⁰ i Gunnildar a.³¹

¹⁾ [mgl. — *Bm.* ²⁾ [vattar hans (megi) hoyra oc — *Be, h, l. Xa.* [zarunautar hans hoyra (hoyri) oc — *Oa. Ta, b.* ³⁾ [mgl. — *Bf.* ⁴⁾ hus — *Be.* hus at ser — *Oa. Ta, b.* ⁵⁾ [en þinir kalla oc — *Oa. Ta, b.* ⁶⁾ um lætr — tilf. *Be.* ⁷⁾ [mgl. — *Be, g, k. Oa. Ta, b.* ⁸⁾ zora — *Bk. Oa.* ⁹⁾ [sagt er — *de fl.* Her tilf. *Bb, c, d, f, h. Ob. Na, b:* Sva skal tona . . . þv varum — see Enden af Cap. 26. *Bg* tilf. Eigi skal tafsetia sidan ringt er . . . dagr um vetri — see foran Cap. 16. Her indskyde *Bb, c, d, f, h. Na, b* Capitlet: Ex madr tekr grip manz utedan, der i *Ba* staaer i Anhanget, men forresten aldeles stemmer med sidste Deel af Ländsl. VII. Cap. 39, see dette. *Bb, c, d. Na, b* tilf. desforuden Capitlet: Ex menn dubla &c. — der i *Ba* udgjör Cap. 27. *Bh* tilf. samme Cap. men kun som Slutningsstykke af Cap.: Ex madr tekr gr. m. utedan. ¹⁰⁾ tafsetningar — *fl.* ¹¹⁾ ziarfotner — *fl.* ¹²⁾ [takmerki er — *Be.* [takmerki ero — *Oa. Ta, b.* ¹³⁾ Saal. rettet. nordr, meningslöst *Ba.* ¹⁴⁾ neðan — *Xb.* ¹⁵⁾ ozri — tilf. *Be.* ozri — tilf. *Bn.* zra &c. — mgl. *Bb, c, d, f, h.* ¹⁶⁾ [ozri — *Bl.* inn — tilf. *Bb, c, d, f, h.* ¹⁷⁾ garden — *Be.* ¹⁸⁾ þar — *Bi, n.* ¹⁹⁾ Breidumyri — *Bb, c, d.* mgl. — *Bn.* ²⁰⁾ [sua — *Bf.* ²¹⁾ [nordan m — *Bk.* ²²⁾ [þedan *Bf.* [sua ozan — *Bh.* ²³⁾ Krossbu — *Be.* ²⁴⁾ þar — *Be, k.* ²⁵⁾ [yzir — *Be.* [ozan i — *Bl, n.* ²⁶⁾ alt — mgl. *Be.* ²⁷⁾ Sianess — *Xb.* ²⁸⁾ siontenning — *Bb, c.* ²⁹⁾ oc — *Be. m — Bk.* ³⁰⁾ oc — mgl. *Bf.* ³¹⁾ oz — *Xb.*

I *Oa* ere Oslo Takmark anførte saaledes: (fra 12) En þat er sua vida at Tabuinar bædr rædr zirir nordan boen. zra bædnum oc i nordanvert Vatabergh. zra Vatabergi of i bædin a Mortustokkom of i grindina a Volin. zra henne of i Krossbrekto er upp zar mote Reitabergi of sua vt i neðanverða Reitaberge (saal. rettet fra Textens utydelige: Aokaberge) klæiz. of sua vlt a vagen iamzram Atersefse of sua apter i Tabuinar bæ. I *Ob:* en þat er s. v. at Zadini bædr r. z. nordan nunnu klauster oc vp a Martustokka oc til grindarannar i Valin oc izuir under Engtabergh oc vlt till Threllaborghar oc a midian ziorðan millum hazudhenar of Atershagha.

I *Ta* Tunsbergs Takm. saaledes: En þat er sua uida. izir til Kamznerberghs oc Smorberghs oc þedan oc til Srodakeldu. zra Srodakeldu oc alt upp i Sgrubel oc vt eftir bædenom oc ozra um Gunnarsbo oc ut um Steinin. oc æzter um Zeitar oc i Sartzarlsbruggiur. I *Tb* kun: En þat er sua uida sem at zorno zarre hezuir veret.

I *Na, b.* Enn þat er sua vida sem her seighir um thadmardi. (Ennd saa langt er Bykenns Thadmard som her siges. Emellum Bønderne och Byemendi. Særst almindingen Emellum Bønder Engner och Trundheim. Begøndtie medt Sollefodt, och op igenn thill thamburde op offuer aafenn, thill enn suer som heither Steinuerte. Der ifra och i Norges gl. Love II.

Sva skal kona ganga i tal þeir man sem karlmadr er hon a hus i bo varom.¹

Um vebian ok dulþlan.²

- 27 Eþ men dugla eða lasta³ tenningum⁴ um þeninga.⁵ se upnemt [konongs um-
bodsmanne⁶ allt þat er a borde liggir oc huer þeirra sotr halzre morf slyrs uid
konong. en eþ men vebia haxe at engo⁷ oc se sælta laust.

Um pundara ok vettir. met ok melikerold.⁸

- 28 Nu eþ þui at sva er tælit um allt landet at æinir pundarar⁹ oc [æinar vetter.¹⁰
æin melikerold¹¹ [oc stillur¹² [stulu ganga¹³ at þui sidr megi þrættast þauittrir¹⁴

Jvfr. Cap. 27. L. VIII. 28. Cap. 28. L. VIII. 29.

Gullingsaafenn ætinnfor uordenn, rett thuert offuer murenn, op i thiorrn som talldis Reidtiornn, en part talder thenn medt et annet naffn och talder thenn Holtiornn. Byemardenn sundennfor Byenn þillies medt thenn aae som sunder læpper nedt i þiann, nedt medt Þduktit, som þaa neffnis. Der isra op i Grafsteinn, som liggir paa thenn winnske handt emellum Slade och Skjæfstad. Der isra och op i Bigrannsfordi, siden allt thill Stademardenn — Nb.) Eþ madr vill brott þara oc rindir þipi fra tannde, eða star þestum oc er hann þir hadann midia áá. tha eþi han thads thill skæfnu. En eþ hann þorir eigi that thad, gialde mord silfres kononge oc byarmonnum. Sua þall huer annan thads æsta thesso mæginna Solazott, [oc midr áá ([oc thill midt i Elffuenn — Nb) sem i kaupanghre, oc that thad þora. En huer er eigi þorer, er sader mord silfres mid kononge oc byar menn. Sua þall thads æsta [vidr Niderholm ([indenn for Holmenn paa begge sider — Nb) sem i kaupangre, oc sua þar þora (sem synes udeladt) i kaupangere hæfðe eþ veret, ann eþ madr er á buin þarar sinnar brott or kaupangre. oc (heþir — udeglemt) bunndit bulda sinn, [oc oll zott á þipi ([och eer siellf medt paa þipett eller boudenn, och hæfuer lagt isra þrygginn — Nb) tha þommer madr thill, oc eþter hann thads [thill hann at þryggju sparde, oc vill sua þer hæfue (þor hans) dueulia. tha þall veriannde þora thads sornþiande thill þryggju sporde. en han þall sætt hæfua þitt mat thet a thæima (vistnok Skrifv. f. tæima) þiofuar þollum oc þare that mall sidann eþter loghum ([Da þall thenn som þeffnis liggir thill þrygginn igenn, och forliggir sig medt hannum om then sagh thennum siellf emellum. Sidenn fare thenn sagh louglige — Nb). Det egentl. Takmark i Na følger först i Anhanget, see dette. Stykket en þat er sva &c. — mgl. Bm, Xa.

¹⁾ Sua skal &c. — mgl. her, men tilf. i Enden af Cap. 25: Bb, c, d, f, h. Ob. I Bt findes følgende Marg. Tillæg med en Haand fra 16de Aarh. Nota: Opsto vdrast er sa wide. alt Ladine bed radir for Norden Runnicloster och op aa Martufoda oc till Gundarannir (saal.) i wallin, oc æffuir undir Eideberg oc ud till Trelleborg oc a midian fiordan imellum Hoffuitser och Naters hage. Skens vdrast er sær at ud med bergit till megen bed oc icke tenger eþter neer sa langt som Liis vdrast er, westir fra Lundegierde oc till Jarfangen och imod Saldum gaartz eigdellir, mit n watnit oc mit i Jarwatnit. — Eþtir Sænsbergs priuilegier som Sten by och hæffer da redir deris Kering till Annesir som liggir imellum Hitters, och Leste lenn. Sten by eigir n Serpen kirdegord, fra syndre stettenn oc n hiornit syndre paa tirdenn, alt det synde som der er ætenn saare som mig er Berett. ²⁾ Dette Cap. har i Bb, c, d, f. N sin Plads foran næstforegaaende. Ligeledes i Bh, hvor det udgjör Slutning af det Cap., der begynder med Eþ madr tetr grip manz uledan. Har i Be, n. Ta, b. Xa sin Plads bagefter næstfølgende. Udelades i Bg, l, m. Oa, b. Xa. Antydes i Ta, b kun ved ilm dubt &c. ³⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk, ⁴⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. Resten udeladt — Xa. ⁵⁾ Istf. Resten af Cap.: — Sem þyr stgir (i botinni) — Bb, c, d. &c. — Bi. ⁶⁾ [kononge — Bf, h. ⁷⁾ alsengu — Bf. ⁸⁾ Cap. har i Bb, c, d, f, h. Oa sin Plads længer foran i Byordningen, nemlig i Bb, c, d, f. Oa mellem Cap. 16 og 17, i Bh efter Cap. 18, aller sidst i Bolken. Antydes her kun ved: um pundara &c. — Oa. Ta, b. Udelades i Bg, l, m. Ob. Xb. ⁹⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. Resten udelades — Bn. ¹⁰⁾ vager — Oa. [mgl. — Be. oc ein met — tilf. Bb, c, d, f, h, k. Na, b. Resten af Cap. udel. Bi. ¹¹⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ¹²⁾ [mgl. — Be. Oa. ¹³⁾ [mgl. — Bh. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. ¹⁴⁾ þafunnigir — Bb, c, d, f.

men¹ hvar sem þeir² kunnu fram tóma i landeno. þa er þessi skipan a gorr at skipundare skal vera slitr sem adr er vanr. skal han rísa at halzu skipundi oc þar til er [a ma uega³ halzt annat skipund. með þeim hette at .iiij. vetter oc .xx. skulu gera skipund. þær sem huer þeirra stande [halza niundu mort oc .xx. oc .viiij. ertogar.⁴ þar⁵ nest handpundare oc skal han rísa at halzre vet. oc þar til er a ma vega halzt skipund. En eþ minna þarþ at vega en halza vett. þa vega með skalom oc með melom. Smiorpundare skal vera slitr sem iamnan er vanr [at vera.⁶ þriggia punda smior þeirra at .iiij. mætr oc .xx. gere huert smiorpund. En eþ laupr er um þa skal han eigi mæira standa tomr⁷ en .viiij.⁸ mætr. En þessi skulu mælikerolld vera til grions oc [annars uidlegs⁹ avartar. sakd þat er .ij. gere skipund.¹⁰ halzt sakd. mæli sa at .v.ij.¹¹ gere sakd. halzr mæli oc ziordungr mæles. [oc se provat með rug oc vandregit.¹² þa ero onnur mælikerolld er mæla skal vid hunang oc allzffonar dryk. lyfi oc adra luti þui lita. Er þar zyrst afr. bolle. oc halzbolle. oc iusta. [ero .ij. iustur i halzbolle. tvær halzollar i bolle .iiij. bollar i aft.¹³ Scal logmadr haza pundara þessa alla. vetter oc met. mælikerolld [oc stikur¹⁴ a [Biorguinjar þingi.¹⁵ en þess a millum [liggi undir logmanz laf¹⁶ oc þeirra er [vardvæizlu hava a þvar manna ze.¹⁷ skal þar extir gialtyri oc sffsumadr retta sin mælikerolld. pundara. met. oc stikur. en husþondr ætir þeirra pundarom. [vettom oc stikum. metom. oc mælikerolldum i huers sffsu.¹⁸ Mart skal a hueriu mælikerolld vera slitt sem mærligt a [Biorguinjar þingi.¹⁹ Vere gialtyri²⁰ sffldr at stoda þetta sin a .xij. manadom. en huervetna þar sem rong mælikerolld zinnazt vani sva at eði se til þess hez²¹ síðan. En hvar sem æithuert i þessare græin hœuir rangt [eða umartat.²² sætr mort slyzre uid tonong eþ han vœit.

1) Istf. Resten af Cap.: Sem zyr segir i kaupabolckinum i landzbotinni i .xij. kapitola — Bb, c. 2) kaupar eða — tilf. Bk. 3) [verdr — Bf, h. Oa. 4) [halza .ij. mort oc .xx. of ertog — Bd. [ij. mætr of .xx. ertogar — Bf. [ij. mætr of .xx. of .viiij. ertogar — Oa. [halz .ij. mort oc .xx. oc .viiij. ertogar — Na. Istf. at .iiij. vetter &c. har Nb: all .xx. skipund skal giere eitt skipund. wdi huer skipund .ij. mætr oc .viiij. ortuger. 5) þat — feilagtigt Ba. 6) [oc vega — Bf. Oa. 7) tomr — mgl. Oa. 8) .ij. — Bd, f. Oa. 9) [annars gudlegs — Bd, f. Oa. [allz annars — Bk. 10) pund — Oa. 11) .iiij. — Oa. 12) [mgl. — Bd, f, h Oa. Istf. en þessi skulu &c. har Nb: Item ther ere oc andre madere som manndt wengger oc maaler Orynn, Salt, oc Kornn meðt, oc .v. wanger wdi thunen eller maadenn. halff made, eller fiordungo maade. 13) [wdi huer affe .iiij. Bolle, wdi huer Bolle enn Aannd oc wdi huer halff Aannd .ij. j(u)stur — Nb. 14) [mgl. — Bk. 15) [logdingi i Biorguin — Bd, h. [lffp. i þv varnm — Bf. Oa. [logt. i Nidarosæ — Na, b. 16) [vndir logmanz rade — Bd. [i logm. rade — Bf. [liggi i Otazs kirtio und. logm. lafi — Na. [l. i Ol. t. — Nb. 17) [þonda ze vardvæita — Bd, f, h. Oa. of þeirra &c. — mgl. Na, b. 18) [oc þui ollu sem zyrre greinir (er talt) of se prozat með rug of vandregit — Bd, f, h. Oa. 19) [logdingi i Biorguin — Bd. [logþingi — Bf, h. [huerio þingi — Oa. [logt. i Nidarosæ — Na, b. En eþ noffor hezir omartat. gialdi mort f. skal huerr huszaftr madr eiga mæli (ser — Oa) pundara [of biomara of adrar vagher (mgl. — Oa.) Engi madr skal byggja skipundara ne adrar vagir (Engi &c. — mgl. Oa) en eþ byggir gjaldi mort f. — tilf. Bd, f, h. Oa. 20) [sffsumadr — Bk. 21) hezt — Bd. hezt — Bf. Oa. 22) [mgl. — Bd, f, h. Oa.

Herelster antyder Bf Mandhb. Cap. 21: Nu vill þu eigi bota &c., Cap. 22: Eþ madr lyfr &c., Cap. 23: Engi skal &c.; Landvb. Cap. 6: Nu skulu allir men vita &c., Cap. 7: Nu skulu ver vita hvar ver &c., hvilke 2 Capp.

VIII. Þiogaboltr.¹

Her heyr þiogabolk.

1 Þat er nu þui nefst at var skal engi annan stela.² Nu er þat greinande att ex sa³ madr steln mat⁴ er eigi⁵ fær ser vinnu til þoftr oc helpir svo lizi sinu þirir hungro sater. þa er sa stulldr [þirir engan mun⁶ rexfingar værdr. En ex sa madr er uinnu þor er [ser til þoftr⁷ steln [til oyris⁸ sa er ekki var⁹ at slitu lendr. þa skal han þegar¹⁰ a mot þora. oc loysa hud sina med .iiij. morkum sylzr. Nu steln han annat sin til oyris. loysi hud sina med .v. morkum sylzr. en ex han loysir eigi. late hudina [oc se brugdit lykli¹¹ a tin hans.¹² Nu steln han til oyris þridia sin. late hudina. en tonongr take [.v. mætr¹³ sylzr ax ze hans.¹⁴ En ex sa hin same madr steln oxtar. þa er han dreþr. En ex madr steln til halzrar mætr sylzr sa er eði var adr at slitu lendr. þa skal han a mot þora oc loysi set med .viiij. ertogom oc .xiiij. morkum sylzr eða þare utlægr. En ex han steln oxtar. þa er han dreþr. Nu ex þiozr steln til mætr sylzr i þyrsta bragdi þa hæuir han þirir stolet ze sinu ollu¹⁵ oc haxe slika rexfing sem sa madr leggr a han er tonongs valld hæuir i hendi til rettra rexfinga oc hallde han þo lizi sinu. En ex sa hin same madr værdr oxtar at þyxfu¹⁶ lendr. þa hæuir han þirir gort lande oc lausum oyri oc lizinu meðr.

Þversu með þiozr skal þara.

2 Ex madr steln þioz¹⁷ með¹⁸ sinu er stolet var izra honum þa skal binda þola a þal honum ex vitni ero til oc læidi han bundin til gialthra. En ex han uill eigi uidr honum taka. þa er han setr .viiij. ertogom oc .xiiij. morkum sylzr. þa skal þora þyflumanne. en ex han uil eigi uidr taka. þa [er han setr .viiij. ertogom oc .xiiij. mork-

Jvfr. Cap. 1. Bj. 115. 116. 147. L. IX. 1.

ere forenede til eet; Cap. 8: Um þorgiald, og Indledningens Ertþur þær allar . . . á tomil. (See Side 186). Bi tilføier følgende Capitler: a) Um þarbann, Landslovens VIII. 25, b) Ex madr tetr grip manz uteþan, Landslovens VII. 39, c) Alla þa gripu &c. Landslovens VIII. 18, d) Ex hest eða roff bitr &c. Landslovens IV. 22, alle med Anførelse af de første Begyndelses-Ord. Paa samme Maade antyder Bk de tre sidstnævnte Capitler, med Udeladelse af Cap. Um þarbann. Ob tilf. Stykker af forskjellige Bolker, nemlig: Mandhb. Cap. 21: Nu værdr madr þemdr saftaus . . . malavogtum; Landvb. hele Cap. 7: Nu þutu aller men vita &c., hele Cap. 8: Um þoar giald &c. Indledningen: Ertþur þær allar . . . a tomil. Manh. Cap. 12: Ex madr dreþr mann i kaupstæð . . . lagadomi, hele Cap. 11: Sa þat vera bani . . . tlyrtaridi, Cap. 10: En ex varðmenn . . . ex þeir tenna, þa þere sa . . . her ender Codex, de sidste Blade ere bortskaarne.

¹) Sideovskr. i Bb, c, d. Ingen særskilt Bolkeafd. Bl. Oa. Bolken udel. i Bf. Xb. Af hele Bolken anføres blot Cap. 8—Bg. Første Cap. antydes ei i Bl. ²) Istf. Resten af Cap.: Sem þyr þegir i þiozra þelfinum i landþofinni—Bb, c, d. En þat er her þrigat sem þeir millim kaupangsmanna of heraðsmanna—tilf. Bd. Istf. Resten af Cap.: &c.—Bk. Xa. Resten af Cap. udel. Bf. &c.—tilf. Ta, b. ³) Istf. Resten af Cap.: &c.—Be. Resten af Cap. udel. Oa. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c.—Bi. ⁵) Istf. Resten af Cap.: &c.—Bu. Tb. Resten af Cap. udel. Ta. ⁶) [med engo motte—Bh. ⁷) [mgl.—Bh. ⁸) [mgl.—Bh. ⁹) adr—tilf. Bh. ¹⁰) þegar—mgl. Bh. ¹¹) tlytis marte—Bh. ¹²) [oc se brugdit a tin hans—Na. [och brende þaa sin tindbeen—Nb. ¹³) [til .v. marta—Bh. ¹⁴) ex til er—tilf. Bh. ¹⁵) við tonong—tilf. Bh. ¹⁶) slitu—Bh. ¹⁷) man—Be, h, m, n. Oa. Ta, b. ¹⁸) ze—tilf. de Övrige.

um slyrs¹ kononge oc þvar monnum.² Nu stulu þvarmen eigi sætt gjallda þyrri umbodsmanne eða gjalþyra. en þeir hafa³ sin rett sotta.

Um mot ok um þioxa ræfingar.

Nu skal til motz⁴ blasa oc læidi sa þioz [med zolan⁵ bundin⁶ [til motz⁷ er 3 [tælit hæuir⁸ oc zore fram uitni at sa a ze er bat⁹ oc þat ze var stolet fra honum. oc þat annat uitni at han batt han a þui ze. þa stulu motmen um doma. oc ez þeir doma han misbundin. þa er sa sætr [er bat¹⁰ [v. mortum¹¹ slyrs uid konong.¹² en ez þeir doma han retbundin. þa skal gjalþyri za bana til. En ez han uil eigi þa er han sætr .viij. ertogom oc .ziij. mortum slyrs [uid konong oc þvarmen.¹³ en ez motmen lata han [ganga udomban¹⁴ az moti. þa ero þeir sætir .v. mortum slyrs þo at gjalþyri uili eighi ræfing a læggia.

En stolit er er konungs gardi.

En um þioznad allan þa a konongr oc þvarmen [sem i síðazsta capitulo sęgir.¹⁵ 4 nema stolit se i kononga gardi eða or hans varnadar¹⁶ husum. [þa a konongr ein.¹⁷ oc a sa soln a þui er konongr stıpar zirir gard sin er þadan er or stolit. En ez þiozr temr bundin a mot oc er zoli a bat honum bundin. þa skal huer sit haza þeirra er han hæuir stolit zirir oc vitni bera til at þeir atto.¹⁸ en sa er þiozin tol. þa skal han haza þat allt er þiozren hazdi a ser [oc han tol med honum¹⁹ oc eigi berazt uitni til at adrer men atto. oc þo at han haze til mætr gullz eða mæira. I þeim loghum skal huern þioz doma sem han stal. huar sem han værdr tælin.

Um þa men er rena man þiozi.²⁰

Ez madr ræuir man þiozi²¹ eða utlægom manne.²² svare landrada sol uid kon- 5 ong. en huer annara er i gangu. ero med honum. sætir mort slyrs [kononge oc þvarmonnum.²³ Nu ez ein madr tætr þioz þa liggir honum eði uid þo at [han værði honum laus.²⁴ Nu tennir madr ze sitt þiozstolit i hende odrum manne. oc tætr uid

Jvfr. Cap. 3. G. 253. Cap. 5. L. IX. 3.

¹) [þall han situ setr — *Bl.* [er hann sætr situ sama — *Bm.* [er h. situ settar (sætr) — *Ta, b.* ²) oc þvarm. — mgl. *Bh.* þa skal zora &c. — mgl. *Bk.* ³) sa — *Be. Oa. Ta, b.* ⁴) þings — *Oa.* ⁵) [mgl. — *Bh.* ⁶) bundin — mgl. *Be, l, m, n. Oa. Ta, b. Xa.* ⁷) [a þing — *Be. Oa.* [þangat — *Be, l, m, n. Xa.* ⁸) [batt — *Be, l, m. Oa. Ta, b. Xa.* [bant — *Bn.* ⁹) han batt a han — *Bl.* han batt a — *Bn.* ¹⁰) [mgl. — *Bk. Oa.* ¹¹) [mort — *Be. Oa. Tb.* ¹²) en hinum zutrefli eptir lagadomi — tilf. *Bl, n.* ¹³) [mgl. — *Bh.* ¹⁴) [undan ganga — *Bk.* ¹⁵) [mgl. — *Bb, c, d.* ¹⁶) værndar — *Bm.* ¹⁷) ein: saman — *Bh, i. Xa.* [mgl. — *Bl.* ¹⁸) *Her ophörer Xa.* ¹⁹) [mgl. — *Bl.* ²⁰) Dette saavel som de övriga Capitler af Bolken udel. i *Bb, c, d.* ²¹) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Be, k, n.* Resten udel. *Ta, b.* ²²) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi.* Resten af Cap. udel. *Oa.* ²³) [mgl. — *Bh.* [uid tonung — *Na, b.* ²⁴) [laus verd: — *Bh.*

þe sinu oc stíl svá þirir at et drep huergi niðr konongs rette [eda þóarmanna¹ oc hæuir han uíð þat uatta. þa er hin sannr at sol. en sa orsetr er uíð tætr þe sinu. En eþ han loynir þiozi oc tætr uíð þe sinu. þa er han sætr .iiij. morkum sylzrs uíð konong. Nu mælr þat systumadr eda gíalþyri. at þeir haxe sæt gorþa sa er stólin var oc sa er stal oc haxe drepit niðr konongs rette oc þóarmanna. þa scal sa sem stólin var synia þyrttar æidi. en eþ sa æidr þellr. gíallde .iiij. mætrr sylzrs kononge [oc þóarmonnum.² en hin er þiozr sem adr.

Æþ madr tekr þe sit þiozstólit var.³

- 6 Nu þinnr madr þe sit þiozstólet⁴ oc þyrgir eigi þiozr.⁵ þa scal han haxe uíð nauistat men sína er han tætr þe sítt. en eþ gíalþyri mistruir han oc segir at þiozr þyrgði. þa late han bera uitni sín at eigi var⁶ þiozr uíð. þa er han tol þe sítt. Nu kennir madr manne stúld en odrum uíðrtólo at han haxe tælit uíð þe hans þiozstólno. en sa tvedr nei uíð. sa scal synia með sættar æidi. en sa æidr þellr honum til .iiij. marka eþ han uíssi at þiozstólit var.⁷ Madr sofer annan um stúld oc er eigi þyft þyzt eþtir. þa scal synia með sættar æidi sa er þirir sol verdr. en sa æidr þellr honum til .iiij. marka eþ þellr. En eþ umage stætr. þa scal bota æþr⁸ værl hans. eði a konongr [eda þóarmen⁹ a þui. Nu vædr madr æþ þyztu sætr.¹⁰ þa a sa at taka er stólin var þul gíold þear síns or þe hins sællia.¹¹ oc lofnað þan allan sem han þarþ til eþtirþarar [sem stýnsamir men mela.¹² [oc rett sín eþtir laga dome sem han se rentr íamnyðlo.¹³

Þversv retliga skal þe aþtr taka.¹⁴

- 7 Nu stendr madr þe sítt þiozstólit¹⁵ í hende odrum manne.¹⁶ en han venizt hœimíldar taka. þa scal han æsta tals þirir han oc svá¹⁷ þirir þe þat er han kannar¹⁸ ser. oc gera til æindaga at hœimíldar taki tomi þar. síðan scal han fram þora uitni at þat er hans þe. oc han gaþ eigi ne galt oc eigi solum sællði oc engum baud han um at sællia. síðan ma han taka þe sítt [eþ han uíll¹⁹ oc gere huart sem han uíll. þara brot með þe sinu. eda rœyni hœimíldar tolu hans. Nu [eþ hon breþtr honum.²⁰ þa er han þiozr at. nema han syni með sættar æidi oc næþndar uitni at eigi stal han uttan han tœþti. Sa æidr þellr honum til .iiij. marka eþ þellr.²¹

Jvfr. Cap. 6. L. IX. 7. Cap. 7. L. IX. 4.

¹⁾ [mgl. — *Bh.*   ²⁾ [mgl. — *Bh. Na, b.*   ³⁾ Cap. udel. *Bl, m.*   ⁴⁾ Istf. Resten af Cap.: — *Be, k, n.* Resten udel. *Oa, Ta, b.*   ⁵⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi.*   ⁶⁾ þar — tilf. *Bh.*   ⁷⁾ Æþ — tilf. *Bh.*   ⁸⁾ eþtir — *Bh.*   ⁹⁾ [mgl. — *Bh.*   ¹⁰⁾ ullægr gor — *Bh. Na, b.*   ¹¹⁾ ullæga — *Bh. Na, b.*   ¹²⁾ [mgl. — *Bh.*   ¹³⁾ [mgl. — *Nb.*   ¹⁴⁾ Cap. udel. *Bl, m. Oa,*   ¹⁵⁾ a þiozr — *Ta, b.* mgl. — *Bh.* Istf. Resten af Cap.: &c. — *Be, n.* Resten af Cap. udel. *Ta, b.*   ¹⁶⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi, k.*   ¹⁷⁾ svá — mgl. *Bh.*   ¹⁸⁾ kennir — *Bh. Na.*   ¹⁹⁾ [mgl. — *Bh. Na, b.*   ²⁰⁾ [eþ honum breþtr hœimíldar tati hans — *Bh. Na.*   ²¹⁾ Her indsk. *Nb* et Cap. svarende til Tyveb. Cap. 5 i Landsloven.

Översö madr skal ransaka eptir.

Nú er madr er stolin ze sinu. þa skal han bæida¹ randzfat² þan man [er han 8 uil³ er honum er mestr grunn a at ze hans haze stolit. En hin skal uppi lata vera randzfat.⁴ en er han syniar þa er han sannr at sol. En sa er randzfat bæidir skal haza med ser .ij. huffzasta men en eigi zleiri. þeir skulu ganga in linda lausir oc lata randzfaða set adr en þeir gange in.⁵ hin skal sergia til iartegna adr han gange in a ze þui er stolet er. En er [han hittir ze sitt⁶ i ork manz⁷ eða i⁸ tofðu.⁹ [eða i byrdum.¹⁰ eða i lyktum¹¹ terolldum.¹² þa skal han hallða zirir settar æidi [oc neyndar¹³ vitni.¹⁴ at eigi kom¹⁵ þar at hans uilia eða uitend. En er han hittir utan las oc loto. oc þo i hans husi hallde up settar æidi oc zangar¹⁶ uitni. En er þesser æidar zallazt. zalle til .iiij. marla.¹⁷

Um huinsku men ok sektir (er) við liggia.¹⁸

En er madr stel hundi¹⁹ eða fietti.²⁰ knizi eða bætti.²¹ oc ollu þui er minna 9 er en onrir. þat er huinska. oc er madr værdr sannr at giallde kononge tva aura. en þeim onri er atte oc hæiti madr at værri.²²

Um hauka stuld.

Nú tætr madr haul bundin i reidri²³ oc loynir. þa er han þiozr²⁴ att er hin 10 ljsir²⁵ er atte.

[En er madr stelr fletringi az iordu manz²⁶ þa er sa þiozr at. syni med settar æidi. zellr til .iiij. marla er zellr oc svo hit sama zirir haula. konongr a þær sektir.

Um iardar stul(d) zyrir konungi ok annara manna.²⁷

Nú seltr madr iord konongs²⁸ at uloyri hans²⁹ þa er han (þiozr) at. oc sua 11 sa er kaupir.³⁰ nema han syni med settar eidi. Nú tætr madr markstæina up or iordu

Jvfr. Cap. 8. Bj. 114. Cap. 9. Bj. 115. 147. L. IX. 10. Cap. 10. L. IX. 7. Cap. 11. L. IX. 8.

¹) beidað — Be. Oa. Tb. bidia — Bk. ²) er hann vill — tilf. Bk, k, l, m. Oa. Ta, b. Na, b. ³) [mgl. — Bk, k, l, m, n. Oa. Ta, b. Na, b. ⁴) ransotn — Bg, h, i, n. ransats hus — Bk. ⁵) vitt — Bk. mgl. — Bm. ⁶) [þeir hitta ze manz — Bk. ⁷) manz — mgl. Bm. ⁸) tiffu — Bl. tiffum eða i — tilf. Bm. ⁹) taffum — Be, m. tiffu — Bn. stoftom — Oa. Ta, b. ¹⁰) [mgl. — Bg. [i byrdu eða tofðu — Bn. eða i tiffum — tilf. Ta. ¹¹) lotadum — Bk. ¹²) tlozum — Bg. ¹³) neyna — Be. Oa. ¹⁴) sori — Bl, m, n. [mgl. — Bk. ¹⁵) þæt — tilf. Be. han — tilf. — Oa. ¹⁶) zangadr — Be. zanga — Bl, m. Oa. Ta, b. ¹⁷) Her sluttet i Bg den egentl. Bylov. Farmannaloven staar i Landsloven. Her ender Bk. Farmannal. mgl. Ogsaa i Bm udel. de følgende Capitler af Bolken. ¹⁸) Cap. udel. — Oa, b. ¹⁹) Resten af Cap. udel. Bn. ²⁰) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. ²¹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ²²) Her følger i Be, h. Na Cap. 15. ²³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, l, n. Istf. R. af C.: læita i þiozua bætti er þu þærzt — Oa, som her ender Tyveb. Istf. R. af C.: oc .gij. annur capitula. oc rettir bostar. er stendar i landz botenne — Ta, b, som her ende Bolken. ²⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ²⁵) Saal. rettet. lonsir — Ba. ²⁶) [om Mannð ihager tobbe aff annðenne mandz sttr eller lannðt — Nb. ²⁷) Cap. sættes efter næstfölg. Be. ²⁸) Resten af Cap. udel. Bn. ²⁹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. ³⁰) er han vit — tilf. Bk. Na.

oc sætr niðr i oðrum stad oc þórir a lut þess er a mot, honum a. þa er han þiozr at. oc sætr alæigu uid konong.¹

Um þa men er legiaft undir þyr manna.

- 12 Eyz madr lægzc undir þyr² manna³ oc dreðr.⁴ þa madr a engan ret a ser.

Um þodr eyz madr þarz at hana.⁵

- 13 Eyz madr þær at veg með [rossfe⁶ sinu⁷ oc stendr hoy ner gatu þa er han þarz. þa tate han at usædiu þat sem ros hans þarz þar at eta.⁸

Um epla stuld ok huanna ok annars aldi(u)s.

- 14 Eyz madr gengr i æpla garð.⁹ eða hu(a)nna¹⁰ garð. laula garð eða næpna reit. ærtra eða hauna oc allt þat aldin er men hæгна med gordum eða med giæzlo. tvi-gilldi stada þeim er atte oc .ij. aura i þokka bot. en eyz tætr til oyris eða meira sætr¹¹ sem um annan stuld. En eyz þeir gera þetta er eigi haza þe til at bota. þore til þings¹² oc sværi¹³ þirir eftir lagadome.

Þvers(u) með skal fara eyz madr þinnr þe.¹⁴

- 15 Eyz madr þinnr þær lut manz¹⁵ oc hæuir æigande glatað.¹⁶ þa skal han lysa þirir monnum. en lyst skal samðogrs. ællar væðr han þiozr at eyz han lystir eigi eyz þe er sva myktit at þiozr sol ma nema. Nu skal madr i liose haza þe oc nyta ser oc þo at æigande lome þa eftir er slitid er. þa skal han engu þe þirir þat bota.¹⁷ en þa er ser tallar han skal haza til tvæggia stilktra manna uitni at þat er hans þe oc han a eyz han skal urentr vera oc sværi þar at þullan æid. þa lætr hin at logum lauft.

Þversþ tylztar eida skal vinna.

- 16 Eyz konongr lennir manne landrad. þa skal han synia með tylztar æidi. sva skal oc synia allra ubota mala. Nu skal nærna .vj. men a huara hond þeim er undan

Jvfr. Cap. 12—14. Bj. 118. 119. 148. 149. L. IX. 9. 11. Cap. 15. L. IX. 12. Cap. 16. Bj. 151. L. IX. 13.

¹) En .vj. aurum eyz han tætr upp of sætr hurgri niðr — tilf. Bh. Na, b. ²) þu — Bl, ³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, i, n. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. ⁵) Cap. forenet med næstfölg. som sammes Slutning — Bh; sat efter næstfölg. — Be. Na. ⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, i. Resten udel. Bn. ⁷) [oyt sin — Bl. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. ⁸) Nu þa kapitul, æff madr þinnr þær tutt manns oc hæffuær æigunnde glatað — tilf. Na. ⁹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, i. Resten udel. Bn. ¹⁰) hunna — ogsaa Na. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. ¹¹) [ordi — Na. ¹²) moz — Bh. ¹³) suart — Bh. Na. straffio — Nb. ¹⁴) Cap. indsk. mell. Cap. 9 og 10 — Be. Na. Udgj. Slutn. af Cap. 9 — Bh. ¹⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. Resten udel. Bn. ¹⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ¹⁷) Nu skal madr &c. — mgl. Bh.

scal þorazt. iamna at rette uid han. [þa sem nefstir honum ero.¹ of um þat mal ma tunnigazt vera. huarle sxiader uid han ne safader. zultida men oc valentunna. þa oc er huarle se adr royndir att rongum æidum eða strotvattum. oc haza .vij. az þeim. se sealzr attande oc .iiij. zangavatta zulltida. oc effi at mæinsorum royndir.² Sa scal sværia zullan æid [zirir set³ sem zirir male er. [en aller adrer sanne hans æid⁴ med þui stilorði at æigi uita þeir sannara zirir gudi att sinni samhyggiu⁵ en þeir sværia.

Um settareid ok zyrir huert mal han skal (standa).

Settareidr⁶ skal standa⁷ um oll .viiij.⁸ ærtoga oc .xiiij. marka mal.⁹ [oc svo 17 zirir .x. marka mal.¹⁰ Nu skal nezna .iiij. men a huara hond þeim er safadr er a þan hatt sem sagt er um tylztar æid. haza .iiij. az þeim oc sealzr hin ziorde. tvo zangavatta.

Um lyrittar eid ok tuegia manna eid.¹¹

Lyrittar æidr skal standa¹² um oll .v.¹³ marka mal oc [.iiij.¹⁴ marka mal.¹⁵ 18 þar sem nezndir ero .ij. men a huara hond hinum safada. haxe þa tvo az sem han zær. sealzr se han hin þridi. En zirir mærtr mal [oc þadan az smære.¹⁶ skal nezna til lyrittar æids sin man a huara hond hinum safada. haza æin az þeim. se sealzr annar. zangavattr hin þridi. Þesse æidr skal standa til þess er haza skal tvæggia manna eid eða æineidi. þui at æin skal oyris synia en tvæir tvæggia. svo sem i logbof stl.

Um þa men er sværia ranga eida.

Þeir men er at þui værda tunnir¹⁷ oc sanner at þeir sværia ranga eida oc 19 prouazt þat med sannendum¹⁸ a þa. þa stulu þeir [vera utlægir þrea vætr oc¹⁹ enstis manz eida eða uitna niota. [med þui mote²⁰ at þeir gerdo sel sealzr onyta.²¹ oc giallde tononge .iiij. mærtr sylzræ of .vij. aura zirir huern er sor med honum ez þeir uissu eigi at usort var²² zyr en þeir svoro. giallde huer .iiij. mærtr sem han. En ez þeir atburdir tunnu til at gerazt at þeim monnum værda þær saler geznar er

Jvfr. Cap. 17. Bj. 150. L. IX. 14. Cap. 18. L. IX. 15. Cap. 19. L. IX. 16.

1) [mgl. — Bk. 2) Stykket: þa þat hann synia &c. — mgl. Be. Istf. dette: &c. — Bl. Istf. [sva þat oc: &c. — Bi. 3) [mgl. — Bk, n. 4) [en hinir — Bn. 5) [amulztu — Be, h, n. hugiu — Bl. hyggio — Bi. Na. 6) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. 7) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. 8) .x. — Bn, der udel. Resten af Cap. 9) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. 10) [mgl. — Bk, Na, b. 11) Cap. udel. Bl. 12) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. 13) Resten af Cap. udel. Bn. 14) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. 15) [þriggia — Bk. 16) [mgl. — Bk. 17) tendir — Bl. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, l, n. Her ender Bl, hvori Farmannaloven mgl. 18) fogligum vitnum — Bi. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. 19) [mgl. — Na. 20) [þui — Bk. 21) væri utlægir þhria vætter — tilf. Na. 22) En ez þeir uissu at usort var — tilf. Bk. Na.

uid liggr líz eða límir eða sé alæigu mal. þá skulu þeir sítra uitna niota og undan-
þorslu sem tonongo er miðfun til.¹

IX. Farmanna loðh.²

Her hefr farmanna loð huer loðlig þartekia er.

- 1 i. Sv er loðlig³ þartekia [en engi annur⁴ at i honð skal tala stýrimanni eða hans loðligum umbodsmanni og neðna uitni uid .ij. eða þleiri og segi⁵ þeir til [ahamþnar⁶ er þare tala en hinn⁷ til leigu burðar er skip byggir. En ez þá stíl a um kaupmala sinn. þá haxe þa sít mal er uitni þylogia og bera þeir sua og sueria eptir. [at ver hoyrdum orð nkur beggia og uaru þit þa sattir⁸ [oc samkaupa⁹ um þartekiu.¹⁰ og sua um lefþ og leigu.¹¹ þá er [þat uitni loðligt¹² og at loðgullu¹³ þar tefit [oc at þoarmanna lagum rettum.¹⁴

Um skip þat er þort er i þarir allar.

- 2 ij. Skip þat er ausa þarz [þrysuar a .ij.¹⁵ dögurum¹⁶ þat er tallt¹⁷ þort i þarar allar. nema hafetar uili líta lælare¹⁸ skipi. En ez stýrimenn lata ausa skip sin um netr [a laun¹⁹ þirir hafetum. þá hoyrir þat til suíta uid þa og eigu stýrimenn at bota skada þann allan er ez þui gerizt. huart sem þat uerðr um þior manna eða þe. eða huartueggia. þui at huer a þat þals at bota sem sealþr gerir. Nu er þarmr²⁰

Jvfr. Cap. 1. Bj. 167. 169. Cap. 2. G. 146. Bj. 170. 171.

1) Hertil söies endnu et Stykke om Eder, samt nogle Edsformularer — Na. 2) Dette er den stadige Sideoverskrift gennem Bolken — Bb. I Bd, f. Oa, b. Tb har Farmannaloven sin Plads foran den egentlige Bylov. I Bb har den sin Plads i Landsloven, mellem Kjøbe- og Tyve-Bulken. I Xd, e, f staar den, uden Bylov, ved Enden af Landsloven. Strax ester Ovskr. en Lacune i Bb, der oph. i Cap. 13. Kun i Bb, c, d er Indholdsliste, nemlig: i. Her hefr farmanna loð huer loðlig þartekia er. ij. Um skip þat er þort er (er — mgl. Bd) i þarir allar þirir leigu. iij. Ez (Um þat er — Bc, d) menn toma i þann kaupstad er þeir byriadu þerð sina til. iiij. Ez madr tetr ser þare ez stýrimanni. v. Um stýrima(n) a skipi hueriu. vj. Ez hafeti rnyr skipan undir stýri-
manni. vij. huerfu lengi stýrimanz skal bida eða hafeta. viij. Um kast ez menn hitta i storma. iz. Ez skip lefþigt og þarz þarm ez at bera. z. hual siglingar menn skolu hoggua (or annars mortu — tilf. Bc, d). zi. Ez menn briota skip sin og þarz upp at (at — mgl. Bc) setia. zij. Ez madr leigir eins pundz þar i skipi. ziiij. Ez menn beriazt i kaupþerð. ziiij. Um haznar (hazn — Bc, d) taku og legi. gv. Um haznar ran. gvj. Ez menn liggia uid aþteri. guij. Ez menn sigla með lande fram i samþloti. guv. Ez menn sigla a menn. zix. Ez menn leggja or leigi og tetr eptir bruggiu (uera — tilf. Bc, d). zx. Ez menn draga aþteri upp. zxi. Ez menn leggja þelag samann. zxij. Ez menn ueria badir sinu goz. zxiiij. Um uardhalld a skipi. zxiiij. Um setkir innan þoar. 2) hin þrysta — tilf. Oa, b. 4) [mgl. — Oa, b. 5) leggi — Oa, b. 6) haznar — Oa, b. 7) [huart þeir haxe þar tefit. En hin — Ta, b. 8) [mgl. — Ta, b. 9) [um kaupmala — Bm, n. [oc samer — Ta, b. 10) þare — Ta, b. 11) leib — Ta, b. 12) [þui uitni lotet — Ta, b. 13) loðgullu — Ba. 14) [mgl. — Bm. 15) [þryvar a þrim — Bi, m, n. 16) daghum — Tb. 17) uatþrogtt og þat — Ta, b. taf — Xb. 18) teflare — Be. 19) [a launungu — B. mgl. — Xe. 20) þarmar — Be. þarmadr — Bi, Nb, saal. og opr. Oa, men senere rettet til þarmr.

a skip kominn zot oc matr [oc drydr¹ oc allt þat annat er til var etlad oc synizt hasetum sem skip se oxladit [undir þeim.² En styrimonnum geyr syn adra oc lakka þeir mundanga ladi³. [þa skolu þeir nemyna⁴ styrimenn .ij.⁵ af adrum skipum ex til eru. Nu ex þeir uilia þui til guds skota at þeir uilldu fara a sua ladnu skipi [iamlanga zerð.⁶ þa eigu hasetar eigi at uanda [þa ladzlu⁷ zirir styrimanni. oc zare þa uid sua buit. En ex þeim styrimonnum er til loma þidir oxladit uera. þa skolu styrimenn zyrst af bera sina uaru alla adra en þeir hazdu etlad til reida kaupz. zirir þui at skip er huergi zort ex reida stortir. En ex [þa er en oxladit.⁸ þa skal sa zyrst af bera er sidazt⁹ tol [oc telit hezir¹⁰ zari. oc huer eptir adrum sem zare tol oc¹¹ til þess er þeim [þidir mundanga ladi¹² uera er þat mal skolu skya¹³ oc til uaru nezndir.¹⁴ En ex eigi eru styrimenn sua ner a adrum skipum at þeim megi uid loma. þa skal bõndr til nezna þa er nestir sitia¹⁵ oc helzt hazza uit til oc uaner eru i kaupzerdum. at skya þetta mal eptir þui sem zyr uar sagt. En huerium þeim manni sem af gengr [skipi þui með zot sin oc ze.¹⁶ þa eru styrimenn skylldir til at za þeim annat zar iamgot til þess landz sem þeir hazdu sit adr [til ætlat. En ex þeim zæzt eigi þa greidi þeim slika leigu sem þeir skildu taka af þeim ex þeir zore þengat sem þeir hazdu ser¹⁷ zare telit. En a þeim degi er styrimadr uil ut leggja skipi sinu. þa skolu allir skiparar til loma naudsynia laust. Sua eru oc allir hasetar¹⁸ skylldir [til at zylgia skipi til upp at setia¹⁹ naudsynia laust.²⁰ En huer er eigi er þar setr oyri silzrs uid konong. en þat eru naudsyniar sem log skya. En þegar þar lemr skutstazn sem adr var framstazn oc horzir²¹ skip²² a leid. þa a styrimadr skipleigur allar nema hann uili bætr gort hazza.²³

Þu þat er menn koma i þann kaupstad er þeir byriada zerð sina til.

ij. Nu loma menn i kaupstad þann²⁴ sem þeir [hazdu etlat²⁵ eða i annan 3 stad. oc ueria þar uaru sinni oc buazt nu þedan oc bera a²⁶ oc uilia heim aþr fara oc geyr þeim eigi byr. en styrimadr bydr þeim skip sitt [a at liggja²⁷ sua lenge til heimzerðar²⁸ sem þeir uilia. [nu uilia sumir lengr liggja til heimzarar en sumir.²⁹ þa skolu þeir rada er zleiri eru saman þo at einum auki. en styrimadr odlazt leigu sina [þo at skip setizt upp.³⁰ En at uare skal styrimadr skipa skip sitt huert er hann

1) [mgl. — Bm, n. 2) [mgl. — ß. 3) [mgl. — Ta, b. 4) [nezni styrimadar — Ta, b. 5) .ij. — Xd, f. 6) [iaml. teib — ß. [iazntegha — Be. 7) [þua tabit skip — ß. [þua tobno — Oa. 8) [þeim þittir þa enn eigi zort vera — Be. 9) eystir — ß. 10) [mgl. i alle de Övrige. 11) telit hezir — tilf. de ß. 12) tara — Be. 13) [er zort oc mundanga (er) ladeit — Ta, b. 14) eru — ß. 15) [mgl. — Bg. 16) [mgl. — Bd. Oa, b. 17) skiparar — ß. 18) [til at z. skipi til upfatar — Ba. [skip upp at setia — ß. 19) Sua ero oc &c. mgl. — Be. Ta, b. Xb. 20) hezir — Xb. hozuer — Oa. 21) stazn — ß. 22) huat sem aff skipi verdir sidann — tilf. Na. 23) [þannig — Xe. 24) [hazza ser zari (til) telit — ß. 25) zot sin — tilf. Ta, b. 26) [at leiga — Be. Ta, b. 27) zarar — Ta, b. sem þeir uilia, sumir lengar, sumir þemmar til heimzarar, oc leigi — tilf. Ta, b. 28) [mgl. — Ta, b. þemmr — tilf. de ß. 29) [ei at sidr — Xb.

uil oc eru þeir næst þari er þengat þoru með honum at ianre¹ leigu vndir sua milla lest.² En ex styrimadr setr upp skip sitt þirir vttan³ löngi hafeta [oc uilia þeir⁴ þarit haza. þa eigu þeir þar heimolt at vare þengat sem þeir tofu [leigu laust.⁵

Ex madr tekr ser þari af styrimanni.

- 4 iij. Nu taka menn ser þari af styrimanni oc segir hann sitt huerium huert hann uil þarit haza. nu þar sem leid⁶ stíl. þa vil huer þannig sem þare tof ser oc hezt [upp þretta með þeim.⁷ þa skolu þeir sitt mal haza er þleiri eru saman þo at einum auti. en styrimadr skal engu om rada. En ex allir uerða iammargir þa skolu þeir bera luti i skaut⁸ oc haxe þeir sitt mal er [lutr þylgir.⁹ Nu uilia þeir af skipi ganga ser lögð uar þirir boren oc lausungar ord.¹⁰ þa skal styrimadr giallda mort silzrø huerium þeirra er af gengr skipi þui oc¹¹ skipleigur þær om fram er hann tof af þeim. En hinum er nu eru eptir a skipi þa¹² skal hann þa sua marga menn at þeir se ual lidþorir¹³ oc hallða þa með sinum toft þengat til [þess kaupstadar¹⁴ er þeir haza ser þari telit.¹⁵

Om styrimann einn a skipi hueriu.

- 5 v. Einn skal styrimadr a skipi hueriu. hann skal þridiungi meiri lest¹⁶ haza en hafetar¹⁷ oc þo eigi¹⁸ meira vppleggja¹⁹ en hafeti þirir þui at hann skal þridiung haza ser til reida kaupz [ex hann þarþ.²⁰ þat eigu allir hafetar at þlytia þui [at þat²¹ skal lada i kloþa inn. Styrimadr skal leidsagu mann þa en allir tull. þar skolu lestir allar iamstorar²² uera [at þullu þare.²³ nema sumum hafetum se stíld²⁴ meiri lest eða minni. Sua skal huer haza milin²⁵ punda þunga i lest sina sem hann hezt ser þare vndir telit [oc leigu þirir þest.²⁶

Ex hafeti rygr skipan vndir styrimanni.

- 6 vj. Nu ex hafeti rygr skipan vndir²⁷ styrimanni oc uerdr þat uitniðrast. rygr hann skipan innan landz þa er hann setr mort silzrø [uid styrimann²⁸ þirir lest²⁹ hueria er af berst. En ex hann rygr skipan vndir styrimanni i Danmorku eða i

Jvfr. Cap. 6. Bj. 175.

1) samre — Ta, b. 2) sem þeir haza — tilf. Ba. sem adar hafðu þeir — tilf. Ta. 3) uilia of — tilf. Oa, b. 4) [þeira sem — Oa, b. 5) [at anduerdu — Oa, b. 6) leid — mgl. Bg. 7) [þetta vpp með þeim om þretta — Be. [þetta u. m. þ. til (með) þreto — Bg, m. Xd, f. [upp deila með þeim — Oa. 8) of luta — tilf. B. 9) [liota — Ba. 10) [er eigi þylgir lutr — Bg. 11) [e — B. 12) þa — mgl. B. 13) leidsorir — Xb. 14) [kaupstænu — Ba og B. [kaupa — Ta, b. 15) at (þui) sinni — tilf. Oa, b. 16) ahogn — Oa, b. 17) huer hafeta — Oa, b. 18) eigi — mgl. Ta, b. 19) brigða — Xb. 20) [mgl. — B. 21) [mgl. — B. 22) þitirar — Be. Ta, b. 23) [mgl. — Bg. 24) þylð — Ta. 25) margra — B. 26) [mgl. — Ta, b. 27) þirir — B. 28) [mgl. — B. 29) ahogn — her og nedanf. Na.

Þautlande eða i Suidiod giallde .ij. merkr silzrs. aðra konungi en aðra stýrimanni zírir lest hueria er æz berft. En ez madr ryzr skipan a [Gottlande eða Samlande.¹ setr .iiij.² morkum silzrs. a konongr halzt en stýrimadr halzt. En ez madr ryzr skipan a Englande eða i Ortnoyum.³ a hiallande.⁴ eða i færoyum. giallde .viiij.⁵ merkr silzrs halzt konungi en halzt stýrimanni. Ryzr madr skipan a Grønalande⁶ eða a Íslande eða i Gaurdum austr. giallde [.viiij. ertogar oc⁷ .xiiij. merkr silzrs. halzt konungi en halzt stýrimanni. Nu heitir⁸ þegar skipan rozen er [einnhuer skipare eða zleiri⁹ lemr eigi til skips¹⁰ [með uarningi sinum¹¹ i¹² þær steznur er aðrer skiparar¹³ toma oc stýrimadr gerir.¹⁴ oc haza oll slík log i heimzærd sem þeir hazðu i heimanzærd oc skip i allra þeirra abyrgð om zlutning þar til er skip er upp sett nema stýrimadr uili bætr gort haza.¹⁵

Guersu lenge bida skal hafeta eða stýrimanz.

vij. Nu lemr¹⁶ byr a. þa skolu hafetar bida stýrimanz sine .iiij. seuar zoll¹⁷ 7 en sidan megu þeir sigla¹⁸ at orseliu þo at hann tome eigi. Nu zæ hafeti zra skipi vttan longi stýrimanz [oc hafeta.¹⁹ þa skolu þeir bida hans .ij. seuar zoll. þa megu þeir zara at orseliu. Nu gengr hafeti zra skipi oc lemr byr a þa skolu .iiij.²⁰ menn ganga a land upp oc skal einn þeirra standa uid bryggju spord en [annar oc þridi²¹ upp zra honum²² sua²³ at huer megi hoyra annars op.²⁴ [oc opi þrysuar²⁵ oc gange sidan til skips. En ez hann lemr þa eigi [til skips²⁶ þa megu þeir zara at orseliu ez hann er a kristnu lande staddr. En ez hann er a heidnu lande þa bida þeir hans .iiij.²⁷ seuar zoll ez þeim er hafsta laust zírir heidnum monnum. Nu stendr madr eptir i bygdri oy. þa leigi²⁸ þeir honum [zær til meginlandz með ze hans.²⁹ En ez hann stendr eptir i obygðri oy. þa skal leggja honum upp .v. natla uift oc eldz zori. bat oc bulongri [oc huers dags stid(i)u hans.³⁰ Nu stendr madr eptir en matunautar hans bida mann a lest hans oc haza uid þat uatta. en stýrimenn oc hafetar tuedazt eigi þurza. þa [zrialsar þat³¹ ze hans uid stýrimann oc hafeta hual sem [i hueriu³² uerdr. Nu toma hermenn at þeim oc lemr eitt huert heruapn

1) sama lande — Oa. Saglande — Xe. [i Gullanndt. i Sagenn eller i Zndþætland — Nb. 2) .iiij. — Xe.
 3) Urtnoyum — Oa. 4) hiallande — fl. Jatlände — Oa. 5) .iiij. — Bn. 6) Grønalande — Ta, b.
 7) [mgl. — Xe. 8) er — fl. 9) [madr — fl. [skipari — fl. [hafeti — fl. 10) þa steznu — Xd, e, f.
 11) [mgl. — Bn. 12) oc — Ba. 13) hafetar — Bg. 14) ord — tilf. Be. Ta, b. steznu tilf — tilf. Oa, b.
 15) ((a) er æ — tilf. Bg. Xd, f. 16) sa — tilf. Bf. 17) i [amt — tilf. Bg. 18) zara — fl. haza byr — Bg. 19) [mgl. — Bm, n. 20) þeir — Bf. Ob. tuer — Na. .ij. — Nb. 21) [Saal. — Bc. [tværir oc hin þridi — Xb. [aðrir — Bn. [annar — de Övriga. 22) honum — mgl. Be, m, n. 23) oc hin þridi þar nefst. oc opa [sua haat þrir — Be. of hin þridi þar nefst oc opa (ope) [sua haat þrem sinnum — Ta, b. 24) raust — Be. Ta, b. ord — Bg. 25) [mgl. — Be. Ta, b. 26) [mgl. — de Övriga. 27) tvau — Ba, e, f, g. Oa. Ta, b. Xb, d, e, f. .iiij. — Ob. 28) leggi — Be. Tb. flutu . . . leggja — Ta. 29) [þar til lande ze stit — Be. Ta. [up þ. t. l. z. f. — Tb. 30) [hu. d. kapo hans — Bm. [mgl. — Xb. 31) [zrialsar þeir — Bg. Ta, b. 32) [i uigi — Ba. [i huigi — Bt. [æz honom — Oa, b.

innan bordz [æz uyrði¹ oc uerða menn farir æz eða drepnir oc haza þeir eigi mann bodit a lef þans [er eptir stod.² þa hezir hann zirirgort huerium peningi³ er hann atte þar i flipi. Nu þara menn þra flipi með allra rade bæde flirimanna oc hafeta oc lemr þa uyrðr at þeim þa haza þo ze flit þeir er [ziarre uaru fladdir⁴ æz hinir þa uart er a flipi varu eptir.

Um haft æz menn hitta i storma.

- 8 viij. Nu æz menn hitta i storma eða uall⁵ eða þann vanda at þeir þurzu⁶ flip flit at letta. þa flal allum izirburd þyrft lafa. Nu þarz meira zirir bord bera þa flal þui⁷ lafa er [þungazt er oc⁸ þeminzt huer sem þann uarning a [æz þui ma na.⁹ Nu¹⁰ flolu þeir allir er innan bordz eru giallda þeim uerð zirir er atte flua mitit sem þeir mattu við þa i þeim kaupflad sem þeir loma þa til. flua at allra þeirra uerði iammitil flade æz iamnu ze. þui at laft flal [þara eptir þear magne¹¹ en eigi at mannmergd eða lefa tale. En æz þeir loma með heilum bunla¹² til kaupfladar flua at þeir haza engu laflad. þa flolu þeir flua izirburð flipta at allir flolu iammitit æz haza. flua flirimenn sem hafetar. nema þat at þeir flolu halzu¹³ meiri leigu zirir þa lef haza en zirir adrar þær er þar uaru [vtegnar¹⁴ a flip.¹⁵ flua margar sem þær uerða.¹⁶ En þat er izirburðr er þa liggir eptir er huer hezir uegit flua lef zulla.

Æz flip leflit oc þarz æz bera þarm.

- 9 ij. Nu æz menn hitta i [uall eða¹⁷ þann uanda¹⁸ at menn¹⁹ lefa flip flit flua miol at þarm²⁰ þarz æz at bera oc er þo þotande þa flolu hafetar allir biða halþan manað uiftra²¹ daga. En æz nokorir fliliazt þyr uid flip en nu er mælt zirir ottan rad [eða lonþi²² flirimanz þa er hann fler .viij. ertogum²³ oc .ziij. morlum flizrs [er þyrflr ryzr flipan.²⁴ uid [lonung oc flirimann.²⁵ en hinn huer annara morfl flizrs er flidar gengr æz þar til er þeir eru flua þamennir eptir at flip er vþort zirir lidlonfla²⁶ flar. en þeir eru engu fler er flidar ganga æz. En æz flip

Jvfr. Cap. 9. Bj. 174.

¹) [æz uyrði — Be. ²) [æz offræði — Na. [mgl. — Bg. Xf. ³) [mgl. — Bm. ⁴) ziar flua — tilf. Ob. Xb. ⁵) [þra þara — Bg. ⁶) flomarvolf — Ta. e. volf — mgl. Tb. ⁷) at — tilf. Be, hvorpaa denne Cod. forbigaar det övriga af Cap. samt Begyndelses-Ordene af næste, og fortsætter med Ordet læsta som om Intet manglede. ⁸) næst — tilf. Bg. ⁹) [mgl. — Xe. ¹⁰) [mgl. — fl. ¹¹) of — de fl. ¹²) [uera allra þeirra magne — Bf. [þara (at) iaþno ze — Oa, b. ¹³) bufla — Bg, n. Xe. ¹⁴) halzu — mgl. Bg. Ob. ¹⁵) utætnar — Xb. ¹⁶) [i uegnar — Bi. ¹⁷) er þar &c. — mgl. Bg. ¹⁸) [mgl. — Bm, n. ¹⁹) [þau uall oc uazelli — Ta, b. ²⁰) þeir — fl. Her beg. igjen Be. ²¹) uarneng — Ta, b. varu — Xd, e, f. ²²) [þgnra — Be. Ta, b. ²³) [mgl. — Bi. ²⁴) ertogum — mgl. Bd. ²⁵) [er þyrfl (þyrfl) gengr æz — fl. ²⁶) [flirimann — Bg. Ob. ²⁷) þamenniz — Ta, b.

hrytr i spon oc eru menn a zridu¹ lande.² þa stlizt menn eigi zyr uid skip en reida er borgit þeim sem þa ma nazt³ oc sua [skipræ oc tre.⁴

Guat siglingar menn skolu hogga oc annars manz mortu.⁵

z. Siglingar menn skolu eði hogga i annars manz mortu nema⁶ [til eðbz 10 norytis⁷ ez uti byr vm netr⁸ salir i sama stad. nema hann nai huarli kaupi ne orlozi oc gengr nauðsyn uid. þa hoggi meðan hann þarz oc borte marlar spell landnams lauft. ez sa amalgar er a eða hans umbodsmadr. En ez a skipi byr. tali eigi meira en þeim uinzt samðogris nema sua sem zyr stl.⁹ En ez meira hoggr borte marlar spell oc landname landzdrotne nema hann [lozi.¹⁰ Farar greida bot¹¹ eigu þeir oc at hogga ez bilar at skipi eða steda.¹²

Ez menn briota skip sin oc þarz upp at setia.¹³

zi. Nu þarz skip upp setia.¹⁴ steri styrimadr¹⁵ bod [upp¹⁶ sua uida at þeir 11 uerdi zullaxla¹⁷ upp at setia oc oft þat skip.¹⁸ setr huer halzum¹⁹ onyri silzrs ton- onge er eigi lemr [til þess skipdrattar.²⁰ hueruitna þar sem menn briota skip sin oc þidiazt eigi sialzir za borgit ser. þa steri [þeim bod er nefter bua.²¹ sua morgum sem þeir þidiazt þurza innan þeirrar skipreidu. með onkium sinum. þeir er þui loma uid. skolu þeir haza .v. aura zirir lest hueria er þeir uinna upp. skolu þeir oc þar með hialpa²² skipi oc reida. En huer sem eigi lemr eptir bodi selizt [halzri mort silzrs uid tonung en halzri vid skipbroz menn alla.²³

Ez madr leigir eins pundz zar i skipi.

zij. Ez madr leigir [eins pundz²⁴ zar az²⁵ hafeta oc byggir hann [at lag- 12 um.²⁶ æ meðan hann a eit pund²⁷ innanbordz²⁸ þa a hinn þat er leigdi. En ez madr leigir .ij. punda zar at hafeta oc sua þo at zleiri se. þa a han stlft at haza az

Jvfr. Cap. 10. L. VII. 22. Cap. 11. L. VII. 23.

1) þurru — Be. 2) staddir — tilf. fl. 3) natgazt — Ba. 4) [skipre — Ba. [skipræ — Bd, f. Na. [skipro — Bi. [skipreida — Bm. [skipra — Oa. [skipi — Bg. Ob. [skip — Ta, b. [skip — Xd, f. oc sua &c. — mgl. Xe. 5) Ingen Cap. Afd. i Ta, b. Cap. mgl. — Bg, m. 6) umzardar men en zararbot ez bilar at skipi eða — tilf. Bn. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. 7) [æðivid — Ba. 8) vatr — Ba. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. 9) En ez &c. — mgl. Ba. 10) Fra (6) umzarda men — Ta, b. 11) [hoggu zarargr. bot — Xb. 12) eða steda — mgl. fl. 13) Ingen Cap. Afd. i Ta, b. Cap. mgl. — Bg, m. 14) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. 15) madr — Oa. 16) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. 17) [mgl. — Bd, f. Oa, b. 18) Resten af Cap. mgl. Ta, b. 19) halzum — mgl. Oa, b. Xf. 20) [mgl. — Xd, f. 21) [bod bondum — Bn. 22) biarga — fl. 23) [.vi. aurum f. haza halzt tonongr en halzt skipbr. menn — Ba. [.v. aur. f. halzt tonungi en h. fl. monnum — Bn. Xd, e, f. [halzre mort f. vid tonongen. of eigu skip broz men (allir) halzt — Oa, b. 24) [.ij. punda — Tb. þunga — tilf. Oa, b. 25) styrimanni eða — tilf. Be. Ta, b. 26) [a launungu — Tb. 27) punda zar — Be. Xe. 28) innanb. — mgl. Tb.

pui hueriu sem¹ af sinum pundum. En ef hafeti uil eigi fara þar sem hann tof ser fari oc hefir hann eði adr a skip borit. þa skal hann greiða styrimanni flita leigu sem [hann flidi². honum oc fare hann þangat sem³ hann hafde ser fare tekil. En ef styrimadr ryr skipan vndir hafeta. þa skal hann halda flitú upp uid hafeta sem hafeti atte⁴ uid styrimann ef hann hefði rozit⁵ uid hann. Nu telr madr ser fari oc ber ahomzn⁶ sina a skip oc bæra þær naudsyniar til með honum at honum er [synn fear flade⁷ i ef hann fer. þa fari hann styrimanni hafeta annan iamgodan⁸ i flad sinn oc iammilla lefi oc leigu. En ef hann fer engan þa fare flaftr nema styrimadr lofzi honum afgongu.

Ef men beriazt i kaupferdum.

- 13 giiij. Nu ef menn beriazt i kaupferdum oc settaf menn þar⁹ með styrimanf raðe oc hafeta. þat a huergi at riufa.¹⁰ en [Noregs konungr¹¹ a sol¹² þa er uid liggir oc fori fa konungs umbodsmadr¹³ sem þar hefir len¹⁴ sem þeir riufa bulla¹⁵ [oc flipa af flipi.¹⁶ En ef Noregs menn beriazt eða gera [aðra uknytini þa¹⁷ er sett liggir uid i Danmorku eða adrum landum oc bota þeim syflumonnum¹⁸ sem þar hafa len izir. þa eru þeir vsetir uid Noregs konung er (þeir) loma heim oc hafa þeir¹⁹ .ij. manna uitni at þeir böttu þar sem þeir brutu ef þeir hafa uid [vflenzfla menn²⁰ att. En ef Nordmenn²¹ beriazt sinn i millum. [borte Noregs konungi²² fribrot er þeir loma heim. þui at a hans þegn uar vnnid. oc se þui meir uid sundrþykt [sinn i millum.²³

Um hafutaku oc lægi.

- 14 giiij. Sa a homzn en ror²⁴ en sa lægi²⁵ en fyrst lemr landfestum om [festar hef.²⁶ En ef madr ueitir manni hafnar ran þa setizt [huer þeirra morf flftrs er a þui flipi er. iamt styrimadr sem hafeti.²⁷ þa sett a halfa²⁸ konungr en halfa þeir sem hafnar [ran uar ueit²⁹ oc flipti at mannmegð. En þat er hafnar ran ef madr hogggr festar manf eða [lofzir oc³⁰ bægir³¹ þeim or lægi sem adr lagu firir. Nu eru menn margir a flipi saman [þeir er flðar loma³² oc bua eigi aller om eitt lyndi³³.

1) huar — tilf. *Ta, b.* 2) zefli — *fl.* 3) Saaledes *Bc, d.* [mgl. ved Forgl. i *Bb.* 4) atti — *fl.* 5) flipan — tilf. *Bg.* 6) aam — *Ob.* 7) [fustar flade. oc mytil vanhagar — *Ta.* 8) iamgodan — mgl. — *fl.* 9) innanborðs — *fl.* 10) i Noregs konungs riti — tilf. *Bf.* 11) [hann — *Bf.* 12) sett — *fl.* 13) [syflumadr — *fl.* 14) [flflu — *fl.* 15) bunfa — *Ba, e, f, i, m. Oa, b. Ta, b. Xd, f.* 16) [til vppflipanar — *Ta.* [mgl. — *Tb.* 17) [onnur otnytili þau, [onnur ungtini þau, [onnur otnynni þau — *fl.* [annur ungti þar — *Ta.* 18) Saal. *Bc, d.* og de Övriga. konungsmonnum — *Ba.* 19) *Her ophöfer Lacumen i Bh.* 20) [vflenzfla man — *fl.* 21) þeir vardmen — *Ba.* 22) [þa a Noregs konungr — *Bm, n.* 23) [i kaupferum — *Xd, f.* 24) gerer — *Be.* 25) læggi i — *Be.* 26) [aburd — *Bh.* 27) [han halgre morf f. uidr konungh. oc uid þa (oc uid þa — mgl. *Tb*) sem a flipi ero. sua styrimadar sem adrar hafetar — *Ta, b.* 28) Noregs — tilf. *Bg.* 29) [uaro rænter — *Xc.* 30) [mgl. — *Xd, f.* 31) vægir — *Oa.* bögir — *Ta, b.* 32) [þui er flðar tom — *Ba.* 33) lunderni — *de fl.* linnindi — *Be.* flaplyndi — *Bg, h.* flap — *Bi.*

oc segia sumir at eigi mundi uera at roet ez hann¹ rede oc syni uilia síns með eins, eidi huer þeirra oc se þa saklausir. En ez þeir² vilia eigi [gjallda er háznar ran veittu. þa³ sofe sem uita ze þar sem þeir [riuxa bulka⁴ sinn til uppstípanar.⁵

Um háznar ran.⁶

xv. Þat er en háznar ran ez menn sigla i azleris⁷ sæte i hozn oc sigla adrir 16 eptir oc leggja sua ner þeim at eigi er sueizirum.⁸ Nu roða⁹ hinir um er zyrri tomo til háznar oc bidia þa [brott leggia¹⁰ er síðar tomo sua at stíþ þeirra házi¹¹ rum oc eigi liggi stíþ a streingium þeirra. nu uilia þeir eigi brott.¹² þa er þat háznar ran. Sua oc ez stíþ brýtr vndir þeim eða stolu þeir brott leggja er zyrri tomo. þa liggir her sett uid þetta háznar ran sem uid hitt er zyr uar sagt. En ez þeir briota stíþ vndir monnum [er síðar toma.¹³ huart sem þeir briota i azleris sæte eða landzestum eða reida¹⁴ spell gera. þa stolu þeir borta spell sem stynsamir menn meta oc ozundar bot a ozan [v.j. aura sílzr.¹⁵ En ez þeir uilia eigi borta. þa liggir su hin sama sot uid sem zyr uar stíld.

Ez menn liggja uid azheri.

xvj. Nu skal stýrimadr [bate rada¹⁶ oc ez þeir liggja uid azheri¹⁷ þa late zlytia 16 haseta til landz [eitt sinni¹⁸ a dag oc ut aptr. en matsueina¹⁹ [þrnsuar. eitt sinni at tala vatn en²⁰ tpsuar at mat bua. Sa skal bat zesta er ezst²¹ gengr or. En batz zestr skal zram tala at bulka²² brun²³ þegar [batr er heimtr²⁴ at stíþi.²⁵ Nu ez [brestr or²⁶ býrði²⁷ eða barde.²⁸ [eða brestr rong.²⁹ [eða uidia³⁰ stítnar³¹ eða³² batz zestr. þa abyrzigt stýrimadr bat sinn oc zae hasetum annan bat eða abyrzigt allt þat [er a³³ er ez nokot kann a bordi at bresta³⁴ zírir ballongis sáfir. En ez tnutr³⁵ losnar.³⁶ gjalldi sa bat er [tnut tnyti³⁷ ez eigi lemr aptr. eða zae³⁸ bat annan ez hann uil eigi abyrzigt³⁹ sem stýrimadr.⁴⁰ En ez nokot tetr bat [at

1) þeir — de fl. 2) Saal. de Övrige; þeirri ved Skrf. — Bb. 3) [gjallde þeir háznar raan — Bf.
4) Saal. Bg, n. Xe. bunta — de Övrige. 5) [stípa upp — Bm. 6) Ingen Cap. Afd. i Oa, b. Cap. mgl. Xb. 7) Saal. og Bc, d. atteris — de Övrige stedse. 8) [veizingar rum — Be, h, n. Oa, b. Ta, b. suiz rum — Bg. Xe. 9) roa — Oa. 10) [rjma — Oa. 11) suiz — tilf. Bg. [veizingar — tilf. de Övr. 12) rjma — Ta, b. leggja — tilf. de fl. 13) [mgl. — Bn. Na. 14) rada — Oa. 15) [eztir taga dome — Ba, e, g, i, m, n. Na. Xd, e, f. 16) [borta reida — Bg. 17) atteri — de Övr. stedse. 18) .ij. finnum — Bi. 19) matgerðarmenn — Bh, m. 20) [mgl. — Oa. 21) síðast — fl. 22) Saal. og Bc, d, f, g, n. Xe. bunta — de Övrige. 23) rum — Xe. 24) [han rör — Xd. [or bate er han rör — Xe. 25) þegar &c. — mgl. Bm. 26) [baatzestr brestr a — Bm. 27) barði — Ba, e, g, h, i, m. Na. Xd, e, f. bordi — Bf, n. Xb. Oa, b. Ta, b. 28) býrði — Ba, e, g, m, n. Ta, b. Na. Xb. bordi — Bh. Xd, e, f. 29) ringr — Xd, e, f. [mgl. — Bm, n. 30) uid — Xe. 31) [mgl. — Bd, f. Oa, b. 32) [eða stítnar — Ta, b. 33) stíþi — tilf. Be, h. Na. Oa, b. 34) [sem a borde kann bresta — Bm. [sem at borde kan veraft — Bn. veraft — Oa. 35) batr — Bg. aburðar — Oa, b. 36) bilar — Oa, b. 37) [zefsi — Bm. [a bar þan aburð — Oa, b. 38) stíparum — tilf. Ba. 39) borte — Oa. borta — Ob. 40) en ez &c. — mgl. Be, g. Ta, b.

ouillia¹ styrimanþ. þa skirfote² hann rane a hendr þeim [uid .ij. uatta. þa er hinn setr halþri³ morf silþrs uid styrimann.⁴ [En ex nokor tetr bat lonyis lauft oc rorr brott sua langt at leita þarþ. þa er hann setr morf silþrs uid styrimann⁵ oc þore iamgodan bat aptr sem hann tof. En ex nokot grandar [monnum eda⁶ skipi þirir batlonyis⁷ salir [medan batr er brottu.⁸ þa skal hann bota .viiij. ertogum oc .xiiij. morkum silþrs halþt lonungi en halþt styrimanni. En ex i spon brytr. bote skada allan eptir þui sem skynsamir menn meta. En ex skip er botande⁹ þa late [a bota er bate [rorer brott¹⁰ oc giallde .v. mertr silþrs halþt lonungi en halþt styrimanni. En þirir huern mann er tynzt þirir batlonyis salir giallde [þa er bate rorer¹¹ brott¹² [slikt þegngildi oc sliktar þrendbotr¹³ sem lonongr [leggtr til¹⁴ med hinna beztu manna rade [er med honum eru.¹⁵

Ex menn sigla með lande fram i samþlote.

- 17 xvij. Nu ex menn sigla með lande fram i samþlote. þa skolu þeir [uegia er ytri sigla sua at eigi bægi þeim a land er inztir¹⁶ sigla.¹⁷ En ex menn beita¹⁸ þra- þeiting oc [siglir hinn¹⁹ a ueðr þeim oc bægir honum²⁰ at bergi eda boda [eda at nefe²¹ [oc lefir hann skip sitt²² þirir þa sof eda brytr²³ i spon.²⁴ þa bote þeir spell²⁵ er honum bægdø af leid. sua sem skynsamir menn meta oc ozundar bot a ozan [.v. aura silþrs.²⁶ En ex menn beita þraþeiting oc þer þa at bodum er [a le²⁷ sigla²⁸ oc uill hann helldr a þa sigla en i boda briota.²⁹ nu ex skip brotnar eda reiði slitnar [þeim er a ueðr siglðu³⁰ oc eigi uilldu uegia. þa loma þar engar botr þirir. þui at þeim er allum nauðsyn. Nu sigla menn til miora³¹ sunða með samþloti miklu. þa skolu þeir sigling minta er sidar þara. þar huer sem stadin er sua at engum stande þartalmi³² af. Minta skal singling með [halþan oc heþla skurb.³³ en helldr nidr leggja en a adra sigla.³⁴

Ex menn sigla a menn.

- 18 xvij. En ex menn sigla a adra nauðsynia lauft huart sem þeir sigla til sunða³⁵

Jvfr. Cap. 18. L. VIII. 26.

¹) [uttan lonyi — Ba. [at uteþzi — Bm, n. Ob. Ta, b. ²) lþfi — fl. ³) halþre — mgl. Bg, m. ⁴) [mgl. — Ta, b. ⁵) [mgl. — Bd, f, n. Oa, b. ⁶) [mgl. — Bn. ⁷) þiarglonyis — Bf. Ob. Na. ⁸) [mgl. — Bg. ⁹) brotet — Ta, b. ¹⁰) [rorer (rerer) brott — de fl. [rante — Bg. ¹¹) rorr el. rere — de fl. rode — Ta. ¹²) [mgl. — Tb. ¹³) [sliktar batr — Bn. ¹⁴) [þipar — Bn. ¹⁵) [mgl. — fl. ¹⁶) narre — Bg. ¹⁷) [er ytri siggla ueggja þeim er inri siggla sua at eigi bægi at lande eda at boda. eda at nefe — Ta, b. ¹⁸) hitta i — Be. Ta, b. ¹⁹) [sigla adrir hia — Bg. ²⁰) þeim — fl. ²¹) [mgl. — Ta, b. ²²) [of lstar han lig þit — Ta, b. ²³) þip þit — tilf. Ta, b. ²⁴) oc lefir &c. — mgl. Bg. ²⁵) þada þan — Ba, h. ²⁶) [eþtir lagadome — fl. Det hele Stykke En ex menn beita &c. er i Oa, b sat ved (29) efter briota; i Xd, f endnu længere ned, mellem nauðsyn og Nu sigla &c. ²⁷) [at — Xe. ²⁸) [a leid liggja — Ta, b. ²⁹) briote — Be. ³⁰) [er (a) uerðar siglt — Ta, b. ³¹) miora — mgl. Xe. ³²) þar talm — Xe. ³³) [heþlan oc halþaffurb — Be. [halþan of heþlan — Oa, b. [heþlan of halþan — Ta, b. [halþan æþla skurb — Xe. skurb — mgl. Bd, f. Her beg. det andet Brudst. af Bo. ³⁴) nauðsynialuft — tilf. Xe. ³⁵) miða — Bm.

eda sigla með¹ haxe eda með lande oc gera þeir monnum spelluirkli. þa skal bota þeir stutstafn² ex brotnar þeir oxan [reynis stor³ .ij. aura silfrs. [En þeir framstafn .iiij. ertogar silfrs⁴ en i andþongum⁵ brotnar þeir oxan flo. En ex stafn brestir [oc rennr stor inn⁶ giallde mort silfrs. En ex hialmuruotr⁷ brotnar eda styri [um hialmuruotr⁸ [eda blad af styri.⁹ bote oyri¹⁰ silfrs þeir huert þessara. En ex styri brestir sundr i midiu¹¹ bote .ij. merkr¹² silfrs. oc sua ex iarn brestir af. En ex sag¹³ brotnar bote .ij. ertogar¹⁴ oc sua þeir hals huern oc sua [.ij. ertogar¹⁵ ex bord¹⁶ brestir.¹⁷ [En þeir rodrar¹⁸ huf .ij. aura silfrs.¹⁹ En þeir meginhuf²⁰ halza mort silfrs.²¹ Ertog þeir tne huert oc trapta²² huern [oc klo²³ hueria. En ex ra²⁴ brestir i akkaumum eda þeir vttan eda innan. giallde .ij. aura silfrs.²⁵ En ex ra brestir i dragreipum²⁶ giallde halza mort silfrs.²⁷ En ex tre brestir [eda brotnar²⁸ giallde mort silfrs. En ex hialpreip²⁹ brestir giallde .ij.³⁰ ertogar. En þeir asdreng³¹ ertog.³² En þeir staut oc akkauma [oc aff³³ [.ij. ertogar³⁴ silfrs³⁵ þeir huert þeirra nema aff³⁶ se vti³⁷ oc [elit segli.³⁸ þa skal giallda oyri silfrs [þeir huert þeirra. En þeir hazubendu hueria .ij. ertogar. En þeir stoding³⁹ oyri silfrs.⁴⁰ En þeir dragreip .ij. aura silfrs oc sua þeir sag. En þeir smareip⁴¹ huert [er a segli er⁴² ertog silfrs oc sua þeir klo hueria. sua þeir ar hueria. [En þeir þort halza ertog.⁴³ En þeir bryggiu⁴⁴ [.ij. ertogar.⁴⁵ En ex madr siglir a mann [oc brytr stip hans⁴⁶ sua at eigi er botande. bote stip sem menn meta oc sua þarm⁴⁷ allan er a er oc oxundar bot a oxan [.vj. aura silfrs⁴⁸ huerium er a er. ex hann braut med uilld sinni. En ex uada uerl uar. þa sanne med eidum⁴⁹ oc þalle nidr oxundar bot.⁵⁰ En þat eru .ij. aurar silfrs er huer a [at tala er þeir asigl-

1) i — fl. 2) stutstafn — Oa. 3) [reysing — Be. Ta, b. [rennisfor — Ob. [reysingsfor — Xb, e. 4) [mgl. — Xe. En .ij. ertogar silfrs — tilf. Na. 5) andþangum — Xe. 6) [um rennisfor — Xe. 7) hialmuruotr — Ba. hialmr — Bc. hialmuruotr — Be. hialmuruotr — Bf, h, m, o. Na. Xd, f. hialmuruotr — Bg, i. hialmuruotr — Bn. hialmuruotr — Oa, b. hialmuruotr — Ta, b. hialmuruotr — Xb. hialmuruotr — Xe. 8) [um hialmuruotr — Bi. [um hialmuruotr — Bn. [um hialmuruotr — Oa. [med (vidr) hialmuruotr — Ta, b. [mgl. — Bf, Ob. 9) [mgl. — Be. 10) mort — Bg, m, n. 11) tuau — Ob. 12) aurum — de Övrige, undt. Bf, der har mortum. 13) [er — Be. Oa. 14) aurum f. — Ob. 15) [mgl. — fl. 16) barb — Bd, e, f, g, h. Na. Ta, b. 17) [sua .ij. .ert. &c. — mgl. Xe. 18) uibrar — Ba. iarb — Oa. iarb — Ta, b. 19) [mgl. — Be. 20) huf — Bg. 21) En ex tre &c. . . . mort f. — indsk. her istf. længere nede Be. 22) trapt — Bh. 23) [ot fla — Bg. [med follo — Xe. 24) ofra — Bd, f. fra — Ob. 25) En ex ra &c. — mgl. Be. 26) akkaumum — Bf. 27) Ertog þeir tne &c. — mgl. Oa. Ta, b. 28) [mgl. — fl. 29) hialpreip — Oa. hialpreip — Ob. 30) .v. — Bg. 31) asdrengin — Be, n, o. asdrenging — Bh. dreng — Oa. Ta, b. alldreng — Na. 32) eda drænging — tilf. Tb. 33) [mgl. — Be, m, n. Oa. Ta, b. 34) [ertog — Bf. 35) [mgl. — Bm. 36) a aff — Be. 37) inni — Bo. 38) [etti i segli — Be. Ta. Oa. [etti segl i — Bg, i. [etti i rodr [egli — Bh. [etti i segli — Ta. [segl i — Xe. 39) stræng — Oa. 40) [mgl. — Bg. 41) reip — Ob. 42) [mgl. — Ta, b. 43) oc sua þeir klo &c. — mgl. Oa. Ta, b. 44) [sua þeir þort oc bryggiu — Bg. 45) [halsþartugar — Bf. i. alb. — Nb. 46) [oc brestir stip hans — Oa. [mgl. — Bg, m, n. 47) þar reida — Na. 48) [eptir lagadomi — de fl. 49) eincei — fl. 50) [mgl. — Na.

ing uerdr.¹ Engi skal a annan hælðr roa en sigla. en ez ror þa liggir sama sett uid sem adr var sogð. Nu er talt om asiglingar² allar. oc bote þo at heilu huert. en settir er uid asigling liggia. þa haxe halþa huarir styrimenn oc hasetar.

¶ menn leggja or lægi oc lætr bryggju eptir vera.

- 19 xix. Nu ez madr leggr or læge oc zer orænda sinna oc lætr bryggju eptir uera. [þa a sa lægi er bryggju lagde eptir þegar hann kemr til.³ En ez menn leggja [samþlot sitt⁴ sinn i millum at þarmanna lagum. þa skal engi þra adrum sigla lengra nauðsynia laust [en sea megi aff a borde.⁵ En ez þeir sigla lengra giallde huer þeirra morð silþrs þeim er þra uar siglt iamt styrimenn sem hasetar. [En þær eru nauðsyniar ez skips haste liggir uid. þiorð eða þear.⁶ En ez [þessar nauðsyniar liggia uid⁷ þa ma settar laust þra sigla ez hinir uilia þess sueria er i samþlote uaru með þeim. [En ez eigi eru adrir til.⁸ þa sanne stalþir sagu sina⁹ með [v. eidi¹⁰ oc se sygnir sala. En ez eidr þellzt bote sem adr er sagt. En boarmanna log stolu uera a þifstines¹¹ hueriu oc i silðþifsti oc i kaupþarum allum.

¶ menn draga ætleri upp.

- 20 xx. Nu draga menn upp ætleri [med sinu ætleri¹² oc er huarle i strengr ne nafmidi. þa eigu styrimenn halzt en hasetar halzt nema notor madr [kenni oc talle ser oc niote til .ij. manna uitnis¹³ oc loysi sidan vlt ez þeim er þunnu¹⁴ með halzt uirði [ez uitna er notid.¹⁵ Lysa skal þynði huerium samdrgris ez menn liggia [uid land bngt.¹⁶ En ez eigi er lyst þa ma sa þioþsol a geþa er¹⁷ a. En ez madr dregr upp ætleri [med soþn¹⁸ eða [kaxazt til¹⁹ oc kemr reipi i ring. þa haxe hann hina samu laustn ez þeim sem atti sem adr uar sogð.²⁰ En ez eigande kemr eigi til oc eigi hana umbodsmadr. þa eignizt þeir ætleri er upp drogo.

¶ menn leggja þelag saman.

- 21 xxi. Nu leggja menn þelag sitt saman. þar stolu uattar uid uera. þat þelag ma huergi²¹ auka uid engan mann nema beggia se uili til. En ez hann ontr þa skal sa

¹) [er a er siglt — *Ta*. [er stilt þer — *Tb*. ²) siglingar — *Be*, *i*. ³) [mgl. — *Ta*, *b*. ⁴) [samþelag — *Oa*. ⁵) [en sua at æighi meghe sea as a borde — *Be*. [mgl. — *Bo*. ⁶) [En ez þeim ligger nauðsyn vidr. eða liza haste. þior eða þe. — *Oa*. þiarlion — *Ta*, *b*. ⁷) [men sigla þessa nauðsyn — *Oa*. ⁸) [En ez engi varo i samþlote þleiri með þeim — *Be*. [en ez engir ero (varo) þleiri (saman) i samþlote með þeim — *Bm*, *n*. [en ez eigi varo adrir i samþlote með þeim — *Xd*, *e*, *f*. [mgl. — *Oa*, *Ta*, *b*. ⁹) með þeim &c. — mgl. *Bg*. ¹⁰) [styritar eidi — *Bg*. ¹¹) þifsti manna nefi — *Oa*. ¹²) [sin — *Oa*. [mgl. — *Ta*, *b*. *Xe*. ¹³) [þome till með loghleghom vitnum oc kenne ser — *Be*. ¹⁴) upp drogo — *Bm*. ¹⁵) [mgl. — *Be*, ¹⁶) [þar vid sem bngt er — *Xe*. ¹⁷) *Her ender Xe*, af hvilken de to sidste Blade ere bortskaarne. ¹⁸) [mgl. — *Bg*. ¹⁹) [þavar ætli — *Be*. ²⁰) Istf. En ez madr dregr &c.: — Somu lund skal vera ez hann dregr upp með soþn eða kaxar eptir eða komr reip i ring sem adr var sagt — *Bm*. ²¹) huergi — mgl. i de Övrige.

er þyrri lagde tala mort silzro af uskiptu.¹ oc eigi skal hann lengra þora nauðsynia laust en stilt uar. nema hann abyrgizt [at huiuitna.² oc eigi skal hann þat zelag hoggua brott ne liofsta ne legordz sakir [af giallda³ [oc engar adrar orfkuðdir⁴ eða aþnortzlur⁵ nema beggia se uili til. En þa er þeir skipta zelagi sinu. þa leggi hann fram þat⁶ sem hann uil oc segi sua at her er [allt bæde auogtr oc innstodu oryri allr sa⁷ er mit eigum badir saman. oc sueri sidan þar at [eins eidi.⁸ oc stilan klednad skal hann hafa er þeir skipta zelagi sinu. sem þa uar er þeir lagðu saman oc eigi uerri.⁹ Nu leggja menn hiazelag. þa skal sa er uidr tekr kledazt af sinu ze oc þodazt oc eði af hins ze tala er hiazelag¹⁰ lagde til hans. nema skipleigu [oc uppburð oc uttburð¹¹ zirir þat er i hiazelag¹² uar lagt. en þat skal hann abyrgiazt sem sitt ze. en halzan auogtr skal huar hafa. en hinn instodu oryri sinn þyrst af er zelag lagde. Nu stilia¹³ þeir eptir þui sem þeir uerða a sattu huert hann skal [þara með.¹⁴ En ef hann [þlytr oc þer¹⁵ [annan stad.¹⁶ þa abyrgizt hann með huiuitna. En ef þeir hitta i harða kaupstexnu oc þær hann eigi sua sellt sem uirt uar i hendr honum þa skal hann þora heim oc þa þeim ze sitt er atte. En ef hann sel odhry þa skal þat þess stæde er með þer en eigi hins er ze a.

Ef menn ueria badir sinu 903.

xxij. Nu leggja menn zelag sitt saman oc ueria badir or einum siob oc bera 22 [þott sin¹⁷ a skip oc þara nu þingat sem [þeir hafa þari tekir.¹⁸ nu legzt annar huar siutr oc gerizt hættr uid dauda. þa skal zelagi hans ganga til styrmanz oc til hafeta. bidia þa toma til hins siuka. þa skal hann segia til þear sins oc til zelags þeirra. Nu ef hann andazt sidan. þa stolu þessir [uera uitnis menn¹⁹ [er uid uaru²⁰ ef nokor [mistrygd uerdr a.²¹ oc skal ze þat uirða [er at lande lemr.²² oc sa með uirðu²³ tala er²⁴ þa þer með oc ueri framleidis ser til auaglar. [en hann þlyti²⁵ instodu oryri til retz²⁶ arua eða hans umbodsmanz. En ef hann lemr eigi þeim monnum uid er ze virðu. þa auti²⁷ hann uitni sin með þeim monnum ef þingat þara sem arze sitr. Nu andazt zelagi hans sidan bulki²⁸ er bundin oc adr en þeir se a þerð komnir þa skal²⁹ setia mann a lest hans. þann er bæde hallde upp³⁰ austri

1) usætu — Oa. 2) [hvorn pening — Ba, ß. [at allu þat ze — ß. 3) [a geua — Bf. [a toma — Oa. [orta — Ta, b. 4) [mgl. — Bg. utskjðdir — Be. 5) orngstur — Bg. neygstur — Ob. 6) stit — ß. [ua mitit — ß. 7) [nu allr auogtr of instodi — Ba, ß. 8) [þullan eid — Bn. 9) þramar — Be. Oa. 10) zelag — Xf. 11) [of zirir uppkipan of uttkipan — Bk. [oc upburð — Bn. 12) zelag — Xd. 13) sigla — Ta. læggia — Tb. skuli — Xf. 14) [sigla — Be. Ta, b. 15) [þlytr eða þorir — de ß. [þer — Ta, b. eða þer — tilf. Oa. 16) [annan veg — ß. 17) [þe sit — Bm, n. 18) [þare toto — ß. 19) [honom uitni bera — Bm. [men uitni um bera — Bn. 20) [mgl. — Bm, n. 21) [tortrygd verdr a — ß. [mistryggvir — Bd, f. [tortryggir — ß. [mistrur — Oa. 22) [mgl. — Bm, n. 23) virðing — Ta, Xb. 24) vid tæter of — tilf. Oa. 25) [ef hann þlytr — Ba, d, de ß. 26) landz — Bf. 27) te — Ta, b. 28) Saaledes ogsaa Bc, d, g, n. Na. bunti — de Övrige. 29) hann — tilf. ß. 30) uid han — tilf. Ba.

oc roðre tialldan oc allum lofnade af þe hins dauða. En eði [a hann þleira af at¹ hafa. nema erzingi uili gezit hafa.

Um uardhald a skipi.

23 xxij. Nð eru þeir a þerð lomnir oc þurzu þeir uardhaldz [oc uarygdar² eigi síðr [um netr en um daga.³ þa stolu þeir bergvord⁴ hezia [i stagne⁵ framme oc skal þara aptr⁶ a stiornborda.⁷ En þesti oc þestar uord⁸ skal hezia af siglu ut a stiornborda [oc þara⁹ aptr eptir¹⁰ skipi.¹¹ Hæznar austr skal hezia aptr a bulla¹² brun¹³ [a balborda¹⁴ oc þara fram eptir skipi.¹⁵ Siglingar austr oc rauordr¹⁶ a at heziazt uid siglu a balborda oc þara fram eptir skipi. þau embette eru nu tollð at [þoar manna¹⁷ lagum er vera eigu a hueriu¹⁸ skipi.¹⁹ En huert er þeirra log- ligt²⁰ er þessum ma telia [eða ahaznum²¹ skipa.²²

Um sektir allar innan þoar.²³

Allar þær sektir er til þalla innan þoar oc innan tafmarta [þoar uars²⁴ þa a tonungr einn þegngilldi oc oll ubota²⁵ mal [oc utlegdar mal²⁶ oc þirir allt þat er stolit er or tonungs garðe oc sua þirir þorbod.²⁷ En allra [annara sekta²⁸ eigu þoar menn þriðjung.²⁹ vttan skipdratt oc stadar³⁰ gialld. þat a gialthri einn saman. Er hann oc stylldr at lata blasa til skipdrattar oc lasta þeim i myrtafostu er þat hoyrir eða i ransats hus³¹ oc [allra reysinga³² eptir motmanna³³ dome.³⁴

Jvfr. Cap. 23. Bj. 176. 177.

¹) [skal han af — Oa. ²) [mgl. — Bm, n. ³) [um daga en um netr — fl. ⁴) dagvord — Be. Oa. Ta, b. vord — Bg. Ob. ⁵) [a stæmno — Xb. ⁶) at skipi — tilf. Bm, n. ⁷) stior — Ta, b. ⁸) þurbar — Be. Ta, b. ⁹) þara — mgl. Be. Oa, b. fram — tilf. fl. ¹⁰) aptr at — Ba, fl. ¹¹) [mgl. — Bg. ¹²) Saal. og Bc, d, f, g, n. bunta — de Övrige. ¹³) borðe — Xb. ¹⁴) [mgl. — Be, g, m, n. Oa. Ta, b. Xb. ¹⁵) of hæzst a balbord — tilf. Oa. ¹⁶) roðr — Oa. ¹⁷) [þarmanna — Bm. ¹⁸) logtangu — tilf. Ba, f, h, i, m, n. Na. Xf. logtegu — tilf. Bd, e, g. Ta, b. ¹⁹) þau embett &c. — mgl. Oa, b. ²⁰) logtangt — Ba, f, h, i, m, n. Na. Xf. ²¹) ma æ — tilf. Bg. ma — tilf. Oa. ²²) [oc hamlum ma skipa — Ta. [of hamlum ma skipa — Tb. Herefter antyder Be ved Begyndelsesordene 3 Capitler, nemlig: Nu sigla men þyrir þann &c.; En ef madr tetr grip manz utedan &c.; og alla þa gripu &c. Oa og Xf indskyde Cap.: Nu þara menn þyrir þann &c. ²³) Dette Capitel, der egentlig danner Slutningen af den hele Bylov, og ei særskiilt vedkommer Farmannaloven, er dog formedelst sin Plads bagefter denne i de fleste Codices blevet anført som et dertil hørende Capitel; i Bb, c, d er det endog indtaget i Indholdslisten foran Bolken, see ovenfor S. 274. Det findes ogsaa i Xd, f, der dog kun indeholde Farmannaloven. I Oa staar det to Gange, første Gang i Enden af Farmannaloven, hvormed Byloven i denne Cod. begynder, siden bagefter Tyvebolken, allersidst i Loven, men paa dette Sted heelt igjennem skrevet med Rødt, medens Overskriften er blaa. ²⁴) [mgl. — Bm. [mgl. Oa (paa første Sted) Ob. ²⁵) atæigu — Oa (paa første Sted). ²⁶) [mgl. — Bn. ²⁷) þarbod — Bi. ²⁸) [manna sett — Bg. ²⁹) [þsumadr þriðjung. gialthri þriðjung — tilf. Ba, h, i, m, n. Na, b. Oa (paa andet Sted) Ta, b. [þsumadr þriðjung — tilf. Bd, f. Oa (paa første Sted). of gialthri þriðjung — tilf. Bg. ³⁰) þoar — Be, m, n. Oa (paa andet Sted), Ta, b. ³¹) of lasta &c. — mgl. Bm. ³²) [alla reysingh af ueita — Ta, b. ³³) þeirmanna — Bg. ³⁴) Herefter tilf. Ba de tre Capp.: Ef madr tetr grip manz utedan (stemmende med Landsl. VII, 39), Alla þa gripu &c. (stemmende med Landsl. VIII, 18) og Ef hæfr eða roff þitr mann (stemmende med Slutn. af Landsl. IV, 22). Bg slutter her med: of tetr her þarmanna logum. Bb indsk. her som Slutn. af Farmannaloven Cap. 25 i Jonsbogens Farmannalov, see Anhanget. Bm slutter med: Her tetr þarmanna logum. En þerfa bot ritade Eirifr þrondar son; derefter nogle-latinske Slutningsvers.

X. Rettarbotr.¹

²Þessar rettarbotr gaf Magnus konngr sun haconar konongs³ [sunar sunar Sværris konongs⁴ okkum Þiorguiniar monnum⁵ þeim sem i rettom stikum er(o) uid gud oc sanre lydni oc þegnshylldu. [oc extirleti⁶ ero uid rettan storeg konong. oc hans riti oc radunoyti styrkia med hollre pionofstu innan landz oc uttan. ufsaddri i okku konongdomsens somd oc rettom malæznum þeirra loglegra kononga er extir han toma.

Þyrft at upphæze⁷ at þar sem adr þell allzedi safar oyrir i boarmanna logum. þa scal nu falla til helmings oc sumum stodum meir. oc⁸ swa sem logbot vattar. oc sett er i bot med alvædno huat hællzt⁹ ma talazt þirir hueria sol at þui sidr værdi þeir blektir er þalunnigir ero af þrettilegom¹⁰ sofnarom. þat oc her med at rettaren scal þyr þeim gera rett er mishalden er. en sidan¹¹ tala kononge sett til handa.

Þa adra at han stipadi þeim morgum monnum i ærþda tal sem eddi varo adr i neyndir. extir þui sem logbotin siolz vattar.

Þa hina þridiu at þar sem sa er man drap matte adr med settom¹² naubga þrendr sina. þa er huarle varo valldande ne radande til þebota med ser. þa skal nu af þess¹³ þe er drap bota ærþingia hins dauda æinum.

Þa hina þiordo at af¹⁴ þe uiganda þes er stendar uig eda nidings uig hæuir veget. þa scal þyrft botr af lufa þe uiganda adr en i konongs gard falle swa sem i bot er sett.¹⁵

Þa hina þimtu at huergi scal þyr þe uiganda falla i konongs gard en adr se lotnar allar loglegar skulldir hans¹⁶ þer sem þyr varo gorvar.

Þa hina setto att ef [men værda vegner¹⁷ i heimili sino þa scal ærþingi tala halþu mæiri botr.

Þa hina .viij. at ef madr vædr bardr eda særdr i heimili sinu. þa scal han tala halþu [mæira ret¹⁸ extir loglegum dome.

Þa hina .viij. at þar sem adr þell i konongs gard allt bæde i lande oc lausum oyrri. þa er han skal til æinnar ertogar. en nu þellr eigi þyr allt þe hans i konongs gard en swa sem stik i þioza belkinum.¹⁹

¹) Overskr. tilf. i Lighed med Landsloven. ²) Retterböderne findes ikkun fuldstændigt i *Ba.* I *Be* findes kun Haakon Haakonssöns 6 Retterböder, men, paa nogle Ubetydeligheder nær — storeg men overalt i Gulathing men — ordlydende stemmende med *Cod. Gg af Landsloven*, s. o. Side 174 fg. I *Bh* kun K. Magnus's Retterböder efter *Byloven*, Kong Haakons efter *Landsloven*, s. nedenfor. I *Bi*, s. *Oa* antydes kun Begyndelsen af K. Magnus's Retterböder, s. nedenfor. I *Na* Retterböderne for sig selv, ved *Codex's* Slutning, og i Bearbejdelse som i *Landsloven*, stiledede dels til Nordmændene i Almindelighed, dels til Frostathingsmændene. Derimod tilføies som Anhang tvende Stykker om Nidaros's Takmarker, see Anhanget Side 289, og en Formular for Lysning af Julefreden. I alle de øvrige Codices mangle Retterböderne aldeles. ³) Resten mgl. — *Oa.* ⁴) [mgl. — *Bh*, n. ⁵) Istf. hele Resten: &t. — *Bi.* ⁶) [mgl. — *Bn.* ⁷) [istf. hele Resten: of ganga swa allar vtt sem standa i landzbotinni — *Bn.* ⁸) oc — mgl. *Bh.* ⁹) hæft — *Bh.* ¹⁰) þrettuisum — *Bh.* ¹¹) sidan — mgl. *Bh.* ¹²) settum — *Bh.* ¹³) æins — tilf. *Bh.* ¹⁴) um — *Bh.* ¹⁵) i mannhægi — tilf. *Bh.* ¹⁶) hans — mgl. *Bh.* ¹⁷) [madr er vegin — *Bh.* ¹⁸) [mæiri botr — *Bh.* ¹⁹) of sett þar til sem logbot (vattar). — tilf. *Bh.*

Þá hina niundu gaf Magnus konongr nu eintanlega at þó at madr hittu i þau ubota vært at han hafe zrir gort lizi oc öllu þui sem han a¹ i zofstu oc laufu. annat huart at madr drepr loghman zrir retta logfogn. eða brenner man inni. eða myrdir man. eða höggr hond eða zott af manne. eða stingr ut augu manz. eða fter tungu or hözdi manz. eða mæidir man.² eða drepr zadir zin. [sun eða brodur. modor eða dottur. eða systur.³ eða tonu sealzr sine. eða tona bonda zin.⁴ eða tynir⁵ sealzrum fer. eða veqr man i heimili sino.⁶ eða löypr brot með eiginni tonu manz. eða taka⁷ tonur⁸ með rane eða herzange. eða zalsar madr ftedia brez eða inzsigli konongs. eða drepr þan man er konongs⁹ inzsigli heuir zrir fer. eða i herbirgi hia kononge. eða i konongs garde. eða a konongs fkipi eða i nauifstu hans.¹⁰ eða tætr madr tonu naudga. eða heznir ubota manna. eða heimtir giöld zrir þa.¹¹ en ez einhuer fa er i flit ubota uert zellr. sem gud late engan henda. oc¹² þó at fa hafe zrir gort lizi oc ze sinu öllu uid tonong. oc a einhuer þeirra born i umægd. þá flulu konongs umbodemen ætla barni huerio zullan zorlags öyri af ze¹³ þui er hin utleggi atte. æ meðan ze uinzti. þar til er born ero mataunnungar zrir allbrö faler zrtir logum. þó at ze fe eigi mæira en þeim vinnize til zorlag öyris.

¹⁴Öfan a þetta let Magnus konongr saman setia þat af öllum botom landz: sens sem bæcz þotte honum bera með beztra manna rade oc ftra þessa bot oc gef sealzr til logþingis i Þiorguin oc let þar upp lefa oc gaf þingmonnum botina oc þa rettar bot þar með sem eigi er minzt. at þesse bot skal hedan af ganga um Þiorguin um allbrö oc um æze at ufstaddri konongdomsens fomb. zrtir þui flilordi sem adr er melt. Liczt hans rettom zrtir tomandum en einshuers flodum umbota þurza þa fkipi fa þui fva at gud hafe fomb af. han falo hialp. oc þeir gagn er undir bua. Ma oc at zleiri rettar botr zinnizt i þesse bot en þær æinar sem her ero neyndar ez flynsamem floda með gaumgiæzi þessa oc hina er adr var.

Þesse bot var logtælin i Þiorguin a Vincencius melfo dagh. þá er lidnir varo zra burd uars herra Ihesu Chrifli. þusundrat vættra. oc .ij. hundrat uetra. oc feau: tigur vættra. oc .v. vætr. a .xij. are ritis Magnus konongs. Geze Ihesus Chriflus off hana fva i nyt at zora. at varum herra Ihesu Chrifto fe til uirdingar. þeim til falo hialpar oc ombunar er gera let oc öllum þeim sem honum varda oc öllum off til veralldegrar zarfældar oc æilizis zagnadar. Blæzfan oc vardvæizla zadir oc funar oc heilags anda. æins guds i heilagre þrinningo oc arnadar ord varar zru fante Marie oc hins helgha Olafs konongs oc hinnar helgu Sunnizo fe með öð nu oc iamnan. Late gud off heila fliliaz oc zinnaz. Amen.

¹) bæde — tilf. Bh. ²) at villia finnum — tilf. Bh. ³) [eða modor brodur eða dottor — Bh. ⁴) eða systor finna — tilf. Bh. ⁵) madr — tilf. Bh. ⁶) falzr — tilf. Bh. eða tynir &c. efter den næste Sætning eða löypr . . . manz — Bh. ⁷) tætr — Bh. ⁸) tonu — Bh. ⁹) brez of — tilf. Bh. ¹⁰) konungs — Bh. ¹¹) vöolta menn — Bh. ¹²) oc — mgl. Bh. ¹³) ze mgl. — Bh. ¹⁴) Dette Slutnings-Cap., der har til Ovskr.: Her feqr ner botin var logtælin, er som sædvanligt i Landslovene — Bh. Udentvilt hörer det ogsaa egentligt til den i denne Codex först forekommende Gulathings-Lov.

A n h a n g.

A. Nidaros Byes Takmark eller Grændseskjel efter Cod. Na. (See ovenfor S. 266).

J namne gudz amen, Se thet ollum monnum kunnidt at á ellsta are ridiss virdu- lægs herra hadonar konongs sunar Magnuser konongs, oc Ottar Thostans sun hassde loghsoghn sigd'nn (sögðu) hinum skilridar men at thessor var marckra millum Næna oc boarmanna. Hæssuer or anne þir vthan Solazos, þar sem hon læmr i sio nt, theiri á oc vp i Gollings aas. Thedan oc i Orrastein, thedan oc i Sundhælluna, theden oc fram með hæsto Hamars berghn. i thollena. thedan oc i stardet vþ aff Diupa dalls eghn. Thedan oc i warda klett. Thedan oc i wrdana, er offuen þellz i Skieldbred.

Om Thagmarkra til Nideros oc marckra mellom bønder oc boiermend.

Saa er marckra medel almindings, och bonda eignar, hæssuer ned oc or Saala- þothe, och áat thamburdi vp i Burgher aasen, þuran Stenuerti. Thedan i Gulungs aass austan wordan áat skaptretto vtt offuer myranar, oc i thiorn tha er kertiorn heiter, en somme holde Koldtiorn, En vttten synia marckra oc boier genger emod sundan aar sio, nedan ther sem Þdu klette heter. Thedan oc vp i Graastein er ligger i hallz- en, medal Sladla oc Klepstad. Thedan oc vp i Biorn stard. Thedan thil mards vid Slada mard.

B. Nidaros Byes Takmark efter Cod. arnamagn. No. 85. qv. (See ovenfor S. 266).

Om Tackmarch till Nideros och marckra mellom Bønder och boier menndt.

Saa er marckra och medal almenning och bonda eignar; hesser nedt or Solazothe och áath tamburdi vp i Borgaar aass sem þuran stender y, Theden i Gullungs aass austan vordan, Theden áat skapt retto vtt yssir myrannar och i thiorn tha er kør thiorn heither, Endt summe holde Koldthiorn, Endt vttten synia marckrae oc boar genger imot sunnan or sio nedan ther sem Þdu kletthe henter, Theden oc vp i Gra- stein er ligger y halþen medall Sladlaa och Klepstade, Thedan oc vp y Biørnerstardt, Theden till mards wedt Slade maard.

C. Jonsbogens VIII, 25 efter Bh. (See ovenfor S. 286).

Þz menn eigu házship saman ok villia þeir (skilia sameign).

Nu ez menn eigu házship saman ok villia sumir þara en sumir eigi þa stau sa er þara vill stæzna þeim aullum til skips er at motti eigu sua laungu þirir at um

líð mægi sýsla. of sua zari at þessu sem zyr segir i iardar skipti. of sua zare um skip sem zyr segir um adra gripi i kaupar bellu. En ez menn eigu skip saman, þeir er huargi hæzr toft til at kaupar of eigi villia adrer kaupar. hallde sa til gagns er vill. greidi þeim er til moz eigu vid hann sinn lutta skipleigu. of take ez honum þat er han þarz til toftnadar at haza ez hans lutta. Sua stall of ez menn eigu minna skip saman en hazskip. of vill annar hallda til zistiar eða zengiar skipinu en annar vill eigi. þa skal sua zara at þli skipi sem adr um hazskip. Of hueruettna þar sem menn skulo skipta einhuerium lut med monnum. eða virða þat er þeir ero med logum til traðdir. þa skulo þeir iaznan til toma zirir midian dag eða er setr huer þeira .ij. aura slyrs. halzt konungi en halzt þeim er virðingar traðdi nema nauðsyn banne. þat er um reiding allan er þeir atto med skipinu at þat skulo skynsamir menn meta of virða of stall þat allt skipi zyllgia. Nu vill huartueggia hallda skipinu til zistiar eða zengiar of a sinn vegg huar þeira. þa stall sua at zara sa er eign vill skipta vid annan um skiptit sem adr var tinnt zirir ottan þat at þa stullu skynsamir menn lutta huar skip stall haza eða verð ez þeir verða eigi a annat satir sialuir. þat of ez annar heldr skipi til zistiar eða zengiar sua at annar veit eigi eða er eigi at spurðr. þa abyrgis sa er hæzr eða haza laetr. en hin haza þo lut sinn zullan ez sinnum lut skipins er engu red um eða leigu slika sem skynsamir menn metta ez skip er vndir zarma lagt. En ez bæggia rad var til zirir anduerðu þa abyrgist huar þeirra at þeim lut skipit sem lutlin hæzr ez. En ez eigi gællz verð zirir skipit þeim er haza a. seti sem vitta ze. Nu eigu menn saman vatnbatta eða þau skip er sua sma ero eða sua vand at eigi er zor til zistiar of villia þeir þo stillia sameigu med ser. þa stall sua zara med þessu skipti of sua allt vera sem zyr var sagt um meira skip. Ez madr setr fram hazskip mannz eða þo at annar eigi med honum of at vullia þess er a med honum skipit of sua ez han zær brott med. sua oc ez madr hoggr skyllihogg a annars mannz hazskip of huatli er han spillir eða brytr at skipum eða reida eða at trereida. suari sliu zirir sem .viij. skynsamir menn doma loglega til næzndir. of hueruettna þar sem madr gerir manni ziarstada med hæzrt of auzund botte sa zullreette er gerdi eptir dome of ziar stada med ez vittni ero til. þat er allt zullrettis stade er menn metta til halzrar merkt. En ez minni er þa er auzundar bott eptir dome þeim er stade er gior. Skal rettarin iaznan nezna menn til doms ez eigi er logmadr til. Nu dnyll hinn of ero eigi vittni til syni lyrittir eidi zirir zullrettis stada. En ez eidar zallaz giallde slikt sem adr var tallat. En ez verr tegz en madr vill. gialldi stada setta lauft innan .viij. natta þeim er ze atte.

III.

Nyere Christenret,
udgiven af Kong Magnus Haakonssön.

Af denne Lov findes tvende, noget forskellige, Redactioner, den ene for Borgarthinget, den anden for Gulathinget. De meddeles her saaledes:

- I. Nyere Borgarthings-Christenret. Texten aftrykt efter Perg. Codex No. 3261 qv. i det kjøbenhavnske kongelige Bibliotheks ældre Haandskrift-Samling, indeholdende foruden Borgarthingsloven (*Bb* i Landsloven), ogsaa Christenretten, med samme Haand fra Midten af 14de Aarhundrede . . . . . *A*.
Sammenholdt med Perg. Cod. No. 1127, Tillæg, i det kgl. norske Videnskabers Selskabs Bibliothek i Thronhjelm, indeholdende, foruden Eidsivathingsloven (*Ef* i Landsloven), ogsaa Borgarthings Christenret, men med en nyere Haand, fra Midten af 15de Aarh. *B*.
- II. Nyere Gulathings-Christenret. Texten aftrykt efter Perg. Cod. C. 16 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskrift-Samling, indeholdende, foruden Gulathingsloven (Landslovens *Gp*), ogsaa nærv. Christenret, men med en anden Haand, fra Begyndelsen af 14de Aarhundrede . . . . . *A*.
Sammenholdt med Perg. Cod. No. 62 qv. i den arnamagn. Samling, indeholdende, foruden Gulathingsloven (*Ge* i Landsloven), ogsaa nærv. Christenret med samme Haand fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarhundrede . . . . . *B*.
- med Perg. Cod. No. 60 qv. sammesteds, indeholdende, foruden Gulathingsloven (*Ga* i Landsloven) m. m. ogsaa nærv. Christenret med en noget yngre Haand . . . . . *C*.
- - Perg. Cod. No. 1642 qv. i det kjøbenhavnske kgl. Bibliotheks nyere Haandskrift-Samling, indeholdende, foruden Borgarthingsloven (*Ba* i Landsloven) m. m., ogsaa nærv. Christenret med samme Haand . . . . . *D*.
- - Perg. Cod. No. 12 fol. Hist. lit. i det lundske Universitets-Bibliothek, indeholdende, foruden Gulathingsloven (*Gn* i Landsloven) m. m., ogsaa nærv. Christenret, m. s. H. . . . . *E*.
- - Papierscodex No. 77 qv. f. g. i den arnamagnæanske Samling, Afskrift af en tabt Pergaments-Codex ("*in capsâ Cypriani*") paa Universitets-Bibliotheket i Kjøbenhavn, rimeligviis fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede . . . . . *F*.
- - Perg. Cod. C. 21. qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskrift-Samling, indeholdende, foruden Frostathingsloven (*Fa* i Landsloven) m. m., ogsaa nærv. Christenret, dog med en noget yngre Haand . . . . . *G*.
- - Perg. Blad i C. 17 qv. sammesteds, der forresten indeholder Eidsivaloven (*Ee* i Landsloven) m. m.; Bladet er et Brudstykke af Christenretten, med en H. fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede . . . . . *H*.

Som Anhang meddeles til Slutning:

- I. Den nyere Gulathings-Christenret efter Cod. *B*.
  - II. Tillæg, vedföiede Christenretten i enkelte af de ovennævnte Codices.
-

I. Nyere Borgarthings Christenret.

¹ **H**ver tristinn madr er skyldugr at gera tiund sina sa er zear ma azla bædi hazud I tiund oc auagtar tiund oc skipta i ziora stadi. a byskup ziordung en annan heradz prestfr. pridia a kirkia .iiij. eighu bondr at skipta sialzuir millum zatotra manna. En ez madr vill æi gera hazudtiund sina. þa skal byskups armadr gera honum .iiij. manada stæzno at gera hazudtiund sina. en ez æigi er þa gorr sæðr .iiij. markum. oc gere honum adra .iiij. manada stæzno. en æighi er þa gorr giællði adrar .iiij. mærktr. þa skal han en gera honum pridiu .iiij. manada stæzno. en ez æi er þa gorr sæðr .iiij. markum. þa skal han gera honum hina ziordu .iiij. manada stæzno. en ez þa er æighi gorr. þa hæzir han zirir gort ze oc zridi landi oc lausum oyri oc a byskup az ze hans til þriggia marka en allt annat þat sem aut er þa a tonongr at tala. En ez madr vill æighi gera auagtar tiund sina þa a byskups armadr at zara til heradz kirkju oc gera þeim ollum zimt til at gera auagtar tiund sina er ogort haza. en sa sem ogort hæzir at þeiri zimt sæðr .v. aurum. En ez þa er en æighi gorr auagtar tiund þa gere honum zimt adra oc ez þa er æighi lolit sæðr odrum .v. aurum oc late æ sua til þess er þeim læidizt er lula a. En sa er tiund hæimtir kallar hinn æigi rett gort haza þa skal hinn standa zirir med æinæidi sinum at han hæzir þa tiund rett gorua. þa skal hin sua lita at loughum.

Um skiring barna.

Ala skal barn huært er borit værðr oc manz hazud er a þo at nodor ortymli 2 se a oc till kirkju zora oc lata skira ez prestfr er ner. ællighær skulu konor sua zirir sia þeghar þær ero hia barnburdum at þar se vatn i hia. En ez barn er med litlu lizi zott oc nær æighi prestfr þa skal skira þat huær sem hia er staddr iamuell zadir oc modir ez æighi ero adrer till. at donpa barn i vatn oc mæli þesse ord medan oc næmzni barn a namzn. Et skiri þil i nazni zadur sunar oc hælaga anda. oc skal æidi vid þesse ord aula ne az þeim tala. Kæle gerir ænga skirn oc æigi dogg æda snior nema vatn se adr az snio gort. bærst oc sua at at zadir oc modir skira barn silt i þeima naudsynium þa skal þessznes gudsziaz æighi skilia hionskap þeira. donyr ot

---

Jvfr. *Cap. 1. B. 11.*

¹) *Lacune i B, indtil midt i Cap. 15.*

barn adr en til prest tome oc tuæst sa skirt haza er med þær eda hia uera þeim er skirdi þa stall barn kirkju græxt vera en elligar æighi. Oc a huærium dæighi sem þesse naudsyn ber till þa ma barn stira iamuel iola dagh oc pascha dagh sem adra ner. En huær sem vœtir gudsviar barni þa ero þau stýldugh at tenna barni credo oc pater noster. En þadir oc modir ero stýldugh at giæta zirir ollum lizshasta innan .viij. vœtra vthan sottir. En ez madr hœlldr barni sinu heima um .v. netr osskirdu naudsynia lauft. gialdi bystupi .viij. aura. hœlldr han adrar .v. netr gialdi bystupi .xij. aura. hœlldr han þridiu .v. netr gialdi .iij. mætr. hœlldr han ziordu zim netr gialdi bystupi .xv. mætr. hœlldr han længr oc dœyr barnit hœidit þa er han vtlaghr oc zirir gort þe oc þridi vid konong. en bystup tale .iij. mætr af þe hans.

Suer þadir skal at barni vera.

- 3 Þat er nu þui neft at sa stall þadir at barni vera er modir seighir a hœndr nema han syni med lyritar æidi. Nu er sa daudr er hon kennir barn. þa stall þat standa er hon sagde i sengzor sinni ez hon sagde æi tuent till oc þat stall hon sanna med æidi sinum oc konor þær er varo hia hœnni oc þa hœyrdu ord hennar. En ez þær ero ængar till þa stall proua ez nodorir men viftu samuist þæira oc huart noðot suare þat þui er barnit var zott at rettre tiltolu oc skipi sidan stýnsamir men æptir þui sem þeim þikkir vera zirir gudi. Nu lilizt barnit i ætt sina þo at sidar se sua at þat synizt skiritum monnum at i þadur ætt sina se litt. þa ber þat ser slæxt vithni at prouad er samuist modorennar oc þess er hon tallar þadur at barni oc liliz þat barn honum. En ez modir hœzir syniat barni þadernis oc liliz barn i þadur ætt sina þa tali vid barni sinu oc borti zirir mænsori sin en þeim zirir zulla zorlogu er þat barn hœzir adr zott.

Um zylkis kirkjur.

- 4 Nu ero .viij. zylkis kirkjur i þeim þrim zylkium. æin er (i) kononghællu. annor a Suortuborgh. þridia er a Tunum. ziorda a Utre i Osloar hærade. fimta a Sæm a Væstzollu .viij. a hœidarhœimi. En ez zylkis kirkjur værda at zalli. þa stall gera till .xij. manada stæzno ollum zylkis monnum at hallda vp kirkju sinni. En ez þær sitia um þa stæzno þa sœiliaz þær .xv. morkum. þa gera þeim adra tuæiggia .xij. manada stæmno. en ez þa er æighi gorr zylkis kirkia þa ero þær en sœdir adrum .xv. morkum. þa stall en gera þeim hina þridiu tuæggia .xij. manada stæzno en ez þa er en æighi gorr þa ero þær sœdir .xv. morkum. þa er halzr fimti tighr marla. Nu stall gera hina ziordu tuæiggia .xij. manada stæzno en ez þa er æighi gorr þa ero þær sœdir .xl. marla. En ez hæradz kirkia komr at nidzalli. þa skal gera þeim .xij. manada

stæmzno at gera vpp heradz kirkju sína. en ez æighi er þa gorr. sædr .iij. mortum. þa skal gera þeim adra .xij. manada stæzno. en ez þa er æighi gorr. sætr .iij. mortum. Nu (skal) gera þeim hina þridiu .xij. manada stæzno. en ez þa er æighi gorr sætr huer bondi .iij. mortum er i þeiri kirkju sofn ero. En ez madr gerir ser hogghendis kirkju a jordu sialzð síns oc zællr sundr. þa gere slíkar stæznor til vppgiærdar sem til heradz kirkju. sædr .iij. mortum zírír æína. en .v. zírír .ij. en .ix. zírír .iij. stæznor. Nu gerir han honum hina zíordu .xij. manada stæzno. en ez þa er enn æighi gorr þa a konongr þor þan en bonde æighi oc halldi konongr vpp kirkju giærd. En ez su kirkja vædr at zalli er konongr gerdi a. þa skal sa bondi stæzna þing er jord atte eða hans ærzuingiar oc bioda kirkju gærd vpp at hallða. þa a bondi jord sína eða hans arzuar oc hætír þat aptr (lausnar) jord med kirkjugiærd. Gardr skal vera um kirkju huæria. en sa vædr at zalli þa liggia .iij. mætr vid allan en .v. aurar vid zíordungh huærn. þo at æitt líð se a zíordunge þa er sem allar zíordunghr se níðr zallinn.

Guerfa margha men byskup skal til kirkju haza.

Nu er byskup skyldughr at vighia kirkjur allar of zara til zyllis kirkju med .xxx. 5 manna oc vera þar zím netr. en til heradz kirkju med .xx. men oc vera þar .iij. netr. Nu hælðr kirkja vigslu sínni æ medan hon stædr vpp þo at um þurui at bota. þa hætía þat kirkju vmbotr oc æ hælðr kirkja vigslu sínni medan hornstazuer standa vpp. Nu skal byskup toma til huæriar zyllis kirkju naudsýnia laust a huæirium .xij. manadom ein tíma. En þær ero naudsýniar. ez biskup er síutr eða konongr træzr han zærdar eða ærchibyscup gerir honum ord at vighia annan byscup. eða adrar stornaudsýniar værdi. en ez han tomr æighi. þa a han at míssa þeírar giptar er han skyldi haza a þeim .xij. manadom i þui heradi ez bonðr vilia vid han logh haza. En han skal skyldughr vera at zædma born þeíra a .xij. manadom huærium oc vætía þeim skript er þat þurzú oc za křísmu huærium þræste bæde till hætíradz kirkju oc hogghendis kirkju. En ez madr bær barn till hogghendis kirkju of er þat ner tomit dauda of tædr þræstr næi vidr at slíra þat. þa er han sædr .iij. mortum vid byscup oc odrum .iij. mortum vid zodur barnsens ez þat dnyr hætíðit.

Guer kirkjum skal rada.

Byskup var skal kirkjum rada sem hin hælghi Olauer konongr jattadi Grimkeli 6 byscupi a Mostrar þingi sína ver vurdum a satter síðan. byscup var skal seltia þræsta till kirkna allra þa er han vætí at rettar líðir tunnu at vætía gudi oc monnum eða gera adra þionosto. En huart sem byscup zær slamt eða langt þa skulu bonðr za hon-

um reidstiota .xxx. eða .xl. af þan þær at vighia hazudkirliu. En af þeir vilia eigi reidstiota gera þa ero þeir sædir .iiij. aurum vid byscup huær er þellir.

Guerfu kirkiuum eða kirkiu gardum (skal þyrma).

- 7 Nu stulu ver virða varn drottinn þar nest i þui at þyrma kirlium varom of kirliu garde sua at huær sem þlyr i kirliu oc kirliugard ser till hialpar þa stall þrid-
 heilaghr vera þirir hueirium manne medan han er þar. En þræstr sa er þar syngr
 at þeirri kirliu stall hialpa honum sua at han dorni æi af matloysi. En huær sem
 þræsti mæinar þessar hialpir at uæita þeim er i kirliu eða i kirliu gard þlyr eða
 dragha han or kirliu gardi með valldi þa stulu stitu þirir suara oc sakadir vera sem
 þeir hæzdi drepit han i kirliu oc vera i pauans banni þar til er han værdr loyft með
 byscups radi. En hvat sem huærghi þezir gort oc þlyr han i kirliu eða i kirliu-
 gard ser till hialpar. han skal haza hialpir þær sem nu ero taldar oc þar vera þar til
 er han ma i þrælsi brot þara at hialpa lixi sinu at þui sinni. Sua oc af men þæriaz
 i kirliu eða kirliugardi þeim er vigdr er þa ero þeir obota men oc a byscup af þe
 hans .iiij. mætr oc þan tofnad með er han þarz at vighia þa kirliu eða kirliugard.
 En tonongr a allt annat þat sem vmþram er. nema þe se eighi mæira. þa stipti ton-
 ongr oc byscupr i hælminnga nema þeir vili mæiri missun vid þeim gera.

Guat monnum skal i kirkiugard graza.

- 8 Hværn þristinn man skal graza i kirliugardi er dornr en eighi i kirliu nema by-
 scups se loyzi til. Nu skal oc eighi odada men i kirliugard graza þa sem ero
 drottins sulkarar. mordingiar oc tryggrozar. gridnidingar oc þiozar dorndir. þlughu
 men opinþerir oc ransmen oc bannsettir men oc þær sem i þorbodum heilaghra(r)
 kirliu dornia oc þær sem læggia hendr a sil at tynna ser sialzum. sua oc þær men
 sem tælia eða þrema rangan atrunad þirir monnum. sua opinþerir okrarlar oc
 þær men eða born er æi na stirn þirir dauda. skal þessa men graza i þlodar male
 þar sem mottiz stior oc gron torza. En af þeim samu sem nu ero vþptalldir vthan
 þioza dornða. mordingia. opinþerir ra(n)smen oc ofstirða men. þa mægho loma i kirliu
 gard. af vithni ero til at þær kallado til þræst eða haza stillritir men set a adr en
 þær dorni nodor idranar morl a þeim at þær villdu læidretta sil vid gud. þa a þræstr
 at loysa þa dauda oc graza þa sidan i kirliugardi. En ærzingiar hins dauda stulu
 læidretta afbrott hans eftir loghum oc byscups radi. En af hinn komr or þeim liþ-
 hasta þa skal han þara til byscups oc haza hans rad vid til nþirbota at loghum.
 En af nodor værdr af þeim er nu ero vþptalldir nidr graþnir i kirliugardi þyr en
 þær vilia læidretta sil þa stall huær er at þui værdr sannr giallda byscupe .iiij. aura

oc grazi þan vpp aptr oc lasti or kirkugardi en skilia ma bæin hans þra annara
tristinnar (!) manna bæinum. huær oc sa er graezr þan þirir vthan kirkugard er i a at
vera þa er han skilu sama sætr vid byscup oc grazi þan man aptr i kirkugard. En
ez noðor omaghi eða fatotr madr þinnr a þeslyns lil þa skall sa er byr a næstum
eighnum þara till þeghær er han vædr vid var oc væli om sem nu var mælt ællighar
suare þeim sæctum sem þyr sæighir. Huern dagh ma oc lil nidr græza nema langa
þriadagh. En æighi skall lil inni standa yzir þimt naudsynia laust. En ez længr
hæzir inni boti byscupi .iij. aura oc þori lil til kirkiu. En han vill æi oc lætr lil
inni rothna þa hæzir han þirirgort huærium þeiningi þear sins vid konong en byscup
a þar ez .iij. mætr oc þa a han toft a at ganga till skripta of bota vid gud. En
ez han vill æigi þat þa skall han þara or riti konongs vars of koma allðri aptr. En
ez madr byr sua oþarleggha i þiælli eða sua vttarliggha i oryium at þær naudsyniar
gange vid at han ma æigi lil till kirkiu þora þirir snio eða sio oþorum eða þiælli
oþoru þa skal lil i hus þora of þæsta vpp oc lata æi lil i jordu standa. En ez sa er
manþrotta er lil hæzir at þora læzi han men ez þeim næsto þorum sua marggha at
han se væll þor at þora lil til kirkiu en sa er þirir næmst oc vill æi med lili þara boti
byscupi .iij. aura.

Um nonhæilgi oc vatnþofstu.

Drottins dagh skulum ver væll heilagghan hallda. hæz su hælghr a laughar 9
dagen þa er sol er væstri oc hælldr þar til er daghr er ez himni a sunu daghen.
Nu huær er æi hælldr heilaght a sunu dagh gialdi byscupi .vj. aura þirir huern
sunu dagh er han brytr a hælghi. Nu ero þær þæiri daghær er med imisum þofstum oc
hælghum græinum (græinagt). Langa þriadagh skulum ver æintanleggha vatnþofsta þui at
þa þolldi var herra Ihesus Christus meiri þinnr þirir varar sakir. En þrir ez mæssu
doghum ero þær er nonhælghi skall þirir halda oc vatnþofsto. Olæz vofu daghr
hin þyri oc Mariu mæssu daghr hin þyri oc allra heilagghra mæssu daghr. þa skall
hallda med nonhælghi oc vatnþofsto. Iola daghr. .xiiij. daghr. þascha daghr. huita sunu
daghr. þær ero jæmnir þæssom doghum at hælghar halldi þo at æighi se þasta þirir.
En huær sem brytr þæssa hælghi þa boti byscupi .vj. aura.

Um þofstu oc nonhælgi.

Nu ero þær .xiiij. daghar er þasta oc nonhælghi skal þirir hallda oc sua þyrma 10
em sunu daghi. Nu er þar ein Mariu mofso daghr i langa þofstu. annar halluardz
mofso daghr .iij. Ions vofu daghr .iiij. þetrs mofso daghar .v. Seilia vofu daghr .vj.
Jacobs vala .vij. Lærinz vala .viij. Bartholomeus mofso daghr .ix. Mariu mofso
daghr hin sidare .x. Matheus mofso daghr .xi. tueggia þofstola mofso daghr Symonis

et Jude. .xij. Andres mæssa. .xiiij. Thomas mæssa. .xiiij. Mathei Apostoli. Nu ero þeir daghar talldir er þasta stali þirir vera of nonhælgðr oc sua borta þirir sem sunu dags hæilgði eþ madr vinnr a. Michials morso aptan skal hallda vid nonhælgði þo at eighi se þasta þirir.

Um þa dagha er æi er þasta þirir.

- 11 Nu ero þeir daghar adrir er eighi er nonhælgðr þirir ne þasta oc stulu þo iamhæilgðir vera þirir verkum sem sunudaghr. En eþ madr vinnr a þeim doghum borti byscupi .iij. aura. Nu stali þa dagha tælia. þar hæþr þyrst þinir þyrstu .iiij. daghar er nestir ero jola dæighi. en þin þimti attande daghr. þeir stulu allir iamhæilgðir vera. en adra dagha þess imillum i iolum þa stali þiargha buþe oc þorþ væita. þa er þals morso daghr nest iolum. annar þyndils mæssa. þridia Gregorii mæssa oc enn þeir .iiij. daghar i þasþom er æidi stali vinna nema þiarga buþe eþ þorþ er at. manadaghr. tysdaghr. en odens daghr er allr hæilaghr. þa er .ij. þostola morso daghr þhillippi oc Jacobi. þa er þrosmorso. Gangndagha hæilgði stali sua hallda at vinna til nons oc eta huit at none þina þyrstu .ij. en þasta þin þridia. en þorsdaghr er allr hæilaghr sem þasþa daghr. þa Botolþs morso. þa Margarettar morso. þa Mariu mæssa daghr Magdalene. þa Olafs mæssa þinn þidara. þa þrosmorso. þa Marteiens mæssa þa Clemens mæssa. þa Nicholas mæssa. Nu ero þeir daghar talldir er vær erom stýldugðir at halda hæilagha i loghum varom. En eþ madr vinnr a þeimma doghum borti byscupi .iij. aura.

Quæro margðir imbru dagar ero a .xij. manadom.

- 12 Nu ero þeir adrir daghar er þlæstir vitu at allir hæilir men oc þullida ero stýldugðir rotilegga at þasta sua sem er huær þriadaghr a .xij. manadom of imbrudaghar. En imbrudaghar loma þiorum sinnum a .xij. manadom. þinir þyrstu i annari vitu þostu. en adrir i huita sunu vitu en þinir þridiu þeziaþt om haustit þan odinsdagð er nestr er þrosmæssa. stændr þrosmæssa a odins dagð þa þeziaþt imbrudaghar annan odinsdagð þar æþtir. En imbrudaghar om vættrenn stulu vera i þridiu vitu iola þostu. En iola þastu hæþr a þan sunudagð er nestr er Andres morso. huart sem sa sunudaghr er þirir Andres morso eða æþtir. stændr Andres morso a sunudagð þa hæþr iola þastu tid a þeim sama sunudagði. Nu er langa þastu tid er rotilegðast a at þasta. hallda æþ ollum þastum oc mæst þynd er i at þriota. þui at Jesus Christus þan hælgðadi þana stialþuer med sinni þastu oc margt þar till þlæira.

Eþ made etr þiot om langaþostu.

- 13 Stýlir men oc omaghar ero ædi stýldugðir til þessarar þastu nema hældr gera olmosu þina æþtir radi solnar þrest oc þongum þeim sem gud hæþir læt honum. En

þeir sem .xij. vœtra ero gamlir eða ældri oc hæ(i)lir men ero þa skulu fasta sem nu er stillt. Etr madr zift a vatnzoftu dæighi borti byscupi .iij. aura. etr han huit borti byscupi .v. aura. etr han tiot borti byscupi .iij. mætr. En ez madr etr huit a þeim dæighi er han a at fasta vid zift borti byscupi .v. aura nema prestfr lozi honum. etr han tiot borti byscupi .xij. aura nema han zari daghvillr. I langa zoftu ma madr eighi tallast dagvillr. En zirir huern dagh er madr etr huit i langa zoftu borti byscupi .iij. aure. En zirir huern er madr etr tiot i langa zoftu borti byscupi .iij. mortum nema naudighr æti oc hazi æi annan mat till. þa stall han ganga till granna sinna þriggia oc bidia þeim matar skiptis en ez han zær eighi þa stall han tiot æta oc hialpa lizino. En ez omaghi etr tiot þa se han hyddr az prestfr en varduæitflu madr omagha borti byscupi .iij. aura ez hans völd ganga till. þeir of er þat dragha i vœniu sina at æta tiot i langa fastu þa er han vtlæghr oc huær þeining zæar hans vid konong. en byscup lytr þar az .iij. mætr. En zirir oll fastu azbrot þa stal madr skript zirir taka. I þeim bodordom oc ollum odrum þa stal naudsyn mæta.

Um skripta gang oc pionosto.

Hvar triftinn madr er vitz er vitande stall ganga til skripta hit minzta æit sinn 14 a .xij. manadom i langa fastu oc sæighia rotlægha til synda sinna. taka sidan pionosto a pascha dagh nema han se i þeim syndum at han ma æi pionosto taka. En huær sem eighi gengr til skripta i langa zoftu oc tætr ei pionosto a pascha dæighi oc er han .xij. vœtra gamall eða ældri þa stall sa borta .xij. aura zirir huert þessa. Sa stall oc byscupi borta .xij. aura er pionosto tætr i forbodi. oc dræghr madr þat i vœniu .iij. vœtr eða primr vœtrom længr at han gengr æi til skripta i langa zoftu eða tætr æi pionosto a pascha dagh. þa dryghir han hæidins manz dom of er az þui vtlæghr of ze hans allt vid konong en byscup lytr þar az .iij. mætr. Sua a oc huær triftinn madr at vera vid pauan at kumi i lydni oc zirir þui stall huær madr sa er till scripta gengr haza med ser þeining tallinn oc za prestfr oe þat ze stal haza hinn helghi Petr at kumi oc heitir þæt þui kumastatr. En huær sem þat lytr æigi oc hæzir zong til oc sua sa er vid tætr oc loynir þar nodot az. þa er huartueiggia þeira i banni pauans. En kumastat þan skulu þeir prestfr haza er til presta motz zara oc haza med ser oc sua þeira præsta kumastat er hœima sitia.

Um hionskap rettan.

Nu er þat þui nest at hionskapr er rett reglo halld ez þat er rett halldet. of az þui 15 at gud sialzuer stipadi han i paradyso millum tarll(s) oc lono (adr) en þau syndgædozt. oc az þui syndgæz sa sarlægha er med honum zær æi rætlægha. Nu er þat zyrst i hionskaps malom at madr bidr ser moryiar þeirar eða kona(!) er eighi ero mæinbughir a

oc mæle þessi orð þá er han æstir moy eða tonu eða onnur orð þuillit oc tali i hond hennar of tali sua. El æsti þit mer. of næzni hana a næzn. mer til æighinnar tonu at guds loughum oc godra manna¹ samþyct oc ært þu min æstar tonu herðan æz. hoyra stulu of godir men iayrði tonu eða moyiar þeirar er æst værðr oc stíl: orð þess er æstir zirir þui at þat er zirirbodit æz guds halzo at nodor² madr æsti ser tonu eða moy naudgha. [þæiri æstingr ætlan³ skal [madr lysa oc præstr⁴ at⁵ tirkium .iij. sunu dagha zirir æstingh.⁶ Sinnazt nodorir þeir men at þar viti meinbughi a þa stulu þeir til seighia zyr en brudlaup geriz. Seighia þeir æighi zyr till meinbugha en æptir æsting⁷ þa stall⁸ ængi þar um lyða nema þeir hazi sua ziarri værít at þau tidændi hazu æighi til þeira komit.

Um æstar kous born.⁹

- 16 Um æstar tonu born er gælin ero zirir brudlaup þa ero þat guds logh um oll lond þau sem tristin ero¹⁰ þæggar madr æstir ser tonu at guds loghum of [godra manna samþyct oc bæggia þeira¹¹ þa stulu þau born oll arzæengh uera er sidan getr han med þæiri tonu þo at æighi se brudlaup gortt. [þau stulu hælgha born sin¹² til arzæ [vid sil oc allz iamnsrettar er adr varo gælin med þæiri tonu er han æsti ser. En þo at dottir se gælin æptir æsting en synir zirir. þa hælgar hon broðr sina til arzæ oc jamns skiptis vid sil.¹³ En madr stall gortt hazu brudlaup sitt jnnan .xij. manada eptir æsting naudsynia laust. En [byscup eða hans armadr¹⁴ geri honom stæzno til brudlaups gærdar. en ez han gerir æighi boti byscupi .xij. aura a huærium .xij. manadom þar till er han gerir brudlaup sitt. En ængi er skylldugr at gera brudlaup sitt med mæirum kostnadi en han er zangadr till eða sialzuer vill han.

Um þa men er æigi mægo kuenna za.

- 17 ¹⁵þessir men mægho æighi kuenna za.¹⁶ Claustrmen. prestar. diaknar¹⁷ oc subdiaknar. vitstolnir men oc vanadir. heidnir men mægho æighi tristinna kuenna za. Sa madr horar er gezr tru sina annars manz æiginnar tonu.¹⁸ sua horar [han oc æignar tonu annars manz¹⁹ er hæzir rad till med henni til [þess ad (!) rada bonda hennar til²⁰ dauda oc at han skal za hennar sidan oc doyrr bonde hennar æz þui

¹) Her begynder B.   ²) engen — B.   ³) [Thenne æsting — B.   ⁴) [prester lysa — B.   ⁵) [otnar — tilf. B.   ⁶) brýllaup — B.   ⁷) eðer brýllaup — tilf. B.   ⁸) þeim — tilf. B.   ⁹) E .xij. — tilf. B.   ¹⁰) at — tilf. B.   ¹¹) [beggias þeira samþyct — B.   ¹²) [Sua er oc mytil traçtr hionfkapens at oll þau barn sem gælin ero zirir æsting hælghatz j æstingenne — B.   ¹³) [oc jemo rettaz oc aldra [omdar vidh þau er sidhan ero gælin æ huat þet ero dottir. eðer synir, zleire eðr zære sidhan getner. Nema notor [see j meinbughum gælin þui at j meinbughum hielper huatzit æsting eðer brýllaups gerð Nema j þeim atvitom som et² retter sialzuer wiuifer — B.   ¹⁴) [biscups armader — B.   ¹⁵) Nw er þet þui nest ath allir men mughe [ser quenna za, eðer tonor men med laghum sem en zintz zorbodhit. En — tilf. B.   ¹⁶) eðer tonor men. Snyrt — tilf. B.   ¹⁷) messodpatner — B.   ¹⁸) su æsting dometz ath veltoze þot hon aa tome — tilf. B.   ¹⁹) [mgl. — B.   ²⁰) [mgl. — B.

radi. Sua of þa er gerir brudloup til eighinnar konu annars manz lizanda bonda hennar oc hœzir han att lifams losta vid hana. þa mægþo þeir men allðri þessara tuenna ser til tvænna þa oc eighnar konu.¹ Sua ma madr eighi þa konu þæsta eða þa er þrendi hans² stýldari en zimta manni [hæzdi adr³ þæsta þo at han se daudr þyr en þau komi saman. Sa madr ma oc eighi konu þa er þirirgort er eða adra læid er en sua er þallinn at han ma eighi konu hafa at lifams losta. Sua of eþ kona a þess luta mals þa ma hon eighi giptaz. Verða þau bornom⁴ saman bundin at þæstingum oc þæmr þeim um þat rad sidan er hon er .xij. vættra eða⁵ .xiiij. vættra þa ma þæn hionstap eighi stilia. koma þau oc nokot saman at lifams losta adr en þau se sua gomul sem nu er sagt þa mægþo eighi stiliazt at hionstap sinum.⁶

Um hionstap oc hoordom.⁷

Nu er hionstapr karllmanz of konu loglægt samband oc ma þat ængi madr stilia 18 þo at eighi se brudloup til gortt eþ loglæg þæsting er a. nema annat huart þeira gezi sil i klaustr adr en þau hæzi saman komit at lifams losta of ma þat þeira sem eþtir er i hæminum læita ser þorræða eþ vill. En sidan er þau koma saman at lifams losta þa stil þeim ængi lutr nema hordomr oc stil þo eighi hordomr hionstapin þirir þui at þat hiuna er fallauft er ængan hordom dryghir þa ma þat stiliazt at samuæro vid þat annat hiuna er hordom hœzir dryght oc liza sidan reinaligha. En huart þeira hiuna sem adr brigdr eþ medan þau liza bædi. þa dryghir þat hordom oc er þui þat rad at settaz sem þyrst vid gud. sidan sinn a millum [of bua sidan saman.⁸ briota þau [annat sinni bædi⁹ oc gera hordom þa skal byscup þau i bann þora þar til er þau þara¹⁰ saman aþr. Nu er þat einþalldr hordomr eþ madr tætr einloypa konu vndir sina eighna konu. sua of eþ kona tætr einloypnan man vndir sinn eighin mann. En huer at sticu verdr tunr eða sanr. boti byscupi .iij. mætr oc gangi til stripta. En þat er tuualdr hordomr eþ madr a ser eignar konu oc tætr annars eignar konu oc sua eþ kona a ser eigin mann oc tætr honn annara(r) konu eigin mann. er stil gerð miot liot bædi þirir gudi oc monnum.¹¹

1) þaa Of þet æro þau hoor er loghboð um mætir æn en annor — tilf. B. 2) se — B. 3) [þaa er oc adþer hæzdi hona — B. 4) barn — B. 5) Saal. i begge Codd. hann — udel. 6) ligger þetta att j biskups dome eþtir scriquadom re. rat — tilf. B. 7) Dette er Overskr. i B, som tilf. C. .xxij. Ovrskr. mgl. A. 8) [mgl. — B. 9) [oc bædhe eþ — B. 10) koma — B. 11) Of sua sem synðen avtatz til helzningar, sua avtatz oc scriften oc þearstætir þirir þau wert. Gornme giorla aat allir domarar andalighir oc wæroldzligir. æ huariom þeir ber þzuer dæma med laghom, oc sua sofnarar j allum ærendom þeim oc sofnom (hæzande) gud þirir sinom aughum oc rethwifona. med weghd oc miscund þer sem þet hozuer, þer a huzande aþ wont wert se hatat en en agirn manna þram draghin, þo ma en anners wæra en þangttir men sem en wilia æder tunno rædhas gud þirir godhroftna safer, neme þet eþ þear geldom oc adrum heilagþrar kirtio hirtingom sem scriquadhæ æro oc retleiddhis til þzuerbota sinna misgerder — tilf. B.

Nær bryllaup ma gora med laghum.¹

- 19 Engan tíma er zírír bodit lono at zæsta med² stílum.³ En brudlaups gerd sína ma madr æighi háza a þan dagh er natt er hælíogh æptír oc daghren eda zofstu daghr er eptír oc zra þuí er jóla zofstu tíð lomr⁴ oc zra þuí er .ix. vítur ero tíl páscha dags oc [.vij. nattum eptír páscha dagh of huíta sunu vítu⁵ .iij. vítum zírír Jons valú .iij. vítum zírír Mídhjals mæsso. þa ma æighi brudlaup gera ne lono za. Nu hvar sem gerír brudlaup eda zær lono a þeíma tímum boti⁶ byscupi .xij. ára.⁷

Um obota men.

- 20 Þat er nu þuí neft at þeír men sem brot laupa med eignar lonom manna þa ero þeír obota men bæði zírír lonongi oc larli oc zírír gort ze oc zríði landi of lausum eynri víð lonong.⁸ [drepir oc donyðdir huar sem þeír verða staddir⁹ oc æighi kírlíu græzír. [en byscup æigníz þar az tíl þríggja mara.¹⁰

Guersa skylt eda sízít samaz ma byggia.

- 21 Nu er þat þuí neft at ængi skal sína zrendlono ne síztono za tíl æighnar lono eda háza at líkams lofta nermæír en zímta manni zra systinum at tælia.¹¹ En ez madr hævír zrendlono sína eda síztono at zíorða manni íamzarítt¹² þa stulu þau att¹³ stílíazt oc skal han bota byscupi .xij. ára oc gangi tíl scripta. En ez madr [hævír þrímenning sínn at líkams lofta þa stulu þau stílías at oc bota byscupi .iij. mætr oc gangi tíl scripta. En ez madr¹⁴ tætr at líkams lofta systung sína eda broðr- ungh þa stulu þau stílíaz at of [fall han bota¹⁵ byscupi háza zímту mort oc ganga tíll scripta víð sílzán byscup.

Med þessom konom æighum ver æi líkams lofta at háza.

- 22 En þessar tonor ero í mæírur þyrmslum víð off ez ver vinnur a þeím odada verf. [ez ver¹⁶ aulums víð þær. Nu er æin modír manz. annur systír.¹⁷ þríðía dottír. zíorða [stíuzdottír oc stíuzmodír.¹⁸ zímta [sunar lona.¹⁹ .vj. broðor lona.²⁰ .vij. sunar²¹ dottír [oc tonor allar er íamstýlðar ero ma æighi odada verf a vinna.

Jvfr. Cap. 22. G. 24.

1) Dette er Ovrskr. i B, som tilf.: L. xxiiij. Ovrskr. mgl. A. 2) stítom — tilf. B. 3) [em nw er sagt — tilf. B. 4) háza. oc .vij. nattom eptír jóol — B. 5) [en í páscha vítu Oc en .xv. nattom zírír huítasunnadagh oc .vij. nattom eptír. þet tallas — B. 6) þa gange tíl scripta oc ngerbota oc getði — B. 7) oc eynri huar er þet bryllaup stíher — tilf. B. 8) oc bífup — tilf. B. 9) [mgl. — B. 10) [mgl. — B. Þaa en tilhestet Seddel í B, m. s. Haand: Statutum domini Augustini episcopi pie memorie forbiudher þeim som j scrízt ero bryllaup gora þe .iij. sunnadagha neft zírír Mídhjals. En allum adrum tozualz bryllaup gora þe .ij. sunnodaghana. En sunnodaghen neft zírír quatuor temporum &c. tozualz engom ath gora bryllaup sub pena contenta in crísnaret í "um vlogh- lígha samquemd eder bryllaups gerd &c." 11) æðer systono — tilf. B. 12) samzarítt — B. 13) mgl. — B. 14) [mgl. — B. 15) [bota — B. 16) [æðer — B. 17) dottír — B. 18) [sunardottír — B. 19) [dottír dottír — B. 20) broðor dottír — B. 21) systír — B.

þat er oc brodor dottir. systurdottir. modor modir oc zodur modir. modor systir oc zodur systir. oc modor konu manz.¹ En ez madr værdr at þessu kunnr of sannr at han lægft med þeim sua nanum² þa ero þau bædi zridlaus. zirir gort ze of zridi landi of lausum oyri oc huærium þæiningi zear sine oc zære or landi³ konongs vare þar till [er þau haza⁴ int skript sine þa er byscup læggr sialzr a hændr þeim. a þæira ze allt konongr utthan⁵ byscup [ækr þar ez .iij. mætr⁶ nema þeir vilir (!) badir⁷ bær gort haza. Nu lænnir byscup eða hans umbodsmadr manni at han hazi þat odada vert gort en han læd(!) næi vid þa skal han synia med tylxtar æidi. zællr till obota honum ez [ællr oc⁸ værdr sannr at.

Um gudsfzia.

Nu er þat þui næst at ængi madr ma æiga gudsfzia sinn. En gudsfziaz ero 23 þreualldar.⁹ hin zyrsta millum [þess barns er skirt er¹⁰ oc þess er skirir [eða a þui hældr till skirnar oc zædina barsens.¹¹ [zridia er millum barsins er skirt er oc millum andlægs manz þess er skirir eða till skirnar hældr. of þui æigu þræstar gudsfziaz vid oll þau born er þeir skira oc oll þæira zædgini oc ma þræstins barn vid ængan þan lifams losta æiga er þræstrin hæzir skirt. Hældr madr a barni manz till skirnar þa a zadir oc modir barsins oc barnit gudsfziaz vid konu þess er a barni hældr til skirnar þo at hon hazi æi a barne halldit þa er þat var skirt. Nu ez madr hæzir gudsfzia sin at lifams losta þa skulu þau skiliazt at. oc ganga til skipta oc borti huart þæira .iij. mætr byscupi.¹²

Ez kona tækr mann vdir bonda sin.

Nu ez madr skettigt vid þen mann er læghit hæzir konu hans þa skal sa væita 24 trygdir¹³ er konu a.¹⁴ En ez madr¹⁵ liggir hana annat sinni þa er han tryggrozi sem hin er [væghr a væittar¹⁶ trygdir. zirirgort ze of zridi landi oc lausum oyri

¹) [.viiij. stuzmodher. .ij. sunar kona. .z. brodor kona. .zi. systurdottir. .z.ij. modher konu manz. .z.ij. er systir konu manz. .z.iiij. er zadhur systir. .zv. modor systir. .zv. zadir moder. .zv.ij. modor moder — B. ²) [einni hvario þessara sua þyldri — B. ³) riki — B. ⁴) [han hazuer — B. ⁵) oc — B. ⁶) [mgl. — B. ⁷) mgl. — B. ⁸) [han — B. ⁹) margz zallar — B. oc zylgher þeim hin mefka wærdning oc marghzalbelighar þyrmslar. Ero þessa gudhsfziaz — tilf. B. ¹⁰) [hins som skiritz — B. ¹¹) [Annor millom þes er skirir oc zadhur hins skirna — B. ¹²) [zridia mellum þes er skirir oc modor hins skirna siorda mellum barna þes er skirir oc þes er skirir verder sempla mellum þes er skirir verder oc þeirra som honum halda til skirnar. Sielta millom þes er skirir verder oc loghligh husprong hins som a honum helder þo ath see æighi nere. Oc samulebia ez husprong halder a barne, þo at husbonde see en nere. Siaunda millom þes er skirir verder, oc barna þæira sem a halde huart som þau ero zleire. æder zære .v.ij. mellum þes er a helder oc zadhur þes som til skirnar verder halden .ij. er millom þes er a halder oc modher þes som a verder holdet. Warda þessa sama gudhsfziaz allar med samu wærdning oc þyrmslum j zerming som j skirning, swa ath enga mughu millom gudhsfziaz giptingar bindas. Oc ez notor dnyzuitz þær ath binda, æder bundit hazua þa verda þau sem þes hazua dnyz med kirtunnar dome oc hardom æzuartofkom aat skiliazt oc gange til skipta oc borti biskupi huart þæira .iij. mætr. ¹³) þrygdar eidh — B. ¹⁴) laa — B. ¹⁵) han — B. ¹⁶) [væittir aa — B.

[vid tonong en byscup tale .iij. mætr æz ze hans zirir hordom.¹ En² sa madr er dryghir lifams losta vid nodot annat kulfindi en tono oc vædr han sannr at pui þa er han vtleghr [oc ze hans allt vid tonong en byscup lytr þar æz .iij. mætr.³

Guerfa hono skall zæsta.

25 Nu ez madr bidr ser moniar þa stall soflia þan at rada zære er ærzingi hænnar er. Madr skall seflia þing med⁴ zændlono sinni oc sua⁵ heiman zylgiu. þau skulu i hændr talaz oc næzna hana a næzn⁶ huart sem er mæz æða lona oc seghia sua. Et zæsti þit at logzullu æptir pui sem adr er stillt oc med þæiri heimanzylgiu er nu er tollt oc stirstota et pui vndir vatta þa er a horyra. Nu ez sa vill soflia [rada zara men⁷ er lono hæzir zæsta þa stall han⁸ zara till husa zodur hænnar æða zorzædis manna hænnar oc hazæ med ser .ij. vatta oc gera [honum til⁹ manada stæzno at han se buin at seflia rada ze¹⁰ i hændr honum oc heiman zylgiu alla oc stirstoti pui vndir vatta þa er vid ero staddir oc er [þat hin zyrsti mals alldr.¹¹ þat¹² skall loma¹³ a manada deigi huærium en hin ozsta med brudmen¹⁴ oc brudlonor ez hinn er buin at seflia rada zar i hændr honum. þa skal zadir þing seflia zirir dottur sinni. hin skal oc seflia ia vid ez þeim¹⁵ tomr a samt. En ez þeim stila hver þing stillt¹⁶ ero med lono þa skal giplinghr madr lono leida fram .ij. manna vitni sin þa hæzir han sitt mal til sanz tomit. En ez þa still a¹⁷ um heiman zylgiu þa stall brudgume lata¹⁸ .ij. manna vithni huærsu myndil heiman zylghia var mælt med þæiri lono. en ez gixtingr væd lono var¹⁹ stillt i iardu þa stall tryggua a gixtingar kueldi pui at æighi vædr logzullt nema tryggat se. En ez madr lætr jord heiman zylghia dottor sinni æða hystur. þa iord þarz æi at stonza nema vili. Nu ero

¹) [lætr halzt tgr. oc halzt biskupr — B.   ²) Oc þet sama — B.   ³) [oc obota mader zirirgiort hwarionm peninge zæars sine, læter halzt konongr oc halzt biskupr. Zhet sama er ez madher zæstir .ij. konor oc mit en lita dome um þa luti þa vædrer han vtlegr æz pui. oc læter konongr oc biskupr ze hans. nema þe vili lætr gort hazua — B. Herefter indskyder B følgende Capitel: Om meinsidha oc scriptroz. C. .xxx. En saa mader æder lona som scrigt læter zirir þessa miæzelli æder annur oc æzuar huart þeira annat, oc ganga þau sidhan moot þeim eighi, þa eitir þet eidroz, oc er lifit wider meinsuore, þui huor som alh þui vædrer sanner, þa er hann æz þui vtlegr wider konong som loghbot walter um meinsuore. En biskupr lyter zirir meinsuore .iij. mætr, en zirir meinsuogha æzlr þui sem malit riis j cristno(m) rette. Oc huarwætna þer sem men swæria ranga eigha, þa skal til scripta ganga oc bote biskupi .iij. mætr. ¶ En ez han leider zleira j eigh rangan med seer þa skal han gelða zirir waat huarn .vi. aura, nema þeir vissu ath vsvort war, þui ath þa skal (huar) þeira gelða .iij. mætr som hin oc ganga til scripta. ¶ Sua er oc mælt ath kart æder lona winna eigh til þeira lutha er til synða horzua, suu er til samhaldis um landraan mote rettom landz kononge, ædher um mandraap, hordom, æder annara skoorglõpna, þann eigh skal riogua seflatalust oc skal til scripta ganga ath iller eider war wõnnen. ¶ En ez mader helder en þa script honom latt war ziri jmio æzbot þa eitir þet scriptroz oc huar som ath þui vædrer tunner æder sanner. gange til scripta oc bote biskupi .xij. aura, Oc læter han embete zyr en han hæzuer þer scriptrir zirir latit þa læter (a mader j zorbodhe. Zhet sama allir þeir som quædhiat er embete æz biskupi.   ⁴) zirir — B.   ⁵) zirir — B.   ⁶) æ — tilf. B.   ⁷) [wædhezærar hennar — B.   ⁸) mgl. — B.   ⁹) [til hennar — B.   ¹⁰) zar — B.   ¹¹) [þeim þet zyrste alder — B.   ¹²) þa — B.   ¹³) lona — B.   ¹⁴) brudhennu — B.   ¹⁵) honum — B.   ¹⁶) mælt — B.   ¹⁷) wæ — B.   ¹⁸) bera — tilf. B.   ¹⁹) wærd — B.

þeir sattu at hœiman fylgd oc sua at þælags giærd þat skal þa handseilia oc fir-
 skota vndir vatta þa sem inni ero oc hœita þat allt giptingr vattar. þa skal han sitia
 millum brudmanna en¹ hon millum brudluenna. [han skal² ganga izir goly þuert³
 oc geþa henni linæ.⁴ [þat er loggullt⁵ huart sem giox er meiri æda minni. En born
 þau oll ero arþgeng er þau gæta sidan er þau stiga bædi i eina sœngh oc þau læiggia
 logþælagh⁶ saman.

Ex kona er til jarðar gipt.⁷

Nu ex hion ero stilld at.⁸ oc er kona til jarðar gipt þa skal hon stæzna hærædz 26
 þing um .iij. nætr oc lata læida fram .ij. manna vithni þæira er a varo þæstingar
 stæzno eða inni varo a giptingar⁹ tuelði oc ex þau toma fram at zullu þa eighu
 hærædzmen at doma hœnni allt þat er hœnni var vitnat¹⁰ oc eighi toma anduitni
 i moti gipting lono þægar vid er gengit at hœnnar var þængit at loughum. En ex
 kona var eighi til iardar gipt þa skal gæra zimt til þæar skiptis oc læida .ij. manna
 vitni a zimtar dæighi um zimtar¹¹ ord lono. sofi huart er hon vill sua eða a þingi.
 Nu vil han eighi skipta sua þæ þa er han sætr .iij. mortum [þridæili a.¹² Nu ex
 hion hæza buit .xxx. vætr eða længr oc ero giptingar vithni oll þra daud oc þæ¹³
 hon radit lafe oc lolo¹⁴ i hibulum¹⁵ bonda sine. sifr at atte of ollðri¹⁶ vid¹⁷ adrær
 husþroniur oc hœitir eighin husþronia hans. þar til skal hon hæzua .vij.¹⁸ manna
 vithni at sua¹⁹ hæzir veret bunadr þæira .xxx. vætra eða þui længr. þa hæzir hon
 til lagha i gardi hans þridæili ex þæ landi oc lausum oyri oc²⁰ til .iij. marla i
 mundi.²¹ En ædia su er þorrædis men gixta til buff hon a sioly²² þorrædi sin at
 giptaz þeim manni er hon vill at hinum sama retti er nu er fallt. Sua oc ex mæz
 er þodur arzi þa a hon sioly þorrædi sin oc hæza vid þæira manna rad er hon vill
 til²³ hæza fallat²⁴ innan ættar ser [en sioly skal hon gipta sil.²⁵ En ex þadur
 broðr²⁶ hœnnar þæsta hana manni eða þadur þrændr²⁷ hæza hana at þælaupum.
 hin jattar þui²⁸ er þæsta skal oc ganga þæir a zullmæli vid þa er [þirir rada.²⁹ þa
 hœllzt til þæss er hon er gipt. þa ma hon þa þeim manni ombod er hon vill at of
 sofi þodur arz sinn oc hæza [han allan³⁰ ofþærðan en hin hœiti madr at værrer
 þat laup gerði. En kona su er liggz med manni a launungu hon hœitir hor-
 rælia³¹ [þui at hon a eighi sioly þorrædi sin þyr en þrændr hœnnar hæza gixt hana
 hœiman.³²

Jvfr. Cap. 26. B. (II.) 9. 10.

1) oc — B. 2) [þa skal han — B. 3) huert — B. 4) (iuzue — B. 5) [mgl. — B. 6) þælagh — B.
 7) Denne Ovrsk. tilf. efter B, som tillægger £. .xxxij. Ovrskr. mgl. A. 8) mgl. — B. 9) þæstingar — B.
 10) mælt — B. 11) mgl. — B. 12) [þritælia — B. 13) hæzuer — B. 14) lqftum — B.
 15) heimbilium — B. 16) ælde — B. 17) med — B. 18) .ij. — B. 19) længe — tilf. B.
 20) mgl. — B. 21) tilgiox sine — B. 22) Saal. rettet; hølz — A. 23) mgl. — B. 24) mgl. — B.
 25) [mgl. — B. 26) þrændr — B. 27) broðher — B. 28) mgl. — B. 29) [radha [scul — B.
 30) [mgl. — B. 31) hortona — B. 32) [mgl. — B.

Þing þat er byscups armadr skal lata stæna.

27 Nu ez þau mal værda gorr i heradi er byscup lytr æz¹ reett þa skal byscupe armadr stæna þing i heradi.² huær bondi er skyldugr at sokia þat þing. Nu er þing sett. þa skal byscups armadr vpp standa oc tala sua. et hæzir þat høyrtr hæz³ i heradi oc bygðum at sa madr hæzir misgort om þat mal er byscup lytr æz a oc næzni þan man a næzn. sorge oc [til saka slitt⁴ sem er. Nu ez þer hæzir þetta mall zyr høyrtr. þa vill et þat vita. En ez ziordungr heradz manna þeira er þa ero a þingi luedast þat mal zyrri hæza høyrtr þa haitir þat bygðar zlyntt at loghum oc ma byscups armadr þat sokia till slits reettar sem vidr ligger at loghum. Stendr lyritar eidr [zirir huert⁵ .iij. marla mall oc þau er minni ero. En þeghar mal ero mæiri en .iij. marla mall þa er halzreittis eidr. En zullreittis eidr zirir huert obota mal. Enn ez zærrri luedast høyrtr hæza þat mal en ziordungr þinghmanna þa zællr þat nidr oc haitir⁶ hans vpphæz. þat ma han æighi sokia.⁷ En sokia ma han oll þau mal er vattar vitu. Nu er æin sot⁸ i ollum byscups malom. æidi er logze a þui. Allir ero skyldughir til⁹ at hæghna¹⁰ tristni þessa haimo. sa er sua gerir han zær goda anbun a doma dæghi þat gæzi off zadir of sonn oc hælaghv andi vttan ænda Amen.¹¹

II. Nyere Gulathings Christenret.

1 ¹² Þat er nu [þui nest¹³ vpphæz laga varra Gulathingemanna¹⁴ sem vpphæz ær allra godra lofta: at ver skolom hallða of hæzva kristilega tru. Ver skolom trua a varn drotten Ihesum Christum æinga son hans er getten er æz traxte hælaghv anda of zodr æz Mariu moy: þindr vndir þilaz valde. trosæsttr dōydr of græzven. zor nidr till hælvtis at lōyssa þadan sina vini. Þridia dagh æiptir er han var dauddr of græzven ræis han vpp æz dauða of var sidan med lærrefuæinum sinum .xl. daggha¹⁶ zra þastha dæigi of

Jvfr. Cap. 27. B. 17.

¹) aa — B.   ²) En — tilf. — B.   ³) mgl. — B.   ⁴) [sita sot — B.   ⁵) [wider — B, ⁶) þet — tilf. þ.   ⁷) [æghia — B.   ⁸) [otn — B.   ⁹) mgl. — B.   ¹⁰) haitagha — tilf. B.   ¹¹) [mgl. — B. Herpaa følger i B uden anden Adskillelse, end den sædvanlige mellem Capitlerne, først Stykket om Aager (Jons Christenret C. 55, see dette), dernæst om Meneed med Eedsformularer, dernæst Udtoget af Tunsbergforliget 1277, og endelig, hvad Paamindelser der skulle sættes, naar Biskop eller Provst visiterer; see Anhang II. a. Stykket om Meneed, see nedenfor Anhang II. b. Udtoget af Tunsbergforliget see nedenfor ved Retterbøderne. Eedsformularerne see 3die Deel.   ¹²) Cap. mgl. C. D. G.   ¹³) [mgl. de Övrige.   ¹⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — B. F.   ¹⁵) Istf. Resten: &c. of gengr sua ut sem stendr i landabotinni þessi capitulum — B. See foran S. 22.   ¹⁶) Saal. rettet. gaggha — A.

till hælga þorsdaghs. of steigh þa upp till himna of þadan skal hann komma a özfta dæghi þessa hēims at domma hværn æptir sinum værdleika. Ver skolom trua a hælgan anda at han er sannr gud sem fader of son. of þær .iiij. stíningar er ein gud. ver skolom trua a þat allt er truir oll trífíleg þíod of hēilagra manna samband of hēilogh kirkia hēizir samþótt adr med vbrigðilegre stáðæftu. Ver skolom trua at syndir zírir lattazft med stírn of idran of skrípta gangh med holde of blode vare drottens er i messonne hēlgazft med þonna halde: olmofo gæirdum. med þóftom of ollum odrum godom lóttom er menn hugsa mæla æða gera: Uer skolom trua at huers mannz licamr. er j komr hēimmen æða komma kann till doma daghs: skal þa upp ríffa of þadan æz skal þeir ær illa gerdu i þessom hēimmi haza endalauffan ózagnad med díozlum j hēlvítti of hans englom. enn þeir er gótt hazva gort þessa hēims skolo þa of haza eilízann zagnad med gudi of ollum hans hēlgum mannum. j himna ríki oftan ænda.

Um vald oc izirbóð konungs oc biskups.¹

Nu æz þui at guds míttun² ser til þess hverdaglega þorz ofollulegs of ymis 2 lydz of zíolmennis.³ þa hēizir han stípat .ij. sinum þíonom at vera augshíulega hans umbodsmenn um þessa hinna hēilgu tru of hans hēilagt logmal. godom mannum til verndar of rettenda. en vandom mannum till rezfingar of reínsanar. Ero þæsser .ij. annar konongr enn annar biskup. hēizir konongr æz gudi veraldleght vald en biskup hēizir andleght vald til andlegra lóttu. þeirra (a) at stírka hvar annars vald til allra rettra mala of loglegra. of þeir kennazft vídr síc at þeir haza vald of zvirbóð æz stálzom gudi. en eigi æz ser. Oc zírí þui at þeir ero guds umbodsmenn. hins of annars at þær síær aller at þeirra ma ænga lónd míssa. þess hins þrídia at stálr gud vírdíft at tálka síc med þeirra nomnum. þa er sa sannleaga j myllum hásta víd gud er þa stírkr eigi med zóllkommene æst of rezlo til síns valldz of þess(!) er gud hēizir þeim til stípat. þar sem þeir bæra svo mylla ahygíó zírí landzþólleno of ahyrgd zírí gudi. allra hēldzft þar sem logenn vatta med stóddom ænda merkíom svo at hvarke mege hózdingianer æz þeir geyma þess anaóðga æða þyngía zólleno med ózmlíckíllí agírnd of eigi mege zavítrír menn synía hó(z)díngíunum loglegrar lydzstýldu zírí þríotsto saler æða stamsynnar ózmyllarrar.

Æz mádr zær (med) trolldom.

Nu æz þui at aller menn ero stýldugír at hállða þa tru er ver hazom gudi 3 hēíttit⁴ i stírn vare [of nu var upptóld⁵ þa a konongr of biskup med [myllíckíllí gávm-

Jvfr. Cap. 2—8. L. I. Hk. 8—13. (Cap. 4. 5 = Hk. 9. 10).

¹) Saal. B i Inndholdalisten. Um — A. Cap. mgl. C. D. E. F. G. ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — B.
³) Istf. Resten af Cap.: &c. — F. ⁴) iattat — D. ⁵) [mgl. — F.

geyrve¹ at ransfalca at menn zere eigi med ozmitilli² villu of heidenom atrunade. En þessir luttir hvyrar³ till villu [of heidins atrunaddar.⁴ Galdrar of gerni(n)gar of [sa er tallar nokorn⁵ mann trollridu⁶ spadommar⁷ of at trua a landvettir at se j [lundum⁸ eða⁹ haugum eða zorsom svo of vtti settor at spyria orlaga.¹⁰ of þeir er segia azhendes ser gud of heilaga kirkiu till þess at þeir skollu¹¹ i haogum zinna eða [adrar leidir riltir verdda eða visir¹² svo of þeir er zraeista draugha¹³ vpp at veidia eða haugbua. Nu ez noktor madr verdr at þvi lunt eða sant. at hann zer med [þema vanda atrunade of heidini¹⁴ vilu eða samþudir þeim er med slitu zara. þa er sa vttlegr of alt ze hans of a halzt konongr en halzt biskup. En ez meler þat kononge¹⁵ madr eða biskups umbodsmadr. at madr zer med þema [einnom hverum lott of vandtrunade¹⁶ of zer eigi loglega sannat¹⁷ a hendr honom. þa syni han med tlyzlar¹⁸ æidi. zellr til vttlegdar er zelt.

Um konongs kosueng.¹⁹

4 Nu az þvi at allt landzrollt²⁰ a mylla lydfvoldu (konongenom) at veita²¹ þa vere þat zolleno þarzlegt at menn varadest þa mællu villipodo er mestr lotttr landzrollts þessa hæizvir sua hormolega veret blindat az at j æringu lande odru zinnazt þess dome. þar sem teknir haza veret ymisir menn oc kallader konongar ranglega motte lagum hinns hælga Olafs konongs of ollum þeim rettendom er hver bonde vildi vnna az adrom um sinar ærzdur. Þionado optt velborner menn þeim er varla matto vera tnapar þeira sem en vattar j dagh. huartt þeir mistu zleiri odala sinna eða hinnir er þeir kallado kononga sina. of svo hitt sama um manna missvr. Nu at menn þyrzi eigi griplande hondom eða læitande extir at zara. hver er a rettleaga konongr at vera j Norege. þa se kynitt ollum Svölapings monnom oc ollum adrom Noregs mannom at halon konongr sonn halonar konongs Sværris konongs sonnar sonnr stadzefsi svo oc lætt j boke seitia a frosttapingi hver at rettom lagum oc erzdom a at vera Noregs konongr extir logum hins hælga Olafs konongs med rade oc samþudt Magnusar konongs sonnar sine. Einars erdbiskups oc annarra liodbiskupa. lændra manna oc lændra. stallara oc logmanna oc allra handgengna manna þeirra sem þa varo j hia oc allra frosttapinge manna. oc sidan birti þetta Magnus konongr son hans i allum lottom landze(n)s a þingum oc samþyctom(!) þvi allær Noregs menn zirir sic oc sit æzspringi. vidr Noregs konongg oc hans æzspringi med retto þingtale at þesse stipann skal þar um standa eilizelega sem þa var oc hær zylgir nu.

¹) [myktu gaumgeue — B. [mitille sanngæzi — C. ²) opinberre — C. ³) horua — E. ⁴) [mgl. — E. ⁵) [þat ez madr tallar annan — B. ⁶) trollindu — F. G. ⁷) mgl. — E. ⁸) lundum — B. C. D. ⁹) [mgl. — E. F. ¹⁰) zortagha — B. orblaga — D. orlaga — E. ¹¹) ze — tilf. de Övr. ¹²) [abra leid. eða nokoro uisr uerða — B. ¹³) dauda — D. ¹⁴) [þessare — D. ¹⁵) umbods — tilf. de Övrige. ¹⁶) [atrunade — B. F. ¹⁷) provat — E. ¹⁸) tlyzlar — C. ¹⁹) Cap. mgl. C. D. E. G. ²⁰) lott. Resten af Cap.: &c. — B. ²¹) oc bisopinum — tilf. F. lott. Resten af Cap.: &c. — F.

Um konung.¹

Sa skal konongr at Norege vera er stlgeten er Noregs konongs sonr hin ærlzi 5
 odal borenn till landz oc þængna. En ez eigi er stlgetten sonn till þa skal sa konongs
 sonar sonr konongr vera er stlgetten er. þa skal oc konongs sunnr konongr vera þo
 at han se eigi stlgetenn: en ez æingi er sa till ne einhver þæssarra þa se sa konongr
 at Norege er odalboren er oc þa er erzdum nestr. oc þo az kononga ætt kommen:
 Sidan eiptir þrazall konongs. þa se sialzbodet² konongs æni biskupum ollom oc abott-
 om. hirdstiorum: oc logmannum ollum med hird alla oc(!) soðia norðr till hins hælga
 Olafs konongs þreenda sinns oc neyne hirdstiorar med ser .xij. hina vitraftu menn or
 hveriv biskups riki oc se a þor jnnan þorsta manadar sidan þeir þregna konongs
 þrazall. þa latte konongs æni stemzua almennilegt Öfyrþing. oc se þar till konongs
 tællin oc svæiri þegnom sinum logh oc rettindi en þeir honom lond oc þegna. Nu
 ez nokor lættr sic odrvuis till konongs tæða en nu er mælt þa have hann þirirgortt
 lixvino oc þe oc þridi oc sva hver sa er honom þylgir till þæss. En ez hirdstiorar æða
 hird þirirneymst þæssar þerd. þa ero þeir landræða menn vidr konong nema þol nauz-
 þynn banne. En hver bonde er þirir neymst þæssar þerd sa ær neynd(r) er. þa se sa
 sætr .xl. marla en konongr mette nauðsyn med stynsamra manna ræde. En j þæssare
 þor þare hver a sinum kostnade en konongr vnni þeim ollum kostnad sin er eigi hozdu
 adr konon(n)gs þe.

Um konungs æid.

En at konongr vittu sic þvi hælðr stlydugan vera log at halda vidr þegna sina 6
 oc om at botta þa skal hann þenna æidstaz hazva. þæss lægg et hond a þæss hælga
 doma oc þvi stotr hann till gudes at hann skal halda log þau oc rettindi er hin hælgi
 Olafz konongr þrende minn stipæde a millum konongs oc bonda ez þi vittu oc mæigni
 sem gud lær mer. Sva se mer gud hollr oc hin hælgi Olafz konongr þrende min.
 Er konongr ei at eins stlyðr at halda vidr alla þa er þa ero a þingi þenna æid.
 hælðr vidr alla þa er j hans þegnstlyðu ero alna of oborna.

Þetta er lendra manna æidr.

Þa stolo lender menn oc hirdstiorar þennan æid sværia. þæss læigium mer hond 7
 a þæss hælga doma oc þvi stiotom ver till gudes of hins hælga Olafs konongs at
 ver stallum holler oc troir vera. N. kononge bede openberlega oc læynlega. stlyrtia skal
 et hann of hans riki bede med radom oc ollum stlyrt. halda stolo ver oc eida þa er
 han heizir suoret ollu landzrolleno æiptir þvi vittu sem gud heizir geþvæt off. sva se
 off gud holr sem mer sat sæigivom gramt(!) er mer liggum.

¹) Cap. 5, 6, 7, 8 mgl. i de Övrige.   ²) Saal. rettet. sialzbodet — A.

Ger er bœnda æ(ídr).

- 8 En at bœndr oc alþynda víti sic því lyðstýldugare till hollostu oc þægnstýldu oc lyðini vídr konong þa skolo þeir þæna eid sýæria kononge sua marger menn æz þýlli hœæiriv sœm honom licar. þess leigiom ver hond a þessa hœlga doma oc því sfi(o)tom mer till gudes at ver skolom holler oc troir vera N. kononge varom bæde openberlega oc leynilega með ollum mat oc meigni suo sœm goder þegnar skolo godom kononge veita alla loglega lyðstýldu með þæim ollum logum oc lynnendom sœm hinn hœilgi Olæzr konongr sþipade millum konongs. sva sœ gud hollr oc hinn hœilgi Olæzr konongr sœm ver satt seigivm. gramr er ver lioðom: Ero ei at æins þeir stýldugir till at abyrgræst þæna eid er sýæria hœldr aller þeir er j konongs lyðstýldu ero alner oc arbornir þeir sœm hans eides villia niotta.

Guerfug skipta skal tiund.

- 9 Her skolom lyðinir vera biskupe varom [oc æiptir later¹ en han off hollr oc [godvilia þollr.² En³ hœzom ver melt vídr biskup varn at hann skal off pionostu vœita. en mer skollum [hana sua odlaest. at ver skolom⁴ gera tiund alla oc þolla bæde æz avægsti ollum oc vídr æildi. [þogli oc⁵ þisti⁶ oc allum rettom æzla. En henne skal sua skipta at biskupe(!) skal hœza þiordong. [ætœcer menn þiordong⁷ þrestir þiordong kirkia þiordong. Enn biskup skal tomma naudsýnnialaust j þolti huært a⁸ .xij. man: adom at vœitta monnum pionosto þa er til byrriar.⁹ En þessar ero naudsýnniar. ez biskup er sivr. æda konongr trezr hann þarar¹⁰ æda erðibiskup gerer æiptir honom. at vigia¹¹ annann biskup. æda adrær stornaudsýnniar¹² verði. Nu ez madr sitr suo .xij. manade at hann gerir eigi tiund sina. þa er han sœtr .iij. mortum sílærs vídr biskup. en ez hann sitr sua tvænna .xij. manade at hann geirir eigi tiund sina. þa er han sœlcr .vj. mortum vídr biskup. En ez hann sitr sva [vettr .iij.¹³ at hann gerir eigi tiund sina. þa hœizir hann þirirgort [allu því sœm hann a æda eigande verðr hann j¹⁴ lande oc laussom vgrri. a halzt konongr en halzt biskup. En ez hann [gerer æz summo enn eigi sumo.¹⁵ þa er þat hans er tiundat er. enn hitt allt vpp næmmpnt kononge oc biskupe þat sœm eigi er tiundat.

Guerfug barn skal þira.

- 10 Alla skal barn huært er boreð verðr oc mannz er ær(!) hoþvud a þo at [nolkr

¹) [mgl. — E.   ²) [godviliadr — de Övrige.   ³) þat — tilf. de Övr.   ⁴) [honom sina stýldu — D.   ⁵) [mgl. — B. C. D. F. G.   ⁶) tid — tilf. G.   ⁷) [þœndar þiordongh at skipta ætœdra manna i mellom — D.   ⁸) huerium — tilf. A.   ⁹) hœrri — C.   ¹⁰) þarar með ser — E.   ¹¹) ualia — C. D. F. G.   ¹²) þor: naudsýnniar — C.   storar naudsýnniar — D.   ¹³) [þrenna solzmanade — C. D. F.   ¹⁴) [mgl. — B. æda eigande æt. — mgl. de Övr.   ¹⁵) [gerir æz sumo — B. C. D. F.   [tiundar sumt en ei att — E.   [gerir æz sumri — G.

ortymbli se a.¹ oc [till skirnar² zora [oc prestt skira latta ex honom nær.³ Þslligar⁴ konor [sua zirir⁵ sia⁶ þegar þær ero nær bannbyrd⁷ at [þær haze⁸ vattn i hla. ex⁹ barnn verdr med litlu lízvi zott¹⁰ oc nær eigi prest. þa skal skira huer sëm hia verdr skadenn jam vel zader eða moder er eigi ero adrer menn til oc dnyza¹¹ barne j vattn oc mela þesser ord vidr. El skiri þid. n.¹² j nazne zodyn(!) oc sonnar oc andans hælga. skal vidr þessor ord eði aula oc eði ax¹³ tala oc eigi skira nema i vattne. rade gerer enga skirn ne dog eða snior. Nema vattn se [adr ax snio eða ax dog ordet.¹⁴ Þerst oc sua att. at zader eða moder skira barn sitt j þema naudsynium. þa [stollv eigi þessyns gudsziziar skilia hiunskap þeira.¹⁵ dæyr oc barn¹⁶ adr en til prestt komme oc tvæst sa skirt haze [sëm med zer.¹⁷ eða hia veret þeim sëm skirdi þa skal þat kirtiv grøxt vera. en eigi eligar. a hværium degi oc sëm þarz [barn at skira¹⁸ jamvall jola dag sëm pascha.¹⁹ En h(v)ar sëm gudsziziar²⁰ veitir barne er skyldugr at lenna þui credo oc pater noster. en zader oc moder ero skyldug at [getta zirir eidi oc vatne oc allstonar²¹ líys haffa [zirir vttan sott²² .vij. vettr. En ex madr²³ hælldr barne vffirdu²⁴ .v. vettr²⁵ [naudsynnica lavst²⁶ gialde biskupi .vj. aura²⁷ hælldr²⁸ adra .v. vettr²⁹ giallde biskupi .xij. aura hælldr hann þridiu .v. vætr³⁰ giallde biskupi .iij. mertr. hælldr hann ziorde .v. vettr³¹ gialde .xl. marla [a³² halzt konongr en halzt biskup.³³ hælldr hann lengr oc dæyr barn hældit³⁴ þa er hann vtlegg oc allt ze hanns oc a halzt konongr en halzt biskup.

Ex hana kener manne barn.

[þat er nu þvi nest at sa skal³⁵ zader at barne³⁶ er moder seigir [a hendr³⁷ II
nema hann synni lyrriptar³⁸ eidi. Nu er sa daudr er honn kener barnn. þa skal þat standa er honn sagde j sengr zerdr(!) sinni. ex honn sagde eigi tventt till. oc [honn sanade þa³⁹ med eidi sinum oc þær er þa voro j hia henne [oc þa heyrdu ord hennar.⁴⁰ En ex þær ero ængar till þa skal prova⁴¹ samvist þeirra oc hvart nodot

1) [nodot se med ertymstum — E. 2) [til kirtiu — B. F. [tristni — C. [til tristni — G. 3) [en preste nær — E. 4) [stolu — tilf. de Övr. 5) [zgirir tata — C. 6) [etta — E. 7) [barnburdum — B. E. F. 8) [þar se — de Övr. 9) [oc ex — de fl. 10) [zott — mgl. C. D. G. 11) [duza — B. dnyza — C. dnyza — E. G. dugui — F. 12) [barn — C. G. oc nemzni — D. 13) [þeim — tilf. fl. 14) [brét ax snio — E. 15) [fl. þau eigi [ater þessyns gudszizia skilia hiunskapp sin — B. [fl. þ. e. z þ. nauds. fl. h. j. — C. G. [fl. of eigi þessyns gud. fl. h. j. — D. [skilia ei þessyns gud. hiunskap þeirra — E. 16) [heidit — tilf. E. 17) [mgl. — G. 18) [mgl. — de Övr. 19) [ma barn skira — tilf. de Övr. 20) [skapp — tilf. D. 21) [geta zirir allztonar rad oc giata zirir — B. [geta zirir allzsyns vada oc zra — D. G. [geta zgirir huerstonar — E. 22) [mgl. — E. [z. vatni of eidi — G. 23) [zader — D. 24) [heima um — E. heima — tilf. F. 25) [netr — de Övr. 26) [mgl. — D. 27) [nyzro — tilf. D, oftere. 28) [han — tilf. de Övr. 29) [netr — de Övr. 30) [netr — de Övr. 31) [netr — de Övr. 32) [Her begynder Brudst. H. 33) [mgl. — C. G. 34) [offirt — G. 35) [sa er — fl. 36) [at togum — tilf. fl. 37) [mgl. — E. 38) [lyrritar — D. lyrritar — de Övr. 39) [skal hon þat [anna — de Övr. 40) [mgl. — fl. 41) [ex notorer menn vissu — tilf. fl.

svare þat þvi er barn var zott at rettre talu of skipi þa hinir skynsammassto mena þvi sem þeim þyðir liclegazst¹ ziri gudi. Nu litzst² j ett sina þo at sidar se. Sva att þat synizst skynsamvum monnum [lic j zodur ett³ þa ber þat ser sialzt vitni er provad er samvist modorenar⁴ oc þess er honn kallar zodur oc litzst barn honom. oc ez zader heizir syniat þessu barne zadernis [oc litzst barn i zodur ett sina⁵ þa tade han vidr barne sinu oc hote zirir meinsuore sitt. en þeim zulla zolgu⁶ er barn hezir zott þa(r til).⁷

Quersug menn skola kirkia (uppi halda).

- 12 þat er nu þvi nest at ver skollom kirkium þeim ollum uppi halda oc cristnum dome er hinn heilgi Olazr konongr seitti a Mostrar þingi oc Grindell⁸ biskup. oc þeim ollum er sidan varo gorzar. En kirkur ero þær j zulli hveriv er ver skollom [zullis kirkur⁹ er ver eigum aller zullismenn gerð¹⁰ upp at halda. en ez þær kirkur brotna oc zalla¹¹ hornstæz. þa eigum ver timbr a tuzt at zorra¹² [zvr en .xij. manader se gengunnir.¹³ en ez æigi lomr timbr a tuzt. [enn .xij. manader ero lidinir¹⁴ þa skollum ver aller zullismenn bota zirir .zv. mortom þat ze a halzt konongr en halzt biskup. En ez zirir nemmst einnca menn. þa skolu þeir botta zirir þat aurum¹⁵ .iij. biskupi zirir tre hvært er till þarz at haza. oc zæe tre þo at sidar se. En ez [menn zirir nemmazst þat zære. zirir nemmst¹⁶ ziordongr(!) manna eða attongr. þa skal skipta or þvi ze sem þeir æigu tall¹⁷ til.¹⁸ en oyri zirir mal matt hværn orri(!) zirir nagla hværn er skortter. Nu er kirkia gor þa skolu aller zullismenn gard vm gera. þa skal biskup eða hans armadr stæznu till gera oc æindaga at¹⁹ gardr skal gor vera. er þa væl er gor er. En ez æigi er gor oc stændr kirkian gardlaus .xij. mannade þa skolu aller zullismenn botta biskupi .iij. mertr. en ez þat zirirnemazst einca menn²⁰ þa skal bota zirir þat biskupi aurum .iij. zirir hvært tre er²¹ till þarz at haza oc zæe tre þo at sidar se oc²² gera gard.²³ Nu er kirkia gor oc gardr vm þa skal²⁴ vigglu a laupa allir zullismenn [at biskupi þrigia natfa vift²⁵ med .xxx. manna.

Quersug bondi a kirkia a(t) gera.

- 13 Nu ero kirkur adrar er [gard²⁶ skal vm²⁷ halda allar. ziordon(g)s kirkur

1) til oc þeir uilia suara — tilf. D. lifende til vgra — F. 2) barn — tilf. de Övr. 3) [mgl. — ß. 4) tononnar — ß. 5) [er litist i z. ett sina — B. C. D. F. G. H. [mgl. — E. 6) zortogu — de Övr. 7) Slatningen af Ordet er bortskaaret i A. 8) Grindell — B. C. F. G. 9) [hazubtirkur — B. [hazubtirkur — C. D. F. G. H. [z. kirkur — E. 10) gard — H. 11) [þær z. zalla (nidr) oc brotna — B. C. D. F. G. H. [brotna — E. 12) tata toma — ß. 13) [zvrir tolz manade — C. D. G. 14) [mgl. — H. 15) mertr — F. 16) [þat zirirnemaz — B. D. F. [þat zvrirnemaz zære menn en — C. G. 17) mantal — C. G. toulu — F. 18) Artiklerne: En ez þat zirirnemaz einfamenn og ez þat zirirn. ziordongr staae i de Övrige i omvendt Orden, hvilket ogsaa er rigtigere. 19) ner — ß. 20) Saal. rettet; A har en ez þær zirirn nemmazst einca manna, aabenbart en Skrivfeil. 21) missir of — tilf. ß. 22) at — ß. 23) vm kirkur — tilf. H. 24) skolu — ß. 25) [.iij. natfa ueizlu biskupi — H. 26) gard — D. ziord — G. 27) upp el. uppi — ß. [ver skollum upp — B. [up skal — E.

oc atfongs kirkur. heradys kirkur. høgendes kirkur. þeim kirkum skal öllum vppi halda oc tuzt æigi önda. en ex kirkia þær oc brottna hornstayer. þa stöllu þeir aller er þa kirku æigu latta timbr a tuztt komma¹ þyr en [.xij. manader se lidinir.² En ex [æigi komr.³ þa skal botta þirir þatt biskupi mortum .iij. oc þa till oc gera þo kirku⁴ at sidar se.⁵ en ex þeir þirir nemmazst einca menn. þa botte þirir þat [.iij.⁶ aurum⁷ biskupi oc þae til⁸ oc geri þo kirku at sidar se oc huergi⁹ tuztt auda.¹⁰ En ex einka menn gera kirkur. gerir lendradr æda bonde [æda huer sem kirku gerir.¹¹ þa skal [þeirri upp halda¹² oc aldre tuzt önda. En ex kirkia brotnar oc þalla hornstayer. þa skal timbr toma¹³ a tuzt þyr en [.xij. monader se lidnir.¹⁴ En ex eigi temr. þa skal bota þirir þat mortum .iij. biskupi oc [þa til timbr oc¹⁵ gera enn kirku.¹⁶ En ex han gerir æigi oc lætr standa tuztt auda [tvöenna .xij. manade.¹⁷ þa skal han botta þirir þat mortum .v.¹⁸ biskupi. en han lætr liggia vætr .iij. tuztt auda¹⁹ þa heizir han þirirgort jordene²⁰ er kirkian [flod a.²¹ oc a konongr jordena oc skal odlazst med þvi molte at haza kirku a²² gorþa. a þyrstum .xij. manadom. En ex han gerrer æigi þva. þa skal bonde tæda ættr jord sina oc geiri en kirku a en ex hann gerir æigi sua þa a konongr iordena oc tome²³ all dri vndir bonda sidan [oc skal konongr þirir æins kirku a gera.²⁴ Nu erro kirkur allar gorþar. nu skal gard vm gera þeir menn er þeirri kirku [æigu upp at halda²⁵ oc haza gort [a .xij. manadom.²⁶ En ex æigi er þa gort þa skal bota þirir þat aurum .xij. biskupi. En ex þeir þirir nepmazs einka menn þa skal botta aurum .iij. biskupi þirir tre hvært er till þarz at haza oc þa tre þo at sidar se. Nu erro kirkur allar gorvar [oc gardr vm.²⁷ Nu skal vigglu at biskupi kauppa hurvætna(!) þar sem jord er viggd. [en kirkia vvigd²⁸ þa skal kauppa aurum .xij. at biskupi. en hværvætna þar sem bæde er viggd²⁹ kirkia oc jord þa skal viggla a kauppa at biskupi mortum .iij. oc þrigia nafka vift med [.xv. monnum.³⁰ [Nu erro kirkur allar gorvar oc viggla a lænpt a allar þær.³¹

Biskup skal rada kirkium oc prestum.

Biskup var skal kirkium rada sem hin heilgi Olafur konongr jattade Grimleli 14 biskupi a Mosttrar þingi oc sua sem [mer vordum³² afatter sidan. Biskup var skal oc

¹) vera komet — B.   ²) [.xij. manadr er ute — G.   ³) [þa er eigi timbr a tuzt komit — H.   ⁴) mgl. — fl.   ⁵) of huergi tuzt önda — tilf. E. F.   ⁶) Her er Radering og som det synes samtidig Rettelse; hvad oprindelig har staaet kan ei sees.   ⁷) [eyri — H.   ⁸) þo tre til kirku(!) at sidare se — D.   ⁹) Saal. rettet; þyrgi — feilagtigt A.   ¹⁰) Stykket herfra indtil Note (16) mgl, rimeligviis ved Forglemmelse, i A, og er derfor indskudt efter B.   ¹¹) [mgl. — E.   ¹²) [þeir upphalda sem gera — G.   ¹³) þora — C.   ¹⁴) [.xij. manadr se geinginn — G.   ¹⁵) [þa þo til at — D.   ¹⁶) [geri þo þyriv — E. at sidare se — tilf. D. sem abr — tilf. H.   ¹⁷) .xij. manade — B. C. D. E. F. H.   ¹⁸) .iij. — B. C. D. F. H.   ¹⁹) þa skal han &c. — mgl. E.   ²⁰) tuztinne þeirre — C. tuztenne — G.   ²¹) [var a gor — fl.   ²²) a — mgl. de Övr.   ²³) Her ender Brudst. II.   ²⁴) [mgl. — E.   ²⁵) [flölu upp halda of æigu — C. G.   ²⁶) [innan .xij. manada — E.   ²⁷) [med gordum — E.   ²⁸) [mgl. — E.   ²⁹) d. e. vviggt.   ³⁰) [monnum .xij. — C. D. G. tolz menn — E.   ³¹) [mgl. — B. D. E. F.   ³²) [þeir vöru — C. G.

prestta till kirkna allra seittia þa er hann veit at rettar tíðir kynni at veita monnum: ez hann zer a land vpp fra skipi sínu huart er hann zer la(n)kt eda stamt þa skulu bondr za honom reidstíotta .xvii.¹ en .xxx. ez han zer at vigia höfud kirkju en ez þeir vilia eigi reidstíotta gera þa ero seccir aurvm² .iiij. vidr biskup huer þeira sem zellir.

Um kirkju oc kirkjugarðz þyrmslir.³

- 15 Nu skalum ver þar nest virða⁴ varn drottenn j þui at þorma kirkjum varom oc kirkju gordum sua at huer sem zlyr j [kirkju eda j⁵ kirkjugarð ser till hialpar. þa skal hann zridheilagr vera zirir huerium manne medan þar er hann. en prestur er at þeiri kirkju syngr⁶ skal hialpa honom so at hann doy eigi az zroste⁷ ne mattlænsi ne dryclænsi. en huer sem mæinar preste þessar hialper at veitta þeim sem j kirkju [eda kirkju garð⁸ zlyr [ser till hialpar⁹ eda draga¹⁰ hann [vtt or kirkju eda or kirkjugarðe¹¹ med valde¹² þa [skollu síðu salcader vera sem þeir hæizdi dreppit hann j kirkju¹³ oc j banne vera þar till [er þeir verða lænstir¹⁴ med biskups rade. En huat sem huæigi¹⁵ hæizir gortt oc zlyr hann j kirkju eda i kirkju garð ser til hialpar þa skal hazva hialper sem nu ero talldar. þa(r) verande þar til at hann mege zrialslega braut kommazt þadan at hialpa lizi sínu [at þui sinni.¹⁶ Sva oc ez menn beriazst j kirkju eda j kirkju garde þeim sem vigdr er þa ero þeir obota menn oc a biskup a¹⁷ þui .iiij. merkr oc þatt er þarz til kirkju garðzsens en konongr þat sem vm fram er. nema eigi se mæira þa skipti þeir konongr oc biskup j hælminga. nema þeir vili meiri miston vidr þa gerra.

Um grozt.

- 16 Hvern kristinn mann er deyrt skal jarða j kirkju garde en eigi j kirkju nema biskup lozve. vðada menn skal eigi¹⁸ j kirkju garde graza sem ero drottens svitarar mordygjar¹⁹ tryggozar gridningar. þiozar dómder. zlvogu menn. openberer ranzø menn. banzfeittir menn. oc þeir sem i zorbodom [heilagrar kirkju²⁰ donia. oc þeir sem sialzer læggia hændr a sic oc tynna ser sialzer.²¹ Sva þeir oc er tellia [oc zremmia²² rangan atronad zirir mannum. So oc openberer hortallar.²³ oc þeir menn eda born er eigi na stirn²⁴ zirir dauda.²⁵ En þessa menn skal grazva j zlodar²⁶ malle þar sem mottest ser oc gron lozva. Enn az þemma sem nu ero

1) zgv. — C. .zv. — G. 2) mortum — G. 3) Ovrskr. mgl. A. tilf. efter Indholdslisten i B. 4) heidra — G. 5) [mgl. — F. 6) sttr — C. 7) fulða — E. 8) [mgl. — fl. 9) [mgl. — de Övr. 10) renir — G. 11) [þadan ut — D. 12) [ut or kirkjugarde undan heilagrar kirkju ualde — E. 13) [skal han sítu salader sem han se drepin i heilagre kirkju — E. 14) [sem han er lozfr — E. [e. þ. v. ortozstir — F. 15) huer — B. han — E. gerir eðr — tilf. G. 16) [mgl. — E. 17) az — fl. 18) i kirkju grazva eðer i — tilf. F. 19) morðvargar — B. E. morðingjar — C. D. F. G. 20) [heilugrã kirkna — B. 21) sialzum — fl. 22) [mgl. — fl. 23) Saal. og D. ortallar — de Övr. 24) sttr — A. 25) oc oðartarlar — tilf. D. 26) seuar — E.

öpp talder. vttan þiozva dömda mordvarga.¹ openbera ranzmenn oc offirða.² ez till ero vitni at þeir kallado till sinn prest of er set a þeim jdranar mark³ adr en þeir donia oc at þeir vildu rettleida⁴ sic. þa a prestur at læyssa þa dauða oc graza þa síðan j kirkju garde. En erzingiar hins dönda stollo rettleida azbrot hans eiptir logum oc biskups rade. [oc ez hinn kómzst or þeim lízs haska. þa skal hann fara till biskups oc hazva hans rad vidr til jzirbotta med logum.⁵ verða notorer az þeim er nu ero öpp talder grayner j kirkju garde zvr en þeir [villia rettleida⁶ sic. þa skal hver er [at þui verdr konnri(!) eða sanar⁷ gjalda biskupi aura .iij. oc graza öpp⁸ oc lasta or kirkju garde ez stillia⁹ ma þeira þein zra annara kristinna¹⁰ manna beinnom. Hver oc sa er grezr þann vttann kirkju gardz er j a at vera. þa er slitv samma sale- adr vidr biskup¹¹ oc skal þo þann mann j kirkju garde graza. Sinr oc nocor vmage [eða zattofr madr¹² þesskonar lid. sem nu var mellt. þa skal sa er þar byr [a néstom eignum.¹³ þeghar han uerdr uarr. uéla um lit sem nu er mellt.¹⁴ elligar suare slie- um sokcum¹⁵ sem adr varo¹⁶ vidr lagdar. Hvern dag ma oc lit graza vttan langa- zriadag [oc passadag.¹⁷ en eigi skal lic inni standa jzir zimtt¹⁸ nauðsynnia lauft. En ez stendr lengr skal hann þa bota ztri þatt aura .iij. biskupi oc zora lic till kirkju. en ez hann vill þat eigi oc lettr hann inni rotinna [mann daudan¹⁹ þa heizir han zririr gortt hverium peni(n)gi ziar sins. þa a hann en kost at ganga till stripta oc botta vidr křist²⁰ en ez hann vill þat eigi. þa skal [hann fara²¹ or landeno²² konongs vars. En ez hann byr sva ozvarlega a ziarlle²³ [uttarla j ønium²⁴ [oc mæinna honom²⁵ þer nauðsonnar²⁶ at hann ma eigi lid zora zririr [se ozorom²⁷ eða²⁸ zialle. þa skal lit j vthus²⁹ zora oc zeffta öpp oc latta eigi a jardu standa. En ez hann er mannþrotta³⁰ er lit a at zora þa křezr han manna a þrimr nestom boom [eiptir þorz.³¹ enn sa er nezmfst³² gjalde .iij. aura biskupi.³³

Um drottens dag.

Drottens dag huern stullv ver hælagan halda hezst su helgr [þa er sol er j 17 vestre³⁴ a laugar dagenn³⁵ oc hellsr þar till er dagr er az³⁶ himni a sunnu dagen.³⁷

1) mordingia — D. G. 2) I D oprind. orfirða, först rettet til vffirða, derpaa til firða. mgl. — E. menn — tilf. ß. megu koma i kirkjugard — tilf. de Övr. 3) vert eða mark — B. G. vert — C. F. 4) leid- retta — C. D. E, oftere f. rettleida. 5) [mgl. — C. G. 6) heza leidrett — G. 7) [sua diarzr er — E. 8) azlar — tilf. D. azter lit hins — tilf. F. 9) tenna — ß. 10) Rettet; skřiflinna — urigtigt A. mgl. B. F. G. 11) sem hinn — tilf. C. D. G. 12) [mgl. — B. F. 13) [a næsta bō — C. D. G. 14) þa skal [a &c. — mgl. ved Forglemmelse i A, og er derfor indskudt efter B. 15) sokum oc setlum — B. setlum — C. D. svorum oc sokum oc settum — F. 16) Saal. B. F. valla — urigtigt A. 17) [mgl. — C. 18) siaund — B. F. 19) [lit dauðz mans — D. 20) gud — C. D. E. G. 21) [zora han — D. 22) landeign — de ß. 23) eða sua — tilf. de Övr. 24) [uttan at ønium — B. [utarlega i vtonium — C. D. G. 25) [oc nema hann — B. C. D. F. G. 26) [mgl. — E. 27) [uzarbum — C. [uzerum — G. 28) [nio a — tilf. D. 29) hus — D. 30) lidþrota — B. F. 31) [mgl. — C. E. 32) zririrnez — de Övr. 33) at zngia liti til kirkju — tilf. D. 34) vffubre — C. G. 35) [a laugardaghin at none — E. 36) a — C. 37) manadaghenn — C.

enn huer sem eigi heldr heilagt. a sunnu degi þa giallde .vi. aua biskupi zirir huern sunnudag er hann brotr [helgi a.¹ Nu ero þeir zleiri dagar er med ymssum zafstom oc helgum² greinazst. langa zriadag stolu ver einkanlega vatnzasta. þui at þa³ þolde var herra Ihesus Christus a þeim deigi meiri pinu zirir [allz mannz kyn⁴ safar. En .iiij. ero þeir az messo dagum er nonhelgi stall zirir hallda med vatnzafstom. Olazs messo⁵ [hina zyrri.⁶ Mariu messo [dagr hinn zyrri.⁷ allra heilagra messo dagr.⁸ Enn jola dagr⁹ oc þa(h)tha dagr.¹⁰ hvita sunnu dagr oc þrettanda dagr þeir ero jamner¹¹ hinum at helgar halde þo at æi se¹² vatnzastat [zirir. huer sem brotr¹³ gialde biskupi .z.ij. aua.¹⁴

.vi. aua dagar.

- 18 Nu ero þeir .z.ij. dagar er [zasta oc¹⁵ nonhelgr stall zirir vera of þurma sua sem sunnu deigi. Nu er .j. Mariu messo dagr j langa zafstom. .ij. Joh(n)s messo¹⁶ dagr. .iiij. Pettrs messo dagr. .iiij. [Seliv manna messo dagr.¹⁷ .n. Jacobs messo¹⁸ dagr. .vi. Laurencii messo¹⁹ dagr. .viij. Bartholomei messo dagr. .viii. Mariu messo dagr hinn sidare.²⁰ .ix. Mathei messo dagr. .x. tveigia postula messo dagr Symonis of Iude. .xi. Andres messo dagr. .xii. Thomas messo dagr. .xiii. [Mathias messo dagr.²¹ Nu ero þesser dagar talder er zasta stal zirir vera oc nonhelgr oc sva gialda zirir sem ziri [sunudags helgi²² ez madr vinr. Michials messo stal hallda med nonheilgi þo at þar se eigi zasta zirir.

Þin þriggia aua daga.

- 19 Nu ero dagar adrer er eigi er nonhelgr [ne zasta²³ zirir. ero þo jamheilgir zirir verkom sem sunnudagr. enn ez menn vinna a þeim dagum þa stal bota zirir þat²⁴ .iiij. aorum biskupi. Nu stal þa daga telia. þar heyr zofst jolla helgr. [iiij. dagar nester²⁵ jola deigi. [en zimti attande dagr jola. þeir stollu aller jamheilgir.²⁶ enn dagar þess i mililom(!) þa stal biarga buze sinu er þorz er all. enn þa er Pals messa nest jolom. þa er kyndils messa.²⁷ þa er Gregoris messa. þa ero þeir dagar .ij. hinnir zorfst j passa vilku er æiti stal vinna nema biarga buze sinnu [er þorz er.

¹) [ez — G.   ²) helgiholltum — C. D. G.   helgia halde — E.   ³) þo — B.   ⁴) [varar — D.   ⁵) messo dagr — B. C. E. G.   messo eztan — D.   voutu dagr — F.   ⁶) [hin zyrri — B. C. E. F. G.   [hin zyrsta — D.   ⁷) [eztan hin zyrri — D.   ⁸) þa stal halda med nonhelgi oc vatnzastu — tilf. B. E.   ezta þessa þ. halda med nonhelge oc vatnzastu — tilf. D.   þessa dagha þ. h. med nonhelge oc vatnzastu þeira eztan — tilf. F.   þa þ. hallda upp nonhelge oc vatnzastu — tilf. G.   ⁹) attande dagher — tilf. F.   ¹⁰) oc helgih þoredaghar oc — tilf. F.   ¹¹) iamhelgir — E.   iaznhaur — G.   ¹²) nohnhelge of — tilf. E.   ¹³) [zirir huern sem brotr helge a — E.   [zirir huern þenna er brotr — G.   a þeima helgom dagum — tilf. D.   þessa daghaa — tilf. F.   ¹⁴) zirir huern þeira — tilf. F.   ¹⁵) [mgl. — C. G.   ¹⁶) vatu — D. E. F.   ¹⁷) [Svituns messu (voutu) dagr — B. F.   ¹⁸) voutu — F.   ¹⁹) voutu — F.   ²⁰) tross messo dagher — tilf. F.   ²¹) [teupare messo dagher — F.   ²²) [sialzvan (sunnudag) — F.   ²³) [nesta — B.   ²⁴) huern þenna dagh — F.   ²⁵) [ziorda dag nest — G.   ²⁶) [er iaznhelgihir eroo — F.   ²⁷) Agata messa — tilf. B.

att.¹ manadagr oc tvepdagr. enn hodenpdagr² er allr heilagr. enn þa er .ij. postula
messa. þa er tross messa gangdaga helgi skal sva halda att vina skal daga .iiij. til
middagrs. skal .ij. daga etta huitt hina þurftu. enn þrasta hinn þridia vidr þurt.³ enn
þorsdagr allr heilagr sem þosta dagra. Nu er halvardrs messa⁴ [oc⁵ Anuts messa.⁶
[þa er Margrettar messa.⁷ þa er Mariu messa Magdalene. þa er Olafs messa hinn sidare.
þa er tross messa.⁸ þa er Marteins messa. þa er Clemets messa. þa er Nicholas messa.⁹
Nu ero þeir dagar aller talder er ver skulum heilaga halda j logum vorom.

Um þria daga oc imbru daga.

En ero þeir adrer dagar er þlestir vittu att aller þvottida menn oc heilir ero **20**
skuldugir¹⁰ at þasta sem er þriadagr huer a .xij. manadom [oc jmbrovdagar.¹¹ enn
jmbrovdagar ero .iiij. a .xij. manadom. hiner þurftu ero. j anare vitcu þastu.¹² enn
adrer ero j huitta sunnu dagra vitcu [vm varet.¹³ þinnir þridiu heiziazft vm haustfet
[þann odens dag¹⁴ sem nestr er trossmesso. stendr trossmesso dagra a lodensdeigi¹⁵ þa
heiziazft jmbrovdagar a [odensdagen¹⁶ j annarre (vitcu) hinn nestra. En [jmbrovdagar
vm vettrenn¹⁷ skolo vera j þridiu vitcu [jola þastu.¹⁸ [Nu ex¹⁹ jola þastu tid heiziazft
a þann sunnudag sem nestr er Andres messu huart sem sunnudagr er þirir Andres
messo eða exfir. Stendr Andres²⁰ messodagr a sunnudag. þa heiz jola þastutid. a
þeim sama sunnudegi. [Nu er langaþasta er²¹ rodelegast a at haldaþft az ollum
þostum. oc mest er þynd at þriota þvi at var herra Ihesus Christus heizgade hanna
skalr med sinni þostu oc [marght dregr þar till þleira.²²

En vm þostu dagha oc kist etc.

Þvaddir menn oc omagar ero eiti skuldugir til þessarar þostu nema gere olmossa **21**
i stad þess eptir rade prest. oc eptir þangum. enn þeir sem ero þiortan vetttra gamler
eða elri oc heilir menn skolo þasta sem nu er sagt. Nu ex madr ettr þift a vatn-
þostu dag gialde .vj. aura. [ettr hann huitt gialde .xij. aura. ettr hann slatr gialde
biskupi .iiij. mertr.²³ en ex madr ettr huitt [a þeim degi er han a at þasta vidr þift²⁴
gialde biskupi .vj. aura nema prest loþve. ettr hann slatr.²⁵ gialde biskupi .xij. aura
nema hann se daga viller. [j langa þastu ma madr eigi²⁶ talle sil daga villann. [þirir

¹) [mgl. — F. ²) midvitudaghr — F. odensdagr — de Övr. ³) [þurþasta hinn þridia — G. ⁴) (þa er) Botolfs-
messa — tilf. de Övr. ⁵) þa er — fl. Suiþhuns (Svituns) messa — tilf. E. G. ⁶) [mgl. — B. F. ⁷) [mgl. —
C. D. E. G. ⁸) vm haustit — tilf. D. F. ⁹) þa er Thomasmessa — tilf. F. ¹⁰) rodelega — tilf. de Övr.
¹¹) [mgl. — C. G. ¹²) langaþostu — C. E. F. ¹³) [mgl. — C. E. G. ¹⁴) [midvitudaghr — F.
¹⁵) [midvitu degji — C. [m. dagh — D. F. G. ¹⁶) [midvitu dagan — D. [þan midv. dagh — F. ¹⁷) [þiordo
imbruðaghar — F. ¹⁸) [þirir iot — D. ¹⁹) [mgl. — C. [En — de Övr. ²⁰) messu huart sem &c.
mgl. ved en Forglemmelse i A, og er derfor indskudt efter B. ²¹) [Saal. rettet; þurr langaþasta er —
A, urigtigt. ²²) [morght dægr þar til þleiri — C. ²³) [mgl. — G. ²⁴) [þa er han skal þasta — E.
²⁵) þa er han skal þasta — tilf. E. ²⁶) [a enga þastu ma madr — D.

huernn dag er madr ættr huitt j langaxastv naudsýnia laust¹ gialde biskupi .v. aura [xirir huern dag er madr ættr tiot j langaxastv² gialde biskupi .iij. mertr nema naudigr ette hann oc hann haze eigi annan matt til. þa skal hann ganga til granna sinna [prigia ot³ bioda⁴ þeim⁵ mattar skipti. enn ez [þeir vilia þat⁶ eigi þa skal hann tiot ætta oc biarga so [ond sinni.⁷ en ez vmage ættr tiot þa se hann hndder az preste. en vardveizlu madr⁸ gialde .iij. aura⁹ biskupi [ez hann vissi æda¹⁰ hans vold ganga til. Heizir madr þat at venniv¹¹ at ætta tiott¹² i langaxastv þa er vtlægr oc huer peni(n)gr ziar hans. [xirir oll zostv azbrot skal madr skriptir tala.¹³ En j þeim zorredom¹⁴ oc odlum odrum skolu menn naudsýniar metta.

Um skripta gang oc kuma skatt.

22 [Aller kristnir menn er vitz ero¹⁵ vittande skolu ganga till skripta. at minzsta æitt sinni a .xij. mannadom j langaxastv oc seigia preste roðelega¹⁶ til synda sinna oc talca sidan pionostv. a þa(ð)ha dag nema hann se i storfsriptum.¹⁷ þeim er hann mege ei pionostv talca. En hver sem eigi gengr til skripta j langaxastv oc tædr ei pionostv a þassa deigi oc er hann .xij. vættra gamal æda elri þa skall þa madr gialda biskupi .xij. aura [xirir huert þeira.¹⁸ Sa skall oc gialda biskupi .xij. aura er tætr i zorbode pionostv.¹⁹ Dregr madr oc þat j veniv [iij. vættr æda .iij.²⁰ vettrom lengr²¹ at hann gengr eigi til skripta [j langaxastv oc tætr²² pionostv a þassa deigi²³ þa drygir²⁴ hann heidin dom oc er hann az þui vtlægr oc ze hans allt. Hver kristinn madr er oc skyldugr at vera j lydeni²⁵ vidr pavann at kummi oc xirir þui skal huer²⁶ en til scripta [a at ganga²⁷ haza med sér ein pening taldan at za presti.²⁸ þat ze skal haza hin hælge Petr at kume²⁹ [oc þi heitir þat kumma skatt.³⁰ enn huer sem þat lytr eigi oc heizir hann zong till. oc so sa er vidr tætr oc lonnir þar notoro az þa er huartvegia þeira j þazvans banne. þan kuma stat skolu þeir prestar er til p(r)esta steznuv³¹ [ero nemder³² haza med ser oc sua þeirra presta kumastatt er heimma³³ sittia.

Um zesting.

23 þat er nu þi nest at hiunskapr er hælragt regluhald ez han er rætlega hallden. az þui at gud sialzr skipade hann j paradiso millum tals oc konno adr en þau syng-

¹) [en ez han etr þa huit — E. naudsýnialaust — mgl. F.   ²) [etr han tiot — E.   ³) [mgl. — C.
⁴) of beidazft — tilf. C.   ⁵) þeim — mgl. de Övr.   ⁶) [han zær — ß.   ⁷) [lizi sinu — ß.   ⁸) hans — tilf. E.   ⁹) mertr — G.   ¹⁰) hann vissi æda — mgl. de Övr.   ¹¹) [en ez hans vold haza tilgengit of heizir han þat i vanda tætit — E.   ¹²) .iij. vætr — tilf. B.   ¹³) .iij. vætr i samt — tilf. F.   ¹⁴) [statr — ß.
¹⁵) [mgl. — ß.   ¹⁶) bobordom — de Övr.   ¹⁷) [huer tr. madr er vite er — ß.   ¹⁸) mgl. — G.
¹⁹) skriptum — D. E.   ²⁰) [mgl. — G.   ²¹) of um hueria grein þessa — tilf. E.   ²²) Rettet; .iij. — urigtigt, A.   ²³) [mgl. — E.   ²⁴) [of ei tætr han — E.   ²⁵) a þrim vettrom æda lengr — tilf. E.
²⁶) hnyiar — G.   ²⁷) hndskndu — B.   ²⁸) rættre hndskndu — F.   ²⁹) kristin madr — tilf. E.   ³⁰) [gengr — E. F.   ³¹) mote guds skam — tilf. D.   ³²) Stykket oc xirir þui skal &c., som er udeglemt i A, indskydes her efter B.   ³³) [mgl. — B. F.   ³⁴) motz — B. C. D. F. G.   ³⁵) [zara — ß.   ³⁶) hima — D.

adeft oc þui syngazft þa farliga er með honom þer [æigi retlega¹ [oc geymmir² røð-
elega.³ Nu er þat⁴ j hiunflaps⁵ malom at madr skal bidia ser konno æða meyjar.
þeirar er æigi se meinbugir a. oc melle þesse ord þa er hann zestir ser [mey æða⁶ konno
æða onnvr ord þilic. Et zestir þic⁷ mer⁸ till eignar konno eiptir guds logum oc
hellgra manna settning.⁹ oc ert þv minn zestar konna hedan az.¹⁰ [þessor ord stolo
hora stikrifir menn oc jayrði monjar þeirar æða konno¹¹ er zest er oc stilord þess er
zestir þui at þat er þorbodat¹² az gudzs halþv at nolor madr zestir¹³ mey æða konno
naudga. þeiri zesting skal prestir lyssa .iij. sunnudaga ziri (brullaup) at sofnar lirkliu.
zinaft nolorer [þeir menn er þar vitti meinbugi a. þa stolu þeir til segia¹⁴ þyr enn
bryllaup gerizft. [Seigia þeir æigi þyr till meinbuga enn brydlaup se gort. þa skal
eingi þeim þar vm lyða.¹⁵ nema þeir haze so j ziaffa veret. at þau tidende haze eigi
till þeira kommet.

Um zestar konno born.

Um zestar konno born þau er getten ero zirir brydlaup þa er þat guds logh vm **24**
oll þau lond er kristin ero. at þegar madr zestir ser konno með lagum oc með samþnct
beigia þeira. þa stolu born þau arzþgeng vera er sidan gettr hann með þeiri konno.
þo at æigi se brydlaup gort. þau stolu oc hælga þau born¹⁶ till arzþs með ser oc
alz annars¹⁷ rættar.¹⁸ er adr varo getten með þeiri konno er hann zestir ser sidan.
En þo at dotter se getten ærtir zesting. enn synnir¹⁹ ziri þa hælgar honn brødr sina
till [arzþs oc jamns rættar²⁰ vidr sic.²¹ enn hann skal haze gort brydlaup [jnnan
.xij. mannada²² naudsynnia laust. enn biskup æða hans armadr²³ gere honom stæþno
[til brydlaups gerdar. en ez hann gerer ei²⁴ gialde biskupi .xij. auro a hverivm .xij.
manadom.²⁵ þar til er brydlaup er gort. er oc eingi slyldugr till at gera brydlaup
sit með meirum lo(st)nade en han [heizir þongg a.²⁶

1) [ranglega — E. 2) æi — tilf. E. F. 3) retliga — E. [mgl. — C. D. G. 4) þyrft — tilf. de
Övr. 5) hjuþapar — C. E. G. 6) [mgl. — E. 7) .n. — tilf. B. F. G. 8) mey — tilf. G.
9) þipan — E. 10) zirir hugirum manne — tilf. F. 11) [þorra stolu oc goder menn iayrði hennar
— B. 12) zirirbodet oc þorbodat — B. C. F. zirir bodet — D. E. G. 13) ser — tilf. C. G. 14) [meins-
bugir þeir er menn vitu þil a. þa stolu þeir segiazft — C. [meinbugir a. þa stolu þeir men þat til seggia er uita
— D. [meinbu a. þa s. þeir til segia — E. 15) [ella skal þeim edi þar um trua — E. trua — B. F.
hvat þeir segia (sibar) — tilf. C. G. 16) [þein sin — F. 17) iamþno — B. C. D. G. [mgl. — F.
18) iamtt vidr sit — tilf. F. 19) sunr — B. C. D. F. G. 20) [arzþs oc iamþno þiptis — B. C. [iams
arzþs þiptis — D. [arzþs oc alþ rættar — F. [iazþno arzþs oc uidþiptis — G. 21) Fra Cap. Begyndelse og
hid har E: Um meinbugi en saman binft. En ez hjuþapar binft saman með nodorum meinbugum. of er æi lyft.
æða sidan dirzast saman at bindast. er meinbugir toma upp. þo at þau uiti æi. þa stolu þau born er sua ero [am-
tengd olauglig vera. þui at þau uidu ei meinbugi vita er æi uidu lyfa lata. of sua hitt sama þeirra born er bæde
uitu meinbuge i sambandi sinu. þo at þat se opinbertega gort með þyrizaranda lyfing. en ez meinbugir toma upp
sidan i þeim hjuþap er adr hezir lauglega lyft uerrit i heilagri kyrtiu of uissu þau edi til þes þa er þau bundu
hjuþap. þa stolu þeirra born laugleg vera þo at þau uerde at þiliazft. 22) [.xij. manade þra þui er han þyr
ser konno — F. 23) umbodemadr — C. G. 24) [til. of gerir han æi — E. 25) þa er han er sotter til
tilf. — F. 26) [er þangadr til — de Övr. oc ziaðer — tilf. F.

Um hiunskap.

25. Þessir menn mego eigi quenna za. clustra menn villlausir menn. gioldungar. heidindir menn mego eigi za k(r)istinna tuenna. Sa madr oc er horar oc [glæpr so¹ annars mannz eigintonno lizanda bonda hennar [at hann skal za hennar² extir dauda bonda hennar. Sa of er³ horar eigna tonno annars manz. oc heizir rad med henne till þess at rada bonnda hennar till dauda at hann zae hennar sidann oc deyr bonde hennar az þi rade. Sa oc er gerir brydlaup till eiginar tonno annars manz lizanda bonda hennar oc heizir [hanna at⁴ lilams losta⁵ þessir menn mego alldrigin sidan za þessara tuenna [til eignar tonno.⁶ Engi madr ma oc za þeirar tonno ne zesta er zrende hans skyldare⁷ en .v¹² manne hezir adr zest þo at han se daudr zyrri en þau tome sammann. Sa madr ma oc ei tonno za er [zirir gort er. æda⁸ adra læid siuczallenn⁹ at hann ma eigi tonno [za hazt¹⁰ till licams lostta. Sua oc ez tona a þessa lita mals. þa ma honn eigi gixtazst. verda oc born samanbundin [at zesting¹¹ oc semst þeim um þat rad sidann er hon er .xij.¹² vettra enn hann .xiiij. vettra þa ma þann hiunskap eigi stilia. komma þau oc nolot samann¹³ adr en þau se sua gommyl sem nu er sagt þa mego þau en eigi stiliaft at hiunskap.

Um hinn.

26. Nu er hiunskapr karllmanz oc tonno loglægt samband oc ma þetta samband eingi madr stilia þo at eigi se brydlaup gort. ez loglæg zesting er a.¹⁴ nema annat huart þeira geze sic j klaustr adr en þau se samann kommenn at lilams lostta oc ma þat þa sem æxtir er j veroldenne læitta zorredes ez lidar. En sidan er þau ero samann komenn at lilams losta stilir þau eingi lytr(!) nema hordomr oc stil þo hordomr eigi hiunskapen ziri þui at þatt hiunna [sem fallaus er oc engan hordom drygir¹⁵ ma stiliaft at samvist¹⁶ vidr þat hiuna er hordom drygir¹⁷ oc liza sidan reinlega. En huart þeira sem azbrigdr¹⁸ medan þau lizva bæde þa drygir þat hordom oc er þat þeim rad ad(!) settazst sem zyrst oc bua sidann samann. briota þau oc az bede oc gera hordom þa skal biskup bannzora þau [partil er þau bede zara¹⁹ samann aztr. Nu er þat einzaldr hordomr er madr tætr einlæppa²⁰ tonno [vndir sina eigna tonno²¹ oc sua az touna tætr einlæppan mann vndir sin eigin bonda.²² hver þeira er at þi verdr kunr oc sanr giallde biskupi .iij. merkr oc gange till stripta. En þat er

¹) [tætr — B. F. [geyr tru (sina) — C. D. G. E. ²) [han skal ei za hennar — E. [oc heizver raad med henne at han skal za hennar — F. [huerre hann iattazst — G. ³) gerir oc — tilf. B. C. F. G. ⁴) [hann alt uidr hana — C. B. ⁵) lostafme — F. ⁶) [mgl. — F. ⁷) nanare — C. ⁸) [mgl. — G. ⁹) sua hattadr — E. [sua zallen — de Övr. ¹⁰) [haya æda nytta — ß. ¹¹) [az giptingum — G. ¹²) .xij. — de Övr. ¹³) at litamalosta — tilf. B. C. D. F. G. ¹⁴) tomenn — tilf. F. ¹⁵) heizvir dryggt — F. ¹⁶) samvero — B. C. E. [samuarni — D. ¹⁷) hezir drygt — B. C. D. E. F. [sem hordom hezir drygt skal aztr beta — G. ¹⁸) az bryter — D. G. ¹⁹) [mgl. — E. ²⁰) einzallda — C. ²¹) [med tonu sinui — E. ²²) mann — ß.

tuizaldr hordomr ef madr a ser eigna konu oc tetr hann annars manns eigin konu oc ef kona a ser eigin mann oc tetr honn annarar konu eigin bonda.¹

Mer bryka(u)p ma gera.

Engom tima er xirirbodet konu at xestla med [rettom stikum.² enn brydlaups 27 gerð [ma madr eigi haxva³ a þann dag eða nott er⁴ um morgonen eiptir er heil-agt⁵ eða fastudagr. Fra þui⁶ oc er [jola fasty(!) tid⁷ hæx⁸ oc .vij.⁹ nattom eiptir þrettanda dagh. oc fra þui er .ix. vitur ero till pasca oc .vij. eptir [pascha dag¹⁰ oc huitta sunnudags vitu oc .iij. vitum xirir [Johannis messo.¹¹ oc .iij. vitum xirir Mikials messo ma eigi brydlaup gera. [ne konu xa.¹² Nu huer sem brydlaup gerir eða xer konu a þemma timum gialde biskupi .xij. aurum.

Um xelags gerð.¹³

Xe konu sinnar¹⁴ skal madr eigi af lande brott¹⁵ xora nema hon villi. Kada 28 skal hann xe þeira ollu til þaxva þeim. huarke skal xirir gera ne xirir mæla annars xe. sliðann rett a huer madr a konu sinni semm a sialzum ser. ef henne verðr misþyrmt. eigi a konna at synia bonda sinum xelag. Nu xær madr moyiar eigi eigu þau xelag at læigia sinn amillim nemma þeir menn jatte er till arxs þeirra standa. En ef þau alla born til arxs sinns þa mego þau læigia xellag sinn a millum slikt sem þau vilia. Nu xer madr eðiu oc a honn bornn til arxs sinns oc ero þau j umegd oc vil honn þo læigia xellag allt at einu. þa skal stefna til hozudbarmms mannom barnnanna oc leiggia xelag þeirra samann at xiarmagne leggja jord jorðu j gengun vyri vyri j mott. meta oc xong hans huart þau se meiri enn hennar xong ero. Nu ma þat eigi riuxa er sua er lagt. En þau leigia xelag sitt annann veg þa ma þat riuxa huart semm vil hennar (arxi) eða hans. a þa lynd at xara a þing fram xyr enn þau hæxe .xx. vetr veret samann oc sæigia j sundr þui xelage. en ef eigi er j syndr sagt þi xelage xyr enn .xx. vetr se lidenir þa a hann allðrigi vppxæist þess mals sidan. En ef madr xer eðiv barnlausu oc ala þau born till arxs sinns þa mego þau leggja xelag sitt sem þau vilia en af tæla(!). hurve(t)inna þess er hiunn tuau leggja xellag sitt samman þa skal xellag halðazst eiptir þui sem logleger vattar vitu. Nu ero hiunn tuav samman .xx. vetr eða .xx. vettrom lengr. þa læigia log xelag þeirra samann ef eigi var xyr laght. þa a honn þridiung af xe enn hann tua lytti. Su tilgiox skal hene heimol vera er henni var geþvin huar sem stinadr þeirra verðr.

Jvfr. Cap. 28. G. 52. 53. Hk. 51. L. V. 3.

¹) mann — fl. Derpaa tilfoies i C, dog med en H. fra 16de Aarh.: þa aufagt til hæzning. ²) [rettu þitorde — E. ³) gera — G. ⁴) [at þan dag eða natt at að ganga er ei — E. ⁵) heilag daghr — C. ⁶) tid þeirri — C. G. ⁷) [iotalaxta — C. F. G. ⁸) temr inn — C. E. temr — G. ⁹) .vij. — C. .iij. — G. ¹⁰) passetr — F. ¹¹) [Jonsuatu — de Övr. ¹²) [mgl. — C. E. ¹³) Cap. mgl. C. D. E. G. ¹⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — B. ¹⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — F.

Erzingi skal rett eiga a tonno hueri. karlmadr þo en æigi tonna ez hon er leggen nema honn æigi ser bonda. þa tær hann rett a tonno sinni. tona a oc stolz rett a ser ez honn er bord nemma honn eigi ser bonda.

Er menn laupa brot med ægin konum manna.¹

- 29 þat er nu þvi nefst at þeir menn sem brautt lauppa med eignum tonom manna þa ero obota menn bede xirir kononge oc karle xirirgort ze oc xridi lande oc laussum æyri vidr konong dreper oc droydr hvar sem hann verdr stadr of eigi tirkliu græx.

Um sigskap.

- 30 þat er nu þvi nefst at eingi ma sina xrendlonno [æda siglono² za til eignar tonno [æda haza at lifams losta³ ner meir enn at ximta manne xra sýstinum at telia. heixir madr xrendlono sinna. æda siglono at⁴ xiorda manne jamxaret þa stolo þau skiliazst oc hann⁵ gialda biskupi .xij. aurum oc ganga till stripta. heixir madr þrimenn- ing sinn at lifams losta þa styllu skiliazst oc [skal hann⁶ gialda⁷ biskupi .iij. mertr oc gange till stripta. Xætr⁸ madr [at lifams losta sýstrung sinn⁹ æda brodrong æda halzbrodrong¹⁰ þau stollu skiliazst oc¹¹ gialda biskupi [halzre .v.¹² mort oc ganga till stripta¹³ vidr stalxan biskup.

Um gudsvinar.

- 31 Nu ero þer konor er enn ero j meirum þyrmslum vidr off [ez ver vinnum a þeim vdada ver¹⁴ er¹⁵ aukumt vidr þer.¹⁶ er þat einn moder mannz onnur sýstir þridia dotter xiorda stiupdotter .v. sýnarlona. .vi. brodor tona .vij¹⁸ sonnardottir oc konor þer allar er [jamstýldar ero¹⁷ oc menu mego vdada verl a gera þat ero stiupdottr¹⁸ brodordottr [sýstordottr¹⁹ dottordottr²⁰ modor moder [xadur moder²¹ [modor sý- stir²² xadur sýstir moder tona manz [sýstir tona manz.²³ En ez madr verdr at þvi konur æda sannr at han lægðst med [þemma²⁴ sua naugom²⁵ þa er sa madr xridlaus oc bede þau xare or land eign konongs vars þar till er þau haza intt²⁶ skript sinna er biskup lægr a hond þeim. enn xirirgort haza þau hverium pen- i(n)gi xiar sine j lande oc j laussum æyri þat a halzt konongr enn halzt biskup nemma

1) Cap. mgl. i de Övr. 2) [mgl. — G. 3) [mgl. — E. 4) lifams losta — tilf. E. lifams losta [smg — tilf. F. 5) hann — mgl. G. 6) [mgl. — E. 7) [gialdi — G. 8) heixir — C. G. 9) [lifams losta vid sýstrung sinn — C. [sýstrungh sina til lifams lostar — D. 10) Saal. rettet; heixir brodrong — urigtigt A. 11) skal han — tilf. B. D. F. 12) [Rettet hertil, uvist om med samme H. som Textens, fra þridiu — C. [v. — E. [vi. — G. 13) oc igvirbota — tilf. F. 14) [mgl. — C. G. 15) ez ver — de fl. 16) [en ver hozum þer at lifams losta — E. 17) [monnom ero ofstýllbar — G. 18) F tilfoier overalt Tal, onnur, þridia, o. s. v. 19) [mgl. — C. 20) [mgl. — E. G. 21) [mgl. — F. G. 22) [mgl. — F. G. 23) [mgl. — C. G. 24) tonum — tilf. de fl. 25) [tonu þeirri suo nainne — G. 26) uttendat — C. bott oc int — D.

þeir vili bættr gort háza. En ez biskup eða biskups armadr tennir manne at han háze þat¹ odada verlt gort.² þa skal hann synnia med ty(l)ptar³ æidi þell till obota ez þellr.

Um gudfinia spell.⁴

þat er nu þui neft at (eigin) ma háza at líkams losfa gudsfízia sinn. enn gud: 32
fíziar ero þrexalldar. hin þyrsta ero millum þess barns er skirt er. oc þess er skirir [eða
þui hælðr till skirnar.⁵ adrar gudsfíziar ero þer. er millum þess er. er barn skirir eða
barne hælðr till skirnar oc þegðgina barnsens. þridia millum barnsens⁶ er skirt er
oc millim klotlegs barns. þess er skirdi eða till skirnar hælðt. oc þi æigu⁷ þrestar gud:
fíziar vidr þau bornn oll er þeir skira. oc oll þeira þegðinni oc ma [þrestens barnn⁸
[vidr þau born⁹ engann líkams losfa æiga¹⁰ er þrestren heizir skirt. Hælðr (madr)
barne manz [till skirnar¹¹ þa a þader oc moder oc sua barnet gudsfíziar vidr konno
þess er barneno hælðr till skirnar þo at honn háze æigi a haldet barnenno þa er þat
var skirt. Heizir madr gudsfízia sinn at líkams losfa þa skulu þau stilliaft oc ganga
till skipta oc giallde biskupi¹² .iij. merkr.¹³

Um vtlægd.

þat er nu þui neft at um alla þa menn er ganga a þrygdir þer er [vattar vitfa¹⁴ 33
um víga þerdi manna j millum þa ero obota menn þirir gort bede þe oc þridi lande
oc lauffum æyri jamvel odals jordum.¹⁵ Men þeir er latta líz sítt þirir þyrstu
eða vttileggo huart sem þeir renna a skipi eða a lande oc sua þirir mord oc þorðedo
skapp oc vttifetto at velcia troll upp at þremia heideni med þui. oc þeir menn er þlogu
men gerazft at drepa menn þa er menn eigu engar sakrer vidr oc taka þe till nema
konongr latte reyfa till landreinsannar oc þridar. oc sua þeir menn semm konor talca
med ranne eða hærþange motte guds rette oc manna huart sem þeir taka þrendkonnor
finar eða annara manna konor þesttar konor. eða þirir vttan villia þeira manna er
þorrede æigu þirir þeim oc svo slaxra þeira huerffu sem gerist villi þeirra er hiun-
skapr tælzft oc sua þeirra er hemþnazft þessa obota manna eða heimta giolld eiptir.

Jvfr. Cap. 33. G. 32. F. V. 45. L. IV. 4.

1) notot — B. 2) en han (hin) fuedr nei vid — tilf. A. 3) tnyrtar — C. 4) Ovrskr. tilf. efter C. mgl.—A. 5) [mgl.—D. 6) Stykket þridia &c. udeglemt i A; tilf. efter B. 7) ero — D. 8) [þrestar — D. 9) [vid þan — A. 10) drngia — A. [engann þunn at líkamslosfa háza — G. 11) [undir skirnar — E. 12) huart þeira — tilf. A. 13) tnyrtar. Suo skotum utr þenna baltinn ennda at oo signi Gud þirir utan enda. Amen. tilf. G, som hermed slutter. De to følgende. Capitler mgl. ligeledes i C. D. E. Derimod tilføier C to andre Capp., ligelydende med Jons Christenrets Cap. 18 og 19; see disse. D tilf. Stykket om Aager, ligelydende med Cap. 55 i Jons Christenret (see dette), samt Card. Vilhelms Forordning om Helligdage og Kirkegods, see 1ste B. S. 454—456, hvor Varianterne ere anførte. E og en H. fra c. 1400 i G tilføie et Stykke om Meneed, see Anhanget II. b, derhos tilf. E Card. Vilh. Retterbod om Helligdage og Kirkegods, Pave Innocents d. IVe. Stadfæstelsesbrev paa samme (1ste B. S. 456) og Stykket om Aager. (Jons Chr. R. C. 55). 14) [vattar ero — B. F. 15) sinum sem odrum — tilf. B. sinum sem adru gogje — tilf. F. LatetdetforResten af den hele Lov: &c. — B. F.

ex vitni veitt þat þa ero þeir vðotta menn aller þirirgort þe oc þridi lande oc lauffum æyri vidr konong. En þeir ero aller þridheilgír er þe sit veria oc þrendkonnor þirir þeim enn hinnir aller vgilldir huart sem þeir þa þar æða banna bæde kononge oc þrendom. Þingi madr skal þriotta konno naudga till sveznis. enn huer sem þat gerir þa er hann vtlægr ex kona ter sic samðogris bla æða blodga æða klede sinn rizin ex hans handa vertum. letr hon lengra þra lida at hon lyffir þi æigi þirir monnum oc kallazst þo naudig teitin þa skal han¹ haza vndan þorflo þirir sic. En ex madr sættezst vidr þann mann er leget heizir konno hans þa skal sa veita trygdir er konno a. en ex han ligger anatt sinni konno hans. þa er hann trygrozve sem sa er vegar a veittar trygdir. Sa madr oc er drygir lifams losta vidr nolot kyfunde þirir vttan konno oc verdr hann konr æða þant at þui. þa er hann vtlægr oc þe hans allt vidr konong.

Om logleggan dom.

34 Alla þa doma er um viga þerdi skal seitia æða þeira kvænna legord er menn æiga vig um at lagum. þa skal þa alla med logum seitia oc gridum till þvsta þals. En þa er ryzt dom logþandan þirir þal æða þvstum þallum naudþynia laust. þa gengr hann a grid oc er hann trygrozve oc heizir þirir gort þe oc þridi vidr konong. En þær ero naudþynnir ex madr er þvtr æða þar æða æinar hueriar þær þornaudþyniar. er goder menn bera vitni um at hann matte æigi vidr komazst. En þal þat þvsta skal fram kommet innan þess þamma þvsta manadar þlyttia heim till hans oc se bodet med vatta .ij. En hinn tale þar vidr æða hans vmbodsmadr nema sa villi indella gera honom er tala skal. En um oll onnur mal er menn seitia logdomma till medal sinn þa þeilizst sa .xiiij. aurum vidr þatar abera er ryzt oc halde dom sem adr. En vidr konong .xv. merkr oc soke konongs þvstumenn hvaromttvæggia till handa. oc tale hinn stold sinna þvst vpp æiptir þui sem domr domde. En felt huarstjigia se þvpt æptir þiar magne. En ex hann vil eigi dom halda þa þvlu honom þing þezna þvstumenn oc gera hann vtlægan nema hann gialde þvlt sem domt var.

35 En ex madr drepr þodur. æða þonn sinn huart sem hann er kristinn eða heidin æða brodor æða modor. dottor æða þvstur þa er hann vðota madr huerþu sem adr 'var mællt nema hann se odr sua at menn viti at vitþirringar se at. En þat er odz manz vig. er madr þvst or bandum æða þvstamer menn haze adr seit a honom þvstkomlegar orþlor æða þat at han þvrdar se æigi. þo at hann haze till dauda gort. oc þvniþst sua þvstþamvum monnum. En ex madr er gor at vðotta manne oc heizir² eigi [þatar aberi³ þvrt till ne konnoþtu at þtera orþar vpp þa er hann þo vðotta madr sem adr.

Jvfr. Cap. 34. G. 32. F. V. 45. L. I. 8.

¹) Rettet samtíðig fra hon. ²) h' tizir — maaskee hann (h)tizir, hvilket dog neppe giver nogen Mening. ³) [Saal. rettet fra det meningsløse: þatar abera æða.

Um vndan þorslu.

Þat er nidings verk hitt mesta at rada vndan kononge sinum oc lanardrotne 36
 lond oc þegna. En ez þat tenir konongr manne. þa skal hann synnia med lyriptar
 æidi sua skal oc synia alra vþota mala. Nu skal nemyna .iiij.(!) menn a huara hond
 þeim er vndan þui skal þorraþst jamna at rette vidr hann. þa sem nester ero honom
 oc um þat mal ma konigaft vera huarke sigrviadan vidr hann ne þalcadan. þvltida menn
 oc valentviga. þa sem huarke se ræyndir adr at rangum æidum eða þrotvattom oc
 haza .vij. az þeim oc sialyr en attande oc .iiij. þanga vatar þvltidir oc æili at mæin-
 þorum ræyndir.

Um setar æid.

Settar æidr skal standa um oll .xl. marka mal. Nu skal nemyna .iiij. menn a 37
 hu(a)ra hond þeim er þaladr er a þan hatt sem sagt er um tylptar æid haza .iiij. az
 þeim oc sialyr en þiorde oc .ij. þanga vatta.

Um lyriptar æ(i)ð oc æinæidi.

Lyriptar æidr skal standa um oll .xv. marka mal þar sem neþder ero .ij. menn 38
 a huara hond hinum þalada. haze þa .ij. sem hann þer az. oc sialyr hinn þridi. En
 þirir þrigia marka mal oc þadan az smerre skal nepna till lriptar æides. sinn mann
 a huara hond hinum þalada. haza æin az þeim. se sialyr anar þanga vattr hin þridi.
 þæsse æidr skal standa till þess er haza skal .ij. manna æid eða ein æidi þui at .j. skal
 oris synnia enn .ij. tueggia sua sem þidar þeigir.

Ez sfort sveria.

Þeir menn oc er at þui verða konnir eða sanner at þeir sveria ranga eida oc 39
 þrovaþt þat med sanendom a þa. þa skulu þeir einkins manz eida eða vitna niota med
 þui molte at þeir gerðu sil sialyrver vnyttir oc gialde kononge .xv. merkr. enn .iiij. merkr
 þirir huern er þor vidr honom. ez þeir vissu æigi at vþort var. En þeir vissu gialde
 .xv. merkr sem hann. En ez þeir atþorðir konnu til at geraþst. at þeim monnum verða
 þeir þaler geþnar er vidr liggir liþ eða limir eða se aleigu mal þa skulu þeir þlitra
 vitna niota oc vndan þorslu sem konongs er miþvun till.

A n h a n g.

I.

Kong Magnus's Christenret efter No. 62 qv. i den arnamagn. Samling.

- i. Her hæyr Kristinsdoms bolf oc segir um Kristilægha tru.
  - ij. Um vald oc iðirbod konongs oc byskups.
  - ij. Um willu oc heidin atrunad.
  - iiij. Um M. konongs oc konongs kostning með þui þleiru sem þar fylgir.
  - v. Um tiunda gerdir.
  - vj. Um barns þfirls.
  - vij. Huer zader er at barne at loghum.
  - viiij. Um þylkis kirkur oc kirkur garðz omgerd.
  - ix. Um ziordunge kirkur oc adrar høgghendis kirkur.
  - x. Um byskups zorræde a prestom oc kirkium.
  - xi. Um kirkur oc kirkur garðz þyrmslir.
  - xij. Um gropt i kirkur garde.
  - xiiij. Um sunnudage hælghe oc .xij. aura dagha.
  - xiiij. Um .vj. aura dagha.
  - xv. Um þriggia aura daga.
  - xvj. Um friadagha. jmbudagha oc langazofu.
  - xvij. Huerir þlydugir ero til zofu oc huat með zofu brot liggir.
  - xviiij. Um þriptagang oc þionofu oc kuma þatt.
  - xix. Um zesting.
  - xx. (.xx. .xxi. .xxij.) Um zeflar konu born.
  - xxi. (.xxij) Her brudlaup ma gera.
  - xxij. (.xxiiij) Um zefago gerd hiuna.
  - xxiiij. (.xxv) Huerfu nere ma byggiast at zrendseme æða slyskap.
  - xxiiij. (.xxvi) Um þér konor er menn mæghu vobada verk a vinna.
  - xxv. (.xxviij) Um gudsluuar.
  - xxvi. (.xxviiij) Um tryggrozua oc annur vobota mál.
- 1** Cap. i. Þat er upphæz lagha uara Gulapings manna &c.
- 2** ij. Nu æz þui at guds mistunn &c.
- 3** iiij. En æz þui at menn ero slydugir at halda þa tru er uér hazum heitid gudi i þirsl náre oc adr uar upp told. þa a konong(r) oc byskup með myllu gaumgæue at ransafa at menn zære eigi með ozmytkilli uillu oc heidnum átrunade. En þessir lutir honyra til uillu oc heidins atrunadar. galdrar oc gerningar oc þat æz madr tallar annan mann trollridu. spadomar. oc trua at landuetter se i londum. haughum

æða forsom. Sua oc utisættur at spyria forlagha. oc þeir en segia æz hendi ser gud oc heilaga kirkliu til þes at þeir skuli ze i haugum zinna. æða adra leid æða nokors uifir uerða. Sua oc þeir er zreifta draugha upp at uedra æða haughbua. Nu ez nokor madr uerdr tunnir æða sannr at han zer med þeima atrunade oc heidni uillu æða samþydir þeim er med sliu zara. þa er sa vtlægr oc ze hans alt. þat a halzt konongr en halzt bystup. En ez þat mæler konongs umbodzmadr æða bystups at madr zer med þeima atrunade oc zær han eigi loglæga sannat a hendr honom þa syni sa med tylztar æidi. zellr til vtlægðar.

iiij. Nu æz þui at landzsollet allt &c.

4

v. Vêr skolum oc lydnir uera bystupi uárum oc extirláter. en han off hollr oc 5
goduiliadr. En þat hazum ver mælt uid bystup uárn at han skal off pionofstu ueita. en ver skolum hana sua odlazt at ver skolum gera tiund uára alla oc zulla bæde æz auerti ollum oc vidræde oc ziffi oc ollum azla réttum. En henni skal sua skipta at bystup skal haza ziordung. zatolr menn ziordung. prestz ziordung. oc kirkia ziordung. En bystup skal toma i zylki huert naudsynia laust a huerium .xij. monadum. at ueita monnum pionofstu þa sem til byriar. En þær ero naudsyniar ez bystup er sitr. æða konongr træzr han zara. æða erchibystup gerir extir honom at uighia annan bystup æða adrar stornaudsyniar uerði. Nu ez madr sitr sua .xii. monade at han gerir eigi tiund sina. þa er han sedr .iiij. morkum silzrs uid bystup. En ez han sitr sua tuenni(!) .xii. monade at han gerir eigi tiund sina. þa er han sedr .v. morkum silzrs uid bystup. Sitr han sua .iiij. uetr at han gerir eigi tiund sina þa hezir han zirirgort lande oc lausum oyri. oc a halzt konongr en halzt bystup. En ez madr gerir æz sumu þa er þat hans en tiundat er. en hit allt upnæmpt konongi oc bystupi þat sem eigi er tiundat.

vj. Alla skal barn huert en álet er oc mannz hozud er a þo at nokor ortymbli 6
se a oc til kirkliu zora oc skira lata prestz ez honom nêr. ælligar skolu konor sua zirir sea þegar þær ero nêr barnburdum at þar se uatn i hia. oc ez barn er med litlu lixi zott oc nêr eigi presti þa skal skira huer sem nêr er sladdr iamuel zader æða moder ez eigi ero adrer menn til oc duza barne i uatn oc mæle þessi ord mæðan. Et skirir þit .n. i namzne zadir. sunar. oc heilags anda. oc skal uid þessi ord eði aula oc eði æz þeim taka oc eigi skira næma i uatne. Kále gerir enga skirnsl oc eigi dogg æða snior. næma uatn se ádr æz snio æða dogg wordet. Þer oc sua at. at zader æða moder skira barn sit i þeima naudsynium þa skolu þau eigi saler þessyns gudszia skyha hiunskapp sin. Doyr oc barn adr en til prestz lome oc kuzzt sa skirt haza en meðr zer æða hia haza uerit þeim er skirði. þa skal þat barn kirkliu græzt uera en eigi ælligar. A huerium degi sem þarz iamuel joladagh. æða þasta dag ma barn skira.

En huer sem gudsviuar ueitir barne er skyldugr at tenna þui barne Pater noster oc credo. En fader oc moder ero skyldugh at gera þirir allzkonar rad oc gieta þirir lixs hasta þirir uttan sótt .vij. vætr. En ez madr hældr barne usfirdu netr .v. naudsynialauft gealde byskupi .vj. aura. Hældr han adrar .v. gealde byskupi .xij. aura. Hældr han þridiu .v. netr. gealde byskupi .iiij. mertr. hældr han þiordo .v. nétr gealde .xl. marla. [a halzt konongr. en halzt byskup. hældr han lengr oc dnyr barn heidit þa er han utlæghr oc allt ze hans oc a halzt konongr en halzt byskup.

- 7 vij. Sa er fader at barne at logum en moder segir a hendr næma han syni með byrittir æidi. Nu er sa daudr er hon kennir barn þa skal þat standa er hon sagde a sengerþerð sinni ez hon sagde eigi tuint til oc skal hon þat sanna með æidi sinum oc þær en þa uaro hia henni oc hoyrdu ord hennar. En ez þær ero eigi til þa skal proua samuist þeira oc huárt notot suare þat þui er barn uar zott at rettre tiltolu oc skipi þui hinir stynsamazstu menn sem þeim þydir lilazt þirir gudi. Nu lilizt barn i ætt sina þo at sidar se sua at þat synizt stikritum monnum likt i fadur ætt. þa ber þat sér stazt uitni ez prouat er samuist kononnar oc þes er hon kallar fadur oc lilizt barn honom. Oc ez fader hezir syniat þesso barne fadernis er lilizt i fadur æt sina þa tale han uid barne sinu oc bote þirir meinsuore sit. en þeim zorlogu en þar til hezir barn zott.

- 8 viij. Þat er nu þui nest at vér stolum kirkium ollum upp halda oc kristnum dome þeim er hin hælge Olafz setti a Mosstrar þingi oc Grimkell byskup oc þeim ollum er sidar uaro gorzar. En kirkjur ero þær i zylki hueriu er ver tallum hazud kirkju oc ver æighum aller gerð upp at halda zyllis menn. En ez þær kirkjur zalla nidr oc brotna hornstaxer þa æigum ver timbr a tupt at lata toma innan .xii. monada. En ez eigi lemr timbr a tupt zyr en .xii. monader ero gengnir þa stolum ver bota aller zyllis menn mertr .xv. a þat halzt konongr en halzt byskup. En ez þat þirirnepmzt þiordungr manna æda attungr. þa skal stipta or þui ze sem þeir æighu tal til. En ez þat þirirnemazt einla menn þa stolu þeir bota .iiij. (aura) byskupi þirir tre huert en til þarz at hazza oc za tre þo at sidar se. oc oyri þirir málsmat huern. oc oyri þirir naghla huern er a storter. Nu er kirkia gor þa stolu aller zyllismenn gard um gera. þa stolu þeir byskup æda ármadr hans gera stemznu til oc eindaga nér gardr skal gor uera. þa er uel ez gor er. En ez eigi er gor oc stendr kirkia gardlaus .xij. monade. þa stolu aller zyllismenn bota mertr .iiij. byskupi. En ez þat þirirnemazt einla menn þa skal bota aura .iiij. byskupi þirir tre huert er missir oc til þarz at hazza oc za tre þo at sidar se oc gera gard. Nu er kirkia gor oc gardr om. þa skal uizlu a kaupa aller zyllismenn a(t) byskupi. þriggia natta uist með .xxx. manna.

ix. Nu ero kirkjur adrar er ver skolum upp halda. þiordungs kirkjur oc attungs 9
 kirkjur. herads kirkjur oc hogendis kirkjur. þeim skal ollum upp halda en eigi tupt
 onða. En ez kirkia zellr oc brotna hornstáyer. þa skolu þeir menn aller er þa kirkju
 eigha lata timbr a tupt vera lomet adr en .xii. monader se gengnir. En ez eigi
 lemr. þa skolu þeir bota zirir þat .iij. mortum byskupi oc za til oc gera þo at sidar
 se. En ez einka menn zirirnemazt þat. þa skal bota byskupi aura .iij. zirir tre huert
 en til þarz at haza oc za tre til oc gera kirkju þo at sidar se oc huergi tupt onða.
 En ez einka menn gera kirkjur. gerir lendr madr eða bonde eða huer sem kirkju gerir.
 þa skal þeiri upphalda oc aldre tupt onða. En ez kirkia brotnar oc zalla hornstayer
 þa skal timbr toma a tupt zyr en .xij. monader se lidnir. En ez eigi lemr þa skal
 bota zirir þat mortum .iij. byskupi oc za til timbr oc gera enn kirkju. En ez han
 gerir eigi oc letr standa tupt auda .xij. monade. þa skal han bota zirir þat mortum
 .iij. byskupi. En ez letr liggia uétr .iij. tupt auda. þa hezir han zirirgort iordunne
 er kirkian uar a gor. þa a konongr iordena oc skal odlazt med þui at haza kirkju
 gorza a zyrstum .xij. monadum. En ez gerir eigi sua þa skal bonde taka aztr iord
 sina oc gera enn kirkju a. En ez han gerir eigi þa a konongr iordena oc tome aldre
 undir bonda sidan. oc skal konongr þa zirir eins kirkju a gera. Nu ero kirkjur allar
 gorzar þa skal gard um gera þeir menn er þeiri kirkju eighu upp at halda oc haza
 gort a .xij. monadum. en ez eigi er gor. þa skal bota aurum .xij. byskupi. En ez þat
 zirirnemazt einka menn þa skal bota aurum .iij. byskupi zirir tre huert er til þarz
 at haza oc za tre þo at sidar se. Nu ero kirkjur allar gorzar oc gardr um. þa skal
 vizlu laupa at byskupi. hueruitna þar sem iord er uigd en kirkia er vuigd þa skal
 laupa aurum .xij. at byskupi. En huervitna þar sem bæde er vuigd iord oc kirkia
 þa skal uizlu a laupa at byskupi .iij. mortum oc þriggia natta uist med .xv. menn.

x. Byskup vár skal kirkjum rada sem hin hælge Olazr iattade Grimkæli byskupi 10
 a Mostrar þingi oc sem vér wrdum a sätter sidan. Byskup vár skal oc presta til kirkna
 allra setia þa er han veit at réttar tidir kunni at ueita monnum. En ez byskup zer
 a land upp zra skipi sinu at uighia kirkjur eða gera adra þionofstu monnum huart
 sem han zer skamt eða langt þa skolu bondr za honom reidfskiota .xviiij. En .xxx.
 ez han zer at uighia hazudkirkjur. En ez þeir uilia eigi reidfskiota gera þa ero
 þeir sedir aurum .iij. uid byskup huer þeira er zellir.

xi. Nu skolum vér þar nest uirða drotenn uarn i þui at þyrma kirkjum uárum 11
 oc kirkjugordum. sua at huer sem zlyr i kirkju eða kirkjugard sér til hialpa þa skal
 han zridheilaghr uera zirir huerium manne meðan han er þar. En prestfr sa en at
 þeiri kirkju syngr skal hialpa honom sua at han doni eigi ez zroste. matloysi eða
 drygloysi. En huer sem meinar prestfr þessar hialper at ueita þeim sem i kirkju zlyr.

æða dragha han vt or kirkju æða kirkjugarde með ualde. þa stolu þeir slitu satader uera sem þeir höfðu(!) han i kirkju drepit oc i banne vera þar til en þeir uerða löngfir az byskupi æða hans ráðe. En hual sem huer hefir gort oc zlyr han i kirkju æða kirkjugard ser til hialpa þa skal han hafa hialper þær sem nu ero taldar þar verande til þes at han meggi zrialsleggha brot tomazt at hialpa lizi sinu at þui sinni. Sua oc ez menn beriazt i kirkju æða kirkju garde þeim sem uigdr er. þa ero þeir ubota menn. a byskup az þui .iij. merkr oc þat sem þarz til kirkjugardzens. En konongr þat sem omzram er. næma eigi se meira. þa stipti þeir konongr oc byskup i helmninga. næma þeir uili mistunn uid þa gera.

- 12 xij. Huern kristin mann skal iarda i kirkju garde er doyrr. en eigi i kirkju næma byskups se orloz til. Vdada menn skal eigi i kirkjugarde graza sem ero drotens suitarar. mordvarghar. frygrozar. gridningar. þiozar dömdar. zlugu menn. openberir ráns menn. oc baunfettir menn. oc þeir sem i forbodom heilagra kirkna dora. þeir oc sem leggja hendr a sil at tyna sialzum sér. Sua þeir oc er telia rangan átrunad zirir monnum. Sua oc openberir okrkallar. oc þeir menn æða born er eigi na stírfst zirir dauda. En þessa menn skal graza i zlodar mále þar sem motezt síor oc grön torza. En az þeima sem nu ero upp talder uttan þioza dömda. morduargha. openbera ráns menn. oc usfirða menn. megghu toma i kirkjugard ez til ero uitni at þeir kalladu til prest. æða er seet adr en þeir dori nolot idranar uerl æða marl a þeim at þeir uildu rétleida sil. þa a prestir a löngsa þa dauda oc graua sídan i kirkjugard. En erzingiar hins dauda stolu rétleida azbrot hans extir logum oc byskups ráðe. Oc ez hin temzt or þeim lizo hasla þa skal han zara til byskups oc hafa hans rad uid til guirbota með logum. Verða nokorer az þeim sem nu ero upp talder grazner i kirkjugarde zyr en þeir uilia rétleida sil. þa skal huer en at þui uerdr kunnr æða sannr gealda byskupi .iij. aura oc graza upp oc laste or kirkjugarde ez þeira bein ma stilia zra annara manna beinum. Huer sa oc er græzr þan zirir uttan kirkjugard en i a at uera þa er slitu samu sekr uid byskup oc skal þo graza þan mann i kirkjugarde. Sinnr oc nokor umage þestyns lit. þa skal sa er þar byr a néstom æiguum þegghar han uerdr uarr. uéla um lit sem nu er mælt. ælligar suare þeim sokum oc sektum sem zyr uoro uid lagdar. Huern dagh ma oc lit graua uttan langa zriudagh oc pasta dagh. en eigi skal lit inni standa zyr stiaund naudsynia laust. En ez stendr lengr þa skal han bota þat aurum .iij. byskupi oc zora þo lit til kirkju. En ez han uil þat eigi oc letr inni rotna mann daudan þa hefir han zirirgort huerium peningi zear sins. han a ein loft at ganga til stripta oc bota uid kirkju. en ez han uil þat eigi þa skal han zara or landeign konongs uárs. En ez madr byr sua ozarla a zialle æða sua uttan at oryium oc næma han þær naudsyniar at han ma eigi lit zora zirir sío vzorom æða zialle

þa skal líf i vthús setia oc zesta upp oc lata eigi líf a iorðu standa. En ez þa er lífþrota er líf a at zora þa trefji hann manna af þrimr néstum þoram(!) eftir þorz. en þa er zírinnempzt. gealde bystupi .iiij. aura.

ziii. Drotens dagh huern stolum ver heilagt halda. Hæzst su hælgr þa en sol 13 er i uestri a laughardagen. oc heldr þar til en dagr er af himpni a sunnu dagen. En huer sem eigi heldr heilagt a sunnudagh gealde .v. aura bystupi zírir huern sunnudagh er hann brytr hælgi a. Nu ero þeir zleiri dagar er með ymisum zostum greinazt oc hægum. Langa zriadagh stolum ver eintanklega vatnzasta þuiat þo þolde vár herra Ihesus Christus meiri þinst a þeim degi zírir manntyns sakar. En .iiij. af messo dagum ero þeir sem nónhælgr skal zírir uera með vatnzastu. Olazs messo dagr hin zyrri. Mariu messo dagr hin zyrri. Allra heilagra messo dagr. þa skal halda með nónhælge oc uatnzastu. Ioladagr. þrættande dagr. pasta dagr. huiða sunnudagr þeir ero iamzner hinum at hælgr halde þo at eigi se vatnzasta zírir. huer sem brytr gealde bystupi .xii. aura.

ziiiij. Nu ero þeir .ziiiij. dagar sem zasta oc nónhælgr er zírir oc sua skal þyrma 14 sem sunnu degi. Þat er ein Mariu messo dagr i langa zastu. annar Ions messo dagr. þridi Petrs messo dagr. .iiij. Swithuns messo dagr. .v. Jacobs messo dagr. .vi. Laurentius messo dagr. .vii. Bartholomei messo dagr. .viii. Mariu messo dagr hin sidare. .ix. Mathei messo dagr. .x. tueggia postula messa Symonis et Jude. .xi. Andres messa. .xii. Thomas messa. .xiii. Mathie messa. Nu ero þessir dagar talder er zasta skal zírir uera oc nónhælgr. oc sua skal gjalda zírir sem sunnudags hælge ez madr vinnr. Michials messo skal halda með nónhælge þo at þar se eigi zasta zírir.

xv. Nu ero dagar þeir adrer sem eigi er nónhælgr zírir ne (za)sta. en þo stolu 15 iamhælger zírir uerkum sem sunnudagr. En ez menn vinna a þeim dagum þa skal borta zírir þat aurum .iiij. bystupi. Nu skal þa daga telia. þar hæzr upp jola hælge zyrst .iiij. dagar nester ioladegi oc hin zimpti oc .viiij. dagr iola. þeir stolu aller iamhælger uera. En daga þes a millum skal biarga buze sinu ez þorz er at. þa er Pals messa nést iolom. þa er Iyndils messa. Agata messa. þa er Gregorii messa. þa ero þeir .ij. dagar hinir zyrstu i pasta uifu. manadagr oc tyrødagr en eði skal uinna nema. biarga buze sinu ez þorz er at. en odensdagr er allr heilagr. En þa er tueggia postula messa. þa er krossmessa. Gangdagha hælge skal sua halda. vinna .iiij. daga til miðdags oc æta .ij. daga hina zyrstu huit. en zasta hin þridia þurt. En þorsdagr er heilagr allr sem pasta dagr. Nu er Halluarðz messa. þa er Botolazs messa. þa er Margreta messa. þa er Mariu messa Magdalene. þa er Olazs messa hin sidare. þa er kross-

messa. þá er Marteins messa. þá er Emetz messa. þá er Nikulos messa. Nu ero þeir dagar aller talder er ver stolum hælga halda i logum uárum.

16 xvj. Nu ero þeir adrer dagar er zlestir uitu at aller zulltida menn oc heilir ero stlydugir rotelega at zasta sem er zriadagr huer a .xij. monadum oc ymbrudagar. En ymbrudagar ero .iiij. a .xij. monadum. hinir zyrstu i annare uitu zastu. En adrer ero i huitasunnu dage uifu um váret. Hinir þridiu ero um haustid þan odensdag sem nestr er krossmesso. Stendr krossmessa á odensdag þa heziazt ymbrudagar a odensdagen nesta i annare uifu. En imbrudagar um uetren stolu uera i þridiu uifu jola zastu. En iola zastu tid hezjt a þan sunnudag er nestr er Andres messo huárt sem sunnudagr er zrir Andres messo eða extir. Stendr Andres messo dagr a sunnudag. þa hezjt iola zastu tid a þeim sama sunnudegi. Nu er langazasta en rotelegazt a at haldazt af ollum zostum oc mest er synd at briota. þui at vár herra Jhesus Chri- stus hægade hana med sialz sins zastu oc margt drægr þar til zleira.

17 xvij. Sivkir menn oc umagar ero eigi stlydughir til þessarar zastu. en geri almoso i stad þes extir ráde prest oc extir zangum. En þeir menn sem .xiiij. vætra ero gamler eða ældri oc heilir stolu zasta sem nu er mælt. Eetr(!) madr zist a uatn- zastudegi gealde bystupi .vj. aura. Eetr han huit. gealde bistupi .xij. aura. Eetr han slátr. gealde bystupi .iiij. mertr. En ez madr eetr huit a þeim degi sem han a at zasta vid zist gealde .vj. aura bystupi næma prest loue. Eetr han slátr gealde bystupi .xij. aura næma han se daghuillr. I langazostu ma madr eigi lalla sil daghuillan. Zirir huern dag er madr eetr huit i langazostu naudsynialauf. gealde bystupi .vj. aura. En zirir huern dag er han eetr tiot om langazostu gealde .iiij. mertr bystupi næma naud- ighr æti han oc haze eigi annan mat til. þa skal han ganga til granna sinna þriggia oc bioda matar skipti. En ez han zær eigi þa skal han tiot æta oc biargha sua lizi sinu. En ez vmage eetr þa tiot. se hyddr af prestli. en vardueizlu madr gealde by- stupi .iiij. aura. ez hans wold gengo til. Hezir madr þat. i veniu .iiij. uetr at æta slátr om langazastu þa er han vllægr oc huer peningr zær hans. En i þema bod- ordom oc ollum odrum skal naudsyniar mæta.

18 xviii. Hver tristin madr en uitz er uitande skal ganga til stripta at minzsta einu sinni a .xij. monadum i langazostu. oc segia rotelega til synda sinna oc taka sidan pionofstu a pasta dag. næma han se i þeim storstriptum at han megi eigi pion- ofstu tala. En huer sem eigi gengr til stripta i langazastu oc tætr eigi pionofstu a pasta dag oc er han .xij. uetra gamall eða ældri. þa skal sa madr gealda bystupi .xij. aura zirir huert þeira. Sua skal oc gealda bystupi .xij. aura sa er pionofstu tætr i zor- bodom. Dræghr madr i veniu .iiij. vetr eða þrimr vætrum længr at han gengr eigi til

scripta i langa zofstu oc tætr eigi pionofstu a þaffadag. þa drngir han heidin dom oc er az þui utlægr oc ze hans alt. Huer kristin madr a at vera i lyðfkyldu uid pauan at kume. oc zrir þui skal huer en til scripta a at ganga haza með sér ein pening taldan at za presti. þat ze skal haza hin hælge þetr at kume. En huer sem þat lytr eigi oc hezir han zang til oc sua sa er uid tætr oc loynir han noloro az. þa er huárt tueggia þeira i pauans banne. þan rumastatt skolu þeir prestar er til presta motz zara haza með sér. oc sua þeira rumastat er heima sitia.

xiz. Þat er nu þesso nest at hiunskapr er heilagt ræglu hald ez han er rétlæga 19 halden. az þui at gud sialzr skipade han millum karls oc lono i paradysu adr en þau synngaduzt. oc þui synngazt sa sár læga er með honom zer eigi rétlæga oc gornmir eigi rotelæga. Nu er þat zyrst i hiunskaps malom at madr skal bidia sér moyar æða lono þeirar sem eigi se meinbughir a oc mæle þessi ord þa er han zestir ser moy æða lono. æða annur ord þui lit. Et zestir þit .x. mér til æiginnar lono zxtir guds logum oc heilagra manna setning. oc ert þu min zestar lona hædan az. Høyra skolu oc goder menn iayrði hennar er zest uerdr oc skilord þes er zestir. zrir þui at þat er zrirrhodet oc zorbodat az guds halzu at nolor madr zesti moy æða lono naudga. þeiri zesting skal prestir lyfa at soknar kirtiu .iij. sunnu daga zrir brudlaup. zinnazt nolorer þeir menn er þar uita meinbugi a þa skolu þeir segia til zrir brudlaup. Segia þeir eigi zyr til meinbuga en brudlaup er gort þa skal engi madr þeim þar um trua nema þeir haze sua i ziarfka uerit at þau tidendi haze eigi til þeira lomet.

xx. Zestar lono born þau er getin ero zrir brudlaup. þa er þat guds log um 20 oll þau lond er kristin ero at þegar madr zestir sér lono at logum oc með samþyct beggia þeira þa skolu þau arzgeng vera oll er sidan getr han með þeiri lono þo at eigi se brudlaup gort. þau skolu oc hælga þau born uid sit til arz oc allz iamzns rettar er adr uoru getin með þeiri lono er han zesti ser. En þo at dotter se getin zxtir zesting. en sunr zrir þa hælgar hon þan brodor sin til arz oc iamzns skiptis uid sit. En han skal gort haza brudlaup sit innan .xij. monada naudshnia laust. en byskup æða hans ármadr geri honom stemznu til brudlaupz gerdar. oc ez han gerir eigi gealde byskupi .xii. aura a huerium .xij. monadum þar til sem brudlaup er gort. Engi er oc skyldughr til at gera brudlaup sit með meirum lofnade en han er zang-adr til.

xxi. Þessir menn mæghu eigi kuenna za. klauftra menn. prestar. dialnar oc subdialn- 21 ar. vitstolner menn. gialdungar. heidnir menn mæghu eigi kristna kuenna za. Sa madr oc er horar oc tætr annars mannz æighin lono at lizanda bonda hennar at han skal za hennar zxtir dauda bondans. Sa oc er gerir oc horar æigna lono annars mannz oc hezir

råd með henne til þess at ræða bonda hennar til dauða og þá hennar síðan og þógn bonde af þui ræðe. Þá og er gerir brudlaup til eighinnar konu annars manns at líxanda bonda hennar og hefir hana at líkams lofa. Þessir menn mæghu aldre þessara tuenna þá til eighinna tuenna. Engi maðr ma og þá konu þá æða þesta er þrendi hans stýldare en v^{is} manne hefir adr þesta þó at han se dauðr þyr en þau tome saman. Þá maðr ma og eigi konu þá sem þirirgort er. æða a adra leid er sua þallen at han ma eigi konu hafa æða nytta at líkams lofa. Sua og er kona a þes luta mals þá ma hon eigi giptast. Verða og born saman bundin at þestingum og þempst þeim þat ráð síðan er hon er .xij. uetra. en han er .xiiij. uetra. þá ma þan hiunskap eigi stilia. toma þau saman at líkamslofa adr en þau se sua gamul þá mæghu þau eigi stiliazt at hiunskap.

22   xxij. Nu er hiunskapr karlmanns og konu loglægh samband og ma þat engi maðr stilia þó at eigi se brudlaup til gort er loglægh þesting er a. nema annat huárt þeira gezi sit i klaustr adr en þau tome saman at líkams lofa. og ma þat þá en i er ueroldenne leita ser þorræða er lilar. En þá er þau ero saman tomen at líkamslofa. stílr þau engi lutr nema hordomr. og stílr þó eigi hordomr hiunskapen þirir þui at þat hiuna sem saklaust er og engan hordom þrygir ma stiliazt at samværo uid þat hiuna er hordom hefir þrykt og líxa síðan reinlægha. en huart þeirra sem af þrigðr mæðan þau líxa hæðe þá þrygir þat hordom. og er þeim þui ráð at settast og bua saman. þriota þau af bæðe og gera hordom þá skal þyftup i þann þora þau þar til er þau toma saman aftr. Nu er þat hordomr einvaldr er maðr tætr einløyppa konu undir sína eignar konu. og sua er kona tætr mann einløypan undir sín eighin mann. Nu huer þá er at þuisa uerðr lunnr æða sannr. gealde þyftupi .iiij. mertr. og gange til stípta. En þat er tvívaldr hordomr er maðr a ser eigna konu og tætr annars manns eignar konu og er kona a ser eighin mann og tætr annarar konu eighin bonda.

23   xxiii. Engum tímum er þirirbodet konu at þesta með réttum stílum. en brudlaups gerð sína ma maðr eigi hafa a þan dagh æða not en um morgnenenn eftir er heilagð æða þastudaghr. Þra þui og er íolaxastu tíð hefir og .vij. náttum eftir .xiiij^{da} dagh. þra þui er .ix. vitur ero til þasta og .vij. nattum eftir þasta dagh. og eigi huitafunnu dags uitu og .iiij. uitum þirir Þonsuafu. og .iiij. uitum þirir Míchíals messo ma eigi brudlaup gera ne konu þá. Nu huer sem brudlaup gerir æða þær konu a þeim tímum gealde þyftupi .xij. aura.

24   xxiiii. Se konu sinnar &c.

25   xxv. Nu er þat þui nest at engi ma sína þrendkono æða síxlono þá til eignar konu æða hafa at líkamslofa nér meir en þimpta manne þra syzlinum at telia. hefir

madr frændlono sína eða síxlono at fríorða manne íamýaret. þá skolu þau stíliázt oc skal han gealda bystupi .xij. aura. oc gange til scripta. Hérir madr þrimenning sín at lílamslosta þá skolu þau stíliáz oc skal han gealda bystupi .iij. merkr. oc gange til scripta. Zetr madr at lílamslosta systurung sín eða broðrung eða halzbroðrung. þá skolu þau stíliázt oc skal han gealda bystupi halza zimptu mort oc gange til scripta uid síalzan bystup.

(xxvi) xxvij. Nu ero þér konor er enn ero í meirum þyrmslum uid oss oc ver 26
vinnu a þeim vðada uerl ez ver aulumpzt uid þér. Nu er þar ein moder mannz. annur systir. þridia dotter. fríorða stíupmoder. v^{ta} sunar kona. vj^{ta} broðor kona. vij^{ta} sunardotter oc konor þær allar er menn mæghu vðada uerl a gera oc íamstýldar ero. þat er stíupdotter. broðor dotter. systur dotter. dotter dotter. modormoder. þadur moder. modor systir oc þadur systir. moder konu mannz. systir konu mannz. En ez madr uerdr at þui kunnr eða sannr at han lægzt með konom ser sua nánom þá er sa fríðlaus. oc bæde þau þare or landeign konungs uare þar til er þau háza ínt script sína þá er bystup leggr a hond þeim. oc fríringort huerium peningi þear síns í lande oc lausum oyri. þat a halzt konongr en halzt bystup nema þeir vili gort háza bætr. En ez þat kennir bystup eða bystups umbodzmadr manne at han háze gort nokot vðada uerl en han lædr nei uid. þá skal han sýnia með tylztar æidi. zellr til vðota ez zellr.

(xxvij) xxviii. Nu er þat þui nest at engi madr ma háza at lílamslosta gud- 27
síxuia sín. En gudsíxíar ero þríxaldar. Hín frísta millum barns þes sem skírt er oc þes er skír. eða þui hælðr til skírnar. Aðrar gudsíxíar ero millum þes er barn skír eða barne hælðr til skírnar oc þedgína barnsens. Þridia millum barnsens er skírt var oc kíotlegs barns þes er skír eða til skírnar hælðr. oc þui æighu þrestar gudsíxíar uid oll þau born er þeir skíra oc oll þeira þedgín. oc ma þrestens barn uid engan þan lílamslosta drygía er þrestir hérir skírt. Hælðr madr barne mannz til skírnar þá a þader oc moder barnsens oc sua barnet gudsíxíar uid konu þes er barne hælðr til skírnar þo at hon háze eigi a þui barne hælðet þá er þat uar skírt. Hérir madr gudsíxía sín at lílamslosta þá skolu þau stíliázt oc ganga til scripta oc gealda bystupi huárt þeira .iij. merkr.

(xxviii) xxix. Þat er nu þui nest at om alla þá menn er ganga a frýgðir þér 28
er veittar ero om vigházardi manna millum. þá ero þeir vðota menn. fríringort ze oc fríðí lande oc lausum oyri íamvæl odals íordum sínum sem odrum. &c.

II.

Tillæg, vedföiede den nyere Christenret i enkelte Codices.

a. Om Paamindelser ved Visitatser efter No. 1127 Till. i det kgl. norske Vid. Selskabs Bibl.

Þá er biskupr eðer profasti vifiterar setias þessi amynningar sem hér eftir fylghia.

Ollum monnum þeim sem j. hoordome, frendsemisspiellum synslaps eðer adhrum meinbughum liggia, sæter ef til þriar amynningar þ(i)mpt j huaria amynning, script ath taka oc siin brott bota.

Item ollum þeim sem j þ(r)illo liznadh liggia sæter ef æn .iij. zimter sinar þrillor þesta eðer afsværia oc siin brot bota.

Item ollum þeim sem kirkianne eigha noðra loghlighar sculdir ath luka sæter ef .iij. amynningar. zimt j huaria amynning ath þet lute huar sem styldogr ær eðher þulla vifso þirir setia jnnan .xv. dagha.

En huar som ey botes brott siin eðer later af wondom liznadh eðer ey luter kirkionne sculdir sina(r) scal missa heilaght embete lizvande oc daudher æ til þes ath han vil j heilaghre kirkio lydhne vara.

Item sæter ef yder .iij. manadha stempno þra sumar nattom yder rop ath gora ydarn kirkioyard, oc giordom voppehalda som kirkio rettr vill.

Item sætr ef yder .xij. manadha stempnu yðhra soðnakirkio oc þylliskirkio halda som lagh vilia, Oc þeim þet sama ollum þeim sem hogghindes kirkium eigha voppehalda.

Item ollum þeim sem þestir æro oc vgiort hazua bryllaup sit sætr ef manadha stempno at gora bryllaup sith þra þui at þeir mugha þet gora.

Item ollum þeim hoggh þiond(!) þor ath gora oc vgiort hazua sætr ef .iiij. manadha stempno hona ath luka ædr sværa eftir laghum.

Item ollum þeim sem adhrar laghar tiundar eigha ath gora oc vgiort hazua oc þet sama um olafstott sætr ef .iij. amynningar þæer ath gora eftir þui sem þær vilir waratz rext af gudhi oc heilaghre kirkio. eftir cristnom rette.

Item rader ef ydr, bider oc a mins herra biskupsens vegna biuder, ath þær warer retvifser huar wider annan, oc j retto lydhno wider gud, heilagha kirkio oc yðhra yzuirmaen badhe andelighæ oc væraldzligha j allo þui som þeir af yder frezua rett: iligha Oc serligha um stioð sem þær æro minom herra biskupinum styldugir at logh: um. Oc komer þimelighæ(!) a ð dagh arla, oc þorer han j rett stioðskipte, ellar gelder þær honom stioðfall, þo ær honom amoot, ath han scal þurþua soðia yder um þet eðer nokot annat. Item sigher han yðher um þiundar(!) yðhrar allar þet sama som þær æro styldoger wtgora ath laghum oc þornom landzens sidwana, ath þær gorer þeim wt med godhuilia oc kerleit. Oc þet sama um olafstott sem sumir lalla þlogha

stott oc jattat var til aars oc friðhar. En hvar sem þet en gorer æz allum rettom æzla, ma wenta sigð reyzst æz sielzuom gudhi oc swa marghæallar re(x)ster heilaghrar kirkio som j cristnom rette stander, oc swa adrum stipanom heilaghrar kirkio zormanna. Ware gud med yder.

Item scal oc laghæfstæs kirkionne oc biskups jorder.

- b. Om Edens Betydning og om Meeneed. Texten efter Cod. 1642 i det kbh. kgl. Bibliotheks nyere Haandskrift-Samling, hvor den med en Haand fra Midten af fjortende Aarh., findes strax efter Magnus's Christenret, foran betegnet . . . . . D. Sammenholdt med No. 12 fol. H. L. i det lundske Univ. Bibl. (see foran S. 323 Not. 13) E.
- — C. 21 qv. i det stockh. kgl. Bibl. (see foran sammesteds) . . . . . G.
- — 1127 Till. i det kgl. norske Vid. Selsk. Bibl. (see foran Side 306 Not. 11), i den nyere Borgarthings-Christenret betegnet . . . . . B.
- — 3260 i det kbh. kgl. Bibl. ældre Haandskr. Samling, hvor Stykket findes særskilt med samme Haand fra Midten af 14de Aarh., som Gulathingsloven (Gi i Landsl.), her betegnet . . . . . X.
- — C. 18 qv. i det stockh. kgl. Bibl., hvor det findes særskilt, umiddelbart efter Landslovens IX, 16, med samme Haand som denne (Gs) . . . . . Y.

[¹Þerfe² ord hazua swa mylit at þyða at hvar sem swær botar eid þa vndir-standazft meðr .iij. luttum. Hin zyrsti lutær sem han swa segir³ at [allt þet er rittat er i hælgðom bokom⁴ værdi honom⁵ aldre [at gaghne⁶ of huarke ny logh ne zorn ez han [segir vsat⁷ i sinum æidstaz: Anner luter er þa er han lægger hond a bot⁸ sem han swa segir at oll þau god vært sem han hæzuir gort edr gerer hædan æz værdi honom aldreghe [at gaghne⁹ i guds auglitti ez han seghir æighi satt i sinum æidstaz [þui at honden teitnar god vært.¹⁰ Hin þridi luttær er þa er han kyssyr botena [sem gort var at zorno¹¹ sem han swa seghir at allar godar bõrnør þær sem han segir meðer sinum munni¹² þa dughi¹³ honom allz effi [till salohialpar eder likamz hæilsu¹⁴ ez han seghir þalz i þersom [æidstaz eder trunade¹⁵ sem a¹⁶ han er lagder.¹⁷

¹) Juramentum quod portat L. xxxv. — Ovrskr. B. Um eida astuædi — Ovrskr. X. hvad æider ord hazua at þyða — Y. ²) Eidz — Y. ³) [J huorium botar eidhi understandes þesse .iij. lutir. Hin zyrsti þa er han til botar tektær þa er som han seghir — B. [þværr sem swær a bot rangan eid eða usæran eid þa gerir hann þria luti. zyrst swa sem mælt er — E. G. X. ⁴) [oll þau (god) ord er ritad ero heilogh i þessarre bot — E. G. X. ⁵) mer — E. X, ligeledes nedenfor overalt 1ste Person. ⁶) [til hialpar — B. ⁷) [tgr — B. ⁸) heilghu — tilf. B. ⁹) [til ngsfendar — B. ¹⁰) [mgl. — E. G. X. ¹¹) [mgl. — E. G. X. ¹²) at hialpa [at minni — tilf. E. X. at hialpa [at sinni — tilf. G. ¹³) þode — E. G. X. ¹⁴) [mgl. — E. G. X. huarde ny logh, ne gammat — tilf. Y. of eigi heilagra manna bõrnærfaðr — tilf. G. X. ¹⁵) Saal. rettet fra trunader. [eidstaz minum — E. G. X. [þrunade — Y. ¹⁶) vndir — B. ¹⁷) i sinum æidstaz — tilf. Y.

- c. Om en Piges Bortgiftelse ved Fædrenesfrænder af egennyttige Hensyn. Stykket findes i C. 16 qv. i det stockh. kgl. Bibl. og hører upaatvivlelig til den i samme Codex indførte Gulathings-Christenret, ovenfor betegnet . . . . . A.

Ex fader broder eða þodur frændr gipta manni möy meðr loghleghri þesting. oc hafa hana ser at þiar kaupum. hin iastar þi er þesta stal. of ganga þar a fullmæle uidr þa er þirir rebo. þat helzt ekki lengr. en til þers er hon er gipt. Sidan ma hon þa um-
bod sit þeim manne er hon vil. at soþia ut þodur arþ sin. eða þat sem fader gaf henni. of hafa alt oftert. Hin heitir madr at heimstare er þat kaup gerði.

- d. Tillæg, tilføiet ved Enden af Cod. G med en noget nyere Haand.

Um skriptroþ.

Ex madr verdr æidroþa vidr byskup eðr skriptroþa. huárt sem er karl eðr kona. Enn þat er skriptroþ er madr gengr aptr til somu syndar er hann hæði þyr gort um þau mæl er sett bitr sidan til skripta var borit. eðr æigi var aþ landi þarit sem skriptað var. gialldi .iij. mertr byskupi. of sua annat sinni. of þridia sinni. En ex þau gora þat optarr. þa er karlmadr vtlægr. Enn byskup hafi huern peningh þear hans. of sua er kona vtlægh. nema runnit hafi uerit æ hendr henne. enn sealy hafi hon þee sitt. Nota. at huerr madr luti Róma stalt æ huerium .xij. manadum peningh talinn þeirra er hann æ til .iij. marla talinna þyrir utan klædi sin æingolld of vapn of gori bædi karl of kona. eðr gialldi æyri. Item villidyr huert er menn hitta. þiffa of þugla stal eta ex vill. of allt þat er þyrir vdrir þellr eðr þen. of allt þat er madr væit bana til. of æigi þezir drep at bana vordit. Sua er mællt at ex madr karl eðr kona vinna æid til þeirra hluta sem til synða horþir. sua sem er til samhællis um landræd móti riectum konungi. eðr manudrþap. eðr hordóm. eðr til annarra stórglæpa. þann æid stal riuzua settalaust. of stal til skripta ganga at illr æidr var vnninn. Nota. Ex prestur ryr skripta mæl of verdr hann sannr at þui. þa sée hann telinn aþ vigslum. of hafi byskup þee hans. of verði settr i hit þronguazsta klaustr. of gori þar æzinligha idran. Med æidum skulo lærdir menn veriaz slitum sem kirliu logh segia en æigi oðru vis. Nota. æigi skulo lærdir menn taka umbod til noðurrar deilu. eðr standa áá stexnum vndir læitmannanna dómum. utan hann sæli sinn. eðr kirliu sinnar riect. eðr þeirra annarra sem loghin loþa honum. sem ero eðtur eðr þodur laus born. eðr þrændra sinna. æigi skulo lærdir menn þollvapn bera naudþynia laust. en huerr sem ber gialldi hálymork. Nota. þyrirbodit er ollum lærðum monnum þastligha vndir þannþ þinu. at gora noðut kaup eðr skilord. eðr taka ved eðr þreþia noður(n) mann þyrir þusan eðr olean. eðr noðut sit starþ eðr þrestlligt embottli. En huerr er skuld-
ugr kauplaust at gora. enn þreþia máá huerr er gort er þorna skuldur of taka med þoðum huern tima þat sem huerr vill þyrir goduilia saker gort hafa.

IV.

Nyere Christenret,
udgivet af Erkebiskop Jon den yngre.

- Texten aftrykt efter Perg. Cod. No. 65 qv. i den arnamagn. Samling, indeholdende foruden den yngre Gulathingslov (*Gg* i Landsloven) nærv. Christenret med samme Haand omtr. fra Midten af fjortende Aarhundrede . . . . . *A.*
 Sammenholdt med Perg. Cod. No. 78 qv. sammesteds, indeholdende ogsaa den ældre Borgarth. Christenret (*A*), Sverrers Christenret og Byloven (*Be*), alt med s. Haand, fra første Fjerdedeel af fjortende Aarh. . . . . *B.*
 — med Perg. Cod. No. 1154 fol. i det kbh. kgl. Bibliotheks ældre Haandskrift-Samling, indeholdende foruden den nyere Gulathings Lov (*Gd* i Landsloven), nærv. Christenret, men med en Haand fra Midten af femtende Aarhundrede . . . . . *C.*
 — — Perg. Cod. No. 3669 oct. sammesteds, med en Haand fra Slutningen af 16de Aarh. . . . . *D.*
 — — Perg. Cod. No. 317 qv. paa Universitetsbibliotheket i Christiania, indeholdende foruden den nyere Eidsivathingslov (*Ed* i Landsloven), m. m. nærv. Christenret med samme Haand fra første Halvdeel af fjortende Aarhundrede . . . . . *E.*
 — — Perg. Cod. C. 22 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskrift-Samling, indeholdende, foruden den nyere Frostathingslov (*Ff* i Landsloven), ogsaa en Christenret, hvis første 15 Capitler og Halvdelen af det sextende er Begyndelsen af nærv. Christenret, med en Haand fra Midten af fjortende Aarhundrede, forresten er det den ældre Frostathingslov (Cod. *S*, see I. B. S. 120), med en anden, samtidig Haand . . . . . *F.*
 — — Perg. Cod. No. 1127 Tillæg i det kgl. norske Videnskabers Selskabs Bibliothek i Thronhjem, indeholdende, foruden den nyere Eidsivathingslov (*Ef* i Landsloven), ogsaa nærv. Christenret, med samme Haand, omtrent fra Midten af fjortende Aarhundrede. *G.*
-

Her heyr upp kristins doms bolh þæn er skipaðe Magnuss konongr oc Jon archibyskup oc aller adrer liobhyskupar i landens samþyktu með zulkominne stadgæstu. oc heyr her oc segir i zyrstu om barnskirslir.¹

Alla skall barn huært er boret værdr² oc manz er hoy(u)d a. þo at notor orkymbli³ I se a oc till kirliu zora sem zyrst [tomer uid.⁴ oc sira lata prest. ez honum⁵ nær. [ælligr skulu⁶ sua tonor⁷ zirir sea. [þegar þær ero nær⁸ barnburdum. at þar se nær⁹ vatn i hia. oc ez barn er með litlu liui zot. oc nær æigi preste. þa skall styra huær er hia¹⁰ værdr staddr. iamvæll zadr eda modr. ez æigi ero adrer menn till. oc geza barne namzn. [oc dognpa¹¹ þui i vatn.¹² oc mæla þesse ord medan. [Et stírir þit .N.¹³ i namzne zodur oc sonar oc hælags anda. oc skall uid þesse ord edli aula. oc edli az þeim taka. oc æi sira nema i vatne. huart sem hældr er síor eda annat vatn. Kæle gerir enga stírn. [iiss eda snior gerir oc ænga stírn. nema þat þidni sua at þar uerdi uatn az. þan skall bræda snio eda iiss sua at værdi at vatni. oc rida eda stotkua¹⁴ a barnet. oc þui¹⁵ bætr er uidare tomer vatnet a. oc stíri með þeim ord: om sem adr er sagt. En ez barn styrkizft¹⁶ uid¹⁷ þa zore þat barn till prest sem stiotazft. oc leggi þan krismu a. með þeim ordom sem till ero skipað. oc væili alt þat embette sem till stíll i presta bol. En ez prestr tortryggir at barn se stírt. þa sanne sa með eineidi er stírdi. eda sa¹⁸ er ner uar.¹⁹ oc seggi prestenom vndir [eidi sinum²⁰ huærðu er stírt uar. En þo at zadr eda modr stíri barnn sit i þessom naubzzyngum.

Jvfr. Cap. 1. F. II. 1. Sv. 28. M. 10. A. 1.

1) Denne, saavel som de övriga Overskrifter, hvilke mangle i A, ere tilføiede efter B. Her heyr kristin rett — Ovrsk. A. C begynder med et Indholdsregister, derpaa Ovrskr.: Her kynias cristin rettir um barns burdh. D beg. med Indholdsregister, derpaa Ovrskr.: Her heffuer Christin retlin thenn er herra Johann Erchebischoff setti. E beg. med Indholdsregister, derpaa Ovrskr.: I namzne Ihesu Christi hezuer her logbot su sem samann setti Jon archibyskup með samþykkt Magnuss konongs. alm. Ovrskr. mgl. i F. G. Den sidste har blot Cap. Ovrskr.: de baptismo. 2) i heim þenna — tilf. E. G. 3) horkymbly — G. 4) [mgl. — E. F. G. 5) hann er — E. F. G. 6) [Skulu of — E. G. 7) notor — B. 8) [þær sem nær ero — F. 9) nær — mgl. C. E. F. G. 10) nær — E. F. G. 11) dognpa — B. E. 12) [mgl. — F. 13) [Jon eda (of — E) Gudrun. Et stíri þit (N) — B. C. D. E. G. [Jon e. Gudrun eðr huossu þu namznir. Et stíri þit — F. 14) stírtia — C. stírtia — D. 15) [oc eigi snior nema þan þidni of uerdi uatn. of iiss ma bræda [ua at þar uerdi uatn az. of ma síðan sira þat barn i annat huart at dognua þat þesfuor i uatnet. eda stírtia uatneto þesfuor a hezud barnens ez þat er mlot dauðuent. er þo æ þess — E. G. 16) Saal. B. D. E. F. G. stírtizft — A, urigtigt. stírtizft — C. 17) síðan — tilf. E. G. 18) annar — tilf. E. G. 19) staddr þa er barnet uar stírt — tilf. — E. G. 20) [eidi sin — E. G.

þa skulu eigi þesshns gudziuiar stilia hiunestap þeirra. Engi skall stira nauðzynnja lauft nema prest. oc þui at æins dnatn. at han haxe byscups orloz till. eða prest. oc þo i nauðzynn. En huer sem veitir gudzyuiar barne. er skyldugr at lenna. Credo oc Pater noster.¹ En fadr oc modr ero skyldug at gæta² xirir allsyns³ lixs haxta. vtan sottar .vii. vetr. [oc at(!) huærium manne .vii. vettra gomlum eða ælra. skylt⁴ at lenna⁵ Credo. Pater noster oc Aue Maria. En ex .xv. vettra madr gamall kann æigi⁶ xirir vrocclar sakir oc hezir han vit till.⁷ þa er han sædr .iij. aurum⁸ uid byscup.

Her segir um stægnur till skirsla oc ex madr hysir heidun man.

- 2 Barn huært er borel verder medall Michials messo oc iola [þa skulu þau oll tristin⁹ vera xirir ioll. En þa er i husi heuir barn heidit¹⁰ iola not. gialde .iij.¹¹ aura byscupi. En medall iola oc fostu. [bornn þau oll en boren verða. þa skulu oll tristin¹² vera xirir fostu. ælligr gialde .iij.¹³ aura byscupi. En þau en borenn verða millum fostu oc midsumar(s). þau skulu [oll tristin¹⁴ vera xirir midsumar¹⁵ eða gialde .iij.¹⁶ aura byscupi.¹⁷ En þau er borenn verða millum midsumars oc Michials messo. þa skulu [oll tristin¹⁸ vera xirir Michials messo.¹⁹ eða gialde .iij.²⁰ aura byscupi. En ex²¹ madr husar heidinn mann .xii. monade. [þa a byscup²² huærn oyri.²³ en tona²⁴ [haxe sit.²⁵ [en þau bæde hiun gange²⁶ till skripta. oc bote uid gud. En [madr huer er sitr heidun²⁷ a [lande þessu²⁸ oc loynir þui þa hezir han xirirxaret²⁹ xridi sinum vid alla menn. en ze sinu uid byscup. A huærium deggi eða tima sem³⁰ vill ma barnn stira.

Ex heidun madr xer hingat med kaup sin.

- 3 En þat er þar næst. at huer madr skall tristin vera i³¹ kononge [vældi þessu.³² Ma³³ ma heidun mann um not. ex han xer till kirliu þeirrar er prest. er att. [oc

Jvfr. Cap. 2. F. II. 5. Cap. 3. F. II. 4.

1) of aue Maria — tilf. E. 2) abrgiaft barnet — E. G. 3) vada of — tilf. E. G. 4) [oc er hu. manne .xii. .v. gomlum e. ælra skylt — C. D. F. [Er of huer madr .xij. vettra gamall eða ældri skuldugr — E. [Er oc huer madr .vij. vettra gamall. eða æltri skuldugr — G. 5) kunna — C. D. E. G. 6) Credo oc pater noster — tilf. B. G. 7) at han ma kunna ædr nema — tilf. E. at hann ma at nema — tilf. G. 8) mardum — D. F. silxs — tilf. B. 9) [þal þirt — D. [þat þal þirt — E. G. 10) utrisnat — E. G. 11) .v. — D. 12) [barn huært er borel uærdr þal þirt — E. [þal þirt — G. 13) .v. — D. 14) [þirt — E. G. 15) midsumars dagh — E. G. 16) .v. — D. 17) ertibnscupi — her og þaa næstfg. Sted F. 18) [þirt — E. G. 19) dagh — tilf. E. 20) .v. — D. 21) notor tristin — tilf. E. G. 22) ertibnscup — saaledes oftest, F. 23) þening xer hans — C. D. [þa hezuer han xirirgort ze sinu uidr byscup — E. G. 24) hans — tilf. B. C. D. E. G. 25) [haxe ze sit — B. E. [halde ze sinu — G. 26) [oc þo bæde ganga — E. [oc skulu þau þo ganga — G. 27) [huer madr heidun er her sitr — C. D. [madr sitr heidun — G. 28) [landþessu þessom — E. G. 29) x. gort — F. G. 30) madr — tilf. E. G. 31) Konige — tilf. D. 32) [riti — C. D. 33) sorda — E. G.

værðr stíðr.¹ [þa er han nær.² [oc þa skall ein i bud ser.³ oc kaupá kaupum sínum. oc þare af lande⁴ sem stíotast ma han.

Um prouan er kona kenner manne barns eign.

Sa skall þadr vera at barne er modr seghir a hendr nema han með lryngtar⁵ 4 æidi vndan þare.⁶ oc⁷ a þyrsta dome er han er till krazdr.⁸ ez þat sngnzst byscupi eða hans umbodþmanne retlegra⁹ vera. með skynsamra manna rade. En ez kona doyrr oc hezír honn sagt till þadernis barne sínu æigi þa en. þa soke sa er ret á a henni. þan sem honum líkzstr þíðir vera. bæde till rettar síns. oc till uidrtölu barns oc þroxezt zírír byscupi. Nv ez han þælzst at prouan. þa halde¹⁰ sa zírír lryngtar æidi er barnn var kent. [En ez sa er daudr sem honn kennr barnn.¹¹ þa skall þat standa er honn sagde i sengr zerd sinni. en honn sagde æigi tvént till.¹² oc þat skall honn sanna með¹³ æidi sínum. oc þær er þar varo i hía henne. oc þa hoyrdu hennar ord.¹⁴ En ez þær ero æigi till. þa skall proua at¹⁵ notot suare þat þui er barnet uar þott. att rettre tilltolu. [Nv lílízst barnn i þæs manz æt¹⁶ þo at síðar see. er með¹⁷ æidi snyiade. oc snyizt sua stírlítum¹⁸ monnum. þa ber þat ser sialzt vitni með prouan samuifstar þeirrar er till getnadar tímans hoyrir. þa tale han uid barne sínu. oc bote zírír meinsuore sí. en þeim zulla zulgu. er þar till heuir barn þott. En ez kona uill æigi segia till þadernis barne sínu. þa sedízst hon [.iij. mortum sílrs¹⁹ uid lonongh.²⁰ en barnn skall [modor zylgia. oc²¹ taka rett eztir²² modor þædr²³ sínum.

Ez madr ber vtt barn sítt oc ez þatok kona doyrr þra barne.

Nv ez madr stæir vtt barne sínu. gange till scripta oc bote uid gud. en²⁴ by: 5 scupi .xii. aura. En ez madr nittar þui at æigi²⁵ uar barne vtt slegit. nema daut være boreit. þa skall su kona vitna [er hílþir uar att.²⁶ En su skall vera [zríols

Jvfr. Cap. 4. F. II. 1. Sv. 29. M. 11. A. 2. Cap. 5. F. II. 2.

¹) [mgl. — C. D. E. F. G.   ²) nes — B. [En ez han þær þra tirtiu þeirri ofþíðr er prestir er aat þa er þat hans uold — C. D. En ez h. z. þra t. þ. usf. þa er han tottr — E. F. G.   ³) [oc (þa) þ. h. ein saman ser i bud vera — B. E. [oc skal h. vera ein i bud — C. D. [oc skal h. ser ein saman j. hus vera — G. ⁴) varo — tilf. E. G.   ⁵) lryngtar — alm. B. G. lryngtar — C. D. lryngtar — E.   ⁶) þorez — de Örr. ⁷) oc — mgl. E. F. G.   ⁸) tuadbr — C. D. E. F. G.   ⁹) Rettet fra retlegra — A; retligt — B. ¹⁰) stande — E. G.   ¹¹) [En ez sa er daudr er barn var kent oc hon sagir á hendr — B. [mgl. — C. [tilf. i Mrg. — D.   ¹²) þadernis — tilf. E. G.   ¹³) i — C. D.   ¹⁴) þa er hon uar i sengzor — tilf. E. G.   ¹⁵) ez — B. ez notorer (menn) vissu samvißt þeirra of huert — C. D. F. samvißt þeirra of huaf — E. G.   ¹⁶) [oc líteft þat barn þeim manne — C. D.   ¹⁷) modor — E. G.   ¹⁸) skynsamum — G. ¹⁹) [.iij. aurum — C. D. E. F. G.   ²⁰) erlíþngþup — C. D. bífup — E. G.   ²¹) [þadir zylgia — C. D. der uelade Resten af Cap., hvilket dog er tilf. i Marg. i D. [mgl. — F.   ²²) með — E. G.   ²³) þrandom — F.   ²⁴) of gíalde — E. G.   ²⁵) eigi — mgl. B.   ²⁶) [er hía var sengzor hennar of vísfi at daut var boreit — E. G.

tona.¹ eða honn suæri siolz² oc sua þo. at honn se æin saman stod. En ez barn vædr vt borel³ at bonda rade gialde .xii. aura byscupi. En ez [bonde kuædr næi uid.⁴ [þa stali han ein sueria.⁵ at eigi uar att hans rade ut borel. oc gialde aura .iiij. ez nokor bar sa vt. er [han atte at halda orde eða æidi zirir. ælligr⁶ see han [hgn sala.⁷ En ez kona doyrr þra barne sinu. su er medall husa gengr. þa a bonde þora barnn þat till kirkliu oc late kristna⁸ oc þode monað hin næsta. þore sidan till næsta boar. oc late zylgia lopp.⁹ En ez¹⁰ uill æigi uidr tala. þa abyrgizt han barnet. en hin¹¹ læggi nidr at orsæciu. oc haze luitni uid.¹² See sidan allr zylkis-menn. stlydugir at þoda.¹³ till guds¹⁴ þaðá. [en æigi ser till anaudar manz.¹⁵

Her segir om þa skirn er þerming haitir. er byskup þermir bora.

6 Næst skirn er hælghan su er þermingh haitir er¹⁶ sumir tassa byscupan. er þat stadþesting vidr telinnar truar. Stulu allr kristnir menn extir skirn tala [i þessare stadþestingh hin¹⁷ hælga anda [vm aloghu byscups handar.¹⁸ med trismu. Ero þessar hælghanar. skirn oc þermingh. sua samtengdar.¹⁹ at huar ge ma annarar²⁰ missa.²¹ nema daudi [tome i millum.²² þui at sua sem hin hælgi ande er nidr þællr²³ az himzna rili izir mannen²⁴ med hælfsamleghre tillkomo geþr zulltomna reinsan syndanna²⁵ i zuntenom. sua er²⁶ ollum i þessare stadþesting truarrennar aulan fram-læidis till misfunnar. oc þo at [kristnin nogez t meinalausum framzarande²⁷ till æilizs þagnadar. þa er þo hioip [þessarar hælghanar²⁸ liuande monnum nauðzynnleg till styrts oc framgongu mote anstotanom. oc²⁹ vapnar³⁰ off med [misfunn seau-zallegrar dngdar.³¹ Stulu allr krisnir menn þeir sem stynsæmd oc aldr haua till þess. þastande oc striptader³² tala þessa hælghan med mytilli uyrðing oc³³ æigi optare en eit sinni.³⁴ Mæ þerming az engum fremiazst³⁵ ne zulltomazst nema az byscupi. oc zirir þui oc annarar stlydru sakir stali byscup uitia nauðzynnia lauft sua uida sem

Jvfr. Cap. 6. A. 3.

¹) [þriols t. oc zullida — B. [lidugh of þriols — E. ²) at þat barn var dauft þott — tilf. E. G. ³) ut stegit — C. D. ⁴) [hann neilar — E. G. ⁵) [hni med einæidi — E. ⁶) [hann æi haze at orde eða verti zirir at suara þa — G. ⁷) [saktlaus — E. G. ⁸) þira — B. ⁹) kerad — E. G. ¹⁰) hin — tilf. B. ¹¹) [a er hengat bar — E. [a er þengar(!) bar — G. ¹²) [til (þess) tveggja manna vitni — E. F. G. ¹³) þat barn — tilf. E. G. ¹⁴) krist — E. G. ¹⁵) [ser (se — G) til salo hialpar — E. G. ¹⁶) en — B. ¹⁷) hin i A rettet med blegere Blek til hins. [þessa stadþestingh hin(e) — G. ¹⁸) [med byscups alaghu — G. ¹⁹) samtennar — G. ²⁰) adra — E. G. ²¹) on — B. C. D. F. ²²) [þiti — E. F. G. ²³) þær — E. F. G. ²⁴) votnin — C. D. E. F. nokuen — G. ²⁵) mgl. — E. G. ²⁶) lærer han — C. er han — E. F. G. ²⁷) [kristni nægiazst allum framzarnum — B. [skirnæn ein nogez meinalausum manne framzarande — E. [skirningh noz. m. framzarande — F. [skirnir nozdzist meinalausum framzarande — G. ²⁸) [þessor hællogs anda — G. ²⁹) þui at hon — E. þui at hann — G. ³⁰) hialppir — G. ³¹) [m. [z. dngdar — B. [siau þaldeligrar dngdar — C. [v. þalldeligrar dngdar — G. ³²) Saal. rettet; þripstadr — A. ³³) oc þo — E. enn þo — G. ³⁴) huer a sinum ligdagum — tilf. E. G. ³⁵) þermaz — B.

han getr [a .xij. monadom.¹ gudlegrar hiardar. huæriar han er með guds mistun oc hjoip styldugr at geyma. oc læida till ræz veghar. með hælsamleghom tenningum. sua sem [ælstulegr zadr sin barnn.² En bondr stulu gera byscupi reidstiota. [ross hvært³ er sele eda sodull er a tomen. huart sem byscup zær. en sa er eigi gerer sua.⁴ gialde halzan annan onri zirir ongt huern. En .iij. aura zirir reidstiota bodzfall. En ez madr tomr till reidstiota stiptis. oc loynir han reidstiota. oc lætr han eigi toma till lutanar.⁵ þa se sem han haze vgot.

Um kirkju uppgærdir oc huat vidr liggir er vidr zællr.

Bondr stulu zylliskirkju lata gera. [zyllismenn allr.⁶ oc haza gort [a .xii. monadom.⁷ eda gialde halza .viiij. mort byscupi. ez az tre er. En ez menn vilia gera kirkju or steini. þa stulu þeir rada er bætr uita.⁸ oc uittrare ero. ez sumir vilia eighi. oc still þa a. En ez menn⁹ zallazt at þui. þa liggi þeim slith uid sem þeir zellezst at trelirkju gærd. En ez ziorðungs menn eda þridiungs menn [lata zallazt¹⁰ gialde slith sem tala rennr till or¹¹ halzre .viiij. mort. En ez giardar menn lata zallazt.¹² þa [gialde þeir .iij. aura.¹³ En þo at eit tre zallezst. [þa uardar þat þeim manne en þat tre stall till za .iij. aura.¹⁴ oc sua¹⁵ lass huart [þar sem steintirkju stall¹⁶ gera. oc zæe [þat tre iamzt sem adr.¹⁷ En zyllismenn allr stulu kirkju gærd¹⁸ upp halda. eda gialde .xii. aura.¹⁹ En .iij. aura²⁰ ez oll gærd zælzst. en halzan²¹ onri zirir tre²² oc zæe²³ till sem adr. En ez ein gærd²⁴ zælzst. eda ein madr lætr²⁵ zallazt. þa liggir uidr [halzr annar onrir.²⁶ [att nygoryre²⁷ kirkju. Stall þat zyrst²⁸ till smidar²⁹ læighu lata. oc till annars kostnadar [sem þæry.³⁰ sua langt sem³¹ vinzst er kirkian a ser till uphalz. ezlir byscups rade. En sidan [bræde sa kirkju³² a huærium [primmr vettrom³³ er kirkju umbod hezir.

Um uppgærd a høgenda kirkju oc sua ez vidr zællr.

Med byscups orloze stall kirkju az nyu gera. En sa sem kirkju uill gera stall 8

Jvfr. Cap. 7. F. II. 7.

¹) [mgl. — B.   ²) [godr zadr hæstær barn sin — G.   ³) [ongt huern — B. G (som her og nedenfor har honyt).   ⁴) byscupi reidstiota — E. reidstiota — G.   ⁵) [tomr æi fram — G.   ⁶) [mgl. — F.
⁷) [mgl. — B.   ⁸) vilia — de Övrige.   ⁹) þeir — ß.   ¹⁰) [zallaz at — B. [lata zulla kirkju gærd — E. [i. zallazt t. gærd — G.   ¹¹) of — E.   ¹²) zalla nidr — E. F. G.   ¹³) [settaf þeir .iij. aurum vidr byscup — E. G. Over aurum har en langt nyere Haand skrevet mertr i A; mertir — C. D.   ¹⁴) [settaf han .iij. aurum vidr byscup — E. G.   ¹⁵) zirir — tilf. ß.   ¹⁶) [þat sem st. t. stall az — G.   ¹⁷) [þo til ei at sidr steina ebr tre — E. G.   ¹⁸) garde — C. D. E. F. garda — G.   ¹⁹) byscupi. — tilf. E. G.   ²⁰) mertr — E. G.   ²¹) annan — tilf. E. F. G.   ²²) huert — tilf. B. E. G.   ²³) tre — tilf. E. G.   ²⁴) gardr — E. F. G.   ²⁵) han — tilf. E. G.   ²⁶) [.iij. aurar — C. D. E. G. byscupi — tilf. E. G.   ²⁷) ugorre — E.   ²⁸) [at ugorre kirkju stall zyst — G.   ²⁹) smida — ß.   ³⁰) [mgl. — de Övr.   ³¹) þat — tilf. E. G.   ³²) [late sa bræðha kirkjuuna — C. D. eitt sinni — tilf. E. G.   ³³) [.xij manadom — E.

ætla henni aðr sua myndlar tilloghur¹ oc hœimanzylghiu.² sem byscupi synyzt. at kirkian mege [haldazt az³ oc hennar þionofsto menn. Stall byscup⁴ marka tuzt. oc ræisa tros i. eða⁵ fyrsta stæin till kirkju.⁶ Gudr stall oc huæria⁷ kirkju gera. oc hans hœlgum monnum. en eigi ser till azla. ne notora þorræda. En ez menn hœua ser [till hœghenda⁸ kirkju oc zællr honn nidr. oc ligger honn .xii. monade. gjalde [.xii. aura⁹ byscupi. oc sua a odrum tolz monadom. oc a þridium.¹⁰ en sidan stall æighi gealda mœira.

Ez zylkis kirkia brennr eða annur kirkia. oc huat vidr ligger huærium er brennr.

- 9 Ez zyllis kirkia eða onnur kirkia brennr. az prest [handa vomum.¹¹ eða hans lagmanna.¹² þa stall prest ræida¹³ timbær¹⁴ a tuzt. till iamgod(r)ar kirkju. En ez annar madr bær æld till kirkju er [vstlydr er till¹⁵ at hera. [þa a han at abyrgiazt kirkju.¹⁶ oc [alt þat¹⁷ sem inni er. Æld allan þan er att þrozast¹⁸ rade er till kirkju boren. þa abyrgizt prest allan sem han bære till stalzr.

Um vald byskups a presta skipan. til kirkju.

- 10 Byscup stall rada kirkjum. [oc krisnum dome.¹⁹ oc kennemenn till setia. þa er han uill. oc han ser at [lunni retta²⁰ þionustu sina.

Um kirkju vigslu ez upp er gor oc sua ez spilt verdr vigslu.

- 11 Uighia stall kirkju sidan [gor er.²¹ en þa er uighia lætr. gere somelegha vœitzlu mole byscupi. oc zæe till tolz alna langt vœdmall. eða lærezt. oc .xii. terti.²² En [þar sem ez er a²³ huart kirkia er uigd eða eigi. þa stall uigia lata. þu at æigi er þat ændrnyat. sem engi vœit aðr gorl uera. En ez [brænd er up kirkia.²⁴ eða annars tonar²⁵ spillizt. eða nidr zællr oll kirkian. eða mœiri lutr. þa stall uigia ændr gorua kirkju. En þo at kirkju roz²⁶ hrenne. zuni. eða nidr zalle litill lutr az vœggium. þa stall æigi uigia ændrbotta kirkju. [þu at i vœggium vighizt kirkia.²⁷ þo at altære se nidr zallet. rughlat eða or stad þort.²⁸ eða alteris stæinnen liotlega brofen. þa stall

Jvfr. Cap. 9. F. II. 12. Cap. 10. F. II. 11. A. 4. Cap. 11. F. II. 8. A. 5.

1) tætur — E. G. tatur — F. 2) h. zylgd — E. F. G. 3) [uphaldaft með — E. [uæll uppi haldaft með — G. 4) ertibyskup — C. D. F. sædv. 5) oc — C. D. G. of [ætia — E. F. 6) hera — tilf. C. D. G. 7) hver madr — E. G. 8) [hœghenda — B. F. [notura hœghenda — C. D. [hœghendis — E. G. 9) [.iiij. — mertr — C. D. E. F. G. 10) þridia — C. D. hinum þridiu — E. þridiu — F. hinum þridia — G. ez hon vndist — tilf. E. G. 11) [handum — E. F. [hende — G. 12) þionofstomanz — E. G. 13) lata reida — D. G. 14) vidu — G. mgl. — E. 15) [eigi er stlydugr — E. G. 16) [þa er i hans abyrgd kirkian — C. D. [þa hære han ((a) abyrgd zrir kirkju (z. kirkjuinni, a kirkju) — E. F. G. 17) [allu þu — E. G. 18) prests — C. D. E. F. G. 19) [mgl. — D. allum — tilf. B. C. E. F. G. 20) [tirt: iunni hære — E. [kirkian hære — F. [kirkjuinnar hære — G. 21) [hon er up gor — E. G. 22) vage terti — E. G. 23) [þar sem ezast i — E. [þeir [æm æzuzt i — G. 24) [kirkia brennr (upp) — de Övr. 25) tostar — C. D. E. F. G. 26) raz — C. D. 27) [mgl. — E. G. 28) [stet — G.

þat uigia. en æighi rassar þat kirkju vigslunni. þo ma oc syngia i kirkju. með loue biscups þo¹ at vuidg se. En ez [spilt heuir kirkju eda kirkju garde ozundar blod.² horan. eda annar lifams losfe.³ þa ma æigi syngia i þeirri kyrkju. huart sem honn heuir uerit uigd eda vuidg. þyr en byskup heuir ræinsat⁴ með vuidu uatne. oc slium song sem þar [er till settr.⁵ Sua hit sama stall oc⁶ ræinsa þar sem bannsettar madr hezir verit grauen [i kirkju garde.⁷ Sua oc ez hæiztugri hende er madr loften i [kirkju eda i⁸ kirkju garde. þo at æigi lome blod utt. En huergi spillir kirkju ozundar laust blod.

Um kirkjugarðs þyrmsl oc hægning manna i kirkju eda hialp.

Eztir heilagra þædra stipan oc setningh guds lagha oc manna [stulum ver⁹ 12 þyrma kirkjum oc kirkju gordum. sua at huat sem huar heuir gort. oc þlyr han [i kirkju eda¹⁰ i kirkju gard ser till hialpa. þa stall han þridhæ(i)lagar uera þirir huæri- um manne. meðan þar er han. uttan þa menn sem drepa menn till þear. eda i kirkju. eda kirkju garde [drepa menn¹¹ eda særa. þui at þeim lut¹² sem madr brytr logh. þa er han æigi verdr þeirra at niota. En prestur sa er at þeirri kirkju syngr stall hialpa honum sua at han doy æigi ez froste. mattænsi. eda dryllenssi. ez honum geta æi þrændr eda vinir i þui holpet. En [hvar sem mæinar¹³ preste eda odrum þessar hialpr at væita. þeim er i kirkju eda kirkjugard þlyr. eda dragha vt or kirkju eda kirkjugarde með velom eda ualde. eda einhuærium suitum. þa stulu sliu saladr uera sem þeir hæze drepet han i kirkju. oc uere i banne.¹⁴ þar till er þeir værða longstir eztir byscups rade. Stall byscup eda¹⁵ adrer þorstiorar heilagrar kirkju þiggia þeim er till kirkju þlyr lizs grid oc lima. En annars loftar stulu þeir bota þirir æzbrot sin eztir logum [oc misgerdum.¹⁶ Sua [er oc stilt at væita stall allar¹⁷ þyrmslir¹⁸ vuidgum kirkjum sem [þeim er uigdar ero.¹⁹ þar sem messor ero i sungnar at byscups rade. þui at æigi er þat þolande. at þeir stadr [see saurgader um²⁰ ozdirþ²¹ oc vondum verkum.²² sem adr hauer hælgader verit. með hinni hæsto guds þionosto.²³ Nu huar sem brytr eda brennir hæiztugri hende hælgæ kirkju eda

Jvfr. Cap. 12. M. 15. A. 6.

1) Tiltf. over Linien i A. mgl. — B. F. G. 2) [spillt hezir kirkia eda t. garðr ez ozundar blöði — E. F. G. 3) adrum t. losfa — E. G. 4) hana — tiltf. E. G. 5) [till hægning — G. 6) byskup — tiltf. E. G. 7) [mgl. — E. G. 8) [mgl. — C. D. 9) [stulu aller menn — E. G. 10) [mgl. — F. 11) [mgl. — E. F. G. 12) stadum — E. G. 13) [huærir sem meina — E. F. 14) æ — tiltf. G. 15) oc — G. 16) [er misgerðu — de Övr.; i E og G strax efter þeir. Herefter Lacune i E, som ophörer i Cap. 13. 17) [ero of aller þingdugir at veita — G. 18) j — tiltf. G. 19) [vuidgum — B. [j. vuidgum — G. 20) með — B. C. G. 21) omnd — C. vgrid — G. 22) [mgl. — D. 23) (Nu — tiltf. F. G) a þyllis (þyllis) kirkia huer (at hæzua — tiltf. G) .gl. þæzua (þæzua — G) huern vægh þra ser gudhi till vgrðingar. oc ser till þyrmsla. oc ostum til þridhar. en huer capella (a at hæzua — tiltf. G) huern vægh þra ser .xxx. þæzua (þæzua — G) stall innan þessa vidhernis huar (madr — tiltf. G) so þridheitagr vera sem i sialgre kirkju — tiltf. C. D. F. G.

flaustr.¹ þa ero² bannsettir.³ [oc flulu lönjazst⁴ af herra pauanom. eða þeim sem hans vald hafa till þæs eintanlegt⁵ [nema han bote adr en han se bodadr.⁶

Quat við liggir er mádr brytr kirkju fridr. bær. sérer eða drepr man i kirkju.

13 Ex mádr lystr mann hœiztugri hende med huæriu er han lystr. eða sérer eða till dauðz drepr i krist kirkju eða [Mariu kirkju eða i kirkju garde þeirra.⁷ þa heuir sa zirirgort lande oc lausum oyri. [er uigh uættir.⁸ En þat ze a hin hœlgi Olazr⁹ halzt. en halzt Noregs¹⁰ konongr. En sa er loften uar eða sérdr. take adr sin ret halzu mæira en i [ængom stad odrum.¹¹ [or þui zee.¹² En ex mádr gerir hin samu vert i zyllis kirkju eða i zyllis kirkju garde [med hœiztugri hende.¹³ þa [gjalde han halza .viii. mort.¹⁴ halzt kirkju¹⁵ en halzt byscupi. oc [tome æighi i land aztr¹⁶ zyr en bot er uid kirkjuuna. En ex slict er gort i hørghende¹⁷ kirkju [eða i kirkju¹⁸ garde hœiztugri hende. þa gjalde [.ij. auro zatt i .iiij. merkr.¹⁹ halzt kirkju²⁰ en halzt byscupi. [oc tome æi zyr i land en bot er uid kirkjuuna.²⁰ oc sua skall huæruitna er broten værdr kirkju fridr. En²¹ ze þæs er uigh ualte. skall [za till kirkju vigflu.²² zyr en i konongs gard zalle eða byscups. En ex mádr vætir manne atlaup eða saar²³ med æinhuæriu vampne²⁴ þui er zirirboded er at bera. i kirkju [eða i kirkju garde eða till dauðz dræpr.²⁵ oc [værdr i þui aztekin.²⁶ [han oc hans vert ero vgilð a þui sinni.²⁷ bæde kononge oc sua zændom. [þo at han værði aztekin.²⁸ oc æigi kirkju græzr. [Sua er oc mælt om þa menn er honum væita lid med vampnom ex þeir za mæin az.²⁹ En ex graynr værda [alt naudgum zorrædes monnum.³⁰ þa stände kirkian pionosto³¹ lauff. till þæs er kirkju sofnar menn zlytia [þat i brot.³² En [sua er mælt at³³ ex sa mádr heuir zyrmeir spectar mádr verit.³⁴ oc bioda zrendr³⁵ at soma kirkjuuna er zridr uar [a broten³⁶ [az gioldum ex notor værda.

Jvrf. Cap. 13. 14. F. II. 10. Sv. 18. 19. A. 8.

¹) eða flerta (fluda — G) hross innan (þeira — tilf. F. G) tafmærtia (tafmarka — G) umhuæruis kirkju sem ader sogd (solld — G) ero — tilf. C. D. F. G. ²) er hann — F. G. ³) bannsettir — F. j. banne — G. ⁴) [oc lönjazst — C. D. [ma hann az æingum lönjazst vttan — G. ⁵) eintakt — G. ⁶) zorbodhadir — C. D. [mgl. — G. ⁷) [i. kirkju garde j Nidaros — G. ⁸) [mgl. — F. G. ⁹) konungr — tilf. A. ¹⁰) jarðligr — C. D. F. jarðæffer — G. ¹¹) [adrum studum — G. oc take adr sin ret — tilf. C. ¹²) [az þess ze er vigat vacte — G. ¹³) [mgl. — G. ¹⁴) [g. h. .zv. mærtir [hlzirs metnar — C. D. [fedizst hann halzre .viiij. mort silzre — G. ¹⁵) kirkju þeirri er hann braut vidr — G. ¹⁶) [oc vere æi gridhæitagr — G. ¹⁷) hørghenda — B. C. hørghendes — G. ¹⁸) [mgl. — G. ¹⁹) [halza .viiij. mort [hlzirs — C. ²⁰) [mgl. — G. ²¹) az — tilf. G. ²²) [zyrst æsta [sua myktit sem till kirkju vigflu hørzrir — G. ²³) [ærer — F. sérer eða dræpr — G. ²⁴) med hœiztugri hende — tilf. B. ²⁵) [mgl. — G. ²⁶) [oc zær hann þær [saar eða bana az — G. ²⁷) [þa zæller hann az sialzre sine vertum vgilðer — G. ²⁸) [mgl. — G. ²⁹) [oc æingin sa er honum vætir lid þo at hann zæe [saar eða bana — G. ³⁰) [zirir vttan vilia prestens — G. ³¹) tida — B. ombottes — G. ³²) [mgl. — C. [þa or kirkju garde — G. ³³) Her ophörer Lacunen i E. [mgl. — G. ³⁴) er i þessa sof hezuir zættet — tilf. E. G. ³⁵) zændom — B. hans — tilf. C. D. E. F. G. ³⁶) [broten at — E. F. G.

eda odrum þear lutum¹ hins dauða. þa [se bysкуп þar. oc se eztir þui sem honom synizst.²

Um grib a hatidum oc um vapnaburd i kirku.

Grib þau sem sæt ero [um ioll.³ skulu haldaþst till Brættizy messa.⁴ En þau 14
er sæt ero um Olafs messa [i kaupangre.⁵ skulu haldaþst till Lazranz messa. En huer
er a þessor grib gengr sedizst .xx. morlum. [eighi þær sætir halzar huarer hin hælge
Olafz konongr oc iardlegr konongr.⁶ En⁷ ez menn bera vopn i kirkju [eda kirkju gard.
a þingi⁸ eda kaupangre. a zimtarstemnum eda samkundum.⁹ þa skulu [þeir lata
vapnen.¹⁰ oc [er sætr huer .xii. aurum er ber.¹¹ [þa soln a¹² halza huar konongr
oc bysкуп.

Quersu men skulu gera testamentum sitt.

Stipan su er menn gera a sidastum doghum sinum. heitir testamentum. er þat 15
birtingh oc vitnisburdr hughskotzens. oc [er stipat az heilagum þædrom¹³ i guds
loghum. [oc eigi sidr az læisaranom. oc konongom oc veraldleghom logum.¹⁴ sua
uida¹⁵ sem kristnin er.¹⁶ [at sidazst uili manzens skal¹⁷ zrials vera oc alzlostar
goymande. oc zirir þui. at salen er ollum veraldleghom lutum metare oc agetare.¹⁸
a eighi at renazst sinu godze.¹⁹ oc²⁰ at mannenom er ædi iamsthyduleght. sem at²¹
han meghe zrialslega med millæits²² vertum væll zirir henne²³ bua. [þa er stalt.²⁴
at stipan su er menn gera a sidazstom doghum zirir seer logleggha.²⁵ nerverandom²⁶
tvæimr [eda þrimmr stillvenom monnum²⁷ [zirir preste ez han er ner²⁸ skal [standa
hedan az. oc²⁹ vbrigdilegha haldaþst sua sem logmall.³⁰

Jvfr. Cap. 15. A. 9.

1) [med godze — E. 2) [vere þat undir byskups dome þo med vægd of missun — E. G. 3) [a Thomas
mossa dagh zirir iol — E. G. [um jole tid — F. 4) zra Thomas messa — tilf. B. C. D. F. 5) [mgl.
— E. G. 6) [halzt konunge en halzt byskupi — E. G. 7) Sua hit sama — E. G. 8) forghr — C. D.
9) [mgl. — E. G. 10) [vapnen upnem (upnemþ) vera — E. G. 11) [gialde a ozuan .xij. aura — E. G.
12) [a þessa sett — E. F. G. 13) [stipan heilagra zædra — E. G. 14) [of ei sidr i læisara lagum — E.
F. G. [mgl. — C. D. 15) vitt — B. E. G. 16) hællst — E. er oc hællst — G. 17) [Er þat sidast
vili manzens skal hann — G. 18) of — tilf. E. F. 19) godu — fl. 20) az þui — tilf. E. med þui
— tilf. F. 21) þat at — G. 22) imisælits — E. imisælighum — G. 23) salenne — E. G. 24) [þa er stipat
of ver stipum ([hazrom ver stipat — E. G) az guds halzu med rabi of samþykt virduligo herra Magnufar konungs.
byskupanna of allra annara (hinna — E. G) vitrastr manna [i landinu ([i ritinu — E. G. [mgl. F) — tilf. C. D.
E. F. G. 25) mgl. — de fl. 26) hia verandum — G. 27) [eda þr. stillritum monnum — C. D. E. [eda
zæirom monnum — F. [stillritum monnum — G. 28) [z. preste ez honum ner — C. D. [ahoyrande prestenom
er honum skal þa ner vera — E. G. 29) [þat hedan az — E. G. 30) vattar — tilf. C. D. er hann
stipar of gezuer zirir fall sinni — tilf. E. G. Herefter tilfoie C. D. E. F. G. folgende, først som Slutning af
dette Capitel, dernæst som et eget Capitel:

En ez erzingiar (men — F) zulltoma eigi sua gorza stipan framzarande (framzarena — E. F. G) manns innan
(þeirra — tilf. E. G) .xij. manaba [ez þeir eru utazzar ([er hans stipan er vitnad — E. G) skal þeim zyrbiðast
az erkiþskups (byskups — E. G) halzu allar þær eignir ser at nytta eztir hinn sem stipan gerði (med — tilf. E.
F. G) ollum azla of avergi. En ez þat hezta (ero — F, hæimta — G) sgnir stigtelnir. þa skulu þeir missa alle.

Um þa men er æigi shall i kirkiu garde graza.

16 Kristin mann huern shall i kirkiu garde iarda vigdum. en æigi i tirkium.¹ nema byscups orloz² see till. [oc till kirkiu haza zort lit³ inman .v. natfa [naudzynnja lauft.⁴ En ez [æigi er iardat at tirkiu sem mælt er.⁵ gialde⁶ .iij. aura⁷ byscupi. oc zore þo lit hans⁸ till kirkiu. En þessa⁹ shall æigi¹⁰ i [kirkiu garde¹¹ graza. hæidna menn. oc uillu menn. oc þa er zra haza verit stilder hæilagre tirkiu¹² með banne. oc zorbode. Sua oc þa. sem hendr leggja a sil [oc tyna sialzum seer¹³ nema uada¹⁴ verf værdi. oc drottens suitara. morduarga.¹⁵ frygroza. griduindinga.¹⁶ oc þioua dõmda. zlugu¹⁷ menn. raans menn. eða¹⁸ openbera olærtalla.¹⁹ oc alla aðra þa sem i slium openberom storglopom²⁰ værða²¹ telnir sriptalausir²² shall æighi²³ i tirkiu garde graza. [nema þeir er nu ero talder²⁴ haze zengit idran oc

Jvfr. Cap. 16. 17. F. II. 15. Sv. 23. 24. M. 16. A. 11.

nema þess lutar er þeim hendir til ættr logum [sem sðare segir ([mgl. — E. G). Nu [hardna þeir ([ez þeir hardna fva — E. G) i [sinni — tilf. E. G) þriozzku [er eigi vilia ([at þeir vilia eigi — E. G) framzarinu manno heit (ot þipan — tilf. E. G) ezna (halda — E. G, gera eðr halda — F) þa hozir (hozir — E. G) ertibzþupi (bzþupi — E. G) með meirum hardindum at tata a þeim. þvi at pavinn bndr (zirirbndr — E. G) þat undir bannsetning (þanz pinu — E. G) at engi (notor — E. G) riuzi [þær þipanar ([þa þipan — E. G) er framzarnir (mgl. — E. G) menn gera (a sðasta dogum — tilf. E. G) zirir [at fina (ot — tilf. E. G) aðra heizt (aðra sðt þat sem gezit verdr — E. G) til helgra stada eða zatotum monnum.

zv. Þessir (anzndir menn — tilf. E. G) megu eigi gera þipan zirir ser a sðastum dogum (sinum — tilf. E. G) þvi at þeir eiga eigi sialzir sinum vilia at raba. þræl (þrælar — E. G) ot orer menn. [dumbe (dumbr — F) [a er etki mætr ([ot þeir sem mallausir ero — E. G) [ot [a dauzr er etki uatta hozir ([eða dauzir — E. G, [ot [a er dauzær er — F) ot umagi [a sem eigi er (en — tilf. F) zullida. ot [[a souz ([þeir synir manno — E. G) er eigi [er tanzir ([ero tanzir — E. G) or zodbu gardi nema [az þeim notkurum ([med þeim — E. G) azla er [þeir haza ([han hozir — E. G) umfram mat ot tædi (þat — tilf. E. G) er zadir zær (þeirra hozir zengit — E. G) honum (þeim — E. G) ot þeir sem eignir (allar eignir sinar — E. G) haza upp gezit ([va — tilf. E. G) sem eru klaustrmenn. þvi at [a gaz all er (sialzan — tilf. E. G) sð oxzradi gudi. En allir aðrir zrialsir (men — tilf. E. G) ot zullida ot vits vitandi megu gera þipan zirir ser [a sðastum dogum (mgl. — E. G) az ollu sinu gozi (sua — tilf. E. G) sem hann vill geza. hozudliund eða [annars kostar vill han þipa (þipta — F) [aðra þa sem han vil hazua gezuet — E hozudliund &c — mgl. G) tirkium eða klaustrum. zrandum eða zatotum monnum. [sua þo at ([mgl. — F) huer sem a (han a — F) .v. [syni eða born zleiri loglig ([born þilgeten eða zleri — E. G) ættr sðt þu ma hann eigi meira geza en [til helming alls þess ([halzt þat goz — E. G) er hann a. en [helmingi þipti þeir ([aðra heizd þipti born hans — E. G) milli sin retlega (mgl. — E. F. G). [a hann ([nu ez han a — E. G) .iij. born þilgetin eða zæri. þa a (ma — E. G) hann geza .ij. luti (sino goz — tilf. E. G) en þeir (þau — E. G) þipti þriðungi (sin a millum — tilf. E. G) loglega (at logum — E. G). En ez hann a eigi logleg (þilgetin — E. G) born (ætr sðt — tilf. E. G). þa ma hann geza .ij. luti en [þeir þixti ziorðungi er nestir ero erydum ([þeir utazær er nestir ero ættr hann þipti ziorðungi — E. G) [azuar þipti ziorðonghe — G) sin a millum retliga (mgl. — E. G).

¹) tirkiu — de Övr. ²) Saal. rettet. orloz — A. ³) [staf ot huert lit til tirkiu zort vera — E. G. ⁴) [nema naudsyn banne — E. G. ⁵) [lit er eigi til tirkiu zort of þær iardat at zimt — E. G. ⁶) [a er zirirnemst — tilf. E. G. ⁷) mertr — B. G. ⁸) hans — mgl. E. F. G. ⁹) men — tilf. E. G. ¹⁰) til tirkiu zora ne — tilf. E. G. ¹¹) [tirkium — F. ¹²) crisoni — C. F. ot trisnum dome — tilf. E. G. ¹³) [sialzuir — C. ¹⁴) nauda — C. D. ¹⁵) mordingia — E. G. ¹⁶) mgl. — G. ¹⁷) zutghu — G. ¹⁸) ot — E. G. ¹⁹) hortalla — G. ²⁰) stormelom — G. ²¹) funnu framzara ez veroidenne of vera (verða — G) E. G. ²²) þiptalausir — B. ²³) engan þeirra — E. G. ²⁴) [sem nu ero talder nema þeir — E. G.

gengit till stripta. heilit iyrbotom.¹ oc [loystu uordet² af preste a sidazstom doghum. extir heilagra zædra sþipan.³ oc [sua sem þeim gazst þa lifamr vars herra. skal⁴ æi sidan næitazst⁵ i kirtiu garde heilagr lægrstader. En ez nokorer haza seeth. idranar marf a þeim. oc ero till þæs vitni. oc er sua prouat ziri byscupi eða hans umbodzmannne. þa ma prestr sa. er byscup bydr⁶ þat.⁷ loysa þa dauda⁸ oc graza i kirtiu garde. En ærzingiar hins dauda stulu bota zirir abroth⁹ hans extir byscups rade. En huær sem loystu vædr i þeim puncth. oc batnar honum sidan. tome till byscups sem zyrst till læidrettengar mals sine. Værda nokorer af þeim sem nu ero vptalder grazur¹⁰ i kirtiu garde. zyr en þeir haze læidret sil. oc ero¹¹ sattr uid byscup. þa skal huær þeirra¹² er þæs lil zlytr eða nidr græzr i kirtiu garde gialda halzan annan oyri byscupi. oc skal¹³ graza vp. oc vlt tasta¹⁴ or.¹⁵ ez [græina ma þeirra bæinn zra annara kristinna manna¹⁶ bæinum. huar of sa sem græzr þan. vttan kirtiu gardz. sem þar¹⁷ a at liggia¹⁸ þa [er sliu sakadr¹⁹ uid byscup. oc skal þo þan mann graza i kirtiu garde. [nema zull naudzynn banne.²⁰ Engi skal oc ezazst²¹ i þui at²² ez tona vædr med barne daud. þa skal hana sua graza²³ i kirtiu garde sem adra menn. [oc æighi stera ne zra tafa.²⁴ A huærium deggi ma oc lil graza²⁵ er uill. vttan langa zriadagh. oc pasta dagh. þar a huar madr grozt kristin [sem han er i sofnena.²⁶ nema han liose ser lægrs stad at annare²⁷ kirtiu med sialz sine munn.²⁸ oc med sþynsæmd [oc heill att uiti.²⁹ gormdum þo sofnar kirtiu sinni³⁰ loglegghom lutum.³¹ ozzærs eða giauua.³² ez han hezir æi hennar adr [i nokoro sþynsamleggho³³ minzst. Engi madr skal meta [taupi lægh³⁴ att kirtiu. eða lifsongh. oc huarke³⁵ skal duælia zirir þat.³⁶ þo at æighi se [salogiæzr gemznar³⁷ ziri hinum³⁸ dauda. [En zirir þui. at þat er³⁹ huæruetna hattr godra kristinna⁴⁰ manna at geua nokot till kirtna eða kennemonnum till bønahaldz zirir þeim sem fram ero zærner af hœiminum. [þa a byscup a(t)⁴¹ þrysta⁴² þeim sem [ælligr uilia vanrotiazst.⁴³

1) vidr gud of heitaga kirtiu — tilf. E. G. 2) [se loystu — E. G. [loftir veret af banne — F. 3) setning — ß. 4) [vars herra lifamr gezin. þat þeim — E. G. 5) vaitazst — G. Her begynder i F uden anden Adskillelse, end et stort Begyndelsesbogstav, en anden Haand, og Resten er nu den ældre Frostathingslovs Christenret Cod. S fra Slutningen af II, Cap. 15; see 1ste B. S. 136, Note 3; jvfr. S. 120. 6) opr. bidr, men siden rettet til bydr — A. bydr — de Övr. 7) um — E. G. 8) af sinum storglopum — E. G. 9) azbrof — de Övr. 10) iarbadir — E. G. 11) en — tilf. C. D. 12) sa — E. G. 13) vera sþyldugr at — E. G. 14) zora — E. 15) kirtiu garde — tilf. C. D. E. G. 16) þeirra bein zær greint zra annarra manna — E. G. 17) i — de Övr. 18) nauðsþniataust — tilf. E. G. 19) [setti .iij. aurum — E. [setti .iij. mortum — G. 20) [at sidura se — G. [mgl. — E. 21) zæaz — D. 22) at — mgl. C. D. E. i þui at — mgl. G. 23) iarða — E. G. 24) [skal æingin stera æptir barne dauðu ne adruuige zra henne tafa — E. [þat æingin gera æptir barne dauðu — G. 25) iarða — E. G. 26) [er i kirtiu sofn er — C. D. [sem hann er i kirtiu sofn — G. 27) sofnar — tilf. B. graztar — tilf. C. D. G. 28) minni — C. D. E. G. 29) [heilvitadr — E. G. 30) sinnar — E. G. 31) lut — C. D. E. G. 32) giazar — E. G. 33) Saal. rettet. sþynsamliggho — urigtigt A. [med nokorre sþynsæmd — E. G. 34) [tegartaup — E. G. 35) þeirra — tilf. E. G. 36) þeim er þærz — E. G. 37) [loguar giazuir — G. 38) [alo hins — C. D. 39) [er þat þo — E. [er þær þo — G. 40) sþynsamra — E. G. 41) [en byscup a at — E. G. 42) ræzsa — E. G. 43) [vanrotia uilia — E. G.

at¹ gera slíkar aminningar. sem at þorno heuir² her izir gengit. þui at [huarn godan vana³ oc lozlegann⁴ síduanda⁵ sem menn uilia nidr þælla. vltan stynsemdar. þan sem till kristins domsens tómr.⁶ þa [stall byscup⁷ þröngia [þeim till uphalda.⁸

Um líkzlutning till kirkiu oc ez lík verða þunnin.

- 17 Ez madr stall þlytia líf af hærde seer. oc heuir æighi hærma⁹ þyrít líd till.¹⁰ þa træzi han af nagronnum sínum. [eztir þorz.¹¹ [oc uíft alla.¹² ez han er þangadr till. [oc haue þa karmenn er han hæzde hærmannd lídzora. þyr en han træzi adra.¹³ En sa er þirinæmþzft¹⁴ gialde halþan annan öryri. [ez honum uarr sagt till.¹⁵ En ez han þyniar tuædiu.¹⁶ stande þirir æineidi. nema hin haue vitni till.¹⁷ En huar¹⁸ sem þær naudzþyniar tunnu [at standa.¹⁹ at han ma æigi líf þora. þirir sío vþorom. eða þialle. þa stall²⁰ líf i vthuff þora. oc þæsta up. oc lata æighi a iordu standa. Nu ez vmaghe þinnr líf. eða þatotr madr. [þa stall sa er næstr þyr þeghar er han værdr uar uid.²¹ [stýldæzt uid umbunad oc þlutningh²² till kirkiu þærirrar er næst er. [oc træzia líds ez han er mannþrota. sem þyr er sagt.²³ [eða gialde slíct sem uidr ligg. ez æighi þlytr.²⁴ En ez notor nættlar [kirkiu garde.²⁵ þa stírfote²⁶ vndir uatta tua. oc þele²⁷ þeim abyrgð a hærndr er kirkiu gard þannade²⁸ of uardar honum þat mall eði sídan.

Um tiundar gærdir manna.²⁹

- 18 þui hærza menn gudi iastat.³⁰ at þær stulu tiund sína gera af öllu³¹ sáde sínu. oc af öllum³² [rettom þongum³³ a huærium tolz monadom. [En³⁴ tiund er tvízalleggh grein.³⁵ [Dnnur gærez³⁶ af³⁷ sáde.³⁸ oc alþþyns [iardar værti.³⁹

Jvfr. Cap. 18. 19. F. II. 18. 19. Sv. 35.

1) of eigi — E. G. 2) hæzua — E. G. 3) man — B. mgl. — C. D. 4) toghlighan — C. D. 5) [huarn godan síb — E. [huærium godom — G. 6) hærir — E. G. 7) [þyniar þjþupi — E. G. till — tilf. G. 8) [monnum (till at) uppi halda — E. G. 9) hærma — mgl. G. með ser — tilf. C. D. 10) a þo sínum — E. G. 11) [sua marga menn sem han þærz — E. G. 12) [of nífti han alla — C. D. [stall han of alla nífta þa ez þess þærz uidr of — E. [oc nífta þa alla. ez þær þærz uidr oc — G. 13) [mgl. — E. G. 14) nættir at þara með honum ez honum er till sagt — E. 15) [þjþupi — E. G. 16) tuædu — B. C. D. er tuoddr var — E. G. 17) er trægde — tilf. E. G. 18) huærium — E. G. 19) till at toma — E. [till af þalla — G. 20) hann — tilf. E. G. 21) [þa stulu nesto þværmenn er þær verða varer uidr — E. G. 22) [umbua þet oc þlytia — C. D. [vera stýldægir at træzia lídess [sua mýtilo sem þær þurzua at þlytia líf — E. G. 23) [mgl. — E. G. 24) [sa er eigi þlytr gialdi þjþupi halþan annan öryri — E. G. 25) [titi kirkiugard — E. G. 26) [sa er træguer — tilf. E. G. 27) segi — E. G. 28) tuíd- iæde — E. G. 29) Dette og næstfölgende Cap. findes ogsaa ved Enden af Cod. C af den nyere Gulathing- Christenret, see ovenfor S. 323 Not. 13; Varianterne deraf følge her nedenfor, og ere betegnede H. 30) hærítit — B. H. hærítit oc iastat — C. D. 31) alþonar — E. G. 32) allum adrum — E. adrum — G. 33) [æzla oc rettom þongum — C. [æzla sínum — E. G. 34) a — tilf. B. II. 35) [En t. er tuæligh grein — C. [En tuæzold er grein tiundarinnar — E. G. 36) greidizft — H. [Er su ein er (at) gærast stæ — E. G. 37) allu — tilf. E. G. 38) aldene — tilf. de Övr. 39) [auogt — C. [auogt iardar — D. [iardar værti — de Övr.

Stall þesse¹ oðr vt græidazst i þeirri sofn sem iord liggir af ollu vsterdu. sua at huarke talezst þar af [adr xrio. nee² kostnadr. landzskyld. ne [notorstonar onnur skuld³ eða stattar.⁴ Stall torne af lada oc lad⁵ till xæ. En ez æighi lædr af gialde [halxan annan oyri⁶ byscupi. eða læggi xram sliet sem lifar. oc sanne med æinæidi sinum.⁷ [Onnur er su.⁸ er gerizt af kaupoyri. vinnu. oc atxorstlo. oc alxonar voreleghom⁹ axla. Stall þessa¹⁰ huar gera sinum sofnar preste.¹¹ En þesse er græin a kaupoyris tiund at alt þat sem kaupizst af tiundado¹² ze framleidis till solu. ma at retto kostnadr af talazt. en þat sem aul er. tiundizt¹³ rettlegha.¹⁴ En þo at madr¹⁵ af tiundado ze¹⁶ late gera skip. [eða notr.¹⁷ mylnu¹⁸ eða [saltketill. huff¹⁹ eða adra²⁰ luti seer till æignar oc at axla. a.²¹ huorju mylnt sem han lægger þeim lutum till vmbota. [oc goymflu.²² þa stall han þann allann axla [er þar vørðr af vsterdan tiunda.²³ huarke axtalande instodo ne kostnadr. [sua sem xyr er sagt vm iardar auogt. þui at²⁴ huersu mylit sem huar lægger æign sinni till vmbota. þa a han²⁵ sialx [sem xyr sina²⁶ tilloghu. [i vmbottre²⁷ æign sialxs sine²⁸ oc þui bettri er honn honum. till skiotlegs axla. [eða bradlegrar solu.²⁹ Somu lund³⁰ stall þa luti tiunda. sem kaupazt eða gerazst³¹ af vtiundado³² ze. [Till stræidar tiundar³³ skall till hiallz ganga. en till las³⁴ [af torne.³⁵ ner sem huært er tokt.³⁶ En ez madr byggir iord³⁷ sina till lutar. þa skall tiunda af vskiptu. oc uarduæiti sa³⁸ er a iordu byr. En tiund skall i xiordungh³⁹ skipta. skall kirkia tala lut. en annan xatotr menn. þridia byscup. xiorda prestfr.

Um sma tiund oc ez madr vil æigi gera.⁴⁰

En ez madr [er traðr⁴¹ tiundar oc gerir han æi þa sedizt han xyrsta are .xii. 19 aurum. oc abyrgyzt tiund sidan er han uar traðr. sua hit sama a odru.⁴² oc hinu þridia. [En a xiorda are⁴³ hezir han xirirxarel xridi sinum oc ze sinu vid byscup.

1) tiund — tilf. E. G. 2) [xrio eða — E. [xriotorn eða — G. [mgl. — C. D. 3) Rettet i A med lysere Blek til skuldzerdi. 4) [notur tosnadir annar. skuld eða stattir — C. D. [notorer adrer stattar ne skuld — E. G. 5) lada — B. ladu — E. G. 6) [tua aura — H. 7) at þa er tiund rett gor — tilf. E. G. 8) [Su er annur græin tiundar — E. [tu er annur græin tiundar — G. [onnor tiund er su — H. 9) Saal. alle de Övr. voreleghom — ved Skrivf. A. 10) tiund — tilf. E. G. 11) þeim sem tiund tetr — tilf. E. G. 12) tiundar — E. G. 13) tiunde — C. D. skal tiundast — E. G. 14) sem rettlegazt — B. sem rotilegazt — H. 15) kaupr — tilf. C. D. E. G. 16) eða — tilf. C. D. E. G. 17) næt — B. C. D. H. 18) [eða uedrmynnu — E. [mgl. — G. 19) [saltketilshus — E. G. H. 20) þuitita — tilf. E. G. 21) eða — C. D. of — E. G. 22) [oc gixztu — C. D. [mgl. — E. G. 23) [haxua ofxardan. tiunda — E. [oc æignar vsterdan tiunda haxua — G. 24) [En iardar auogt — E. G. 25) þat — tilf. E. G. 26) [er xyrir sina — B. [xirir sina — G. 27) [er vmbotir — C. D. 28) [mgl. — E. G. 29) [mgl. — E. 30) teid — C. D. 31) gixuast — C. D. 32) tiundadu — H. 33) [Stræidar tiund — E. [En skr. tiund — G. 34) lada — C. D. lades — E. G. 35) [torne — E. [torn — G. 36) tetit — de Övr. 37) eign — B. 38) tiund — tilf. E. G. 39) xiordonga — de Övr. 40) Ingen Cap. Afil. i C. D. E. G. H. 41) [traðr — B. 42) sinne — tilf. C. 43) [En ez han hetdr tiund hitt .iiij. aar þa — E. G.

iamvæll einlöngpr sem bonde.¹ Þat se oc ollum monnum tunnith. at þa er lidnir varo þra burd uars herra þushundrað vettra. .cc. .lxx. oc .viij.² vettr vm sumaret i Tunbergi var þetta samt oc fullkomlegga stætt. vm tiunda gerdir vm allan Noregh. vttan hamars byscups dome. oc kaumarili oc Sælonar.³ at menn skulu þessa tiund gera. ævenlegga⁴ vsterða. æz gardaleighum.⁵ ollgognum.⁶ mylnum. oc badstofom. braudomznom. oc stogarlæighum. saltkattum. nætium oc nolom. sua at sa sem byggir⁷ þessa luti græidi tiund vsterða. æz læigunne.⁸ En hin er læighir framleidis ser till æzla. tate þyrst æz allt þat er han læggr till oc kostar.⁹ oc tiundi sidan æz æzla sinum. En æz stipalæigum gerizst¹⁰ [med þeim hætte. at sidan en stip er zulgort oc segll oc reidir till þengin i þyrstu gerizst æz tæimr lutum læighunnar. þegar i þyrstu þærd. oc jamþnan sidan. en þridiungr læggr till umbota skipi oc reida.¹¹ 12) Az bulæighum¹² gerizt tiund .v. peningar vægnir. æz [læigu lu huærr.¹³ oc huæriu mallnntu þyrlaghe. sua at sa sem tætr¹⁴ læighuna. græidi æz þessa .v. peninga vægna. þar i soln sem [byggt er.¹⁵ ælligr hans umbodsmadr. En ez þeirra er huarle till.

1) Her indskyde C. D. E. G nedenstaaende Capitel, (med Ovrskr. i C Vm torg oc doma oc þeira grein): Þat se ollum monnum tunnith at þessar skipanar gardhuft ([þessar skipanar gerdir — E. G) midlum annara luta (millum &c. — mgl. E. j summar — tilf. G) i Tunbergi millom ritis oc heilagrar kirtiu (um þau mall er honra till heilagrar kirtiu — tilf. G) vmdomis oc tiundar gerdir. at (oc — E. G) swa var þa með radhe oc samþitt agietz (vnrðulege — E. G) herra Magnus konongs oc vnrðulige (andalege þadur — E. G) herra Joms erchibiscops oc annara byscopa. baruna ritissens. forbroðra. oc annara godhra manna er þa varo i nand (radeno — E. G) skipat (var þetta skipat — E. G) oc stat (statæst — E. G) vm allan Noregh. at oll þessar mall (sem her teliaft i þessu capitulo — tilf. E. G) sculu hedhan æz þrialotigha skipaz [vm byscopa eða þeira umbodz manna sem (med byscupa vmdome vt heilagrar kirtiu þorfiora of hennar umbodmen of — E. G) her þyngia. (þyrst vm — tilf. E. G) oll tæta maal þau er þeir þrella (eigu at tala — E. G) millum sin eða þeir (þar sem þeir — E. G) fortaft [æz leitmonnum ([sin amillum leitmen of þeir — E. G) vm hionscapp oc huersu huar er giætin, vm kirtua þrialse, vm tiundar (tiunda gerdir — E. G), vm heilt oc skipan er men gera a sidastum doghum zire fall sina allra helzst er þeir giza kirtium eða klaustrum eða odrum helghum stodhum, vernd þelagrima þeira sem vitia stadar hins helgha Olags oc annara byscops stola i Noreghe [oc þeira maall (mgl. — E. G). [So hit sama kirtiu signa ([vm allar kirtua iardir — E. G) vm þanz uert oc meinsore, vm otir oc þar sem selbar ero andlighir lutir, vm uilla oc vantro, vm þrillu lime eða hordoma, oc þrendsemis spell eða onnur mall þuilit. þau sem till kirtiu(nna) honra [oc hon a rett a ([oc undir hennar dome eigu at vera oc nu ero upstald — E. G). Sculu [þessar mall er nu ero told ([þau — E. G) hedhan þra ætir þui sem þrezuit vattar (þat sem her er þirir gezit — tilf. E. G) oc loghbotin (æzelega — tilf. E. G) domast zire kirtiu(nna) domara oc eigi þiota vadir leitmannar dom. [Ætir þui var of þa samt oc zulomligha stat vm tiundar gerdir vm allan Noregh (mgl. — E. G). Efter dette Cap. følger i D forst Cap. 20 vm trossburd, og dernæst Resten af Cap. 19, som et eget Cap. for sig. Ogsaa i C, E, G, H udgjör det følgende Stykke fra þat se oc indtil Cap. Ende et eget Cap., hvorimod der ingen Afdeling er ovenfor, ved (40).

2) .viij. — B. 3) Sælonar — B. Soloniar — de Övr. 4) ævenlega — mgl. H. 5) allum gardum j. Berguina — G. 6) gannum — G. 7) læigir — B. 8) leigunum — C. D. E. G. 9) kostnad — C. D. kostnad sin — E. G. 10) gereft tiund — E. græidigt tiund — G. 11) [æz .ij. lutum leigunnar i þyrstu þerðenne of sua iamnan sidan. En þridiungr læggr skipi of reida til umbota með þeim hætte at sidan er skip of segl er zulomlet of alt reidi til þengit þa skal sua tiundast sem nu er stilt — E. G. 12) huðalæigum — G. 13) [huæriu læigu buu — G. 14) gerir — E. græida a — G. 15) [tu er byggt — E. [þyr er byggt j — G.

græidi hin er leighir. oc þalle sua myknt nidr i læighunni þirir þeim sem a.¹ En oftar stande þirir uidrældi² sem adr. æz þeirri mioll alre.³ er værdr a þriadagen⁴ þirir Jons messo.⁵ En æz þui hui sem menn haza seer till nytia. [sua at þeir byggia æighi.⁶ græidi [oft æz.⁷ æz æins dags mioll alre⁸ þirir tiund æz mioll [oc læigu.⁹ Svá¹⁰ stall oc gerazt vllar tiund. æz þeim saudum ollum sem þodaþst i orvum uti. oc æz aldene ollu storo oc sma. stall tiund gerazt. Þessar tiundir stulu oc gerazst sem i vana¹¹ hana verit. oc her þyngia. æz sáde ollu.¹² rugh. oc hueiti. hampe. oc lini. næpom oc ærtrom. oc skræidar tiund. [æz sælom.¹³ oc huaktiund. æz hakellinga¹⁴ lysi. oc allþkonar þrista tiund. [æxtir þui sem þeir vilia æidi æxtir halda.¹⁵ oc haghe swa till. at þeim tome¹⁶ till nytia. sem tala stulu æz guds halzu. Æz væidistapp ollum stall tiund gerazst.¹⁷ æz [salle oc¹⁸ luærnberge. oc¹⁹ kaupþyri. oc allþkonar vinnu æzla. [oc smidar.²⁰ Æz tioru stall gerazst tutulti huar astr. æz iarne tutulka huart pund æxtir rettre tilltolu.

Um kross þurð.²¹

Hvær prestfr stall kross²² stera. sa er hældr²³ tirliu sofn. oc þara lata þirir hælð. 20 um²⁴ deggi huærium oc þofstu deggi. sua morghum [nattom þirir.²⁵ sem þyngis mænn

Jvfr. Cap. 20. F. II. 22.

¹) En æz þyr stendr sua um .iij. aar. at æigi tynka tiund æz læighunni þa er þyr upnem, of a konungher of biskup halzt huar þeirra — tilf. i Margen med lidt yngre Haand E. ²) [til vardveizlu — E. G. ³) orændre — E. vrendi — G. ⁴) næst — tilf. B. ⁵) at þidasta — tilf. E. G. ⁶) [mgl. — E. G. ⁷) æz — mgl. — B. ⁸) [eins daghe oft æz daghmioll alre — H. vspiltri of gere þat — tilf. E. G. ⁹) [mgl. — E. G. en sa stall vera þriadagen næstr þirir Olafs vatu daghen þyrra — tilf. B. En sa stall vera þriadaghen næsta þyrrir Olafs messu dagh hinn þyrra — tilf. H. En sa . . . þorre. En annars dags mioll allre þeire er verðhir a þriadaghin þor Jonsmessu. græidhifst oftr þirir vidhræide — tilf. C. D. Stall sa oftr gerast a þriadagen þan næsta þirir Olafs messu þyrru. en æz annars dags mioll allre þeirri er værdr a þriadagen þan næsta þirir Jonsmessu gereft oftr sem þyr er sagt — tilf. E. En æz annars dags mioll allre þeirri er værdr a þriadaghen næsta þirir Jonsmessu græidigt oftr sem þyr segir — tilf. G. ¹⁰) þui — H. ¹¹) þidueniu — E. G. ¹²) tornni — tilf. G. ¹³) [sæltiund — H. ¹⁴) mgl. — E. ¹⁵) auta — B. ¹⁶) verði — B. H. ¹⁷) [Sua at þripþiornar men allir se þyngdughir till at græida tiund alla æz sinum luth æz þræid. oc þode oc atte at swa græida allir þripþarar þultomþligha. sem lutum þripoc þripþarum gegnir. at huarte þerde tiundena konungs þræid. ne landuorðhur ne leidþangiro gerð ne notorar adrar þuldir. æxtir þui sem þeir vilia æide æxtir halda. þo at þessir lutir lutist þor en tiunden. oc haghe swa till at þeim tome till nytia er tala stulu æz gudþ halzu. Stall tiundar þræid herra erþibisþscope þyngia iæmpnan hialle oc so marghir þripþar huæriu kaupi oc æzgræislu sem logh vatta — C. D. [Æro þripþiornar men of aller þyngdugir at græida tiund alla æz sinum luth. æz þræid oc adrum þripþum. þoda oc akka at sua græidi aller þripþarar þultomþlega sa sem lutum þripþir of þripþarom gegnir. sua all huarte þerði tiundena konungs þræid ne landuorðhur ne leidþangro gerð ne notorar adrar þuldir æxtir þui sem þeir vilia æidi þirir suara þo at þessir lutir lutist þyr en tiund of hage sua till at þeim tome till nytia sem tala stulu æz guds halzu. Stall tiunda þræid herra þyngisþscope þyngia iæmpnan hialle of sua marger þripþar kaupi of æzgræislu sem logh vatta — E. [Æro þripþiorna men aller þyngdugir till at græida tiund alla æz sinum lut æz þræid oc adrum þripþum. þoda oc akka oc sua græidi aller þripþarar þultomþlega sem nu er mælt sem þripþarom gegnir sua at huarte stall tiunda konungs þræid ne landuorðhur eða leidþangro gerð ne notorar adrar þuldir æxtir þui sem þeir vilia æidi þirir, o. s. v. som E — G. ¹⁸) [mgl. — E. G. ¹⁹) allum — tilf. E. G. ²⁰) [mgl. — E. G. ²¹) Ovrsk., som mgl. i B, tilf. efter C. I D findes dette og næste Cap. i omvendt Orden. ²²) upp — tilf. B. ²³) hægir — E. G. ²⁴) messu — E. G. ²⁵) [dagum adr — E. G.

[værdi sattu a.¹ [oc sæte² viti oc sofe sem yllis prestfr.³ En ez han ster æigi⁴ sem mælt er. eda misfer trossa. [eda ræylar han æigi. þa⁵ gialde han bñscupi halzanna annan oyri zirir huern kros er æigi þor [at retto.⁶ En ez han ster kros at stikum oc komr han⁷ æigi i nafstæð rettan. þa stæll han eptir þara. oc uita [a huærium hænde⁸ stod oc stæimzni þeim þingh. en síðan gange han ætr⁹ [eda ridi.¹⁰ oc hæze með ser uatta tua. oc seggi¹¹ ollum till. at þeir lome till þings. oc styri¹² sit með [æidi sinum.¹³ oc¹⁴ gialde tross uiti. [a þui þingi. ez prestfr vill stæmzna.¹⁵ En ez hin¹⁶ uill huarfe [suæria ne viti zesta.¹⁷ þa stæll prestren¹⁸ [eda bøndr æsta lids till¹⁹ at þara²⁰ at honum a þingi. oc taka²¹ æz honum halzu meira. hæze bøndr halzt. en [prestfr halzan annan oyri.²² En ez bøndr synia honum lids till atþarar. þa [er sa sæðr halzum odrum oyri.²³

Um kross oc þingsbøð.

21 Kross eda [þings bøð²⁴ stæll æighi²⁵ yngri madr bera en tolf vættra. sua karll sem²⁶ kona. oc sælia²⁷ bonda i hond. [ez han uill taka uid.²⁸ En ez han uill ei uidr taka. þa bere han hæim till hus. oc seti izir dyr up. [oc gange hann in.²⁹ oc seggi hionum.³⁰ Hrynma³¹ madr stæll oc bera þings bøð.³² En ez þings bøð þær.³³ [eda huært bøð er þær.³⁴ þa stæll armadr eptir³⁵ ræyla³⁶ à þyrsta þingi. [oc huaa sott zirir þridia þing.³⁷ En bøð huært en þiri³⁸ huff komr. þa stæll bera till næsta boar. huærs þeirra³⁹ er rytr or. sua sem bøndr hæza [rottt með ser⁴⁰ a þingi. En huæruitna er madr [ser eda ster⁴¹ izir iord sina. oc ero huff a. þau er menn megho i uera. þa halde han up bøðburð ollum. En þat stæll standa om krossburð⁴² [er

Jvfr. Cap. 21. F. II. 23.

1) [samþykktia — E. G. 2) sæte — mgl. C. D. 3) [of liggi vidr [ætt huer er trossburð (bøðburð — G) þællir halzar annar oyri zirir huern er eigi kom kros till of sofe þa [ætt bñscups umbodsmadr — E. G. 4) tross up — tilf. E. G. 5) [mgl. — E. G. 6) [at stikum — C. D. [med stikum — E. G. 7) tross — E. G. 8) [æz huærs hænde — C. D. [at huærs (er) tross — E. G. 9) eptir — C. D. 10) [mgl. — G. 11) þeim — tilf. B. C. D. E. G. 12) Saal. omt. samtíðigt rettet i A fra þiri. huer — tilf. E. G. 13) [eicidi — E. G. 14) eda — de Övr. 15) [mgl. — E. G. 16) mgl. — C. hann — D. madr — E. G. 17) [su. ne v. greida — C. D. [su. æda æid greida — E. [vitni greida eda suæria — G. 18) bñscups umbods madr — E. G. 19) [æsta bøndr lids alla — C. D. [æsta bøndr alla till lids — E. G. 20) hæim — tilf. E. G. 21) þa — tilf. E. G. 22) [halzt bñs umb. madr — E. G. 23) [stetif halzum adrum oyri huar þeirra vidr bñscup — E. 24) [tonungsboð — C. D. E. G. 25) engin — fl. 26) huarfe . . . ne — E. G. 27) þær — E. G. 28) [mgl. — E. G. 29) [mgl. — E. G. 30) honum — E. G. 31) Saal. ene A. heima — de Övr. 32) hrima &c. — mgl. E. G. 33) eigi rett — tilf. E. G. 34) [e. huarfe bøðe (hual bøðh — C. D) er þær — B. C. D. [mgl. — E. G. 35) eptir — mgl. B. 36) ransata — E. G. 37) [of hæza reist [ofn a (hinu) þridia þingi — E. G. [mgl. — C. D. 38) tit — B. E. G. i — C. D. 39) þess — C. D. E. G. 40) [mælt með ser — C. D. [samþykkt sin a míllum — E. G. 41) [stær, ser eda ster — C. D. [ser e. þær — E. 42) trossburð — B. C. D. E. G.

þykkis menn settazst a a þingi¹ En hueruitna þar sem þléiri menn hua saman a einni iorðu.² þa skulu þeir skipta með iamznade meðall sinn extir bonda uild³ bodburd⁴ oc [staðlarla þorslo.⁵ [en eighi⁶ extir iardar magne. En hueruitna er menn skipta iorðu sinni i tua stade eda i þléiri. eþ þeir greiða eigi bodburd.⁷ [a þa bæde armadr oc bondr a þingi at greiða bod a.⁸ En eþ han sar⁹ eighi þa se [þeim satarlaust¹⁰ er a byr. En a¹¹ nylendom ollum [innan staðs.¹² [biode sa bonde¹³ bodþ greitþlu er iord a. a þinghi eda umbodþ madr hans.¹⁴

Um sunnu daga hælgi hald oc hatidis daga.

Sunnudagh huern skulu ver heilagt halda. Hæþst su hælgr a laughardaghen. **22** þa er [soll er¹⁵ vestre.¹⁶ oc hældr till [midrar netr.¹⁷ a¹⁸ manadaghen. En huer sem eighi hældr hælaght a sunnudagh. þa gialde .iiij. aura byscupi. þirir [huern sunnudagh er han bryr hælgi a.¹⁹ En eþ han vinnr.²⁰ þria [sunnudagha samþast.²¹ þa þirirgerir han þridi sinum [vid menn.²² en þe sinu uid byscup. En þa [en hatidis dagher er. sem²³ menn eighu²⁴ með mestre [uyrdingh þyrms²⁵ at væita.²⁶ Jola dagh .viij. dagh .xiiij. dagh. þasta dagh. [upstigningar dagh varo herra.²⁷ huita sunnu dagh. oc þrir adrer þeir. sem [nonn hælgr ero.²⁸ [með vatn þofstu.²⁹ Olazs messo daghr hin þyrri. Mariu messo daghr hin þyrri. oc alra hælagra messo daghr. En huer sem vinnr a þessom doghum. gialde byscupi .iiij. aura. oc huar³⁰ sem eighi þastar.³¹ [a langa þriadagh. eda huern þessara þriggia messo ærta sem nu varo sagdr.³²

Um þa daga er sua shall halda sem drotens dagh.

En .xvii.³³ daghar ero þeir en³⁴ shall halda³⁵ sem sunnudago hælghi. [þyrft **23**

Jvfr. Cap. 22. F. II. 23. M. 17. A. 24. Cap. 23. M. 18. A. 24.

¹) [sem men tata a þykkis þingi millum sin — C. [som tatis a þykkis th. m. s. — D. [er þykkis men samþykkia a þingi — E. G. ²) en ein — tilf. E. G. ³) rade. bædi — C. D. E. G. ⁴) (ot) trosburd — tilf. E. G. ⁵) [þatotra manna þlutningum — E. G. ⁶) [mgl — C. D. ⁷) sialzer — tilf. þ. sialzer eþ bonom — tilf. E. G. ⁸) [þa bædi armadr a þingi bondr at greiða baba — C. D. [þa þræzui armadr bondr a þingi at greiða bod eþ — E. G. ⁹) gar — C. D. E. G. rigtigere. ¹⁰) [han satarlaust — C. D. [hin satarlaust — E. G. ¹¹) a — mgl. C. D. eþ — E. G. ¹²) Saal. rettet; staðs — urigtigt A. [mgl. — E. G. ¹³) [bædi sa bondr — B. C. D. ¹⁴) [bædiþt bondar bodgreiðu a þingi þan er iord a eda hans umbodaman — E. [bædiþt þa (þon(dr) bodgreidu a þinghi er iord a eda hans umbodamadr — G. ¹⁵) i — tilf. — B. C. D. ¹⁶) [solen uifar till uftars — E. [soleni mertir till vestr — G. ¹⁷) [þess er dagr er — E. G. ¹⁸) þirir — C. D. ¹⁹) [sunnudago hælgi er hun bryr — C. ²⁰) bryr — C. D. ²¹) [samþasta — C. D. [sunnudaga samþasta — E. G. ²²) [mgl. — C. D. ²³) [hatidis dagha er — C. D. [aðra hatidis daga er — E. G. ²⁴) þurzu — B. ²⁵) [þyrms virding — B. [virding þyrms — E. G. ²⁶) sua sem a — tilf. E. G. ²⁷) [hælga þorsdagh — E. G. ²⁸) [nonhælgi (nonhælgr) er þirir — B. C. D. E. [nonhæillat er þirir — G. ²⁹) [ot vatnþasta — E. vantþastu — oltre G. ³⁰) sua huer sa — B. E. so sa — C. D. sua huer — G. ³¹) vantþastar — G. ³²) [a einhuern þessara .iii. messo ærna sem nu ero talder — E. [a þessom .iii. mægnom — G. ³³) .xij. — E. G. ³⁴) sua — tilf. de Övr. ³⁵) hælaght — tilf. C. D.

.iiij.¹ þeir er neftr ero jola deghi. oc zimti ziorde daghr passa.² [En þeir ero .xiii. en nonnhælgr er ziri. oc zririr .vii. az þeim er zafsta boden.³ zyrst⁴ er Mariu messa i zofstu. Onnur⁵ Jons messa. pridia⁶ Petros messa [.iiij.⁷ Sæliu manna messa. oc skall⁷ þa þo huit eta einmælt.⁸ zimti⁹ Lazranz messa. [Sette Mariu messa sidare. Seau(n)de Andres messa. En þessar ero .vi. er nonnhælgr er ziri. oc æingi zafsta. Ein er kyn-
dyls messa. Onnur kross messa. pridia haluardz messa. ziorða Olazs messa sidare. zimta Michials¹⁰ messa. Setta Nikulas messa. En huær sem a þessom doghum vinnr. gialde .iiij.¹¹ aura byscupi. oc sua sa sem æighi zafstar hina .vij. messo æzna.¹²

Um þa dagha er men skulu zafsta zririr.

24 Nu ero [daghar adrer¹³ er æingi er nonnhælgr zririr¹⁴ en þo skulu iamhælgr vera zririr værtum sem sunnudaghar. En ez menn vinna a þeim doghum. þa skall bota zririr halzan annan onri byscupi. Er þat zyrst Mathias¹⁵ messa. onnur Gregorii messa. pridia Jacobs messa. ziorða Bartholomei messa. zimta Mathie¹⁶ messa. Setta .ii. postola messa. um hausteth. vii. Thomas messa. Skall zririr þessom seau zafsta vera. þa er Paals messa. tvæggia postola messa um varet. Botolzs messa. Sviptihuns¹⁷ messa. Margrettar messa. trosmessa um haustet. Marteins messa. Clemenetz messa. mana-
daghr hin nefte extir huita sunnu dagh. Magnus messa. er zririr þessom ængi zafsta. þesser¹⁸ ero oc iamznann meðalldaghar i jolom. sette daghr. oc .vij. daghr .ix. oc .x. .xi. oc .xii. dagr. annar daghr passa. oc .iiij.¹⁹ Ma þo²⁰ a þessom doghum zodr heim zlytia²¹ ez þorz er at. oc myty zora vndan nautum. flaz heim reida oc hialm²² lonyfa. oc annar(s) loftar biarga buze sinn. till middags. En huær sem lengr vinnr. sedizt slitu sem zyr er sagt. En þan dagh er blod uars herra komm till þrond-

Jvfr. Cap. 24. F. II. 25. M. 19. A. 24.

¹) .iiij. — C. D, urigtigt. ²) [mgl. — E. G. ³) [er þar nonnhælgr (nonheilatal) zririr — E. G. ⁴) er taupars messa .ij. — tilf. E. G. ⁵) .iiij. — E. G. ⁶) .iiij. — E. G. ⁷) ma — D. ⁸) [.v.^{1a} er Jacobsmessa — E. G. ⁹) .vij.^{1a} — E. G. ¹⁰) Nicholass — C. D. ¹¹) .vij. — C. D. ¹²) [.vij. er Bartholomei messa .vij. er Mathie (Mathios — G) messa .ix. er tvæggia postola messa. skall þessa messo æzna zafsta uibr þurt (skall þessa &c. — mgl. G). En þesser .iiij. Seliumannamessa. haluardz messa of Michials (Nicos — G) messa skall þeirra æzna zafsta of eta huit — E. G. ¹³) [þeir dagar þui neftr — E. G. ¹⁴) ne zafsta — tilf. E. G. ¹⁵) Mathie — B urigt. ¹⁶) Mathus — C. D rigt. ¹⁷) Sviptihuns — B. C. D. ¹⁸) þessom — B. ¹⁹) Fra (14) have E og G: sua sem er annar dagr iola .iii. (of) .iiii. [of hin zimti (mgl. — G) En þa er Brættiuu messa. Antuns messa. Paals messa. Blasii messa. Agato messa. Gregorii messa. Annar dagr passa .iiij. of .iiij. Magnus messa. Tvæggia postola messa um varet. trosmessa um uaret. Botolzs messa. Sviptihuns (Sviptihuns) messa. Margretto messa. Mariu messa Magdalens. Olazs messa sidare. Mariu messa sidare trosmessa um haustet. Marteins messa. Clemente messa of Nikulas messa. Ero þesser iamhælgir zririr værtum sem sunnudagr. En ez notor vinnr a þessom dagum. bote haluan annan onri byscupi. [Fylgir þessom dagum manadagræn neftr extir huitu sunnu (mgl. — G) Andres messa of Thomas messa zlygia hinum (zlygia — tilf. G) messodagum. er þar zafsta zririr en eingin nonnhælgr. settið sa .iiii. aurum uibr byskup er a þeim dagum vinnr. En þa ero meðalldagar i jolom. sua sem er .vij. dagr. .vij. .ix. of .x. .xi. .xii. ²⁰) þo — mgl. C. D. E. G. ²¹) reida — C. D. E. G. ²²) halm — B. C. D.

hæims er zingrgulz meffo daghr er talladr. [ero fnyldugir at geyma.¹ at hælgar halde er innan boar ero i lidarofe.

Um fastu um gan(g)daga oc hælgi.

Gagndagha² stulu allr menn fasta till nonns [oc huitt eta.³ nema i passa uitu **25** bere. [En hin þridia dagh az hinum sidaro gagndoghum skall þurt eta. en tua þa er zirir ero eta huit einmeles.⁴ En eighi skall þessa dagha længr vinna en till mid-dags. þui at þa skall till tirtiu ganga. oc zylgia hæl gum domom. En huær sem lenger vinnr. en nu er stilt. gialde halzan annan oyri byscupi.

Her segir hærfa margar nettr ero miklum hærns meffo dags a .xij. mausdum.

Fra þrettanda deggi i iolom. ero [.xij. netr⁵ till Pals meffo. [þadan ero .viij. **26** netr till kyndyls meffo.⁶ [þedan ero tvær netr oc .xx. till Mathie meffo. þedan ero .xvi. netr till Gregorii meffo .xviij. ez laupar er.⁷ þa ero .xiii. netr till Marie meffo. þadan ero .ij. netr oc .xx. till Magnus meffo. þa ero .ix. netr till gagndagens.⁸ þa ero .vij.⁹ netr till postola meffo Philippi et Jacobi. þa ero .ij. netr till krosmeffo. þedan ero .xii.¹⁰ netr till Haluardz meffo. þa ero .xiii. netr oc .xx. till Bolofz meffo. þa ero .vij. netr till Jonsvölu.¹¹ þa ero .v. netr till Petrs völu.¹² þa ero .iiij. netr till Suiphuns völu.¹³ þa ero .vi. netr till Sæliu manna völu.¹⁴ þadan ero .xii.¹⁵ netr till Margrettar meffo. þa ero .ij. netr till Marie meffo Magdalene.¹⁶ þa ero .iiij.¹⁷ netr till Jacobs meffo. þa ero .iiij.¹⁸ netr till Olafs [völu zyrriu.¹⁹ þa ero zim netr till Olafs uölu²⁰ sidare. þa ero .vij. netr till Laxrans völu.²¹ þa ero .v. netr till Marie meffo.²² þa ero .ix. netr till Bartholomei meffo. þa ero zimtan netr till Marie meffo sidare. þa ero .vi. netr till krossmeffo. þa ero .vij. netr till Mathei²³ meffo. þa

Jvfr. Cap. 25. F. II. 31. M. 19. A. 24. Cap. 26. A. 25.

¹) [er þeim fnyldugr at goma — B. [er þeim fnyldugt at geyma — C. D. Fra (21) har E: of myti ut tafa undan buze. of fæg heim tafa. halm beria of hialpa sua buze sinu. en eigi torn up gera of eigi vinna længr en till nonn nema han borte sem zyr er sagt. Fra (21) har G: oc fæg halm beria oc hialpa sua buze sinu oc myti vlt undan buze reida. En engi skall torn up gera oc eigi &c. s. i E. ²) gagndaghin eina — C. D. gagndag hin zyrria — E. G. ³) [oc þyrt (þurt) eta — B. C. D. [mgl. — E. G. ⁴) einmelt — C. D. [of sua þa tua i sidura gagn-dagum. manadagh of tnyredagh (en odensdagh — tilf. G) skall fasta uibr huitan (þurran — G) matt — E. G. ⁵) [.v. netr til Bretteiuu meffo. þedan ero .v. netr til Antuns meffo. en þa ero .viij. netr — E. G. ⁶) [mgl. — E. ved Skrf. ⁷) [er iæmheitagr er iotadægi. er þær nonhæltgr zirir en eingin fasta. en þa er ein natt till Blasii meffo. en þa ero .iiij. (rettere .ij.) netr till Agato meffo. þedan ero .xij. netr till Mathie meffo. ez eigi er laupar. en .xx. ez laupar er. þedan ero .xvi. netr till Gregorii meffo — E. G. ⁸) gagn dags eina — C. D. gagn dags (gagn dags) hine zyrria — E. G. ⁹) Saal. og G. .vij. — de Övr. rigtigere. ¹⁰) .xiiij. — B. urigtigt. ¹¹) Jons meffo baptiste — B. C. D. ¹²) meffo — de Övr. ¹³) Swithuns meffo — B. C. D. E. Snyztunomeffo — G. ¹⁴) meffo — de Övr. ¹⁵) .viij. — E. .ij. — G, begge urigtigt. ¹⁶) Magdalene — mgl. B. C. D. ¹⁷) .v. — B. C. D, urigt. ¹⁸) Saal. og B. .iiij. — de Övr. rigtigere. ¹⁹) [meffo zyrri — de Övr. ²⁰) meffo — de Övr. ²¹) meffo — de Övr. ²²) zyrri — tilf. C. D. E. G. ²³) Matheus — B. C. D. Mathios — E. G, urigtigt.

ero .viiij. netr till Mikials meffo. þa ero .ix. netr oc .xx. till tvøggia postola meffo. Symonis et Jude. þa ero .iiij. netr till alra hēilagra meffo. þa ero [.x. netr¹ till Martæins meffo. þa ero tolf² netr till Elemez meffo. þa ero .viij. netr till Andres meffo. [þa ero .vi. netr till Nikulas meffo.³ þa ero .xv. netr till Thomas meffo. en þa ero .iiij. netr till iola dags.

Um frēdagha fastu oc ymbrudaga.

- 27 Nu ero þeir flēiri daghar med þeim er þyr ero nemyder. er allr hēilir menn oc .xiiij.⁴ vettra gamler. ero skyldughir rotelega⁵ at fasta. sem ero frēdaghar oc imbrudaghar. En ymbrudaghar ero .iiij.⁶ a .xii. monadom. hin þyrsti⁷ i annare uitu þofstu. En adrer i huita sunnu uitu om varet. hinir .iiij.⁸ hēziazt om haustet. þan odensdagh er nestr er extir krossmeffo. Stendr krossmeffo dagr a odensdagh. þa hēziazt ymbrudagar a odens(dagen) [nesta extir.⁹ En ymbrudaghar om vettren skulu vera (i) þridiu uitu iola þofstu. En jola þofstu tiid hēzjt a þan sunnu dagh. er nestr er⁹ Andres meffo. [huart sem sa sunnudagr er þirir Andres meffo¹⁰ eða extir.¹¹ Stendr Andres meffo dagr a sunnudag. þa hēzr iola þofstu tiid a þeim sunnudegi. [Nu er langafasta. er rotelegazst a at fastazst.¹² af ollum þofstum. oc mæst er synd at briota. þui at uar herra Ihesus Christus hēlgade hona. slatzr med sinni þofstu.

Ez madr etr kiot a þeim dagum er han skildi fasta.¹³

- 28 En ez madr etr huit a þeim deggi sem han skildi uid þist fasta. gialde¹⁴ .iiij. aura. nema prestfr loze.¹⁵ [etr han slatr. þa gialde han¹⁶ .vi. aura. [oc sua annan oc hin þridia¹⁷ nema [han verði¹⁸ dagha uillr. eða [uada verk.¹⁹ þa stall till stripta ganga. oc vera²⁰ [sæctar laust.²¹ En ez han etr [þiora þofstu dagha samzast.²² þa hēzr han þirirgort þridi sinum vid menn. en þe sinu vid byscup. I langa þofstu ma

Jvfr. Cap. 27. M. 20. A. 30. Cap. 28. F. II. 41. M. 21. A. 30.

¹) [.xj. — C. [.xj. netr — D begge urigtigt. ²) .xiiij. — C, urigt. ³) [mgl. — C. D. ⁴) .xij. — E. G. ⁵) rettegga — B. mgl. — E. G. ⁶) þrēnir — C. D. ⁷) hinir þyrstu — de Övr. ⁸) [i annare uitu — B. [nesta extir i annare vitunne — C. D. Stendr &c. — mgl. E. G. ⁹) extir — tilf. E. ¹⁰) [þire — C. D. ¹¹) [mgl. — E. ¹²) [Nu a langa þofstu tiid rotligghast at halðaz — C. D. [Nu er langafastu tiid er rotelegast a at halðast — E. G. ¹³) Ingen Cap. Afd. i C. D. E. G., som derimod tilföie: Nu ez madr etr mat sin er han skulde fasta med vatn oc braud. gialde .vi. aura erþibisþopi — C. D. Nu ez madr etr þa mat sin er hann skuldi vatnzasta. þote byþupi .iiij. aura — E. G. ¹⁴) þote byþupi — E. G. ¹⁵) honum — tilf. E. G. ¹⁶) [En ez madr etr kiot a þan dagh einhuern er han skuldi fasta þote — E. [En madr etter þa kiot er hann skuldi fasta þote — G. ¹⁷) [oc sua annat sin oc hit þridia — B. [oc .ij. sinne oc .iiij. — C. D. [sua þo at han tuzfor eða trefor briote af þote .vi. aura þirir huern — E. [þirir huert sinni — G. ¹⁸) [madr þare — G. ¹⁹) [honum verða uada verk þirir — E. G. ²⁰) vere sidan — E. G. ²¹) [sæctaus — G. ²²) [kiot .iiij. daga samzasta þa er han skuldi fasta — E. G.

eigi¹ [daghuillr værda.² En huær sem þa ætr slatr.³ gialde⁴ .iij. merkr. oc ez han ætr annat sinni slatr.⁵ gialde⁶ .vi. merk. En ez ætr .iij. sinni slatr.⁷ þa hezir han zirirgaret⁸ zridi sinum uid alla menn. en ze sinu uid byscup. ez han er hæill of hæill- uita. oc .xiiij.⁹ vettra gamall madr. nema han [naudigr etc. oc haze æighi annan mat till.¹⁰ þa skall han zara till nesta granna sinna. oc gera matar sfipti. En ez þeir synna.¹¹ oc ero zangadr till. þa sete holzrum sfiptum þeim [uttan utlægd. sem hin vere sædr. ez han¹² hezdi ætet tiot. at uilia sinum.¹³ en han zare sem zyrst er zørt. till annara manna. oc [sfipti mat.¹⁴ En sa er ætr þa tvimeles¹⁵ er han stildi zasta. eða vinnr a hæl gum tidum.¹⁶ oc lom æi tros [till gardz¹⁷ hans. þa stande zirir med æineidi at han uissi æi till sandz at [hæilagt vere.¹⁸ eða zofstudagr.¹⁹ oc se synn²⁰ sata. eða gialde sædt extir þui sem daghr er till.

Ez men vinna a hæl gum dagum.

Ez [prestr eða²¹ umbodsmadr byscups tuædz haze stædet mann a verti. a æin- 29 um huærium þeirra²² deghi er hæilagr er þa [sværi han æin æid²³ vndan. ez hann synnar. eða gialde uiti slict²⁴ er uidr ligg. En ez [prestr eða²⁵ umbodsmadr byscups stædr æi mann a verti. þa skall [med þesso hælmitstuidar²⁶ vitni sokia.²⁷ ein skall suæria en tværi sanna. vñ .iij. aura mall. en vñ .vi. aura mall skall ein suæria. en ziorer²⁸ sanna. en þeir stulu uera zyltis²⁹ menn. En sa skall æidstær uera. at el styt þui till guds at el hezir þetta horyrt. oc³⁰ þat hezir zlotet vñ .iij. bora. eða þrimmr zæiri. en æigi veit el huat satt er i.³¹ En ez hin veit sit loghen þa synn han med æineidi.

Þm lozan Alexandr(s) þaza vñ hælgi.

Þetta er su linann [oc mistunn.³² er Alexandr þaue [iattade at gera³³ vñ sild- 30 zifti i Noreghe. at sild skall ziftia huart sinni er [ut lande gengr³⁴ zirir vttan³⁵

Jvfr. Cap. 29. F. II. 29. Sv. 47. Cap. 30. F. II. 26. 27. Sv. 51.

1) engin madr — C. D. E. G. 2) [dögrouillr zara — E. G. 3) tiot — E. G. nodon dagh — tilf. G. 4) borte bissapi — E. G. 5) tiot — E. G. 6) borte — E. G. 7) tiot j langazastu — E. G. 8) zirirgort — C. D. E. G. 9) .xiiij. — E. G. 10) [verbi sua naudstædr (naudstædin — G) at han haze engan annan mat til — E. G. 11) synia honum matar sfiptis — E. G. 12) [sem vidr ligg (liggia — G) oc vere sliu settr sem þeir — E. G. 13) zirir utan utlægd — tilf. E. G. 14) [geri (þar — tilf. E. G) matar sfipti — C. E. G. 15) þuimett — C. D. 16) daghum — B. 17) [i garð — C. D. [sit hælmitis — E. G. 18) [sa dagr var hæligr — E. G. 19) zastæder — G. 20) syn — C. E. G. syn — D. 21) [mgl. — E. G. 22) þessom — E. 23) æid — senere tilf. over Linien i A. mgl. de Övr. 24) [stiri hann sit er syniar med æineidi eða borte slikt — E. G. 25) [mgl. — E. G. 26) hælmit(v)idar — B. 27) [madr fræzua han hælmitstui uitni a þun halt at — E. [madr tuædia hann hælmitis tuidian(ar) vitni a þann halt at — G. 28) .iij. sculu — C. D. .iij. — E. G. 29) zullidar — C. zutæder — D. innaheradz — E. G. 30) at — B. 31) eða eigi — B. C. D. E. G. 32) [mgl. — C. D. 33) [gerde — E. G. 34) [hon tæmr at lande — E. G. 35) uttan — mgl. C.

agætazfto daga. En þesser ero þeir daghar er vndann ero teknir af pauans hende. at eighi se ziffat a. [Exaltacio sancte crucis. Michials messo dagh. Alra heilaghra messo dagr. Andres messo daghr.¹ ziorer hinir² zyrstu i iolom. attande dagr iola. oc prettande dagr. [Annunciacio sancte Marie.³ Pasta daghr. [Inuencio sancte crucis.⁴ Hælga(!) þorsdaghr. Huita sunnu daghr.⁵ Jons messa.⁶ Petros messa. [Olafs messa⁷ hin zyrri.⁸ Mariu messa huartvegia vñ haufstet. En bæde a sunnu doghum oc ollum odrum doghum [se ziff⁹ sild ef gud sendr.¹⁰ oc [up bera¹¹ ef zango hafte er¹² eda nætia. Ef sett¹³ værdr¹⁴ næt [ziri vagha¹⁵ [i brimlönsum.¹⁶ þa bidi þar till þæs er uirt¹⁷ er. En huér þeirra manna er sild ziffir [med löngi¹⁸ a þessom doghum. þa greiði huar¹⁹ af lest huærri vñ tiund fram sem mælt er. oc tale uid þui [stýris madr²⁰ huér oc stipti halzu zatokom monnum. en halzu till kirkju þeirrar en ziff²¹ er i kirkju solnenne. eda gialde²² sem [annat vert vinni þeir a þeim dogum.²³ [En a medalldoghum²⁴ i iolom. þa lade menn sild [a skip zlyti²⁵ oc zesti ef teinar ero adr [till bunir.²⁶ en eighi hogge menn þa teina emzni. ne till²⁷ gere. nema [ædiazft uili. oc eighi hiallrud.²⁸ þessor vert skall [þa þo eighi²⁹ lengr vinna. en till middags. en sild ma zlytia allan dagh.³⁰

Um zatokra manna zifki.

31 En vñ rodr³¹ zatokra manna. þa skall þessor [vera misfunn a.³² at þeir menn er sitia [i fullz husi³³ oc eighu zæra³⁴ buze³⁵ hældr³⁶ en tvau [stýldar hiun bui³⁷ vñ þu eda lugildi.³⁸ oc ziffia þeir. þar³⁹ sem þeir nornta⁴⁰ eglir a þeim doghum er sildziffi⁴¹ er (u)löngd.⁴² þa sædiazft þeir⁴³ eighi. [en etti⁴⁴ till solu. ne till hýrdzlu.⁴⁵ En ef þeir ziffa en mæira þu eighu eda værdr zrelare ziffi. en⁴⁶ nu er löngt. þa liggi laga sæth uid.

Jvfr. Cap. 31. F. II. 27.

1) [mgl. — E. G. Andres m^o dagr — mgl. B. 2) Saal. rettet, hinu — A. 3) [mgl. — E. G. 4) [mgl. — E. G. 5) of trosmossa huartveggia. Mariu messa i zafu — tilf. E. G. 6) uafu dagr — E. 7) uafu dagr — E. 8) [mgl. — C. D. 9) [mego men ziffia — E. G. 10) at lande — tilf. E. G. 11) [bera a land up — E. G. 12) liggir uid — C. D. 13) soft — C. D. 14) værda — B. 15) [j uage — E. G. 16) [oc brimlönsum — B. [i brimlönse — C. D. [i brimlönsum — E. [j. brimlönsum — G. 17) nrtt — C. D. E. G. 18) [aa löngd — C. D. [mgl. — E. G. 19) þeir huérz — C. D. maaskee rigt. han — E. 20) [stýrisamr madr — B. 21) Saal. rettet. ziffir — urigtigt A. zyrst — D. 22) bote stift — E. G. 23) [han haze unnit utlöngis a helgum tidum — E. G. 24) [mgl. — D. 25) [oc zlyti skip — C. D. 26) [gorzuir — C. D. E. 27) teina — E. G. 28) hiallrud — ogsaa B. (hialluid?) [til settar geri — C. D. [þeir vili settiazft — E. G. 29) [engi — C. D. E. G. 30) ut til tuelde — tilf. F. G. 31) utrodr — E. G. 32) [stýpan a geraft — E. [misfunn a geraft — G. 33) [grassettre — E. G. 34) uerra — B. 35) þu — D. 36) hældr — mgl. de Övr. 37) megho vñ bu(a) — C. 38) [mgl. — E. G. 39) þat — de Övr. 40) eta — C. D. 41) ziffi — B. 42) utlöngd — B. löngd a — C. D. eigi löngd til — E. eigi löngt a — G. 43) þau — C. 44) [ef ette er — C. D. [þu framt sem etti er — E. 45) ziffi — tilf. C. D. 46) Saal. rettet. er — A, urigtigt.

Nettar bot Johannis erchibyscops.¹

Siri naudzýnna sakr landzens oc zatotkar. oc imislegrar uibratto.² oc at menn 32 hialpe þui bætr oc giarnsamleghare³ hinum zatotla. þa iattom ver ez gud's holzo [oc lozom⁴ tornn at stera.⁵ Olaz's messo⁶ ærtann þýrra. Mariu messo ærtan huartuægga. En ez madr heuir gort hoylas. eða uidarlass xiri hælghi. þa stáll hæim reida. [oc in bera hoy.⁷ þo at hælragt se. Sua stáll oc oll onnur los þau sem a vegh ero tomen hæim reida. oc [þau in⁸ bera. sem væta⁹ ma granda. eða stuld¹⁰ mege ottazt¹¹ aft. En huar sear¹² þfote stände [kuyr. þar¹³ sem [han er tomen at hælgi.¹⁴

Sua(t) madr ma bera ez skipi. eða ez han komr til kaupstaðar.

Sua er en mælt ez madr komr till kaupangr's. eða uil han i brot þara.¹⁵ þa 33. stáll han bera ez han uill næst¹⁶ till skip's eða ez skipi. oc monaða mat miols. oc annan smors oc læry rillinga. oc bere huart sem uill a ogll. eða i hende ser. at vsædiu.¹⁷ [en þat en tollþært er.¹⁸ eða minna. en æigi læz meiru skipi.¹⁹ nema [byscups haue orloz till.²⁰

Um ræðning a kaupskipum a hælgi.

Kaupskip stáll²¹ æi rydia²² [um hælgi²³ nema [skip's haste see.²⁴ þa stáll up 34 bera. aft vsædiu. or þlodar male. oc sua þar sem æigi getr skip austr²⁵ uart. fott²⁶ þau oll er madr ma [sitia a. a steda uppi.²⁷ eða heuir madr a [rosse uppi.²⁸ oc ma madr rida a ozann. þa er sa ænghu sædr er med þær.

Um þa hælga tima er men mego ækki at soksom gera.

Nu stulum ver sunnudagha.²⁹ hatidis dagha. oc adra hælga dagha. med myklli 35 vnrðingh³⁰ goyma. sem þyr er sagth. [sua at a þeim doghum stáll æighi solia ne

Jvfr. Cap. 32. F. II. 35. Sv. 48. Cap. 33. F. II. 37. Sv. 50. Cap. 34. F. II. 36. Cap. 35. F. III. 20. Sv. 92.

¹) Overskr. mgl. B. tilf. efter C. D. ²) uibratto — de Övr. ³) gior[sam]lighare — C. D. graid[sam]ligha — G. ⁴) [mgl. — B. ⁵) oc alztonar biargha til tuelbz. utan a — tilf. C. D. uidenty. rigt. of alotofar at biarga till tuelbz a allum nonhælgum dagum utan — tilf. E. G. ⁶) vatu — C. D. E. G. ⁷) [mgl. — B. ⁸) [þau ein in — C. D. E. [þau ein — G. ⁹) veðr — C. D. E. G. ¹⁰) stuld — mgl. D. ¹¹) ræðagt — C. D. E. G. ¹²) sear — mgl. C. D. E. G. ¹³) [mgl. — B. ¹⁴) [han nemar hælgr — E. [hann næmger hælgher — G. ¹⁵) or kaupangre — tilf. E. G. ¹⁶) nistu sina — E. G. ¹⁷) oc huzat oc rædrar skip's rædi aft (alt. — mgl. D) at ofetiu — tilf. C. D. bera ma madr of oll þiliu zott. rædre skip's of rædre aft at vsættiu — tilf. E. bera ma madr oll þiliuzor(!) rædra þizo oc rædre aft at vsædiu — tilf. G. ¹⁸) [þo at þat se .gij. ært — E. G. ¹⁹) [ez meira se — D. [meira skipi — E. G. ²⁰) [med orloze bisþups um bodemanns — E. G. ²¹) ma — C. ²²) riöda — C. D. ²³) [a hælguum timum — E. G. ²⁴) [skipoh. ligge vid — C. D. [i skip's hafa — E. G. ²⁵) austr — de Övr. ²⁶) skipzott — C. D. ²⁷) [setia upp a steda — C. D. [setia i steda of sitia uppi a sidan — E. G. ²⁸) [oyt — E. [hoyt — G. ²⁹) oc adra — tilf. C. D. alla — tilf. E. G. ³⁰) hatda oc — tilf. C.

þingh stefnum¹ oc ængan till dauða doma. ne lifams vananar.² oc eighi ríða vinna. nema till þridar oc settar gerðar. þessar tíðir læggjazft oc þar till [.iij. uítur þirir ioll³ .vij. uítur⁴ um langha þofstu. Þascha uítu oc gangdagha uítu.⁵ huita sunnu uítu. oc ymbrudaghar .iij.⁶ þirir Michíals meffo. En allr aðrer [i vitum⁷ ero sofnar daghar. [Ma a þessom tímum⁸ [eigi hælðr⁹ soflia. doma. ne eíða framþlytia.¹⁰ en a hælghum doghum. nema byscup eða¹¹ þroxastf [sea til naudþyn.¹² En um triftin ret oc um allar aðrar þearsofner¹³ þa skall [þan tats efla.¹⁴ er sofl¹⁵ tomr a hond. [oc þiri þe hans¹⁶ a þessom tímum.¹⁷ en at¹⁸ han þae taf þyr. en taf¹⁹ er tallauft²⁰ oyrir sua mylit²¹ sem sofl [uar. oc emþni er till.²² [En eþ sa²³ a bu i herade eða²⁴ huff i kaupangre. þa uardar þat tate þiri han. en þat eítt skall soflia eða sueria um manhælghi [eða þyxt²⁵ eþ²⁶ madr ridr²⁷ mall sit till 'laga. oc²⁸ settar²⁹ eíðar ero. En eþ eíðar værða þestir. flande till suorra³⁰ dagha. sofn³¹ skall eighi hæzia³² a tynðeghi. þui at þimten ber a drottens dagh. En sa er hæzr sofn sína a þessom tímum.³³ þa heuir han þirir þaret sofn sinni. nema han³⁴ sfiote³⁵ a þærnettingh. [eða seþnettingh þeðan.³⁶ En eþ eíðar værða vinnir aðrer er³⁷ nu ero till sþyldir.³⁸ þa er sa seðr³⁹ .iij.⁴⁰ aurum i langaþofstu. en a ollum odrum tímum⁴¹ [holþum odrum oyrri.⁴² [eþ eigi er .iij. aura daghr.⁴³ [eþ madr ma na þrestom.⁴⁴ Eþ madr þærþ till landþþylda sína soflia a sofnar dogum þa skall logh þirir loð þeþta. oc læggia⁴⁵ þimtar stefnumo. oc ryða⁴⁶ huar⁴⁷ [sin vitni⁴⁸ till bolar oc flande⁴⁹ till suorra daga.

1) [Skulu a þessom dagum ængar sofner sofliaft ne þingstæmþnur geraft — E. [Skulu a þeim doghum ængar sofner sofliaft ne þing ne stæþnur — G. 2) vanar — E. vada — G. 3) halþuir manaðhir ioll — tilf. C. D. 4) [sem her þyngia. þyrft sua sem er iola þasfa .iij. uítu. eðr manaðr þirir ioll. of hælðer .vij. daga ott iþuir .gij. dagh. En þa ero þer .ij. uítur er neftar ero þirir þasfa dægi of ut um þasfa uítu. þa er síðare gagndaga uíta — E. [Iola tíð þasfa. oc .iij. vitur eðer manaðer þirir ioll. oc .vij. dagar ott þyr attanda dag. En þa ero .ij. vitur er neftar ero þirir þasfa oc ott um þasfa vitu þa er síðan gagndaga víta oc — G. 5) þascha uítu oc gangd. uítu — mgl. C. D. 6) oc .iij. — C. þeir .iij. neft — E. þeir .iij. — G. mgl. — B. 7) [i vitunni — B. [daghar i vitum — C. D. [dagar i huerri vitu a .gij. manaðom — E. G. 8) [En a þessum doghum sumum skall — C. D. [Ma a þessom þyrnæmdum dagum — E. G. 9) [æingin madr — E. [æingin mann — G. 10) hælðr — tilf. E. G. 11) hans — tilf. E. G. 12) [toþui. oc þeir [sea at naudþyn er till — C. D. [se at noþor naudþyn druge till — E. G. 13) sofner — C. D. 14) [mgl. — B. [tata efla — C. [þann tata efla — D. 15) sofn — E. G. 16) [mgl. — E. G. 17) tíðum — C. D. 18) a — B. mgl. — C. D. 19) tafir (r: toþr) — C. D. rigt. 20) tallaus — B. C. D. rigt. 21) mitil — B. C. D. rigt. 22) [er till gíþuen — C. D. en at han þae taf taf &c. — mgl. E. G. 23) [huart [sem han — E. [hvar [sem hann — G. 24) en — B. 25) [mgl. — G. 26) oc eþ — E. G. 27) ryðr — B. C. byðr — E. brþr — G. 28) eða — C. D. eða þat [sem — E. G. 29) settar — C. D. 30) sofnar — C. D. sofna — E. sofna — G. 31) sofner — E. 32) Rettet hertil fra reiða — B. 33) a hælghum daghum — tilf. B. tímum — B. C. dagum — E. G. 34) þirþote of — tilf. E. þirþote oc — tilf. G. 35) æþr — tilf. E. G. 36) [eða ut þaðan a .vj. netteng — E. G. 37) en — C. D. E. G. 38) þyldir — B. C. E. G. 39) [atadr — E. G. 40) .ij. — C. D. E. G. 41) tíðum — B. C. D. 42) [.iij. aurum — C. D. 43) [En ero .vj. aurar daghar — C. D. [En eigi ero .vj. aura dagar — E. 44) [eþ m. ma na lagha þrestom — B. [eþ m. ma na lagha þestum — C. D. [lagar þasfa — E. G. 45) seþia a — E. G. 46) ryði — B. C. E. G. ríða — D. 47) þar huartueggia — C. D. huartueggia — E. huarietueggia — G. 48) [sinum uítum fram — E. [sinum uítum — G. 49) síðan — tilf. E.

Ez madr etr vatan.

Þat er þui næst. at eta skall [mat allan þan en eigi er þirirboden.¹ þo at þiornn 36
[þeri till dauðz.² eða þirir berg þalle. i uidi³ eða i þænn.⁴ a þio eða a vatn. [i
brunn oc drutnar. þat skall eta. oc þo at naut þlange naut till bana. oc sua⁵ ez
naut þyrkþst i base. eða doryr ez þialding.⁶ eta skall tallz ez þan þeuir etet⁷ .iij.
þyllar oc er þan drepen þidan. [oc sua ez vargr þitr.⁸ eða þundar. en þla skall þud
ez nauti. oc þlin ez þaudi. oc þtera ez alt þat er tennr þaza tekir. oc lasta a uigðu
vatne. [oc alt þat er madr vait þana till. oc æigi þeuir drep⁹ at þana vordet. skall
eta.¹⁰ En uillidyr¹¹ þuart er menn þitta. þista oc þugla. þat skall eta ez uill. [En
ez vrainande þællr i mat manna. eða mungat. þat ma nytta ez uill.¹² oc lasta a
uigðu vatne adr. oc midla ez uid þatofa menn [eztir rade þrest þins.¹³

Þm nauðþyniar manz ato.

En ez madr er þladden a þiollum. eða i ornum¹⁴ [vm langa þofu¹⁵ oc þeztir 37
þan vedr.¹⁶ þa skall eta þuætuitna [þældr en dorya.¹⁷ nema mannen.¹⁸ En þegþar
þan þomr till þygða þa þegþi till þreste þinum.¹⁹ En ez madr þer [vrainan anda²⁰
i mat manna. þat er þirirbodet er at nytta.²¹ þa þaze þan þirir þeer þyrntar²² æid
[ez þan ma þynia.²³ eða þare vllægr. En ez²⁴ lastar²⁵ sua at menn þia at uild
þinni. [oc nytta menn æigþi ez.²⁶ þa [þialde uiftir þinum er a tvæim þioldum.²⁷ eða
þyni uilia þins með þyrctar æidi. [eða þialde .iij.²⁸ aura þyscupi.²⁹ En or vþhlegom
oryri vm þetta mall þa take [þin þiold³⁰ er maten atte. adr en i þyscups þard þange.³¹

Þm þeit oll er men þeita.

Nu er þui næst vm þeit at tala. En þeit ero tuiþallegþ. þau er allr þeita i 38
þirn. oc³² hamþna þiandanom. oc þalda þristilegþa tru. þornmande þuds þodorda.
villialegh ero þau er madr þeittr með uilia þinum. þeua eða þera þa luti þem þan var

Jvfr. Cap. 36. F. II. 42. Sv. 38. Cap. 37. F. II. 43. Sv. 39. 40. Cap. 38. A. 12.

1) [alt þat er eigi þirirþyz — E. G. 2) [þane — E. G. 3) vrbir — B. E. vrbh. — C. D. i uidi
— mgl. G. 4) eða — tilf. C. 5) [mgl. — C. D. 6) þezþing — C. D. E. G. 7) þenget — E. G.
8) [oc sua ez varghar þita — B. [eta þal oc þo at vargar þane — E. [eta þal oc vftan vargar þane — G.
9) þrap — B. C. D. þrap þoff — E. 10) [mgl. — G. 11) viltudyr — G. 12) [mgl. — C. D. E. G.
13) [mgl. — E. G. 14) utonium — E. G. 15) [vri — B. 16) orvedre — E. G. 17) [mgl. — E. G.
18) þyr en þan þeni ez þullt — tilf. E. G. 19) ot (þal þann) take uidr þriptum en þidan er þan orþatadr —
tilf. E. G. 20) [vrain anda — B. [vrainande — C. D. E. [vraint — G. 21) eta. oc þyniar þann — E. G.
22) þyrntar — B. C. D, þer og nedf. þyrntar — E. G, þer og nedf. 23) [mgl. — E. G. 24) þann
— tilf. C. D. E. G. 25) vrainande (vraint — G) i mat þirir man — tilf. E. G. 26) [ot þillir sua uiftir
þeirra — E. G. 27) [þall þan þinum apir þialde uiftir þaluu aukit — E. 28) .ij. — C. D. 29) [En
ez þan þæst at æidi (æidi — mgl. G) þialde þisþupi .ij. aura — E. G. 30) [þan .ij. þiold — C. D. 31) þome
— C. D. En or vþhlegom &c. — mgl. E. G. 32) at — C. D.

æighi þyr stýldr. sua sem menn heita [reinelegha i klauftr þara.¹ eða pelagrims þærd. eða annat at gera þirir guds þatr. sua sem ero olmoso gerdir.² En þo at ollum se þrialst oc sialzualde at heita þui at einu at uili. þa er þo sua naudzsynleght at hæmzyna³ heitin at engom er sialzum louat þeim at brigða ne vmskipta vttan hæilsu tapanar sinnar þalo. nema þat se gort með þyscups⁴ orloze till huærs er þorþrir at þkoda naudzsyn mannzens. oc [sol skiptissens.⁵ ma han i þui þinna huart kaustnen se [þettri. oc gudi⁶ þægeleghre⁷ en siolz heitenn.

Her sægir om alþyns almoso gerð.

39 Almosogerd er hitt mæsta misfunnar verð. huær er þetta gerir retlega [oc með godom uilia.⁸ [þa biðr þonu⁹ [oc þiggr æz gudi misfun sinum giazara.¹⁰ oc stodr sua hans¹¹ þyndir sem vatn stodr æld. En þo¹² at þlestar allar olmosor se i [sialzs valde manzens.¹³ þa ero þo æz¹⁴ þornum hæitum oc þtipan landz laghanna allr stýldughir till þessa olmoso gerðar sem [þær¹⁵ þnlgia. tiunda gerða.¹⁶ sem þyr sæghir. oc at mat þan allan. er bonde oc husþrona stýlðu norþt þaza a Mariu messo eztan.¹⁷ [þall þatolom monnum geza mæssu daghen.¹⁸ oc haue till kirkju. oc late vighia.¹⁹ Sua hit sama stulu allr menn²⁰ olmoso gera a [huitafunnu dagh.²¹ bonde huar oc husþrona sin læiz huart oc [suzll a.²² en æinlonyr madr huær þeningh. oc sua Þons messo dagh. oc Olazs messo dagh. En allr menn er þu æighu ser. stulu gera þornðeild Michials messo dagh. þullr bonde huar þteppu. en æin- virki halza þteppu. oc sua þrestr sem adrer menn. [oc þera till kirkju. oc æinlonyr madr huar þeningh.²³ oc þera till kirkju sem bonde sina olmoso.²⁴ annat tveggia

Jvfr. Cap. 39. F. II. 32. 33. A. 13.

¹) [reinteita i klauftri — B. [i klauftr at ganga — C. D. ²) Fra Capitlets Begyndelse: Nu er þat (þat — mgl. G) þui neft om heit at tala. en heit ero tuezold (tuezalleggh — G) annat naudzsynleggh (f) annat uilia: leggh. vilialeggh heit ero þau oll er madr heitir at uilia sinum at gera eða geza þa tufi er han var æi þyr stýld- ugr. Naudzsynleggh heit ero þau oll er aller men heita j þirn at hamzyna þufanom of halda cristilega tru gorn- ande guds bodord of sua sem men heita reinteita j klauftr at þara (ganga — G) eða pelagrims þærdum eða at gera æithuert annat got þirir (till — G) guds þater. sua ero of almoso gerdir — E. G. ³) eyna — B. C. D. þazua — E. G. ⁴) radhe oc — tilf. C. D. ⁵) [vmskipti hans — E. [vmskipti a at gera — G. ⁶) [gudi þetri ædr — E. [þettra gudi oc — G. ⁷) þetteligghare — C. D. þetteligghra — G. ⁸) [með guds vilia — B. [of með godvilia — C. D. E. [með godvilia — G. ⁹) [þui at þon biðr — E. [þui at hann biðr — G. ¹⁰) [oc þiggr guds misfun sinum giazara — B. [misfunnar æz) gudi sinum giazara. oc þiggr — C. D. [misfunnar æz gudi þapara uarom of þiggr — E. [misfunnar æz gudi alzualbande oc þiggr — G. ¹¹) manzens — E. G. ¹²) þater þess — E. G. ¹³) [sialzs manz valde — B. [sialzs huars valde — C. D. [huars manz sialzuelði — E. [huars vare sialzuelði — G. ¹⁴) i — C. E. G. ¹⁵) Oprindl. huær, men u er un- derstreget — A. ¹⁶) [huær þnlgia. tiunda gerð — B. [þær þnlgia. Tiundar gerðhir — C. D. [þær þnlgia. þyrft um tiunda gerdir þinar — E. ¹⁷) þyrta — tilf. E. G. ¹⁸) messoþagen — mgl. D. ¹⁹) [þa þall han till kirkju þazua a messo þagen nefta æþtir of lata uigia of geza þatolom mannum — E. G. ²⁰) þondr — E. G. ²¹) [æinhuærn þelgan dagh om varet — E. G. ²²) [a þugll — C. ²³) [mgl. — C. D. ²⁴) Istf. þn læiz huart &c. haue E og G kun: þitt huær sem listar.

skall huar¹ geua olmofo eda þiggia. En þa er þallazft lætr. gjalde halþan annan
 oryri byscupi.² [en halþan oryri þirir peningh huern.³ En umbodþ madr byscups skall
 næmþna sua marga menn at sfipta með seer. sem han ser at þærþ. En sliu sedizft
 þa er næmþt⁴ sem [han gerði eigi deild sina⁵ en þa halþu meira er næmþna sfilði
 oc næmþnir han eighi. [Sama mall a prestir þar sem⁶ eighi er annar umbodþmadr
 at tirti. En eþ izir þiordu eda⁷ ear eda þioll er at þara. oc lomþft madr þram
 eighi [at næmþdar deghi.⁸ þa tome han næstann hælþan dagh eþtir. [er þort er.⁹
 oc syni með ein eidi. at han matte eighi þirir oxvedre lomazft.¹⁰ oc se [þa sygn(!)
 saka.¹¹ eda gjalde viti¹² einloþpis madr sem bonde. En sua skall eidþaþr vera. at
 eighi uildi han þengat þara¹³ a þeim deghi till þangs¹⁴ at sua þoro vedre. Sama
 sect¹⁵ liggir uid eþ madr greiðir eighi Olazþ tornn.¹⁶

Um hjuþþaps band oc lyfing a þui er madr þæstir ser hono.

Hjuþþaps band uar [eþ andværdi¹⁷ [þirir syndena¹⁸ sfiptat millom karls oc 40
 tono. eþ [gudi sialþum¹⁹ i paradiso. at þat sfilði uera syndaþaus þelagsþþapr till
 getnadar eþspringis.²⁰ uttan saurganar²¹ [oc bruna loþþirndar.²² oc²³ alrar [þorgh-
 anar oc þottar²⁴ burðarens²⁵ eþ þau heþði eigi syngazft.²⁶ En eþtir syndena uar
 sua sfiptat þat uttan paradisar. at siullæitr vloþþbar²⁷ loþta girndar. þramlutr²⁸ i
 saurlizis rasan. sfilði aþlakazft með somelegho sambande heilags hjuþþaps.²⁹ oc eþ
 þui syngazt þa saurlegha.³⁰ [er með þui³¹ þær eigi retlega. oc goþmir eighi roþe-
 legha.³² En huær sem seer uill tuenzangs³³ læita. þa skall³⁴ með aþhþggiu³⁵
 oc godre þorsio bidia seer þæirrar moþnar eda tono [er eighi se³⁶ meimbughir a. oc
 eþ giþtingar manne semer³⁷ þat reað uid þan er þidr. þa skall han tala uatta tua
 með ser. eþ hins hende er [þa uill.³⁸ oc [þera honum³⁹ tunnighan þan mann er

Jvfr. Cap. 40. M. 23. A. 16. 17. 18.

1) gera — tilf. C. D. E. G. 2) erþibisþupe — D. 3) [mgl. — C. D. E. G. 4) nemo — B.
 nepndir er — C. D. nemo er of uill ei sfipta — E. G. Altsammen Misforstaaelser af nemo. 5) [hin er
 eig gerde deild sina — B. [han gerði eigi deildena. eþ han næmft — C. D. [hin er almofo gerð þælli — E. G.
 6) [Stall of prestir sfiþdugr vera at næmna eþ — E. G. 7) oxorar — tilf. E. G. 8) [a anemþdan dagh —
 E. G. 9) [at þoro vedre — E. G. 10) þara till — C. D. þara — E. G. 11) [þa sygn saka — B.
 [sataþaust — C. D. [þa sakaþaus — E. G. 12) haluan annan oryri sua — E. G. 13) þæret — B. lomazft
 — E. 14) r. — E. tirti — G. 15) Saal. rettet; sirt — A. 16) toll — G. 17) [at þorno — E. G.
 18) [mgl. — C. D. E. G. 19) [guds tagum — E. G. 20) eþspringis — mgl. G. 21) allþ saurlizis
 — G. 22) loþþaginnis — E. [mgl. — G. 23) uttan — tilf. E. G. 24) [þorghar of þottar — B. C. D.
 [þottar of þorghar — E. G. 25) burðarens — mgl. E. 26) Adam of Eua — tilf. E. 27) vloþþbar —
 B. C. D. vloþþbr — E. G. 28) þramlutar — E. er þramlutr — G. 29) hjuþþapo — B. 30) þarþega
 — E. 31) [er þu — B. 32) [mgl. — G. 33) hjuþþapo — B. 34) teita — tilf. D. 35) aþhþgli
 — B. C. D. 36) [eþ engi ero — C. D. [er eingi ero — E. G. 37) þær — B. þynift — C. D.
 38) [þidr — B. moþnar eda tono — tilf. E. G. 39) [þera henne — B. [þera henne — E.

bidr.¹ oc þetta att ez honn uili zylgia þui vmreðe. er þa læggr zrir hona. er þa a þorræðe hennar att loghum. oc ez honn iattar þui. þa se nemzdr uattar uid. oc þæs i millum [se ræzlat.² at æingi³ zinnizft mæinbughir a. oc lyft i kirtiu sem sidar seghir. oc er þa væll ez sua er gort. En ez þeim synzft bradare at rada.⁴ oc frammare att at gera. zyr en lyft er. þa er lozat at handsælia ez uill. a þessa lund. þat zæft undir handsale otkro. att mit sculum hiunskap⁵ saman tængia at guds loghum. oc hælighra zædra setningh. oc ez sua er gort. þa [ero þetta rethlegh⁶ zæftar mall. [heit oc uphaz till hiunskaps bandz⁷ en sumir kalla handzestingh oc er nu naudzynleghit at lyfa.⁸ zyr en annan vægh se zæft. Nu ez ængi zinnazft meinbughir a sidan lyft er oc randzalat. þa stall þa halda i hond moyar eda tono⁹ [sem ser stall¹⁰ zesta. oc mæle þeffor ord. þat zæft undir handsale¹¹ otkro. at et zæftir þit [mæz .N.¹² till æignar tono. at¹³ guds loghum¹⁴ oc hælagra [zædra setningh.¹⁵ [eda sua. Et tæz þit mer till æighinnar tono. ezrir guds loghum.¹⁶ [eda þuilikom ordom er byrta nalegha¹⁷ samþycth.¹⁸ En þeffor zæftingh er ei at æins [zæftar mall.¹⁹ hældr bundin²⁰ hiunskapr. sua stærklega.²¹ at²² þo at annar zæfti hona sidan.²³ með somum ordum. oc gere brudlaup till. með zulltomnad²⁴ lifams losta. [oc þo at han²⁵ haxe sua²⁶ annarar²⁷ zyr²⁸ zengit.²⁹ þa uærða³⁰ huartvæggia þeffor sundr seghiazft.³¹ en hit a at haldazt at guds loghum er zyr uar sagt³² mæinbugha lausth. Hozra stulu oc godr³³ menn iazrdi tono þeirrar eda moyar sem zæftth vædr. oc ord³⁴ þæs er zæftir ziri þui at þat er zorbodat az guds holzu. at noloz madr zæfti³⁵ moy eda tono naudga. En ez þu er [sua er zæft³⁶ [læggr samþycth [sua oc iazrdi³⁷ [i zodur gard oc hans uald.³⁸ eda annars giptingar manz. oc seghir sua. þetta³⁹ stall [gort

1) þa uill — B. þa stall &c. — mgl. C. D. hennar — tilf. E. 2) [stall þroza — E. G. ezrir — tilf. C. 3) æigi — B. G. 4) rade — C. D. 5) hiunskap — B, her og nedf. mgl. — C. D. saman binda of — tilf. E. 6) [ero þau rett — C. [ero taw retlig — D. [er þat retlegt — E. G. 7) [heitt hiunskaps upphaz till — C. D. [eilir þat hionskaps uphaz — E. [heilir þat hiunskaps huzhaz(!) — G. 8) [tonsa þetta — E. 9) þeirrar — tilf. E. G. 10) [sem han stall ser — E. 11) handlaghe — C. D. 12) [mer — B. E. G. [mit — C. D. 13) ezrir — C. D. E. með — G. 14) of manna — tilf. E. 15) [kirtiu — C. D. [zædra stipan — G. 16) [mgl. — C. D. 17) tonga — C. tanga — D. 18) oc hon suarar et taz þit mer till æighins manz eda iatte með nalegre samþycth — tilf. B. En hon sware. Et tæz þit mit till eignar manz. eda oc iatte með naleghre samþycth — tilf. C. D. [ædr þuilikom ordom er birti beggia þeirra samþycth. en hon stall suara. Et tæz þit mer till eignar manz ædr iatte meðr opænbæze samþycth — E. G. 19) [mall — C. D. [æingald malurffa — E. 20) er þat zæftbundin — E. 21) stærklega — B. E. cristligha — C. D. Fra (18): er þat þa samanbundin hiunskapr sua stirliga — G. 22) of — C. D. 23) hanom liguandes — tilf. G. 24) zulltomnom — B. D. zulltomnum — C. zulltoman — E. G. 25) annar — C. D. E. 26) samutund — B. C. D. samuleid — E. 27) annars manz tono — E. 28) zyr — mgl. B. C. D. E. 29) [mgl. — G. 30) vædr — E. 31) stitaz — C. D. at stitazft — E. G. 32) gort — C. D. at (med — G) lagum gort ez þat er — E. G. 33) .ij. stiritir — E. tuair eda zæiri stiritir — G. 34) stitord — B. C. D. E. G. 35) [er — tilf. E. 36) [zæft er — C. D. E. G. 37) [iahzrdi oc samþycth st zæz — G. 38) [i zadur vald — B, dog har imellem disse 2 Ord opr. staaet: gard, hvilket imidlertid er overstreget, som det synes, samtidigt. [oc zodhur vold — C. D. [i zaudur sine uald — E. G. 39) þat — E. G.

vera¹ e² þadr minn uill. eða þa maðr er honn nemznr till. þa a³ þat samband eðli at⁴ halda⁵ þyr en þa iattar. en⁶ honn [heuir sit rad i uald gezt.⁷ oc sua⁸ þo at með somum ordom oc samþyct [nalegs tima⁹ værða hornn .vij. vetræ gomull saman bundin.¹⁰ þa er þat þæstar mall. en æighi¹¹ bundin¹² hiunskapr. nema þau samþycti sua. síðan en honn er .xii. vetræ. en þan .xiiij.¹³ þa ma þan hiunskap æigi¹⁴ stilia nema þui at æins. at annat huart þeirra gange i klaustr. oc þione þar æuelegða gudi. oc ma þat þa sem extir er i þeroldenne¹⁵ læita ser þorraða¹⁶ e¹⁷ litar. En e¹⁸ þau haza¹⁸ saman tomet att lifams lofa. þa megho þau eighi¹⁹ stilia²⁰.

Þm brullaups gerð.

Sægin se²¹ þæst kona. oc brudlaup [till gort²² innan [.xii. monaða²³ naub: 41
zynnja lauft. En þær ero naubzynnjar e²⁴ maðr er siutr eða saar. eða værðr þan vetræ
sete vttan landz þirir vilia sin²⁴ oc sanne þat æineidi. oc þræ hennar síðan.²⁵
[innan nesta misseris²⁶ er þan tómr heim. En e²⁷ þan þræ hennar²⁷ eigi sem nu
er stilt.²⁸ þa sedizst þan uid byscup .xii. aurum. en gjalde nanasta²⁹ þulrette. e³⁰
þan lægst með henne þirir brudlaup. nema þon haza þrestom völdet. En þrestar³⁰
stulu gera soþnar³¹ monnum sinum³² stæmznr³³ till brudlaups gerðar. oc stall þo
gera brudlaup. at a³⁴ þlondu gere. En ængi stlybuzst till at gera brudlaup sit með
mæirum tofnaðe en þon þidizst³⁴ þor till. En þirir brudlaup stulu þau till kirtiu³⁵
þara. oc lata þusa sil. [oc tala³⁶ með goðznsi³⁷ oc litilæte hatidlegða³⁸ blæðjan
a³⁹ þreste³⁹ [sem þyr⁴⁰ haza æi bæðe eða annat huart [þusat verit eða blæðjat.⁴¹

Æz mæinþugir zinnaz i þiuskap manna síðan þau koma saman.

Lönileghr hiunskapr er þorbodadar a⁴² þælþum þæðrum. oc þirir þui er stlipat i 42

Jvfr. Cap. 41. F. III. 12. Sv. 66. Cap. 42. A. 16.

1) [uera radh mit — C. D. E. G. 2) er — E. G. 3) ma — E. G. 4) at — mgl. E. G.
5) gízuir ianrði till — C. D. geztur ianrði till — E. G. 6) er — B. C. D. E. G. 7) [h. sit ianrði oc
vald (rad — D) i hendir þengit — C. D. [geztur sína samþycti i uald — E. [hazde sit umbod adr þengit .j.
vald — G. 8) sua — mgl. C. D. stall — tilf. E. 9) [mgl. — E. oc sua &c. — mgl. G. 10) gízuen — C.
tængd — E. 11) er — tilf. C. D. 12) bundin — mgl. E. G. 13) vetræ — tilf. B. E. G. 14) engi
— C. D. æingin — E. G. 15) hæiminum — B, som derpaa tilf. i ortoze. 16) þorraðhis — C. D. E. G.
17) uill oc þet — tilf. C. D. þui — tilf. E. G. 18) notot — tilf. B. C. D. E. G. 19) meðr æingu mote
— E. m. æingu — G. 20) e²⁰ þat er meinþuga lauft — tilf. E. G. 21) er — E. G. 22) [stall till
hennar gera of gort vera — E. G. 23) [manaðe — C. 24) [at ouilia sinum — C. D. [þirir vttan vilia
sin — E. [uttan vilia sine — G. 25) [hazue gort brudlaup till hennar — E. G. 26) [þet nesta sumarit — C. D.
27) [gerer — E. G. 28) [aght — B. G. 29) Her er i A oprindelig indskudt: með (nid?), hvilket Ord
dog igjen siden er understreget; nanasta manne — C. D. giptingar manne — E. G. 30) þrestups umboda
men — E. G. 31) soþnar — mgl. E. G. 32) sinum mgl. — E. G. 33) stæmznu — B. C. D. E. 34) er
— E. 35) kirtiu — mgl. B. 36) [mgl. — E. 37) goðznsi — B. goðznsi — E. 38) handlegða — B.
handþelita — C. hatidelig — D. of andlegre — E. [þoman með litilæte oc andaliga — G. 39) þau — tilf.
E. G. 40) [e⁴⁰ þau — C. D. 41) [blæzzat verit eða þusat — B. C. D. [þusat — G.

guds logum. at þau sem uilia loglega saman bindazst. skulu lysa lata adr en [band
zulgerizst. sofnar presta sina¹ openberleggha i kirkju .iij. sunnudagha. eða sua longum
stæmznu degghí [till skipadom.² at þeir sem skill uitu a. meghe till toma. oc seghí. ez
þeir uita notora mæinbugghí a. oc æi sídr læiti prestannar eztir [ez þat meghe notot
talma.³ en ez þatt zinzt. þa skall prestren zírírbiöda samann at binda. zyr er prouat
er huat ez þui meghe gerazst. En þa a han ænga sot⁴ [till zear. eða tona⁵ uid
giztingar mann. zyr en þat mall er lyst⁶ att loghum uid byscup. En ez han zærr
hennar. þa [sediazst þeir badr⁷ .xii. aurum⁸ huar⁹ þeirra nema honn æighi siolz
[att rada zírír¹⁰ seer [þa sedizst honn sem zorrædes madr skildi ælligr.¹¹ En þeir
sem mæinbugghí uissu oc lysingh hoyrdu¹² seghia¹³ æighi till zírír brudlaup. þa
skulu þeir eði þar om hoyradzst sídan. En ez hiunstapr bindz saman med notorum
mæinbugghum oc¹⁴ æighi lyst. eða¹⁵ sídan¹⁶ binda. oc¹⁷ mæinbugghir toma up. þo
at þau¹⁸ uiti æighi. þa skulu þeirra¹⁹ bornn 'er sua ero²⁰ samtængð [vlogleggh
verða.²¹ þui at þau uildu æighi mæinbugghí uifa er æi uildu adr²² lysa lata. oc
sua hitt sama þeirra bornn er bæde uitu²³ mæinbugi i [sambande sinu.²⁴ þo at þat
see²⁵ [openberleggha gort²⁶ med [zírír zarande²⁷ lysingh. En ez mæinbugghir toma
up sídan [i þeim hiunstap. er adr heuir logleggha lyst²⁸ verit i kirkju. oc vissu
menn²⁹ eði till þæs. þa er þau bundu samann sin hiunstap.³⁰ þo³¹ skulu³² þeirra
bornn logleggh³³ uera þo at þau værði [ffiliazst att.³⁴

Er sofnar preste glömir at zírír biöda.

- 43 Nu glömir³⁵ sofnar prestr at zírírbiöda saman³⁶ binda lögnileghan hiunstap.
[eða dnyræst³⁷ at vera at þeim brudlaupum en æigi heuir adr lyst verit sem zyr er
sagth.³⁸ þa [skall honum zírír biödzst³⁹ messo songr .iij. vetr. En ez notorer vilia

Jvfr. Cap. 43. A. 16.

¹) [samband gerist zultompligha ez sofnar preste sinum — C. D. [samband þeirra gereft zultomlegt ez sofnar preste sinum — E. [samb. þeirra gereft ez s. preste sinum — G. ²) [til settum — B. [mgl. — E. ³) [ez þar megghí notot mein (talm — D) a zinnaft — C. D. [ez þat mege vera eða notot talme — E. [ez þat mege vera e. notot talma — G. ⁴) [sotn — C. D. E. ⁵) [til tono eða zear — B. [till zear eðir tonu — C. D. ⁶) [onft — B. C. D. E. G. ⁷) [sediaz þau — C. D. [setstifst han — E. G. ⁸) uidr byscup — tilf. E. G. ⁹) huat — C. D. E. G. ¹⁰) [rad a — E. G. ¹¹) [mgl. — E. G. ¹²) oc — tilf. C. E. G. ¹³) sagðu — E. G. ¹⁴) er — tilf. C. D. E. G. ¹⁵) of dirzuaft men — E. eða d. m. — G. ¹⁶) at — tilf. B. dnyræst saman at — tilf. C. D. saman at — tilf. E. saman — tilf. G. ¹⁷) er — E. ¹⁸) han — E. G. ¹⁹) þau — C. D. E. G. urigtigt. ²⁰) uerða — C. D. E. G. ²¹) vera — C. D. [ologleggha eigi ffilgeten vera — E. G. ²²) adr — mgl. B. C. D. E. G. ²³) vissu — B. E. G. ²⁴) [sambunade sinum — C. D. [samtuamo sinni — E. [somanuamo sinni — G. ²⁵) sídan — tilf. E. G. ²⁶) [openberlegt — E. G. ²⁷) [znr[ag(b)re — E. G. ²⁸) [er loglega hezuir lyst — E. ²⁹) þau — B. E. G. mgl. — C. D. ³⁰) hion: þapsband — E. G. ³¹) þa — B. E. G. ³²) þo — tilf. E. G. ³³) ffilgeten — E. G. ³⁴) [at ffiliaz — B. D. E. [ffiliazst — G. ³⁵) gormi — E. G. ³⁶) at — tilf. B. E. G. ³⁷) dirzig — B. C. D. [Dirzui of æingin prestr — E. G. ³⁸) Of ez þeir halde þat eigi — tilf. E. G. ³⁹) [er þeim zírírbiöden — E. G.

talma logleght samband með illvilia. oc [ronghu uplofte.¹ þa skulu þeir [eighi missa hæmyðar hēilaghrar² kirkju. [oc suare þo laghar sæct uid þan sem han talade³ till.⁴ En huær sem mote skipan oc þorbode hēilaghrar kirkju bindr hiunskap saman. þo at mæinbuga laust see. þa skall han storar strixtir tala xirir.

Þer segir um hordoma i hiunskapp.

Nu ez hiunskapr er fulltomen með lifams losta. þo at eighi see brudlaup gort. þa 44 ma þan⁵ engi lutr⁶ skilia. En þo ma xirir hordom [þat hiuna⁷ [sem mæinnlaust er⁸ skiliazst [at samvero⁹ [uid þat er hordom dryghir¹⁰ extir byscups dome. oc liua sidan ræinleggha.¹¹ skulu þau [er bæde briota.¹² naudgazt með þorbode till sættar¹³ oc samvero.¹⁴ En huær sem vœit¹⁵ tonu sina haxa¹⁶ horat. oc samþyðir han henne sidan [vm sinn¹⁷ vm¹⁸ lifams losta. þa ma han eighi skiliazst uid hana.¹⁹ En ez hordomr er loynilegr oc vprouadr. þa meggho þau eighi skiliazst xyr en prouat er xirir byscupi. þui at huarke ma ræna annat sinni skylbu vtan doms²⁰ oc sannar prouanar. En ez han vældr at þau meggho ei saman vera.²¹ þa haxe honn xee²² sit oc tillgioz. [sem hæll skildi þau.²³ En þat þeirra sem æinzaldan hordom dryghir. sedizst .xii. aurum uid byscup. tona ez sinn xee. en eighi bonda sin. oc skall þat uyrda i hēiman xylgiu hennar ez þau værda sonn at með vatta tua. [eda er honn²⁴ barns hauande. En [þat skall²⁵ vera sionar vitni. þat²⁶ er skirskotat er vndir. En ez þat er eigi till þa ma solia með hēimiliskuidar vitni. oc [skall þa²⁷ standa xiri með lyrtitar²⁸ æidi. Nu er þat æinzaldr hordomr en²⁹ madr tætr einloypa tonu vndir sina eignar tonu. Of sua ez tona tætr einloypann³⁰ mann vndir [sinn eighin mann.³¹ En þat er tuæzaldr hordomr. ez madr a ser eighinn tonu. oc tætr ser annars manz eignar tonu. oc [ez tona a ser eighin mann oc tætr annarar tonu æighin mann.³²

Jvfr. Cap. 44. M. 26. A. 18.

¹) [rangtæte — E. G.   ²) [hæznder tala ez hēilagre — G.   ³) Saal. rettet fra tala — A. talmade — B.   ⁴) xirir — B. [mgl. — C. D. [xirir sina atggi — E. [vegnan x. [atggi — G.   ⁵) þau — C. D. E. G.   ⁶) madr — B.   ⁷) [þat hionatagh — E. [hiunatagh — G.   ⁸) [meinalaust — C. D. [þo at mæinbugalaust se saman tomen — G.   ⁹) [at samuist — E. [oc skiliazst at samuist — G.   ¹⁰) drygdi — B. C. D. haxar drygt — E. [mgl. — G.   ¹¹) ælligr — tilf. B. E. Ællighar — tilf. C. D.   ¹²) haxua brotet — E. [mgl. — C. D.   ¹³) sættar — C. D.   ¹⁴) samuistar — E. G.   ¹⁵) uæner — E. [egir — G.   ¹⁶) at hon haxue — E. G.   ¹⁷) [mgl. — C. D. E. G.   ¹⁸) at — B. með — E. G.   ¹⁹) sidan — tilf. C.   ²⁰) profo — C. D.   ²¹) I A opr. toma, hvilket Ord er overstreget med Rødt og i Margen med samme Haand og Blek skrevet vera.   ²²) mgl. — C. D.   ²³) [æptir þui sem skilti uar — E. G.   ²⁴) [en hon er — C. D.   ²⁵) [þau skulu — C. D. E. G.   ²⁶) þat — mgl. C. D. E. G.   ²⁷) [þat skall — C. D.   ²⁸) lyrtitar — B. lyrtitar — C. D. Rettet til lyrtitar med nyere Haand; det opr. ulæsel. — E. mgl. — G.   ²⁹) er skiltuangadr — E. G.   ³⁰) mgl. — C. D. E. G.   ³¹) [bonda sin — C. D.   ³²) [samuist ez tona tætr annan man vnder sin bonda — G.

Um þær nettr er æigi ma brullaup vera.

- 45 Engum tíma er þeirrbodet lono at þæsta með rettom stílum. En lono ma eighi þa með lífams lösta eða brudlaup gera þra¹ iola þofu oc vt om joll.² oc þra þui. er niu uitor ero till þassa. oc vt om þassa uifu. þra gagnðoghum oc vt om huitasunnu uifu. æigi a imbrudoghum. oc a engum þeim ðoghum er þastat er om morgonenn eptir. eða hælighi halðet. Nu þa er þær lono a sunnu nott [eða a æinhuærrí nott þærri en iamdyr er sem sunnu nott³ eða a imbru nattom. eða om langha þofu. þa er sæðr .xii. aurum uíð þyscup. En eþ þær a oðrum nattom. [en þyr varo talðar.⁴ þa [seðizft .iiij. aurum.⁵ oc gange⁶ till scripta oc þote uíð gub.

Um æiginkous born þo at æigi se brullaup gort.

- 46 Þatt ero gubð loðh om oll tristin lond. at þæstar lono bornn ero loðhleggh alþloftar. þo at æi see brudlaup gort. oc sua⁷ er [þraþr oc⁸ mattr hiunstaps bandþ: ens. at þau bornn er maðr a með þrillu sinni⁹ oc þestir hann hona¹⁰ mæinbugha lauft. værða æignar lono bornn. huart sem [notot værðr getit¹¹ eptir¹² þestingh eða eði.¹³ En eþ maðr geter barnn uíð annare lono liuande husþronu sinni. þa megho þau eighi loðhleggh værða. þo at han þae hennar síðan. Með oðrum hette megho oc þrillu bornn loðhleggh værða. till ærþða. með ætlaeðingh sua sem i loðum seghir.

Um þrenþemes spæll.

- 47 Þat er nu þui nest at ængi ma sína þrenðlono eða síxlono þa till æighinnar lono. eða at lífams lösta háða. Heuir maðr þrenðlono sína [eða síxlono¹⁴ at¹⁵ þiorda manne þra þyðþfinum. iamþaret att telia. þa stulu þau stiliaþft. oc gialde þyscupi mort. oc gange till stcripta. Heuir han þrimenningh sin. [att lífams lösta.¹⁶ þa stulu þau stiliaþft. of gange till scripta. oc gialde þyscupi [.x. aura.¹⁷ Tætr maðr at lífams lösta. þystrungh sin¹⁸ eða þroðrongh.¹⁹ þa stulu þau stiliaþft. oc ganga till scripta. oc gialða þyscupi .xii. aura.²⁰ En eþ maðr tætr at lífams lösta. [þoður modor. þoður þystur. modor modor. modor þystur. sunar ðottor. ðottor ðottor. broðor ðottor. eða þystur ðottor. þa stulu þau stiliaþft²¹ oc ganga till stcripta.²² oc gialða

Jvfr. Cap. 45. F. III. 9. Sv. 63. M. 27. A. 19. Cap. 46. M. 24. Cap. 47. M. 30. A. 20.

1) þui er heyr — tilf. C. D. E. G. 2) .viiij. ðagh þra .xiiij. ðeghi — C. D. .viiij. ðaga þra .xiiij. ðegi — E. G. 3) [mgl. — C. 4) [mgl. — C. D. E. G. 5) [ero .iiij. aurar — C. uíðr þyscup — tilf. E. G. 6) þau bæðe — tilf. B. 7) mitill — tilf. B. C. D. E. G. 8) [mgl. — E. 9) Saal. alle de Övr. þgni — A. urigt. 10) síðan — tilf. E. G. 11) gort — B. [þau ero geten — E. G. 12) þirt — C. D. E. G. 13) eptir — E. G. 14) [mgl. — C. D. 15) lífams lösta — tilf. B. 16) [at lífam — B. [mgl. — C. D. E. G. 17) [mort — E. oc gange till stcripta — tilf. G. 18) sína — B. 19) eða háþbroðrungh — tilf. C. D. 20) oc gange till stcripta — tilf. G. 21) [þoður modþir. eða þoður þystir. þa stulu þau stiliaþft. ðottir ðottir. þystir ðottir. modir modir — C. D. 22) oc þoti (þota — D) uíð gub — tilf. C. D.

byscupi .iij. merkr.¹ En þo² huæroitna þar sem hiunskapr er saman bundin. þa megho þau æi stiliazst nema med vmdome³ byscups. loglegghre prouan [zirir haxdre.⁴ Nu ez bygðar zlon⁵ er. at madr heuir zrendlono sina eda sizlono ziorda manne [zra sydzskinum⁶ iamzaret. þa geze byscups [umbodz madr⁷ honom sol a þui.⁸ oc stæmzni honum þingh till reylanar⁹ med skyldmenne huartvæggia. þeirra er [hiun¹⁰ ero.¹¹ Kandzsale mæinbughi oc teli zrendzeme zra sydzskinum tvæimr. oc stæmzni þeim badom hiunum þædan till byscups. eda till þæs hans umbodz mannz. en han heuir [zir stich¹² stipat med vitnum¹³ sinum. ez han [læzst monnum megha uidr toma.¹⁴ oc sua þo at han tallezst ænghi haua. en [bauggildis menn eda nærgildis menn.¹⁵ stulu [bera zrendzemi þeirra sundr.¹⁶ [at han meghe eigi hona¹⁷ haxa.¹⁸ oc ez [þeir ero¹⁹ ottan zyllis oc innan lagha vara. þa skall han²⁰ gera þeim sua langa stæmzno [till þengnugh²¹ sem orskurdr²² skall [a þui male²³ gerazst.²⁴ at þeir²⁵ meghe zara²⁶ tviueghis. En ez huarte er till [bauggildis menn eda nærgildis menn.²⁷ þa nemzni byscups umbodzmadr²⁸ bondr²⁹ tolyz hina bæztu. [innan zyllis.³⁰ en þau haxe .ij. [æz þeim³¹ till dome med³² ser. en umbodz madren³³ haxe med seer stilarit³⁴ vitni. þau³⁵ sem ziri honum [haxa talst.³⁶ En ez zirir domara toma fram³⁷ loglegghar prouanar at sua er styllt.³⁸ at³⁹ sa er kononnar hezir zengit ma æighi monnum medall toma. oc hezir han þo openberlega zengit hennar. [oc brudlaup till gort.⁴⁰ oc adr en hann zengi logleggha lyst i⁴¹ lirkju sem zyr seghir. þa stulu þau huarte striptir zirir taka ne giold.⁴² þo at þau se⁴³ skyld.⁴⁴ med⁴⁵ dome. ez þau stilia þat vndir æid sin. at þau uissu æighi mæinbughi⁴⁶ þa er þeirra samgangr uard. Nu⁴⁷ ez þau byggia sidan samann er⁴⁸ þau ero stillb. þa ero þau sæd zirir mæinsore. oc scriptroz uid byscup. of gere byscups umbodz madr þeim stæmznu [vndir uatta tua.⁴⁹ till byscups vmdomes⁵⁰ at læidretta mall sit. oc taka med⁵¹

1) En ez madr tætr &c. — mgl. E. G. 2) mgl. — B. E. G. 3) dome — C. D. E. G. 4) [zire zarande — C. D. 5) zlut — C. D. 6) [mgl. — B. C. D. E. G. 7) [armadir — C. D. 8) þui — mgl. E. G. 9) undanzorsto — E. G. 10) hiuna — B. E. G. 11) [hia varo oc — C. D. 12) [zir sit mall — B. [z. þuilit mall — C. D. [om — E. [mgl. — G. 13) vinum — C. D. 14) [i. m. m. millum toma — B. [i. monnum madhall toma — C. D. [uænest notorum — E. [uænez notorz — G. 15) [zrendr of æel men þeirra (þeirra — mgl. G) — E. G. 16) [zrendzeme þeirra sundra — B. [zr. þ. i sundir stilia — C. D. [zrendzemi (þeirra — tilf. G) sundr greina — E. G. 17) þa tono — E. 18) [huart. h. ma þa tono haxua en æi — G. 19) [þau ero atlad — E. G. 20) (byscups) umbods madr — E. G. 21) [t. þinnugh — B. G. [þennig — C. D. [þengat — E. 22) vskurdr — G. 23) [mgl. — C. D. E. 24) [mgl. — G. 25) þau — E. G. 26) uell — tilf. E. G. 27) [zrendr zleiri ne tunningar — E. [zr. þeirra eda tunningar — G. 28) armadr — D. 29) men — C. D. 30) [mgl. — E. G. 31) [mgl. — C. D. 32) med — mgl. E. G. 33) madr — B. C. D. E. G. byscups — tilf. E. G. 34) stiliust — C. D. 35) þat — C. D. 36) [er talat — C. D. 37) fram — mgl. E. G. 38) stilt — B. C. D. 39) of — E. 40) [mgl. — B. 41) at — C. D. E. G. 42) zeargiold — C. D. zegiold — E. G. 43) uerdi — E. 44) stilt — B. C. D. E. G. 45) aat — C. D. 46) a — tilf. E. G. 47) En — E. G. 48) en — B. 49) [med .ij. uattom — E. G. 50) dome — E. mgl. — G. 51) vid — B. C. D. E. G.

scriptum.¹ Koma þau. þa er vell. late æz [sind sinni.² oc tale scriptir.³ En ez þau toma æighi.⁴ [þa stulu þau i bann zara. oc ez þau toma þa till izirbota.⁵ þa stulu þau en stiliazt. oc taka með⁶ scriptum.⁷ oc gialda⁸ [xii. aura⁹ byscupi. En ez þau [vera en sidan er¹⁰ þau ero i hanne þriozsto uid gud.¹¹ oc uilia¹² æighi toma till [lausnar. ne¹³ izirbota. þa gere byscups ombodz madr han vtlegghan a þingi. En byscup haze ze hans allt. en honn gialde¹⁴ scriptroz. oc æidroz sem zyr er sagt. En ez þessor er zrilla [mannz. en honn byr með¹⁵ ziorda manne att zrendzeme eda siz skapum. þa stulu þau stiliazst þeghar a þinghi zyrsla. oc se þeim stæmzt till zyllis prest. till iuirbota. En ez skyldare er. þa se þeim stæmzt till byscups eda þess sem han heuir [þar om¹⁶ skripta mall i hendr zengit. Slitu er kona sæt en¹⁷ honn lægzt með manne þeim er honn ma æi æigha. sem han¹⁸ [er sem¹⁹ með lægzt.²⁰ Nu ez han lætr æighi æz. oc þoler han þingstæmznur þriar. þa gialde han²¹ .xii. aura att huærri þingstæmznu. oc sua huartvæggiæ þeirra²² .ix. merkr alz. ez²³ þau gialda bæde. oc late æz.²⁴ [eda han zare²⁵ vllægr. en kona lægzt²⁶ innan landz. með rade byscups. En huæruitna þar sem karlmadr oc kona stulu stiliazst [zirir mæinbughi.²⁷ þa stulu þau þenna æid suæria.

Þm skilnadr æid manna.

- 48 Þess læggr þu²⁸ hond a²⁹ bol. oc þui stytr þu³⁰ till guds at [þu stalt³¹ heðan izra skilldr vera at zelaghe of lifama losta uid þessa tono. of æighi [stalt þu³² vera att borde³³ eda inhysis [med henne³⁴ i nokrom grunsemðar stad. nema³⁵ [þu hazr³⁶ naudzin till þæs at tala uid hona i³⁷ kirkju eda i openberlegghom stad. vitnum nerverandom. oc³⁸ hoyrandum [ord ykur.³⁹ sua hialpe þer⁴⁰ gud. &c.⁴¹

Þm þer honor er madr værdr vllægr zirir.

- 49 Þetta⁴² ero þær⁴³ konor [er vsskyldar ero⁴⁴ att zrendzeme. [ez⁴⁵ madr værdr⁴⁶

Jvfr. Cap. 49. F. III. 3. Sv. 58.

1) þo at sidare [e — tilf. G. 2) [synd sinni — B. [syndum — E. 3) uidr scriptum — E. late æz &c. — mgl. G. 4) till izurbota — tilf. E. G. 5) [mgl. — E. G. 6) vid — B. E. G. 7) koma þau &c. — mgl. C. D. þo at sidar [e — tilf. E. 8) gialde a ozuan — E. G. 9) [xii. merkr — C. D. 10) m — B. 11) gud — mgl. C. D. [þriozstast uidr sidan þeim er sua zorbodat saman at vera — E. G. 12) en — tilf. E. G. 13) [mgl. — C. D. E. G. 14) zire — tilf. C. D. E. G. 15) [manz er han byr með — B. [manz sem han byr uid — C. D. [hans er han byr meðr — E. [hans er hon byr með — G. 16) [openber — E. G. 17) er — B. ez — C. D. E. G. 18) hin — C. D. E. G. 19) [mgl. — B. C. D. 20) [er hana ligg — E. G. 21) byscupi — tilf. E. G. 22) þat ero — tilf. C. D. E. G. 23) er — B. C. D. E. G. 24) heimstu sinni — tilf. E. G. 25) [ellighar er han — C. D. [elligar zare (han) — E. G. 26) botez — B. rigt. botei zire — C. D. boteft zirir — E. G. 27) [mgl. — B. 28) et — C. D. E. G. 29) heigga — tilf. B. 30) et — C. D. E. G. male — tilf. B. 31) [et [call — C. D. E. G. 32) [fallu — B. [call et — C. D. E. 33) hennar — tilf. C. D. 34) [eda — C. D. 35) uffan — E. G. 36) [þu hazer — B. [et hazer — C. D. E. 37) at — C. D. 38) a — tilf. B. 39) [ord otor — E. [ordom odrom — G. 40) mer — C. D. E. G. 41) &c. — mgl. E. G. 42) þessa — C. D. þessar — E. G. 43) .vii. — tilf. E. 44) [oskyldar — C. D. manne — tilf. E. G. 45) er — B. C. D. 46) [of værdr þo — E.

vtlægr¹ ez han tætr.² En priar³ stýldar. Ein er su er [zadr manz atte. Onnur su er sonr⁴ atte. Þridia⁵ er⁶ brodr manz atte. Siorda er modr tonu þeirrar er madr atte. Simta er dotter tonu þeirrar er madr atte. Sexta⁷ er systir tonu þeirrar⁸ er madr atte. Seauda⁹ er kona¹⁰ su er [madr hoz¹¹ or heidnum dome. eða honn hann.¹² En attanda er kona su er viill¹³ heuir [tekir a sil.¹⁴ oc sil gudi gezit. En þessar ero hinar¹⁵ er at frendzemi ero stýldar. [modor¹⁶ systir. oc dottr.¹⁷ En ez madr lægzt med einni huæri þeirra. þa vtlæghiazst þau bæde. oc¹⁸ zirirgort ze sinu uid byscup. nema þui at eins. at han¹⁹ briotezst or bondum. eða vitu menn²⁰ med sonnu²¹ at orde [hæze verit synn²² a honum adr. oc²³ sidan. Sua er oc ez kona hezir naudigh²⁴ [till verit.²⁵ [oc heuir eighi hennar uili zylt²⁶ sidan.²⁷ þa sedizst honn eighi. oc borte þo uid gud eztir vmrede²⁸ byscups. [En ez han uill æi abraut zara. þa stall byscups armadr stæmzna²⁹ þeim manne þingh. oc haua³⁰ heimilistuidar³¹ vitni till³² med ser. En ez han [zær eighi.³³ þa zæsti han settar³⁴ æid zirir. oc stande sea æidr .x. uitur sörar. En ez sa æidr zælzst. þa zære han vt-lægr. oc ze hans alt.³⁵ nema iord. [ez han a.³⁶ oc sofe³⁷ þetta æidzall sem onnur æidzoll.³⁸ En ez han uill æi æid zæsta. þa gere byscups armadr honum monadar stæmznu [az lande broth.³⁹ se honn oc vtlægh. nema [runnit see⁴⁰ a hændr henne.⁴¹

Þm gudstiziar oc hui mærger þær ero.

No er þat þui næst. at ængi ma haua [att lifams lofta⁴² gudznuia sinn.⁴³ 50

Jvfr. Cap. 50. M. 32. A. 21.

1) az — tilf. C. D. E. [oc madr v. vll. az — G. 2) lægzt med henne — E. lægzt med einni huæri — G. 3) ero — tilf. E. G. 4) manz — tilf. E. G. 5) er su — tilf. B. E. G. [su — tilf. C. 6) [mgl. — D. 7) Setta — B. 8) manz — G. 9) Siaunda — B. 10) mgl. — C. E. G. 11) [þu hozt — B. E. G. 12) þit — B. E. G. 13) vill — B. D. vidr — G. 14) [a hozdhe — C. D. [tekir — E. G. 15) þriar — tilf. E. G. 16) modor — E. G. 17) [modor. systur oc dottor — B. 18) Oc so hazua þau — C. D. hazua — tilf. E. G. 19) þau — C. 20) þat — tilf. E. G. 21) at han hazde odr veret of — tilf. E. G. 22) [ein — C. D. [hezuer synt — E. [hezdi synz — G. 23) eða — C. D. E. 24) naudgab — B. C. D. E. naudgt — G. 25) [tetin — G. 26) zylt — B. till verit — C. D. 27) [sua at hennar uili hezuer eigi till ueret — E. [mgl. — G. 28) radhi — C. D. E. G. 29) [En byzscups umbods madr stæmzni — E. [en byz armadr stal stæzna — G. 30) hazue — C. E. 31) heimilistuidar — B. 32) þings — tilf. C. D. E. 33) [dnyll — B. [tuedir nei uid — C. D. E. G. 34) tgritar — C. D. E. G. 35) j byzscups valde — tilf. G. 36) [hans eigi — E. G. 37) byzscups umbods madr — tilf. E. G. 38) æidzoll — mgl. E. 39) [or lande of zære vtlægr — E. G. 40) [rymt vere — B. [runnit væri — C. [runnit — D. 41) Istf. se honn vtlægh &c. indskyde E og G Begyndelsen at den ældre Borgarth. L. C. 15 (I. B. S. 350), hvilket og findes særskilt i F. Det lyder saaledes efter E, sammenholdt med de to øvrige: Þær tonor ero .xvij. er madr uerdr-obota madr az ez han ligger [legre ædr zær zange (med einni huæri — G) .i. er moder. annur er modor modor .iiij. er systir .liij. er sunar dotter .v. er dottor dotter .viij. er brodr dotter .xij. er systir dotter .xv. er stiumoder (styzdottir — G) .ix. er sunar kona .x. er brodr kona .xi. er stiumdotter (styzmoder — G) .xii. er dottor dotter tonu manz [xiiij. er zadr systir .xv. er modor systir .xv. er systir tonu manz ([xiiij. er systir tonu manz .xiiij. zaudur systir manz .xv. er modor systir — F. G) .xvi. er zaudur modor manz [xviij. er dotter ([xviij. er brodrong manz aal stýldar — F) sa madr er ligger einhuæria þeirra (ædr zær zange — tilf. F) han hezuer zirirgort ze of zridi lande of lausum orri. zære a land hædit of tome ædri þær er cristnir men ero zirir (zirir — mgl. F) sidan. 42) [mgl. — E. G. 43) sina — C. D. E.

En gudziuiar værda¹ þrjáaldar [i fírn.² hin zyrsta millum þess barns er fírt er oc þess er fírir. eða barne hælðr till fírnar [oc zædgina barnsens.³ þridi⁴ ero millum barnsens er fírt er. oc [millum⁵ fírtlegrs barnsens.⁶ þess er fírir eða⁷ till fírnar hælðr. oc þui æighu prestar gudziuiar uid oð þau bornn er þeir fíra. oc oð þeirra zædgin.⁸ oc ma prestens barnn uid ængan þan litams lofsta dryghia⁹ er prestren¹⁰ heuir fírt.¹¹ hælðr madr barne mannz til fírnar.¹² þa a zadr of modr barnsens¹³ oc sua barnet¹⁴ gudziuiar uid tono þæs er barne hælðr till fírnar.¹⁵ þo at hon hæze æighi a barneno hælðet. þa er þat uar fírt. Slíkar gudziuiar værda oc þar sem madr [hælðr undir byscups hond. Liggv oc vtlægd uid ez madr¹⁶ tætr gudmodor sína. eða guddottor sem zyr seghir. En zírir [alla adra gudziuia¹⁷ [er zyr uaro taldr.¹⁸ þa sættizst madr sem han tale systrungh¹⁹ eða bróðrungh²⁰ bæde uid gud oc byscup.²¹

¶ Um sohn oc æida um kirkin goz oc um testamentum.

51. [Till luidianar²² [huatzstotleghrar²³ alæzdar²⁴ vstynsamra manna er her till haza zramlonypt vuarlegha²⁵ æidum. oc oðrum prouanom vloghleghom.²⁶ sumir sofiande. en sumir væriande síl. þa er her stípat. at huæruitna þar sem ez er a um notor mall. at²⁷ þeir sem dæila. vilia²⁸ eighi²⁹ með samþnyth nidr setia. [fall þat³⁰ zírir þeim prouazst oc nidr sætiazt er um þat mall a³¹ at doma. [sua at honum sem sol er gezen se sættr daghr³² zírir sínum domara. þui at sa [domr er vtlægr³³

1) ero — C. D. E. 2) [mgl. — E. G. 3) [mgl. — C. D. [Adrar gudziuiar ero millum þess er barn fírir of þes er barne hælðr till fírnar — E. G. 4) þridiu — C. D. E. 5) mgl. — B. 6) barn — B. barns — C. D. [preft — E. 7) [þers er — G. of þess er þui — E. 8) zædgini — B. 9) egha — C. eiga — D. 10) preft — B. zader þeirra — E. 11) Ru — tilf. E. G. 12) fíringar — E. G. 13) mgl. — B. 14) fírt — tilf. E. 15) fíringar — E. G. 16) [mgl. — C. D. E. G. 17) [allar adrar gudziuiar — B. C. D. E. G. 18) taldr — B. C. taldr — D. [mgl. — E. D. 19) sína — tilf. B. sí — tilf. C. D. 20) sí — tilf. C. D. 21) E og G tilf. som Slutning af dette Cap. følgende Stykke: meðall þessarra manna værda gudziuiar i fírn. zyrst millum prestens er fírir of barns þess er fírt uerdr. Adrar gudziuiar millum prestens of zaudur barnsens er fírt uerdr. Þridiu millum þess er fírir of modor barnsens. Síorda millum þess barnsens er fírt uerdr ez prestenom of barna prestens. of þui eigu prestar gudziuiar uidr oð þau born er þeir fíra of oð þeirra zædgin of ma prestens barn uid ængan litams lofsta dryghia þarn er prestren hezuer fírt. Símtu gudziuiar værda millum barnsens er fírt er of þess er þui hælðr till fírnar. .vj. millum þess er fírdr uerdr of tono þess er þui hælðr till fírnar. .vij. millum þess er fírir of barna þeirra er þui hælðr till fírnar. .viij. millum þess er barne hælðr till fírnar of zadr þess er fírdr uerdr. .ix. millum prestens [er fírir ([er barne hælðr till fírnar — G) of modor þess er þui hælðr till fírnar. Desforuden findes i E med en noget forskjellig Haand, blandt Retterbøderne, dette Stykke endnu engang, i alt Væsentligt samstemmende med foranførte, undtagen i de sidste Linier, der lyde saaledes: Niundæ millim þess er barne hælðr till fírnar. of modor þess er fírt er. 22) [þiu vilia(!) — G. 23) huatzstotleggrar — B. huatzstotlegghrar — C. D. 24) [huat fírtlegr alæzð — E. [huat fírtleghr alæzð — G. 25) vuarlegghom — B. G. 26) vloghleggha — B. ogar: tighum — G. 27) of — E. G. 28) oc — tilf. C. D. 29) huærgi — E. G. 30) [þa scall han — C. D. 31) eigu — C. D. 32) [sua at hin [er gezen se sættr — B. [so at han a sætiazt er sofiir er — C. D. [sua at hin sættizt er sofiir er — E. [sua at hin soztizt er sofiir er — G. 33) eigi toghlegr — B. otoghtghir — C. D. otoghtlegr — E. [dormer vloghtgha — G.

oc eighi¹ haldande. er az þeim gerizft.² er um þat mall a eighi retlega³ doma. En sa sem [seghir.⁴ eda sof geuer.⁵ þa stall han þa⁶ prouan⁷ till sins mals. nema han⁸ sem nættar. seghi⁹ nolorn lut i [sinni nættan.¹⁰ þann¹¹ sem [han eighi.¹² [oc¹³ xirir sina hond at proua.¹⁴ Nu¹⁵ stulu klertar um oll¹⁶ mall [sotiazft xirir herra byscupi.¹⁷ eda þeim sem han heuir [xengit¹⁸ att stipa malom heilaghrar kirtiu.¹⁹ En leitmenn stulu [um oll mall²⁰ sotiazft xirir [herra tonongenom.²¹ [eda þeim sem han heuir sina loghsogn xengit.²² uttan þessor mall sem her seghia.²³ eda onnur þui lif. sem hoyra²⁴ till kristins rettar. Sua sem er²⁵ rænn. [eda um²⁶ stuld or kirtiu.²⁷ oc mishyrma²⁸ kirtna²⁹ of lærðra manna³⁰ godz.³¹ um³² tiunda gerdir. oc heit³³ oll. um³⁴ testamenta. er menn stipa æintanlegha az þui er þeir geza kirtiu³⁵ eda odrum hælghum³⁶ stodum oc fatotom monnum. um alt kirtiu xrialse. er honn æ i ser. [oc uttan sil. i monnum³⁷ oc æignum. oc³⁸ værnd³⁹ pilagrima⁴⁰ hins hælga Olafs⁴¹ er vitia hans stadar. oc hælgra stada adra [oc⁴² þeirra mall.⁴³ um hiunskap oc allar [þær saler⁴⁴ oc mala værti sem⁴⁵ hoyra till. of þar sem doma stall. huersu huær er loghlegha getin. um tvænna leghor.⁴⁶ um xrendzemis spæll. [um daut ze.⁴⁷ oc um uillu alla. oc vantru. oc þar sem seldir værda⁴⁸ eda konyttir andlegher lutir.⁴⁹ Stall um oll⁵⁰ þessor mall oc þau xleiri er stipað ero i kristnum rette.⁵¹ huartvæggia væriande⁵² oc sotliande. med vitnum sinum [oc gognum⁵³ toma till byscups orskurdar. eda hans umbodz mannz.

Guæriu sa er sæk(r) er suer ofanna æida. vid kirkiuna.

Az þui at gud er stalzr santleitr. [þa uill han þat⁵⁴ huærs manz med⁵⁵ san- 52
leif⁵⁶ ia. sem ia er. [oc þat⁵⁷ næi sem næi er. En þo xirir broyffleita saler manz-

1) er þann domr — tilf. G. 2) domest — E. G. oc domist — tilf. C. B. 3) at — tilf. B. C. D.
4) sotir — C. D. (settr er — E. 5) Saal. retteti; græuer — A. [sot geuer — G. 6) hazua — E. G.
7) þox — C. D. G. 8) hin — E. G. 9) hazue — G. 10) þoxuan — C. D. E. [sinu male — G.
11) þat þox — G. 12) [honum þær at gram at þora — G. 13) oc — mgl. B, rigtigt. 14) [xirir
sina þyldu proua — C. D. [sina þoxuan xirir hazua — E. [mgl. — G. 15) En nu — E. G. 16) [in
— tilf. E. G. 17) [xirir byscupi þoxua [sina deitu — E. G. 18) till (æt — C. D. 19) heit. kirtiu —
mgl. C. D. [stipa þat — E. [stipa till — G. 20) [mgl. — C. D. E. G. 21) [tonongedomenom — E. G.
22) [mgl. — C. D. E. G. 23) þyldia — E. G. 24) hozua — E. G. 25) er — mgl. C. D. E. G.
26) mgl. — B. C. D. [ot — E. G. 27) kirtium — B. C. D. E. G. 28) mishyrmsl — B. C. D. E. G.
29) kirtiu garða — tilf. G. 30) oc kirtiunnar — tilf. B. 31) oc kirtiu garða — C. D. or kirtiu garðe — E.
32) godz — mgl. G. 33) oc — B. 34) I dette Ord begynder en Lacune i G, ophører i Cap. 59. 35) oc
— B. 36) kirtium — B. C. D. E. 37) monnum eda — tilf. D. 38) [otan (æt oc innan — C. D.
[stadium mannum sinum(!) — E. 39) um — B. D. E. Oc um — C. 40) xrið — C. D. þærð — E.
41) pilagrimo — B. till — tilf. E. 42) tonungs — tilf. C. D. E. 43) oll — tilf. C. D. 44) [mgl.
— E. 45) [ettir — C. D. [settr — E. 46) þær — tilf. B. þær — tilf. C. D. þa er þær — E.
47) legorb — B. leghorb eda þau mall — C. D. E. 48) [um hordoma. um xriusligui. um meincida. um otir
ez men byggia daut ze — C. D. E. 49) ero — C. D. E. 50) um Symonia — tilf. E. 51) oll — mgl. E.
52) [all — tilf. C. D. 53) mgl. — B. 54) [mgl. — E. 55) vitia till — tilf. C. 56) i — C.
57) [mgl. — D. [þa uill han þat medr huærs manz santleita — E. 58) [þær — B. [mgl. — E.

sens en sialdan tryr ordeno luedno.¹ þa heimtazft eidar oztleggha oc framlytiast. oc er þat eighi synð er sat er suaret. oc zirir þui ero þeir skipader till settar.² samþyctar. [oc stadzæstu.³ oc zridar⁴ [millum þeirra⁵ [er usattr ero. oc verit haza.⁶ of styrkia [hazdan zrid millum vina.⁷ till þæs er⁸ sanleitr byrtizt. i þui sem vattar bera. þeim till stirska⁹ eda vndan zorflo er domare domr. En þo at eidanna¹⁰ se marghzalleggh græin. þa eighu¹¹ stuldulegha oc inunrdulegha þriir lutir i þeim at gongmazft. sanleitr i reinni samuizflu. at han suæri¹² þat eit er han veit. oc etlar [evanar lauft¹³ sat vera. stynsemd i godre zorhugfann. at han suæri eighi huatslongzleggha.¹⁴ oc gange æi till att suæria vttann naudzynia. retnisi¹⁵ er¹⁶ þat sem¹⁷ suaret [er. oc¹⁸ loglegt er.¹⁹ oc rett. þui at huar sem suær at drughia notora ilzftu eda daudleggha synð. þa syngezft han sværiande vlogleght. oc stall þo²⁰ þan æid riuz[a] sectar lauft oc gange till strizta.

Ger segir en om meinæida oc om þa er til synða horza.

53 Sa madr er suær æid rangan. han sædizft [tolz aurum²¹ uid byscup. En ez²² læidir zleiri menn a [æid rangann²³ med ser. þa stall hann gialda .iij.²⁴ aura zirir huærn vatt.²⁵ En ez þeir uitu at þeir suoro rangt. þa sellizft huar þeirra [tolz aurum.²⁶ En ez þeir haza²⁷ syn zirir. þa stulu þeir synna med æinæidi.²⁸ En byscups armadr stall eigi bera [han²⁹ þeirri sol.³⁰ zyr en han haze heimilisluidar³¹ uitni till. nema [mall se openbert.³² [Sua er en mælt. at³³ ez farllmadr eda tona vinna æid³⁴ till þeirra luta er till synða horzer³⁵ till samhældis om landrad mote rettom landztononge. eda um mandrap. eda hordom. eda till ahnara storglopa. þan æid stall riuzæ sectarlauft. [oc stall till strizta ganga.³⁶ at³⁷ illar æidr var vunnin.

Um þa men er kirkia goz misþyrma.

54 Ollum monnum mann þat³⁸ kunnict vera at engi a rangleggha³⁹ tala eda mis:

Jvfr. *Cap. 53. F. II. 46. Sv. 55. A. 23.*

¹) bæro — C. D. E.   ²) oc — tilf. C. D. E.   ³) [mgl. — C. D.   ⁴) [mgl. — E.   ⁵) [mgl. — C. D.   ⁶) [sem zyr varo usattr — B. [er adhir ero ofatter — C. D. [er adar uaro ofatter — E.   ⁷) [millum manna zridin — C. D. [zrid millum manna — E.   ⁸) at — E.   ⁹) stila — C. D. stuldar — E.   ¹⁰) Saal. rettet; endanan — A.   ¹¹) þo — tilf. E.   ¹²) [eghi — C. D.   ¹³) [æzuentega — E.   ¹⁴) huatslongzleggha — B. huatstottigha — C. huastfontliga — D. bradfontleggha — E.   ¹⁵) retuifa — C.   ¹⁶) at — B. C. D. E.   ¹⁷) [e — C. D. E.   ¹⁸) [en — B. [er — C. D.   ¹⁹) [er [att er — E.   ²⁰) mgl. — C. D. han — E.   ²¹) [.iij. mertir — C. D.   ²²) han — tilf. B. C. D. E.   ²³) [meinforet — E.   ²⁴) .xij. — C. D. E.   ²⁵) þeira — C. D. vatt — mgl. E.   ²⁶) [.iij. mertir — C. D. uidr byscup — tilf. E.   ²⁷) bioba — E.   ²⁸) tnyrtar eide — C. D. E.   ²⁹) þa — E.   ³⁰) [þa þeiri sol upp — C. D.   ³¹) heimisluidar — B.   ³²) [þat [e openbertegt — E.   ³³) [oc [o — C. D.   ³⁴) eida — C. D.   ³⁵) [sua [em er — tilf. B. D. horzua. [o [em er — C. E.   ³⁶) [mgl. — E.   ³⁷) zirir þui at — E.   ³⁸) [ynt of — tilf. E.   ³⁹) at — tilf. B; ligesaa C. D. E, med Udel. af rangleggha.

þyrma kirkjunar goz. eða þeim lutum sem kirkjunni eða gudi ero talladr.¹ Hæfir þat sacrilegium. sua sem er misþyrms(l)² [vigs lutar.³ eða rænlegr⁴ æðratr. pinazst þeir hardlegga⁵ bæde i guds loghum⁶ oc manna er þat gera. oc vædr þetta sacri- legium stundum.⁷ [at madr læggr hæxtugr⁸ hændr⁹ a presta. eða klerka. oc¹⁰ klastur- menn. of huær sem þat gerer. þa er han i banne [aþ sialzu¹¹ verlinu. oc ma æ ængum loysazst næma æ herra¹² pauanom. eða nokrom þeim sem han þerr [ein- tanlegt uald till þess.¹³ þat vædr oc vret¹⁴ odrum hætte. æz nokor brytr kirkju frið eða spillir. [eða kirkju gardz.¹⁵ oc i þui sem tekir vædr or kirkju. þat sem þar vædr laght¹⁶ till gornyslu. þo at adrer æighi. eða hældr [kirkna goz¹⁷ mote uilia þeirra sem [zirir æighu at rada.¹⁸ eða lætr vsott eða¹⁹ vdomt²⁰ hamznadom²¹ dome. þeirra sem [þar um²² æigha orsturd [at væita.²³ [er þessarar pina(!) of tvæzold²⁴ bann oc zegiold. þui at huær sem gældr²⁵ ranglega med illuilia. eða ræna²⁶ ze hæilagrar kirkju þa er sa²⁷ þar ziri i banne. [J annan stad²⁸ skall han²⁹ ze bota. sliu sem [domr a hændr honum byscup. eða³⁰ loglegr hans domande³¹ um þetta mall. sua sem honum synyzst [rett³² ætir minlan.³³ [oc autan³⁴ hans æggiarda.³⁵ [Ma þesser³⁶ æz byscupi loysazst. eða þeim sem [han bydr³⁷ æintanlegga.³⁸ Sua oc huar sem [renr eða³⁹ stæll or⁴⁰ kirkju [huær sem æ.⁴¹ þa skall þessor tuzzold⁴² hæmzningh⁴³ zirir⁴⁴ toma. att guds loghum. þorbod oc zegiold. oc han þordazt eighi þui hældr [retlegga ræfningh æz veraldar hozdingium.⁴⁵

Um dautt zc.⁴⁶

þat er ofter er menn byggia daut zec. oc træzia frammar⁴⁷ æz þeim er [þeir 55

Jvfr. Cap. 55. A. 35.

¹) tannader — B. C. D. E, rigtigere. ²) misþyrmd — C. D. ³) [vigs lutar — B. [vignra tuta — C. D. ⁴) ranglegr — B. C. D. E. ⁵) zire — tilf. C. ⁶) augliti — C. D. E. ⁷) sua — tilf. E. ⁸) hæxtugar — B. ⁹) [er men leggia heptugha hond — C. D. [at m. i. hæxtugha hond — E. ¹⁰) eða — B. C. D. ¹¹) [a sama — C. ¹²) mgl. — C. D. E. ¹³) [eintanligha þat uald — C. D. silt eintalegt uald i hændr — E. ¹⁴) urð — B. med — C. D. E. ¹⁵) [kirkju ædr kirkjuarde — E. ¹⁶) sætt — B. ¹⁷) [kirkuna — B. kirkna eign — C. D. kirkunnar eign — E. ¹⁸) [med eighu at gera oc rada eighu — C. D. [eigu hennar godze at rada — E. ¹⁹) oc — C. D. ²⁰) at — tilf. C. D. ²¹) neittande — E. ²²) [mgl. — E. ²³) [a at leggia — E. ²⁴) [Er þessi pina tuzzold — C. D. [En þessor pina er tuzzold — E. ²⁵) heldir — C. D. E. ²⁶) renr — B. C. D. E. ²⁷) han — C. D. þat — E. mgl. — B. ²⁸) [Jannan — C. D. [mgl. — E. ²⁹) zirir þat — tilf. E. ³⁰) eða — mgl. — B. ³¹) [domist ætir mala uerzi a hændr honum. Biscop er hans domare — C. D. [d. a. hændr h. bp. er hans loglegr domare er — E. ³²) rett — mgl. E. ³³) [ætir mala uerzi — C. D. ³⁴) [oc a autan — C. D. ³⁵) æggerða — B. æggerðhar — C. D. E. ³⁶) [þa a þessi — C. D. ³⁷) [hans um- bod hæzuir — C. D. um — tilf. E. ³⁸) eintanlega — mgl. E. ³⁹) [mgl. — C. D. E. ⁴⁰) heilagfri — tilf. C. D. E. ⁴¹) [mgl. — C. D. E. ⁴²) þrezold — E. ⁴³) hægning — B. pina oc hægning — C. D. pina of hæmnd — E. ⁴⁴) ætir — E. ⁴⁵) [loglegrar ræfningar æz tonongedomenom — E. ⁴⁶) Dette Cap. findes ogsaa i Cod. Ff af Landsloven, som Slutningscapitel i Kjöbebolken, (see foran S. 167, Not. 27); som Cap. xxxiii. af den nyere Borgarthings-Chr. r. i Cod. B af denne (see foran S. 306, Not. 11); som et af de sidste Capp. af nyere Gulathings-Christenret i Cod. D og E af denne (see foran S. 323, Not. 13). Varianterne af de nævnte Codd. anføres her saaledes at Ff af Landsloven betegnes V; B af Borgarth. Christenret X; D og E af Gulath. Christenret Y og Z. ⁴⁷) meira — Z.

lia¹ en instodo. Of gerizft þat i þui ollu er veghazft ma med storom vaghom eða smam. sua sem er smor. lin. eir. gull. eða sylzr.² oc þui litir lutir. oc i ollu þui er tæliazft³ mæ alnom. sem er lerezt eða vædmall.⁴ oc [odru tale sem⁵ sylzr. skreid oc allzstyns vara. oc þuilikir lutir.⁶ oc i ollu þui sem i kerolldom mælezt sua sem lyfi oc hunangh. oc allzstyns annar loghr. oc sua sem [kornn oc mioll⁷ oc þuilikir lutir. Sua oc ex⁸ [madr stitr⁹ seer læighur zirir [tyr oc verd.¹⁰ þa [gerir han¹¹ odr. nema han¹² see tuna liuande.¹³ oc kenne¹⁴ seer till handa. eða hans¹⁵ umbodzmadr.¹⁶ oc byggi¹⁷ sidan [ex uill.¹⁸ Nu i huæriu sem huær¹⁹ tætr avoxt notors²⁰ lutar. þan²¹ sem han stildi seer vndir²² þæs²³ abyrgð er lanet þurxti.²⁴ þa gerer han i þui daudlegga synd²⁵ [oc otrfemd.²⁶ iamzna uid stuld oc ræn. Firilatazft þessar syndir eighi þeim sem þær gera. nema þeir zæ æztr þat alt er þeir halda.²⁷ eða haua annat²⁸ [æt vullia²⁹ þæs er æ. ex³⁰ þeir haza zongh till. skall sa er odr tof.³¹ þeim³² greida er han tof æz. eða hans ærzingium [ex sa er andadr.³³ En ex ænghi þeirra er till. þa skall [med byscups rade³⁴ gezazt³⁵ zatofom monnum. kirkium³⁶ eða klauftrum.³⁷ Ero allr oterkallar³⁸ zorbodadr.³⁹ oc vtfilldir⁴⁰ æz⁴¹ hælagre kirkiu. eztr gudð loghum.⁴² [i primmr⁴³ lutum. æz stalzu verlinu. Stryft at þeir stulu eighi tala hold oc blood vars herra⁴⁴ nema [bote izir.⁴⁵ Annat⁴⁶ þeim till [hamznanar oc⁴⁷ hædengar⁴⁸ [skall æi tatazft þeirra oztr.⁴⁹ till hælago alteris. þridia⁵⁰ at ex þeir andaazft⁵¹ i þeirri synd vbottre. stulu þeir missa [hælago legrstadar. i⁵² kirkiu garde.⁵³ [oc sua fram vm þat⁵⁴ skall byscup þeghar han vædr uar uid⁵⁵ þrongia þeim eða þeirra ærzingium till izirbota. [med hyrtingh hælaghzar⁵⁶ kirkiu. Engi skall oc hoyra strizta mall. [openbers oterstarls⁵⁷ ne han loysa

1) [æigir — E. 2) of iarn — tilf. E. 3) mætaft — E. 4) of adrer þui litir lutir — tilf. E. 5) [i allu þui er tæliaft ma sua sem — E. 6) oc i ollu þui &c. — mgl. V. Y. Z. 7) [mioll of mallt korn of rugar — E. 8) þo at — C. D. E. V. Y. Z. þa — X. 9) [men stili — C. D. E. V. Y. Z. [men er stili — X. 10) [tyruerd — C. D. E. V. X. Y. Z. 11) [gera þeir — C. D. V. X. Y. Z. [er þat — E. 12) þeir — C. D. E. V. X. Y. þess — Z. 13) at menn stili [er teigu zirir tyruerd — tilf. Y. 14) kiofe — X. 15) mgl. — C. þeirra — E. X. 16) umb. men — X. 17) han — tilf. C. D. 18) [eztr þeira vullia — X. 19) madr — C. D. E. V. X. han — Y. Z. 20) kornn — B. notorsstyns — Y. 21) þess — C. D. V. X. Y. Z. þær — E. 22) vndan — X. 23) þessa — Y. hans — Z. 24) at haza — tilf. Y. Z. 25) stuld — Y. 26) [otrsins — de Övr. 27) haza þær æz tetit — Y. 28) annars — B. X. annara — C. æz annara — D. V. æz annars zæ — E. æz annara manna godz — Y. Z. 29) [a vullia — B. 30) of — tilf. Y. Z. 31) gerir — E. 32) heim apr — Z. æztr — tilf. Y. 33) [mgl. — C. D. 34) [biscupr radha ath — X. 35) geza — C. D. E. V. X. Y. Z. 36) kirkium — mgl. E. 37) klauftrum — V. Y. 38) openbarer — tilf. C. D. E. openberlega — tilf. V. Y. Z. 39) i zorbote — Y. 40) stildir — de Övr. 41) fra — C. D. V. X. Y. Z. 42) oc — tilf. V. X. Y. Z. 43) [iij þeim — X. 44) Ihesu Xristi — tilf. C. D. E. V. X. Y. Z. 45) [þeir gange (adr) til izirbota — V. X. Y. Z. 46) er — tilf. ß. 47) [hatanar oc — Y. Z. [mgl. — E. X. 48) hadungar — E. V. X. Y. Z. 49) [at eigi [c. þ. oztr tataft — C. D. E. [at eintis þeira oztr stæt tataft — Y. Z. 50) þat er hitt þridia — E. þridia er þetta — Y. þr. er þat — Z. 51) donja — C. D. E. V. X. Y. Z. 52) hælagham — tilf. V. 53) [hælagan kirkugard — E. 54) þetta mat — C. D. V. Y. þeirra mat — Z. [mgl. — X. 55) þuilika luti — tilf. X. 56) [vid hælagha — C. D. E. 57) [openberlige otrstarls — C. D. E. [odartalla openberlega — Y.

þyr en han hezir ætr þengit ofret. [eda gezet¹ till þæs zulla vandan. sem han er frammasst þangadr till. En þo at [openberer ofrtarlar² biode³ um⁴ meðr atuedno⁵ [eda æighi atuedno.⁶ a [sidadsum doghum.⁷ up at lula [tekin a aula⁸ dauz year. þa stall þo næittazst⁹ þeim¹⁰ heilagr [tirtiu garðr till legroftadar.¹¹ þar till er zullulegha¹² er ætr greit¹³ eftir þonghum¹⁴ [annat huart¹⁵ þeim er haza æighu ez þeir ero ner. ællegha byscupi eda hans ombodz manne. eda sofnar preste sinum. ner verandom stiritum monnum az sofnenne. at varduæita þeim till handa er haza stall.¹⁶ En huær sem ofr gerer. sekkizst .vi.¹⁷ aurum.¹⁸ æ þat halzt konongr en halzt byscup. oc vptøkt þat alt er bygt uar. [oc stall þat haza halzt konongr en halzt byscup.¹⁹

Um þa men er heidni blotar oc um spamen.

[Ez madr blottar²⁰ a²¹ heidnar vettr. eda zær han með spafoghum. eda með 56 gervingum. þa madr [er þui lydir. oc²² þan mann husar till þæs.²³ han er sua vthleggr sem manz bane. en byscup æ huarn peningh year hans. En ez han dylr.²⁴ stiri sit með [stilu suære²⁵ sem byscupi synizst. En þa er þæssor mall lennr manne. [þa værðr²⁶ a þui ziomæles madr ez stirkotat er. nema han haza²⁷ zirir seer hæimilistuidar²⁸ vitni.

Ez madr værðr skr(i)ptroze vid byskup.

Ez madr værðr æidroza eda skriptroza. vid byscup. huart sem er kona eda karll: 57 madr. en þat er skriptroz. ez madr [gængr ætr till²⁹ somu synðar.³⁰ er han hazde þyr gort. um þau mall er seckth bitr. oc till skriptra varo boren. eda³¹ æighi uar az lande zaret.³² sem skriptz uar. gialdi [z.ii. aura³³ byscupi. oc sua annat sinni. oc hitt þridia sinni. en ez þau gera þat oxtar. þa er karllmadr vtlægr. en byscup haza huarn peningh year hans. en kona bortezt hæima zirir eftir dome³⁴ byscups. En engu er honn seck³⁵ ez honn er naudigh telin.

Jvfr. Cap. 56. F. III. 15. Cap. 57. F. III. 16. Sv. 72. A. 22.

¹⁾ [oc gezi — E. V. Y. Z.   ²⁾ [opinber ofrtarlar — C. D. V. X. Y. Z.   ³⁾ biði — B.   ⁴⁾ upp — C. mgl. — Z.   ⁵⁾ atuedno — X.   ⁶⁾ [æder eighi atuedno — X. [mgl. — V.   ⁷⁾ [sidadsum degi sinum — Z.   ⁸⁾ [tekin aula — E. V. X. [tekit oftar — Y. Z.   ⁹⁾ vaitazt — V.   ¹⁰⁾ honom — E. V. X. Z.   ¹¹⁾ [legghadr i tirtiu garde — B. C. D. E. [tirtiu groptr — Z. æ — tilf. E.   ¹²⁾ zullulegha — C. D. Z.   ¹³⁾ lofit — V. gezuet — X. goldet oc lofet — Y. þengit of greit — Z.   ¹⁴⁾ lagum — E.   ¹⁵⁾ [mgl. — X.   ¹⁶⁾ eigu með retto — Y. Z.   ¹⁷⁾ .gij. — C. D.   ¹⁸⁾ [hægre — tilf. V. Y. Z.   ¹⁹⁾ Efter dette Cap. følger i E Cap.: Sua er mælt i lofum manna &c., der ellers er Cap. 62, see nedenfor ved dette. Samme Afrigelse i Capitlernes Ordning sees og at have fundet Sted i G, da dette Cap. mangler efter Cap. 61.   ²⁰⁾ [En ez madr tryr — E.   ²¹⁾ mgl. — C. D.   ²²⁾ eda — B. E.   ²³⁾ [er lyðhir honum oc hans soghum trvr — C. D.   ²⁴⁾ dular — B. þa — tilf. C. D. [snjar þa — E.   ²⁵⁾ [ore — B. C. [þeim æidflaz — E.   ²⁶⁾ han — tilf. B.   ²⁷⁾ [hazui han — C. D. [hazue — E.   ²⁸⁾ hæimilistuidar — B.   ²⁹⁾ i — B. [þællr eftir — E.   ³⁰⁾ synð — B. E. [synðarinnar somu — C. D.   ³¹⁾ oc — B.   ³²⁾ zaren — B.   ³³⁾ [.ij. mertir — C. D.   ³⁴⁾ rade — E.   ³⁵⁾ [atad — E.

Æz madr blandaz við buze.

- 58 Æz manne er þat kent at han blandazst¹ uid annan² zenad. þat er zիրirbodez zիրir³ huærium krisnum manne. [þa soke armadr⁴ með hœimistuidar⁵ vitni.⁶ en sa⁷ syni⁸ með tlyztar⁹ æidi. eda zære uthlægr. Sva stall oc synia alra vthlægra mala.

Um þa daga er veghu skal bota.

- 59 Dagh þan er næstr er aluirkir zիրir Jons messo æxtann.¹⁰ þa stulu allr vighir menn vegho¹¹ bota. huær i sinu zylti. þar sem mest er þorz att i [huærri stippstlu.¹² En ez naudsyn bannar þan dagh.¹³ see gort¹⁴ zիրir Petros messo. En ez notor lætr zallazst. gialde [halzann oyri byscupi¹⁵ huær þeirra. En ez bonde gezr æighi verkmanne tom till.¹⁶ þa gialde [han zիրir bada þa.¹⁷ En ez verkmaðr uill æi zara. [oc gezr bonde honum longzi till.¹⁸ þa suare han stazt sol. En um þuerær¹⁹ alar þa gere menn bruar²⁰ izir. huar i sinn herade. oc læggi²¹ þar þan²² dagh till er stidr er till veghar bota. þa tolz monade er bru er i giærd.²³ En framleidis zære sem adr var mællt. [En byscups armadr gere monnum stemzno till²⁴ með bodsturd²⁵ [oz lysingh²⁶ att tirkliu. En huær er æi tomr. gialde halzan oyri. En byscups armadr stall þetta²⁷ sotia halzt byscupi till handa. en halzt bondom till bruar gerðar. en þeir²⁸ væiti²⁹ liid till. En þessor veghar bot tomr i stad manzrialffis þæs er mællt uar i loghum varom. oc³⁰ allr menn haza heitit [til guds þada.³¹ En bruar giærd stall sua stunda sem hinir uittrazsto menn [i huæriu herade³² sia at bera³³ ma.

Æz madr vædr þansættir.

- 60 Æz byscup bandzætr mann.³⁴ þa stall han þriggia monada zæst haza at læidretta [mall sitt.³⁵ En [at menn veuzt æighi lengr i vgiptu hans.³⁶ þa stemzni byscups armadr honum þingh. oc gere han vtlæghan. nema³⁷ han læidrette [þar þeghar³⁸ mall sitt.³⁹ oc haza byscup alt ze hans. en konongr landkaup.⁴⁰

Jvfr. *Cap. 58. F. III. 18. Cap. 59. F. III. 19. Sv. 74. Cap. 60. F. III. 21. Sv. 73.*

1) blandes — B. hazue blandaz uid buze — C. D. 2) ein huærn — B. C. D. E. 3) mgl. — B. C. D. E. 4) [þa þat byscups armadr sotia han — E. 5) Saal. — B. einstuidar — A, urigt. hœimistuidar — C. D. E. 6) uittnum — E. 7) hin — E. 8) ez han uill eigi sannr eita at sok — tilf. E. 9) tlyttar — B. C. D. 10) mgl. — E. 11) mgl. — C. 12) þipreido — C. D. [herade — E. 13) þa — tilf. C. D. E. 14) einhuærn annan dagh — tilf. E. 15) [iij. aura — C. D. [haluen annan oyri — E. 16) þes — tilf. C. D. 17) [haluan annan oyri zիրir huærn þeirra — E. 18) [mgl. — C. D. E. 19) þioðar — E. 20) bryr — E. 21) byscups armadr þeim — tilf. E. 22) mgl. — B. *Her ophörer Lacunen i G.* 23) giærdum — E. G. 24) [stall oc byscups armadr gera monnum stemzno till uegabota — E. G. 25) bodburð — C. 26) [æða tjsa — E. G. 27) þat — C. D. E. G. 28) bœndr — E. G. 29) honum — tilf. E. G. 30) at — B. E. G. 31) [gudi til hœidass — E. G. 32) [mgl. — C. D. E. G. 33) vtra — G. 34) Saal. rettet. menn — A. 35) [set — C. D. 36) [at m. v. eigi i villu hans oc vg. hans lengi — C. D. [ez men uzguzast lengr i vgiptu hans (sinni — G) — E. G. 37) meðan — B. 38) [mgl. — E. G. 39) till þættra — tilf. E. G. 40) zribkaup — E. G.

Um utlæghð manz i kristnum rette.

Ex madr værdr utlæghr i krisnum rette þa gere byscups armadr monnum¹ zimt. **61**
 ar stæmznu till skulda² sina³ [æz þui⁴ þinghi. oc æste tals zirir ze hans.⁵ En ex
 menn veria dōrðan onri innan zimtar om sumar. oc halz monadar om⁶ vœtr. þa
 sædizft han⁷ .xij. aurum uid byscup.⁸ ex armadr hans⁹ stirkotar¹⁰ zorstodu.¹¹
 Sua¹² sædizft oc¹³ huær¹⁴ [uid byscup .xij. aurum.¹⁵ er [undan styttr¹⁶ eða¹⁷ [uid
 tætr eða¹⁸ kaupir utlæghan onri i krisnum rette. En armadr sofe [þat ze¹⁹ med
 þingstæmznum. En ex menn veria zorstodu.²⁰ eða ero samzuisftum²¹ med honum²²
 síðan en þessar stæmznur ero lidnar. þa ero þeir stitri vthlæghð utlægr [sem hin.²³
 en²⁴ ze sinu uid konongh. oc²⁵ hin²⁶ æin uid byscup.

Suær su madr shall sik i lēndan gera.²⁷

Sva er mælt i loghum manna. at ængi madr værdr utlægr nema [honum se **62**
 stæmzt²⁸ þingh.²⁹ eða³⁰ or. eða hornn³¹ i kaupangre till moz. En ex madr ber³²
 [till utlæghdar³³ i krisnum rette. oc gengr han till izirbota. zyr en utlæghð kōmr³⁴ a
 hond honum. þa æ konongr eði a þui. [En ex han værdr³⁵ utlægr gor a þinghi.
 þa a konongr landtaupp.³⁶ adr en han kōme i zrid. oc [sædtir³⁷ æz þeim er³⁸
 samuiftum ero³⁹ med honum. nema⁴⁰ er [han er zluttr⁴¹ till izirbota [till byscups.⁴²
 þa skulu⁴³ menn sæctarlaufst [uera med⁴⁴ honum. oc sua síðan er stæmzna su er lidin.
 er byscup lagde [zirir han. oc bōte⁴⁵ glop sin vttan landz. En konongz menn megho
 ænghum þeim landzuisft lozxa. en⁴⁶ byscups armadr gerir vtlægan om kristin rett.⁴⁷
 Nu kōmr han æztr oc heztr⁴⁸ int stipt sina⁴⁹ [þa er han stildi vttanlandz inna.⁵⁰
 þa kenne⁵¹ han þingh.⁵² oc hæze [þar rit⁵³ byscups. eða stadarens ex byscup⁵⁴
 er æi hēima. eða han er izra zallenn. oc late gera⁵⁵ sik i lēndann. en konongr hæze

Jvfr. Cap. 61. F. III. 23. Sv. 94. Cap. 62. F. III. 24. Sv. 95. 96.

1) honum — C. D. 2) stida — G. 3) sinna æz honom — B. sinna — C. sumum — G. 4) [a — C. [a þhui — D. 5) [mgl. — E. G. 6) om — fordoblet i A ved Feilskrivning. 7) mgl. — B. huær þeira — C. D. E. G. 8) En — tilf. C. D. 9) erðibyscups — C. D. byscups — E. G. 10) stirkotar — G. 11) zorstodum — B. E. G. 12) þa — C. D. E. G. 13) mgl. — C. D. 14) þeira — tilf. E. 15) [xij. aurum þui — E. 16) [zorstodu vœtir — G. 17) of sua [a er — E. G. 18) [mgl. — G. 19) [þen — B. 20) moteftabu — E. G. 21) samuiftu mæn — G. 22) hinum utlægha — E. G. 23) [sem han — E. G. [uid han — C. D. 24) of zirirgort — E. G. 25) en — B. C. D. E. 26) han — C. D. E. G. 27) Dette Cap. har i E sin Plads længere foran (see S. 381) og har rimeligviis staaet paa samme Sted i G, da det mgl. her. 28) [han stæzni — B. [han stæzni honum — C. D. E. 29) madr — tilf. B. 30) annat huart med — E. 31) hon — B. mgl. — C. D. med hornne — E. 32) gerer — B. C. D. E. 33) [utlæghdar uærft — E. 34) [e tyst — E. 35) [nema han verði — C. D. 36) stogar kaup — E. 37) setift — C. D. 38) i — tilf. B. 39) [sofe þan er samuiftar er — E. 40) þa — tilf. B. C. D. E. 41) [honum er zylgt — E. 42) [uid byscup — B. [uid erðibyscop — C. D. 43) megho — C. D. 44) [zylgia — E. 45) [till med honom at bōta — B. a han at bōta — C. D. E. 46) er — B. C. D. E. 47) laga ret — E. 48) han — tilf. B. ut — tilf. E. 49) suni — E. 50) [mgl. — E. 51) kenne — B. trefui — C. D. E. 52) þingz — C. E. 53) [stæz — C. D. E. 54) han — B. C. D. E. 55) mgl. — C. D.

adr flogar kaup. En ez manne verdr su sol gezen az tononge hende at han uar eigi ilendr gor sidan [en han uar utlegr gor.¹ þa stall han abyrgiazt vitni sin [vm .x. vetr.² at han uar inlendr³ gor. oc haze sidan einæidi zirir seer at þat er or vatta abyrgð. En ængi [æ aft geza sol vm samvißt⁴ sidan er .x. vetr⁵ ero lidnir.

At ængum shall vshila manne pionosto geza.

63 Hver kristin maðr er vitz er vitande. stall með [angre idraztt⁶ [synda sinna.⁷ er han hezir gort [oc brotet⁸ mote sinum skapara.⁹ oc alra godra luta giazara sialzum gudi.¹⁰ till stripta ganga. att minzstu æit sinni a¹¹ .xii. monadom sem zyrst i langa zofstu. eða ziri. oc seghia preste invyrdulega till alra synda sinna. oc taka sidan pionosto [a passa dagh.¹² [ez han ma till tirtiú tomazst.¹³ eða¹⁴ þan [dagh ælligr¹⁵ sem zyrst ma han till tirtiú toma.¹⁶ [eða han nær kennemanne.¹⁷ En huær sem æi gengr till stripta i langa zofstu. oc tætr æi pionosto [a passa deggi.¹⁸ ez han er zimtan¹⁹ vettra²⁰ eða ælri. oc er [honum æi²¹ sua stript att han skuli æi²² pionosto taka. oc sitr han sua toly monade. at han tætr æi pionosto. oc etr þo kiot. zyr en han haze [pionosto telit.²³ þa sædzst han [zyrsta aret .xii. aurum.²⁴ oc sua annat oc hitt þridia. en [utlegr ez sua siter han længr.²⁵ En ængom stall²⁶ pionosto geza er liggr²⁷ i storglopom. oc uilia²⁸ æighi uidr stiliazst. oc æighi zyr²⁹ taka. en till stripta hezir³⁰ gengit. En ez kennemaðr³¹ uill æi geza honum³² pionosto.³³ oc kallar vstill hans valda.³⁴ þa stall sa er æighi nær pionosto. stiota male sinu [till byscups. eða broðra³⁵ [att kristirtliu.³⁶ er³⁷ byscup er æi hæima.³⁸ oc eta æigi zyr kiot sæctar laust en han haze lyct male sinu.³⁹

Jvfr. Cap. 63. F. II. 40. Sv. 37. M. 22.

1) [er lyft uar utlegr a han — E. 2) [inna(n) .x. vettra — B. 3) i lendr — B. C. D. 4) landzvißt — E. [sol a at giaz (geffua — D) a samvißum við han — C. D. 5) Her ender D. 6) [angr oc idran — B. [idran oc angri — C. [angre of idran — E. [audmiukt of idran — G. 7) sinna — mgl. B. [till synda sinna sighia — C. þeirra — tilf. E. G. 8) [mgl. — E. G. 9) oc launenara — tilf. C. G. launenara — tilf. E. 10) oc — tilf. C. 11) huærium — tilf. E. G. 12) [at passom — E. G. 13) toma — C. [mgl. — E. 14) nær han kenni manne. eða — tilf. C. 15) sem nefir er oc — tilf. C. 16) [nesta dagh þar æptir ez han getr til tirtiú tomest — E. G. 17) preste — E. G. [mgl. — C. 18) [at passom — E. G. 19) .xij. — C. E. G. 20) gamall — tilf. C. E. G. 21) mgl. — C. 22) mgl. — B. [han sua striptar at han skuldi — E. [hann striptr at hann ma — G. 23) [gude lifam — E. [telit gude lifam — G. 24) [a zyrsta aret .xii. mortum — C. 25) [ez han er sua længr þa er han utlegr — E. G. hæima — tilf. C. 26) þeim — tilf. B. E. G. ma þeim — C. 27) liggia — B. C. er stædm — E. ero stæddir — G. 28) uil — E. 29) pionosto — tilf. E. G. 30) hazua — C. han — tilf. E. G. 31) prestir — E. G. 32) þeim — C. manne — E. G. 33) gude lifam — E. G. 34) zirir ganga — E. G. 35) [undir byscup eða forebroðr — E. G. 36) [mgl. — E. G. 37) ez — C. E. G. 38) till — E. G. 39) zirir tirtiunnar zormanne — E. zirir zormanne — tilf. G.

Um Ruma skatt.

Ruma skatt [skal hvar gjalda¹ a huærium² tolf monadom. [huær madr³ peningh 64
talenn þeirra⁴ er till þriggia marka [talenna æ.⁵ þirir vttan⁶ vamn oc klæde ein-
zold. oc gere bæde karll oc kona. eda gjalde halvan⁷ vryri þirir.⁸

Saker þær er kœnungr oc byskup eigha saman.⁹

Þessar saker eigu þeir bader saman kœnungr of byskup. Ez eigi komar timbar 65
a tuzt er gera skal hæzuud kirkiur þyr en .xij. manadar se lidnir þa skal bota .xij.¹⁰
mortum. a halzt hvar kœnungr of byskup. Ez madr ætr tiot a þriadægi æptar(!) en
tuesor þa a kœnungr of byskup¹¹ ze (hans. En madr ætr rossafiot j langazastu þa
er hann vttægr. a kœnungr oc byskup huarn pening þiar hans. Su er hin .iiii. sot)
ez madr [ætr slitt sem nu uar tallt of¹² blandar bonde¹³ matunoyti¹⁴ uidr han¹⁵
sidan. þa er han saladr .xl.¹⁶ mortum uidr kœnung of byskup.¹⁷ Su er hin v¹⁸ ez madr
hezuir heidin man inhysis ser .xij. manada þa a kœnungr of byskup huærn pening
þear hans. Su er hin .viij. ez madr þoder heidin man. þa er han seltr .xl. mortum¹⁸
uidr kœnung of byskup. Su er hin .vij. ez madr sittr .iiij. uettr of gerir eigi tiund
sina eda hældr æi up cristnum dome. þa a kœnungr of byskup huærn penning þear
hans. [Su er hin .viij.¹⁹ ez madr lætr daudan man rottna inhysis²⁰ ser of uill eigi
till kirkiu þora. þa er han seltr .xl. mortum uidr kœnungr of byskup. [Su er hin .ix.²¹
ez madr a modor sina eda systur eda þær konor sem till ero stilldar i laugum. þa er
han utlægr. a kœnungr of byskup huærn pening þear hans. Su er hin .x. ez madr uill
æi ærlata²² þærri lono er han þær sidar of lizua þær badar. þa skal gera þau bæde²³
utlægh. a kœnungr oc byskup huærn pening þear þeirra. Su er hin .xi. ez madr²⁴ þær
medr spadome.²⁵ þa er han utlægr. a kœnungr of byskup huærn pening þear hans. [Su
er hin .xij. ez konor þara medr spadome. þa ero þær utlægar. a kœnungr of byskup
huærn pening þear þeirra.²⁶ Su er hin .xiiij. ez karlum eda kœnom uærdr þat
kœnt²⁷ at þau (se trol) eda þordædor eda ridi mann(e) eda buze. oc verdr þat at
þannu oc er þat ordþlœnt um þria þor eda .iiii.²⁸ þa skal hann eda hona þlytia a sio

Jvfr. Cap. 64. F. II. 20. Sv. 36. M. 22.

¹) [skulu allir men gera — C. [skal hvar madr gera — E. G. ²) mgl. — C. ³) mgl. — C. [mgl. — E. G. ein — tilf. E. ⁴) þan — E. G. ⁵) [vegna eigr — C. a — E. G. ⁶) vttan — mgl. E. ⁷) mgl. — C. ⁸) pening — tilf. B. C. huærn penning — tilf. E. G. ⁹) Dette Cap. findes kun i E og G, samt som særskilt Stykke i Perg. Cod. No. 11 i det deichmannske Bibl. i Christiania (D i Landsloven). Stykket er her tilføjet efter E, hvor det dog har flere Huller, da den övre Deel af Bladet, hvorpaa det findes, er afskaaren. Disse Huller ere ovenfor udfyldte mellem ( ), og Varianter tilføiede af G, samt af den deichm. Codex, her betegnet N. Ovskr. mgl. i E. N, oprindeligt i G, men tilf. i Mrg. m. nyere H. ¹⁰) .xij. — N. ¹¹) allt — tilf. G. ¹²) [mgl. — G. ¹³) vande — G. ¹⁴) matu — G. ¹⁵) mat manna oc eta þeir han — G. ¹⁶) .xl. — G. ¹⁷) ez madr ætr tiot &c. — mgl. N. ¹⁸) slægr — tilf. G. ¹⁹) [mgl. — N. ²⁰) hia — tilf. G. ²¹) [En — N, og saa fremdeles. ²²) sidan dømt er — tilf. N. ²³) sem utoglega saman ero — tilf. N. ²⁴) eda kona — tilf. N. ²⁵) runum galdrum. gerningum. eda hindruittum sem dörmiz þirir villu — tilf. N. ²⁶) [mgl. — G. N. ²⁷) sanþrœuat — G. ²⁸) þrem þleiri — N.

of) of hogga a rygg of settia uidr till grunna of a konungr of byskup huern pening year hans.¹ En ez þat er þlutt or einum hufum ædr mælt of þoreft sa vndan er tenft uaro a hende þa a sa at suara flifu þirir sem han hugdi hinum er mælt uar uidr.² Sv er hin .xiiij. ez madr blandast uidr buze of uærdr han at þui tunnar æda sannr þa stall han [þara or riti konongs uars of aldrigin aptr toma.³ of a konungr of byskup huern pening year hans. Su er hin .xv. ez men [þara meðr blott huart sem þat ero konor æda talar of uærda at þui tunnir æda sannir. þa⁴ a konungr of byskup huern pening year þeirra.⁵ En buze þat er men blandast uidr þa stall þui rinda a sio utt of æi(ngin madr) nytt axtala.⁶ [En allar þes(sar sater) stall stipta i hælminga (millum konungs) of byskups⁷. Sua of ez men (tyna ser sialzuer).⁸

1) þeirra — G. N. 2) nema hann se satar abere — tilf. N. 3) [rez(s)z sartege — N. 4) [æda konor blota þurgud oc ero þeir sanprouader at — G. 5) Disse to Artikler (.xiiij. og .xv.) staa i N i omvendt Orden. 6) ez haza — N. 7) [mgl. — N. 8) þat a halzt f. of halzt byskup. nema þat vnrðigt odz manz vrrt. Item ez madr sitr .iiij. tagastegnur [þir .xiiij.(!) manada oc gerer eigi hozud tiund sina. Item ez menn beriaz i kirtiu æda kirtiu garde. þa ero þeir vtlegr nema madr væri sif þirir vzridar monnum. æda þann sem bana til rebe honum gera. oc er sa sgnfate er sif vrr. en hin vtlegr er til sotr. oc a ze hans all halzt konungr oc halzt byskup. Item all otr vptœct. halzt konungi oc halzt byskupi. oc .vi. sora secht halzt konungi oc j byskupi. Item ez madr migzer med barne sino. þadandi til lizo oc lima at vilia sinum. þa eru þau vtlegr oc vptœct all ze þeirra .j. konungi oc .j. byskupi. Item þeir menn æda konor sem bort laopa med annara manna konom. æda monnum. þa eru þau vtlegr oc ze þeirra all .j. konungi .j. byskupi. Item ez madr er i bann tyst opinberlega æda forþodadar ez heitagre kirtiu þormanna. þa hezir hann .iiij. manada til at retteida mât sif. en huer sem sua er i banne om .iiij. manada oc eit ár. þa'er hann vtlegr oc all hans ze .j. konungi oc .j. byskupi. oc hueruitna þar sem menn gera til vtlegrdar i þristnum rette. þa er all ze þeirra er til vtlegrd gera vptœct .j. konungi oc .j. byskupi. Oc ez annar huarapueggia umþozmenn konungs oc byskups bera vp meira. þa leggi aptr til iamnadar. — tilf. N.

V.

Hirdskraa,

udgiven af Kong Magnus Haakonssön.

- Texten aftrykt efter Pergaments-Codex No. 323 fol. i den arnamagnæanske Samling, indeholdende foruden Hirdskraa ogsaa Bergens Bylov (*Ba* i Byloven), med en Haand fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede. Her betegnet . . . . . *A.*
- Sammenholdt med Perg. Cod. No. 304 fol. sammesteds, indeholdende foruden den nyere Gulathingsslov (*Gc* i Landsloven) m. m., ogsaa Hirdskraa, skreven med to Hænder, een omtrent fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede (indtil midt i Cap. 36), en anden noget sildigere, maaskee fra Midten af 14de Aarhundrede (fra midt i Cap. 36 til Enden). . . . . *B.*
- med Perg. Cod. No. 322 fol. sammesteds, indeholdende foruden den nyere Gulathingsslov (*Gb* i Landsloven) m. m., ogsaa Hirdskraa, men med en anden Haand, omtrent fra Midten af 14de Aarhundrede . . . . . *C.*
- — Perg. Cod. No. 1642 qv. i det kjøbenhavnske store kgl. Bibliotheks nyere Haandskrift-Samling (*Cod. Tunsbergensis*), indeholdende foruden den nyere Borgarthingslov (*Ba* i Landsloven) m. m., ogsaa Hirdskraa, med samme Haand, fra 1ste Fjerdeel af 14de Aarhundrede . . . . . *D.*
- — Perg. Cod. paa Univ. Bibl. i Lund, Hist. lit. No. 12 fol., indeholdende foruden den nyere Gulathingsslov (*Gw* i Landsloven) m. m., ogsaa Hirdskraa, med samme Haand, fra omtrent Midten af 14de Aarhundrede . . . . . *E.*
- — Perg. Cod. No. 3270 qv. i det kjøbenhavnske store kgl. Bibliotheks ældre Haandskrift-Samling, indeholdende foruden Jonsbogen m. m., ogsaa Hirdskraa, med en Haand omtrent fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede . . . . . *F.*
- — Perg. Cod. No. 350 fol. i den arnamagnæanske Samling (*Codex Scardensis*), indeholdende foruden Jonsbogen m. m., ogsaa Hirdskraa, med en Haand fra 1363 . . . . . *G.*
- — Perg. Cod. No. 126 qv. sammesteds (*Codex Thorleivianus*), indeholdende foruden Jonsbogen m. m., ogsaa Hirdskraa, med en H. fra anden Halvdeel af 14de Aarh. . . . . *H.*
- — Papirs-Afskrift No. 106 qv. sammesteds, efter en nu sandsynligviis tabt Pergaments-Codex . . . . . *I.*
- — Perg. Cod. C. 21 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskrift-Samling, indeholdende foruden den nyere Frostathingsslov (*Fa* i Landsloven) m. m., ogsaa Hirdskraa, men med en anden Haand, fra Midten af 14de Aarhundrede . . . . . *K.*
- — Dolmers Udgave, Kjøbenhavn 1666, for hvilken dog kun foregaaende Cod. *K* synes at ligge til Grund, men i Afskriften eller Aftrykket forvansket og overhoved ukritisk behandlet . . . . . *L.*

- Sam. med Pergamentsbrudstykker af den nyere Gulathingslov og Hirdskraa i det norske Rigs-
 archiv, egenhændigt skrevne af Lagmanden Hr. *Hauk Erlendsson* omkring 1310; in-
 deholdende Dele af Hirdskraaens Cap. 1 og 2 . . . . . *M.*
- — Pergamentsbrudstykke sammesteds, med en Haand fra Begyndelsen af 14de Aarhundrede,
 indeholdende Dele af Hirdskraaens Cap. 28 og 29 . . . . . *N.*
- — Pergamentsbrudstykke sammesteds, med en Haand fra Slutningen af 13de Aarhundrede,
 indeholdende Dele af Hirdskraaens Cap. 34 . . . . . *O.*
- — Pergamentsbrudstykke sammesteds, med en Haand fra Midten af 14de Aarhundrede,
 indeholdende Dele af Hirdskraaens Cap. 52, 53, 54 m. m. . . . . *P.*
- — Perg. Cod. C. 16 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskrift-Samling; denne
 Codex indeholder foruden den nyere Gulathingslov (*G* i Landsloven) m. m., ogsaa
 som en Retterbod for sig selv Hirdskraaens Cap. 36, skrevet med en Haand fra anden
 Halvdeel af 14de Aarhundrede . . . . . *Q.*
-

Det bemærkes, at Codd. *A, B, C, D, Q* og Brudstykkerne *M, N, O, P* samtlige ere skrevne
 i Norge; *F, G, H* og *K* derimod paa Island. *E* er, som det synes skreven paa Færøerne. Om
I er Afskrift af en islandsk Codex (den tabte saakaldte *Heynessbók*) eller en norsk (*in capsâ*
Cypriani), er uvist. *L* slutter sig, som ovenanført, til *K*, og maa derfor ansees som islandsk.

Her heyr upp hirðlogh Noreghe konungs ok hans hirðmanna.¹

Hat er uphæz hirðlagha uara at Ihesus Christus² guds sun oc uarar xru sancta 1
 Mariu mœniar hin trostæsti sannr gud oc madr. konongr allra kononga æz huærium³
 alltt uald⁴ stioern oc uirding.⁵ han se⁶ værnd oc uardvæizla vare⁷ herra .N.⁸ Noreghe
 konongs oc allra hans handgeng(i)nnu manna. oc allra triftinna manna æilizlega. I
 þess hins sama uare herra Ihesus Christus namne skal uar [loghlegr⁹ Noreghe kon-
 ongr¹⁰ hans þion rada bode oc banne oc utforum varom innan landz oc utan
 gudi till¹¹ dyrðar¹² ser til sœmdar off till gagns oc þærzenda. Nu æz þui at landz
 zollit allt¹³ a mykka lyðstýldu konongdomenum¹⁴ at væita. oc ver allra hællzt sem
 honum ero handgengnir. oc æz allu landz zollinu valdir¹⁵ konongenom¹⁶ til hirðar
 oc hœimolegrar þionofstu [oc i¹⁷ ollum lutum þeim sem han xær off i hendr til
 [ubrigdileghe trunadar¹⁸ oc zullominnar¹⁹ þionofstu.²⁰ oc gramt²¹ gud at off i
 æidum²² varom oc briofofum triftileghe tru²³ er²⁴ ver brigdumzt²⁵ honum i notoru
 þessu.²⁶ þa være þæt þærzlegt allt men varadæzt þa mykku uillipofu²⁷ er mestr lutr
 [zollis þessa landz²⁸ hævir [þa hormulega²⁹ blindadr æz veret.³⁰ at i engu lande³¹
 odru zinnazt³² [þau dœme.³³ þær sem tæknir hava veret imisfir men³⁴ [ranglega til

1) Her hezia upp hirðlog Noregs konungs ok hans handgenginna manna — Ovrskr. C. D. Her heyr hirðfœra ok
 um triftilega tru ok konongs æzða tall ok tofningh — Ovrskr. E. Her byriaz (heyr upp) hirðfœra — F. H. Her h.
 upp hirðfœra ok segir i zyrsta capitulo huat uer erom fœnsluughir konungi uarum bædi handgengnir menn. ok almuz-
 ginn. i Noreghe konungs riti — G. Her heyr upp hirðmanna log — I. Her heyr hirðfœra ok segir i zyrsta capitulo
 um triftilega tru — K. L. Her heyr upp hirðfœra þa sem setti Magnus konongr son hatonar konungs ok segir hon
 um alla hirðfœdu innan hirðar — Ovrskr. M. 2) sannr — tilf. F. G. H. I. K. L. 3) honum — ß. er — tilf. D.
 4) ok veraldlig — tilf. I. 5) en — tilf. B. er — tilf. C. ok uirding — mgl. I. 6) uær — tilf. G. H.
 7) uirðulegs — tilf. F. 8) Magnusar — C. 9) herra — F. G. H. 10) [loglegar Noreghar — D. [logligar konungar —
 G. H. 11) lignar ok — tilf. F. logz ok — tilf. H. 12) sialzum — tilf. K. L. 13) allt — mgl. B. E. K. L.
 14) konongenom — E. F. 15) Saal. rettet. valet — A, mgl. I. 16) honum — H. K. L. 17) [i —
 B. F. G. H. I. [ok — K. L. 18) [ubrigdilegrar — K. L. 19) zullomligar — G. H. 20) hollofðu —
 B. C. D. E. G. H. þionofstu ok hollofðu — I. 21) gramit — F. gremium — G. 22) orðom — B. æidi
 — C. D. E. 23) vara — tilf. E. I. 24) æz — ß. 25) uidr — tilf. D. 26) þessu — mgl. I.
 27) uillipofu — B. C. F. L. 28) [zollfens i þessa lande — B. 29) [mgl. — I. 30) Istf. Resten af
 dette og de 3 fœlgende Capitler hær E: ganga þessir capitulum sua of sem stendr i landzbotenne. I nazne zodr
 ok sonar ok heilags anda. En æz sua hardlega tan til at berast at engi er þessara til. 31) lande — mgl. D.
 32) þærzagt ne zinnazt — B. 33) [dœmi til — B. F. L. [þess dœme — C. 34) Resten af dette og de 3
 fgg. Capitler mangle i A, og ere derfor tilfœjede efter B. Ogsaa C slutter her Capitlet, tilfœjende: ætir þui
 sem stendr i logbotenne sialgre i triftinsdoms bætti i hinum þridia capitula. Derpaa fœlger istf. Cap. 2, 3, 4 kun
 Overakrist: Her ætir fœlu vera æzðir þær sem greina hœssu ærvæzt a Noregs konungs riti ok þau capitula sem þeim
 zylgia ætir þui sem þær stendr (See foran S. 24 fgg.). I F-K mangler ogsaa Resten af dette, samt de 3 fgg. Capitler.

konungs¹ mote rettum konungum² oc logum hins hælga Olafs konungs oc öllum þeim retyndum er huer bonde vilði vna³ ödrum um sínar erþdir. þionado⁴ oxt völbörner men þeim sem varla mattu vera sveinar⁵ þeirra. sem en vattar i dag. huart þeir mistu þlönra odala sinna⁶ eða þeir⁷ er þa⁸ kallado kononga sína oc sua hit sama um manna missunnar. Nu at men þurzi eigi griplande hondum⁹ extir at þara huer konongr a retlega at vera j [Noregs riki¹⁰ þa se þat tunnigt öllum Noregs monnum at Magnus konongr son Hákonar konungs stadþessi sua oc let j bof setia¹¹ [huer er at¹² rettum erþdum a at vera Noregsveldis¹³ konongr extir logum.¹⁴ Öf þui iattado oc samþycti allir Noregs men þirir sit oc sit afþringi¹⁵ við Noregs konong oc hans afþringi með retto þingtake¹⁶ oc¹⁷ at þessor skipan skal [ganga oc¹⁸ standa æuenlega sem þa var gor oc nu þylghir her.¹⁹

Her hefar upp erþða tal þat sem greinir þessa erþast a Noregsh konungsh riki at lagum.

2 J nazni þadur oc sonar oc hælags anda. eins guds j hælagre þrinningu skal ein hans þion konongr vera izir²⁰ Noregs²¹ veldi²² innan landz oc²³ statlondum. Extir²⁴ þrazal konungs vars þa se su hin þyrsta erþd Noregs konungs at sa skal konongr vera²⁵ hin ælfti ein. er Noregs konungs son er oc stitgetin.

Sv er onnur erþd. at sonar son konungs stitgetin hin ælfti ein skal konongr vera sa sem þadir hans var stitgetin.²⁶

Sv er hin þridia erþd er broder konungs stitgetin [oc samþedra²⁷ hin ælfti ein skal konongr vera.²⁸

Sv er hin .iiij. erþd er þadurbroder stitgetin oc samþedra hin ælfti ein skal konongr vera.²⁹

Sv er hin .v. erþd. er brodor son³⁰ konungs stitgetin³¹ hin elfti ein skal konongr vera sem³² þadir hans var stitgetin.³³

Sv er hin .vi. erþd. er broðrungr konungs stitgetin³⁴ hin elfti ein skal konongr vera sa sem þadir hans var þadur broder konungs stitgetin oc samþedra.³⁵

¹) [oc kalladr konongar ranglega — D. L. [rángliga — F. [r. tit konunga — G. I. K. ²) konungi — F. Slutningen af dette, tilligemed de 3 næste Capitler, mgl. i G. H. I. K. ³) af — tilf. D. L. ⁴) þa — tilf. D. ⁵) knapar — D. L. ⁶) er þionado — tilf. D. ⁷) himir — D. L. ⁸) þeir — D. ⁹) eða leitande — tilf. D. ¹⁰) [Norege — D. ¹¹) a Srostupinge — tilf. L. ¹²) [at huar — D. ¹³) Noregs — L. ¹⁴) hins heilaga Olafs konungs — tilf. L. ¹⁵) afþrengi — her og siden, D. L. ¹⁶) þingmate take — D. ¹⁷) mgl. — D. L. ¹⁸) [þar um — D. ¹⁹) oc þui stutu þeir þylgia extir allu sinu megni oc mote þeim vera er þessa samþyctir eigi — tilf. D. ²⁰) þirir allu — D. ²¹) konungs riki oc — tilf. D. ²²) bede — tilf. D. ²³) izir Noregs konungs — tilf. D. ²⁴) En extir — D. ²⁵) izir Noregs riki — tilf. D. ngr .n^o veldi — tilf. L. ²⁶) stitgetin — D. & eingi er sunanna til stitgetna — tilf. D. ²⁷) [mgl. — D. ²⁸) sa er samþedra er vid konongh & eingi er þeira til sem ader ero talder — tilf. D. ²⁹) sa sem þader hans var stitgetin & eingi er hinna til — tilf. D. sa s. þ. h. var stitgetin — tilf. L. ³⁰) hgrir — D. ³¹) stitgetner — D. ³²) sa er — D. ³³) oc samþedra vid konongh & eingi er hinna til — tilf. D. L. ³⁴) er — tilf. D. stitg. — mgl. L. ³⁵) & eingi er hinna til sem ader ero talder — tilf. D.

Su er hin .vij. erzd. at konongs son skal konongr vera¹ hin elzti ein þo at² ei se skilgetin. þa þo er eigi³ er getin j hordomi æða þrendsemi spellum æða [sizar spellum⁴ [nermeir en lofat er at loghum⁵ oc konongr sialyr hæzir vid þaderni hans genget oc sagt sialyr skilritum monnum aveni til⁶ [safir samvifstu⁷ hans⁸ oc modor⁹ hans. oc suari su stund er barnet er þot þeirri tiltolu sem til honrir oc hæzir moderen edti tuent til sagt þadernis hans¹⁰ extir þeim hette sem logbot vattar vm slið mall. þessu skulu þeir er vita ei loyna vm¹¹ manað nema þeir ottezt ozriti. þa stolu þeir einhuerium skilritum manni til segia at vitni megj vm bera [ex þarz.¹²

Su er .nij. erzd. er dottor son konongs skilgetin hin elzti ein skal konongr vera. þa sem modir hans var skilgetin. ex engi er hinna til.¹³

Su er hin .ix. erzd. at [sa skal konongr vera er systur son konongs er skilgetin hin elzti ein.¹⁴ þa sem moder hans var samþedra vid konong [oc skilgetin.¹⁵

Su er hin .x. erzd. at sa skal konongr vera hin elzti ein er neftr er extir broðra syni vid konong oc skilgetin er [oc sua þadir hans¹⁶ oc tomen az samþeddum broðrum oc skilgetin¹⁷ ex engi er annara¹⁸ til [er adr ero talder.¹⁹

Su er hin .xi. erzd. er sa skal konongr vera hin elzsti ein oc skilgetin²⁰ systina son er vid konong oc tomen þra þeim systinum er bæde varo samþedra oc skilgetin.²¹

Su er hin .xij. erzd. at sa skal konongr vera hin elzsti ein. skilgetin. er systrungr er vid konongr oc modr þeirra varo samþedar oc skilgetnar oc az rettri kononga ættenne komnar.²²

Nu ex engi er þessara til sem adr varo talder. þa se sa konongr at Noregi hin elzti ein er með²³ erzdum er þa neftr extir þvi sem landz boten vattar j almennelego²⁴ erzða tale. karl en ei kona. oc þo az rettri kononga ættinni tomen.

Þo þa skal kiosa ex eingi er þeira til sem erzða tal vattar þyr mair nu nezt.²⁵

Nu ex sua hardliga²⁶ kan til handa²⁷ at berazt. at engi er þessara til þa se 3 sialzsteynt hertoga²⁸ æða jarli²⁹ [ex þeir ero til³⁰ oc byskopum ollum oc abotum oc ollum barrunum³¹ oc hirdmonnum með hird alla at solia norðr til Nidarosar [till. hins hælga Olafs kononga.³² til vnrada vid erchibyskop oc nezni huer byskop or sinu

¹) extir þadur sin — tilf. D.   ²) han — tilf. D. L.   ³) huarte — D. L.   ⁴) [sizzþapar — D. L.
⁵) [mgl. — D. L.   ⁶) zivir — tilf. D. L.   ⁷) [samvifstar [ater — D. samvifstu — L.   ⁸) sinar — D. L.
⁹) zodor — D.   ¹⁰) mgl. — D. at þvi barne — L.   ¹¹) izir — D. L.   ¹²) [ex þess þarz vid — D. [mgl. — L.   ¹³) [sem ader ero nezdur — tilf. D.   ¹⁴) [systur [sun konongho skilgetin hin elzti ein [skal konongr vera — D. L.   ¹⁵) mgl. — L.   ex eingi er hinna til — tilf. D. L.   ¹⁶) var skilgetin — tilf. D. [mgl. — L.   ¹⁷) skilgetnaom — D. L.   ¹⁸) hinna — D. L.   ¹⁹) [mgl. — D.   ²⁰) er — tilf. D. L.   ²¹) az rettre kononga ættenne tomen. ex enge er þeira til sem adar ero talder — tilf. D. L.   ²²) ex eingi er hinna til — tilf. D. L.   ²³) mgl. — D.   ²⁴) retto — D.   ²⁵) Denne saavelson foreg. og næst efterf. Cap.-Ovskr. ere tilf. efter D.   ²⁶) þunglega — L.   ²⁷) mgl. D. L.   ²⁸) ex han er til — tilf. D. L.   ²⁹) iartum — D.   ³⁰) [mgl. — D.   ³¹) [endom monnum — D.   ³²) [mgl. — L.

byskopsdómi¹ .xij. hina vitrazsto menn² oc se a þor komner³ innan þess manabdar er þeir spyrja þrazal konongs. [oc stal⁴ huer byskop oc systu madr lætza menn eptir til hegnadar⁵ með bondum [at gornma⁶ landz þirir þiozum oc ilþydu.⁷ sua marga az lendum monnum oc systu monnum j huerium loghum sem þeir sea at bezt hoxir. Skolu þeir er eptir sitia iamznhoymilir vera j annara manna systum til gætlo sem sialzra sinna. ellega ero þeir landrada menn [vid konong.⁸ ez ei hældr land þridi az⁹ þeirra vangornysu.¹⁰ En þan tima sem þeir ero nordar komner sem til ero neyndir. þa gange þeir olærdo men með suornum eid til þes vmdomes. At þeir skolu þan til konongs taka er þeim synizt þirir gudi at bezt se til þallin. En þenna eid skolu iamznvæl byskopar abnrgiazt vid gud þo at þeir sueri¹¹ eigi sem hinir er sueria. at þeir leggi sannenda¹² vmdómi¹³ til [vm þetta mall¹⁴ sua sem gud gezt þeim¹⁵ rellægazt at sea. En ez þa stíl a. þa skolu þeir sit mall haza er þloyri verda¹⁶ saman oc stílrítare ero. [oc erchibyskop¹⁷ oc adrir byskopar samþydia oc sanna þat með eidi sinum. Nu ez notor letr sit til konongs taka odru vis en [her segir.¹⁸ þa hæzir sa þirir gort ze oc þridi.¹⁹ oc se j pauans²⁰ banni oc²¹ alra heilagra manna oc ei²² kirtiu græzt. oc [engi sa er²³ honum [veitti lid²⁴ til þes. Nu ez hirdstíorar eða hird þirirnemzt [at sofia nordr j²⁵ þessa þerð. þa ero þeir landrada menn vid konong. nema nauðsyniar²⁶ banna. [of sua²⁷ huer bonde er þirirnemzt þessa þerð seðr .viiij. ortogum oc .xiiij. morkum vidr konong. En konongr mete nauðsyniar með stynsamra²⁸ manna rade [oc izirfion.²⁹ En [þessa stal huer þerð þara³⁰ a sinum kostnadi. En konongr inni þeim ollum kostnad sin sem ei haza³¹ adr konongs ze [at vardueita eða len eða systur az konongi.³²

Guat þær konst mego ærza er komnar ero az kononga ettenne oc þær karlmen sem i ærþa tale standa oc eigi ero az rettre kononga ettenne komner.

- 4 Ez dotter eða sonar dotter. moder eða systir eða þær konor adrar³³ er j erþa tali standa [j landzbotinne³⁴ oc eigi ero az kononga ættinne komner. oc ero þær eða þær ner meir at stýldu til annars ærþs en konongdomsens. þa stal taka³⁵ huer eptir

1) oc systumen kononga. þeir sem þar ero — tilf. D. L. 2) bórðr með ser. eptir sinni samuifðu — tilf. D. menn m. ser e. [. — tilf. L. 3) mgl. — D. L. 4) [sua stal oc — D. L. 5) [þipa til hegninar — L. oc gæzlo — tilf. D. 6) [oc gætta — D. [at gæta — L. 7) illþyde — D. L. 8) [mgl. — D. L. 9) þirir — D. L. 10) vangæzlu — L. 11) vinni — D. 12) sannendes — D. 13) eid oc vm rade — D. umróðu — L. 14) [þessa mats iamuel sem hinir vlarðo er sueria — D. [þessa mats — L. 15) syn til — tilf. D. vit til — tilf. L. 16) ero — D. L. 17) [ertibyskope — D. 18) nu er mátt — D. L. 19) lande oc lausum svri — tilf. L. 20) mgl. — L. 21) þorbodi — tilf. L. 22) at — tilf. D. L. 23) [sua huar sa sem — D. L. 24) [þngir — D. L. 25) [mgl. — D. 26) þull nauðsyn — D. L. 27) [En — D. 28) beztu — L. 29) [mgl. — D. L. 30) [i þessa þor þare huar — D. 31) hæzdu — D. 32) [mgl. — D. L. 33) sem i erþa tale ero talbar. eptir þui sem landzbot vaktar. Sua oc þær karlmen — tilf. D. rigt. sem standa i erþa tale i landzlagabot. sua oc þær karlmenn — tilf. L. 34) [mgl. — D. 35) til ganga — D.

pvi sem¹ vattar² j almennilego erzdatali. En at pvi liosare se þa mego þær³ þyrft erza eignir þær sem konongr erzir extir⁴ þrendr sína. eða þær sem hann kaupir með laufa þe. þær þo at hann seli eði konongdomsens iardir til. eða slipti þeim j þær.⁵ Sva skolu þeir oc erza laufa þe oc gripi þa sem ei hoyra lorrnunni tit nema konongr sialþr haze adra skipan a gort með skilrikum vitnum oc iarteknum. ser til sómðar oc salo hialpar oc⁶ sinum hollostu monnum [heldr hæil en siutr.⁷ oc er þat hazud rad⁸ at huer gere⁹ væl¹⁰ þirir ser nm sína lízdaga oc sinum hollostu monnum.¹¹ Þvi at va- skont er annars vinatta eða¹² extirgerð þo at alskilt se.¹³ þinnazt oc nog¹⁴ dæmi til þes at erzingiar haze heldr¹⁵ az dræget en til aukat skipanar þeirra er adr atto oc þengu oxtlega með holtri þionofu oc líz þassa eða með ymþsum¹⁶ manravnum. [sua sem vída þinnazt dæmi till.¹⁷

Þer segir um konongs tækin ok um konongs æidstæf.

Nu skal til þess segja með huerri skipan þan¹⁸ skal til konongs tæla er gud 5 hæzir off gezit till¹⁹ þorstiora oc herra [með sinni misfunn oc²⁰ extir rettom erzdum til síns þadur arzþ skipaðt. Hældzt stýlði þetta vera at hatidis dægþi [eða a drotens dægþi²¹ ez eighi banna einar hueriar nauðþsyniar. J þan tíma sem hester²² men eru saman komnir skal vera þing stæzt extir þornre sídueni. en hirdstæzra skal vera adr [en þing se.²³ um þa luti sem þa þikka hældzt nauðþsynileger²⁴ uera. Konongs æzni skal [røða²⁵ eða²⁶ røða lata með þessu æzni at þakka ollum monnum [sina þarkuamu.²⁷ oc iatta ollum stikum sòmðom²⁸ oc naznbotum²⁹ sem þær hazdu³⁰ þyr. oc með godo um bota [extir uildazstu manna rade uid þa alla sem þess þidia uerdir vera.³¹ oc extir þvi sem þær kunnu til at þiona. síðan skal um þat røða³² [hueria læid með mæstum sòmðom³³ oll hird skal sí till þings³⁴ þua oc³⁵ [sem virdulegazt³⁶ se oll þeirra meðþærd.³⁷ A þeim dægþi sem [þing skal³⁸ vera. skal blasa þyrft³⁹ um morgunin miot⁴⁰ arla þolli⁴¹ till þings. oc þa skal oll hird her- klædazt⁴² oc þuazt sem⁴³ somelegazt huerr extir sinum þongum.⁴⁴ þa skal konongs

1) huerium — tilf. D. 2) vatta loth — D. L. 3) þær — D. L. þetta — tilf. D. L. 4) adra — tilf. D. L. 5) þinar — D. L. 6) eða — D. L. 7) [með goðra manna tillagu — D. L. 8) rad — tilf. ester D. L. mgl. i B. 9) þue — L. 10) sialþar — tilf. D. L. 11) heldar heil en siutar — tilf. D. L. 12) oc — D. L. 13) um — tilf. L, som hermed ender Capitlet. 14) þleiri — D. 15) mgl. — D. 16) imisu arzade. oc — D. 17) [mgl. — D. 18) þegn — E. 19) þorstiorandþ oc — tilf. B. 20) [mgl. — E. 21) [mgl. — E. F. 22) þinir hæsto — B. hæsto — D. E. þeztir — G. H. 23) [mgl. — E. stt — tilf. F. 24) nauðþsyn á — G. H. I. 25) Saal. rettet her og strax ester; ræða — urigtigt A. tæla — paa begge St. B. F. G. H. K. L. tæla — paa første St. I. 26) [mgl. — D. 27) [þengat sína tomo — B. [þangatvamu sína — F. K. L. 28) dæmum — B. 29) Saal. rettet. naznbotum — A. 30) hæzt — tilf. G. 31) [með þinna þezto manna rade vid alla þa sem þess þidiazt vid þurþa — B. [með þinna uildaztu m. r. með þa alla sem þ. þ. urdir vera — E. 32) tæla — B. 33) [með huerium sòmðom — B. F-L. 34) konongs — B. 35) at — de Övr. 36) [semiliguz — F. I. 37) þramþærd — E. 38) [þær þulu — B. 39) þyrft — mgl. F. K. L. 40) miot — mgl. B. 41) ollu þolli — de Övr. 42) klædazt — G. H. 43) þæzt oc — tilf. D. 44) tilþangum — D.

æzni lata syngia¹ ser messu De spiritu sancto með þessum collectum. Deus² in te sperantium fortitudo. De domina. De sancto Olauo. De omnibus sanctis. Sidan ættr messuna skal [konongs æzni³ ganga til alteris oc bidia ser missunnar uid gud æz ollu hiarta [med arnadar orde⁴ hinnar hælghu Mariu⁵ oc⁶ hins hælgha Olafs konongs.⁷ taka⁸ sidan blæzan æz bystupi með tnezzalle. en ættr þat skal bera fram hin hælgha kross [oc adra hælgha doma.⁹ [her ættr skal processio zylgia hinum hælgha krossi með odrum hælghum domum.¹⁰ Aller men sem zorer¹¹ ero skulu ganga þangat sem [þing skal vera.¹² [þar skulu hafæti¹³ buin vera somelegha.¹⁴ en þo skal eit¹⁵ bede hæft oc bæzt¹⁶ [buit vera¹⁷ i midiu oc skal þar engi i sætiast. en adrer hozdingiar siti i adrum hafætum¹⁸ utt zra tvemeghium.¹⁹ en konongs æzni skal sitia nidri²⁰ a gradunum zirir hinu hæsta hafæti.²¹ [þegar sem þing skal vera oc þat er sett. þa skal sa sem figurlegaztr zæzt till.²² huart sem er lærdr madr eda læitmadr. læggia a konongs æzni konongs²³ nazn með þessom ordom. Konongs²⁴ nazn þæt sem gud ler þer oc þu ert [til boren²⁵ oc æz²⁶ landz zollinu till²⁷ tælin ættr loghum hins hælgha Olafs konongs. [leg et a þil. oc nezni konongs æzni a nazn .N. æz guds halzu²⁸ oc allra þeirra sem undir þit uald ero skipader með þeirri somd oc siorn sem þui a af zylgia ivir ollum Noreghi [oc hans skatlondum.²⁹ I namzne zadur oc sunar oc hælags anda amen. At þessu allu zulgiouru skulu [up standa³⁰ bystupar oc lender³¹ men [hirdstiorar oc loghmen.³² oc hæzia³³ konong³⁴ up³⁵ i hafæti oc syngi lærdir men Te deum.³⁶ enn læitmen kyricleison. gudi til lozs oc dyrdar.³⁷

Um æida i konongs iattan.³⁸

6 En at konongr viti set [þui heldr skylldugan³⁹ logh at hallða uid þegna sina

¹) segia — G. H. eda tesa — tilf. B. C. D. E. F. I. K. L. ²) dominus — tilf. B. ³) [han — E. ⁴) [of arnadar ord — E. ⁵) drottningar — tilf. F. ⁶) hins hetga tros — tilf. F. ⁷) of allra hælagra manna — tilf. F. með arnadar ordi &c. — mgl. L. ⁸) taka — B. of taka — E. ⁹) [með helgum domum — F. G. H. K. L. ¹⁰) [mgl. — F. G. H. K. L. ¹¹) zyrir — K. L. ¹²) [þing er stegnt — B. [þingit er — E. [þing er sett — G. H. I. ¹³) seti — G. ¹⁴) vell — E. ¹⁵) hafæti — tilf. G. ¹⁶) [þing skal standa oc hafæti — D. ¹⁷) [buit vera — D. [mgl. — B. E. ¹⁸) Saal. rettet; hæætum — A. ¹⁹) tvæim veghium — B. tvæim vægnum — C. tvæim vegin — D. tvæim meghum — H. K. þvæim megium — L. tvæim megin — de Övr. ²⁰) nidri — mgl. E. ²¹) Saal. rettet. hæfæti — A. ²²) [sidan þing er set. þa skal &c. — B. [þegar sem þing er sett of sidal. þa skal &c. — C. E. [þegar oc er þingit er sett of sidal. þa skal &c. — D. [þegar er þing er sett. Of (en — G. H. mgl. — K. L) [þan skal sa er figuligztr zæzt till — F. G. H. K. L. [Sidan skal sa er figuligztr zæzt till — I. ²³) konongs — mgl. I. ²⁴) konongs — mgl. B. ²⁵) [til tomenn — C. E. I. [til tominn of (edr) til borinn — F. H. ²⁶) ollu — tilf. F. G. H. K. L. ²⁷) till — mgl. E. tofenn of — tilf. G. H. K. L. ²⁸) [leg et a þit namzn af guds togom oc hans halzu — B. ²⁹) [oc skatlondum — B. [með skatlondum — F-I. [of þeim skatlondum sem þar til liggia — K. L. ³⁰) [mgl. — E. ³¹) lærdir — G-L. ³²) [með hirdstiorum of togmönnum — F. G. H. I. [hirdstiorar lendir menn of togmenn — K. L. ³³) seti — G. H. ³⁴) han — E. konongs æzni — F. G. H. I. ³⁵) up — mgl. ß. ³⁶) laudamus — tilf. ß. ³⁷) of (en — K) tgi. til [æmdar — tilf. F-L. ³⁸) Dette tilligemed de følgende Capitler (7, 8, 9 og det meste af 10) indtil Sidan gange konungur til altaris &c. (allersidst i Cap. 10) ere i E kun antydede ved Begyndelses-Ordene og Henvisning til Landsloven (II. 8—12), dog saaledes, at noget eget Capitel for Lagmands-Eden (Cap. 9) ikke antydes. I F findes ligeledes istedetfor Cap. 6, 7, 8, 9, 10 kun en kort Antydning af deres Indhold med Henvisning til Landsl. ³⁹) [þui skylldugara — G. K. L. [þui skylldura — H.

[oc um at bota.¹ þa skal han þessu iatta zolli sinu [med zullri stadzeftu² lætir þat³ sem han er till konongs tælin. þat⁴ iatta et gudi oc hans hælghum monnum oc þui hans⁵ zolli sem et em uverdugr izir⁶ skipadr. at et skal þau kristin logh hallða sem hin hælghi Olafz konongr hoz oc adrer hans retter⁷ ætirlomandar haza nu⁸ samþyllt millum konongs oc þeirra er landet byggia. med huara tvæggia samþyllt. oc med godra manna rade um bota ætir þui uiti sem gud ler mer. Er konongr æighi at æins stýlldr at hallða þetta uid þa⁹ sem þa¹⁰ ero a þingi hia honum. hælldr uid þa alla sem i konongs¹¹ þægnstýlldr ero alna oc uborna.¹²

Um hertogha æid ok iarlz.¹³

[þa skal oc¹⁴ hertoghi eða iarlz þenna æid sveria ez þeir ero ner eða þegar⁷ er þeir toma till konongs.¹⁵ þess legg et hond a þessa¹⁶ hælgha doma oc þui stýtr et til guds at et skal vera hollr oc trur minum herra .N. Norez kononge bæde lornilegha oc openberleggha oc [þæn luta landz¹⁷ sem han fær¹⁸ mer skal et trulegha¹⁹ halda lætir þui stýlldr sem han fær mer. oc i alla stæde skal et væita²⁰ honum alla þa lydni sem [godr hertoghe eða iarlz skal godom kononge. hallða skal et oc æida þa sem han hæzir svoret²¹ ollu landz zollinu ætir þui uiti²² sem gud ler²³ mer. [Gud se mer hollr ez et satt sæghi.²⁴ gramr²⁵ ez et lygr.

Sendra manna æidar.²⁶

þenna æid stolu barrunar²⁷ sveria oc hirdstýlorar. þes leg et hond a hælga bol²⁸ 8 oc þui stýtr et til guds at et skal vera trur oc hollr minum herra .N. Noregs konongi bædi lornilega oc openberlega. stýrtia skal et hann oc hans riki med ollum²⁹ radom

1) [mgl. — B. 2) [mgl. — K. 3) [mgl. — H. 4) [þar — I. 5) hans — mgl. K. 6) zirir — C. D. 7) retter — mgl. C. 8) sýðan — G. H. 9) þegna sína — tilf. G. H. 10) þar — I. 11) hans — fl. 12) Enn i þann tíma sem hann er koronadr. þa skal hann sveria monnum logh of ríktýndi med þeim æidstæz sem konungs vigslu hærir. at guds loghum — tilf. K. Enn þann tíma [h. verdr koronadr, þa fl. h. [v. m. l. of r. m. þeim æidstæz [konungs vigslu zýlgir — tilf. L. 13) Istedetfor dette og de tre fgg. Capitler have G og H kun en kort Antydning af Indholdet med Henviisning til Landsloven. 14) [Nu skal — B. [Svo skal og — I. 15) [A þessu þingi skal h. e. jarl þ. e. sveria ez þeir ero til — K. [Enn h. e. j. ez þeir eru til, skulu þenna æid sveria a þui þingi er konungi er konungs nazn gefit — L. a þingi — tilf. B. 16) þessa — mgl. K. L. 17) [þat tien — K. L. 18) vaitir — K. L. 19) trygglega — C. D. 20) [e. þui fl. sem hann fær mer j alla stæde. vaita skal et — B. C. [e. þ. fl. [h. fær mer. vaita fl. et — D. [med þeirri hýndni of ætirlæili sem Magnus konongr son Hafonar konungs skipade i millum konungs of hertoga eðr jarls. vaita skal et — K. L. [i alla stæde æfter þui stýlldr sem han fær mier, vaita skal eg — I. 21) [godum hertoga eðr iarlz ber godum konungi. stýrtia skal et hann of hans riki beði med radum hælum of ollum minum stýtr. hallða skal et æida þa alla sem konungrinn hæzir iattat — K. L. 22) of þýnsend — tilf. K. 23) hæzir léd — K. 24) [Sva se mer gud hollr sem et sat segir — B. D. 25) gramr — D. 26) Capitlerne 8-10 mangle i A, og i deres Sted findes kun en kort Antydning af Indholdet med Henviisning til Byloven (II. 9. 10) saalydende: þa skulu oc tendir men oc hirdstýlorar oc bændr sveria æida ætir þui sem stendr i sealgri loghbotinni i kristins doms bætti. Capitlerne anføres derfor æfter B, med Overskrifter æfter D. Ogsaa i I kun en kort Antydning med Henviisning til Landsloven. 27) tendir men — D. 28) doma — K. L. 29) mgl. — D. hælum — K. L.

oc¹ styrkt minum. halda skal et oc eida² þa sem hann hæzr svarit³ ollo landz zolli⁴ extir (þui) viti⁵ sem gud [mer ler.⁶ sua se mer gud hollr sem et sat segi gramr ex et lygr.

Þm lögmannz eid.⁷

- 9 Nu skolu þenna eid logmenn sueria eða⁸ þan tíma er konongr vil. þess leg et hond a hælga bot⁹ oc þvi styr et til guds at et skal vera hollr oc trur minum herra .N. Noregs konongi [bæde lornilega oc openbærlega.¹⁰ þau log skal et oc segia þeim monnum sem min herra skipar j mina logsogn sem hin hælgi Olafz konongr hoz oc adrir hans¹¹ extirkomandir haza nu¹² samþykkt [millum konongs oc þeirra¹³ er landet byggia [med huara tueggia samþykkt.¹⁴ En huervetna þar sem logbot stílr eigi stílrilega or. þa skal et¹⁵ þvi huers manz mall doma sem et vil andsuara xirir gudi a doms degi [oc extir viti þui sem gud ler mer¹⁶ oc þo med þeirra bezto¹⁷ manna rade¹⁸ er þa ero hia mer sua um rílan sem um zatolann. vngan sem um gamlan. um ofatadan¹⁹ sem um sxiadan. sua se mer gud hollr sem et sat segir gramr ex et lygr.

En þetta er bonda eidar.

- 10 En at bondr oc alþyda viti sit þvi styrdare til extirkætes²⁰ oc lydni við [Noregs konong.²¹ þa skolu þeir þenna eid sueria konongi.²² sua marger men or xylti hue:riu sem honum líkar. þes leg et hond a hælga doma oc þvi styr et til guds at et skal vera hollr oc trur minum herra .N. Noregs konongi. bæde lornilega oc openbærlega med ollum minum mat oc megin. svo sem godr þegn skal godom konongi. veita [alla loglega lyðstýldu med þeim ollum loghum oc²³ lunendum sem hin hælgi O(lafz) konongr skipade millum konongs oc bonda²⁴ med huara tueggia samþykkt. svo se mer gud hollr sem et sat segir gramr²⁵ ex et lygr. Abyrgi et mer²⁶ þenna eid oc ollum þeim sem j konongsens þegnstýldu²⁷ ero [xirir alna oc oborna.²⁸ oc hans eids [eigu at²⁹ niota. [ero eigi at eins styrldugir þeir at halda³⁰ þenna eid er sueria. hældr allir þeir sem j hans þegnstýldu³¹ ero alnir oc oborner.³² þvi at Noregs konongr er iamzn:stýldr þeim til rettra mala er heima ero sem hinum er þa ero a [þingino hia honum.³³

¹) ollum — tilf. D. K. L.   ²) alla — tilf. K. L.   ³) iattat — K. L.   ⁴) l. zollinu — K.   ⁵) of þynfemd — tilf. L.   ⁶) [geyr mer — K. L.   ⁷) Dette Cap. mgl. i D. L.   ⁸) eða — mgl. K.   ⁹) doma — K.   ¹⁰) [mgl. — K.   ¹¹) riettir — tilf. K.   ¹²) nu — mgl. K.   ¹³) [við þá — K.   ¹⁴) [mgl. — K.   ¹⁵) extir — tilf. K.   ¹⁶) [at riettligaz [é extir minni samuitzfu — K.   ¹⁷) uitruzfu — K.   ¹⁸) of samþyði — tilf. K.   ¹⁹) [atadan — K. rigt.   ²⁰) hollogzfu of þegnstýldu — D. K. L.   ²¹) [konungi — K. L.   ²²) mgl. — K.   ²³) [skal et honum alla logliga þionofu of rietta þegnstýldu extir logum of þeim — L. loghum oc — mgl. D.   ²⁴) þeirra sem landet byggia. oc adrir hans rettir extir komandar haza nu stadzest millum konongs oc landzfolksens — D. landz folksens of adrir hans riettir extir komendr haza nu stadzest. millum konongs of þeirra er landit byggia — K.   bonda of þeirra manna er landet byggia — L.   ²⁵) gramt — D.   ²⁶) þer — D.   ²⁷) riti — L.   ²⁸) [allnum of ubornum — D. K. L.   ²⁹) [vilia — K.   ³⁰) abyrgiagt — D. L.   ³¹) lyð:stýldu — D.   ³²) [mgl. — K. þeir sem hans eids eigu at niota — tilf. D. Sva eru of aller menn i landinu stýldir til fruteids við konung sinn þo at ei sueria honum allir frunadar eida a þingi — tilf. L.   ³³) [þinge — D. K.

[Sva ero oc hinir allir honum stýldugir þeir sem. j landeno ero til alz tryggileis þo at ei sueri allir trunadar eid.¹ þat vita oc allir at þat barn er þot verðr a síðazta are² konongs vars.³ at konongr er iamznstýldr þvi ret at gera sem þeim manni er honum suor eid a þyrsta þingi. Sva ero oc allir iamznstýldir⁴ [til alz tryggileis.⁵ þeir sem laganna vilia niota oc þeirra vera verdir. En konongr oc byskopar lærdir⁶ men oc barronar⁷ oc of⁸ alþyða skolo þylgia hinum hælga krossi [oc hælgom domum⁹ æþr til kirtiu.¹⁰ síðan gangi konongr til alteris [oc þylgi honum allir hinir beztu menn. En konongr veitti veizlu þan dag sva sem kononglegt tign hoyrir til.¹¹

Um handgengna men konongs.

Hin nestu dagh ættr skal [konongr lata¹² blasa til tals¹³ ollum handgengnum 11 monnum. [þa skulu¹⁴ aller men [gera konongr tryggileif¹⁵ oc uinna eida.¹⁶ en aller¹⁷ þeir sem adr varo handgengner skulu ædi annat sinni¹⁸ huarli lendir men eða stultisvæinar¹⁹ tala med odrum hette sínar naznbotr nema geraz aller sverdtakarar konongs [med eidi oc²⁰ haxe þo²¹ huærr [sinar naznbotr²² ættr²³ ioznum somdom. en ex nolorer haxa misgort uid konongdomen þa þare þat [æþtir logum oc konongs skipan med misfun²⁴ oc²⁵ godra manna raðe.²⁶

Med þeim hette skal konongr hertoga gera i hird síni.

Uv ex konongr gerer hertogha innan landz²⁷ med godra²⁸ manna raðe. þan 12 þo²⁹ sem med rettum erþdum er til þess boren ættr loghum oc æz rettre kononga³⁰ ættenne komen. þa skal sa hattr þar a vera sem her þylgir³¹ [ex til þess þarz at tala.³² þan tima sem konongr gerer hertogha [ser til lettes oc somdar³³ þa skal [konongr lata³⁴ till þings blasa [þar sem han er staddr³⁵ ollum monnum. At skipadu þingi skal hertogha ærni setiaz a skorena þirir hafæti konongs. en síðan skal sa sem konongr skifar til þyrst tala um þa luti sem [litlegazt þittir.³⁶ Síðan [æþtir þat³⁷

¹) [er hann trútozar eðr [uer tog of riellindi at halða of dema þegnum sínum — L. ²) veltre — D. K. begi eðr are — L. ³) suar — D. æzar — K. æzi — L. ⁴) honum stýldugir — K. L. ⁵) [til allrar toglegrar þegnstýldu — D. K. L. ⁶) leitir — D. ⁷) lendir — D. ⁸) mgl. — K. L. ⁹) [mgl. — K. ¹⁰) Her begynder igjen E. ¹¹) [oc tala þar blezan oc þara síðan i kononge gard of halða síða væizlu þan dagh sem honom þyrir of kononge tign hoyrir. hoyrdingium of allum adrum hinum bestom monnum — D. E. [of tala þar blezan. of gangi síðan til herbergis. of þylgi honum allir hinir beztu menn — K. L. ¹²) [mgl. — B. F. L. ¹³) þings — F. K. L. ¹⁴) [oc skolu þa — B. F. G. H. K. L. ¹⁵) [æfta konungi tru sína — B. F. L. ¹⁶) konongi eida [adr er sagt — B. eid — K. L. ¹⁷) adrir — tilf. D. F. ¹⁸) vinna konongi eid — tilf. B. gera — tilf. E. eida vinna — tilf. I. ¹⁹) riddarar — G. H. eðr — tilf. B. of ei — tilf. I. ²⁰) [oc þo med eidi oc — B. ²¹) síðan — B. þa — F. G. I. K. L. — mgl. H. ²²) [sina naznbotr — B. F. G. H. K. L. ²³) med — E. F. G. H. ²⁴) [e. l. med kononge skipan oc misfun — B. F. H. I. [e. konungs skipan of misfun — G. [e. l. med konungs skipan — K. L. ²⁵) med — G. H. ²⁶) oc tillogu — tilf. B. ²⁷) eða hirdar — tilf. B. ²⁸) beztu — G. H. I. ²⁹) þo — mgl. I. ³⁰) konunganna — G. mgl. — E. ³¹) [eghir — H. ³²) [mgl. — F. þa skal &c. — mgl. I. ³³) [mgl. — B. ³⁴) [mgl. — B. ³⁵) [mgl. — B. ³⁶) [litast þyttir — B. [konungi þittir vidrtvæmitigaz — G. H. [konongr [er at þa er vidrtvæmitigast — I. ³⁷) [mgl. — B.

skal konongr sealzr upp standa oc geza honum hertogha nazn med [situm orðom sem her zylgia.¹ Nazn þat sem [et legg² a þit. [oc næzni hertogha æzni³ .N. af guds halzu. oc þui uallde sem han hezr mer lett. þat⁴ gez et þer [med goduilla.⁵ late sealzr gud þui⁶ sina missun zylgia med ollum þeim lutum er han ser at þer⁷ hezr hællzt⁸ til hans tignar⁹ oc minnar sōmdar¹⁰ oc lettes. þer¹¹ till fremdar¹² oc farfelo. ollum þeim til zridar oc zagnadar¹³ sem et za¹⁴ undir þit ualld med guds zorfio.¹⁵ Sidan [er honum værdr gezet hertogha nazn þa¹⁶ skal konongr tafa i hond honum oc setia han i haseti hia ser. konongr skal geza honum sverð oc za honum i hond.¹⁷ skal han i þui uid lennazt at han hælldr þan hertoghadom af konongdominum¹⁸ oc er hans sverðtatare rettom til styrks. rongum til reyzingar. kononge til lettes oc hans hollu¹⁹ rade oc riki [oc sōmd til værndar oc uirðingar²⁰ huar sem han ma sinu lidi uid toma. [Sidan skal konongr geza²¹ honum merki til þess at konongr [stýldar alla þa honum ætirlata oc audluæda vera²² sem han skipar undir hans ualld um allt þat sem adr uattar [i hertogha sverðtatu.²³ [oc hans hertoghadom²⁴ i ollu stýdia oc styrkia [til þess æznis²⁵ [oc allrar loghlegrar tydni.²⁶ þetta huartvæggia skal konongr standande za hertogha. sidan skal hertoghe ganga fram oc sveria eid [at loghum oc²⁷ at helghum domum²⁸ med þeim eidstaz sem adr [er skipadr²⁹ æztir konongs eid.

Þu sōmd ok síðsemd huær zylghir hertogha namzue.

13 [Nu skal segia³⁰ til þeirra sōmda sem zylghia hertogha nazne. Merki skal hertoghe haza zirir ser huart sem han ridr til þvar eda ror nema konongr se zirir. Hertoghe ma³¹ haza [þegar honum litar zylgðar men ser³² .iiij. þa er han er ner konongi. [alldri þo³³ zleiri en .vi. at³⁴ konongr auli zylgðar halld. huart sem han er ner kononge eda ziarre. nema nauðsyn³⁵ varngð³⁶ frezi su þo at kononge se urug.³⁷ Hertoghe skal zrealstegha rada zirir þeim luta landz sem konongr zær honum at³⁸

¹) [þessum orðum — *β.*   ²) [gud gaz þer leggr et — *K. L.*   ³) [mgl. — *β.*   ⁴) þa — *K.*   ⁵) [mgl. — *K. L.*   ⁶) þer — *H. I.*   ⁷) þui — *E.*   ⁸) hollr — *E.*   ⁹) sōmdar — *I.*   ¹⁰) tignar — *I.*
¹¹) [er — *E.*   ¹²) sōmdar — *F.*   ¹³) nada — *B. F. K. L.*   ¹⁴) zer — *E.*   za þer i hendur of — *I.*
¹⁵) zorfio — *E.*   ¹⁶) [mgl. — *β.*   ¹⁷) hendr — *F.*   ¹⁸) konongi — *B.*   ¹⁹) ollu — *B. F.*   ²⁰) [til sōmdar of uirðingar — *B. C. E-L.*   [til sōmd oc vendar oc uirðingar — *D.*   ²¹) [konongr skal geza — *B. F-L.*
²²) [skipar honum alla þa menn ætirlata of audmiuka — *G. H.*   [stýldar þa alla honum ætirlata of audvælda at vera — *I.*   ²³) [um h. sverðtatu — *G.*   [um h. dom — *H. K. L.*   [mgl. — *F.*   ²⁴) [of hans sverðtatu — *H.*   [of hann — *K. L.*   [oc — *E.*   ²⁵) [til sine æznis — *F. K. L.*   [mgl. — *G. H. I.*   ²⁶) [Saal. rettet; at allar loghlegar tydnir — *A.*   [at allar loghlegar tydni — *C.*   [til allrar loghlegar tydni — *G. H. I.*   oc hans hertoghadom &c. — mgl. *B.*   ²⁷) [mgl. — *F. I. K. L.*   ²⁸) [mgl. — *G. H.*   ²⁹) [uattar — *B.*   [er skipadr — *C. D. E. F. K. L.*   [er skipadr — *G. H.*   ³⁰) [her segir — *B.*   ³¹) skal — *G.*   ³²) [zylgðarmenn þegar hann vil — *B.*   [er zylgðarmenn — *E.*   [zylgðarmenn — *F. K. L.*   [med [er z. menn — *G. H.*   [m. [z. m. af hann vill — *I.*   ³³) [en aldri — *B. E.*   ³⁴) þo at — *B. E.*   ³⁵) nauðsyniar — *B.*   audsyn — *C. D.*   nauðsynia — *F-L.*   ³⁶) vord — *F.*   ³⁷) tru — *E.*   orugg — *H.*   ³⁸) at tafa — *E.*   af at tafa — *F.*

sakar önni eftir loghom [med mistun.¹ nema² eigi skal han hafa stori utböd en tonongr. nema tonongr samþyði [þat med honum³ zririr [æinna hueria nauðsynia sater.⁴ Æighi skal han of⁵ geza iarder þær sem tonongr vœtir honom.⁶ vœita ma han⁷ þeim⁸ sem [honum lifar⁹ medan han hezir ualld izir. Æighi skal han oc zleiri handgengna men hafa en [tonongr oc¹⁰ uittrir men sea at til hoyrir. en ez hertoghe aukar sidan hird er¹¹ tonongr zririrbydr honum. þa ero þeir aller landrada men¹² [er sidan sveria¹³ er¹⁴ þeir uitu tonongs forböd a. Æigi skal hertoge or lande zara nema tonongs löngui se til. Uid engan þan hozdingia skal hertoge sattr vera sem tonongr er usattr uid zririr¹⁵ loglegar sater. Æigi skal hertoge þa men hallda [er tonongr er reidr mote hans uilia.¹⁶ Nu ez sva [ber uid¹⁷ at uzridr er i lande þa skal hertoge uera stýldr¹⁸ tononge [i öllum nauðsyn(i)um¹⁹ oc aller hans men. kan oc hertogha loghleggh nauðsyn til at bera.²⁰ þa skal tonongr za honom sva mylin²¹ styrkt sem²² goder men sea at bæzt ber. en hueruetna þær sem [þeir ero i uzridi saman tonongr²³ oc hertoghe oc þeirra men. þa skal sva [vera huer til annars²⁴ sem [þeir se aller²⁵ or æinu logunöngti. Stýldugr²⁶ skal hertoghe [oc til²⁷ vera i zridi oc uzridi at zara [þær zærdir²⁸ er tonongr bydr honom med stýnsemd²⁹ oc han uil sina men sealys³⁰ til³¹ senda [þa sem honum er uel til.³² Uardhalld oc allar adrar niofner stulu hertogha men³³ iamnt³⁴ hallda uid tonongs men at manmærg(ð) oc sva i öllu lutzalli of lutfkipti³⁵ eftir retto mantale [ez hertoghe er med tononge.³⁶ Konongs læghe er zyrst i huerri hozn. hertoghe skal vera tononge sinum höllr oc trur var³⁷ oc³⁸ sea uel uid uuina [röðum oc radum.³⁹ Ez sva kan til at berast at tonongr kennir hertogha sinum⁴⁰ suitræde [eda utryglæif.⁴¹ þa skal þat [med stýnsemd⁴² ranzsata. en æighi med brædi eda⁴³ alaupum reyfa. en ez han⁴⁴ dýll [oc trænflizt⁴⁵ han ser til tryglæifa.⁴⁶ þa skal han biöda gista til ranzsats rey. en sidan skal ranzsata þat mál med stýnsemd

1) [mgl. — E. 2) en — B. F. I. 3) [þat — F. K. L. [med honum — G. 4) [einnar hueriar loglegar nauðsyniar sater — B. D. [e. hv. loglegra nauðsynia [— C. [einar hueriar nauðsyniar — E. [stórrar nauðf. sater — L. 5) of — mgl. B. gera at — tilf. D. 6) en — tilf. B. E. F. L. 7) þær — tilf. E. G. 8) huerium — F. G. mgl. — H. 9) [hann uil — F. G. H. 10) [mgl. — D. 11) en — ß. 12) við tonong — tilf. B. E. 13) [er sidan geraz hertoga handgengnir — G. [mgl. — B. F. H. L. 14) ez — B. F. L. 15) um — K. L. 16) [mote tonongs uilia er hann er reidr — B. [er t. er reidr við moti hans uilia — E. [er t. er reidr — F. 17) [ber til — B. D. G. H. I. [verðr — F. 18) stýldugr — ß. 19) [mgl. — E. 20) zalla — H. 21) marga men oc — B. 22) han of — tilf. E. 23) [tonongr er i uzridi — E. [þeir eru saman i uzridi — F. L. 24) [vera huer við annan — F. I. L. [þipa huer við annan — H. 25) [allir eru — E. 26) stýldr — ß. 27) [mgl. — B. F. H. K. L. 28) [herzærdir — B. allar — tilf. ß. 29) stýnsemi — F. 30) sidan — D. mgl. — F. 31) með — de Övr. 32) með — B. F. við — G. H. I. 33) [þa sem uel ero honum til vardhallz zallnir oc alrar annarar niofnar. stulu hertoga men — B. 34) iamnan — D. 35) vera — tilf. ß. 36) [mgl. — D. 37) var — mgl. F. G. H. L. 38) at — E. 39) [ræðu — E. [radum — F. K. L. 40) sinum — mgl. E. F. [andráð eðr — tilf. G. H. 41) [mgl. — E. F. G. H. K. L. 42) [mgl. — F. 43) eda — mgl. F. G. H. 44) hertoge — G. H. hann — mgl. D. 45) trænflir — C. D. E. I. 46) [mgl. — F. G. H. K. L.

[oc godra manna rade¹ [æxtir loghum.² en ex hertoghe uil æigi toma til tononga³ [þorþalla laust.⁴ þo at [tonongr biode gista⁵ [eða beidizt⁶ eða [uærða svit⁷ son a⁸ [hertogha hendi.⁹ þa ma han dormazt sannr at sol. oc aller þeir sem sidan¹⁰ fylgia honum eða notora lydni¹¹ væita honum¹² lofsteget ex¹³ domr þællr a mal hans. þa ero þeir aller ubota men.

Guær sœmd fylgia scal iarls namgæ.¹⁴

14 Nu skal sœgia til þess sem¹⁵ vera ma¹⁶ at sumum¹⁷ se ufunnulegare en von være at oc til hœrði. oc er þat um [iarls doma¹⁸ her¹⁹ i Noreghe oc iarls nozn.²⁰ [en men meghu stilia²¹ at med þeim²² hattom²³ haza Noreghe tonongar gezt monnum iarls²⁴ nozn [i Noreghe.²⁵ Sa er en þyrsti haltr er²⁶ Noreghe tonongr gezt sunum²⁷ sinum stilletnom [iarls nozn.²⁸ [en stundum broðrom sinum stilletnom²⁹ eða namaghum³⁰ oc veitir þeim stift æz lande [oc þo i þeim stodum ritisins³¹ sem honum³² sgniz með stifu stilorde sem han stipar.³³ oc a þat med engu mote i ærþ³⁴ at ganga [þo at sumer³⁵ haxe³⁶ ranglega uid klengzt.³⁷ Er þat þyrst til uitnis burdar at þessþus³⁸ iarlldomr heuir ædi [ærþum til oc ædi hæuir han³⁹ i ærþdir gengit sem nog ero⁴⁰ dome til. þat annat at huerghi [zinzt i landenu notor lutr æintadr til iarlldomsins.⁴¹ hælldr haza tonongar⁴² vœit iarlum æz landinu stift sem [þeim hæuir litat⁴³ stundum i Frostapings loghum. en stundum i Gulapings loghum. stundum i Mikinni [oc allozt a Upplondum.⁴⁴ en stundum i ollum⁴⁵ lutum landzins oc⁴⁶ þui smærom saman. allozt haza þat oc tonongar tælit til sin sem þeir haza vœit hinum sama iarle i æins huærium luta lanzins oc þenget⁴⁷ iarlle [þar

1) [mgl. — F. G. H. K. L. 2) [mgl. — E. F. K. L. 3) þings — F. L. mgl. — E. logtegra — tilf. B. C. D. logliga — tilf. E. logliga stendr — tilf. F. G. H. I. logl. stiftalladr — tilf. K. L. 4) [mgl. — F. 5) [t. beidiz eighi gista — G. [t. beidiz gista — H. [tonungi biodiz gistar — K. L. 6) [mgl. — G. H. K. L. 7) [svit virðast — I. 8) æz — E. of — L. 9) [hendar hertoga — D. [hertuga — F. G. H. [hendr honum — K. [henda honum — L. 10) sidan — mgl. E. 11) atydni — B. 12) honum — mgl. B. C. D. F. K. L. 13) er — B. G. H. I. K. L. stpan. er — F. 14) Foran dette Cap. indskyder I Cap. 18, men udelader det paa det rette Sted. 15) at — G. H. 16) um iarlldom — tilf. B. 17) monnum tilf. E. K. L. 18) [iarldom — B. E. F. G. H. L. [iarldæmi — I. K. 19) her — mgl. C. D. F-L. 20) iartenazn — B. E. 21) [oc at men stili gior — B. [en at men stili — F. I. [en at m. viti — G. H. [en at m. stili þui giörr — K. L. 22) þrim — alle de Övr. 23) Saal. rettet. hættom — A, urigtigt. 24) iarla — E. 25) [mgl. — F. K. L. 26) at — B. E-L. 27) sgni — K. L. 28) [jarts nazn — B. E-L. 29) [mgl. — D. I. 30) náungum — I. 31) [of þann luta ritisins — B. [of þeim lutum ritis — I. [mgl. — F. G. H. K. L. 32) þeim — G. H. 33) stlr — K. L. 34) ærþdir — B. C. D. E. I. 35) sgnir — C. D. 36) þar — tilf. G. H. 37) [mgl. — E. 38) þessþattar — F. 39) [mgl. — F-L. 40) zinnaft — E. F. 41) [zinnaft i landenu notorir lutir æintadr til iarlldomsins — E. [z. i. L. æintannadr (æintadr — H) réttir til iarlldomsins — G. H. [zinnaft dæmi til i landinu at notdurir lutir st æintendr til iarlldomsins — I. [i landenu zinnaft notdurir hlutir æintadr til iarlldomsins — K. L. 42) hertogar — D. 43) [litat. en — E. [þeim litat — I. 44) [oc allt um Upplond — G. H. [allt á Upplondum — I. 45) öðrum — F. 46) þa — tilf. G. H. I. 47) þeim — tilf. F.

annar stadar¹ sem tononge [hovir(!) þot tilzellilegast.² nu zinnazt oc huærgþi [hællðr bu³ né iarder eda⁴ odoll i Noregþe i notorum stad þau sem [iarldomenum se ein-
tannat⁵ uttan þær⁶ hœuir huærr hæzt [oc sua myktit⁷ [oc með stitum hætte⁸ sem
tononge hœuir synzt. Þat er hit þridia [er uittrum monnum synzt mezt⁹ at snotter¹⁰
tonongar haza oxtlega zunnit uæinord iarllanna stundum til sin en stundum til
sinna zorellra oc þui er þat rettazt at tonongr haze i sinu valde at sorma þan mezt
az sinni zadur læizð [oc zremia þan¹¹ sem han zinnr¹² se(r) hollaztan oc [sil uil
mezt uid læggia hans bodskap at¹³ gera bæde innan landz oc uttan. þui at hans
[æign oc odall¹⁴ er alt landit. oc¹⁵ æighi er handsællt¹⁶ at [bætr gezizt¹⁷ þo at
annars¹⁸ se a¹⁹ zræistat. Þætt er hit ziorda sem liosazt²⁰ er at ozt hovir(!) [longum
stundum²¹ ængi iarll veret i Noregþi oc hœuir þat almuganom hogazt veret. þui at
sealdan [hœuir rettr²² smælengsins uid þat batnat at marger haza yzirbodarner veret
i senn.

Um annan hatt iarldoms til skatlanda.

Sa er annar hattr iarls nazns er Noregþs²³ tonongr gezr þeim monnum²⁴ er 15
han stpar izir skatlond sin. Sfrst Orknæniar [uid þui stlordi²⁵ sem vattar sættar
sttraa Suærris tonongs oc haralldar iarls²⁶ oc²⁷ með þeim zleirum einta malum
sem tomu i sættar giærd²⁸ Magnus tonongs halonar tonungs sunar oc Magnus
iarls Gillingberzt²⁹ sonar þa er þeir sættuzt i Biorgwin þa er lidnir varo zra burdar
tima vars herra Ihesu Christu.³⁰ .m. vættra .cc. vættra .lx. oc .vij.³¹ uættir a .iiij.
are ritis Magnus tonongs sunar halonar tonongs. Sva oc ez tonongr gezr³² iarl til
Islandz með stitu stlordi sem [tononge³³ syniz³⁴ með guds zorsio oc godra manna
rade. þa ma til huarstveggia þeirra³⁵ þan hatt nytta sem her sæghir³⁶ æztir [logh-
um³⁷ huærsu iarll skal gera oc sva þat zleira sem her til hoyrir az þui sem þar
zynlgir.³⁸

1) [þat j annan stad — B. [þa annarsstadar þar — G. H. I. 2) [litade — B. [litar — E. [þidir
tilzellitigt — F. [þ. þa til zallit — G. H. I. 3) [bu — B. E. G. H. K. L. [bþ — I. [mgl. — F. 4) ne
— E-L. 5) [iarlinum ero eintat — E. [jarldóm hænra til eda honum se einfannlig — F. 6) þær — B. F.
I. K. L. 7) [oc sua myktar — B. F-L. [mgl. — E. 8) [oc m. stitu stlyrði — G. H. [mgl. — E.
9) [mgl. — E. 10) [notrir — B. C. E. K. L. [norttir — D. Noregs — F-I. 11) [mgl. — B. 12) [er
— E. 13) [mezt vill hans bodskap — F. G. H. K. L. 14) [odall — B. E. [æign — I. 15) þuiat —
K. L. 16) uist — G. H. I. þo — tilf. E. 17) [b. hœuzt — D. [annat geziz betr — G. H. I. 18) þess
— G. H. I. 19) um — F. i — K. L. [mgl. — E. 20) Saal. alle undt. A, der feilagt. har tiotagt.
21) [mgl. — G. H. K. L. 22) [haza rettir — I. 23) Noregs — mgl. B. F. K. L. 24) manne — B.
mgl. — I. 25) [með þ. stlordi — B. I. [með þeim hætti — F. [með þui moti — G. H. K. L. 26) Madd-
adar sonar — tilf. G. H. K. L. 27) oc — mgl. E. F. 28) þeirra — tilf. E-K. 29) Gillingberzt — B.
C. D. F-L. Gillingers — E. 30) Saal. rettet. Christu — A. 31) .vij. — G. H. 32) gezir — alle
de Övrige. 33) honum — B. F. 34) [tonongr ger a — E. 35) þessa — B. C. D. I. [mgl. — de Övr.
36) greinir — E. 37) loghum — mgl. B. C. D. 38) [mgl. — F. G. H. K. L.

Med huerium hetti konongr skal iarl gera.

- 16 Þan tíma sem konongr [gerer iarl¹ ser til sǫmdar oc lettes. þa skal konongr² lata til þings blása þar sem han er staddr ollum monnum. oc at skipadu þingi skal iarls ærni setiaz³ a storina þirir hafeti konongs. en sidan skal þa er konongr skipar til þyrst tala um þa luti er [lillegast þydir.⁴ sidan skal ærtir þat konongr sealzr upp standa oc geza honum iarls nazn med þessum ordom.⁵ Nazn þat sem et leg a þil. [oc nærni iarls ærni⁶ .N.⁷ az guds halzu oc az þui uallde sem han hæuir mer let. [þat gez et þer med goduilla.⁸ late sealzr⁹ gud þui sina mistun þylgia med ollum þeim lutum sem han ser at þer hǫzer hælzt¹⁰ til¹¹ tignar oc minnar sǫmdar [oc lettes. þer til þræmdar¹² oc þarsælu¹³ ollum þeim till þridar [oc þagnadar¹⁴ sem et þa¹⁵ undir þit ualld med guds þorsio. Sidan¹⁶ [honum vædrd gezet iarls nazn. þa¹⁷ skal han¹⁸ tala i hond honum oc setia han i hafeti ut i þra sinu hafeti¹⁹ [godan mun.²⁰ konongr skal geza honum sǫverd [oc þa honum²¹ i hond.²² skal han [uid þui i tennazt²³ at han hælldr þan iarlðom az konongdomenum²⁴ oc er hans sǫverd-talare. rettom til styrts rangum til reþsingar. kononge til lettes oc hans [hollu²⁵ rade of²⁶ riki [oc sǫmd²⁷ til²⁸ uærndar oc uirdingar huar sem han ma sinu lidi uid toma.²⁹ Sidan skal konongr geza honum merki til þess at konongr³⁰ stýldar³¹ alla þa³² honum [ærtirlata oc³³ audluæda³⁴ vera sem han skipar undir hans ualld. um allt þat sem adr³⁵ uattar i iarls³⁶ sǫverdtolu. oc [hans iarlðom³⁷ i ollu styrta oc stýdia [til þess ærnis³⁸ [oc³⁹ allrar loglegrar lþdni.⁴⁰ þetta huartuæggia skal konongr standande⁴¹ [þa iarli.⁴² sidan skal iarl⁴³ ganga fram oc sveria⁴⁴ æid at hælghum domom med þeim æidstaz sem adr er stradr ærtir konongs æid.

Þuer sǫmd þylgia skal iarls nazne.

- 17 Nu skal segia til þeirra sǫmda er þylgia iarls nazne. Jarll skal haza merki [þirir ser⁴⁵ huart sem han ridr til þoar eða tor. nema konongr se þirir.⁴⁶ Jarll skal haza

1) [uill jarll gera — F. 2) konongr — mgl. B. 3) niðr — tilf. F. 4) [til hǫzra — B. [tittigust þydia — E. [litaz þidir — G. H. I. 5) sem her þylgia — tilf. D. E. 6) [mgl. — B. F. G. H. K. L. a nazn — tilf. E. 7) þat gez et þer med goduilla (godum vilia) — tilf. D. E. 8) [mgl. — D. E. 9) [sealzr — mgl. þ. 10) best — E. 11) til hans — B-E. G-L. honum til — F. 12) [mgl. — F. 13) þagnadar — E. þrælsia — K. L. 14) [oc naba — B. F. K. L. 15) þar — B. E. G. H. K. L. þa — I. [et — F. 16) er — tilf. B. I. 17) [mgl. — F. G. H. K. L. 18) konongr — alle de Övr. 19) seti — G. H. 20) [godum muni — E. [mgl. — G. H. K. 21) [mgl. — E. 22) hendr — F. 23) [i þui vid tennazt — B-H. K. L. [of þessa vid tennazt — I. 24) konunginum — F-I. 25) ollo — B. 26) [mgl. — F. 27) [til sǫmdar — E. [mgl. — B. F. G. H. I. K. 28) of — E. 29) kononge til lettes &c. — mgl. L. 30) hann — B. 31) skipar — E. þan — tilf. D. 32) menn — B. þa menn — F. 33) [mgl. — B. 34) audmiuta — E. 35) hann — H. 36) hertuga — F. K. L. rigtigere. hans — G. H. I. 37) [hans iarlðomo — D. oc han — tilf. B. 38) [i alla stæde — E. 39) þes ærnis oc — mgl. F. K. L. 40) [Saal. rettet; [at allar loglegar lþdnir — A, urigtigt. 41) sitiantre C. D. E. 42) [veita eðr þa — I. 43) han — E. 44) konungi — tilf. K. 45) [mgl. — F. 46) j þor — B.

þyngdar men [ser þegar æighi er ner konongr.¹ allðri þo þleiri en .vi.² Jarl skal þreallega rada þirir þeim luta landþ sem konongr þær³ honum [at safar ögri⁴ [þætir loghum með mißkun.⁵ nema⁶ æigi skal han store utbod þaza en konongr.⁷ nema konongr samþyði þat með honum þirir [æinar huæriar loglegrar nauðsyniar safar.⁸ Æigi skal iarl oc⁹ geþa iarðer¹⁰ þær sem konongr veitir honum.¹¹ veita ma han þeim sem [honum lifar¹² meðan [han hæuir ualld¹³ izir. Æigi skal han oc þleiri handgengna men þaza en konongr oc uittir¹⁴ men þea at til hoyrir. en eþ¹⁵ iarl aular¹⁶ síðan hird er [konongr þiri byðr honum.¹⁷ þa ero þeir aller landrada men [er síðan suæria er¹⁸ þeir uitu¹⁹ [konongs þorbod a.²⁰ Æigi skal oc iarl or lande þara nema [konongs se loþþi till.²¹ Uid engan þan hoþðingia skal iarl þatter vera sem konongr er uþattr uid þirir loghlegrar safar. Æigi skal iarl oc þa men hallda er konongr [er reidr²² mote hans²³ uilia. [Nu eþ þva ber uid at uþriðr er i landi.²⁴ þa skal iarl þþyldugr²⁵ vera kononge i okum nauðsynium oc aller hans men. [tan oc iarls²⁶ loghleggh²⁷ nauðþsyn til at þera.²⁸ þa skal konongr þa honum þua [mylin þþyrt²⁹ sem goðer men þea at bæþt þer.³⁰ en huervetna þar sem þeir ero i uþriði saman konongr oc iarl oc þeirra men. þa skal þva vera huer til annars sem þeir se aller³¹ or æinu loghunoyti. Þþyldugr skal iarl oc til vera i þriði oc uþriði³² at þara i þær þærðir sem konongr byðr honum [með þþynþeð oc han uil þealþs þins men till³³ þenda³⁴ þa sem honum er uel till.³⁵ Varðþald oc allar aðrar niþþner þþulu iarls men iamþnt halda uid konongs men eþ iarl er með kononge at manmærgð³⁶ oc þua .i. oklu lutþalli oc lutþþipti³⁷ eþtir retto mantale. [konongs lægþe er þþyrt³⁸ i huærii hoþn.³⁹ [Jarl skal vera kononge þinum hoþr oc þruv var oc⁴⁰ þea uel⁴¹ uid uþina raðom ok roðum.⁴² Eþ⁴³ þva tan til at þeræþt⁴⁴ at konongr þenner iarle þinum

1) [(með) ser þegar hann er ner konungi — B. E. [ser þ. h. er æigi ner (þia) kononge — C. D. [iii]. huart sem konungur er nær eða þiari — F. [iii]. huart sem hann er nær konungi e. þiari — G. H. [þegar hans er eði nærri konungi — I. [iii]. þv. [þ. h. er nær t. e. þirr — K. L. 2) þimm — H. 3) lét — G. H. 4) [mgl. — B. [tata safarögri — E. 5) [þætir logum — F. [með mißkun oc þo e. logum — G. H. [m. mißkun — I. [m. logum ok þo með (unþir) mißkun — K. L. 6) en — B. F. mgl. — E. G. H. K. L. Henþores i D til det foregaaende. 7) vill — tilf. I. 8) [einþveria nauðþsynia þatir — F. G. H. [einþveria nauðþsyniar — K. L. 9) þaza eða — tilf. D. 10) eignir — D. 11) en — tilf. E. F. K. L. 12) [han vit — E. F. G. H. K. L. 13) [þans vald er — E. 14) vitrir — alle de Övr. 15) þva þer með at — tilf. E. 16) eþtr — H. 17) [þann veit konungs þorbod a — K. L. 18) [þiðan — K. L. 19) uiffu — G. H. 20) [at konungur þþyrtir byðr — K. 21) [með konungs raði — F. G. H. K. L. 22) [þeþir reidi a — E. 23) konongs — de þ. 24) [Eþ þva þer til at eþriðr er i land þomin — B. [Enn eþ uþrið er i landi — F. 25) þþyldur — I. K. L. 26) iarle — B. E. G. H. I. 27) noðor — E. mgl. — F. 28) [þomi ok iarli logþligh nauðþsyn til — K. 29) [marga menn ok þþyrt — B. 30) þere — B. 31) eins mans menn oc — tilf. B. 32) Saal. rettet. i þriði — A, urigtigt. 33) með — C. D. F-L. vid — E. 34) láta þara — G. H. 35) með — E. vid — F-I. [oc þendi þina menn þialþs þa er hann uil uel — B. 36) iaþnabi — G. H. 37) vera — tilf. G. H. K. L. 38) þþyrt — mgl. B. G. H. I. 39) [mgl. — E. 40) at — E. G. H. 41) uel — mgl. E. F. 42) [mgl. — F. K. L. 43) En eþ — B. E. 44) þoma — E.

suitræði¹ eða utryggleit. þá skal þat með skynsemd ranzsaka. en eigi með [bræðe eða² alaupum reysa. en eð han ðyl oc trøyfist³ [han ser⁴ til tryggleita.⁵ þá skal han biöða gissa⁶ til retz ranzsaks. en síðan skal ranzsaka [þat mal⁷ með skynsemd [oc goðra manna raðe⁸ [æxtir loghum.⁹ en eð iarl uil¹⁰ eigi [til toma tonongs¹¹ loghlegga¹² þorzalla laust þo at tonongr biöðe¹³ gissa eða bæiðizt. eða uerða suil son a [hende iarle.¹⁴ þá ma han ðomazt sannr at soð oc aller þeir sem fylgia honum eða notora lyðni veita lofstege¹⁵ síðan. [þa ero þeir aller ubota men.¹⁶

Guersu konongr skal gera lenda man.¹⁷

18 Nu skal til þess segja huersu konongr skal gera lenda man. [konongr skal gera lenda man¹⁸ a iöla tíð eða þasða. eða a enum hæftum hatidum. þui at sva hæuit veret at¹⁹ þornu.²⁰ [oc skal þetta gort vera æxtir þat sem borðuers ero sogð²¹ oc matr er blæzadr²² adr en konongr sætiz i hafeli. [þær skal lata lysa þa²³ þirir [olum monnum i holl eða hirdstofu²⁴ adr en han sætiz izir²⁵ borð með þessum orðom. Eð þat synizt at þenna man [oc næzni²⁶. N. er [xlæstum er²⁷ kunnigr at goðu. þá uil tonongr þirir safar hans pionofu læiða han til sönðar sætis oc uirðingar [næznbota þeirra²⁸ sem [hæstar ero²⁹ innan hirdar með lenz manz næzne.³⁰ þan allan ret sem lenz manz næzne a at fylgia þa geyr konongr honum [fulltomlegga með guðs mistun oc traufsti.³¹ með lenz manz semð³² [oc sitlum veizlum sem byriar til lendz manz rettar.³³ en þat er³⁴ .gv.³⁵ marla veizla. Síðan skal konongr lalla³⁶ til sin³⁷ .ij.³⁸ lenda men eða stallara [eða merkis men.³⁹ [eða skinkia(!) eða⁴⁰ drofseta [eða þa .ij. sem somelegazter⁴¹ ero innan hirdar eð lender men ero eigi ner⁴² oc biöða þeim at læiða þau man [fram til sin þirir hafeli.⁴³ oc þa skal konongr sealzr⁴⁴

¹) landráð eða suitræði — B. landráð — F. ²) [bræði — G. H. [mgl. — F. K. L. ³) trøyfist — C. D. E. I. ⁴) [mgl. — B. ⁵) oc trøyfist &c. — mgl. F. G. H. K. L. þá þ. þat með skynsemd &c. — mgl. E. ⁶) þyrir sit — tilf. E. ⁷) [mgl. — E. ⁸) [mgl. — F. G. H. K. L. ⁹) [mgl. — E. ¹⁰) Saal. rettet. uil — A. ¹¹) [toma til tonongs — B. D. I. K. L. [t. til þings — F. G. H. ¹²) looglega — D. mgl. — B. E-L. ¹³) honom — tilf. D. K. L. ¹⁴) [iarls hendi — B. E. G-L. [hendar iarle — D. F. ¹⁵) honum lofstegeir — B. G. H. I. K. L. lofstegeir — D. honum — F. mgl. — E. ¹⁶) [mgl. — F. ¹⁷) Dette Cap. mgl. paa dette Sted, men indskydes foran, mellem Cap. 13 og 14 — I. ¹⁸) [hægt stíði þat vera — B. [þat skal (hann) gera — F. G. H. K. L. ¹⁹) þra — C. D. G. I. ²⁰) oc nju — tilf. B. C. D. F-L. þari — tilf. E. ²¹) [þetta þ. vera gort æxtir þat er borðuers er sagðr — B. [ungin — I. ²²) signdr — F. ²³) [þa skal konongr lysa — B. [ð. skal lata lysa þa — C. D. E. F. I. K. L. [þa þ. hann lata lysa — G. H. ²⁴) [monnum sinum — B. [monnum — F. K. L. [m. i hall eðr a hirdstefnu — G. H. ²⁵) undir — F. ²⁶) Rettet fra æzni — A. [of næzni hann — I. [mgl. — B. E-H. K. L. ²⁷) [xlæstum — C. [xlæstum monnum er — E. [mgl. — H. I. ²⁸) [næznbota þeirrar — E. [næznbótar þeirra — F. [næznbotar þeirrar — G. H. ²⁹) [hæst er — E. G. H. [hæstir eru — F. I. ³⁰) oc — tilf. B. G. H. K. L. ³¹) [fulltomliga — F. [fulltomliga með guðs mistun — K. L. ³²) rett — B. F. I. K. L. með . . . rett — mgl. G. H. ³³) [mgl. — B. F-L. ³⁴) ero — B. ³⁵) .gv. — H. aabent Rum i K. ³⁶) lata lalla — E. ³⁷) sin — mgl. F. I. ³⁸) .ij. — mgl. I. ³⁹) [e. merkismann — B. C. D. [með merkismanni — K. ⁴⁰) [e. skinkia eða — C. D. E. F. I. K. L. [mgl. — B. G. H. ⁴¹) mefshattar — B. ⁴²) [mgl. — F. G. H. K. L. ⁴³) [fram þirir sit — B. ⁴⁴) sealzr — mgl. E.

[tala i hond honum of¹ leida han til setes pallz² til hōgrar³ handar ser oc setia han i annara lendra manna sete. En með rettu þa⁴ æigu lender men sua at sitia at sa siti zyrstr sem zornazstr er at naznbotum oc svo huærr síðan sem lengi hæuir veret lendr madr. [oc a þessi stípan⁵ at standa⁶ huærrvetna þar sem þeir hittazt.⁷

Snæra rett sk veiztur er lendar men skulu haza.

Þan ret⁸ skulu oc⁹ lender men haza með¹⁰ kononge at þeir skulu vera nest¹¹ 19 hertogha oc iarllum¹² [ener mæstu oc hinir hæstu¹³ konongs radgiazar oc svo et sama innan hirdar um oll stormæli.¹⁴ Lender men skulu hallða a hæstum¹⁵ [hatidis dagum¹⁶ fylgd með kononge. Þeir skulu oc zyrstir¹⁷ bera uigflu sværd konongs ez han ber torunu¹⁸ eða garland.¹⁹ nema hertoghe eða iarl²⁰ bere. En az þui at þeir skulu vera ener hæsto konongs radgiazar þa ber þeim at vera hinir hollazstu²¹ [þæde lōy, nilega oc openberlega.²² oc vera sua zirir odrum i þui sem i sōmdom oc metordom. Lender men skulu oc haza uald oc²³ taka [ser men til traufsts oc kononge sinum til styrts²⁴ með huslarls nazne. [æigi zleiri en .xl.²⁵ nema konongs lōyzi se til. Allar þær æ(i)gnir sem zalla undir konong²⁶ az udada uertum [eða alæigu malum. eða utlægðar²⁷ værtum²⁸ þar sem lendr madr hæuir len²⁹ [ez konongr uil honum slyflu³⁰ za.³¹ þær ma [engi lendr madr³² [með rettu³³ ser tanna ne brot lea.³⁴ [Æingi madr ma oc³⁵ zirirgera æignum sinum [eða odlum³⁶ [uid notorn.³⁷ nema uid gud oc konong.³⁸

Ez konongr kener lendum manne landrad.

En ez konongr kener [lendum manne sinum³⁹ svitrædi eða landrad. þa skal 20 han⁴⁰ með landzloghum undan flytiazt⁴¹ ez æighi zær loglega a han prozat. [ket ranzfal⁴² hōvir konongi a ollum malum⁴³ at haza. oc allra hællzt uid sina sværd: tafara [oc pionofstu men.⁴⁴ en æigi a han [með brædi eða alaupum rezsa eða ræidazt

1) [mgl. — K. L. 2) pallo — mgl. B. E-H. K. L. 3) hōgre — B. D. E-L. 4) þa — mgl. B. 5) síðan — tilf. D. 6) hatdazt — B. 7) zinnaž — I. [mgl. — F. K. L. 8) hatt — E. 9) oc — mgl. de Övr. 10) at — F. 11) næstir — G. H. I. 12) jarlle — E. 13) [hinir hæstu — F. K. L. [hinir æztu — G. H. 14) stormal — B. storædi — K. L. 15) hinum mestu — E. 16) [hatidum — F-L. 17) zyrst — F. mgl. — B. 18) uigflu torrono — B. 19) gartant — F-L. 20) iartar — C. I. 21) þæde um zior oc ze oc um tungu. oc allan trygheit oc hollosto — tilf. D. um ziorrede of sua með tungu of ollum troleit of hollostu — tilf. E. 22) [mgl. — K. L. 23) at — B. C. D. E. til þess at — F. I. til at — G. H. K. L. 24) [men með ser konongi sinum til traufsts of styrts — E. [ser menn til styrts — F. I. of semdar — tilf. K. L. 25) [þo eigi — ß. en .xl. manna — B. [zioratigi. en eigi zleiri — C. D. E. F. I. K. L. 26) konungdominn — F. K. L. 27) utlægðar — D. 28) [mgl. — F. K. L. 29) slyflu — F. zyrir — tilf. G-L. 30) slyflu — mgl. E. 31) [mgl. — F. 32) [engi — F. 33) [mgl. — E. F. 34) setia — B-L. 35) [þui at engi ma — F. 36) [mgl. — F. K. L. 37) [uid notora með retto — C. [u. annan m. retto — D. [man m. rettu — E. [mgl. — F. 38) með retto — tilf. B. F. I. K. L. 39) [i. monnum — E. 40) han — mgl. B. F. 41) zōraz — B. E-L. til rietlz ranzfale. Enn — tilf. K. L. 42) [r. prož — E. [hōzsemð — F. 43) lutum — F. hōž þa — tilf. K. hōž — tilf. L. 44) [mgl. — K. L.

at uranzsafaðum malum.¹ [gæ hœlðr uel zírít at sea² huærium³ han geyr nazn-
 botr eða adrær sœmðer oc hallde uíð alla uel síðan þá sem æigi spilla sealzer⁴ zírít
 ser.⁵ En ez konongr lenner [lendum manne⁶ sinum [landrab eða soif.⁷ oc ero þær
 sater æigi openberar at⁸ sonnu oc dyl lendr madr. þá skal konongr þat mal ranzsafa
 a hirdstæznu ez æigi⁹ zær með zammenne¹⁰ sett. æigi ma konongr [með rettu¹¹ synia
 lendum manne¹² sinum hirdstæznu at ranzsafa síð mal til rezt¹³ ez han þyðiz [goda
 sof¹⁴ æiga at veria. þær ez tír stal næzra .xij. [ena stynsamaztu men¹⁵ [at líta a¹⁶
 huart er þetta ma [með rettu¹⁷ sannazt [a hendi lendum manne¹⁸ eða æighi. oc ez
 þeim líz sua at [ranzsafado þvi mali at hann megi vndan zöraszt. þá a æi konongr
 at synia¹⁹ honum undanzörflu síta sem goder men sea með sealzæ²⁰ konongs rade
 [oc logh hins hælga Olazs konongs eru til.²¹ Lender men stulu æigi²² stiliazt uíð
 konong [zírít uttan hans got²³ orloz. en allra sízt i naudzsynium²⁴ eða uzríði nema
 valde annat huart uanhæilfa eða elli. þá ber kononge æighi at hallða honum²⁵ [um
 fram²⁶ uilia sín²⁷ þó at almytil se konongs naudzsyn til. Ez konongr spyr uzríð oc
 [gerer lendum manne sinum bod²⁸ til sín at toma oc zírít næmzt han [síðan þá
 zærd.²⁹ þá ero þat son soif uttan han se síutr eða sár. eða³⁰ slítt et sama ez han³¹
 býðr honum með³² líði [sínu i³³ mote vuinum sinum at zara [oc zírít at vera³⁴
 nema soa mytilt ozræzli³⁵ se zírít at æigi þílli stynsamum mannum vera til zört.
 Nu kómr hersagha son³⁶ til lendz manz þá er han stýlðr bod at gera ollum kon-
 ongs monnum [oc ollum³⁷ hans þægnum þeim sem han ma uíð³⁸ komazt [ez uzríðr
 hæzst.³⁹ slítt hit sama eru oc stýlðir hirdmen oc gester oc líærtisvæinar oc aller kon-
 ongs men ez þær spyrja zyr. en sa er æigi uil niofn⁴⁰ [bera eða⁴¹ bera lata. oc
 læzt konongs madr i þvi. þá er sa níðingr oc sealzsaðr [or hird⁴² er æigi [uílði
 vara laugunaut sín⁴³ uíð dauda huat naznbót sem han hævur [ez han matte þvi
 uíð toma.⁴⁴ en⁴⁵ han zöraszt undan ez tír dome konongs oc hirdar ez dylia ma.

1) [at vprozubu at reidaz — F. K. L. 2) [oc hælðr zírít at sía — B. I. [geymi hælðr vel z. at sía — E.
 [berr honum (ez) þvi vel z. at sía — F. G. H. K. L. 3) at sea er — tilf. D. 4) um — tilf. G. H. I.
 5) eða adrær sœmðir &c. — mgl. F. K. L. 6) [i. monnum — B. E. 7) [landrabasuit — E. 8) með
 — C-L. 9) hann — K. L. 10) zaa men níðr — E. zám monnum — K. L. [zírít — tilf. B. 11) [mgl.
 — E. 12) monnum — E. K. L. 13) mæls — tilf. H. 14) [got mall — B. F. [dauda sof — K. L.
 15) [hina vitroftu men ez hirdlíði — B. [hina vitrustu menn ez hird — C. D. G. H. I. [men hina vildastu ez
 hird — E. or hird — tilf. F. K. 16) [at leita a — D. [at lata ranzsafa — E. 17) [mgl. — F. G. H.
 18) [a hendr honum — E-L. 19) [mgl. i A ved Forglemmelse, og er her tilföiet efter B. 20) [sazs —
 mgl. B. F. G. K. L. 21) [oc logum hins hælga Olazs konongs — B. F. I-L. [at honum berr ez tír i. hins
 h. O. konongs — G. H. 22) zyr — tilf. E. 23) [en han geyr — E. 24) konungs — tilf. G. H.
 25) þeim — E. hann — F. K. L. at þeim — H. 26) [utan — F. G. H. K. L. 27) hans — B. F-H.
 K. L. 28) [býðr han lendum monnum — E. orð — F-I. 29) [zærdena — B. [þa zærd — E. I. [síðan
 — F-H. K. L. 30) eða — mgl. — B. E-L. 31) konongr — F-I. 32) at stýra — G. H. I. 33) [mgl.
 — B. F-L. 34) [mgl. — G. H. 35) ozræzli — de Övr. 36) son — mgl. F. 37) [mgl. — B. E.
 38) uzírít — E. 39) [mgl. — E. 40) bod — E. 41) [mgl. — E. G. H. 42) [ór lögunenti — F. 43) [uíð veria
 laugunauta sín eða vara — B. [uíll veria lögunaut sín — G. H. 44) [mgl. — F. 45) Saal. rettet; ez — A.

Um kancelet oc hirdpresta.

Kanceler a ein at vera med hæstum radgiærum konongs innan hirdar. han a at 21
 haza ret oc metord med lændum monnum bæde i sæssum¹ oc odrum sœmdum [þeim
 sem honum byriar.² Er þat [æintanlega stjllðaancelers³ at geyma sem rotelegazt⁴
 konongs inzsiglis oc gera þau brex sem konongr [segir honum xirir.⁵ Han a oc þess
 idulega at ga⁶ at sea sealxir izir⁷ brex [þan tima sem þau ero inzsiglad.⁸ þui at þat
 steter⁹ stormunum¹⁰ oc sealxum honum næst. Han skal¹¹ haza sit sem idulegast¹²
 ner¹³ konongs radum.¹⁴ Han skal oc sra sem stluislegast¹⁵ æignir¹⁶ þær sem lœnpt-
 ar værða eða zalla undir konongdomen [æz huærium eða xirir huat. sva oc¹⁷ þær
 iarder sem konongr gexr eða ueitir imisum monnum¹⁸ [oc huærium vættre anno gracie
 þat gerðizt.¹⁹ Sva skal han oc ga²⁰ at landzstjllðdar sra(r) konongs se rettar. þat a
 sæt sem a skal vera. oc þat æz tælit sem æz [skal tafa.²¹ med konongs [zorsio oc²²
 rade.²³ fara skal han oc²⁴ þær xærdir sem konongr bydr honum oc han ser at byr-
 iar²⁵ innan landz oc uttan.²⁶ i ollu godu vera [konongs letr²⁷ sem mest²⁸ ma
 han. En þa stipan gerde Magnus konongr sun halonar konongs. en²⁹anceler skal
 haza [xirft i veizlu³⁰ .x. [marla boll³¹ xirir allra þeirra manna brex sem þurzu
 til imissa rettnynda³² æxtir loghum. [þar til³³ skal han haza .v. marla bol um fram
 þæt sem han tætr xirir [þau brex³⁴ sem ut lœnsazt. stilt xirir huert³⁵ sem vattar i
 brexa bol. Med þeima hætte skal konongranceler gera at [han skal xirft lata³⁶ blasa
 til hirdstæznu ollum handgengnum monnum. sidan skal konongr³⁷ lysa lata at han
 xær [þeim manne³⁸ .n. inzsigli sit med þeim³⁹ sœmdum sem þui⁴⁰ zyllgia. æxtir
 þat skal han [zalla a tne⁴¹ xirir konong oc sœeria honum trunadar eid⁴² med þess-
 um æidstax.⁴³ þess leg et hond a [þessa hælgha bol⁴⁴ oc þui stytr et til guds at et
 skal vera holdr oc trur [minum herra⁴⁵ .n. Noreghs kononge openberlegha oc lœnni-
 lega. huar sem han⁴⁶ er staddr. æxtir þui uiti sem gud ler⁴⁷ mer. þui skal et oc lœnna

¹) þessum — B. H. þessu — E.   ²) [mgl. — F-H. K. L.   ³) [einancelers stjllða — F.   ⁴) rote-
 legast — B. bezt — G. H. I.   ⁵) [segir xirir — D. [bydr honum — E.   ⁶) geyma — E. H. gista — F.
⁷) um — E.   ⁸) [huern tima &c. — E. [huert brex adr en inzsiglat er — F. G. H. K. L.   ⁹) sætir — H.
 stettir — de Övr.   ¹⁰) munum — B.   ¹¹) oc — tilf. ß.   ¹²) næst — G. H. næst of idugligast — I.
¹³) næst — B. sem næst — E. med — I.   ¹⁴) radum — E.   ¹⁵) inuirdlegast — B. E.   ¹⁶) konongs
 — tilf. F.   ¹⁷) Saal. rettet. at — A.   ¹⁸) [mgl. — F. K. L.   ¹⁹) [eða á huæriu ari þat geriz — F.
 [i huæri grein sem þat geriz — K. L.   ²⁰) geta — E. geyma — H.   ²¹) [a at tafast — B. [skal vera
 — F.   ²²) [rabi — F. K. L.   ²³) [zorseu oc zorræde — E. zorsea — G. H.   ²⁴) oc — mgl. ß.
²⁵) vat berr — G. H.   ²⁶) oc — tilf. ß.   ²⁷) [konongs letrir — B-F. I-L. [konungi til lettis — G. H.
²⁸) næst — G. H. I.   ²⁹) at — B. D-L.   ³⁰) [i veizlu — D. [i veizlu xirft — H. sva — tilf. F.
³¹) [manadar matar boll j iorbu — E. [mertr — G. H. En — tilf. B. G. H. I. of um fram þat sem hann
 tætr — tilf. F. K. L.   ³²) erenda — F.   ³³) [mgl. — B. G. H. I.   ³⁴) [brex þeirra manna — F. K. L.
³⁵) til imissa &c. — mgl. E.   ³⁶) [lata xirft — E. [xirft skal lata — F. [han skal lata — H. I.   ³⁷) kon-
 ongr — mgl. F.   ³⁸) [mgl. — F. G. H. K. L.   ³⁹) situm — F-L.   ⁴⁰) þar — E. I. þar eigu at — F.
⁴¹) [tnezalla — E.   ⁴²) eida — G. H.   ⁴³) orðum — B. F-L.   ⁴⁴) [hælga bol — B. F-I. [þessa hælgo
 doma — D. [hælga doma — E. K. L.   ⁴⁵) [mgl. — F.   ⁴⁶) et — F. H.   ⁴⁷) hægir lét — F.

sem konongr¹ [bydr mer at loynt se.² svo hialpe mer gud oc þau en hælgu orð [sem et hæld a.³ [þu æz þuifa⁴ her kononge uæl [at uælia⁵ [man til þessa starz.⁶ allra hælzt þar sem svo ma segia at þa er annar sripti⁷ þader kononge. þu at margo verðr þan þess uar⁸ æz kononge er þan uil allþam⁹ odrum¹⁰ segia. Sva byriar¹¹ oc kononge at haza [i garðe sinum¹² .ij. hirdpresta ualentunna¹³ men [oc at uiti reynda¹⁴ þa sem kononge¹⁵ ueita¹⁶ tidir oc [hoyra sripti gang handgenginna manna¹⁷ [oc ueita¹⁸ þeim slitt þleira embætte sem þar hoyrir til.¹⁹ audmiulik kononge til [þess lettes²⁰ sem þeir [megu gera honum.²¹ Eintanlega²² houer uæl at annar²³ se þirir²⁴ tida sþipan²⁵ a²⁶ tapellu kononge. en annar þeirra varðveitti messu þotum²⁷ hans oc botum. þeir eigu oc at vera heimilegastir kononge²⁸ æz odrum²⁹ prestom oc [lærdum monnum ut i þra³⁰ hælzt³¹ tæknir vera æz kononge monnum oc i ollum lutum³² sþomder.³³ þeir stulu oc haza æz kononge .v. marla væizlu oc tvæn flæde mote³⁴ iolum. en æz handgengnum monnum þan³⁵ þridiung tiundar [sem adr er þorn vane³⁶ a.³⁷ [oc sripti³⁸ medal sin i hælninga.³⁹ En þat er þorn sþir⁴⁰ oc hæt⁴¹ Birtibæina at gera⁴² tiund æz mala sinum⁴³ bæde [hirdmanna oc gesta⁴⁴ oc sripti⁴⁵ i þridiunga. taka⁴⁶ ein aller bystþapar aller⁴⁷ iaznt oc odlað⁴⁸ kononge men þar i staden grozt i [þeim stodum⁴⁹ sem [þorn er uandi⁵⁰ a. annan taka⁵¹ prestar⁵² þirir sina sþflu.⁵³ þridia tetr⁵⁴ sþitallen [a llarnu.⁵⁵

Guersu konongr skal gera stakara.

22

Þess⁵⁶ lendum monnum oc tanceler i hird kononge ero stakara at ollum sþomd-

¹) hann — B. E-L.   ²) [vill at loynt se — E. [bydr mer at tegna — F.   ³) [er a ero betinnæ — B.   ⁴) [þu æz ollu þu — B. [þu æz ollu þuifa — C. I. [þu æz þuifa ollu — E. [of æz þu — F. G. H. K. L.   ⁵) [þirir at þa oc at uælia — B. [þirir at þa at uælia — E. I. [þirir at þa — F. G. H. K. L.   ⁶) [huerium hann þær þetta (sitt — tilf. G. H) starz — F. G. H. K. L.   ⁷) sripti — D, ogsaa nedenfor.   ⁸) viif — F. G. H. K. L.   ⁹) Saal. rettet. allþam — A, urigtigt.   ¹⁰) odrum — mgl. E. til — tilf. H.   ¹¹) þerr — F.   ¹²) [mgl. — E-H. K. L.   ¹³) uæl tunnanda — B. E.   ¹⁴) [oc at uiti uæl reynda — B. [at ordum of uiti reynda — F. [uæl uiti borna — I.   ¹⁵) kononge — mgl. F. G. H. K. L.   ¹⁶) ueiti — B. I.   ¹⁷) [sripti (sripti — F. G) handgengnum monnum oc odrum kononge þionofu monnum — B. F. I. [hoyri sripti (sripti — D) gang handg. manna oc annara kononge (kononge — mgl. E) þionofu manna — C. D. E. [handg. monnum of odrum kononge þionofu monnum — H. [sripti hirdmonnum of o. t. þion. monnum — K. L.   ¹⁸) [oc ueiti — B-I.   ¹⁹) [mgl. — F. K. L.   ²⁰) [at þes lettes — B. D. E. F. G. H. K. [mgl. — I.   ²¹) [meðu — B.   ²²) Eintanlega — mgl. G. H.   ²³) þeirra — tilf. B-I.   ²⁴) i — E.   ²⁵) [ater — D. gerd oc sþipan — I.   ²⁶) oc — B. i — C-L.   ²⁷) flæði — G. H. flæðum — I.   ²⁸) kononge — mgl. B.   ²⁹) ollum — E.   ³⁰) [mgl. — E.   ³¹) þess — E. mgl. — D.   ³²) uæl — tilf. D.   ³³) til sþomder — E. þeir eigu &c. — mgl. F. G. H. K. L.   ³⁴) at — F. G. H. K. L.   ³⁵) þan — mgl. B. E.   ³⁶) vane — D. F. I.   ³⁷) [mgl. — E.   ³⁸) sripti — E.   ³⁹) i hælninga — mgl. F.   ⁴⁰) vandi a — F. [mgl. — G. H. K.   ⁴¹) hættr — I. oc hæt — mgl. I. K. L.   ⁴²) gera skal — B. C. D.   ⁴³) sinum — mgl. D. E.   ⁴⁴) [hirdmen oc gesta — B. F.   ⁴⁵) sripti — E. sþiptiz — F.   ⁴⁶) taki — E.   ⁴⁷) of allir — G. H. I. mgl. — E.   ⁴⁸) odlað þeir — E.   ⁴⁹) [stodum — G. H.   ⁵⁰) [þorn (þorn) er vani — B. C. F-L. [þorn er venia — E.   ⁵¹) þridiung — E.   ⁵²) hirdprestar — de Övr.   ⁵³) þionofu — B. en þin — tilf. E.   ⁵⁴) tetr — mgl. B-F. I.   ⁵⁵) [at þorne — D. [mgl. — E.   ⁵⁶) þessum — F.

um. en ret allan æigu þeir slíkan sem lendar men [at lang loghum oc þornu þare.¹ En konongr skal gera² ættr þat er bo(r)duærs eru fogð med þeima hette at lata³ adr lyfa þui þirir ollum monnum at han geþr [þeim manne þuililar næznbot⁴ [med þeim sordom⁵ sem til hoyrir⁶ ættr [þornre ueniu.⁷ síðan skal konongr lata .ij. stutillsveina⁸ leida han þirir set oc take⁹ sealþr i hond honum oc læidi¹⁰ han til stallara setes. [en síðan ganga¹¹ ættr til hasetes.¹² Þesse stýllda þylgir stallara nærne [med konongs bode i konongs þionofstu oc¹³ innan hirdar at¹⁴ stallare skal¹⁵ røða¹⁶ alt þat sem konongr byðr honum. bæde a þingum oc a hirdstæxnum. Stallarar skulu¹⁷ halda þylgd med kononge¹⁸ [oc tala¹⁹ æþ konongs hendi þau mal sem konongr byðr honum.²⁰ Han skal oc stýlldr til vera at røða allar stýlldr²¹ nauðþyniar²² konongs æþ hirdmanna hendi. Hans stýllda er oc þat at vera a ollum [stæxnum hirdar²³ oc²⁴ gesta oc setta þa um oll þau mal [sem þa stíl a oc han er til kuaddr ættr konongs rade.²⁵ Stallare skal oc stipta²⁶ reidþfiota þeim [sinnum sem²⁷ konongr þær²⁸ um²⁹ land [oc þess þarþ uid ættr rettre tilþþipan³⁰ oc þeir men med honum sem konongr stípar til [þess starþs.³¹ Eþ kononge lítar at þa stallara³² sinum [stýlur eða adrar væiþlur.³³ oc sender han þa þra ser. þa er þo en sama stýllda þeirra bæde til [konongs oc³⁴ hirdar allrar.³⁵ þui at in sama sord þylgir næznbotenne med stýlðunni þegar [þeir ero ner.³⁶

Guerssa konongr skal gera merkisman.

Merkismadr er neft stallara innan hirdar. oc þui ber kononge³⁷ uel þirir at **23** sea huærn han tætr³⁸ til þess starþs [oc þionofstu.³⁹ En sva skal konongr⁴⁰ gera merkismann [at han skal lata⁴¹ blasa til hirdstæxnu ollum⁴² handgengnum monnum

1) [at i. l. oc þornre ueniu — E. [mgl. — F. G. H. K. L. 2) þat gera — B. F. K. L. g. stallara — D. E. G. H. I. 3) þo — tilf. B. 4) [þuililar manne þessa næznbot — B. [þeim manni þuilila (sord ot — tilf. H) næznbot — G. H. 5) [mgl. — F. G. H. K. L. 6) herra — F. 7) [þornu þari — E. [þornri síðueniu — F. 8) riddara — B. 9) tata — de Övr. 10) leida — de Övr. 11) [gangi konongr — B. 12) [mgl. — D. F. G. H. K. L. 13) [med konongs bodi oc bodi oc konongs þionofstu — B. [med ton. bodi — E. [med konongs bodi ot þionofstumanna — I. [mgl. — F. G. H. K. L. 14) at — mgl. B. 15) geyma oc — tilf. D. 16) tata — þ. 17) oc — tilf. þ. 18) sem lendar men a hatidum. en æigi þess i millum — tilf. D. E. a hatidis dögum — tilf. G. H. I. 19) [Stallare skal oc stýlldr til vera at tata(!) — D. [St. skal oc þ. v. at tata — E. 20) þeim — þ. [mgl. — H. I. 21) stýlldr oc stýlðamar — B. stýlðamar — F. stýlldr ot stýlðamar — G. H. stýlldr ot stýlðamar — I. stýlðamar — K. 22) til — tilf. C-L. 23) [stæxnum hirdmanna — G. H. [hirdstæxnum — K. L. 24) oc — mgl. B. 25) [er konongr byðr honum oc þa stíl (greinir — K. L) a — B. F-L. 26) stípa — F. 27) [Saal, rettet. [sem sinum — A, urigtigt. 28) ridr — G. H. 29) hær — B. E. K. L. 30) [mgl. — F. G. H. K. L. 31) [med honum — E. [mgl. — F. K. L. 32) stallorum — K. 33) [stýlur eða adrar stýlur(!) — D. [væiþlur — G. H. [stýlur — I. 34) [mgl. — F. K. L. 35) ot gesta — F. K. L. 36) [þeir eru nær konongi — B. E. [konongr er nær — F. G. H. [konongr er vid — K. L. 37) konongi — mgl. F. 38) þær — F. 39) [Rettet; þionofstu — A. [mgl. — F. G. H. K. L. 40) tata — tilf. E. konongr — mgl. F. 41) [tati — B, ogsaa nedenf. [tata — I. 42) merkismonnum oc — tilf. D.

oc lata binda merki uid stong.¹ þa skal konongr lysa lata² stallara³ at han gefr þeim manne⁴ þa nærnbot með þuilikum⁵ sordum sem [sidvenia er til.⁶ en þat er⁷ [lenz manz⁸ rettr sem stallara rettr [eytir rettar bot⁹ Magnus konongs halonar sunar.¹⁰ sidan skal konongr taka uid [merkis stongenne¹¹ oc þa i hendr merkis manne. han skal minnazt uid hond konongs [er han tætr uid mertinu¹² oc bera sidan til uardvæizlu. En þat er æintanlegha systla¹³ merkis manz bæde i þridi oc i vþridi at han skal bera konongs merki. þegar¹⁴ bydr honum. hans stýlda er þat at vera a ollum stæzn-um¹⁵ [milli hirdar oc gesta¹⁶ oc allra konongs manna¹⁷ með stallarom¹⁸ oc¹⁹ setta þa um oll þau mal er þa stíl a innan hirdar eytir konongs bode oc rade. han skal oc vera [en mæste letter²⁰ konongs i ollu þui sem han ma alexidis²¹ toma oc konongr bydr honum²² bæde ner oc þierre. þat er oc æintanlega stýlda²³ mertis- manz at soþa²⁴ i þeim garde sem konongr sealzr soþr²⁵ oc iamnan [a konongs stipi²⁶ þegar konongr þer [þirir land²⁷ fram.

Guersfu konongr skal gera skutilsvæina.

24 Skutilsvæinar ero nestir merkismannum at nærnbotum oc [ollum rette²⁸ innan hirdar. þui at þeir hætta með rettu hirdstiorar með [lendum monnum of²⁹ stallarom³⁰ oc merkismanni.³¹ engi er oc somelegre [ne þægri³² þion- ofta i allre konongs hird en su. [þeim³³ sem³⁴ hana³⁵ uil³⁶ [með sord rotia oc með stýnsfemd uid læita at nema oc vardvæita með athngle oc gaumgæzi. Ozt oc idulega hœyrir³⁷ þeim oc hœuer er hœversfir oc kurtæisfir uilia hætta at vata oc um at hugsa með huærium hætta er han mege soa sinni meðþærd³⁸ alla vega stipa sem han megi hellzt sordar madr æz hætta oc sidfemdar madr æz vera.³⁹

¹) oc se sua boreit in þirir konongh — tilf. D. of se borit in þyrir konong — E. ²) a þingi — tilf. F. ³) sinn — tilf. F. stallara — mgl. G. H. K. ⁴) n. — tilf. D. ⁵) stikum — B. þeim — F-L. ⁶) [þar til hegra — G. H. [þar er zorn sidvenia — L. ⁷) var — F. ⁸) [þeirra — E. [merkismann — G. H. ⁹) r. botr — D. r. bodi — E. ¹⁰) [mgl. — F. K. L. ¹¹) [stonginni — F. K. L. [mertinu — G. H. ¹²) [mgl. — E. ¹³) stýlda — B. I. K. L. rettr — G. H. ¹⁴) hann — tilf. de Övr. ¹⁵) hirdstæznum — F. ¹⁶) [hirdar — E. [hirdar of gesta — K. L. ¹⁷) mala — E. ¹⁸) stallara — E. G. H. ¹⁹) at — B. ²⁰) [letter — E. [hin mæsti létti — F. ²¹) vid — F. G. H. ²²) um — tilf. B-E. I. ²³) [stla — F. K. L. ²⁴) iamnan um netar — tilf. D. jaynan — tilf. E. ²⁵) i — tilf. þ. ²⁶) [a hann a konongs stipi at vera — K. [a hann at stipi at vera — L. ²⁷) [með landi — E-L. ²⁸) [odrum sordum — B. ²⁹) [mgl. — H. ³⁰) stallara — E. ³¹) m. mönnum — L. þeir hætta of með rietlu riddarar — tilf. K. ³²) [mgl. — F. K. L. ³³) þann — B. ³⁴) [en — E. ³⁵) hann — G. H. ³⁶) uilia — C. E. F. K. L. ³⁷) Saal. rettet, hœzir — A. ³⁸) Saal. rettet; meðþærd — A. ³⁹) [rotia með sord oc stýnsfemd uid leita at nema oc vard(!) með athngli oc gaumgæzi. ozt oc idulega hœzir þeim er hœv. oc kurt. v. hætta at vata oc um at hugsa m. hu. hætta hann megi sinne meðþærd sua haga alla vega at hann megi hellzt [madr æz h. oc sidfemdar m. vera — B. [m. sord . . . gaumgæzi. ozt oc idulega hœvir þeim of hœyrir er hœv. of t. v. hætta at vata of um at h. með hu. hætta . . . alla vega haga sem h. m. h. [m. æz h. of sidf. m. vera — C. [m. [r. oc m. stýnsf. uid l. at n. oc vardvæita m. athngle. ozt oc id. hœuer þeim oc hœyrir er h. oc kurt. uilia hætta at v. oc um at h. m. hu. hætta er h. mege sua [m. z. alla vegna haga sem h. mege h. [m. . . . vera — D. [m. [r. rotia oc m. stýnsf. nema oc vardv. m. athngli oc gaumgæzi. ozt oc iduliga hœzir þeim er kurtæisfir . . . alla vega haga at han

Bettra¹ er þeim sem æigi² uil uæl³ at ser hyggja at standa i þeirri narnbot sem lit er [gaumr at honum gezin.⁴ hælðr en læita [þeirra narnbota oc semdar⁵ er han se sidan med spotte oc hade lægin æz morghum. en sa er gixtu madr er ser lemr med godom lutum fram⁶ till sòmda⁷ oc lan uæl sidan [at gieta oc sinum herra med holloftu piona.⁸ Sa hattr er bæde somelegr oc zorn at gera stutilsvæina sem adr hæuir veret. at konongr [late talla stentiara þan till sin er han uil þat narn geza⁹ medan konongr sitr izir bordom sidan æz er uist oll¹⁰ oc [geznar laugar.¹¹ en stentiar¹² eða drotsette eða æinhæuer stutilsvæin bere in tomt¹³ lotat¹⁴ ter oc sæti [a bord¹⁵ zirir konongen.¹⁶ konongr tale [um stettena¹⁷ [oc zæe þeim sem¹⁸ geræzt skal oc tale han badom hondum undir¹⁹ stettena²⁰ oc minnizt uid hond konongs oc gange sidan [utar oc stenti²¹ kononge. Æigi ber oc stutilsvæini at zalla a lne zirir notorum manne nema kononge oc þeim hozdingium²² sem han stentir med [lofe extir konongs bode.²³ [er þat umallegt²⁴ at þat se uirt til storlætes. hællðr til hozsemdar. at hæuer hattr se med hozze.²⁵ oc²⁶ sva meghe stilia æz medzerð pionofstu manna græin oc metord izirbodanna.

Um ret ok skyldu stutilsvæina.

Nu²⁷ skal vera skylda stutilsvæina i sinni pionofstu at sinar .vij. netr skulu 25 huerir (ij.) halda stodu zirir kononge þeir²⁸ sem zornæzter ero. þæt er tilzællilegæz æzt²⁹ at þeir sili [i ollum stodum³⁰ zyrstir³¹ er zornæzter eru. [oc sva ber ollum iamnan³² i huerri³³ narnbot sem hæuer er [i ollum loghu norytum.³⁴ Stutilsvæinar

megi hellzt [m. æz heita oc sidamr madr vera — E. [med sænd varbucita — F. [ratia. of med stynf. ratia (uid leita — H. I) at nema of uarducita med alhygli (of genma med gaumgiæzi — tilf. I). opt of iduliga hæzir þeim of henrir. er hæverstær vilia uera (heita at auf of — I) um at hugsa med huerium hætti hann metti sva sinni medzerð (æzzerð — I) haga æ alla vega at (sem — I) hann metti hellz sændar madr æz heita. of sidsemdar madr uera — G. H. I. [ratia med sænd of nema — K.

1) þviat betra — B. F. K. L. 2) hann — E. litt — I. 3) vel — mgl. I. 4) [gaumr at gezin — F. 5) [þeirra narnbota of sòmda — B. E. G. I. [þeirra sændar — H. [þeirrar pionofstu — K. L. 6) fram — mgl. de Övrige. 7) semdar — E. G. H. K. L. 8) [sinum herra at piona — F. K. L. [at genma. of med holloftu sinum herra at piona — G. H. I. 9) [hæzir stentiara tallet til sin þa er hann vil þa sænd geza — B. [late stentiara sinn talla þann til sinn er han vil þa sænd geza — C. [lettar stentiara talla þan til sin er han uil þa sænd geza (gera — I) — D. I. [late stentia. en talla þ. t. [er h. v. þa [gera — E. [lati talla stentiara til sin — F. [t. t. stentiara (sin — tilf. K. L) til sin [of bidi hann sidan talla ([of talli stentari — K. L) til sin þann mann er t. vill þa [gera — G. H. K. L. 10) æz bordom — tilf. D. 11) [væin gezit — B. [tegnar laugar — D. E. [gegnar laugar — F. 12) stentir — B. 13) eitt — F. 14) lotat — mgl. E. 15) [tomt — B. 16) lotat ter — tilf. E. 17) [Saal. rettet; up stetten — A. 18) stutilsvæin — tilf. G. 19) vid — B. um — G. 20) [mgl. — F. 21) [at stentia oc st. ... — B. 22) hozdingia — E. 23) [lofe oc lofe med konongs bode — D. [med konungs bordi of lotteri — F. [m. lotudu feri t. t. b. — K. L. 24) [Æigi er þat matlicet — E. 25) hozze — H. 26) at — B. C. D. F. G. H. 27) Su — de Övr. 28) zyrstir — tilf. F. 29) tilzællilegt — B. 30) [iamnan — B. 31) zyrstir — B. 32) [mgl. — F. G. H. K. L. 33) pionofstu eor — tilf. K. L. 34) [i hueriu logunoyti — B. [i ollum taugunautum — E. [mgl. — F. K. L.

skulu biöda zylgd lendum mannum oc stallarom a hatidis daghum.¹ Sva skulu [oc .xij. hirdmen² huerödaglega³ hallða zylgd um ioll þo at lendir men hallde æigi [eða stallarar.⁴ nema halid(i)s daga [æina. en þui neynnum ver æigi⁵ hatidis dagha at im- iflega berazt konongs zerdur til.⁶ Sva ma oc bera til stundum at konongr haze stor- vœizlur⁷ zirir þeirra manna sater sem loma aþ ziarleghom londum sem ozt ueitir oc þui gae þeir þes sem stödu hallða at spyria konong ner⁸ han uil aula lata⁹ zylgdar hallð. Sva oc þot [bödut verðe¹⁰ nyium hirdmonnum þa skulu¹¹ notorer¹² zorner i vera. þui at engi¹³ er allr¹⁴ i sen ungr oc gamal. Sez men skulu hallða iamnan þes a millum oc þo at tertisvæinar hallde stundum¹⁵ [þa skal þo einhuer hirdmadr i vera iaznan. þeim skulu þeir oc biöda sem¹⁶ hallða æigu [oc halða megu¹⁷ oc zornaster ero [huart sem þat eru hirdmen eða tertisvæinar.¹⁸ þeir skulu oc þeim biöda [sem til eru zorer¹⁹ zirir stulkæila sater. Æina not [skal hirdmadr²⁰ með kononge vera²¹ en honum se zylgd boden. Skutisvæinar æigu adr at spyria mertis- mann²² [ez notorer ero þeir þar²³ innan hirdar er kononge se mote skape. Sva oc ez notorer [loma til þoar þeir²⁴ [sem i konongs reidi ero.²⁵ þa [skal þeim æigi zylgd ne uord biöda.²⁶ Fylgd oc uordr skal boden vera snimma dags 'oc skiladr i seinsta laghe þann tima sem konongr gengr til hordæ. en ez sidar er boden halde sealzr sa er [sidar baud eða rangt bndr.²⁷ en hin skal æigi halda er [rangt uar bodet²⁸ at þui sinni nema han uili. en .ij. skulu sanna²⁹ þeir sem hia varo. [huervetna þar sem³⁰ boden er [zylgd eða³¹ uordr. en a skipi skal [vordr vera³² með enum sama hette. en er konongr [liggr i hoznum eða³³ lemr sirdla³⁴ [til haznar.³⁵ þa skal biöda sem zyrst ma þegar til haznar [er komet.³⁶ kan oc sva til at berazt at kon-

1) Hirdmannum skal oc til biöda sva at tolg men hallde allz með lendum monnum oc stallarom. oc sva skal iamnan vera a forstom hatides dagum — tilf. D. Hirdmonnum skal oc sva biöda at .xij. haldi zylgd með lendum m. of fl. o. s. v. — tilf. E. 2) [.xij. men — B. 3) huerödaglega — mgl. G. H. I. 4) [mgl. — E. K. L. 5) æigi — mgl. E. K. L. 6) [mgl. — G. H. 7) storar veizlur — E. 8) huern tima — B. ez — F. 9) lata — mgl. E. I. 10) [þeir biöde — E. 11) þo iamnan — tilf. D. þo — tilf. G. H. I. 12) not- orer — mgl. D. 13) eigi — C. D. E. zár — F. 14) allr — B-F. I. K. L. bædi — G. H. 15) með þeim — tilf. G. H. 16) [skal einhuer hirdmanna vera aþ þeim er — E. [fl. þo einhuer hirdmadr i vera innan hirdar þeim skulu þeir of zylgd biöda — F. [skoto þo hirdmenn iaznan i vera. þeim &c. — G. H. [skal iaznan einn hirdmadr i vera. þeim &c. — K. L. 17) [mgl. — K. L. 18) [mgl. — E. 19) [sem til ero ei zorer — B. [halða megu — F-H. K. L. 20) [skulu hirdmenn adr — B. [skal hirdmadr adr — C. D. F-I. 21) adr — tilf. E. 22) mann — F. mertismenn — H. 23) [en notorir se þeir — B. þar — mgl. fl. 24) [ero þeir til þoar komnir — G. [ero þeir menn til biödar(!) komnir — H. 25) [sem zyrir konungs reidi se vordnir — F. [er t. er reidr — K. L. 26) [skulu þeir þeim huart z. ne uord biöda — B. [skulu þeir eigi þeim &c. — C. I. K. L. [skulu þeir eigi — D. [skulu þeir zylgd of vord biöda — E. [skulu þeir þeim eigi zylgd biöda — G. H. 27) [sidar bndr eða rangt bndr — B. [sidar z. rangt bndr — C. D. I. [rangt baud — E. [baud — F. G. H. K. L. 28) bodin — fl. [bodin var — E. 29) þat — tilf. fl. 30) [þar sem — E. [huart sem — F. G. H. K. L. 31) [mgl. — C. 32) [uord biöda — D. [vordr bodin vera — E. [vordr hallða — F. 33) [mgl. — G. H. I. 34) [sidla — B. E. F. K. sila — C. D. sid — G. H. sidarta — I. syða — L. 35) [i hozn — D. 36) [lemr — G. H.

ongr [siglir ror eða ridr¹ um nat [þa skal þeim þat zirir zult vardhald tæliaz² sem þa not eigu³ [ex þeir ero a þui skipi eða i þeirri reid sem tonongr sealzr zær.⁴ eigu þeir eigi þes at gialda at zleiri vale⁵ með þeim⁶ þegar⁷ þeir gorma⁸ þes allz sem þeir mego⁹ [þæde¹⁰ at umsigling a skipi eða umfhygning a lande oc þess zleira sem þeir za alæidis tomet.¹¹ en þui at eins [temr þeim þat zirir zult¹² at þeir se svo ner tononge sem adr er sagt.¹³ Þan tima sem uzridr er. þa ero svo stut-ilsveinar stylldir til at hallda uord [at mantale¹⁴ sem adrer men. þeir sem stodu eiga¹⁵ [ero stylldir¹⁶ at hallda vord meðan stada vinzl.¹⁷ en sidan hallde þeir [æztir lutzalle.¹⁸

Um drotseta oc skiankiara konungs.

Nu er þat þui nest at tonongr skal¹⁹ kiosa með uina sinna raðe az stutillsvein- 26 um þa .ij. men ser til drotseta oc skiankiara²⁰ sem honum²¹ [þidia tillællileger²² vera. bæde zirir ættar sater oc meðzærdar.²³ en ex [tononge þydir einhuerr annar heidr til þessa zallen²⁴ þeir sem lægri eru at nazubotum adr eða eigi²⁵ handgengnir. þa skal han adr gera þa [hirdmen oc stutillsveina²⁶ [en han skipi þeim til þess.²⁷ er þat oc sidr i vælzæstum²⁸ londum at ener hærstu hozdingiar vœlia men til [þessara pionofu²⁹ [þui at allmykt megu þeir at gera³⁰ at zagrlega tome zram matr oc drydr huærium³¹ æztir³² [sinni stet³³ i tonongs herbirgi oc garde ex þeir gorma sinnar pionofu uel. [er þa oc uel staddr tofnadren³⁴ er³⁵ þeim temr uel i hagh³⁶ er haza stulu³⁷ en þeir tunnu þeim³⁸ mallegar þatter zirir³⁹ sem⁴⁰ gezr oc þeim⁴¹ sem zirir ser.⁴²

1) [ror eða siglir — K. L. 2) [þa skal hann þat zirir zult vardhald haza — B. [þa skal (stulu þeir — I) þat z. z. vardhald (haza — tilf. G. H. K) þeim (mgl. — G. H. þeir — K. L) — F-L. 3) at uafa — tilf. G. H. at hallda — tilf. K. L. 4) [a þui skipi &c. — B. [ex tonongr er a þui skipi eða i þeirri zerd — F. [ex þeir eru a tonungs skipi of i þeirri zerd — K. L. 5) halde votu — B. 6) honum — F. 7) ex — F. K. L. 8) ga — B. 9) eigu — F. G. H. K. L. 10) þæst — E. 11) [þæde &c. . . . sem þ. þa at þeir zæe al. tomet — D. [þæde at umf. á skipi eðr umfhygn. á landi um þat er þarz — I. [mgl. — F. G. H. K. L. 12) [temr þat zyrir zullan vord — F. [er þeim zult uardhald — G. H. [t. þ. z. zullt — I. [temr þeim zyrir zullt uardhald — K. L. 13) stit — B. En þui at eins &c. — mgl. E. 14) [mgl. — G. H. 15) hallda — F. eiga at hallda — K. L. 16) [ero eigi stylldir (styllugir) — C. D. E. 17) [stolu eigi vord halda meðan stada vinzl. nema vili — B. 18) [at mantali — F. G. H. K. L. 19) ma — F. G. H. K. L. 20) skiankiara — B. 21) þeim — E. 22) [þidia tillællileger — F. G. H. 23) gode meðzærdis — B. meðzærdis — C. D. F-L. 24) [tononge þidia einhuerr adrir betr til þessa zallnir — B. [tonungi þidia adrir til þessa zallnir — F. G. H. [þeir þidia einhuerrjir betr t. þ. zallnir — I. [t. þ. þeir betr t. þ. zallnir — K. L. 25) adr — tilf. B. 26) [at hirdmonnum of stutillsveinum — B. C. D. F-L. 27) þessa stazs — D. [mgl. — I. en ex tonongi &c. — mgl. E. 28) zæstum — K. L. 29) [þessa stazs — B. F. K. L. [þessarar pionofu — C. D. E. [þessa stazs of pionofu — G. H. [þess satar pionofu — I. 30) of um raða — tilf. K. L. 31) [mgl. — F. 32) i — B. I. 33) [mgl. — E. 34) tostr — E. [er of [a tofnadr (tostr — H) uel tominn — G. H. 35) ex — D. en — E. 36) hald — E-H. 37) skal — E. F. 38) þui — B. 39) j mote — B. C. D. F-L. 40) zram — tilf. F. K. L. 41) [sua hinum — B. [sua þeim — K. L. 42) [sa — B.

Her heyr annan lat þakar oc segir af hueriu hirdmanna nozu ris.¹

- 27 [J zyrstfunni² var þa sidr at aller þeir men sem³ tononge varo handgengnir⁴ eda sverdtatar(ar). þa varo aller tallader⁵ hustallar. þo at sidan greindizt⁶ nazn- botr extir [sömdum oc⁷ metordum. en af [hirdmanna noznum⁸ heitir allt zolt [þat er tononge pionar⁹ [hird tonongs.¹⁰ þui at [þar er allr hazudstyrtr tononge sem hird hans er. þui eru hirdmen tallader at¹¹ þa er tonongr uel hirtr¹² er han heuir [þa hird er bæde uil¹³ [hans gieta uel¹⁴ oc hans sömda oc gladlega lix sitt fram læggia zirir hans [semða safir¹⁵ oc honum openberlega oc löynnilega¹⁶ i ordum oc i værlum¹⁷ hollr¹⁸ oc hagrædr¹⁹ vera.²⁰ þeir²¹ aller sem retter hirdmen uilia vera.²² þeim ber²³ uel at hirða²⁴ sit zra ollu þui er ungt er.²⁵ oc æighi²⁶ at æins sit sealza.²⁷ iamuel²⁸ alla adra þa [sem þeir megu²⁹ zra illu draga oc til [godra luta³⁰ æggia bæde með³¹ [æztirdomum sinna somelegra meðzerða³² [oc þva i³³ [heilum³⁴ zortolum oc nysfamleghom radum oc lenningum.³⁵

Um sidfemder manna oc höversku.

- 28 Með þui at ver rödom³⁶ um þat at men stulu³⁷ somelegum sidum³⁸ zylgia. þa vilium ver syna monnum³⁹ upphaz⁴⁰ [þeirra usida⁴¹ oc luta⁴² er [ver ællum at⁴³ ollum godom⁴⁴ monnum hore uel at [hazna zyrzagt⁴⁵ oc uidr at seu. þat er zyrst oc⁴⁶ nysfamlegazt⁴⁷ at þu varizt⁴⁸ með ollu lofsgiaze þinu at reita þin ha- læita flapara oc hin blæzadan⁴⁹ lausnara Ihesum Ehriftum. þva sem þu hezt honum i stirn þinni. varazt⁵⁰ oc [æintanlegha sem frammazt gezt gud⁵¹ þer stiling⁵²

1) Her er i A-D en ved større Afstand mellem Capp. og særegen Initial antydet Afsnits-Afdeling. I F-L kun sædvanlig Capitel-Afdeling, uden at nogen ny Part begynder. I E er endog dette Cap. umiddelbart sammenhængende med det foregaaende. 2) [J zyrstfunni — D. E. I. [zyrst — G. H. K. L. 3) með — tilf. G. H. I. 4) honum — tilf. G. H. 5) tononge — tilf. E. F. 6) greidizt — D. 7) [mgl. — F. G. H. K. L. 8) [hirdmanz nazni — G. H. 9) [mgl. — F. i — tilf. E. 10) [mgl. — B. 11) [mgl. — F. G. H. K. L. 12) hirtir — D. hirdr — F-L. 13) [þa hird er giærna vil bæde — C. D. [godan styr af hird sinni of bædi uil — G. H. K. L. 14) [gæta hans valds — E. [geyma hans — F. [geyma hann val — G. H. K. L. [geyma hans uel — I. 15) [sömdir — B. [lix — G. H. [semða — K. L. 16) pionar of — tilf. B. pionar — tilf. F. I. K. L. 17) of honum — tilf. F. K. L. 18) heitir — F. 19) hagrædir — C. hagrædir — F. K. L. of hagr. — mgl. E. 20) ero — D. er — E. mgl. — G. H. K. L. 21) oc — tilf. D. 22) heita — E. 23) btriar — K. L. 24) huita(!) — E. hallda — F. 25) bædi i ordum of vertum — tilf. E. Resten af Cap. mgl. E. 26) ma — tilf. F. 27) nema — tilf. B. C. D. F. K. L. 28) heidr — G. H. I. 29) [mgl. — G-L. 30) [gode — G. H. 31) i — F. 32) [ðomum sinum oc somelegum oc somelegra meðzerða — B. [ðemum sinum of semiligum meðzerðum — F. [ðemum sinum semiligra verta — I. 33) [oc — B. [oc þva af — D. [þva i — F. 34) hollum — L. 35) [nysfamlegum radom — B. 36) röddum — B-I. toldum — K. L. 37) stli — E. stliðu — G. H. 38) ordum — E. 39) ndr — B. G. H. I. með þam ordum zyrst — tilf. B. zyrst — tilf. F-L. 40) i upphazi — G. H. zyrst — tilf. C. D. E. 41) [þa usidu — G. H. 42) lyta — B. C. D. E. I. K. of luta — mgl. F. G. H. 43) [mgl. — E. 44) godom — mgl. E. F. 45) [varnazt — B. 46) oc — mgl. B. E. F. 47) naubstynligast — D. F. 48) Saal. rettet. zarter — A. urigtigt. 49) blægada — B-E. I. milda — F. mildagta — G. H. K. L. 50) varazt þu — H. I. 51) [æintanliga sem gud gezt — F. 52) stilingh — D. of maatt — tilf. C. D. E.

til.¹ þau .vij. höfuðlyti² sem rot³ oc grundvollr er allra lyta.⁴ en þau⁵ græina
 þva uittrir men⁶ at þat er fyrst [öxnöngla matar⁷ oc dryðiar [uhözfamlega mytil⁸
 [oc i uviðrtömleghom stodum nöngt.⁹ þat er¹⁰ annat [er þessu lyti zngir öxtast.¹¹
 þat er zull¹² oc urein¹³ [litams síns¹⁴ lýnadr þegar þan er öxtatr alen. Þridia
 er sparleg sínta. Siorda [sténstapleg¹⁵ læti¹⁶ [nokot got at ad hazast.¹⁷ Símta er iuir-
 giærnlegt¹⁸ storkæte með drambfamlegom metnæde.¹⁹ Setta er heiztugh²⁰ ræidi með
 grimmu langræte.²¹ Siaunda er sorgþitin özund með²² hjar(t)legu hattre. Öz þessum
 vij. höfuðlytum²³ [tvenliast oc alast²⁴ allar synðir²⁵ bæde [smære oc store²⁶ oc
 oll onnur [lyti oc ulutvænde.²⁷ oc²⁸ [az þessu reitir²⁹ madr³⁰ mot ser sín³¹ mild-
 azta³² lausnara³³ oc en [retlafazta domara.³⁴ Varezt³⁵ oc vandlega³⁶ alla þa³⁷
 luti [er þu væizt³⁸ at usomelegir³⁹ ero með kononge nazne⁴⁰ oc allra hældzt ranga
 eida oc [alla lyghi.⁴¹ Ven þit [er þui⁴² [at vera sanmalogr⁴³ oc stadzast i ollum
 ordom.⁴⁴ [þar næst at þu giæter⁴⁵ þin zra⁴⁶ özdryðiu.⁴⁷ þui at az henne tapar⁴⁸
 margr⁴⁹ heilsunni [bæde oc⁵⁰ uitinu. ze oc zelaghum. oc þui sídarst sem næst er [at
 salen er oc tynd⁵¹ þar sem druttin⁵² madr ma æi [sealz þins⁵³ gieta⁵⁴ oc zigi
 gud's ne godra manna.⁵⁵ ran of stuld. hordom oc zridlu lizi. þor(t)konur eða dözl.
 lausyrði eða dramb [oc özmetnadr⁵⁶ oc⁵⁷ [agirnni a annars ze.⁵⁸ mutur eða
 mangara stapp. morgendryðiu oc⁵⁹ nafsetur zirir⁶⁰ utan [þan tíma er til þess er

¹) a — G. H. oc mat með öllu tofsgæze þinu — tilf. B. með öllu tofsgæze — tilf. E. F. m. öllu tofsgæzi þinu
 — tilf. G-L. ²) [Saal. — B-D. F-L. þa .vij. höfuð luti — A. E. feilagt. ³) réir — F. K. L. ⁴) Saal. — B. F. I.
 luti — A. iltra luti — D. E. G. H. K. ⁵) Saal. rettet. þo — A. þa — E. ⁶) of sanngnir — tilf. B. C. D. E.
 G. H. K. L. of sténfamir — F. I. ⁷) [Saal. rettet. az nöngla matar — A. ⁸) [öhöfzliga mitillar — E.
 [öhözfamliga — G. H. ⁹) [j viðrtömlegra stundum nöngt — B. [oc i uv. stundum nöngt — D. [ot uviðrtöm-
 ligar stundum nægt — E. [ot a uviðrtömiligum stundum nægt — F. ¹⁰) er — mgl. F. K. L. ¹¹) [at þeir
 lutir zngia optar — E. iaznan — G. H. er zull nauðsyn at uaraz — tilf. K. ¹²) Saal. rettet; zngl — A.
¹³) özrið — E. ¹⁴) [litams — B. D. G-L. [litams — F. ¹⁵) sténstapleg — B. sténfamigh — G. H. I.
¹⁶) [sténfometi — E. ¹⁷) [got at gera — B. ¹⁸) azir biarnlist — E. ¹⁹) özmetnæde — B-L.
²⁰) heiptudigh — K. heiptuglig — L. ²¹) ranghræte — G. H. langrædi — L. ²²) hatrlighri gæde eðr — tilf. H.
²³) Saal. — B. C. G. H. I. K. L. h. lutum — A. h. stundum — D. E. ²⁴) [zæðast — E. zæðaz — F. ²⁵) höz-
 uðsynðir — B. F-L. ²⁶) [stære of minni — E. ²⁷) [lyti — B. F. ²⁸) Saal. rettet; at — A. ²⁹) reitar
 — F. [azretir — L. ³⁰) miot madr — D. margr — K. L. ³¹) þin — B. G. K. stæpara of þin —
 tilf. E. ³²) mitdagta — mgl. K. L. ³³) stæpara — I. ³⁴) [höguazta huggara varn herra — B. oc
 en rettl. &c. — mgl. E. ³⁵) varazt — B. C. D. E. F. I. K. L. varaztu — G. H. ³⁶) vandlega — mgl.
 G. H. I. ³⁷) illa — tilf. G. H. ³⁸) [sem þu ser — B. [er þu væizt of sér — F. ³⁹) usomelegar — D.
⁴⁰) manni — B. C. E. I. monnum — F. K. L. ⁴¹) [atggi — E. ⁴²) [zigi — E. [mgl. — K. L.
⁴³) [at þu ser sannfogul — B. I. [at þu ser sanmalogr — C. D. F. G. H. K. L. ⁴⁴) godum orðum þinum
 — B. þinum orðum — F. G. H. hlutum — K. L. [mgl. — E. ⁴⁵) [þar næst giættu — F. G. H. K. L.
⁴⁶) atre — tilf. D. ⁴⁷) [at þu dreðir özmittit — E. ⁴⁸) tgnir — F. ⁴⁹) madr — tilf. E. F. I.
⁵⁰) [mgl. — E. [of þar með — G. H. ⁵¹) [salin tynd — B. ⁵²) druttin — mgl. G. ⁵³) [stæzar þins
 — D. [stæzar þin — H. [þin — K. L. ⁵⁴) [sa er drudinn er — tilf. G. ⁵⁵) uarazt — tilf. B. uaraz of
 — F. uaraz þu — G. H. K. L. uaraz þu of — I. ⁵⁶) [özmetnad — B. [of metnad — K. L. ⁵⁷) of
 — mgl. C. D. E. ⁵⁸) [agirn a annars ze eða zong — B. ze eða zong — C. D. F. H. zong — E. ze
 of zong — G. ze ne zong — I. peningha — K. ⁵⁹) eða — B. ⁶⁰) zirir — mgl. B.

settr i¹ síðugra manna samsete.² pre(tti)uisi alla uíð þan sem truir þer. batmæli³ eða [hygilegh þagrmæli⁴ [oc svæzn oc allan⁵ stenskap⁶ oc læti. [blot eða bonnur⁷ oc allzstyns zulhrði. Rítt af þer ryglæit oc uglæði sorgh oc hættre.⁸ varazt⁹ um fram alla luti ozund þui at hon er hauzud¹⁰ allra¹¹ usíða. hon er [sa lostr er ein er mæstr oc þui vestr at hon er þeim sealzum uhogazt er hana hæuir.¹² þo¹³ at þer mislíti [notor lutr¹⁴ þa ver¹⁵ [æighi bradr¹⁶ hælld(r) þorseall huat¹⁷ hæznd¹⁸ [er þu at ad veita¹⁹ eða huerium²⁰ oc²¹ at æigi værde ozhæznt. [eða²² a uverð: ugum.²³ huer ein lutr sem manne zylgir af þessum loftum þa ma nylit²⁴ spilla²⁵ zirir þeim [manne er síðsamr uil²⁶ vera.²⁷ en æ²⁸ þui zléiri²⁹ er³⁰ zylgia [þeir lutir³¹ er manne³² værða til lasta [eða lyta.³³ þeim mun³⁴ værða þeir lutir hælldr³⁵ huldir [er manne værða til hirdsíða eða síðsemða³⁶ þo at þeir (se) iammarger eða zléiri. þui at [zlestef vita þat at³⁷ [mæstr þore³⁸ manna [er sa sem³⁹ zufare er⁴⁰ at zlytia [þa lute⁴¹ sem [manne er hælldr til ropz⁴² en loz. Nu hozum ver [sagt ndr till⁴³ notora þeirra luta [med þam orðom⁴⁴ sem ver ætlom⁴⁵ at [huærium manne⁴⁶ þeim sem síðsamr uil hæita⁴⁷ [oc æigi síðr (vera)⁴⁸ hozet⁴⁹ fra ser⁵⁰ at stilia⁵¹ sem zrammazt ma han. hazum ver [þui þessa luti tet ndr hælzt.⁵² at æi⁵³ ma illt varazt nema uiti. þui tolu⁵⁴ ver oc zyr um usíðu [en ver roðom notot um nylfemd⁵⁵

1) [þat er þan er settr at stia þia — E. 2) Varazt of — tilf. K. L. 3) batmæli — B. E-H. K. L. alla — tilf. E. 4) þagriglyt hygimæli — F. batmæli &c. — mgl. I. 5) [ozsvæzn allan — B-H. K. L. [mgl. — I. 6) stenskap — B. mgl. — E. 7) [blotan oc bannan — B. [blot of þan — E. [blot of bannan — F-H. [blot of botuan. — K. L. 8) angr — B. D. angre — C. E-L. 9) varast þu — E. G. H. 10) rott oc hozud — B. upphaz — F. K. L. 11) synða of — tilf. E. I. 12) [þeim verft sem hana hægir mesta — E. [einn (mgl. — G. H. K. L) [á laustr at (einn er — G. H. er einhuer er — K. L) mæstr er (er — mgl. F) of þui vestr at hon er þ. [uhægíust er hana hægir mesta (mesta — mgl. G. H) — F. G. H. K. L. [[sa lostr sinn einn mæstr of þat verdr at hon er þ. [uhægíust er hana hægir — I. 13) of þo — E. G. H. I. 14) [notot um einhuarn tutt — D. 15) verdu — E. H. 16) [mgl. — F. 17) hueria — F. mgl. — E. 18) hæznd — mgl. D. 19) [at veita — E. [zyrir æ at toma — G. H. 20) gort er — tilf. E. eða zyrir huat — tilf. F. K. L. 21) oc — mgl. E. K. L. allt — tilf. D. 22) oc ei — B. C. D. 23) ouerð: um — G. [eðr ouerðum — H. [mgl. — I. 24) malit — G. H. K. L. 25) [pilla — G. H. I. K. L. 26) [er síðuaner vilia — E. 27) hæita of vera — G. vera of hæita — H. 28) at — E. 29) zléira — E. F. zléiri hlutir — G. H. I. 30) manni — tilf. E. 31) [af þeim lutum — E. [þeir — G. H. I. 32) mannum — B. honum — F. K. L. mgl. — G. H. I. 33) lyta — tilf. est. D. E. mgl. de Övr. 34) man — G. munum — H. 35) hælldr — mgl. F. G. H. K. L. 36) [er m. v. til síðsemða — B. [er til síð: semdar of hirdsíða zylgia manni — F. 37) [er — G. [þat er — H. 38) [mgl. lutr — B. [mgl. þore — G. D. [mitil tori — E. [mitil luti — F-L. 39) [er — E. G. [at — H. 40) ero — G. H. mgl. — E. 41) [þat — E. F. G. H. K. L. 42) [manne ero til ropz — B. [m. ero hældr til ropz — C. [m. se til ropz — F. G. H. I. [hælldr (er) til lyta — K. L. 43) [tilfagt — E. [[sagt til — F. [talat til — G. H. 44) [mgl. — B. 45) ventum — E. 46) [zlestum manni — F. [zlestum monnum — G. (med efterf. vilia). 47) vera — F. 48) [oc vera — B. G. H. I. K. L. [oc ægi síðar vera — C. [oc ei síð: mar vera — D. [oc eigi síðugr — E. 49) hægir sit — E. 50) [er — mgl. E. 51) [elia oc stilia — B. retta — G. H. I. 52) [oc þessa luti þui tatt zirir ndr — B. [þui þ. l. [sagt. z. ndr — E. [þvi þ. l. z. η. talda um hrid — F. K. L. [þui þ. l. talat — G. H. [þ. þ. l. z. η. talat hælzt — I. 53) varia — F. 54) taladom — B. F. K. L. 55) [en ver roðdum um síðsemdir — B. [en v. roðdem um síðsemð — C. [en v. roðdom um síðsemð — D. [en síðsemð — F. K. L. [en síðsemi — G. H.

at [huerium manne¹ er [æinhuern dymættan grip² uil³ uel varðvæita⁴ houer uel
adr [þat terald at reinsa eða hirdzlu⁵ sem han uil þan grip varðvæita. at han meghe
honum þui reinare hallða oc lengr niota. elligr man han fliot spillazt eða [at minzla
laghe⁶ svo uild illt⁷ blandazt⁸ at uarla meghe⁹ [stilia þra illu.¹⁰ fliott spillizt [oc
damgodr¹¹ drygr i ureinu¹² teraldde. oc litla rid ffin biartr malnr i modogre hirdzlu.
En ez þu þællr i notora þessa synsamlega¹³ usidu¹⁴ þa rið upp sem þyrst. Madr lan
i at þalla az manlegom broyffleika¹⁵ en þæt er xiandlegt at liggia i þramlæidis. en
þæt er gudlegt¹⁶ at stilia sit þra¹⁷ oc bota uild gud [sem þyrst¹⁸ með sannum strip-
ta gang. [æinni idran oc rettre izir bot. oc¹⁹ (se) uild sem mæst sidan i at þalla. heidr
þiona [þu þar(l)manlega²⁰ gudi þramlæidis at adr hæuir notot a stoft. með urugre
von. at²¹ haxe þer²² þirilætt oc [i sin vinþkap tætit.²³ Mattu²⁴ marla at þætr er
[æinum huerium tononge²⁵ [uid þæim liðs manne²⁶ [at eit huert sin²⁷ hæuir or
bardagha þlyt.²⁸ oc hæuir sit sidan þui þrammar með enum vassastum²⁹ monnum
tononge sinum til sombdar [osparliga þramlagt.³⁰ en hinum er aldri tom i strid oc
varð aldri³¹ tonongi sinum at somb oc³² at liði. Meir lozar³³ uitr alrtarl þa
iorð er at³⁴ andverðu þar ilgræsi. en sidan godan avogt [er hon uar reinsað.³⁵
sem³⁶ hina er allðri þar avogt [sidan hon var reinsað.³⁷ huarke godan ne illan.

Ez men vilia sidþrudir vera innan hirdar með kousuge.

Nu uilium ver birta³⁸ þirir þdr með þam orðom þa luti sem [ver ventum³⁹ 29
at⁴⁰ þlestum monnum houer [at i huga oxtlega⁴¹ sem bæde uilia (heita) oc vera
houerster oc siðsamer innan hirdar. þui at svo sægia off uittrir men at æigi temr til
mikils at [madr haxe⁴² usidum. nema han take siðsemd i staden. En þæt er uphax
allra godra sida at ælsta gud vm þram alla luti oc vera⁴³ allðri uttan hans ræzlu
oc astar [i ollum þinum atþærdum.⁴⁴ huart sem þu ert i otta eða glædi. Þer⁴⁵

¹) [huer madr — E. [huerium sem einum þeim manni — K. L. ²) [hinn dýrsta grip — F. ³) kaup
ot — tilf. G. H. I. ⁴) gornma — D. mgl. — C. ⁵) [at reinsa þa hirdzlu — E. [at þat terald se vel
reinsat eðr sú hirdsta — I. ⁶) [mgl. — K. L. ⁷) illt — mgl. H. ⁸) Saal. rettet. blandat — A.
⁹) got — tilf. B. D. E. ¹⁰) [stiliaz vid — H. ¹¹) [Saal. rettet. udamgodr — A. ¹²) [surgu — B.
¹³) synsamlega — D. F-L. osðsamlega — E. ¹⁴) luti — B. luti of usidu — G. H. ¹⁵) broyffleika — D.
broyffleika — F. ¹⁶) gudalitt — D. ¹⁷) sem mest ma han — tilf. E. ¹⁸) [mgl. — E. K. L.
¹⁹) [mgl. — E. ²⁰) [þui þa(r)mantegare — B. C. D. F-L. [þui þætr — E. ²¹) hann — tilf. B. D-L. N.
²²) þat — E. þui — G. H. ²³) [þit i sin verðþkap tætit — B. [sin vinþkap tætit — E. ²⁴) oc — tilf.
B. F-L. ²⁵) [tononge — E. G. H. I. [einhu. manni — F. ²⁶) [með þan liðus man — E. ²⁷) [er eit
huert sinni — B. [er einn tima — G. H. I. [er einu sinni — K. L. ²⁸) [er honum hegr ein tima þlygt or
bardaga — E. ²⁹) þramastu — E. vilðustum — I. ³⁰) þramlagt — mgl. C. D. E-L. N. ospartiga þramt. —
mgl. I. ³¹) engu sinni — C. D. ³²) [kun oc; det foreg. mgl. ved Skrifv. — A; tilf. efter B. ne — B-E. I. at [somb
oc mgl. — F. G. H. K. L. ³³) oc — tilf. þ. ³⁴) az — B. F-I. ³⁵) [mgl. — E. ³⁶) hældr en — B. en —
C. D. E. ³⁷) [mgl. — de Övr. ³⁸) þyrja — B. ³⁹) [ver hugsum — B. G. H. I. [ver hyggium — F.
⁴⁰) [mgl. — K. L. ⁴¹) [at þngia — F. [at ihuga — K. L. [mgl. — E. ⁴²) [haxe — F-I. ⁴³) verða
— F. ⁴⁴) [i oll. þ. ventum — B. [mgl. — F. K. L. ⁴⁵) Saal. rettet; Þer — A.

þer engan lut íamntíæran sem [skapara þins¹ vilja [at gera² ætíð þú³ frammaxt
[geyr þan þer⁴ [stílning till oc stýnsæmd⁵ at vita huat honum líkar bæzt [at þínu
athæxe.⁶ Ez⁷ þu lemr⁸ til⁹ tonongs þionofstu¹⁰ þa ælfa þan nest gudi [um fram
aðra men.¹¹ þu at æz honum ma þer standa allr zagnadr ez þu þionar rettlega rett-
um tononge. [Læita þess tonongs þionofstu¹² er þu væizt rettkomen vera til landz oc
rítis. oc þiona honum síðan [með zagrlegre þionofstu¹³ [oc tryglegre holloftu oc zals-
lausu¹⁴ [i alla stæde¹⁵ æ meðan [þu uilt¹⁶ i hans þionofstu stæðzæstazt.¹⁷ Hæz þat
stæðzæstlega¹⁸ i hugh þer at vera honum holtr oc trur oc ger þer alla þa luti [væl
þæða¹⁹ er þu [zær honum mæst til sændar gort²⁰ oc drag allðri til²¹ hans vuni²²
æz þinni hende eða [notorn grun eða utrygkæit²³ hælðr i løynd en i líofe. þu at
æz lítilli hughsan [ma opt geræzt miltit stípti skaplyndis þins.²⁴ Lat allðri þu zagna
vuna þina eða [þins herra²⁵ at notot æinardar²⁶ løyfi zinnizt [eða zæzt²⁷ i [þi-
num hægh.²⁸ æigi þa hælðr er [þer þidir ganga notot mote stæpe þinum lavarde.²⁹
en þa er þer þidir mæir ætíð vilja ganga.³⁰ Minzt a þat.³¹ þa er æinu sinni døyrr
nidingr at³² þan værðr allðri [odru sinni³³ drængr. en með þu nazne sem þan døyrr
þa værðr [með þeirri zægd hans minning at líza.³⁴ Ger þer æigi³⁵ [aðra vuni
þins (herra)³⁶ hælðr³⁷ tíærrer en aðra [þo at stýlðir men se þer i mote honum.³⁸ þar
nest er³⁹ hugfsande ez þu uilt með þu mote tononge⁴⁰ þiona [at þer líti at vita⁴¹
huerir lutir til þess draga hælzt at þu meger síðsamr hæita með⁴² þinum hirdbrøðr-
um [innan hirdar.⁴³ þat er oc⁴⁴ æinord oc drengstap(r)⁴⁵ stæðzæst⁴⁶ lunderni.⁴⁷
[allzkyne truleit. zæstyrðr⁴⁸ um alla lute þa [sem þu taper æigi æinord þinni.⁴⁹

1) [gudo — B. [st. þins — D. 2) [oc ger — B. 3) [sem — tilf. þ. 4) [mattu of gud geyr þer — E.
5) [stýnsæmd — B. C. D. [stýns. til — F. [stílnig til — K. L. 6) [æz þinni þionofstu — B. F. K. L. [i
þinni ætíð — E. at gera &c. — mgl. G. H. 7) En ez — B. E. G. H. 8) uilt — E. 9) i — B.
G. H. 10) leita — tilf. E. 11) [umyr. alla luti — G. [mgl. — F. 12) [Læita þu þer þionofstu til þes
tonongs — E. 13) [með zærdlausri þionofstu — B. C. I. N. [m. zærdlausu — D. [æz zærdlausu — E.
[m. zærdlausri þionofstu — F. K. L. [m. zærdlausu — G. H. 14) [trygkæit oc holloftu uttan zals — B. [oc
zærdlausri — N. [mgl. — E. 15) [mgl. — K. L. 16) [Saal. rettet; þan uil — A. 17) vera — B.
E. F. G. H. K. L. 18) íaznan — K. L. mgl. — G. H. 19) [vet þæða — B. [vet líta — E. 20) [þer
at honum ero (er — H) mæst til sændar — G. H. [veit honum mæst til sændar — I. [þer honum mæst til sænd-
dar — K. 21) annars — tilf. D. 22) vuni — H. 23) [nordurþonar utruteit — F. [nordurþone grun
e. utruteit — G. [nodurn uotruteit — I. [nordurþone utruteit — K. L. 24) þins — D. E. [væðr miot opt
stípt skaplyndi þit — B. [ma opt geræz miltit skapstípti lyndis þins — I. 25) [þin hægh — E. 26) æin-
ardar — B. 27) [eða zæðiz — F. [mgl. — B. E. G. H. 28) [þínu zæz — E. [þinum ørdum — G. H.
29) [þer þ. notot j mote stæpi ganga þer eða þinum herra — B. [notut gengr moti þinum lavardi — F-L.
30) vilja — B. ganga — mgl. F. 31) at — tilf. B-L. 32) at — mgl. B. F-L. 33) [síðan — B. E.
34) [þans zægd at líza — E. at líza — mgl. B. 35) engan — D. 36) [ovuni þins herra aðra — B. G.
H. I. [aðra vuni þins herra — C. [vin æz vuni þins herra — D. 37) hælðr — mgl. G. H. I. K. L. ein
— tilf. D. 38) [þo at st. m. þer se i mot honum — D. H. I. Ger þer &c. — mgl. E. F. K. L. 39) þat
— tilf. F. K. L. 40) þinum — tilf. G. H. 41) [at þu vitir — G. H. [at honum titi at vita — K. L.
42) æz — E. 43) [mgl. — F. I. 44) oc — mgl. B. D. F-L. 45) at hæza — tilf. B. F. K. L.
46) stæðzæstazt oc aubmiuft — D. 47) lyndi — G. H. I. 48) [mgl. — B. F-L. 49) [at þu taper ei
æinord þinni — B. æz — tilf. F. G. H. I.

oc¹ þar nefst varazt þu [at þu verðir æigi oxdrúlin.² uer³ litillatr uib alla men huart sem þeir ero [zirir ser mæirri⁴ eða minni. [blidr iamnan⁵ [uid alla men⁶ [ver godu hoze⁷ þagryðr.⁸ æigi⁹ oxmalogr naubzsynia laust. síðladr oc [þo tuillatr¹⁰ [i ollum atþærdum þinum.¹¹ arvatr¹² en eigi oxsvæznugr. [vapnradr oc¹³ rettlatr¹⁴ oc æxtir zongum¹⁵ orladr. klæð þil uel oc þo svo at æigi virðizt [odrum monnum¹⁶ til drambs.¹⁷ diarþr i ollum naubzsynium.¹⁸ æigi oxmiot¹⁹ alorþpin²⁰ utan naubzsyn. [margzrodr. spural.²¹ minnigr.²² uidrlæifin um þa luti zlésta²³ er þu ser [eða spnr²⁴ at goder men þrægiaz²⁵ af [eða somazt.²⁶ oc²⁷ þo at i þyrstu talezt æigi þa er þo [æigi rad att lata berazt.²⁸ þui at nam²⁹ lenner mæira³⁰ en nattura. Gott er at vera uapnzimr [oc vighløn³¹ oc loghløn til huers er haza³² þary. Ez³³ þu³⁴ ert þar staddr sem tonongr er. þa uer æ sem oxtazt³⁵ nefst honum með godu hoze. oc ez eigi banna³⁶ þer³⁷ stornaubzsyniar³⁸ um [þin stýlðar ærende.³⁹ [þa uer æ sem længst mattu hia tononge þinum.⁴⁰ þui at hælzt tafa⁴¹ þeir somder [oc þyrst⁴² [þer sem tomazt.⁴³ þar nemr oc huerr æ notot godz er þar uil til haza síl. þui at þeir toma þar zléstir er [notott godz kunnu.⁴⁴ oc er þo æigi eði godz⁴⁵ i aþlatt at þu nemer uit oc turtæifi oc lannezt [uid margan godan man.⁴⁶ en þa⁴⁷ hælðr [er en þylgia somelegar adrar somder með namenu.⁴⁸ [fer þu⁴⁹ somder⁵⁰ af tononge þa [i huga þu⁵¹ oxt at þu þarer svo með at þyrst lili gudi en þa⁵² tononge þinum. læita oc uib at sem zléstum⁵³ meghe þoðnazt⁵⁴ þeim sem þer er notot vald þzir gezit. Hæz iamnan i hugh þer hoþsæmi [oc sansyni.⁵⁵ litillæte oc [rettlæte oc tryglæit.⁵⁶ minzt a optfámlega at þu hæzr með⁵⁷ lane en æigi með

1) oc — mgl. de Övr. 2) [oxdrúlin — E. 3) æ — tilf. B. 4) [meirihattar — B. [meiri — E. 5) [ver iamnan blidr — B. G. H. I. 6) [með goda men — E. huart sem &c. — mgl. F. blidr &c. — mgl. K. L. 7) [með godu hove — C. D-L. [mgl. — B. 8) þagryðr — de ß. oc — tilf. ß. 9) miot — tilf. F. 10) [þyrilatr — B. E-L. 11) [mgl. — F. G. H. K. L. 12) vatr — B. F. G. H. 13) [vapnradr oc — C. [mgl. — E. 14) reinladr — de Övr. 15) eynum — D. 16) [mgl. — F. I. 17) ver — tilf. G. H. 18) lutum naubzsynilegum — B. 19) oxmiot — mgl. B. 20) alorþpin — E. alreitinn — G. H. 21) [margspural oc þrodrar — D. [margzrodr — E. 22) minnigr — mgl. E. 23) alla — E. K. L. mgl. — B. 24) [mgl. — F. K. L. 25) þremiaz — K. L. 26) [mgl. — F. G. H. K. L. 27) þui — F. 28) [æigi rad att lata þegar af — B. C. D. G. [æ. rad af att lata — E. [rad att lata eigi af — F. [rad att l. eigi þegar af — G. H. I. K. L. 29) Saal. rettet. nazn — A. 30) zleira — ß. 31) [mgl. — de Övr. 32) tafa — de Övr. 33) En ez — B. E. 34) uilt eða — tilf. D. 35) sem — tilf. ß. 36) toma — E. 37) þer — C. D. 38) storar naubzsynjar — B. K. L. 39) [stýlða heimtingar of ærende — E. [þin ærendi stýlðug — F. 40) [þa vert þu æ sem nefst honum oc længst hia honum — B. [þa ver æ sem optast mat þu hia honum — E. [þa ver sem længst hia tonungi — F. [mgl. — G. H. 41) za — B. 42) [þyrst — F. 43) [þer f. tafazt — B. [aklar er temazt — G. H. [er þar til temazt — K. L. er længstum ero hia tonunginum — tilf. G. H. 44) [hæzt kunnu notot godz — B. [notot got uitu of kunnu — E. 45) godz — mgl. B. I. 46) [með goda men — E. 47) þui — I. 48) Saal. rettet. naznenu — A. [ez þar þylgia adrar semdir með vinattu — I. oc er þo eigi &c. — mgl. F. G. H. K. L. 49) [of ez þu þar — ß. 50) somd — B. G. H. K. L. 51) [hugsa — B. [i hugsa — D. 52) þarneft — K. L. 53) zléstir (!) — G. 54) þoðnazt — E. þetnazt — H. 55) sannindi — G. H. K. L. [mgl. — B. 56) Saal. rettet. tryglæit — A. [reintigi oc tryglæit til guðs ofta — B. oc tryglæit — mgl. F. G. H. K. L. 57) at — her og strax efter E.

æign. hæg þú allðri til þess at þú bíðir sómða undan laugunaut¹ þinum. læg oc² got till allra [mala þeirra³ sem þin orð vega⁴ nolot um⁵

Um hirdvistar læitan oc um löglegt motemæli.

- 30 Eyz konongr iattar manne hirdvíst þa scal stállare eða mertismadr [eða sa annar sem konongr uil⁶ læita uid hird sína.⁷ þa sem þa er i hia kononge stob. en eyz nokor mæler mote. þa scal þat mal [standa til þes er rannsalat er.⁸ en þeim einum monnum æigu men mote at mæla sem sealzer æigu at⁹ at telia eða sva skyldir men [mote mælandans¹⁰ æigi lutt i at þeir hæg þar til umbod at logum¹¹ eða uiti eina huæria lute þa til þeirra openberlega¹² i ætt eða meðzærd¹³ [eða odrum lutum¹⁴ sem mot er¹⁵ konongdomsens¹⁶ sómð eða hirdarennar oc zære þat æztir þui sem rannsalat kóm r a. En eyz þat er um oll¹⁷ onnur lagha mal oc hævur sa sem mote er mællt logh bodit zirir¹⁸ þat sama mall eða konongs dom eða annara godra manna oc bydr han en framlæidis oc uil hin þui mote (mæla) [at han ætlar azartofte þeim¹⁹ sem han zær spernt²⁰ zra hirdvíst²¹ oc rannsalat²² sva zirir kononge oc hird.²³ þa ma konongr honum naznbotr²⁴ geza með hirdar rade. hælldr en sa sæte²⁵ azartofstum er logh oc konongs dom bydr zirir sit oc nær þui æigi [zirir agirndar safir.²⁶

Guersu konongr scal hirdmen gera.

- 31 Þan tima [er konongr gerer hirdmen stulu ængi bord standa²⁷ zirir kononge. konongr scal hæg²⁸ sværd sit a kne ser. [uigslu sværd²⁹ [ez han er koronadr.³⁰ oc vonda æzr dogstomum undir³¹ hond ser oc læggia medallazlan fram izir hæggra kne ser. sidan scal han svæipa zætils fylgunni upp izir medallazlan oc gripi³² sva hæggre hendi ozan nzir allt saman. en sa³³ er hirdmadr skal gerazt scal zalla badum kniom zirir konong a golz eða stor. oc tala up [hæggre hendi³⁴ sinni [undir medallazlan.³⁵ [en vinstri hende hallde han nidr zirir sel sem honum er hægazt³⁶ oc minnizt sidan uid hond konongs. sidan skal han up standa [oc tala uid bot þeirre er konongr zær

¹) laugunauta — D. laugunautum — K. L.   ²) æ — B. F. I. K. L. æ of — C.   ³) [þeirra manna — B. G. H. [manna mala þeirra — E. F. I. K. L.   ⁴) meghu — H.   ⁵) um — mgl. F-L.   ⁶) zær til — E. [mgl. — F. G. H. K. L.   ⁷) sína — mgl. ß.   ⁸) [standa þar til [r. er — E. [rannsalat — F. G. H. K. L.   ⁹) at — mgl. B.   ¹⁰) [mot at mæla — E.   ¹¹) retto — B.   ¹²) opinþara — B. openlega — D. opinþera — I.   ¹³) tnyzzerði — E.   ¹⁴) [mgl. — B.   ¹⁵) standa — F.   ¹⁶) konongs — B. konungoins — G. H. I. K. L.   ¹⁷) oll — mgl. ß.   ¹⁸) sit um — tilf. ß.   ¹⁹) [of ella þeim azartofsi — F.   ²⁰) pent — B. F-L. [pært — E. hann — tilf. G. H.   ²¹) naznbotr — E.   ²²) rannsalat — de Övr.   ²³) hirdmonnum — K. L.   ²⁴) naznbotr — G. H. hirdvíst — K. L.   ²⁵) mæli — I.   ²⁶) [mgl. — E.   ²⁷) [skal konongr hirdman gera sem æigi standa bord — C. D. E.   ²⁸) tala — F.   ²⁹) [mgl. — G. K.   ³⁰) [þat sem han var koronadr með — E.   ³¹) hæggre — tilf. D.   ³²) tati — H.   ³³) Saal. rettet. þa — A.   ³⁴) [badum hondum — G. H. K. L.   ³⁵) [um medallazlan — B.   ³⁶) [mgl. — G. H.

honum¹ oc sveria eib² með þeim eibstax. Þes leg el hond a hælgha³ bot oc þui stytr el til gudō att el skal vera hollr oc trur minum herra⁴ .N. Noregha kononge openberlega oc lögnilega. fylgia skal el honum innan landz [oc uttan⁵ oc huærgi uid han skiliazt nema hans se lox oc löngi til. eða⁶ zul naudzsyn banne. hællda skal el oc æida þa⁷ sem han [hæuir svoret⁸ ollu landz zolte æxtir þui⁹ uiti sem gud ler¹⁰ mer. sva se mer gud hollr sem el satt segi [oc þesse en hælgu ord.¹¹ gramr ez el lygr. Sidan skal han zalla a kne zirir kononge oc læggia badar sinar hendr saman. [ot konongr sinar badar vm hans hendr.¹² sidan minnizt han uid sealzan konong. sidan skal sa stutillsvein sem stodur hælldr fylgia honum at handsale zyrst til lendra manna ez þeir ero inni. en sidan til annara hirdmanna. En þan tima sem hirdmadr gengr at handsale þa skal lendr madr zirir kurtæisi sater [oc litillætes¹³ up standa i mote honum oc minnazt uid han. sva el sama stulu gera aller¹⁴ hirdmen ut i zra. [Sidan ber uæl¹⁵ [ez þui lemr uid¹⁶ at sa [en same¹⁷ stutillsvein fylghi [þessum hirdmanne¹⁸ i adra stæde þar sem zlester hirdmen ero saman¹⁹ oc tannezt sva zorn hird uid nyia logunauta með æinardlego sambande. Hin same hattr skal a vera huart er gerezt [zælæiri i sen eða zæere.²⁰

Um fylgðar halld oc þat sem þui horyrir.

Ez sva marger men gerazt handgengnir [i sen²¹ sem til fyl(g)dar horyrir. þa 32 skal þo æigi zælæirum bioda [i senn²² en hólz fylgd se zorn en hólz ny. þui at þa megu ener zornu segia²³ þeim sem nyir ero til rez fylgðar halld. þeir sem fylgd hallda með kononge stulu haua [þan dagh²⁴ en bæztu klæde sin oc þau vopn sem semælegh se bæde kononge oc þeim i annara manna asyn.²⁵ þeir stulu toma æighi sæinna til fyl(g)dar halldz²⁶ en ringt er at sma kirtium til ottu songs. en sa sem sæinna lemr [en samrinkt er.²⁷ þa se sa uis²⁸ til vardar. fylgðar men stulu þar at kirtiu vera sem konongr [lydir tidum.²⁹ en sidan fylgia kononge huert sem han gengr. [En ez konongr gengr³⁰ i herbirghi³¹ þa stulu þeir þar konongs bida³² sem han biudr þeim. en æigi brot ganga [um zram lox konongs.³³ en sa sem at ulongzi³⁴

1) [mgl. — F. 2) [ot sveria (vinna — K. L) eib at bot þeirri er konungr zæz honum (i hendr — tilf. K. L) — F-L. 3) þessa hælgu — C. D. 4) konunginum — tilf. F. 5) [mgl. — E. 6) nema — B. F-L. 7) alla — tilf. F. K. L. 8) [for — K. L. 9) man(!) — tilf. C. D. 10) gær — fl. 11) [mgl. — fl. 12) [Tilf. efter B. mgl. — A. 13) Saal. rettet; litio lætes — A. [mgl. — B. F. G. H. K. L. 14) aller — mgl. B. E. I. 15) [þat ber ot vat — B. F. K. L. 16) [mgl. — F. G. K. L. 17) [mgl. — F. 18) [honum — B. F. G. H. K. L. [þessum sama manni — I. 19) zirir — B. F-L. 20) [einn i senn eða zælæiri — F. 21) [mgl. — K. L. 22) [mgl. — E. G. H. I. 23) tenna — fl. 24) [mgl. — B. G. H. 25) [syn — B. I. augsyn — D. E. F. G. H. K. L. 26) halldo — mgl. B. D. 27) [en ringt er — I. [mgl. — F. G. H. 28) vittr — F. 29) [er — B. [horyrir tidir — F. K. L. 30) er — F. 31) [mgl. — I. 32) Saal. rettet; bida — A. 33) [utan hans se lengi til — F. G. H. K. L. 34) ulongzu — K. kononga — tilf. E. G. H.

gengr brot sæte han ublidu¹ tononge.² [fylgðar men³ stulu aller⁴ með tononge vera allan dagh.⁵ [fylgðar men⁶ stulu haza [til fylgðar⁷ [þagra stalhúzu. stíollð godan⁸ [oc uel semelegt⁹ [suerð buit með umbunade ollum godom.¹⁰ eða orgi [uel goda¹¹ i mæira laghe. Æigi skal fylgð halda til gamans.¹² heldr tononge til urugrar¹³ giæzlu. Sa hattr skal vera a fylgðar hallde at .iiij. [az þeim¹⁴ stulu ganga¹⁵ æftir tononge hozlega¹⁶ nere¹⁷ oc sin a huara lid¹⁸ tononge.¹⁹ en ez fylgð er ziomenn: are þa aulizt²⁰ i huærn stad at mantale. fylgðar men stulu þess ga at ængi madr gange millum tononge oc þeirra. nema þeir sem han kallar til sin. en þo rymi þeir þagrlegha monnum þra tononge [med hozfemd. en æigi með alazre styzing eða stot: an.²¹ þui at tonongr er ollum stýldugr oc þarz margr þakunnegr²² sit mál²³ at rela²⁴ [oc naudzsyn þirir han at bera.²⁵ fylgðar men stulu tala orloz [az tononge²⁶ þan tima sem han gengr til svæzns.

Um vordhald oc þat sem þui fylgðir.²⁷

33 Fylgðar men stulu adr haza greint vord sin i millum. [en tonongr gange²⁸ til dryðiar æftir axtan song. með uitorde þeirra stutlveina sem stodu hallda. Æigi megu men²⁹ lonsa az ser vord i vyzidi naudzsynia laust. en i þridi stulu þeir æinir hallda þirir þa sem tonongr [heuir adr lozat.³⁰ Myðla giæzlu³¹ hover þeim monnum a sealzum ser at haza er þyrft stulu giæta sealzs tonongs oc allz hans þorunortis. þeim byriar æigi at vera ozdrutnum³² oc æigi ozsvæznugum.³³ morg³⁴ eru dome til þes at hozdingiar oc hird þeirra [haza ozmytlu tapat³⁵ [ater vangiezlu³⁶ uard: hallz manna. Vardhallz men stulu haza i þridi þessor uopn. sværd oc bullara. stal: húzu³⁷ oc spiot. en i uyzidi aluæpni.³⁸ Nu stulu þeir men ga³⁹ er vord [lata hallda⁴⁰ [at þra Mariu messu um hauftit stulu þeir samu hallda til dag er hæzia um

¹) ríði — E.   ²) hans — G. H.   ³) [þeir — B.   ⁴) aller — mgl. B. C. D. E. F. H. I. K. L.
⁵) bæði þirir mat oc æftir mat — tilf. B. bæði þirir mat of sua at borde of allan dag síðan — tilf. C. bæði þ. matt oc æftir oc at borde oc allan d. síðan — tilf. D. bæði þ. mat oc at b. oc allan d. síðan — tilf. E. bæði þyrir mat of eptir of (sua — tilf. K. L) at bordi — tilf. F. G. H. K. L.   b. þ. mat of at bordi — tilf. I.
⁶) [þeir — B. K. L.   ⁷) [mgl. — E.   ⁸) [þagra stíollu oc godar stalhúzur — B. F-K. [goda stíollu of þagrar stalhúzur — L.   ⁹) [oc uel semolegan — C. D. [mgl. E-L.   ¹⁰) [suerð buit bunade ollum godum — E. [suerð með ollum bunadi — F. [suerð með ollum godum bunadi — G. H. K. L. [suerð með godum umbúnadi — I.   ¹¹) [goda — B. [vel mitta — F. [mgl. — I.   ¹²) gamans eða glennu — B. C. D. g. eða glems — E. glenz edr gamans — G. H. K. L.   g. edr glebi — I.   ¹³) oruggrar verndar of — G. H. uerndar of — K. L.   ¹⁴) [menn — G. H.   ¹⁵) a — tilf. G.   ¹⁶) hæziliga — E. F. I.   ¹⁷) honum — tilf. G.   ¹⁸) hOND — F. G. H.   ¹⁹) honum — G.   ²⁰) autagt — B. C. G. K. L.   ²¹) [mgl. — F. K. L.
²²) þakunnandi — F.   ²³) ærende — B-L.   ²⁴) þyntia — E. G. H. I. K. L.   ²⁵) [mgl. — B. F. G. H. K. L.   ²⁶) [mgl. — G. H. I.   ²⁷) Ingen Cap.-Atd. i E. F.   ²⁸) [adr er þeir gangi in — B.   ²⁹) þeir — B. F. K. L.   ³⁰) [lozar adr — B. F. I. K. L. [ueit adr — G. H.   ³¹) genmsu — H.   ³²) ozdrutnir — E. F.   ³³) ozsvæznir — E. ozsvæznugir — F.   ³⁴) nóg — F.   ³⁵) [haza totit mitta tapan — E. [h. ozm. tynnt — F. [h. opt mitta tapat — G. H. I. K. L. [h. mitta tynnt — I.   ³⁶) vangozmytlu — B. F. G.   ³⁷) stalhúzu — mgl. B.   ³⁸) Nyt Cap. i E.   ³⁹) genma — H.   ⁴⁰) [halda eða halda lata — B-K.

tuældet. en þra Mariu meffo um haustit æztr til Mariu meffo i þastu um varet scal not fliptazt i tua luti.¹ flulu þeir [sem þyrra lut vafa flulu² vera komner a vord þan tima sem flyniazt utvordr um tuældet³ oc hallda til midnættis. þa scal annar þeirra þa up vællia er sidara lut flulu halda en annar bidi þar til er adrer loma. þeir flulu hallda til þess er [ringt er⁴ at smatrlium til ottosongs [i þornum⁵ þar sem þeim er flipat⁶ bæde vetr oc sumar. Az engum værde scal þyr genget vera en nu er sagt.⁷ huart sem konongr [stendr up⁸ þyr eða sidar.⁹ Men flulu hallda vord med mandome [en æigi udrængiazt¹⁰ a herra sinum oc þelagum. en þeir men sem at þui værda sanner at þeir hallda vord med uiamþnade [i umflipti¹¹ eða [fozna a værði eða¹² ganga þyr az en nu er nælt eða loma svo drutnir a vord att þeir ero til enflis þoret. þa haza þeir þirir gort þionoflu sinni nema konongr uili bætr gort haza. en þo ber kononge svo uid þa at flipa at adrer megu uid flitu¹³ sea. þui at az flitu hæztr ozt mylin flada¹⁴ hent sem morgþ eru dome till.

Um orloz handgengiinna manna.

Engi konongs æidvare skal þara þra kononge [vttan hans loyuis.¹⁵ en þa sem 34 þær orlozs laus¹⁶ þa hældr han æigi æid sin uid konong. oc [ma þa konongr orde rada¹⁷ huart han scal vera i þionoflu¹⁸ eða eigi. en kononge ber væl at loza þeim er naudsþyn haza til ez þridr¹⁹ er i lande. en ez konongs naudsþyn [þorzit a²⁰ oc hirdmanz þa er konongs uald a [þui loyui.²¹ En ez konongr geþr manne heimlozþi oc sætr honum æindaga til æztrkuamu. þa scal han halda þan æindagha. [nema flornaudsþyniar valde.²² nu [er honum naudsþyn²³ a hende. þa scal konongr [oc goder

1) [at þra Mariu meffo um haustit oc til Mariu meffo j þasto. skal not flipta j tua luti — B. [at þra m. meffo um h. flulu þ. s. halda til dags er hævja um tuældet. En þra sidarre m. m. um haustit æztr &c. . . . scal nott flipta i tua flade — C. [at þra m. m. i tangazastu oc til sidara m. m. um haustit. sculu þeir samu hallda til daghe. er hallda um tuældet. En þra sidare m. m. um haustit æztr til m. m. i þastu um varet. scal nott flipa i tua luti — D. [at þra m. m. i t. þ. oc til sid. m. m. um haustit flulu þeir halda til dags of hezia um qhuel-dit. en þra m. m. um h. of til m. m. i tangaz. fl. not flipta i tua luti — E. [þra sidarri Mariu m. um haustit of til Mariu m. i tangaz. skal flipta nott i tua luti um vetrinn — F. [at þra m. m. um haustit of til m. m. i þ. fl. flipta n. i tua luti — G. H. um haustit (tilf. H). [at þra m. m. um vorit flulu þeir somu halda til dags er hezia um tuældit, en þra sidare m. m. um haustit æztr til m. m. i þastu um varit skal fl. nott i tua luti — I. [at þra m. m. sidari æ haustit of til m. m. æ tangaz. þa skal flipta n. i tua luti — K. L. 2) [er þyrra lut halda — de Övr. 3) [þa er vtuerdir fliptast — E. 4) [ringir — D. E. 5) [mgl. — F. G. H. K. L. 6) [þar skal huer halda sem flipat er — E. I. [mgl. — F. 7) huart vetr ne sumar — tilf. C. D. E. I. 8) [flæbiz — F. 9) En þra Mariu m. j þasto oc til m. m. um haustit. flulu þeir samo halda til dags er hezia um tuældet — tilf. B. 10) [of veinarðaz eigi — F. 11) [mgl. — F. 12) [vofu eða — E. 13) flitu — mgl. B. E. 14) illt — E. 15) [utan hans orlozs — B. K. [nema hans se tenzi til — E. [utan hans gott orloz — F. K. L. [nema hans se loz eðr tenzi til — I. 16) orlozstauft — fl. mgl. — E. 17) [a þa konongr rad a — B. [ma þui konongr orði á rada — F. [ma þa t. o. a luta — I. 18) sinni — tilf. K. L. 19) [þrit — E. 20) [ber til — E. [hæztr — I. 21) [heimlozþi — B. C. D. E. F. G. K. L. O. hans — tilf. — G. H. K. 22) [vttan florar naudsþyniar banni — B. 23) [ero . . . naudsþyniar — B. C. D. E. G. H. I. [ero . . . flornaudsþyniar — F.

men¹ meta naudsyniar hans með veggð oc stynsemd.² Þat er skylda hirdmanna sem eidr þeirra er til at vera iamdadar men uid alla sína granna oc bota uid alla adr en zírir tonong kome þeirra misgiærdir. þui at þeir ero meinvarar³ ez þeir bota eigi sin misbrot. allra hælzt uid þa sem minzt⁴ megu. Ez ein huær [konongs handgengin madr⁵ brýtr logh a einum huærium þægn(i) hans oc uil eigi æztir rade syflumanz oc orskurdi logmanz bota. þa er han sealzsegdr or pionostu⁶ þar sem han braut bæde konongs eid oc sealz sins. en syflumadr scal rita til konongs þa mala vogtu sem a eru. en konongr stípi sídan sem han uil með godra manna rade oc læggi [þær nadir vid⁷ sem honum þíttir tilzællilegast⁸ sídan er ziri han temr.⁹ Ðll þau mal sem konongs men æigu at sötia [i herade¹⁰ eða væria. þa scal þar allar sötner oc værnder hæzia oc zlytia [æztir landz loghum.¹¹ oc til þes ero aller logunautar stýlldir [at zylgia.¹² en ez þeir uilia framar¹³ en log þa æigu aller¹⁴ sit i zra at stilia ziri eids¹⁵ síns sater. en i ollum þeim stodum sem konongs men hafa¹⁶ ret at mæla þa ero aller stýlldir þeir sem konongs men ero at zylgia til með loghum en eigi með kappe.¹⁷

Guær uopn er handgengia madr scal hava.

35 Þat er zléstum mannum lunnit at allar zornar [landz fens loghbetr¹⁸ vatta bondum laga uopn. zullum bonda i sínni stet. æinuirkium¹⁹ i sínni stet oc sumar²⁰ iamvæl þrelom [ez þess þarz uid.²¹ þo hafa nu aller [i sínni stet²² framar en þa var stílt [æztir bæztra manna rade.²³ En ez þui at konongr oc konongs handgengnir men æigu zírir at vera ollu landzfolkinu i metordum þa houer os²⁴ um²⁵ þetta oc þat zléira sem til þess hoyrir [æigi sídr²⁶ zírir odrum [at vera. Skona oc²⁷ þui aller os með utgræizlu oc myllilli lyðne at þeir uita²⁸ sit þar hafa styrkt²⁹ brioft oc urögga værnd³⁰ sem konongr oc hans handgengnir men ero [sem veret hæuir oc vera a³¹ [oc styrki með sínum krapte at framleidis se.³² oc ez þui uiti þat aller men at þesse æigu stýldar uopn at vera handgenginna manna. lendum monnum [oc syflu monnum³³ þer þui zléiri uopn at æiga³⁴ sem þeir hafa mæiri metord oc tillogur³⁵

1) [með godom monnum — B. [of adrir menn — E. með honum — tilf. C. D. G. H. K. L. 2) misfunn — B. E. F. G. H. K. L. 3) meinvara menn — B. æidrozar — K. L. 4) minna — G. H. 5) [hirdmanna — F. 6) laugunenti — F-L. 7) [Saal. rettet; þar nokot uidr stíft — A. 8) tilzællilegt — C. D. oc læggi &c. — mgl. I. vera — tilf. B. C. D. E. 9) oc læggi &c. — mgl. F. G. H. K. L. 10) [mgl. — F. I. 11) [með logum — F. 12) [at zylgiazt — B. [at zlytia of zylgia — E. [mgl. — F. 13) setia — tilf. G. H. 14) þeir — E. 15) eiburs — E. 16) ero of eigu — E. 17) ofþappi — B. D. 18) [landzbetr — E. betr — I. 19) einvirtia — E. I. 20) Saal. rettet. (væinar — A. 21) [mgl. — I. 22) [mgl. — E. 23) [mgl. — E. 24) honum of þeim — G. þeim — H. 25) nu — F. 26) [mgl. — G. H. K. 27) [Saal. rettet; [at vera oc skona. oc — A. [at vera. þiona þui oc — B. K. L. [at vera. þiona of allir zyrir os — I. 28) venta — B. C. D. E. F. G. H. 29) stírt — B. styrkt — C. D. F-L. styrkt — E. 30) vorn — D. E. 31) [sem veret hæuir hævera a(!) — C. [mgl. — G. H. 32) [oc st. at framt. se — E. [mgl. — F-L. 33) [mgl. — E. 34) en allir adrir — tilf. E. 35) tillogu — E. tillogh — K. L.

[æz kononge¹ en aðrer men.² En stutlsvæin huærr [stal æiga alla oc zulla hærneffiu.³ þat er zyrst [spaldener eda⁴ vapntronia.⁵ bryntollo⁶ [oc bryniu⁷ með brynhosum oc bryngloxum.⁸ hialm eda stalhuzu. sverð oc spiot. fliold uruggan⁹ oc plato. [altit-
totr¹⁰ er oc budlara¹¹ oc æigi síðr annat huart handboghe eda lasboghe. [hird-
maðr stal¹² oc æiga vapntroni¹³ oc uttan yzir panzara eda bryniu. [þar með¹⁴
stalhuzu oc sverð oc fliold godan.¹⁵ spiot oc budlara oc¹⁶ handbogha með þrim
tylxtum brodda. Gestir stulu æiga styrka¹⁷ vapntroni¹⁸ stalhuzu. fliold oc sverð.
spiot.¹⁹ handboga með .ij. tylxtum brodda. [Slit en samu uopn²⁰ stulo fertlsvæinar
æiga [sem aðr varo stild gestom.²¹ [En sa ma²² udiarzlega²³ træxia sinnar stlydu
æz kononge [æz han²⁴ missir þessara vapna. oc þui stal konongr æiga vapna þing
a²⁵ huærium²⁶ iolum oc lata sra invirdilega huærr þessa vapna missa. [ero þa oc
ofzagt marger²⁷ handgengnir men með kononge.²⁸ [Litil vartyn er oc a þui²⁹ at
[handgengnir men³⁰ haxe [þa oc³¹ æigi oll uopn sin með ser³² þegar þeir ero hia
kononge.³³ [er oc³⁴ seint til þeirra at taka³⁵ [er hæima eru huers³⁶ sem uid þarz
oc³⁷ mæira [i vart³⁸ þar sem [litz konongsens er oc hans godra drengia.³⁹ en
uopn⁴⁰ þau sem ryðr [eda væggia lyff⁴¹ eda molr eta hæima.⁴¹

¹) [mgl. — K. L.   ²) [mgl. — E.   ³) [zulla hærneffiu — E. [göða hærneffiu alla of zulla — I.
⁴) [spaldenera — B. [spaldener. eda — D. [spaldenera — E. [spandiner eda — F. K. L. [spanderar
edr — G. [spanderat edr — H. [fialdmær edr — I.   ⁵) vapntroni — B. vapntræiu — C. D.
F. G. H.   ⁶) brynia — B. bryntolla — E. bryniu — K. L.   ⁷) [of brynia — E. [mgl. — F.
⁸) [með bryntollo oc bryngloxar. oc brynhosor — B. [mgl. — D.   ⁹) godan — B. F. G. H. I. [of þar með
stalhuzu. spiot. fliold godan. sverð of budlara. bryniu of bryntollu. brynhosur — K. [of þar m. stalhuzu, spiot,
fliold, gott sverð of budlara, bryntollu, brynhosur — L.   ¹⁰) tittefr — G. H.   ¹¹) [mgl. — K. L.
¹²) [hirdmen stolu — B. E. F. G. I-L. [Slytumenn stolu — H.   ¹³) træiu — E.   ¹⁴) [mgl. — K. L.
¹⁵) [þar með stalhuzu of fliold godan. gott sverð of — E.   ¹⁶) [þar með stalhuzu of spiot. sverð gott. fliold
of — G. H.   ¹⁷) sterga — E. goda — K. L. mgl. — B.   ¹⁸) of budlara — tilf. K.   ¹⁹) [Slit hit
sama — D. [Slit hini somu — E.   ²⁰) [mgl. — B.   ²¹) [Nu ma sa — de Övr.   ²²) udiarzligar —
G. H. K.   ²³) [er — B. F. G. H. K. L.   ²⁴) i — ß.   ²⁵) .ij. manudum a — tilf. K. L.   ²⁶) gestir
— E. mgl. — K. L.   ²⁷) [mgl. — G. H. Nyt Cap. i E.   ²⁸) [er þa oc litil vartyn a — B. [Litil
vartyn er of a þui — C. D. [i. vartyn er a þui — E. [er i. vartyn a þui — F. [er of i. vartyn a — G.
[at litil vartum er a — K. [at i. vantunni er á — L.   ²⁹) [hann — F. K. [þeir — L.   ³⁰) [þa —
C. I. K. L. [mgl. — D. E. F. G. H.   ³¹) m. [er — mgl. G. H.   ³²) [eigi þa þar of sin vapn — B.   ³³) [æz
— C. D. [of — F.   ³⁴) [þuiat sueina(!) er til þeirra at taka — E.   ³⁵) [sem þa ero hæima. til huers — B.
³⁶) Er oc — B. F-L. of er — E.   ³⁷) [j verit — F. [uarit — G.   ³⁸) [litz konongs oc hans g. drengia
— B. D. [litz t. er of hans handgegna(!) manna of annara g. d. — E. [konongr er of hans handgengnir menn of
godir drengir — K. L.   ³⁹) um vapn — B.   ⁴⁰) [mgl. — G. H. K. L.   ⁴¹) En þo er hætzt notor (mgl.
— E) vartyn a [uid þa ([þeim — E) sem æz langom vegom toma til konongs a hestom eda a zorte landuegiff.
Alluæt þer oc (mgl. — E) at konongr æigi sem optagt vapna þingh. þegar han liggar [i zagrum hæznum a þipi
([a sipom i zogrom hæznum — E) vti (mgl. — E) i blidu uebri. verða men æz þui uapnzimir. [oc vapnradir.
oc leflega at um síðir þiðir litlu minni finrode i at missa godra vapna en zagra tæða ([mgl. — E). þui at vopn
i vzribi ero [trauff oc vernd ([best oc trauffast — E). en i zribi sormd oc zremd oc i ollum naubsynium got liggir
anda ze til huars sem [þarz at taka ([taka þarz — E). — tilf. D. E.

Her segir þra skipan þeirri er Magnús konungr gerði Hákonar sun.

36 A þeim¹ vœtre er [lídnir voro þra burðar tíma² vœrs herra Íhesu Chrísti .m. .cc. vœttra oc .lxx. vœttra oc .iij.³ vœtr a tíunda are ríflis Magnús konungs sunar Hákonar konungs þa er han sat a⁴ Tunsbergi [stæxndi han⁵ til sín [lendum monnum ollum oc⁶ stallarom. logmonnum [oc sýslumonnum⁷ æx allre víkinni oc Uplondum. komo þeir⁸ til hans at Þals messo um vœtren oc [varo saman⁹ .iij. uíkur¹⁰ oc stodduzt¹¹ þa [zultomlegga þeir lutir er her zýlgia¹² upp a þa tru sem þeir ero gudi sýldugir¹³ [oc honum. Sýrst¹⁴ at vpphæze at æx konungr [þarz til sínna oc landzSENS værnda hegna¹⁵ eða at sötia¹⁶ um eina hueria¹⁷ lute þa sem han ser at¹⁸ hœver retlega¹⁹ zírir gudi²⁰ með [enna sýnsamaustu²¹ manna rade [oc tillogu i landenu.²² þa stulu [lendir men oc vœizlu men aller²³ halda konongenom²⁴ til trauzt .v.²⁵ men með vapnum æx .zv. marla vœizlu²⁶ huer þeirra um .iij. manade a sín kost. [zleiri æx meiri²⁷ er vœizla æxtir [þui sem tala rennr til.²⁸ en huerr sýslumadr [æx sínu lene²⁹ til Rýngiarbitz³⁰ skal halda konongdomenum³¹ [til trauzt³² .vi. men æx huerrri tuitugseffu [en um³³ .iij. manade³⁴ a sín kost.³⁵ stulu huare(r)-tvœggiu hallda³⁶ með sílum vapnum³⁷ sem hæza hirdmen³⁸ gestir [eða³⁹ tertisvœinar.⁴⁰ þui frammar huerr sem meira hœuir [líða tal⁴¹ huart⁴² sem þarz utan landz eða innan. en æx Valldrese oc Haddingadale⁴³ .xl.⁴⁴ manna. æx Kauma ríli .xij. men. æx sýdra helminginum.⁴⁵ en æx hinum⁴⁶ .x. [æx Hæidmorkenne æx sýdra helminginum .x. men. en æx norðra .xij.⁴⁷ [æx Hædalande æx ýttra helminginum⁴⁸ .x. men. en æx norðra .xij.⁴⁹ æx Guðbranzdolum [.viiij. men æx huarom lutanom.⁵⁰

¹) þessum — B. tíma oc — tilf. D. ²) [lídnir var þra burð — B. ³) .iij. — E. tvær, oprindelig, men siden udraderet, og ovenover skrevet først .iij. og siden med nyere Haand .iij. — Q. ⁴) i — B. F-L. ⁵) [stæxndi — E. ⁶) [ollum — F. ⁷) [mgl. — K. L. ⁸) þeir — mgl. F. ⁹) [v. væsamt — F. G. H. ¹⁰) vfar — B. ¹¹) stobdu — E. stædzestust — I. ¹²) [zult. þeir síðir [f. h. zýlgia — B. F-L. [þan síð zultomliga sem her zýlgir — E. ¹³) [zult. þeir síðir [f. þeir ero gudi sýldugir upp a sína tru — Q. ¹⁴) [oc hinar zýrst — B. ¹⁵) hegna — mgl. A ved Skrif. hegna — C. D. E. ¹⁶) [þarz t. [f. sœmdar of zormanz værnda eða heghna eða sœta — Q. ¹⁷) [ot eðr — tilf. G. H. K. L. ¹⁸) rangliga hœzir undangengit of — tilf. E. ¹⁹) retlega — mgl. B. F. ²⁰) of monnum — tilf. E. I. ²¹) [þezlo — B. [godra — E. [sýnsamra — F. [hinna vitrazstu — K. L. ²²) [j ríflinu — B. [allir i landinu — E. [j landinu — F. K. L. [ot tillogu sem i landinu (lande — H) ero — G. H. I. ²³) [sýslomenn — K. L. ²⁴) konungdomenum — F. G. H. K. L. Q. konungi sínum — I. ²⁵) .v. — F. ²⁶) hueri — tilf. E. G. K. ²⁷) [meira æx (en) meiri — B. C. E-L. Q. [meira æx meira — D. ²⁸) [réttri tilstœtu — G. H. ²⁹) [mgl. — I. ³⁰) Rýngiarbitz — B. enjarbitz — Q. ³¹) konunginum — E. konungi sínum — I. ³²) [mgl. — B. ³³) [mgl. — E. ³⁴) [um þria manubr — F. [mgl. — K. L. ³⁵) meira æx meiri er vœizla til — tilf. I. en sealfz þal hann vera með þridia mann æ konungs kost — tilf. K. ³⁶) sí of sína menn — tilf. K. L. ³⁷) Saal. rettet; nomznum — A, urigtigt. ³⁸) of — tilf. E. F. ³⁹) of — B. F. ⁴⁰) [eigu at hœua. of — E. ⁴¹) [mantal — E. [líðatal — Q. ⁴²) huar — D. ⁴³) Haddingadale — B. C. F-L. Hædingadal — D. Q. Hædingalændi — E. ⁴⁴) .x. — B. .lxx. — G. H. ⁴⁵) lutanum — B. E. ⁴⁶) norðra — tilf. D. F-L. ⁴⁷) [æx Hæidmorkinni tua of .xx. — F. K. L. ⁴⁸) almenninum — B. ⁴⁹) [æx Hædalandi .v. menn of .xx. — F. [æx Hædalandi .xij. menn — G. H. K. L. [mgl. — D. E. ⁵⁰) [.zv. men — B. G. K. L. [.viiij. menn — F. [.zv. menn — H.

af Öfyrstrudolum¹ .v. men.² svo oc at³ huær sem systu tætr af kononge þa skal⁴ stift
brex með hanganda innsigli sinu þa lanceler⁵ þa er han tætr⁶ [systu brex⁷ sem her
þyngir at þui síðr þurzi at exast i [um eignir konongs eða uifa öyrri i systu hans.⁸
Öllum guds uinum [oc sinum⁹ þeim sem þetta brex sea eða höyra. sender .N.¹⁰
quediu Guds oc sina. Et uil sat þer uitid¹¹ a þeim vættri [er lidnir varo þra burdar
tima drottens vars svo ma(r)ger vætr oc næzni huersu marger eru oc a þeim vættri¹²
rifis¹³ .N.¹⁴ konongs [oc a þeim bægi¹⁵ þel mer min herra¹⁶ [þa systu sina .N.
þirir sins herradoms sater¹⁷ sem gud þaðe¹⁸ honum. iatta et honum þui¹⁹ i mot
sem et skal giærna hallða.²⁰ hverge skal et oc briota hans æid ne min a²¹ hans
þægnum sem han hævur mer²² izir skipat. heldr vera missunsamr við²³ þa er þirir
uankunnenda sater eða özmi(t)illa nauðsynia þalla i notorar sektir. en ræfingasamr
þeim öllum er með ilzstu²⁴ oc oxtappe gera²⁵ [till þæs.²⁶ vægen²⁷ skal et oc vera
uid landþseta hans ættr þui sem þrammazt þer mer oc eignir hans uæl byggia oc
husa²⁸ lata svo at [enga adra muni²⁹ skal et þar þirir haza huarle giæxer³⁰ ne
væizlur. [uifa öyrir³¹ hans skal [þat mund³² þram loma³³ oc i þeim stad³⁴ með
[stikum oc rettum þordum³⁵ þeim hans umbods manne sem han skipar till með³⁶
godom greidþkap.³⁷ en þesse uar þa uisöyrir³⁸ [mins herra³⁹ er et tof uidr systunne
[oc næzni han allan.⁴⁰ skal et þirir han⁴¹ zulla stynsemd gera huart sem han væx
eða mintar⁴² a huærium .ziz. manadom svo oc þirir væizlur oc nidzroll ez þau ero
i⁴³ [með rettre reitnan⁴⁴ ættr þui stilorde sem nu er mælt. til⁴⁵ þessa iatta et gudi
oc minum herra minni⁴⁶ tru. Þetta brex uar gort [a þui are þra burdar tima vars

¹) Öfyrstrudolum — B. D. E.   ²) Nyt Cap. i C. D.   ³) at — mgl. B. E-L.   ⁴) hann — tilf. B. F. G. Q.   ⁵) i hender — tilf. Q.   ⁶) ut — tilf. Q.   ⁷) [systu — F. I.   ⁸) [um visöyrri eða eignir konongs i hans systu — B. [um eignir konongs eða visöyrri eða systur hans — Q. at þui síðr &c. — mgl. F. Herefter nyt Cap. i B. E. G.   ⁹) [mgl. — E.   ¹⁰) konongr — tilf. E. N. son — tilf. K. L.   ¹¹) [ydr funnigt gera — D. at — tilf. B.   ¹²) [er lidit var þra burd vars herra Ihesu Christi &c. oc a þeim vætri — B. [at a þeim vætri — F.   ¹³) rifis — mgl. D.   ¹⁴) Noreghs — E. Magnus — Q. Norege — tilf. G. H. I.   ¹⁵) [mgl. — F. G. H.   ¹⁶) N. — tilf. F. G. H. I. K.   ¹⁷) [þa systu satir sins herra doms — B. [satir sine herra dóm — F.   ¹⁸) amboni — B.   ¹⁹) þar — F.   ²⁰) of et hævur þyr iattað (honom — tilf. Q) oc svarit at et skal vera honum hollr oc trur. openbarlega of löynilega — tilf. B. Q. of et hævur þyrri suoret at et skal vera honum tryggð (hollr — G. H. I) oc truur openberlega of löynetega — tilf. C. D. G. H. I. of et hævur svarit. at et skal vera honum hollr of trur openb. of I. — tilf. E. of et hævur þyr iattað honom of svarit at et þ. vera honum hollr of trur op. of löynilega — tilf. F. K. L.   ²¹) þeim — tilf. B.   ²²) mit — B. I.   ²³) alla — tilf. E. G. H.   ²⁴) illu — I. Q.   ²⁵) nodot gera — E.   ²⁶) [rangt — K. L. [mgl. — F.   ²⁷) eighin — Q.   ²⁸) Saal. de Övr. tþja — A. urigtigt.   ²⁹) [engar giæxer — E. [enga mutu — K. L. [sua at enga &c. — mgl. G. H.   ³⁰) muni — E.   ³¹) [visöyrir — B. [visöyrri — D.   ³²) [oc þan tima — B. [þen mund — D. [of allr — E. [þeim i hendr — G. H.   ³³) lomen — B. þat mund — tilf. E.   ³⁴) sem minn herra skipar til — tilf. G. H. of þeim i hendr — tilf. I.   ³⁵) [rettum þordum — F. G. H. [stikum um rentum offerdum — K.   ³⁶) [mgl. — G. H.   ³⁷) dreingþkap — I. með godum &c. — mgl. K. L.   ³⁸) uifa öyrir — C. E.   ³⁹) [þa — G. H. I.   ⁴⁰) [N. — F. G. H. [mgl. — K. L.   ⁴¹) alla — tilf. D.   ⁴²) þuer — B. F. G. H. K. L.   ⁴³) i — mgl. B. F-L.   ⁴⁴) [m. r. reitnan — C. [þtir r. þipan — F. [m. riettu reitnub — K. L. [m. retto reitnat — Q.   ⁴⁵) til — mgl. B.   ⁴⁶) minn — F-L.

herra¹ Ihesu Christi oc² a þui are ritis .N.³ konongs a þan [talendes eða nones eða idus.⁴ Sva oc ex sýslu madr sýr at einhuerr sa sem til ræðfinga hæuir gort er fram kómen i annars sýslu. þa er sa stýlduigr at senda [þan man⁵ til hins þegar hans brex lemr ætí⁶ oc skipi sa hans male síðan [sem adr er sagt.⁷ Oc⁸ ex þeir men værda æz tæknir er þul nauðsynu rekr⁹ til. þa skal sýslu madr senda veganda til konongs [skipanar sem þyrst¹⁰ i gríðum með þeirri herming¹¹ sem þeir vilia svara [þirir gudi at son er.¹² Dómezt manz þane sva at han se værdr myrtuastozu en æigi bana.¹³ þa [stulu sýslu men¹⁴ senda¹⁵ i þa stæde sem her þylgir.¹⁶ aller¹⁷ þirir sunnan Sværtiborgh¹⁸ [til konongahellu. en norðr þra Suertiborgh¹⁹ til Valdbensholma.²⁰ en in i þra kamborn²¹ [oc æz²² Kaumariti [oc ut²³ et væstra²⁴ til Dræns²⁵ til Døloar.²⁶ en ut þra Dramne [oc æz þelamort²⁷ [oc allt væstr²⁸ til Rngiarbi²⁹ til Tunsberghe. en æz ollum Uplondum nema³⁰ Kaumariti³¹ til Miossar³² lastala. Dómezt oc manz þane [til dauða.³³ þa late³⁴ huerr sýslumadr³⁵ sem giorst ranzfala³⁶ oc þae sealzr [þana³⁷ til³⁸ [en æigi þrendr³⁹ ætí⁴⁰ þui sem logbot sægir⁴¹ [oc han vil svara þirir gudi.⁴² [Sva oc at varleidangr⁴³ [allr se ut boden⁴⁴ at midþastu⁴⁵ saman tæknir at þastom.⁴⁶ til Tunsberghe kómen [at halwardz messo. en haustleidangr ut boden at vætr nattom. saman tæknir at Martæins messo. til kaupangrs kómen⁴⁷ at iolom oc landzstýldir með.⁴⁸ En hit nesta sumar ætí⁴⁹ atte Mag-nus konongr mytkin hórðingia þund i Þiorgwin. kom þar Jon ærlibýstup oc aller býscupar i landenu oc adrer hórðingiar.⁴⁹ [lendir men⁵⁰ oc sýslu men aller [nordan or landinu.⁵¹ gay þa konongren sunum sinum hórðingia nærn. Æiriki konongs nærn. en

¹) drottins — G. H.   ²) [mgl. — F.   ³) Noregō — tilf. F.   ⁴) [dag — F. Her begynder nyt Cap. i B.   ⁵) [han — B.   ⁶) til — D. F. G. H. K. L.   ⁷) [ætlir lögum — F. G. H.   ⁸) Sva oc — B. C. D. E. F. I. K. L. Q.   ⁹) tetr — E.   ¹⁰) [mgl. — G. H. I.   ¹¹) hegning — G. H. ger-ning — Q.   ¹²) [e — E.   ¹³) dauða — E. G. H. K. [þirir gudi at [ann dómizt manz þani til dauða. En han se værdr myrtua stozu en ei bana — B.   ¹⁴) [st. men — B. K. [st. sýslumadr — F.   ¹⁵) þa — tilf. B. han — tilf. F-L. Q.   ¹⁶) greinir — E. þylgia — G. H.   ¹⁷) allt — F-L.   ¹⁸) Suortuborg — B. Suertuborgh — D. Q. Sverrisborg — F. Sarpborg — H.   ¹⁹) Suortuborg — B. Suertuborgh — D. Q.   ²⁰) Valdbisholma — F. I. K. L. [æz Valdbisholma — G. [æz . . . holma — H.   ²¹) kambhorni — F. kambhorni — G. K. kambhorna — H. kambhorn — I.   ²²) [æ — G. H.   ²³) [ut — B. D-L. Q. [oc — C.   ²⁴) enstra — F. G. H. K. L. hit v. — mgl. I.   ²⁵) Dræns(!) — F. ut — tilf. G. of sua út — tilf. H.   ²⁶) Døstoar — B. Dstoar — D.   ²⁷) [æz þalamortu — B.   ²⁸) [mgl. — K. L.   ²⁹) Rngiabi^z — B. E. Rnggiabi^z — D. Rngiarbi^z — Q.   ³⁰) æz — Q. æz — tilf. B.   ³¹) of — tilf. Q.   ³²) Miossar — B. Miasar — D. Miorfar — F. Miorfar — G. H. Miorsear — H. L. Miorfar — I.   ³³) [til dauðs — E. [dauða verbr. — Q.   ³⁴) skal — F.   ³⁵) adr — tilf. B. C. D. E. G. H. I. K. L. Q.   ³⁶) þat mál — tilf. F. G. H. K. L.   ³⁷) bana mann — B.   ³⁸) [mann til at bana — F.   ³⁹) [mgl. — E. hins vagna — tilf. G.   ⁴⁰) Her begynder i B den anden Haand.   ⁴¹) vattar — B.   ⁴²) [mgl. — F. G. H. K. L. Her beg. nyt Cap. i G. H. K. L.   ⁴³) leidangr — F. [leidangr — G. H. K. L. um uarit — tilf. G. H.   ⁴⁴) [Saal. rettet efter B. C. D. E. [boden ut i sen — A, urigtigt. [allr skal ut bodinn — F. G. H. K. L.   ⁴⁵) oc — tilf. B. D. Q. enn — tilf. F-L.   ⁴⁶) of — tilf. K. L. Q.   ⁴⁷) [mgl. — F.   ⁴⁸) Her beg. nyt Cap. i E. I.   ⁴⁹) i landenu — tilf. Q.   ⁵⁰) [mgl. — F.   ⁵¹) [mgl. — G. H. K. L. oc adrer hórðingiar — tilf. D.

Halone hertuga nazn. var þá þetta allt staðzæft [aþ nýiu¹ millum konungsens oc
 systu manna [j Vilinne.² en aþ þui att bygdir ero æigi sva ziomennar norðr i
 landit³ oc þar zalla minni⁴ sættir⁵ til. þa var⁶ sva stípat [oc staðzæft⁷ millum kon-
 ongdomsens⁸ oc systumanna at or Ægða zylki stal halda konongen⁹ til [styrks oc
 sormdar¹⁰ .iiij. men or huærrí stípreiðu [at stílum stíldaga bæde at vapnum oc odrum
 lutum¹¹ sem adr er stílt [aþ Nílenne.¹² en or Kygia¹³ zylki .iiij. men or¹⁴ stípreiðu.
 [sua or Þorda zylki huartvegia .iiij. or huærrí stípreiðu.¹⁵ or Sogne .iiij. men or
 stípreiðu. aþ sýdra lut sirda¹⁶ zyllis .ij.¹⁷ men or stípreiðu. [en aþ norðra lut .iiij.
 men or huærrí stípreiðu. aþ Sunnmøre .ij. men or stípreiðu.¹⁸ [en aþ Nordmøre¹⁹
 .iiij. men or stípreiðu.²⁰ [or Kaumsdale .iiij. men or stípreiðu.²¹ or Þronðhæimi zírir
 innan Agðanes²² or sumum stípreiðum²³ .ii.²⁴ en or sumum .iiij.²⁵ men.²⁶ or
 Naumudale²⁷ .iii. men or stípreiðu. aþ Halogha landi .iiij. men or huærrí stípreiðu.
 Nu sýndigt²⁸ sva ollum monnum hinum stýsamaztum þeim sem [uid varo²⁹ at
 þetta vere huæromtvegia³⁰ nýtil græidir oc þo nauðsynlegt³¹ at konongren lagðe³²
 [eighi mæira³³ a systumennena ser til lettes³⁴ en þeir þurxti³⁵ æigi [miot nýkt³⁶
 aþ [sinu godz³⁷ til at leggja.³⁸ sva oc at systumennener mætte æigi oþmifin undan-
 dratt haza [aþ konongdomsens³⁹ oc hans goz. Sva⁴⁰ þykkiumzt ver þat⁴¹ oc zinna
 þui gior sem ver æigum⁴² lengr⁴³ lut i⁴⁴ at þeir verða⁴⁵ huerge driugare til [a
 at minnazt⁴⁶ um domana er izir stia. en [þæirrá þorz er⁴⁷ til⁴⁸ er um er domt
 oc [hinna abyrgð hoyrir⁴⁹ er doma. oc [aþ þui⁵⁰ sio ver at þat hover⁵¹ off oc
 odrum þeim sem ver sættum⁵² izir domana. at þedau⁵³ aþ [se þeir domar er storum⁵⁴.

¹) [mgl. — F-L. Q.   ²) [mgl. — I. Q.   ³) landens — D. brot(!) — Q.   ⁴) [inære — Q.   ⁵) safar
 orrir — D.   ⁶) þer — tilf. D. þat — tilf. E.   ⁷) [mgl. — E. G. H.   ⁸) konungs — E-H. K. L.
⁹) konongdomenon — B. C. D. F-L. Q.   ¹⁰) [styrar — E. [traufz — G. H. [tr. of sormdar — K. L.
¹¹) [med stílum stíldaga of vapnum — E. [at ollum lutum — E. G. H. K. L. [med stílum tofknade, bæde of
 vopnum of odrum lutum — I.   ¹²) [mgl. — G. H.   ¹³) orgia — Q.   ¹⁴) huærrí — tilf. E. H. K. L. Q.
 at ollum hlutum — tilf. K. L. ester stípreiðu.   ¹⁵) [sua ur Þordazylki huæromtveggia — I.   ¹⁶) sirda — E.
¹⁷) .iiij. — F.   ¹⁸) [tilf. est. D. Q; mgl. A. [en aþ norðra lut .iiij. men or stípreiðu — B. C. [en aþ hinum
 norðra lut .iiij. men or stípreiðu. aþ Sunnara zylki .iiij. men or stípreiðu — E. [Or nerðra lut .iiij. — F. [Or (aþ) n.
 l. .iiij. m. or stípreiðu — G. H. K. L. [Or n. l. .iiij. m. or st. aþ Sunnmari .iiij. menn ur stípreiðu — I.   ¹⁹) Nerðramere
 — E.   ²⁰) [mgl. — B. C. F. G. H. K. L.   ²¹) [mgl. — F-L. Q.   ²²) Agða — F.   ²³) zylkium — E.
²⁴) .iiij. men — E.   ²⁵) .ij. — E.   ²⁶) or stípreiðu — tilf. E.   ²⁷) Naumadale — D.   ²⁸) sýndigt — ß.
²⁹) [þa voru vid staddir — F.   ³⁰) huartvegia — E.   ³¹) nýtsamligr — E. nauðsynligr — G. H. nýts-
 samligr — I.   ³²) legðe — D. E. leggi — F-L. Q.   ³³) [mgl. — K. L.   ³⁴) eptir leters — Q.
³⁵) þetti — F. K. þettiz — L.   ³⁶) [oþmifin — E-L. Q.   ³⁷) [sinni — E.   ³⁸) Saal. de Övr. bægia
 — A. urigtigt.   ³⁹) [aþ konongdomenon — B-E. I. Q. [aþ konunginum — F. [uid konunginn — G. H.
⁴⁰) Sva oc at systumenn &c. — mgl. K. L.   ⁴¹) þat — mgl. de Övr.   ⁴²) hozum — G. H. K. L.
⁴³) tunnigra — H.   ⁴⁴) att — tilf. G. H. K.   ⁴⁵) uerði — B. C. E.   ⁴⁶) [mgl. — E.   ⁴⁷) vert —
 D. E. [e — F-I.   ⁴⁸) [hinna er þurztighr — Q.   ⁴⁹) [huæria ab. hoyrir til þeim — E. [þeim hoyrir —
 F. H. K. L. [þeim hoyrir til — G.   ⁵⁰) [mgl. — F.   ⁵¹) hoyrir — Q.   ⁵²) setium — de Övr.
⁵³) þedau — de Övr.   ⁵⁴) storum — E. [ðemaz of zyrir storum — I.

lutum [þyðia varða.¹ einkanlega um manna áxtol eda límalat eda þui² lífa luti.³ [se hedan æz fráder invirdilega.⁴ Ventum ver at [æz þui⁵ værde [þeim leffir⁶ er⁷ doma at þui síðr þurzi⁸ um et sama [mal kalz⁹ at gera. þeim oc¹⁰ til samþýðtar er um er domt at eigi þurze [zirir notora vanminni¹¹ vandæde¹² at aukazt um settar¹³ safar oc¹⁴ [ðemb malen.¹⁵ At¹⁶ þeim verde [þeim mun leffare¹⁷ er¹⁸ frá skal. þa hover [þan hat a at haza¹⁹ at zyrst se greindr sa vætr oc sa limi a .xij. manadom er domt var malet.²⁰ þar nest [huerrir doma.²¹ [eda um hueria eda huat domt var²² oc²³ [þat með a tveddum noznum. oc at greint²⁴ se²⁵ huersu mykt huerr²⁶ skal tala eda lula eda zirir²⁷ huat [nidr zalla eda mintka²⁸ manz giolld eda sarbotr eda adrar [rettar botr²⁹ [æz þau atuil eru a. eda³⁰ með huærium sala stæznum oc [hvar lutaz skal.³¹ með þeim³² hette sem stendr i brezabot konongens.³³

Þer segir um hersoghu.

37 Nu kemr hersagha i bygd³⁴ þa skal konongs madr stíot gera rad zirir hibulum sinum en síðan skal han annat huart zara til konongs síns eda til þess systu manz er nestr er. [en sa er heima sítr um tyrt.³⁵ þa er þat lítare at han³⁶ uili eigi verða konongi sinum at líði [oc eigi³⁷ logunautum sinum [at hialpum.³⁸ sa segir síl sealzr or hirdlogum³⁹ nema þær nauðzsyniar valde⁴⁰ at⁴¹ stynsamum monnum synizt⁴² zullar at⁴³ eigi get honum illuili til. en æz þau ord toma i herað⁴⁴ at konongr stæznir sinum⁴⁵ monnum til sín þa zare sa huer sem eigi uil nidingr hætta bæde [æz kononge oc logunautum.⁴⁶

1) [verða fráðir — E. [varðar — F. 2) þuium — C. 3) abra — tilf. F. 4) [mgl. — E. [jannvirduliga fráðir — F. K. L. [sem hedan æz innvird. fráðir — I. 5) [þeim — G. H. [þat — K. L. 6) [þeim leffare — E. I. 7) um at — Q. 8) þurzi menn — F. K. L. 9) [mgl. — E. 10) Saal. de Övr. er — A, urigtigt. 11) [æz nyu — E. 12) uandr eidr — B. mgl. — G. 13) settar — mgl. D. 14) um settar safir of — mgl. F. K. L. 15) [ðomt mal — de Övr. 16) En at — de Övr. 17) [mun leffare — B. [þui líofare — D. F. G. H. K. L. 18) um(?) — E. 19) [með þessu mote at ad zara — E. [þan hatt a — Q. 20) malet — mgl. F. G. H. K. L. 21) [hu. domdo — B. C. D. E. [hvar demt var — F. K. L. [huerrir demt haza — H. 22) [eda huat demt var — E. [eda um hueria of huerrir dama — F. [eda um hueria edr um huat — K. L. 23) edr — K. L. 24) grein — B. C. Q. 25) [a tueda huersu mitit demt var. eda — F. [greina þat með a tuednum noznum — G. H. 26) hurrt — D. mgl. — H. 27) [mgl. — K. L. 28) [skal nidr zalla — E. [mintar — F. K. L. [mintka skal — G. H. 29) [rettar stadr — D. [rettar staddir — E. 30) [zyrir safzerti æz ero edr — G. [mgl. — F. [edr — H. K. L. Q. 31) [huat lutaz skal — F-L. Q. edr hue zritt er. of greini — tilf. G. 32) huæim — B. 33) hans — Q. mgl. — F. 34) bygdir — E. G. H. K. 35) [en sa er huarte gerir oc sítr heima um tyrt — B. C. D. [enn æz hann zær eigi of sítr han heima um tyrt — E. [Enn æz hann gerir huerti of sítr hann (mgl. — G. H. K. L.) heima — F. G. H. K. L. 36) [æ — G. H. 37) [ne — G. H. K. L. 38) [at hialpa — F. [mgl. — B. 39) hirdmanna logum — I. 40) banni — E. G. K. L. 41) sem — E. 42) uirðiz — G. lítiz — H. K. L. 43) of — E. G. H. K. L. 44) herað — B. G. H. I. 45) sinum — mgl. E. F. K. L. 46) [konongs oc laugunauta — D. E.

Um lutskipti ok herfang.

Þu skal til þess segja huersu [lutskipti¹ skal skipta i vgridi² extir orofstu. [geyr 38
gub³ bæde sigr oc ze. þat ero zorn⁴ heit⁵ Birkibeina at⁶ gera [uæl oc zullulega⁷
tiund az ollu herfange⁸ en engu az loyna. fyrst skal blasa til huspings þagat⁹ sem
synizt. Merklismadr skal bera þangat merki¹⁰ konongs. þar skal han¹¹ vebond gera
lata¹² [þva uid sem synizt¹³ oc [scal merki vera sett¹⁴ i mid vebond. þat er zorn
or(d)tal. hvað ber þu til stangar. Allir¹⁵ men skulu [til stangar¹⁶ bera slitt huær sem
til hæuir az herfange oc uinna þva æid at engu [hæzir han az loynt¹⁷ oc eighi
uæit han þan sem az hæzir loynt. Þeir .xij. men sem konongr næznir til [at skipta
lutskipti¹⁸ þeir skulu skipta [med þessum hætte¹⁹ sem her zylgir. Þegar sem²⁰ alt er
komet.²¹ þa skal zyrst skipta²² i helninga²³ herfange.²⁴ en þa i ziorbunga. sidan
[skulu þeir .xij. men skipta huerium²⁵ ziordonge herfangs i helninga. en styrimadr²⁶
oc hirdstiorar þeir sem konongr næznir til skulu skipta ollum sveitum zyrst i hel-
ninga en sidan i ziorbunga. sidan skal læggia luti i skaut az²⁷ huarum ziordonge.
skal þa lutr²⁸ zyr²⁹ kiosa sem zyr³⁰ lemr³¹ up oc þva sidan³² extir lutzalle. en
sidan skiptizt³³ extir³⁴ manmærgð³⁵ [aller lutir.³⁶ þar³⁷ sem þeir atburdir³⁸
verða³⁹ at vuinir konongs taka landvarner hans. skip eða abra⁴⁰ [hans gripi⁴¹
[þra honum⁴² oc vinnr sidan konongr aztr med bardagha⁴³ eða zær⁴⁴ odruuis.
[þa a⁴⁵ konongr skip sin oll oc gripi. en [ol onnur skip oc gripir oc⁴⁶ alt annat lut-
skipti⁴⁷ zære extir retto [lutskipti at⁴⁸ mantale.⁴⁹ [Nest er konongr⁵⁰ lausn a [land-
vordnum ollum.⁵¹ [kononge skal oc zyrst bioda⁵² alla dyrgripi er⁵³ zaler verða

1) herfskipti — B. C. 2) [lutskipti skal zara — F. [skipta skal herfangi — G. H. K. L. 3) [oc geyr
gub — B. C. D. E. [ez gud geyr — F-L. 4) zorn — F. mgl. — H. 5) konongs oc — tilf. B. C.
D. F. G. H. K. L. 6) of — F. G. 7) [uæl of zulla — E. [uæl of zulliga — F. [zulla — G. H.
[uæl of zulltomlega — K. 8) sinu — tilf. F-L. 9) þegar — B-E. 10) merkisfong — E. 11) han
— mgl. E. 12) lata — mgl. E. F. I. 13) [þva uida sem synizt — C. [ez honum synizt — E. [mgl. —
F. G. H. K. L. 14) [stia merkit — F. innan — tilf. D. 15) Allir — mgl. F. 16) [þangat — F.
17) [tegnir hann az — G. H. K. L. 18) [at skipta herfangi — F. [skotu skipta herfangi — K. L. 19) hallow
— D. 20) sem — mgl. E. 21) þat sem von er at — tilf. C. D. E. 22) [zyrst — G. H. K. L. [mgl.
— F. 23) hæzninga — B. helminga — de Övr. her og nedf. 24) þegar allt er til stanga borit — F.
þa er til stangar borit — G. þa er allt er til st. borit — H. K. L. 25) [mgl. — F. G. H. K. L. 26) styr-
menn — de Övr. 27) i — F. mgl. — G. 28) lutr — mgl. G. H. K. L. 29) zyrst — B. C. D.
F. I. K. L. zyrstr — E. G. H. 30) zyrstr — E. H. zyrst — F. G. I. K. L. 31) lutr — tilf. G. H.
K. L. 32) huar — tilf. D. E-L. 33) skipti — E-L. 34) at — F. G. H. I. mgl. — C. 35) manns-
tali — L. 36) [auklum lutum — E. G. H. I. [mgl. — F. K. L. 37) En þar — E. 38) lutir — E.
39) gerazt — D. funna til at berast — E. funnu at verða — F. G. H. I. verða — K. L. 40) abra —
mgl. — D. I. 41) [gripi konongdomsens — B-L. 42) [mgl. — B. K. L. 43) bardaghum — B. 44) zær
— mgl. E. 45) [tali — F. 46) [mgl. — F. G. H. K. L. 47) [ol skip onnur of gripir en alt annat
— B. [ol st. onnur oc gripe oc alt annat lutskipti — E. of gripir — tilf. F. 48) oc — B. C. F. I. [mgl.
— D. G. H. K. L. 49) mannmærgð — E. 50) [nest er t. — B. G. [Nest a konongr — E. I. [Nest eigi
konongr — F. [Nest er konongs — H. [konongr æ — K. L. 51) [landuorn allir — E. 52) [kononge oc
zyrst bioda — D. [oc konungi zyrst at bioda — F. 53) ez — F.

[e¹ hann vil zullu værði kaup. ellegr² seli huerium sem vilia.³ þeir sem hava.⁴ Allt þat ze sem konongs men hava⁵ of aller⁶ adrer hans zylgðar menn⁷ hava til bardaga hæzt.⁸ [þa⁹ skal eigi til luffskiptis bera¹⁰ huart sem men¹¹ zalla eða eigi [at þui sinni.¹² Þeir skulu [þa gripu¹³ háða sem eigu með vitnum¹⁴ e^z gud ge^zr kononge¹⁵ sigr. nema þeir se¹⁶ nokror¹⁷ er [adr háða or bardaga zlyt.¹⁸ þa háða þeir¹⁹ zirir gort þui²⁰ [sem þeir háða zlyt i zra.²¹ þot þeir tome æzr or zæe síðan²² settir.²³ Sa er retrr hirdmanna síðr at zléttu eigi²⁴ val²⁵ meir en bæde se a litum²⁶ brotr oc styrta. en þo er lozxt²⁷ at tala [e^z zlyzr er a.²⁸ en sa er ruplar²⁹ meir lit en nu er sagt. giældr³⁰ hirdmadr mort en gestr³¹ halza. leid: angro madr³² .ij. aura. en e^z [nape eða³³ soein³⁴ ruppas³⁵ meir [en nu er meit.³⁶ giældr³⁷ hub sina en settena geze [zatotum monnum.³⁸ Þar sem þeir atburdir kunnu [til at berazt³⁹ at konongr [oc hans men⁴⁰ skipta⁴¹ lidi i .ij. stæde. annan⁴² til [þess at giæta⁴³ varnadar manna en allt⁴⁴ annat⁴⁵ zær⁴⁶ til⁴⁷ bardagha. huart sem [þat skipti gerezt þa er⁴⁸ men ganga æz skipum til bardagha⁴⁹ oc eru men⁵⁰ æztlir settir at goyma⁵¹ skipa [eða annars varðnadar⁵² með allra⁵³ samþykt.⁵⁴ eða þo at soa skiptizt um.⁵⁵ men gange a skipen sumir en sumir se e^ztlir

1) enn e^z, og siden eigi — F. 2) þa — F. 3) vill — F. G. I. hann vill — H. þeir vilia — K. L. 4) þ. s. hava — mgl. F-L. 5) hava — mgl. F-L. 6) hava — tilf. C urigt. 7) adrer . . . zylgðarmenn — mgl. F. G. H. 8) [Saal. C. [ælligar [seti huerium(!) sem vilia. þeir háða allt þat ze sem konongs háða oc aller háða adrer hans zylgðar men til bardaga hæzt — A, urigtigt. [e^z han vill zullu værði kaup. ellegar [seti huerium sem vill. En allt þat ze sem konongs men háða oc aller hans zylgða men háða till bardagha hæzt — B. [e^z han vil með zullu kaup. ellegar seli huerium sem vilia þeir sem háða. Allt þat ze sem kononge men hava oc aller adrer hans zylgðar men til bardaga hæzt — D. [en han vil zullu værde kaup. ella seli huerium sem þeir vilia. allt þat ze sem konongs men havi till bardagha of hans zylgðarlid — E. 9) þat — D. E. H. K. L. 10) zara — E. [mgl. — F. 11) þeir — G. H. 12) [mgl. — E. 13) [þat zæe — K. 14) rettu — G. H. K. L. 15) þeim — G. H. 16) se — mgl. H. 17) men — E. 18) [adr h. zra þeim b. zlytt — E. [zlytia — G. H. [adr háða zlyt — I. K. 19) er zrazlytu — I. 20) þui ze — D. ollu þui — G-L. 21) [f. þ. h. zra zlut — B. [f. þ. zlytu i zra — D. E. G. H. K. L. 22) síðan — mgl. I. 23) nema þeir &c. — mgl. F. 24) eigi — mgl. H. 25) na — F. G. H. I. lit — K-L. mgl. — E-F. 26) litum — mgl. B. 27) tozat — B. rett — G. H. K. L. 28) [zlyzr e^z a er — D. G. H. K. L. 29) renzr — G. H. 30) giædr — de Övr. 31) gestir — E. gestir edr fertisueinar — G. H. gestir v. aura. fertisueinar — K. gestir v. aura. skutisueinar(!) — L. 32) men — E. K. L. 33) [mgl. — B. 34) [nápr — I. 35) ruplar eða zléttir — B. C. D. ruplar — E-L. 36) [mgl. — E. F. K. L. [lit — G. 37) lati — E-I. missi — K. L. 38) [zalatæio zolte — E. oc niote [ata þess er gud vill en hin er eigi madr at betri — tilf. B. niote (þess — tilf. D) [ata sem gud vil. en hinn er eði madr at betri — tilf. C. D. [zlyrir þes [at sem gud vil. en hin &c. — tilf. E. 39) [verða — ß. 40) [eða hans men — B. C. D. [mgl. — F. G. H. K. L. 41) [skipar — E. 42) annat — E. 43) goyma — G. H. K. L. 44) allt — mgl. E. 45) annar — E. 46) gengr á tand eða zær — F. K. L. 47) [mgl. — D. 48) [mgl. — D. 49) huart sem &c. — mgl. E. I. 50) hinir — E. 51) getu — B-E. I. 52) [t. annura uarnadr manna — B. [of annars varnadar manna — C. D. [of annars goðz — E. I. huart sem &c. — mgl. F. G. H. K. L. 53) allra — mgl. E. rabi of — tilf. F. G. H. I. K. L. 54) of rade — tilf. B. of rade eða elligr með tuzalle — tilf. C. D. of allra manna rade með tuzalle — tilf. E. eða tuzalli — tilf. F. G. H. K. L. með tuzalli — tilf. I. 55) at — tilf. C. D.

at gíeta¹ [fípa oc² varnabar manna.³ þa skulu þeir tafa íammylit⁴ luffípti⁵ sem hínir er vinna [í bardagha⁶ bæde sígr oc ze.

Þm kirkju fríd ok kuenna.

Ðat hozum ver⁷ hæ(i)tid gudi bæde konongr oc allt zorononfi hans at ver **39** skulum íamnan⁸ hallda kirkna⁹ fríd¹⁰ oc kuenna.¹¹ en sa sem eigi hælldr annat huart þa er sa ugilldr kononge oc lalle oc eigi¹² kirkju græzr oc a konongr at reyfa [flíta luti¹³ [huat manni¹⁴ sem [þetta gerer.¹⁵ en þo ber [ollum ret ranzfat oc allra hælft a þuilitum monnum.¹⁶ at þar tome reyfing nídr sem vèrt er. Ollum mannum þeim sem konongr gezr fríd ber engum manne at misbioda.¹⁷ en þo ber¹⁸ [engan man at hallda¹⁹ til þess at gera²⁰ æi rett þeim sem han hævur [adr misgort uib.²¹ oc þui²² skal sa kiera²³ zírur kononge oc logunautum²⁴ sem mishalden þidizt.²⁵ [oc ez²⁶ sa sem misgort hævur uil²⁷ bota eztir konongs rade²⁸ [oc godra manna.²⁹ þa a hin³⁰ eigi konongs dom³¹ at nitfa. en sa sem eigi uil bota. þa megu æi konongs fríd hallda³² honum lengr en han haze sva [long fríd³³ íbrot sem [konongr oc radgiazar hans hirdar sea³⁴ at æi briotezt konongs foruna³⁵ a honum. En ez han sealzr bydr botr [a sinu male³⁶ [eztir konongs dome oc godra manna.³⁷ þa ma konongr [oc hird uæl³⁸ haze han með ser til þess er³⁹ setter loma a hans mal.

Ez madr nídzit a herra sinum.

[Nu skulu ver til þes segia huern hat a skal haze⁴⁰ ez missette verdr innan **40**

1) til — tilf. D. 2) [mgl. — C. D. 3) eða þo at &c. — mgl. B. E-L. 4) íaznt — G. 5) er geta uarnabarens — tilf. B. C. D. E. [sem gíeta uarnabar of fípa — F. K. L. [geta uarnabar — H. I. 6) [j bardögum — F. [mgl. — K. L. 7) of — tilf. ß. 8) Saal. rettet. íamnam — A. 9) kirkju — B-E. G. H. I. 10) fríd — B. C. D. 11) fríd — tilf. B. C. D. I. fríd — tilf. E. G. H. K. L. 12) at — tilf. E-L. 13) [þessa luti — B. G. H. I. K. L. 14) [huat manna — D. E-I. [hver — K. L. 15) [sa er — G. H. I. 16) [uel at haze a allum rett ranzfat oc allra h. a þuilit monnum — B. [æ uel at hava a ollum (monnum — tilf. D) rett ranzfat oc a h. a þ. monnum (malom — D) — C. D. [a ollum lutum at heau rett ranfat of a. h. a flitum malom — E. [at haze á öllu rett ranzfat — F. [konungi uel a öllu rett ranzfat at haze. — G. H. [uel at hann haze á öllu rett ranfat — I. [a ollum hlutum rett ranfat — K. 17) misþyrma — E. 18) kononge — tilf. B-F. H-L. konongr — tilf. G. 19) [æi at halda noðorum manni — E. 20) hann geri — E. G. H. 21) [adar gort a miss uib — C. D. 22) þui — mgl. G. H. I. 23) loma — K. L. sit — tilf. E. 24) logmonnum — B. D. 25) þidizt vera — B. er of sígra — K. 26) [ez — B. 27) eighi — tilf. H. 28) domi — F. H. K. L. 29) [oc annara godra manna — B. C. [of hirdmanna — K. L. [mgl. — F. G. H. 30) hann — F. 31) dome — ß. 32) hliða — G. H. K. L. 33) [log fríd — B. 34) [t. oc radgiazar hirdarennar sea — D. E. [konungi of radgiazum sngiz — F. [konongr of radgiazar hans sea — G. H. I. [konongr of radgiazar (hans — tilf. L) sea með honum — K. L. [sua — C. 35) fríd — B. C. D. E. [æmb — F-L. 36) [zprir sitt mal — E. [mgl. — B. 37) [mgl. — F. G. H. K. L. 38) [mgl. — G-L. 39) at — G. 40) [Nu ß. ver segia þann hátt sem os hozir at haze — B. C. D. [Nu vilium ver segia þann hátt [. os hozir — E. [Nu skulum ver of þann hátt a haze — F. [Nu skal (skulum ver — I) segia þann hátt sem hozir at haze — G. H. I. [þer skal of þann hátt a haze — K. L.

hirdar [med os¹ [oc um þat þyrft² [er mest er³ eþ madr vædr sannr⁴ nidingr eða
svifare lauardar⁵ síns. þa madr hævir þirir gort þe oc þridi lande oc lausum övri.
flitt et sama þa er þat⁶ vœit [att han er sannr at þui oc lögnir han⁷ annat huart
þirir þrændsemis sater [eða þear.⁸ eða þelagstapar. [oc verdr han tunnir oc sannr at
þui. þa er han sannr landrada madr.⁹ en þa sem [þessara sata¹⁰ dyl þa þare¹¹ han
[þva undan sem tonongs er rad¹² til oc hirdar domr ættr logum¹³ [oc¹⁴ monnum
þynigt at han mege undanþorflu uid toma.¹⁵ Eþ madr drepr logunaut sin oc soter
han adr eigi ættr logum um þat mal [sem han tærer a.¹⁶ þa uegr han fremdar uig.
[þva oc eþ handgengnir men vegha s[em]endar uig¹⁷ eða [gera þau nidinge vert¹⁸
[er landþ logh vatta.¹⁹ huart sem þeir uinna a handgengnum monnum eða a þægn-
um tonongs. þa ero þeir ubota men [ættir logum²⁰ þui at [ver erom æidbunner²¹
at halda logen [oc styrkia²² en eigi briota.

Her segir at men hialpe logunautum sínum.²³

41 [þau oll sundrþyði oc mismæle sem gerast²⁴ millum hirdar huart sem [þat
er²⁵ i bygðum eða kaupstad.²⁶ þa skal enge laugunauti laupa a annan huarle at
særa ne sviurda.²⁷ en þar sem sundrþyft gerigt [millum þeirra²⁸ þa skal þa sem
misgerir²⁹ bioda allar somdir oc þyrbotr. en þa sem eigi bydr³⁰ [ættir brot³¹
þa segir sif sealþr or laugunöyti.³² en þa sem særer eða steinir³³ laugunaut sin. retr
a þax³⁴ eða sviurdir³⁵ odruvio of tærer³⁶ eigi adr [vm þat sem han tæl at³⁷
þirir tononge eða þeim sem tonongr hæzir [stipat til þzir att þea þau mismæle oc
sundrþyði er verða millum handgengna manna oc þylgir (eigi)³⁸ síðan þeirra loglegre

¹⁾ [mgl. — F. G. H. K. L.   ²⁾ [um þat þyrft — B.   [þyrft þat — F. G. H.   [þyrft þat er — K.
[þyrft er þat — L.   ³⁾ [mgl. — K. L. at — tilf. G. H.   ⁴⁾ [sannr — mgl. E. G.   ⁵⁾ [þyrft þat er — B.
⁶⁾ þan — B. C. mgl. — F. K. L.   ⁷⁾ [oc er sannr at þui att hann lögnir honum (honum — mgl. C. D.
E) — B. C. D. E. [ot lögnir hann — F. K. L. [ot er sannr at þui at han lögni — G. H. I.   ⁸⁾ [mgl. — H.
⁹⁾ [þa er (at) þui verdr tunnir eða sannr. hann er (oc) landrada madr — B. C. D. E. I. [þa er þa (hann —
H) landr. madr — G. [mgl. — F. K. L.   ¹⁰⁾ [mgl. — G. H.   ¹¹⁾ þæriz — F-K.   ¹²⁾ er — tilf. A
ved Skrf.   ¹³⁾ [undan með hirdar dómi — F. [undan þva sem hirdar domr er til — K. L. [mgl. — E.
¹⁴⁾ eþ — D. E.   ¹⁵⁾ [eþ m. s. sem h. megi undan þearaz — G. H. [mgl. — F. K. L.   ¹⁶⁾ [mgl. — E.
a vidr hann — B. C. D. a hann — F. vid hann — G. I. K. L.   ¹⁷⁾ [eða eþ hann uegr þau nidinge vig —
K. L.   ¹⁸⁾ [þau nidinge vert — F. [nidinge uig. adr uerf þau — G. H. [gerir þau vert — K.   ¹⁹⁾ [er
landþbot vattar — E. K. L. [sem lögbot landþins vattar — F.   ²⁰⁾ [mgl. — K. L.   ²¹⁾ [v. t. þunir — E.
[þeir eigu — F. K. L. [þeir ero æidbundnir — G. H.   ²²⁾ [mgl. — E. þau — tilf. K. L.   ²³⁾ [Ingen
Capitel-Afdeling i E. F. K. L.   ²⁴⁾ [Oll þau mismæle eða sundrþyft sem gerigt — B. [Eþ undrþyft geriz —
F. G. K. L. [Eþ undrþyfti verdr — H. [Nu þau m. e. s. sem gortast — I.   ²⁵⁾ [uerdr — B. C. [þat er
eða verdr — D. [þat uerdr — E. I.   ²⁶⁾ kaupstadum — D. E. G. H.   ²⁷⁾ sviurda — C, ogsaa nedent.
²⁸⁾ [milli innan hirdar — F. [innan hirdar — G. H. [milli þeirra innan hirdar — I. K. L.   ²⁹⁾ [misgerit
þæzir — B-L.   ³⁰⁾ þotr. — tilf. D. E. C. bot — tilf. F. K. L. (æmd — H.   ³¹⁾ [mgl. — I.   ³²⁾ [hyrd-
laghum — B-L.   ³³⁾ þæmmir — C-L. t. steinir — mgl. B.   ³⁴⁾ þax — I.   ³⁵⁾ þæmmir — G. H.
³⁶⁾ sif — tilf. G   ³⁷⁾ [mgl. — F. G. H. K. L.   ³⁸⁾ Aabent Rum istf. þylgir i C.

tillögu oc flípan.¹ þa segir síl sealzr or hirdlogum.² nema konongr [oc hird³ uili bætr gort hára. Eþ madr ma hialpa laugunaut sínum aþ flípabrote⁴ eða i⁵ zíollum uzor- um eða zírír⁶ vúinum oc uil han ægi. þa er han or hirdlogum eða syni⁷ eþtir hirdar dome. Engi [flal hirdmanna⁸ löyna konong eða hirdbroðr⁹ eþ han væit¹⁰ flom eða flada raden. engi flal oc hirdmadr hára [huittungu¹¹ zírír tungu.¹² En þa sem sannr værðr at þui at han röger laugunaut sín ziorð roge eða zear. þa flal þa sínu ze eða ziorvi [zírír zara¹³ eþ at roge¹⁴ verðr.¹⁵ Eþ madr ryzr dom konongs eða logu- nauta¹⁶ naudsýnia¹⁷ lauft. þa er han or hirdlogum nema konongr uili bætr gort hára.

Eþ mißætti værðr innan hirdar.

Þeim sínum sem [ludr konongs kuedr uid¹⁸ þa æigu men vandlega at¹⁹ at 42 spyría huerir lutir [til ganga²⁰ oc þegar [men uitu sat aþ²¹ þa æigu aller²² til at loma naudsýnia²³ lauft huart sem til er blaßet²⁴ ollu²⁵ zorumoyti konongs eða hirdinni.²⁶ [þa æigu þeir ægi at ziri nemaþt.²⁷ en þa sem eigi kemr naudsýnia²⁸ lauft er sekr oyri sílzr. væitir þat þryßuar²⁹ [enum sama.³⁰ þa er han sealzragðr³¹ or [logunoyti sínu.³² Þui æigu men³³ vandlega at ganga til flæznu [eþtir þui³⁴ sem [þeir hoyra ziri³⁵ sagt at marger [nyir lutir oc atburðir³⁶ funnu³⁷ at spyría(zt) oc³⁸ þeir sem monnum³⁹ varða⁴⁰ myðlu male⁴¹ at⁴² eigi se odrum⁴³ adr⁴⁴ funnilt [oc mego þui valda flundum⁴⁵ konongs naudsýniar.⁴⁶ [en flundum naudsýn⁴⁷ sealzra vara innan hirdar.⁴⁸ þat flulu men⁴⁹ oc [uita oc⁵⁰ varaðt at eigi gange þeir⁵¹ inn⁵² sem æigi eru næzndir. eigi⁵³ þa hirdmen er gestum oc⁵⁴ fertißeinum⁵⁵

¹) [nyir flípat — F. G. H. K. L. [til flípat — I. oc flípan — mgl. E. ²) hirdmanna lögum — I. ³) [mgl. — G. H. K. L. ⁴) flípabrotum — G. H. I. ⁵) aþ — E-K. mgl. — B. L. ⁶) zra — E. mgl. — G. H. I. K. L. ⁷) eibi — tilf. F. I. ⁸) [flal hirdmadr — E. [madr flal — F. [hirdmadr flal — G-L. ⁹) hyrðbroðr — B. E. I. flna — tilf. K. L. ¹⁰) þeim — tilf. G. K. ¹¹) huættungu — B. G. huættungu — C. huættungu — H. huætt tungu — I. ¹²) [tungu zírír huættungu — D. E. z. tungu — mgl. K. L. ¹³) [rogt hára — D. E. K. L. [zírír suara — G. H. ¹⁴) þui — G. ¹⁵) sannr — tilf. B. funnr — tilf. G. H. I. ¹⁶) flna — tilf. G. H. ¹⁷) zorzalla — K. L. ¹⁸) [menn hænra konongs ludr — K. L. ¹⁹) eþtir — F. mgl. — B. D. ²⁰) [til þeß ganga — B. C. [þar ganga til — K. L. ²¹) [með(!) spyría flalt — E. aþ — mgl. F. ²²) men — E. menn allir — G. H. I. ²³) zorzalla — G. H. I. ²⁴) blaßit — F. ²⁵) ollu — mgl. F. ²⁶) hird einni — B. C. D. F. G. H. I. rig- tigere. hirdmonnum — K. ²⁷) [mgl. — F-L. ²⁸) zorzalla — H. I. ²⁹) .iij. flnum — E. F. H. K. L. .iij. oztar — I. ³⁰) [flama manne — B. [hit flama — E. [flama — H. ³¹) flalzr — I. ³²) [hird- lögum — I-L. ³³) men aller — D. ³⁴) [mgl. — F. G. H. K. L. ³⁵) [zírír er — B. [zýrir verðr — F. G. H. K. L. ³⁶) [nyir atburðar — D. [lutir nyir — G. H. ³⁷) til — tilf. E. þar — tilf. G. til at zalla of — tilf. H. ³⁸) oc — mgl. D. E. F. G. H. I. ³⁹) monnum — mgl. F. G. H. K. L. ⁴⁰) varðar — C. D. F. G. I. K. L. ⁴¹) male — mgl. F. G. H. K. L. ⁴²) or — E. ⁴³) ollum — D. E. F. K. ⁴⁴) adr — mgl. F. ⁴⁵) [enn þa mego flundum valða — G. H. flundum — mgl. E. ⁴⁶) naudsýn — B. ⁴⁷) naudsýniar — B. C. ⁴⁸) [of æi flðr flalzra vara — E. oc mego þui &c. — mgl. F. I. K. L. ⁴⁹) þeir — G-L. ⁵⁰) [mgl. — G. H. ⁵¹) þeir — mgl. F. ⁵²) Kan og læses menn i A. inn — C. D. men in — E. menn — F-L. ⁵³) eigi — mgl. E. ⁵⁴) æða — B. C. D. ⁵⁵) æinum — tilf. C. D.

er blafet. oc eigi þa gestir eða¹ tertifvæinar er hirdmonnum² er blafet.³ [þui at þat er mytil uturteifi.⁴ [þeir lutir kunnu oc idulega⁵ til at beræzt⁶ er⁷ þeim einum honra⁸ fyrst bradlega at uita er i þui⁹. logunorti eru¹⁰ [er þa verða til tals tallader.¹¹ [engi uhoverska er meiri¹² síðugra manna i smalutum¹³ en¹⁴ lyða eða lera¹⁵ til þes mats¹⁶ [er han er eigi til talladr.¹⁷ Eði almennilekt¹⁸ samtal stulu handgengnir men háza i engu logunorti kononge nerveranda uttan með hans orloze. en ez nokorer verða at þui sanner¹⁹ at þeir háza samtal eða svæitar drat til þes at tala²⁰ þat²¹ [zirir nokorum²² sem kononge er [til ulhdni eða i mote se hans rettom bodstap.²³ þa ero þeir landrada men uid konong [huerir sem at þui verða lendir²⁴ oc aller þeir sem þeim²⁵ samþyðia. þeim sinnum sem [men²⁶ honra til þes blafa²⁷ at zylgia litum²⁸ þa stulu men þat gera rotilega þui at þess þarz einu sinni huerr [en eigi oxtar.²⁹ en þa sem eigi [uil zylgia liti logunautz sins³⁰ naudsnyia³¹ lauft. er sekr vyri silzro. Sa oc sem lytr at vaka yzir [logunaut sinum³² [lizanda eða zramzornum³³ oc uil eigi er sekr [halzu meira.³⁴ uid [þessari felt³⁵ skal tala mertismadr oc geza zirir sal all(r)a³⁶ kristinna manna. En ez [nokor verdr svo mytil ugiztu madr at han³⁷ gerer þau [ugiztu verk. ubota eða udada³⁸ at han er dauda zirir verdr. [annat huart³⁹ morð eða stuld eða ill verk onnur er logh dorma han til dauda⁴⁰ [oc ber gæzlu systu a at háza.⁴¹ þa⁴² stulu men lutazt⁴³ til gæzlu⁴⁴ svo marger sem lifar⁴⁵ þar til er domr temr⁴⁶ a mal.⁴⁷ en síðan stulu logunautar zylgia⁴⁸ til dauda.

1) of — K. 2) hirdinni — C. E. I. hird einni — D. hirdmonnum — K. hird — G. H. 3) blafit — F. 4) [þui at engi uturteifi er iaznmitil — F. [þuiat þat er ein (ein — mgl. H) hin meffa uturteifi — G. H. [þu. þat er m. uturteifi of engi iaznmitil — K. L. [mgl. — B. þuiat — tilf. E. 5) optliga — G. I. opt — H. 6) bera — B. 7) at — B. en — D. 8) hærrir — E. G. H. 9) þeirra — E. 10) [mgl. — F. K. L. [flyttet efter til talladr, ved (17) — G. H. 11) [sem þa verða til tallader — E. [er til tals verða tallader — I. [mgl. — F. G. H. K. L. 12) i — tilf. A, urigt. 13) [engi uh. er m. i [malutum síðugra manna — B-E. [Engi uturteifa er sú i [smalutum at meiri se — I. [mgl. — F. G. H. K. L. 14) [sem at — F. K. at — G. H. L. 15) hlorra — G. K. L. 16) tøyndarmats — D. [sem talat verdr — F. mgl. — I. 17) [sem madr er eigi til talladr — B. C. D. I. [of engi tallar hann til — F. [er hann er eigi til (tuaddr ebr — tilf. K. L) talladr — G. H. K. L. Herhen flytte G. H Stykket þeir lutir &c. 18) almennilegt — mgl. F. 19) funnir of sannir — E. 20) tala — E. G-L. 21) notkut — tilf. G. H. 22) [z. monnum — E. [mgl. — F. G. H. K. L. 23) [móðratr i — F. [ulydni — K. L. 24) [huer [. at þ. verdr funnr of sannr. — E. [mgl. — F. G. H. K. L. 25) vitea — tilf. H. 26) þeir — K. L. 27) blafit — G. H. K. L. [blafit verdr — E. 28) laugunauta sinna — tilf. F. K. L. 29) [mgl. — F. G. H. K. L. 30) [zylgir litum (ogunauta sinna — C. D. I. [z. liti l. sine — E. [z. litum — F. K. L. 31) zorzalla — G. H. I. 32) [liti laugunauts sine — E. 33) [lize eða zr. — E. [mgl. — E. 34) [ij. oþrum — B. [ij. aurum — F. G. H. K. L. 35) [þess þe — E. 36) allra — mgl. F. K. L. 37) [nokorum verdr svo mitil ugizta zirir at han — B-E. [nóður — F. G. H. K. L. [nóðurum verdr sú ógizta z. at hann — I. 38) [ubota uert eða udada — B. C. D. I. [ubota vert — E-H. K. L. 39) drottens suit — tilf. B-E. I. 40) [mgl. — F. G. H. K. L. 41) [oc ber gæzlu a háza — B. C. [oc ber gæzlu (sculu a háza — D. [of þarz gæzlu á at háza — F. [of ber gæzlu með honum at háza — G. H. [of ber gæzlu a at háza — I. K. [of ber gæzlu — L. 42) síðan — E. 43) luta — G. H. 44) genmslu — G. H. 45) þarz — K. L. 46) zellr — K. L. 47) hans — tilf. B. þeirra — tilf. E. 48) honum — tilf. F. G. H. K. L.

Ez konongr gerer gæste i hird sinni.¹

Stæstum monnum er þat lunnitt i konongs hird [at gestir ero nester² hirdmonn: 43
um at sordum [oc at naznbotom³ [oc ollu rettar zære.⁴ En þeir sem læita ser þeirra
naznbota⁵ az kononge oc iattar konongr þa stulu þeir svo uid gesti læita logunonytis
sem zorn er sidr til.⁶ en ez [nokur mæler⁷ mote þa skal slitr hattir a⁸ vera [i þeirra
logunonyti⁹ sem adr [er sagt oc skipat er¹⁰ i¹¹ hirdmanna logunonyti [um slitt
ezmni.¹² Med þeima hætte skal konongr gera gest at han skal hallda hendi [sinni
zram¹³ zvir sværd¹⁴ sem saman temr¹⁵ hioft oc medallæzle. en sa sem gerizt skal
tata horgre hendi sinni [nedan undir omanet¹⁶ oc minnazt sidan uid hond konongs
oc soeria¹⁷ eid med þeima¹⁸ eidstaz oc¹⁹ hirdmadr. sidan skal han ganga [til
handsals²⁰ vid logunauta sina. þui hæita þeir²¹ gestir at þeir haya þar morgum
stodum gisting sem þeim vædr²² engi þof zirir lunnad.

Her segir hær skylða gesta er.²³

[Þesse slysta zylgir þessare²⁴ naznbot at þeir eru stylldir sem aller²⁵ handgengnir 44
men konongs²⁶ at zara allar þær zærdir²⁷ sem konongr²⁸ bydr þeim²⁹ æzlr þui
sem zrammazt megu þeir. [huart sem han uisær þeim til lunnra manna eða ulunra.³⁰
en [þo ber kononge væl³¹ zirir at sea at eigi uisr han³² þeim til utmilegra³³ luta
oc eigi til þes at³⁴ gudi se [upætt i.³⁵ eigi oc til þess at³⁶ ozmykt ozræzli³⁷ er
i.³⁸ þeir eigu oc sealzær vandlega³⁹ at⁴⁰ at hyggia til hueria luta þeir ero sender.
þeir eigu oc idulega⁴¹ at minnazt a⁴² eid sin oc tru oc minna a adra⁴³ þa sem
[þeir sea at⁴⁴ misgera.⁴⁵ varazt uid⁴⁶ ran oc stuld. [oc allra hæzjt um⁴⁷ luænna

1) Her hæzr þridia lut botar oc segir i zyrstu um rettar zar gesta — Ovskr. B. Her hæzr þridi lutr botar þessar (þessarar — D) of segir hin zyrsti kapitola (capitoli — D) um rettar zar gesta. of hvesu konongr skal gesti gera. of hui er gestir hæita — Ovskr. C. D. 2) [Aabent Rum med Spor af Radering — K. 3) [mgl. — G. H. K. L. 4) [of ollum retti — G. H. K. L. 5) naznbota of sænda — G. sænda of naznbota — H. 6) a — F-L. 7) [nokrorir mæla — E. 8) þær a — B. C. D. E. 9) [i logunonyti — E. [þeirra i milli — G. H. [þeirra ezni — I. [mgl. — F. K. L. 10) [er sagt oc skipat — B. C. [er sagt oc skipadar — D. [er sagdr — E. [vattar — F. [er skipad — G. H. [er slitt — K. L. 11) um — F. G. H. K. L. 12) [mgl. — B. F. G. H. K. L. 13) [mgl. — F. 14) þær — tilf. F-L. 15) toma — F. 16) [nedan undir — E. [undir umvauit — F. [nedan um uazit — G. H. [um uazit — K. L. 17) vinna sidan — E. [ueri sidan — F. 18) sama — B-E. K. L. [sama hætti of — F. I. 19) sem — D. G. H. K. L. 20) [at handsali — K. L. 21) þeir — mgl. B. C. 22) er — ß. 23) Ingen Cap. Afd. i F. K. L. 24) [þ. slysta zylgir þ. naznbot — C. D. E. [þat zylgir þeirri slystu of naznbot — K. L. 25) adrir — G. allir adrir — H. K. L. 26) konongs — mgl. E. 27) konungs — tilf. F. G. H. I. 28) hann — F-I. 29) honum — E. bæde vltan landz oc innan. oc gera allt [þat sem konongr bydr þeim ([mgl. — E) — tilf. D. E. 30) [mgl. — F. G. H. K. L. 31) [þo ber kononge — D. [þo byriar konungi vel — F. [konungi berr vel — G. H. I. 32) konongr — F. G. H. I. 33) vuidræmelægra — D-L. 34) sem (er) — B. C. D. I. K. L. 35) [ophedilic — E. [upætt — G. H. [upægt — F. 36) sem (er) — C. D. E. G. I. K. L. 37) Saal. reittet efter B. C. F. G. H. K. L. uzræzli — A. ozræzli — D. 38) zyrir — G. I. 39) vandlega — mgl. E. I. 40) at — mgl. F. K. L. 41) idulega — mgl. F. K. L. 42) a — mgl. F. 43) þat sama — tilf. F. 44) [mgl. — I. 45) minna a &c. — mgl. G. H. 46) uid — mgl. G. H. I. 47) [oc — E. G. H. [of hallda — K. L. [mgl. — F.

þrid.¹ laupa² ægi bradlega til mandrapa³ huervetna⁴ þar sem þeir uitu eigi giorla⁵ [fíl a⁶ huat þeir [gera eða huerium þeir zylgia.⁷ Eð gestom verðr uisat til up-
tækta⁸ þa giæte⁹ þess uet at ægi zylgi¹⁰ ze¹¹ annara manna. [nema þat eit sem
uptækt se.¹² en þo at [tækt nærde¹³ bradlega adr en þeir verðe sanz varer¹⁴ þa
[late þegar æzr ganga¹⁵ sem ret¹⁶ ranzfat kemr a. Engi¹⁷ stal oc¹⁸ loyna þui [er
han hæuir uptækt.¹⁹ nema sa²⁰ uili þiozr a²¹ hætta [sem loynir.²² En þar sem
gester [uerða til gorver²³ at tala men æz. þa [se þirir²⁴ vandlega²⁵ at eighi verðe
sallausir men þirir²⁶ vapnum.²⁷ oc [þar sem þeir²⁸ æigu þess kost þa stulu þeir
handtata men [oc bera ægi þegar vopn a þa. hælldr. nae þeir zyr einum preste²⁹
[ez þeir megu þui uid toma.³⁰ en³¹ ez þeir gera odruið [þa svare þeir³² þirir
gudi. oc ægi ber hoðdingia at lata [þat vera hirtingia laust.³³ Gestir eru oc stýlðir
þar sem þeir ero i bygðum at væita libfinni³⁴ lendum monnum [oc sýslumonnum³⁵
til allra rettra lonongs mala þar³⁶ þeir nærða til³⁷ frazðer. [þo at þeir se æigi³⁸
svæitzafter.³⁹ Lendir men oc sýslumen ero oc þeim stýlðir at zylgia⁴⁰ þeim⁴¹ til
rettra⁴² mala sva sem sinum⁴³ logunautum. [huervetna þar sem⁴⁴ þeir eru iamn-
adar men uid adra lonongs þægna.

Um gesti ac þeirra rett.

45 Allar þær þyrmslur sem hirdmonnum byriar⁴⁵ at haza [þær innan hirdar sem til
þeirra zaronontis (byriar)⁴⁶ æigu gestir⁴⁷ at [halda oc haza.⁴⁸ [Ez⁴⁹ gestir toma

¹) oc þeirra ze — tilf. B-E. of tirtna of þeirra ze — tilf. F. ²) laupi — I. ³) manndrapa — H.
⁴) huervetna — mgl. F. G. H. K. L. ⁵) giorla — mgl. G. H. ⁶) [mgl. — B-L. ⁷) [gera eða hueri-
um þeir gera — C. D. G. H. K. L. [gera of æi huerium sem þeir gera — E. [eigu at gera — F. [gera eðr
huerium þeir ægia — I. Herefter nyt Cap. i alle de Övriga. ⁸) zear uptækta (upptættar — H) — G-L.
⁹) genmi — F. K. L. ¹⁰) þar — tilf. F. G. H. ¹¹) ze — mgl. B. C. ¹²) [mgl. — G. H. ¹³) [þeir
tati — E. [tækt verbi — F. G. H. [upp verbi tækt — K. L. ¹⁴) uisr — E. G. H. K. L. ¹⁵) [tala
þegar æzr — I. ¹⁶) ret — mgl. K. L. ¹⁷) Engu — E. ¹⁸) æz — B. C. D. of æz — E. ¹⁹) [sem
han tot j upptækt — B-E. ²⁰) han — E. F. K. L. mgl. — I. ²¹) æz — E. K. L. at — F. mgl. —
G. H. ²²) [mgl. — F. ²³) [verða goruer til þess — D. E. F. [ero gorzir til — G. H. ²⁴) [genmi
— B. ²⁵) [se þeir — F. ²⁶) þeirra — tilf. K. L. ²⁷) vapnum — mgl. G. H. ²⁸) [ez þeir — F.
G. H. K. L. men — D. ²⁹) [oc bera &c. . . hælldr nae þeir einum preste — B. [oc bera eigi vapn a þa þegar
hælðar þeir nae þirir sins preste — D. [of b. e. þegar vapn a. hælðr nae þeir preste — E. [of tala ná prestz
zundi — F. [of b. æigi vapn a þa zyr enn þeir na prestzundi — G. H. [of b. e. v. á þá, hælðr nái þeir zyr
presti — I. [of nái þeir prest zundi — K. L. þui at þat æigu iaznan hoðdingiar at biða þeim monnum sem
þeir gera til at ræzfa monnum at þeir late hina na preste er þeir ero till gorzir — tilf. B. C. D. E. I. ³⁰) [mgl.
— F. ³¹) of — ß. ³²) [svari — F. ³³) [(þat) ræzfangalaust — F. G. H. K. L. [þat vera ræz. laust
— I. ez sva prouazt — tilf. B-L. ³⁴) [þdni — E. ³⁵) [mgl. — I. ³⁶) þar sem — B. C. D. F-L
þa sem — E. ³⁷) til — mgl. K. ³⁸) adr — tilf. F. ³⁹) [mgl. — B. ⁴⁰) veita — G. H. ⁴¹) þeim
— mgl. B-L. ⁴²) allra rettra — D. E. ⁴³) sonnum — tilf. B-E. G. K. L. ⁴⁴) [ez — F. G. H. K. L.
⁴⁵) hæzuir — H. K. L. ⁴⁶) [innan hirdar millum sin — B-E. G-L. [sin i millum — F. ⁴⁷) með ser — tilf. D. E.
⁴⁸) [haza — F. G. H. K. L. þær sem till þeirra zaronontis byriar oc þeim hauer — tilf. B. C. þær sem till þær
laugunautis byria oc hrua — tilf. D. þær sem þeirra laugonanti byriar — tilf. E. þær sem till þeirra laugonanti byriar
at haza — tilf. F. þ. f. t. þ. l. hærir — tilf. G. H. K. L. þ. f. t. þ. l. b. of þeim haza — tilf. I. ⁴⁹) En ez — ß.

æigi til gesta stæznu eða¹ zylgia æigi² [litum logunauta sinna³ [þa er huer þeirra
 sætr situ sem hirdmadr.⁴ Dú þau mal sem⁵ til síðsemdar⁶ horyra millum gesta⁷ [innan
 borðs⁸ oc hirdstra stýrir. þa stulu þeir⁹ nyta þar æz allt þat sem til¹⁰ [síðar bota
 er¹¹ bæde i zridi oc i uzridi. Gestir stulo oc háza skip með kononge þegar han zær
 [zirir land fram.¹² oc [þan zorman zirir ser¹³ sem konongr [gerir rad zirir.¹⁴ oc
 hage sva til¹⁵ at þeir [zare iamnan sem nest eptir konongs skipi.¹⁶ en þui at æins
 zirir at han biode sva sealzr.¹⁷ Gestir ero oc stýlðir at hallða alla utvordu oc
 niofner¹⁸ izir kononge huart sem¹⁹ þarz a landi eða sio. [eztir þui rade sem konongr
 gerer zirir.²⁰ Gestir æigu at ganga a vord [oc æz verði²¹ [þan tima²² sem þa²³
 verdr zirir sagt. þeir stulu háza til vardar²⁴ [annat huart²⁵ [værd eða²⁶ orzi. stal-
 huzu. spíot oc bullara. sua marger²⁷ stulu oc²⁸ hallða i huærium stad oc [sua i²⁹
 morgum stodum sem [þa verdr zirir sagt.³⁰ engi hæil madr stal za annan³¹ zirir
 sit til vardar nema [konongr loze.³² en sa sem zær³³ giallde slitt sem vordr se zall-
 en.³⁴ en hin retlaus er tof³⁵ a hendr ser ulonuis.³⁶ I þeim³⁷ stad stal huerr [til
 vardar ganga³⁸ sem honum er boden.³⁹ en sa sem [eighi uil hallða þar sem honum
 er boden⁴⁰ þa er sem uhallden se [þo at han hallde i odrum stad.⁴¹ Nu ganga men
 a vord [oc tenna men⁴² at þat⁴³ ero stila men. þa stulu þeir i zridi zara.⁴⁴ en ez
 þeir tenna⁴⁵ æigi. þa stulu⁴⁶ hallða þeim til dag.⁴⁷

Um vardhald oc þæt sem þar til horyrir.

þar sem men ero sva til vardhallz i svæitum at bæde ero gestir oc þeir [men 46

1) til þess at — tilf. C. D. [of toma til gesta stæznu of — E. 2) æigi — mgl. E. F. H. 3) [logun-
 nautum sinum ondudum — K. L. 4) [ella ero þeir setir sita sem hinir — E. 5) graz of — tilf. F. K. L.
 6) sæmdar — E. 7) hirdmanna — K. L. 8) [innan hirdar — E. [of hirdmanna — G. H. I. [mgl. —
 F. K. L. 9) þeir — mgl. F. gestir — K. L. 10) sæmdar heryrir of — tilf. E. 11) [síðbotar er — F.
 [síðbotar heryrir — G-L. 12) [z. land fram. þuitliff — C. D. K. L. [um land fram — E. [með landi fram
 — F. G. H. 13) [zorna rett zyrir ser — I. ser — mgl. B. C. D. z. ser — mgl. F. K. L. 14) [þipar
 þeim — F. of þan zorman &c. — mgl. G. H. 15) ziri — C. D. iaznan til — G. iaznan — H. I. mgl. —
 B. F. 16) [se iaznan næst konungs skipi eptir — F. 17) [sazr — mgl. F. Herester nyt Cap. i B. C. D.
 F. G. H. I. K. L. 18) naufsnjar — E. niðsn — I. 19) hann — tilf. E. I. 20) [eztir konongs rade
 — B. [mgl. — F. K. L. 21) [mgl. — I. 22) [eptir þui — B. bæde vettar oc sumar — tilf. D. 23) þeim
 — F. G. H. K. L. [þegar þeim — E. 24) vardhallz — D. E. 25) [mgl. — E-H. K. L. 26) of —
 K. L. 27) nær(!) — I. 28) of vord — G. vord — H. K. 29) [i sua — B. C. D. E. [sua — G.
 H. K. L. 30) [þa v. till sagt — B. C. [þa verdar bodet — D. [bodit er — E. [zryrir verdr sagt — F.
 K. L. 31) man — tilf. E. H. 32) [t. lozue — C. D. F. G. H. [með konongs loze — E. 33) þat
 gerir — B. 34) zellðar — D. E. 35) vord — tilf. C-L. 36) lenzislauft — ß. 37) þan — B.
 38) [hallða — E. [vord hallða — F. G. H. K. L. 39) bodet — B-F. K. L. 40) bodet — B. C. D. E.
 [i odrum stad hestdr — F. G. H. K. L. [ei vill þar hallða — I. 41) [mgl. — F. G. H. K. L. 42) vard-
 men — D. þeir — G. 43) þeir — B. D. E. 44) ganga — E. 45) þa — tilf. E. G. H. I. 46) [stal
 — D. þeir — tilf. B. C. E. G. H. I. 47) konongs zundar — B. [of tennaz eigi at þeir se stila menn. þa
 stulu þeir hallðaz þar til dags. enn stila menn stulu zara i zridi — F. [of tenna menn eigi at þat se eigi [mgl.
 — L) stila menn. þa stulu þeir hallða þeim til dags. enn stila menn alla láti þeir zara i zridi — K. L.

adrer¹ sem æði ero handgengnir. þa skal svo till skipta² at æ se gestir³ með öðrum monnum⁴ a værði⁵ þui at [þeir ero kononge trustyldir of svo kunnu þeir mest⁶ æz þeirri þionofstu [sem þeir ero til skyldir⁷ oc þeir æigu mefster⁸ i vardhallde at vera. Ez⁹ men tala man¹⁰ [æz værði¹¹ með vallde æz vardmonnum¹² [at uranzfatadu male.¹³ þa eru þeir sekir [.xl. marka¹⁴ i zridi. en ubota mal¹⁵ i uzridi. Men stulu æigi ganga aller sen æz værði. Nu er manne æinhuer nauðsyn a hende oc a han nord. þa skal han bidia orlofs at¹⁶ þa¹⁷ annan¹⁸ iamnuæl lidzoran¹⁹ með vapnum sinum.²⁰ [en ez han fær engan hallde seallzr.²¹ en ez nauðsyn er at.²² þa gange ein i sen [ez æigi ero zleiri til en .iij.²³ en þo²⁴ at æins .ij. at²⁵ iamma(r)ger se eztir. en allðri zleiri [i sen huerssu marger sem hallda.²⁶ þat er oc vandlega ziri boddett at [notorer lausnir se tæknar²⁷ æz²⁸ þeim monnum sem a vord ganga til þess at þeir bida æigi ranzfat a²⁹ liosum deghi.³⁰ en þeir sem þat gera. haze³¹ zirir gort þionofstu sinni oc svare³² ollu þui sem æz hinum³³ [lan at standa³⁴ ez [þeir roynazt at uskila monnum.³⁵ þeir³⁶ sem til utvardar³⁷ stulu ganga i uzridi stulu [væl hertledazt³⁸ of haze ludr með ser. ganga til vardar i þyrra lage. vata sidan uel. sitia sialdan tuirrir. ganga æzr oc fram oc lydazt um. Engir men stulu a vord ganga loyuis³⁹ laust. en þo at notorer⁴⁰ gange. þa skal halda monnum⁴¹ til þes er [ranzfat temr a um morgenen eztir⁴² [oc skal þa lata⁴³ æigi þyr lausa en með konongs rade eða hans trunadar manna.⁴⁴ Vardmen stulu til lyda⁴⁵ at⁴⁶ þeir

1) [adrer — B. I. [mgl. — F. G. H. 2) skipta — F. G. H. I. 3) gestir — F. 4) manni — I. 5) vardhalldi — F. 6) [þ. ero kon. trustyldugaster of s. t. þ. mest — B. C. D. [þ. ero trustastir of skyldastir of þo kunnu þeir mest — E. [þeir kunnu mest — F. G. H. [þeim er mest tannigt — K. L. 7) [mgl. — E. F. G. H. K. L. 8) mest — E. 9) En ez — E. K. L. 10) menn — F. H. I. 11) [mgl. — D. E. 12) vardhalldymonnum — G. H. K. 13) [utan ranzfat — B. 14) [viiij. ærtugum of xiiij. mortum (sitro) — E-L. vid konung — tilf. de Övr. 15) men — D. E. G-L. 16) oc — B-E. G-L. 17) á vord: inn — tilf. F. 18) mann — tilf. F. G. H. K. L. 19) þoran — E. G. H. I. 20) þitum sem sialzr han þildi haze haze — tilf. B. þ. sem hann þ. hava þalzr — tilf. C. D. E. I. 21) [ez han fær æi sialzr haldet — B. E. [en ez h. fær eigi haldet sialzr — C. [en ez h. fær eigi orlof. þa hallde sialzr — D. [Enn ez h. þ. eigi haze sialzr — F. 22) a — E-L. 23) [or — F. [mgl. — G. H. K. L. 24) þui — B-L. 25) nema — I. 26) [þo at almargir se til vardhaldz — E. [huersu margir sem hallda semn — F. [þo at allmargir se til at hallda — I. 27) [tata lausn — F. [tata zt — G. H. K. L. 28) a — G. H. 29) at — G. H. K. L. 30) dagom — D. 31) haze — D. 32) [sua(!) — E. 33) himu — G. H. mgl. — K. L. 34) [stendr — E. 35) [hann reyniz at uskila manni — F. [þeir reynaz at skila(!) monnum — H. Herefter nyt Cap. i B, men ulæseligt, saavel som det övrigte af samme Side, *hoormed Codes ender.* Nyt Cap. ogsaa i de Övr. 36) menn — tilf. þ. 37) uardar — E. utvarda — þ. 38) [væl hertledazt með godom hertledom þeim sem þeir hava til oc þeir mego traustastir æz vera — C. I. [v. h. m. þeim vapnom sem þeir haze til. oc þeir mege sem traustastir æz vera — D. [v. h. með godum hertledum of þeir mego mest trenstast æz — E. [haze góð vapn — F. K. L. [haze hertledi god — G. H. 39) utroyuis(!) — C. 40) notorer — mgl. de Övr. 41) menn — I. mgl. — F. 42) [dagur er — D. 43) [En þegar er dagr er þa skal tata þa — C. [þa skal . . . lata þa — D. 44) [þa skal engi lausa a lata nema með konungs rade eða annara trunadar manna — E. 45) engir men &c. — mgl. G. H. K. L. 46) en — E. ez — þ.

hoyri¹ huarke² robur³ eða reid. oc ez þeim þillir notot [til uroar vent⁴ oc þidiazt [þeir þo æigi til uift⁵ uita⁶ þa stulu þeir lalla a adra men þa sem nestir⁷ ero ez þui ma uid toma [of haza þeirra rad uid huart blasa scal eða eigi. en ez þui ma æigi uid toma⁸ þa stulu þeir blasa sem zyrst [oc vætia allt zoll.⁹ en sumir styndi til tononge oc segi honum [sanna uogtu a þui male.¹⁰

Guersfu konungr scal gera kertisfœina.

Þat er zorn sidr innan hirdar [at tonongr vælr¹¹ ser az godom ættom þa 47 men til kertisfœina sem tononge þydir til þess zallner.¹² [oc az þui æigu¹³ þeir men [giorla at¹⁴ ranzafa sem þeim¹⁵ zylgia (til) [kertisfœins uiftar¹⁶ [um æt oc meðzferdi þeirra. ze oc framlemd.¹⁷ oc segia svo [tononge at æigi spyrizt¹⁸ annat sannara [um allt þetta.¹⁹ En þan tima sem tonongr [uil gera²⁰ kertisfœina²¹ þa skal [han lata drotfeta²² [flipa þeim monnum²³ zirir bord [sem han uil þan dagh lata gera²⁴ millum þess er rud²⁵ eru bord oc han²⁶ lætr sealzr vatn.²⁷ Konongr skal hallda hõgre hende sinni fram²⁸ izir bord²⁹ sem honum er hõgazt. [en sa sem gerazt skal tata badom hondum um hõgre hond tonongs. oc minnazt uid.³⁰ iattandi [honum i þuisa³¹ sina tru [oc holloztu³² bæde lornilega oc openberlega svo zulkomlega³³ sem [sa er honum sver bolar æid.³⁴ Ero þui kertisfœinar tononge handgengnir³⁵ þo at þeir se æigi sverdtatarar. Ertir þat skal [sa sem gerizt³⁶ luta [hõzdi sinu³⁷ [up ivir bord.³⁸ tonongr scal lasta handklædes lylliumni fram nzir hals honum. sidan scal han hallda [a mullaugu³⁹ meðr drotfeta medan han gezr tononge

¹) hoyra — *β.*   ²) annathuart — *E. I. mgl. — D. F. G. H. K. L.*   ³) rober — *C. D. E. G. H. I. K. L. raubb — F.*   ⁴) [vænt til vgridar — *F. K. L. [vgridar vent — G. H.*   ⁵) [andz — *D.*   ⁶) [æigi uita til vis — *D.*   ⁷) nær — *F. G. H. K. L.*   ⁸) [of haza &c. . . . tomar ei vid — *D. [mgl. — E-L.*   ⁹) [mgl. — *F. G. H. K. L.*   ¹⁰) [[. uottu a þ. mati — *E.*   [flit a — *F.*   [grein a — *G. H. K. L.*   ¹¹) vit — *D.*   ¹²) [at þeir men sev az godum ættum er tonongr vit til kertisfœina tata of honum þydir tilzallit — *E.* [at t. &c. . . . sem honum þidia vel til zallnir — *F.* [at tonongr v. s. az g. ættum menn til kertisfœina — *K. L.*   ¹³) [En — *K. L. megu — E.*   ¹⁴) [fluto gorta — *K. L.*   ¹⁵) þeir — *D.*   ¹⁶) [þeirra naznbota — *G.* [þessa naznbota — *H.* [mgl. — *E.*   ¹⁷) [um ætt þeirra — *K. L.* [mgl. — *G. H.* ze of framtoemd — *mgl. F.*   ¹⁸) [at tonungi spyriz ei — *F. I.* [tonungi at æigi reyniz — *G. H.* [tonungi at æigi syniz — *K. L.*   ¹⁹) [mgl. — *F. G. H. K. L.*   ²⁰) gorir — *G. H. K. L.*   ²¹) kertisfœin — *E. I. K. L.*   ²²) [drotfeti — *E. I.* [lata drotfeta — *H.* drotfeta — *mgl. K. L.*   ²³) [flia hann — *F.*   ²⁴) [[. h. vil þan dagh gera — *D.* [er gerazt skal — *F.* [er h. uill at þann dag geriz — *G. H.* [sem hann vill þann dag lata goraz — *I.* [er gioraz stulo — *K. L.*   ²⁵) robin — *E.*   ²⁶) tonungr — *G. H.* adr tonungr — *K. L.*   ²⁷) laug — *E.*   ²⁸) opp — *F.*   ²⁹) bordit — *F. K. L.*   ³⁰) [sidan minnizt sa vid hond tonunge er gioriz oc tati sinum hondum badum om hægri hond hans — *F.* [of stulo þeir minnazt vid hond tononge — *K. L.*   ³¹) [honum i þui a — *C.* [honum a — *D.* [i þuisa — *E.* [honum i þui — *F. K. L.* [mgl. — *G. H.*   ³²) [alla holloztu of trngleita — *C. D.* [of allan trngleit — *E.* [mgl. — *F. G. H. K. L.*   ³³) zulkomlega — *mgl. F.* zramt — *K. L.*   ³⁴) [eidr hans er til — *E.* [hinir (þeir — *H)* er sveria h. b. eiv — *F-L.*   ³⁵) (sem hinir er sveria — tilf. *F.* (sem hinir er [v. honum bolar eiv; eru þui kertisfœinar tonungi handgengnir — tilf. *I.*   ³⁶) [han — *D.*   ³⁷) [mgl. — *F.*   ³⁸) [mgl. — *G. H. I.*   ³⁹) [munnaugh — *K. L.*

vátn. en eþ þleiri gerast¹ en ein þa hallde sumer a handklæði. [Æxtir þat tale sumir mullaugar sumir handklæde² eða annan borðbunad oc here uttar [þva sem adr er síduenia a.³ þui hætta⁴ kertisvæinar at þat er eintanlega⁵ stýlða⁶ þionofsta þeirra at hallða terti þirir tononge eða⁷ odrum höfðingium um iot⁸ oc iamnan [þess i millum⁹ þegar tonongr [lætr þa til træzia.¹⁰ [þva stulv þeir oc¹¹ vera i þyngdar halde með hirdmonnum [þegar tononge þittir þat tilþællilegt vera.¹² sua þo at not-orer se hirdmen i¹³ með þeim. þeir stulu oc hafa stíp með tononge [þegar han þer þirir land fram¹⁴ [þui líft¹⁵ oc þan þorman [þirir ser¹⁶ sem tonongr¹⁷ [gerer rad þirir¹⁸ oc hage þva til¹⁹ [at þeir þare iamnan²⁰ sem nest æxtir tonongs stípi. en þui at eins þirir at han biode þva²¹ sealþr. Kertisvæinar ero oc stýldugir til allrar þeirrar þionofstu²² sem tonongr lætr²³ træzia [ser til lettes oc somdar.²⁴ [Alla þa samþykt²⁵ oc síðsemb sem vattar adr²⁶ i hirdmanna logunoyli eða²⁷ gesta stulv þeir [ser til gangs²⁸ nýta æxtir þui sem frammaþt byriar þeirra logu noyti. slíkar ræfingar [oc fættir²⁹ liggia³⁰ uíð er þeir misgera [um notora þa luti³¹ [sem adr vattar millum hirdmanna oc gesta eþ þeir misgera.³² [Eintanlegha høver oc þeim³³ at vera aruater³⁴ oc letter a ser til allra [nytsamlegra luta³⁵ [oc heverftra³⁶ hird-síða³⁷ þui at oxtar³⁸ værða þeir tætnir til sinnar þionofstu [a lettizum³⁹ aldri en notorer adrer.⁴⁰

Rettarbotr þer er gaf Magnus konongr hinn koronadi.

48 Þessar rettarbotr⁴¹ gaf.⁴² Magnus tonongr [hird sinni⁴³ oc handgengnum monnum.⁴⁴ fyrst at andverdu⁴⁵ at han stadþæsti⁴⁶ þer rettar botr er hafon⁴⁷ tonongr [þader hans⁴⁸ gaf þeim. [En þessar varo þer eintanlega at han gaf⁴⁹ .vi. aura⁵⁰

1) i senn — tilf. F. G. H. K. L. 2) [en sumir tati mullaugar — E. G. H. I. K. L. [sumir tati mullaugar — F. 3) [sem adr [egir of síðu. er til — E. [mgl. — F. K. L. 4) þeir — tilf. E. I. 5) eintanlega — mgl. F. G. H. K. L. 6) stýlða — mgl. F-L. 7) of — C. D. E. F. I. 8) jolatid — C. D. 9) [er tonongr(?) — H. [mgl. — F. G. K. L. 10) [træyr þa til — E. [lætr træzia þa — F. [lætr træzia — H. 11) [þeir stolu — E. 12) [þegar t. þidir tilþallit — E. [mgl. — F. G. H. K. L. 13) i — mgl. — D. E. G. H. K. L. 14) [þegar hann(?) þyrri land fram — D. [þ. h. þer með landi fram — E. [mgl. — K. L. 15) [mgl. — F. K. L. 16) [þirir — D. E. I. [mgl. — F. K. L. 17) han — C. G. H. 18) [vit — E. I. 19) iamnan — E. I. 20) [sem han se — E. [at þeir þari — I. 21) þeim — G. H. 22) þionunar — H. 23) þa — tilf. C. D. I. þa til — tilf. E. 24) [f. t. t. of þionofstu — I. [mgl. — E. 25) [þer samþyctir — D. 26) [alla þa síðsemb sem vattar — F. K. L. adr — mgl. E. G. H. I. 27) of — G. K. L. 28) gagns. — de fl. [sem framast — E. 29) [mgl. — F. 30) þar — tilf. G. H. K. L. 31) [þa luti — E. [mgl. — F. G. K. L. 32) [mgl. — G. H. eþ þeir misgera — mgl. F. 33) [þeim hætta — F. G. H. K. L. 34) aruater — C. D. G. H. I. vatrir — E. F. K. L. 35) [nytsamligra verta — F. [naubþnylghra luta — H. 36) heverfstrigra — E. 37) [oc hoveftra síðsembur — D. [mgl. — F. G. H. K. L. of síðsembur — tilf. C. E. I. 38) optast — E. 39) lettizis — G. K. L. 40) [mgl. — E. 41) rettar — E. 42) gefr — C. D. virdulegr herra — tilf. E. G. H. I. 43) [hirdmonnum sinum — E. I. 44) þat — tilf. G. H. 45) upphauc — E. 46) stadþæstir — F. G. 47) Sverir — E. 48) [mgl. — E. 49) [en þ. v. þer sem han gaf þeim — E. [hann gaf — G. H. [enn þessar voru þer at hann gaf — I. [mgl. — F. K. L. 50) stýra — tilf. fl.

til huers sals¹ (i) mala gíxt þar sem han gax² sealzr mala [at þui³ minna sterðis lutr handgenginna manna er⁴ tiund er ax gorr. oc at⁵ hon [se þui ollu⁶ rofelegare greið. han gax oc at fylgðar men stulu⁷ vera a tononga tofnade⁸ iamnan þegar⁹ þeir hallða¹⁰ fylgð. [en adr get huær heim til sin þegar tonongr get til bordz.¹¹ [þar til gax han oc fylgðar¹² horn huart sem fylgð heilde zleiri eða zære.¹³ svo gax han oc at lata bera bolla horn¹⁴ [vm tuældum¹⁵ at Olazs minni [vm iolum¹⁶ þegar¹⁷ er mungat [veri inni¹⁸ ax þeim dryk sem tonongi¹⁹ [þidir þa tilzællilegaxt vera.²⁰ En um þær spectir²¹ oc síðsemb²² sem han skipadi²³ innan hirdar þo at han tofte uid morgu uftiltu²⁴ þa er þat þeim²⁵ einum funnikt²⁶ sem hans salo²⁷ ombuni²⁸ [þat er var herra Ihesus Christus.²⁹ Nu er su en zyrsta reftarbot sem³⁰ Magnus tonongr gezr³¹ [hird sinni og handgengnum monnum³² at han stadzæsti³³ þær reftarbotr³⁴ er [þalon tonongr³⁵ [zader hans³⁶ gax um sina dagha æ meðan þeir hallða þat [uid han³⁷ sem þær haza³⁸ honum tet.³⁹ en þat er [hin mæsti⁴⁰ goduili [oc æztirlæte⁴¹ [með audtuædre lyðni⁴² bæde [uttan landz oc innan.⁴³ openberlega oc lornilega. [með ubrigðilegre pionofstu.⁴⁴ [en til þess iattar han ein- kanlega þessar reftar botr.⁴⁵ Snyrst at uphaxi⁴⁶ lendum monnum sinum at þo at slyssu madr haze valld izir lenz manz huskarle eða annar lendr madr þa skal han⁴⁷ engar neyningar⁴⁸ haza a honum⁴⁹ nema þær einar sem tonongr sealzr⁵⁰ bydr honum⁵¹ i⁵² brexi sinu. uttan svo flotar þarzer⁵³ bere til⁵⁴ at⁵⁵ alazlegha⁵⁶ þurzi [vm landzrens naudzsyniar at veria bradlega zirir⁵⁷ uvina arasum.⁵⁸ Sva oc ez almenni-

1) mala sals — E-L. 2) gezr — F. 3) [þui at — F. 4) þa er — D. E. G-L. 5) at — mgl. F. 6) [verdi þeim mun — E. ollu — mgl. G. H. I. 7) slyði — C. D. 8) toft — F. 9) er — E. I. 10) heilde — C. D. 11) [mgl. — E-L. 12) [þ. t. gax h. oc fylgðarmonnum — D. [Sva gax han oc fylgðar — G. H. 13) [mgl. — E. F. I. K. L. [sættas efter tilzællilegaxt vera, ved (20) — G. H. 14) horn — mgl. F. 15) [á tuældit — F. [mgl. — E. I. 16) [vm iot — D-L. 17) þa — E-I. 18) [er inni — E-L. almennilega — tilf. D. 19) honum — K. L. 20) [titar — F. G. H. K. L. Her indskyde G. H. Stykket Sva gax hann of . . . zære. 21) settir — E. I. 22) síðsembir — C. I. síða semdir — D. oc síðf. — mgl. E. 23) sta(z)r — tilf. E. I. 24) Saal. rettet efter C. D. uftiltu — A. vanftiltu — I. 25) þeim — mgl. E. 26) funnikast — E. 27) [at — E. 28) ombuni — C. D. ombon tati ax — E. 29) [var: um herra Ihesu Christo — E. en um þær &c. — mgl. F. G. H. K. L. of þat mego (marger — tilf. E) floregemenn sanna at hann gax margar reftarbetur godar — tilf. E. I. Herefter nyt Cap. i E. G. H. I. 30) hinn virdutigi — tilf. I. 31) gax — D-L. 32) [hirdmonnum sinum oc handgengnum monnum — E. H. I. [hirdmonnum sinum — F. 33) stadzæstir — C. D. F. 34) allar — F. tilf. — G. H. 35) [mgl. — E. 36) [mgl. — I. K. L. 37) [mgl. — E-L. 38) hozðu — E. I. 39) heitit — E. G. H. K. L. 40) [annar mestr — E. 41) [mgl. I. 42) [mgl. — E-L. 43) [mgl. — F. G. H. K. L. 44) [m. vbr. hollozto — D. [i vbr. pionofstu — G. H. [obrigðiligri pionofstu — I. [mgl. — F. K. L. 45) [En til þessa iattar hann einkanlega þessar reftarbotr hird sinni of handgengnum monnum — C. D. [En her til iattar h. einf. þ. r. b. hird sinni allri — E. I. [En her i moli gax hann þ. r. b. — G. H. [mgl. — F. K. L. 46) gezr hann — tilf. F. G. H. K. L. 47) han — mgl. H. 48) neyndir — F. 49) þeim — F. 50) sealzr — mgl. E-L. 51) honum — mgl. D. 52) með — D. 53) naudzsyniar landzrens — E. nõðsyniar — F. G. H. K. L. 54) um landzrens þarzir — tilf. G. H. 55) eðr — I. 56) bradlega — E. G. H. um landsrens naudzsyniar of bráðliga — I. 57) [at vera zirir — E. [vm landzrens nõðsyniar eða (vid — tilf. K. L) — F. K. L. [at ueria zyrir — G. H. I. 58) azrasom — C. aras — D.

legar næzndir¹ eru.² þa stulv hústarlar³ með þeim lendum manne⁴ þara sem þeir eru⁵ a hendi buner⁶ [eþ þeir þara.⁷ nema tonongr⁸ skipi annan veg. svo oc eþ tonongr⁸ madr einhuerr brýtr log a⁹ lenz manz hústarle. þa skal tonongr eighi iatta honum pionoflu¹⁰ þyr en [bott er¹¹ við¹² hin adr. þat lætr¹³ oc tonongr¹⁴ þui¹⁵ þylgia at þo at hin þorna hirdskra uattade svo þyr¹⁶ at lendr madr skulldi eigi haza meira aþ veizlu sinni en þa veri [xij. manadom þaret¹⁷ er han stildizt uid tonong. [þa skal han nu haza alla veizlu sina huern tima a .xii. manadom sem han stilst uid tonong¹⁸ með¹⁹ godu orloze [til tuisætis.²⁰

Um Kettarbotr stallara.

- 49 Þessar Kettarbotar gaz [Magnus tonongr²¹ stallarom sinum. at [þegar sem þeir haza eigi þylsu²² aþ honum.²³ þa stulv þeir tata²⁴ i reidum²⁵ þeningum .xv. mertr aþ²⁶ tonongr garde þo at þat vere eigi svo²⁷ greidlega²⁸ styrtr i hinni þornu hirdskranu.²⁹ þat let han of þylgia at þeir (stulv) haza³⁰ tvæn klæde [með gram stinum³¹ þeir³² sem með honum³³ ero um iol.³⁴

Kettarbotr merkismanna konungs.

- 50 [Þessar Kettarbotr³⁵ gaz [Magnus tonongr³⁶ [merkismanne³⁷ sinum at³⁸ þo at su en þorna³⁹ hirdskra vattade⁴⁰ [svo þyrtr at han⁴¹ stuldi hava.⁴² .x.⁴³ marka veizlu. þa geþr⁴⁴ han merkismanne⁴⁵ iamnan⁴⁶ [hædan aþ þirir sændar sater seal(x)þ sine oc hirdarinnar at han skal haza⁴⁷ [stila veizlu oc rett⁴⁸ sem [lendr madr oc stallare⁴⁹ [oc iamnan hava⁵⁰ seff nest stallara.⁵¹ þat [þæuir tonongr⁵² oc iattad⁵³ merkismanne sinum at han skal enga stodu halda þui at han skal þylgia tononge [huert

1) næzningar — C. D. E. G. H. K. L. mgl. — I. 2) a — tilf. E. 3) þeir — F. G. H. K. L.
 4) Senere rettet fra manne til monnum — D. monnum — E. I. 5) [þa eru þeir — F. G. H. 6) bundnair — C. D. F-L. bunnir — E. 7) [mgl. — E-L. 8) þeir — F. K. L. 9) einom huerium — tilf. E. einhverjum — tilf. I. 10) hirduist — K. L. mgl. — F. 11) [han hæzr bot — E. 12) með — E. G. H. 13) let — E-H. K. L. 14) Magnus tonongr — E. G. H. I. hann — F. K. L. 15) þui — mgl. E. F. K. L. 16) þyr — mgl. E. 17) [xij. manadir þarnir — K. L. 18) [tilf. ester D. G. H. mgl. i A og de Övr. 19) hans — tilf. F. K. L. 20) [til tuisætis — E. H. 21) [hann — F. K. L. 22) [þeir sem haza eina þylsu — E. 23) tonungi — E. G. H. I. 24) aþ honum — tilf. G. H. K. L. 25) reidu — C. D. E. F. G. I. K. L. 26) i — F. 27) [sua — mgl. H. 28) giorlega — C. greinitiga — E. 29) þra — F. hirdskra — G. H. K. L. 30) tata — E. I. inn tata — G. H. K. L. 31) [m. gramstinum — E. [mgl. — H. 32) aþ þeim — tilf. F. [mgl. — K. L. 33) tonungi sinum — E. I. tonungi — F. G. H. 34) jotom — C. 35) [Þessa rettir bot — D. 36) [hann — F. G. H. I. 37) mertis monnum — F. K. L. 38) oc — D. mgl. — ß. 39) [sem — E. 40) vattar — E. 41) mertis madr — E. 42) [honum — F. K. L. [honum þyrri — G. [þyrre — H. 43) þim — H. 44) gaz — E-L. 45) honum — E. G. H. K. mgl. — L. 46) iamnan — mgl. E-L. 47) [hædan aþ þ. stila sine sændar sater of hirdarinnar at hann st. haza — I. [mgl. — F. G. H. K. L. 48) [veizlu oc rett — D. [stilan rett — E-L. 49) [lendir menn of stallara — C. D. I. [lendir monnum of stallorum — F. G. H. K. L. 50) hava — mgl. K. L. 51) stallarom — C. D. F-L. [mgl. — E. 52) [hæzir hann — F. 53) [gaz han of — K. L.

sem han fær¹ utan garðz² oc annar³ sa stutillsuæin sem stodu hælðr oc ei⁴ byðr
þyld [æda vord⁵ þan dagh [æda mæiri men eru ner⁶ tonongi at metordum æda nazn:
botum.⁷ en þa hinir ut i þra sem adr var strað.⁸

Rettarbóte stutillsuæina.

Þessar Rettarbótr gaz Magnus tonongr stutillsuæinum sinum um þram þær⁹ sem 51
han hæuir gezet¹⁰ hirdmonnum.¹¹ fyrst¹² at þeir .ij. sem stodu hallða¹³ stulo ædi
stary háza þirir stenting.¹⁴ nema [þær væizlur se at¹⁵ tonongr¹⁶ sealyr¹⁷ late¹⁸ þeim
til sægja at stentia æda odrum¹⁹ stutillsuæinum oc se þo a tonongs²⁰ kostnade²¹ bæde
at²² mat oc dryk. Sva stulu oc stutillsuæinar sitia inztir a hirdpall²³ um iol. Luta skal²⁴
æz²⁵ til [huers dags at þiona²⁶ i²⁷ hafæte með stentia þeim²⁸ hozðingium sem þa
eru með tononge. [þary²⁹ oxtar³⁰ en um sin þa heui³¹ lutan³² a³³ nyungum³⁴ þegar
um er þaret. en³⁵ ædi stary stulu þeir háza [þirir stenting³⁶ um iol nema tonongr
late þeim til sægja. [þui at hans bodskap æigu þeir at halda utan landz oc innan
honum til semdar oc uidrlemilegrar þionofu.³⁷

Rettarbóte hirdmanna.

Þessar Rettarbótr³⁸ gaz [oc Magnus tonongr³⁹ hirdmonnum sinum at þeir stulo 52
tala uid torono⁴⁰ sværði tonongs⁴¹ sealyz⁴² ez þat er⁴³ ner. þa er þeir gerazt
hirdmen. Sva oc at tonongr skal⁴⁴ minnazt uid þa [sidan er⁴⁵ þeir hava eid svoret
oc lendir men oc aller adrer hirdmen [ut i þra⁴⁶ [með þeim⁴⁷ hette⁴⁸ sem adr vattar
i hirdskranne.⁴⁹

Um niofu er borin er til hirdar konungs.

Sva iattadi⁵⁰ oc.⁵¹ [Magnus tonongr⁵² hirdmonnum sinum. gestom oc tertiz 53

1) [mgl. — E. er — G. H. K. L. 2) of innan — tilf. E. æda innan — tilf. F-L. 3) annar —
mgl. E-L. 4) ei — mgl. G. H. 5) [mgl. — E. I. 6) nere — C. D. 7) þa gange þeir hanom nester
sem hester ero at metordom — tilf. D. 8) flitt — C. sagt — D. [mgl. — E-L. 9) þat — F. 10) oflum
— tilf. C. E. 11) sinum — tilf. G. H. K. L. 12) at upphæui — tilf. E. 13) hallða(!) — mgl. C. 14) þirir
stenting — tilf. ester de Övr. mgl. — A. 15) er — C. D. [tonongr hallði þer væizlur sem — E. [þa er tonongr
hezir væizlur þær er — F. 16) þan — E. F. 17) sealyr — mgl. E-L. 18) late — de Övr. 19) odrum
— tilf. ester C. D. F-L. mgl. — A. E. 20) hans — E. 21) koste — E-I. 22) með — E. 23) hirdmanna
pöllum — E. hirdpöllum — I. 24) tua — tilf. D. 25) þeim — tilf. E. I. stutillsuæinum — tilf. F. G. H. K. L.
26) [huers da da þionofu. at þiona(!) — F. 27) þyrir — G. K. L. 28) monnum of — tilf. F. 29) of
— tilf. G. H. K. L. 30) þa nyung at háza — tilf. G. H. 31) hæze — D. 32) lutan — mgl. I.
33) æz — F-K. at — L. 34) njuu — F. G. H. K. L. 35) [mgl. — E. 36) [mgl. — E. I.
37) [mgl. — F. G. H. K. L. 38) [þa rettarbot — C. D. P. 39) [þann — F. K. L. 40) of — tilf.
I. P. 41) hans — E. F. 42) sealyz — mgl. D. E. F. 43) þær — tilf. D. 44) sealyr — tilf. G. H.
45) [er — F. [sidan — G. H. K. L. 46) [mgl. — F. 47) eidþaz of — tilf. D. 48) [mgl. — E. G.
H. I. K. L. 49) [eptir þvi sem þyrir segir — F. 50) iattar — C. D. F. P. vattade — H. 51) oc —
mgl. — F. þia virdulegi — tilf. E. virdulegir — tilf. I. 52) [þann of — F. [Magnus ton. son hafonar ton-
ungs — K. L. einfantiga — tilf. C. D. I. P.

svœinum at¹ allar þær sætir of zriðboðr² sem þeir gera skal konongr sealzr [hæza oc³ tala [sem honum lifar⁴ ættr⁵ loghum oc⁶ missun. en um þægnilldi eða⁷ onnur stormeli. þa stulu þo⁸ konongs [slyssu men⁹ tala¹⁰ zæstur oc vorzlr¹¹ ættr logum. Sva oc ez [handgengin madr spyr¹² herfogu¹³ zyr en konongr sealzr oc [zirir lætr¹⁴ þegar heimili sit [oc ber kononge niofn¹⁵ til lijs giæzlu¹⁶ [oc lætr síðan zirir þetta sit godz.¹⁷ þa skal konongr¹⁸ ættr giallda.¹⁹ [En sa sem þui²⁰ lætr²¹ i vzribi²² [at han²³ uil zyr bera²⁴ logunautum sinum niofn²⁵ en hialpa [bui sinu²⁶ eða²⁷ laupoyri. þar²⁸ skal konongr²⁹ ættr giallda þridiung. [en annan hird. þridia sa³⁰ sem niofn var³¹ boren. Sa handgengin madr sem³² verdr zirir þeim ortymla sarom at han missir [handar eða zotar.³³ synar eða hoyrnar. mals eða viz [eða minnis³⁴ eða zær þau³⁵ lemstrar sar zirir konongs saler at³⁶ han se síðan [æigi lidzot.³⁷ þeim manne [er konongr stylldir³⁸ at za³⁹ heimilis hus [at han se æigi síðan þurz- ande annara manna.⁴⁰ [Sva er oc meillt með off handgengnum monnum att ez æin huerr verdr zirir sva mytilli zatost at han gerizt hialplaus ziri ælli saler eða van- hœilsu þa skal konongr oc hans logunautar hialpa þeim manne til klaufstrs. geze halza prouendo konongr en halza logunautar.⁴¹ Nu⁴² ez handgengin madr verdr hertekin [huart sem þat⁴³ er a heidnu lande eða tristnu⁴⁴ oc temr logunautr hans þar. þa skal [han lonsa ut logunaut sin⁴⁵ [æ medan honum vinz ze til.⁴⁶ en [síðan han⁴⁷ temr⁴⁸ hœim⁴⁹ [þa skal sa er lonystr var giælda⁵⁰ [upp ze allt þeim sem lonysti han.⁵¹ en þar sem hans ze þrytr þa scall konongr giallda halzt en logunautar halzt. [en sa sem æigi uil lonsa logunaut sin or hoztum ættr zongum þa er han or logu-

1) om — E. 2) zriðbrot — C. D. G-L. P. 3) [mgl. — F. G. H. K. L. 4) [mgl. — F. G. H. K. L. 5) með — F. G. H. K. L. 6) með — E. I. 7) of — E. P. 8) þo — mgl. E-L. 9) [menn — F. 10) a — tilf. D. E. G. H. I. 11) varzlu — D. 12) [handgengnir menn spyrja — F. 13) [anna — tilf. D. 14) [zyrir tala — F. 15) herfaugo — E. 16) [mgl. — F. of hans zorumonþis — tilf. C. oc hans zaurunonþi — tilf. D. E. G. H. I. K. L. P. 17) [of godz zyrir þat sama — F. 18) þat — tilf. F. K. L. honum — G. þat honum — H. 19) ez hann berr konungi niofn til lijs of gæzlu honum of hans zorumonþi — tilf. F. 20) þui — mgl. D. 21) zyrir lætr — E. G. H. hibili sin — tilf. C. D. E. H. I. K. L. herbergi sin — tilf. G. sit hæbili — tilf. P. 22) [Enn ez hirdmadr lætr þui hibjli sin — F. 23) [of — E. G. H. I. 24) gera — E. F. I. konungi edr — till. G. H. K. L. 25) nions — E. [at hann uil zyr gera niofn sinum logunautum — F. 26) [bunadi sinum — K. L. 27) of — E. 28) þat — C. P. þa — D-L. 29) honum — tilf. G. 30) [Saal. C. D. P. [en annan þridiung sa — A. [(en) annan laugonautar .iij. (þridiung — D) sa — E-L. 31) tit — tilf. de Övr. 32) er han — E. F. 33) [handa e. zota — E. 34) [mgl. — E. 35) han — E. 36) of — E. 37) [ver zær en ader — E. herzærr — F. K. L. 38) stylldr — de fl. [æ konongr — G. H. 39) þat — tilf. C. D. 40) [mgl. — F. K. L. 41) [mgl. — E-L. 42) Sva of — E. 43) han — E. 44) [mgl. — F. G. H. K. L. 45) [laugu nantr hans tenzaz of ez honum — F. 46) [æ medan ze hans vinz — E. [ez ze vinz til — F. [ez ze vinz honum til — G. H. [ez hann hezir ze til — K. L. 47) [ez hann — F. [síðan er sa — G. [síðan sa — H. [ez sa — K. L. 48) temz — H. 49) j brott — H. 50) [er lenstr var gialldi — F. G. H. K. L. 51) [hinum aptr ze annat iazngott sem han lonysti han með — E. [upp ze þat allt sem hann var lenstr með þeim er hann tensti — F. K. L. [aptr ze þat [s. h. v. t. með þ. er h. tensti — G. H. [upp ze þat allt þ. er hann tensti — I.

noyti.¹ Nu [ber svo til at madr zinnr² zadur sin i bardaga eða sun sin eða brodur of þer holpet þeim.³ þa skal engi þeim [mein gera⁴ þyr en⁵ með tonongs rade. en þo at [svo bere til at⁶ tonongr vili eigi at han se innan hirdar eða logunavtar [vili eigi þirir einna hueria naudsýnia⁷ sater.⁸ þa skal han þo grid brot⁹ haza [med þui at han þel þyrft¹⁰ grid az iamnstýldum manne ser.¹¹ nema han haxe¹² þau vert gort¹³ [annat huart til tonongs sealzs eða handgenginna manna. oc¹⁴ svo se openber.¹⁵ at [monnum se ei hazanda han¹⁶ innan hirdar. Sva [haza oc handgengnir men aller iattad með tonongs rade. at¹⁷ huerr sem hirdmadr gerizt skal lufa¹⁸ oyri silzrs til hirdmanna prouendu at upp halldezt [salu messa¹⁹ þirir sal framþarenna²⁰ logunauta sinna²¹ oc sealzs hans²² [þan tima sem þess²³ þarz. en annan oyri þurzandum logunautum sinum²⁴ at þui minna [þurzi þeir til at læggia²⁵ sem adr hava greit²⁶ þan tima sem þurzandum skal²⁷ til klauftr²⁸ hialpa. en gestir oc fertisvæinar [stulu læggia²⁹ [hallþan oyri³⁰ [til huers þessa³¹ sem adr er sagt til sinna logunauta oc gae³² þes aller at gera³³ þetta med godom greidstap. þui at [fram tan þar at toma i einum huerium stad iammylit³⁴ [sem eigi er tilþællilegare.³⁵ [er oc varla svo þatvft³⁶ gilldi i landenu at ei have nokora samgreizlu livandum oc framþorum³⁷ til hialpa.³⁸

At Hirdskra se upp lesen i hucrium iolom þirir handgengnum monnum.³⁹

Sua⁴⁰ er oc stadþastlega tælit innan hirdar [az ollum handgengnum monnum⁴¹ 54 með tonongs þorsio oc rade⁴² at i⁴³ hucrium iolom skal alla hirdstra⁴⁴ up⁴⁵

1) [mgl. — E-L. 2) [zinnr madr — G. H. K. L. 3) honom — D. E. 4) [mein gera eða granda — C. D. I. [granda — F-L. 5) [nea — E. 6) [mgl. — F. G. H. K. L. 7) vandræða — C. vandræa — D. 8) [mgl. — F. G. H. K. L. [vilia ei þirir einar hucriar sater — P. 9) brot — mgl. K. L. 10) heim þyrft — I. mgl. — D. F. G. H. K. L. 11) [mgl. — E. 12) nokur — tilf. F. 13) giör — F. unnit — G. 14) er — C. D. E. I. P. 15) [at svo se opinber til tonungs eða hans handgenginna manna — F. [til tonungs eða handgenginna manna — G. H. [at þat se opinbert til tonungs eðr hans handg. manna — K. L. 16) [han er ei hazande — E. [hann se ei hazandi — F. G. H. I. [monnum see hann ei hazandi — K. L. 17) [haza oc . . . iattad tonungi at — E. [ot — F-L. 18) gialda — F. 19) [salumessur — E-L. 20) framþaranda — E. 21) sinna — mgl. G. H. 22) sine — F. 23) [þegar han — E. [þ. i. f. hann — F-L. 24) sinum — mgl. E. 25) [tome a þa — D. P. 26) þeim — tilf. E. 27) þarz — E. 28) at — tilf. E. 29) [mgl. — G. H. til — tilf. D. E. H. I. 30) [svo aura — F. [stitt — K. L. 31) [til huaz — E. [til huars þeirra — F. [mgl. — K. L. 32) þui gegmi — G. H. aller — tilf. (.) D. 33) gere — D. 34) [fram tan þar einum hucrium stad toma iammitit — C. [fram t. þ. verða tætt iammytit i einum hucrium stad — D. [fram kann toma i einhveru stad iaznmitit — F. [þat kann fram at (ut — mgl. H) toma i einhucrium stad iaznmitit — G. H. K. L. [fram kann þui einhver toma i þann stad iaznmitit — I. 35) [þar sem ei er tilþællitigra — F. [þ. f. tilþællitig er — G. [þ. f. tilþællitig er — H. [at ei er tilþællitigra — I. 36) [ot varla er svo þatvft — F. I. [þ(v)iat varla er svo þatvft — G. H. [er of varla svo nokut — K. 37) framþarandum — E. F. H. I. 38) hialpar — D. E. G-L. 39) Ovrskr. mgl. A, tilf. efter C. 40) þat — E. 41) [mgl. — F. G. H. K. L. 42) [rade — E. [þorsio — F-L. 43) a — E. 44) oc — tilf. A, urigt. 45) ut — D.

lesa þeir¹ ollum² handgengnum monnum þá daga sem kononge þyktir til þallet³ oc han lætr [handgengnum monnum⁴ til blása. Sva langt skal lesa huern dagh sem [konongr uil⁵ oc þó svo at [ut se lesit⁶ at⁷ þrettanda dægi.⁸ en [at seinsta koste⁹ adr en handgengnir men tate orloz ættr iol [þeir eino.¹⁰ En huer handgengin madr er æi lemr til þessa tals. oc er han innan boar.¹¹ þá hævur han þeir gort þionofu sinni nema han þæ¹² konongs orloz till.¹³ þvi at [verða tan¹⁴ at han nyt¹⁵ einar: hueriar stundir til þess sem æigi se [vidrtomelegra eda nyttsamlegra¹⁶ en til þessa.¹⁷

Þu gezi gud os þessa alla¹⁸ þynfemd¹⁹ oc hæltræði [sua til nyttsamdar²⁰ at þora at varum herra Ihesu Christo verði²¹ til loz oc til dyrðar. kononge varom til traust oc sændar. sealgum²² os²³ til veraldlegra þarva²⁴ oc [æiligrar þarsældar²⁵ nu oc utan enda se²⁶ Ihesus Kristus með ollum os²⁷ gmen.²⁸

1) þeir — mgl. C. 2) ollum — mgl. D. 3) [þ. til þallet — E. [þidia til þallnir — G. H. I. 4) [þeim — G. H. 5) [kononge þidur til hœyra — D. [konungi þnift — E. 6) [ut se lesen — C. D. E. K. L. [oll se út lesin — F. G. I. [oll se upp lesin — H. 7) a — F. K. L. 8) jota — tilf. E. 9) [samlegra — E. [hit seinsta — F. G. H. [lengsta lagi — I. [at seinzta lagi — K. L. 10) [mgl. — E-L. 11) hirdar — F. K. L. 12) hævur — C. D. F-L. 13) till — mgl. E. 14) [vera tann — E.F. [þat tann vera — G. K. L. [tann at vera — H. 15) nytte — E. 16) [nyttsamligra — F. G. H. I. [naudþynligri — K. L. 17) naudfemd — tilf. L. 18) alla — mgl. F. K. L. 19) þidfemd — C. D. nyttsamd — E-L. 20) [sua til þidfemd — E. G. H. I. [off i nyt — K. [i nyt — L. 21) [e — G. H. K. L. 22) sealgum — mgl. F. Her ophœrer K, da Slutningen er bortskaaren. Ligeledes ophœrer I. 23) Her ophœrer F. 24) þarvinda — G. H. 25) [æiligrar þarsældar — G. H. 26) veri — E. I. 27) utan enda — tilf. (!) E. 28) Her tilfœier G som et eget Slutningscapitel følgende Uddrag af K. Haakon Magnussøns Retterbod for Island om haandgangne Mænds Anmasselser. Skipan þakonar kononghs. Sua þipadi uirðuligr herra þakon Noregs konongr. son Magnus konungs. at æz hirdmenn edr handgengnir menn tafa þrofastðomi æz lærdum monnum of stæzra konungs þegnum þar þeir til þyftups um veraldligar þesektir. þá ero þeir þialþagdir æz konungs þeonofu. of se þildir uid þrofastðomi. Enn huerr mugamadr er þat gœrir hedan æz. þat suara .iiij. orlogum of .gij. mortum konungi. of se þildir uid þrofastðomi. Enn æz lærdir menn. þeir sem þrofastðomi hafa briota lög æ konungs þegnum edr þrongua þeim með sakofnum edr saka giptum edr gera þeim annan þunga. þramarr enn þorn lög of cristinna laga lætr uattar. þæ sem samþykt er milli konungs of erþibþyftups. of þegnarir hafa þidan halðit. þá þeir þaud hann þegnum þeim þar til at suara edr undir ganga. þeir enn huarratueggu mála æni toma þeir konung edr þeir lögmann edr hirdþiora.

VI.
Retterböder og Forordninger.

1.

Kong Magnus Haakonssöns Retterbod om Tiende og Olafs-Skot.

Tunsberg 1267.

- Texten efter Perg. Cod. No. 31 oct. i den arnamagnæanske Haandskrift-Samling, med Haand fra omtrent Midten af fjortende Aarhundrede, den samme, hvormed *Bc* i Landsloven . . . *A.*
 Sammenholdt med en Vidisse af Haakon V i Perg. Cod. arnamagn. No. 58 qv. med Haand fra omtr. Midten af fjortende Aarhundrede . . . . . *B.*
 — med Arne Magnussöns Afskr. efter Cod. caps. Cypr. i Bartholiniana Vol. 3 (D) S. 811 fg. *C.*
 — — Perg. Cod. in qv. C. 22 i det stockh. kgl. Bibl. Haandskr. Saml. med Haand fra Slutningen af fjortende eller Begyndelsen af femtende Aarhundrede . . . . . *D.*
 (Codex er paa dette Sted meget forreven, og saaledes er i denne Rb. 2 Lacuner).
 — — nyere Tillæg, paa Papir, (Haanden fra Midten af sextende Aarhundrede) i Perg. Cod. in qv. C. 16 i det stockh. kgl. Bibl. Haandskr. Samling . . . . . *E.*

Mer er brex (er) Magnus konongr gæz allum Noregs monnum.¹
 Magnus [med guds misfun Noregs³ konongr⁴ sun halonar konongs sendir⁵ lærdom⁶ of lendom bondom of buþegnum [of allum adrum guds vinum of sinum⁷ þeim sem þetta brex sia edr hoyra⁸ quediu guds of sina. Forn rel ero til þess of [gudleg skipan⁹ of heilagra manna sæthningr¹⁰ vatta þede þeirra er i anduerdu heims¹¹ varo¹² of sua þeirra er æxtir [þa tomo¹³ at huær [kristin madr¹⁴ a retlega¹⁵ at gera [tiund sina¹⁶ æz allum rettom ætla þeim¹⁷ sem gud ler¹⁸ mannenom¹⁹ þessa heims til þess at han skal kaupar²⁰ þar med hin tiunda lut²¹ i himirili er madren var [i þyrstunni²² til skipadr²³ of sidan i þra spærdr²⁴ med þiandans²⁵ æggian. of²⁶ er sa sæll er þæt²⁷ gerir med goduilla en sa²⁸ vefall en²⁹

Jvfr. 1ste Bind Side 459.

1) Ovskr. mgl. *B. C.* Begyndelsen bortreven indtil i den 12te Linie — *D.* Om firrsta tynng — Ovskr. *E.*
 2) halon med guds misfun Noreg konongr hin koronade sendir ollum lærdom mannum of lendum bondom of buþegnum of allum adrum er Noreg konongs riti byggia. q. g. of sina. ver vilium at þer vittir. at ver saom of iguir lasom brex vgrdduleghe herra m. med guds misfun þadur vars hins karasta. med hangande hans infighti of vferdu j hveriu er sua vattar ord eptir orðde sem her seghir — tilf. *B.* 3) [mgl. — *C.* 4) hin koronade — tilf. *B.* 5) ollum — tilf. *B.* 6) mannum — tilf. *B.* 7) j Norighi — tilf. *C.* 8) [er Noreg konongs riti byggia — *B.* 9) [gudleggar skipanar — *B.* 10) skipanar — *B.* 11) heimssens — *B. C.* 12) varo — mgl. *B.* 13) [þeim varo — *B. C.* 14) [kristinna manna — *B.* 15) røtlegga — *B.* at ligva — tilf. *C.* 16) [tiundir sinar — *B.* røtlegga — tilf. *C.* 17) þeim — mgl. *B.* 18) gæz — *B.* 19) till ligz næringar of vidr ligz — tilf. *B.* 20) ser — tilf. *B.* 21) *Her begynnder D.* 22) [þyrsta — *D.* 23) skipadr — *D.* 24) þerdr — *C.* 25) diozulsins — *C.* 26) Nu — *B.* 27) tiundena — *B.* 28) hin — *B.* 29) er — *C. D.*

pui nættar.¹ En ver som brex halonar konongs zatur varð. þæt er han [let rita² til alrar alþydu i landeno of baud þæt sem ver vilium [en at stadþastlega³ haldez⁴ [zirir huern mun.⁵ at [men ranzfate⁶ hygdir sínar⁷ med flýnsamre⁸ ærtirleitan at ængi verði zirir logen af rangum sakar giptum. En þeir men er i hordome⁹ liggia. mandrapom [eda meineidum. skroloithnum¹⁰ eda adrum zerlegum lutum. of sannynnda men vilia æigi sueria zirir¹¹ at þeir se heradz hæzir. zirir vlydni¹² sater. of ero þeir¹³ sua hardnader¹⁴ i synndinni med zulri æeggian zianðans.¹⁵ at þeir vilia æigi med idran of stripta gange misbrot sin bota. þa flulu bonðr a flirlar¹⁶ þingum sinum læggia þa alla vtlæggha of vgilða zirir huærium manne. En ver sægium þa alla¹⁷ af ze of zrialse.¹⁸ lande of lausum oyri.¹⁹ of zære at læita ser landz annars. pui at æigi flulu þeir lengr²⁰ triftninni spilla i varo konongs riki. Eigi flulu þeir of [at lagum²¹ sua²² sitia [hedan af²³ at þeim verði æigi²⁴ ræzft²⁵ af vare hende en²⁶ at flitum vlnyttum²⁷ verða²⁸ sanner. of flerra²⁹ flal þeim vera til hæzndanna [hedan af³⁰ en þa³¹ varer. pui at mer meghom þæt [med æingan toft³² þola. þæt var of med godvilia domt³³ af allra manna hende of vidr³⁴ genget. at æzuenlega flal madr æzrir man gera þæning talen zirir tuitindi huært³⁵ en³⁶ þetra þillir i bui³⁷ at hæza en missa. of flulu hinir baztu bonðr i bygdinni³⁸ vid tala of flizti³⁹ sua sem⁴⁰ zyrstu var mælt. at .ij. lutir zære norðr til flirliu⁴¹ hins hælga Olazs konongs i Thronðeimi henni⁴² til vpgærdar. en thridiungr til hins hælga Halvardz [til Oslor.⁴³ Nu er þæt⁴⁴ bon vor of [sannr vili⁴⁵ at men gere retlega⁴⁶ tiundir sínar sem zyrri var mælt. Sua of þeir men er flil vita i florsyndum fladda vera þa gange til flripta sem flýndilegasta of bote vid gud of byflup⁴⁷ of prozasta hans⁴⁸ sem han hæzir til flipat. of ser vid zramlæidis at dryggia sua litamsens girnd⁴⁹ of þessa hærms hegoma at þer hæzer⁵⁰ zirir flom of flýrðing [i þessare verold en⁵¹ annars hærms æinl(i)zan⁵² vzagnad.⁵³ Sua of⁵⁴ gere men

1) Fra Begyndelsen: Magnus med gudz misund &c. — E. 2) [ritade — B. C. D. 3) stadþastlega — mgl. B. 4) [(en — tilf. D) stadþastligha halda — C. D. 5) [z. huærium manne — D. E. 6) [ranzfata — B. [men ranzfafade — C. 7) allar j landeno — B. 8) flýnsamra manna — B. 9) hordomom — B. C. 10) [flrog viltnum eðr meineidum — B. 11) þeim — tilf. B. med þeim — tilf. C. zirir — mgl. D. 12) sinnar — tilf. C. 13) þeir — mgl. B. C. 14) her — tilf. C. 15) diozulsino — C. 16) flirfla — B. C. E. flilra — D. 17) alla — mgl. C. 18) af — tilf. C. zribbi — E. 19) Her er atter et Stykke bortrevet i D; begynder igjen nedfr. ved (36). 20) sua — tilf. C. 21) [laungghum — B. [mgl. — C. 22) lenghi — tilf. C. 23) [mgl. — B. C. 24) flal æi . . . verða — C. 25) hedan af — tilf. B. C. 26) er — B. C. 27) ongtum lutum — B. C. 28) ero tunnir eðr — B. 29) flerra — B. 30) [mgl. — C. 31) þeim — B. 32) [zinga lund — B. C. 33) gort — C. 34) undir — C. 35) buyear — tilf. B. 36) er — B. C. Her beg. atter D. 37) i bui — mgl. B. 38) bygdum — D. 39) flipta — B. C. 40) j — tilf. B. C. D. 41) flirliu — mgl. B. 42) flirtiinni — B. 43) [mgl. — B. C. D. at .ij. lutir &c. — mgl. H. 44) þetta — D. 45) [zultomet bod — B. C. D. 46) rotelæggha — B. C. D. 47) byflupa — C. 48) hans — mgl. D. 49) girndir — C. litamstofla eðer girnd — E. 50) æi — tilf. D. 51) [þessa hærms oc — C. 52) æzrelgghan — B. D. eitiguan — C. 53) en annars hærms &c. — mgl. E. 54) of — mgl. B. D.

Olafs stot¹ of hins hælga hæluardar rofelega of tallum² a gud alz valdande³ of hin hælga Olaf tonong of [hin hælga⁴ hæluard⁵ of alla guds hæligha men til [mistunnar of⁶ arnadr ordz at mildr gud of mistunsamr⁷ zirirlate off saler of syndir of misgerdir.⁸ of late huerza af lande varo vefold þa sem langlega hezir a leghet. of geze off i staden ar gott⁹ frið of þagnad.¹⁰ en¹¹ annars heims [einlixa gleði¹² vltan enda. Amen.¹³

Datum Lunsbergis — Anno domini .m^o .cc^o

¹⁴a þiorda are tilis vars.¹⁵

2.

Overeenskomst mellem Kongen og Erkebiskoppen,

afsluttet i Bergen den 1ste August 1273. Med Pave Gregorius den Tiendes Stadfæstelse, dateret Lyon den 26de Juli 1274.

Efter den ved den pavelige Archivar Marini besørgede Afskrift af Originalregesten i det vaticanske Archiv; sammenlignet med Astrykket i *Th. Torfæi hist. rer. Norv. P. IV. p. 354–357.* astr. i *Diplomatarium Norvegicum I. Saml. S. 52–59.*

Gregorius episcopus &c. [Johanni] archiepiscopo Nidrosiensi &c. Cum a nobis petitur quod iustum est et honestum tam vigor equitatis quam ordo exigit rationis ut per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Exhibita siquidem nobis tua petitio continebat quod orta dudum inter te tuo et episcoporum ac aliorum prelatorum regni Norwagie quorum metropolitanus existis nomine ex parte una ac carissimum in Christo filium nostrum M[agnum] regem Norwagie illustrem ex altera super eo quod rex ipse et progenitores sui nonnullis tam tue quam aliarum ecclesiarum eiusdem regni libertatibus et immunitatibus ac privilegiis derogarant et officiales eiusdem regis de causis ad ecclesiasticum forum spectantibus cognoscebant in derogationem ecclesiastice libertatis quidquid¹⁶ te ac prefatos episcopos et prelatos quamquam ab eo nulla teneatis regalia ad exercitum indictum ab ipso evocabat pro sue libito voluntatis ac quod rex ipse quamdam piam ordinationem quam clare memorie Magnus rex Norwagie predecessor suus super exhibendis

¹) Olafstoll sin — C. Olafs stot — D. ²) aller saman — tilf. B. ³) oc hans signada modor jungheru Mariu — tilf. C. ⁴) [sancte — C. ⁵) of hin h. Olaf &c. — mgl. E. ⁶) [mgl. — B. ⁷) Fra mistun til Enden er borte i B. ⁸) varar — tilf. C. ⁹) af þis oc lande oc — tilf. C. ¹⁰) þarfeld um aldr varn oc geze — C. þorsfeld — D. ¹¹) oc — C. D. ¹²) [eiligvan þagnat — C. D. ¹³) Amen — mgl. C. D. ¹⁴) Saaledes A, hvor man tydeligen seer, at Skriversen har ladet Rum aabent for de paafølgende Tal i Aarstallet. Tierne og Enerne mangle ogsaa i C, men om der er noget Rum aabent, lader sig ei afgjøre. .m. cc. lxxv. — D. Tierne og Enerne mangle som i A, men uden noget aabent Rum — E. ¹⁵) Efter Dateringen tilf. som et Anhang: Item at huer cristin mader aa rettiga af giera tiunda sin aff ollum rettom affle tessu heims oc er saa sell er thet gierir met goda villia En saa vefgall er thet neittar — E. ¹⁶) maaskee rettore quod.

coronis regum Normagie cum decedunt in signum subiectionis memorate ecclesie Nidrosiensis denegabat indebite observare et quibusdam aliis articulis materia questionis. demum post diversos super premissis processus habitos et tractatus mediantibus bonis viris prefatis quoque episcopis et prelati ac canonicis eiusdem ecclesie Nidrosiensis nec non baronibus ipsius regni in hoc consentientibus inter vos super hiis amicabilem compositionem intervenit nostro super hoc beneplacito reservato prout in literis inde confectis dictique M[agni] regis et tuo ac eorundem episcoporum et baronum sigillis signatis plenius continetur. nos itaque tuis supplicationibus inclinati compositionem ipsam sicut rite sine pravitate ac provide facta est ratam et gratam habentes illam auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. ita tamen quod tunc demum huiusmodi confirmationis pagina robur obtineat cum prefatus rex infrascripta que in hiis adicienda et declaranda decernimus plene ratificaverit ac duxerit acceptanda. Videlicet quod si eundem regem vel illos qui ei in regno Normagie successerint manifeste contra huiusmodi compositionem venire contigerit et tu ac tui successores de consilio eorundem suffraganeorum in Normagia consistentium vel maioris partis ipsorum si forte omnes requiri nequiverint vel consentire recusaverint requisiti regem ipsum sive ipsius successores duxeritis requirendos ut pro eo quod compositionem ipsam non servaverint super hoc satisfaciant competenter idque ipsi denegaverint efficaciter adimplere. tu et ecclesia Nidrosiensis ius in electione et subiectione regis et regno¹ Normagie quod ante compositionem huiusmodi habuistis recuperetis eo ipso et ad eum perveniatis statum in quo tempore huiusmodi compositionis eratis. tu vero et successores ac suffraganei tui si contra compositionem veneritis supradictam et eidem regi et suis successoribus satisfacere super hoc negaveritis debite requisiti a iure libertatis quod tibi in centum et eisdem suffraganeis in quadraginta hominibus idem rex concessit cadatis omnino compositione ipsa quoad alios articulos in suo robore nichilominus duratura. Si autem super aliquo articulorum in eadem compositione contentorum contigerit dubitationem aliquam suboriri. ad declarationem illius due persone ydonee videlicet una a rege prefato alia vero a te vel vestris successoribus eligantur que si demum super hoc nequiverint concordare tertiam advocandi ad id personam liberam habeant potestatem et valeat quod ab eis vel duabus earum fuerit declaratum. Quod si ex aliqua iusta causa oportuerit regi Normagie qui pro tempore fuerit dari tutores seu etiam curatores et id per electionem fieri debuerit tu et successores tui unicam et primam vocem in electione tutorum et curatorum huiusmodi habeatis. In articulis quoque aliis quibus in literis compositionis prefate contentis quedam declaranda quedam vero

¹) Maaskee rettere regni.

providimus adicienda eisdem. tenores literarum ipsarum cum additionibus et declarationibus huiusmodi facientes presentibus annotari qui tales sunt.

"In nomine patris et filii et spiritus sancti amen. Ut certitudo presentium det veram in perpetuum et evidentem memoriam preteritorum sciendum est quod cum venerabilis pater Johannes dei gratia nidrosiensis archiepiscopus fuisse ad regimen nidrosiensis ecclesie superna dispositione vocatus reversus a sede apostolica munere consecrationis recepto tamquam sponse Christi in parte sollicitudinis fidelis procurator effectus incepit inquirere prout scivit et debuit de iuribus et libertatibus et privilegiis ad eam pertinentibus et cognovit sibi fuisse in predictis omnibus per obreptiones contrarias multipliciter derogatum iuri comuni videlicet quia¹ cause fere omnes ad ecclesiam pertinentes per exactores et balivos laicos ex parte regni secundum leges patrie scriptas vel consuetudines pretermisiss² iure canonico et ecclesiasticis iudiciis tractabantur libertatibus [quia nullos³ homines liberos obtinebat nidrosiensis ecclesia exceptis illis qui in curia archiepiscopi et in fabrica ipsius ecclesie continue laborabant. privilegiis siquidem omnibus sibi a quibuscumque concessis detractum fuerat multipliciter ut creditur non utendo et precipue privilegio a Magno quondam ut dicitur rege Norwegie in ea parte qua continebatur quod presatus rex devovit⁴ se et regnum suum beato Olavo regi et martiri et in signum perpetue subiectionis precepit coronam suam post decessum suum et omnium in regno sibi succedentium offerri presato martiri Nidrosie in ecclesia cathedrali nec non et cuidam constitutioni antique patrie forte per eundem Magnum edite que innuit reges Norwegie debere eligi et in electione archiepiscopum et episcopos regni inter ceteros electores vocem precipuam obtinere. Tandem receptis literis apostolicis pro congregatione concilii generalis inter cetera continentibus quod unusquisque prelatus notaret articulos quos in sibi commisso regimine reformatione et⁵ correctione perpenderet indigere deliberavit predictus pater archiepiscopus presatos⁶ articulos quamquam⁷ correctione dignos Romano pontifici presentare.⁸ Verumtamen [quia ex⁹ hiis posset discordia inter regnum et ecclesiam provenire multis animabus et corporibus nocitura presatus pater archiepiscopus prius ipsos domino Magno dei gratia illustri regi Norwegie explicavit¹⁰ supplicans ut inter se de predictis taliter ordinarent quod cederet ad honorem dei omnipotentis et utilitatem [ecclesie animarum¹¹ ipsorum et totius sibi commissi populi ad¹² salutem. Verum licet predictus dominus rex assereret sufficientes rationes ad respondendum presatis articulis se habere si super hiis coram iusto iudice duceret¹³ contendendum et maxime contra electionem et oblationem corone de quibus viz posset probari nidrosiensem ecclesiam pos-

¹) quod — Torf.   ²) tilf. est. T.   ³) [quod multos — T.   ⁴) donavit — T.   ⁵) et — tilf. est. T.
⁶) predictos — T.   ⁷) tanquam — T.   ⁸) prenunciare — T.   ⁹) [quoniam de — T.   ¹⁰) explicat — T.
¹¹) [ecclesiarum — T.   ¹²) ad — mg'. T.   ¹³) mgl. — T.

sessionem pacificam habuisse et novum genus exactionis videri poterat illud ab eo exigi quod non fuerat hactenus attemptatum¹ vel consuetum et precipue quia² de subiectione regni sui agebatur quod ipse [post patrem³ et antecessores suos assererat se iure hereditario liberum suscepisse et sic illud proponit per dei gratiam suis heredibus et successoribus dimittere⁴ liberum et quietum. verumtamen ex solite benignitatis affectu quem ad honesta queque et maxime circa matrem nidrosiensem ecclesiam hactenus habuit et⁵ habere dinoscitur volens eam fore sibi pacatam et amplioribus libertatibus et privilegiis suis temporibus decorari tamquam pacis amator et cultor iustitie post multos tractatus hinc inde habitos super predictis interveniente consilio et assensu⁶ episcoporum baronum et canonicorum nidrosiensium et aliorum plurium⁷ duxit componendum predictus rex illustris cum domino⁸ archiepiscopo anno domini M^o CC^o LXX° III° in festo sancti Petri ad vincula in civitate Bergensi in hunc modum.

Videlicet quod predictus archiepiscopus pro bono pacis et comodo ecclesie et animarum procuranda salute renuntiavit nomine nidrosiensis ecclesie pro se et successoribus suis canonice intransibus in perpetuum omni iuri si quod in predicta electione regum subiectione seu oblatione corone habebat vel habere poterat tam in petitorio quam in possessorio ratione⁹ dicti privilegii seu legis vel quocumque alio modo sibi competere videretur [omnibus aliis iuribus ad ecclesiam spectantibus que in legibus patrie continentur et ecclesiarum privilegiis semper salvis¹⁰ dummodo supersit aliquis qui legitime possit et debeat iure hereditario succedere. si vero nullus inveniatur successor legitimus archiepiscopus et episcopi inter ceteros nobiliores et discretiores regni¹¹ electores in electione [tantum voces primas et potissimas¹² obtinebunt.

Prefatus autem dominus rex renuntiavit pro se et heredibus et successoribus suis in perpetuum omni iuri siquod in auditione [examinatione determinatione¹³ causarum ad ecclesiam spectantium hactenus habuerat. inhibens firmiter universis exactoribus et legiferis regis tam propinquis quam remotis [tam presentibus quam futuris¹⁴ per totum regnum ne de ipsis causis presumant iudicare vel pretextu alicuius consuetudinis quam retroactis temporibus habuerat predictus dominus rex vel habere visus fuerit se aliquatenus intromittant sed per iudices ecclesiasticos tales cause decetero libere dirimantur ut sunt he. omnes cause clericorum quum¹⁵ inter se litigant vel a laicis impetuntur. matrimoniorum. natalium. iurispatronatus. decimarum. volorum. testamentorum maxime cum¹⁶ agitur de legatis ecclesiis et piis locis et religiosis. tuitio¹⁷ peregrinorum visitantium limina beati Olavi vel aliorum sanctorum et eorum cause.¹⁸ item profa-

1) acceptatum — T. 2) quoniam — T. 3) [per parentes — T. 4) post se — tilf. T. 5) adhuc — tilf. T. 6) consensu — T. 7) proelium — T. 8) domino — mgl. T. 9) nomine — T. 10) [mgl. — T. 11) regis — T. 12) [tum votum primum — T. 13) [mgl. — T. 14) [mgl. — T. 15) quando — T. 16) quando — T. 17) tuitio — T. 18) causa — T.

nationum¹ ecclesiarum sacrilegii. periurii. usurarum. symonie. heresis. fornicationis. adulterii et incestus [et omnes alie que ad forum ecclesiasticum possent de iure comuni quoquomodo spectare.²

Item denuo concessit dominus rex et firmiter [observari precepit³ quod a predecessoribus suis est concessum scilicet ut semper licitum sit archiepiscopo et episcopis in capellis a regibus fundatis vel dotatis sicut et in aliis capellis sue provincie instituire ydoneas sine ipsorum et aliorum laicorum assensu vel presentatione personas.

Item concessit quod in electionibus⁴ episcoporum vel abbatum nidrosiensis provincie nulla vis nulla potentia nulla auctoritas regis vel principis interveniat nec favore ipsorum⁵ quisquam officium ecclesiastice prelationis obtineat [sed ille preficiatur⁶ quem ipsi ad quos electio pertinet vacanti ecclesie scientia et moribus iudicaverint aptiorem.

Item denuo concessit quod regibus non liceat approbatas patrie leges et scriptas⁷ et penas pecuniarias sive in clericis sive in laicis contra antiquam consuetudinem in ecclesiarum seu clericorum dispendium immutare.

Item quod liceat archiepiscopo et eius successoribus emere aves girofalcones⁸ astures⁹ et griseos sicut ab antecessoribus suis est hactenus observatum.

Item annuit et concessit quod in dandis decimis de terris et mansionibus suis reges¹⁰ omnino sequantur canonicas sanctiones.

Item quod triginta leste farine mittantur ad Hølandiam ex parte domini archiepiscopi quum¹¹ sibi visum fuerit illis presertim temporibus quibus id patrie patietur ubertas propter hoc in aliis rebus [portandis ipso archiepiscopo¹² licentia non negata.

Item concessit dicto archiepiscopo vectigalia de una navi singulis annis de Hølandia ad suam dioecesim veniente [quia hoc in litera sua¹³ continetur.

Item concessit denuo et mandavit omnes peregrinos limina beati Olavi et aliorum sanctorum visitantes devotionis causa tam advenas quam indigenas [sive guerre tempus sit sive¹⁴ pacis in eundo et redeundo firma securitate potiri. qui vero inventi fuerint ipsos indebite molestare iuxta quod culpa requirit per iudicem ecclesiasticum pena debita castigantur [et ad parendum iudici ecclesiastico per regem et eius ballivos seu officiales si necesse fuerit compellantur.¹⁵

Volens autem insuper predictus dominus rex ecclesiam nidrosiensem amplioribus beneficiis quam huc usque habuerat suis temporibus honorare¹⁶ domino archiepi-

1) possessionum — T. Saal. ogsaa Overeensk. af 1277 s. n. f. S. 464. 2) [mgl. — T. 3) [obsignari mandavit — T. 4) electione — T. 5) præpositorum — T. 6) [nisi — T. 7) sine consensu episcoporum et sapientium consilio — tilf. T. 8) grafalcones — T. 9) astures — T. 10) leges — T. 11) quando — T. 12) [precandi ibi — T. 13) [prout in litera sua super hoc — T. 14) [cum d. querere tempus sit tum(?) — T. 15) [mgl. — T. 16) honestare — T.

scopo et suis successoribus pro se et suis heredibus in perpetuum centum homines ab expeditionibus regiis et vocationibus et [a tractione¹ navium et specialiter de tributo quod vulgariter Leydanger appellatur concessit liberos et immunes ita quod quidam ex hiis centum qui Scutelesvenar appellantur a predictis sint immunes cum duabus aliis personis quas ipsi ad hoc de sua familia duxerint eligendas. ceteri vero cum secunda persona predicta gaudeant libertate.

Item cuilibet episcoporum videlicet Osloensi Bergensi Stavangrensi Hamarensi secundum modum predictum concessit homines quadraginta nisi forte domino regi archiepiscopo et episcopis propter gravem rei publice necessitatem [et evidentem et manifestam² vel regni defensionem visum fuerit aliter expedire [ad tempus ita quod cessante necessitate seu defensione predicti homines eo ipso predicta gaudeant libertate.³

Cuilibet etiam⁴ plebano dictorum episcopatum sive in rure sive in civitatibus morentur concessit quod cum duabus personis de sua familia a dicto tributo quod vulgariter dicitur Leydanger sint liberi et unus familiarium quem sibi plebanus magis noverit necessarium ab expeditionibus regiis⁵ sit quietus.

Item concessit quod si homines archiepiscopi iniuriati fuerint sibi ad invicem in navibus vel comitatu dicti archiepiscopi existentes tunc iudicio ipsius archiepiscopi debent stare ab eo secundum quod culpa poposcerit et sibi videbitur puniendi et ad ipsum in talibus casibus mulcta pro transgressionibus debita pertinebit dummodo mors vel membrorum mutilatio de talibus iniuriis non fuerit subsecuta in quo casu per dominum regem vel suos iudices sunt predicti homines iudicandi. si vero alibi quam in prefatis locis deliquerint tunc potest lesus reum non obstante fori exceptione sub quo maluerit regis vel prefati patris iudicio convenire. verumtamen de mulcta pro talibus extorta medietas ad regem et medietas ad archiepiscopum pertinebit.

Item concessit quod sub prohibitione a se vel successoribus suis [aut officialibus eorum⁶ facta [vel facienda⁷ super emptionibus venditionibus vel rebus de loco ad locum transferendis non intelligantur episcopi vel clerici vel etiam laici in eorum negotiis agendis specialiter constituti sine⁸ archiepiscopi et episcoporum assensu dummodo regno vel necessitati rei publice mora [super requisitione episcoporum⁹ dispendium sive periculum [evidens vel manifestum¹⁰ non generet¹¹ in premissis.

Item concessit quod liceat domino archiepiscopo habere unum hominem in curia sua qui cudat denarios prout litera sua super hoc confecta attestabatur.¹²

Hanc autem compositionem inierunt septenominati dominus rex illustris et reverendus¹³ pater archiepiscopus presentibus venerabilibus patribus domino Trugillo¹⁴

¹) [attractionibus — T.   ²) [mgl. — T.   ³) [mgl. — T.   ⁴) ecclesiarum — T.   ⁵) regis — T.
⁶) [mgl. — T.   ⁷) [mg. — T.   ⁸) cum — T.   ⁹) [mgl. — T.   ¹⁰) [mgl. — T.   ¹¹) generat — T.
¹²) attestatur — T.   ¹³) venerandus — T.   ¹⁴) Thurgillo — T.

dei gratia episcopo Stawangrensi. Andrea Asloensi. Astatino Bergensi. et istis baronibus regni. Brunulfo.¹ Roginaldo. Andrea Gregorii. Erimo de Naustdal. Andrea Pluf. Aslaco Gus. Bernone Erlingi et Thoria cancellario² regis. Siguatto.³ Haldano. Siguardo.⁴ Torfindo. Odoeno. canonicis Nidrosiensibus. et aliis viris prudentibus et discretis. renuntiantes in hoc facto omni exceptioni doli mali fraudis [actioni in factum⁵ et specialiter restitutioni in integrum et omnibus literis inter ipsos vel predecessores suos hactenus habitis et obtentis et omnibus indulgentiis et privilegiis apostolicis impetratis et impetrandis et omni alii remedio iuris canonici et civilis per que predicta compositio et finalis concordia possit impediri seu modo aliquo irritari salva tamen in omnibus [apostolice sedis⁶ auctoritate. hoc adiecto quod si romanus pontifex [huic compositioni⁷ consentire noluerit eam per suas literas confirmando salve sint tam domino regi⁸ quam archiepiscopo actiones et defensiones sue qui⁹ sibi in presenti competere dinoscuntur.

In cuius rei testimonium una cum sigillis domini regis et archiepiscopi prenominati episcopi et barones sigilla sua duxerunt presentibus apponenda. Datum apud predictam civitatem anno et die predictis regni vero domini Magni quarti dei gratia illustris¹⁰ Norwagie .xi. consecrationis vero venerabilis patris Johannis nidrosiensis archiepiscopi anno sexto."

"Sanctissimo in Christo patri ac domino sacrosancte Romane ecclesie summo pontifici Magnus dei gratia rex Norwagie cum filiali obedientia pedum oscula beatorum. Sanctitati vestre sit manifestum quod amicali¹¹ compositione quam vobis transmittimus confirmandam inita inter nos et venerabilem patrem Johannem dei gratia nidrosiensem archiepiscopum et litera confecta super ea invenimus articulum qui sequitur pretermissum videlicet quod episcopi abbates seu clerici cum ipsi regalia non habeant in expeditione ire cum rege vel ad hoc quicquam de suo expendere minime [teneantur vel etiam¹² compellantur nisi forte necessitas tam gravis [et eminens¹³ immineat quod a¹⁴ diocesano episcopo et sapientioribus et discretioribus ecclesiasticis viris communicato consilio fieri tunc¹⁵ permittatur [in casibus dumtaxat a iure concessis.¹⁶ propter quem articulum nolimus¹⁷ quod tota litera super predicta compositione confecta iterum scriberetur maxime cum plures ex baronibus nostris qui predictae compositioni interfuerant et sigilla sua apposuerant recessissent sed ipsum in presenti litera sigillo nostro sigillata duximus inserendum supplicantes quatinus¹⁸ ipsum una cum

¹) Brynjolfo — T.   ²) domini — tilf. T.   ³) Sgvato — T.   ⁴) Sgvardo — T.   ⁵) [actionum in futurum — T.   ⁶) [apostolica — T.   ⁷) [hanc compositionem — T.   ⁸) predicto — tilf. T.   ⁹) que — T, udentvivil rigtigere.   ¹⁰) regis — tilf. T.   ¹¹) amicali — T.   ¹²) [mgl. — T.   ¹³) [mgl. — T.   ¹⁴) a — mgl. T.   ¹⁵) tunc — mgl. T.   ¹⁶) [mgl. — T.   ¹⁷) notumus — T.   ¹⁸) quod — T.

aliis in littera vestre confirmationis nominatis¹ et specialiter exprimat. Datum Bergis² anno domini M^o CC^o LXX° III° in festo assumptionis beate Marie.”

Nulli ergo nostre confirmationis &c. Datum Lugduni vii. Kal. Aug. anno tertio.

3.

Overeenskomst mellem Kongen og Erkebiskoppen,

afsluttet i Tunsberg den 9de August 1277.

A. Den latinske Original.

Efter Originalen paa Pergament i den arnamagnæanske Diplomsamling, Fasc. 5, No. 6.

Forhen aftrykt i Thorkelin's Diplomatarium Arnamagnæanum, Tom. II. p. 66-73.

In^s nomine patris et filii et spiritus sancti amen. Ut certitudo presencium det ue-
ram in perpetuum et euidentem memoriam preteritorum nouerint uniuersi tam presen-
tes quam futuri quod cum nuper inter illustrem principem Magnum dei gracia regem
Noruegie et uenerabilem patrem. Johannem eadem gracia archiepiscopum nidrosiensem
materia questionis esset sub orta super eo quod idem archiepiscopus asseruit ut aliq-
ue cause que ad forum ecclesiasticum canonicè pertinebant usque ad tempora dicti regis
ex consuetudine antiqua et ab ecclesia quodam modo propter discordie periculum et
paciis discidium euitandum per pacientiam tollerata coram secularibus iudicibus t(r)acta-
bantur In super quod priuilegiis ecclesie sue quibusdam et specialiter priuilegio Magni
cuiusdam ut dicebatur regis Noruegie derogatum fuerat ut creditur non utendo mag-
ime in ea parte priuilegij qua continebatur quod presatus Magnus deuouit se et reg-
num suum beato Olamo regi et martyri et in signum subiectionis precepit coronam
post decessum suum et omnium in regnum sibi succedencium offerri presato martyri in
ecclesia cathedrali nec non et cuidam constitutioni patrie per eundem forte Magnum
edite que innuit reges Noruegie debere eligi & in electione archiepiscopum et episcopos
inter ceteros electores uoces precipuas optinere que omnia predicta uenerabilis pater
archiepiscopus tanquam sponse Christi in parte sollicitudinis procurator fidelis petijt
ut in usum et in ecclesie sue utilitatem dominus rex predictus in posterum duceret ad-
mittenda. Ad respondendum uero articulis supra dictis ac contra petitionem archiepi-
scopi supradictus dominus rex illustris sufficienter asseruit se habere rationes si super

¹) nominatim — T.   ²) Bergis — mgl. T.   ³) I Originalen staar blot n.

hijſe coram iuſto iudice duceret contendendum et maxime contra electionem ſubiectiōni(!) et oblationem corone de quibus uir uel nunquam poſſet probari eccleſiam nidroſienſem poſſeſſionem habuiſſe quod nouum genus exactionis uideri poterat illud ab eo exigi quod non fuerat actenus attemptatum uel conſuetum. Conſiderans itaque preſatus pater archiepiſcopus et(!) ex una parte ſe non poſſe ſupra memorata abſque ſcrupulo conſciencie uel conuincencie pertransire. ex altera ſi ſuper hijſe moueret queſtionem poſſet perturbatio et diſcordia magna inter regnum et eccleſiam ſuſcitari multorum animabus et corporibus nocitura preſertim cum non ſolum in tollendis conſuetudinibus contra populum uerum et in aliis directe contra ipſum regem et totius regni potenciam agi uideretur pacem et concordiam uolens eligere ad dicti domini regis Magni dei gracia illuſtris clemenciam tam eccleſie quam regno ſepius ac maniſteſtius exhibitam et offenſam ſe conuertit. Supplicans ut inter ſe de predictis omnibus taliter ordinarent quod cederet ad honorem dei omnipotentis et utilitatem eccleſie maiorem animarum ipſorum et totius ſibi commiſſi populi ad ſalutem. Preſatus autem dominus rex illuſtris ex ſolite benignitatis affectu quem ad honeſta queque et maxime circa matrem nidroſienſem eccleſiam habuit et habere diſcoſcitur. uolens eam amplioribus libertatibus et priuilegiis ſuis temporibus decorari tamquam pacis amator et cultor iuſticie poſt multos tractatus hinc inde habitos ſuper predictis interueniente conſilio et aſſenſu epiſcoporum. baronum et canonicorum nidroſienſium et capitulorum aliarum eccleſiarum cathedralium in Norwegia exiſtencium cum dicto patre archiepiſcopo. Anno domini M^o CC^o lxx^o vij^o. In uigilia beati Laurentii apud caſtrum Tunbergſe(!) in eccleſia fratrum minorum duxit amicabiliter componendum in hunc modum.

Videlicet quod predictus pater archiepiſcopus pro bono pacis et maiori eccleſie comodo et animarum procuranda ſalute renunciauit cum conſilio et aſſenſu capituli ſui nomine nidroſienſis eccleſie pro ſe et ſucceſſoribus ſuis canonicis inſtrantibus in perpetuum omni iuri ſi quod in predicta electione regum ſubiectiōne ſeu oblatione corone habebat uel habere poterat tam in petitorio quam in poſſeſſorio racione dicti priuilegii ſeu aliarum literarum ſeu legis uel quocumque alio modo ſibi competere uideretur omnibus aliis iuribus ad eccleſiam ſpectantibus que in legibus patrie continentur et eccleſiarum priuilegijs alijs ſemper ſaluis. Dum modo ſuper ſit aliquis qui legitime poſſit et debeat iure hereditario ſuccedere. Si uero nullus inueniatur ſucceſſor iure hereditario archiepiſcopus et epiſcopi inter ceteros nobiliores et diſcreiores regni electores in electione tantum modo uoces primas et potiffimas optineant proteſtando ſecundum ſuas conſciencias quod ſcinceriter(!) ad illius electionem laborabunt quem regno et regnum in habitantibus iudicauerint apciorem.

Preſatus autem dominus rex renunciauit pro ſe et heredibus et ſucceſſoribus ſuis in perpetuum omni iuri ſi quod in audicione examinacione et determinatione cauſarum

ad ecclesiam spectantium actenus habuerat inhibens firmiter uniuersis exactoribus et legiferis regijs tam propinquis quam remotis tam presentibus quam futuris per totum regnum ne de ipsis causis presumant iudicare uel preteritu alicuius consuetudinis quam retroactis temporibus reges habuerant uel habere uisi fuerant se aliquatenus intromittant sed per iudices ecclesiasticos tales cause de cetero libere dirimantur. ut sunt hee omnes cause clericorum quando inter se litigant uel a laicis impetuntur. matrimoniorum. natalium. iuris patronatus. decimarum. uotorum. testamentorum. maxime quando agitur de legatis ecclesijs et pijs locis et religiosis. Quicio peregrinorum uisitancium limina beati Olai et aliarum ecclesiarum cathedralium in Norwagia et eorum cause. item cause possessionum ecclesiarum sacrilegij. periurij. usurarum. simonie. heresis. fornicacionis. adulterij. et incestus. et alie consimiles que ad ecclesiam spectant mero iure saluo semper regio iure in hijs causis ubicumque debetur ex consuetudine approbata uel legibus regni multa pene pecuniarie persoluenda.

Item denuo concessit dominus rex et firmiter obseruari precepit ut semper licitum sit archiepiscopo et episcopis in capellis a regibus fundatis uel dotatis. sicut et in alijs ecclesijs et cappellis sue prouincie instituere ydoneas sine ipsorum et aliorum laicorum assensu uel presentacione personas.

Item concessit quod in electionibus episcoporum et abbatum nidrosiensis prouincie. nulla uis. nulla potencia. nulla auctoritas regis uel principis interueniat. sed ille preficiatur quem ipsi ad quos electio pertinet vacanti ecclesie sciencia et moribus iudicauerint apciorem de nunciantes ante confirmacionem electionem factam domino regi qui pro tempore fuerit per canonicos eiusdem ecclesie uel decens nuncium et honestum nisi presens fuerit uel in uia per quam fuerit ad confirmacionem transiturus¹ ut tunc pro ut moris est regio aspectui personaliter se presentet.

Item concessit quod episcopi abbates seu clerici in expedicione ire cum rege uel ad hoc quicquam de suo impendere minime teneantur nisi forte necessitas tam grauis et euidens immineat quod id a dyacesano episcopo et sapiencioribus ecclesiasticis uiris fieri permittatur.

Item denuo concessit quod regibus non liceat approbatas patrie leges et scriptas ac penas pecuniarias siue in clericis siue in laicis contra antiquam consuetudinem in ecclesiarum seu clericorum dispendium immutare.

Item concessit quod liceat archiepiscopo et eius successoribus emere aues gerosalcones griseos et austures sicut ab antecessoribus suis est actenus obseruatum.

Item annuit et concessit quod in dandis decimis de terris et mansionibus suis reges omnino sequantur canonicas sanctiones.

¹) Saaledes rettet. transituris — Orig.

Item concessit quod .xxx. lester farine mittantur ad Islandiam ex parte dicti archiepiscopi quando sibi uisum fuerit illis presertim temporibus quibus id patrie pacietur ubertas. propter hoc in alijs rebus portandis licentia non negata.

Item concessit domino archiepiscopo vectigalia de una naui singulis annis de Islandia ad suam dyocesis ueniente.

Item concessit denuo et mandauit omnes peregrinos limina beati Olau et dictarum ecclesiarum cathedralium in Noruegia uisitantes deuotionis causa tam aduenas quam indigenas siue guerre tempus sit siue pacis in eundo et redeundo firma securitate potiri. Qui uero inuenti fuerint ipsos indebite molestare nisi forte aliquis uel aliqui exploratores esse presumantur et propter hec ipsos ad probationem capi contingat iuxta quod culpa requirit per iudicem ecclesiasticum pena debita castigantur(!) et ad parandum(!) iudici ecclesiastico per regem et eius balliuos uel exactores si necesse fuerit compellantur.

Volens autem insuper predictus dominus rex ecclesiam Nidrosiensem ad huc amplioribus beneficijs quam huc usque habuerat suis temporibus honorare domino archiepiscopo et suis successoribus pro se et suis heredibus inperpetuum centum homines ab expeditionibus regijs et uoracionibus et a tractione nauium et specialiter de tributo quod uulgariter leidangr appellatur concessit liberos et inmunes. ita quod quidam ex hijs centum qui scutilsueinar appellantur a predictis sint inmunes eo modo quo homines regis esse solent et tempore compositionis facte habebant cum duabus alijs personis quas ipsi ad hoc de sua familia duxerint eligendas. ceteri uero cum secunda persona predicta gaudeant libertate.

Item cuilibet episcoporum uidelicet asloensi. bergensi. stafangrensi. hamarensi secundum modum predictum concessit homines .xl. nisi forte domino regi archiepiscopo et episcopis propter grauem rei publice necessitatem uel regni defensionem uisum fuerit aliter expedire ad tempus. ita quod cessante necessitate seu defensione predicti homines tam episcoporum quam archiepiscopi eo ipso predicta gaudeant libertate.

Cuilibet etiam plebano dictorum episcopatum siue in rure siue in ciuitatibus morentur concessit quod cum duabus personis de sua familia a dicto tributo quod uulgariter dicitur leidangr sint liberi et unus familiarium quem sibi plebanus magis nouerit necessarium ab expeditionibus regijs sit quietus.

Item concessit quod si homines archiepiscopi centum predicti iniuriati fuerint sibi ad in uicem in curia uel nauibus, scilicet propria cum duabus alijs uel comitatu dicti archiepiscopi eghistentes tunc iudicio ipsius archiepiscopi debent stare ab eo secundum quod culpa poposcerit et sibi uidebitur puniendi et ad ipsum in talibus casibus mulcta secundum leges patrie pro transgressoribus debita pertinebit nisi mortem uel membrorum mutilacionem inuicem sibi uel alijs quod absit inferant in quibus casibus ad

domini regis iudicium. uel eius exactorum cum multa pertinebunt. salua domino archiepiscopo in hoc casu competenti satisfactione ob sue presencie reuerenciam et honorem. si uero dicti centum homines archiepiscopi alibi quam in prenominatis locis deliquerint tunc potest lesus reum non obstante fori exceptione sub quo maluerit regis uel prefati patris iudicio conuenire et mulcte pro talibus extorte medietas ad regem et medietas ad archiepiscopum pertinebit.

Item concessit quod sub prohibitione a se uel suis successoribus aut eorum exactoribus seu balliuis facta uel facienda super empcionibus uenditacionibus uel rebus de loco ad locum transferendis non intelligantur episcopi uel clerici uel eorum laici in eorum negocijs agendis specialiter constituti sine archiepiscopi et episcoporum assensu. dummodo regno uel necessitati rei publice mora super requisicione episcoporum dispendium siue periculum euidens non generat in premissis.

Item concessit quod liceat domino archiepiscopo habere unum hominem qui curat denarios prout litera sua super hoc confecta testatur.

Si autem super aliquo articulorum in eadem compositione contentorum contigerit dubitacionem aliquam suboriri ad declaracionem illius due persone ydonee una a rege prefato alia uero ab archiepiscopo uel suis successoribus eligantur que si demum super hoc nequierint concordare tertiam aduocandi ad id personam liberam habeant potestatem et ualeat quod ab eis uel duabus earum fuerit declaratum.

Hanc autem compositionem amicabilem inierunt sepe nominati dominus rex illustris et reuerendus pater archiepiscopus presentibus uenerabilibus patribus. episcopis. Andrea ossoensi. Arnone stafangrensi. et istis baronibus regni domino Erlingo. domino Rogualdo. domino Andrea plyt. et domino Gautone de Tolgo. domino Bernone Erlingi. domino Thoria haquini. domino Audoeni(!) huggleiki. et domino Vigleiko Odoeni. et canonicis nidrosiensis eiusdem capituli tunc procuratoribus dominis Siguato. Erlendo. Thorphinno. Odoeno. et aliorum capitulorum iuris prudentibus et discretis qui presentem compositionem ut perpetuum robur optineat firmitatis hinc inde iuramento uallauerunt renunciantes in hoc facto omni exceptioni doli mali fraudis actioni in factum et specialiter restitutioni in integrum et omnibus literis inter ipsos uel predecessores suos actenus quoad renunciata supra dicta habitis et obtentis et omnibus indulgencijs et priuilegijs apostolicis impetratis et impetrandis et omni alij remedio iuris canonici et ciuilibus per que predicta compositio et finalis concordia posset impediri seu modo aliquo irritari. Forma autem iuramenti prestiti ex parte domini regis et regni principum talis est. Ego ponens manum meam super sacro sancta euangelia hoc iuro per deum quod omnia que dominus meus rex Magnus sancte ecclesie concessit que in presenti compositione sunt nominata dominus Magnus seruabit et omnes sui successores et ego seruabo et omnes in statu meo successuri inperpetuum secundum

discrecionem et scienciam mihi a deo datam et seruari faciam et adiutor ero pro uiribus meis ut presens composicio ad commodum ecclesie obseruetur. Presto hoc iuramentum in animam domini mei regis Magni et omnium sibi succedencium tam ducum et comitum quam regum in animam meam et omnium in statu meo succedencium. sic me deus adiuuet et hec sancta ewangelia. Forma autem iuramenti prestiti ex parte prelatorum et procuratorum capitulorum talis est. Ego ponens manum meam super sacro sancta ewangelia hoc iuro per deum quod omnia quibus dominus meus Johannes archiepiscopus et episcopi sui ex parte ecclesie renunciauerunt pro se et suis successoribus obseruabit et obseruabunt et ea que in hac composicione nominatim renunciata sunt regie dignitati. ego pro uiribus meis secundum scienciam et discrecionem mihi a deo datam obseruabo et omnes mei successores obseruabunt et adiutor ero ut presens composicio obseruetur et in perpetuum duret. Presto hoc iuramentum in animam domini mei Johannis archiepiscopi et omnium sibi succedencium in animas episcoporum et suorum succedencium in animam meam et successorum meorum. sic me deus adiuuet et hec sancta ewangelia.

In cuius rei testimonium una cum sigillis domini regis et archiepiscopi prenominati episcopi barones et capitula sigilla sua duxerunt presentibus apponenda. Datum apud predictum castrum anno et die predictis regni uero domini Magni dei gracia illustris regis Noruegie .x^o. iiij^o consecracionis uero uenerabilis patris Johannis nidrosiensis archiepiscopi anno .x^o.

Diplomet er skrevet med 34 Linier paa et stort Stykke Pergament, af 23 Tommers Brede og 10 Tommers Höide. Haanden er meget tydelig, og intet er i Tidens Længde blevet ulæseligt. Under Diplomet har der oprindeligen været 21 Segl, hængende i Lidser, for største Delen af gualagtig og rød Silke, men alle Seglene ere nu borte, paa det 5te nær, hvoraf et Brudstykke er tilbage af grønt Vox, med Omskrift . . . . . RSIS. EPI . . . . , og hvis Figurer ere de paa Biskops-Segl sædvanligt forekommende. Af Lidserne ere kun den 3die, 4de, 5te, 6te og 17de tilbage.

Bagpaa staar der med en Haand omtrent fra 1460—60: statuta regalia & prouincialia anno 1277.

B. Norsk Oversættelse.

Texten afstrykt efter Perg. Cod. No. 350 fol. (*Cod. Scardensis*) i den arnamagnæanske Haandskrift-Samling, hvor den findes med samme Haand fra 1363 som G i Hirdskraa . . . A. Sammenholdt med Perg. Cod. No. 138 qv. sammesteds, hvor den findes med en Haand fra Begyndelsen af sextende Aarhundrede (egentlig kun Afskrift af A) . . . . . B. — med Perg. Cod. No. 351 fol. sammesteds, hvor den findes med en Haand fra Slutningen af fjortende Aarhundrede . . . . . C. — — Perg. Cod. No. 354 fol. sammesteds, hvor den findes med en Haand fra Begyndelsen af femtende Aarhundrede . . . . . D.

- Sam. med Perg. Cod. No. 1154 fol. i det kbh. kgl. Bibliotheks ældre Haandskrift-Samling, hvor den findes med samme Haand fra Midten af det femtende Aarhundrede, som C i Jons Christenret, og forsynet med Kong Christian I.s Stadfæstelse, dateret Skara den 21de Januar 1458 . . . . . E.
- — to Afskrifter med Arne Magnussöns Haand af en Universitetsbibliothek i Kjöbenhavn tilhørende, nu tabt norsk Lovcodex (*in capsä Cypriani*); den ene af disse Afskrifter findes i den arnamagnæanske Haandskrift-Samling under No. 115 qv. b, den anden i de bartholinske Samlinger Vol. 3 (D) S. 799 fg. . . . . F.
- — Perg. Cod. No. 11 i det deichmannske Bibl. i Christiania, med samme Haand fra Slutningen af sextende Aarhundrede, som det övrige i denne Codex . . . . . G.
- A—D ere islandske, E—G norske.

Settar gerð Magnúsar konungs ok Jóns erchibyskups.¹

J Magni þódur ok sonar ok heilaga anda amen. At sannleitr nálegra² luta gezi³ eynliza [sett ok þultomit minni lidinna luta.⁴ þa se öllum monnum tunnigt nær verandum ok við komandum. at nyliga med(an) tíeru egni háði upp runnit millum agiétz⁵ ok uirðuligs herra Magnúsar med guds misfunn Noregs konungs ok uirðuligs [herra ok þódur⁶ Jóns med [þeirri somu misfunn⁷ erchibyskups i Nidarosi þyir þvi sem⁸ herra erchibyskup⁹ sagði. at noður mál þau sem til heyrði vmdomis logligha heilagri¹⁰ kirkju þrouaðiz ok dæmðiz þyir leitmannna domi allt til daga Magnúsar konungs at¹¹ þoruri sídueniú ok af kirkunnar noður [þa þolinmæði at þorðaðiz hæsti sundrþyðis ok þridar þrigðis. þva ok i þvi at undandrattr háði miðill uerit ueittr uerndar þrejum¹² hans léttliga [þva sem¹³ þyniz þyir uanrættar fatir ok einkannliga þrelsis þrexi Magnúsar konungs Erlings sonar sem sagðiz Noregs konungs¹⁴ allra heðz i þeim luta þrexis er segir at þessi sami Magnus het sítt ok sítt ríki hinum heilaga Olazi konungi. ok til merkis at han gerðiz undirmadr hins heilaga Olazs konungs¹⁵ haud hann at öfra coronu hinum heilaga Olazi¹⁶ eptir þraxall sítt ok allra þeirra er eptir hann toma til ríkis. þva ok at af (var) dregit einni stípan landzins um þenna Magnus górvre léttliga. at þynir Noregs konunga¹⁷ tíofaz stulo ok i löfningi erchibyskup ok byskupa á millum annarra þeirra er tíofa stulo þá þyrstu raustir ok mestar. hueria alla þyrrsagða luti er herra erchibyskup beiddiz af halzu sinnar ahyggju þva sem tróv þorhyggjumadr brudar Crístz. at herra konungrinn stýlði til leggja heðan þra til nytia ok nytsemdar heilagri kirkju.

¹) Um settar giörð þeirra Magnus konungs ok Jóns erchibyskups i Nidarose. At segir huart leitmenn eigu at demaz eða stertar. — Övrskr. C. Composicio — Övrskr. E. Settergiærðt millum kirkjunne ok frunnunne — Övrskr. G. ²) nyleghra — F. ³) os — tilf. þ. ⁴) [þultomit minne lidna luta — E. [sett ok þultomen þrid monnum lidinna luta — F. ⁵) háþingia — tilf. D. ⁶) [þódur herra — C. G. ⁷) [samri naad — C. F. ⁸) at — E. G. ⁹) byskup — B. ¹⁰) heilagrar — C. E. ¹¹) af — D. E. G. ¹²) kirkju — tilf. C-G. ¹³) [tilf. efter. C. D. F. G. [mgl. ved Forglemmelse i A. B. [þo — E. ¹⁴) Saal. rettet. konungr — A. B. urigtigt. ¹⁵) ok Nidaros kirkju — tilf. C. i Nidaros kirkju — tilf. D. ¹⁶) i Nidaros kirkju — tilf. E. G. ¹⁷) konungs — D. G.

En til at suara¹ greinum of motibeidzlu erchibyskups sagdi uirduligr herra Magnus konungr sit hazza nogligar stynsemdir. ez hann stnyldi preta² nzir þessum greinum zyrir rettum domara of allra hellz undir³ losningi undirgiorz⁴ of offran koronunnar. zra⁵ huerium lutum er uarla edr all dri ma prouaz Nidaróss kirtiu⁶ ált hazza. of þat mætti synaz nyrir hattr krozunnar⁷ er þat trez z honum sem eigi uar her til zreifstad ne uant. nu stodandi herra erchibyskup az sinni⁸ halzu sa⁹ sit eigi mega nzir dylma¹⁰ þessa luti [æn grunsemd med samuitzku.¹¹ of az annarri halzu sa hann at ez hann hezi¹² tigr¹³ nzir þessu mætti [mitit rugl of¹⁴ sundrþyndi upp tveikiaz millum ritissins of kirtiuunar of¹⁵ meinsamligt morgum¹⁶ salum of lifomum. allra hellz med þi at eigi at eins i uenium axtalandum i moti zollinu. helldr iaznuel i odrum lutum moti konungum¹⁷ of ællum¹⁸ mætti ritissins syndiz gert uera. of az þi at erchibyskup¹⁹ uildi zrid of samþykt. þa sneri hann sit til mildleits of goduilla [vid herra Magnus.²⁰ huern er hann hazdi optliga²¹ tæed of ueitt sva kirtiuinni sem ritinu. bidiandi²² at þeir stnyldi sva stipa þessum lutum ollum sin i millum at þat ueri gudi almattigum til æru. kirtiuinni til meiri nytsemdar. sealzra þeirra solum of allz zollins [i landinu badum²³ þeim i hendr zengins²⁴ til [gagne of giez²⁵ enn uirduligr herra konungrinn [az zyst²⁶ uanrar godgirndar. er hann hezir hazt til allra semiligra luta of allra hellz til heilagrar Nidaróss kirtiu of synt er at hann hezir. uiliandi hana prydd²⁷ sva sem zridar elstari of zagari rettleitis med meira zrelsi of uerndar brezum²⁸ a sinum dogum. eptir margar umtolur²⁹ áttar³⁰ az huarstueggia halzu³¹ gordi hann uinattusamliga samsætt vid herra erchibyskup med radi of samþykt³² byskupa. lendra³³ manna. of tórebredra i Nidarósi. of [annarra tórebredra byskups stola³⁴ þeirra sem i Noregi ero. æ Laurentius messo aptan i berzættu bredra kirtiu i Zunsbergi. þa er lidnir varo zra burd uars herra .m. cc. lxx. of vij. vetr. æ þenna hátt.

At uirduligr³⁵ herra erchibyskupinn zyrir godu zridarins³⁶ of meiri nytsemd kirtiuunar of sálna hialp of heilsu gaz upp zyrir sit [of sina eptir komendr log:

1) þessum — tilf. E. G. 2) retta — G. 3) moti — C-G. 4) giorz — E. 5) az — C-G.
 6) Saal. rettet. kirtia — A. 7) Saal. rettet. koronunnar — A. B. trununar — G. 8) sinni — C-G.
 9) sa — mgl. C-G. 10) hylma — C. D. doma — E. 11) [utan samuitzku [ær — C. [utan samuitzku — D. F. [utan grunsemd samuitzku — E. G. 12) hezi — C. D. G. 13) tigr — tilf. B. 14) [rugl of mitit — C-G. 15) of — mgl. C-G. 16) margar manna — C. margar — E. F. G. 17) sialzum tonunginum — C-G. 18) allz — C-G. 19) herra byskup — C. 20) [herra Magnus konungs — C-G.
 21) of opinberliga — tilf. D-G. 22) biobande — E. 23) [mgl. — C. E. F. G. 24) [mgl. — D.
 25) [gæzu of giptu — C-G. 26) [a zyst — E. [az zyst — F. [az zystri — G. 27) prydd — D. vera prydd — E. G. .vgerit prydd — F. 28) koronu — D. 29) vidtolur — C-G. 30) hazdar — D. E. F. G. 31) hendi — D. enn engin adr zyrir hann — tilf. A. B urigtigt. 32) annarra — tilf. C. D. F. 33) of lardra — tilf. C. 34) [torebredra az annarra byskupsstola valli — C. [torebredra az annara byskups stolum — D. 35) zadir — tilf. B. 36) marti(?) — tilf. C.

liga¹ með radi of samþykt sinna lörsbræðra undir nazni Nidaross tirkju² allt uald of tillall ez hann hazði edr haza métti nodut [yzir fogdum³ losningi⁴ undirglox edr offran torununnar. swa i tillalli sem i eign. salir þess uerndar brezs⁵ er adr er um talad edr annarra breza [eða logmæls⁶ þar um edr með huerium hétti er⁷ syndiz til heyra. ollum odrum rettindum iaznan ofstodum þeim sem tirkjuinni til heyra.⁸ & medan nodurr ma of skal [eptir toma⁹ með logligri erzd. enn ez engi zinnz eptir tomandi með logligri erzd. þa hazi erzhlyssup of adrir¹⁰ hyskupar með: (al) annarra [gozuga manna of stynsamra rilissins¹¹ þeirra sem tiosa¹² zyrstu¹³ of mestu¹⁴ raustir¹⁵ i¹⁶ losninginum vitnandi¹⁷ eptir sinum samuitzkum at þeir skulo rettliga [starza i losninginni¹⁸ þess sem þeir doma nyttsamligan uera ritinu of þeim sem byggia rilit.

Enn herra tonunginn gaz upp zyrir sit of sina erzingia of eptir tomandi eylizliga¹⁹ allt uald of tillall ez hann hezir nodut hazt her til at heyra edr proza edr orsturd þeirra mala²⁰ ueita er til tirkjuunnar heyra. zyrirbiodandi zassliga ollum slyssu monnum of logmonnum tonunganna swa nærr sem ziarri.²¹ hia uerandum sem vid²² tomandum um allt rilit. at þeir dirziz eigi til þess at doma um þessor mál ne hluti sit [til þess²³ nodurs tyns i þau az zyrnstu nodurrar ueniu er tonungarnir haza hazt. edr synaz hazt haza zyrir mæirr. helldr skulo þess tyns [malum tirkjuunnar domarar zrialsliga skipa²⁴ hedan zra swa sem þessor ero.²⁵ [kalerla mæl²⁶ þa er þeir þreta millum sin edr þeir seliaz az leitmonnum. Um hiuskap²⁷ of huersu huerr er logliga getinn. Um tirkna zrelst. Um tiundir of heit. Um testamanta²⁸ er menn gera a sidarstum dogum²⁹ zyrir sæl sinni. allra hellzt er þeir geza tirkjum edr klaustrum edr helgum stodum. Vernd pilagrma þeirra sem uitia³⁰ stadar hins heilaga Olazs tonungs³¹ of annarra byskups stola i Noregi of þeirra mál. Swa hit sama mál³² tirkna eigna. Um bannz uerl of meinseri. Um otr. of þar sem selldir uerda³³ andligir lutir.³⁴ Um uillu of uantru. Um zrillu lizi of hordoma. Um zreundsemis

¹) [ezintiga — C-G.   ²) zyrir sit of alla sina logliga eptir tomandi — tilf. C-G.   ³) [i zyrir fogdum — E. G.   ⁴) tonunga — tilf. C. D. tonunganna — tilf. F. G.   ⁵) eða logmæls — tilf. C. F. edr taugmannz — tilf. D.   ⁶) [logligra — C. D. F. [eða logmanz orsturd — G.   ⁷) honum — tilf. C-G.   ⁸) of i lande logunum eru of i odrum uerndar brezum tirkjuunnar — tilf. D-G.   ⁹) [mgl. i A. B ved Forglemmelse.   ¹⁰) adrir — mgl. C-G.   ¹¹) [manna radi of samþykt — D.   ¹²) tiosa skulu — C. E. F. Liota skulu — G.   ¹³) of zyrstu — tilf. F.   ¹⁴) mest — D.   ¹⁵) mgl. — D. of traustir — F.   ¹⁶) i — mgl. F.   ¹⁷) Saal. C alene. eigi at eins uitandi i — A. B. az eins vitandi — D. at eins vitande — E. F. G.   ¹⁸) [haza losning — D.   ¹⁹) mgl. — E.   ²⁰) malum — D. male — G.   ²¹) swa — tilf. D-G.   ²²) til — C. D.   ²³) [mgl. — C-G.   ²⁴) [mal az tirkjuunnar domara zrialsliga skipaz (of þyraz (mgl. D) — C. D. [mall um tirkjuunnar domara zrialsliga skipazt (of domast — tilf. F) of þyrazt — E. F. G.   ²⁵) mal segia — D.   ²⁶) [oll tl. mal — E. G. [mgl. — D.   ²⁷) hiuskaps band — E. hiuskap — F. G.   ²⁸) skipan — C-G.   ²⁹) sinum — tilf. D.   ³⁰) zara til — C. D. F.   ³¹) tonungs — mgl. C. E.   ³²) um mal — D. mgl. — E. Det hele Stykke fra dogum er udeglemt i G.   ³³) ero — D. E. F. G. of tepptir — tilf. D.   ³⁴) edr (of) troyptir — tilf. E. F. G.

spell. of ænnur mál þuilit. þau sem til tirtiunnar heyrta¹ at² hennar retti. ofstoddu um iaznan tonungsins rettindum i þeim málum hueruetna þar sem æz uel prouadri ueni uedr landz logum æa tonungi at gialldaz ziar felt.

Sua iatadi of herra tonungrinn æz nyiu³ of baud zafstliga at geyma at iaznan se erdhbystupi⁴ sealzlozat at [geza of⁵ stipa semiliga lærda menn sua þeim kapellum sem tonungar haza latit vpp gera edr finar eignir til gezit sem odrum tirkium [of kapellum⁶ sins erdhbystups rikis uttan þeirra edr annarra leitmannna leyzi⁷ edr presentan.

Sua iatadi hann of at edri æzl [edr mátt⁸ tonungs edr annars veraldligs hozdingia hlutiz i losningum bystupa edr abota i Nidaroff erdhbystups rikis. helldr skipiz sa zyrir [er þeir kiosa til⁹ er¹⁰ losningrinn heyrir of doma nyttsamligan vera at uitztu of sidzerdi þeirri tirkiu er sine zorstiora hezir mist. stulo þeir of boda gioruan losning adr en stadzeftr se þeim tonungi sem þa er um foræbrædr þeirrar tirkiu¹¹ edr¹² uidrtuemiligt sendibod of semiligt. nema tonungr [se¹³ a veg um huern er hinn skal zara til at verda stadzeftr. at þa sua¹⁴ sem sidr er til presenti hann skalzan sit tonunginum.

Sua iatadi hann of at bystupar [of abotar¹⁵ edr klerkar se edri sthyldir til at zara [i leidangro zerdur¹⁶ med tonungi ne til þess noctut [at ueita¹⁷ æz sinu [edr til leggja.¹⁸ nema¹⁹ [sua milil²⁰ nauðsyn se til at þat loziz æz bystupi of uitraztum klerkum þeirra²¹ bystups domis.

Sua [iatadi hann of æz nyiu.²² at æigi loziz tonungunum²³ at skipta til tirtanna stada eda klerka landz log samþykt of ritat²⁴ huart sem þat er²⁵ klerkum edr leitmonnum moti zornri veniu.

Sua [iatadi hann of at lozat se²⁶ erdhbystupi of hans eptir komandum at laupa²⁷ gei(r)þalka²⁸ grauali of gáshaula sua sem her til hezir gert²⁹ uerit æz hans zormonnum.

1) hozgva — E. 2) Saal. C. D. F. G. of — A. B. urigt. 3) a (æz) nyialeit — C-G. 4) herra bystupi of bystupum — C. herra erdhbystupinum of bystupum — D. erdhb. of bystupum — E. F. G. 5) [mgl. — C. [geza oc — F. 6) [mgl. — E. 7) samþykt — C-G. 8) [eingi maatr. edri vald — C. [ne maatr of edri vald — D. [oc engi maatr oc entte vald — E-G. 9) [er þeir til huerza — D. E. F. [er þar til hozgra — G. 10) [eda þeir til huerra(!) — C. 11) sem þa er — tilf. D. 12) um — E. 13) nærr eda — tilf. C. E. F. G. 14) [sendi. edr se nor. edr a tuedi um huern honum se. Skal hann uera stadzeftr at þui — D. 15) [mgl. — D. 16) [leidangro zerd — C. D. [i leidangrozerd — E. G. 17) [leggja — D. [vettla leggja — E. 18) [mgl. — C. D. 19) léttliga — tilf. C. F. G. togliga — tilf. E. 20) [sua m. of audsyn — C. F. G. orin — D. 21) þess — C-G. 22) [iat. h. of a nyia leit — C. E. F. G. [hid sama — D. 23) tonunginum — C-G. um — tilf. C. D. E. G. 24) of ziarpinur — tilf. C-G. 25) i — tilf. C. E. F. G. helldr a — tilf. D. 26) [molti hann at toza sthyldi — D. 27) zugla — tilf. D-G. 28) geizugla — E. 29) geymt — C. E. F. G.

Sva iatadi hann of ueitti at konungar skulo [þylgia þullfomliga¹ tiunder gördum af londum² of borium sinum³ eptir guds logum.

Sua iatadi hann of at .xxx. lesta miols skulo sendaz til Íslandz af erchibyskups halzu þegar erchibyskupi syniz of allra hellz æ þeim timum sem aargangr⁴ landzins [ma þat bera.⁵ [Sua þo þetta at æigi þvi heldr neitiz⁶ honum at þyntia adra lutí.

Sua iatadi hann of erchibyskupi landaura af einu⁷ skipi æ hueriu æri⁸ þi sem lemr [af Íslandi⁹ til byskups dæmis hans. Sva sem brez hans uattar.

Sua iattadi hann of [af nyju¹⁰ alla pilagrima uitandi stadar hins heilaga Olafs konungs of annarra byskups stola i Noregi þyrir salu botar salir. Sva utlendzka menn sem innlendzka. huart sem er i landinu þridr edr vþridr. at þeir skulo oruggliga i godum þrivi heiman þara of heim nema norður þeirra [edr þleiri¹¹ syniz¹² niofnar menn of uerða þeir teknir þyrir þat til prouanar. þa skulo þeir þinaz með þeirri þinu sem til heyrir um kirkunnar domara [eptir sinni misgerð of til hlyðni kirkunnar domara¹³ skulo þeir¹⁴ naudgaz sem¹⁵ naudsyn er til [um herra konunginn edr hans umbods menn eda hyslu menn.¹⁶

Nu enn þyrir þetta uiliandi herra konungrinn sama heilaga Nidaróss kirkju með meirum uelgerningum a sinum dögum enn [her til¹⁷ hezrir hon hazt. ueitti hann herra erchibyskupi of hans eptir komandum¹⁸ þyrir sit of sina erzingia .c. manna at¹⁹ uera [þrealfir of lutlausir²⁰ af [leidangrs gerð.²¹ Sva at þeir sem skutilsueinar ero skulo uera lutlausir af þessum lutum með þeim hætti sem þeir²² uaro²³ uanir af haza²⁴ of þeir hozðu a tima þessarrar séttar gerðar með .ij. odrum mönnum þeim sem þeir uilia hellzt til kiosa með²⁵ sinu hyski.²⁶ [enn allir adrir gledið þessu þrelsi með odrum manni.²⁷

Sua iatadi hann of meðr sama hætti. huerium byskupa.²⁸ Osloar byskupi. Þiorguinjar byskupi. Staxangrs byskupi of Hamars byskupi .xl. manna. nema²⁹ herra konunginum Erchibyskupi edr odrum byskupum syniz odruis tilþelliligt vera salir almenniligrar naudsyniar edr uerndar ritissins. Sva at lidinni þessi uernd of naudsyn

¹) [þullfomligha vera i — E.   ²) iordum — E. iordum. landum — G.   ³) Saal. rettet; sem — A. B. urigtigt.   ⁴) arangr — E. F. aragum(!) — G.   ⁵) [er — D.   ⁶) [æigi þvi heldr neitaz — D. [þa þo at þir þetta scall en þvi heldr neitaz — E. [þua þo þetta eighi þi at heldr at vçitast — F. [þua þo at þetta skal eigi neitaz — G.   ⁷) sinu — D.   ⁸) misseri — D.   ⁹) [mgl. i A. B. ved Skrifv. findes i de Övrige.   ¹⁰) [æ njiuleit of baid — C. D. E. F. [a njiuleit um þelligrima &c. — G, hvor Resten af denne Artikel udelades, lige til (16).   ¹¹) [mgl. — D.   ¹²) vera — tilf. D-F.   ¹³) [Udeglemt i A. B. tilf. efter C-F.   ¹⁴) oc — tilf. E.   ¹⁵) af — C-F.   ¹⁶) [þyrir h. konunginum e. hans hyslumonnum e. odrum umbodemonnum — D. [domzs herra konunghsins þða hans hyslumanna eda adra umbodzmen(!) — F.   ¹⁷) [adr — C. D.   ¹⁸) eitizliga — tilf. C. E-G.   ¹⁹) at — mgl. D-G.   ²⁰) [þrial(a) þrialstiga — D) oc lutlausir — D-G.   ²¹) [af leidangrazerdum konunganna (of) fallanum of þipdráttum — C. E. F. G. [af i. þ. konunganna of falloknum of þipdr. of einfannliga af leidangrazerdinni — D.   ²²) konungs menn — C-G, rigtigere.   ²³) var adr — E.   ²⁴) vera — C-G.   ²⁵) af — C-G.   ²⁶) liti — D.   ²⁷) Saal. rettet. mönnum — A. B. [mgl. — C.   ²⁸) byskupa — udeglemt i A. B. biskopsstola i Noregi — E.   ²⁹) leitigha — tilf. E. G.

gleddiz þegar þessir allir menn sögdu¹ þrælsi svo byskupa sem erchibyskups sem þeir höfdu adr.

Sva hit sama iatadi hann of [huerium sem einum² [lærdum manni³ þessarra byskups stola. huart sem⁴ ero i [herudum edr kaupstodum⁵ at þeir skulo þrælslir vera af leidangri med odrum .ij. monnum af sino hyski.⁶ of einn af pionofu monnum hans þann sem hann sér⁷ sér naudsynligan uera skal þræls vera af konungs bod-ferdum.⁸

Sva iatadi hann of⁹ af þessir .c. manna erchibyskupsins uerda rangsattir¹⁰ sin imilli j hans gardi uerandi¹¹ æ¹² skipi¹³ edr i hans fylgd. þa skulo þeir standa a domi herra erchibyskups of bæta eptir þvi sem honum syniz [misgerdir þeirra til¹⁴ of sett eptir landz logum skyldug¹⁵ til hans heyra [i þessum atburdum.¹⁶ nema þeir ueiti sin i millum edr odrum dauda. sem gud lati æigi uerda edr lima lát. j huerium atburdum er þeir heyra¹⁷ til [herra konunginum¹⁸ edr hans systu monnum.¹⁹ ofstaddri²⁰ i þessum atburd uidrkuemiligri yzribót herra erchibyskupi þyrir sakir hans eru of²¹ nauifstar. Enn af þessi(r) .c. manna misgera annars stadar en nu er sagt. þa ma sa sem misgert er uid toma hinum²² til doms huart er hann uill²³ konungs edr erchibyskups. of [skal helmingr settarinnar þyrir þilika luti leggiaz til konungs en helmingr²⁴ til erchibyskups.²⁵

Sva iatadi hann of [at²⁶ undir forbodi²⁷ af ser edr sinum eptir tomandum elligar²⁸ þeira systu monnum [edr lenommonnum²⁹ gorzu edr gerandi þyrir³⁰ kaupum edr solum edr odrum lutum þeim sem þlytiaf af stad til annars.³¹ þa skulo eði stiliaf undir þat byskupar edr klerkar edr þeirra leitmenn eintannliga staddir i þeirra eyrindum utan erchibyskups of byskupa samþykkt [æ medan dvalan þyrir eptirleitan byskupa³² geri æigi i þessum lutum uáda edr [opinberligan hásta³³ ritinu

1) þvi — C-G. 2) [huerium einum — E. G. 3) [kennimanni — C. 4) þeir — tilf. C-G. 5) [ka-
pelli stodum gða heradum — C. 6) liti — D. 7) hells — tilf. C. heldr — tilf. D. E. F. 8) leid-
angrozerdum — E. G. 9) at — tilf. C-G. 10) missattir — D. vfatter — F. ranglat(i)r — G. 11) eða
— tilf. C. G. 12) hans — tilf. D. E. F. 13) skipum æ hans skipi eða æ odrum tveimr — C. med odrum
tveimr — tilf. E. gða a odrum tveimr — tilf. F. a hans skipum med adrum tveimr — tilf. G. 14) [of mis-
gerd þeirra er til — D. E. F. G. 15) skal — tilf. C. skyldar þeirra skal — D. F. 16) [þyrir þeirra mis-
giordir — C. [þ. þ. miog. i þessum atburdum — D. E. G. [þ. þ. m. til hans i þ. atb. — F. 17) med sett-
inni — tilf. C. D. E. G. 18) [konungdomeins — C. D. F. [herra konungdome — E. G. 19) [systumanna
— E. G. 20) Saal. rettet efter de Övrige. ofþoddum — A. B. 21) sendar hans — tilf. C-G. 22) hon-
um — C-G. 23) heldr — tilf. C-G. 24) [sett onnur þyrir þilika luti skal at helmingi til konungs heyra
en helmingi — C. [settarinnar þyrir þilika luti. [skal helmingr hoyra till konungs oc helm. — E. G. 25) by-
skupi — D. 26) Saal. rettet; at af — A. B. 27) forbon — D. 28) af — tilf. þ. 29) [mgl. — C.
30) þyrir — þ. 31) stadar — tilf. D-G. 32) [Saal. rettet. of med dvalan þyrir eptirleitan. at byskupi —
A. B. [æ medan dvalan þyrir eptirleitan byskupa — C. [edr med dvalan þyrir eptirleitan byskupa — D. [æ meðan
dvalin þyrir leitan byskupa — E. 33) [openberligja skadha — E.

edr [almenniligri nauðsyn.¹ Sva iatadi han of at sealzlozat se erdhvöfuppi at haza einn mann til fylkrflattar eptir því sem brey hans þar um gert vattar.

Þa² var of samit³ um tiundar gerð⁴ um allan Noreg. utan um hamars hvöfups dæmi. Kaumariki of Solegiar. at menn stolu gera⁵ tiund ofterda ævinliga⁶ af garða leigum. of völgörnum. mylnum [of stogar leigum.⁷ braudoznum⁸ of badstofum. saltstoflum.⁹ netum of nótum. svo at sá er [greidir þessa luti. edr sá sem byggir.¹⁰ greidi tiund ofterda af leigunum.¹¹ en hinn er leigir framleidis ser til azla tali fyrst af allt þat er hann leidir¹² til of¹³ kostar of tiundi sidan [azla sinn.¹⁴ Enn af stipa leigum geriz¹⁵ með þeim hetti. at sidan stípit er fullgert.¹⁶ segl of reidi til zingin. [þa geriz i fyrstu¹⁷ tiund af .ij. lutum leigunnar [þegar i fyrstu zerd¹⁸ of iaznan sidan. [enn þridiunghr¹⁹ leggiz til umbota stípi of reida. Af buleigum²⁰ ollum geriz tiund .v. peningar vegnir²¹ af luleigu²² huerri [of²³ hueriu malnytu tyrlagi.²⁴ svo at sa sem tektr tyrlaiguna²⁵ greidi²⁶ af þessa²⁷ .v. peninga þar i sofn sem bygt er elligar hans umbods madr. Enn af huargi er þar²⁸ til greidi sá er leigdi of þalli svo mikil nidr i²⁹ leigunni fyrir þeim er æ. Enn oftr standi fyrir vidreldi sem adr af þeirri mioll allri sem uerdr zreadaginn³⁰ fyrir Jons messo. Enn af því hui sem menn haza ser til nytia svo at þeir byggia æigi. [greidi oftr³¹ af eins dags mioll [allri fyrir tiund of leigu af mioll.³² Sva skal of greidaz³³ ullar tiund af ollum þeim saudum sem zædaz i enyum³⁴ ut³⁵ of af allðini öllu storu of smá skal tiund goraz.³⁶ [þessar tiundir stulu of geraz³⁷ sem i uanda hezir³⁸ uerit of her zylgia. af sáði öllu. rug of huciti. lini of hampi. næpum of ertrum of streidar tiund. af selum of [huölum tiund.³⁹ af halarla⁴⁰ lysi. of allztonar ziffa

1) [alm. trífni — D. [almughanom — F. 2) Eptir því — C. E-G. 3) samþykkt — E. F. [amt oc kat — G. 4) gerdir — E. F. 5) þessa — tilf. C-G. 6) openbarligha — E. 7) [mgl. — E. 8) bagsteroznum — F. 9) mgl. — E. 10) [byggir þessa luti — C-F. [þessa luti(!) — G. 11) leigum — C. E. G. leigumonnunum — D. leighunni — F. 12) leggr — C-G. 13) of — mgl. D. 14) [af azla sinum — C-G. 15) greidiz — C. D. 16) of — tilf. B. 17) [i fyrstu geriz — C. D. F. G. [i fyrstu zerd gerist — E. 18) [mgl. — E. 19) [hinn þridi — C. 20) huseigum — G. 21) þar i sofn sem bygt er — tilf. D. 22) leigutu — C-G. 23) af — tilf. D. 24) [mgl. — E. 25) leiguna — C-F. leigunnar — G. 26) geri — D. 27) þessu — D. 28) þeirra — E. G. 29) af — C. D. E. 30) næfna — tilf. C. D. F. 31) [greidiz ofter — F. 32) [of leigu. en sa [skal vera zriadaginn næstr zifur Olafs messo dag zifra — C. [allri fyrir tiund af mioll of leigu. en sa [skal vera zriadagur næstr zifur Olafs messo dag hin zifra. en af annars dags mioll allri þeirri er verdr zriadaginn fyrir Jonsmesso. greidiz oftr vidr eldi. — D. [allri z. tiund af mioll oc leighu. en sa [skal vera zriadaghin næstr zifre Jons messo gerist ofter af vid- erelde — E. [allri z. t. af m. oc l. en sa [f. vera zr. næsta z. Olafs vauðu hina zifri. en af annars dags mioll afz þeirri er verdr zriadaghen n. z. J. m. greidist oftr zifur vidreldi — F. [allre z. t. af m. oc leigu. en sa [f. vera zr. n. z. Olafs messo zifre. End anners dags mioll allre þeirri er verdr a zr. zifur Jons messo dag. gr. oftr zifur vidreldi — G. 33) geraz — C. E. F. 34) engium — G. 35) uti — C-G. 36) af greidaz — D. 37) [Tilföiet efter C. [mgl. — A. B. greidaz — D. F. gerast oc greidast — E. 38) haza — B. 39) [huat- tiund — C. D. F. G. 40) hatarlinga — C. G. hafferdinga — D. hatellingar — F.

tiund.¹ sua at skipstjornar menn allir se skyldir at greida [æz freid alla tiund² æz sinum lutum. of stodi of aliti³ at svo greidi skiparar⁴ allir zulltomliga [sem lutum skipo of skipara⁵ gegnir.⁶ svo at huarli sterdi tiundina konungs freid ne land: uordur ne leidangro gerdir? ne nodurar adrar skyldir eptir þvi sem þeir uilia eidi zyrir⁷ hallda þo⁸ at þessir lutir lutiz¹⁰ zyrir en tiund. of hagi svo til at þeim tomi til nytia er tala¹¹ skulo æz guds halzu. skal tiundar freid herra byskups¹² iæznan zylgia hialli.¹³ of svo margir zistar hueriu kaupi of æzgreidzlu¹⁴ sem log uatta. æz ueidiskap¹⁵ ollum skal tiund goraz. æz sallti of tuernbergi. æz kaupeyri of allz tonar uinnu [smidar of azla.¹⁶ æz tioru skal geraz¹⁷ .xx¹⁸. huerr afr. æz iarni .xx¹⁸. huert pund eptir rettri tiltolu.¹⁸

Nu æz nodur ezan kann til at toma yzir nodurum hlut þeirra¹⁹ greina sem i þessari settar gerð ero. þa skulo .ij. menn tiosaz til til²⁰ utzkyringar.²¹ einn æz herra konunginum. enn annarr æz herra erchibyskupinum of hans eptir komandum. of æz þessir geta eigi samþykt sin imilli þa skulo þeir [zrealft uald²² til haza at tiosa til hinn þridia mann med ser. of þat skal standa sem [æz þeim ollum verdr ut styrt²³ [of um samit.²⁴

Enn þessa [uinattuliga samsett²⁵ gordu þessir somu herrar gozugligr herra Magnus konungr of uirduligr²⁶ zadir²⁷ Jon erchibyskup nærr uerandum uirduligum zeprum herra Andrezi byskupi æz Dflo. herra Arna byskupi æz Stazangri.²⁸ of þessum baronum rikissins. herra Erlingi. [herra Rognuvaldi.²⁹ [herra Andrezi Plyt. herra Gauta³⁰ of Kolgu.³¹ herra Biarna Erlings syni. herra Þori byskups syni. herra Auduni Hugleifsyni. herra Vigleiki Audunar syni. of forsbredrum i Nidarosi [zulltomnum umbodsmönnum Nidaross capituli.³² herra Signati³³ herra Erlendi.³⁴ herra Þorzinni. herra Auduni. of odrum uitrum mönnum (of skynsomum herra konungsins of forsbredrum³⁵ annarra capitula³⁶ þeirra sem sóru at þessi settargord³⁷ skyldi standa³⁸ of æuinliga stadzestu haza. zyrir biudandi i [þessari gorb³⁹ allt motikast

Jvfr. S. 474, 475. J. Cap. 19.

1) æz setum &c. — mgl. A. B. 2) [freidar tiund alla — C. [æz freidar tiund alla — E. 3) vatti — C. atti — D-G. 4) skipveriar — D. 5) skiparum — F. 6) [mgl. — D. 7) gerð — E-G. 8) sinum eptir — E. eptir — G. 9) þo — mgl. E. F. 10) utgezio — F. 11) haza — C. D. F. 12) erchibyskup — C. E-G. 13) huale — G. 14) æzgreiztu eptir þvi — D. 15) vidi — C. D. 16) [azla of smidar — C-G. 17) greidaz hinn — C. D. 18) Hele denne Artikel om Tienden mgl. i den latinske Original. 19) þessarra — C-G. 20) til — mgl. C. E-G. 21) umzkyringar — D. 22) [zullt uald oc zrialt — E. 23) [æz þ. ollum (saman) eða þeirra tucimr v. utzkyrt — C. E. G. [þeir .ij. or þera — D. [þ. oll. æ. þeim tucimr v. utzkyrt — F. 24) [of um semia — D. [mgl. — C. 25) [samu sett — D. 26) herra oc andatigher — tilf. F. 27) herra — tilf. F. 28) herra Affatinn byskup æz Biorgin — tilf. D, urigtigt. 29) [mgl. — E. 30) Gaut — C. 31) [mgl. — E. F. 32) Saal. rettet. capitula — A. B. [mgl. — F. 33) Saal. rettet. Signari — A. B. 34) Ellinge — E. 35) forsbredra — D. E. G. 36) capitulum — E. F. G. 37) sett — D. 38) halldaz — C-G. 39) [þ. settargorb — C. E. F. G. [þessum settar gerðum — D.

suit¹ þærðar. of einkannliga [stipan aptr til sama eynis. of² öllum brezum millum þeirra of þeirra þyrirmanna her til hördum of þengnum um þessa upp gezna luti. of öllum öðrum þengnum paualigum uerndar brezum³ of öllu öðru þulltingi guds laga of manna. um hueria luti er þessor settar gerð of endilig⁴ samþyðt megi tal- maz eðr med [noðuru moti⁵ at riuzaz.⁶ Enn þessi uar háttr eidstazs þeirra sem sóru az halzu herra tonungsins of barona ritissins. þess legg et hönd æ⁷ ból. of þvi styt et til guds. at alla þa luti er minn herra Magnus tonungr hezir iatad heil- agri kirtiu of i þessarri samsetti⁸ ero neyndir. skal minn herra Magnus tonungr hallda. of allir hans rettir⁹ eptir komendr. [of et of allir minir eptir komendr¹⁰ enlzliga. eptir stitu uiti¹¹ sem gud lær¹² mer. of halldaz¹³ lata of til styrkia at halldiz kirti- unni til handa eptir minum mátt of megni. Suer et þenna eid upp æ sæl mins herra Magnusar tonungs of allra hans eptir komanda. [of¹⁴ mina sál¹⁵ of allra minna eptir komanda. Sva hialpi mer gud of [þessorr heilög¹⁶ gudspioð.¹⁷ Enn þessi uar eidstaz¹⁸ þeirra sem soru az halzu herra erchibyskups [of annarra bys- stupa¹⁹ umbodemannanna capitulorum.²⁰ þess legg et hönd æ helga²¹ ból of þvi styt et til guds. at alla þa luti er nu ero upp iatadir tonungdominum az kirkunnar halzu of mins herra Jons erchibyskups of annarra bystupa. of i þessarri samsetti ero neyndir. [skal minn herra erchibyskupinn hallda of adrir byskupar²² of allir hans eptir komendr of þeirra. of et of allir minir eptir komendr æzinliga. eptir stitu uiti²³ sem gud [lær mer.²⁴ of halldaz lata. of til styrkia at halldiz tonungdominum²⁵ til handa eptir minum matt of megni. Suer et þenna eid upp á sæl mins herra Jons erchibyskups [of annarra bystupa²⁶ of allra hans eptir komanda of þeirra. [æ mina sæl.²⁷ of minna allra eptir komanda.²⁸ Sva hialpi mer Gud of [þessorr heilög²⁹ gudspioð.³⁰

Of³¹ til uitnioburðar þessarra luta [setti herra tonungrinn her þyrir³² sitt

1) suita — C. E. G. 2) [stipan eptir sama namne — E. 3) eða þaz þulu — tilf. C. 4) Saal. rettet. vendilig — A. B. C. D. oembilggh — F. andlega — G. 5) [noðurum hetti — C. E. F. G. 6) rymaz — D. riptazst — E. G. 7) helga — tilf. C. 8) settargerð — E. 9) rettir — mgl. D-G. 10) [mgl. — E. F. 11) of þennsemb — tilf. C-G. 12) hezir gezt — C. D. F. gezt — E. G. 13) hallda — C. G. 14) a — D. F. i — H. 15) [mgl. — C. 16) [þ. hin helgu — C. D. [oll þau heilghu — F. 17) gudspioð — E. F. G. 18) háttr eidstazs — C. E. F. G. 19) [of annarra manna of byskupa of — D. [oc — E. [oc annarra byskupa oc — F. [annarra byskupa — G. eða — tilf. C. 20) capituli — C. F. ritissens — tilf. G. 21) helga — mgl. D-G. 22) [skal min herra Jon byskup h. of adrir byskupar — C. [upp a sæl mins herra Jons erchibyskups of adrir byskupar(!) — D. [skal min herra Jon erchibyscup — E. [up a sæl minz herra Jonz erchibyskups oc annarra byskupa þulu halda — F. [skal min herra Jon erchibyscup of adra(!) byskupar halda — G. 23) of þennsemb — tilf. C. E. F. G. 24) [hezir mer gezt — C. D. F. [gezt mer — E. G. 25) tonunginum — D. G. 26) [mgl. — D. F. 27) [i mina sál — E. [oc mina — F. [oc i min sál — G. 28) Suer et &c. — mgl. C. 29) [þessi hin helgu — C. F. [þessor — D. 30) guds- pioð — E. F. G. 31) En — C. D. F. 32) [sem h. tonungrinn hezir þyrir gezt — D.

innfigli. [herra erchibyskup sitt.¹ byskupar of baronar [sin innfigli² of capitule³ sin innfigli. var þetta breg gert i Tunsbergi a þeim degi of æri⁴ sem þyrr segir. á .xiiij⁵ æri ritis⁶ Magnusar konung. of æ tiunda æri⁶ byskupsdomiss herra Jons erchibyskups.

C. Kort Udtog,

med samme Haand fra 1325, som Slutningen af *Ea* i Landsloven, i Perg. Cod. No. 309 fol. i den arnamagnæanske Haandskrift-Samling.

Þatt se ollum monnum lunnitt at þessar skipanir gærdozt millum annara luta i Tunsbergi þa er lidnir varo þra burd varo herra Jhesu Christu .m. vettra .cc. vettra oc .lxx. vettra(!) millum ritisens oc heilagrar kirkju. um þau mall er hoyra till heilagrar kirkju vmdomes oc tiundar gærdir. Sua uar þa med rade oc samþykt a gort herra Magnus konungs oc uirdulegs herra Jons ærlibyskups oc annara byscupa baruna ritisens forshredra oc annara godra manna er þa varo i nand skipat oc stalt um allan Noregh at oll þessar mall stulu þrialselega domazt hedan aþ oc skipazt um byscupa eda þeira umbodamen sem her þyrgia. oll klerka mall þau er þeir þretta sin i millum eda sotiast aþ leitmonnum. um iunstap(!) oc huorso huar er geten. um kirkna þrialse. um tiundar gærdir oc heitt. um skipan er men gera i sidadtom daghum sinum þirir fall sina allra heilt er þeir geþa kirkium oc helghom monnum eda klaustrum. um uærnd pelagrima þeirra sem uithia stadar hins helga Olafs konungs oc annara byscups stola i Noreghe oc þeira mall. Sua hitt sama um mall kirkna æigna um banzuert oc meinsere. um oter. oc þer sem selldir ero andleghir lutir. om uillu oc um vantru. om þrillu lixui. hordoma þrendsemi spiell oc annur mall þuilit þau sem till kirkunnar hoyra at hennar relte. stulu þessar(!) mall sem nu ero upp talld hedan i þra ærtir þui sem bregt oc loghboken (vatta?) domazt þirir kirkunnar domara oc æigi stiofast undir leitmannanna dom.

D. Længere Udtog,

med samme Haand fra Midten af femtende Aarhundrede, som den nyere Borgarthings-Christenret, i Perg. Cod. No. 1127 Tillæg i det kgl. norske Videnskabers-Selskabs Bibliothek.

These articuli standa j settargerdenne Primo.

Ath herra erchibyskupun med radhe oc samþykt loorsbrodhra sinna vnder nampne Nidhroos kirkju, gaz up þirir sit æueligha oc sina eftirtomanda alt þet wald oc afald er þan hæþe æder hæþua matte j kosuengom konunganna j Norighe vndergioz offran

¹) [mgl. — D.   ²) [mgl. — C-G.   ³) capitula — C-G.   ⁴) vetri — C-G.   ⁵) herra — tilf. C. D. E. G.   ⁶) ritis — tilf. F.

foronanner ollum adrum rettindom iamþnan ofstaddom sem tirkunne til hoyra oc ero j landz laghum oc werudar brezuom, oc medan notor ma oc skal azter toma med loghligre arz til konungens. En ez eighi zintz þann þa hazue erdhbystupr oc bystupar med annarra gazugra oc skynsamra manna rifeiens þeirra sem liota sculu zyrsta oc mefta raustir j kosningom þes sem þeir wita nyttsamlighen wera ritino &c.

Rex promisit ecclesie quod ipse et sui non tractent causas ecclesie.

En herra konungen gaz wþ zirir sit oc sina erzuingia oc extirkomanda einlizligha alt wald oc tillald ez han hazuer nolott hazt her til, hoyra eðer þrozua eðer orskurd weita þeirra mala sem til tirkunne hoyra, zirirbiodhande ollum zastligha systomnum oc loghmonnum konunganna. sua nære som zierre, wærandom oc widerkomandom um alt ritit ath þeir dirzuitz eighi doma um notor þau maal ne luti sit notorstyns (i) þau az zyrnstu nodra wæniu er konungar e hazua hazt eðer, synatz hazua hazt zyrmeir, hells sculu þessstyns maal um tirkunnar domara zrialsligha stipas oc stiras hædhan j zra.¹ Sua som ero þesso, oll clerka maal þa er þeir þretta sin j mellom eðer þeir sotiatz az leitmonnum, Um hionstap oc huarfu huar er geten loghligha Um tirkio zrielse um þiundar Um heit Um stipan er men gora a sidharsta daghum zirir saal sina alra helzt en þeir gezua tirkium eðer helghum stadhum eðer klaustrum Vernd þelagrima þeirra som witia stadh hins helgha Olazs oc annarra bystupsstola j Norighu oc þeirra maal Sua þet sama maal tirkunna eighna, Um bantzwerk Um meinsuore um okr oc þer sem sældir ero andalighi lutir. eðer kroytir Um willor eðer wantru Um zrirolliznadh Um hordoma. oc zransemis spield oc annur maal þuilif þau sem til tirkunnar hoyra ath hennar rette &c. ofstaddom jempnan konungens rettindom j þeim malom huarueta þer sem az wæþrozuaðhe wæniu eðer landz laghum a konunge gielðaz zirir sælt(!) &c.

Quod episcopi conferant ecclesias &c.

Item iattaðhe herra konungen oc barwdh zastligha ath gormas ath jempnen se erdhebystupi oc bystupom lozuat ath gizuua oc stipa someligha lerda men sua j þeim capellum sem konungar hazua wþ latit gora eðer sina eghnir til gezuit sem j adhrum tirkiom oc capellum sine erdhbystuperili(s) uten alla leighmanna samþnyht eðer presentan.

Item quod rex se non intromittat de electione episcopi.

Item iattaðhe herra konungen ath einli wold konungs eðer annarra wæroldz hoyzdingia lutiz j kosning bystupa eðer abota Nidroos erdhbystups ritis heldir stipitz

¹⁾ Nedenunder, med Henviisningstegn: Um þessa maal skal tirkian doma.

svo til, er þeir sem losningren höyrer ath doma nylsamlighan væra aat vitzsku þeirre kirkju er sin þorstiora hefur mist Sculu þeir oc biðha gorzuan losning, æder(!) en stadzeft see, þeim konunge som þa er um losbroðra þeirra kirkio. med widerkømeligt sendebodh. nema konungen se nær æder a wegh þer er hin skal fara til oc verða stadzeft. þa presenta han sigh sielzuer konungenom &c.

Quod episcopi et clerici non dabunt leidhang.

Item jattadhe konungen ath byskupar abotar æder klerkar se eði skyldoghi til ath fara j leidhangers þerd med konunge ne til þes notot weita æder leggja az sino nema loglet sua myllill naudhsyn se ath þet lozuatz az bystupe oc witrafkom klerkom þes byskupsdomea.

Item quod rex non permutet leges in dampnum clericorum.

Item ath eighi lozuatz konungenom um ath skipta til stadha kirkia æder clerka landzlogh samþygt oc ritat oc þear þinor huart som þet er j klerkom æder leitmonnum mote þornu wæniu.¹ Item ath lozuat se erchibyskupi oc hans extirkomandum ath kaupazughla geirzalka &c. Item ath konunga sculu fullkompligha þylghia j þiunda gerdum az jorðom oc boum sinom &c. Item at .xxx. leftr miols mughu sendas til Nislandz az erchibyskupi synætz &c. Item ath erchibyskupr skal hazua landaura az eino skipi huario are þui sem kommer az Nislande til hans byskupsdome.

Sequitur de pace peregrinorum prerogativa episcoporum et libertate clericorum.

Item ath alli þelegrima viliande stadh heilagz Olazs konungz oc annara byskups stola j Norrige þirir sala bota saler sua wlenzster men som jnlendzffir huart som j landeno er þridr. æder oxridr þo sculu þeir j godhom þridhi fara nema notor þeira synætz væra niofnare oc þrozuetz þet. þa sculu þeir þinat z sem til höyrer um kirkjuunnar domara extir siune misgerd &c. ut in ¶ Item weil(ir) herra konungen herra erchibyskupi oc hans extirkomandum æueligha .c. manna vera þrialfa az leidhans þerða konunganna &c. ut in ¶ Item jattadhe herra konungen med sama hette huarion bystupe Osloar. Biornvini. Stazuangers oc Hamaræ .xl. manna væra þrialfa &c. nema herra konungenom erchebyskupi æder adrum bystupum synetz adhrumiis þallelitt vera saler almenneligra naudhsynir æder wern rilesens sua ath lydhni þeirra naudhsyn glædhes aller þyrneþndir þui þrialfe &c.

¹⁾ Nedenunder, med Henviisningstegn: i^o ff. pro archiepiscopo.

Quod clerici sint liberi a tributis.

Item iattadhe herra konungen huaríom einom lerdóm manne þessara byskups stola huart som þeir æro j heradhe æder kaupstadhom ath þeir sculu zrialsæ vera æz leidhangre. með andrum .ij. monnum æz sino hyssi oc ein æz hans þionosto monnum þeim sem han seer nyttsamlighin wara scal zrials wara æz konungs leidhangers zerdóm &c.

De emenda seruorum archiepiscopi si delinquant ut in litera. Item quod episcopi et clerici non includuntur sub prohibitione regis ut in. Item um þiundagerdir.

Item um þiundagerdir nzuir ozuer(!) alt korighe utan hamars byskups dome kaumarile oc soolyar ath men sculu þessa þiund gora æz ga(r)ðzleighthum olgagnum milnum badstofuum braudhoznóm skogharleighthum. saltketlom. nætium oc notom. sua ath þenn som byggir þessa luti gora fiouð offerða æz leighonne en hin er leigir seer til azla tali zyrst æz alt þet er han leggir til oc kostar oc þiunde sidhan æz azla sinom. en æz skipleighom goretz með þeim hætti ath sidhan skipt er zulgiort með seghl oc adhru reidhe j zyrstu zerd goretz þiund æz þueimer lutum leighonnar oc jempnan sidhan æn þridhiungar leggiz oc(!) umbotar reidha aa skipino. Az hvsleighthum ollum goretz þiund .v. peninga meghnar. Az leigho tu oc huario malnytto lrylaghi gori þann som tæter leighona .v. peninga meghna þer j sofn som bygd ær. En ofta tiund goretz zririr widerældi æz þeirra(!) mioll som werder a zredagen zririr Jons messo. En æz þui bui sem men hazua ser til nytto, sua ath þe biggia eighi greidhis oft æz einni dagz mioll sem werder zriadaghen nest zririr Olafs woku zyrri. En æz annars daghz mioll alre er werder a zriadagh zririr Johannis goretz ooftr zririr widerældi. Item scal goratz þiundr ollar æz saudhum ollum oc æz allo aldini storo oc sma &c. Item æz sadhe allu ruggh oc hweiti. hampi oc lini. ertrom oc næpom. skreidh oc stæll. huall oc hakellinga. lysi oc alstona zrista tiund &c. Item æz weidhiskap ollum. Az salte æz quernberghi. Az kaupoyri oc alstona vinnu azla oc smidar. Az þiaru huar .xx. aster. æz jerne .xx^a huart þund sequitur. Ez noton æzuan werder nzuir nodrom luta þessa greina som j þesso settargærd æro. þa scal til kiosa ein æz konunge oc annar æz erhibyskupi þet ath greina. Oc ez þeim sæmer ey kiose til þen tridhia með sil, oc þet scal standa som þeir aller æder þueimer þeira werder wiskyrft.

Deinde sequitur juramentum pro utraque parte quod i^a. compositione perpetuo maneat et firmiter teneatur.

4.

Kong Magnus Haakonssöns Retterbod om udvidede
Privilegier for Kirken.Bergen den 13de September 1277.

Texten efter Perg. Cod. No. 309 fol. i den arnamagnæanske Samling med samme Haand fra 1325, som Slutningen af *Ea* i Landsloven . . . . . A. Sammenholdt med Afskr. med Arne Magnussöns Haand i Bartholiniana Vol. III. (D) Pag. 793. (Ex M. S. membraneo in qv. Bibliothecæ publicæ Academiæ Hafnensis, in capsâ rubra minori clathris munita) den samme som ogsaa kaldes *Codex capsæ Cypriani* . . . B. Forhen aftrykt i Dipl. Arnam. II. p. 76—78.

Brex Magnusar konungs Hakonar sonar.¹

Magnus [konongr son Hakonar konungs² sendir³ andlegghom þædr [oc virduleghom⁴ herra Jone med guds mistun⁵ ærtibystupi i Nidaros of ollum adrum guds vinum oc sinum verandom of uidr komandom þeim sem þetta brex sea eda höyra eiligleggha tuediu⁶ guds of sina. Blesjadr⁷ se⁸ Ihesus Christus [fridar gud⁹ of samtristileghar¹⁰ affsemdar er med knoleit¹¹ sinnar milldi oc mistunnar löngdi off med meirum [fridi oc¹² nadum þyri at sea stioru Noregs konungs ritis ærtir þadur uarn en notorom¹³ varom þoretrum þeim sem þyri off hazua Noregs konongar uerit. Sidan hezuir han ueitt off [margþallegghar sine milldeit¹⁴ of mistunnar giæzuir i myllilli lydni alþyðinnar of ærtirlæti bædi lerðra oc leikmanna. Oc æz þui at allir men i landeno hazu till var snuizt med [myllilli kostgæzni¹⁵ astar oc hollostu oc einlanleggha virduleghr þadir¹⁶ Jon med guds mistun ærtibystup i Nidaros off oc varft kononglekt uald i morghum godom lutum styrkiandi oc¹⁷ i huerðaglegu böena hallði till guds er han hezuir med¹⁸ þadurlegom goduilla til löngt alla men at hazu þyri off oc ritinu. drotningenni oc barnum varom oc¹⁹ idulegri tillaghu heilsamlegra rada. oc opt²⁰ myllum kostnadi oc æzidi er han oc hans broðr sumir bystupa innan lanþ [hazu hazt²¹ þyri off²² herralega. oc en ællum ver at þeir muni²³ hazua. vilium ver ollum monnum tunnift gera at þyri sakir guds [dyrlegghr astar²⁴ of hins hælga Olafs konungs þrenda vars of hans lirtiu er off er einlanlega²⁵ hiartþolginn med lærleits sambandi [guds dyrlegghar²⁶ astar. hozuum ver iattat herra²⁷ Jone ærtibystupi oc hans loglegghom ærtirkomandum at þo at brex settargerðar²⁸ oforrar uatti konongi halþa sett en halþa ærtibystupi ez men hans still a sini(!) i millum i²⁹ þribroti

1) privilegia kirtunnar of Ærtibystups oc bystupa — Orskr. B. 2) [med guds nad Norighis konghur — B. 3) ollum monnum sinum — tilf. B. 4) [mgl. — B. 5) nad — B. 6) blesjan — B. 7) Logvadur — B. 8) gud — tilf. B. 9) [fridar guds — B. 10) [sannþyðiligghr — B. 11) noh leita — B. 12) [mgl. — B. 13) odrum — tilf. B. 14) [sina milleita margþaliga — B. 15) [mitlu kostgæzue — B. 16) herra — tilf. B. 17) oc — mgl. B. 18) æz — B. 19) j — B. 20) efftir — B. 21) [mgl. — B. 22) vet oc — tilf. B. 23) munu — B. 24) [dyrðhar — B. 25) mgl. — B. 26) [gudligghr — B. 27) herra — mgl. B. 28) varrar — tilf. (!) B. 29) med — B.

i þrauero herra¹ ærlibysstups þa skal² ærlibysstup [hæza nu³ alla þa sett ein soman ærtir aluæðum lanz lagha um myllileit [þear gialldz.⁴ huart⁵ sem þeir misgera i hia- uero eða þrauero ærlibysstups. uttan sua þungleggha berizt⁶ till sem gud lati alldrighi verða at þeir gere þatt i sialxs tonongs garde eða stipi eða hiauero.⁷ þa a tonongr halzua sett en halza ærlibysstup oc standi mall þeira oc zriðbrot i tonongs vallið of loglegom dome ærtir malauogtum um þeira misgerdir þyrir⁸ satir hiauero tonongs oc uirðinghar. En⁹ ez mandrap eða lima laot verðr millum þeira þa a tonongr æinsoman dom izuir of þear sett huar sem þatt gerizt nema þatt verði i sialxs ærti- bysstups garde oc hiauift.¹⁰ þa skal gerazt¹¹ honom uidrtomelegh izuirbott [þyrir 2 ero¹² hans hiauiftar¹³ of vyrðinghar. Sua oc ez men þessara bystupa. bystups ez Oflo. bystups ez Biorguin. bystups ez Stazuangre. bystups ez Hamre brioti¹⁴ i hiauero bystups sine. þa hozuum ver iattat huerium þeirra halzua¹⁵ sett vid off. en honom¹⁶ er þyrir uluta verðr rade huers dome tonongs eða bystups er han uil tiosa om rett sin. uttan sua þungleggha [kunni till bera¹⁷ sem gud lati alldrighi verða at mandrap eða lima latt kunni verða med¹⁸ þeim. eða þeir gere zriðbrot i adrum stad- um en¹⁹ i hiauero bystups sine.²⁰ þa a tonongr þar vm(!) [saman dom oc²¹ sett²² 3 izuir sem²³ adrum þegnum sinum. Sua iattom ver oc herra ærlibysstupi oc þyri- nezdum bystupum at ez þeir stemzua monnum till sin um reet oc sofnir lirkunnar. of ero men sua olydnir oc þrioztozullir at eighi uilia þara ærtir þeirra tallan eða steznu²⁴ talladir til þeira eða þeira loraþroðra eða þrozafta loglega.²⁵ þa stulu þeir eigha [þer a stila þearsett²⁶ sem loghbot seghir um steznuzall oc talzal i kaup- stadum. En²⁷ eigi uilium ver at þegnar uarir se talfettir eða steznidir þyrir þepretta satir eða notora klengifala. Sua oc vm stedia varnn at þo at þrez þadurs vars eða uarkt þau sem vid þæðghar hozuum þar um gortt med minnum al(u)æðom oc stilldagha þa vilium ver at ærlibysstup hazui ein man of ein suæin þan sem mesta nyttsemd meghi gera med honom till hylzraflatto. of at han skal sta lata slitt hylzer sem ver latum ganga i Nidarosi huart sem off litar at lata ganga smalt hylzer eða floortt 4 hæði at stinleita vect of styrleita. Sua iattom ver of herra ærlibysstupi of griot/midir of tresmidir oc hueredagazoll hans er a borde er i sialxs hans garde oc þeir sem vinna till lirkiu hins helgha Olazs oc gardz ærlibysstups se þrialser ez læidange gerð þyrir eitf nez of skipdrattum uttan off oc ærlibysstupi synizt full nauðsin till at trezuia

1) herra — mgl. B. 2) herra — tilf. B. 3) i Mbr. opr. [nu hæza. [nu hæzua — B. 4) [laglighra þiar-
settia — B. 5) huar — B. 6) berz — B. 7) tonghe — tilf. B. 8) þyrir — mgl. B. 9) Sua
oc — B. 10) hiauero — B. 11) gormast — B. 12) [sater — B. 13) nauiflar — B. 14) briota — B.
15) Saal. B; hans — A. 16) hin — B, rigtigere. 17) [berz til — B. 18) vidur — B. 19) en — mgl. B.
20) sine — mgl. B. 21) [mgl. — B. 22) settir — B. 23) a — tilf. B. 24) steznom — B.
25) loglighra — B. 26) [þa setti stila — B. 27) Herfra indtil Slutningsformulæren Of at þessi var gerð
&c. — mgl. B.

þá till landuarnar ez herra gengur á land vart. Sua gæruum ver oc upp þyrir guds 5
 salir of salu þadur varo of vara oc vara þorellra atall þatt sem ver attom med rett-
 om ofurd lang laganna um almennings tuxtir þær á Hauollum er Jon ærlibyskup
 leet upp á gera þatotra manna spital. Of þær tuxtir stadrestum ver æzinglega sua
 vidar langhar oc breidar sem þá varo þær upp bygðar at husum oc gerdinghum er
 þetta brex vart var gort þeim guds uinum sem þar ero eða verða ætþadir till
 hialpar of hugganar. Sua gæruom ver of hinum helga Olafue tyglhustuxtir þær 6
 þyri handan Nidar bakka er Jon tuistazuin þordom dagha var ombodsmadr leði herra
 Einare ærlibyskupi till þurztar stadarens med þeim vidleika er þar var þá gert um.¹
 Of at þessi gerð uar hallðigt æuenlega vid helga Nidaroff kirkju þyrir² off oc varom
 ollum ætþir tomandom þá stadrestum ver hana med þessu varo brex(i) oc insigli. ægg-
 iande oc aminnande alla vara ætþir tomande at þær hallde oc hallðaz late þenna
 varnn goduilla er gor er æz vare hende gudi till dyrðar of hinum helga Olafue
 þrenda varom.³ heilagre Nidaroff kirkju til gange⁴ oc nytsemdar. salo vare of allra
 þæira sem off ero nanir till hialpar oc till⁵ missunnar. Þetta brex var gort i Þiorg-
 win þá er lidnir varo þra burd varo herra Ihesu Christi .x. vettra .cc. vettra⁶ .lxx.
 vettra⁷ of .vij. vetir. á trossmesso æxtan um haustit á .xiiij. are rilis varo.⁸

3.

Kong Magnus Haakonssöns Retterbod om Tiende i Viken og paa Oplandene.

Bergen den 22de September 1277.

Efter Perg. Cod. No. 309 fol. i den arnamagnæanske Haandskrift-Samling, med samme Haand
 fra 1325 som *Ea* i Landsloven. Forhen astr. i Dipl. Arnam. II. p. 79, 80.

Magnus med guds missun Noregs konongr son hatonar konongs sendir herra Erl-
 ingi þ(r)ænda sinum Alþs þyni. herra Thore byskups þyni. herra Auduni hughlæite
 þyni logmonnum oc ollum systmonnum sinum oc handgengnum monnum ollum
 Borghar þings monnum oc ollum adrum guds vinum oc sinum þeim sem þetta brex
 sia eða hõgra quæðio guds oc sina. Gud þæde yðr Vituerium oc Uplendinghum æt

¹) Hertil fra (27) paa foreg. S. mgl. i B.   ²) vidur — B.   ³) oc — tilf. B.   ⁴) gangne — B.
⁵) till — mgl. B.   ⁶) vettra — mgl. B.   ⁷) vettra — mgl. B.   ⁸) Rorigis — tilf. B.

oc ærtirleste oc goduilla er þer hazuir vidr off bæde nu oc þyr þa er ver hazuum hia ndr verett. ventom ver at þer munid þui hallda framleidis. man off oc þatt til huætia optara at vithia ndr oc sua ætloms ver med guds missun ez hæilu helldr. En ez þui at ver þottomzt þinna her sëm annars stadar greiner millum lærðra manna oc leikmanna um tiundir(!) gerdir oc adra luti. sua hazuum ver oc nolorar greinir vid ærtibyskup. þa var þatt þo samt i Tunsbergi ærtir þui sëm ver uentom at huartueggia lærdom oc leikmonnum mætte verða till gangs oc till greida framleidis ez þatt er hallditt sëm þer mundit nu hoyra megða i þui brexe er ver sendom þegat oc settargerden mun a vera. Sanz off sua i at leikmennar(!) halda þeim tiundum sumum þirir byskupi oc lærdom monnum er bæde uatta þeim brex vyrdulegð herra þadur vars oc sua logh. en hinar varo hæimtar oc hazdar¹ ez morghum er ængi logh eda rettynði stodo till. oc hazuum ver sua samþykt at ez ollu þui skal tiundir geraz sëm logh ero till oc brex þadur vars oc vor uatta. En herra byskup iattade off þui mote at hozuudtiundir allar stulu nidr þalla stett oc þer sëm vloglegðar ero ez hinar ero mæd goduilla greiddar. Radom uer at þer þorer þetta sua i nytt rad at gudi se till hæidre ndr till gangs oc meira samþyctis med lærdom oc leikmonnum en um ridir hazuir uerett &c. þetta brex var gortt i Þiorgwin in þesto sancti Mauricii. anno domini m^o cc^o (lxx^o) vij^o a .xviij.² are ritis vars. Ø(ulhormr) Øydo son insiglaðe þatt. Þorðr prestir ritade.

6.

Kong Magnus Haakonssöns Retterbod om Aager og Bygning af Ödejord.

Texten afstrykt efter Perg. Cod. C. qv. 22 i det stockholmske kongelige Bibliotheks Haandskrift-Samling, med Haand fra Slutningen af fjortende eller Begyndelsen af femtende Aarh. A. Sammenholdt med Perg. Cod. No. 309 fol. i den arnamagnæanske Haandskrift-Samling, hvor den findes med samme Haand fra 1325 som Slutningen af *Ea* i Landsloven . . . . B.

Magnus konongr son hatonar konongs sendir allum monnum þeim sëm þetta brex sea edr hoyra i Vitine. quediu gudis of sina þlestom monnum⁴ er tunnikt at þa er ver hazdum þing uidr Elxuena of swa a haughathingi j Tunsbergi þa talado ver

¹) Med samme Haand som i Texten er her i Margen skrevet: alias fraþr.

²) Skrivfeil for .xviij.

³) Brex Magnufar konongs um otarze — Orskr. B.   ⁴) mgl. — B.

um þen vðidh er meir er¹ j varo lande en eingo odru krisno lande. þui [er her² na-
 munda off. um leigu þe at men byggia³ daut þe of þillir os þet redalift⁴ vera at
 vart land se j meiri abyrgdh þirir þa sol en vera skyldi aþ þi at þazuen sialþur þan-
 sætter a huorium tolymanadom alla þa sem med þi þara. Nu aþ þui at wer uillum
 med eingo mote⁵ at sa hatter drægest⁶ fram i landeno þa hazuum wer med rade hal-
 onar bystops of annara bystopa þet vanligha⁷ aþ tekitt of þirirþiodom wer þet⁸
 huorium manne at byggia herdan aþ daut þe. En huar sem þet⁹ byggir skal¹⁰ hazua
 þirirþiort instodanum of¹¹ stulum ver of bystup þet tala. En um torn of kyrr þa
 [a herra bystop þer gera radh þiri¹² eptir þi sem wer hazuum sampt¹³ vaar i mill-
 om med hinna besta manna rade j landeno.¹⁴ En eþ byggist rudstadr j herade þa
 skal sa¹⁵ skyldr vera at þora bod er byggdi innan þriggia vættra. En eþ han giorer
 ei swa sælkr .iij. markum slyrs. þa er roynt huat halda ma byggingh edr ei. Sa er
 a rudi byr skall talla til bonda a herradz þingi jnnan .iij. vættra en eþ han gerer ei
 swa sælkr þrem markum slyrs of talla nu en til bonda jnnan andra þriggia tolyman-
 ada eda bote þrem morkum slyrs. of talla nu hit þridia sinne jnnan þre vættra of
 bote þre marker. Nu skal kallat hazua at hinum þyrsta .x. vættrum. en eþ þa er ei
 kallat til bonda þa a lonongr jord a en bonde aldþ ekti. Nu er til bonda kallat.
 bondr ero skylduger at reida huoriu bode. En eþ þeir uilia eigi swa. þa er huar
 bonde sælkr .iij. morkum slyrs er a þingi er. Nu skal swa bodh reida at huar bonde
 bere till nesta bear a bodhleid fram. En eþ men stilia eigi huar þor nestr er þa skal
 med stongum mæla of er lutr mandþ þers værr er han þær leinger bodh aþlaga þegar
 ma retta er uil. En eþ madr (þorir) huff sinn aþ þornom tuptum vndan bodom
 þa bere þui at eins til husa fram at han vili. En eþ iord þellr j oydi þa er sa
 skyldughr at lata bodh þora. er jord a edr bote bodþoll oll þau er nerda fram j
 þra at þui sinni.

1) her — tilf. B.   2) [sem her er — B.   3) læighie, men i Mrg. med samme Haand byggie — B.
 4) redalict — B.   5) længer — tilf. B.   6) længer — tilf. B.   7) vandtepa — B.   8) þet — mgl. B.
 9) þet — mgl. B.   10) þa skal sa — B.   11) of — mgl. B.   12) [skal herra bystup þar rad þirir gera
 — B.   13) adær — tilf. B.   14) Det Efterfølgende mgl. i B.   15) Saal. rettet; swa — A.

7.

Kong Magnus Haakonssöns Retterbod om Tiende og
Kirkens Rettighed i Hamars Biskopsdömme.

Efter Perg. Cod. No. 317 qv. paa Universitets-Bibliotheket i Christiania, med en Haand kundlidet yngre end den fra Midten af fjortende Aarhundrede, hvormed *Ed* i Landsloven findes skreven i samme Codex.

Magnus konongr son haonar konongs sender allum guds vinum of sinum verandom of uidr komandom þeim sem þetta brey sia ædr hoyræ i Hamars bystups riki quediu guds of sina. Optleggha hezuer verett tiert zirir off um þa marggallegha olydni er men gera mote gudi of heilagre kirkliu meir i þeim bystups stole en zæstom allum adrum i landenno. zyrst um tiundr giærdr at menn vilia þær æi retleggha (gera) sem logh ero till of sættingar of brey vor of vara zoreldra vatte. Ero þeir sumir er æigi vilia tiunda tradr sinar ne græxtu sæde of sumar adr(ar) þær tiundr sem bodnar ero at gera. vilium ver slitt medr ænghu mote þola ne lyda lata. Of þui biodom ver varom sylmonnum at þer ser æptir uidr þa menn sem æi vilia tiundr sinar retleggha gera. sua at zyrst hazue hælogh kirkia sin rett zulkomleggha æz. en ver varn rett sua zulkomleggha sem logh sæigia. Sua er off of sagt at men vilia ekki stemzningum a bystups zund zara. þo at hans armenn stemzni edr sialzuer han med sinum brezuom. En þat vilium ver med æingu mote at menn zare æi till bystups þegar er han sender þeim ord. ædr þeim (verdr) stemznt æz hans hende til rezs ranzsalz um sin mallezmyni. værda menn of vtt sættir æz heilagre kirkliu ædr banzættir zirir sin æzbrott. þær sem sua ero boluader of vantruvar zullir er æi kallez meira vært vera þat æmbætte er huarzodaghlega zulgeræzt i heilagre kirkliu æz preste allu mantyni till hialpa a heilagu alteri nema slitt sem æinirhuærir adr(er) lata gera i sialzra sinna heirbirgium en med meira trapte. þa samnortazst menn med slitum. er zirir slila luti eda adra ero banzættir sua sem þær hazue ekki mote gudi gort. En æz þui at slit villu er æi þolande huarke zirir gudi ne monnum þa biodom ver allum varom monnum of allum adrum monnum at þer refer þa of riaet . . . ¹

¹) Resten mangler.

8.

Grændseskjel mellem Norge og Sverige,

optaget sandsynligviis 1268 eller 1273.

Texten aftrykt efter Perg. Cod. No. 114 qv. a. i den arnamagnæanske Haandskrift-Samling, der tidligere hørte til samme Codex som 322 fol. (*Gb* i Landsloven); den er skreven med en Haand fra første Fjerdedeel af fjortende Aarhundrede . . . . . *A*. Sammenholdt med et omtrent samtidigt eller kun lidet yngre Brudstykke i Perg. Cod. No. 60 qv. sammesteds, der forresten indeholder *Ga* i Landsloven og *Bb* i Byloven, med en anden Haand . . . . . *B*. Forhen udgivet med Oversættelse og Anmærkninger af Werlauff i Annaler for nordisk Oldkyn-dighed 1844—1845, Side 147—192.

J Nazne þodur of sonar of heilags anda.¹ Þar Petr a þiærtheimi þenna vitniþburd mellim Gautzlandz² of Noregs. j Naudingia aa of³ Naudshellis þiell nordanuert. þedan of⁴ j Aterovit⁵ of norðr æxtir endelangom Aur of sua j Auru.⁶ þedan of⁷ j Auryla of sua j Galgafaur. þedan of⁸ j Mosafotenn of sua j Rodena. þedan of j⁹ runaxuruna of sua vtt at midium kynziellum of sua j þristikill. or þristilli of j Starnhellu. or Starnhellu of j tiorn. þedan of j [kiærndorlo of¹⁰ þedan of j Keinda.¹¹ þedan¹² of j Keinsio. or Keinsio of j Æitarvotn. þedan¹³ of j Suartabæls¹⁴ lot. or lotenom of j Holmvaatn.¹⁵ of sua¹⁶ fistibættæn. þedan of i Langsio. or Langsio of j Svlæbet. þedan of j Hælgatiorn. or Hælgatiorn of j steinenn gra. or steinum of j Holmavotn. þedan¹⁷ of j Diuputiorn.¹⁸ or Diuputiorn of j Hudabel. þedan of j Biærnsundit j Langavatne of j Langbruaannar¹⁹ of j²⁰ Langotior of j þidu²¹ oos of sua j Krotomosan²² of j²³ Kleiuna brottu. þedan of j Myrtutiorn.²⁴ þedan of j Hudarbætt²⁵ of j Brotabel of j Þiorbætt²⁶ of at mosanom of j bæten vidr Bræte. þedan of j Gipu of j Gipsio. or Gipsio of j Væðilbætt²⁷ of Kornsio²⁸ þydra of sua hit norðra j sundit vidr Haugin of Botena²⁹ of [j Botisio.³⁰ þedan of j Trollryggenn.³¹ sua³² j Vpuatn³³ of Vþuana of j Hardeima of j Vrdar³⁴ þiell. þedan of j Randarziell³⁵ of sua i Starnenn vidr Læ norðr.

1) J nazne &c. mgl. — *B*. 2) Gautlandz — *B*. 3) j — tilf. *B*. 4) of — mgl. *B*. 5) Ateruit — *B*. 6) Auraa — *B*. 7) of — mgl. *B*. 8) of — mgl. *B*. 9) j — tilf. efter *B*. udeglemt i *A*. 10) [Kærn: dælabætt — *B*, rigtigere. 11) Keino — *B*. 12) or Keino — *B*. 13) or Æitar uafnetne (!) — *B*. 14) Suartabrandz — *B*. 15) Holmavatn — *B*. 16) j — tilf. *B*. 17) þedan — mgl. *B*. 18) Diupa: tiorn — *B*, begge Steder. 19) Langbruaannar — *B*. 20) j — mgl. *B*. 21) þida — *B*. 22) Krotomosa — *B*. 23) j — mgl. *B*. 24) Myrtutiorn — *B*. 25) Hudarbætt — *B*, rigtigere, see nedenfor. 26) or Þiorbætt — tilf. *B*. 27) Væðilbætt — *B*. 28) j Kornsio — *B*. 29) j Botana — *B*, rigtigere. 30) [sio — *B*. 31) Trollryggenn — *B*. 32) of sua — *B*. 33) Vþuatn — *B*, rigtigere. 34) Vrdar — *B*. 35) Utydeligt i *A*. Randarziell — *B*. Kan og læses i begge: raudarziell, raudarziell.

Eyjulzuer j Gødranne¹ of Ketill a hazua² setre þeir baro vitni þirir karlle tononge of þaralldo tononge at fylsbætt³ er rett landamære bæde norðr þra of suðr.⁴

Sua vitnado of endamerki mellim Noregs of Gautlandz. j Naudingia oos of aþ Naudingia of þuers j Gamlastigh. or fliginum of j Kaudhelli of sua j Ateruiter mosa. or mosanom of j Aur. aþ Aur of j Auragarda. vitnado þetta hallstein a Straumi. Jon Mula son. þorer Eilize son. Nichulas þofsteins son. Kayn Disar son. Jon Steinars son. Ormer þorgyls son. þorkiell a Kiuki. þorer a Kudi. Olazuer a Vesteinni.⁵ þorþiorn a Lokole. Vigleitr a Stara. Sage prestir æftir þodur sin.

Nu heþuer j Riobreno enn j Auro j Stralhæidi⁶ or Strall of j Galgasaur. þedan of j Biarnaas. or Biarnase of j Stillsas. or Stiigsase of j Kodina vidr Kaudumyri.

Nu heþuer hit þridia endamerki or Kodenne of j Dznenn. or Dznenom of j Krokana. or Krokonom of j Kralo vatn. or vatneno of j stæznu lundana a midium Kyrziollum.

Nu heþuer hit þiorda endamerki or stæznu lundanom of j Biarnstein. or Biarnsteinenom of j Griotana oryfri. or anne of j Ælmtrar tiorn. or tiornenne of j Stranhellu(!) mosa. or mosanom of j Ketilbel. or belkenom of j Kossamosan. þedan of j Kuendolabel.

Nu heþuer hit þimta endamerki or Kuendolabel of j sundit. or sundinu of j Keinsio of sua æftir anne Keino. or Keino of j tiarnet vidr vatna rubit. or tiarneno of j Grimassbudavatn.⁷ or vatneno of j tiarnet vidr Atla vrd. or tiarneno of j Staupenn. or Staupunum of j Eitar vatn. or vatneno of j Suartabratzlot. or lofenom of j Kollundan. or lundenom of j Keidziællat. or þialleno of j holman j Holmavatne. or holmanom of j Fissibæ. or Fissibæ of j Langsio. þedan of j Fylsbæ.

Nu heþuer hit setta endamerki or Fylsbæ of j Hælgutiorn. or tiornenne of j Sandolfs⁸ stein. þedan of j Hesthozuudit. or hozdinu of j Biarnsundit. or sundinu of j Langklappennar. or kloppunum of j Þiodatiorn. or tiornenne of j Kankleiz. or klæizuinni of j Budarbel. þeda(n) of j Brotabel.

Hitt seaunda endamerki heþuer or Brotabel of j Kroslundin. or lundanom of j Brælesbel. or belenom of j Gnyu. or Gnyu of j Gnyusio. or sionom of j Vedillabel of þedan of j Kornsio of j Synðsbrun. Vitnado þetta Amundi j Hestlibrelo. Ketill Kamer. Slegi j Saurbo. Hallstein a Riobre. Biarne of Amundr Stierna.

Hær heþuer vp hitt attanda endamerki or Sundzbrunni of j Belana. or anne of j Ornholman. or holmanom of j Vlzuaroset. þedan of j Hardeima vrd. or vrdinni of j Kaudullæiz. or klæizuinni of j Bostero tiorn of j Þiflonsu of j Knyðuvatn. or

¹) Eller Gødrannr.   ²) Kan og læses hazua.   ³) i Fylsbætt — B.   ⁴) (am nu er talt — tilf. B, som her ender.   ⁵) eller Vestæmni.   ⁶) Der staar baade her og strax nedenfor st'all, der og kan læses Strall, men Cod. bruger denne Forkortning (!) ofte til enkelt r.   ⁷) Kunde og læses Grimassbudavatn.   ⁸) Kunde og læses Sandolfs.

vatneno of j Kaudsbet. or Kaudsbet of j Kaudsnes. or Kauds nesi of j Staznin. Vitnade þetta halon a Rixuu. Eyuindr a Hólte. Leileizuer¹ prest. Aflatr a Stafalande. Ogmundr a Krosbo of Aflatr smidr.

Ku hezuer hitt .ix^{da} endamerki or Staznenom of j Kolloziell of þedan midliidis of j Hólbelen. or belenom of j Slédakleiz. or kleizunni of j runazuruna vid steinana. Vitnade þetta þorer a Kirliubo. Gunólzuer j Eng. Asmundr lirper. Viærne a Grenimort. Þordr j Stuzerudi of Brandr stinni.

Ku hezuer hitt .x^{da} endamerki or runazurunni of j Guitabergh. þedan of j Slodruxoff. þedan of j hellin vidr Auridavatn. þedan þuers izuir hylzakiolenn of sua j Grinnizoff.² Vitnade þetta karll suarte. Þóstein halonar son. Nichulas þores son. Styllaugr Eigills son.

Þetta var boret of suoret um landa mære of ramerki mellim Noregs konongs ritis of Swia konongs j Sueigi j heriardale a alþingi. bar Loden j Alrarælldu. Pall j Loy of Simon j By. Eiritr Lazvorarson. Eyar or Arnazloa of Gudmundr bonde of halz tylzt bonda or oxra dalenom. Hazuer j Straumj. of tuazft Loden bonde muna þa er hann þotþor þetta ramerki at þa funni enge madr pater nofter j Straumi. Or Straumi of j Kaznasill. or Kaznasill of j Kauundar þoff. or þoffenom of j Morbet. or Morbet of a Breto of j Glaumshozda. az hozdanom of j Hazraminni. or Hazraminni of j Sottnorer. or Sottnorum of j Kossang. or Kosfange of j Kunastein. or steinum of j Hoadalenn. or Hoadale of j Steinberget. þedan of j Lixuisio. or Lixuisio of j Moroklat. or Moroklat of j Malungsil of j Finzase. or Finzase of j Mullungsbergh. or berginu of j Korynkloe. þedan of j Asulzstiannabergh. þedan of j Hundstioar stiel. þedan j Amsazreng. or Amsazreng of j Vædal lilla. or dalenom of j Myrardal. or Myrardal of j Leigstig. or Leigstig of j Kaudahamra. or Kaudhomrom of j Leonarbergh. þedan of j Leonar seo of j Leonar ness. þedan (j) Bilstiærnar bergh. or berginu of j þores kæl. or þores kæl of j Þrondar klætt. or Þrondar klætt of j . . . . na³ biærta bergh. þedan of j Vlzstangamyri of j Suindbud.⁴ or Suindrbud of j Vlzualldal. þedan of j Lauzkleppa. or Lauzkleppum of j Trollagroz. or Trollagroz j Seimixioll. or Seimuxiollum of j Srengs enda. or Srengs enda of j Þinguoll. or Þinguveli of j Lee. er Lee mylit vatn. a Swia konongr þirir austan vatnet en Noregs konongr þirir vestan vatnet. or Lee till lanzenða. Suoro þessir þonðr sem adr varo næmþndir en halz tylzt an(n)ara bonda sannade at sua hezuir þra þorno of nyiu þaret tint of talt mellim rikianna. var her j hia herra Jon erkibyskup. Sira Sigwatr. Sira ellendr. halon

¹) Werlauff læser Gøitizurr.

²) Kan og læses Grimuzoff.

³) Navnets første Deel er bortvisket;

Werlauff gjetter Arna.

⁴) Kan og læses Siindbud.

⁵) Utydeligt.

Norges gl. Love II.

bonde. Arne prestfr. Loden prestfr. Halluardr prestfr Stecla. Postein j Tuncimmi.¹ Eindridi redesmanz son. Pall Suri. Ivar Andresar son a Leini. Martus Eindrida son stuadru of aller bönðr aþ Vadradalenom varo of her vidr næmzndir of tuadozst þeir zyr stolu zalla huer um annan en þeir leta aþ þessu sem þa var boret of þeirra zædr hæzdu adr tint of talt zirir þeim.

Þetta landamære hæzua Tæmtar of Hælsingiar halldet sidan londen varo bygd of þeir golldet zirir huarer sem a hæzua genget. hæzuer landamære norðr a Finmork or Kaudabergi of taumburdr eptir tilenom sudr sua at halzuer tiollren liggr vestr till Gioduitr en halzuer till Kaznasill of sua sudr æztir tilenom mellim Kazunda of Anga(r)mannalandz at halzuer tiolren liggr till huars ritissens of sua sudr j Murubel. þedan taumburdr of sudr j . . . la² holma zirir austan Bodfio. sua sudr taumburdr j Mykalaholm er liggr i hæzra. þedan taumburdr of sudr j Siællz eid a hœ þedan taumburd(r) of sudr j Mauro os tueim rastum zirir austan ælzuar³ os. þedan of j ana Maulungh of æztir anne sudr j vatnet Maulung of taumburd(r) sudr izuir Malung of sudr i Sils os of sua j Himfio.⁴ þedan taumburdr of j Ansja zrengnn. þedan j Kaudam . . a⁵ þedan j Kiisberg þedan taumburdr of sudr j Þronðarllatt. þedan j Trollagroz sudr vidr ælzui.

Sua bar þorðr j Trosavit vitni of .xij. ellimenn med honum at Noregs menn bygdu zyrstunni Heriardal med þeim atburð at madr het Heriulzuer hornbriotr. hann var mertismadr halzdanar konongs suarta. hann varð zirir konongs reidi of zlyði austr i Sviariki⁶ till Anundar konongs. var þar vel med honum telin en þo misszæll honum sua at hann lagðezt med zrentono konongs þeirri er hælga het of zlyði æzt vestr j Noregs kon(on)gs rili j dall þan er þa var alaundr er nu er kalladr Heriardall. þa settuzst þau hælga of bygd gerdu þar sem nu heita Sliarosvellir. þeirra son var halon valr. hans son Frode. hans son Herlaugr hornstigi. hans son Þorer droge hans son Þorbiorn malarkalzuer. hans son Þorbiorn gamle. son hans Dagr. hans son Liotr er zyrst let gera kirkju j Heriardall. hans son Þoralde. hans son Kazn. hans (son) Eilizuer teppimadr. hans son Biorn. hans son Þorðr. hans son Hæzporer. hans son Asulzuer.

Þetta landamære er mellim Tæmtalandz of Finmarkar of Hælsingalandz. vestr of Lenglings lidum of sua no(r)ðr till Straums. eigu þa Tæmtar norðr a Finmork zra Straumi .xij. rastir at veida dyr of itorna of gengr sua austr landamæret mote Angzmannalande. tætr till þar sem heitir Veimosior. þedan j Hulfio of j Kiodsio. þedan of j Kauda fjo. þedan j Hottings fjo. þui nest j Hellu fjo þedan j Neigar fjo. sidan

¹) Eller Tuncinum.   ²) Utydeligt. Der synes at kunne læses: litfa eller stola.   ³) Kan og læses: ulzuar.   ⁴) Kan og læses himfio.   ⁵) Utydeligt; maaskee Kaudamra, Kaudamao.   ⁶) Eller Sjarifi.

j Kierfio ædr Kiofsio no(r)ðan at Kazuundum. þæðan j þelliasen nordan at Bilar tiarne of sua sudr j Tiorfioar holm of sua j Blazinnungs tiorn. þar deilldu þau um j anduerdri kristni Gunnildr sniella er bio a Solatunum en Arne illi het madr er bio j Hielfio a Kazuundum. hann var zyrstr madr kristin. þar volde þat þeirra ofsette at Gunnildr tof zin sin of setti a land Arna vidr Blazinnugs¹ tiorn. tof Arne þan zin of sette nidr j vatnet. sidan varo þat saatmæle þeirra at Arne gallt londen zirir austan tiornena. þa let Gunnildr en zara j votn Arna. en Arne let sua marka votn sin er hann zor zra. sette nidr reinshornom heilum of raf j iarnagla till mertio of zan Arne med þui agirnd Gunnildar of sattroz. en sidan gengo þau lond æztr vndir Arna e(n) zinrin het Blazinnr of var æz honum kallat Blazinz tiorn. of ligger sua landameret sudr j Tundrasen austan at zorse. en þæðan of j Ignarsand zistlunini mellim Mæðalpada of Fislubua. þæðan of j þelliasen mellim Stæmnis² of Musafandz. þæðan of j Vigmundar sand austan at Nerða. þæðan of j Nga. þæðan of j Hellizlygh. þæðan of j Vppfio of sua j Þorhogs eid j Tæmta floge. þæðan of j Vigmanbet of sua vestr j Hazra austan aat kirliunni sem nest hazua Hazravellir. æ sidan austr er Skuli iarl do. ligr landameret sua sud(r) mote Heriardall.

Þeir .vj. æz huaro rifinu³ er tonongar næzndu till at sea landameren þa samde þeim sua. j hauginum vidr Kulublik of j holman vidr Hælgasio. þæðan of j Vagu bru. þæðan of j holman zlata. þæðan of j Hautana j Verald. þæðan of j Kungadal a Fringz floge. þæðan of j Vennu⁴ bergh sem þat er hæst. þæðan of j Munlaugar off. þæðan of j Ælduberggh þar sem þat er hæst. þæðan of j Hotstælldu a Huirzils floge of ganga þæðan ramerki of j Risberg. þæðan i Hyluziell of j Gautæzruina j midit j Grönarose. or Grönarose of æztir rettre syn at stiginum till Faludals. þæðan of j Faluziell. þæðan of j Brostnarhelli sem Einar þambastæzruer reiste. þæðan of j Sannar.

Nu huer sem her gengr izuir heiti þa liggi honum slitt vidr sem logh standa till j huaro rifinu. Sua stoddu þeir of herra Erllingr Alzson. Erllingr loghmadr. Giardar bonde. Siugurdr þertill. Þorlatr a Rizuu. Þorer Þinghottr. Gofstæzruer Þetre son. Karll Haralldz son. Bryniolzruer Botilldar son. Gunnalzruer prestur a Ving. Kristmad Þanason. Nicholas Kristinar son. Sua stoddu þeir aller a Eida floge of þar bioda aller sina eida æztir.

Sua vilium ver of at aller menn viti um atoll þau er Nordmenn hazua till Ælztrunnda of um þretto hagan at þeir hazua þat vþgezuit sem þeir þretto um. En Gautar gazuo vpp þau atoll er þeir mæsto a Trysilar þa er þeir settozst a Magnorom.

¹) Eller Blazinnungs.

²) Eller Stæinnis.

³) Saal. rettet; ritinj — A.

⁴) Eller veinni, veimm, vemmi.

Supplement til første Bind.

Supplement til første Bind,

indeholdende nogle nys fundne Pergaments-Brudstykker af Lovbøger, ældre end Magnus Haakonssön, nemlig:

af den ældre Gulathingslov	Brudstykke af een Codex,
- - - Frostathingslov	- - fem Codices,
- - - Eidsivathings- eller Borgarthings-Lov	- - een Codex.

Hvad der nedenfor staar med mindre Tryk, mangler i Originalen og er til Lettelse ved Læsningen udfyldt efter Texterne i første Bind.

Codex af den ældre Gulathingslov.

Med Haand fra Slutningen af tolfte Aarhundrede.

Förste Brudstykke, fra Slutningen af Cap. 28 til Midten af Cap. 32.

Jevnför Kong Sverrers Christenret, Cap. 78, 98, 79, 80, 82.

. . . . . þa gialdi hværr þeirra .xv. m. sem hann. fellr eidr til utlegðar.¹ En ef þat er tonom kennt at þer fara með goðdrum. eða með gerningum. þa skal þar neðna tonor .vi. þriar a hværa hönd henne. husþreyur þer er menn vitu at goðar se. þær scolo vitni bera at hon kann eigi galldra ne gerningar. Ef henne þat vitni fellr. þa fellr til utlegðar. þa a se hennar halft tonungr en halft a bystúp. en grýngi skal yora hana or landeign tonungu vara. En ef þat er cono kennt at hon se troll. oc manneða. þat skal mæla a hendr henni or husum þrim oc se þat adr heraðs flóyrt. Enn ef hon verðr at þvi sonn. þa skal yora hana a se ut oc hoggua a rygg. En ef hon quedr við þvi nei. þa skal hon haza zirir ser guðs skirskir. vigia vatn oc kýtill. oc taka hon þar i. þa er vgl ef hon verðr skir. ef hon verðr um þat skir. þa skal hann þar selia sinn fot. sem hann hennar hugði. En ef mæli or einu husi. at hon se troll. oc manneða. þa er þat roð oc ziotmæli.

. . . . .
Blot er off oc quidiat at ver scolom eigi blota heibit guð. ne hauga ne horga.² En ef maðr verðr at þvi kunnr oc sannr. þa hævur hann zirigort hævurum peningi ziar sino.

---

¹) Af dette Ord sees i Brudstykket kun den første Streg, og Udfyldningen er derfor ikke ganske sikker.

²) Dette burde maaske heller udfyldes efter Sverrers Christenret C. 79, der har Stykket fuldstændigere, saaledes: blota heibnar vættir oc eigi heibin goð ne hauga ne horga.

hann a cost at ganga til strifta. oc bota vid Crist. En ef hann vill þat eigi. þa scal hann zara or landeign konungs vare. En ef madr verdr at þvi kunnr oc sannr at hann ledr hauga eða gerir hus oc kallar horg. eða stong reisir oc caltar scaldstong. hvorn lut er hann þeirra gerir. þa scal hann bota firi þat morcum .iii. byscupe oc ganga til strifta. Oc bota vid Crist. En ef hann vill þat eigi. þa scal hann zara or landeign konungs vare.

.....

Udada verc ero off oð firi boden at var kna engi blandasc vid buse. En ef hann verdr at þvi kunnr oc sannr. at hann blandasc vid buse. þa scal hann .M. gelda. Dader. oc scal hann zara or landeign konungs vare udada madr oc coma aldrigi astr. M. En þeir þfir sofnar menn er þar eigu sýstur bæði af konungs hende oc byscups. þa late gelda þa. Dader. En þa madr er þat naut a. þa scal rinda a sæ ut. oc nyta eigi ser. En ef hann nyltir. þa scal hann bota morcum .iiij. byscupi. En ef byscup eða hans grendreke kener þat manne. at hann blandasc vid buse. en hann toedr vid þvi nei. byscups armadr scal fara til hus honom. oc stemna honom til þings ziri þat udada verc. hann zestir firi þat .M. settar eid. Ol. Iyrittir eid. Dader. hann scal þann vunninn hava a .g. vitum serra daga. ziri þvi at ot er eða stemna ein er at logum er fest. hann scal sva med þeim eidum zara at hann scal zara til hus honom. er eid scal sia at honom. oc segia honom fim nottom ziri til kirkiu þeirrar er hann scal eid at vinna. þa er vel ef hann vill til fara. oc heyra at honom eid. En ef hann eigi zerr. þa scal hann med vitni þann eid vinna. Ol. En hann¹ scal sva menn . . . . . sialzr hinn þridi vera. valenncunnir menn togir. annar. . . . .² er firi orde oc eidi kunni hyggia. Dader. þann eid scal hann vinna ziri kirkiudurum. leggja boc a prestfold. oc taca boc af prestfeldi. þa er vel ef hann þann eid vinnr rett. En ef honom eidsfall verdr. þa er hann madr utlagr. scapa scal honom zimtaz grid fra kirkiu durum. Sva scal eða alla vinna er zestir ero ziri kristins doms brot vart.³

Magnus gerði þetta nymple um þa menn er trygðar riufa.

En um alla þa menn er ganga a trygðar. þer er veittar ero um viga ferði manna a millum. þa ero þeir ubota menn. srigort ze oc zribi. landi oc lausum gyri. iam vel odals iordum sem odrum.

¹) Her ender første Side af Brudstykket.   ²) De udprykkede Steder kunne ikke udfyldes efter Texten i første Bind eller efter Sverrers Christenret, da Olafs Bestemmelse i begge disse paa dette Sted er udeladt.   ³) Capitel 31 um soidda oc uafan er udeladt.

Um þa menn er tíz sitt lata síri ilverca sacar. þiofar. utilego menn. rans menn. morðinga. utifets menn er troll veekia.

Menn þeir er tíz sitt lata síri þyfftu. eða utilego. hvart sem þeir rena astipum. eða a lande. oc svo síri morð. oc zordædo þape. oc utifetð. at vedia troll upp. at þremia heidni með þvi. oc þeir menn er . . . . . reffa til landreinsanar. oc fridar.

Umb þa menn er conor taca með herfange. oc rane.

. . . . . rane.
 . . . . . e. Or manna. hvart sem þeir taca frennconor. eða . . . . .¹ða dottr. utan vilia þeirra manna er forræðe eigu síri. eða stalzra þeirra. hvegi er svan gerisc vilii þeirra. er hiuscap þeirra tesc. Oc svo þeir er hemnasc þessarra ubota manna. eða heimta giold estir. ef vitni veit þat. þa ero þeir ubotamenn allir. zirigort ze oc zriði. lande oc lausum eyri. En þeir ero frid helgir. er ze sitt veria oc zrendtonor ziri þeim. En hinir aller ugilldir hvart sem þeir za far eða ben. bæði lonunge. oc fremdom.

Andet Brudstykke.

Förste Side, fra Slutningen af Cap. 53 til Begyndelsen af Cap. 55.

. . . Hvervitna þess er hiun tvou leggja zelag sitt saman. þa scolo þau lufa þvi i ziolða manna. Nu ero hiun tvou .xx. vetr samam(!). eða .xx. vefrom lengr. þa leggja log zelag þeirra saman. ez eigi var þyrr lagt. þa a hann tva luti i ze. en hon þridiung. en þo at þat vere lagt oc eigi lyst a .xx. vefrom. þa er sem ulagt se.² Ze tonu sinnar scal madr eigi zora abrott nema hon vilii. Kæða scal hann ze þeirra olko til þarva þaim. hvartke þeirra scal ziri mela. ne ziri ggra annars ze. Slícan rett a hverr madr a cono sinni sem a siolzum ser. Su gjoz scal cono heimil vera er til hennar var given. hv . . sem stinadr þeirra verðr. **¶** Mynda scal megiar ze alt oc coma eyrir eyri igegn. en ædiu ze halzt. Mynding scal vid ollum lutum heimil vera nema vid tveim einnum. ez hon deyri barnlaus. eða gengr fra honom zornzta laust. Þader. Cono sinni scal engi madr með hoggum rada at oldr ne at ate. En ez hann þerr hana i ziolða manna. þa scal hann bota henne situm rette sem hann a at tata astolzum ser. oc svo annat sinn. oc hit þridia. **¶** lazr. þa a hon toft at ganga fra honom með gjoz oc gagngialde. En ez madr vill stiliaf vid cono stna. þa scal hann svo stilit segia. at hvart mege hegra annars mal. oc have vid þat vatta. Nu heimtir madr stuid at manne ez hann er innan zylliff. Þader. . . . .

¹) Det udprykkede kan ei udfyldes efter Texten i 1ste Bind eller de andre Steder, hvor disse Bestemmelser forekomme. ²) Her ender Cap. 53; det Følgende: Ze tonu . . . siolzum ser er i Texten i 1ste Bind Cap. 52.

Norges gl. Love II.

Um garzlid.

Þu ganga menn igognum garzlid. þa skal þa abyrgrast er upphver grindu at æztr se lokenn. En ez þar gengr innan garðz buze eða roff þa. oc spillir þar acr eða eng. allan þann scada er þa er gorr þa skal þa gja(lda) æztr sem menn meta. er upp lauc grindu.

Um setr.

Þu skal til setra axiall upp vera merki sem at þorno þare hefir vref. fora eigi or stad nema hann þore engum manne til meins. þva skal at somo. þar setr. þar ma eigi smale þara med heimboðom. þar skal mota horn horne oc hozr hoze.

.....

Þotn' oll scolo renna þva sem at þorno hava runnit. veita þat engi æz þo. eða a þo. annars nema þat briote siast. En ez þat er veitt¹ þa skal veita æztr. oc leggja landnam a. Þu ez a rennr milli þora. oc ero ziscar i. þa eigu halza hvarer til midrar. ez þeir eigu þva iord tveim megin. Þu ez a brytr annarstveggja iord. þa a sa á er iord atte. er hon braut. en hinn a granda extir pingat til sem hon var meðan er hon rann rett. Engi skal ziri odrum spilla ne veidi stod banna. ez hann hefir at þorno þare hazt. En hvervitna þess er menn eigu lag a. þa skal hverr gera veidi vel i sinni a. oc gera þva þo at ziscar mege þara upp at a hverri. Ganga skal godgeze til siastz sem til þioru ez genget vill haza. En þa maðr er gerdir ziri. þa scolo þeir er ziri eigu gera honum zimtar stemnu æz þingi at briota or ez at ulogum er igorr. En ez hann vill eigi or briota þa scolo þeir eða lidis til. at briota or. en seccr er hverr boande at .iii. aurum er syniar honom til at þara. En þeim vidar veidi er ziri ozan þva. Engi skal þara i annars á at veida. nema hann vill þeim veida er ana a. oc gjalda landnam þeim er á á.

Um setr. oc marceiga.

Hvervitna þess er menn stlr a umb setr. Þu setr annar dom hallda ziri. þann dom a setr. at haze þa er vitni ber til nema annarr haze zleiri vitni. Þu stlr menn a marceig. oc letr annar dom hallda ziri. þann dom a marceigr at haza. þa er vitni berr til. nema annarr haze zleiri vitni. Hvervitn(!) þess er menn stlr a umb setr. eða a marceig. eða a marcreinu utann garz. þa hefir þa sitt mal er vitni ber til. Þu hefir hvartveggja vitni til. þa skal þa haza sitt mal er sveria vill til. Þu vilia bader sveria til eða hvarge. þa skal briota i sundr imidiu þat er þa stlr a. Oz marcreinur allt þat er menn stlr a. þa ma vitni umb þera hverr er vill zrials oc zulltida. hann skal þva at ordum queda at her stlr oc þa er rett. Þu stlr menn a setr. eða amarceig. þa skal haza er hazt hefir .xx. vetr eða .xx. vetrom lengr oc úllt oc

¹) Her begynder anden Side.

uspillt. oc vitu þat vattar. með honom. Sa skal dom halda ziri er hæzt hefir. en sa skal stemna honom til marsteigo. oc til doms er eigi vill una. eigi stefnum en .v. nattom ziri. þangat skal hann þa zara er at þeim dægi komr með domendr sína. oc vitni þau oll . . .

Fjerde Brudstykke, Cap. 287 Slutningen til 289 Begyndelsen.

. . . . obalnautar coma til þorsdag i þasca uitu. Nu vill madr iord selia til stemnu. eða til mala. þa skal bioda þeim zyrst ziri vattom er obli ero nefter. bioda þvi at eins syni sinum ez hann vill. No kaupir madr iord ubodna. en obalnautr er innan zylliff. þa skal hann brigdt hazar a zyrstum .xij. manadom. En ez hann er utan zyllis. þa skal hann brigdt hazar a zyrstum . . .

Codex I. af den ældre Frostathingslov.

Med Haand omtrent fra Slutningen af trettende Aarhundrede.

Brudstykke af Christenretten.

Förste Side, förste Spalte, Cap. 5 Slutningen, Cap. 7 Begyndelsen.

. . . . þira skal barn hvert þegar vil ez ræðzt dauða.¹ En madr hværr er sitr heidinn a lande þessu oc leynir þvi þa hefir hann zirir zaret zridi sinum vidr alla menn oc ze sinu vidr bnfcup þegar upp lemr.

²Om zylkis kirknu.

Bondr skulu zylkis kirknu lata gera. zylkis menn allir oc hazar gort . . .

Förste Side, anden Spalte, Cap. 8 Begyndelsen, Cap. 9, Cap. 10, Begyndelsen.

Veizlu skal bua somilega a mote bnfcupi sa er kirknu letr uigia oc skal sa za er uigia letr .xij. tertu oc .xij. almir terepz eða uadmals.³ At guds tofum heldr kirkna uizlu sinni medan steinum er orastat i alterino. en sidan skal bnfcup lasta vatne a nija uegge at brunninni kirknu.

Quat kirknu uirlu raskar.

Ez madr lystr mann með heiptugri hendi. með hueriu er hann lystr eða serer eða til dauz drepr i křristz kirknu eða Mariu kirknu eða kirknu garde þeira þa hefir sa zirir gort lande oc lausum enri er uig uefr. En þat ze a hin helgi Olazr konungr halzt en halzt iardlegr konungr. En sa er loften er eða serdr tale adr rett sin halzu meira . . .

¹) Her udelades Stykket: En ez tigi . . . manadt, ligesom i A. B.   ²) Cap. 6 mangler.   ³) Resten af Cap. 8 mgl., og der gaaes strax, uden Capitelladskillelse, over til Cap. 9.

Anden Side, förste Spalte, Cap. 10, anden Halvdeel.

. . . . . tynir kirkia uiglu sini at eigi kome blod ut þegar med heipt er loftet. en huergi spillir ogundar laust blod. en þe þess skal taka til kirkju uiglu er uig uatte þyr en i konungs gard gange eða erlibystups.

Um bota menn þa er i kirkju beriaz.

En ez madr veitir mannt atlaup eða far med einhueriu þui uapne er þirirboded er at bera i kirkju eða kirkju garðe eða til dauz drepr oc uerðr i þui ætelin. hann oc hans far ero ogild konungi oc sua þrendum þo at hann uerði ez telinn oc eigi kirkju greyr. sua er oc melt um alla þa menn er honum ueita lid til med uapnum ez þeir þa mein. en ez graþner uerða at nauðgum þorredeþ mannum. þa stande kirkian þionofsto laus til þess er kirkju soenar . . . . .

Anden Side, anden Spalte, Cap. 12, 13, Begyndelsen.

. . . . . godrar kirkju. En ez annar madr ber eld til kirkju þa er ofþylðr er til at bera. þa haze hann aþrygða kirkju . . . . . en prestir a . . . . .
. . . . . hans raðe er . . . . .

En ez madr a ser hogendes kirkju oc þellr . . . . .

Codex II. af den ældre Frostathingslov.

Med Haand fra förste Halvdeel af trettende Aarhundrede.

Förste Blad. Fra Slutningen af fjerde Parts Indholdsliste til midt i Cap. 5 (her Cap. 3).
Sideoverskrift paa förste Side: . . . þings bota; paa anden: þiorðe lutr . . .

Um armanna ret konungs oc ærlibystops. oc annarra þionafsto. l. i.

Hvar þræll hælg er. eða hveerr bota sculi þirir far. l. ii.

At grimu menn se dreppner. eða hveffo þeir sculi bota. l. iii.

Um heimsoen. oc om heimsoenar vitni.

þat er þyrst imannhælg þar at var lannde hveerr scal hæilag vera. innan lannz .i. oc utan lannz. En ez madr vegr mann. þa hæuir hann þirirgort ollu þui er hann afte. nema iorðu sinni æinni. nem(!) hinn haue værcað ser til adr. En ez þerr æftir utlagum manne: oc negr hann þa scal hann segia mannum til samðognes. i þui sama þylli er hann hæuir utlagan mann drepet i. Enn mordingi værðr hann ez hann segir æigi samðognes til. En ængi ma iorðu sinni þirir gera. nema gere niðings værc. En þat er scændar vig ez madr vegr avættar trygðar. þa hæuir hann þirir þaret bæde lande oc lausum vryi. þat er annat scændar vig. ez madr vegr mann igridum. þat er hit þribia ez madr drepr mann amord.

Um scæmdar vig. oc um nidings værc.

- .ii. Dat er nidings værc hit mesta. ez madr rædr lond oc pegna undan tononge. En þat er annat nidings værc: ez madr longppr ut iofridi. oc heriar i land aftr. oc heuir eigi sagt fridi aftr. allerr ero iamt utlager er i þeirri for ero. En þat er þridia nidingsværc: ez madr rygr trygdar þær. er at lagum ero trygdar. oc hann heuir stalzr trygdar at væit. En þat er fjorda nidings værc: ez madr læggr ælð i þo manz oc brænnar upp. Nu ero þau scæmdar vig tollð. oc þau nidingsværc. ez madr zirir gerer iorðu sinni. ez hann værðr sannr at. En ængi ma mæira ze zirirgera. at æinu sinni. en þui er þa er hann eigannde at.

Um afhæima fridbrot acrs eða ængis oc soen oc vora þar um.

- .iii. Sna er oc mælt: at frialser menn sculu aller hœilgir vera hæima at hœimili sinu. oc soa ez þeirr fara til afhæima oc afra. Ez boannde eða boannða sunr værðr vegenn hæima at hœimili sinu. eða ez þeir fara til afhæima eða afra. eða a ac. eða æng. með hiunum sinum. þa scal sa vera bane er hiun bera vitni um Sva scal þræll oc ambot bera hœim soenar vitni sem frials madr. oc soa atta vætra gamall madr sem ællri. En sa madr er hœim soenar vitni berse afhænnðr. þa er sa bane sannr. oc syn. oc eigi eidum unndan foraz. nema þui at æins. at hann haue soa ziar . . .

Andet Blad, hvoraf den övre Deel (14 Linier paa hver Side) mangler. Det Tiloversblevne begynder i fjerde Part Cap. 27 (her Cap. 26), og ender i Cap. 30.

. . . . zimnata þrefte um sumaret. en halzomanadar um vætr. oc haue ze sitt allt. En ez hinn er omale. þa er tlyxtar æidr. eða hinn fare utlagr oc allt er hann a.

Um þat madr segrt yuir hus eða hazskip.

- .xvii. En ez madr stytr yuir hus eða hazskip. oc lystr mann oc vitu menn at honum var vadaværc. þa scal hann fara braut með ollu sinu. En ædi a tonongr avada værcum ollum.

Ornarþing um far eða loft. oc hveffo or scal scera.

- .xviii. En ez sa madr . . . . .

Den övre Deel af anden Side mangler.

. . . . a béc. En ez madr værðr gorr-utlagr afyllis þingi eða á orvar þingi þvi sem þar er sem fyllis þing scyldi vera. Nu vill hiun fara i þat sama fylli. oc æsta ser þing gongu. þa sculu þonndr ægi iakta honum. En hværr madr annar a þing gengt oc væri sitt mal sem honum læzc. En ez synir manne þing gongu. þa ma þann mann ægi utlagan gera a þui þingi. En ærtir þat þing. þo at madr værði dauðr ez farom . . . . .

Tredie Blad, fra Slutningen af fjerde Parts Cap. 35, der her har været Cap. 32, og gaaet foran Cap. 34, der her er 33, til Slutningen af Cap. 40, her Cap. 36.

. . . . . monnum syniz. en konungr scogar caup ez hon cernr æztr at . . . . be ærtibyscupa.

Um omaga være oc kvænna oc rettargar þeirra.¹

Madr hværr til þess er hann er .xv. vœtra gamall þa er omage. En ez þa madr .xxxiii. dreppr man þa scal þa hœva þe sitt allt oc fara ez lande þirir þimt um sumars dægi en tv . . . . . En hann utlagr oc þe hans allt er hann sitr længr. En bauggilðis menn. oc nærgilðis menn sculu þylgia cono oc² omaga ez lande at orfœcciu i konongs vælði annars at vifla þeim þar. En þader abyrgez være barns sine til þess er þat err . . . vœtra gamallt. En .viii. vœtra gamall madr scal . . . . halzrette oc svo borta til þess er hann er .xv. vœtra gamall. En ez omage spillir þe mannz þa giallde hann haluum gioðdum eða sværi lyritar eid ez mal er svo mylit at lyrittar æidr kemr til.

Ez rad ero til sét at spilla þe mannz oc hvat vid liggrr.

Hværvitna er rad ero . . . sett at gera manne þear scada³ þa hallde hann .xxxiii. upp þirir lyritar æidi. ez þau mol ero er settar æidr lómrr til ez . . . gort. en æins æidi ez minna er. eða hann giallði halzum gioðdum. En ez hann vill æigi giallda. þa stæmni facar abere hanum heim til þingsstennu oc þing sidan. En a þvi þingi giallði hann halz gioðb eða þare utlagr.⁴

Um þeirra kvænna legord er madr ma vegaz um sæcta laust.

En ero conor þær .vii. er madr ma vegaz um sæcta laust vid konong oc vid .xxxv. þrænndr oc geva daudum soc. Ein er cona manna. onnur moder. þridia dotter. þiorda syster. þimta stiupp moder. Setta sunar tvan. Siounnda brodor tvan. Orr scal scera oc lata þa(!) oru þylgia. at hann þann þann mann alono þeirri æinni hværri. er nu ero til næzndar. scal bera vitni um bædr eða blæia eða blod ez a tædum er. eða navistar menn er hja varo. farlar eða conor.

Ez madr er vegen utan gatu.

Þa madr er giængr utan gatu þar er hann a hvarte horns gang ne hoþs oc .xxxvi. verdr kallat a hann. oc vill hann æigi sværa. oc vædr hann þa vegen. [þa ma geva honum daudum soc oc scal þangat or stæmna sem hinn daudi liggrr. en ærþe hans

¹) Dette Capitel omfatter Cap. 34 og 36 efter Redactionen i 1ste Bind, men stemmer ei ganske dermed. Overskriften er omtrent ligelydende med Titelen i Indholdslisten S. 157.   ²) cono oc — mgl. i Red. i 1ste Bind.   ³) Altsaa ikke þiðræða, som i 1ste Bind, S. 169.   ⁴) Cap. 38 mangler.

have .ij. coste hvart er hann vill. at hinn falle ogilldr. þva er honum er soc til gev-
enn.¹ eða hallde þirir þrittir eidi ex honum er þioz soc gevonn oc stændr madr
eigi ze sitt i honndom honum. En settar eidi ex hann kallar [hann manni þann² at
hann villdi fialvann hann drepa. En ex hann gezr honum þa soc er han a tlyztar
eidi þirir at hallda . . . . .

Fjerde Blad, fra Slutningen af femte Parts Cap. 12 (her Cap. 11), til Begyndelsen af Cap. 14.
Bladet har ved et Kors-Snit været deelt i 4 Stykker, hvoraf nu blot andet (o: ydre ovenil)
og tredie (o: indre nedentil) ere tilbage. Sideoverskrift: þimti lutr frosto þings bocar.

. . . . þa scal orvarþing vera sambogues ex facar abere vill. Oc þullt þo at um morgunenn se
æztir. En ex æztir midian dag er veginn. þa scal orvarþing um morgunenn æztir³ ex facar
abere nær. en or scal þara þann dag allan er þing er oc allt til þess sol sæz. En at þorum
manne þa scal orvarþing vera aþingstæd næsta.

Þve utlagr madr scal þara eða omagar utlags manz.

.xii. Ex ze manz verdr utlagr. þa scal armadr gera þimtar stemno ollum monnum a þingi er
ze eigu at hinum er ze þat atti þangat er zeet er. oc tome hværr þangat með vattom
þnom. Slica sculd scal hværr haura braut. sem vitni berse til. meðan ze vinnz. þa scal o:
um iamt bræsta i. sem til tælse az iomnu ze. En ex armadr teer ze manz upp. þyr
en hann haue gort monnom stemno til. þa scolo menn anesta þingi ex þeir mego til comaz
niota vitnis þins. En ex armadr vill eigi ut lata þa scolo þeir bæida zeatens. En ex
hann lættr þa eigi laust. þa scal æsta þonndr lida til at þara at honum oc tara az honum
þazuu mæira. en vitni bars til. haze hinn sitt. en þonndr þat er áuc er. En allt þat er
goubit er cononne með vattom eða vitnum. eða iadru ze þa a hon þat allt. En ex armadr
tæccr nocot ze fra henni þa liggz honum þuran vid. En þva sculu þara orvasar oc omagar
utlags manz. Ex ærvingi utlags manz teer iord æztir hann. en armadr oc þuirfoenar menn
utlagan oþri allan. þa scal virða azimtarstemnu þeirri er monnum er til gort sculda sinna
bædi iord oc utlagan oþri. Sculu orvasar oc omagarr aþann lut hverza þæire err bætri þydir.
En þonndr sculu bædi iord virða oc utlagan oþri azimtar stemnu þeirri er monnum er gort til
at lata þera vitni til þear þins az utlagum oþri. En ex armadr læccr ze utlags manz. oc
atti hann enga iord. þa sculu orvasar ze þylgia. En ex utlagr madr a iord. oc læccr ælli⁴
armadr utlægðar ze. þa sculu orvasar oc omagar . . . .⁵ En ex armadr læccr ædi az ze ut-
lags manz. þa scal hann oc æli tara omægd hans. Eigi sculu ælþornir menn i konong

¹) Ved det Følgende kan Cap. 40, 1ste Bind S. 170, berigtiges.

²) [Utydeligt og derfor usikkert.

³) Stykket En æztir midian o. s. v. til æztir mgl. i Papiersskrifterne efter Cod. Resenianus (s. 1ste Bind, S. 170), aabenbart ved Forglemmelse i Codex. At Udfyldningen ovenfor er rigtig, maa ansees afgjort. ⁴) ætti er tilskrevet over Linien, dog som det synes med samme Haand. ⁵) Her kan ogsaa Texten i 1ste Bind, S. 180 nogenlunde forbedres.

garð ganga. ætla skal þeim þe oc atvinnu af utlagum övri til þess er hitt ælsta er full-
tíða. er oc æigi meira en .v. aura vegna silfmetna hværiu þeirra i forlags övri a hveriom
tolzmanadom. oc svo hvævitna er forlags övrit er. en þat er halzr .iii. övrit vegenn.

Um buran.

Æz menn zara at boanda. Oc væta honum buran. oc taca af honum .iii. tjr. eða þlæiri.
eða .ii. fugillbi. þa værðr æigi þyrr at burane en svo . . . .

Femte og sjette Blad, af hvilke begge den nedre Halvdeel (med 10 Linier paa hver Side)
er afskaaren, fra Begyndelsen af femte Paris Cap. 22 (her Cap. 21), til noget ind i Cap. 34,
i Indholdslisten S. 176 Cap. 32 ligesom her. Sideoverskrift: zimti lutr frosto þings bocarr.

Um squædes ord. at ængi male(!).

Ænngi skal þat vid annan mæla. at hann haue þeget scom afér. hvarte armadr. .xxi.
ne annar madr. nema honum fylgi .x. menn til þings. oc sanne mal hans svo sem
mællt er ilogum manna. Tveir sculu sværia. en .viii. sanna mal hans.¹ oc þeir .ii.
haua boc ihænnde oc sværia svo: þess lægg ec honnd mina á boc at þat hauum ver
hæyrt. en æigi vitum ver hvat satt er. en utlagr æz hann missir þeirra vatta. En hinn
scal þo haua lyrittar æid þyrr sér. at hann haue þessa vatta alla.

Æennz um land rad.

En æz madr maler(!) þat vid annan: at hann haue radet lonnd oc þegna unndan .xxii.
lononge. þat scal ængi mæla nema hœimiscvidar vitni haue . . . . .

Det övriga af første Side hörer til det bortskaarne.

. . . . . mal vid carll eða vid cono. þat er utlægð liggv vid. oc værðr stirscoat
þa scal þo fullrette upp vid hinn er mællt var vid. þo at sa er mællte hælgi sec med
hœimidvid(!). nema hinn æigi at lagum soc apui male. En þa er ædi rettar zar a.
Sva skal um ziomæle oll. oc fullrettes ord.

Þyrr æigin cons mannz er þreualdrer retter.

En æz madr lægs med cono mannz giallde hanum þrinna rette. En æz hann vill .xxv.
æigi. þa stemni honum þing. oc bote hann þar .iii. rettom. eða zare utlagr. eða
syni med lyrittar æidi.

Um scaldscap æz madrer yrkir um manu loz eða loft.

En æz madr yrkir um mann loz eða loft ziorðong visu eða meira. nema hinn .xxvi.
vili | . . . . .

Det övriga af Siden bortskaaret.

¹) Her begynder Lacunen i Papirafskrifterne efter Codex Resenianus, see 1ste Bind, S. 181. Det føl-
gende kan saaledes for en Deel udfylde den.

Norges gl. Looe II.

. . . . . heimisvöðvar apingi. En ez cono er lænt at hon zære med zordædo scape. þa take hon itætil. oc zære hennarr mal sem hins er til iarns giængrr. sem still icristu-
um rette.

Um rog.

xxviii. En sa er sannr eda cunr værdr at þvi at hann roger manne vid konong eda vid byscup. eda vid iarlld eda vid lænndan mann. þa ez hann roger ziarui mannz þa scal hann sinu ziorui haua rogt. En ez hann roger ze. þa scal hann sinu ze iam myclu haua rogt. eda syni med lyrittarr æidi. en ez madr lænnir odrum at hann haue zænget opocca konongs az hans ordom. þa hallde zirir æins æidi. eda giallde honum .iii. mercr silzmetnar. En ængi er soc asannu.

Um cono drapp.

xxix. En ez madr dreppr . . . . .
Det övrige af Siden bortskaaret.

Ez þrell vær zrialsum manne blod.

xxx. Ez þrell vær zrialsum manne blod. eda lystr hæiztugre hænnde. þa er hann utlagr oc ohæilagr oc obota madr oc come alldrigi iland aztr. En þrell scal æigi meira zyrir gera en ser noctom. En ez drottenn hans cuedr næi vid. þa scal hann zæsta lyrittarr æid zyrir þrelenn. oc sialzr sværia. En ez æidrr zællz: zære þrell utlagr nema hinn sare vili bofr taca az drottne þrælsens.

Ez madr er dreginn til azhogs.

xxxi. Sa madr hæitir hæimnar er dreginn er til stoccs eda til stumns oc hoggnar az bæde hænndr oc zotr. En um þat værre værda .iii. menn utlager. nema hann vill zærom læna. þann mann scal giallda livanda gialldum aztrr . . . . .
Det övrige af Siden bortskaaret.

Syvende Blad, fra Slutningen af syvende Parts Cap. 4, til omtrent midt i Cap. 8. Den indre Halvdeel af Bladet og nederste Linie mangler. Sideoverskrift: staunndi tute frosto þings bocarr.

. . . . . soiptunga. En hancu giolld igiærd værda alldrigi meira en .v. aurar. En vid tiallda(!) liggia .iii. aurar.¹ en oþrir liggir vid soiptung hvorn.

Um ræida til segls oc tres oc framsetning.

x. En ez segl er æigi zengit at þæirri slæmnu er mællt er. þa scal giallda .vi. aura igiærd hværr. en ez einnar vadarr missir. þa er sa madr sæcrr .vi. aurum. oc .vi. aurum þo

¹) Her kan Texten i 1ste Bind, S. 199 fuldstændiggjøres.

at oll gerð þalki niðr. En .iii. aurar liggia við siglu tre oc .iii. aurar við ra. oc .iii. við as. oc .iii. við þat ez madr caupir æigi lut sinn i aðeri. en .ij. aurar við all aðeri. En scip scal i þœccua liggia nætr .v. adr en upp se ausit. oc adr matr se a borinn. En ez scip boannda er þœ þort þa er matr tœmr a oc þot manna at menn scolo ausa a holum stundum. þa er þat þort. en ez lecara er. þa er æigi þort. oc liggir æði hafetom við þo at þeir gangi þra.

Um þing þór(!).

Sex aurar liggia boannda¹ við þat. ez hann þœrr æigi til þings þess er menn sculu .vi. lata scip gera. En .iii. aurar liggia boannda við ez hann þœrr æigi til þess þings er nauft scal gera.

Um næmning styrri manna oc hafeta.

Konongr scal næmna styrimenn til scipa allra. en ez styrimadr nemsc. oc vill æigi .vii. þara. þa liggia honum við .iii. mœrcr. Styrimadr scal næmna hafeta. en ez hafeti nemsc a þyrsta þingi þa liggia honum við .iii. mœrcr. næmna scal hann æinnlœppa menn þyrst. En þa er æinnlœppir menn ero aller nemnder. þœrir menn. þa scal namna(!) bœnndr til. þa er þœr værc æigo ser. En ez æigi vinnz þa ænn til. þa sculu .ij. æinyrtiar þara. en hinn þriði hœima vera. oc scrafc hœerr þarar madr. þœ æinyrti sem annar madr.

.....

Ez menn hœua mantals þing sett. þa sculu aller bœnndr til tœma. bæði lænder menn .vii.(!) oc armenn. oc conor þær allar er æinar buasc þui þirir nauðsynia laust. En ez nauðsyniar gerafc. þa geri þo mann til þings. at þœria mantals eid oc engi madr ez hans hendi. En ez læyndar næz þinnafc i hufi hans stœan. þa liggir honum slict við sem hann hœue stælr þœarit. En ez æigi tœmr boannde til þings. oc ængi madr ez hans hendi. þa sculu bœnndr scora þœ margra manna gærðir a hond honum sem þœir vilia. oc hallde hann upp gærð þœirra manna þa .xij. manada hina næsto æxtir. Sex aurar liggia boannda við ez hann tœmr æigi(!) til mantals þings nauðsynia laust. oc þœ við hœert þing þœirra er til læðangro utþœrsto er lient. til þess err hann er abœaut buinn. þœu þingviti ero silzmetenn oll. En ez lænndr madr eða armadr tœmr æigi til mantals þings oc . . . . .

Aattende Blad, indeholdende det meste af Indholdslisten til aattende Part, og Cap. 1—4 (her 1—3) samt Begyndelsen af Cap. 5 (her Cap. 4). Den indre Halvdeel af Bladet er bortskaaren.

Sideoverskrift: aattende lutr þrœsto þings bœarr.

- . . . . . .iii.
- . . . . . .iiii.
- . . . . . .v.

¹) Rettet i Texten selv samtidigt fra boandom.

.....	.vi.
.....	.vii.
.....	.viii.
.....	.ix.
.....	.x.
.....	.xi.
.....	.xij.
. . . vege mann til arys	.xiii. ¹
. . . er uttanlannz er getenn	.xiiij.
.....	.xv. ²
..... oc svo arz	.xvi.
.....	.xviij. ³

Her heyr upp ærzd(!) hin fyrsta.

- i. Sunr skal taca arz ærtir fadur sinn ez at scapum færr. svo ællæidingr sem ærborenn. En ez illa værdr. þa tæc fader ærtirr sun sinn. ez hann a æigi borenn arua.

Um aðra ærzd.

- ii. Sv er annur ærzd er tæc dotterr oc sunar sunr sa sunar sunr er hann er still getenn oc svo fader hans.

Um sunar sunu .ij. oc ez fader annars er arygengr en annars æigi.

En ez sunar synir .ii. standa til arys fæigetner oc er annars fader scilgetenn en annars æigi. þa tace sa arz er scilgetenn er fader hans. En ez hann er æigi til ne dottet. þa æigi hann arzscizti vid sunar dottur oc fæirti svo sem fæirta scyldi sunar sunr oc dotter. oc stande i ollum ærzdum upp æræ þvi. Sama mal æigu brodor synir svo gettner. En þo at dotter se æin en þær se allmarger. þa skal hon þo iamt ganga til arys vid þa. en þo at þær se allmargar. en sunar sunr se æinn. þa skal þo scizta iamt þæirta amedal. En ez odals iord er i scizti þæirta þa sculu þær brodr løyfa til sin með voru oc cuiçz. gulle oc brenndo⁴ silfri. Oc

¹) Herefter mangler Titlen. Um .gij. ærzd er konungar gazu, see 9de Blad, jevnfór 1ste Bind, Side 204.

²) Her indskyder Indholdslisten i 1ste Bind ingen særegen Titel. ³) Dette Tal staar ligeud for den røde Overskrift til Cap. 1, og kunde saaledes maaskee være tilføiet ved en Feiltagelse; imidlertid kan den korte Titel um utøyna þing meget vel have staaet foran hiin i samme Linie. ⁴) Dette er fornemmelig udfyldt efter Hk. 56. Frostath. L. VIII. 3 har løyfa til sin með silcu ze sem allra manna er mælt amedal med gulli oc með brenndu silfri; Hk. 56: løyfa til sin silcu ze sem allra manna gingr i midil með voru oc cuiçz gulli oc brenndo silfri. Begge udelade det følgende, om hjemmefødt Træl, istedet for hvilket det foregaaende "med silcu . . . amedal" aabenbart er en nyere Tilsetning; Fr. L. lader dog ved en Incurie "en þat . . . vtra" blive staaende.

Ved Udfyldningen ovenfor maatte Stykket "med silcu . . . amedal" udelades, da der aldeles ikke kan have været Plads dertil. Frostathingslovens "med gulle oc brenndu silfri" blev igjen for kort, medens derimod Udtrykkene i Hk. ganske passe. Forresten bekræftes den i 1ste B. S. 205 Not. 5 fremsatte Gising, om Udeladelsen af Træl blandt de opregnede Æquivalenter, herved paa det fuldstændigste. See forøvrigt ældre Gulathingslov. C. 266 i Slutningen.

mane herlænnzco. en þat skal æigi vera ælra en .xxx. velttra oc æigi ngra en .xv. vetra. En
 ez missir dottor oc sunar sunar. þa faci sunar dotter þyrr en broderr.

Um .iii. ærþ.

Su er þridia ærþ ær broder vædr brodor arze. Oc ero þeir samþædra. en ez brodor .iii.(!)
 missir. þa tæcr systir samþædra.

.....

Su erri þiorda ærþ er tæcr þodur þader oc brodor sunr. Oc þodur ..... .iii.

Niende Blad, (sammenhængende med tiende); den nederste Deel, med 6 Linier paa hver
 Side, er bortskaaren. Indholdet er aattende Parts Cap. 11—16 (her 10—15), Begyndelsen.
 Sideoverskrift: attannde luttr frosto þings bocarr.

Um tiandu ærþ.

Su er tiunnda ærþ er tæcr modor broder oc systur sunr. þeir æigu bader æin .x.
 arz at taca. oc vædr hvartvæggia annars arve. En ez þeirra missir. þa tæcr modor
 systir. oc systur dotter. þær æigu badar æin arz at taca oc vædr(r) hvartvæggia ann-
 arrar arva.

Um .xi. ærþ.

Su(!) ællyta ærþ. er taca þeir menn er ero systinna tvæggia synir carls oc .xi.
 cono þeir æigu bader æin arz at taca. oc vædr hvartvæggia 'annars arve. En ez
 þeirra missir. þa sculu taca systinna tvæggia dotr carls oc cono. þær æigu badar
 æinn arz at taca oc vædr hvartvæggia arua annarrarr.¹

Um .xij. ærþ.

Su er hin .xij. ærþ. er taca systra tvæggia synir. oc vædr hvartvæggia annars .xij.
 arve. En ez þeirra missir. þa tale conor er systra dotr ero. þær æigu badar æinn
 arz at taca. oc vædr hvartvæggia annarrarr arua. Sva er oc mællt oc talt af i þeirri ...

Det övrige af Siden mangler.

Su er hin þrettanda² ærþ er þeir brodr gavo Magnus synir. Sigurdr. oc Ofy. .xiii.
 stæinn. oc Olazr. er taca skal þodur broderr oc brodorr sunr. þrillu synir. oc sa þodur
 broder annar oc brodor sunr er þeir ero sammødra. oc scilgetner. oc scixti at mann-
 mærg. En ez þessara missir vid. þa tale conor iamscylldar. oc scixti sva sem adr varr
 scillt. En ez þær ero æigi til. þa tale þodur broder sammødra. oc æigi stillgettenn.
 oc brodor synir sammødra hvart er þeir ero stillgettner. eða æigi. oc scixti at mann

¹) Saaledes og Codex III. Redactionen i 1ste Bind har systina dotra synir .ij. carls oc cono o. s. v.

²) Saal. og Cod. III. .giiij. Redact. i 1ste B.

mærg. En ez þeir ero eigi til. þa tale conor iamskjldar. oc scizti sem adr var salt. En ez þessarra missir allra. þa tale þeir menn er zimta manne er frændsеме nema nanare zinniz zyr en undir konong gange.

Um þa ærzd er sa madr á at taca er utan lanz er getenn.

.zv. En ez madr er utan lanz getenn. oc hæuir hann eigi oldr hus vitni oc hæuir hann iartæinir konongs eda byscups . . . . .

Det övrige af Siden mængler.

Tiende Blad (sammenhængende med niende); den nederste Deel, med 6 Linier paa hver Side, ligeledes bortskaaren. Bladet indeholder det meste af Indholdslisten til niende Part, og omtr.

Halvdelen af Cap. 1. Sideoverskrift: Kiundi luttr frosto þings bocarr.

Um gestzædri oc um arz hans.

Um arz þess manz er i haue döyr.

Um þess manz arztoçu er ivan er azadærni hans.

Karlmadr iamskjldr scal zyrir cono arz taca.

Arzscizti medal systerinna.

Um vorn. eda soçn lænsingia. oc scapdrottens. . . . . i.

Um þyrmslarr. oc ærzdur lænsingia. . . . . ii.

Um frælsis ol þræls. eda þyarr. . . . . iii.

Um frialogiava boannda. eda caupmanna izarum uti . . . . . iiii.

Ez madr vill caupa þyrmslar az ferr. . . . . v.

Ez madr er scauta amedal borenn. . . . . vi.

Ez madr zorrer lænsingiu mannz az lannde. . . . . vii.

Um legord lænsingiu. . . . . viii.

Hvat zofstre ma zofstra geua. . . . . ix.

Hvat geua ma zyrir utan arua salt. . . . . x.

Um ziorðongs giox zængens zearr.

Det övrige af Siden mængler.

Um umaga zyrir hngiu.

Ez omaga callar zyrir til zear sino. en zear hallz madr callar hann til comenn.

Ez arzrr berse til hannda umaga oc hæuir madr iséz.

Eigi scal omaga orri az lannde zora svo oc lænps a. b. m.

Um arzfoçnar zyrnsçu.

Hve iord. eda lod. eda bu .scal solia. ez i ærzd berr.

Um ætælding.

Þa er ætældingrr af þullu: ez þader læidir iæt sun sinn oc þeir menn iatta. er þa ero arve þess mannz næsterr. er sun sinn læidir iæt. þriggia fallda ol scal gera. oc hoggva oza þrevétran. oc þla az homung az ætra þote hinum hogra. þyrir ozan hofelen. oc gera scó orr. þar scal þader ætældings stiga i. oc haua sunu sina þa i þadme er iomægd ero. En þeir synir hans sculu iþann sco stiga: er þulltíða ero. En ez hann á sunu ænnga arygjænga. þa sculu þeirr . . . . .

Det övrige af Siden mangler.

Ellefte Blad, hvoraf den nedre Deel, med 10 Linier paa hver Side, er bortskaaren. Det indeholder Störstedelen af tiende Parts Cap. 17—24 (her 23). Sideoverskrift: um xi(!) lut frosto þings bocarr.

. . . hann þar oc vædr hann. oc læccr dom ez hœimamadr þæstir. þyrir en hann come þyrir utan þædiuna. þa er hann sæccr .iii. aurum toldum. Nu er ængi sa til er dom þæstir. þa er hinn sæccr .iii. aurum. En ez hann þolerr .iii. vœdur. þa scal sacar abere stæmna þeim manne þing. oc scal hann þramme haua vitni sitt allt apingi. þvi saman. bæde um hœimstæmnu. oc um vœdu vatta. Nu hœuir hann sótt mal sitt at lagum. Nu hann biðr hann at hann ræidi honum sitt. en hann ræidir allz ædi. þa scal hinn æsta liðs at þara at honum. oc taca holuu mæira. hinn hœue sitt er vœdde. en arnadr .ix. aura. or bui hans. en boanndr þat er áuc er. En þeir utlager err . . . . .

Det övrige af Siden mangler.

Þat er hitt þridia ez menn þæstaz honndum saman. oc se .vi. menn az hvarss. .xx. tvæggia hænndi.

Um þiorða vitta þe.

Allt þat er domr dæmer manne. þa er vitta þe.

.xxi.

En ez manne vædr þingstæmnt. oc dæma menn odrum manne az hinum þe a þingi. þat er vitta þe.

Um dauz manz sculda þærr.

Ængi scal sægia dauðum man(n)e sculld igard. nema vitni se til. Oc ængi scal .xxij. æid sværia þyrir dauð brioft. nema þær sem boc vor still

Um sculld soen.

Sva scal vitta þe sofia sem allar adrarr sculldir. bæida út þrysvor oc þo þullt .xxiii. at um sinn se. oc læggia rán við ez á er halldet. oc stæmni honum þing . . . . .

Det övrige af Siden mangler.

Tolfte Blad, indeholdende Slutningen af tiende Parts Cap. 24 (her 23 og 24) og det følgende indtil noget over Midten af Cap. 27. Det överste Hjørne inderst er bortskaaret.

. . . . . þa zart bönndr at honum. Oc tace az honum halzu meira. oc ranbaug lononge. En um þær sculldir er vitni ero til. þa scal stæmna hœim til þingstæmnu oc þing sidan. en hann luci sculld. eða vinni log æida. eða bönndr zari at honum oc taci halzu meira.

Spell um zenad manna oc soen þarr um.¹

xxiiij. En um spell þau oll er menn gera um zenad manna. oc soa þar er ze spillir zé. þa stæmni hœim til þingstæmnu. oc þing sidan. late þa bera manz vært á. Stæmni oc hœim til þingstæmnu ez zé spillir ze. oc bote þat sem men meta. eða hallde zirir logæidum. En at zor ez hvarle vill. oc se tekst holuu meira. en sa sæccr baugi er æigi zærr.

Um domfætning. oc ez æigi komr coadu vatr.

xxv. En ez menn haua dom sinn settan oc komr æigi coadu vattr annar. þa scal hann bida hans til middags. oc sættia dom sidan. En ez annar sætr æigi sinn dom á giægn. þa er sa sæcr .iii. aurum. En hinn scal mela coadu vatr annar. slict sem hann vill boca á odrum dome. Nu coma bader coodu vattar til annars dóms oc bera þeir at zullu með hinum er coadde. þa sculu bader at zullu halldner þeir domar. Nu er sa hinn þridi domr. er vedia scal eða late az male sinu. En hvært mal þeirra er madr vænes hœimildar manne at. þa scal zesta scita dom zyrir.

.....

xxvi. En ez madr hiltir mann eintöypan innan zylkis. oc vill sofia hann. þa scal hann spyria at hœimili hans. en ez hann villir þa scal hann gera honum hœimili innan zylkis. oc hava vitni vid. oc sofi hann þar. hann scal haua hann hœim með ser oc hæzla² hann sem hann vill. at hann mæidizc æigi. oc lænne þing at. oc haue hann til þings oc niote vatta sinna allra. En ez(!) vill þa æigi reida. þa biode zænndom at loysa slicu ze. sem hann er sæccr. oc vattar vitu at hann a at gialda. En ez þeir vilia æigi loysa hann unndan. þa scal meta limi hans. til sculldar. þadan zyrri sem hann er odyrri. oc ógilldr zænndom ez hann er bodenn adr. En ez sa madr zær ser hœimili. þa scal hann æsta hann tacs til hœimilis sins. en hinn scal tac za. en hann scal zylgia honum þangat sem hann segir tacs vón. En ez þar zællz honum tac. þa scal hann zylgia honum til tvæggia boanda hinna næsto. oc bioda þeim at ganga itac zyrir hann. En ez þeir vilia æigi ganga itac zyrir hann. þa haue hann hann hœim með ser. oc gere vid hann sem zyrir var sagt.

¹) Ingen Capitel-Afdeling i Redactionen i 1ste Bind, Side 222.

²) Kan ogsaa læses: hæzla.

Um tac ez madr giengrr i.

En ez hann fær honum tac til heimilis síns. þa skal hann þar sötia hann. En .xxvij. ez hann missir hans at heimili . . . . .

Trettende Blad, hvoraf den övre Deel, med 10 Linier paa hver Side, er bortskaaren. Indholdet: fra Midten af tiende Parts Cap. 32 til Overskriften foran Cap. 35 (her 34).

. . . veriannða. þa hallde veriannde settar æidi oc næmndar vitni.¹ En næmna skal .iiii. bönndr þa er næstir bua heimili hans innan þyllis. oc haue veriannde þa tva ez þeim .iiii. er hann ma þa til æidar með ser en hann sialzr hinn þridi. En ez hann fær æigi þa vatta er næmnder ero. þa ræidi hann .x. ertogar þyrir hværn þeirra en .v. ertogar þyrir þanga vatt hværn.² En ez hann er æigi sialzr. þa er hann sannr at þvi male. er hann þæsti æid þyrir. En ez sötiannde hæuir ængi vát til síns mals adome. þa hallde veriannde vpp settar æidi oc þanga vitni. ez þat er meira þe en til þriggia aura sil(x)mettenna. en sacarabere a vátta þe þat allt er veriannde á at giallda þyrir . . . . .

Den første Halvdeel af anden Side mangler.

. . . síns. En ez hann lætr æigi lauft. þa stæmni hann honum heim til þingstæmnu. oc þing síðan. En ez hann vill æigi ez lata. þa æfte hann bönndr at þararr. at taca ez honum þe hans. oc læggia á mærcr .iii. en þat þe sculu haura bönndr aller saman. Sacarabere skal sötia armannen til vitis þess er vid liggrr. en bönndr tji honum. oc haue settena. En ez bönndr sýnia lids. þa sæðiz hvær þeirra .vi. aurum toldum. En sacarabere sote viti ez þeim oc bönndr aller. oc haue vitit er vid liggrr.

Um rettar þar manna.

Hauldr skal taca at þullrette sínum .iii. mærcr. En þridiungi véz oc sva þværr .xxiii. hværs mannz rettr upp þra hauldi.

Um sveðes ord. oc iamnan vid þærþott kvickvændi oc rettar þar þar um.

Fjortende Blad, hvoraf de 6 nederste Linier paa hver Side, og et lidet Stykke inderst oppe i Hjørnet, ere bortskaarne. Det indeholder det meste af fjortende Parts Cap. 6 og 7.

Sideoverskrift: Um .xv. (!) tut frosto þings bocarr.

. . . menn bera er annattvæggia varo (i) þor með hanum eða haura sannlega spurt ez þeim er izor varo með hanum. oc þeir sagðu sva. at þat vissu þeir þyrir guði sannast

¹) Her tilføies i Margen, uvist om med samme Haand: um settar tid at næmndarvitni.

²) Herved kan

Texten i 1ste B. S. 224, 225 berigtiges og fuldstændiggjøres.

Norges gl. Love II.

um þat mal. þa sítu hann iarue oc sva arui hans ez hinn þællr æfra. til þess er þat røyniz sannara at hinn lízdi er ze atle þat mund er sía andadise er iærþd hæzde sæze þyrst. En huatle matum er tyeze haura þyrir nymæli um slíc mal. þa stande sem þau haura veret gorr.

Um almennings oc soener þar til.

.vii. Sva sculu almenningsar vera sem veret haura at þorno þare bæde hit æfra. oc hit yttra. En ez menn stíl á callar annar ser. en annar callar almennings. þa þæsti þa log þyrir er serr callar oc tænni þing síðan. hvart sem þar er þyllis þing eða holuu þing er menn eigi þui male at seiza. oc haue hæzt upp þings þod þyrir þimt. En ez hann gerir eigi sua. þa er ungt logþæsta hans at þui . . . . .

Det övrige af Siden mangler.

. . . callar iord þa. oc niote þar vitnis þess er apingi var næmmt. En ez þimt býr aðhelgan dag þa se stemnan hinn þyrsta rúmhelgan dag æfir oc þori þat vitni fram at iamzullu sem azimtar stemnu. En sua scal þann æid sveria. at þat hæui ec hoyrt at þat seil martra ámadal(!) boannda eignar oc almennings oc eigi vœit ec annat sannare ipui male. En síðan se sett þimtarstemna oc domi þat þar huarum sem haura scal. En ez armadr eða ørenndreke konongs tænnir þat manne at hann se handhaue at iordu þæirri. er ialmenningsi hæuir veret gorr at olægui konongs. En ez handhaue svarar. sía iord var gorr þirir þriggia kononga øve. þæirra er ængi var læmr at lannde en .x. vætrr. En ez armadr eða ørenndre(ke) konongs tortrygvir þat mal. þa scal hann niota vitnis síns. sem adr var stíllt at madr scylldi haura meðal almennings oc eignar mannz.

Femtende Blad, hvoraf nederste Linie paa begge Sider er bortskaaren. Indholdet er fra noget over Midten i fjortende Parts Cap. 10 til Midten af Cap. 14. Sideoverskrift: om .go.(?) lut frosto þings þocarr.

. . . tomr þár sem adr varr framstamn. þa á hann ædi az. En þinnanda spic scal stera þra þorne nidr oc aztr afídu allt til bæina inn. Æinn madr scal ascipi þui vera. oc haura æina árr oc aufstærr. oc æina þiliu. En ez hval reccr ístod mannz lyðstæran. þa á þa þann lut allan er ístodenne ligg. er stodena á. en konongr oc þorndr þann lut er um giængr stodena ul.

Um sel værr.

.xi. Sva er mællt um selværr manna. at þa er .iii. vicur ero til Jons messo. oc .vi. vicur til iola. þa er(o) selværr oll heilog. at ængi madr scal þa íselværr annars þara. lonuis laust. En ez madr er þun(n)in í selværr mannz. a þeim vicum oc tæcr hann sela iværr mannz. þa vædr hann þar sva þiozr sem iburi mannz at stulld. En þess amedal. þa hægni menn selværr síu sem menn hæгна eignir sínar aland upp með lagatæzli. en ranbaugi ez ízærr síðan oc landnam sílzmetet oc sela alla er hann toc iværr háns.

Um þious mal.

En ez madr stell ærtog. eða ærtog mæira. þa er sa þiozr. oc þiozr værðr madr .xii. az blodogre bráð hværri nema az hundi. En ez madr giængr iacr oc hæuir abrott æitt bunndin.¹ eða zléiri. þa er hann þiozr. Ez þiozr er zunninn i buri mannz eða i oðrum stad. þa scal binnda zola a bac honum ipui zylki er þiozr er tælinn i. oc zora armanne bundin. oc hallde armadr til þings oc þadan iziaru. oc zæe mann til at drepa. En bonndr scylldir til at zylgia þiove til draps. oc er þa az þeirra abyrgð. En ez þeir vilia æigi zylgia. þa liggz sliet vid sem þeir sotte æigi þat þing. En ez ze er tælit á þiove. þa a² sa er toc ez æigi berse oðrum monnum vitni til. En alla adra lausa aura á konongr. Sa abyrgiz þioz er binndr zimtanz morcum vid konong. þar til err hann settr hann bunndinn azlæt armanne. oc haue vitni vid. En ez þiozr vill veriaz. þa zalle hann utlagr. En sa sædiz .xv. morcum vid konong. er þiozr(!) lætr lausan. sva armadr sem annar madr. En ez madr stell minna en ærtog sa er tórzs madr. gere honum geilar. oc caste hvær at honum er vill. come brout sem hann ma. oc æigi rettnæmr sidan. En ez minna stell en þvæiti. þa scal hæita hvinn um allðr sidan. oc æiga ængan rett aser.

Um kudreccr.

En ez madr lægz unndir tyr manna oc dreccr . . . . ængan rett aserr. .xiii.

Um lauca stuld. oc . . . .

Ez madr giængr ilauca garð eða hvanngarð . . . . . ædi aser þo at .xiiii. menn bæri hann oc bærgi . . . . .

Codex III. af den ældre Frostathingslov.

Med Haand omtrent fra Midten af trettende Aarhundrede.

Förste Blad, begynder i fjerde Parts Cap. 9, ender Cap. 13. Den ydre Halvdeel er bort-skaaren. Af Sideoverskriften sees paa förste Side þings b . . . , paa anden frosto.

. . . þa er sa sæðr baugi. En .xij. aurar ero i þeim baugi. En næzgilðis menn oc bauggilðis menn oc namagar sculu at lagum æigi æftir renna nema viti. En þeir sculu aller æina biorg væita hinum er vig hezir vegit. oc æigi mæiri biorg væita en scilt er med ollum monnum. Kinda scal manne ez vill oc aro scal til sciota oc austlere. Oc az þessom þrimr scal æina biorg at æino væita. En ez væitir. þa er sa utlaggr er sivar væitir. nema honom se uuifu vargr oc suæri æinn zyrir. En ez madr zerr az lande utlagr. þa er sialz bodet arua hano um zear halð oc allt þat er honom vardar.

1) Herved rettes det samme Sted i 1ste Bind, S. 252, 253, hvor der staar en bundinn. 2) Samtidigt rettet fra er.

En ez madr er særðr a þingi oc renna aller ærtir þeim manne til scogs er vig vacti. nu værðr hann zarenn þa ez hann vill at lagum veriasc. þa leggi hann nidr vopn sin oc biode log zirir sic. En þegar hann er hannladr. eða læggr hann vagn sin nidr. þa er hann zridheilagr madr.¹ oc æigi dræpr meðan hinn er lizo hinn sare. Binda skal þann mann oc armanne zora. en hann a vord at veita oc sua lendr madr. Nu ez armadr þarz lids at giæta hans þa skal nemna zrenðr hins fara at giæta með honom. eða græida bøndr með honum soa marga sem hann þarz. En ez hann lönpr zra armanne oc værðr hinn sare dauðr þa skal drepa armannenn. En ez armadr er æigi hæima þa skal za þann mann bundenn cono hans. En ez huarke er hæima þa skal za i hönd verthuo bryta oc sua lid með at hallða hann. En zrenðr hins fara æigi loft at hallða hann. at eði vardar þa þo at hann laupi fra þeim. En ez armadr syniar vidlacu þa sculu þeir haua vitni til. oc setia þann mann bundinn a zlet hans. þa vardar hann hit sama nema uzridr tace ez honom. En hveroinna er armadr teer utlægdar ze mans. þa skal hann za mann til at hogua þann mann er a þing temr nema arue se ner. En arua liggz æði vid þo at hann geue honom gang. Oc boann- dom liggz æði vid þo at hann gange ez þingino ez æruingi hins dauða gezr honom gang. En ez æruingi hins dauða gezr honom æigi gang. þa drepi armadr þann mann sem zyrz var mællt.

Um far botr oc konungs sæct.

Ez madr er særðr oc temz sa² i scog er særði eða værðr hann honndom tælinn oc byðr hann log zyrir sic. þa ero þar logbaugar kononge uppi. en far botr hinum fara oc lænis ze.

Um lænes ze.

Þyrir skal uppi lænes zeat amanade hverium oc .ii. manadarmater miols oc .ii. smiors sua skal manad huærnn til þess er ruua er a sari. en þat skal a zyrsta þingi bioda oc bu hans i taci oc lauser aurar þar til er hann hæuir bot logbaugum kononge oc farbotr hinum fara oc lænes ze. En ez hann byðr æigi a zyrsta þingi þa er hann ut lægr oc sua ze hans nema þat er hann temr i scog með ser. En þegar er ruua er a sare. þa skal sa er særðe lata menn tua sia. En ez hinn sare vill æigi syna far sitt þa er ez hins abyrgd er særðe oc soa þo at hinn værðe dauðr. En ez hann synir þa sculu þeir bera vitni um er sa. en hann skal tenna þing. oc bioda kononge logbauga oc farbotr hinum fara oc lænes ze oc haue bot a halzomanadar zreste eða hann zære ut lagr. En ez zyrz er farbota beitt en ruua se a sare. þa bote sa er bæidir auundar bot hinum fara ærtir þoi er hinn sare er burdum til.

Aller sculu ærtir þeim renna er mann særer.

¹) meðan hinn liggz — tilf. Redactionen i 1ste Bind, Side 162.   ²) Ogsaa her mgl. æigi, see 1ste Bind, S. 162, Note 17.

Andet Blad, begynder i Slutningen af fjerde Parts Cap. 35, der ligesom i Cod. II gaar foran Cap. 34; ender i Begyndelsen af Cap. 41. Den ydre Halvdeel er bortskaaren. Af Sideoverskrift sees: . . . utr frosto þings bocar.

. . . bana þa þare hon af lande oc dvaliz utan lang ærtir þoi er ærlibiscop ser at rade ærtir malavogtum. en frændr haue sliar botr af þear lutum sem godum monnum sngiz. en tonongr scogar kaup. ez hon lemr ætr at rade ærlibiscops.

¹ Madr huerr til þess er hann er zimtun vetrar gamal þa er hann umage. en ez sa madr drepr mann þa skal sa hana ze sit allt oc þare a braut af lande þyrir zimt asumars dægi en tueggia vicia a vetrar dægi. En ez hann sitr þyrir iuir þa stæznu þa er hann utlagr oc ze hans allt. En hauggilldis menn oc nezgilldis menn scutu zngia cono oc umaga af lande at orsædiu i tonongs velldi annat oc vifta þæim þar. En þader abirgiz værc barns sine til þess er .viij. vetrar er gamall. En alla vetrar gamall madr skal halzretti taca oc sua bota til þess er hann er .xv. vetrar gamall. Sva oc ez omage spillir ze manz þa gialldi hann halzum giolldum. eda sueri lyritar æid ez mal er sva micit at lyritar eidr lemr til. Sva er oc mælt huervidna er rad ero sett til at gera manne þear scada þa hallde hann upp þyrir lyritar æidi. ez þau mal ero at settar æidr lemr til ez hann hever gort. en æinsæidi ez minna er eda hann giallde halzum giolldum uill æigi giallda.² En ez hann uill æigi giallda. þa stemne sacar abere honom hæim til þingstemnu oc þing sidan. en a þui þingi þa gialldi hann holz giolld eda þare utlagr.

En ez fulltida madr lenner þat manne at hann haue mislæit hann i ofco sva at rettar stad næmæ a En hinn sngiar þa sngi med lyritar æidi. en ez hann vædr sannr at oc tallar sæze hana þyrir. þa haue þau vitni framme er scil vitu a at han hæuir sæze vid þiarhallz mann oc frændr. En ez han hæuir æigi þau vitni til er vid varo. sanne med lyritar æidi eda giallde halzrette. En ez hinn gengr a sett sidan er þessi vitni ero boren þa er hann trygroze. oc sua ez þyrir gengr hann a ez þau vitni beraz sidan a hond honom.

Um þeirra coenna legord er madr ma vegaz um sæcta laust vid menn.

Nu ero conor þær .viij. er madr ma vegaz um sæcta laust vid tonong oc vid frændr oc geua daudum soc. Æin er kona mannz. onnur dotter. þridia moder. fiorda systir. zimta siupdotter. setta sunar tuan. Siaunda brodor tuan. or skal scera oc lata þat oru zngia. at hann zann þann mann hia æinni huerti þessarre tono er til ero nemdar. skal bera vitni um bedr eda blæia eda blod. ez a klædom er. eda nauistar menn er hia varo larlar eda tonor.

Ez madr vædr vegenn utan gatu.

Ez madr gengr utan gotu þar er hann a huarle horns gang(!)ne hozs oc vædr(!) tallat a hann oc uill hann æigi suara. Nu vædr hann vegenn þa ma geza honom daudum

¹) Dette Cap. omfatter 34, 36 og 37 i 1ste B. S. 168, 169, og har de samme Aftigelser derfra, som Cod. II.
²) Her synes noget at staae overflødig.

soc. oc skal þangat orr stærna sem hinn dauðe liggir. en arue hans haue torste tua huart er hann uill. at hann zalli ogilldr sua er honom er sco (!) til geuen.¹ eða hallði zyrir lryitar æidi ex honom er þioz soc geuen oc stendr æigi madr ze sitt i hondom honom. En settar æid ex hann tallar hann mann þann at hann villdi skalzan hann drepa. En ex hann þezt honom þa soc. er hann a tnyftar æidi zyrir at hallða. þa hallde arue honom upp ex hann uill at botum comaz exfir frænda sinn.

Um utlagia manna zoftr.

Ex madr ell mann utlagan eða husar. zyntr eða zorer þa er sa sua utlagr oc uheilagr siicre utlegg sem hinn er vercit vann. en ex boanda er þat lent at . . . .

Tredie Blad; begynder i aattende Parts Cap. 5, ender i Cap. 15. Hele den indre Halvdeel er bortskaaren.

. . . En ex þeira missir vid. þa tæcr zadur syster scilgeten oc moder scilzengen. oc brobor dotter scilgeten. En moder tæcr halzt vid þer. En ex annur toæggia þeira er til zadur syster eða brobor dotter. þa tæcr moder ein haluan arz sem adr. En ex zadur syster er ein en brobor dotr zleiri. þa tæcr zadur syster haluan arz sem adr. En ex brobor dotter er ein en zadur syster zleiri þa tæcr brobor dotter haluan arz sem adr vid þer. En ex huarge er þeira til zadur syster ne brobor dotter. þa tæcr æigi moder at ziorðo ærzd.

.v. ærzd.

Su er .v. ærzd er tæcr broder sammødra oc brodra(!) syster huartvæggia. En ex . . . . . i æigi er broder sammødra til þa æigu brodra syster þann arz allan at taca. En ex æigi ero brodra(!) syster til þa æigu brodra syster sammødra þann arz allan at taca. En ex brodra syster sammødra ero æigi til. þa scutu syster sammødra taca oc brodra dotr þann arz taca oc scipta soa sem þeir scildu scipta ex þeir vere til.

.vi. ærzd.

Su er .vi. ærzd ex moder verdr maga(!) arue scilzengin oc zadursyster scilgeten

.vii. ærzd.

Su er ærzd hin slaunda er hornongr oc rissungr oc sunr þyborinn tæcr ex honom er zælfst geuet þeir æigu aller æigu aller(!) ein arz at taca oc verdr hoerr þeira annars arue. En ex ængi liuir zyrir slaundu ærzd i bauggilldi nema broder scilgetenn oc zællr hann i zra. tace þa zyr broder hans zriku sunr i slaundu² ærzd en i .viii. ærzd gangi.³ En ex ængi er

¹) Ogsaa her er Læsemaaden som i Cod. II, hvorved det samme Sted i 1ste B. S. 170 kan berigtiges.

²) .v). — Redact. i 1ste B. S. 206. ³) Saaledes synes dette at maatte udfyldes, da Rummet aldeles ikke tilstæder Tillægget ex hann andaz barnlaus.

þeira til þa tæcr horna oc rísa oc dotter þyboren. þær eigu allar ein arz at taca oc værd
huærr þeira annarrar arua.

.viii. ærþ.

Su er .viii. ærþ er taca ætír brøðra sunu. oc er þridia manne grændseme þeirra a
hvarratvæggia holuu. En ez þeira missir þa sculu taca conor þær er ætír ero brøðra
dotter.

.ix. ærþ.

Su er .ix. ærþ er tæcr modor zader oc dottor sunr þær eigu bader ein arz at taca oc
værd huartuæggia annars arue. En ez þeira missir þa tæcr modorsyster oc systurdotter.
þær eigu bader einn arz at taca oc værd huartuæggia þeira annarrar arua.

Su er .x. ærþ er tæcr modor broder oc systur sunr. þær eigu bader einn arz at taca
oc værd hvartuæggia annars arue. En ez þeira missir þa tæcr modor syster oc systur dotter.
þær eigu bader einn arz at taca oc værd hvartuæggia annarrar arua.

Su er ællizta ærþ er taca þær menn er ero tvæggia systinna synir karls oc konu.
þær eigu bader einn arz at taca oc værd huartuæggia annars arue. en ez þeira missir þa
sculu taca systinna tvæggia dotr karls oc konu. þær eigu bader einn arz at taca. oc værd
hvaruæggia annarrar arua.

Su er .xij. ærþ er taca systra tvæggia synir. þær eigu bader einn arz at taca oc
værd hvartuæggia annars arue. En ez þeira missir þa tale konor þær er systra dotr ero. þær
eigu bader einn arz at taca oc værd hvartuæggia annarra(!) arua. Sva er oc mælt at
i þeirri ærþ scal hværr taca arz er hann er taldr .i. oc ængi taca zyrir handr odrum fram.

Sva er oc mælt oc talt i logum manna ez madr værd zírir þeirri uillu. at hann
vegr mann til arz. þa hævur hann zírir gort oc veget þeim arue. en arzr sa zære at ærþum
rettum sem sa madr være æigi til ez mann vegr til arz.

¹At þættra tne scal botr taca oc at ozra scal ez græida oc soa arz taca. ¶ j. atto
ærþ þnd . . . . .

Su er hin þrettanda ærþ. er þær brødr gazu Magnus synir S. oc Æ. oc D. er taca
sculu zadir brødr oc brodor synir. zrislu synir. oc sa zadir broder annarr oc brodor sunr er
þær ero sammødra oc scilgettnær. oc scipti at mannmægd. en ez þessar missir vid. þa tale
konor iamsculdar oc scipti sem adan var scilt. En ez þær ero æigi til þa tale zadir
brødr sammødra . . . . .

¹) Dette Cap. er i Red. i 1ste Bind det næstsidste i hele Bolken. Tillægget j. atto ærþ þnd . . . findes ikke andensteds, og kan derfor ikke udfyldes.

Codex IV. af den ældre Frostathingslov.

Et enkelt Blad, hvoraf den ydre Halvdeel er bortskaaren. Bladet har hørt til den samme Codex, som det i første Bind S. 120 omtalte Brudstykke X af den ældre Frostathings-Christenret. Det indeholder Indholdslisten og de første Capitler af sjette Part, men efter en fra den i første Bind S. 184 fg. forskjellig, og aabenbart ældre Redaction, saa at Hullerne ei ved hin kunne udfyldes. Af Sideoverskriften sees . . . *lutr frostio þings* . . .

Her heyr upp kapitulum og setta lut . . . . .

Her heyr upp sætal. .ii. Annar	
Um þiorpa baug. .iiij. Um þim dæillt þe	
Um houup baug at stierþe i annat	
Um þæt at aller baugar sculu uppi. v	
En þæt stopar þeim er botes	
Um þridiu bauga stierþing. ~ ~ ~	
Sunr hins dauda tær vid allum þa	
Er broder liuir æinn hins dauda. ibaug	
Um bauga stipti veganda suna. ~ ~ ~	
Hværr æyrir ibaugi hværium er sti	
Er þeir liua bader ilande vegande o	
Er þaper veganda livir oc sunr hins	
Herr scill um sac aula .xviii. En	
Um þrillu sun oc þrialsar tonu. ~ ~	
At ængi bote mæirum botom en h	
Um minztu bauga er þrell scal þ	
Um læysingia. .xxij. Um bauga st	
þrell scal æip vinna um satt ma	
Hværiær botr baugum ero nestu	
Um tryggva kaup hauggilldis m	
Enn um tryggva kaup. ~ ~ ~	
Um hauggilldis menn oc veganda	
Enn um tryggva kaup inæz gilld	
Herr still um talu bót. oc tryggva	
. . . . .	eganda. vip næzgilldis menn hinne dauda.
. . . . .	þar er hann er æigi ilande. allar þullar
. . . . .	er sunr til. ~ ~ ~ ~ ~
. . . . .	~ ~ ~ ~ ~
. . . . .	um næz gilldis bot. ~ ~ ~ ~ ~
. . . . .	~ ~ ~ ~ ~
. . . . .	er maþr er vegenn þrip hæilagr. hvof

..... ætr giælda. eða hœria bott er hœr
 ..... gande er ilande. þa skal hann bota
 ..... nema hann have vísendr til. En eþ
 ..... skal sunr veganda bota baugum
 ..... have vísendr til. En eþ þeir ero ba
 ..... bota baugum þullum oc allum.
 ..... hins dauda hauþ baugi. En i
 ..... ar. oc .xx. oc tala æþ syni hins vega
 ..... t.

Annar baugr.

..... tala skal broder hins dauda æþ br
 ..... baugi ero atian aurar. oc halþr æyrir

Þinn þridi baugr.

..... r tala skal þadur broder oc broþor
 ..... ero atian aurar. oc æyrir at baug
 ..... anda oc æþ brodor syni. En þo at þad
 ..... sun. þa skal þo þullan baug bota oc
 svo tala.

Þinn þiorde baugr.

..... er tala . . . . .

Codex V. af den ældre Frostathingslov.

Med Haand fra første Halvdeel af trettende Aarhundrede.

Et enkelt Blad, af hvilket et Stykke baade oventil og nedentil er bortskaaret; tillige mangler et lidet Stykke inde i Texten. Første Side begynder med Slutningen af fjortende Parts Cap. 1, og fortsætter indtil Midten i Cap. 2. Anden Side begynder med Cap. 3 og ender noget inde i Cap. 4.

. . . de saga lannzdrottens nema hinn syni með æinsæidi. En umbod haldoe .iii. vœtr. oc sialgælit æþ sidan.

Þessu umbod skal halda eþ iardæigande (er) utan laga oc innau lannz.

En eþ madr er utan laga oc innan lannz sa er iord a. þa haldoe umbod medan hann vill. En eþ hann vill æþ honum tala biode um þeim er hann vill. at take umbod æþ honum. en sa haue vitni til. at lannzdrottin haud honum at tala æþ þeim er adr hæþde. þae sa sidan umbod þeim er hann vill at iamzullu sem lannzdrottinn sialþr. En eþ lannzdrottin callar svo. at umbods madr haue tælit æþ eign hans. oc ser nytt. hvarit

Norges gl. Love II.

sem þat er innan garz. eða utan. oc vitu a þui goder menn scil. En ez sa callaz lænzt hana er handhaue er at. at þeim manne. er þa var eigande at. er hann quaz caupa. þa haue hann vitni sitt svo lengi abyrgt. sem onnur caups vitni. oc scæytingar. En ez honum brestr þat vitni. þa mefe iam nynnðir(!) menn hværs hann hæuir i mist. oc sofe hann ut með utþeizlu. oc læggi á landnam ouan. oc scal þa æigi zyrnsca zirir ganga. sofe þann er az dro. eða hans arua. en honum til æiguar er þa er handhau i at. En ez sa sitr a iordu er . . . . .

. . . lægna oc um kirkiu æiguir.

Umbods maðr (!) æði lægna. oc æði stazr i¹ yrkja hollt ne haga. nema halzu mæira en læiglenningr ma lægna. nema ia se lannzdrottens til. Sa scal umbod hana kirkiu iarda innan herads oc innan kirkiu sofnar er stilverstr er. oc ærtibystup vill til setia . . . . . a² kirkiu. ez til er. En landbui hværr hværr(!) tate hœimilld at preste hværium æztir annan. er til comr. hvart sem sa er upphalls maðr kirkiu eða æigi er umbod hæuir. En æigi scal kirka eign. sinni tyna zirir zyrnsca sacar. eða az vangezlu tennimannz. eða az agirnd umbods mannz. En þat vædr kirkiu at odale. ez hon hæuir att³ . . . . . vettra. En þat vitni bere henne kirkiu sofnar menn.

Um iardar skizti.

Umbods maðr scizti iordu til hannda lannzdrotne. En hinn er scizta vill. lyfi á þingi at hann vill iardar scizti hana hærskizti. En ez hinn vill æigi coma til er iord a með honum. þa scal umbods maðr hana bœndr með ser oc scizta hær skizti vid annan lannzdrottenn. oc casta lut hans umerctum en sion oc merctum⁴ oc havi lut iardar til þess . . . . .

Codex af den ældre Eidsivathing- eller Borgarthings-Lov.

Med Haand fra Slutningen af tolvte eller Begyndelsen af trettende Aarhundrede.

Et enkelt Blad, hvoraf et Stykke oventil og nedentil er bortskaaret.

Første Side:

. . . . . manna vitni . . . . . leggja dom a. þoma þa alla ubota menn. oc alla þa er lunnir. oc sanner verða at þvi. Slifan dom a sa maðr er rædr manne hervirki. sem hinn er gerer. þat heita niðings roð. þeir hava zirir gort ze oc fridi. No ez hinn vill eptir þara er heriadr er. oc træzr hann bœndr liðs. þa er hværr bonde stýlðr at þara með honom. eða þa mann til með .iij^a. natta

1) Dette "i" mgl. i 1ste Bind S. 249.

2) Redactionen er her noget forskjellig fra 1ste Bind S. 249.

3) Herved kan samme Sted i 1ste B. S. 249 berigtiges.

4) Dette er noget utydeligt, da den nedre Deel af Bogstaverne er borte.

vist. en þa er eighi gerer sva sæccr .iij. mortum. þ. d. a.¹ Nu skal hann stefna heraðs þingh af orvar þingi um netr .iij. þa skal hærma lata þou vitni. er boren varo a orvar þingi. en ez þou hærmazt at zullu. þa sculu þeir hava slíkan dom. a heraðs þingi. sem þeir hözdu a orvar þingi.

Ger er um bu högg.

Ðat ero lohh. ez madr höggv bu zirir manne. þo at eighi höggvi meira en eina ku. oc er þa bu hans allt höggvit. þa ero þeir aller ubota menn er hioggv. oc at þvi verki varo. En ez hann a tvær tyr gjallde .iij. merkr ez adra höggv. en ez badar höggv. þat er obota værl. En ez madr a þriu nout. þa er ziar zolengh a tveim. en ubota værl ez oll höggv þriu. En ez madr a meira bu en þriu nout. þa liggia .iij. merkr vid þriu nout. þ. d. a. En ez madr höggv hitt ziorda. þa er ubota værl ollum þeim er at varo. oc zylghdu til. oc izra. oc sva aller þeir er redo. oc at þvi verda kunnir oc sanner. þeir heita gorvarghar. Sa skal zlytia dom eptir þeim til þridiunghs þinghs. eða holvu þinghs. af holvu þingi. oc til zyllis þinghs. eða alhcta þinghs. af zyllis þingi. oc til .iij. zyllna þinghs. þa er . . . . .

Anden Side:

Um hervirki.

. . . veret hervirki hans. þa skal zara a hond ærzvingia hans. oc gera honom lagha stefnu til vidrmæles. sva houva sem hann neznr hann ziarre. þa skal zara ilagha stefno oc stefna honom heraðs þing um netr .iij. þat skal sofia. oc lata satt gera. þa skal geva honom soc a þingi. at hann have veret at hervirki hanns. oc leida um .ii^e. manna vitni. at ör var upp scoren. oc leidd varo lohhvitni a orvar þingi. at þat var hervirki zullt. er þar var gort. þa eighu heraðs menn at doma ahond honom tlyxtar eid at nilvæde. eða iarnburð. en ez hann vill zæsta eid þa skal tala til eidar za. oc sva til iarns ez hann vill þat zæsta. Nu skal manadar stefna til eidar vera en ez hann vill til iarns hværva. þa biode hann iarn þa er halzlidin er lagha stefna oc have boret innan þærs halzæ manadar. eða have vorn þa er hann tof. En ez honom vinnz eidr at zullu. loupi .iij. mortum tryggvar. En ez hann hværzr til iarns. oc verdr stír at. tale tryggvar mote iarne. oc bote engu ze. Slíkum rette svarar madr zirir rod at hervirki sem zirir værl. Nu ez madr komr eighi til vidrmæles. eða vill engum rette zirir svara. þa eighu heraðs menn at doma hann ubota mann. zirir gort ollu þvi er hann a. Hvervetna þærs er madr verdr gor obota madr. þa hevir hann ziri gort ze sinu en eighi ærzvingia sinna. Sva er obota madr sem andadr. en þann arf er hann stenndr til. þa tælr hinn nanaste nidr.

Um grimu menn.

¹) Dette þ. d. a., der ogsaa forekommer nedenfor, skal upaatvivlelig opløses þridiði a, see foran S. 305, den nyere Borgarthings-Christenrets Cap. 26, Linie 14.

